

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARIES

A standard linear barcode is positioned vertically on the left side of the page. It consists of vertical black bars of varying widths on a white background.

3 1761 00461882 3

J. DUNS SCOTUS

OPERA OMNIA

XL 2

GEORG OLMS HILDESHEIM

JOHANNES DUNS SCOTUS · OPERA OMNIA XI. 2

JOHANNES DUNS SCOTUS

OPERA
OMNIA

XI. 2

1969

GEORG OLMS VERLAGSBUCHHANDLUNG
HILDESHEIM

Die Originalvorlage für diesen Faksimiledruck ist im Besitz
der Niedersächsischen Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen.

Signatur: 2° Patr. Lat. 1842/3

Die falsche Paginierung sowie die teilweise
schlecht ausgedruckten Passagen der Originalvorlage
wurden beibehalten.

B
765
D7
16392
e. 11
pt. 2

R. P. F.
IOANNIS DVNS
SCOTI,
DOCTORIS SVBTLIS,
ORDINIS MINORVM,
REPORTATA PARISIENSIA,

*Annotationibus marginalibus, Doctorumque celebriorum ante quamlibet Quæstiō-
nem citationibus exornata, & Scholijs per textum insertis illustrata,
per R. P. F. HVGONEM CAVELLVM.*

HAC VERO' EDITIONE AD VETVSTORVM
exemplarium collationem recognita, & innūmeris propè mendis
expurgata, operâ R. P. F. LVCAE VVADDINGI
Hiberni.

TOMI VNDECIMI PARS SECUND A.

LVGDVN I.,
Sumptibus LAVRENTII DVRAND.

M. DC. XXXIX.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

E I V S D E M
DOCTORIS SVBTLIS
QVARTVS LIBER REPORTATORVM
Parisienſum.

DISTINCTIO I.

*De creatione, & Sacramentis
in genere.*

Q V A E S T I O I.

Vtrum possibile sit aliquam creaturam habere aliquam causalitatem effectuam, respectu alicuius effectus producendi per creationem?

Magister hic cap. vlt. Alens. i. p. 9. 6. m. 2. a. 4. D. Thom. i. p. 9. 45. 4. 5. & 4. d. 5. q. 1. a. 3. D. Bonau. 2. d. 1. art. 2. q. 1. Dur. ibi. q. 4. Rich. ibid. a. 1. q. 4. Autol. ibid. in q. proem. Henr. quodl. 4. q. vlt. Scot. in Oxon. hic q. 1. & 7. Met. q. 7. 8. & 9.

VONIAM ante notiam efficaciae Sacramentorum, quam habent respectu gratiae, necessarium est scire causalitatem effectuam creaturæ, concessam sibi respectu gratiae, id est inceptio in hoc quarto ab efficacia, quam habent Sacraenta respectu gratiae, quarto in universalis: *An possibile sit aliquam creaturam habere aliquam causalitatem effectuam respectu alicuius effectus producendi per creationem?*

Arguitur quod sic. Augustinus super Ioan. Homil. 8o. *Quanta est virtus aqua, ut tangat corpus, & cor abluit, ablutione à peccato non est sine infusione gratiae; ergo aqua habet aliquam causalitatem respectu gratiae in anima, quia ipsam abluit à peccato.*

Argument.
primum.
Augustinus.

Secundum.

Item, omnis effectus, qui non adaequat virtutem agentis superioris, potest produci ab agente inferiori: gratia non adaequat virtutem causalitatem primæ, quia est accidentis finitum, & ignobilis substantia, quæ potest creari, & sic est nobilior omni accidente; ergo eius produtio per creationem potest competere creaturæ. Maior probatur, quia si non posset talis effectus non adaequatus conuenire creaturæ, hoc esset quia excederet omnem virtutem finitam, & creatam, & cum non sit tale nisi infinitum, sequitur quod esset adaequatum virtuti infinitæ.

Tertium.

Item, agens instrumentale potest in aliquod Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

plus virtute principalis agentis, quam in illud, in quod potest virtute propria; sicut causa secunda plus potest in virtute causalitatem primæ, quam in virtute propria, alia non esset instrumentum, nec causa secunda esset ordinata ad causam primam essentialiter; sed omnem effectum naturaliter producibilem potest virtus creata naturaliter producere virtute propria; ergo & omnem supernaturaliter producibilem ut terminum creationis potest in quantum est instrumentum Dei.

Item, agens creatum potest aliquid annihilare; ergo potest aliquid creare. Antecedens probatur tripliciter. Tum, quia agens creatum potest corruptere formam naturaliter perficiensem materialiter totaliter, & secundum totum, & secundum partem; ergo & annihilate eam. Tum, quia culpa & gratia sunt opposita incompossibilita; quia per culpam si homo inimicus Deo, & per gratiam amicus, amicitia & inimicitia repugnant. Accipiendo ergo efficere communiter, & efficere positivum & priuatuum, quod potest efficere unum oppositorum istorum, potest totaliter corruptere aliud; voluntas creata potest unum istorum in se producere, ut culpam; ergo potest aliud totaliter corruptere, & ita potest gratiam annihilare. Tum tertio, anima ex se potest habere in se desperationem, & infidelitatem, & fieri infidelis; ergo potest corruptere fidem, ergo & gratiam, quia fides formata non est sine gratia, nec etiam spes; sed eorum corruptio est annihilationis. Probatio consequentia, quia æqualis virtutis est alicuius creatio, & eiusdem annihilationis, quia eadem est distantia ab uno opposito ad aliud, & è conuerso, quia 3. Physic. text. 21. Eadem est via ab Athenis ad Thebas, & è conuerso: ergo æqualis virtus est quæ potest super annihilationem, & super creationem.

Ad primam probationem antecedentis, dico quod agens naturale non potest annihilare formam naturalem in materia, sed tantum corruptere, post cuius corruptionem remanet illa forma in potentia materia, in quam resoluitur: quod autem annihilatur, nullo modo manet, nec in se, nec in potentia materia.

Contra, quidquid est in potentia materia potest per agens naturale educi de potentia ad actum de materia: si ergo forma postquam corruptitur, remanet in potentia materia, potest educi de illa potentia; aut ergo illa forma postquam corruptitur, remanet eadem numero in potentia materia, aut eadem specie; si remanet eadem

2.
Quartum.
Antecedens
probatur tri-
pli-
citer.

Æqualis di-
flantia nibi-
li ad aliquid,
& è contra.

Reponetur
prima proba-
tioni antece-
den-
tis.

Impugna-
tio
reponen-
tia.

forma numero in potentia materiæ postquam corruptitur, potest per agens naturale de illa potentia educi, & ita per agens naturale potest forma priùs corrupta eadem numero redire, & educi de nouo, quod est impossibile. Si dicas quod non manet eadem forma numero post corruptionem, quæ præfuit, sed eadem specie tantum, & alia numero, sequitur propositum, quod prima forma per agens naturale sit simpliciter annihilata, quia ipsa secundum se eadem numero non manet, nec in actu, nec in potentia materia, sed solum in potentia agentis; quod non impedit aliquid esse annihilatum.

Præterea, ad principale. August. libro 83. quæstionum, quæst. 78. dicit; *Artifices idèo creare non possunt, quia agunt per corpus.* Si hæc consequentia sit bona, & præcisa, incorporealit, ut Angelus, vel anima, possunt iuferatiam creare.

Item, Auctor de Causis propositione quarta, *prima rerum creatarum est esse, & non est ante ipsum creatum aliud.* Sed agens creatum potest coagere Deo producendo aliud secundum esse. ergo & creare.

Contra, Augustinus super Genes. 7. cap. 21. *Angeli nullam omnino possunt creare naturam; solus enim Deus cuiuslibet natura tam magna, quam parva creator est, & si Angeli non possunt creare, multò magis nec aliqua alia creatura.* Item Damascenus lib. 1. Orthod. cap. 18. *Qui dicunt Angelos posse creare, sunt omnes filii patris sui dia-boli, &c.* Item Anselmus Monol. cap. 37. *sola diuina, &c.* Item Augustinus de ciu. 12. c. 24.

Arg. quintum.
Augustinus.

Sextum.

4.
Ratio ad op-
positum.

Auctoritate ostenditur sic: quod secundum au-torem de Causis propos. 23. *Nulla Intelligentia, vel anima dat esse, nisi in quantum operatur opera-tione divina;* ergo esse est proprius effectus Dei.

Quod verò nulla natura, nec creatura possit Negare ut in-
esse agens instrumentale effectus alicuius produc-tandi per creationem, probatur: quia omne agens instrumentale dispositiuè agit ad terminum agentis principalis per aliquam actionem sibi propriam, vel per aliud sibi proprium; aliter frustà adhiberetur instrumentum ad illud pro-ducendum, & non oportet esse determinata instrumenta determinatarum actionum; si natura-liter dispositiuè agerent ad terminum actionis agentis principalis, quia quemque posset in actionem suam agens principale per quocunque instru-mentum indifferenteret.

Hoc idem declaratur per exemplum de securi, *An securi-*
quæ per formam sibi propriam diuidit & scindit, *formam pro-*
quæ est dispositio immediata ad formam statuæ, *priam scin-*
vel cista, quam intendit agens principale: sed ni-hil creatum potest dispositiuè agere ad terminum creationis, quod est esse, quod est etiam primò suppositum inter omnia alia, quia esse est primus effectus; ergo & ex hoc sequitur quod inconueniens est dicere de aliquo corpore, quod creet, quia secundum eos, nullum corpus agit, nec in mouendo, & tangendo aliud, & ita necessariò præsupponit suæ actioni aliquod passum, quod potest tangi, vel moueri, termino creationis nihil præsupponit; ergo, &c.

Alij adducunt ad propositum alias rationes, *Ratio secun-*
quarum vna est ista: super distantiam infinitam *da Henrici,*
non potest nisi virtus infinita: inter terminos *& Etheic.*
creationis, qui sunt esse & nihil, est talis distantia; ergo super talem distantiam non potest virtus ali-cuius creaturæ, quia qualibet creatura est finita.

Confirmatur ista ratio; quia qualis est distan-tia inter quæcunque contradictria: sed gratia & non gratia sunt contradictria, sicut ens & non ens; ergo qualis est distantia inter hæc & illa; ergo virtus, qua potest super vnam, potest super omnem; posse super omnem repugnat crea-turæ; ergo & super aliquam.

Aliter ostenditur propositum sic: agens poste-*Ratio tertia*
rius præsupponit effectum agentis prioris, sic art-i-fex in agendo artificium præsupponit effectum agentis naturaliter, & etiam agens naturale præ-supponit effectum primi agentis, ut materiæ pri-mam: sed quocunque agens creatum, quod est poste-rius ipso Deo in agendo, præsupponit effec-tum ipsum; sed præsupponere aliud suæ actioni non est creare illud, sed oppositum creationi, quia creatio est de nihilo; ergo, &c.

Item, vnumquidque sicut se habet ad esse, ita *Quarta eiusdem.*
ad agere; sed quodlibet creatum secundum esse sum est mixtum cum potentia, & non purum: ergo & suum agere, & sua actio admixta est cum potentia; sed omnis entitas, vel actio admixta cum potentia, est cum mutatione & transmuta-tione. Physic. text. 9. quia motus est actus entis in Aristot.
potentia. ergo talis actio creaturæ non potest esse creatio, & per consequens nullum agens crea-tum potest creare.

5.
Conclusio
communiæ
diuersis ta-
mén rationi-
bus proba-
tur.
Prima ratio
D.Thoma.

Nulla crea-
tura ut cau-
sa principalis
potest creare.

R E spondeo ad quæstionem, licet omnes Do-stores in conclusione conueniant, quod scilicet nulla creatura habeat aliquam efficaciam respectu creationis gratiæ in anima, nec Magister aliter senserit, prout patet ipsum ex-pendendo in litera, diuersi tamen diuersas ra-tiones adducunt. Quidam enim hoc tenentes ostendunt quod creatura non potest aliud pro-ducere in esse per creationem, nec ut agens prin-cipale, nec ut agens instrumentalis, & secunda-rium, & ita nullo modo. Quod non principali-ter, sive ut agens principale, ostendunt sic. *Effi-*
est proprius effectus Dei, quod probatur ratio-ne, & auctoritate. Ratione, quia effectus vniuer-salissimus reducitur in causam vniuersalissimam, esse est effectus vniuersalissimus, quia esse & ens sunt illa, quæ primò occurrit intellectui, sicut vniuersalissima & prima, proposit. 4. de Causis.

Prima rerum creatarum est esse; ergo habet reduci in Deum ut in causam vniuersalissimam; & ita creatio, quæ terminatur primò ad esse, est tantum ipsius Dei.

S C H O L I V M II.

Rationes D. Thoma refutat efficaciter; primò, ostendens duas propositiones, quas assumit, esse falsas, scilicet esse simpliciter fieri à solo Deo, & hoc ipsam esse

esse terminum creationis, & effectum uniuersalissimum, solum Deo tribuendum. Recit etiam quod dicit de instrumento, & illius conuerso, optimè explicando quid ad rationem instrumenti requiratur; de quo in Cœn. hic quæst. 4. & d. 18. quæst. 1. & d. quæst. 5. & d. 13. quæst. 1. ad 5. & in tract. de Rerum princ. quæst. 6. art. 2. Secundo, refutat rationem Henrici de infinita distançia, quia distançia tanta est, quantum est medium interiacens, vel si non est medium, quanta est entitas unius extremi; & omne ens creabile oppositum nihil est finitum, & sic eius distançia à nihilo erit finita. Tertiò, refutat alias duas rationes Egidij.

2.
Refutatio I.
ratio D.Tho-
mae.

I Steæ rationes non videntur mihi concludere. Prima non: cum enim dicit quod effectus est proprius effectus Dei, hoc est falsum; quia quodcunque agens, quod potest creare compositum, vel formam in materia, potest creare esse compositi, quia non est intelligibile formam esse in materia, & tamen quod compositum non habeat esse; nam si esse esset aliquid accidens creatum à tolo Deo, vt ipsi imaginantur, & Dens non necessitatetur ad aliud creatum producendum, generatio compositi posset esse ad terminum suum, & tamen sine esse, quod est impossibile, cum generatio primò terminetur ad esse; ergo cuius causalitate est materia sub forma, & forma etiam in materia, eiusdem causalitate etiam compositum habet esse: sed agens creatum habet causalitatem super esse compositi; non est ergo esse effectus proprius Deo soli.

Confutatur
eiusdem ra-
tionis proba-
tio.

Vniuersale
duplex in
prædicâdo, &
secundâ par-
fessionem.

Nec probatio primæ rationis iustum per hoc concludit, cum enim dicit quod effectus vniuersalissimus habet reduci ad causam vniuersalissimam, distinguo de duplice vniuersali; quoddam enim est vniuersale secundum prædicationem, & communitatem; quoddam secundum perfectionem, & continentiam virtualē. Quod dicitur vniuersale secundum causalitatem; & vtroque modo habet effectus vniuersalissimus reduci ad causam vniuersalissimam. Quando ergo dicitur in maiori, quod effectus vniuersalissimus est à causa vniuersalissima; si intelligitur de vniuersalitate causaliter, & virtualiter, sic tantum valet, ac si dicteretur quod effectus nobilissimus, & maximè virtualiter est à causa nobilissima, & perfectissima in virtute, & sic est maior vera, & isto modo effectus vniuersalissimus est primus Angelus, & nobilior creatura à Deo producta. Sed cum dicitur in minore, quod esse est talis effectus vniuersalissimus secundum virtutem, falso est, quia esse non est nobilissimus effectus Dei, sed imperfectissimus, quia per se includitur in effectu eius imperfectissimo; nihil enim est in vniuerso ita imperfectum, quin includat esse, & omne agens quodcunque potens super aliquid, potest super esse: commune enim est secundum se perfectis, & imperfectis. Si autem intelligatur maior, quod effectus vniuersalissimus prædicatione habet reduci in causam vniuersalissimam prædicatione, & imperfectissimam, vt in plures causas, quia in omnes causas, & non in causam primam, vt est proprius effectus, quia eius proprius effectus est perfectissimus, iste talis est imperfectissimus, nam quilibet effectus proprius aliquam perfectionem addit super commune. Et isto modo esse, quod per se includitur in omnibus effectibus, est effectus imperfectissimus; & id est

semper est fallacia æquiuocationis in arguento. Et si arguitur uniformiter virtubique vniuersalius in maiori pro vniuersaliori secundum perfectionem, vel disformiter sumatur ratio vniuersalis ex parte causal, & effectus, tunc primo modo maior est vera, & minor falsa. Secundo modo maior est falsa, & minor vera, & id est nihil sequitur.

Quod etiam adducunt ex auctore de Causis, concludit contra eos, quia si intelligimus secundum hunc auctorem quod ens creatum non potest dare esse, nisi in virtute diuina; c:go secundum eum potest dare esse, sed virtute Dei, in quantum scilicet recipit virtutem à Deo dandi esse. Et ita sequitur quod potest accipere virtutem creandi, cuius oppositum deberent probare.

*Author de
causis nō fa-
cit pro ipsi.*

Quod vero dicunt de actione propria instrumenti, queror de illa actione propria, an conueniat instrumento secundum aliquid sibi proprium? aut conuenit ista actio secundum formam propriam, aut secundum quod est instrumentum mortum à superiori agente. Si primo modo, ergo virtus illius actionis propriæ est agens primum, & principale, & non instrumentum; quia virtus illius actionis nulli ali: j subordinatur, & omnis actio quæ conuenit alicui, vt principali agenti, non conuenit sibi præcisè vt instrumento. Si vero ista actio sibi propriè non competat secundum formam propriam, sed secundum quod mouetur ab agente principali, ergo nulla actio conuenit sibi propria in quantum est instrumentum agentis principalis, nisi per accidens, & tale est separabile. Falsa est ergo illa maior, quod omne agens instrumentale habet actionem propriam per aliud sibi proprium, præter illam, quæ attribuitur agenti principali.

*Instrumen-
ta quid se-
fiant?*

Et cum probant de serra, quod illius est propriè diuidere, vel secare, queror à qua forma sibi intrinseca habet serra illam actionem sibi propriam? Non à figura, vel quantitate eius, quæ sunt magis intrinsecæ; quia quando instrumentum non habet talem figuram, vel talem quantitatem, non diuidit, quia neutrum eorum est forma actiua. Non figura, quia est de tercia specie Qualitatis; nec quantitas, quia consequitur primò principium passionis.

Si etiam ille forma esset actiua, sequeretur quod Mathematicus considerans quantū, vel etiam figuram, vt quadrangulum, vel triangulum, non abstraheret à motu, & actione, quod falso est: diuidere ergo secundum quod actio, non est à serra. Si vero diuidere sit motus localis, tunc serra non mouet actione, sed mouetur passione à principali agente: quia enim duo corpora non possunt esse simul in eodem loco, id est eorum simultas in eodem loco est eorum formalis repugnantia. Id est sicut in motu alterationis, & motu ad formam, agens eadem actione, qua facit unam formam incise, facit aliam absesse; ita in motu locali agens eadem actione, qua mouet unum corpus in unum locum, expellit aliud corpus ei incompensabile ab illo loco: eodem modo est de serra, & divisione: serra non habet diuidere ex se, sed motus eius est à manu, & divisione consequens motum, & sunt duo effectus ordinatæ agentis. Quod autem diuidit est manus mouens localiter primò ipsam serram, vt primum effectus eius, & secundò, quia duo corpora non possunt esse simul diuidit lignū, securis enim & serra, quia sunt instrumenta acuta, sunt facile mobilia,

8.
Refutatur
alia protatio
prima ratio-
nis.

maximè secundū motum grauitatis. Et idē inquantū ipsa mouentur actiū ab artifice expellunt aliud corpus diuidendo, vel alio modo scindendo, vel copulando secundū conuenientiam formae artificialis, & secundū quod diuidere dirigitur ab artifice, mouendo ea. Non ergo serra, vel securis agit effectiū, sed tantū passiū, secundū quod ab agente mouetur. Vnde eadem actione, per quam serra, vel securis mouetur à manu, ipsa pariter diuidunt & separant, & secundū quod velocius mouentur à manu, vel maiori motu, secundū hoc citius diuidunt partes, vnde quia agens primò & immediate effec̄tus, facit effectiū corpus in tali loco, deinde effectiū remouetur aliud corpus ab illo loco, creditur vnum corpus agere in aliud, quod non est verum. Sic in proposito est de securi mota, & eius diuisione.

9.
Rejicitur
alii probatio
de sumpta ex
causa instru-
mentali.

Item, ratio de instrumentalī agente non concludit; quia maior est falsa: cùm enim dicit quod agens instrumentale agit dispositiū per aliud sibi propriū ad terminū principalis agentis: aut intelligit quod sic agat per aliud sibi propriū, & non in virtute principalis agentis; aut intelligit quod illud propriū, per quod sic agit, sit forma eius, per quam tamen non agit, nec in virtute alterius. Si primo modo, ergo non agit vt instrumentum; si secundo modo agat per aliud sibi propriū, in virtute tamen alterius, vt principalis agentis, adhuc est propositio falsa, quia secundū eos, agens instrumentale quandoque potest attingere ad effectū principalis agentis, quando non agit dispositiū: vt qualitas virtute substantiæ in instanti generationis inducit formam substantialem, nec tamen tunc agit dispositiū. Accidit enim ei inquantū attingit effectū, & terminū principalis agentis, quod prius agit dispositiū; in instanti enim inductionis formæ substancialis agit secundū eos; ergo non est necesse quod sit dispositiua termini principalis agentis.

Quando in-
strumentum
disponit ad
effectū
principalis,
& quando
non.

Istud etiam appetet in artificialibus, nam artifex vrens pluribus instrumentis ad effectū aliquem artificialē producendum, si per vnum instrumentum agat dispositiū ad terminū principalis agentis, & per aliud instrumentum inducat formam termini principalis intenti ab agente principali, ibi instrumentum attingeret effectū, & terminū principalis agentis, etiam si nunquam ageret dispositiū. Et si totum posset facere per vnum instrumentum, accidit quod prius ageret dispositiū. Nunquam enim attingit terminū, & effectū principalis agentis. Ita in agentibus per naturam, si agens naturale posset per instrumentalem actionem statim inducere formam suam substantialem, quam intendit inducere, statim induceret, licet sit instrumentaliter agens, nec prius disponuerit, & idē quod sic agat dispositione prævia, hoc accidit.

Per hoc patet ad exemplum eorum de securi. Idē enim prius agit securis dispositiū ad formam domus, quam inducatur forma domus, & terminū principalis agentis, vt artificis, quia ibi sunt multæ actiones ad inuicem ordinatae, quarum vna disponit ad aliam; sed inquantū attingit terminū principalis agentis, vt instrumentum eius, accidit quod dispositiū agat; non enim sic dispositiū agit, quia instrumentum, sed quia eius actio ordinatur ad aliam, & præsupponitur illi,

Secunda etiam ratio principalis de distantia infinita non concludit; quia ibi nulla est distantia media inter extrema, sicut est in genere Quantitatis, de media distantia inter duo puncta, vel duo loca, vel qualescumque terminos tales. Tanta præcisè est distantia inter illa extrema, quantum est extremum nobilissimum, vel existens. Patet de distantia illa, qua ponitur inter Deum & creaturam, qua ponitur infinita ab omnibus; sed inter extrema contradictionis nulla est media positiva distantia, quia contradictionia non habent medium; ergo tanta est distantia inter contradictionia, quantum est extremum nobilissimum, vt inter terminos creationis esse & non esse; gratia & non gratia; extremum nobilissimum, vt esse gratia, est finitum; ergo & distantia inter illa erit finita. Et idē licet sit æqualis incompossibilitas inter omnia contradictionia, non tamen æqualis distantia; quia non est æqualis omnium extremitatum contradictionis. Dicitur enim distantia inter contradictionia infinita, id est, indeterminata, quia non determinat sibi maximam, neque minimam. Sequitur oppositio contradictionis ad minimam oppositionem, quia non potest ita parum recedi ab uno contradictione, quin statim fiat sub alio extremo. Permittit etiam distantiam maximam, quia si esset maior maxima possibili, adhuc contradictionia dicerentur diuissim de illa.

Item, tertia ratio non concludit, cùm enim dicit quod agens secundarium præsupponit effectū principalis agentis prioris, aut intelligit quod præsupponit effectū prioris agentis, circa quem agat, vt quoddam ens subiectum, & tunc perit conclusio ibi præmissa. Aut intelligit, quod præsupponit aliquem effectū primi agentis, & sic est verum, quia agens secundarium in agenda præsupponit se esse, quoniam secundū se totum est effectus ipsius Dei, & tunc non sequitur conclusio, isto modo, præsupposito effectū primi agentis. Nec exemplum adductum multū valet. Artifex enim præsupponit materiam, & effectū agentis naturalis, quia non inducit formam naturalem, sed tantum formam accidentalem, vt formam artificialē, & idē præsupponit agens artificialē effectū agentis naturalis, quia est effectus secundarii, vt agentis naturalis.

Quarta etiam ratio, cùm dicit quod omnis actio agentis creati est mixta cum potentia, & non pura, non valet; quia si per istam impunitatem intelligat parentiam perfectæ actualitatis, quia deficit à perfecta actus ratione, potens in se deficeret, licet non habeat potentiam, scilicet partem essentialiæ sibi intrinsecam; sic concedo omnem creaturam esse impuram, quia cuiuslibet creaturæ deficit aliquis gradus entis potentialis, & possibilis inesse toti enti; sed ista impuritas, vel potentialitas non conuenit motui, vel mutationi; quia motus, vel mutatione non est nisi in entibus creatis mutabilibus, & corruptilibus imperfectis, compositis ex actu, & potentia, tanquam ex patibus essentialibus intrinsecè. Si autem intelligat, quod omnis creatio creature est sic mixta cum potentia impura, quia est actus entis imperfecti in potentia, secundū quod in potentia ad ulteriore perfectionem in se habendam per motum, vel mutationem, petit quod debet probare; quia esse naturæ simplicis, vt Angeli, vel animæ, non est in potentia im-

10.
Rejicitur se-
cunda ratio
Henr.

Distan-
tia sumitur à
medio, vel
ab extre-
mo nobili-
simo.

Contradic-
toria distan-
tia in infinitum,
explicatur.

III.
Tertia ratio
petit prin-
cipientium.

Quare arti-
fex requiri-
t subiectum in
operando.

12.
Quartaria
ratio excludit pro-
prium.

Quæstio I.

461

pur, & idè non videtur nisi quod istæ rationes necessariæ concludant propositionem.

S C H O L I V M III.

Pramissa creationis duplicitate acceptione, adducit Doctor primo opinionem Aucennæ, afferentis primam Intelligentiam creare secundam, & secundam creare tertiam, & sic deinceps usque ad ultimam, à qua est anima orbis. Quid vero in hac re senserit Philosophus, fuisse tractat Docto in Oxon. d. 4. 3. q. 2. de immortalitate animæ, & in tractatu de Rerum princip. quest. 9. hic existimat verius secundum Philosophum dicendum, quod licet ponere formam rationalem produci à Deo immidiatae, non tamen creari, sed tunc simul mutari à non esse animato ad esse animatum, quia secundum ipsum, ex nihilo nihil fit. circa ista videtur Doctorem in Oxon. 1. d. 8. q. vlt. à num. 5.

12.
Respondet
questiones
dupliciter
creationis ac-
ceptionem
permittendo.

R Espondeo ergo ad quæstionem, quod creatio duplicitate potest accipi: uno modo propriæ, excludendo à creante omnem aliam causam concreantem, præter causam finalem, quæ mouet causam efficientem, & creantem ad creandum; & excludendo causam materialem, efficientem, secundariam, & formalem, quæ est pars rei; & sic creatio est productio alicuius in esse sine quacunque alia causa concreante primo creanti, excepta causalitate finis. Finis enim, ut dictum est, mouet efficientem ad agendum, & non potest ab eius actione excludi. Et isto modo concedo quod Deus solus creat. Licet enim quodcumque aliud à Deo posset aliud producere de nihilo, necessariò tamen præsupponeret aliud agens in actione sua, ut primam causam, & ita non est possibile illo modo aliquam creaturam creare aliquid. Alio modo accipitur creatio solum excludendo causam materialem concausantem: & isto modo creatio est productio alicuius de nihilo, quia de nulla materia, & hoc modo accipiendo eam, difficile est prohibere, quin possit creatio competere agenti creato respectu multorum, ut respectu formarum per se subsistentium, cuiusmodi sunt Angeli, si sunt formæ simplices, & etiam respectu formarum, quæ non educuntur de potentia materiæ ut animæ intellectiæ; sive respectu formarum accidentialium, ut sunt, fides, spes, intelligere, velle & huiusmodi.

De primis autem formis ponit Aucen. 9. Metaph. cap. 4. quod Intelligentia superior creavit aliam Intelligentiam sibi proximam, non quod omnes Intelligentiae sint à primo immidiatae productæ, vel creatæ; sed quod proxima prima Intelligentia sit à prima Intelligentia, & proxima secunda Intelligentia sit ab ipsa secunda, & proxima tertia à tercia, & sic deinceps usque ad ultimam, à qua est anima orbis. Ita quod secundum ipsum unum tantum sit ab uno, quia quilibet agit naturaliter. Et si Aristoteles concors sit cum eo in istis duabus propositionibus, scilicet quod Intelligentia sine productæ, & non ex se, & quod ab aliquo non possit esse nisi unum, idem ponenter ipse, quod una scilicet Intelligentia, creaturæ ab alia, accipiendo creationem prout esse ipsius productæ est per creationem, & sequitur suum non esse, natura, & non durationem, ut Aucenna loquitur de creatione.

13.
Aucennæ do-
menitione
Intelli-
gentiarum, &
anima intel-
lectiæ.

De formis autem corporalibus concorditer senserunt omnes Philosophi, quod non solum

non possunt creare, sed etiam nec creati, quia omnes posuerunt necessariò educi de potentia materiæ. Ordo autem causatum secundum eos, est essentialis, ita quod sicut efficientis est causa necessaria in suo ordine causandi, ita & materia esset causa necessaria in suo ordine causandi, & idè nulla forma corporalis posset esse in materia per eos, nisi per generationem.

De forma autem intellectiæ; quid Aristoteles de ea senserit, est dubium; si enim posuit eam esse formam naturalem corporis organici sicut videtur ipsam ponere, 1. Ethic. & 4. Ethic. & 2. de Anim. quia posuit felicitatem hominis consistere in actu animæ intellectiæ in speculatione, & posuit ipsam esse immortalem, & separabilem à corpo e, sicut perpetuum à corruptibili; tunc necesse habuit eam concedere esse ab extrâ, quia illa, quæ educitur de potentia materiæ, non sic posset separari; non tamen ponet eam creari, etiam si ab extrâ. Nam circa animæ creationem ponitus duplitem mutationem, unam à non esse animæ ad esse eius, aliam à non animato corpore, ad corpus animatum, secundum quam mutatur corpus organicum animatum. Primam mutationem non ponit Aristoteles, sed secundam tantum, & idè non concedet creationem, sed ponet totum simul mutari à non esse animato ad esse animatum, licet nihil animæ præfuerit: sicut in forma corporali non mutatur forma à non esse ad esse, sed totum compositionem primum sic mutatur, etiam si nihil formæ præfuerit.

*Quid de ani-
ma rationali
senserit Ari-
stoteles, du-
bius est.*

*Cur Arist.
negat ani-
mam creari.*

S C H O L I V M IV.

Fide potius, quam ratione conuincente, tenet Doctor creaturam non posse creare; quod probat primo, quia Angelus non agit nisi intellectione vel voluntate, que sunt accidentia, quibus nequit creare substantiam; alioquin effectus excederet suam causam. Secundo, probat substantiam corpoream non posse creare, quia non per formam, cum hec supponat materiam; nec per materiam, que est omnium imperfectissima entitas. Tertio, quod calix non possit creare, probat ratione aliorum ex Philosopho, quia mouens & motum debent esse simili, cum actio eorum sit in contraria; sed corpus celeste non potest esse simile cum aliquo inferiori, nec agere per contrarium illius. Hec ratio non videtur Doctori probabilis, demum creaturam nihil posse creare Doctori concludit, & probat in Oxon. bie à num. 28. auctoritate Sanctorum.

Ed nos Christiani aliter ponimus: non enim sponimus unum Angelum create posse inferiorem Angelum secundum viam Aucennæ. Sic nec etiam aliquam formam substantialem infinitam, Probatio, omnis intellectio Angeli est accidentis; ergo non potest creare substantiam. Probario antecedentis, quicunque intellectus potest intelligere omnem ens, quia ex quo primum obiectum intellectus cuiuslibet est ens, quodlibet conténtum subente est per se eius obiectum: sunt autem intelligentia infinita, quæ perfectè possunt intelligi ab intellectu perfecto, ut singulæria, quæ possunt esse, & multiplicari in infinitum; sed impossibile est aliquam intellectiæ vnam Angeli esse infinitum intelligibilium indistinctæ, nisi sit infinita; ergo cum diversis intelligentiæ rationibus, distinctè diversa intelligit, & quælibet est sibi accidentis.

*14.
Prima con-
clusio.
Creatura
spiritualis
non potest
creare sub-
stantiam.*

Creationem
quomodo
Philosophi
admiscebant.

Formas cor-
porales nec

Scoti oper. Tom. XI. Pars I I.

Aliter probatur illud antecedens. Angelus potest intelligere unum intelligibile post aliud, & non omnia simul, quia intellectus habens virtutem simul intellegendi infinita est infinitus; ergo nulla intellectus est sua substantia. Probatio consequentia: omnis substantia secundum te nobis est quoconque accidente; ergo & nobilior omni intellectione: sed impossibile est formam imperfectiorem & ignobiliorum esse principium formale producendi perfectius, tam in agentibus vnuocē, quam æquiuocē. Patet inductione in omnibus; ergo si intellectio Angeli est accidentis, non potest esse principium formale producendi aliquam formam substantialiem. Et idem arguitur de actu volendi. Si autem ponatur alia potentia à potentia intellectiva, & voluntaria in Angelo, ut potentia executiva, illa non potest in aliquem actum, nisi in virtute actus intellectus, vel voluntatis, quia omne agens agit propter finem, quem secundum se cognoscit, vel in quem dirigitur ab agente superiori finem cognolcente.

15.

Obligatur contra præbationem conclusionis.

Contra istam rationem insto, ut magis declaratur. A domo, quæ est in anima, fit domus in re extra, secundum Philosophum 7. *Metaph. cap. 5.* & tamen domus extra habet verius esse, quam domus in anima, vel in arte, quia domus in anima est secundum se diminuta, quia secundum esse cognitionis non sit in re extra; ergo falsum est, quod principium formale producendi aliud, non potest in aliad perfectius esse. A simili: ergo intellectio Angeli potest produci forma substantialis, etiam intellectio ponatur accidentis.

Respondeo, quod aliud est aliud esse verius tale, & esse verius simpliciter, & non verius tale. Exemplum, lapis enim habet verius esse in mente diuina, quia nobilis, & perfectius, quam in re extra, quia ibi esse habet intellectum & cognitionis; non tamen habet ibi esse verius sui, vel esse lapidis, quam lapis extra. Aliter enim Deus verius esset lapis secundum esse lapidis extra, quia quicquid est in Deo est Deus. Eodem modo intellectio domus, quæ est domus in mente, secundum quam sit domus extra, habet esse verius, perfectius & nobilis, quam dominus extra, quia est forma intellectualis, & immaterialis, & ut sic potest esse principium producendi dominum extra, quamvis dominus extra verius habet esse sui, vel esse domus, quando est extra, quam dominus ut cognita, vel ut in mente; dominus tamen in mente simpliciter nobilis esse habet in mente, quam extra, & idem ut sic potest esse principium producendi ipsum. Sic ergo patet de formis spiritualibus, ut anima & Angelo, quod scilicet non possunt creare aliquam formam substantialiem.

16.

Conclusionis secunda. Actus materialis non potest formam substantialiter creare.

De formis autem corporalibus, dico quod si materia, & forma non different realiter, sed essent una essentia, videtur necessariò esse dicendum quod agens naturale posset totum compositum creare: forma enim, secundum omnes, subest causalitati totaliter agentis. Si ergo compositum non sit nisi sola forma, totum compositum esset totaliter, cuius nihil praefuit, & per consequens nihil crearetur. Dato enim quod aliud praefuit, etiam forma non esset tota essentia compositi. Si autem materia sit aliud ab essentia forma, quod credo esse verum, quia alter oportet compositum esse compositum ex aliquo & nihilo, tunc dico quod nullum agens

naturale potest aliud totaliter ex nihilo producere, nec per consequens creare. Quod proboscis: quando aliud secundum totam suam rationem præsupponit aliud, nihil eius potest producere aliud illius, sed forma materialis secundum totam rationem suam præsupponit materiam: ergo nihil eius potest producere aliud materiam; sed qualis est ordo inter agentia secundum se tota in communi, talis est ordo eorum in suis inferioribus ut individuis, ut si albedo secundum totam suam speciem sit prior nigredine, quodlibet individuum albedinis est prius quolibet individuo nigredinis, & per consequens nullum individuum nigredinis potest producere individuum aliquod albedinis; ergo ne calqua forma corporalis, vel materialis perficiens materiam, & eam naturaliter præsupponens posset eam producere.

Sed adhuc non est probatum quin cælum Dubium.
posset producere de novo ista corporalia, & composta, & per consequens creare, quia ipsum non est posterius materia, nec præsupponit eam, ut videtur, sicut alia formæ corporales.

Hic dicitur quod cælum non potest totum producere, quia secundum Philosophum 7. *Phys. text. 10.* mouens & motum oportet esse simul, quia actio eorum est in actu; sed corpus celeste non potest esse simul alicui inferiori, nec agere per contactum in aliquod inferiori, nisi per medium alteratum, ut per lumen, & per alias qualitates, & impressiones actiucas, & idem præsupponit id, quod debet alterari, & per consequens non potest illud creare. Et hæc ratio aliquorum valeat quantum potest: non videtur mihi quod aded valeat *De hoc alijs* *. Sed de anima intellectua, quod non potest creari à corpore, patet, quia est nobilior omni forma corporali, nec ab Angelo, ut prius probatum est; ergo à solo Deo.

De gratia, quod à solo Deo possit creari, sic ostenditur; Gratia est ratio formalis acceptationis animæ à Deo, & non est nisi Deus, qui nihil aliud efficit in anima, ut acceptetur tanquam digna vita æterna; ergo gratia solūmodo est à Deo.

Item, gratia in mente ordinat animam ad Deum, ut ad finem ultimum; sed primum agens, & ultimus finis inuicem sibi correspondent; illa ergo forma, quæ solùm, & maximè ordinat in ultimum finem, est solùm & maximè à primo agente; aliter non haberet ex se ordinare animam ad ultimum finem; gratia ergo à solo Deo creatur.

Confirmatur per Augustinum, lib. 8. quæst. 53. Augustinus. qui codem modo arguit de veritate, dicens, *Deus per seipsum neminem decipit, est enim pura veritas, & infinita, dignis tamen digna tribuens, quia hoc pertinet ad veritatem; & infinitum, ut omnis premietur pro meritis.* Et sic patet propositionem specialibus rationibus, quoniam communis hoc non sufficiunt ostendere.

Ad primam rationem dicunt illi de prima ratio: ne superius improbata, quod agens in quantum in Sacramento inducit aliquam dispositionem respectu gratiae, habet virtutem, ut corpus tangat, & cot abluat: sed isti videntur sibi ipsis, in alia ratione superius posita, contradicere, per quam probant quod nulla creatura potest dispositiù agere ad terminum creationis, hic autem dicunt aquam inducere in

*Solutio ad
mentem alio-
rum.*

* In 2. d. 9.
9. 3. & 4. 25.

17.
*Conclusionis
tertia.*
*Gratia à solo
Deo creatur.*

18.
*Ad argum.
principale
responso
aliorum.*

in animam, quandam dispositionem respectu gratia.

Dico autem quod anima cor abluit dispositiuè, ut pater in sequentibus; sic enim homo generans hominem, secundum corpus perfectè organicum, quodammodo dispositiuè agit ad inductionem ultimæ formæ hominis, quia sic statuit Deus, ut natura agente in ultimum, in quod potest Deus perficiat, & suppleat, quod deficit. Ita potest verè dici sacramentum Baptismi dispositiuè agere ad gratiam, quia sic pepigit Deus cum Ecclesia; ut quandounque esset tale signum efficaciter signans signatum, quod datur in Sacramento, Deus assisteret ad dandum quod signum significat.

19.
Ad secundum.

Ad secundum argumentum principale, dico quod nullus effectus finitus potest adæquari potentia Dei quantum ad omnia, ut quantum ad perfectionem, quia si esset effectus infinitus sicut causa, & potentia eius esset infinita, tunc non esset effectus eius; sed esset idem cum eo. Potest tamen aliquis effectus finitus adæquari potentia Dei infinita quantum ad modum producendi, quia modus ille, quo producitur, competit soli Deo, & ita est gratia à solo Deo per creationem, & ita concedo quod excedit omnem virtutem creatam iste modus producendi aliquid de nihilo.

Ad tertium.

Ad tertium, quando argumentatur quod agens instrumentale plus potest in virtute principialis agentis, quam in virtute propria; dico quod illud plus posse potest intelligi bene & male, quod enim instrumentum, vel causa potest in aliquid, quod non est impossibile formæ instrumentalis, etiam virtute cuiuscumque agentis, ut cause primæ, & principialis, hoc est impossibile, ut quod Deus per calorem producat frigus, quia ista forma in se, & in suis qualitatibus formaliter sibi inuiicem repugnant. Vnde sicut Deus non potest facere quod frigidum manens frigidum, calefaciat, ita non potest facere quod naturale virtute cuiuscumque creet, vel producat effectum supernaturaliter; & ita plus posse male intelligitur, si intelligitur quod instrumentum virtute principialis agentis, & causa secunda virtute cause prima plus possunt, hoc est ab errore, scilicet causa principali & instrumentalis; & causa prima & secunda simul, posset esse, & produci aliquid perfectius, quam à solo instrumento, vel à sola causa secunda, verum est. Nunc autem creare & producere aliquid ex nihilo repugnat cuilibet creature, & ideo respectu creationis gratia nulla creatura potest esse instrumentum Dei.

20.
Ad quartum.
Quid sit annibilare.

Peccatum corruptor
gratia demeritorum
non formaliter.

Ad quartam rationem, quando arguitur quod creatura potest gratiam annihilare, dico quod annihilare non est agere aliquid, sed est non conservare aliquid in esse, quod habuit: conservare autem, & non conservare, est proprium Deo; ergo & annihilare. Ad probationem antecedentis, cum dicatur, potens producere vnum oppositorum, etiam potest corrumpere aliud, verum est quod sunt formaliter opposita; sed si sic subsumas, quod peccatum, respectu cuius haber causam naturalis aliquam efficaciam, opponitur sic gratia, demeritorum verum est, quod est causa corruptionis eius, sed nullo modo formaliter. Quando enim anima auertit se à Deo, & convertitur ad peccatum, facit demeritorum quod gratia in ea non conseruetur à Deo, sed annihiletur. Quemad-

modum oculus auertens se à Sole facit quod non illuminatur, non aliqua actione positivè, sed negatiuè: & ideo quando anima sic se auertit à Deo per culpam, Deus non conseruat gratiam, priùs tamen semper se auertit anima à Deo per culpan, quam Deus auferat gratiam. Eodem modo dico ad probationem de fide, quia fides infusa, & infidelitas non sunt opposita formaliter, sed tantum demeritorum, & ideo fidem infusam non potest formaliter infidelitas corrumpere; potest tamen formaliter infidelitas corrumpere fidem acquisitam, cui formaliter opponitur: non enim est inter peccatum mortale & gratiam, vel inter fidem infusam, & infidelitatem formalis repugnantia, sed tantum demeritoria; possit enim Deus sine contradictione create gratiam in Diabolo, aut in anima existente in peccato mortali, ex quo est quid absolutum, nec requiritur forma contraria necessaria abiicienda.

Ad authoritatem Augustini de 83. quæstionibus quæst. &c. Ideo artifices non possunt creare, quia agunt per corpus, dico quod hæc est una ratio, quare artifices non possunt creare, sed non est præcisus, & tota ratio; ideo non sequitur conclusio, quia in causis præcisissimè tenet talis modus arguendi, sicut affirmatio est causa affirmationis, & negatio est causa negationis.

Ad illud Authoris de Causis, dico quod sic est intelligenda illa propositio quarta, quod prima perfectio in rebus creatis ordine originis, & natura est esse, sed non ordine perfectionis: si enim esse esset unus actus datus à Deo post formam substantiam, tanquam accidens ei, ut alij imaginantur, non video quomodo esset prima perfectio in rebus creatis, nec quomodo esset primus terminus creationis, & effectus proprius Deo.

Habitus in-
fusi non cor-
rumpuntur
per aliis co-
trarios physi-
ca.

Gratia cum
peccato esse
potest de po-
tentia abso-
luta.

21.
Ad quintum.

Ad sextum.
Prima per-
fetto, verum
creaturum
est esse, expli-
catur.

Q V A E S T I O I I .

Vtrum hæc sit per se essentialis definitio
Sacramenti, quod est inuisibilis.
gratiae visibilis forma?

August. 10. *Ciuit. cap. 5.* Isidor. 6. *Etymol. cap. 28.* Hugo Vi-
ctorin. *de Sacram. part. 9. cap. 1.* Alen. 4. *part. quæst. 1.*
membr. 4. & quæst. 8. m. 2. D. Thom. *de quæst. 1. & 3.* D.
Bonavent. *ibid. dub. 2. literat.* Richard. *art. 1. quæst. 1.* Au-
reol. *quæst. 2. art. 2.* Durand. *quæst. 1.* Suar. 3. *part. tom. 3.*
dip. 1. sect. 4. Vasquez 3. *part. disp. 127.* Scotus in Oxon.
hic quæst. 2.

Arg. R G V I T V R quod non. Definitio non est nisi illius quod est per se vnum. Patet 7. *Metaph. text. cap. 16.* Homo albus *ibidem* secundum eum, non potest definiri. Sacramentum non est aliquid per se vnum; ergo eius non est aliqua vna definitio; ergo prædicta definitio non valet. Minor patet per Augustinum super Ioann. Homil. 88. & ponitur 1. quæst. 2. cap. *Detrabe, & habetur in litera dist. 3.* *Accedit verbum ad elemen-
tum, & fit Sacramentum,* verbum est essentialiter successuum, quia est in continua prolatione, elemen-
tum, ut aqua, & permanens; ex successu, &
permanente non fit vnum; ergo Sacramentum non est per se vnum.

Item, Sacramentum est forma, aut ergo forma exemplaris, aut forma informans? non forma exemplaris, quia forma exemplaris non mutat id, cuius est; ut exempliatum, sed è conuerso; Sa-
cramentum autem magis mutat gratiam, quam è

I.
Argum. pri-
mum.

Secundum.

Tertium.

conuerso. ergo non est eius exemplar. Nec forma informans; patet, quia verba non informant aquam, ut manifestum est; ergo, &c.

Quartum.

Item, verbum requiritur in omnibus Sacramentis; quod non est visibile. non ergo est universaliter visibilis forma; sed audibilis.

Contraria.

Item, vnius rei vna est definitio: sed Sacramentum definitur per Augustinum 10. de Civitate, cap. 5. quod est *Sacra rei signum*, ut patet in litera, non ergo haec est eius definitio.

Oppositum patet in litera, & de Consecr. dist. 2. *sacrificium.*

S C H O L I V M I.

Ostendit hic possibilatem Sacramenti, declarando Deum posse creare in anima aliquem effectum inuisibilem, per quem homo ordinaretur ad gloriam, & effectus Dei amicus; ad quem effectum significandum ponit Deus instituere aliquod signum, quod illud efficaciter representaret, & effectus Sacramentum. Pro cuius declaratione adducit signi definitionem, & premissis eius tribus diuisiōibus declarat quale ex illis sit Sacramentum, & ponit congruitatem institutionis Sacramenti.

2.
Dividit questionem in tres articolos.

Articulus primus,

Institutione Sacramotorum, & sensu clarificandis.

Respondeo ad questionem, declarando hinc tria, quae sunt necessariò videnda. Primum, est videndum de re significata per Sacramentum, cui attribuenda est definitio. Secundò, videndum est si talis res posset habere definitionem. Tertiò, an definitio illius rei importata per Sacramentum, sit ista praedicta, quae est *invisibilis gratia*, &c.

Circa primum, primitio quod Deus potest aliquem effectum inuisibilem creare in anima, per quem ordinetur homo ad salutem, & sit amicus Dei: homo enim modò multis defectibus est subiugatus, quia enim homo ille, qui incidit in latrones, à recompensatione ordinis ad Deum potest multipliciter deviare, quia *proni sunt sensus hominis ad malum ab adolescentia sua*, ut scribitur in Genes. cap. 5. id est indiget aliquo beneficio Samartani, & aliquo effectu inuisibili, per quem, & perueniat ad salutem, & acceptetur à Deo, ut amicus eius. Ad istum ergo effectum inuisibilem in anima significandum efficaciter, potest Deus instituere aliquod signum, quod illud efficaciter representet: quia etiam nos hoc possumus. Nam & nos significantes voluntates nostras de aliquo esse firmas, & in aliquo firmari, statuimus, & facimus signa, quae illas certitudinaliter & efficaciter representant. Patet in sponsionibus, fidei confessib; iuramentis, & huiusmodi pactiōibus. Non solum autem potest statuere huiusmodi signum, ut acceptetur sibi aliquis, sed congruebat ei talia signa instituere, ut homo lapsus in peccatum ignorantiae instruatur quoad intellectum, per visibilia credere, & cognoscere inuisibilia, & excitetur quoad effectum obliquata malitia ad deuotius illum effectum inuisibilis gratiae admittendum.

3.
Signum duo importat.

Definitio signi.

Istud autem sic à Deo institutum duo importat, scilicet respectum ad signatum, quod signat, & ad fundamentum, in quo est respectus huius signi. Vnde signum dicitur respectuè ad aliquod signatum, ut patet ad filium; & esteriam aliecius necessariò ut fundamenti, sicut patet per eius definitionem, quam Magister assignat in litera. Est, inquit, *signum res aliqua, prater speciem, quam ingredit sensibus, aliquid aliud ex se faciens in cognitionem*.

venire. Et cum signum hoc duo importet, vel necessariò requirat, scilicet fundamentum & relationem, ex hoc sequitur quod ex parte vtriusque potest distingui. Ex parte autem relationis, quam importat signum, distinguuntur signum primò in signum naturale, quod naturaliter significat, & importat relationem realem ad signata, tum etiam, in signum ad placitum tantum, & non naturale, quod importat relationem rationis, ut sunt voces, & nutus Monachorum, quia ista possunt significare alia, sicut ista, si placeret institutionibus, &c.

Alia est diuisio signi in signum, quod semper haber suum signatum secum, quantum est ex parte sui, & tale signum est verum, & efficax, sicut Eclipse est signum efficax interpositionis terra inter Solem & Lunam; & ita est similiter de aliis signis naturalibus. Aliud est signum, quod non haber suum signatum secum, cuiusmodi signum est propositio, quam proferimus, quia non est in potestate nostra quod tale signum, ut propositio secum habeat rem, quam significat, & hoc signum non est semper verum, sed aliquando falsum.

Tertia etiam est diuisio signi in signum rememoratum respectu præteriti; & in prognosticum respectu futuri; & in signum demonstratum respectu præsenti.

Ad propositum, dico quod signum institutum à Deo ad significandam gratiam, non est signum naturale, quia tali signum non posset esse verum quantum est ex parte sui, sine signato ex natura rei, quia oritur ex natura rerum; sed gratiam Sacramentum non habet ut signatum ex natura rei, sed ex institutione. Nec est signum falsum, quia tunc, vel frustra statueretur, quia nullus illi signo crederet; vel si creditur illi signo, quod significet gratiam, & gratia non datur, nec correspondet signatum; ergo Deus illo signo deciperet homines. Est ergo signum verum habens secum semper quantum est ex parte sui suum signatum, ut gratiam, quam significat, aliquando tamen non habet secum id, quod significat, ut gratiam inuisibilem, quia aliquando tale signum potest adhiberi noenti, vel siquid accidenti, ut Sacramentum Baptismi; & tunc non necessariò habet secum, quod signat propter impedimentum, non sui, quia quantum est ex se semper habet secum gratiam inuisibilem, quam significat; sed propter impedimentum ipsius recipientis. Istud enim signum ita est verum, & efficax, licet ad placitum, quod semper habet secum, quod signat, & non quod quandoque non inest, sed semper quod inest quantum est ex se; & idem signanter dicitur in eius definitione, quod prater speciem, quam ingredit sensibus, hoc signum, aliquid aliud facit quantum est ex se in cognitionem venire, & est efficax signum ad actionem, quia quae signa non sunt actionia, non sunt Sacramenta, vnde quantum est ex se, est signum verum, & non æquivocum respectu gratiae, si sit dispositio, vel non indispositio in recipiente Sacramentum, vel istud signum. Nec est etiam signum rememoratum, vel prognosticum, quia illa sunt quantum est ex se, sine illo, quod significant, signatum vtriusque est non ens, sed est signum demonstratum quantum ad tertium.

Quantum etiam ad suum fundamentum, potest signum multipliciter dividiri. Potest enim hoc signum institutum in uno sensibili vnius sensus, ut in re visibili, aut audibili; vel aliquo huiusmodi, sicut in suo fundamento; vel in pluribus sensibilibus

Prima signi diuisio in naturale, & ad placitum.

Secunda signi diuisio in efficax, & in inefficax.

Tertia signi diuisio:

4.
Quale sit hoc signum ad Deo institutum

5.
Diversa possunt esse signa ex parte sensuum

libus multorum sensuum; vel in multis sensibilibus eiusdem sensus; ut oratio longa, in qua sunt multa sensibilia, & multæ dictiones fundantes istam relationem importatam per huiusmodi signum, potest signum institui in uno sensibili, vel pluribus, ut dictum est.

Item, illa sensibilia plura, vel unum, in quo instituitur Sacramentum, vel signum, vel habent conuenientiam naturalem ad signandum ipsum signatum, cuiusmodi sunt nomina Hebreæ, imposita ab Adam, qui imposuit rebus secundum conuenientias earum naturales ad res, ut creditur; vel secundum conuenientiam ad placitum, ut hæc vox hominum significat naturam humanam ad placitum, nam naturaliter non plus rem unam, quam aliam significat, & secundum hoc dico quod Deus Sacramentum instituit, ut esset signum ex instituente ad placitum, verum, & efficax, & demonstrativum in uno sensibili, & visibili, vel audibili, vel in pluribus habentibus similitudinem naturalem ad signatum, ut ablution exterior, quæ est Sacramentum Baptismi, & fit in aqua, & verbis, significat ablutionem animæ interiorum. Similiter in Eucharistia sensibilis panis exterior, qui naturaliter nuteatur, significat animæ nutritiōnem, & refectionem interiorum, vel in uno sensibili non habente similitudinem naturali ad signatum, ut pater in Matrimonio, ubi tantum sunt verba, quæ signant interiorum consensum animorum tantum ad placitum. Congruum ergo fuit Deum instituere aliquod signum sensibile, significans ex institutione veraciter, & demonstratiue gratiam inuisibilēm in uno sensibili, vel pluribus habente, vel habentibus conuenientiam naturalem, vel ad placitum cum ipso signato, & hæc est descrip̄io, & definitio Sacramenti data de re, quam significat hoc nomen Sacramentum.

Dicitur autem magis *visibilis forma*, quam audibilis, propter nobilitatem sensus visus ad omnes alios sensus, qui quodammodo est omnis sensus, sicut homo est quodammodo omnis creatura, propter naturalem conuenientiam cum omnibus; & idem ponitur in definitione Sacramenti loco omnium sensibilium.

S C H O L I V M II.

Explicit clare quomodo Sacramentum sit per se unum in ratione signi, & si materialia sunt diuersa. Vnde resolutum, Sacramentum esse diffinibile ad modum secundarum intentionum, quia habet genus & differentias suo modo. Secundo, afferit diffinitionem Sacramenti eamque exponit. Tertio, ostendit suam definitiōnem non differre in re ab illa Magistri, sed illam clarius exponere.

6.
Articulus 2.
Disputat an
Sacramētum
definiri possit.

Dico de re importata per Sacramentum, restat videre circa secundum, an realitas Sacramenti, cui competit hæc descrip̄io, habeat unam definitionem? Non enim sequitur, quod si significetur uno nomine, & habeat descriptionem exprimentem quid nominis, quod propter hoc sit unum secundum essentiam, cui competit propriè definitio. Sic enim illas, quod significat uno nomine bellum Troianum, haberet unam definitionem. Dicitur ergo quod non habet unam definitionem, quia non significat per se unum.

Contra, si unum accidentis esset in duobus subjectis, ut una albedo in duabus superficiebus, adhuc esset per se unum definibile, quia nihil esset

impediens unitatem eius essentiale, cui semper competit definitio; sed relatio signi, quam importat Sacramentum essentialiter ad gratiam, ut signatum, est una essentialiter, licet quandoque fundamenta sint plura sensibilia, quæ non statuant secundum se unum aliquo modo essentialiter; ergo Sacramentum quantum ad suum signatum essentiale, est per se definibile.

Dices quod non est possibile relationem esse unam, & fundamenta esse plura, cum relations specificentur ex fundamentis.

Respondeo, siue specificeretur, siue non, de quo alijs*, dico quod licet hoc non sit possibile relatione reali, scilicet quod ipsa sit una, & fundamenta plura, non tamen est impossibile de relatione rationis. Nam sicut videmus in actibus humanis, & signis ad placitum, quod circulus ornatus foliis viridis appensus baculo, & cū multis talibus, est signum expressum musti, ut signati, quod tamen mustum est in se unum, licet signum eius fundetur in realiter diuersis: ita potest voluntas diuina per actum suum statuere orationem longam esse signum unius rei, & gratiae conferendæ, quod intellectus potest vno conceptu intelligere per illud, quæ tamen oratio multa realiter significat, & includit, ut diuersas dictiones, vel diuersas orationes, sumendo syllabas dictiorum. Vel potest statuere plura sensibilia, ut elementinum, & verbum esse unum signum signati, quod est inuisibilis gratia, ad quam referuntur relationes rationis una, licet fundetur in multis, ex quibus non potest fieri per se unum.

Sed potestne Sacramentum, quod significat istam relationem rationis ad effectum gratiae, definiiri?

Respondeo quod non solum in primis intentionibus significantibus res extra, est prædicatio per se primo modo, sed in conceptibus significantibus res secundæ intentionis. Ita enim per se est hæc, *Species est genus ad multis species*, sicut hæc, *homo est animal*, in suo ordine, quia hæc intentio secunda, scilicet *species*, habet sub se multis species, & secundas intentiones, sicut animal hominem, asinum, & huiusmodi; & sicut in rebus, & conceptibus primæ intentionis sunt divisiones, per formales, & reales differentias illius conceptus realis, ita in conceptibus secundarum intentionum, & relationibus rationis sunt divisiones per differentias rationis correspondentes. Signum autem in communi dividitur in signum naturale, & signum ad placitum, quod dicit relationem rationis, dividitur suis differentiis propriis, sicut signum naturale suis, in signum verum & falsum; & similiter in signum demonstrativum, & prognosticum; & sicut signum in communi dicunt de Sacramento per se, & genus suum, ita & sive differentia aliqua, quæ dividunt ipsum, ut esse ex institutione verum, & demonstrativum, dicuntur per se de eo. Si ergo loquaris de definitione, prout dicit unitatem conceptus significantis quiditatē rei extra animam esse per se unum, sic dico quod Sacramentum non habet definitiōnem, quia tantum est in se ens diminutum, & ens rationis in anima, cui repugnat esse in re extrā, tunc esset signum naturale, si posset esse in re, & non ad placitum. Si autem loquaris de definitione, prout dicit unitatem conceptus quiditatui, siue res signata sit in anima, siue non, sic dico quod Sacramentum sit signum inuisibilis gratia ex institutione divina efficaciter, vel veraciter eam representans;

* In 2. d. 1.
q. 7.
Relatio rationis una potest esse in pluribus fundamentis.

7.
Resolutus Sa-
cramentum,
& etiam en-
tia rationis
quantum ad
unitate con-
ceptus posse
per se diffini-
re.

sentans; vt signum ponatur loco generis, inuisibilis gratia, loco signati, & correlatiui, ex institutione, &c. pontur loco differentiarum.

8. *Notabile du-*
bium solui-
tur.
Sed cum relatio non possit esse, nisi in aliquo fundamento finito, cadet in definitione Sacramenti finitum, sicut correlatum? Et videtur quod non, quia fundamenta sunt sensibilia viiis sensus, vel plurim; quedam conformia natura-liter significatis; quedam ad placitum, quae non sunt conformia, quae non videntur posse cadere in definitione aliquius viiis.

Respondeo, & dico quod à fundamentis specialibus omnium relationum Sacramentorum, vt ab aqua, & oleo, & verbo, & huiusmodi, potest abstrahi vnum commune, quod est sensibile viiis rationis ad omnia fundamenta specialia, vt ad vi-sibile, audibile, tangibile, & similia: & id com-mune omnibus potest cadere in definitione Sa-cramenti, vt additum commune. Relatio enim, sicut accidentia aliqua, definitur per additamen-tum, & per duplex additamentum, quod non conuenit alii, sicut per fundatum, sicut per subiectum; & præter hoc etiam per correlatum, vt per terminum, cuius est; & tunc potest sic de-finiri, quod est signum sensibile inuisibilis gratia ex institutione veraciter, & demonstratè gratiam si-gnans.

Sacramenti
definitio.

9. *Articulus 3.*
Explicatur
definitione Sa-
ceramenti tra-
dita à Ma-
gistro.

De tertio articulo, an scilicet haec definitio sic completa, sit eadem cum definitione illa, qua dicitur, quod est inuisibilis gratia visibili forma. Dico quod si suppleantur differentia prædicta, quod est eadem, aliter non. Cum enim accipitur in illa definitione, quod Sacramentum est visibile for-ma, forma non accipitur ibi pro forma informante, & parte essentiali compositi; sed pro forma declarante, & imitante: & sic accipitur ibi pro relatione signi ad signatum: visibile autem accipi-tur ibi pro fundamento communii ipsius signi, scilicet pro sensibili, quia visus propter eius excel-lentiam ad alios sensus (vt primo Metaphysica, text. 3. dicitur) accipitur pro omni sensu. Inuisibilis gratia accipitur pro correlatu, & signato ipsius signi. Deficiunt autem differentiae, & si ad-dantur, eadem definitio erit cum illa iam data, vt dicatur quod Sacramentum est inuisibilis gratia visi-bile forma, id est, signum sensibile, non quodcumque, sed est institutione veraciter, & demonstratiuè gratiam signans inuisibilem. & hanc defini-tionem expressit Magister cum dixit quod pro-priè Sacramentum dicitur signum inuisibilis gratia, vt eius imaginem gerat, & causa existat, id est, effi-caciter eam signans, & representans.

10. *Ad argum.*
primum prin-
cipiale.

Ad primam rationem dico quod minor est fal-sa. Licet enim Sacramentum, vt importat ista duo fundamenta cum relatione, non sit aliquid vnum, quia relatio rationis non per se includit funda-mentum extra animam, tamen accipiendo ipsum secundum formale suum signatum, vt dicit vni-tatem conceptus quiditatis in intellectu, quæ tam-en est relatio rationis relata ad signatum, sic est aliiquid per se vnum. Ad probationem, dico quod licet ex permanente, & successivo non pos-set fieri aliiquid per se vnum extra animam, pos-sunt tamen ambo fundare vnam relationem ra-tionis, vt dictum est; & tunc abstrahendo à fun-damentis specialibus permanente, & successivo, aliiquid commune utrique, potest illud ponи in definitione Sacramenti.

Ad secundum. Ad aliud, patet quod non accipitur ibi forma pro forma informante, nec pro forma exemplari,

sed pro forma repræsentante, & imitante signa-tum, & demonstratum; & ita proceditur ibi ab insufficiente, & sic ibi fallacia Consequentia.

Ad tertiam rationem responsum est, quia acci-pitur ibi visibile pro sensibili in communi, quia actus visus extenditur ad actus aliorum sensuum; ergo & sensibile eius ad sensibilia aliorum sen-suum.

Ad tertium.

Ad ultimam dico, quod si exprimantur dictæ differen-tiae, non est alia definitio à prædicta, vt patet: nam res sacra accipitur ibi pro gratia inui-sibili, & correlatu, & exprimitur ibi genus, cum dicitur signum, & tunc oportet supplerre differen-tias signi, & fundamenti.

Ad quartum.

Q V A E S T I O III.

Vtrum Sacra-menta nouæ legis habeant
causalitatem actiua-rem respe-
ctu gratia?

Alens. 4. part. quest. 5. membro 3. art. 4. & quest. 8. m. 3. art. 5.
D. Bonavent. hic 1. part. art. 4. quest. ... D. Thom. quest. 1.
& 4. & 3. part. quest. 62. art. 2. Durand. hic quest. 4. & 5.
Aureol. quest. 1. art. 3. Gabr. quest. 2. Suarez 3. part. tom.
3. disp. 7. Vasq. 3. part. disp. 181. Scotus in Oxon. hic
quest. 4. & 4. Metaph. quest. 11.

R e s p o n s u s. R e s p o n s u s. R e s p o n s u s. R e s p o n s u s.

*A*ccordem R e s p o n s u s quod sic. Sacra-menta nouæ legi continent gratiam. Vnde in quadam Collecta dicitur, *Perficiant in nobis Domine Argum. pri-*
Sacra-menta quod continent; sed Sacra-menta non
continent realiter, & in actu ipsam gratiam,
sicut vas continet aquam, vel intellectus speciem intelligibilem: ergo continent eam vir-tualiter, sicut causa continet effectum in sua vir-tute.

Item, si Sacra-menta nouæ legis non dent gra-tiam, nisi quia ea suscipientibus Deus dat gra-tiam, tunc ex vi Sacra-menti non iustificaret, sed tantum per molam meriti, & tunc non differ-ent à Sacra-mentis veteris legis; ergo vide-tur quod gratiam illam, quam conferunt, effi-ciant.

Item, Augustinus super Ioan. Homil. 8. & ha-betur i. quest. 1. cap. *Detrabe, Tanta est virtus* *aque, vt corpus tangat, & cor abluat:* ergo Sa-cra-menta habent virtutem ablendi corpus; sed hoc non est, nisi conferendo gratiam; er-go, &c.

Secundum.

Contra Bernardus in sermone de Cœna Do-mini, *Sicut innescitur Canonicus per librum, Abbas per baculum, Episcopus per annulum; sic divisiones gra-tiarum diversis sunt tradita Sacra-menta;* sed liber non est causa efficiens Præbenda, nec annulus Episcopatus; ergo nec Sacra-mentum est causa ef-ficiens gratiae.

Terium.

Item, si Sacra-menta efficerent gratiam, aut ergo vt causa vniuocæ, aut æquiuocæ? Non æqui-uocæ, quia effectus æquiuocæ est nobilius mo-do in sua causa æquiuocæ, quam in se; non sic gratia in Sacra-mentis. Nec vniuocæ, quia cause vniuocæ cum suis effectibus sunt eiusdem spe-ciei, non sic Sacra-menta, & gratia.

Arg. negati-va.

Item, Augustinus 83. questionum, quest. 53. *Soli Deo conuenit illuminare animas;* sed animæ il-luminantur per gratiam; ergo ipse solus eam causat in anima.

August.

Q V A E S T I O

Q V A E S T I O I V .

Vtrum Sacramentis nouæ legis insit aliqua virtus supernaturalis, quæ sit aliquo modo causa creationis gratiæ in anima?

Alef. 4. part. quest. 5. membro 3. art. 5. D. Thomas hic quest. 1. art. 4. & 3. part. quest. 6. 2. art. 4. & quest. 6. de potentia art. 4. Palud. hic quest. 1. Heruæus quest. 1. Suarez 3. part. tom. 3. art. 4. quest. 62. Ferrar. 3. contra Gent. cap. 56. Scotus in Oxon. sic quest. 5.

3.
Argumentum
primum.

R E G V I T V R quod non, quia, ut patet discurrendo per omnia Prædicamenta, non potest ponи res alicuius Prædicamenti, nisi forte Qualitatibus; sed in genere Qualitatibus non potest esse, quia in nulla specie-
tum eius; non in prima, quia non est habitus, nec dispositio; nec in secunda, quia non est naturalis potentia, nec impotentia; nec in tertia, quia non est passio, nec possibilis qualitas; nec in quarta, quia non est forma corporalis, nec figura con-
stants, vel consistens in corpore; ergo, &c. singu-
la autem partes terminorum facile probari pos-
sunt.

Secundum.

Item, vnum Sacramentum non habet nisi vnam virtutem, quædam autem Sacra-
menta includunt plura sensibilia, ut funda-
menta distincta subiecto, ut Sacramentum Baptismi, verbum & ele-
mentum: si ergo ultra virtutem Sacramenti essentia-
lem esset aliqua alia virtus sibi inhærens, vnum
accidens esset in pluribus subiectis.

August.

Ratio ad
oppositum.

Contrà, Augustinus super Ioannem vbi suprà,
Tanta est virtus aquæ, ut corpus tangat, ut cor abluat; ergo aquæ Baptismi inest aliqua virtus respectu infusionis, vel generationis gratiæ in anima, quia non abluit animam, nisi inducendo gratiam.

Secunda.

Item, Sacramentum est medicina spiritualis ipsius animæ; sed medicina habet aliquam virtutem ad sanandum, aliter non esset medicina: ergo, &c.

Tertia.

Item, noua relatio non potest alicui aduenire de nouo sine aliquo absoluto nouo, ut habetur 5. Physic. text. 10. sed aqua, & verbum, ut concer-
nunt rationem Sacramenti, habent relationem signi sensibili respectu gratiæ inuisibilis, & insensibili; ergo requiritur in eis aliqua virtus ab-
soluta noua respectu gratiæ creandæ.

S C H O L I V M I .

Adducit primò sententiam D. Thom. pro prima questione, scilicet Sacra-
menta nouæ legis esse causas gratiæ, quia instrumentaliter, & physicè causant non ipsam gratiam, sed dispositionem eius præsumant, que in quibusdam est character, in alijs ornatus, & sic causant physicè dispositionem gratiam. Quoad secundam questionem D. Thomas ponit aliquam virtutem supernaturalem absolutam per modum entis incompleti, & in fieri in Sacramentis nouæ legis, per quam causant instrumentaliter & physicè gratiam, modo iam explicato, quod alijs exemplis declarat.

4.
Opinio D.
Thoma.

AD primam questionem dicitur quod Sacra-
menta nouæ legis aliquam per se efficaciam habent respectu gratiæ, quia aliter non essent cause gratiæ, nisi causa sine quibus non; hoc est inconveniens. Definitio etiam Sacramenti, quam

Magister ponit in litera, scilicet quod est inuisibilis gratia visibilis forma, ut gratia similitudinem gerat, & causa existat, hoc innuit, aliter esset falsa.

Causa effi-
cientis duplex.

Sed ut videatur quomodo Sacramentum sit causa efficientis gratiæ, distinguunt causam effi-
cientem, quia quoddam est efficientis disponens; quoddam est efficientis perficiens. Agens autem perficiens est duplex; vel efficientis principale, quod scilicet virtute propria inducit ultimum terminum, vel instrumentale, quod in virtute alterius, ut dolabra formam in materia. Neutro istorum modorum est Sacramentum causa effi-
cientis gratiam in anima, quia nec principaliter, nec instrumentaliter attingit gratiam actione sua; sed est agens disponens ad gratiam; & hoc non in virtute propria, sed in virtute principalis agentis attingens, & inducens quandam dispositionem in anima ad gratiæ susceptionem, ut aliquem characterem, vel quandam ornatum animæ, qui est quodammodo necessitanus ad gratiæ suscep-
tionem, & infusionem.

Isti consequenter secundum hoc respondent ad secundam questionem, quod in Sacramentis est aliqua virtus inhærens respectu gratiæ crea-
ndæ, & ista virtus est aliquid absolutum, non respectus: nam cum Sacra-
menta habeant aliquam ef-
ficaciam respectu gratiæ ex responsione ad pri-
mam questionem, ostenditur quod habeant vir-
tutem, per quam cau-
sent dispositionem ad gratiæ susceptionem. Hæc autem virtus non potest esse relatio, quia nec est principium actionis, nec terminus; ergo est quid absolutum.

Sed si quereras, qualis sit ista virtus? Dicunt quod non est virtus fixa, & quieta, sicut est virtus principalis agentis, sed per modum agentis instrumen-
taliter est in continuo fluxu, & fieri, ut virtus ferræ, vel dolabæ in secando, vel diuidendo; & ideo virtus Sacramenti est in continuo fieri, ut cum applicatur ad opus, & dum dans Sacra-
mento viritur eo.

S C H O L I V M II .

*Impugnat sententiam D. Thomæ quoad primam par-
tem. Primò, quia dispositio ad gratiam est terminus
creationis, sicut & ipsa gratia, sed secundum ipsum in
prima creatura creare non potest. Secundò, effectus
Sacramenti causatur quando ipsum definit, ergo non
physicè ab ipso causatur. Tertiò, in Eucharistia nihil
est assignabile, à quo attingi posset transubstantiatione,
quia antequam species vocum tangunt species panis fit
consecratio statim, factâ prolatione verborum. De hoc
fusius Doctor in Oxon. hic quest. 5. à num. 4. Gratiæ
autem creari præter Doctorem hic & disq. 16. quest. 2.
tenet Alef. 2. part. 49. membr. 8. & 9. & D. Bonau.
2. dist. 26. art. 1. quest. 4. Richard. ibi art. 1. quest. 4.
Capreol. hic ad argumenta Scoti contra tertiam conclu-
sionem. Maior quest. 1. Palud. quest. 1. Ferrar. 4. contra
Genes. cap. 57. Caet. 1. part. quest. 110 art. 1. & alijs.*

CONTRÀ primò contradicta ad priorem que-
stionem arguo sic: Illa dispositio ad gratiæ
causa, quæ confertur per Sacra-
menta, est super-
naturalis, sicut & gratia; ergo quod habet cau-
salitatem effectuum respectu vnius, habet &
respectu alterius, & è conuerso negatiuè; sed
Sacra-
menta non habent efficaciam respectu gratiæ,
nec talis dispositionis secundum eos in pri-
ma questione huius quarti, quia nulla dispositio
requiritur ad terminum creationis, quia nihil

5.
Rejicitur su-
pradicata opi-
nio quoad
primam par-
tem.

præsupponit. Consequentia patet, omnis forma naturalis æquè habet esse in suscepione per creationem supernaturaliter, vel per transmutationem naturaliter, cùm sint in se eiusdem rationis.

Item, ista dispositio respectu gratiæ, aut creature à Sacramentis in anima simul, aut successiue? Non successiue, quia Sacraenta nullo modo efficiunt istam dispositionem in anima secundum eos, nisi in virtute Dei, & tunc successiue crearet eam, quod non est necesse, tum, propter summam simplicitatem, & perfectionem agentis; tum etiam, propter perfectam capacitem receptiū non habentis contrarium, quia omnem formam permanentem, cuius esse non est formaliter in fieri, qualis est ista dispositio ad gratiam, & character, potest Deus simul creare; tum, quia in forma spirituali non potest esse successio, nisi secundum partes subiecti, vel gradus formæ, quorum neutrum est in propolito. Ponatur ergo quod suscipienti Sacramentum aliquod detur minima gratia. Per te ad istam gratiam est aliqua dispositio minima creata in anima virtute Sacramenti; tunc arguo: ista dispositio ad gratiam, aut inducitur & cauatur in anima virtute Sacramenti in primo instanti prolationis verborum, aut in vltimo instanti: si in primo instanti; ergo Sacratum secundum totum id, quod sequitur primum instans prolationis verborum, superfluit, & per consequens, si nihil diceretur de verbis post primam prolationem, nihilominus consequitur anima effectum Sacramenti, & illam dispositionem ad gratiam, quod absurdum est.

6.
Responsio ad hoc argum. reponit.
Si dicas quod in vltimo instanti prolationis verborum cauatur dispositio ista virtute Sacramenti, cùm in vltimo instanti nihil sit de verbis, vel tantum vltima litera, vel syllaba; ergo vltima syllaba, vel litera cum vltima gutta aquæ sufficeret ad characterem, & talem dispositionem imprimendam respectu gratiæ in Sacramento Baptismi, quod constat omnibus esse falsum; vel ergo Sacramentum non cauatur gratiam, nec dispositio ad eam; vel quando non est in vltimo membro, tunc cauatur eam, quorum virtus que est impossibile.

Item alia responsio,
Si dicas quod cauatur talem dispositionem in vltimo instanti virtute syllabarum precedentium, sicut cauatur lapis vltima gutta virtute precedentis, ex 8. Physic. text. 23.

Quomodo ultima gutta cauatur in virtute praecedentium.
Contra, nunquam cauatur vltimum virtute aliorum aliquid in fine, nisi virtute praecedentium aliquid imprimatur in passo, ita hinc.

Item, quod dicit, Sacramentum agere instrumentaliter ad gratiam, quia cauatur talem dispositionem, non intelligo, quia verba prolatæ circa panem, & vinum in Sacramento Eucharistie, si aliquid cauatur, quæro quid cauatur instrumentaliter. Non gratiam. Probo, quia agens instrumentale simul habet actionem naturalem, & instrumentalem; sed verba illa non habent actionem naturalem, nisi dum sunt; ergo nec instrumentaliter possunt agere, nisi dum sunt; sunt autem ante vltimum instans prolationis verborum, & non in vltimo instanti; ergo tunc, dum verba profertur, est in virtute eorum corpus Christi, & vera transubstantiatio istarum specierum in corpus Christi, & per consequens ante vltimum instans verborum cauatur ab eis dispositio in anima ad gratiam.

Item, multiplicatio vocum, & verborum non fit in instanti, sed cum motu, & tempore; ergo

in instanti, quo terminata, & finita est prolatione istorum verborum Sacramentalium, non tangit panem & vinum, nec habent suam actionem naturalem, nec per consequens habent suam actionem supernaturalem, & ita non esset corpus Christi finita prolatione verborum in vltimo instanti, sed in tempore praecedenti, vel sequenti, quod non est verum.

Item, fictio videtur dicere quod circa panem fiat aliqua alteratio antequam fiat corpus Christi.

S C H O L I V M III.

Refutat responsionem D. Thomæ ad secundam questionem, quatenus ponit virtutem supernaturalem in Sacramentis. Primo, quia illa non esset tota in toto, & tota in qualibet parte Sacramenti, nec tota in toto, & pars in parte. Secundò, non esset in qualibet syllaba, nec in una aliqua determinata. Terriò, non est significare quando infunderetur. De hoc laet in Oxon, quæst. 5. à num. 8.

Contra solutionem secundæ questionis, que posuit virtutem illam, nescio quam, quæro de illa virtute, quæ ponitur in Sacramento, an est totaliter in toto, & tota in qualibet parte, aut pars virtutis in parte Sacramenti? Non primo modo, quia hoc solummodo conceditur de forma substantiali in anima intellectiva, & nullo modo in aliquo accidente, cuiusmodi est ista virtus in Sacramento; nec secundo modo, quia secundum eos, est forma spiritualis, & constat quod forma spiritualis non extenditur, sed tantum corporalis virtus.

Item, ista virtus aut est eadem in qualibet syllaba; aut alia & alia? Si eadem; ergo illa manet usque in finem prolationis verborum; sed nulla syllaba manet simul cum alia, quia qualibet est quantitas discreta; ergo ista virtus migrat de subiecto in subiectum; si sit alia virtus in altera, & altera syllaba, ergo vel qualibet cauabit gratiam, vel nulla.

Item, nullum instrumentum est instrumentum conueniens alicui operi, quia artifex virtutem eo, sed prius est tale, etiam nonnullam quis vteretur illo: ergo prius est virtus in Sacramento, si aliqua sit in eo, quæ virtus aliquis eo, & per consequens prius est virtus in his verbis, hoc est corpus meum, vel, Ego baptizo te, &c. quæ Sacerdos vtratur eis. Non est primò, vt dicit ista opinio, virtus in aliqua per applicationem ad opus, & ita nec in Eucratistia tanquam in fieri, vt ipsi dicit, &c.

Præterea, si sic esset, tunc quoties vteretur eo, toties cauatur illa dispositio supernaturalis in anima, & toties fieret nouum miraculum.

S C H O L I V M IV.

Refoluit primam questionem, scilicet Sacramenta non causare gratiam, nec aliquid supernatural, physicè, aut principaliter, nec instrumentaliter; ad eorum tamen ministracionem ex pæsto gratiam cauari in non ponente obicem. Probat primo, quia omnis dispositio necessitans ad formam, qua non est ratio receptiū, est quodammodo causa attinac eius instrumentalis; & sic meritorum dicitur causa pœniæ; sed Sacramenti ministratio est dispositio respectu gratia necessitans ad eam, ergo id facit per actiones naturales ex pæsto, scilicet Dei, necessitante, sine illis alijs, videlicet ornatis & virtutis

*Reiijicitur D.
Thomæ respō-
sio ad 2. quæ-
stionem.
Sola anima
rationalis in-
divisibilis est
in corpore, &
in passo diuisi-
bilis.*

Quæstio IV.

569

virtute in motu. Secundò, alteratio precedens formam substantialis necessariò, quamvis non terminetur ad illam, ut ad per se terminum, sed ad qualitatem, dicitur tamen causa illius dispositio[n]a & actiua; ergo similiter in proposito de Sacramento respectu gratia.

8.
Resolutio 5.
questioni.

Respondeo ergo ad quæstionem primam, & dico, quod nullum Sacramentum ullo modo agit ad creationem gratie, nec principaliter, nec instrumentaliter, nec dispositiuè per aliquam actionem supernaturalem virtute alicuius alterius ad gratiam. Habet tamen Sacramentum quandam actionem naturalem, ut aqua cum verbis in Sacramento Baptismi ablucere habet corpus, quæ potest dici actio instrumentalis respectu gratiae, quia significat ablutionem animæ interiorum, per gratiam, quæ est ibi actio principalis, ut sic Sacramentum propriè dicatur dispositio actiua naturalis respectu gratiae, reducta vero ad genus causæ efficientis. Quod probatut sic; dispositio, quæ est necessitans ad formam, quando non est præcisè in ratione receptiui, habet aliquo modo rationem efficientis respectu illius formæ; suscep[t]io Sacramenti est quædam dispositio necessitans ad gratiam ex p[ro]actione diuina, qua Deus pepigit affluisse Sacramentis, ut conferrent quod signant, & non habet tantum rationem receptiui respectu gratiae.

*Dispositio
que non est
ratio recepti-
vi, est actiua.*

*Qualiter Sa-
cramenta cau-
sent gratiam.*

Probatio, quia sicut tu ponis virtutem in aqua posse creare aliquam dispositionem in anima effectu respectu gratiae; ita ego pono ablutionem aquæ, & limitationem olei cum verbis esse immediatam dispositio[n]em ad gratiam actiue; quia non se tenent ex parte animæ recipientis gratiam: licet enim ablution sit passio respectu corporis; non tamen respectu gratiae, sed est quædam dispositio actiua respectu eius ex p[ro]actione diuina, sicut ipsi ponunt de ornatu; ergo habet rationem efficientis, & actiui respectu gratiae. Minor patet per exemplum, & per rationem.

9.
Per merita
quonodo ac-
quiratur pre-
mium.

Per exemplum sic; Meritum conceditur habere respectum efficacitatem alicuius respectu præmij, quia per meritum acquiritur præmium, & tamen nec instrumentaliter, nec principaliter causat aliquam dispositio[n]em à se respectu præmij: verius enim conceditur quod merita fecerunt ipsum beatum, quam quod ipse fecit se beatum; ergo si ille, qui inducit dispositio[n]em non habentem rationem receptiui respectu formæ, dicitur habere efficaciam respectu formæ, sicut tu ponis de aqua, quod causet gratiam in anima, multò magis Sacramentum & ablution instrumen-talis, quæ est dispositio vltior non in ratione receptiui, diceretur aliquo modo causare gratiam, & ita secundum hanc viam facilius potest sustineri Sacramenta dare gratiam, quam secundum priorem viam, ponendo totum absoluta in aqua & anima; & hoc est quod dicit Magister multipliciter; non ab ipsis Sacramentis est gratia, sed à Deo per ipsa.

Item, alteratio præcedens inductionem formæ substantialis necessariò non per se terminatur ad substantiam, ut ad per se terminum intrinsecum, sed ad qualitatem in ea, & tamen dicitur aliquo modo causa substantiae, non formalis. Patet, quia tunc substantia esset per se qualitas; nec finalis, quia præcedit eam; nec materialis, quia quando substantia inducitur, tunc cessat alteratio; ergo ut dispositio actiua reduci-

tur ad causam efficientem; nec ista dispositio actiua respectu formæ substantialis causat aliquam dispositionem aliam à se respectu illius substantiae, sed per illam violentam actiuitatem, quam habet, agit ad inductionem illius substantiae. Similiter in proposito Sacra[m]enta non causant in anima, vel in se aliquam dispositio[n]em ad aliquem terminum respectu gratiae praeter se ipsa.

Probatio per rationem patet, efficiens causans dispositio[n]em ad aliquem terminum, dicitur causata ipsum terminum, non immediatè, quia causat dispositio[n]em; sed quod est causa prioris, non dicitur causa posterioris, nisi prius sit causa illius posterioris, sicut causans B. non dicitur causa C, nisi B. sit causa C. ergo cum Deus non causet in anima gratiam, nisi per susceptionem Sacramenti, illa erunt quoddammodo dispositio actiua respectu gratiae.

Ad argumenta primæ quæstionis, dico ad pri-mum, quod Sacra[m]enta dicuntur continere gratiam, ut signa effectiva, & vera demonstrativa in signato, non quia dant gratiam, vel quia ab eis sit gratia, sed à Deo per ipsa, sicut dicit Magister.

Ad secundum, dico quod Sacra[m]enta veteris legis non differunt à Sacra[m]enta nouæ legis per dare gratiam, & non dare gratiam; sed per dare maiorem gratiam & minorem gratiam. Circumcisio enim, & alia Sacra[m]enta legalia dabant gratiam, sed non tantam sicut Baptismus, & alia Sacra[m]enta nouæ legis. Cærimonialia tamen, & oblationes veteris legis differunt à Sacra[m]enta nouæ legis per date, & non dare gratiam, quia cærimonialia illa, quæ non sunt Sacra[m]enta, ut immolate victimas pacificas, orate, & ieiunare, & huiusmodi, nec ex p[ro]actione diuina, nec etiam ex virtute propria conferebant gratiam; sicut nec etiam cærimonialia nostra, ut abstine-re à carnibus diebus Veneris, conseruent gratiam virtute propria operis operati.

*Ad secundum.
Differentia
Sacra[m]en-to-
rum veteris
legis, & nouæ
in efficiendo
gratiam.*

Divites enim offerens bouem in hostiam salutarem, & sine bono moto interiori; & pauper non habens unde offerat aliquid, motus interiorius ad bonum affectum erga Deum, recipit gratiam, & divites non. In Sacramento autem datur duplex gratia, una virtute Sacra[m]enti, alia ratione boni motus interioris, si insit in suscep[t]ione Sacra[m]enti. In cærimonialibus autem tam nouæ legis, quam veteris tantum datur gratia propter bonum motum interioriem, & propter opus operatum, si præcessit ex merito bono.

Ad id, quod dicit Augustinus in cap. *Detrah[er]e*, Ad tertium. quod illa ablution facta in aqua est suscep[t]io Sacra[m]enti, quia Sacra[m]entum formaliter constituit in visu, & ita suscep[t]io Sacra[m]enti est im-mediata dispositio ad gratiam, sicut tu ponis de ornatu.

S C H O L I V M V.

Ad secundam questionem dicit consequenter ad iam dicta in præcedenti, nullam virtutem physicam inherere Sacra[m]entis; sed tantum Dei p[ro]tectorum; sumendo tamen virtutem pro ultimo potentia signi practicæ, dicit admittendam esse in Sacra[m]entis, quod tantum est significare efficaciter, hoc est, semper & certè habere effectum, quem significant, quantum est ex se. Vide Doctorem in Oxon, bic à num. 16.

I.
Resolutio 4.
questionis.

Qua virtus
in sacramen-
tu reperitur.

AD secundam quæstionem dico quod non est nisi ponenda aliqua virtus absoluta in Sacramento, sed solum signum ordinatum, & institutum à Deo, efficaciter repræsentans formam principalem, & suum signatum, & quicunque id signum recipiat sine fictione, fiat amicus Dei, & acceptetur à Deo per gratiam, & quandocumque id sit in aliquo, illi assistit Deus, ut insit, quod designat.

Si tamen contendas omnino quod oportet posse virtutem in Sacramento respectu gratiæ,

Respondeo, & dico quod virtus uno modo est ultimum de potentia 2. de Calo, text. 116. ultimum autem de potentia signi, vel Sacramenti est, quod semper habeat secum suum signatum, quantum est ex parte sui; sic autem est in proposito. Semper enim Deus assistit suo signato, ut veraciter, & efficaciter insit, quod demonstrat, nisi sit impedimentum ex parte suscipientis, & ipso ablato statim inest signatum. Per hoc patet responsio ad argumenta in oppositum.

Ad primam Augustini de aqua, dico non discordando, vel gloriando, quod tinctio corporis ab aqua cum verbis simul, verè cor abluit, non quod actione sua attingat gratiam, vel dispositionem ad eam, sed quod sit ipsa ablutione exterior immediata dispositio ad gratiam, ut secum habens quod signat; nec video necessitatem ponendi aliam dispositionem, & id est fugio pluralitatem.

Ad secundum.

Ad argum.
1. queſt. 2.

Ad aliam, dico quod si medicina esset ita efficax, quod ea apposita statim sequeretur sanitas sine quacumque actione, sicut est in Sacramento respectu gratiæ, esset utique perfecta & efficax; sic in proposito.

Ad tertium.

Ad aliud, dico quod noua relatio realis nunquam est adueniens sine novo fundamento reali absoluto; potest tamen relatio rationis aduenire alicui sine nouitate fundamenti, & talis est relatio Sacramenti respectu gratiæ.

Q V A E S T I O V .

Vtrum in Circumcisione conferebatur
gratia?

Aleaf. 4. part. queſt. 7. membro 7. D. Thomas 3. part. queſt. 70. art. 4. D. Bonavent. hic 2. part. art. 2. queſt. 3. Richard. art. 6 queſt. 1. Gabriel. queſt. 4. Durand. queſt. 5. Aureol. queſt. 2. art. 4. Rubion. queſt. 5. Maior. ibid. Suarez tom. 3. part. 3. difp. 5. art. 1. Vasquez 3. part. d. 165. Scotus in Oxon. hic queſt. 6. & de 1. princ. cap. 3.

I.
Argum. pri-
mum.

ARGVITVR quod non. Glossa super id ad Rom. 4. Signum Circumcisionis; & habetur in litera huius distinctionis, cap. penult. in Circumcisione peccata tantum remittantur, sed non gratia ad benè operandum præstabatur, nec virtutes angebantur, nec dabantur, sed tantum signabantur.

Item, Circumcisio non conferebat nisi quod signabat; sed non signabat nisi peccati remissio nem; ergo illud tantum conferebat.

Item, secundum Magistrum, & ponitur in litera, Sacraenta veteris legis tantum promittebant gratiam, Sacraenta nouæ legis causant, quod illa promittebant; ergo, &c.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Item, secundum Bedam in cap. 2. Ince, & habetur in litera, Circumcisio non aperuit ianuam, gratia aperuit, quia non datur alicui, nisi quis sit

acceptus & amicus Dei: ergo, &c.

Contra multipliciter in litera, & de Conlect. dist. 4. August. de nupt. & concup. cap. 11. Ex quo insituta est Circumcisio in populo Dei magnis, & pars valebat ad purgationem originalis peccati, sicut Baptismus, ex illo tempore, quo insitus est, incipiebat valere ad innovationem hominis: sed per Baptismum non tantum remittebatur culpa, sed etiam conferebatur gratia; ergo & in Circumcisione gratia conferebatur.

Item, Beda in litera, Qui nunc per Euangelium suum, &c.

Ratio ad op-
positum.

S C H O L I V M I .

Originale deleri per Circumcisitionem. Ita Augst. cit. & 3. contra Iul. cap. 18. & cap. 5. cap. 9. & in illud Gen. 17. Masculus cuius preputij caro, & 4. de Bapt. cap. 24. & 13. Cuius. 26. Greg. 4. Moral. 2. 3. habetur cap. Quod autem de conf. d. 4. & cap. Maiores, de Baptismo. Prosp. l. de promiss. cap. 14. Cyprian. de Cardinal. cap. 10. Bernard. serm. de Circumcisione. Beda hic citatus in quæstione. D. Thom. 3. part. queſt. 6. art. 5. & queſt. 62. art. 6. Alens. suprà, & communis, ponit sententiam negantem, etiam de potentia absoluta, potuisse peccatum tolli, sine gratia, cum suis rationibus.

IN ista quæstione præmitto vnum certum, in quo omnes concordant, scilicet quod per Circumcisitionem deleatur peccatum originale, quod patet expressè per auctoritatem Augustini adducatam in oppositum: ex quo insituta est Circumcisio, &c. Et probatur per rationem; quia Deus nunquam reliquit hominem sine adiutorio, & congruo remedio ad salutem; sed tempore legis scriptæ non videbatur aliud remedium ante institutum contra peccatum originale, quam remedium Circumcisitionis, quod faceret, licet imperfectè, tunc circumcisio, quod modò facit Baptismus baptizatis perfectè; ergo tunc fuit in remedium contra peccatum originale Circumcisio, sicut modò Baptismus suo modo.

Sed ulterius dubium est, utrum peccatum originale possibile sit dimitti sine collatione gratiæ: & quia tam ablatio culpe, quam collatio gratiæ pertinent ad potentiam diuinam, id est quaternum est, si hoc sit aliquo modo possibile? Aliquid autem est possibile Deo dupliciter; vel secundum eius potentiam absolutam, qua potest omne id, quod non includit contradictionem; aut secundum potentiam eius ordinatam, secundum quam sit omne illud, quod consonat legibus diuinæ iustitiæ, & regulis sapientiæ eius; quod si fieret aliter, & secundum alias leges statutas, & ordinatas à diuina voluntate, non ordinatae fieret, sed ita ordinatae sicut modò secundum ista.

Dicitur hic ab aliquibus, quod Deus de potentia sua absoluta non posset peccatum decleare, & gratiam non infundere; si enim rationes aliquæ valeant, hoc videntur probare. Ad hoc ponuntur quatuor rationes.

Prima talis est: Anima non potest purgari de peccato, nisi de immunda fiat munda; sed non fit munda de immunda, nisi per aliquam mutationem in aliquo; non per mutationem factam in Deo, quia ipse est omnino immutabilis; ergo per mutationem factam in anima; non ad relationem, quia ad relationem non est motus, nec mutationem. Physic. text. 10. ergo ad aliquid absolutum

An sine col-
latione gratiæ
possi. Deus
remittere ori-
ginale pecca-
tum.

Duplex Dei
potentia, ab-
soluta, & or-
dinata.

Opinio nega-
tiva Rich. hic
art. 6. q. 3.
Var. q. 2.

Ratio prima.

tum in ea, à quo expellitur culpa; nihil est tale, nisi gratia; ergo hæc ratio concludit de gratia absoluta, si valcat.

Secunda.

Et hoc est quod arguit alius Doctor sic: Peccatum se habet ad gratiam sicut tenebra ad lucem; sed tenebra non expellitur nisi per lucem; ergo, &c.

Tertia.

Item, arguit alius Doctor sic; peccatum, quod remittitur, non imputatur ad poenam; ergo culpa, quæ omnino remittitur, nullo modo manet in anima, quia si maneret in ea, necessariò imputaretur sibi ad poenam; sed si culpa non manet, tollitur deordinatio animæ per culpam, non tollitur ista deordinatio nisi per gratiam ordinantem: ergo, &c.

Quarta.

Item, si peccatum dimittitur, ergo diuina offensa placatur; sed non placatur diuina offensa, nisi peccator reconcilietur ei, & acceptetur persona, quæ peccauit; sed non reconciliatur nisi per gratiam, quia gratia diuidit filios regni & perditionis; ergo, &c.

S C H O L I V M II.

Tollit posse peccatum sine gratia, probat, quia relictudo naturalis repugnat peccato, & hoc sicut ab initio potuit ponere sine gratia, ita & modò; quia quem potuit Deus hominem primo formare, talen potest restaurare. De hoc Doctor in Oxon. 4. dist. 15. quæst. 2. fin. & dist. 16. quæst. 2. & 1. dist. 17. quæst. 2. Vide eum in Oxon. hic à num. 4. & Scholium ibidem. Explicat quo sensu dici potuit Circumcisōnem non conferre gratiam, quia vel non tantam, quantum Baptismus, vel non universaliter. Neque est quid dicatur glossa esse libera, quia auctoritas Patrum adducta eam suadet, & cum communī Schola admittit Circumcisōnem contulisse gratiam; nec est alia via respondendi magis congrua. Ita admittit Ales. D. Bonavent. Richard. Durand. Mayor. Rub. Suarez citati, & alijs passim. Vide Scholia in Oxon. hic ad num. 9. & ad num. 13.

*4.
Refutatur
iusta sententia.*

Ed istæ rationes non videntur mihi concludere, quin Deus de potentia sua absoluta possit peccatum originale, vel actuale remittere sine infusione gratiæ gratum facientis, quod proboscis: Quæcumque libi inuicem repugnant, mutuò se repellunt, & excludent; ergo quando alicui vni repugnant plura, id vnum potest per quolibet eorum excludi; sed peccato originali repugnat aliquid aliud, quām gratia, vt iustitia originalis, vel rectitudine naturalis, quæ nec est peccatum originale, nec gratia; non gratia, quia tunc gratia esset perfectio naturalis, in qua rectitudine Deus potest facere hominem, quæ repugnat formaliter peccato originali, quia id destruit illam rectitudinem in eo; ergo per aliquid aliud potest excludi, quām per gratiam, quia per rectitudinem merè naturalem; quæ repugnat sibi formaliter.

Obiectio.

Dices fortè quid illa rectitudine absolute posset esse à natura sine gratia, tamen post culpam non potest restituī sine gratia.

Solutio.

Contra: forma non habet esse alterius rationis propter hoc, quid oppositum eius præcessit in subiecto, sicut frigus non est alterius rationis in aqua, quia calor præcessit in ea, & per consequens non habet aliquam separabilitatem, vel inseparabilitatem à subiecto, quia contrarium eius præcessit in eo, quia forma secundum ra-

tionem eius propriam, & formalem, habet separabilitatem à quoconque; sed rectitudo naturalis, vel iustitia originalis, separabilis est à gracia gratum faciente, si oppositum, vt peccatum originale non prius infuisse. Patet in Adam; qui, secundum Magistrum, licet haberit unde posset stare, non tamen unde posset proficere: quia non habuit tunc gratiam gratum facientem; ergo eodem modo rectitudo illa naturalis separabilis est à gratiâ, licet oppositum eius infuisse; non est ergo impossibile peccatum amoueri ab anima, & remanere in rectitudine naturali sine omni gratia gratum faciente.

*Iustitia ori-
ginalis sepa-
rabilis à gra-
cia gratum
faciente.*

Item, secundò sic: Qualemcumque hominem potest Deus producere, vel formare secundum formam absolutam tamē, præcisè potest post culpam reparare.

*S.
Qualibet potest
Deus hominē
creare, tamē
potest repa-
rare.*

Maior probatur, quia ex quo culpa non facit naturam esse aliam, nec facit quin sit capax eiusdem perfectionis, cuius fuit in principio, ergo cùm maneat in homine post lapsum eadem natura, quæ prius, omnis illius perfectionis, cuius fuit prius capax, & modò: ergo, &c.

Sed contra illam maiorem potest instauri sic; quia virginem corruptam non potest reparare, quia non potest facere de non virgine virginem, quia secundum Aristotelem 6. Ethicorum cap. 3. hoc solo priuatur Deus ut ingenita faciat, que facta sunt. Potest tamen hominem formare secundum virginitatem, non ergo qualemcumque potest Deus facere hominem, talen potest ipsum reparare.

Instauratio.

Respondeo, dixi in ista maiore, quid quicquid potest Deus producere secundum formam absolutam, quid id secundum ipsam potest reparare: possumus ergo per virginitatem intelligere aliquid absolutum in anima, vt velle integratatem carnis, & non carnaliter peccare; vel aliquod absolutum in corpore, vt integratatem carnis; sic dico, quid Deus potest facere de non virgine, & de non integratate carnis, vel animæ, integratam integratam animæ, vel corporis.

*Solutio.
An, & quo-
modo Deus
potest repa-
rare virginini-
tatem.*

Vel potest intelligi per virginitatem negatio positivi, & reuocatio rationis transiens in praeteritum, vt nunquam velle sic peccasse, & sic non potest Deus facere virginem de non virgine, quia non potest facere quin actus, quo amittebatur virginitas, transferit in praeteritum, quia, vt dictum est, hoc solo priuatur Deus, ingenita facere que facta sunt, sicut nec potest facere de furto non fursum, quia non potest facere quin ille, qui furatus est, sit furatus, nec de praetrito non praeteritum.

*Virginitas
duplex.*

Et huius ratio est, quia impossibile est simpliciter, vt aliquod agens faciat de non ente non ens. Contingit enim positivè facere de non ente ens, vt patet in creatione, & priuatiu de ente non ens, vt patet in annihilatione & corruptione; similiter de ente in potentia ens in actu; sed impossibile est sive priuatiu, sive positivè facere de non ente non ens, quia termini factioonis sunt impossibilis & contrariaj.

Facere autem praeteritum non esse praeteritum, est facere quid praeteritum non praeterit, quod est non ens non esse non ens, & hoc est impossibile, & hoc est facere nihil non esse nihil, quod est impossibile.

b a Dices

Instantia.

Dices, si virginitas potest reparari quantum ad totam absolutam perfectionem, quam importat, qua est prærogativa Aureola, quæ conceditur virginibus, videtur quod nihil sit.

*Solutio.**Quid sit Au-*
reola Virgi-
nus,

Respondeo, quod Aureola virginum est speciale gaudium, & est de nunquam peccasse in tali genere peccati, & semper innocentiam, & puritatem carnis seruasse; sed nobilis est nunquam peccasse, & negatio offensæ in præteritum, quam aliquando peccasse, & offendisse, & reconciliatum esse. Gaudent etiam virgines specialiter, quod nunquam peccauerunt illo genere peccati, ad quod homines ex corruptione carnis maximè proni sunt. Vnde Aureola eorum est de negatione offensæ præteritæ, quantum ad corruptionem carnis.

Peccatum ori-
ginale remi-
ti potest ab-
que infusione
gratia.

Dico ergo quantum ad istum articulum, quod Deus de potentia absoluta potest remittere peccatum originale non infundendo gratiam gratum facientem, quia ut dictum est, non solum repugnat peccato originali gratia, sed etiam rectitudo & iustitia naturalis; & idcirco potest Deus de potentia absoluta peccatum originale per utrumque expellere, tam scilicet per gratiam, quam per iustitiam naturalem, siue sit rectitudo tantum, siue aliqua gratia superad-dita.

Patet per hoc ad argumenta de alia opinione.

Ad primum, dico quod peccatum originale non remittitur, nisi anima fiat de immunda munda, & quod mutatio fiat in anima, sed non necessariò ad gratiam gratum facientem, sed quod mutetur ad rectitudinem naturalem, licet posset mutari ad eam. Sed modò quando infunditur gratia ipsi animæ, non fit mutatio ad rectitudinem naturalem, & iustitiam originalem, nisi virtualiter in quantum gratia virtualiter includit illam rectitudinem, quatenus in acceptatione diuina supplet vicem eius, &c.

Ad secundum, dico quod gratia non opponitur peccato, ut habitus priuationi formaliter, sed sicut causa meritoria causæ demeritoria, & non formaliter; sed sic opponitur peccato originali iustitia originalis, vel rectitudo naturalis: & idcirco non expellit peccatum originale formaliter, nisi per iustitiam, vel rectitudinem naturalem; virtualiter autem & meritorie per gratiam, quatenus acceptatur à Deo pro eodem, pro quo iustitia originalis acceptaretur, si inesset.

Ad aliud, quando dicitur quod peccatum nullo modo tollitur, nec potest tolli, nisi per gratiam, falsum est, & cum probas quod illa inordinatio non tollitur aliter, dico quod non est verum; potest etiam tolli per iustitiam originalem, sicut dictum est.

Ad quartum, concedo quod quando peccatum dimittitur, offensa placatur & fit reconciliatio, sed per hoc, quod dimittit alicui offensam, & reconcilior ei, ne velim ei malum, non propter hoc accepto eum ut amicum, reconciliatur enim mihi ad pacem, ne velim ei malum; sed non reconciliatur mihi ad amicitiam, ut velim ei bonum. Potest enim alius reconciliari quantum ad pacis reformationem, vt non apparet ulteriori vindicari de eo, licet non reconciliatur in amicitiam perfectam, ut velit sibi bene esse.

Ad quartam.
Remissio pec-
cata ab que
reconciliatione
ad amicitiam
dari potest.

Ita in proposito, Deus remittendo peccatori suum peccatum, reconciliat eum sibi ad pacem, vt nolit amplius vindicari de eo; non tamen acceptat eum ut amicum, & hæredem regni nisi per gratiam.

Sed dices, si peccatum potest expelli sine gratia & charitate, & de peccatore fieri non peccator per iustitiam originalem, vt tu dicis, tunc nihil valent ista argumenta, quæ probant charitatem esse in anima, vt de iniusto fieri iustus, & de non accepto acceptus, & quod priuatione non expellitur nisi per habitum, quæ posita sunt lib. 1. dist. 17. de iustificatione peccatoris & ratione meriti.

Respondeo, quod nullum medium ibi possum ad probandum charitatem inesse animæ sumitur ex negatione aliqua, vt quod de inimico fiat non inimicus, vel de interconciliatio fiat non interconciliatus, vel anima immunda fiat anima non immunda: sed omnia media sumuntur ex aliqua affirmatione ibi, vt quod de non amico fiat amicus, & de non filio regni fiat filius regni, & de non digno vita æterna fiat digna vita æterna; & idcirco suppositis illis, quæ ibi supponuntur, merito scilicet, & iustificatione peccatorum, necessariò sequitur gratiam esse in anima, vt medium positivum ad demonstrandum illos effectus positivos in anima, meritum scilicet, & iustificationem, quæ sunt in ea per gratiam. Nec fuit ibi probata gratia, vel charitas ex effectibus priuationis, vt non esse inimicus, vel interconciliatus, quia ad illos effectus in anima potest Deus se habere non positivè, vt ad amicos, vel filios regni, quibus vult bonum, sed priuationè, vt nolle malum eis, vel non velle se vindicare de eis.

S C H O L I V M III.

Ait de facto nullum peccatum, siue actuale, siue originale, tolli sine gratia infusione, & Circumcisio non originale delevit per gratia infusionem: cùmque principalius institutam fuisset ad conferendam gratiam, quam ad delendum peccatum, quia agens iuxta reglam ratione in prius, & principalius intendit perfectiorem & habitum, quam carentem defectum.

Q Vantiū ad secundum articulum, de potentia ordinata, dico quod modò secundum leges firmatas arbitrio sapientiae sua, non potest, ipsis stantibus, auferre peccatum, nisi conferat gratiam; quia hoc modo statuit voluntas eius ordinata, & sapientia eius infallibilis, quod nullum sibi reconciliaret ad pacem, nisi etiam ipso acceptato ad amicitiam. Post lapsum quippe primi hominis omnes nascuntur filii iræ, & mortis; ex ipsa lege nulli remittit iram, nisi acceptando ad amicitiam, & per consequens nulli remittit culpam, nisi cui confert gratiam, & acceptat ad vitam æternam, & idcirco quicunque modò moritur, vel est filius iræ, vel filius regni. Non sic erat statutum in statu innocentiae, quia secundum Magistrum, & si tunc habuissent unde stare possent, vt sua naturalia integra, & recta, non tamen habuissent unde proficiant. Vnde tunc non fuissent necessariò filii iræ, vel regni; quia aliqui potuissent permanere in naturalibus tantum, & tunc si peccata non essent, gratiam receperissent, & accepti fuissent ad vitam æternam.

7.
Instantia.

Solutio.
Deus potest
remittere pecc-
atum absque
collatione cu-
ntius posse.

8.
Defacto non
remittitur
originale ab-
que collatione
gratia.

9.
Resolutio
questionis
principalis.
Circumcisio
conferebat
gratiam.

Principalior
in Circumci-
sione fuit in-
fusio gratia,
quæm ablatio
culpæ.

Minima qua-
tum in gra-
tia omnia
peccata ex-
cludit.

Circumcisio
minore gra-
tiam dabit
quam Ba-
ptismu.

10.
Instauratur du-
pliciter.

Per dicta respondeo ad quæstionem principalem, quod cum Circumcisione debebatur culpa originalis, & Deus post lapsum nunquam delet culpam, nisi praestando gratiam, & nunquam remittit alicui offensam, nisi acceptando eum in amicitiam: id est dico quod in Circumcisione conferebatur gratia.

Sed posito quod Circumcisio conferebat gratiam, est dubium vterius utrum principalius instituebatur ad peccatum originale remouendum, vel ad gratiam conferendam? Et dicunt priores opinantes, quod principaliter instituebatur ad culpam originalem remouendum. Sed hoc minus probabile est, quia rationes eorum superius adductæ videntur concludere oppositum, & quod instituitur principaliter propter gratiam conferendam. Tum, quia omne agens secundum re- etiam rationem principalius intendit perfecti- onem & habitum, quam carentiam defectus; quia non intendit carentiam priuationis, nisi quia intendit præsentiam, & existentiam perfectionis; ergo Deus instituens Circumcisitionem, vt re- medium hominibus ad salutem, cum sit agens rectissima ratione, magis intendebat per eam conferre gratiam, quam condonare peccatum, vel amouere priuationem gratiae.

Tertiò dico, quod minima gratia sufficit ad excludendum omnia peccata; Deus non iustificat hominem secundum partem, dimittendo sibi unum peccatum, & retinendo aliud, quia impium est, à Deo dimidiam sperare veniam; si ergo Deus statueret Circumcisitionem, vt quadam signum, non habens sufficientiam, nisi respectu minimæ gratiae, excluderer tamen adhuc omnia peccata mortalia gratia modica, quam confert. Et posset dici quod propter imperfectionem illius signi, & minimam gratiam, quam confert Circumcisio comparando ipsam ad Sacra menta nouæ legis, quod non confert gratiam, quia minimam confert respectu illius, quæ confertur per Sacra menta nouæ legis; & sic possent exponi auctoritates, quæ videntur negare ipsam posse dare gratiam.

Contrà, Sacramentum est signum efficax, suum signatum repræsentans, & semper habens secum suum signatum, quantum est ex se; sed Circumcisio est Sacramentum; ergo habet secum gratiam illam, quam signat; sed gratia minima augmentatur, sicut & gratia maxima, cum sint eiusdem rationis distinctæ. 17. libri I. ergo Circumcisio in quocumque augmentat gratiam; ergo dat minimam, ergo non significat dari minimam.

Respondeo quod satis certitudinaliter significat, vel gratiam tunc in fieri, si non sit obex; vel tunc in esse, sicut si Beata Virgo fuisset in conceptione filij adepta plenitudinem gratiae, quam Deus ei decrevit dare: postea si recepit Baptismum, nullam de novo recepit gratiam. Quod autem additur de augmento gratiae, verum est quod iustis in receptione Baptismi aug- tur gratia.

Circumcisio vero cum per se primò conferret minimam gratiam, si præfuit maior gratia in subiecto, non augmentabatur per gratiam aliam virtute Sacramenti Circumcisitionis; licet augmentetur gratia præcedens ex merito, vel virtute operis, verbi gratia, in Abraham, aut in eo, qui habuit maiorem gratiam, quam parvulus circumcisus, non valuit Sacramentum ad

augmentandum gratiam in eo; valuit tamen, & augmentabat gratiam eius ex opere operantis, & magno merito eius, vt obedientia perfecta, qua promptè humiliauit se præceptis Dei.

Dupliciter ergo potest dici Sacramentum Circumcisitionis respectu Sacramentorum nouarum legis non conferre gratiam.

Vno modo, propter minimam gratiam, quam confert respectu aliorum Sacramentorum. Alio modo, quia non confert gratiam, cuicunque ex virtute Sacramenti, sed virtute meriti: in Sacramentis autem nouarum legis augetur gratia in quoconque, non tamen per modum meriti; sed virtute Sacramenti quantumcumque magna præcedit; & si uon augeatur ex merito, vel opere operantis, dummodo recipiens non habeat motum contrarium bono, nec accedat factus, adhuc augetur sibi gratia ex vi Sacramenti; nec requiritur in suscipiente actus meritorius ad hoc quod gratiam recipiat, sed tantum requiritur defectus obicis.

Ad primam rationem, dico quod Magister non dicit in Circumcisione non conferti gratiam absolute, sed in comparatione ad Baptismum; & hoc quidem verum est. Vel alter potest dici, quod non confert enilibet gratiam virtute Sacramenti, sicut Baptismus.

Ad secundum, cum dicit quod Sacra menta non conferunt nisi quod signant, & Circumcisio nihil signat nisi emundationem à peccato originali; dico quod nec Baptismus noster signat aliquid nisi ablutionem animæ à peccato, & tamen principaliter instituebatur tam ad positivum conferendum, quam priuationi removendum. Ita de Circumcisione.

Ad tertium, dico quod omnes illæ auctoritates Magistri & aliorum, quæ dicunt Sacra menta veteris legis promittere gratiam, & non date, intelliguntur de illis, quæ erant cære monialia, vt tactus morticini, pro quo oportuit secundum legem purificari, & mundari.

Oblationes etiæ, quæ erant actus latræ promittebant gratiam; & signabant Christum, qui erat vera hostia immolanda Deo Patri pro genere humano; talia enim non conferebant gratiam virtute propria, scilicet virtute operis operati; sed virtute motus interioris, scilicet per modum meriti, & id est tantum gratiam promittebant; Sacra menta tamen vera illius legis gratiam conferebant, licet non tantam sicut nota.

Vnde Magister excipit ibi Circumcisitionem ab illis, quæ tantum gratiam promittunt, & non dant, &c.

Ad ultimum, dico quod non fuit ex defec- to Circumcisitionis, quod ianua non fuit aper ta per eam; sed quia primum non fuit tunc solutum, vsque quo statuit Deus ianuam non aperti.

Vnde si Beata Virgo mortua fuisset ante mortem Christi, & solutionem pretij pro pec catiis nostris, non intrasset ecclœ, nec fuisset sibi ianua aperta, sed fuisset interim in sinu Abraham.

II.
Ad argum.
primum prin-
cipale.

Ad secundum.

Ad tertium.
Authorita-
tes, quæ dicunt
Sacra menta
veteris legis
non dare gra-
tiam. expli-
cantur.

Ad quartum.
Quare Cir-
cumcisio non
aperiebas ia-
nuam.

Quid si Virgo
ante mortem
Christi mor-
ta fuisset.

DISTINCTIO II.

*De efficacia Sacramentorum
nouæ legis.*

QVÆSTIO I.

*Vtrum Sacraenta nouæ legis habeant
efficaciam suam respectu gratiæ
conferendæ à passione
Christi?*

Alenf. 4. part. quest. 9 membro 7. D. Bonavent. hic dub. 2. &
art. 1. quest. 1. D. Thom. 3. part. quest. 62. art. 5. & quest.
64 art. 3. Valq. ibi disp. 135. Vega 7. in Trilete. cap. 18.
Scotus in Oxon. hic quest. 1. & sententiarij.

I.
Argum. pri-
mum.

I RCA Distinctionem secundam
quæro, *Virum Sacraenta nouæ legis
habeant efficaciam suam respectu
gratiæ conferendæ à passione Christi?*

Arguitur quod non. Ab eo, quod
non est, non habet aliquid suam efficientiam,
quia secundum Philosophum 5. *Metaphysic.*
cap. 1. de causa, & 2. *Physic.* text. 37. causa in
actu & effectus in actu simul sunt, & non sunt;
sed passio Christi non est; sed præterit: er-
go, &c.

Secundum.

Item, si sic, aut ergo à passione vt præuisa, vel
vt exhibita? Si vt præuisa, ergo Sacra-
menta veteris legis, & nouæ legis ex vi Sacra-
menti habent efficientiam à passione Christi
præuisa, quia illa Sacraenta erant instituta
ante passionem Christi, quia Apostoli baptiz-
abant ante mortem Christi, patet *Ioan.* 3. Eu-
charistia etiam fuit instituta integra; ergo,
&c.

Tertium.

Item, respectu gratiæ non potest esse causa
meritoria, quia gratia gratis datur, non meritis
redditur, secundum Apostolum *Rom.* 9. sed passio
Christi, si est causa, non est causa nisi meritoria;
ergo, &c.

Quartum.

Item, si haberent efficientiam à passione Christi,
hoc maximè esset à vulnere laterali, quia ab
illo vulnere profluxerunt omnia Sacraenta se-
cundum Augustinum 15. de Ciuit. cap. 26. profe-
tio illud vulnus, &c. Sed non habuerunt efficientiam
ab illo vulnere, quia si sic, non nisi meritoria.
Sed hoc est falsum, quia id vulnus fuit
Christo infictum ipso iam mortuo, patet *Ioan.* 19.
Nullus autem meretur sibi, nec aliis post mor-
tem: ergo, &c.

Contra.

Oppositum vult Magister in litera & August.
de nupt. & concupisc. cap. 27.

S C H O L I V M I.

*Afferit efficaciam Sacraenta in eo esse, quod
signatum, id est, gratia, semper concomitet illa, nisi
ponatur obex. Causam autem principalem efficacia esse
divinam voluntatem, qua non determinatur per aliud
esse, cum ipsa sit omnium prima. Quod vero insti-
tuenter hec signa, docet afferens testimonia Scriptura
de singulis ferè Sacraentis, quando fuerunt ins-
tituta. De quo latius agetur agendo de singulis
seorsim.*

REspondeo efficacia Sacraenti est, quod
ipsum Sacraumentum inseparabiliter quan-
tum est ex se, semper sequatur, & concomitet
signatum, quod signat. Ab eodem ergo Sacra-
mentum, quod est signatum, habet suam effi-
cientiam, à quo habet, quod ipsum inseparabiliter
concomitet effectus inuisibilis, qui est si-
gnatum eius; sed quod huiusmodi signatum in-
separabiliter concomitet aliquod signum, con-
tingit duplice; vno modo, quod sit ab eo
vt à causa principali; alio modo, quod sit ab
eo, vt à causa meritoria. Primo modo sola
voluntas diuina est causa inuisibilis effectus,
quam signat Sacraumentum, & ipsum conco-
mitatur.

Probatio primi est, quia sola voluntas diuina
potest ex se ipsa virtute activa libera determinari
ad causandum aliquem effectum sibi proprium,
aliter non esset causa prima, si ab aliqua alia de-
terminaretur, quod est contra Augustinum lib. 3.
de Trinit. cap. 6. gratia, vel signatum inuisibile,
quod inseparabiliter concomitet Sacra-
mentum, est primus effectus voluntatis diuinæ, quia
liberè & contingenter eam communicat; ergo
voluntas eius est principalis causa, & pri-
ma effectus inuisibilis Sacraenti, & per con-
sequens Sacraumentum requiriens voluntatem di-
uinam ad causandum effectum inuisibilem,
quem designat, requirit eam vt causam prin-
cipalem eius primam & immediatam.

Item, Deus non assistit alieni, vt causa me-
diata, & necessaria ad creandum aliquam for-
matam in disposito, mediante qua forma causet,
forma causante ipsum, nisi vel sit ordo neces-
sarius inter illas formas, vel inter dispositio-
nem in disposito, & formam inducendam per
eum; sed in disposito non est talis ordo ne-
cessarius; prolatio enim verborum cum intin-
ctione corporis in aqua, non est causa neces-
saria, nec dispositio absolutè necessaria ad in-
ductionem gratiæ. Patet, quia sunt signum
gratiæ ex institutione, & non naturale; quia
fictus recipiens ipsum non habet gratiam. Deus
ergo est causa immediata talis effectus Sacra-
menti per assistentiam suam Sacraento, cui
dispositus semper assistere, & gratiam conferre,
nisi propter indispositionem susceptiu im-
pediretur de congruo, & ita sola voluntas est prima
causa, & principalis huius effectus inuisibilis.

Sed qualiter assistit Sacramentaliter ad cau-
sandum talem effectum inuisibilem, scilicet gra-
tiæ?

Respondeo, & dico quod Deus ex eadem or-
dinatione, quia instituit Sacraenta, vt signa
efficientia, & vera respectu gratiæ, quam de-
signant, ex eadem assistit ad immediatè cau-
sandum illam, ne huiusmodi signa ab eo insti-
tuta, sint falsa.

Vnde sicut omnia Sacraenta voluntate eius
sunt immediatè instituta, ita voluntate eius ha-
bent efficientiam suam, & gratiam, quam si-
gnant, & hoc immediatè, & etiam eadem pa-
ctio, qua illa instituta.

Et ut singula declarentur in singulis, patet
inductiū quod omnia Sacraenta sunt imme-
diatè à Deo instituta.

De Baptismo autem certum est quod sit im-
mediatè ab eo institutus, licet recessit a nobis
tempus, quo ipsum instituit. Vnde dicunt aliqui
quod *Ioan.* 3. quando Dominus dixit Nicodemo,
nisi

2.
*Quid sit effi-
cacia Sacra-
mentorum, &
à quo?*

*Solus Deus
causa prin-
cipalis Sa-
cramentorum.*

3.
*Qualiter
Deus assistat
Sacraenti
ad suum ef-
ficiendum.*

*Omnium Sa-
cramentorum
institutio.*

Baptismi,

nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c. Sed Nicodemus fuit tunc priuata persona, & non præco legis; nec fuit discipulus eius tunc temporis, quando illa verba fuerunt sibi dicta. Nec etiam tunc institutus est primò, quando dixit post resurrectionem Matth. vltimo. *Ite, &c. baptizantes eos, &c.* quia ante passionem discipuli multos baptizaverunt. Patet Ioann. 3. quando dixit eis, *in viam Gentium ne abiicias, sed ad filios Israël.* Post passionem autem non erat hoc Sacramentum primò institutum, sed publicè prædicatum, & promulgatum esse, & cadere sub præcepto, quo erat promulgatum. Licet ergo nesciatur à nobis certum tempus primæ impositionis, sic institutionis eius, certum est tamen quod ab ipso Christo immediate fuit institutum; & verisimile est quod tunc, quando vocans discipulos Matth. 10. misit eos binos ante faciem suam in omnem locum, quo erat venturus, & dedit eis potestatem curandi infirmos, & prædicandi, & dæmones effugandi; & verisimile est quod sicut tunc dedit eis potestatem prædicandi, sanandi, & dæmones expellendi, ita & baptizandi.

Eucharistia.

De Sacramento Eucharistie certum est quod immediate fuit ab eo institutum, cum dixit in Cœna Matth. 26. *Hoc facite in meam commemorationem, & id prædicavit primò Ioan. 6.* quando dixit, *Cara mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus, & nisi manducaveritis carnem filii hominis, & bibieritis eius sanguis, &c.* propter quod multi abiecti sunt retrosum, ut patet in Ioanne.

Confirmatio-nis institutio-nis.

De confirmatione dicitur quod instituebatur quando insufflavit in discipulos suos, dicens: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, &c.* Ioann. 20. Credo tamen melius quod fuit institutum in Pentecoste, quando missa eis Spiritu sancto ex celo, locuti sunt diuersis linguis; patet ex similitudine effectus, quia quando alios confirmabant Apostoli per impositionem manuum, statim dabatur confirmatis Spiritus sanctus, & loquebantur variis linguis. Vnde Ioan. 20. dixit, *sedete hic donec impleamini Spiritu sancto ex alto.* Quod ergo priùs insufflavit in eis, hoc fuit signum, quod postea erat datus in Pentecoste, quando daret Spiritum sanctum, & confirmaret eos.

4. Pœnitentia.**Vide Ales. 4. p. tract. de Conf. q. 9.**

videtur dubium, à quo instituebatur primò. Et dicitur quod à Beato Iacobo, cuius institutio secundum eos accipitur ab illo verbo, Iacob. 5. *Confitemini alterutrum peccata vestra, & orate pro inuicem, ut saluemini.* Sed istud non credo esse verum, quia non magis instituebatur per unum verbum Iacobi, quam per aliud; sed non instituit Sacramentum Pœnitentie quando dixit, *orare pro inuicem ut saluemini.* Certum est ergo nee per illa; *confitemini alterutrum peccata vestra,* quia qua ratione institueretur Sacramentum per hæc verba, eadem ratione & per sequentia, *ut orate pro inuicem ut saluemini.*

Item, absoluere pœnitentem à peccatis soluimodo competit sacerdoti ex officio, sed cum dicit *confitemini, &c.* specificat sacerdotes, quibus incumbit potestas à peccatis absoluendi sacramentaliter, magis quam laicos; sed indifferenter hortatur omnes ad confessionem faciendam de peccatis: non ergo instituit in illis verbis Sacramentum Pœnitentie.

Item, non potuit Iacobus pepigisse foedus cum Ecclesia, ut quandocunque fieret confessio

mutua, quod Deus daret gratiam, & remitteret culpam; hoc enim est voluntatis diuinæ, quæ sicut sola dat gratiam, ita ipsa sola statuit ad placitum, & potest statuere quibus, & quando debuit conferre gratiam.

Dico ergo quod Christus immediatè instituit Sacramentum Pœnitentie, non tamén quando dixit Petro Matth. 16. *Tibi dabo claves regni cœlorum,* quia omne Sacramentum est causa efficiens, & demonstratum pro præsenti; hoc autem dixit Petro tanquam prognosticando de futuro; sed quando insufflavit in eos Ioan. 20. dicens, *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata;* arbitrando scilicet per modum iudicis instrumentalis, & non principalis, *remittuntur eis, & quorum restinueris, &c.* Vnde sicut non dedit eis potestatem Dei ad creandum, vel gratiam conferendum principaliter, sed instrumentaliter, etiam per modum arbitrij, & Deus acceptando arbitrium eorum de peccatis, dimittet peccata principaliter, & conferret gratiam, ac si dixisset: ego absoluam, sitis vos fideles arbitrii de pœnitentia, & peccatis. Et quia nullus potest arbitrari de peccato, quod est sibi omnino incognitum, idè dedit auctoritatem, & potestatem cognoscendi peccata subditorum, ac per hoc voluit subditos eis confiteri, vt omne illud esset principaliter absolutum, & ligatum in celo ab eo, quod eorum arbitrio esset solutum, vel ligatum in terris.

Sacramentum etiam Ordinis, ut sacerdotium, fuit institutum à Christo immediatè quantum ad duos eius actus principales, & quantum ad potestatem consecrandi corpus suum verum, cuius potestatem dedit eis in cœna, vbi fecit eos sacerdotes, cum dixit, *Hoc facite, &c.* & quantum ad actum faciendi corpus suum mysticum reuocando. peccatores per pœnitentiam ad Ecclesiam, quæ est corpus eius mysticum, Ioan. 20. *Quorum remiseritis peccata, &c.* absoluere enim peccatores à peccatis per modum arbitrij, & confidere corpus Christi verum, sunt duo actus sacerdotis principales. Ordinem etiam Diaconatus instituit, quando missi sunt septuaginta discipuli ad prædicandum populo verbum Dei, quia officium Diaconatus est populo prædicare verbum Dei, sicut & Dæmones expellere per verba sancta: tunc ergo ordinem Diaconatus instituit, quando potestatem prædicandi dedit eis.

Item, Matth. 10. instituit alios Ordines, ut Subdiaconatum, &c.

Sacramentum etiam Matrimonij instituit per se tempore legis naturæ in Genes. 2. propter hanc quidem relinquit homo patrem, & matrem, & adhæredit exori sue, & erunt duo in carne una, dicit Adam, ut minister pronunciando illa verba, quæ significanter istam coniunctionem esse inseparabilem; Deus autem illud principaliter instituit. Vnde allegat id Matth. 19. *Quos Deus coniunxit, homo non separat,* nisi propter causas separationis, quas ipsi ordinavit; & idè illud non de nouo instituit, sed illud approbanit, & ad rectitudinem reduxit; sicut patet Matth. 19. Dispensat enim & in lege de bigamia, & libello repudiij, propter quod hic homo posset dimittere vxorem; Christus autem confirmando & statuendo & reformando legem, noluit propter hoc dimitti vxorem: sed non propter causam aliquam, nisi propter adulterium.

*Extrema
unctionis.*

De extrema Unctione dicitur quod eam instituit Deus Iacobi ultimo. *Infirmatur quis in vobis, inducat sacerdotem, &c.* Sed istud non credo esse verum, quia statim post illa verba subditur, & dimittentur ei peccata. Non credo autem quod beatus Iacobus auderet propria auctoritate instituere pactum cum Ecclesia, quod quicunque sic vngeneretur, quod dimitterentur sibi peccata sua: sed ego dico Christum immediate illud Sacramentum instituisse, sicut & alia; dicitur enim *Marci* 6. discipulos eius uxoris infirmos oleo sancto, quod verisimile est fecisse ex precepto eius, & ideo Iacobus Sacramentum extremae unctionis non instituit, sed illud institutum a Christo promulgavit; multa enim docuit per Spiritum sanctum, & tradidit Apostolis, quae ipsi ut praecones, & ministri nunciantur, & ita modo posset dici omnia Sacraenta esse ab eis, quia omnia fuerunt ab eis praedicata, & populo denuntiata.

*Etiam Sa-
cermenta
propria veteri
rum legi à
Deo instituta
sunt.*

Eodem modo est dicendum de Sacramentis veteris legis, quae gratiam conferabant, & peccata laxabant, quod a Deo solùm instituebantur principaliter, sed denunciata Patribus, & Prophetis locutione exteriori, vel interiori, & per reuelationem, quod talia signa essent sibi accepta ad assistendum eis ad gratiam conferendam, & peccata dimittenda; sic ergo patet prima, quod Sacraenta sunt a sola voluntate diuina instituta principaliter, & quod ex eadem ordinatione, qua ea instituit, eadem eis assistit ad conferendum gratiam, quam designant.

S C H O L I V M I I .

*Passio Christi fuit causa meritorum efficiens Sacra-
mentorum, quia oblatæ fuit pro remedio omnium, &
explicat optimè quomodo in hoc concurredit misericordia & iustitia. Pro hoc sunt Trid. Seff. 1. can. 1. &
Florent. in decret. Eugen. cum definiunt omnia remedia
salutis nostra esse premia operum Christi. Vide in
Oxon. Scholium hic, num. 6.*

*Christum
esse causam
meritorum
Sacra-
mentorum.*

Sed quantum ad causam meritorum efficiens Sacra-
mentorum respectu gratiae, dico quod passio Christi est causa præuisa, vel exhibita, ita quod in nulla lege habuerunt aliqua Sacraenta efficiaciam meritorie, nisi a passione Christi praedicta, vel præuisa, vel ut iam credita fuisset exhibita. Hoc probatur dupliciter. Obsequium quod offertur a magis dilecto, tanto est magis gratum, & acceptatum, & hoc pro illo, pro quo offert, & ad finem illum, ad quem offert; Christus fuit maximè charus, & dilectus a rota Trinitate, quia dedit ei Deus gratiam, & non ad mensuram aliorum Sanctorum; Christus etiam voluit obsequium maximè gratum offerte Deo Patri, quia se ipsum hostiam immolandam pro nobis, & noluit hoc obsequium offerre pro se, quia non indiguit, sed pro electis, & prædestinationis, qui nati ut filii iræ ex massa peccati, non poterant propriis obsequiis ad finem prædestinationis artingere: decreuit enim Deus a tempore præuationis primi hominis, ex quo genus humannum habuit initium, ut nunquam remitteret alicui offenditam, vel aliquem acciperet in amicitiam quousque amicus merito, vel obsequio amplius placaretur, quoniam offendebatur ex delicto, & demerito: tale fuit obsequium Christi morientis pro electis: ergo a passione

*Omnia remi-
dia ad salu-
tem per Christum
nobis
dantur.*

eius præuisa, vel exhibita, habuerunt Sacra-
menta nostra efficientiam respectu gratiae, ut à causa
meritoria.

Et sic patet quomodo in patre æterno concur-
runt misericordia & iustitia; quia vniuersæ viz-
eius misericordia & veritas. Iustitia nobis re-
mittendo offenditam, & acceptando ad gloriam; misericordia, in remittendo offenditam sine pro-
prio merito, & obsequio per obsequium grati-
ficium filij sui; qui pro illa offenditam solus potest
satisfacere misericorditer, factus obediens vñque
ad mortem. Iustitia & veritas, quia iustum est
obsequium filij Dei dilectissimi excedens offenditam,
& dignum magis gratè acceptari, quoniam illa
displacuit, & ideo illam per illud remitti. Iustum
est etiam quod creatura, quæ potest perducere
electos ad finem prædestinationis eorum, quod
eos perducat, maximè si nullus alius hoc potest
facere, aliter non viderur illa creatura perfectè
obedire Deo ordinanti electos ad illum finem;
Christus hoc potuit; ergo iustum fuit aliquo
modo se ipsum offerre pro nobis suo Patri ho-
stiam immaculatam, vt nos perduceret ad fi-
nem beatitudinis, ad quam ordinati eramus
antequam primus pater noster peceasset, maximè
cum non possemus per alicuius alterius obse-
quium patri conformari.

*Quomodo re-
media salutis
sunt ex mi-
sericordia, &
iustitia.*

Ex his infero, quod obsequium Christi iam
exhibitum meruit nobis, & acceptabatur in nra-
ius bonum tam nobis, quoniam illis, quibus fuit
præuisum, & promittebatur exhibendum. Rex
enim præuidens seruitum alicuius esse gratum
pro delicto alicuius, remittit delictum; sed non
dat donum, vel non acceptat illum ad amicitiam
perfectam, quousque debitum obsequium pér-
solvatur. Passio autem fuit obsequium exhibi-
tum valde charum Deo, & nos per fidem, sic
eam exhibitam offerentes, maius bonum, quia
maiorem gratiam accipimus per Sacraenta no-
stræ legi habentis efficientiam ex ea, quoniam antiqui
Pantes, quia tantum eam offerebant per fidem,
vt præuisum exhibendum, per Sacraenta veteris
legis. Et ex hoc patet quod præmissum est in
priori questione, quod in Circumcisione dabatur
minor gratia, quoniam in Baptismo. Et licet Sacra-
menta legalia dabant gratiam virtute passionis
Christi præuisa, vt exhibenda, non tamen ap-
triebant ianuam, sicut Sacraenta nouæ legis,
quia obsequium gratum & pretium redemptio-
nis non erat adhuc solutum, & exhibitum.

*Meritum, &
obsequium
exhibendum
magis accep-
tum quam
præuisum.*

Ad primam rationem, dico quod passio Christi licet semper non fuerit in re exhibita, fuit ta-
men semper in scientia, & acceptatione di-
uina, & sic habuit rationem meritoria cause,
magis ratiem meruit nobis, quibus exhibita
est, quoniam illis, quibus fuit adhuc exhiben-
tia.

*Quare Ba-
ptismus apo-
ruit ia-
nuam, non
circumcisio.*

Ad aliud, patet per iam dicta, quia veroque
modo est causa meritoria, licet diuersimode,
quia ut præuisa non est causa meritoria tantæ
gratiae, sicut iam facta. Et cum probas, quia
non ut iam exhibita est causa meritoria in
omnibus Sacraentis; vt patet de Eucharistia,
& Baptismo, quia hæc duo Sacraenta erant
instituta ante mortem Christi; dico quod Christus
a principio nativitatis sive uno modo po-
test dici exhibere pretium, & obsequium pro
peccatis nostris, quia assumptæ passiones hu-
manæ naturæ sibi extraneas, & multas pena-
litates sustinuit, & ita a principio nativitatis
sive

*10.
Ad argu-
mentum.*

*Ad secun-
dum.*

*Sacraenta
nova legis
ante passio-
num instituta
habent ab ea,
vt exhibita
vix suam.*

stæ passionem suam actualiter Deo obtulit, & sic habuerunt Baptismus, & Eucharistia virtutem à passione Christi, ut aliquo modo exhibita; concedo tamen consequenter quod virtute Sacramenti non habuerunt tantam efficaciam ante passionem Christi, sicut post, nec Apostoli baptizati ante passionem Christi exhibitam tantum repererunt de gratia virtute Sacramenti, sicut modò baptizati, licet plus habuerunt de gratia per modum meriti, & ex opere operante.

Alio modo potest dici, quod licet Sacramenta fuerunt instituta ante passionem Christi, non tamen pro illo tempore; sed pro tempore sequente passionem Christi, & idè pro tunc habuerunt efficaciam ante passionem Christi, ut illis post passionem Christi Christiani Deo reconciliarentur, & eis daretur gratia, quam signant; unde aliud tempus erat, in quo fuerunt instituta, & pro quo fuerunt instituta, & promulgata.

II.
*Ad tertium.
Christus non
sibi sed nobis
gratiam me-
ritus.*

Ad tertium dico quod passio Christi est causa meritoria gratiæ, non sibi, quia à principio gratiam habuit summam, & fuit in terrâno gratia, sed meritoria gratiæ nobis. Et quando dicitur quod gratia non gratis datur, si meritis redditur; dico quod verum est, si meritis accipientis redditur. Non autem redditur meritis nostris, qui eam accipimus, sed meritis Christi, qui eam meretur nobis.

Sed quomodo potest aliquis mereri alij, & non sibi ipsi? Dico quod si ille, qui meretur alteri, sit in termino gratiæ, cuiusmodi fuit Christus, bene potest mereri alteri, & non sibi ipsi. Exemplum huius est. Si aliquis diligeret aliquem quantum potest ipsum diligere, & sit impossibile magis diligi ab eo, si alius seruat sibi, & offerat sibi obsequium aliquod gratum pro alio, diligens illud gratissimè acceperat, & magis quam offendam alterius, pro quo offert, penat; & tamen non plus diligit eum propter illius obsequium gratum, quia dilexit eum in summo. Isto modo est de Christo offerte suo Patri, à quo in summo diligitur, se ipsum in mortem ad offendam nostram redimendam; & idè ex iustitia quadam remisit nobis offendam, & non fuit mera gratia iustificatio peccatoris, quia non est mera gratia in vniuerso, nisi Incarnationis, quin aliquibus meritis reddatur, quibus redditur.

*Nihil omni-
no datus à
Deo datum
nisi Incarna-
tio.*

**Ad quar-
tum.**
*Quomodo Sa-
cramenta
dicantur flu-
xisse à vul-
nere lateris
Christi.*

Ad vltimum, dico quod Sacramenta dicuntur fluxisse ex vulnera laterali corporis Christi, non propter principalem meriti rationem ex isto vulnera, quia fuit mortuus quando illud vulnus sibi infligebatur, sed propter maiorem similitudinem eorum, quæ fluxerunt de illo vulnera, scilicet sanguis, & aqua, ad ea quæ concurrunt in Sacramento Eucharistia, quod est Sacramentum principale, licet non magis necessarium; & ita dicuntur omnia fluxisse ab illo vulnera, quia quæ fluxerunt ab illo vulnera, fuerunt similia Sacramentis.

Alef. 4. p. q. 9. m. 7. D. Thom. 3. p. q. 38. art. 6. & q. 66. art. 9.
D. Bonahie 4. 2. q. 3. Rich. art. 2. q. 4. Durand. q. 4. Gabr.
q. 2. Bell. l. 1. de Baptismo, cap. 10. & sequent. Abul. in 3.
Matth. q. 30. Scot. in Oxon. hic. q. 1.

I.
*Argumen-
tum priu-
mum.*

R. C. V. I. V. R. quod non. Magister in lite-
ra huius distinctionis, cap. vltimo. Qui
spem non posuerunt in Baptismo Ioannis, &
in Patrem & Filium & Spiritum sanctum credebant,
non erant baptizandi posse, sed per impositionem
manuum Apostolorum super eos accepserunt Spiritum
sanctum.

Secundum.

Item, in receptione Sacramentorum, quod da-
tur non est iterandum, sed si aliquid omittitur,
cautè est supplendum: exemplum de Clerico per
saltum promotor ergo cum in Baptismo Ioannis
daretur ablution exterior, & non interior, videtur
quod in Baptismo Christi iam instituto non fue-
rit ablution exterior iteranda, sed interior sup-
plenda.

Contra, de consecrat. d. 4. c. Aliud, & habetur apud Augustinum, hom. 5. super Ioan. Si quis ba-
ptizauit Iudas, non sunt iterum baptizandi, si quis Augustinus.
Iannes, iterum baptizandi sunt.

Item, Augustinus lib. 5. contra Donatistas, ante medium, Dominus Iesus tali Baptismo mundat Ecclesiam, quo accepto nullum aliud requiritur, accepto tamen Ioanni Baptismo, adhuc erat dominicum Ba-
ptisma necessarium.

Augustinus.

S C H O L I V M.

Baptizati per Ioannem rebaptizandi erant. Ratio,
quia Baptismus Ioannis non fuit Sacramentum, de
quo datum est præceptum Alt. 19. & Trid. Sess. 6. c. 1.
Vide Scholium in Oxon. hic. si tamen Iannes bapti-
zauit Baptismo Christi, & forma eius; non erant re-
baptizandi, quos sic baptizauit. & sic piè exponi po-
test Magister hic, tenens baptizatos à Ioanne non esse
rebaptizandos.

2.
*Baptismus
Ioannis me-
dicina pre-
parativa,
Christi cura-
tiva.*

R. Espondeo ad quæstionem, & dico quod Ba-
ptismus Ioannis potest intelligi uno modo,
quod baptizauit tantum in nomine venturi, &
sic remanebant obligati ab eo ad suscipiendum
Baptisma Christi; unde non dedit nisi quandam
dispositionem præiuam per ablutionem exterio-
rem, ut homines faciliter excitarentur, & induci-
erentur ad recipiendum Baptisma Christi, vbi
datur ablution interior animæ à peccatis, sicut
ipse attestatur in Ioanne 1. Ego baptizo vos in
aqua: stat medius autem, &c. qui baptizat in Spiritu
santo, & veritate; sed dispositio, vel præparatio
ad alium, non sufficit ad completionem illius cuius
est, idè accepta præparatione, adhuc non inducit
medicina, sed necesse est medicinam se-
qui, aut esse frustra; ergo à simili quantumcumque
esse aliquis purificatus Baptismo Ioannis,
adhuc vterius debet cum Baptismo Christi
emundari.

Confirmatur in naturalibus forma requiritur
induci post dispositionem alicuius, alioquin
productum non esset perfectum; à simili in pro-
posito.

Item, præceptum erat de Baptismo postquam
cessauit Circumcisio; ergo postquam præceptum
de Baptismo fuit promulgatum, eos obligauit;
ergo baptizati Baptismo Ioannis quantumcumque
habent de gratia, non minus tenebantur,
propter præceptum, ad suscipiendum Baptisma
Christi; ergo, &c. Confirmatur, omnes, qui non
erant

Q V A E S T I O II.

Vtrum baptizati Baptismo Ioannis tene-
bantur de necessitate salutis iterum
baptizari Baptismo
Christi?

erant intra Ecclesiam, obligabantur ad præceptum de Baptismo Christi, sed baptizati Baptismo Ioannis non erant intra Ecclesiam per illum Baptisma, quia nullus ingreditur in eam, nisi introducatur per Christum, & per Baptisma, quod est ianua Sacramentorum, per quam aliquis incipit esse de familia Dei, & amicus. Vnde sicut præceptum erat de ingressu in Ecclesiam post egressum de Synagoga, ita præceptum erat de receptione Baptismi post cessationem Circumcisionis, & ideo sicut omnes tenentur ad ingressum Ecclesie post sepulturam Synagogæ, ita omnes tenentur ad Baptisma Christi post euacuationem Circumcisionis; noluit enim Deus destruere omne remedium ad salutem.

3.
Potuit Ioannes baptizare se baptismi Christi.

Alio modo potest intelligi Ioannes baptizasse Baptismo Christi, potuit enim audisse discipulos Christi baptizasse, & formam, quam tenebant, & eandem tenuisse in suo Baptismate, baptizando aliquos *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, quod baptismata tunc non fuit eius secundum formam, sed tantum ut ministri, & executoris; sed erat forma baptizantis Christi. Et sic dico quod baptizati Baptismate Ioannis, ut ministri, & executoris, non erant iterum baptizandi; & ita potest saluari dictum Magistri dicentis baptizatos à Ioanne non esse rebaptizandos; non autem primo modo intelligendo baptismus eius. Et tunc arguit Magister à contrario sensu sic: qui non habuerunt fidem Trinitatis, & sunt baptizati à Ioanne, tenebantur iterum baptizari; ergo qui habuerunt fidem, & sunt baptizati à Ioanne, non tenebantur iterum baptizari; sed talis modus argumentandi non valet nisi in causis præcisis.

Ad primum principale patet ex iam dictis.
Ad aliud, cùm dicitur quod illud, quod est prætermissum, debet caute suppleri, dico quod illa regula non est vera, quando non potest suppleri alio prætermisso, sicut patet de ordinatis per saltum; quia characteris ordinis sacerdotalis potest imprimi, & si non præfuerit Diaconatus. Sed in proposito, quod fuit prætermissum, non potuit suppleri, quia nihil erat factum, & universaliter quando aliquid est prætermissum, sine quo nihil potest fieri de effectu principali, non est ibi aliquid supplendum, sed totum inchoandum, nec tamen ibi aliquid iteratur, quia nihil eius præfuit factum.

DISTINCTIO III.

De Sacramento Baptismi?

Q VÆ S T I O I.

Quæ sit definitio & essentia Baptismi?

Hugo de S. Victor, lib. 2. de Sacram p. 6. c. 2. A. Enf. 4. p. 9. 11.
m. 2. D. Thom. 3. p. 9. 66. art. 7. (vbi Suarez & Valquez)
& hic q. 1. D. Bonau. art. 1. q. 1. & 2. Rich. 4. 1. q. 3. Scot. in Oxon. quest. 1.

I.
Argumentum negativum.

IRCA distinctionem tertiam queritur primò de quiditate Baptismi, vr̄dum sit ablution exterior corporis facta in aqua à Sacerdote, cum hac forma verborum: *Ego baptizo te in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti.*

Arguitur quod non, quia pars non prædicatur de toto, ablution exterior est pars baptismatis: er-

go, &c. Minor patet secundum Augustinum super Ioannem Homil. 8. *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum;* ergo tam verbum, quam aqua concurrunt ad ablutionem corporis exteriorum.

Contra, Magister in litera.

August.

Argumentum affirmativum.

S C H O L I V M.

Affixatur Baptismi definitio, & illa data à Magistro, scilicet: Baptismus est rite corporis exterior, facta sub forma verborum præscriptarum: est bene data, & explicatur.

2.
Aditam questionem respondeo ex prædicatione Sacramenti in communione sacramenti, enim dictum est Sacramentum per se includere relationem signi, & connotare unum sensibile, vel plura sensibilia; siue sint unius sensus; siue plurim pro fundamento; ergo sicut Sacramentum in communione dicit talis relationem in communione, & connotat tale fundatum, ita speciale Sacramentum, ut Baptismus, dicit speciale relationem signi cum eisdem differentiis in speciali, & determinato correlativo, & speciali, ut dicatur esse signum efficax ordinis hominem ad salutem exprimendo ista, quæ pertinent per se ad eius rationem & definitionem.

Dico quod Baptismus est ablution exterior facta in aqua, hominis non iniuiti, ab alio abluite, & siue cum interiori debita, & certi verbis totam Trinitatem inuocante, efficiente signatione institutione diuina ablutionem anima interiori à peccato. Itæ partes patetbunt per proprias, & singulas questiones de Baptismo, cum enim vltiū dicitur, quod efficiens signat ablutionem à peccato, ibi tangitur suum proprium correlatum, & proprius effectus huius Sacramenti; cum vero dicitur quod est ablution facta in aqua, exprimitur materia huius Sacramenti, & forma cum certis verbis inuocante Trinitatem. Suscepitium tangit, cùm dicitur, hominis non iniuiti; minister cùm dicitur, ab aliquo abluite. Est ergo completa hæc definitio Baptismi ex proprio correlativo, & fundamento, & omnibus aliis requisitis, ut materia, & forma, & minister, quæ aliquo modo se tenent ex parte fundamenti; quæ non ita propriè dicitur definitio, sicut illa, quæ est quiditatibus rei intra animam, Sacramentum enim est signum formaliter, & relatio rationis, & refertur ad iniuibilem gratiam, ut correlatum & signatum. De forma autem Baptismi, & de eius institutione, & etiam de eius effectu in suo correlativo haberur in aliis questionibus huius distinctionis; de suscipiente autem habentur distinct. 4. vbi de isto queretur. De ministro vero, à quo debeat conferti dist. 5. vbi de hoc tangetur, & illa quæ pertinent ad dispositionem eius declarabuntur in tribus distinctionibus sequentibus.

Definitio Baptismi.

Explicatur definitio.

Quantum ergo ad definitionem Magistri, de qua queritur, dico quod est bona, si suppleantur, & explicentur illa quæ in ipsa continentur, quia tunc est eadem cum predicta. Nam cùm dicit quod est ablution exterior facta in aqua, tangit materiam huius Sacramenti; cùm vero dicitur quod est ablution, non cuiuscunque, sed corporis; tangit suscepitum huius Sacramenti, & datur intelligi ablution corporis hominis non iniuiti, quia non corporis aini, vel bouis, quia ablution non fit nisi

3.
Definitio Magistri declaratur.

nisi aliquo abluente; idèo consequenter dat intelligere ministrum huius Sacramenti. Per hoc autem quod dicit *sub forma verborum*, &c. exprimit formam huius Sacramenti, & ita addendo quod addidi, habetur completa eius definitio.

4.
Ad argum.
Respo. se
Richardi 4.
d. 1. q. 1. a. 1.
in foliis. 2.

Ad argumentum in contrarium, dico quod in artificialibus materia est tota substantia rei, & idèo in artificialibus non solum prædicatur materia de toto artificato in concreto, sed etiam in abstracto; statua enim non solum est *as*, sed ænea, domus non solum est lignum, sed lignea, idèo cum Sacramentum sit sicut artificiale, quia est lignum ad placitum, & non naturale, potest dici esse sua materia, vt quod sit ablution facta in aqua. Potest etiam dici, quod Baptismus non tantum est ablution corporis in aqua, sed cum debita forma verborum, & aliis conditionibus superius requisitis, expressis, & vbi totum non est unum, nisi virtute ordinis, sufficit quod partes eius exprimentes quiditatem illius, sicut totum habet quiditatem, quod habeant tantum unitatem ordinis, sicut cùm in proposito de materia & forma huius Sacramenti.

Q V E S T I O II.

Vtrum hæc sit præcisè forma huius Sacramenti: Ego baptizo te in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti?

Alelf. 4. p. q. 13. m. 3. per quatuor artic. D. Bonau. hic a. 2. per rotum Rich. art. 2. q. 3. D. Thom. q. 2. & 3 p. q. 66. a. 5. vbi Scot. diff. 2.1. Scot. in Oxon. hic.

I.
Argument.
primum.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Ag R G V I T V R quod non; forma est in materia eius, cuius est forma: sed ista verba non sunt in aqua, nec in ablutione facta in aqua: ergo, &c.

Item, si hæc propositio: *Ego te baptizo in nomine Patris, &c.* sit forma huius Sacramenti, aut ergo est propositio vera, aut est propositio falsa; non inquantum est propositio falsa, quia tunc non est Sacramentum veritatis, quod est impossibile; nec inquantum vera, quia non est forma posterior eo, cuius est forma, sed prior. 7. Met. abh. text. 7. sed veritas istius propositonis, *Ego te baptizo, &c.* est posterior prolatione verborum istorum, quia ante finein verborum non incipit quis Sacramentum, nec minister dat, & est posterior ipso Sacramento, quia signat Baptismum dati, & per consequens ab illo habet suam virtutem, & veritatem; quia propositio est vera ab esse rei: quia ex eo, quod res est, vel non est, &c. in Prædicamentis: ergo veritas eius sequitur Baptismum, quem signat conferri.

Item, per verbum primæ personæ datur intellegi persona determinata, qui demonstratur persona, vt vult Priscianus; ergo superfluit hoc pronomen *ego*. Hoc confirmatur per Bern. Glosatorem in cap. si quis, de Bapt. & eius effectu, qui probat quod non est necesse ad veritatem huius Sacramenti exprimere hoc pronomen *ego*.

Item, Græci verò baptizant, & baptizati ab eis quando veniunt ad nos non rebaptizantur; non autem seruant nostram formam, sed hanc: *Baptizetur seruus Christi in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*.

Item, vanum est dirigere sermonem ad non intelligentem; gitur non oportet dicere.

Item, de consecr. dist. 4. c. quodam: dicitur. *Si Iudeus baptizans in nomine Trinitatis, vel Christi, sufficit.*

Item, Ambros. lib. 1. de Spiritu sancto, sufficit unam personam exprimere, dum alia piè intelligatur.

Item, extra de consecr. dist. 4. Retulerunt. *Si dicatur in nomine Patris, baptizatur.*

Item, August. 5. de Trinit. cap. 7. *Idem est patrem esse, & genitorem: igitur sufficit dicere, in nomine generis.*

Contrà extra de Baptismo & eius effectu c. 11. *Si quis puerum ter immergit, & banc formam verborum non tenuerit: ego te baptizo in nomine Patris, &c. nihil fit.*

Quintum.

Sextum.

Septimum.

Octauum.

Nonum.

Ratio ad op-
positum.

S C H O L I V M I.

Primum dictum pro hac litera, Forma informans huius Sacramenti est relatio rationis, cuius fundamentum, & materia, complectitur ablutionem, aquam, verba, Ministrum. *Secundum*. Verba illa sunt forma, id est, pars actualior fundamenti formæ informantis. *Tertium*, hæc forma est obseruanda sub pena peccati in ministro ordinario, quia hunc non excusat ignorantia, qua alius quis in necessitate baptizans excusari posset. *Quartum*, quadrupliciter contingit mutari formam verborum secundum substantiam, quantitatem, qualitatem, vbi. & explicat clare, quomodo.

AD quæstionem dico quod possimus loqui de forma alicuius propriè, vel appropriatè. **2.** Forma Sacramenti ipsa relatio signi, omnia alia se tenens ex parte fundamen- tis mate- ria. Si propriè, sic dico quod vniuersusque forma est illud, à quo essentialiter & formaliter est id, quod est; vt aliquis est albus per albedinem: & isto modo dico quod forma Baptismi si propria est, quod sit quedam relatio rationis, vt signum efficac veraciter demonstrans, & signans ablutionem animæ à peccato, tanquam suum proprium correlatum, & signatum; quæ relatio rationis, vel quod signum, est in omnibus prædictis, in aqua, in verbis, &c. sicut in suo fundamento; ita quod illa quantum, aqua, verbum, insciens, & minister, quasi integrant, isto modo loquendo de forma, vnius fundamenti rationem, quia aliquo istorum amato non maneat Sacramentum, nec ista relatio rationis, quæ est signum ad placitum, & non ex natura rei, & idèo sic ex institutione refertur ad signatum, & effectum, quem designat: & isto modo hæc relatio est propriæ forma huius Sacramenti, & non verba plus quam aqua, quia utrumque se tenet ex parte fundamenti istius relationis.

Veruntamen quando plura concurrunt ad constitutionem alicuius effectus viri: us, vt visibile, & audibile, comparando illa ad inuicem, unum est principale, & aliud minus principale, quia non possunt esse sine omni ordine in illo tertio, & ex aequali patet in omnibus compositionibus ordinatis ad aliquod ad tertium: huiusmodi sunt in Baptismo aqua, & verbum, ergo alterum est principalius in signando. Hoc autem principalius est verbum. Quia secundum Aug. 2. de doctrina Christiana, cap. 1. *Verba obtinuerunt principatum ad signandum inter omnia signa ad placitum*; quicquid autem signat, ex institutione, tantum

August.

Quare verba dicantur forma in Sacramentis.

tantum est; ergo, &c. Nunc autem videmus quod in compositis verè ex materia & forma, forma dicitur principalior pars compositi, quia dat esse sibi principaliter, ergo cùm verbum sit principalius ipsa aqua, & principaliter concurrat ad ablutionem interiorem, & constitutionem fundamenti huius signi quam aqua, id est appropriatè loquendo respectu istius verba possunt dici forma huius Sacramenti, sicut in aliis principalior pars compositi est forma alterius partis, & ita verbum non propriè, sed appropriatè dicitur forma huius Sacramenti.

4.
Dupliciter in aliquod necessarium in Sacramentis.

Sed isto modo loquendo de forma, suntne verba praedita præcisa forma Baptismi? Respondeo & dico quod aliud est requiri necessarium, & aliud de necessitate. Ex parte Sacramenti in se, aliiquid necessarium requiritur & ex parte ministrantis Sacramentum. Si autem omittatur aliiquid, quod est necessarium ex parte Sacramenti in se, evanescat virtus ex parte ministri, quia nihil facit; sed non è conuerso. Si enim minister omittat aliud necessarium, quantum est ex parte ministri, & sibi incumbit ex officio, peccat mortaliter, omittendo illud; sed non propter hoc destruitur Sacramentum, quantum est ex parte sui. Satis hoc patet inferius.

Dico ergo quod haec est præcisa forma: *ego te baptizo*, &c. in Sacramento Baptismi. Considerando autem necessitatem ex parte ministri, qui tenetur ex officio scire formam baptizandi traditam in Canone, dico quod prætermittendo, vel mutando, non secundum essentialia istam formam, verè dat Sacramentum, sed tamen peccat mortaliter.

Ignorantia non excusat ministrum in bù, que ex officio scire tenetur.

Nec excusat ignorantia, quia tenetur hoc scierte ex officio, & ideo ignorantibus illam formam in Ecclesia Latina, expelliunt fuit de Ecclesia; quia si cœci cœcum ducas, ambo in fouam cadunt; vetula autem, vel laicus, quibus non inambit ex officio, sed tantum in articulo necessitatis, non peccant mortaliter, etiam si non obseruant istam formam omnino, dum tamen recte faciant secundum intentionem Ecclesie, quia non tenentur scire istam formam, sed verè dant Sacramentum.

Præcisa forma baptissimi quod verba, qua.

Quæ autem mutatione verborum posset stare cum veritate Sacramenti, & quæ non, dicitur postea. Dico ergo quod haec est præcisa forma tenenda de necessitate ex parte baptizantis, cui non licet aliquam variationem, vel mutationem facere circa eam: quod si fecerit, peccat mortaliter, manente tamen Sacramento, cum aliqua mutatione facta circa eam, quantum est ex parte eius.

5.

Sed èstne alia præcisa forma verborum necessaria quantum est ex parte Sacramenti? Respondeo quod sicut contingit fieri motum, vel mutationem in rebus secundum substantiam, secundum quantitatem, secundum qualitatem, & secundum rbi s. Physic. text. 7. 9. & 18. ita in proposito potest intelligi fieri mutationem, vel variatio verborum secundum substantiam, vt si alia verba ponantur pro istis, vt si dicatur: *ego balneo te in nomine Apostolorum Ioannis & Petri*, vel secundum quantitatem subtrahendo aliiquid, vt nonen aliqui personæ Trinitatis; vel addendo aliiquid; vel secundum qualitatem corrupendo, vel proferendo incongruè ista verba, vel syncopando; vel secundum rbi, scilicet transponendo verba, vel aliiquid interponendo.

Quadruples est mutationes in forma Sacramentorum.

Verborum autem omnium istorum, quæ continent formam Sacramenti, *ego baptizo te*, &c. non est æqualis necessitas, quia quotundam verborum forma est necessaria requisita ad necessitatem Sacramenti, vt in se, vt haec pars, quæ inuocat omnes personas Trinitatis in nomine Patris, &c. quia per illas particulas exprimitur principaliter baptizans, à quo est immediate collatio gratiæ, & abluto interior, quæ est effectus Sacramenti. Sed in verbis exprimentibus ministrum, non est tanta necessitas, quia non est de necessitate Sacramenti in se, vt hoc pronomen demonstrans personam baptizantem, scilicet *ego*, exprimatur; pertinet tamen ad necessitatem Sacramenti expressio tam actus, quam suscipiens actum, vt tam huius verbi *baptizo*, quam huius pronominis *te*, secundæ personæ: non ita persona baptizantis; saluator enim *Math. ultimo*, exprimens omnia necessaria, & instituens illud, non expressit baptizantis personam, expressit tamen tam actum in se, quam personam suscipientem; *euntes*, &c. *baptizantes eos in nomine Patris, & Filii*, &c. Græci verò, qui verè conferunt Sacramentum Baptismi sub illa forma: *Baptizetur fœnum Christi in nomine Patris, & Filii*, &c. non exprimunt personam baptizantis.

Minister non necessariè exprimitur in Baptismo, neque ego.

Allus, & suscipientes exprimi debent.

Sed si queratur, quæ sit causa formæ verborum in Baptismo Græcorum, & quare non exprimunt personam baptizantis, sicut forma tradita ab Ecclesia? Respondeo in principio indulgationis de Baptismo gloriabantur baptizati de bonitate ministri, quod à meliori fuerunt ministro baptizati, dicentes, *ego quidem Pauli, ego verò Apollo*, *ego verò Cepha*, quæ gloria erat schismatis inter eos causa, vt patet per Apolum 1. Corinb. 1. & ideo ad amouendum causam istius contentionis inter eos, permisit est tunc forma prædicta obseruari. Sed credo quod nisi nunc cesserent ab illa forma, & teneant formam communem Ecclesie, quod peccent mortaliter, nisi fuerit cum eis dispensatum. Latini verò, qui veraciter credunt Deum solum effectum Baptismi conferre, vi assilente suo signo, vt sit verum, & non ministrum baptizantem conferre effectum, quem designat, teneant formam traditam ab Ecclesia, indicando personam baptizantis per verbum indicativum *baptizo*. Græci etiam melius potuissent vti aliis verbis, quam istis, *baptizetur seruus Christi*, quia non est seruus Christi antequam baptizatur, sed baptizatur vt fiat seruus Christi, & ideo non ponunt conueniens suscepitum Baptismi. Verius ergo & expressius exprimitur veritas huius Sacramenti per formam communem traditam ab Ecclesia, quam per formam Græcorum.

Quare apud Græcos non exprimitur baptizans in forma.

Ad propositum dico, quod mutatione facta secundum substantiam verborum, non semper mutat, vel destruit Sacramentum. Patet de mutatione verborum in forma, qua vntuntur Græci. Verbum enim *baptizo* exprimens actum per modum indicativum, mutant ipsi in optativum *baptizetur*, & vbi nos loco suscipientis ponimus *te*; ibi ponunt, *seruus Christi*, & tamen vtrunque est necessarium Sacramentum, & veraque forma saluat Sacramentum.

Formam Græcorum suffit alia licetam & foris modis apud ipsos.

S C H O L I V M II.

Ceterum esse ait alius voluisse Baptismum in nomine Christi sine expressione Trinitatis, modis tamen tale

tale Baptisma est dubium. Ita Ambros. citatus hic à Magist. & colligitur ex A&L. 2. 8. 10. & 19. vbi est mentio Baptismi in nomine Christi, sine Trinitatis mentione. Teneret Mag. hic Alens. 4. p. q. 8. m. 3. art. 3. D. Thom. 3. p. quæst. 66. art. 6. ad 1. Albert. hic art. 2. D. Bonav. p. 1. art. 2. quæst. 2. Richard. art. 2. quæst. 3. ad 10. cum Scoto hic. Godfr. Suar. sup. cit. Cano 6. de locis. cap. 8. ad 7. cum aliis tenent Apostolos nunquam baptizate in nomine Christi. Demum, inquit, verius videtur, quod baptizatus non esset, qui nunc baptizaretur in nomine Christi, sine expressione Trinitatis. Ita Doctor hic sine assertione, sed in scripto Oxoniensi omnino dubius mansit.

7.

De aliis etiam verbis magis necessariis ad hoc Sacramentum, fieri potest mutatio secundum substantiam dupliciter. Vno modo quod una dictio ponatur loco alterius, idem significans, licet alio modo, ut cum loco Trinitatis personarum, ponatur Christi, vel Dei; & tunc dico quod nec mutatur forma, nec virtus Baptismi. Vox enim est materiale in dictione, & oratione, & signatum eius est formale; & ideo si signatum eius maneat idem, forma manet adem, & per consequens baptizatio potest fieri in omni lingua, etiamsi differat secundum vocem apud diuersos. Si autem fiat mutatio secundum substantiam, ut loco unius dictio ponatur alia aliud significans, hoc contingit dupliciter; vno modo ut simpliciter significet aliud, & tunc certum est quod non salutatur forma Baptismi, ut dicatur, Ioannes Roberni immerget in nomine Iohannis Roberni, & Petri. Alio modo ut idem significet, licet sub alia & alia ratione. Et de hoc sunt opiniones, specialiter de hoc nomine Christus utrum sit vera forma Baptismi, dicendo: *ego te baptizo in nomine Christi*, & videtur quod sic, quia, ut patet per Ambrosium, & sumitur A&L. 2. & 14. aliquando sub ista forma conferebatur Baptismus, nec legitimus alicubi expressè quod ipsa fuerit teuocata; ergo videtur quod adhuc sub ipsa possit conferri Baptisma.

Vox forma potest mutari manente signato eodem.

Christus quo- modo impor- tam tres per- sonas.

8.

Baptismus in nomine Christi olim li- citus, nunc illicitus, & an teneat.

Sed hic dubio an quis esset baptizatus sufficienter virtute istorum verborum: *ego te baptizo in nomine Christi*, quia nullus potest reuocate legem statutam à superiori eius, nec ultra tempus dispensatum ab eo, ut dispensatione eius. Christus instituit Baptismum dati, non in nomine suo, sed in nomine totius Trinitatis explicitè, nisi forte pro tempore certo, & causa necessaria ut diuulgaretur nomen Christi, ergo nomine Christi diuulgato, & causa cessante, non possunt Apostoli, cum quibus dispensatum fuit ad tempus in nomine Christi baptizare, & post illud tempus formam institutam à Christo, vbi inuocarentur personæ Trinitatis, aliquiliter revocare. Et ideo si nunc aliquis teneatur ex officio scire formam institutam à Christo, & baptizaret aliquem in nomine Christi; ego credo quod nihil faceret in virtute Sacramenti.

Si autem fiat variatio secundum quantitatem addendo aliquam, vel diminuendo aliquid ex istis; dico quod si aliquid addatur repugnans verbis principalibus, vel diminuens verba illa, nihil sit, quia non seruat formam.

Scoti oper. Tom. XI. Pars I. I.

Nec video quod dictum Ambrosij in litera sit absolutè verum de dimissione, cum dicit quod si aliquis baptizaretur in nomine unius personæ, dummodo non male sentiatur de aliis, quod vere esset baptizatus. Et ideo exponendum est, & dicendum, quod si puer expiraret dicto in nomine Patris, creditur quod Deus ex misericordia residuum supplebit. Sed si Sacerdos tunc expiraret, & puer superuieret, esset denud baptizandus.

De aliis mutationibus corrupendo verba, vel corruptè proferendo per modum mutationis ab ubi quæ alibi *.

Ad primam rationem in oppositum, dico quod verba non sunt propriè forma Baptismi, sed tantum appropriatè loquendo comparando ipsa ad aquam, ut ad partem materiaè minus principalem.

Ad secundum dico quod hæc oratio pro toto tempore prolationis verborum, nec est vera, nec falsa, sed neutra, ut habeat veritatem suam tautum in ultimo instanti prolationis eorum. De hoc dicetur inferius in materia Eucharistia.

Aliet tamen potest dici quod hæc creatio prout est vera, est forma Baptismi, & tunc ad probationem dico quod illa ablutione est prior veritate istius propositionis: *ego te baptizo*, &c. à cuius veritate habet illa propositio suam veritatem, quia hæc propositio nullam ablutionem signat, nec hæc ablutione est Sacramentum; sed tunc est Sacramentum, quando fit in aqua cum verbis; & ideo veritas istius propositionis non sequitur Sacramentum, sed sequitur ablutionem naturaliter. Vnde idem est dicere: *ego baptizo te*, ac si diceret: *ego abluo te*.

Ad tertium dico quod licet det intelligere orationem, non est tamen oratio: *curo* enim non est oratio, sed tantum una dictio; & nunquam oratio est ex una dictione, & ideo licet det intelligere orationem, non est tamen oratio, nisi exprimantur plura, quæ dant ipsam intelligente.

Ad quartum de Græcis, patet ex iam dictis.

Ad quintum dico quod dirigitur sermo baptizato, ut in eo sit effectus. Et cum dicunt, frustra dirigitur sermo non intelligenti, dico quod sermo est duplex; quidam tantum significatus; quidam verò operatus; primo modo est proposito vera, secundo modo falsa.

Ad sextum dico quod quæstio fuit mota Papæ non propter ly, *ego*, sed quia Iudeus fuit qui baptizauit, & ad hoc respondens Papadixit quod sufficit si dixit *in nomine Trinitatis*.

Ad septimum de Ambros. dico ut supra quod hoc est intelligendum, si impossibilitas sit ex parte ministri, tunc est puer iterum baptizandus, si ex parte recipientis, sperandum est quod Deus supplebit.

Ad octauum de patrias patet ex iam dictis.

Ad ultimum de genitoris, &c. dicendum quod Augustinus ibi intelligit quod idem est genitor & Pater, quantum ad hoc, quod est dici ad alterum, sive importare proprietatem eiusdem personæ; sed non sunt idem quantum ad primum conceptu significatum utroque, quia Pater significat primum & per se suppositum in natura diuina.

Aliud autem significat primum & per se proprietatem, & non est eadem vis nominis proprij & propriae.

* In Oxon. num. 11. & seqq.
9.

Ad primum argumentum.

Ad secundum argumentum.

An forma causæ ut vera, vide infra, ad. 8.

Ad tertium.

Ad quartum.
Ad quintum.
Sermo du-plex.

Ad sextum.

Ad septi- mum.
Ad nonum.

Ad octauum.
Ad nonum.

Pater dicit
primum per
genitor, geni-
tor rationem.

prietatis nominis in invocatione facta alicuius personæ ad aliquem effectum. Et id est non sufficit ponere unum loco alterius; sed debent poni personæ per ordinem originis, primò Pater, deinde Filius, tertius Spiritus sanctus, qui est ab utroque.

Q V E S T I O III.

Vtrum sola aqua naturalis & pura sit conueniens materia Baptismi?

Alens. 4 p. q. 13. m. 2. a. 1. D. Bonav. b. c. p. 2. a. 1. q. 1. Rich. 4 2. q. 3. D. Thom. quæst. 1. art. 3. & 3. p. q. 66. a. 3. & 4. Suar. ibi. diff. 20. Scot. in Oxon. hic quæst. 3.

I.
Argumentum.
primum.

VIDE TVR quod non: quia aqua artificialis est eiusdem speciei, & aqua pro tota specie est conueniens. Primum patet, quia aqua artificialis habet qualitates similes, ut humectare, & frigescere; igitur, &c.

Secundum.

Item, omnne mixtum grossum est quam aqua elementaris: sed aqua stillata est subtilior, cum sit clarius & mundior, igitur ipsa non est mixta, igitur est aqua pura.

Tertium.

Item, miscibilia possunt naturaliter separari à mixto, igitur artifex potest extrahere veram apudum à mixto applicando debitum agens.

Et confirmatur, quia magi Pharaonis fecerant veros dracones, & veras ranas: sed multum facilius est extrahere miscibilia à mixto, adhibendo debita actiua passiuia, quam altera producere.

Item, Ioan. 19. Exiuit sanguis & aqua de latere Christi, & tamen ille humor fuit phlegma; igitur posset homo baptizari in phlegmate.

Quartum.

Item, aqua, qua vitimur communiter, non est pura, quia omnis aqua habet suos vapores, & tamen aqua, qua vitimur, est conueniens materia Baptismi: ergo.

Quintum.

Oppositum Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c.* Item, Matth. 3.

Ratio ad oppositum.

S C H O L I V M.

Docet aquam esse materiam Baptismi sumendo materiam pro parte minus principali fundamenti relationis, qua constitutur Baptismus, ut dictum est de forma quæst. preced. Requiritur quod sit aqua naturalis, quia hac sola est absolute aqua. Explicat optimè quanam impuritas impediat, ne sit materia. Proxima autem materia est ablution per aquam. Vide Florent. in decreto Eng. & Trident. ff. 7. cap. 1. &c. firmiter, de summa Trinitate.

2.
Materia dupl. accipit. sicut & forma.

IN ista quæstione distinguo de materia, sicut prius distinxii de forma. Materia uno modo accipitur propriè, prout est proprium suscepitiuum formæ, & sic aqua non est propriè materia Baptismi, quia non recipit in se formam Baptismi, quia verba non sunt in aqua. Alio modo accipitur materia appropriatè, sicut forma prius accipiebatut appropriatè, comparando eam ad aliam partem compositi, & sic verba ista, *egote baptizo*, possunt dici forma aquæ, ut materia, quia in omnibus concurrentibus ad aliquid tertium constitendum, unum concurrit ut principale, & forma, aliud ut minus principale & materia: cum ergo aqua & verba sic concurrent ad

constitutionem Baptismi, & ablutionem corporis exteriorem, quæ est Sacramentum; sequitur quod unum istorum est principale respectu tertij, & aliud minus principale, & per consequens unum esse materiam respectu alterius, quia in omnibus compositis, & constitutis ex partibus unum habet rationem materiae, & aliud habet rationem formæ, & verba non possunt esse materia respectu aquæ in ablutione Sacramenti; sed aqua est materia respectu verborum, & materia Baptismi remota, quia per appropriationem tantum, sed materia Baptismi propinquæ est ablution in aqua facta, cum verbis, & applicatio verborum ad elementum, quod essentialiter est signum inuisibilis gratia, & ablutionis animæ interioris, & non aqua tantum, sicut dixit Bernat. Glossator: propter quod prohibuit istam aquam permitti bibi ab asino, ne asinus biberet Sacramentum. Sed hoc nimis est Bernardicè dictum; quia ista aqua non est tantum Sacramentum Baptismi, nec materia proxima gratia inuisibilis, & ablutionis interioris, quia tunc omnis aqua esset Sacramentum, & materia proxima Baptismi, & illius effectus inuisibilis. Sed proxima materia est ablution exterior cum verbis, ut dictum est.

Sed quare magis placuit Christo instituere hoc Sacramentum fieri in aqua, quam in alio liquore, ut in oleo, vel vino. Sunt multæ & aperæ congruentæ, aqua est frigida, fluida, lucida, necessaria, & communis; & hæc omnes proprietates conuenient illi humoris, in quo debet fieri Baptismus, qui est ad reprimendum æstum concupiscentiæ, ad flectendum rigorem inobedientiæ, ad illustrandum per claritatem tñdei, ad introducendum in viam salutis. Et hoc est commune omnibus, sicut lex ista, cuius hoc Sacramentum est imitatum, communis est omnibus ad salutem.

Solutummodo de ista quæstione videndum est, quæ sit aqua naturalis? Ad quod dico, quod omnis aqua, quæ producta est in esse naturali ab agente naturali per naturam, est aqua naturalis, multa enim humida sunt producta in esse per partem, ut puta per distillationem & ignem, auxilio naturæ, quæ non sunt vera aquæ in specie aquæ, ut elementum aquæ; possibile est tamen mixtum naturale, sive per modum nature resoluti in elementa naturalia, & ita in aquam & ignem, ut pura sunt, actiua, & passiuia conuenienter approximatis, & hoc actiua agente per media determinata secundum processum determinatum ordinatum à natura, quia non statim resolutur mixtum in elementa actione agentis, sed oportet ipsum prius transire secundum media omnia, quæ requiruntur in processu naturæ ad inductionem formæ elementaris, quæ est finis istius processus naturæ. Vnde secundum Philosophum 8. Metaph. text. 14. ex accepto non fit statim, & immediatè vinum, sed oportet prius transire per omnia media determinata, quæ sunt requisita per naturam ad formam aceti, antequam inducatur forma aceti. Ut oportet prius resoluti acerum in terram, & in materiam primam, & post in item, & post in vuam, & sic de aliis. Vnde tota natura vniuersi non produceret unam guttam aquæ de omnibus lignis vniuersi, prætermisso isto ordine agendi per media determinata ex natura. Et id est mentiuntur Alchymistæ, qui dicunt

Materia Baptismi proxima, ablution, remota,

3.
Quæ sit aqua naturalis.

Per vires naturæ non potest immediatè ex mixto generari vera aqua.

*Alchimista
deceptione.*

dicunt se producere aquam veram ex silice, ut elementum, quia non agnat per media determinata ex natura, quibus tantum, & non aliter nata est aqua naturaliter generari ex mixto, quia statim per ignem resoluunt mixtum in illum humorem, qui non est aqua in specie aquæ, sed aliquis altus liquor, differens specie ab aqua. Nec etiam vtuntur conuenientia actiua, quia non vtuntur vt in pluribus, nisi igne ad omnia, quæ agunt secundum illam artem, qui non videtur conueniens actioni respectu generationis, aquæ naturalis; quia unum elementum non videtur posse producere aliud per naturam. etenim sicut sunt impermixta in esse, ita in agendo, maximè ordine naturali prætermisso. Solus ergo auctor naturæ Deus, qui non ligatur ad processum, & ad ordinem eius, sed est super ipsam, quia fecit ipsam voluntariè, potest illum ordinem non obseruare, & idem iple potest solum immediate ex mixto facere aquam naturalem; sicut fecit ipsam & omnia alia elementa ex nihilo. Et idem humor productus per artem Alchimiae, non est aqua pura, sed alias liquor. Quia licet habeat aliquas qualitatæ similes qualitatibus aquæ naturalis, plures tamen habet dissimiles, quam similes; nam quædam sunt effectuè calida, quædam frigida, quæ sunt qualitates propriae talis liquoris consequentes naturam speciei illius, quæ nullo modo conueniunt cum aqua naturali, sicut dicunt medici, & benè, quod licet aliquæ herbae conueniunt in multis qualitatibus, vna tamen sat à tali infinitate, & non alia, per qualitatem sibi propriam, quæ est à tota specie, id est, quæ naturaliter conlequitur propriam speciem illius.

Ad hoc autem quod aliqua essent eiusdem species, oportet ea conuenire in omnibus qualitatibus illius speciei; & ita patet quod aqua artificialis, ut aqua rosacea, vel aliqua alia aqua distillata, non est eiusdem speciei cum aqua naturali, quia aqua naturalis est illa, quæ producitur ab agente naturali, & per media determinata, & quod nullum agens naturale posset illam aliter ex mixto producere quocunque adiutorio naturæ, nec adiutorio dæmonum, vel aliorum Angelorum. Quod enim magi Pharaonis produxerunt ex aqua illa ranas quasi subito, & quod multa mirabilis modò fuit præter communem cursum, & ordinem consuetum, hoc non fit miraculosè, nec præter processum naturæ; quia omnes Dæmones Inferni non facerent vnum miraculum: sed hoc fit secundum determinatum ordinem naturæ iungendo conuenientia actiua passiuis citius quam aliqua creatura inferior faceret. Ipsi enim ditati naturalibus suis eò pertulerunt vt intelligerent per quæ actiua possint tales effectus produci, & idem iungendo illa illis, effectus evenit naturalis; & ita Dæmones iungendo aquis aliquibus propria actiua respectu ranarum fiendarum, statim faciebant illa ranas ex aquis naturaliter, & non virtute propria, nisi isto modo.

Dico ergo quod aqua pura est tantum conueniens materia Baptismi, quæ non habet mixtum cum eo.

Sed mixtionem fieri, potest intelligi dupliciter. Vno modo, quod ex mixtionibus fiat aliquod tertium per se vnum, siue sit perfectè mixtum, & in termino mixtionis, ut sunt composita corpora ex quatuor elementis; vel imperfectè

mixtum, & in via ad perfectam mixtionem, cuiusmodi sunt impressiones grandinis, & niues: & aqua, siue sic, siue sic mixta cum aliis, non est materia Baptismi, dum est in tali composite, quia partes miscibilium non sunt in mixto, nisi in potentia; unde per niuem dum est sic mixtum, nec per grandinem, antequam resolutur in elementum aquæ, non potest fieri Baptismus.

*Nix glacies,
quando non
sufficiunt ad
Baptismum.*

Ait modo potest intelligi mixtio non propriè, sed per appositionem, vel iuxtapositionem partium, quæ non appetet tantum iuxtapositione partium, sed etiam mixtio quædam, sicut est in iuxtapositione partium liquidorum, ut aquæ & vini, vel aquæ & olei; vel solidorum cum liquidis, ut salis cum aqua, vel glaciei cum aqua, in quantum vtraque iuxtapositione partium semper manet aqua actualiter in propria specie. Et de ista iuxtapositione partium adhuc distinguo, quia vel ista iuxtapositione partium prohibet vim ablueri, sicut est in aqua ita spissa cum pasta, vel siliqua, vel terra fetida ut luto, quod non appetet puritas. Et sic dico quod non est conueniens materia Baptismi, quia Baptismus est Sacramentum, & ablutione exterior, quæ est signum talis effectus inuisibilis, ut ablutionis animæ interioris.

Vnde per aquam impressam luto non fit materia Baptismi, quia non ablueret corpus, nec esset verum signum ablutionis interioris intentionis corporis in tali aqua.

Si autem talis iuxtapositione partium non impedit vim ablueri, sicut est aqua maris coniuncta multis vaporibus terrestribus, & aqua communis, qua nunc communiter vtuntur homines, sic potest esse materia conueniens Baptismi.

Quæ autem aqua retinet suam speciem, & quæ non, in iuxtapositione partium pertinet ad naturalem scire. De quibus autem iuxtapositionis patet eorum mixtio, & per consequens non sunt materia Baptismi, sicut vrina digesta, quæ est colatura sanguinis. De quibusdam autem aquis dubium est si conseruent, & retineant suam speciem, ut in lilia & in cerevisia. De cerevisa autem dicit unus Doctor, quod quia habet vim nutriendi, quod non habet simplex elementum; idem ibi aqua non tenet suam speciem. Sed haec ratio non concludit, quia quantumcumque salutem species aquæ dum bladum iacuit in ipsa, adhuc nutrit ratione substantiæ bladi admixti, vel appositi. De aliis aquis dubium est.

Sed omnibus, quæ pertinent ad materiam istam pono tres regulas. Prima est, quod in omnibus possibilibus viae certior eligatur, unde nullus baptizet in aliquo liquore, de quo dubitat aut est pura aqua, si adhuc possilitas ad habendum aquam puram in specie aquæ. Secunda regula est, quod si possibilitas non est ad habendum materiam conuenientem alicuius Sacramenti, via propinquior via certæ, quantum possumus probabilitate iudicare, eligatur. Tertia regula, si via propinquior via non potest haberi, fiat quod licet fieri potest, & reliquum omnissum est caute supplendum, ut si aliquis dubitet se esse baptizatum, baptizetur sub conditione: sic si es baptizatus, non te baptizo, sed si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.

*Puritas aquæ
quaæ requiri-
ratur ad Ba-
ptismum.*

6.

*Deus non
alligatur or-
dini, quem
seruat na-
tura.*

4.
*Diversitas
specifica aquæ
naturalis ab
aliis distilla-
tis.*

*Magi Pha-
raonis ranas
verbè produ-
xerunt.*

*Dæmones
miracula ef-
ficere non
possunt.*

5.
*Aqua pura
est tantum
materia Ba-
ptismi.
Mixtio aquæ
cum alio du-
plex.*

Scoti oper. Tom. XI.

7.
*Tres regula
iudicandi in
uniusum
de materia,
qua baptiza-
to conueniens
sit.*

Ad primum argumentum principale.

Ad primum principale, dico quod illa non est aqua naturalis. Et cum dicitur: Accidentia sunt similia; dico quod accidentia possunt esse conuenientia, & tamen illa quorum sunt specie differentia, ut æt & aqua, sunt perspicua, & tamen in aliis sunt differentia, sic aqua artificialis & naturalis. Vnde sicut dicunt medici, quod hoc habet talam virtutem à tota specie, bene est dicatum, quia una est forma specifica, & ipsam consequitur talis qualitas, & sic qualitas propria consequens formam specificam huius aquæ & illius, est alia & alia.

Ad secundum.

Ad aliud, dico quod aqua stillata est purior secundum sensum, quia aqua, qua vtimur, est mixtum secundum sensum; licet ibi sit iuxtapositio, que non percipitur.

Ad tertium.

Ad aliud, concedo quod aqua naturalis potest separari à mixto, & alia miscibilia, sed non est adhuc talis ars adiuventa. Sed Diabolus potest addere talia actiua passiuis, quæ possunt extahere aquam per debita media, sicut docuit magos Phœnacis. Nescio autem si sic fecerunt Alcomoni patrum cum Dæmonibus, tamen & si fecerint, adhuc non causarent aquam, nisi per media debita, cum tamen ipsi agunt præcipue per ignem.

Ad quartum.

Ad aliud, dico quod Innocentius Papa dixit quod exiuit vera aqua de latele Christi, & hoc probat, quia qui vidit, testimonium perhibuit, & si phlegma vidisset, de illo testimonium perhibuisse fuit: sive tamen hoc fuisse naturaliter, sive miraculo nescit.

Vera aqua fluxit ex latere Christi Tri. f. 22. cap. 7.

Ad aliud, dico quod mixtio secundum sensum, quæ est in aqua, qua communiter vtimur, non impedit vim abluendi, & idem satis est pura, vt sit materia Baptismi.

Ad ult.

Q V A E S T I O I V .

Vtrum institutio Baptismi euacuauerit Circumcisionem?

Alef. 4. p. q. 7. m. 9. D. Thom ibid. q. 10. & 3. p. q. 66. art. 2. D. Bonav. hic 2. p. a. 3. q. 1. & 2. Rich. d. 1. art. 6. q. 4. & hic a. 5. q. 2. & 3. Aureol. q. 4. Rubion. q. 5. Gabr. d. 1. q. 4. & hic q. 4. art. 3. Dur. q. 6. Palud. q. 6. & 5. Major. q. 2. Soto lib. 5. de iustitia q. 5. art. 4. ad 3. Suar. tom. 3. in 3. p. diff. 3. 1. Scot. in Ov. hic quest. 4.

Argumentum primum.

QUÆRO de institutione Baptismi in comparatione ad Circumcisionem, *Vtrum institutio Baptismi euacuabit Circumcisionem?* Arguitur quod non. Matth. 5. Non veni fulvere legem, sed adimplere; Circumcisio erat præceptum in lege: ergo Christus eam non destruxit, sed implavit; ergo instituendo Baptismum, non reuocauit Circumcisionem.

Secondum.

Item, Genes. 7. Circumcisio fuit data Abraham in secundus sempiternum; secundus sempiternum reuocari non potuit, quia tunc non esset sempiternum; ergo nec Circumcisio.

Tertium.

Item, nullus inferior habet auctoritatem revocandi legem institutam à superiori: sed Deus instituens legem Mosäicam, præcepit Circumcisio; ergo non potest ab aliquo inferiori reuocari.

Nec legitur ubi Christus eam reuocauerit, imd ipse confirmando illam, opus Circumcisio; nisi in semetipso suscepit: in fine etiam vita, &

in die cœnæ comedit agnum Paschalem cum discipulis suis, quod fuit illius legis; ergo nec à discipulis, nec ab aliquo inferiori potuerunt hæc reuocari.

Contrà, Ioann. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, &c.* Sed non prohibetur ab aliquo introitus regni Dei de necessitate, nisi propter peccatum originale, quia beata Virgo, beatus Joannes Baptista, &c. nunquam habuerunt peccatum actualē mortale; ergo Baptismus tunc ordinatur ut remedium contra illud peccatum.

Item, duo remedia sufficientia non fuerunt ordinata, nec sunt contra idem peccatum, vel contra eandem infirmitatem; ergo cum Baptismus fuit tunc remedium sufficiens contra illud peccatum, sicut & modò, quia ex quo institutus est semper erat æqualis virtutis: ergo Circumcisio ab illo tempore cessauit; si enim fuisset postea remedium, ad nihil fuisset necessarium, nisi ad peccatum originale expellendum.

Item, ad Galat. 5. *Si circumcidimini, Christus noster vobis prodest.*

S C H O L I V M I.

Ait Baptismum prius fuisse sub consilio, & postea sub præcepto, sed non ante Pentecosten. Itacum Scoto Aureolus, Rubion, Gabriel citati. & Suarez 3. p. tom. 3. d. 27. contra Thomam diff. 1. art. 2. & 1. 2. q. 103. art. 3. & D. Thomistæ afferentes totam legem quam obligeasse à morte Christi. Addit deinde Doctor discipulos baptizasse ante Christi mortem Baptismo Christi, & non Ioannis. Constat, Ioan. 3. & Luca 4. & habetur cap. Aliud, de consecrat. d. 4. Ita August. træct. 11. & 13. in Ioann. D. Bonav. 3. p. art. 1. quest. 1. & alij. Tertiù assignat Doctor rationem quare non fuit promulgatus Baptismus immediate post eius institutionem.

IN ista quæstione videnda sunt tria. Primum, quod sola institutio Baptismi non obligavit homines de necessitate salutis ad eius susceptionem. Secundum, quod eius promulgatio obligavit eos, quibus promulgabatur ad eius susceptionem. Tertium est de comparatione Baptismi ad euacuationem Circumcisionis.

Quantum ad primum, scilicet quod sola eius institutio antequam promulgaretur, non obligabat hominem ad eius susceptionem; probatur, quia dictum est Saluatoris Ioann. 15. *Si non venissem, & eis locutus non fuisset, peccatum non haberent, quod sic intelligo, si Christus nec per se, nec per suum authenticum, de quo fuissent certi ex facto, vel miraculo, vel ex forma, ut testimonio bonorum, & fide dignorum eis locutus fuisset, peccatum non haberent incredulitatem.*

Ex isto accipio istam propositionem: Christus non vult aliquem obligare ad legem aliquam firmiter obseruandum, nisi promulgatam ab eo, vel ab aliquo authentico nuncio, de quo constat certitudinaliter quod est seruus eius ab eo missus; quia non tenetur quis redire à lege priore iusta, & à Deo instituta, propter quæcumque signa, sed propter signa certa, & authentica, quod ista sit reuocata, quia qui citio credit, leuis est corde, Eccl. 19. Sed institutio Baptismi non fuit eius promulgatio, quia quando illud primum instituit Christus, nec ipse, nec alius quis

2.
Ratio prima ad oppositum.

3.

Sola Baptismi institutio non obligabat.

Lex ante promulgationem non ligat.

quis seruus illius authenticus ipsam diuulgauit, ut patet, *Ioan. 3.*, ergo institutio eius nullum obligauit ad eius susceptionem.

Promulgatio Baptismi duplex.

Quantum ad tertium de eius promulgatione dico, quod promulgatio eius fuit duplex; vna per modum consilij, vt quando prædicabatur ab Apostolis, Christo adhuc viuente ante eius passionem. Patet *Ioann. 3.*, *Venit Iesu & discipuli eius in Iudeam, & illi baptizabantur, &c. Luc. 4. Misit illos binos & binos ad predicandum & baptizandum*, & tunc nullos ad hoc obligauit. Cuius probatio est secundum aliquos, quia Circumcisio imponebatur Iudeis ex necessitate salutis usque ad Passionem Christi, sicut & omnia alia legalia; nam Christus ante mortem suam immediatè comedit agnum Paschalem, & non fecisset, nisi Sacraenta illius legis usque tunc habuissent efficaciam. Vnumquodque enim manet ira diu, sicut habet efficaciam; ergo Circumcisio usque tunc mansit: non ergo necessariò tenebantur homines ad Baptismum, quia contra idem non sunt duo remedia totalia; quia altero istorum non existente, nihil minus habetur etiam remedium totale per aliud; sed quo non existente nihil minus curatur aliquid aliud, non est necessarium remedium, nec efficax respectu eius; ergo idem simul esse utrumque necessarium, & efficax, & non efficax. Ita de Circumcisione quod cedebat sub præcepto de necessitate salutis usque ad Passionem Christi, non credo esse verum, sicut dicitur infra.

S.
Quare statim Baptismus non promulgatus.
Synagoga debuit seipsum cum honore.

Et si quæras quare non fuit statim Baptismus promulgatus post eius institutionem? Dicendum quod duplice de causa hoc factum fuit: tum, quia lex iusta à Deo tradita sanctis Patribus, non debet subito in aduentu nouæ legis condita reuocari, ne inutilis, vel contemptibilis eam obseruantibus videatur; tum, quia lex nostra, quæ est ardua, & perfecta, non debet principaliter sub præcepto statim institui, sed cum debita maturitate hominibus priùs ad eam aliquis qualiter auctoritate debet tradi. Et idem sepienda erat Synagoga Iudeorum cum honore, & reverentia debita propter scandalum, & indignationem illius populi carnalis, & rudes ad ardua, & spiritualia capiendum.

Credo eniā illam legem rūdem in vietiis, & holocaustis eis fuisse conuenienter magis quam legem nostram, quia populus rudes erat, & pronus ad idololatriam.

Secunda causa, quia scilicet promulgatio Baptismi fuit per modum præcepti, que, vt credo, incepit in die Pentecostes, quando Apostoli accepto Spiritu sancto in linguis igneis prædicabant verbum Dei, ita quod quisque audiebat eos loqui in lingua, in qua natus erat, & appositorum sunt animæ circa tria millia, & baptizati sunt *Act. 2.*

S C H O L I V M I I .

Primum dictum. Licuit eligere Baptismum, vel Circumcisionem usque ad Pentecosten, quia ad legem non promulgatum nemo tenetur, & Baptismus usque tunc non fuit promulgatus, & ponit alias duas rationes. Secundum; legalia non faciunt statim post Pentecosten mortifera: quia Paulus post circumcidit Timotheum, & purificauit se. Tertium; iuste fuit Petrus à Paulo reprehensus, vel quia non conformabat se Ecclesiæ

Scoti oper. Tom. XI. Pars I.

Gentium, vel quia dabat occasionem eis seruandi legem, vel reputandi eam necessariam. *Vide Dot. in Oxon. hic q. 4. art. 1. 4. ubi fufius hoc explicat.* Quartum; quando fuerunt legalia facta mortifera non satis constat, sed nunc talia esse definitum est cap. *Maiores, de Baptismo.*

DE tempore verò medio, scilicet à Passione Christi usque ad promulgationem Baptismatis Pentecostes, utrum Baptismus tunc cedebat sub præcepto, vel Circumcisio, dubium est. Et dicunt hinc quidam, quod Baptismus cedebat illo tempore medio sub præcepto. Sed hoc non video, quia nullus tenetur ad legem aliquam alterum nunc quam prius, nisi lex se habeat aliter ad eum nunc quam prius, ut quia modò promulgata, & prius non Apostoli in isto tempore medio à passione Christi usque ad Pentecosten, quando primò prædicare cœperunt, vel non prædicabant in publico institutionem Baptismi, sed expectabant promissionem de aduentu Spiritus sancti factam eis à Christo *Lucæ ultimo, Sedete hic quoque impleamini spiritu ex alto, ad confirmandum vos;* vel si fecerunt fidus, hoc fuit per modum consilij; ergo homines non magis tenebantur de necessitate illo tempore medio ad susceptionem Baptismi quam prius, & idèò totum illud tempus medium à tertino, à quo fuit promulgatus Baptismus à Christo, fuit per modum consilij.

Sed quando incipiebat eius promulgatio per modum præcepti? Dico quod in Pentecoste, postquam recipiebant Spiritum sanctum, & tunc tenebantur omnes ad eius susceptionem, quia quandocunq[ue] homini, vel ciuitati sit promulgatio alicuius præcepti, debet esse facta per seruum authenticum, de quo certum est, & per signa evidentia constat quod est seruus Christi, omnes alij, quibus sit illa promulgatio, obligantur ad illud; sed post Pentecosten promulgabatur ab Apostolis præceptum de Baptismo, sequentibus signis evidentibus ad credendum quod fuerunt servi Christi authenticæ, quia fecerunt miracula, quæ sunt signa fidei evidenterissima; primò inter Iudeos, qui fuerunt in Ierusalem, qui disperserunt, & persequeruntur eos, expellentes ab una ciuitate in aliam; deinde prædicabant verbum, & institutionem Baptismi esse necessariam ad salutem alii ciuitatibus magis remotis; deinde omnibus tam Gentibus, quam Iudeis, & longum tempus transiit antequam eius promulgatio ad vniuersas mundi partes magis distantes perueniret, & idèò si ad aliquem nondum peruerterit, quod non credo esse verum, quia non est pars mundi, in qua non promulgatum sit præceptum de Baptismo, quia aliter non compleuisserint Apostoli præceptum, *Marci 16. Euntes in mundum vniuersum predicate Evangelium omni creature, baptizantes eos, &c.* Si enim præceptum de Baptismo non sit alicuius patræ, vel ciuitati, loco, vel persona diuulgatum, illi, quibus nunquam facta fuit talis promulgatio ad eius susceptionem non tenentur, sed saluabantur in lege naturæ, vel lege scriptæ; cuiusmodi sunt illi, qui clauduntur inter montes, ad quos non possunt euangelizantes Dei verbum peruenire, si qui tales sint.

Sic ergo patet quomodo promulgatio de præcepto Baptismi obligat ad eius susceptionem, & quando incepit obligare.

6.
Opinio D. Thom. 3. p. 9. 66. 2. & 1. 2. q. 103. art. 3.
A passione Christi usque ad P. eccl. Bapt. non cedebat sub præcepto.

Miracula sunt signa nostra fidei.

Eiam post bapt. possunt aliqui salvati in lego naturæ, vel scripta.

*Consilium
Dei obligat
ad non contem-
nendum.
Duplex con-
tempus pre-
sepi, vel
consilij.*

Sed ad quid obligavit promulgatio Baptismi per modum consilij? Dico quod obligavit omnes, quibus promulgabatur ad non contemptum. Sed statutum, vel præceptum alicuius dupliciter potest contemni. Vno modo negatiæ, quia non obseruatur; alio modo contrariæ, quia impeditur, & reprobatur tanquam stultum, malum, & inane. Consilium primo modo non contemnitur, quia non obseruatur, quia nullus tenet de necessitate ad eius obseruationem inquantum consilium: sed consilium contemnitur secundo modo inquantum tanquam irrationale, & malum reprobatur, & deridetur. Quem contemptum credo esse peccatum mortale; quia non video quod possum contemnere, & ponere, & reprobare consilium, tanquam malum, & fatuum, nisi contemnam, & reprobem consulentem, ut huiusmodi; & ideo consultius esset nolentes vivere secundum consilium Christi, permittere eis conseruari in pace, & implorare eis pie auxilium apud Deum, quam eos opprimit, & falsis opinionibus infestare. Quod enim ipsi portare nolunt, permittant alios, qui promptius diuinis consiliis acquiescent.

*Præceptum
obligaret ad
obseruandum.*

Præceptum autem vitroque modo contemnitur, & quando non seruatur, & quando reprobatur, quod non contingit fieri, nec seruando, vel reprobando sine peccato mortali; quia qui contemnit mandatum, similiter & mandantem. Veruntamen præceptum humanum potest in casu, secundo modo contemni, & derideri ab eo, cui imponitur. Subditus enim non tenet de necessitate habere falsam opinionem de Prælato suo; ergo si ipse stultus & fatuus leges facit, potest & legem & mandantem contemnere, & quod eas reuocet, vt infirmas, firmiter laborare. Non tamen debet inferior primo modo contemnere præceptum superioris, id est, non obseruando ea, quæ præcipiuntur ab eo; quia quādū subditus est, tenet in omnibus obedire, quæ non immediate sunt contra Deum, & bonos mores. Dico ergo quod illa obligatio omnes obligavit ad non contemnere secundo modo: scilicet autem tam ad non contemnere primo modo, quam secundo. Vnde dico quod omnes, ad quos peruenit promulgatio, tenentur ad suscepionem eius.

*Lex Domini
sancta, &
immaculata.*

Quantum ad tertium atticulum de circumciōne in comparatione ad Baptismum; dicunt quidam, ac si circumciōsū simpliciter erat mala, & similiter sacrificia eius. Sed istud redundat in Deum, quia Deus nunquam statuit aliquam legem, quin esset bona, & sancta, & meritoria illis, qui obseruarent illam, quia aliter non vituperarentur non obseruantes eam, nec præmiantur obseruantes eam.

Sed dices, si lex Iudeorum fuit bona, ergo Christus gratis mortuus est, & sine causa, quia noui est mortuus nisi ut cessarent ista legalia, & plenè parcer homini via ad salutem: si ergo ista via sit bona ad salutem, gratis, & sine causa Christus mortuus est.

Dico ergo quod lex ista Mosaïca fuit bona inquantum opera eius fiebant in fide venturi, sicut opera legis nostra fient in fide illius, qui iam venit. Vnde ab eodem, à quo ut iam incarnato, & passo habuerunt, & habent Sacra menta nostra efficaciam, ab illo habuerunt Sacra menta veteris legis efficaciam, ut incarnando. Et ideo eis lex eorum bona, & rationabilis, & magis

rationabilis eis, quam nostra, propter ruditudinem eorum, & duritiam in spiritualibus ad credendum. *Venit enim Deus, secundum Augustinum, temporibus congruis administrare medicamenta;* & quia populus iste pronus erat ex minima carnalitate sua ad idololatriam, maluit illas sibi sacrificari victimas, quam Demoni.

Dices quod mors animalis non placet Deo, quia eius mors, & immolatio non est bona.

Respondeo, licet mors & immolatio animalis inquantum est priuatio vita formaliter non sit bona, tamen inquantum imponebatur à Deo ad signandum verum Sacramentum mortis Christi, in quo offerebatur, sicut agnus immaculatus filius Dei suo Patri, sic maximè fuit accepta Deo pro munere & obsequio gratissimo, & solummodo adæquato.

Licet ergo Circumciōsū erat bona, tamen in aduentu boni, & nobilioris & efficacioris remedij, vt Baptismi, debuit cessare. Baptismus enim est remedium melius, & nobilior, quia communè remedium est, cùm extendat se ad utrumque sexum, non sic Circumciōsū; est etiam in communiori materia; est etiam remedium plenius, quia pleniorē, & maiores gratiam confert in virtute Passionis Christi iam exhibitz, quam Circumciōsū, cuius virtus erat à Passione Christi prævisa & prædicta exhiberi. Est etiam Sacramentum facilius suscipienti, nunquam enim potest nocere suscepit, quia nullum infligit dolorem, nec parvulo, nec adulto, quia aqua tepida, quæ est conueniens materia Baptismi, magis videtur alleuiare, quam grauare, & ideo balneantur pueri in aqua calida. Circumciōsū fuit suscipientibus multū difficultis, & dolorrem magnum infligebat, & hæc erat causa, quare non circumcidabant filii Israël parvulos suos annis quadraginta octo, quibus transibant per desertum; ex lege enim habebant, quod per tres dies requiesceret circumcisus, & maximè die tertia, quia illa die fuit dolor vehementior, & ideo isto die interfecerunt filii Iacob viros Sichem, nouiter circumcisos, propter nefas, quod fecit filius Sichem cum Dina sorore eorum. Filii autem Israël proficentes per desertum nescierunt quando inouerent tabernacula, & ideo ne propter nimium dolorem impedirentur circumciōsū eorum ab itinere, ideo noluerunt eos circumcidere. Sed Baptismus excellebat circumciōsū in istis tribus, & ideo iuste debuit sibi credere, & totaliter, quia non sunt duo totalliter remedia ad salutem, vt probatum est superius.

Quo tempore cessarit Circumciōsū? Hic dicitur, quod fuit simpliciter necessaria ad salutem usque ad Passionem Christi, quo tempore cedebat Baptismus sub consilio, quia usque ad Passionem Christi habuit efficaciam Circumciōsū, & Sacramenta legis veteris, vt prius probatum est; quia in Cœna comedit Christus cum discipulis suis agnum, quod fuit opus illius legis. Sed post mortem dicunt quidam quod suscepit circumciōsū erat mala, & illicita.

Quidam sobrii loquentes, dicunt ipsam fuisse licitam, sed non valere ad salutem aliquo modo, quia Saluator appropinquante morte sua dixit, *consummatis est, Ioann. 19.*

Et si tunc queratur ab eis quomodo saluabantur pueri Iudeorum, si Circumciōsū erat inutilis,

*Mors, & im-
molatio ani-
malis in ve-
teri legi eur-
bona, & Deo
accepta.*

*9.
Excellentia
Bapt. super
circumciō-
sū.*

*Quare filii
Israël non
circumcidie-
bant parvulos
dum transi-
tum deser-
tum.*

*10.
De cessatione
circumciō-
sū duas op-
pōsitiones.*

& Baptismus totaliter innovatus, quia adhuc non erat promulgatus, nisi per modum consilij, qui non ad eos peruererat. Dicunt quod tunc saluabantur in fide patentum, sed post promulgationem Baptismi Circumcisio erat omnino pessima & mala.

I. 1.
Resuuntur
prædictæ opi-
niones.

Puer bapti-
zatus ante
passionem non
circumcisus
saluaretur.

Sed ista non videntur mihi esse vera. Primum non, quia si illo tempore Baptismus promulgabatur, sicut per modum consilij, ante scilicet passionem Christi, si prædicasset Baptismum Petrus, & aliquis Iudeus credidisset, & baptizasset filium suum non circumcisum, & statim moreretur puer baptizatus, certum est quod saluaretur, quia aliter non daret gratiam Baptismus Christi, nec auferret peccatum originale, quod falsum est secundum omnes, quia illam virtutem habuit à tempore sue institutionis ergo tunc Circumcisio non fuisset tota ad salutem.

Item, præceptum de Baptismo aquæ apud omnes, apud quos erat promulgatus, totaliter reuocabat Circumcisionem; ergo institutio, vel concessio de Baptismo suscipiendo, vt quando fuit sub consilio, licentiauit non seruare Circumcisionem. Consequentia patet, quia sicut præceptum de una lege revocat aliam, ita eius concessio est licentia non seruandi aliam. Patet in statutis & legibus humanis.

I. 2.
Licitè vti-
poterant ba-
ptismo, &
circumcisio
pro aliquo
tempore.

Ideo quantum ad istum articulum, dico quod ante passionem Christi, nec post, vsque ad promulgationem præcepti de Baptismo, nec Baptismus, nec Circumcisio erant simpliciter ad salutem necessaria, sed tantum alterum istorum sub distinctione, vel scilicet circumcidendi, vel baptizari; neutrum enim tunc cadebat sub præcepto. Et idem potuerunt vitroque diuīsim lictè vti, dummodū neutrum contemneretur vsque ad plenam promulgationem præcepti de Baptismo.

Iudei ad Ba-
ptismum. &
Circumcisio-
nem non ali-
ter se habe-
bāt post pas-
sionem vsque
ad Pente-
costem, quām
ante.

Contra illud etiam, quod dicitur, quod post passionem Christi erat Circumcisio pessima, & illicita. Arguo sic: nullus aliter se habet ad legem aliquam nonquām prius, nisi quia est sibi promulgata; sed post passionem Christi antequam Apostoli prædicauerunt Baptismum, non fuit aliter Sacramentum Baptismi promulgatum multis, quām ante passionem; ergo non aliter obligabantur tunc, quām prius. Apostoli etiam ante Pentecostem, vt dictum est, non prædicauerunt Baptismum publicè, vel si sic, non nisi per modum Consilij, quod non obseruare licebat, licet non reprobare.

Item, quod Circumcisio habuit vim, vel efficaciam obligandi, vel medendi, patet per Bedam in cap. 12. Lucæ, & ponitur in litera Distinct. 1. Qui nunc per Euangeliū suum clamat terribilitē, & salubriter; nisi quis renatus, &c. (terribiliter dicitur propter arctam obligationem, & salubriter, quantum scilicet ad efficaciam medendi) ipse dum clamabat per suam legem, Anima, cuius preparati caro circumcisā non fuerit, peribit ipse de populo suo, sed Circumcisio habuit vim, vel efficaciam obligandi quemlibet, quoque reuocaretur per auctoritatem istam, & per præceptum Domini ad Abraham de Circumcisione; ergo per idem præceptum habuit vim medendi, quoque reuocaretur. Non legitur autem quod Christus voluit eam reuocari statim post passionem suam; ergo semper habuit efficaciam medendi vsque ad eius reuocationem quantumcunque fuerit dilata.

Item, Iudeus in aliquibus partibus nihil sciens de passione Christi, nec de prædicatione Baptis-

mi, teneretur ex lege circumcidere parvulum suum de necessitate salutis, vt puer saluaretur; sed per te Circumcisio fuit omnino illicita, & pestifera post mortem Christi: ergo tunc tenebatur habere falsam, & pestiferam opinionem, scilicet quod non esset necessaria ad salutem tunc temporis, sed esset illicita, & pestifera.

Item, à tempore lapsus non reliquit Deus homines sine adiutorio, vel remedio aliquo ad salutem; sed Iudeus nesciens post passionem Christi plusquam ante præceptum Dei de Baptismo suscipiendo esse remedium contra peccatum originale, quia nullus hoc sibi prædicauit; scit autem Circumcisionem esse huiusmodi remedium ex lege; ergo vel non est via ad salutem, vel potest circumcidere puérum, & sic eum saluare.

Dico ergo ad hunc articulum, sicut ad præcedentem, quod quoque Sacramentum Baptismi fuit promulgatum, non tenebatur aliquis ad illud suscipiendum magis post passionem, quam ante, nec post eius diuulgationem per modum consilij, tenebatur quis necessitate absoluta ad Circumcisionem, neque ad Baptismum, sed sub disiunctione ad istam, vel ad Baptismum, quoque vnum istorum per modum præcepti diuulgaretur.

Quod etiam dicitur, Circumcisionem esse pestifera, & illicitam post mortem Christi, & Baptismum promulgatum, videtur aperte contra Scripturam sanctam. Paulini enim circumcidere Timotheum patet Act. 4. & tamen satis præceptum de Baptismo fuit promulgatum.

Dices quod hoc fecit propter scandalum Iudeorum vitandum, qui nondum erant in fide firmati. Hoc nihil est, quia, vt habetur extrā de reg. Iur. *vtilius scandalum permititur, quam veritas raeatur.*

Item, illud scandalum est scandalum Phariseorum, de quo dixerunt discipuli ad Christum Marth. 15. nescis quod Pharisei audito hoc verbo scandalizati sunt, & ipse respondit, finite eos, cari sunt, &c. & sequitur, plantatio quam non plantauit Pater meus, eradicabitur, quia scandalum illud fuit de opere bono; ergo si tunc circumcidere fuit pestiferum, & malum, sequitur quod propter nullum scandalum deberet fieri, nec potest fieri sine peccato mortali.

Si dicas, quod Euangelium non fuit tunc temporis promulgatum, hoc primum est contra textum planè in Actibus Apostolorum, vt patet intuitu.

Item secundum, postquam circumcidere Timotheum, ascendit Paulus ierosolymam, & purificauit se exercendo in se opus legis, etiam post Euangelium promulgatum, quia post tertium Concilium celebratum inter Apostolos. Vnde dixit Iacobus, vides quot millia hominum facti sunt amulatori legis, & obtulit ipsiēmet Sacrificium. Non obstante ergo quod Euangelium erat prius promulgatum, adhuc exercuit in se, & in aliis opus legis.

Sed dices quod peccauit mortaliter, quia ipse reprehendit Petrum cogentem alios iudaizare, quia reprehensibilis erat secundum Paulum ad Gal. 1. tamen ipse iudaizauit purificando se, & offerendo sacrificia, & etiam circumcidendo Timotheum; nec excusat, quasi vitasset scandalum Iudeorum, quia non obstante scandalo eorum in facie relitit Petro, qui fecit eos iudaizare.

Nunquam
Deu'religit
homine ab-
que reme-
diu' salutem.

I. 3.

I. 4.
Difficilis eb-
iectio, cui in
scripto Oxon-
iensis plenius
satustit.

Respondeo, sicut tunc temporis aliqua dissensio inter illos Apostolos erat de illis, ita & postea erat aliqualis dissensio inter duos Doctores Augustinum, & Hieronymum, quorum unus tenuit cum uno, & alius cum alio, & omnes modò sunt simul in celo. Teneo tamen cum Augustino quod Apostolus Paulus nullum mendacium fecit, etiam officiosum, nec iocosum, quando dixit Petrum esse reprehensibilem; & tamen ipsem in se & aliis idem opus exercuit. Quia sic dicit Augustinus epist. 19, ad Hieronymum, *Si unum mendacium qualecumque inveniatur fuisse in Canone, tota auctoritas Canonis infirmata esset, nec aliqua auctoritas eius adducenda esset ad testificandum aliquam veritatem, quia diceret aduersarius, qua ratione hoc esset falsum, & mendacium, eadem ratione & totum residuum esset suspectum.* Quia non maiorem auctoritatem habet totus Canon, quam eius pars. Et ideo quæcumque fuerunt verba Apostolorum inter se, in quantum homines poterant peccare, tamen in quantum dictatores, & instrumenta Spiritus sancti, non est credendum aliquem illorum falsum dixisse, vel scripsisse. Et ideo nullum mendacium scripsit Paulus in hoc, quod dixit: Petrum esse reprehensibilem. Multa tamen mendacia, & falsa potuit scribere per modum narrantis, & recitantis talia historialiter, & materialiter, ut Ioannes scripit cap. 10. *Damonum habes;* sed nullo modo per modum dictantis, & scribentis, quia ut sic, erat instrumentum Spiritus veritatis, qui docet omnem veritatem. Quare autem fuerit reprehensibilis Petrus, & Paulus non, quare

* In Oxon. alibi *.

hic à n. 1. Non est patet quando legatis experuntur esse illicita.

Teneo ergo quod non fuit malum, nec pestiferum circumcidisti post mortem Christi, & diuagationem Baptismi, nec tunc lex Circumcisionis etat simpliciter reuocata à Christo, vel Apostolis; quia hoc non legitur; & ideo tempus reuocationis eius nescitur, quia forte Historiographi cessauerunt prius scribere, quam esset reuocata. Credendum tamen est quod Christus eam per Apostolos suos reuocauit, licet tempus reuocationis eius per Scripturam historiaz ad nos non venerit, quia non ita diu durauit Scriptura historialis, & usque ad certum tempus permisit eam currere cum Baptismo, etiam post promulgationem, ut sepeliretur Synagoga cum honore.

I. 5.
Questionis
resolutio.
Ad argum.
primum.

Vnde dico ad formam questionis, quod sola institutio Baptismi non euacuauit Circumcisionem, nec etiam eius promulgatio facta per modum prædictum statim eam reuocauit; tamen Circumcisio non erat tunc necessaria, sed tantum Baptismus; modò autem quia simpliciter est reuocata, licet tempus eius non legatur in Scriptura, quia non tantum continuauerunt historiam scribentes, simpliciter est illicita, & ab Ecclesia contemnenda, iuxta cap. *Maiores, de Baptismo,* & eius effectu, quod non est verisimile, nisi contententes per reuelationem, vel aliquo alio modo certo sciuisserint eam esse reuocatam à Deo.

Ad primam rationem, dicendum quod in lege ista quedam erant moralia, quedam iudicialia. Quantum autem ad moralia non venit Christus soluere legem, sed perficere, & adimplere. Vnde dixit discipulis Matth. 5. *Audiistis quod dictum est antiquis, Diliges amicum, & odio habebis inimicum; Ego autem dico, testificando, & perficiendo moralia, diligite inimicum vestrum, benefacie his, qui odes- sun vos.* Iudicialia vero non manent, nisi propter maiorem pacem habendam in gubernatione Rei-

publicæ, quæ non esset, nisi daretur *dens pro dente, & oculus pro oculo*, &c. ut habeatur Exod. 21. & Leuit. 24. quæ iudicialia non obligant nos ex institutione antiquæ legis tantum, & à Deo, sed ex noua institutione eorum.

Sed contrà, soluto fundamento soluitur aedificium; Circumcisio fuit in antiqua lege quasi fundamentum omnium Sacramentorum legalium; ergo ipsa cessante debuerunt moralia omnia quasi illi superadficata cessare.

Respondeo, fundamentum propriè dicitur illud, cui aliquid innititur ut principale eius, & sic charitas, & fides sunt fundamenta totius vitæ spiritualis; & sumendo isto modo fundamentum nunquam fuit solutum fundamentum legis, nec nouæ, nec antiquæ. Eadem enim fides, quam nos habemus de Christo iam mortuo, habuerunt ipsi de illo morituro: charitas etiam nunquam exedit, & ideo virtutes, quibus anima fit grata Deo, & sibi reconciliatur, nunquam cessauerunt.

Alio modo fundamentum sumitur propriè pro primo inter alia, & hoc primitate originis, & tantum isto modo dicetur Circumcisio fundamentum Sacramentorum veteris, sicut modò dicitur Baptismus fundamentum Sacramentorum nouæ legis.

Ad aliam, dico quod Circumcisio data fuit in fædus sempiternum in se, vel in remedio sibi æquipollente; sicut Testamentum nouum dicitur sempiternum in se, vel in suo æquivalente, quia nullum aliud sibi succedit, nisi in patria, ubi cessabit, & aliud nobilis dabitur secundum plenariæ æquipollentiam.

Ad tertiam, dico quod multa facta sunt per Christum, & Apostolos eius, quæ non sunt scripta, & cōrūm est Circumcisio ab Ecclesia esse plenè reuocatam, & penitus cuilibet illicitam; ergo probabile est ipsam per aliquem Apostolum, vel aliquem seruum Christi authenticum esse reuocatam, licet tempus reuocationis non exprimatur. Quod autem durauit tantum Circumcisio post diuagationem Baptismi, hoc fuit ut cum honore Synagoga sepeliretur, quod non fuisset factum, si statim fuisse reuocata.

Qualiter
fuerit Circu-
cisio funda-
mentum Sa-
cramentorum
vet.legi.

Circumcisio
qualiter fun-
damentum Sa-
cramentorum
veteris legi.

16.
Ad secundum.
Quomodo
Circumcisio
fuit data in
fædus sempi-
ternum.

Ad tertium,

DISTINCTIO IV.

*De ijs quibus conferri debeat
Baptismus.*

QVÆSTIO I.

Vtrum parvuli sint baptizandi?

August. lib. 6. contra Julian. cap. 5. Conc. Mileuit. secundum Lateranen. cap. *Maiores, de Baptif.* Trident. sess. 6. de peccat. orig. & sess. 7. can. 12. Alenk. 4. part. quæst. 17. membr. 1. Alenk. bie 2. part. art. 2. quæst. 1. memb. 1. D. Bonavent. bi. 2. part. art. 2. quæst. 1. & 2. Richard. art. 1. quæst. 2. D. Thom. quæst. 6. & 3. part. quæst. 6. art. 6. Cocc. latc. tom. 2. sess. 5. art. 6. Suarez 3. part. 3. tom. diff. 2. 5. Bellarm. lib. 1. de Baptif. cap. 8. Vide Scot. in Oxon. bie.

I.
I R C A Distinctionem quartam, in qua determinatur de suscipiente Baptismum. Primo, queritur de parvulis baptizandis. Secundo, de adultis. Tertio, de suscipiente Baptismum in communione.

Circa primum queruntur tria. Primum, *verum parvuli*

Argum. pri- paruuli sine baptizandi? Arguitur quod non: Baptismus est remedium contra peccatum, paruuli non habent peccatum, quia secundum Augustinum de vera Religione peccatum ad eum voluntarium, quod si non esset voluntarium, non esset peccatum, pueri non habent vnum liberi arbitrij: ergo, &c.

Secundum. Item, Matth. vlt. Qui non crediderit, condemnabitur; pueri non habent actum credendi; ergo si baptizantur, nihil eis prodest Baptismus.

Ratio ad opp. Contrà: Augustinus de fide ad Petrum cap. 27. & de consecr. d. 4. cap. 3. Firmissime tene paruulos, qui vel in uteris matrum vivere incipiunt, &c. & fine Sacramento Baptismi de hoc sacculo transiunt, eterno supplicio puniendos, quia originale peccatum in carnali conceptione contraxerunt.

Argum. secundum. Ad principale arguo secundò sic: Quicunque recipit effectum gratiosum, Deo prius coniungitur, quia non dar gratiam non volenti, & indisposito, & disunctor ab eo; sed coniunctio non sit cum Deo, nisi per fidem, ad Rom. 5. ergo si non habeatur fides non coniungitur sibi per gratiam, & per consequens non recipiunt effectum Baptismi.

Contrà: Augustinus in Enchirid. cap. 34. & de consecr. dist. 4. A paruulo recente nato usque ad decrepitiū senem, sicut nullus prohibetur à Baptismo, ita nullus est, qui non moriatur peccato in Baptismo; sed nullus moritur peccato, nisi recipiat gratiam: ergo, &c.

Q V A E S T I O II.

Vtrum Paruuli baptizati recipient effectum Baptismi?

Vide Doctores citatos in quæst. antecedenti, & Conc. Florent. in Decreto Eugenij.

Argum. primum. **S**ecundò quæritur: *Vtrum paruuli baptizati recipient effectum Baptismi?* Arguitur quod non; qui effectus Baptismi est gratia; paruuli non recipient gratiam, quia gratia non infunditur sine fide, quia sine fide impossibile est Deo placere, Hebr. 2. & ipsi non recipient fidem, quia habens habitum potest vti illo cum voluerit, saltem cum peruerenter ad vnum rationis; sed cum peruenit paruulus ad etatem adultam, & vnum fuerit ratione, non potest exire in actum credendi articulos fidei magis, quam si nunquam fuisset baptizatus, ergo. Nec faciliter etiam credit per habitum fidei infusum sibi in Baptismo magis, quam alius non baptizatus; ergo paruuli non recipient fidem, nec per consequens effectum Baptismi.

Confirmatur minor, quia ad Rom. 10. fides est ex audiū; nulli ergo datur fides, nisi illi, qui est docibilis secundum auditum, cuiusmodi non sunt paruuli.

Item, secundò confirmatur ista minor sic: si Deus modò infunderet alicui habitum Geometriae occurrentibusphantasmatisbus terminorum Geometralium, posset exire in actum Geometriæ, ergo à simili, si Deus infundat fidem paruulo, ipso postea habente vnum rationis, occurrentibusphantasmatisbus de aliquo articulo fidei, potest exire in actum credendi, & ita occurrentibusphantasmatisbus iustis articulis, mortui resurgent, sine alia ulteriori informatione crederet, quod falsum est, quia nullus inuenitur talis, imò quantumcunque habeat habitum fidei, nisi aliunde informetur, semper iudicabit oppositum esse verum.

Confirmatur tertiod eadem minor sic: Qui non aliter se habet ad agendum, quam alius, nullum habitum habet, quem non haber alius: sed puer baptizatus se aliter non habet ad credendum, quam puer non baptizatus, quia non faciliter inclinatur ad actum credendi per informationem, quam alius, careris paribus, nec etiam difficiliter dissentit hæresibus, quam puer non baptizatus, vel si ipse non esset baptizatus. Patet experimentaliter.

Q V A E S T I O III.

Vtrum paruulus in utero matris possit baptizari?

Aleñ. 4. part. quæst. 17. membro 2. D. Bonavent. dist. 6. part. 2. art. 1. quæst. 1. Richard. art. 2. quæst. 1. D. Thomas quæst. 1. art. 1. & 3. part. quæst. 68. art. 11. Suarez ibi. disp. 27. sed. 3. & omnes negant contra Caier. ibid.

Argum. **R**egarding the question, Donum Dei est perfectius, quam peccatum Adæ; peccatum illud transfunditur à matre in filium, dum est in ventre matris suæ, quia in Adam omnes facti sumus rei; si ergo donum Dei conferatur matri, cum sit perfectius, & efficacius potest purgare matrem, & similiter filium eius in utero.

Item, si puella manumittitur, & filius eius in utero manumittitur; ergo si mulier liberatur à servitute, & filius eius similiter in utero existens; ergo si mater liberatur à peccato, & filius eius in utero, & ita non indiget Baptismo cum natus fuerit.

Item, ad Rom. 11. Si radix sancta, & rami, & Tertium. si arbor sancta & fructus, & cum filius sit fructus matris, ergo mater si sit sancta, & filius, & per consequens sanctificatio matris sufficit ad sanctificationem filii.

Contrà Apostolus 1. Cor. 15. Non prius quod spirituale, sed quod animale, deinde quod spirituale; ergo prius nascitur homo corporaliter, quam spiritualiter.

Item, Isidorus de summo bono, Qui natus non est, renasci non potest.

S C H O L I V M I.

Paruulos esse baptizandos est de fide contra Pelag. ita Doctores citati pro quæst. 1. Ad secundam quæstionem, de fide est, paruulos recipere effectum Baptismi, & gratiam. Ita DD. citati & Concilia.

Ad primam quæstionem, dico quod error Pelagi erat, quod in paruulis non erat peccatum originale, & per consequens quod non sunt necessarii baptizandi, cuius errorem improbat Magister distinct. 30. libri 2. Et ideò hoc fugiens dico oppositum, quod quia contrahunt peccatum originale à parentibus secundum scripturam, sicut in lege veteri fuit Circumcisio remedium contra illud peccatum, ita modò Baptismus.

Ad secundum in oppositum, dico quod peccatum originale est voluntarium, non in contrahente

Argum. secundum.

Argum. primum.

Secundum.

Paruulos esse baptizandos.

Ad argum. 1. quæst.

Percatq; origi-
nalē non est
voluntariū
et in quo est,
& quā sit
contrahatur.

hente illud, sed in primo patente, qui peccauit peccato actuali, quod nobis est originale ab eorum: ipse enim in principio non tantum accepit gratiam pro se, sed etiam pro omnibus aliis, qui nati essent ex eo per naturalem propagationem ex semine, & ideo ipso peccante omnes facti sunt filii mortis, & praeceptorum Dei transgressores, & sic in ipso omnes peccauerunt, sicut dicitur in 2. libro dist. 30.

Ad secundū.

Ad illud Matth. 2. *qui non crediderit, &c.* intelligitur de adultis; patet per praecedens, cùm dicatur, *qui verò crediderit, & baptizans fuerit, saluus erit.* Baptizari credendo non est nisi adulti. Alter potest dici, quod qui non crediderit, nec actu, nec habitu, nec in se, nec in alio, condemnabitur, ut qui nec confessionem fidei per actum interiorum, nec exteriorem, nec habitum fidei sui, vel parentum habuerit, *quia sine fide sic, vel sic, impossibile est placere Deo.*

S. 5.

Solutio 2.

questionū.

Non potest

probari ra-

tione natu-

rali parvulū

in Baptismo

recipere gra-

tiām.

Dicendum quod tantum creditum est, & non potest naturali ratione ostendi, patuum per Baptismum recipere gratiam, sicut nec probari potest aliqua ratione naturali aliquem habitum supernaturalem inesse anima, nec per effectum generalem, nec speciale, quem quis experitur in se, vel alius in eo. Vnde tantum creditum est per Baptismum peccatum originale dimitti, & per Baptismum gratiam conferti, nec potest naturali ratione declarari. Persuasio tamen ad hoc est talis; Deus statuit nulli offendam remittere, nisi quem acceptat ad vitam aeternam, & ideo nullum modum sibi reconciliat, ei dimittendo peccatum, nisi iustificando, & conferendo gratiam; nulli autem confert gratiam, nisi cui infundit fidem, & gratiam; statuit autem cuilibet baptizato dare gratiam, nisi sit actualiter indispositus, indispositio autem in parvulo non potest esse; ergo labes peccati originalis tollitur per Baptismum; ergo confertur gratia & effectus Baptismi.

6.

Ad argum. 1.

questionis.

Habitus cum

potentia non

est causa ro-

talis intelles-

ctionis.

Ad primam rationem, dico quod fides infunditur. Et ad probationem, cùm dicas, parvulus baptizatus perueniens ad aetatem adultam, & ad usum rationis, non magis exit in actum credendi, quam non baptizatus: habitus autem potest quilibet ut cùm vult. Dico quod nec habitus naturalis, nec supernaturalis est tota causa intellectus, sive sufficiens principium intelligendi illud, ad quod inclinat talis habitus naturalis, quia siue ponatur propter actum intelligendi, speciem intelligibilem necessariò requiri, sive phantasma, adhuc ista non possunt in actum intelligendi, nisi obiectum intelligibile moueat ad istum actum; ergo nec habitus sufficit sine ipsis, & obiecto. Eodem modo de habitu supernaturali, & infuso; ad hoc quod aliquis assentatur obiecto fidei, non sufficit habitus inclinans ad tale obiectum: sed requiritur intelligibile illud presentari intellectui, & aliud inclinans per informationem, & doctrinam ad assentendum obiecto fidei. Habitus ergo fidei non nihil facit, immo multa facit, cùm habuerit alia, quae requiruntur; quia cum illis potest cooperari ad actum credendi cùm vult, & ita potest illo ut cùm voluerit, additis aliis requisitis. Qualiter autem cooperatur ad actum, sive ad modum actus, sive ad substantiam actus, dicitur in lib. 3. in materia de Habitibus *.

Ad aliam confirmationem, cùm dicitur quod intellectus potest Geometrare, & intelligere conclusiones Geometriæ occurrentibus phan-

tasmatibus earum: ergo & similiter de credentibus.

Discrimen
inter habi-
tum superna-
turale, &
acquisitum.

Dico quod non est simile hinc & inde, quia intellectus solùm in lumine naturali, sine quo-cunque alio habitu supernaturali, sive infuso, potest intelligere conclusione Geometriæ, quia potest apprehendere terminos, & videre necessariam habitudinem eorum; quia habitus ex quo generatur ex actibus, sequitur necessariò notitiam terminorum principij, & illationis necessariae conclusionis, quæ est evidens ex se. Ideo habitus iste non est necessarius omnino, quia termini naturaliter includunt principij notitiam, & eam ostendunt intellectui naturaliter. Illatio autem conclusionis ex principio omnibus est evidens. Primo ergo lumine naturali intellectus potest acquirere notitiam conclusionum cum habitu, & sine habitu; sed termini articulorum fidei, ut huius, *Deus est trinus*, non ostendunt taliter evidentiam huius complexionis; immo verò oppositum ostendunt, nisi homo aliter eleverit; & quantumcunque infundatur habitus fidei ad credendum, nisi occurrat aliud inclinans intellectum ad assentendum, hic non elicit actum credendi circa istud.

Ad tertiam confirmationem, dico quod puer baptizatus aliter se habet ad actum credendi cùm peruenit ad usum liberi arbitrij, quam non baptizatus; quia ceteris patibus, & omnibus necessariis concurrentibus, certius, vel melius, vel facilior, vel aliquo alio modo aliter crederet, quam aliis. Si dicas unde probatur istud? Respondeo, hic iam dixi quod non potest habitus supernaturalis inesse per aliquem actum eius; credo tamen fidem cooperari ad actum credendi, sicut credo ipsum inesse. Ad quid autem oporteat fidem ponere in homine dicitur in tertio *.

* dist. 23. &
seqq.

Ad argum.

secundum.

Ad aliud argumentum dicitur quod prius conjungitur per fidem parentum, quam per fidem propriam. Contrà: pono quod omnes in Ecclesia parentes sint haeretici, & etiam ipse baptizans, dummodo tamen in actu illo intendat facere quod Ecclesia facit, & quod Christus instituit; adhuc baptizatus recipit gratiam; per quid ergo coniungitur? Dico quod passio Christi est meritoria causa primæ gratiæ in parvulis, & coniunctionis eorum ad Deum; & ideo ante primam gratiam non oportet quarere priorem coniunctionis causam, nec actum, nec habitum, nec aliquid aliud in ratione coniungendi, nisi passionem Christi tanquam causam meritoriam cuiuslibet coniunctionis primæ.

S C H O L I V M II.

Reiecta ratione aliorum, resolutus puerum in veteri non posse baptizari, quia non potest aqua tangi; si tamen caput apparuerit, baptizari potest: si vero pars minus principialis apparuerit, baptizandus est, sed postea, si superuixerit, sub conditione rebaptizandus, ut habet Doctor hic in scripto Anglicano, ubi etiam ait puerum de ponte deictum in aquam non esse baptizatum: quod tenet Richard, hic art. 4. quest. 2. Palud. d. 6. quest. 1. art. 3. Mars. 4. quest. 4. art. 4. dub. 8. Soto dist. 3. quest. 2. art. 8. fin. Syl. verbo Baptismus 4. §. 10. & 5. §. 1. Ang. & summifera ibi. Ratio esse potest, quia talis proieccio non censetur lotio. similiter infra d. 9. 3. ait Doctor non licere sic puerum projectare, neque puerum baptizari. Sententia contraria Caietani merito ab omnibus reprehenditur. Vide infra Scholium 4. d. 5. q. 3.

Ad

* dist. 19.
Ad 2. confir-
mationem.

Ad aliam confirmationem, cùm dicitur quod intellectus potest Geometrare, & intelligere conclusiones Geometriæ occurrentibus phan-

7.

Ad tertiam quæstionem, dicitur quod parvulus non potest baptizari in utero matris suæ; quia sic est coniunctus causa sua corruptionis; sed coniunctum causa corruptiæ non potest mandari dum illi coniungitur; ergo, &c.

Impugnatur opinio Petri de Tarantense.

Contra: si isto modo caro infecta inficit animam, caro matris non est causa corruptionis peccati originalis in parvulo, nisi mediata; caro autem parvuli est causa immediata istius corruptionis, quia anima cum statim animat eam, inficitur & contrahit peccatum illud ex ea, extra autem utrum matris coniungitur anima parvuli sua carni; ergo si parvuli non possunt baptizari, quia coniunguntur cause corruptionis sua, cùm sic coniungantur illi cause extra ventrem sua matris, nunquam possent parvuli baptizari.

In utero potest quis baptizari sanguine, & sanguine.

Item, si sit puer in utero matris, potest baptizari Baptismo sanguinis; ergo similiter Baptismo fluminis factò in aqua. Antecedens patet, quia si mater pro fide interficiatur, eodem modo morietur pars eius, quæ est in ipsa, sicut ipsa: & ita pars eius, quæ est in utero eius, ac si esset extra. Non autem videtur verum quod si moreretur pro fide extra, damnatur; ergo, &c.

Item, per istam causam nullus potest baptizari in utero matris sua; ergo nullus potest sanctificari in utero matris, consequens est fauum de Virgine matre Dei, de Ioanne, & Ieremia, & Anna. Consequentia patet, quia ubi est eadem causa, ibi est idem effectus.

Item, licet parvulus in utero matris sua non distinguitur localiter ab ea, tamen distinguitur personaliter ab ea, quia habet aliud corpus, & aliam animam; sed personæ alienas sufficit ad hoc ut ipsum per se, & distinctè recipiat peccatum; ergo non obstante coniunctione locali ad causam sua corruptionis, potest sufficienter baptizari.

8.
Decisio quæstionis.

Quare in utero baptizari non potest.

Baptizata parte principali simpliciter baptizatur.
Parte minus principali baptizata, non est Baptismus certus.

9.
Ad argum. 1. quæst. 3.

Respondeo ergo, quod puer in utero, & non natus, aut secundum aliquam partem eius est extra uterum, aut secundum nullam. Si secundum nullam partem eius, dico quod non potest baptizari; & ratio est, quia Baptismus est materialiter ablution corporis exterior, & ideo oportet baptismatum necessariò ablutum esse, & tangi aqua, aliter non esset Baptismus. Vnde si puer inueniretur in corio, & immergeretur in puto, puer non esset baptizatus, quia non est ablutus, & per consequens Baptismus non esset verum signum, & signatum, quod signat, est ablution animæ interior, & per gratiam inuisibilem; & ideo si signum non sit ablution corporis exterior per applicacionem aquæ ad corpus, est signum falsum, quod est inconveniens. Si autem aliqua pars pueri nondum nati appareat extra, aut illa pars sic extra apparet pars principalis, aut minus principalis, ut pes, vel manus. Si principalis pars, ut caput, sic illa pars baptizata simpliciter baptizatur, nec est iterum rebaptizandus, quia in illa parte sunt omnes sensus humani, & per consequens quasi totus homo. Si vero pars illa sit minus principalis, & immincat periculum, baptizandus est secundum illam partem, & supponendum est misericordiam Dei supplere, quod defuit, nec est baptizandus postea plenè natus, nisi sub conditione.

Ad primam rationem dico, concedendo quod donum Dei est perfectius, & quod Deus potest animam sanctificare, & mundare à peccato; sed non potest ipsam mundare à peccato per Baptis-

mum, quia adhuc non est capax ablutionis sacerdotia in aqua, quæ necessariò requiritur ad Baptismum.

Ad aliud de manumissione, patet quod puer in utero matris non habet distinctam seruitutem à matre respectu dominij temporalis; & ideo manumissio unius est manumissio alterius; quia tamen distinguitur à matre personaliter, ideo haber distinctionem sufficientem ad distinctè recipiendum, & contrahendum peccatum originale sicut mater.

Ad aliud, concedo quod si arbor sancta similiter fructus eius est sanctus, inquantum est aliquid corporis, non inquantum distinguitur. Vnde non sequitur, si fructus sit dulcis & mollis, ergo similiter & arbor; quia radix & arbor possunt esse duræ, fructu existente molli. Nunc autem parvulus sufficienter distinguitur à matre ad hoc, ut si subiectum peccati, quia personaliter distinguitur ab ea; & ideo non sequitur quod si ipsa mundaretur, quod similiter ipse sit mundus.

Q V A E S T I O I V .

Vtrum adultus non consentiens possit recipere Sacramentum Baptismi?

Alenç. 4. part. quæst. 18. membro 1. D. Bonavent. hic 1. part. art. 2. D. Thomas 3. part. quæst. 68. Richardus dis. 6. art. 2. quæst. 3. Palud. quæst. 2. Durand. quæst. 7. Suar. 3. com. dis. 14. se. 2. Vasquez d. 57. Scotus hic quæst. 4.

CONSEVENTER quæritur de Baptismo in comparatione ad adultos, & primò: *Vtrum adultus non consentiens possit recipere Sacramentum Baptismi?* Arguitur quod non: nullus dissentiens contrahit matrimonium carnale; ergo nec matrimonium spirituale. Antecedens est manifestum. Consequentia patet, quia matrimonium spirituale contrahitur magis actu spirituali interiori, quam matrimonium carnale; in Baptismo autem contrahitur quoddam matrimonium spirituale, quia anima tunc primò desponsatur Deo, abnegando Diabolo, & pompis eius, & Deo per votum se firmiter, & inseparabiliter coniungendo; ergo, &c.

Item, magis nocet baptizato malitia sua, quam malitia ministri baptizantis; sed in ministro baptizante necessariò requiritur intentio baptizandi; ergo in baptizato intentio baptizari; non ergo potest inuitus baptizari.

Item, Augustinus, & in litera ponitur, sicut *Tertium.* patrini respondenti pro parvulis, quando baptizantur, ita & adultus respondere deberet pro se; sed si patrini non consentiant Baptismo parvuli, non est baptizatus: ergo si adultus inuite recipit Baptismum, non est baptizatus.

Item, in Baptismo fit quoddam votum spirituale, per quod anima obligatur: sed nullus inuitus, vel dissentiens vobet se, vel obligat se alicui.

Contra: *extra de Bapt. & eius effectu cap. Maiores;* quilibet non inuitus recipit effectum Baptismi, & rario subditur *ibidem*; quia Baptismus semper suscipitur, quando obex contrariæ voluntatis non inuenitur: ergo furiosi & dormientes tunc baptizati verè recipiunt, licet non consentiant, & cogendi sunt vivere secundum legem Christianam.

Ratio ad opp.

Primum dictum, Adultus, qui nunquam est usus ratione, baptizandus est sicut parvuli. *Secundum*: si aliquando usum rationis habuit, & nunc non habet, speratur tamen quod habebit, expectandum est lucidum interuum. *Tertium*: si ante priuationem usus rationis dissentit, nihil accipit si in amentia baptizetur, secus si ante voluit. *Quartum* (*contra literam*) si negatiue se habuit tempore usus rationis, nec constat voluisse, aut nouissime, baptizandus est. *Quintum*, actualiter distractus validè baptizatur, quia sufficit virtualis intentio. *Vide Doct. dist. 6. quaest. 4. de triplici intentione*, & 2. dist. 4. requiri autem aliquam intentionem habetur ex cap. Maiotes, de bapt. & Arauf. I. cap. 12. & Carthag. II. I. cap. 3. 4. *Vnde Caiet. 3. part. quaest. 68. art. 7. rellè reprehenditur*, quod nullum baptizati consensum requiri dicat. *Sextum*, Baptimus datus simpliciter inuito non tenet; secus si ex metu accipiatur.

2.
Adultus qui nunquam usus est ratione, ut parvulus esset.

Respondeo ad questionem, distinguendo ex parte viriusque termini positi in questione, & ex parte adulti, & ex parte consensus eius. Nam adultus aut est talis, quod non vtitur ratione, nec aliquando usus est; aut est talis, quod non vtitur ratione, aliquando tamen usus est, & habet lucida interualla, aut actualiter vtitur ratione. Si non vtitur ratione, nec vnuquia viatur ea, tunc iudicandum est de tali, sicut de parvulo, quod scilicet recipit Sacramentum, & rem Sacramenti; si enim furiosus, vel stultus à principio nativitatis sua cogitur ad Baptismum, recipit Baptismum, quia in eo non inuenitur obex contraria voluntatis.

Sed estne talis baptizandus? Multa enim fiunt, quæ non licent. Respondeo, si de tali sit spes sanitatis aliquando recuperandæ, vel si aliquando habeat lucida interualla, & usum rationis, expectandum est usque ad illud tempus, quo vtitur ratione, propter reuerentiam Sacramenti: & ideo baptizans talem dum in eo modo fuerit, si spes sit de eius conualescencia aliquando, peccat; quia administranda sunt Sacraenta cum reuerentia debita ne vilescant. Si autem per certa indicia non sit spes de sanitate eius, nec de usu rationis aliquando habendo, tunc potest licere baptizari, sicut & parvulus, quia nulli precludit Deus viam ad salutem.

De alio membro, vt de illo, qui non vtitur ratione, aliquando tamen usus est, vt est dormiens, vel furens, dico quod talis est non consentiens, & non dissentiens. *Non consentire* enim dicitur dupliciter, uno modo purè negatiue, vt quando voluntas non est in actu suo respectu alicuius. Alio modo accipitur contrarie pro dissentire. Non consentiens primo modo, vt in dormiente, vel amente, non magis inuenitur obex contraria voluntatis, quan in parvulo. Non consentiens autem secundo modo, id est, dissentiens, potest intelligi dupliciter, vel actualiter, vel habitualiter; dissentiens autem actualiter non habet locum in proposito, quia non viens ratione potest dissentire actualiter; si autem accipitur dissentire habitualiter, distinguo; aut ille, qui sic dissentit habitualiter, & non vtitur ratione, prius tamen quando habuit usum rationis, dissentit actualiter, & tunc nisi interueniret motus voluntatis contrarius, iudicari debet simpliciter dis-

sentient, ac si actualiter dissentiret: quia ex quo quando habuit usum rationis, & dissentit actualiter, & post non interuenit aliquis motus contrarius voluntatis, signum est quod si tunc etiam vteretur ratione, quod etiam tunc dissentiret. Et de tali dico quod si immersatur in aqua, quod nec recipit Sacramentum, nec rem Sacramentis sicut nec viens ratione, si dissentiret actualiter, nihil recipere: & de tali credo, si sic dissentientis habitualiter baptizaretur, quod alias esset baptizandus cum rediret ad usum rationis propter rationem iam dictam. Alio modo dissentientis habitualiter ex dissensu actuali, quem habuit, cum vtebatur ratione, habet motum contrarium voluntatis prioris dissensus. Et de illo dico sicut de furioso habente lucida interualla, quod si baptizetur, recipit Sacramentum & rem Sacramenti.

Furiosus qui quandoque usus est ratione qui modo fit baptizandus.

4.

Involuntarii simpliciter, & secundum quid voluntarium.

De tertio, qui habet usum rationis actualiter, & tamen non consentit, distinguendum est sicut prius de non consentire, quia potest accipi negatiue, aut contrarie pro dissentire; dissentire autem contingit dupliciter, vel simpliciter, vel secundum quid. Dissentire simpliciter alicui est simpliciter illud nolle, & est ratio involuntarii simpliciter. Dissentire autem secundum quid alicui, non est simpliciter nolle illud: sed si nihil esset presuppositum simpliciter, nolle illud, & ideo est simpliciter voluntarium, & secundum quid involuntarium, sicut proiecere merces in mare, est simpliciter volitum, & voluntarium, supponendo quod non potest aliter salvare se à submersione, quod est simpliciter voluntarium; secundum quid tamen est involuntarium, quia quantum est ex se, non esset volitum, quia nullus eligit absolute hoc facere; sed quia hoc facit per libertatem, & per consequens non coacte, qua libertate dominatur actui protectionis, ideo est simpliciter voluntarium. Illud enim est simpliciter voluntarium, & secundum quid involuntarium, quod est simpliciter volitum quodam effectu simpliciter nolito presupposito.

Ad questionem dico, adultus ratione viens, vel simpliciter dissentit susceptioni Sacramenti, ita quod simpliciter nolle fieri aliud circa ipsum, quod Ecclesia intendit facere, & ipsum baptizatum esse, est sibi simpliciter involuntarium; tunc dico quod nihil recipit, vt diceret post, maximè si dissentiat, vel reclameret, vel dissentit secundum quid, vt propter minas, & timores, aut peccatas infligendas, propter quas baptizatur, & nisi illæ essent, nullo modo baptizaretur. Vtrumque istorum membrorum est subdividendum veterius, quod dissentire simpliciter contingit dupliciter, aut cum signo exteriori & reclamatione, aut sine tali signo. Dissentire autem eum signo, contingit dupliciter, aut respectu signi exterioris, vt ablutionis sacramentalis in aqua cum verbis, aut respectu effectus interioris, vt gratia inuisibilis, cum signo exteriori.

5.
Resolutio questionis.

De istis dico per ordinem. Et primò quod dissentire negatiue, id est, non consentire actualiter, non prohibet in adulto susceptionem Sacramenti, quia Deus non obligat aliquem ad nimis difficile, vel impossibile. Nimis difficile est, vel forte impossibile, aliquando non distrahi, quia non est in potestate nostra secundum Augustinum, quin vijs tangamus, & ideo licet sic aliquis actualiter non consentiat in recipiendo Sacramentum aliquod, quia est distractus, sic quod tunc

6.
Dissentia non impedit Sacramenti susceptionem.

Administranda sunt Sacraenta cum reuerentia.

3.
Non consentit usus est duplex.

Dissentia duplex.

Aug. 3. de lib. arb. c. 25.

tunc actualiter non cogitat de eo; verè tamen recipit Sacramentum, & rem Sacramenti, si non obster aliquod impedimentum. Quia eti Sacerdos in conficiendo Eucharistiam, sit distractus, verè tamen conficit, si in principio, quando iuit ad altare, habuit intentionem conficiendi, etiam si post distractus fuerit in ipsis verbis consecrationis, dummodò plenè, & distinctè exprimat ea.

De simpliciter iuinito, qui dissentit contrariè, non est differentia quantum ad effectum interiore, sive gratiam recipiendam, sive reclamat exteriorius, sive non. Quia ad hoc quod aliquis recipiat Sacramentum, oportet quod habeat aliquem actum voluntarium suscipiendi ipsum; dissentiens contrariè nullum talum actum habet; ergo non recipit Sacramentum.

7.
Consentiens actu exteriore, & dissentiens Sacramento actu interiori; similitudine est ab Ecclesia compellendum.

Sed differentia est quantum ad iudicium Ecclesiaz, nam simulans se recipere Baptismum, & tamen dissentiens Sacramento actu interiori simpliciter, dummodò non manifestetur signo exteriori, vt reclamando non contradicat, vel sic dissentiat, iudicatur ab Ecclesia hoc Sacramentum reeipisse. Et ideo per censuram Ecclesiasticam compelli habet, vt de facto fiat verus Christianus, sicut patet de consentiente in matrimonium alicuius coram Ecclesia, voluntate facta, quod compelli habet ab ea, vt conuertat voluntatem factam in voluntatem vetam, ad consentiendum veraciter, cui tamen consentiebat prius facte. Si autem sit omnino dissentiens, & reclamans cum signo exteriori, nihil recipit, nec secundum uniuersitatem, nec secundum iudicium Ecclesiaz.

8.
Quomodo consentiens ex membris suis baptizatus.

Si autem aliquis consentiat secundum quid, quia propter minas & terrores, simpliciter consentit, quia præligit non pati, quoniam simpliciter dissentire. Distinguo, aut tantum consentit in actu exteriore, vt in ablutionem aqua tantum, & dissentit effectui Sacramenti, & ablutioni interiori; & tunc dico quod nihil accipit, nec Sacramentum, quia idem est de eo, & de permittente se locosè immergi in aqua; non autem omnis immersio in aqua est Baptismus: nec rem Sacramenti recipit, quia respectu illius dissentit, & ita nihil recipit, quo adscribatur familia Christi; & per consequens non recipit characterem; unde talis alias esset baptizandus ad salutem, post fictionem. Si autem non tantum consentit in actu exteriore propter tales minas, & flagella, sed etiam in effectum Sacramenti interiori suscipiendum, dissentiens omni illi quod Ecclesia intendit facere circa ipsum, interius tamen discredens, vel non credens illi quod faciunt, dico quod recipit Sacramentum, & characterem, licet non recipiat rem Sacramenti, vt gratiam: talis enim simpliciter consentit voluntarie in effectum Sacramenti per actu liberum voluntatis, cuius actus est dominus, nec respectu istius potest cogi, non tamen recipit gratiam, quia non credit Sacramentum & characterem; & ideo non est rebaptizandus, sed cogendus ad dimittendum fictionem. Exemplum huius est, si aliquis non credens aliquid posse fieri circa eum per artem magicam, permetteret magum, tamen exercere illam circa eum, vt obtineat quod desiderat, dicens in corde suo, non confido in ipsis, sed valente quantum valere possunt, si talia magica habent virtutem in se tribuendi sibi hoc, quod optat, consequeretur per illam intentionem suum, licet non plenè consentiens ei. Ita est in proposito.

Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

Quomodo quis recipere potest Sacramentum, & characterem, & non rem Sacramenti.

E c v n d o quæsto de adulto in compensatione ab Baptismum, virum adulterum fictus recipiat effectum Sacramenti Baptismi?

Pater ergo quomodo Baptismus est hominis non inuiti, & quod non consentiens contrariè potest recipere Baptismum.

Ad primum principale, dicendum quod licet Baptismus aliquo modo posset dici matrimonium spirituale, propriè tamen potest dici adoptio spiritualis, quia parvulus propriè non potest dici contrahere matrimonium cum Deo, quia non habet usum rationis, qui requiritur ad omnem contractum, sed potius adoptatur à Deo in filium, & in adoptione sufficit solus actus adoptantis, etiam nullum habeat adoptatus.

Ad secundum, dico quod malitia potest esse in ministro, in quantum minister, & in male ministrando Sacramentum, vt non bene credens, vel non cum intentione: & hæc malitia in ministro impedit Sacramentum conferri ab eo, & magis quam malitia motis in sufficiente Sacramentum, quia in ipso sufficit non dissentire, vel non inuitè recipere huiusmodi Sacramentum.

Alia potest esse malitia moris, quia est in peccato mortali, & hoc non impedit confetti Sacramentum, quia non baptizat in quantum bonus, vel malus præcisè; quia uterque salua intentione Ecclesia potest baptizari. Pater de haeretico, & ita pater illa minor quomodo malitia ministri impedit, & quomodo non.

Ad tertium, dico quod verum est, consuetudinem Ecclesiaz esse, nullum adulterum baptizare, nisi respondeat se consentire illi Sacramento, si tamen fureret, vel dormiret, & non sic responderet pro se, nihil minus recipere Sacramentum, si prius ante non dissentit, nec post antequam compleatur ministerium Baptismi citata ipsum, intercedit in ipso dissensus, & motus contrariae voluntatis.

Vnde eti Ecclesia non baptizaret adulterum, nisi respondeat pro se, tamen si faceret in istis casibus, & consimilibus, factum esset, & recipere Sacramentum.

Ad aliud, dicendum quod si adulterus baptizatus de facto voleat renunciare Diabolo, & pomps eius, non tamen est illud votum de effectu, vel necessitate Sacramenti, sed pertinet tantum ad eius solemnitatem. Potes enim Baptismus sine tali voto exteriori conferti, licet quilibet baptizatus teneatur interius ad fidem Ecclesiaz firmiter obseruandam.

9.
Ad primum principale.
Baptismus dicitur adoptio spiritualis.

Ad secundum.
Non requiriatur tanta intentio in sufficiente quæta in ministro.

Sacramentum confertur à bono, & malo.

Ad tertium.

Aliquartum.

Q V A E S T I O V .

Vtrum adulterus fictus recipiat effectum Sacramenti?

Alens. 4. part. quæst. 18. membro 2. art. 1. & 2. D. Bonavent. hic 1. part. 2. quæst. 2. Richard. art. 1. quæst. 2. D. Thomas 3. part. quæst. 69. art. 9. Valquez 3. part. diff. 158. Scotus in Oxon. hic quæst. 5.

S E C V N D O quæsto de adulto in compensatione ab Baptismum, virum adulterum fictus recipiat effectum Sacramenti Baptismi?

Arguitur quod sic, ad Gal. 3. Quotquot estis christum baptizati, christum induistis; sed Christus non est in aliquo vt indumentum in induito, sine gratia; ergo, &c.

Item, si fictus baptizatus non recipiat gratiam;

I.

Secundum.

tiam; ergo recedente ab ipso fictione, oportet ipsum baptizari, ad hoc ut recipiat gratiam, & effectum Baptismi: consequens falso, patet in Decret. 1. quæst. 1. cap. *Sicut fictio, & auctoritatibus Sanctorum in litera.*

Consequenter probatur, quia si aliquis fictus recipiat Sacramentum Pœnitentie, & absolutiōnem talem sine gratia, oportet ipsum iterum pœnitere, & absolvi de illa fictione, ad hoc ut gratiam recipiat, & effectum Sacramenti.

Item, effectus Baptismi est expulsio peccati: aut ergo peccati, quod infuit prius, & hoc non: quia non remanet expellendum, nec indiget expelli; aut peccati, quod inest, & hoc non: quia si expellat peccatum, quod modò inest, ergo nullum peccatum quod inest, potest impedire effectum Sacramenti Baptismi, nec ergo fictio impedit effectum Sacramenti, non enim impedit nisi quia est peccatum.

Tertium.

Ratio ad opp.
August.

Oppositum vult Augustinus de pœnit. cap. 2. & patet in litera: *Omnis qui iam sua voluntatis arbitrio constitutus est, cum accedit ad Sacramentum fidélium, nisi pœnitentiam veteris vite, nonam non potest inchoare.*

Item, de Baptismo parvulorum dicit Augustinus. *Tunc valere incipit Baptismus ad salutem, cum illa fictio veraci confessione recesserit, que corde in malitia perseverante peccatorum ablutionem non sinebatur: ergo illa fictio impediens ablutionem in Baptismo, & per consequens gratiam.*

S C H O L I V M .

Primum dictum: fingens se dispostum, id est, pœnitentem de peccatis commissis, accipit Sacramentum, sed non gratiam. Trident. sess. 6. cap. 6. August. de fide & operibus. cap. 4. & 5. Carthag. I V . cap. 85. Aqui- gran. I. cap. 114. Dionys. de Ecclesiast. Hierach. cap. 2. Nazian. orat. in S. Lauacrum. Secundum, recedente fictione, gratia Baptismalis per Deum, non per characterem causatur. Tertium; recedente fictione peccatum actualis fictionis, & præcedentis, per Baptismum, reliqua omnia peccata per pœnitentiam remittuntur; & gratia tunc data utrique partialiter correspondet. Vide Scholium in Oxon. hic num. 4. dè eo quod ait Doctor dari pœnitentiam de uno peccato, & non de omnibus simul.

2.
Quia fictus
dicitur.Fingens se
dispositum ac-
cepit chara-
cterem san-
tum.

August.

Respondeo, dicitur fictus, qui prætendit aliquid exterius, quod non habet interius, & id est talis accedens, prætendens se esse dispositum ad gratiam suscipiendam, & non est dispositus, propter peccatum mortale fictionis, de quo non conteritur, recipit Sacramentum & characterem; quia Deus noluit hoc Sacramentum esse reiterabile, ne facilias venias, & copia indulgentiarum, quælis est in hoc Sacramento, quia remittit tam culpam, quam pœnam, præberet iter contemptui, & irreuerentiam Sacramento; non tamen dat gratiæ, quia Sap. primo dicitur *Spiritus sanctus disciplina effugiet fictum.* Sed effectus Baptismi est donatio spiritus; ergo non erit in ficto, & etiam quia neminem nolentem iustificat, secundum illud Augustini; *quia qui fecit te sine te, non iustificat te sine te.*

Sed hoc videtur dubium: videtur enim quod talis sit perplexus, nullus enim potest iustificari, nisi per gratiam baptismalem. Si ergo fictus non recipiat illam, dum baptizatur, nunquam iustificabitur, & ita nunquam saluabitur.

Respondeo quod fictione recedente statim recipit gratiam baptismalem, quam etiam receperit in Baptismo, nisi obex fictionis tunc infuisse; non quia character impressus in baptizato aliud disponat, vel agat ad susceptionem gratiae, vt dicit Richardus*, sed Deus ex eadem patet, qua assistit suo signo efficienti, ad conferendum gratiam, si fictio tunc temporis non infuisse, eadem confert gratiam fictione recedente, quod fuit impedimentum quare gratia non infuit.

Sed tunc videtur quod illa gratia non sit collata virtute Sacramenti Baptismi, sed virtute Sacramenti Pœnitentie, qua cessat fictio; fictio enim illa impedit effectum Baptismi, aut cessat post Baptismum per Pœnitentiam, aut non? si cessat per Pœnitentiam, ergo qua ratione, & vnum peccatum per pœnitentiam cessat, & omne, quia vnum non potest deleri sine alio, quia secundum Augustinum, *Impium est à Deo dimidiam sperare veniam.*

Non potest dici quod cessat sine pœnitentia, quia post Baptismum non deletur aliquid peccatum, nisi per pœnitentiam, cum sit secunda tabula post naufragium, secundum Hieronymum.

Respondeo, quod fictus potest habere multa peccata, & tamen non propter omnia est fictus; veniens enim ad Baptismum potest habere complacentiam de aliquibus peccatis, & displicescentiam de aliis.

Nec dicitur fictus respectu illorum peccatorum, de quibus conteritur, vel atteritur. Et dico assertur, vel conteritur, indifferenter sumendo illa, quia non requiritur in veniente ad Baptismum vera displicescentia de peccatis, sicut in veniente ad pœnitentiam, sed solum attrito, scilicet non velle peccare. Si ergo sit fictus respectu omnium peccatorum mortalium, quia habet, quia de nullo atteritur, recedente fictione per confessionem, & pœnitentiam peccata dimittuntur, virtute præcedentis Baptismi, & quantum ad culpam, & quantum ad pœnam. Si autem sit fictus propter vnum peccatum, & de omnibus aliis attritus recedente fictione illius vnius, per confessionem delentur omnia alia virtute Sacramenti, & gratia baptismalis, quæ tunc infunditur, quæ etiam infusa fuisset in receptione Baptismi, nisi fictio infuisse; & id est sicut in principio expulsi sunt omnia, & quantum ad pœnam & culpam, eodem modo, eademque virtute hoc facit cessante fictione, de qua pœnitentia oportet, & specialiter confiteri.

Quando ergo dicis quod per pœnitentiam non potest vnum peccatum remitti, vel deleri sine alio; dico quod hoc verum est, quantum est ex se, quia quantum est ex se ita dimitteret omnia sicut vnum, sed non est verum quando alia causa potentior præuenit, sicut est de Baptismo, qui præuenit Pœnitentiam, & omnia peccata præcedentia ipsum nobiliori modo remittit, quam pœnitentia, & quantum ad culpam, & quantum ad pœnam.

Dices, ergo fictus, cui sic dimittuntur peccata, habet lucrum ex fictione sua, quia omnia peccata sibi omnino dimittuntur post contritionem, virtute Baptismi, & gratia baptismalis.

Dico: quod fictus non habet lucrum ex peccato suo, sed magnum patitur dispendium, quia quamdiu est fictus, amittit totum tempus, in quo

Respondeo
fictione gra-
tia Baptismi
quomodo, &
de quo cauſa-
bitur.
* Rieb. vbi
supr. in prin-
cip. quæst.

Replica.

Aug. de vera
& falsa pe-
nit. c. 9.
Hieron in c.

3. Isai. post
med. & epist.
de Virg. ser-
uanda. ante
med.

3.
Soluitur.

Attrito sus-
sistit in rect-
piente Ba-
ptismum.

Quomodo fa-
babet fictio
ad Baptismum
& ad pœni-
tentiam.

Baptismus
modo nobili-
or remittit
omnia pecca-
ta, quam pœ-
nitentia,

Replica.

Solutio.

quo posset cum gratia meritorie operatus fuisse, & suam gratiam augmentasse, quia de omnibus peccatis intermedio tempore commissis debet penitente, quia illa non auferuntur, nisi per penitentiam, non per Baptismum: quia Baptismus non habet efficaciam, nisi respectu peccatorum precedentium, & idem nihil est in illo tempore medio, sed addidit peccata peccatis, de quibus oportet penitente eum.

Ad primam rationem, dico quod filii baptizati Christum induunt, quantum ad characterem, & quantum ad vestem armigeri, non autem quantum ad gratiam, vel vestem nuptialem, ut filius; habet enim dominus diuersos gradus in familia sua, quia quidam attribuuntur familiæ suæ, ut filii, ut habentes gratiam, & quidam alio modo, & sine ueste gratia, cuiusmodi sunt facti, qui sunt de familia sua tantum quantum ad iudicium Ecclesie, quæ non iudicat de occultis, sed de manifestis, quæ apparent.

Ad secundum, dico quod consequentia non valet, Deus enim disposuit unum remedium in Ecclesia, quo quotiescumque homo labetur, & offenderet Deum, posset sibi reconciliari, ut Sacramentum Penitentia.

Vnde quotiescumque homo peccauerit, potest sibi per Penitentiam reformati. Quærent enim Petrus Matth. 18. quoties dimitteret fratri peccatum? Vtque septies? Respondit, non dico tibi usque septies precies, sed usque septuagies septies, imo secundum Augustinum, usque milles millies, & hoc idem quia penitentia est secunda tabula, contra secundum naufragium, & peccatum actuale; Baptismus autem est prima tabula contra primum naufragium, & peccatum originale quod tantum est unum, peccatum autem actuale est multiplex, & idem prouidet Deus ut per unum Sacramentum toties repararetur, quoties peccaret, ne omnino esset sine adiutorio ad salutem.

Noluit autem Deus Sacramentum Baptismi iterari, quia Baptismus imprimit aliquam indeleibilem dispositionem ad gratiam, ut characterem, quem non imprimit absolutio sacramentalis, ne frequenter ascriberetur familiae suæ, & frequenter deleteretur, & sic facilis & magnitudo venia pateretur ad ruinam.

Ad tertium dico quod usque ad instans, quo datur effectus Baptismi per ipsum Baptismum delentur omnia peccata, quæ insunt. Vnde non delet peccata illa, quæ insunt pro illo instanti, pro quo inest effectus Baptismi, quia non stat cum illis, sicut nec gratia cum peccato, sed delet omnia peccata, quæ insunt in toto tempore ante instans, quo datur gratia.

Q V A E S T I O VI.

Vtrum baptizari Baptismo flaminis teneantur ad susceptionem Baptismi?

Ales. 4. part. quest. 17. membro 6. D. Thomas 3. part. quest. 68. art. 9. Et hic quest. 3. art. 3. Richardus art. 1. quest. 3. D. Bonavent. diff. 6. 2. part. art. 1. quest. 1. S. Thos. 3. part. tom. 3. diff. 31. sect. 3. Scotus in Oxon. hie q. 7.

I.
Argum. negotium pri-
mum.

GONSEVENTER queritur de Baptismo, ut respicit patuulos, & adulteros communiter quarto; *Vtrum baptizati Baptismo flaminis teneantur ad susceptionem* Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

Baptismi? Arguitur quod non, quia non legitur de Apostolis, nec de Beata Virgine quod fuerint baptizati.

Item, baptizati Baptismo sanguinis, non tenentur baptizari Baptismo fluminis: ergo baptizati Baptismo fluminis, qui amplius sunt iustificati, non sunt baptizandi Baptismo fluminis.

Item, nullus tenetur frustra recipere Baptismum; sed iustificati frustra recipiunt Baptismum, quia Baptismus non recipitur, nisi propter ablutionem animæ a peccato, iustificati non habent peccata, à quibus abluantur; ergo, &c.

Item, nullus tenetur iniurari Sacramento, nec id falsificare; sed iustificari recipientes Baptismum falsicarent ipsum. Cuius probatio est, quia Baptismus in eo, in quo est, sicut quodlibet Sacramentum, est signum gratiæ conferendæ, iustificatus præhabet gratiam, & idem in illo non potest esse signum gratiæ conferendæ, nisi esset signum falsum, scilicet gratiæ præhabitæ, quod est contra rationem Sacramenti.

Item, baptizati ante passionem Christi non tenebantur ad Circumcisionem; ergo nec è converso iustificati per Circumcisionem tenebantur ad Baptismum.

Contrà Ioann. 30. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non poterit introire in regnum cœlorum, vbi tangit tam Sacramentum, quæam eius effectum, & utrumque esse necessarium ad salutem.* Ratio ad opp.

S C H O L I V M.

Omnes quantumvis sint sancti, tenentur ad Baptismum, post eius promulgationem. Ratio, quia est præceptum vniuersale. Apostolos fuisse baptizatos verisimilius. Ita Augustinus epist. 108. & 3. de orig. anima, cap. 9. Referunt etiam Nicephorus, Euasius, & Euthymius in 3. Luc. Christum baptizasse Petrum, & à Petro baptizatos Andream, Iacobum, Ioannem, & ab his ceteros Apostolos, & a Petro, & Ioanne 72. discipulos. Baptistam fuisse baptizatum tenet Sotus dist. 5. quest. 2. & Author imperfecte bomil. 4. in Matth. Indicit Hieronym. in 3. Matth. de Beata Virgine nihil affuerunt; verisimilius tamen est baptizatam fuisse, de quo nihil certum.

Dico ad istam questionem, quod quantumcumque iustificati tenentur ad susceptionem Baptismi; quod tripliciter probatur. Primo, quia lex, vel præceptum vniuersale est de susceptione Baptismi: sed lex vniuersalis omnes ligat, & obligat vniuersaliter, si sit per modum præcepti, etiamsi non exprimantur circumstantiae illæ secundum quas statuebatur; ergo cum Baptismus cadat sub præcepto, vniuersaliter quantumcumque fuerit institutus contra peccatum originale contractum in parvulis, & contra originale, & actuale, in adultis, quia tamen inferitur per modum præcepti, nec excipit, idem vniuersaliter omnes ligat, vbi haberi potest.

Secundo, utilis est & necessaria civilibet susceptio Sacramenti Baptismi, propter effectus aliquos, qui non habentur sine eo, ut propter repressionem fomitis, & augmentationem gratiæ, & charitatis. Nullus enim est viator, quantumcumque iustificatus, si ritè recipiat Baptismum, tamen ei virtute Sacramenti conferatur maior gratia; & idem videretur contemptus gratiæ, si quis

2.
Resolutio
questionis.
Omnes etiam
iustificatos
teneri ad
Baptismum
probatur.

Duplex Ba-
ptismi utili-
tas etiam in
iustificatis.

Tertiò.

*Baptizati
sanguinis Ba-
ptismo qua-
ratione ad
Baptismum
teneantur.*

*3.
Ad primum
principale.
Beata Virgo,
& Apostola
baptizati
sunt.*

Ad secundum.

*Ad tertium.
Baptismus
auger gratia
in se.*

*Ad quartum.
Quamvis Ba-
ptismus non
cauferet gra-
tiam, non in-
de est signum
falsum.*

Ad quintum.

* dist. 3. q. 4.   Ad ultimum, dico quod iustificatus per Circumcisum, non tenebatur ante passionem Christi, quando non diuulgabatur preceptum de Baptismo ad populum; sed postquam cadebat sub precepto, tunc tenebatur, quantumcumque esset iustificatus prius, quia tunc ligabat omnes, ut supra * dictum est.

quis posset per istum facilem actum recipere augmentum gratiae, nisi se humiliaret ad susceptionem illius.

Tertiò, debent recipere hoc Sacramentum, ut adscribantur familiae Christi, & siant membra Ecclesie militantis, quo ut quodam signo distinguuntur à non famulis Christi, & non filiis Ecclesie. Nisi enim essent membra Ecclesie militantis, non possent aliquem actum in Ecclesia exercere. Quantumcumque ergo sint aliqui iustificati in via, siue in vtero sanctificati, siue aliquo alio modo, tenentur ad Baptismum suscipiendum, dum tamen nobiscum remanent viatores. Hoc dico pro iustificatis per Martyrium completum, ut baptizati Baptismo sanguinis non tenentur ad Baptismum fluminis; si enim Baptismus sanguinis non sit completus, ut in illis, qui non moriuntur per Martyrium, sed nobiscum sunt vterius viatores, cuiusmodi sunt illi, qui bis leguntur esse sancti confessores, eo quod persecutiones, & poenas pro fide Christi bis passi sunt, tales, inquam, qui sic iustificantur, & baptizantur Baptismo sanguinis, tenentur ad Baptismum fluminis, quia nobiscum, post unam confessionem, remanent viatores.

Ad rationem in principio possum, dico quod una glossa super illud Ioann. 13. qui lotus est, videtur dicere Apostolos fuisse baptizatos, & Virginem Mariam, per consequens. Hoc videtur valde probabile, quia Christus noluit eos facere liberiores se ipso; ipsem autem baptizatus est à Ioanne. In cena fecit eos Sacerdotes, quia dedit eis potestatem conficiendi corpus, & sanguinem suum, hoc quotiescumque, &c. Similiter dedit eis potestatem absoluendi, & baptizandi, quorum remissio, & iterum, Ite baptizantes omnes gentes. Ista autem de congruo requirunt in conferente aliquid quo adscribatur familiae Christi, & distinguatur à non familia Christi, quod est character Baptismatis.

Non enim est verisimile Apostolos prædicare aliquid aliis, quod ipsi in se ipsis noluerunt obseruare, quia Magister eorum prius caput facere, quam facere. Vc. potest dici Christum dispensasse cum ipsis; quod non credo, quia haec dispensatio ad nullam pertinet dignitatem.

Ad secundum, dico quod, ut patet ex dictis, non est simile de Baptismo sanguinis, & fluminis.

Ad tertium, dico quod iustificatus non frustra recipit Baptismum, quia quantumcumque habet de gratia, ipsa sibi augeretur in receptione Baptismi.

Ad quartum, dico quod Baptismus est ablutione animæ à peccato, quando ipsa est ablubilis, & capax ablutionis; ergo eti iustificatus non sit ablubilis, quantum est ex se, à peccato per Baptismum, Baptismus tamen in eo non est signum falsum, quia signat gratiam inuisibilem, que infunditur iustificando in Baptismo, & signat, quantum est ex se, ablutionem animæ à peccato.

Ad ultimum, dico quod iustificatus per Circumcisum, non tenebatur ante passionem Christi, quando non diuulgabatur preceptum de Baptismo ad populum; sed postquam cadebat sub precepto, tunc tenebatur, quantumcumque esset iustificatus prius, quia tunc ligabat omnes, ut supra * dictum est.

Q V A E S T I O VII.

*Vtrum omnes baptizati equaliter reci-
piant effectum Baptismi?*

Alens. 4. part. quæst. 2. 1. membro 3. D. Bonavent. hic 2. part. art. 2. quæst. 3. Richard. art. 3. quæst. 3. D. Thomas 3. part. quæst. 69. art. 8. Suarez, & Vasquez ibi. Palud. hic quæst. 1. Gabr. quæst. 2. art. 1. Bafol. quæst. 1. art. 3. Eckius de Baptismo homil. 13. Scotus in Oxon. hic quæst. 7.

AR G U M E N T U M I. affirmatiuum.

RGVITVR quod sic; quia effectus Baptismi, ut gratia, magis dependet à conferente, quam à suscipiente, quia effectus magis dependet ab agente; quam à passo, & idem requiritur intentio in ministro baptizante, & non suscipiente Baptismum necessarij; sed non est æqualitas effectus Baptismi, ut gratia, propter inæqualitatem conferentium, ut ministri boni, & mali; ergo nec propter inæqualitatem suscipientium.

Contrà: vñus effectus Baptismi, qui est remissio, vel extincio fomitis, non est æqualiter in omnibus baptizatis. Patet ad sensum per experientiam.

Item, actus actiuorum sunt in paciente prout dispositio; sed non omnes sunt æqualiter dispositi per contritionem, & devotionem ad susceptionem Baptismi; ergo, &c.

S C H O L I V M.

Equalis est gratia Baptismi ex parte Dei, sed inæqualis esse potest ex parte suscipientis, dubitat an disposerit Deus maiorem gratiam dare his parvulis, quam illis, sed nihil afferit. Affirmant tamen Bafol. Gabr. & Eckius citati. Quod ait fortè ex merito parentum maiorem dari gratiam parvulis, loquitur de merito de congruo, & nihil afferit: afferunt tamen tres citati. Vide Eckium tom. 3. homil. de sancto Nicolao.

REpondeo ad questionem, quod cum ad effectum Baptismi concurrent causa principalis, ut Deus, & causa meritaria, ut passio Christi, & suscipiens, æqualitas, & inæqualitas possunt attendi penes quodlibet istorum. Si enim attendatur æqualitas in effectu Baptismi penes agens principale, sic dico quod effectus Baptismi est æqualis in omnibus, quia Deus in se æqualis dispoluit hoc signo baptismali semper conferre æqualem gratiam, & æquale signatum, si alia sint æqualia.

Si attendatur penes causam meritioriam, sic potest esse inæqualitas; tenetur enim quod Christus nouit scientia visionis (qua est respectu fututorum) omnia qua sunt in Verbo, & omnia qua nouit Verbum, & ita nouit aliquos electos esse præuisos & prædestinatos ad maiorem gloriam secundum aliquos, & ita potuit obtulisse passionem suam, ut causam meritioriam maioris gratiae plus vni, quam alteri, ut prædestinatis ad maiorem gloriam, quam ad minorem.

Item, passio sua nunc exhibita magis meretur nobis, quibus iam exhibita est, quam Paribis & Prophetis, quibus tantum præuisa & præcedita erat aliquando exhibenda.

De suscipiente Sacramentum Baptismi distin-

2.
*Ad effectum
Baptismi tria
concurrentia.*

*Qua ratione
effectus Ba-
ptismi dici-
tur æqualis,
& quia non.*

*Suscipientes
Baptismum.
sunt inadpli-
ci differentia.*

Quæstio I. II. & III.

597

Quomodo
paruuli in
aqualiter pos-
funt recipere
hunc effectum.

guo, quia vel sunt paruuli, vel adulti? si paruuli, tunc dico quod æqualiter est effectus Baptismi in eis, quantum est ex parte ipsorum. Parentes tamen eorum per modum meriti plus possunt mereri suo paruulo, quam alij, quia sunt meliores, & magis sunt eorum opera à Deo accepta, quam aliorum; sicut fortè fuit de parentibus beati Nicolai, qui meruerunt sibi fortè maiorem gratiam, quam habuisset, si genitus fuisset ex aliis parentibus.

Si verò suscipientes Baptismum sint adulti, cùm tales habeant proprium motum voluntatis, non oportet quod æqualiter recipient effectum, sed dico quod secundum magis, & minùs participant effectum Baptismi, secundum quod magis, & minùs per opera propria sunt dispositi ad fidem & devotionem.

3.
Ad argum.
principale.

Ad rationem in oppositum, dico quod effectus Baptismi magis dependet à ministro, vt ritè fiat illud, ad quod sequitur, vt Sacramentum; quia in ministro requiritur intentio, quæ non requiritur in baptizato; sed non magis dependet à ministro vt fiat effectus maior, vel minor per modum meriti, sed à baptizato sic magis dependet; quia secundum eius dispositionem maiorem, vel minorem si sit adultus; vel parentum, si paruulus, confertur maior, vel minor gratia, & non propter minorem, vel maiorem dispositionem ex parte conferentis, quia siue minister sit bonus, siue malus, æqualiter potest esse effectus Baptismi in eis.

DISTINCTIO V.

De impedimento ex parte Ministri.

QVÆSTIO I.

Vtrum malitia Ministri impedit effec-
tum Baptismi, & an possit conser-
re verum Baptismum?

Alef. 4. part. quest. 16. memb. D. Bonavent. art. 2. quest. 1.
Richard. art. 3. quest. 3. D. Thom. 3. part. quest. 64. art. 5.
¶ 9. Vasquez ibi. diff. 137. Suarez diff. 13. lib. 4. Castro
V. Baptismus bar. 1. & V. Poreftas. Valdenfis 1. tom. lib.
3. cap. 81. & 82. Coccius 2. tom. lib. 5. art. 6. Scotus in
Oxon. hic quest. 1.

I.
Argum. pri-
mum.

 I R C A Distinctionem quintam, quæ-
ro, Vtrum malitia Ministri impedit ef-
fectum Baptismi, & an Minister malus
possit conferre verum Baptismum?

Arguitur quod non. Ambrosius de catechizandis rudibus, dicit quod malus Sacerdos in conferendo Baptismum non faciat. Et hoc probatur tripliciter, primum per illud Psalm. 31. In diluvio aquarum multarum ad eum non approximabunt.

Secundum.

Item, secundò per illud Apostoli ad Rom. 14. omne quod non est fide, peccatum est.

Tertiò secundum eum ibidem, recipiens Sacramentum à tali, recipit ad iudicium, non ad salutem.

Tertium.

Item, per rationem, membrum aridum non potest esse medium influendi vitam in alia membra; ergo non potest esse medium influendi al-

Scotii oper. Tom. XI. Pars II.

teri vitam per collationem Sacramenti.

Item, in aqua requiritur aliqua sanctificatio, Quartum. vt sit conueniens materia Baptismi; inòd aliqua virtus supernaturalis (secundum vnam opinionem) sed Sacramentum Baptismi magis dependet à ministro, quam à materia, vt aqua, sicut effectus principalis est ab agente plusquam à passo; ergo magis requiritur sanctitas in ministro, quam in aqua; ergo, &c.

Item, errans circa aliquem articulum fidei non est in via salutis, quia non habet infusam fidem; nam error circa qualemcumque articulum fidei non stat cum fide infusa, & per consequens cum gratia, quia fides infusa, saltē formata, non est sine gratia.

Sed Cyprianus Martyr dixit, quod minister malus non dat verum Baptismum; ergo cùm fuit in via salutis, non errauit circa aliquem articulum fidei; veritas enim Sacramentorum redditur ad aliquem articulum, vt ad illum articulum, Ecclesiam Catholicam; ergo nou est de necessitate fidei credere quod hoc Sacramentum ministretur tam à bono, quam à malo, aliter errasset Cyprianus Martyr, & fuisset sine gratia in via ad salutem.

Oppositum apparet per multas auctoritates in litera. quære in Distinctione ista. Iuxta hoc queratur,

Ratio ad opp.

QVÆSTIO II.

Vtrum recipiens Baptismum à malo Mi-
nistro peccet mortaliter?

D. Thomas 3. part. quest. 64. art. 6. & hic quest. 1. art. 2.
Richardus art. 3. quest. 4. Quartu. cap. Alma Mater.
part. 2. §. 2. num. 7. Sotus diff. 1. quest. 5. art. 6. Suar. 3.
tom diff. 11. scđ. vlt. Scotus in Oxon. hic q. 2.

 R E G V I T V R quod sic. Per Ambrosium,
vbi suprà, qui vult, quod Baptismus ab
eis suscepimus cedit in iudicium, & non in remedium.

Item, qui cooperatur peccanti mortaliter, peccat mortaliter; sed recipiens à Ministro malo est huiusmodi, quia non conferret nisi petret; ergo, &c.

Item, esto quod Sacerdos noluerit baptizare, nisi vendat aquam suam, in tali casu adultus baptizatus videtur consentire peccato, vel si deparet parvulum suum, vt baptizetur à tali.

Oppositum de Consecr. dist. 4. cap. Romanus, dicitur in fine capituli, Romanus Pontifex non attendit hominem, qui baptizat, sed Deum, ministrare gratiam, et si Paganus sit, qui baptizat.

Item, Augustinus super Ioannem homil. 5. Non abhorreat columba ministerium malorum, &c.

2.
Argum. pri-
mum.
Ambros.

Secundum.

QVÆSTIO III.

Vtrum aliquis tunc debeat ministrare hoc
Sacramentum, quando præsumitur
vergere in periculum illius,
cui ministratur?

Richardus hic diff. 4. art. 4. quest. 3. Palud. hic quest. 1. art.
2. Marf. 4. quest. 4. art. 4. dub. 8. Soro diff. 3. quest. unic.
art. 8. Sylu. verbo Baptismus 4. 5. 10. Suarez tom. 3. diff.
20. feb. 3. Valent. tom. 4. d. 4. quest. 1. punitio 1.

d 3 Iuxta

LXXXV T A hoc quætitur sine argumentis, quod alij diffiniunt proponunt: An aliquis debeat ministrare Sacramentum Baptismi, quando præsumitur baptismationem vergere in periculum vita corporalis eius, qui illam suscipit.

S C H O L I V M . I.

Malitiam ministri non impedire valorem, vel effectum Sacramenti, modo ponantur materia, verba, & intentio. Ita omnes citati quæst. 1. Vide in Oxon. Scholium hic quæst. 1.

3.
Dæciso quæst.
prima.

AD primam quætionem dico, quod Sacramentum potest conferri à malo, & à peccatore, siue peccet in ministrando Sacramentum; & dicatur malus, propter peccatum, quod habet actualiter; siue propter peccatum, quod priùs commisit, dicatur malus. Hoc apparet auctoritate Augustini, & ponitur in litera tract. 5. super Ioanne, & de Confess. dist. 4. cap. *Baptismus*.
Ebrios est ebriosus. Non timeo ebriosum, &c. Sed accedat columba. Ebriosus non est actualiter ebrios, quia cum simpliciter ebrios non vitatur ratione, non potest hoc Sacramentum ministrare, quia requirit fieri cum intentione recta, quam non habet ebrios. Ebriosus autem dicitur habere consuetudinem inebriari, & talis consuetudo ad ebrietatem, dummodò non sit actu ebrios, non debet timeri quin conferat Sacramentum.

Nulla ministri malitia obstat valori Sacramenti quando ad se vera intentio. Probatur prius.

Item, hoc probatur per rationem supradictam, à causa efficiente sic: Christus non instituit effectum conferri virtute meritorum ministrantis, sed virtute Sacramenti, cui Deus efficienter assistit ad præstandum quod designat, non ergo requiritur necessariè ad Sacramentum, vel ad eius effectum bonus motus voluntatis ministrantis ad hoc ut conferatur, sed sufficit quod non sit obex contraria voluntatis in eo, sed quod intendat baptizare secundum ordinem, & ritum Ecclesiæ.

Secundū.

Hoc secundū probatur per rationem supradictam ex fine. Sacraenta instituunt eodem modo, quo magis congruunt ad salutem viatorum; sed si Sacramentum Baptismi non posset conferri, nisi à bono, non esset institutum in auxilium viatorum, sed in magnum detrimentum salutis eorum, quia ex quo nullus potest esse certus de salute sua, multò magis non potest esse certus de aliquo alio, an sit in via salutis, vel non: imò licet aliquis posset aliqualiter habere certitudinem de se, quod est in via salutis, non tamen potest sic esse certus de ministro, & per consequens si bonitas ministri necessariè requireretur, cum non posset esse certus de ea, ne scire quando esset baptizatus, & quando non.

Tertius.

Item, si malus non posset conferre Sacramentum Baptismi, impeditur salus, & gratia conferranda per ipsum, propter eius impietatem, sine culpa suscipientis, quod videtur omnino iniustum.

Consequentia patet, quia si iste, qui vult baptizari, non potest sibi ministrari à malo, iste caret gratia Baptismali sine culpa sua, Deus ergo statuit Sacramentum esse tale signum, quod à quolibet ministro, siue à bono, siue à malo æqualiter posset dati, & cui ipse immediate assisteret ad conferendum signatum, & effectum

eius, scilicet gratiam, quod signat, à quocunque conferatur.

Ad primuni dico, quod perfidus & hæreticus, de quibus loquitur Ambrosius, aut baprizat adulteriu, vt faciat eum esse discipulum, & hæreticum, sicut ipse est, & tunc polluit eum, & non sanat.

Si autem baptizet parvulum secundum formam Ecclesiæ, dico quod iste est simpliciter baptizatus, in tantum quod si tunc moretur, statim euolaret in celum, sed si parvulus sic ab eo baptizatus consentiret post in ætate adulata operibus hæretici, & fieret hæreticus, pollueretur ab eo, quia peccaret mortaliter consentiendo ei, sed non minus prius esset baptizatus.

Ad aliud, cum dicitur quod membrum aridum non potest esse medium influendi vitam aliis; dico quod verum est, & ratio est, quia in omnibus membris sit eadem vita, & idem membrum influens vitam, oportet quod in se habeat vitam, vel quod sit propinquum medio influendi vitam, vt cordi, quod est principium vitæ. Sed non est sic in proposito de vita gratia. Non enim oportet ad hoc, quod minister conferat Baptismum, ad quem sequitur vita gratia, quod sit propinquior fonti, vel medio influendi tam vitam, vt Deo, nisi solùm in officio suo, quo confert aliquid, quod est signum efficax talis vitæ gratiae, nec est eadem vita in eo, quæ in Deo, nisi in officio.

Ad aliud, dico quod in aqua non est aliqua sanctitas, nec aliquid supernaturale, quia non est subiectum capax talis formæ; sed hoc rotum aqua cum verbo, est unum signum sanctitatis, & gratiae, quo anima sit sancta, cui signo Deus immediate assistens dat gratiam, quam designat.

Ad aliud, dico quod aliqua sunt ita simpliciter explicitè de substantia fidei, quod ista scire, & credere tenentur omnes, quantu[m]cunque simplices, vt Deus est unus trinus, mortuus & passus, &c.

Alia sunt ad quæ non tenentur omnes, sed tantum maiores in Ecclesia, vt quod Patri est æqualis filius, & ab eo genitus, & multa alia: sicut patet per Augustinum 14. de Trinit. cap. 1. Alia non sunt explicitè credenda, cuiusmodi sunt ista, quæ sequuntur ad articulos fidei, & non sunt ipsi articuli fidei, nec adhuc manifestata per Ecclesiam, & non tenentur etiam maiores scire, sed postquam declarata sunt ab Ecclesia pertinere ad substantiam fidei, & veritatem eius, non possunt amplius pertinaciter negari sine errore. Et idem excusat Abbas Iacobus ab hæresi, quia libros suos, quos fecit, reliquit arbitrio Ecclesiæ, per eam corrigitos. Tempore etiam Beati Cypriani Martyris non fuit declaratum per Ecclesiam, an mali possent baptizare, an non. Beatus Augustinus multum habuit disputatione contra Donatistas hæreticos de ista materia; & idem cum hoc non fuerit declaratum per Ecclesiam tempore Beati Cypriani dicentes malum ministrum non possedeat verum Sacramentum Baptismi, non propter hoc fuit ipse hæreticus; fuit autem hoc declaratum tempore Beati Augustini, sicut patet per argumentum in oppositum; & idem si ipse hoc pertinaciter tenuisset contra arbitrium Ecclesiæ, fuisset hæreticus.

4.
Ad argum.
primum
quest. 1.

Ad secundum.
Aliorū vita
deriuatur in
corporē my-
steriis, quād in
naturali.

Ad tertium.
In aqua nula-
la est virtus
reflexu gra-
tia Baptis-
malia.

5.
Ad quartum.
Credibilitas in
triplici sunt
differentia.

Cyprianus, &
Iacobus ab
hæresi libera-
tur.

Quæstio III.

599

S C H O L I V M II.

A ministro praesciso (is tantum est, qui nominatim, vel ob notoriam clericis percussionem, est excommunicatus) non licet adulto petere Baptismum, si habet alius: si vero nullum alium habet; Doctor hic videtur idem assertere; sed in alio scripto quæst. 2. oppositum tenet. De parvulo, ut certum tenet baptizari debere à praesciso, si non sit alius, quia non potest Baptismo flaminis salvari, sicut adulterus. A ministro malo non praesciso licet petere Baptismum. Si tamen aquæ comode adiri possit, videtur id non licere, & sic intelligendus videtur Doctor, siue sit minister ordinarius, siue non. Ratio, quia charitas obligat, nè demus occasione peccati proximo, si sine incommode possumus.

6.
Decisio
quæst. secundæ.

Recipiens
Sacramen-
tum à mini-
stro praesciso
peccare mor-
taliter.

Ad quæstionem secundam dico quod minister malus, aut est praescissus ab Ecclesia tota, ut hæreticus, vel degradatus, vel non, sed malus, & permisus. Si primo modo, sic nullus debet petere Baptismum ab eo, nec pro se, nec pro parvulo suo, nullo casu contingere, vel quantumcumque necessario, quia scienter recipiens Baptismum ab eo peccat mortaliter, quia quantum in se est contemptibile reddit sententiam Ecclesiæ, qua est praescissus, quod sine peccato mortali fieri non potest; nec potest esse in aliquo casu necessitatis ad hoc petendum ab hæretico, vel degradato. Non ad petendum pro se, quia esto quod nullus esset in illa regione nisi praescissus ab Ecclesia, & excommunicatus, non tenetur petere Baptismum ab aliquo istorum, quia obligatur ad non communicandum cum aliquo tali praesciso hæretico, vel excommunicato, qui est extra Ecclesiam, & ideo in illo casu stat in Baptismo flaminis, in voluntate recipiendi Baptismum fluminis, si adesset minister idoneus, qui illum posset ministrare. Et ideo nullus potest esse casus, in quo tenetur à tali baptizari.

Nec necessitatibus aliquis ad petendum Baptismum à tali, pro parvulo suo, quia etiam nullus alius sit in illa regione, ipsemet potest suum parvulum baptizare. Similiter si à tali praesciso ab Ecclesia permittetur parvulum suum baptizari, peccaret mortaliter, quia nullus est causus necessitatis cogens eum ad hoc, quia ipsemet potest eum baptizare, si sit iustus. Vel si sit iniustus, & malus, potest ducere alium fidem ad puerum suum baptizandum. Quod si nullum, posset inuenire, nisi praescissum ab Ecclesia, debet ipsemet ipsum baptizare licet peccator sit, & malus, dummodo non sit praescissus. Si tamen in illo regno ipse & omnes essent praescissi, deberet potius ab aliquo praesciso accipere Baptismum quam permittere infantulum morti sine Baptismo.

7.
A malo mi-
nistro non
praesciso quæ-
do licet Ba-
ptismum fe-
tere.

Si autem sacerdos non sit praescissus ab Ecclesia, nec excommunicatus, sed malus, & permisus, aut ergo sibi incumbit ex officio baptizare pueros, puta, quia est sacerdos Parochialis, aut non. Si sic, tunc non peccat aliquis in petendo à tali Baptismum, siue petat pro se, siue petat pro alio; ut pro parvulo suo, quia nullus propter peccatum alterius peccat, nec perdit ius suum in aliquo ministerio de debito ministerij, in quo sibi tenetur succurrere, talis autem sacerdos tenetur administrare ex officio Parochiali Sacraenta Ecclesiæ, & ex debito, quia viuit ex eleemosynis eorum, ut conductus ab

eis, ergo nullus peccat petendo eis eo quod ex debito, & iustitia ei debetur; ergo potest quis licet petere à malo sacerdote pro se, vel pro parvulo suo Baptismum. Et si ille sit malus, & peccator; talis in petendo Baptismum à malo sacerdote se habet, sicut ille, qui vadit ad malum debitorem, ut querat debitum suum. Si autem talis malus permisus sacerdos non habet ex officio baptizare pueros, quia non est Parochus, sed vocatus in auxilium Parochi, ut annuarius, aut ergo petens Baptismum pro se, vel pro suo parvulo, potest habere alium sacerdotem, cui incumbit ex officio, & debito baptizare, ut Parochiale sacerdotem, & tunc ab illo tenetur petere Baptismum, licet iste sit malus, si non possit habere alium, cui incumbit ex officio; quia iurisdictionem habet super illos, & non aliis in auxilium vocatus.

Si autem non potest habere sacerdotem Parochiale, cui incumbit ex officio; sed tantum alium sacerdotem etiam malum, cui non incumbit, sed tantum congruit, & potest habere laicum bonum & fidem, dubium est; à quo debet petere Baptismum pro se, vel pro suo parvulo? Videntur enim se habere sicut extedentia, & excessa. Laicus enim excedit in vita, sacerdos in officio, cui congruit ministrare Sacraenta Ecclesiæ. Quæ autem istarum conditionum deberet præferri ad suscipiendum Sacramentum Baptismi?

Dico quod officium; & ideo à sacerdote malo non præscilo, vel excommunicato, possunt Sacraenta Ecclesiæ licet peti pro se, & pro suis, sicut dicitur de confecr. diffr. 4. cap. constat: ubi vult, quod solis sacerdotibus sit huiusmodi officium concessum, excepto articulo necessitatis.

Ad illud Ambrosij, dico quod loquitur de adultis fictis, qui consentiunt in hæresim, & in malitia hæreticorum baptizantium, quorum facti sunt discipiuli in hæresi, & in vita prava, & in talibus intelligit quod nihil prodest, quod suscipiunt ab eis.

Ad aliud, cùm dicitur quod cooperatur sibi in peccato mortali; dico quod non, quia non inducit istum ad peccandum, sed tantum petit debitum sibi actum, qui quantum est ex se, bene potest conferri. Et ideo licet minister peccet novo peccato mortali, in ministrando Baptismum, non tamen petens in petendo, quia quantum est ex se, bene potest conferri, si minister se disponeret.

S C H O L I V M III.

Negat premium dandum pro Sacramento, et si nullus sit qui baptizare possit præter petentem premium. Idem tenent Alens. 2. part. quæst. 187. m. 3. art. 1. D. Thom. hic quæst. 2. art. 2. & distinct. 25. quæst. 3. art. 2. & 2. 2. quæst. 100. art. 2. ad primum. Aragon. ibi Richar. 4. distinct. 25. art. 3. quæst. 1. Paludan. quæst. 8. licet tamen aliquid dare pro redimenda vexatione, pro materia, & labore, sed præcisè in emendo spirituali est intrinsecè malum nulla circumstantia excusabile.

Ad aliud de simonia, dico quod si emat aquam, quia sancta est, peccat; quia emit aliquid, quod non potest rebus temporalibus estimari.

Baptismus
potius peten-
dus est à
malo sacer-
dote quam
à bono laico.

Ad primum
argumentum.
secunda que-
stionis.

Ad secun-
dum.
Quomodo pe-
tenti Baptis-
tum à malo.
ministro ex-
cuseatur à
cooperacione
malii.

estimati secundum valorem. Non autem peccat, qui petit Sacramentum a malo sacerdote, qui non vult dare sibi aquam, sed vendere; sed peccat quia contrahit forum illicitum, si illam emat, quia sanctificata est.

Quomodo licet dare aliquid pro sacramentis.

Licet vendere laborem.

Sed quid est faciendum cum isto, qui sic vult vendere aquam sanctificatam omnino? Dico quod si talis sacerdos velit vendere aquam, non quia sanctificata est, vel consecrata, sed propter laborem suum, quem ponit circa consecrationem eius, sicut sacerdotes celebrantes anniversaria, vendunt laborem suum, quem habent circa Missas, & non ipsas Missas; sic potest aliquis licet emere aquam consecratam, & alius vendere officium suum, & aquam, sed nullo modo carius, quia est consecrata. Si autem velit omnino vendere aquam, & officium suum carius, quia consecrata, committendus est sacerdos Diabolo; & reportandus est parvulus, à patre (si nullus alius minister idoneus occurrit) cum fiducia baptizandus.

S C H O L I V M I V .

Non debere ministrum baptizare si praeuideat ex illo actu mortem certò secuturam. Repetit hic quod supra docuit dist. 4. quest. 3. scilicet infans in flumen proiectum non esse baptizatum, & eum, qui deiceret, mortaliter peccare.

*IO.
Resolutio
tertia qua-
tionis.*

AD tertiam questionem dico, quod nullus debet sibi facere conscientiam, quod propter Baptismum conuenienter datum, etiam infirmo in periculum mortis, quod propter hoc veritat in periculum eius. Nec debet hoc aliquo modo presumere: potest enim sine omni periculo spargere modicum de aqua tepida super corpus eius, vel eius partem principalem, ut super caput, vel frontem, si presumitur quod frigida noceat. Et verisimile est quod aspergendo nullo modo noceat, cum puer teneri, vel infirmi balneentur in tali aqua, pro solatio, & remedio speciali. Si autem aliquis habeat conscientiam erroneam, credens Baptismum esse causam accelerationis mortis baptizati, & periculum vite eius, licet non sit talis irregularis in baptizando, & faciendo quod officium suum in causa necessitatis requirit; tamen stante conscientia eius quod acceleret mortem per actum eius Baptismalem, committit homicidium, quia habet conscientiam quod faciendo illud, quod tenetur circa ipsum, occidit ipsum. Et ita factus est perplexus stante conscientia, quia baptizando occidit; non baptizando prætermittit illud, ad quod tenetur ex officio, in causa necessitatis, & sit irregularis. Vnde sola conscientia erronea facit eum perplexum, quia ex lege divina non est aliquis perplexus. Quid est ergo sibi faciendum? Respondeo, dimittenda est conscientia erronea, quæ fuit causa perplexitatis, & impenitendum est præceptum de Baptismo conferendo in articulo necessitatis. Si tamen aliquis baptizandus non potest baptizari, nisi in periculum, ut si sit iuxta flumen profundum, & non potest certò haberi aqua, & est periculum mortis eius, non debet minister eum proiicere in flumen, & sic baptizare, quia Baptismus est ablution in ordine ad hincitatem & sanitatem futuram. Posito etiam quod proiiciens in flumen, baptizaret, quod non est verum, tamen adhuc peccaret mortaliter sic

De conscientia erronea.

*Ex lege di-
uina multi-
plex.*

*An puer pro-
iectus in flu-
mine sit ba-
ptizatus.*

proiiciens, quia interficeret eum; & ideo posito quod aliquid faceret, nullo tamen modo debet eum propellere in flumen, quia vnuquisque que magis sibi tenetur quam alij. Quid ergo est faciendum? Expectandum est quovsque possit haberet conuenienter materia; & si prius moreretur, nihil ad ministrum.

D I S T I N C T I O VI.

Q U E S T I O I .

Vtrum solus Sacerdos possit baptizare?

*Alens. 4. p. q. 16. m. 1. D. Bonau. d. 5. a. 1. q. 1. Rich. art. 4. q. 2.
D. Thom. d. 5. q. 1. a. 2. & 3. p. q. 67. art. 3. Suar. ibid. d. 23.
f. 1. Scot. in Oxon. hisc. q. 1.*

I R C A distinctionem sextam, quæro de ministro, *Vtrum solus sacerdos possit baptizare?*

Argumentum.

Arguitur quod sic, per Isidorum lib. 20. *Etymol. cap. 25.* & ponitur in litera.

Item: solis sacerdotibus commissa est potestas dimittiendi peccata, *Ioan. 30.* sed in Baptismo remittuntur peccata; ergo, &c.

Opponitur patet per Magistrum in litera.

*Ratio ad op-
positum.*

S C H O L I V M .

Primum dictum: omnis homo habens virtutem motiuam ad laudandum, loquendam, & rationis usum, validè baptizare potest. Secundum: si Angelus baptizaret, tenet; quia si bonus est, id non faceret, nisi Dei mandato: de malo tamen presumendum est quod mala intentione faceret, nisi constaret de Dei mandato ad ipsum. Tertium: sacerdos est minister baptismi ex officio, & eo absente Diaconus; post hunc subdiaconus, & post clericos laicos. Quartum: congruum est maximè solum hominem esse Baptismi ministerum. Et huic rei affert tres rationes.

Respondeo, quod nullum suppositum intellectuale excluditur à potestate ministri strandi hoc Sacramentum cuilibet alteri à se in articulo necessitatis, nisi propter triplicem defectum naturalem. Aut enim propter defectum usus rationis, propter quem non potest habere intentionem baptizandi; aut quia non potest loqui, ut propter defectum naturalem linguæ, vel alius alterius instrumenti, quod requiritur ad formandum verba; aut propter defectum instrumentorum necessarij requisitorum ad collationem huius Sacramenti; ut propter defectum, vel impotentiam in virtute motiu manuum, quibus deberet corpus tangere, & abluere. Iti trii defectus simul concurrunt in parvulis; & ideo in illa ætate non possunt hoc Sacramentum conferte, licet postquam creuerint, possint habere omnia ista simili, vel aliqua istorum. In adultis autem sunt isti defectus divisi, quia aliquis non habet usum rationis, & tamen habet alia, ut faruus, qui habet linguam, & ipsam potentiam motiuam in manibus. Aliquis habet usum rationis, non tamen usum manuum, ut mancus, vel paralyticus. Aliquis habet usum rationis, & manuum, non tamen linguæ, ut mutus; in natura igitur

*Tria resul-
tunt in
baptizante,
virtus motiu-
ua, locutio, &
intensio.*

Quæstio II. III. & IV.

601

igitur humana nullus excluditur in necessitate, nisi per istos, defectus naturales. Quod autem non habens vsum rationis excludatur, patet de Confér. dist. 4. c. Soler. Similiter etiam de manco, & muto, ibidem cap. firmissimum, & 1. quest. 1. cap. De trabe.

Cui natura conuenit, hac posset de congruo & cui absoluere.

Aliæ species naturæ intellectualis excluduntur à potestate conferendi Baptismum de congruo, licet non absolutè, quin possint baptizare. Prima congruentia ad hoc est, quia Christus fuit, qui hoc Sacramentum instituit. Secunda, quia in hoc Sacramento est aliquid sensibile, & aliquid spirituale, & intellectuale 1. quest. 1. cap. De trabe. Et idèo decet, & congruit conferri à tali, qui habeat virtutemque. Tertiæ, quia confertur illis, qui adscribuntur militia Christi, ut filii Ecclesiæ militantis, & congruum est ministerium ipsum conferentem esse de familia Christi in Ecclesia militante.

An Baptismus ab Angelis datus tenuerit.

Veruntamen si conferatur ab Angelis bonis, vel malis de beneplacito diuino, non esset iterandum. Possunt enim in corpore assumptu verba proferre, & corpus ablucere, & intentionem rectam faciendi, quod Ecclesia facit, habere, & per consequens potestatem conferendi verum Baptismum. Et pro facto habendum esset si facerent: nec esset iterandum Baptisma collatum ab eis, sub debita forma, sicut nec collatum ab homine est iterandum. Vnde Ecclesia in monte Gargano ab Angelo dedicata, non est postea dedicata alicuius Episcopo.

Angelus malus an validè ministret Baptismum.

De Angelis tamen malis, licet possint baptizare, semper esset nobis dubitandum de eis, quia mali sunt, & inimici, an recta intentione baptizarent; vel non; & quia Deus non ministrat Sacra menta salutis per ministros perpetuæ damnationis; ita semper timendum esset ne eorum intentio esset mala. Dico ergo quod licet non congruat omnibus suppositis intelligentibus, hoc tamen absolute potest compere cui libet habenti illas tres conditions naturales.

4. Soli sacerdoti ex officio competit baptizare.

Si autem queratur, cui competit ex officio? Dico quod de congruo sacerdotibus; cuius ratio est, quia per Baptismum recipitur baptizatus in consortium, & collegium Ecclesiæ, receptione autem alienius in aliquod collegium pertinet ad Presidentem habentem auctoritatem, & quantò maiorem auctoritatem haberet aliquis, tantò de congruo magis ei conueniret. Vnde Episcopis maximè conueniret baptizare, si fieri posset; necessitas autem absolute nullum hominem excludit, ut dictum est.

Ad auctoritatem Isidori, dico quod intelligit de congruo, &c.

Ad aliud, dico quod remittere peccata per modum Iudicis audientis, & arbitrantis, solis sacerdotibus competit. Hic autem remittuntur peccata à solo Deo sine aliqua examinatione, & arbitrio Iudicis audientis inferioris.

Q V A E S T I O II.

Vtrum unitas Baptismi necessariò requiriat unitatem Ministeri?

Alens. 4. p. quest. 16. mem. 3. D. Thom. 3. part. quest. 67 a. 6. Richard. d. 3. art. 4. quest. 1. Gabr. ibi quest. 1. art. 1. Palud. q. 2. Durand. quest. 3. Sotus dist. 4. q. 1. art. 4.

I.
V o A D verò de unitate Baptismi in comparatione ad ministerium quæro, *Argument.*
Vtrum unitas Baptismi necessariò requiriat unitatem ministeri. *primum negatiuum.*

Arguitur quod non, quia idem potest simul plures baptizare; ergo eundem possunt plures simul baptizare. Antecedens patet, sicut sacerdos potest simul plures hostias consecrare, ita plures homines simul baptizare. Consequentia patet per locum à simili.

Item, quando aliqua plura concurrunt in aliquo uno effectu, æquè potest fieri ab uno, & à pluribus agentibus, & è conuerso: vt quia in domo concurrunt plura, vt lapides, & ligna, æquè potest domus fieri à pluribus, quorum unus ordinet de lignis, alius de lapidibus, sicut si fieret tantum ab uno. Similiter potest nauis trahi à pluribus, sicut ab uno, qui habet virtutem omnium; sed in Baptismo plura concurrunt, vt verba, & aqua, in qua fit ablutione; ergo potest conferri uno lauant corpus aqua, & alio profrente verba; ergo, &c.

Contra, minister representat Christum, qui *Ratio ad oppositum.*
est unus mediator Dei.

Q V A E S T I O III.

Vtrum oporteat baptizatum esse distinctum à baptizante?

Alens. 4. p. q. 16. m. 8. Rich. a. 4. q. 3. D. Bonau. d. 5. art. 1. q. 1. Rubion. hic q. 1. D. Thom. 3. part. q. 66. art. 5. Valq. 3. part. dist. 1. 48. cap. 7.

2.
A R C V I T V R quod non. Quia sacerdos sibi dat communionem; ergo potest se ipsum baptizare.

Contra, extra de Baptismo, & eius effectu, cap. *Debitum.*

Argument.
negatiuum.
Ratio ad oppositum.

Q V A E S T I O IV.

Vtrum oporteat simul esse ablutionem, & prolationem verborum?

Richard. lib. 4. d. 3. a. 4. q. 1. Bassol. q. 1. Rubion. ibid. Gabr. 2. art. 2. Caet. tom. I. opus. i. raff. 2. 6. Soto in 4. d. 3. q. un. art. 8. Suat. tom. 3. part. disput. 3. sett. 1. Valq. 3. part. dist. 1. 48. cap. 7.

3.
A R C V I T V R quod non. Quia in Ecclesia fit magna interpositio verborum non sacramentalium, inter consecrationem panis, & vini, vt totum illud simili modo, &c. Vnde ibi, hic est, &c. quæ tamen est unum Sacramentum; ergo à simili est in proposito.

Contra, Augustinus super Ioanne Homil. 8. *Affirmatio.*
Accedit verbum ad elementum, & fit *Sacramentum.*

S C H O L I V M I.

Plures posse eundem validè baptizare, utroque ponente formam, & materiam, non aliter. Doctores omnes citati. Solvit tres instantias. Ad tertium docet monstrum, quando constat duas habere animas, scimus

sim esse baptizandum, ita ut primò pars spectans ad unam animam, & postea, pars spectans ad aliam.

4.
Prestatio
quest. secun-
da.
An plures
possumus eum-
dem baptizare,
& quo-
modo.

AD secundam quæstionem dico quod plures baptizare unum, potest intelligi duplum. Vno modo, quod quilibet faciat totum, quod pertinet ad Sacramentum. Alio modo, quod unus faciat unam partem, & alius aliam; vt quod unus abluat, & alius dicat verba. Si secundo modo plures baptizarent unum, nihil fieret, quia ex institutione Christi & Ecclesiae habetur quod ab eodem debet fieri utrumque per modum consuetum quo exprimitur verba illa sacramentalia, dicendo: *ego te baptizo, vbi unus,* & idem exprimit verba, & similiter abluvit: si enim unus proferret verba, & alius ablucret, falsa esset propositionis; quia signaret per se personam illam abluere, cum tamen non abluat ipsum, sed alius.

Hoc etiam patet secundum modum baptizandi Græcorum, qui dicunt, *baptizetur seruus Christi, &c.* Ista enim verba non solum sunt deprecabilia *baptizetur*, sed effectiva, ergo ab eodem proferuntur, à quo signantur habere efficaciam; vt sit sensus, *baptizetur à me seruus*, hoc enim signat quod exerceat.

Si autem intelligatur quod plures baptizarent eundem primo modo, scilicet completè, vt si ambo eundem baptizandum simul immergerent, & verba proferrent, sic dicitur communiter quod unus non impedit alium.

5.
Baptizatio pri-
mæ.

Sed contra hoc obiicio sic: non potest idem effectus esse à duabus causis totalibus; ergo nec idem baptizatus à duobus totaliter baptizantibus. Antecedens patet, quia impossibile est aliquem effectum ab aliqua causa totali esse, qua non existente nihilominus esset; sed si baptizaret iste puer tantum ab uno, verè & totaliter esset baptizatus, etiam alio non existente; ergo alius non potest esse causa eius totalis in confertendo Sacramentum.

Secunda.

Item, licet actio sit in passo, tamen ut est ab agentibus, plurificatur secundum numerum agentium, & maximè quando plurificantur formæ, sive instrumenta secundum quæ sit actio; si ergo plures sint baptizantes, plures erunt ablutiones actiæ, sed cuilibet actioni correspondet propria passio; ergo erunt plures ablutiones passiones, & ita plura Sacra-menta.

Solutio prima
actiōnū.

Ad primum, dico quod ista maior est vera de causis efficientibus, & totalibus principalibus inducentibus effectum, vel formam ipsam totaliter, sed effectus Baptismi non est in ministro, vt à causa totali & principali, sed à solo Deo, vt causa agente, qui causat eum; tamen dispositio ista ministerialis, quæ non est causa illius effectus, sed quoddam signum eius, vt ablutio exterior & prolatio verborum, qui sunt actus merè naturales in casu proposito, non est ab utroque vt à causa totali, sed ab ambobus simul, quando ambo abluunt.

Solutio se-
unda.
Pluribus
actionibus
potest corri-
spondere una
passio.

Ad secundum dico quod ex parte agentium sunt plures actiones, & ex parte passi tantum una ablutio baptismalis, & una passio: non oportet autem quod cuilibet actioni correspondeat passio, nisi sit eius causa totalis. Patet in tratione actiua natus, vbi non correspondet cuilibet actioni, vel trationi motus natus una

passio, nisi quilibet tractio actiua esset sufficiens causa motus natus passione. Sed sic est in proposito. Quando uterque dicit verba, & uterque abluuit, non oportet ad istas duas actiones sequi duas passiones, vel duo Sacramenta, quia quodlibet istorum est causa partialis tantum. Antecedens autem est verum, vbi utrumque agentium est causa totalis, & totum inducit sicut est in Eucharistia; sic non est in proposito.

Sed contra istud est dubium de monstris, de quibus dubitatur an habeant unam animam, vel duas, & ita resolutio secundæ quæstionis est dubia, utrum idem posset simul plures baptizare, an non? His dicitur quod illi plures monstruosi vel sunt distincti personaliter, vel non; si sic, tenetur communiter quod possint simul plures baptizare de facto sub hac forma: *ego vos baptizo, &c.* licet grauiter peccaret baptizans, mutans, & non obseruans formam Ecclesiae, in isto promineat, mutans singulare in plurale, nisi in casu necessitatis. Si autem illi plures non sint personaliter distincti, vt de monstris cum duabus capitisbus, vel duobus ventribus, de quibus dubium est an quodlibet istorum sit unus, vel duo homines; dicitur quod in periculo mortis baptizandus est sub conditione. Sed si non sit periculum mortis, inuestigandum est de tali monstru an habeat duas animas, an unam, quod non potest ita faciliter, nec ita certitudinaliter percipi ex alio signo, sicut ex actibus intellectus, & voluntatis; vt si scit scientia, & ignorantia respectu eiusdem in diversis partibus istius monstri, & discordent sibi invicem, tales partes respectu alicuius intelligibilis per intellectum; vel si in voluntate una pars tristetur, & alia gaudeat; vna aliquid amet consentiendo illi, alia odiat illud eidem dissentiendo. Et credo quod percipiens tales controversias inter istas partes ex actibus intellectus, & voluntatis, non debet simul partes istas baptizare una ablutione, sed duabus, infundendo aquam primò super unam partem cum verbis sacramentalibus, & deinde super aliam. Si enim baptizaret simul utramque partem, dicendo: *ego vos baptizo, peccaret mortaliter, non obseruando formam Ecclesiae Romanae*, nisi articulo necessitatis utriusque partis. Et forte tunc teneretur, quia nullus adeò obligatur aliis sicut sibi iphi; sed hoc faciendo peccaret mortaliter non obseruando formam Ecclesiae; ergo si tantum una pars sit in periculo, posset illam baptizare, & expectare posset de alio. Per hoc ad primam rationem.

Ad secundum argumentum secundæ quæstionis, dico quod verum est quod effectus solum isto casu posito, haberet suam entitatem ante esse reale ab illis causatum, hic autem aliud est esse ordinis, & alius ordo causa principalis ad suum effectum, & instrumentalis ad suum effectum.

Et idem instituit Deus ad istum unum effectum conferendum esse unum signum, & unum ministerium, sicut est unus, qui inducit hunc effectum, ad quem minister ordinatur.

S C H O L I V M I I .

Ad secundam questionem, neminem posse baptizare seipsum. Reddit rationem quare quis conficit, & sibi ministeriat Eucharistiam.

7.
Dubium de
monstro.

Quomodo
monstrum
sit bapti-
zandum.

Regula di-
gnoscendi an
monstro sit
una anima,
vel duas.

Ad septi-
mum.

Decisio qua-
tionis tercia.

AD tertiam questionem, dico quod Baptismum recipientem, & dantem ipsum, oportet esse distinctos, sicut habetur extra de Bapt. & eius effect. cap. debitum; quia sicut nullus producit se in esse naturæ, ita nec in esse spirituale, vel gratia; & ad hoc ponitur ibidem quædam figura; quia Christus, Ioan. 3, non baptizauit se ipsum; sed Ioannes. Præceptum etiam de Baptismo, Marci vlsima videtur satis innuere distinctionem baptizantis cum baptizato, cùm dicit, *Ite baptizantes eos*, quod est pronomen tertii personæ, tanquam distincti ad distinctos. Ratio congruentia ad hoc ponitur talis: in Baptismo contrahitur inter baptizatum & baptizantem quædam cognatio spiritualis, quia baptizans fit pater spiritualis illius baptizati, nullus autem est sui ipsius pater in generatione naturali; ergo nec in generatione spirituali.

Ad argum.
questionis
tertia.

Ad argumentum, dico quod cibatio Sacramentalis, vel ista acceptio panis & vini, non est ipsum Sacramentum Eucharistie, sed Species panis, & vini, sicut patebit diff. 8. in materia Eucharistie, licet aliquid sit sacramentale illa manducatio sacramentalis; & ideo non minister sibi Sacramentum, sed cibationem sacramentalem, quia non potest dare sibi Sacramentum.

S C H O L I V M III.

Ad Baptismum requiri similitatem moralem, inter
materiam & formam. & explicat bene, quomodo sicut
hic similitus.

9.
Decisio qua-
tionis.
Duas opinio-
nes refellit.
Dicitur de
hac simili-
tate.

AD ultimam questionem de similitate sunt opiniones in glossa, & in apparatu illius Decret. cap. detrabere, & in glossa de consecrat. distinct. 4. cap. 1. & 1. quest. 1. vbi dixit Magister quod sola aqua, quæ est materia Baptismi, est Sacramentum Baptismi. Si tunc arguitur contra eum, quod tunc aliquis habens aquam bibet Sacramentum, concedit ipse & Bernardus glossator. Alius dixit quod aqua simul cum verbis est Sacramentum, ita quod in fine prolationis verborum est Sacramentum, & per consequens ista duo simul necessariæ sunt Sacramentum.

Sed contraria tunc arguitur, sicut contra primum, quod in fine prolationis verborum posset asinus bibere illam aquam, & ita Sacramentum.

Item, ita virtus sacramentaliter postea remanet in subiecto, & in aqua, vt videtur, cùm sit accidentis permanens, quantum est de se.

10.
Respondeat, quod illa virtus simul incipit & definit, & ita non potest bibi ab asino tempore sequente. Sed istud non est dictum Physicæ, nec Theologicæ, nec legaliter. Physicæ non, quia in illo instanti, in quo incipit esse, est, & in instanti, in quo definit esse, non est; ergo simul esset, & non esset, quod est impossibile. Si exponatur illud dictum, quod in primo instanti inceptionis est, & statim post, non est scilicet in instanti, in quo definit esse, & itan simul est, & non est. Istud non importatur per primum dictum. Nec etiam est Theologicæ dictum, quia Apostoli non erant instruti in baptizando, quod semper cum ultima syllaba aspergerent aquam super baptizandos, quia quan-

doque tria millia una die baptizabant, vt dicitur in actibus Apostolorum, quia hoc esset humano modo impossibile. Nec etiam est dictum legaliter, vel Canonice: patet de consecr. distinct. 4. in locis: quia Baptismus est *signum sensibile gratia innubilibus*, &c. tale non est aqua quocunque modo accipiat, nec ante prolationem verborum, nec post, & ideo dico quod ibi requiritur similitus sicut potest esse similitas in actibus humanis, quando verbum accedit ad elementum, & fit Sacramentum, non est magna cura si in primo incipiat immergere puerum in aquam, antequam incipiat dicere verba, vel è conuerso; vel si in eodem instanti incipiat immergere, & dicere ista verba; vel si prius semel immerget, antequam aliquid loquatur, & incipiat loqui cum immersione; vel è conuerso, si dixerit prius verba illa, usque ad medium, & postea incipiat mergere; nihil enim referit ad Sacramentum dandum.

Similitus hu-
mana, seu
moralis, qua-
lit.

Sed non est completem Sacramentum ante finem prolationis verborum. Sic ut si homo primò incipiat comedere, & statim post facta interpellatione aliqua loquatur, & iterum comedat, & loquatur, & sic alternando usque ad finem coactionis, dicitur simul comedere, & loqui, ita quod unum illorum non totaliter finitur antequam aliud incipiat. Ita est in populo, siue incipiat prius ablucere, & postea verba proferre, siue è conuerso, dummodo unum incipiat fieri antequam aliud totaliter terminetur, satisfacit ista similitas, qualis potest esse similitas in actibus humanis; non enim curauit Christus aliter nos ligare in ministratione huius Sacramenti, vt esset simul aliter quam eius similitas possit à nobis dispensari, & obseruari.

Ad argumentum de Eucharistia, dico quod illa verba sunt sacramentalia, non Sacramentum, siue simul proferantur, siue non. Nec est ibi primò completum Sacramentum usque ad ultimum instans prolationis verborum super calicem. Non est tamen talis unitas inter species panis, & vini, qualis est in Sacramento Baptismi.

Nam in proposito de ablutione & verbis, aqua cum verbis, per quæ fit ablution, siue sint simul in eodem instanti susceptionis, siue non, dummodò sint simul, sicut dictum est, sunt Sacramentum. Eucharistia autem non est verum continuum Sacramentum, sicut Baptismus, nec integrum & completum ante ultimum instans prolationis verborum super calicem, licet illa verba non sint simul dicta.

11.
Ad argum.
quarta qua-
tionis.

Q V A E S T I O V .

Vtrum in baptizante requiratur intentio
debita ad hoc quod baptizet?

Alenç. 4. p quest. 13. m. 1. per totum. D. Bonau. hic 2. p. art. 1.
quest. 1. & 2. Richard. art. 1. quest. 1. D. Thom. quest. 1.
art. 1. & 3. p. quest. 64. art. 8. Suar. ibid. diff. 13. sec. 2. Scot.
in Oxon. hic.

Argumentum. *R G V I T V R* quod non, quia non habens fidem potest baptizare. Patet hoc de pa-
gano in litera, & de consecr. distinct. 4. cap. Romanus; sed non habens fidem non habet debi-
tam

Secundum.
Augustinus.

Ratio ad op-
positum.

tam intentionem baptizandi, quia nullus fieri vult quod non credit posse fieri.

Item, Augustinus super Ioannem *Homil. 5.* & ponitur in litera. Ebriosus baptizare potest, non timeo ebriosum, &c. ebriosus non potest habere intentionem debitam: ergo, &c.

Contra, Magister in litera. In hoc sicut in aliis Sacramentis requiritur intentio.

vlt. & alibi frequenter, qui vult illam copulare voluntatem cum suo actu. Similiter 2. *Physic. text. 9.* distinguitur agens naturale contra agens ex intentione, & à proposito.

Aristot.

4.
Qya inten-
sio necessari
requiritur
in agente ex
proposito.

Q V A E S T I O VI.

Vtrum in baptizante requiratur actualis
intentio baptizandi?

Doctores citati quest. praecl. Maior. 4. distinct. 12. quest. 7.
Nauar. in sum. cap. 1. num. 15. & cap. 25. num. 105. Soto
dist. 1. q. 1. art. 8.

2.
Argument.
affirmati-
num.

A R G U M E N T U M quod sic, à forma prima non procedit effectus: nisi mediante actu secundo; ergo cùm habitus sit forma prima ab intentione habituali baptizandi, non procedit Baptismus, nisi mediante actuali intentione.

Argument.
negatiuum.

Contra, minus sufficit in aliquo ministro ad debite conferendum Sacramentum, quā in aliquo ad meritum, quia meritum est ex motu & conatu propriæ voluntatis merentis, non sic effectus Sacramenti ex ministro; sed ex virtute Sacramenti; sed ad ineritum non requiritur actualis intentio, vel actualis motus voluntatis merentis, sed tantum habitualis, quia aliter oporteret quilibet habere intentionem actuali in illius obiecti, respectu cuius meretur, quod est falsum; quia aliquis habere potest intentionem actuali respectu alicuius, & in medio, vel in fine esse distractus, tamen meretur.

S C H O L I V M I.

In baptizante non requiratur intentio effectus prin-
cipialis, id est, ultimi finis, sed respectu alterius propin-
quioris, id est, proximi finis, & hoc in particulari, vel
in vniuersali, faciendo scilicet quod fecit, vel instituit
Christus, saltem in confusa. Deinde soluit duas obie-
ctiones; & ad primam explicit optime rationem in-
strumenti secundum duplicem eius acceptionem, de quo
sup. d. 1. q. 1. & 4. & sic resoluti ministrum esse cau-
sum secundam respectu Sacramenti; respectu vero effec-
tus principialis esse instrumentum.

3.
In mini-
strante re-
quiritur ali-
qua intentio.
Ratio Ri-
chardi proba-
bili.

*H*oc communiter concedunt omnes, quod in ministro necessariò requiritur aliqua intentio: quod ab aliquibus probatur sic; quia quando ex aliquibus sit aliquod unum, oportet quod hoc sit per aliquod coniungens illa ad unicum; sed ad constitutionem huius Sacramenti concurrunt verbum & elementum; ergo requiritur aliquid vniens ista; hoc non est ipse baptizandus, quia ipse habet rationem materiæ, quia suscepit ergo intentio ministrantis. Hæc consequentia est probabilis.

Intentio fu-
mitur dupli-
citer.

Distinguo tamen de intentione ministri, vel alterius; quod potest esse respectu actus, quem exercet, vel respectu finis, ad quem ordinatur ille actus. Et isto secundo modo propriè accipitur intentio, quia intentio est propriè respectu finis, licet etiam respectu actus quandoque accipiatur. Pater per Augustinum 9. de Trinit. cap.

Si ergo queras an requiratur intentio primo modo? Dico quod in ministro conferente requiritur similis intentio respectu actus, in quo confert aliquid, & ista intentio requiritur in omni agente à proposito, si non agat à casu, quia nullus agit sine intentione respectu alicuius, nisi agat à casu, vel fortuna, & idem cùm actus ministri debeat esse humanus, & non fortuitus, nec casualis, requiritur in ministro intentio respectu illius actus, quia aliter esset fortuitus, & idem per excellentiam istius actus, & obligationem ministri ad istum actum, requiritur intentio ministri respectu istius actus, quia ad actum non humanum, vt fortuitum, nullus obligatur, quia non est in potestate eius.

Si autem queratur de intentione, quæ est respectu finis, ad quem ordinatus est actus, est duplex; principalis, & communis, vel minus principalis, specialis, & propinquus. De vitroque distinguendum est, quod potest accipi in vniuersali, vel in particulari. Exemplum omnium istorum: finis principalis in vniuersali ipsius Baptismi, est quod baptizatus sit filius summum regni; principalis in particulari est gratia; finis minus principalis in vniuersali est vt baptizatus sit Christianus; finis autem minus principalis in particulari, est non solum ablution exterior, sed character, quo specialiter adscribitur familia Christi.

Si ergo loquamur de fine principali actus baptizandi in particulari, vel in vniuersali, dico quod non requiritur intentio actualis in ministro respectu talis finis, quia paganus potest baptizare, vt habetur de consecr. dist. 4. cap. Romanus, & ponitur in litera; paganus autem non habet actuali intentionem principalis finis in vniuersali, nec in particulari, solum enim intendit facere quod Ecclesia facit, & nihil aliud, nec gratianum, nec filiationem regni. Si autem loquamur de fine minus principali, & propinquiori. Dico quod licet non requiratur in ministro intentio finis in particulari, vt characteris, quia in multis baptizantibus fuit ignotum hoc, quod per characterē intelligimus; requiritur tamen in ministro intentio finis vniuersali, vt quod intendat adscribere baptizatum collegio Christianitatis, & facere eum Christianum; & hoc ast quod intendit facere Ecclesia. Ad hoc est quædam congruentia talis. Illa, quæ sunt de iure positivo; efficaciam habent ex institutione, & ordine instituentis. Sed Christus instituens hoc Sacramentum voluit ipsum esse signum ascriptum cuiuslibet suscipientis collegio Christiano, tanquam membrum Christianitatis, non autem voluit quocunque modo quod esset signum eius ascriptum; quia tunc quilibet proferens ista verba cum ablutione in aqua baptizaret, & sic adscriberetur, sed voluit ipsum esse signum tale cum intentione abluentis intendentis conferre tale signum propter talem finem, vt patet de consecr. dist. 4. cap. Illud ergo cùm hoc Sacramentum non sit signum efficax, nisi ex institutione, si minister in conferendo Sacramentum nullo modo intendat finem, nec in vniuersali, nec in particulari, propter quem institutum est, sequitur quod non baptizat.

Finis inten-
tu duplex.

5.
Quid debet
intendere ba-
ptizans.

In baptizan-
te requiratur
intentio finis
proximi.

Sed

*Obiectio pri-
ma.*

Sed contra hoc obiicio sic: Instrumentum non semper habet propriam actionem aliam ab actione principalis agentis; quia sic non esset instrumentum, sed principale agens; in quantum enim instrumentum, solum mouet, quia motum: sed minister in conferendo baptismum, est agens instrumentale, quia minister Dei; ergo non oportet ipsum habere propriam actionem, vel propriam intentionem aliam ab intentione principalis agentis.

Secunda.

Item, si intentio necessariò requiratur in ministro, aut requiritur ut sacramentum, vel ut res sacramenti; non requiritur ut res sacramenti, quia res sacramenti est in baptizato, suscipiente sacramentum, & non in dante sacramentum: nec ut sacramentum; est enim sacramentum sensibile signum: tale non est intentio: ergo, &c.

Ad primam.

Ad primam dico, quod aliud est loqui de causa secunda, & aliud de ministro. Instrumentum autem non potest sumi nisi dupliciter, vel pro eo quod tantum mouet, quia mouetur a principali agente, & est tantum mouens motum. Instrumentum autem aliquando potest attingere ad principalem effectum principalis agentis, quia potest immediatè disponere ad ipsum: sicut enim artifex, ut faber lignarius, potest per securum, ut per instrumentum, quandoque disponere ad formam principalem, quam intendit, ut formam arcæ, vel domus; ita etiam per instrumentum potest immediatè inducere formam principalem, quam intendit. Patet de illo, qui immediatè per instrumentum figilli inducit formam, & impressionem eius in cera, quam principaliter intendit. Similiter instrumentum monetarij est, per quod primò, & immediatè inducitur, & imprimitur imago regis in moneta, quod principaliter intendit tale agès. Tale ergo instrumentum, ut præcisè motum a principali agente, attingit immediatè effectum principalis agentis.

*Instrumentum
impropri
quod.*

Alio modo dicitur instrumentum, vel agens instrumentale, improprie, quod est agens præium actioni alterius agentis superioris, nō quia aliquo modo dependeat ab eo in agendo, sicut ab instrumento; sed sicut ab aliquo necessariò prævio ad ipsum. Et isto modo forma accidentalis instrumentaliter dicitur agere ad inductionem formæ substancialis, non quia sit instrumentum respectu talis formæ, sed quia tale accidentis, ut qualitas, est principium actionis cuiusdam præuiæ actioni formæ substancialis. Est enim qualitas per se agens, & principale illius actionis præuiæ, & nullo modo respectu eius est instrumentum, propterea quia vnitur formæ; quæ si esset separata, esset principium alicuius actionis. Ipsa quando est in alio per se, est principiū illius per se; qualitas autem si esset separata agere per se ad illam actionem præuiam, & non ut instrumentum; actio tamen illa prævia actioni substanciali posset pro tanto dici actio instrumentalis, quia præuiæ, & nullo modo quia attingit formam substancialiem.

*Causa secun-
da quonodo
differt ab in-
strumento.*

Ex quo patet quod quando cum actione principalis agentis concurrexit actio alterius agentis ad eundem effectum, quod non agit præcisè in quantum mouetur, & est agens instrumentale, sed ut agens secundarium; sicut causa secunda agens ad eundem effectum, ad quem agit agens principale, sicut ignis cum Deo requiritur ad productionem ignis. Et in tali agente requiritur forma propria, per quam attingit effectum imme-

diatè, si sit agens naturale; vel intentio, si sit agens à proposito.

Ad propositū ergo dico, quod minister in actu baptizandi non est tantum agens instrumentale, vel instrumentum in proferendo ita verba; sed est agens actione humana cum Deo, ut causa secunda cum principali agere, & causa prima, sicut si ageret cum eo ad adiutoriū. Recepit ergo effectus humani, & naturalis, qui est ablueret, & verba proferre, est causa secunda agens cū Deo, ut cum causa prima; sed respectu effectus principalis est instrumentum, & respectu eius non oportet ut eum habere intentionem, ut dictum est.

Ad secundam instantia dico, quod sacramentū non solum habet causas int̄insecas, sed etiam extrinsecas, nihil autem est intrinsecum sacramento Baptismi inquitum tale, nisi audibile, & visibile; verba, & ablutio in aqua. Præter intrinseca sacramento concurrunt aliqua alia, ut causæ extrinsecæ. Requiritur enim in Baptismo subiectum suscipiens, ut materia, & ipse baptizatus; & ipse baptizans, ut causa efficiens humano modo, & ex intentione. Unde intentio est illa forma, qua ministrat Sacerdos, vel alius baptizans sacramentū. Concedo ergo quod intentio sit sacramento non intrinseca, sed extrinseca, & ita sequitur quod nō est aliquid ipsius sacramenti essentialiter. Sed tamen propter hoc non sequitur, ergo non requiritur ad sacramentum; sed sequitur, ergo non requiritur ut aliquid intrinsecum sacramento, sed ut aliquid extrinsecum. Multa enim requiruntur ad aliquid, quæ non sunt de essentia illius, à quibus etiam magis dependet, quā à causis intrinsecis, quia vniuersaliter magis requiruntur ad aliquem effectū causa extrinseca quā intrinsecæ.

Ad rationem primam dico, quod simul stat quod aliquis sit infidelis, non habet fidem infusam, nec intentionem finis principalis, nec in vniuersali, nec in particulari, & tamen quod habeat fidem, & intentionem respectu finis, vel effectus minus principalis, & propinqui in vniuersali. Potest enim paganus intendere per Baptismum adscribere baptizatum ab eo sc̄ta Christianorum, & tamen non intendere adscribere eum filii regni, & gratiæ, quia neutrum istorum effectuum credit baptizatum posse consequi per baptismū. Exemplum: Ego possum aliquem Iudarum circumcidere, credens quod Circumcisio sit signum adscriptum legi Iudaicæ, licet non credam sibi per illud conferri gratiam, nec vitam æternam. Eodem modo, si legerem ita verba per quæ Nestoriani adscribuntur seruituti Diaboli, possum credere quod per ista verba aliquis obligatus Diabolo, licet non sciam ad quem effectum principaliter signandum instituitur à Diabolo.

Ad aliud dico, quod ille dicitur ebriosus, qui est assuetus ad ebrietatem, licet nō sit actu ebriosus, & talis nō existens actu ebriosus potest baptizare, quia habet vsum rationis; si enim esset ebriosus, in tantum quod non haberet vsum rationis, nec intentionem, nullo modo posset tunc ebriosus baptizare; vtens tamen ratione, & intentione debita potest baptizare.

*Eapezant
dicitur causa
se unda, &
instrumenta-
lis, & quomo-
do.*

*T.
Al secundā.*

*Intentio est
extrinseca
sacramentū.*

*Ad argumē-
ta questionis
quinta.*

*Infidelis quo-
modo dicitur
habere in-
ti-nem bapti-
zandi.*

*Ad sextum.
An ebrios
potest bapti-
zare?*

S C H O L I V M . I I .

*Requiri & sufficere intentionem virtuale in bapti-
zante, & banc sufficere ad meritum, & Martyrium; &
ponit exemplum huius intentionis, & actualis, & habi-
tualis, de quo 2. dist. 4. & 4. dist. 4. queſt. 4.*

e Ad

8.
Ad sextam
questionem.

Explicatur
triplex in-
tentio.

Intentio vir-
tualis qua-

In quibus
virtualis
differt ab
habituali.

Virtualis suf-
ficit ad mer-
rendum, v.l.
peccandum.

Intentio vir-
tualis sufficit
ad sacra-
menta.

9.
Quomodo
quis potest
peccare ex
virtuali in-
tentione.

AD secundam questionem, dico quod intentio communiter diuiditur per intentionem actualē & habitualē, tanquam per sufficientia diuidentia. Dico tamen quod præter intentionem actualē strictè sumptam, qua aliquid actualiter intendit, & præter habitualē propriè sumptam, qua habens habitum potest intendere secundū illum, vt habens fidem dicitur habitualiter credere quando dormit, est intentio media, quæ dicitur intentio virtualis; quia ex illa, & virtute eius, sunt omnes actus alij, quos exercet agens ex intentione. Vnde tunc dicitur aliquis habere intentionem virtualē, quando omnes actus eius, quos exercet, fuerint in eo virtute alicuius intentionis actualis, prius habitæ; vt sic agens à proposito dicatur habere intentionem virtualem respectu alicuius finis, quando secundū eum agit, & exercet omnes actus debitos illi fieri: vt si celebraturus Missam intendat à principio actualiter celebrare secundū ritum Ecclesie Romanæ, licet si postea distractus aliquiliter, omnes tamen actus eius circa Missam celebrandam ordinantur, ex prima intentione; quia virtute eius omnes alij actus circa Missam ordinantur, & ab illa virtute processerunt. Hæc autem intentio est alia ab intentione habituali, & actuali. Ab habituali, quia hoc sufficit ad peccatum mortale committendum, & opus meritiorum faciendum; non sic intentione habitualis, quia cum intentione habituali respectu alicuius actus stat quod actus talis sit fortuitus, & non humanus: sicut aliquis habens intentionem habitualē de sanitate procuranda, potest sibi propter aliquam causam omnino sibi contingenter, vt propter ludum currere; quem cursum etiā à casu sequitur sanitas, est fortuita, licet intentionem habitualē sanitatis procurandæ habuit, quia cursor non propter sanitatem currebat, sed propter ludum, qui non fuit medium ad sanitatem. Similiter aliquis habens intentionem habitualē tantum ad dandam elemosynam, non meretur, quia tunc dormiens mereretur; sed habens intentionem virtualem ad aliquid faciendum meritorię, continuè meretur virtute primæ intentionis actualis habita, licet non semper actualiter intendat. Ut si aliquis primò actualiter intendat ire ad sanctum Iacobum, propter devotionem, quam habet ad sanctum Iacobum, & propter peccata sua remittenda, & actualiter ponat se in via, & de eo actualiter cogitans in principio viæ, non oportet eum in toto itinere semper actualiter cogitare de sancto Iacobo. Similiter habens actualē intentionem ad celebrandū Missam in principio, quo dicit; In robo, &c. etiā circa Euangeliū, vel verba consecrationis, sit distractus, & non intendat actualiter de his quæ dicit, dummodò perficte dicat verba, non minus ritè dicit Missam, nec meretur, sed forte quandoque magis propter phantasmatā aliquā, à quibus posset moueri. Deus enim non obligat hominem ad impossibile, nec ad illud, quod non est in potestate eius, quia secundū Aug. 3. de lib. arbitri. Nō est in potestate nostra quin visis tangamus.

Intentio autem virtualis habitualiter sufficit ad peccatum mortale committendum, licet non semper habeatur intentione actualis. Nā proponens, vel intendens ire ad bellū aliquod ad aliquem occidendum, vel ad aliud huiusmodi facinus procurandum, si in medio viae incipiat furere, & occidat, nulla interpositione facta invitus cōtrarij in voluntate

eius, peccat mortaliter, nec excusat propter nō intentionē actualē, vel non vsum rationis, tempore quando occidit, & hoc peccatum est propter vehementē motum voluntatis primæ intentionis actualiter habita, ex cuius virtute omnes alij actus postea descendunt. Isto modo fortè fuit de Martyribus, qui ex intentione prævia actualiter elegerūt fortiter se ipsos pro amore Dei immolare, & pœnis impendere, licet in ipsis pœnis, dū actu patiebantur nō habuerunt vsū rationis actu via naturæ, quia secundū naturā tales pœniae, & dolores sunt immutatiæ vsus rationis, & ablopiæ eius. Nō minus tamē merebantur ex prævia intentione eius, ex qua omnes alij actus descendunt.

Dico ergo ad questionem, quod in ministro ad hoc quod sacramentum Baptismi alicui conferat, requiritur intentione virtualis habitualis, quia non sufficit intentione sola habitualis propriè sumpta, quia tunc dormiens, vel actu ebrios sine vī rationis possit baptizare. nec requiritur intentione actualis: patet, quia talis non est semper in potestate nostras, requiritur intentione virtualis, ex cuius virtute sunt omnes actus consequentes, qui sunt in Baptismo.

Ad rationem ergo primam quando dicit; forma prima non procedit aliquis effectus, nisi mediante actu secundo, concedo; sed non oportet istum actu secundum necessariò esse, quia effectus principalis intentus est; sed est in se, vel in sua virtute, quando effectus est, nam virtute eius fuerunt alij actus, per quos fit talis effectus. Exemplum de lapide proiecto in aqua, cuius proiectio facit multos circulos, & multas gyrationes virtute primæ gyrationis, & circuli, nec tamen primus circulus, vel prima gyratio est actu cum ultima: eodem modo est in proposito.

Ad rationem in oppositum, dicitur quod ad hæc quod aliquis mereatur, necessariò requiriatur actualis intentio, vel aliqua impressio facta ab intentione actuali: sicut vadens ad Ecclesiam, licet non semper actualiter cogitet de ea in tota via, tamen ab intentione actuali, quam primò habuit, sit impressio aliqua in virtute motu, qua durate vadit ad Ecclesiam, & meretur. Sed siue hoc sit verū, siue non, dicendum est, sicut prius, quod sola intentione virtualis sufficit ad meritum, virtute cuius sūt omnes alij actus meritorij. Cōsequenter queritur de initerabilitate huius Sacramenti.

Virtualis in-
tentio ad
Martyrium
sufficit.

10.
Reolutio
questionis.

Habituali
proprietate
non sufficit.

Ad principia
huius ques-
tionis.

11.
Ad rationem
in oppositum
aliorum re-
sponsorum.

Solutio pre-
pria.

Q V A S T I O VII.

Vtrum Baptismus sit iterabilis? & quæ sit pœna iterantium?

Alen. 4. p. q. 2. 8. m. 7. art. 1. D. Bonavent. hic 1. p. q. 1. & 6.
Richard. art. 4. q. 1. D. Thom. 9. 1. art. 1. & 3. p. q. 6. 8. art. 9.
Suarez. il. d. 2. 1. 1. a. Vasquez d. 147. Scot. hic quæst. 7. &
quæd secundum quæstum. Richard. art. 4. q. 2. Palud.
q. 4. Soto. Couar. Suar. citati quæst. præcedent.

Arguitur quod sic; Eucharistia est iterabilis: ergo & Baptismus. Consequientia probatur, quia Eucharistia est sacramentum excellentius, & dignius: Baptismus autem propter eius dignitatem, ponitur non iterabilis, vt patet in litera: ergo, &c. Antecedens huius rationis est manifestum.

Iuxta hoc queritur sine argumentis, quæ sit pœna iterantium hoc sacramentum.

S C H O

I.
Argumenta.

S C H O L I V M . I.

Reiecta ratione. D. Thoma, & Alensis, resolvit Baptismum initerabilem esse, quia sic Christus instituit: colligitur ex 4. ad Ephes. exponente Leone ep. 3. cap. 1. & Ambros. lib. 2. de paenit. cap. 2. Trid. Sess. 7. can. 9. Florentin. in decreto Eugenij.

2.
Cur Baptis-
mus non sit
iterabilis.

Duae D.Th.
& Alensis
rationes ad-
ducunt &
refellunt.

*Aug. in suis
libris non lo-
quitur de
charactere in
nostro sensu.*

*Magister pro
eadem usq.
paucis char-
acterem ac for-
matum.*

3.
Responso
Doctoris.
Sola voluntas
divina est
causa inite-
rabilitatis
Baptismi.

Scoi: oper. Tom. XI. Pars II.

generale poena, & culpa, & toutes iterabile, quoties homo peccasset. Potuit etiam Deus ordinasse quod quoties peccasset, toutes baptizaretur, & restituueretur perfecte innocentiae, ut dimitteretur sibi tunc per Baptismum tam pena quam culpa. Placuit tamen sibi modò quod esset sacramentum initerabile, ne daretur hominibus nimia audacia ad peccandum, si esset iterabile sacramentum, quia illo dimitteretur tam culpa, quam pena, & ideo facilis venie cederet ad irreuerentiam sacramenti. Quia tamen noluit Deus omnem viam salutis excludere ab homine cum peccaret, quem nouit primum in malum omni tempore, nec iniuriam facere sacramento, per facilitatem & plenitudinem venia, statuit Poenitentiam in remedium initerabile, per cuius susceptionem ritè habimat, toutes homo absoluatur à culpa, quoties peccaret; sed voluit ad penam pro peccatis vniuersos obligare propter rationem predicitam.

*Quare pa-
nitentia ita
iterabilis.*

Ad argumentum in oppositum, dico quod sacramentum Eucharistiae, quod est species panis & vini, non est iterabile, qui enim easdem species consecraret, peccaret mortaliter, & præter hoc nihil faceret: perceptio autem, & ista cœlestio sacramentalium, quæ est iterabilis, non est sacramentum, & ideo non sequitur, si ista perceptio sacramentalis sit iterabilis, quod propter hoc illud sacramentum in se sit iterabile.

*Ad argumen-
tum princi-
pale.*

S C H O L I V M . II.

*Poena iterati baptizantis, & baptizati est irregula-
ritas; nec ignorantia iurius excusat probabile tamen est,
omnem ignorantiam probabilem iuriis, & facti excusa-
re: de quo vide Scholium in Oxon. hic quest. 8.*

Ad secundam quæstionem dico, quod iteratus Baptismum, aut sunt conferentes, aut suscipientes, si conferentes, aut ergo scienter, & prudenter conferunt, & facti sunt ipso facto irregularares, ut habetur extra de Apofat. c. Ex litera, de illo iuuenie, qui rebaptizaurit germanum suum infirmum, credens per hoc citius ipsum consequi sanitatem, vbi dicitur quod iste est irregularis, nec potest dispensari cum tali, nisi à solo Papa, & hoc non nisi cum intrauerit Religionem, propter fauorem Religionis. Si autem inscienter & occultere rebaptizauit aliquem, irregularis est, non tamen ita irregularis est, sicut præcedens, quia Episcopus suus potest dispensare cum eo. Itud confirmatur per illud C. Ne sacrament. Bapt. iter. f. 1. dicit lex Amisitem, qui sanctitatem Baptismatis illicita usurpatione geminaverit. Sacerdotem indignum esse censens. Si autem hoc dicat Imperator propter reuerentiam sacramenti, multò magis Papa, quia specialius curat de diuinis Sacramentis.

*4.
Decisio qua-
stionis etiam.*

*Baptismum
iterantes sūe
irregularis.*

Talem autem baptizantem non excusat ignorantia iuriis, quia quilibet baptizans tenetur hoc ex officio scire, & alij nescientes debent in talibus scientes consulere. Ignorantia facti tamen excusat, quia si vetula parvulum, quem ipsa prius baptizauit, offerat Sacerdoti iterum baptizandum, ipse istum baptizans ignorans factum yestulæ, non est irregularis, nec tenetur querere, nisi suspicaretur per alia signa, vel indicia ipsum prius esse baptizatum.

*Quis in hac
irregularitate
dispensare
potest.*

Si autem suscipiens Baptismum faciat se iterum baptizari, si scienter hoc faciat, irregularis est, nec excusat ignorantia iuriis. Si autem hoc est, faciat

*Nulla igno-
rantia excu-
sat, si rebapti-
zari facien-
tem.*

faciat ignoranter; nesciens se esse baptizatum, adhuc est irregularis. Vnde de Conf. Dist. 4. cap. qui bis, &c. qui bis ignoranter baptizati sunt, non indigent pro eo paenitentie, nisi quod secundum Canones ordinari non possunt, nisi magna aliqua necessitas cogat.

Dices, decretum intelligit de ignorantia iuris. Contrà, tunc oportet eum paenitere, quia illa non excusat, idè cum tali conuenit dispensare; sed cum eo, qui est scienter baptizatus, non est dispensandum, Papa tamen multa posset facere, quæ non vult facere. Vnde licet excommunicatio quæ sit ab Ecclesia sit grauior, quia separat à communione fidelium, tamen irregularitas est permanentior. De quo vide alibi.^{*}

* In Oxon. hisq. 2.

Q Y A E S T I O VIII.

Virùm character imprimatur in Baptizatu?

Aien. 4. part. quæst. 19. mem. 6. D. Thom. 3. part. quæst. 6. art. 1. art. 6. D. oiaue hic 1. part. quæst. 4. Richard. dist. 5. art. 2. Pa. u. di. 3. quæst. 4. Quar. 3. tom. dist. 1. Cœcilius 2. tom. his lib. 3. art. 3. Bellarm. 1. de bap. cap. 12. Scot. in Oxon. sic quæst. 9.

^{1.}
Argumento
primum ne-
gatiuum.

ARgitur quod non. In circumcisione non imprimebatur character, ergo nec in Baptismo; Consequentia probatur, quia Baptismus successit Circumcisioni ad eodem actus, & effectus; ergo si character non fuit effectus Circumcisionis, nec Baptismi, & per consequens si Circumcisio non impressit characterem tunc, nec Baptismus modò facit: Antecedens probatur, quia si Circumcisio impressisset characterem, circumcisus non fuisset baptizandus, consequens est falsum; ergo & antecedens. Probatio consequitæ, quia si Circumcisio impressisset characterem, iste fuisset eiusdem rationis cum charactere Baptismi, sed duo accidentia eiusdem rationis non possunt esse in eodem subiecto simul; ergo circumcisus non potest baptizari.

Item, fides distinguit fidem ab infideli; similiter charitas distinguit filios regni à filiis perditionis; & ista sunt nobilissima in anima, quæ tam non imprimunt characterem distinctum in anima; ergo nec Baptismi susceptio talem characterem imprimet. Consequentia probatur, quia non imprimunt characterem, nisi propter eorum nobilitatem.

Item tertio, Character cum non sit substantia, quia de novo aduenit perfectè constituto in esse substantia; si imprimatur, nec sit accidens inseparabile, & per se inhaerens, quia tunc esset accidens materiale causatum à principiis subiecti; ergo est accidens, per accidens inhaerens, & separabile, ergo character si esset, esset accidens separabile, quod est contrarationes eius.

In oppositum est Dionysius de Ecclesiastica Hierarchia cap. 2. dicens quod venienti ad Baptismum datur sacramenta signaculum à Sacerdote: quod non potest intelligi nisi character.

Item, Damascenus lib. 4. cap. 1. dicit quod per Baptismum sit in nobis regeneratione, & sigillum: per sigillum intelligens characterem.

Item, nullum sacramentum est initerabile, vel indeleibile, nisi quia imprimet effectum indeleibilem; Baptismus est sacramentum initerabile; ergo imprimet effectum indeleibilem, hoc voco characterem; ergo

S C H O L I V M I.

Posita definitione, & explicacione characteris, ponitur, & fusa probatur rationibus sententia negans eundem; & recitantur auctoritates, quas ad hoc adducit D. Thomas.

Hic sunt duo facienda. Primo ostendenda est, ^{2.} Quid sit character, & quid significet.

In primo concordant omnes quod character est aliud spirituale impressum anima in susceptione cuiuslibet sacramenti, non iterabilis.

Ex ista ratione communi characteris sequuntur tria. Primum est, quod character distinguit habentem ipsum à non habente, quia si sit aliquid impressum in anima in susceptione sacramenti iterabilis, ergo distinguit suscipientem illud. Secundum sequitur quod character sit signum memoriam sacramenti suscepti. Tertiò quod si principium assimilans suscipientem alteri habenti ipsum. Sequitur quartum quod conformat animam Deo, quia in susceptione huius sacramenti signat animam configurari, & obligari Deo. Potest ergo character dici forma spiritualis impressa anima in susceptione cuiuslibet sacramenti non iterabilis, distinguens suscipientem à non suscipiente, & assimilans suscipientes ad iuuicem, rememorativa existens sacramenti suscepti, & configurans animam Christo.

Sed quomodo se habet iste character impressus animæ, ad gratiam, quæ est in anima? Vtrum sit idem, vel aliud ab ea? Respondeo, quod est aliud à gratia, & virtutibus, quia character imprimitur quandoque in susceptione sacramenti, quando gratia, & virtutes non infunduntur. Patet de fidei suscipiente Baptismum, qui recipit characterem, & non gratiam, neque virtutes, sicut supra dictum est.

Ex hoc sequitur quod character sit quodammodo forma prior gratia, quia cum utrumque sit forma in haerens animæ, & non ex aequo infusa, nec character infunditur posterius gratia, quia potest separari ab ea, & non è conuerso; ergo dicendo quod est aliquo modo prior ipsa gratia.

Ex hoc ulterius sequitur quod character sit dispositio ad gratiam, quod patet duplicitate; si enim sit imperfectior gratia, & prior ea, in eodem subiecto, & non æqualiter, & gratia non sit dispositio ad characterem, ergo sequitur quod è conuerso character erit dispositio ad gratiam; quia quando aliqua duo sunt in eodem subiecto & non ex aequo, illud quod est prius & imperfectius, est dispositio ad aliud.

Tertiò probatur eius alietas à gratia per hoc, quod est indelebilis sic: Character simpliciter & omnino est indelebilis, tam contrarie quæ demeritorie; si enim haberet causam demeritorie postea corrupti demeritorie per peccatum mortale, & sic non esset in fidei baptizatis Nec habet causam contraria, per quam posset corrupti, quia nihil supernaturale corruptitur nisi demeritorie, & Deo subtrahente manum suam: corruptuntur autem charitas, & virtutes, & gratia per peccatum demeritorie, ergo hoc non est illud.

His suppositis, videndum est circa secundum. Si aliud reale sit in anima, cui conueniat hæc

Secundum.

Tertium.

Ratio in op-
positum.

Damascen.

Characteris
definirio.

Character est
aliquid à gra-
tia, & ceteris
virtutibus.

* dist. 4. q. 5.
Character
est prior gra-
tia, & dispo-
sitio ad illæ.

Character
contrarie &
demeritorie
est indelebi-
lis.

Quomodo su-
pernatu-
ria corrup-
tuntur.

Quæstio VIII.

609

*Characterem
vniuersalem
est in anima
probatur pri-
mo à quibus-
d. 17.*

Secundò.

*4.
Dutium.*

Solutur.

*Quonodo
character die
potest relatio
rationis.*

hæc ratio? Et hic dicitur quod non, & ostenditur per rationem. Quia ex quibuscunque sanctificationis non formaliter, cuiusmodi sibi dedicatio, consecratio, oleum, & chrisma, per talem sanctificationem nihil omnino imprimetur in re sanctificata; ergo in homine baptizato existente in peccato mortali sanctificatio non formaliter, nihil omnino sibi imprimetur per sanctificationem baptismalem. Consequentia probatur, quia per rationem ad sanctificationem non formalem, non distinguitur ab ipsis rebus sanctificatis; non enim distinguitur ab eis, nisi quia capax est sanctificationis formalis: sed per hanc rationem non comparatur ad sanctificationem formalem. Antecedens pater inducit in omnibus sanctificationis non formaliter, sanctificatio enim calicis, nihil formaliter ponit in calice, nec sanctificatio Ecclesie per dedicationem eius, nihil formaliter imprimet sibi; cessantibus enim verbis, quibus ex institutione deputatur vsibus sanctis, nihil formaliter est postea, quod non erat prius.

Item, in homine intrante Religionem, per obligationem, qua sanctificatur Deo, nihil formaliter causatur in eo, quod non sibi infuit prius, nisi forte respectus quidam ad Deum, de quo postea dicetur: ergo cum aliquis sanctificatur Deo sanctificatione non formalis, in susceptione Baptismi nihil per talem sanctificationem formaliter sibi imprimetur.

Sed quonodo tunc remanet baptizatus obligatus Deo, & sibi configuratus, distinctus à non baptizato, & assimilatus alteri baptizato, si nihil imprimatur sibi formaliter, quod non prius habuit? Non videtur hoc intelligibile.

Respondeo quod ista conueniunt sibi per actum, quem suscepit, qui iam transit in praeteritum, & per relationem, vel respectum rationis. Quia enim talem actum recipit, per istum configuratur, & obligatur Christo, qui illud sacramentum instituit. Per illum enim actum distinguuntur à non suscipiente illum actum, & assimilatur illi, qui quandoque suscepit; sicut professus obligans se per votum seruare regulam alieuius Religionis, per istum actum, qui iam transit in praeteritum, sine aliquo ab soluto novo, assimilatur alij Religioso illius regulæ, & tenetur Prelatus suus ipsum protegere, & defendere; sicut Rex receptos in suam pacem & tutelam tenet tueri, & defendere ab aduersariis. Non tamen causatur aliquid formaliter in sic suscepiti ad pacem, nisi quedam relationis rationis, per quam tenetur Rex cognoscere eos esse de familia sua. Eodem modo in proposito, in baptizato & sanctificato per Baptismum, est quedam relationis rationis ad Christum, & Deum, fundata super actum receptionis, qui iam transit in praeteritum, acribente eum familia Christi, per quem actum, vt per quoddam signum efficax Christus recognovit ipsum esse de familia sua. Et ex hoc sequitur relationis ex actu intellectus comparatis ipsum ad Christum, vt ad Dominum, de cuius familia factus est per susceptionem istius actus.

Item, secundò arguitur sic: Non videtur verisimile quod in illo actu, in quo quis peccat, imprimatur sibi aliquod donum Dei; sed fictus peccat in ipso actu recipiendo Baptismum, & non solum quia fictus existens in peccato mortali, sed etiam in ficte suscipiendo: ergo donum Dei non sibi imprimetur, nullus ergo character

imprimitur in Baptismo.

Item, tertio sic: Dona Dei vel sunt gratis data, vel gratum facientia; si ergo character detur in Baptismo, aut ergo vt donum gratis datum, vel vt gratum faciens; non primò, quia dona gratis data dantur propter bonum, & utilitatem Ecclesie, vt prophetæ, & genera linguarum, quæ enunciavit Apostolus 2. ad Corin. 9. huicmodi autem donum non est character, quia non valer alicui (si valer) nisi cui datur; nec est donum faciens gratum, quia huicmodi dona non separantur à gratia in dando, quia non dantur sine gratia, quia Deus non infundit fidem, & spem formatam sine gratia, licet postea remaneant gratiæ corruptæ; nec inuenitur alia instantia de donis gratum facientibus, nisi detur in proposito. Et ratio est, quia donum Dei est perfectum, & nullum curat, nisi perfectè curet, quia impium est dimidiari à Deo sperare veniam; ergo cum character possit infundi existenti in peccato mortali & sine gratia, sequitur quod non est gratian faciens.

Item, quartò sic: Nihil frustà ponendum est in actibus diuinis, quia Deus & natura nihil faciunt frustà; sed si poneretur aliiquid sic impersum in susceptione Baptismi, videretur ponere frustà ergo. Probatio minoris. Ideò ponitur characterem imprimi, vt cessante fictione sacramentum habeat suam efficaciam, sed si non ponetur, nihil minus haberet sacramentum suam efficaciam, quia cessante fictione omnia peccata remittuntur per pœnitentiam, & solum per pœnitentiam possunt remitti; sine autem pœnitentia non remittuntur, licet ponatur character; ergo eo posito, vt non posito, sacramentum habet suam efficaciam, & ita frustà ponitur.

Dices quod recende fictione peccata commissa ante Baptismum dimittuntur virtute sacramenti Baptismi, non autem dimittuntur illa, nisi effectus immediatus sacramenti remaneret, quo adscribitur baptizatus familiæ Christi, qui dicitur character, quia aliter non esset plus de familia Christi post Baptismum, quām ante.

Contra, sicut Deus cum charactere assistit ad remittendum peccata suscipienti Baptismum, ita potest immediate assistere sacramento ad remittendum peccata sine quoquaque charactere per solam pœnitentiam recende fictione, & ita potest immediate remittere peccata commissa ante Baptismum, virtute actus suscepiti, sine quoquaque charactere; ergo hæc ratio concludit quod propter principalem effectum sacramenti, scilicet infusionem gratiæ, vel remissionem culpæ, non oportet ponere characterem.

Irem quintò, quod non est ponendum propter alios effectus, vt scilicet signum configurationum, & distinctionum, & huicmodi: non enim requiritur vt principium distinguenda, quia recipiens sacramentum sufficiens distinguuntur à non recipiente per actum receptionis, etiam character non ponatur, sicut etiam dedicata, à non dedicata, & pacificus, à contumaci per sanctificationem non formalem in ea, sed per actum sanctificationis, vt in praeteritum transit, & per hoc quod vnu suscepit est in potestate Regis, alius non, licet nunquam imprimatur character.

Si dicas quod character requiritur, quia dispositus ad gratiam. Contra, aut requiritur vt dispositio ex parte susceptui, aut ex parte agentis? Non requiritur vt dispositio ex parte susceptui, quia

Tertio.

*Gratia gratis
data & gra-
rum faciens
in quo diffe-
runt.*

*Aug devera
& fal. pœnit.
cap. 9.*

*6.
Quarto.
Natura ab-
horret su-
perfuum.*

*An character
si necessarius
vt peccata
recende fia-
ctione remit-
tantur
Reponso
aliorum.*

Impinguatur.

*7.
Quinto.
charakter
non est neces-
sario ponen-
du propter
alios effectus.*

*Character nō
est dispositio
necessaria ad
gratiam.*

anima secundum se considerata summè disposita est ad gratiam, nihil enim impedit eius iusceptionem nisi peccatum, quod non habet ex se, quia tunc esset creata mala. Nec requiritur propter agens, quia agens, quod non potest agere, nisi per dispositionem præuiam, non est virtutis infinita; sed agens hic est virtutis infinita: ergo potest in anima agere, sine dispositione præuiam quantum est ex parte sui.

8.
Sexto.

Characterem
non r. quiri
ne e. r. d. ut
signum r. me
morialium.

Item sexto, si character ponatur ut signum rememoratiuum, hoc est propter dignitatem Baptismi in se, vel ut recepti habeant signum ipsum representatiuum, aut per comparationem ad beatos in patria, aut ad malos, & damnatos in Inferno: non primo modo, quia nobilis est recepisse gratiam, & fidem, & spem, & huiusmodi, quam actum Baptismalem, & tamen non requiritur aliquid signum rememoratiuum receptionis actus gratiae, vel actus fidei, quo rememoratur fuisse aliquando sub talibus actibus. Nec tale signum rememoratiuum requiritur respectu Dei, quia Deus nouit quis suscepit tale signum, sive talem actum, & quis non, sine quocunque tali charactere, sicut Rex recordatur quem accepit ad pacem, & quem non, sine quocunque signo rememoratio reconciliationis pacis. Nec requiritur hoc signum rememoratiuum respectu Beatorum in patria, quo cogitent beati ipsos aliquando recepisse actum Baptismi; quia nullum signum rememoratiuum erit quomodo cognoscant ipsos aliquando fuisse sub talibus charitatis actibus, & fidei; ergo nec multo magis requiritur necessarium aliquid signum rememoratiuum, quo cognoscant ipsos fuisse sub actu Baptismi, cum multo magis pertineat ad gloriam suam cognosci fuisse sub actu charitatis, & fidei, quam sub actu Baptismi. Nec etiam requiritur propter damnatos in pœna tale signum rememoratiuum, vt ad confusioneum eorum cognoscant fuisse sub actu Baptismi, propter eandem rationem; quia multo magis est eis confusio fuisse sub actibus charitatis, & fidei, & ab illis cecidisse, quam sub actu Baptismi, quia cum illo non semper datur gratia; vt patet in facto, & idem minorem ingratitudinem concludit; & per consequens minorem confusioneum, cognoscit sub actu Baptismi fuisse, quam fidei, & charitatis.

Septimo.

9.
Octavo.
Ab audi-
tare negati-
vum.

Item, nihil est ponendum est sine necessitate; character non est necessarius: ergo, &c. Item, nihil est ponendum pertinere ad sacramentum, tanquam aliquid sacramenti, nisi sit explicatum in sancta Scriptura, vel ex fide Catholica teneatur, vel explicitè ex dictis Sanctorum habetur. De charactere vero nihil in sancta Scriptura explicatur eo modo, quo de eo loquimur, licet fiat sermo de charactere bestiarum, quod non est ad propositum. Nec ex articulo fidei sequitur necessarium debere sequi characterem, nec in dictis Sanctorum, secundum istam significacionem intenuitur. Lege Augustinum, qui saepe de ista materia Baptismi loquitur in suis libris, vt in septem contra Donatistas, & super Ioannem, & de Baptismo parvolorum, & nunquam inuenies vocabulum characteris in ista significacione, solum enim ponit Baptismum, & rem Baptismi, rem vocans gratiam, & sacramentum ipsum verbum cum elemento; sed si essentialiter pertinet character ad hoc sacramentum quomodo-cunque, non est verisimile quin de illo aliquan-

do fuisse in se, vel in suo æquipollenti locutus: et si enim non neget vocabulum, nihil mirum hoc, quia non ponit; nunquam tamen affirmat illud, quod tec stet, si ad sacramentum essentia-liter pertinuerit,

Dices quod eti non inueniatur expressè ab Augustino secundum istam significacionem, inuenitur tamen ab aliis sanctis, vt à Dionysio in Eccles. Hierarch. cap. 9. & Damasceno vbi prius.

Instansia.

Respondeo, quod isti sancti non sunt locuti secundum istam significacionem de charactere, vel suo æquivalenti, vt sigillo, vel figuracione. Non Dionysius, nam in illo loco loquitur tantum de solemnitate, quæ solebat fieri circa nouiter baptizatos, dicens quod baptizatus primo descendens esset ad Hierarcham, qui divino lumine ipsum primò consignabat, & illa illuminatio erat quædam consignatio, & configuratio eius ad Deum multis aliis expletis circa ipsum. Demum baptizabat, ita quod ista consignatio & illuminatio erat longè ante receptionem Baptismi, vt ibidem patet: sed character non dicitur imprimi, ante receptionem Baptismi, quia ponitur primus effectus eius.

10.
soluitur.

Item patet per Vercellensem exponentem cap. 3. Ecclesiastice Hierarchie in 6. particula cap.: cuius sunt ista verba, quæ allegantur, vbi dicit secundum istam translationem, ita sursum actum divina beatitudine a sibi ipso participatione recipit, & de proprio lumine, sicut quadam signo ipse trahit divinum faciens, & communicatorem in Deo manentem, &c. *

* Vide Do-
ctorum in
Oxon n. 5.
& 6.

Nec dictum Damasceni multum est ad propositum in se sine fallo intellectu, & male allegantibus ipsum. Non enim dicit quod in nobis in Baptismo sit nouæ vita per sigillum regenerationis; sed dicit quod sit nouæ vita regeneratio, & sigillum. Vnde verba duarum clauiliarum incongruatam, coniunguntur sibi inuicem, ac si diceret, & ex istis duabus propositionibus homo est animal rationale; animus est animal irrationalis, & intellectus ipse sigillum sacramentum Baptismi, quod est signum sensibile, per quod anima configuratur, & assimilatur Christo, etiam si character numerum efficit. Per hoc patet responsio ad Dionysium, & Damascenum.

Nec Damasc.

Ad rationem dico, quod hæc propositione est falsa, sacramentum non est in iterabile & indeleibile, nisi quia imprimit characterem, sicut effectum indeleibilem, quia omnem effectum, quem habet sacramentum posito charactere, potest habere sine eo, ipso non posito ergo superfuit ipsum ponere ex sola natura diuina, sicut probatum est prius per quartum argumentum, illud videlicet, Deus & naturabilis agit frusta. Ex eadem enim passione, qua Deus instituit tale signum, ex eadem assistit ei, vt sit unum signum respectu cuiuslibet signati, vel effectus, quem signat, sine quocunque alio dando, quod signat.

Ad rationem
oppositam n. 5.
Ex initerabi-
litate non re-
stet colligatur
character.

Item ratio est ad oppositum. Nam si ponatur character esse aliquod positivum in anima, potest per divinam potentiam auferri, & ab ea deleri, & maximè cum insit ei accidentaliter, & per accidentem; sed si anima ponatur configurata Christo, per hoc quod suscepit talem actum, qui iam transit in præteritum, & per consequens necessarium est ipsum talem receptionem, quia Deus non potest facere quin illum suscepisset, sequeretur quod illa figuratio esset omnino indelebilis ma-

gis

Quæstio VIII.

611

gis quām ponendo characterem esse formam in-hærentem animæ; ergo magis saluatur isto modo indelebilis huius sacramenti, vel configuratio-nis baptizati ad Christum, quām ponendo cha-racterem.

S C H O L I V M II.

Resoluti dandum esse, & infundi characterem ex c.
Maiores de Bapt. postea definitum est in Florentin. in decreto Eugenii, & Trid. Sess. 7. can. 9. vide loca sanctorum apud Coccum citatum. Solvit primò argumen-ta principalia. Vide cum fusiō de hoc in Oxon. bic quæst. 9. & num. 3.

11.
Resolutio
Doctoris, pro-
pter autorita-
tatem Ecclesie
characte-
rem esse po-
nendum.

Congruenter
ponendum est
character.

Ad primum
principale.
Character
Circumcisio-
nis qualiter
differt à cha-
ractere Ba-
ptismi?

Alia respon-
sio.

Ad secundū.

Ad tertium.

Qua ratione
character di-
ci potest dole-
bilis, & inde-
lebilis.

A Liter dicitur ad quæstionem quod character imprimitur in Baptismo, & hoc propter auctoritatem Ecclesie sub Innocentio III. extra de Bapt. & eius effect. c. Maiores, vbi vult quod operatio sacramentalis imprimat characterem, licet dicta eius possint ibi faciliter exponi. Ta-men propter dictum eius tantum hoc teneo. Est enim posibile, & non includit contradictionem, talem formam posse à Deo in animam imprimi. Non tamen eius negativa, scilicet quod non da-tur, potest demonstrari, sicut nec affirmativa. Ad hoc potest esse vina congruentia talis: congruit ad formam nobilem, & perfectam, esse aliquam dispositionem nobilem; huiusmodi est gratia, quæ semper in Baptismo conferuntur, nisi sit impe-dimentum in suscipiente ergo, &c.

Ad rationes principales in oppositum. Ad primam potest dici uno modo negando ante-cendens, quod in Circumcisione non imprimetur character, quia ibi potest concedi impressio characteris. Et ad probationem, Aut est eiusdem rationis cum charactere, qui imprimitur in Ba-ptismo, aut alterius: potest dici, quod alterius rationis; & potest dici quod unius rationis duæ possunt esse in eodem: ut duas obligationes in eodem seruo ad dominum suum. Vnde, per quam absolutè adscribitur familiae suæ; & alia specia-lis, per quam sibi sic adscribitur, ut in statu mili-tari. Sic in eadem anima possunt esse duæ configura-tiones ad Deum eiudem rationis, per quas cognoscitur esse de familia Christi. An autem sint absolute, vel respectuæ, dicetur in quæstio-ne sequenti.

Alier potest dici negando consequentiam, proper rationem tactam, quia ad formam perfectam congruit esse dispositionem præviam; gratiæ autem perfectior datur in Baptismo, quām in Circumcisione, & idem requirit perfectiorem dispositionem.

Ad aliud, dico, quod per fidem, & charitatem, non constituitur in certo gradu Ecclesia militans, quia illa Ecclesia ex bonis, & malis; iustis, & iniustis, colligitur, & idem non requirit quod habeat aliquam dispositionem præviam. Sed per Baptismum, constituitur homo membrum Ec-clesie.

Ad aliud, dico quod character est indelebilis, quia est forma supernaturalis, & multæ aliæ rationes assignantur, quarum nulla concludit, quia omnis forma supernaturalis sicut est immediatè à Deo, ita immediate voluntariè ab eo conser-vatur, quia suum crevit non necessitat ipsum ad illud conferuandum; quia sicut contingenter hoc crevit, ita contingenter conseruat; ergo sicut forma supernaturalis est à Deo immediatè, ita

immediatè est delebilis ab ipso. Est ergo character idem indelebilis, non quia non possit deleri ab-solutè, sed quia nunquam à Deo delebitur, quia statuit istud esse signum indeleibile, nec est huius alia cauſa, nisi voluntas sua. Deus enim statuit quod nullum supernaturale in nobis dele-ret, nisi per causam demeritoriam, sicut de-le virtutes infusas propter peccatum mortale. Character autem nullum oppositum habet de-meritorie, vel causam demeritoriam, quia stat-^{charater} _{cum peccato mortali.} cum peccato mortali; ergo est omnino indele-bilis ex institutione diuina, & non quia est ab-solutus in genere Substantiæ, vel Accidentis.

S C H O L I V M III.

*Solutus per optimam doctrinam argumenta, que in-
cipiunt à num. 3. contra characterem militantiæ. Vide
eum de his fusiō in Oxon. quæst. 9. à num. 17.*

A D primam rationem prioris opinionis, quando dicit quod in aliis sanctificatis for-maliter nihil imprimitur; ergo nec in consecra-to per Baptismum; nego consequentiam, quia alia consecrata, sicut non sunt capacia sanctifica-tis formaliter, vt gratis, vel virtutis, ita nec di-
positionis ad sanctitatem formalem vt gratiam; ^{Ad primum} _{argumentum} ^{sententia ne-} _{gantius chara-} ^{Ad rem n. 4.} Quare in co-
secratis aliis ab homine ni-
debet recipiat primus, scilicet characterem, h. l. imprimi-
vt dispositionem præviam, non oportet quod re-
cipiat gratiam, ad quam disponit character, se-
cundum istam opinionem.

Ad secundam, quando dicas, Deus non dat do-num suum in illo actu, in quo quis peccat. Re-spondeo: hæc propositio si accipiat vniuersaliter, sic est falsa, propter characterem, qui solùm infunditur actualiter in actu mortali, nec hoc est impossibile, quia Deus non vult sacramentum suum omnino frustrari; esset autem frustra, si non haberet effectum suum proximum, scilicet characterem, vt in facto, qui non habet, nec recipit effectum principalem, scilicet gratiam, & sic fru-stratur sacramentum Baptismi ab effectu eius principali impediente peccato mortali, quem talis non habet, non tamen frustratur ab eius ef-fectu minus principali immediato, cuiusmodi est character.

Ad tertiam, quando arguitur, quod donum gratum faciens non datur sine gratia, dico quod hæc propositio est falsa, si vniuersaliter intelligatur, sed enim est donum gratum faciens, & po-test infundi sine gratia, & manere gratia corru-pta. Et quando dicas quod Deus neminem curat semiplene, sed perfectè. Dico quod est verum quantum est ex se, & de potentia eius ordinata, licet de potentia absoluta posset curare per vir-tutem vnam, & non per aliam, & ita posset in facto recipiente hoc sacramentum, infundere dispositionem ad curam, etiam si non perfectè cureret, huiusmodi est character.

Ad quartam, dico quod Baptismus nullo mo-do haberet effectum suum, qui est plena absolu-tio à peccato & à culpa, virtute huius sacramenti, nisi character inesset. Posset tamen effectum principalem creare Deus de potentia absoluta sine effectu proximo, & immediato, sed non de potentia ordinata, quia non disponit dare effec-tum principalem huius sacramenti, nisi prius habent characterem, vt quoddam signum sacra-menti.

13.
Ad tertium.

Fides potest
infundi sine
gratia.

Ad quartam.
Sine charac-
tere Baptis-
mu non ha-
beret suum
totalem, &
ad equatum
effectum.

Ad quintum.

Ad quintam, quando arguitur, quod sine characterie adeo potest iauari distinctio fidelis ab infidelis, sicut cum eo; dico quod licet de potentia aboluta posset Deus facere quod solummodo iuiciens Baptismum, sic distinguetur a non suscipiente, & sic ad liberetur familia Christi, & non rō suscipiens, voluit tamē Deus in institutione huius sacramenti assistere huic ad dandum characterem, tanquam effectum proximum, qui immediatè concomitatur ad susceptionem sacramenti.

Ad sextum.

Characteris respectu cuius dicuntur signa rememorati- sum?

Ad sextam dico, quod propter nullum illorum præcisè, & absolute voluit Deus tale signum esse memoratorium actus recepti, sed propter hoc, vt eum suscipiens de familia Christi per Baptismum fieret, & intraret per portam Sanctorum, in qua primū introitum in vitam spiritualem, & idē voluit vt baptizatus haberet ex susceptione sacramenti huius aliquid signum, quo adscriberetur familia tuæ: & licet Christus, vel Deus posset cognoscere ipsum esse de familia sua, ex susceptione sacramenti; & non tantum per illud signum imprestum, voluit tamen quod non solum esset a se cognoscibilis tanquam de familia per susceptionem sacramenti, sed etiam vt ab aliis cognosceretur esse de familia sua ad maiorem gloriam suam, quod non esset sine charactere.

Obiectio pri- ma.

Sed contrā, si character sit signum susceptionis sacramentalis, & ad maiorem gloriam eius, cùm Christus non habuit characterem Ordinis, vel sacerdotij, quia non suscepit ab aliquo alio huiusmodi sacramenta, nec a se, quia nihil se ipsum in aliquo esse producit, sequitur quod Christus non habuisset istam gloriam, quod non videtur verum, quia ipse per alios hoc habuisset, si ei ad aliquam gloriam hoc pertinueret.

Secunda.

Item, tunc antiqui Patres primæ ètatis tempore legis naturæ, non habuissent istam gloriam, quia non fuerunt circumcisæ.

Tertia.

Item, tunc Sacerdotes habentes omnes characteres, tantum haberent istam gloriam, & nulli alii, quod videtur inconveniens.

Ad ipsius in- stantias.

Ad omnes istas instantias de Christo, antiquis patribus, & Sacerdotibus, potest dici quod sicut in natura creata sunt aliqua perfectiones non simpliciter, sed in tali natura, quia sunt perfectiones suffientes imperfectionem, ita potest dici de isto quod est perfectio supplens imperfectionem, & idē non competit omnino perfectio, nec etiam competit illi persona, in qua est aliqua perfectio maior, quam sit ista, supplens imperfectionem.

Ad septimum obiectum.

Ad alia duo dico, quod sicut secundum rationem naturalem non est ponenda pluralitas in naturalibus sine necessitate naturali, ita secundum rationem supernaturalem, & fidem, non sunt plura ponenda vbi non possunt concludi auctoritate Scripturæ, fidei, vel Sanctorum, cùm nihil inneniatur de charactere scriptum ad positum, nec possit probari per rationem, vel auctoritatem Sanctorum, tamen auctoritatem Ecclesiæ solum tanquam fidei probatur esse, sicut patet supra per dictum Dominij Innocentij Papæ III. & idē propter declarationem Ecclesiæ hoc teneo.

Q V A E S T I O IX.

Vtrum character sit aliqua forma abso- luta in anima?

Alelf. 4. part. quest. 19. num. 1. D. Thom. 3. part. quest. 63. art.

2. Alib. 1. art. 3. D. Bonavent. hic art. 1. quest. 1. Ki- chard. dist. 5. art. 2. quest. 1. Durand. dist. 4. quest. 1. Sotus dist. 1. quest. 4. art. 2. Sur. tom. 3. disp. 11. scđ. 1. Scot. in Oxon. hic quest. 10. vide eum 7. Physic. quest. 4.

1.
Arg. primum negatum.
Habitus de- finitio.
Aristot.

¶ Vnde nō, Tria sunt in anima 2. Ethic. cap. 5. potentia, passiones, & habitus, character non est habitus, quia *habitus est*, secundum quem bene & male operamur: sed quandoq; character non bene operamur, quia stat cum peccato mortali, sicut cum merito.

Item, si sit aliqua forma absoluta, non potest esse qualitas, patet discurrendo per species eius omnes; ergo.

Secundum.

Item, forma absoluta, habet propriam operationem: sed character nullam habet virtutem operandi ergo.

Terrium.

Item omnis forma absoluta est delectabilis à subiecto, in quo est, character est indelectabilis: ergo. Maior patet, tum, quia forma, à quo imprimitur potest destrui, quia non majoris virtutis est aliquid destruere quām facere; ergo si character est forma absoluta potest deleri ab eo, qui cam imprimuit; Tum, quia omnis forma absoluta in subiecto videtur habere contrarium, per quod potest corrumpti.

Ratio ad op- positum.

Contrā, character est dispositio ad gratiam, vt formam absolutam, dispositio est eiusdem generis, cum eo ad quod disponit; ergo.

Item, character assimilat animam baptizati Christo; sed similitudo est unitas fundamenti in qualitate; ergo character est qualitas una in assimilatis.

S C H O L I Y M I.

Sententia D. Thoma characterem necessariò esse for- man ab solutam, si adetur quatuor rationibus: Refuta- tur primò, quia ipse ponit signum loco generis in eius definitione. Secundò, omnia que tribuantur characteri, saluari possunt per respectum: & solut per optimam doctrinam rationes D. Thoma. Ad primum docet ad respectum extrinsecum dari per se motum, de quo in 3. dist. 1. quest. 1. num. 14. & in 4. dist. 13. quest. 1. vbi pro- bat dari respectum extrinsecus acutiem, qui non resultat positivum fundamento, & termino: clarissime ex- plicat quomodo hac stare possint sine villo absoluto.

2.
Sententia D. Thom. proba- tur primo.
Aristot.

*H*ic dicitur quod character est forma absoluta propter quatuor rationes. Prima est ista, Mutatio non est nisi ad formam absolutam, quia non est ad relationem ex 5. Physic. 10. o. ad characterem est mutatio, eti non ad aliquam aliam formam absolutam, patet in facto baptizato, qui tamen recipit characterem sine gratia.

Item, secundò sic: Relatio non est fundamen- tum relationis, quia tunc esset processus in infinitum; sed character est fundamentum relationis, quia est signum rememoratum respectu illius, qui potest per illud signum duci in notitiam signati: signum autem est essentialeter relatiuum, & similiter character obligat & configu- rat

Seeundum.
Quodlibet si- gnum est re- latiu- num.

Quæstio IX.

613

rat animam Christo spirituali cognitione; ergo & multæ relationes fundantur super characterem.

Tertio.

Item character est quædam potestas, ut in Baptismo est potestas passiva, per quam fit homo habilis ad susceptionem aliorum sacramentorum: in Ordine autem est quædam potestas activa ad multis actus sacros: in Confirmatione similiter; sed relatio non est potestas passiva, neque activa ad multis actus, quia non est principium agendi vel patiendi, igitur.

Quartio.

Item in quolibet sacramento imprimitur aliqua relatio animæ ad Christum; si igitur character tantum esset relatio, quodlibet sacramentum imprimerebat characterem. Propter hæc itaque quatuor ponitur character forma absoluta: Tum, quia ad ipsam est mutatio; Tum, quia fundamentum relationis; Tum, quia dignitas, vel potestas; Tum, quia talis potestas, quæ non conuenit cuiuslibet sacramento. Sed quicquid sit de conclusione, istæ rationes non concludunt, & ideo arguo contra eas.

Hæc sententia reiciatur.

Et primò contra ponentem eas, nam opinans sic definit characterem, est signum communianis diuinorum, & dicit quod signum est relativum. Tūc arguo; nihil ponitur in definitione essentiæ alicuius, quod est extra rationem eius essentiæ, quia tunc definitio non indicaret quiditatem rei, sed illa, quæ ei accidunt. Signum, secundum eum, ponitur ut genus in definitione characteris, quod est relativum: igitur ipsum definitum non potest esse absolutum.

Item, sicut plura non sunt ponenda sine necessitate, ita nec perfectius est ponendum propter aliquam aliam rationem necessariam, quam propter illam, quæ potest concludi ex ista necessitate: sed secundum sic opinantem, character ponitur habere istas proprietates, distinguere, assimilare, configurare, ex quibus non potest concludi quod sit forma absoluta, sicut patet in soluendo argumenta; igitur propter huiusmodi proprietates non est ponenda forma absoluta.

Characteris proprietas minime concludunt esse absolutum.

*Ad prim. arg.
D. Thom.
Respectum
alius intrinsecus, alius extrinsecus.*

Ad rationes igitur illas, quando arguitur, quod ad formam relativam non est motus, vel mutatio, dico quod est falsa; quod patet dupliciter. Primo, quia una forma respectiva vel respectus ita intrinsecè aduenit, sicut illa, quæ oritur ex fundamento posito termino; quia relatio non potest oriri ex fundamento ablato termino, quia definitio & quiditas dependet à termino; ille igitur respectus ita intrinsecè aduenit, sicut potest aduenire quando oritur ex fundamento & termino; sed relatio extrinsecus adueniens non necessariè oritur ex fundamento & termino, sed tantum contingenter aduenit, posito fundamento & termino, quia aliter esset omnis relatio intrinsecus adueniens, & nulla relatio extrinsecus adueniens, quod est contra sic opinantem; vbi distinguit Prædicamenta. Potest igitur Deus talem respectum extrinsecus venientem causare in anima ablique mutatione ad aliam formam absolutam.

*Ad relationem
extrinsecam
aduenientem
potest esse mo-*

re. Item, aliqua actio potest esse noua absque mutatione prævia ad formam absolutam præcedentem. Patet de igne calefaciente lignum, quod prius non calefecit, ad actionem autem nouam oportet relationem nouam præcedere, vel natura, vel tempore, quia aliter agens naturale non plus ageret in illud passum modò quam prius, vt patet in exemplo ad primam probationem. Illud autem nouum non est aliquid absolutum;

igitur est respectus, & per consequens respectus potest esse noua sine nouitate fundamenti, vel termini, & ita ad secundum potest immediatè esse mutatio.

Item, hoc patet in exemplo de igne agente in lignum. Ad hoc enim quod ignis modò agat in lignum, & prius non, non requiritur aliqua forma absoluta præcedere in igne, vel in ligno, quia ignis per formam suam absolutam agit, & lignum patitur sine omni mutatione ad formam absolutam, sed tantum requiritur, & præcedit approximatio agentis ad passum, quæ non est nisi noua relatio, & noua mutatio ad Vbi tantum, & ad nullam formam absolutam; nec ista mutatio secundum Vbi necessariè requiritur, quia si agens, & passum essent summè approximatæ, & non possent agere, & pati propter impedimentum, vt propter obstaculum, amoto impedimento sine omni mutatione ad Vbi, vel alia approximatione, possunt statim agere & pati ad iniucem: Si igitur natura potest causare respectum sine forma absoluta noua, multò magis potest Deus respectum ab extrinseco aduenientem causare sine alia forma absoluta; talis autem respectus ponitur character, si sit respectus, quem Deus potest creare in anima respectu ad Christum sine mutatione eius ad formam aliquam absolutam præuiam.

*Respectus ex-
trinsecus ad-
ueniens potest
causari sine
positio noua
forma abso-
luta.*

Intentio autem Philosophi plane est contra istam opinionem, quia Philosophus non negat mutationem posse fieri ad omnem respectum, sed tantum ad respectum intrinsecus aduenientem, qui propriè est relatio, vt distinguitur à generibus respectiis. Non negat autem hoc de relatione adueniente extrinsecus, quia concedit ad Vbi esse motum tam rectum, quam circularem: & tamen Vbi non est nisi quidam respectus extrinsecus adueniens.

*Philosophus
tantum ne-
gat morum
ad relationem
intrinsecus
aduenientem.*

Item secunda ratio non concludit, quia omnes illæ proprietates possunt conuenire characteri, etiam si ponatur relatio formaliter; quod enim primò dicitur. Relatio non potest esse fundamentum relationis, vel similitudinis, si esset relatio, dico quod assumptum est fallsum, quia duo habentes relationes eiusdem rationis possunt dici similes secundum illas; nam secundum Euclidem in principio Geometriae proportionabilitas est formaliter similitudo proportionum, scilicet adūm, quam proportiones dicuntur similes, & tamen proportionabilitas est formaliter relatio, secundum quam fit assimilatio proportionum, igitur habens characterem potest secundum illum formaliter affilari, licet sit formaliter relatio.

*Ad secundum
argumentum.*

Item, si sit ipse character relatio; potest dici signum rememoratum; ex quo enim inest ipsi baptizato, quicunque potest cogitare ipsum inesse sibi, potest cogitare ipsum recepsisse Baptismum, & esse adscriptum familiæ Christi.

*Euclides.
Relatio sun-
dat relatio-
nem.*

Item, licet ponatur relatio, potest configurare animam Deo, & ipsam obligare ad debitum perfolum, sicut obligatur, & confirmatur aliquis Religiosus per votum suum Christo, in tali gradu ad ipsum, sine aliquo novo absoluto in ipso. Character igitur est ponatur sola relatio, adhuc potest fundare relationem spiritualis configurationis, & obligationis animæ ad Christum, & qui videt istam relationem in anima, videt characterem, & conuerso; quia character est talis relatio. Nec obstat quod relatio non potest esse fundamentum relationis, quia, vt dictum est prius, proporcio, quæ est relatio, fundat similitudinem,

*Per votum
quod obliga-
tur sine nouo
aliquo abso-
luto.*

*Similitudo
strictè sumpta
in sola qualitate
fundari posse.*

dinem, & sic strictè accipiendo similitudinem, non fundatus similitudo, nisi super qualitatem, sicut æqualitas super quantitatem, & identitas super substantiam; non tamen communiter sumendum sita. Sic identitas concernit omne genus, in quantum fundari potest super omnem formam cuiuslibet specie in diversis comparando unum ad aliud, siue sit forma accidentalis, siue substantialis.

*6.
Ad tertium
argum.*

*Character
quonodo di-
citur po-
tens.*

*Exemplifica-
tur.*

*Ad potestat-
te sic nihil
absolutum
requiriatur.*

Ad tertium dico, quod character est si non sit forma absoluta, est tamen potestas, non quidem faciens aliquid ut actuum, nec patiens aliquid ut passuum; sed dicitur esse potestas instrumentaliter agendi, vel pariendi, alio principaliter agente, sic ut principiant actuum, vel passuum; nam per characterem, ut per principium actuum, non elicitur aliqua actio, qua non prius eliciebatur, quia habens characterem non potest in aliquem actum humanum, in quem non potuit prius quam habuit characterem, vel in quem non posset non habens characterem. Ita enim potest verba proferre, & abluere non habens characterem Ordinis, sicut habens. Solum igitur instrumentaliter dicitur character posse, vel potestas respectu gratiae, non quia agit ad gratiam, sed quia Deus assistit ad dandum gratiam, ubi anima charactere sibi consignatur, quantum est ex parte Dei. Hoc pater in exemplo de Episcopo, qui dicitur aliquid posse ex officio Episcopatus, quod non potest prius; non quia aliquid absolutum nouum modo sit in eo, quod non prius; quia secundum istos, Episcopus de novo non recipit alium ordinem, nec per consequens characterem, sed quia recipit nouam relationem ad nouum gradum in Ecclesia, per quam specialius & excellenter Deo configuratur, quam prius. Similiter Iudex de novo dicitur aliquid posse, quod non prius, non quia aliquid absolutum aliud sit caecum in eo nunc quam prius; quia omnem actum humanum, siue bonum, siue malum, potest non Iudex exercere, sicut Iudex; sed quia agens principale assistit ad actum unius, & non alterius; & ex hoc unus dicitur habere potestatem, & aliis non.

Similiter est de Religioso obligato Deo per votum, secundum quod configuratur Deo, non per aliquid absolutum, magis quam non obligatus. Non oportet igitur characterem esse formam absolutam, quia secundum illum dicitur aliquis posse in aliquem actum, in quem non potest aliud, sed quia Deus assistit habenti characterem ad effectum aliquem, & non assistit non habenti.

*Ad sacramen-
ta non
praequiri-
tur forma e-
liqua abso-
luta.*

Eodem modo est de potestate suscipiendi sacramenta alia, ut Ordinem, & Confirmationem, quia non requiriatur alia forma absoluta in baptizato, ad hoc ut possit recipere alia sacramenta, vel quod character, qui imprimatur in Baptismo sit forma absoluta, mediante qua suscipiat characteres aliorum sacramentorum, sed sufficit sola assistentia Dei dantis effectus congruos sacramentis. Sicut enim in Religioso professo dicitur inesse potestas suscipiendi Ordines, non autem in nouitio; non per aliquid absolutum in uno, & non in alio, sed propter alium respectum eorum ad Prelatum. Sic in proposito, quod Deus est paratus ad dandum gratiam habenti characterem, & alia sacramenta, qua non daret non habenti ipsum. Patet igitur quod non oportet ponere characterem formam absolutam, nec propter

potestatem actuam, quam habet in Confirmatione, & Ordine, nec propter potestatem passuum, quam habet ad iuiciendum alia sacramenta:

Ad quartum dico, quod destruit primum argumentum. Primo, quia si in susceptione cuiuslibet sacramenti imprimatur respectus, & non character, vel gratia, quia non existenti in peccato mortali, igitur ad idem respectum erit mutatio, cuius oppositum voluit per primam rationem concludere. Dico ad rationem in se, quod illa sacramenta, quibus constitutur homo secundum certum gradum de familia Christi, imprimunt characterem, sicut est de Confirmatione, Ordine, & Baptismo, per quae homo constitutus in determinato gradu in Ecclesia. Nam per Confirmationem constitutus homo in statu militari in Ecclesia ad defendendum fidem Christi. Per Baptismum, & Ordinem in aliis gradibus Ecclesie: Sacraenta autem, quibus non sic constitutus homo secundum determinatum gradum de familia Christi, non imprimunt characterem: non igitur propter rationes praedictas oportet ponere characterem esse formam absolutam.

Sed hic sunt duo dubia. Vnum, quid sit fundamentum characteris, si sit respectus? Secundum dubium, si characteres sunt respectus, quibus distinguuntur characteres?

Ad primum dico, quod si ponatur respectus *Solutio primi.* fundatus in anima existente in puris naturalibus, siue fundetur in essentia animæ, siue in eius potentia, de quo dicetur in proxima questione, licet relatio intrinsecus adueniens, qua consequitur naturam extremitum, non possit de novo in aliquo fundari, nisi vel fundamentum sit nouum, vel terminus ponatur de novo, non tamen hoc est necesse de respectu extrinsecus adveniente, quia aliter non distinguetur respectus extrinsecus adveniens à respectu intrinsecus adveniente; character igitur, si est respectus, ponetur respectus extrinsecus adveniens.

Ad secundum dubium dico, quod sicut characteres distinguerentur seipso, si essent formæ absolute, ita si ponatur respectus, distinguuntur seipso formaliter. Quia sicut in politis humanis constitutus aliquis in diversis gradibus talis politæ, ita & in politia Christi constitutus aliquis in uno gradu familiæ Christi per unum characterem, & in alio per alium.

Duo dubia.

*Relatio in-
trinsecus ad-
ueniens requi-
rit nouum
fundamentum
& terminum.*

*Solutio se-
cundi.*

S C H O L I V M . II.

*Definitio characteris cum singulari explicatione
particularum eius: problematicus manet Doctor, an si
forma absoluta, vel respectus est quod quidam
dicunt, ipsam tenere quod sit tantum relatio rationis:
quia tantum sit propagandi posse, quod sit respectus ex-
trinsecus realis, terminans mutationem realem. Vide in
Oxon. Scholium ad num. 13. Tenendo esse ab solutum,
facilius ponitur in prima specie Qualitatis.*

*D*ico igitur ad questionem, ponendo primum rationem generalem characteris continentem etiam alias proprietates eius. Est enim character forma spiritualis impressa in anima cuiuslibet suscipientis sacramentum materiale, indebet permanens, signans ex institutione diuina gratiam illius sacramenti, ad illam efficaciter disponens. Quod autem character sit forma, patet, siue sit absoluta, siue

*Resolutio
Dott. proble-
matica.
Definitio cha-
racteris ex-
ponitur.
Explicantur
singula defi-
nitionis par-
ticularia.*

Non potest demonstrari characterem esse formam absolutam, vel respectum.

sive respiciens. Vtrum autem sit forma respectiva, vel absoluta, vt habitus, vel dispositio qualitatis, non credo quod possit demonstrari probari. Quia si ratio non potest haberi, per quam demonstretur esse, multò minus per quam demonstretur esse in tali, vel in tali genere; nec potest probari à priori, vt à causa sua, quæ est Deus: quia ipsa causa voluntariè tantum & contingenter causat. Nec à posteriori, vt ab effectu eius, quia non habet aliquem actum, quo potest à nobis cognosci. Similiter patet secunda conditio quod sit impressa in anima suscipientis sacramentum initerabiliter; non quod per illud sacramentum imprimatur in anima, sed quod Deus assistens sacramento ipsam imprimat. Et etiam est indebiliter permanens, quia nullum supernaturale debetur in nobis, nisi per causam demeritoriam; character non habet talen causam, quia manet in malo, & ficto. Est etiam ex institutione divina signans gratiam; si enim ponatur character esse forma absoluta, tunc hæc particula non esset de essentiâ eius, quia respectus importans per signum non est de essentiâ absoluti. Est igitur proprietas respectiva consequens formam absolutam, quia signat semper gratiam inesse animam, nisi fictio insit. Est etiam ad gratiam disponsans, vt signum ad signatum, quia quando duæ formas sunt simul in aliquo impressæ ab eodem agente, quarum una est imperfectior alia, forma imperfectior est dispositio respectu formæ perfectioris: gratia & character sunt in anima impressi à solo Deo, & non ex aequo, quia character est imperfectior gratia: ergo.

Character est dispositio ad gratiam, & illa imperfectior.

Character si sit forma absoluta est qualitas.
Opinio Rich. Bonaz. & alteri negantur characterem esse in species qualitatis.

Impenetrabilitas sententia primi.

10.

Sententia.
Supernaturalis, vel naturale de non turin ordine ad agens.

Supposito etiam quod character esset forma absoluta, non posset poni nisi qualitas absoluta, quia nec substantia, nec quantitas. Non substantia, quia est accidens potens adesse & abesse præter subiecti corruptionem. Nec quantitas, quia est forma spiritualis, & simplex; igitur est qualitas.

Sed dubium est quæ qualitas? & in qua specie Qualitatis sit?

Hic dicitur quod est qualitas, non tamen in genere Qualitatis, vel aliqua eius specie. Quod confirmatur per hoc, quia multæ sunt huiusmodi qualitates: quia secundum Philosophum 10. Metaphys. text. 16. corruptibile & incorruptibile plus differunt quam generis: igitur multò magis forma naturalis & supernaturalis plus differunt, quam corruptibile, & incorruptibile, & per consequens naturale, & supernaturalis plus differunt quam secundum genus, quia utrumque istorum continetur sub uno istorum; quia tam corruptibile, quam incorruptibile, continetur sub ente naturali. Forma igitur characteris, eti si qualitas aliqua, quia tamen supernaturalis, non est in genere, nec in aliqua specie Qualitatis.

Contra, charitas, fides, spes, non obstante quod sint habitus supernaturales, verò ponuntur in genere Qualitatis secundum aliquam eius speciem, vt primam; igitur supernaturalitas non impedit quin aliquid sit in genere.

Item, naturalitas & supernaturalitas effectus, non sunt nisi conditions entis per comparationem ad agens; sed comparatio ad agens aliud, & aliud, non variat aliquid esse in genere: quia res ponitur in genere formaliter per essentiam propriam, & formalem rationem eius, circumscripto respectu ad causam extrinsecam.

Dictum etiam Philosophi non valet pro eis,

quia ipse intelligi tibi quod corruptibile & incorruptibile plus differunt, quam secundum genus Physicum; quia non habent idem suceptuum; non quod differant secundum omne genus, vel omni modo, ita quod in nullo genere Logico conueniant. Primo enim modo differunt, scilicet secundum genus Physicum, omnia, quæ non sunt transmutabilia ad inuicem, quæ tamen possunt esse, & sunt in eodem genere Logico, aliter enim rationale & irrationalis non essent in eodem genere.

Corruptibile & incorruptibile differunt genere exponuntur.

Aliter dicitur, quod character, pro quo configurat animam Christo, est in quarta specie Qualitatis; in quantum verò est principium assimilandi habentem characterem alij habenti illum, in tercia specie; in quantum verò disponit ad gratiam, est dispositio in prima specie; in quantum verò immobiler, vel indebiliter permanens, est habitus in prima specie.

Alia Rich. sententia.

Sed illa responsio non valet, quia licet character secundum diuersas proprietates conueniat cum diuersis speciebus qualitatis, non tamen est formaliter tot quiditas, sed tantum formaliter una quiditas, secundum quam si sit in genere, oportet esse in aliqua eius specie determinata.

Refutatur.

Aliter dicitur, quod determinata est in quarta specie, quia configurat animam Christo. Sed illud nihil est; quia nihil constituitur in aliquo genere, vel specie, per illud, quod transumptiuè, vel figuratiuè tantum sibi conuenit, sic enim Christus, qui dicitur lux mundi, propter aliquam proprietatem eius figuratiuam, esset in genere Qualitatis, sicut lux, vel in specie substantiae insensibilis, quia dicitur lapis, vel irrationalis, vt leo; sed character non dicitur figura formaliter, sed tantum transumptiuè, quia figura est proprietas qualitatis corporalis tantum; ergo character non est in quarta specie Qualitatis.

Tertia sententia.
Reicitur primus.

Item, isto modo posset dici quod species intelligibilis, quæ configurat intellectum obiecto est in quarta specie Qualitatis, quod est falsum.

Secundo

Aliter ponitur, quod character est in prima specie Qualitatis, vt habitus; aliter quod sit in secunda specie, vt potentia quedam supernaturalis.

Resolutio Doctorum.
Character est in prima, vel secunda species, qualitatis.

Dico tamen quod sicut non est medium ad probandum quod sit, ita nec ad demonstrandum quid sit; quia quæstio quid est? presupponit quæstionem an est? & in demonstrando, & in cognoscendo; & ita multò magis non potest esse medium ad demonstrandum quod sit in aliqua specie Qualitatis, sicut in prima, vel in secunda: Si enim ponatur habitus in prima specie, hoc non potest bene probari.

12.

Si arguitur: habitus est, quo faciliter, & bene nos habemus ad operandum; character non est huiusmodi: ergo. Maior est falsa de habitibus infusi, solum enim ille habitus dat faciliter operari, qui generatur ex actibus nostris, non absolute, sed talibus, vel talibus, vt habitus acquisitus. Posset etiam aliquis habitus generari ex actibus non modificatis, sed absolute secundum substantiam actus, quo non habemus nos bene, vel male ad agendum. Omnis tamen forma in intellectu, sive sit species, sive habitus, dummodo tamen sit mansua, potest dici habitus aliquo modo, & tamen non dat bene, vel male operari; quia secundum illos, qui ponunt characterem esse habitum, species est principium intelligendi absolute.

Solus habitus acquisitus dat operari facilius.

Icer.

Datur habi-
tus indifferens
ex actibus
talibus.

Item, sicut ex actibus bonis potest generari habitus inclinans ad bene operandum, & ex actibus malis habitus maius ad male operandum, ita ex actibus indifferentibus potest generari habitus indifferens, nec inclinans ad bene operandum, nec ad male, nec faciliter, nec difficulter, sed ad absolute operandum.

Item, habitus supernaturales non dant faciliter operari. Patet de infideli, & fidei: ergo non est de ratione essentiali habitus talis quod sic, vel sic inclinetur.

Dices quod omnis habitus supernaturalis dat bene agere, & ita dat bene agere quod etiam dat sic agere, & per consequens quod sic ad agendum inclinat.

Ad hoc dico, quod idem dicitur dare bene agere, quia determinate inclinat ad bonum, & isto modo potest character dici habitus, quia determinate inclinat ad bonum, & ad bene agere in quantum habitus remotus.

Si dicas quod character est in prima specie Qualitatis, ut dispositio, & non ut habitus, quia disponit ad gratiam.

Respondco, unus habitus potest esse dispositio ad alium, ut imperfectior ad perfectum, & tamen uterque est habitus. Ita in proposito, et si character disponit ad gratiam, vere tamen est habitus, et si imperfectior illo ad quem diligitur.

Si etiam contra viam secundam dicatur, quod non est in secunda specie Qualitatis, & hoc probetur per omnem proprietatem potentiae naturalis, vel potentiae, secundum quas dicuntur omnia esse in illa specie: Dicetur quod Philosophus tantum loquitur de naturali potentia, & non de supernaturali, cuiusmodi est character secundum istos.

Sed haec responso non valet, quia secundum hoc non posset probari habitum aliquem supernaturalis esse de prima specie Qualitatis, quia dicetur tibi quod Philosophus tantum locutus est de habitu naturali, & non supernaturali. Sed quomodounque sit de hoc, non videtur mihi ratio necessaria ad ostendendum ipsam esse in prima specie Qualitatis, vel in secunda, sicut nulla ratio necessaria est ad ostendendum ipsam esse.

Secundum dicta potest responderi ad argumenta vtriusque partis. Ad primum, si ponatur habitus, patet responso, quod non oportet secundum ipsum bene, vel male, vel faciliter operari, in quantum habitus, quia hoc solus habitus acquisiti est, ut patet supra; non vero alicuius infusioni. Sed idem potest dici habitus, quia est immobile, & indelebilis; esse autem difficile mobile est una conditio habitus, & etiam inclinat ad bene agendum ut habitus remotus, sed non immediate, ut principium formale elicitiunum proximum. Per hoc patet responsio ad secundum, in qua specie Qualitatis est ponendum.

Ad tertium dico, quod non oportet ipsam formam absolutam de genere Qualitatis esse principium operationis immediata, sed vel sic, vel sic dispositionem ad formam, quae est principium proximum & immediatum operationis, & sic est in proposito. Disponit ergo character ad gratiam, ut signum proximum, cuius non est ex natura sua, sed ex institutione divina, quia Deus disposuit assistere semper suo signo, ut sit verum, quantum est ex parte sui, & habeat secum signatum suum.

Instantia.

Solutio.
Quoniam
modo
character di-
citur habi-
tus

Replica.

Solutio.

Imperfectior
habitus potest
ad perfectio-
rem dispo-
nit.

Omnes forme
supernatu-
rales sunt in go-
nere qualita-
tis predica-
mentali.

13.
2d primum
principale.

Ad tertium.

Characterr
disposicio ad
gratiam ex
divina ins-
titutione.

Quod vero vterius additur; quod tunc posset *ad quartum*. corrupti; dico quod dicitur incorruptibilis, quia nullam causam corruptiū habet. Si enim aliquam haberet, illa talum demeritoria esset; quia nullum supernaturale habet aliud corruptiū. Sed tamen demeritoriam non habet. Patet, quia manet in fictis; Deus tamen de potentia sua absoleta posset ipsum corrumpere, ut *sopra* dictum est.

Ad primum in oppositum, dico secundum *adrationes in oppositum*. aliam viam, quod non est dispositio ad gratiam ex natura sua, sed ex assistentia Dei, qui ei assistens dat gratiam omni habenti illud signum.

Ad aliud, patet quomodo anima potest dici assimilari, &c. non quod sit sola relatio, quia secundum relationes eiusdem speciei potest attendi similitudo.

Q V A E S T I O X.

Vtrum character sit in essentia animae?

Aleij. 4. part. quæst. 19. memb. 3. D. Bonavent. hie. 1. part. art. 1. quæst. 3. Richard. diff. 5. art. 1. quæst. 1. D. Thom. 3. part. quæst. 61. art. 4. Durand. diff. 4. quæst. 1. Aureol. ibid. quæst. 1. art. 4. Gab. hie quæst. 1. art. 3. Suarez. 3. tom. disp. XI. f. 1. Scot. in Oxon. hie quæst. 3. 1.

Q Vod non: Character disponit ad fidem, quia per eum distinguitur fidelis ab infidelis; dispositio autem & illud, ad quod disponit, sunt in eodem, fides est in potentia animæ, non in essentia; sicut &c.

Contraria, character disponit ad gratiam; sed habitus & dispositio eodem modo sunt in eodem subiecto, sicut tu accidis; ergo cum gratia sit in essentia animæ, erit & character, qui est dispositio eius.

S C H O L I V M I.

Sententia D. Thomæ characterem esse in intellectu, refellitur, quia est dispositio ad gratiam, & haec secundum ipsum est in essentia animæ; ergo eius dispositio non potest esse in posteriori susceptivo. Reuicit clarissime rationes D. Thomæ.

Hic dicitur quod character non est in essentia animæ, sed in eius potentia intellectiva principaliter, & non in voluntate. Primum declaratur sic, nam anima, & potentia spiritualitati proportionabiliter substituuntur, sicut perfectibile perfectioni, vnde sicut gratia, quae est quædam vita spiritualis, est in essentia animæ, quae est vita corporis per se; ita character, qui est quædam spiritualis potentia, est in potentia naturali, & non in essentia nisi mediante potentia.

Sed in qua potentia? Dicitur quod in potentia intellectiva, quia character principaliter respicit imaginem, cum sit quædam figuratio trinitatis creatæ ad Trinitatem increatam. Imago autem principaliter consistit in intellectiva parte, quia ex memoria & intelligentia oritur voluntas; unde tota imago est in intellectiva, ut in radice. Et idem omne quod attribuitur homini ratione imaginis, principaliter respicit in totum ex consequenti affectum.

Contra, dispositio ad formam nunquam est in subiecto, vel susceptivo posteriori susceptivo formæ.

I.
Argumentum
negativum.

Affirmatio.

2.
Opinio D.
Thomæ.

*Impugnatur
primo.*

formæ. Patet in dispositione ad formam, descendendo per singulas dispositiones; sed character est dispositio ad gratiam: ergo non est in subiecto, vel susceptiuo posteriori susceptiuo gratiae; si igitur gratia sit in essentia animæ, constat quod potentia animæ est posterior essentia animæ, quia secundum eum, est accidentis eiusjigitur character nullo modo erit in potentia animæ.

Secundum.

Item, consequentiæ istius nihil valeat, quia non sequitur, si gratia est principium vita spiritualis; ergo erit in essentia animæ, à qua primò est vita, sicut in subiecto. Primò, quia prima perfectio supernaturalis est in anima secundum primam perfectionem eius naturalem: sed prima perfectio naturalis essentia animæ est eius potentia, & prima perfectio supernaturalis est gratia: igitur ipsa erit primò in potentia.

Tertius.
*Potentia na-
turalis est
subiectum
immediatum
super-natura-
lium.*

Item, habitus supernaturales non ponuntur in habitibus naturalibus, vt in suis propriis susceptiis: sed susceptiuum virtusque est potentia immediata: igitur à simili in eodem ponentur vt in subiecto susceptiuo, puta potentia supernaturalis, & naturalis: igitur si potentia naturalis immediata sit in essentia animæ, & character, qui secundum eum, est quædam potentia supernaturalis in secunda specie Qualitatis.

*4.
Quarto.*

Item, quod postea secundò dicuntur, quod voluntas oritur ex intellectu, & continetur in eo, vt in radice; quare quomodo intellectus continet voluntatem, aut vt materiale prius ordine naturæ suo formaliter continet suum formale; & sic non consilii imago principaliter in intellectu, sed in voluntate, quia non præcedit vt radix, nisi tantum prioritate ordinis, & imperfectionis, quia omnis talis continentia est imperfectioris ad perfectius. Si autem intelligitur continere voluntatem & totam imaginem virtualiter, & continentia virtuali, tunc esset intellectus potentia perfectior quam voluntas, quod est falsum, quia quod ordinatur ad aliud est imperfectius eo: intellectus & actus eius ordinatur ad voluntatem, ergo. De hoc aliàs.*

*Voluntas in-
tellectu per-
fector.*

* Infrà d. 49.
quest. 4.

S H O L I V M II.

Vera sententia characterem esse in voluntate, in qua est gratia, ad quam disponit, vt probat Doctor 2. d. 26. q. vn. & charitas, qua indistincta est à gratia, vt probat ibidem d. 27. q. vnica.

*5.
Decisio qua-
ficiens.*

* 1. 7.q.2.
Characterem
subiectari in
voluntate
probatur.

Respondeo ad quæstionem, quod gratia non est aliud quam charitas, vt ostendit est in primo libro *. Charitas est subiectuè in voluntate, formaliter eam perficiens; igitur & gratia: sed gratia est principalis effectus huius sacramenti, & cuiuslibet alterius, ad quem principaliter ordinatur, & quam concomitantur fides, & spes, quia Deus non infundit gratiam sine aliis virtutibus; igitur cum Baptismi effectus sit ablutionis animæ à peccato, & hoc præcisè fiat per gratiam, sequitur quod principalis effectus Baptismi sit gratia; gratia est in eodem, in quo charitas, scilicet in voluntate; sed probable est dispositiōnem ad aliquem effectum recipi in eodem, in quo recipitur effectus principalis, ad quem disponit; igitur character, qui disponit ad gratiam, erit in voluntate, sicut & gratia.

*Confirmatur
characterem
esse signum
obligacionis
animæ ad
Deum.*

Confirmatur ratio, quia character est signum cuiusdam obligationis animæ ad Deum, & importat talenm obligationem in eodem: igitur Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

erit character subiectuè in quo & obligatio; sed obligatio est in voluntate, quia sicut obligatio facta ab homine, est in eius voluntate, ita facta Deo erit in eius voluntate, igitur character, quo anima obligatur Deo, erit in voluntate, per cuius actum homo voluntariè seipsum obligat Deo.

Ad rationem in contrarium dico, quod character primò & principaliter est dispositio ad gratiam, & ex consequenti ad alias virtutes que non infunduntur nisi per gratiam. Et sic ex predictis questionibus de Baptismo, patent particulae definitionis suprà posita, & quomodo ipsa continet omnes istas questiones quæstionis de Baptismo.

*6.
Ad argumen-
tum princi-
pale.*

D I S T I N C T I O VII.

De sacramento Confirmationis.

Q V A E S T I O I .

*Quæ sit definitio sacramenti Con-
firmationis?*

Aleij. 4 part. quest. 2. 4 memb. 1. D. Bonavent. hic art. 1. q. 1. Richard. art. 1 quest. 1. & 2. D. Thom. quest. 1 art. 1. & 3. part. quest. 65 art. 1. & quest. 72. art. 4. Suar. ibi diff. 12. Coccini Theb tom. 1. lib. 5 art. 10. Collam lib. 1 de sa- cram. Confirm De ministro vnde Aleij. quest. 28. memb. 1. art. 3. D. Thom. quest. 72. art. 11. D. Bonavent. hic art. 1. quest. 3. Richard. art. 2. quest. ... Suar. 3 tom. diff. 3. 6.

 Ira Distinctionem septimam, vbi Magister determinat de sacramento Confirmationis, procedendum est circa hoc sacramentum sicut circa primum. Primò ponenda est interpretatione, & significatio nominis per descriptionem, vel definitionem eius, quæ talis est:

Confirmationis est uultio non iniuiti cum chrisma te sanificato per Episcopum, facta in fronte signo crucis, a ministro idoneo simul innidente, & verbis cum intentione debita proferente, signans ex institutione diuinæ uulnere in anima interiori, roborantem eam per fidem interius ad confitendum constanter fidem crucifixi.

S C H O L I V M I .

*Primo premissa definitione Confirmationis exaltis-
simi explicat singulas eius particulæ, ex parte mate-
riæ, forme, suscipientis, & ministri, soluis duas instantias
contra doctrinam datam. Secundò supponit ut certum,
hoc sacramentum sub forma, & materia, quibus nos
vrimur, fuisse à Christo institutum, nihil tamen determi-
nando de tempore institutionis eius, quia de eo nihil est
certum. Probabile tamen est fuisse institutum in nocte
cœne, ex Fabiano Papa epist. 201.*

IN hac descriptione primò ponitur materia propinquæ, & remota. Propinquæ autem est ipsa uincio corporis exterior, sicut materia propinquæ Baptismi, est ablutionis corporis in aqua, & non ipsa aqua sola; & similiter hic uincio facta in fronte cum christiane sanctificato ab Episcopo, est materia propinquæ Confirmationis. Materia vero remota est christina factum ex oleo oliuæ, & bal-

*2.
Confirmati-
onis materia.*

*Infansia.**3.
Responso.**Cur requiri-
tur conser-
tatio mat-
rie
Confirmatio-
nis, & no-
n Baptismi.**4.
Forma Confir-
mationis.**Infansia.**Responso.
An Apostoli
confirmabant
sub eadem
materia, &
forma, qua
noscit?**5.
Chris-
tus in-
stituit hoc
sacramen-
to. Iudicem.*** d. i. q. 1. &
d. 3. q. 1.*

samo, non absoluē, sed sanctificatū ab Episcopo, si solus Episcopus hoc potest, vel si alius, cui ab eo potest committi, sicut in Baptismo materiare mota est omnis aqua in specie aquae.

Et si arguatur cōtra illa, quod materia propinqua Confirmationis non est vñctio cū chrismate sanctificato ab Episcopo, nec materia remota chrisma sic sanctificatum; quia simili modo iudicium est de materia Baptismi remota, & materia remota vñctionis, sed aqua non necessariō sanctificatur ut sit conueniens materia Baptismi; igitur nec chrisma necessariō sanctificatur ab Episcopo, vt sit conueniens materia Confirmationis.

Dico quod non est simile, quia Christus ex contactu sua sanctissimæ carnis ad aquam, quando baptizatus est, sanctificauit omnem aquam, & dedicauit eam, vt esset conueniens materia Baptismi & certa; sed non sic instituit ipsa metu materia huius sacramenti Illam etiā instituit propter conuenientiam, & similitudinem ad effectū huius Sacramenti: Oleum enim haber nitorem, & supernatū aliis liquoribus, & idē propinquū est incendio, & signat gratiam & charitatem, quæ est effectus principalis huius sacramenti, per quæ confirmatus debet per charitatem & caritatem ardere amore Dei. Balsamu vero signat bonam famam Christi, qui habet odorem bonum, quem confirmatus debet exterius confiteri constanter. Praeseruat enim balsamū à corruptione, quia illo corpora mortuorum vnguntur, ne corrumptur, vel putrefiant, & designat incorruptionem peccati, quam debet habere confirmatus.

Forma vero huius sacramenti exprimitur per verba certa, quæ sunt ista, *Signo, vel consigno te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Sed estne haec præcisa forma Confirmationis? Dico quod sic.

Et si obiiciatur contraria, Quia Christus, nec Apostoli confirmauerunt aliquem in tali materia, nec per talia verba, sed tantum per impositionem manuum dando Spiritum sanctum.

Respondeo quod non oportuit Christum necessariō uti hac materia, vel hac forma, quia ipse non alligauit virtutem suam sacramentis, & ut non posset aliter dari quād modū dantur. Quia habuit potestatem plenariam super illam; & ipse dispensauit cum Apostolis, vt non vterentur illis signis nostris necessariis, ut chrismate sanctificato, & istis verbis propter signa alia, quæ tunc apparetant in collatione huius sacramenti per impositionem manuum. Dabatur enim runc Spiritus sanctus confirmatis, ex impositione manuum in signo sensibili in linguis igneis, & statim intellexerunt diuersas linguis, & loquebantur eis.

Supponendum est igitur quod Christus hanc formam, & materiam, quibus modū utimur, etiā per se instituerit, & per ministrum aliquem authenticum, etiamsi iphius institutio non exprimitur promulgavit; quia sicut dicit Damascenus lib. 4. cap. 4. multa tradita sunt ab Apostolis, quæ nō sunt scripta, vt de adoratione ad Orientem, & huiusmodi; multa magis sic hic supponendum est de materia, & forma huius sacramenti.

Potest etiā hic disti. qui de materia, & forma huius sacramenti, sicut distinctum est prius de materia & forma Baptismi, quia forma huius sacramenti est relatio rationis appropriatæ aut ipsa verba. De hoc quæ signa in materia Baptismi.

S C H O L I V M II.

De ministero est magna difficultas, an sit Sacerdos, & ad factum Gr̄gorij dat varias solutiones. Vna est, quod oīlīm non fuit diffētia inter Sacerdōtes, & Episcopos; verū Hieronymus, qui hoc sensisse videtur, p̄iē interpretari potest, tantum voluisse, non fuisse diffētia quoad iurisdictionem inter eos; bene tamen quoad consecrationem, sc̄ ordinis potestatem, unde Sacerdotes, ordinare, vel confirmare nunquam potuerunt. Gr̄gorius dans potestatem illis Sacerdotibus confirmandi, eos fecit quoad hoc Episcopos. Vel dic, & clarius, sustinendo factum Gr̄gorij, ministrum ordinarium huīus sacramenti esse Episcopum; extraordinarium tamen, Papa dispensante, posse esse Sacerdotem: quod insinuare video in Florent. in decreto. Eug. dicens, ordinarium ministrum esse Episcopū, innues per hoc extraordinariū posse esse alīum. Vide in Oxon. Scholium hīc ad n. 4.

*M*inister hīc exprimitur, cū dicitur à ministro idoneo. Sed verū sit solus Episcopus, vel nō, est dubium, & sunt opiniones, sicut apparet extra de sacr. vñct. c. Cum ceteras actiones, & de consecr. distinct. 4. de Presbyt. c. mali quoque, & ponitur in litera, & d. 9. cap. peruenit. Prohibuit enim Dominus Greg. Papa Presbyteris vnius regionis ne confirmarent pueros, cui rescripsit Ianuarius, quod populus scandalizatus erat, quod Presbyteri baptizabant, & non confirmabant, & tunc concessit eis quod possent inungere in fronte. Sed hīc dicitur a Iuristis quod tantum concessit eis inungere in fronte pueros oleo, sed non chrismate sancto.

Sed hoc nihil est, quia tunc fuisse fictio, & deceptio populi, & dedisset eis occasionem idolatriandi; sicut si concessum fuisse eis dare panem benedictum pro vera Eucharistia in die Palchæ.

Item, tunc eis concessit quod prius prohibuerat; sed prius non prohibuerat Presbyteris vngere oleo, sed chrismate sancto, sed hoc fuit vere confirmare; igitur hoc eis post concessit.

Aliter dicitur, quod licet Dominus Papa hoc non posset concedere illis Presbyteris, quia hoc esset contra præceptum, & statutum Christi, tamen propter scandalum vitandum inter eos concessit eis hoc fieri ad tempus.

Sed neque istud valet, quia scandalum utilius reicitur, nisi permittitur, quam veritas derelinquatur; veritas per talem permissionem prætermittitur; quia nihil fieret in oleo simplici, quia non est materia determinata; & peccaret dispensans, vbi non potuit dispensare, & ita Papa hoc concedendo, peccasset mortaliter, quod non est adeo facile admittendum.

Ad istud dico, quod si Christus instituit quod solus Episcopus posset hoc sacramentum conferre, & confirmare, sicut solus Sacerdos consecrare, tunc sic Papa non potuit aliis, quam Episcopis, hanc potestatem tribuere, quia tamen in primiū Ecclesia non fuit tanta distinctio inter Sacerdotes, & Episcopos, vt videtur probabile, & videtur in Actibus Apostolorū, quia licet alii dicteretur Diaconi, qui nō erāt Episcopi, tamē inter Episcopos, & Sacerdotes nulla erat distinctio, sicut patet ibidem, & videtur hoc Hieronymus dicere in caput 1. Epist. ad Titum, & ponitur in illo Decreto dist. 9. cap. 5. Olim idem erat Presbyter, qui & Episcopus, quod magis ex usurpatione facta est ista distinctio inter Episcopos, & Sacerdotes, quam ex institutione diuina. Similiter

*6.
An solus E-
piscopus sit
minister.*

*Opinio prima
Iuristarum
refutatur
primo.*

*Secund.**Secunda op-
nio.**Reicitur.*

*7.
Refutatio
Doctoris.*

*Hieronim.
An in primi-
tina Ecclesia
distinguebā-
tur Presbyteri
ab Episco-
pus in*

1. Timor. 4.

*Congruentia
dissimilitudinum
Episcoporum
et sacerdotibus.*

8.
Dubium.

*An solo Apo-
poli ab initio
erant presby-
teri?*

*Rich. & A-
lenſ. ſenſio-
nia.*

Deſuſcipiſte.

4. q. 1.

in e. ſequenti habetur hoc idem, & hoc potest patere per Apoſtolum, qui conſirmare attribuit Preſbytero indiſtingue. Noli, inquit, i. ad Timo. 4. contemnere datum donum per impositionem manus Preſbyteri. Si, inquit, in primis Eccleſia non fuit diſtinctio Preſbyteri ab Epifcopo, & tunc concedebarat Preſbyteris omnibus conſirmare, ſicut Epifcopo. Quia ex prima iuſtitio non erat alijs gradus in Eccleſia, tamen propter neceſſitatem multiplicati ſunt Sacerdotes, & reliqua eis poeſtas Epifcopalis, quantum ad aliquam, quantum vero ad aliquam reſervata ſunt ſolum Sacerdotibus maioribus, qui ſunt dicti Epifcopi, & talis actus eft conſirmare; igitur tunc fuerunt Epifcopi, & pofter diſtinctio facta eft inter illos, & ſubtracta poeſtas a Preſbyteris ſolum, & non ab Epifcopis. Tunc bene potuit Do- minus Papa concedere Sacerdotibus illius regio- nis auſtoritatem Conſirmationis, & poeſtatem conſirmandi, quia iterum poſſet facere omnes Sacerdotes illius regionis Epifcopos, & tunc omnes ex officio poſſent conſirmare.

Et ſi queras quare ſoli Apoſtoli conſi- bant? Reſpondeo quod hoc fecerunt, quia tunc forte ſoli illi erant Sacerdotes; ſed ſi alij Sacer- dotes fuerunt, iji dimiferunt hoc propter ex- cellentiam, & reuerentiam Apoſtolorum, & reue- rentiani miraculorum, & lignorum mirabilium, quæ in administratione huius ſacramenti con- tiguntur; & hoc etiam tunc non fuit aliter diſtin- ctio inter Epifcopos, & Sacerdotes, quia omnes Sacerdotes erant Epifcopi.

Poſt aliter dici, quod GREGORIUS omnes Sa- cerdotes illius regionis fecit Epifcopos, quoad illum auctum Epifcopi. Et ſic patet quis eft idoneus minister huius ſacramenti, & quis non. No- enim in illa deſcriptione ponebatur Sacerdos, vel Epifcopus, ne ſolum vnuſ, vel ſolus alter, & nullo modo alius, poſſet hoc ſacramentum mi- niſtrare. Ex parte ſuſcipiens vero ponitur in hac definitione quod sit hominis non iniui, Sicut in Baptiſmo, & eft exponendum ſicut ſupra de ve- racciter accedente ad Baptiſmum.*

Sed iſtud ex iuſtitione diuina signans, ponitur vt ſignum ad placitum, tanquam genus; cetera vero ibi poſita ſunt reſpectu huius quod eft, ex iuſtitione ſignificans. Et iſta deſcriptione Con- ſirmationis comprehendit totam materiam de Con- ſirmatione; & poſt per eam reſpondere ad diuerſas queſtiones, ſicut per eam de Baptiſmo, & poſſent queri ſpeciales queſtiones de ſingulis articulis hic poſiti.

Propter modum tamen Conſirmationis, quo- ro paruas queſtiones, quarum prima eft.

QVÆSTIO II.

Vtrum ſacramentum Conſirmationis
ſit neceſſarium ad ſalutem?

1.
Argum.

*Ratio ad op-
erum. Auguſt.*

¶ Vnde ſic, de conſecrat. diſt. 5. Omnes fideles per manū impositionem Epifcoporū poſt Baptiſmū Spiritum sanctum ſuſcipere debet, ut pleniū Christiani inueniantur; Sed hoc requiriſtur ex neceſſitate ſalutis, quod homo ſit plenē Christianus.

Oppoſitum: in Baptiſmo datur gratia, & gratia; vel charitas diſtinguit filios regni & filii perdi- tionis, ſecundūm Auguſtinum 13. de Trinit. c. 18. igitur Conſirmatio non eft neceſſaria ad ſalutem.

Scoli oper. Tom. XI. Pars II.

QVÆSTIO III.

Vtrum hoc ſacramentum ſit dignius, &
nobilius quam ſacramentum
Baptiſmi?

¶ Vnde ſic, Magiſter in litera, vnuſ eft dignius alio, ſicut à maioriſbus datur, & loquitur de Cnoſiſmatiōe. Ideo Rabāus, de coſecr. diſt. 5. Septiſermis g. atie, &c. cum omni plenitudine. Oppoſitum. In Baptiſmo plenius datur gratia; igitur eft dignior.

*Argum affir-
matiūm.*

*Ratio ad op-
erum.*

QVÆSTIO IV.

Vtrum hoc ſacramentum poſſit
iterari?

¶ Vnde ſic, quia ſi morbus iteratur, igitur & medela: ſed morbus cuius eft medica- cina, eft puſillanimitas conſitendi fidem Christi, & eft incertabilis; igitur, &c. Oppoſitum in litera, de conſecr. diſt. 5.

*Arg. affirma-
tiūm.*

*Ratio oppoſi-
tū.*

QVÆSTIO V.

Vtrum in iteratione huius ſacramenti
incurredit irregularitas?

Richard hic art. 6. queſt. 1. Palud. queſt. 1. Gabr. queſt. 1. art. 3. Mai. in fine diſt. 5. Otoſ hic queſt. vnu. art. 5. S. uar. 3. part. 3. ſom. diſt. 8. ſect. 1. & alij hic citati queſt. 5.

¶ Vnde Vintum queritur ſine argumentis.

SCHOLIUM I.

Ad queſtioneſecundam, Conſirmationem non eſſe neceſſariam ad ſalutem, neceſſariam tamen eſſe ne con- temnatur. Ita communior ſententia. Vide Scholium in Oxon. hic queſt. 2. & DD. ibi citatos, & Scot. diſt. 17. queſt. 1. num. 11. Ad tertiam queſtioneſecundam, Conſirmationem non eſſe iterabilem: ita communis, & Trid. ſeff. 7. Florent. in decreto Eug. Alenſ. D. Thom. D. Bonau. & alij hic citati queſt. 4.

A D primam queſtione reſpondeo, quod Conſirmatio non eft ſic de neceſſitate, quin ſine iſpla poſſit homo ſaluari, quia vt habetur Marci vultimo, Qui crediderit, &c. ſalus erit.

Item, de conſecr. diſt. 5. Spiritus sanctus, &c. vnde paruolo non eft neceſſaria, qui ſtatiu euolat: nec etiam adulto, qui remanet pugnaturo, ſi non dimittatur ex negligencia, vel ex contem- ptu. Alio modo dicitur neceſſariam hoc ſacra- mentum, quia non poſt eſt ſalubriter contemni, neque dimitti, cum tempus opportunum adiſit; neque ex crassa negligencia, & ſic eft Conſirmatio neceſſaria pugnaturo. Ad rationes dico quod ſunt plenē Christiani in Baptiſmo: ſed qui con- temnit, poſtea non eft plenē Christianus, & ſic exponitur Glosſa.

*Deciſio queſt.
prime.*

*Conſirmatio
non eft neceſſa-
riam ad ſa-
lutem.*

Ad argum.

*Decisio 3.
quæ
Baptismus est
dignor sim-
pliciter Con-
firmatio se-
cundū quid.*

Ad secundam questionem dico, quod simpli-
citer dignior est Baptismus quam Confirmationis;
sed secundum quid dignior est Confirmationis.
Primum patet, quia Baptismus confert maiorem
gratiam, & congruum est quod sic fiat: quia magis
assimilatur Passione; secundum quid vero di-
gnior est Confirmationis propter materiam dignior-
em, & ministrum dignorem: & ista concludent
non necessitatem sacramenti, quia sic habe-
ret ministrum communem, & materiam simili-
ter.

Ad Magistrum in litera dico, quod intelligit
quod est secundum quid dignius.

Ad argum.

*Gratia bap-
tismalis est
maior gratia
Confirmationis.*

*4.
Decisio qua-
stionis terciae.
Confirmatio
est initerabi-
lia.*

Ad argum.

Ad aliud dico, quod una est gratia secundum
rem collata per quodlibet sacramentum: possu-
mus igitur loqui de gratia collata per Baptis-
mum, & Confirmationem duplice; vel de ipsa
totaliter, quæ confertur in Baptismo & in Con-
firmatione; & sic ista tota est amplior, & ma-
ior, quam gratia Baptismalis tantum, sicut to-
tum sua pars. Et sic potest dici amplior gratia
conferti per Confirmationem, & gratia septiformis.
Vel postulamus loqui de gratia collata in sola
Confirmatione, comparando ipsam ad solam
gratiam baptismalem; & sic dico, quod baptis-
malis est maior.

Ad tertiam questionem dico, quod non iter-
ratur, quia hoc Sacramentum imprimit chara-
cterem, per quem constituitur in determinato
gradu, & obsequio in familia Christi. Constitui-
tur homo per Sacramentum Confirmationis
spiritualiter in statu militari de familia Christi,
ad defendendam fidem Christi; & haec est una
congruentia. Sed causa principalis initerabilitatis
huius Sacramenti est diuina institutio, quia
voluit Deus ipsum non iterari.

Ad rationem dico, quod non sequitur, mor-
bus est iterabilis, igitur medela; quia in prima
susceptione imprimit aliiquid, per quod ha-
bet medelam interiorem contra morbum fu-
turi, quoties paenituerit. Vel potest dici, quod
non iteratur morbus, contra quem instituitur,
quia instituitur contra pusillanimitatem contraria-
tem ex peccato originali; & illa pusillanimitas
non reddit.

S C H O L I U M II.

*Nulla poena ipso Iure affici reconfirmantes, vel re-
confirmatos. Ratio est, quia id Iure nou habetur; neque
argumentum a simili habet locum in paenit. Ita Docto-
res citati in initio q. quinque.*

*s.
Opinio Iuri-
barum.*

** d. 6. q. 7.
Decisio 9.*

*Iuristenon
faciuntur.*

Quantum ad quartam Questionem, sunt
opiniones; dicunt enim quidam quantum
est ex parte suscipientis, quod suscipiens bis
scienter hoc sacramentum est irregularis, nec
potest cum eo dispensari, nisi a solo Papa, & hoc
tantum si interpret Religionem propter fauorem
Religionis. Si autem bis recipiat hoc sacramen-
tum ignoranter, dicunt quidam diuersimode
sicut superius de iteratione Baptismi.*

Respondeo tamen quod iterans, siue recipien-
tis Confirmationem, siue danis, non propter
hoc est irregularis, quicquid Iuristæ dicant, non
enim possunt Expositores statutorum Papalium
statuere penas: Irregularitatis, sed solus Papa,
qui illa condidit. Vnde Dominus Innocen-
tius librum unum, quem condidit, noluit vt
haberetur tanquam statuta continens, sed sicut

opus magistrale, & ideò multò fortius; nec
Glossatores posunt huiusmodi penas statuere,
Vnde omnia argumenta, quæ ipsi faciunt per
locum à simili, vel à contrario sensibus, non
concludent irregulartatem iterantibus sacramen-
tum, sive dando, sive recipiendo, quia illa
statuta est iterantibus Baptismum, quia non in-
venerunt in toto Canone, vnde talis pena irregu-
laritatis per iterationem huius sacramenti sit in-
ficta. Vnde regula generalis est mihi, quod
nunquam irregularitas incurrit, nisi in casu
à Iure, & à Canone expresso de hoc per sum-
mum Pontificem. Potuit enim Dominus Papa
ita expressè intulisse penam irregularitatis
contra iterantes sacramentum istud, sicut fecit
contra iterantes sacramentum Baptismi, si yo-
luisset; fuisse tamē ita necessaria in isto sicut
in illo, & quia hoc non fecit, nec inflxit penam
irregularitatis iterantibus hoc sacramen-
tum sicut illud, non incurrit hic, sicut ibi,
nisi explicetur à Iure, vel à Canone: fauores
enim, & gratiae sunt ampliandi; & odia & penae
restringenda, secundum Maximam ipsorum
Iuristarum. Nec forte frequenter iterans hoc sa-
cramentum ignorans ipsum esse initerabile pene-
caret; sicut si aliqua verna frequentiter illud
reciperet propter devotionem, quia ibi excusat
ignorantia.

*Fundamentū
Iuristarum
non urget.*

*Irregularitas
non incurri-
tur nisi in ca-
su à Iure ex-
presso.*

*An ignoran-
tia excusat.*

D I S T I N C T I O VIII.

De Eucharistia Sacramento.

Q V A E T I O I.

*Vtrum Eucharistia sit sacramentum
nouæ legis?*

*Alens. 4 part. quæst. 30. mem. 1. art. 1. s. c. 3. D. Bonavent.
hic & part. art. 1. quæst. 2. Richard. art. 1. q. 1. D. Thom.
quæst. art. 1. & part. quæst. 7. 3 art. 1. Suar. ibi. diff. 39. s. 1.
Bellarm. de sacram. Eucharist. lib. 1. c. 2. Coccin in
thes. tom. 1. lib. 6. art. 1.*

Vdō non. Quia sacramentum
nouæ legis est signum collata gra-
tiae: fed Eucharistia non est huius-
modi, quia Eucharistia manet in
altari post consecrationem, & tuc
non confert gratiam:igitur.

Item, sacramenta nouæ legis causant quod fi-
gurant, non sic Eucharistia, quia significat, & fi-
gurat corpus Christi, & sanguinem contineri
sunt speciebus illis; sed illæ species non causant
corpus Christi, sed hoc est ibi ad prolationem
verborum sacramentalium.

Item, sacramenta nouæ legis habent aliquam
determinatam formam ut certa verba; non sic
Eucharistia, quia verba sacramentalia oportet si-
mul proferri, & esse cum sacramento, quia sunt
forma, & similiter è conuerso oportet sacramen-
tum simul esse cum verbis, quæ sunt forma eius;
sed sacramentum Eucharistia non est simul cum
verbis sacramentalibus, quia dum verba profe-
runtur non est ibi sacramentum, sed in fine pro-
lationis, quando nihil verborum remanet profe-
rendum vltterius.

Item, quod non est vnum, non est, 4. Meta-
phys. tex. 10. quia ens, & vnum conuenientur, &
quod

*1.
Argumentū
primum ne-
gassum.*

Secundum.

Tertium.

*Quarum.
Aristot.*

quod non est ens, nihil est; igitur quod non est vnum, nihil significat; sed Eucharistia non est vnum sacramentum, nec significat vnum, quia non est vnum signum, sed plura, quia aliud signum est species panis, aliud species vini.

Dices quod hæc ambo sunt vnum signum vnius rei, ut corporis Christi veri, & ideo verè sunt vnum signum.

Contrà: Nomina Synonyma, non obstante quod significant eandem rem, sunt tamen plura signa, quia plura nomina, & nomen est signum ad placitum illius, quod est in anima. *Peribermenias cap. 1.* ergo eodem modo in proposito. Oppositum est de Confess. distinct. 11. & ponitur in litera.

Circa solutionem istius Quæstionis primò pondenda est ratio nominis, & quid significetur per nomen huius sacramenti, sicut supra ostensum est de aliis sacramentis. Secundò videndum est, si aliquid subest illi rationi nominis. Tertiò videndum est si illa res, quæ subest illi rationi, & quæ respondet ei, sit sacramentum.

S C H O L I V M . I.

Ponit exactam descriptionem Eucharistie, & explicationem partium eius, & congruitatem institutionis ipsius.

2.
Definitio Eu-
charistie.

Explicantur
singula defi-
nitionis par-
ticula.

Quæ gracia
huius sacra-
menti

3.
Quid conti-
netur sub his
speciebus?

Quantum ad primum. Pono descriptionem talem Eucharistie: *Eucharistia est species sensibilis panis & vini post consecrationem facta a Sacerdote verbis certis cum debita intentione prolatis ex institutione discisa veraciter significans corpus Christi & sanguinem sub illis speciebus realiter contineri.* Hæc enim descriptio quantum ad singulas eius partes est necessaria. Non enim est Eucharistia in materia tantum vna species sensibilis ut panis tantum, vel vini tantum, sed est species sensibilis panis & vini simul, & quia ista species ante consecrationem non sunt sacramentum, nec aliquid sacramenti, nisi sicut quilibet panis & quodlibet vnum, ideo additur post consecrationem, & sequitur pro ministro facta a Sacerdote. Deinde ponuntur conditions requisita ex parte ministri, cum dicatur *verbis certis cum debita intentione prolatis.* Præmittitur enim primò materia: postea forma cum dicit post consecrationem. Deinde minister idoneus cum requisitis necessariis quantum est ex parte eius realiter. Deinde effectus huius sacramenti, quod est *verum corpus, verusque sanguis Christi realiter contenta sub illis speciebus,* quæ sunt vnum integrum signum huius effectus, quod est correlativum. Et omnes istæ particulæ in specieibus quæstionibus hic inferioris apparebunt.

Hoc autem speciale est in hoc sacramento, quod effectus eius est gratia subsistens non inhærens, sicut in aliis, quæ gratia per se subsistens, scilicet totus Christus, ut effectus sacramenti, semper concomitantur inseparabiliter suum signum, scilicet tales species, & ideo additur veraciter significans corpus & sanguinem Christi sub illis speciebus realiter contineri. Alia sacramenta possunt esse sine suis effectibus. Patet de facto. Hoc nullo modo.

Quantum ad secundum articulum, dico quod reale aliquid subest huic descriptioni iam posita; aliter enim esset oratio, & ratio per se falsa, si nihil sub se contineret, sed repugnaret sibi dici de quoconque, sicut hæc ratio est in se falsa,

Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

Chimera est, animal habet caput asini, & pedes leonis, & ventrem hominis, quia nihil ei correspondet. Huic autem descriptioni correspondet vera res, ut species panis & vini continent realiter corpus Christi, & eius sanguinem pretiosum. Quod hoc sit possibile, scilicet subillis speciebus contineri realiter corpus & sanguinem Iesu Christi, probabitur distinctè, 10. Si autem hoc sit possibile corpus Christi & sanguinem sub illis speciebus contineri, congruum est Christum, qui suo sancto corpore, & sanguine nos redemix nobiscum secundum illa, cohabitare. Vnde ait Math. vltimo: *Ecce ego vobis sum regnum ad consummationem facili, & non solum in aliquo signo sensibili tantum, sed realiter secundum suum corpus, & sanguinem pretiosum, ut magis excitemur ad reverentiam & deuotionem ei exhibendam.* Nisi enim corpus Christi esset in sacramento Eucharistie, parum curaretur de aliis sacramentis, & periret omnis deuotio in Ecclesia, nec exhiberetur actus latræ Deo, nisi propter reverentiam huius. Quia tam Clerici quam Laici, parant se per Confessionem, & penitentiam ad dignam susceptionem huius sacramenti; quod si non esset in Ecclesia, parum curarent homines de confessione: Nec de hoc multi curant nisi propter hoc, quod nolent videri præfisi, vel mali Christiani. Quia perceptio huius sacramenti ab omnibus Christianis semel in anno debet fieri ex præcepto, patet extra de pœn. & re, omnes utriusque, & de conf. dist. 11. dicitur ter in anno.

*Hæc continet-
ria suadetur
varius con-
gruentia.*

*Parva effet
deuotio, si non
effet Euchari-
stia.*

Congruum est etiam, ut sit nobiscum in illis speciebus propter conuenientiam speciale, quam habet, quia congruum est generatos vita spirituali, nutriti alimento spirituali. Nutrimentum autem spirituale conuenienter significatur per nutrimentum corporale, cuiusmodi est vinum & panis, ideo nutrimentum spirituale, quod est Christus totus, conuenienter significatur sub speciebus panis & vini.

Similiter si congruum est, quod sit nobiscum in illis speciebus, cōgruum est quod sit nobiscum per actum prolationis verborum sacramentalium; aliter enim nesciremus quando esset nobiscum, & quando non; & tunc nesciremus quando sumeremus sacramentum, & quando non; & sic periret omnis præparatio, & reverentia ad eum debita ad recipiendum.

Item, cōgruum est quod fiat per ministrum excellentem, & per tales communiter, ut Episcopos, & Sacerdotes, quia hoc sacramentum est excellensimum, continens Deum. Patet igitur quomodo congruum est corpus Christi, & sanguinem sub illis speciebus realiter contineri post consecrationem, & per consequens possibile. Hoc etiā factum est vere & realiter, & de facto patet Luc. 22. quando cœnâs cum discipulis suis fregit panem, & dedit eis: *Hoc inquit, est corpus meum, & similiter de vino in calice, quia sumitur ibi continens pro contento, dicens hic est sanguis mens, &c.* Quotiescumque fecerit, in mei memoriam faciet, Et Apostol. 1. ad Cor. 11. *Quotiescumque hoc faciet, mortem Domini annunciat, donec veniat, scilicet, ad iudicium, scilicet in fine mundi.* Hæc quidem dixit eis, postquam eis tradidit formam consecrationis. Et hoc firmiter tenendum est.

Quantum ad tertium articulum videndum est an illa res, cui competit illa descriptio, ut species sensibilis panis & vini sit sacramentum? Et

4.

f 3 dico

dico quod sic, quia cum dicitur in definitione sacramenti, quod est signum sensibile inuisibilis effectus, non solum accipitur ibi effectus inuisibilis pro gratia gratis data, vel gratum faciente, informantem animam sed pro effectu gratuito, & gratia per se subsistente; cuiusmodi est totus Christus in hoc sacramento. Id est dictum est supra in definitione sacramenti, quod sit signum sensibile effectus inuisibilis ordinantis hominem ad Deum & ad salutem.

*Signatum
huius defini-
tioni est gra-
tia subsistens.*

*Eucharistia
nobilissimum
sacramentum.*

Effectus autem corporis Christi sub illis speciebus non est esse gratiae informantis, sed gratiae per se stantis. Significat enim Eucharistia effectum Dei gratuitum, & gratiam per se subsistente, & id est nobilissimum sacramentum est.

S C H O L I V M II.

Eucharistiam esse unum sacramentum, & declarat optimè quomodo corpus & sanguis faciunt unum, & quomodo plura signa partialia faciunt unum sacramentum totale.

6.
*Eucharistia
est unum sa-
cramentum.*

*Sanguinem
non esse ani-
matum.*

*Duplex cor-
poris acce-
ptio.*

*Quonodo
corpus & san-
guis fa- iunt
unum signum.*

* d. 3. q. 2.
*Plura na-
turalia qui-
aque faciunt
unum signum.*

Sed estne unum sacramentum? Respondeo quod sic, quod patet tam ratione signi, quam signati. Ex ratione signati sic: Corpus Christi & sanguis aliquo modo sunt unum, & aliquo modo duo; si enim accipitur corpus pro toto eo, quod primò & totum animatur anima, & habet vitam; sic est corpus organicum totum corpus, excludendo sanguinem, quia sanguis non est animatus. Patet de se licet sit propinqua materia carnis, quae potest animari, & sic corpus animatum, organicum, & sanguis sunt duo essentialia, & possunt habere duo signa ea representantia. Alio modo accipitur corpus non tantum pro eo, quod animatur, ut corpore organico, sed pro omni co quod includit tale corpus, ut pro partibus solidis, ut ossibus, & nervis, quae sunt in tali corpore, & humoribus omnibus, & partibus homogeniis, & heterogeniis, simul. Haec omnia sunt de veritate corporis vivi, sine enim ipsis non est vita, licet in omnibus ipsis non sit formaliter vita: & isto modo sunt unum tantum integrum corpus & sanguis, & ita eis correspondet unum signum sed non unum unitate inuisibilitatis, sed unum unitate integratatis, quia corpus & sanguis isto modo non sunt unum inuisibile, sed integrata, & differt sanguis a corpore sicut pars a suo toto, & id est etiam isto modo sunt duo, ut sunt pars, & totum, & tamen unum totum integrum, & sic habent unum signum.

Qualiter autem duo possunt concurre ad constitutionem unius signi integri, dictum est supra, in materia de Baptismo*, licet enim plura naturalia non possint esse unum signum naturale alicuius effectus naturalis unius; quia unicum tale signum non habet plura pro suo fundamento, quod designat, quod tamen non est verum, quia unum signum ut timiditatis, consequuntur plura, ut pallor, tremor, pilorum erexitio, & huiusmodi, & sic de signo verecudia: Esto tamen quod sit verum, tamen ad unum signum ad placitum, cuiusmodi est quodlibet sacramentum, secundum omnes, plura possunt concurre ad omnino unum signatum denotandum: Unde oratio, quae est signum discretum ex diuersis, dicens Deum esse iustum, bonum, & sapientem, & huiusmodi, est signum unius omnino signati, etiam si fieret totus unus liber de Diuinis no-

minibus, totum esset signum alicuius unius inuisibilis, & id est signum ad placitum potest esse unum sine unitate fundamenti, quod designat: cirlus enim de ligno, circumdatu folii viventibus vitis, signat fundamentum, quod est mustum. Pater igitur quomodo hoc sacramentum est in se unum integrum, & inuisibile.

S C H O L I V M III.

In quatuor excellentiis excedit Eucharistia reliqua sacramenta. Prima, quod est permanens. Secunda, quod continet, & significet gratiam subsistentem, scilicet Christum. Tertia, quod semper habet suum significatum, adit intentio Ministri. Quarta, quod sua gratia, seu significatum primum, id est Christus, est in ipsa.

Sed quomodo est unum ab aliis diuisum? Respondeo quod hoc sacramentum distinguitur ab aliis sacramentis, & excellit illa in quatuor. Istud enim sacramentum primò est permanens; al autem in fieri; non enim est Eucharistia, quo usque sit signum veraciter continēs corpus Christi, sed quando verba sunt, & proferuntur, tunc non continet corpus Christi, sed in ultimo instanti, quando prolata sunt, quando etiam non sunt, est ibi corpus; igitur corpus Christi sub illis speciebus habet esse permanens. Hoc etiam est congruum, quia ex quo congruum est, quod voluit esse nobiscum in aliquo signo, vel signis sensibiliibus, ut supra dictum est, cōgtuum est quod permanenter sit nobiscum, quia aliter neciremus quando esset nobiscum, & quando non, & periret omnis deuotio, & reverentia ad susceptionem eius. Si enim tantum esset nobiscum in fieri, dum verba proferuntur in fine prolationis, non essent ibi species adorandæ sine idolatria, sed cum hoc sit inconueniens, sequitur quod quādiū haec species consecratae manent, quod tamdiu permanenter sit nobiscum: si enim esset in illis speciebus dum verba sunt in continuo fluxu prolationis, tunc non esset nobiscum in aliquo signo sensibili conueniente nutrimento, quia sic non nutritur.

Ex hoc sequitur unum corollarium, quod verba non sunt de forma, vel essentia huius sacramenti; quia quando verba desinunt esse, hoc sacramentum est, & quando verba sunt, hoc sacramentum non est; illud autem quod est de forma, vel essentia sacramenti, habet aliquam simultatem cum sacramento, igitur verba non pertinent ad formam sacramenti, sunt tamen forma consecrationis sacramentalis, et si non forma sacramenti, quia sacramentum permanens bene habet inceptionem consecrationis sacramentalis, & desitionem talis consecrationis, cuius verba sunt forma, sed non sacramenti permanentis; quia forma talis non est aliquid in fluxu, vel fieri quia cum unumquodque constituitur in esse per suam formam, non esset tunc permanens, sed successuum. Forma igitur huius sacramenti, quae est species sensibilis panis, & vini, post consecrationem permanens est. Forma autem aliorum sacramentorum est in continuo fluxu, & fieri, ita quod post talem fluxum non manet forma sacramenti alterius. Patet de ablutione, & prolatione verborum in Baptismo, &unctione frontis cum chrismate, & certis verbis proferendis in Confirmatione, & verbis in Pœnitentia, & Matrimonio,

7.
*Eucharistia
est una uni-
tate integri-
tatis.*

*Eucharistia
quadruplici-
ter excellit
alia sacra-
menta.*

*Congruentia
permanentia
Eucharistie.*

8.
*Corollarium
huius doctri-
nae.*

*Verba sunt
forma conse-
cracionis, non
Eucharistie.*

*Forma huius
sacramenti
est species sen-
sibilis panis
& vini.*

Matrimonio, & aliis, quæ ponuntur forma, illorum sacramentorum.

9.
Sola Eucha-
ristia conti-
net realiter
quod signifi-
cat.

Secundò, hoc sacramentum differt ab aliis ratione significati. Nam alia sacramenta significant gratiam accidentalem inesse animæ virtute sacramenti, istud sacramentum significat gratiam essentiale, vt Christum verum, qui est caput omnis gratiæ, & ipsum veraciter continet; & non continet gratiam accidentalem virtute sacramenti, nisi per modum meriti, quia dignè se præparans ad susceptionem Eucharistie, recipit gratiam accidentalem etiam ab illa gratia essentielle, quæ hic virtute sacramenti veraci, & inseparabiliter continetur.

Tertia differentia, quod hoc sacramentum semper est verax, non solum quantum est ex parte sui, sicut alia sacramenta, sed ex omni parte continent verum corpus Christi sub illis speciebus post consecrationem, quamdiu manent illæ species, etiam minister sic fietus, vel præcitus, vel qualitercumque malus, seruata forma consecrationis Ecclesiæ, & intentione consecrandi. Quare hoc sacramentum semper infallibiliter habet secum suum signatum; non sic in aliis sacramentis. Licet enim alia sacramenta semper habeant quod figurant, scilicet gratiam accidentalem, & inuisibilem, quantum est ex parte sui, tamen non semper illum continent, si impedimentum fictionis insit. Patet de ficto accedente ad Baptismum, vel Pœnitentiam, vel alia sacramenta.

Sola Eucha-
ristia ex omni
parte est in-
fallibilis in
figurando.

10.
Alia omnia
sacramenta
gratiæ ac-
cidentalem
significant.

Quarta differentia, quod Eucharistia semper in se continet gratiam subsistentem, dum manent species, vt Christum, quem designant; non sic alia sacramenta continent semper gratiam accidentalem, quam figurant. Patet ex iam dictis.

Ex prædictis patet quod corpus, & sanguis in ratione primi signati distinguuntur, & sic habent propria signa sua partialia distincta post consecrationem languinis, licet in consecratione panis corpus & sanguis sint vnum signatum integrum, sub specie panis, quia ubi est corpus, ibi est sanguis eius; isto modo sumendo corpus pro toto integro ex partibus solidis, & fluidis humoribus non animatis.

11.
Ad primum
argumentum
principale.
Quemodo
Eucharistia
significat
gratiæ ac-
cidentalem.

Ad primum argumentum, dico quod perceptio sacramenti, & manducatio ista sacramentorum, & istarum specierum, est signum gratiæ collatae accidentalis, quando debito modo suscipitur ab illo, cui confertur per dignam reuerentiam, & præparationem ad illud suscipiendum. Sed Eucharistia, quæ est species sensibilis panis & vini, post consecrationem est signum gratiæ essentialis, & effectus gratuit permanens, qui semper concomitantur suum signum: semper enim post consecrationem confert gratiam substantiale, Christum scilicet, quem continet, & gratiam accidentalem: similiiter si communicans eam dignè suscipiat, sicut debet.

12.
Ad secundū.

Ad secundū, dico quod ista ratio benè cōcludit contra eos, qui ponunt sacramenta habere causabilitatem respectu gratiæ, quia causant dispositiōnē ad eā in anima. Nō enim possunt hoc ponere respectu gratiæ subsistētis, quæ est Christus, qua ratione est hic, idē faciliter non euadunt. Ego tamen faciliter dico, sicut prius dixi*, quod sacramenta nouæ legis efficiunt quod signant, sicut dispositio efficit, vt meritum ad præmium, &

corpus organicum ad creationem animæ, & inductionem eius in tali corpore sic dispositio: sicut enim meritū & corpus organicum est dispositio necessitans ad præmium, & inductionem ultimam: formæ; sic sulceptio huius sacramenti, & hoc sacramentum est dispositio necessitans, sicut potest esse necessitas in his, quæ sunt ex institutione diuinæ ad placitum ad gratiam subsistentem. Et sicut in aliis sacramentis conceditur quod per sacramentum ut per dispositionem, quasi necessariam, habetur gratia accidentalis, quam designat, ita verè hic potest cōcedi quod per species panis & vini, post consecrationem habetur gratia subsistens, & verum corpus Christi; vt per debitam necessariam dispositionem, ita quod ly per dicat ibi circumstantiam causæ instrumentalis. Deus enim vtitur illis speciebus sensibilibus panis, & vini post consecrationem, vt ad eorum præsentiam sit ibi totum corpus Christi, non quod species illæ habeant aliquam causalitatem faciendi ibi corpus Christi nisi sicut quedam dispositio congrua, & necessaria ex institutione, cui assitens Deus facit quod sub illis sit contentum corpus Christi realiter.

Quemodo sa-
cramenta ef-
ficiant quod
significant.

Affinitas
specierum re-
spectu corpo-
ris Christi.

13.
Ad tertium.

Eucharistia
habet formæ
in facto esse à
materia rea-
litar discri-
bam.

Ad tertium, Patet quod verba consecrationis panis & vini non sunt forma sacramenti, vel specierum panis & vini, sed sunt forma consecrationis. In isto autem sacramento forma est realiter idem quod materia; panis enim est materia, & species panis est forma, consecratio autem panis & vini habet panem & vinum pro materia, & verba pro forma, & ita non est eadem forma sacramenti & consecrationis sacramentalis.

Ad quartum, dico quod ista plura possunt habere rationem vnius signi instituti ad placitum totalis, & integralis, in quo tamen signo possunt distingui plura signa partialia: & sicut signum est vnum unitate aggregationis, & non indiuisibilitatis, ita signum est proportionabiliter vnum unitate scilicet aggregationis, & non indiuisibilitatis, vel simpliciter indiuisibilis.

Ad quartum.

Q V A E S T I O II.

Vtrum forma consecrationis Eucha-
ristie sit illa quæ ponitur in Canone
Misse.

Ale. 4. part. quest. 33. memb. 2. & 4. D. Thom. hic quest. 2. art. 2. & 3. part. quest. 7-8. art. 2. vbi Suar. disp. 59. & 60. D. Bonau. hic 1. part. art. 1. quest. 1. 2. Richard. art. 3. Scot. in Oxon. hic quest. 1.

Q Vod non. Primò quantum ad consecrationem corporis, quia cum dicit hoc est corpus meum; quero quid demonstret hoc promen hoc: si substantiam panis, aut accidentia eius, propositio est falsa, quia neutrum est corpus Christi; si corpus Christi, igitur hæc oratio, hoc est corpus meum, non est tunc effectiva, quod ibi sit corpus, sicut nec ista, corpus meum est corpus meum, nam propositio, quæ est vera, nulla facta conuersione alicuius in aliud, non est conuersio alicuius in illud.

Item, sequitur quod propositio sit falsa hoc est corpus meum, quia pronomen demonstrat pro illo instanti, in quo profertur hoc prono-

1.
Arg. primum
negationum,

* d. 1. q. 4.

men, sed in illo instanti, pro quo profertur, nondum est ibi Corpus Christi; sicut &c.

Secundum.

Item secundò sic: In forma sacramenti tradita à Christo non licet aliquid regulariter interponere; sed in forma consecrationis tradita à Christo non habetur hæc coniunctio enim, quam regulariter interponimus.

Tertium.

Item, sicut pronomen primæ personæ significat personam loquentis, sic dicendo *hoc est corpus meum*, hoc pronomen possessorum *meum* dicet relationem ad personam loquentem; & ministerum verba proferente, & sic erit propositio falsa, cum non sit corpus ministri loquentis.

Quartum.

Item quartù, quod ista forma, qua vtrum circa consecrationem sanguinis, non sit recta, quia nulla debet poni forma consecrationis, nisi quæ tradita est à Christo in Canone, sed nullus Evangelista tradidit illa verba, quibus sanguinem consecramus, ergo,

Quintum.

Item, sicut verba significantia conuersionem in corpus sufficiunt ad formam consecrationis corporis, ita videtur quod verba significantia conuersionem vini, & sanguinis sufficiunt ad formam consecrationis sanguinis; igitur hæc verba præcisè sufficiunt ad consecrationem sanguinis, *hic est calix sanguinis mei*, sicut ibi, *hoc est corpus meum*, quia ista verba præcisè significant conuersionem panis in corpus, & vini in sanguinem.

Ratio ad op-
possum.

Contrà extra de celeb. miss. Cum Martha. §. Ex eo credimus, ait Innocentius III. quod forma verborum, est sicut in Canone scribitur, & a Christo Apostoli, & ab ipsis eorum acceperunt successores, ergo &c.

S C H O L I V M . I.

Premittit verba consecrationis panis & calicis esse unam formam unitate integratis, deinde verba. Hoc est corpus meum, esse formam corporis, & tamen enim non esse necessarium, necessitate sacramenti, sed præcepti. An verba præcedentia requirantur necessitate sacramenti, ut dubium reliquit, vide Fabr. h̄r. & Pettig. art. 2. Baffol. Rubion. Vorillo, qui negant secundum Doctorem præcedentia sic requiri. De forma Calicis non esse certum, an verba sequentia sanguinis mei, sint substantialia. Ponit optimam regulam pro ministris sacramentorum, ut proferant omnia verba, ante, & post illa, que censentur communiter essentialia, ea intentione, qua Christus, & Ecclesia intendunt. D. Thom. sup. a. 3. Cap. hic q. 1. art. 3. Silvst. v. Eucharistia 1. q. 6. tenent verba, que sequuntur sanguinis mei, esse de substantia, negant D. Bon. sup. Albert. h̄c. art. 7. ad quos Scottus inclinat. Durand. q. 2. Aureol. q. 2. art. 4. Baffol. q. 1. art. 3. Rubion. q. 2. art. 3.

Decisio qua-
sitionis. verba
sunt una for-
ma integrati,
sed plures
partiales.

Circa istam questionem tria sunt videnda. Primo quod aliqua sit præcisa forma consecrationis Eucharistie. Secundo, videndum quæ sit illa forma. Tertiò quæ significat illa forma, & quomodo sit vera? De primo, Patet ex questione præcedenti, quia sicut in sacramento Eucharistie sunt duo signata, primo, ut corpus & sanguis, quorum vtrumque habet rationem specialis, & partialis signati, & tamen sunt unum signatum, unitate aggregationis, vel integratis, & non indiuisibilitatis, ita duq. sunt signa partialia correspondenti illis signatis, & illa signata propriè representativa, quæ tamen faciunt unum signum in-

tegrum, illud signatum unum, unitate integratis repræsentans, ut sicut signatum integrum continet in se plura signata partialia, ita signum integrum plura signa talia, & utrumque signati partialis est unum signum pariale & una consecrationis inchoatio unitate integratis, & non indiuisibilitatis; quod patet, quia post consecrationem corporis adoratur Christus, nihil adhuc facta circa sanguinem de consecratione eius; fit enim magis interpolatio verborum inter consecrationes corporis, & sanguinis, quæ ad neutrius consecrationem pertinent. Sacramentum igitur Eucharistie, quod est unum unitate integratis multorum correspondentium multis, in signatu suo uno, potest habere unam formam unitate aggregationis, & integratis, ut patet. Quantum ad secundum videndum quæ sit forma huius sacramenti, & primò quantum ad consecrationem corporis. Secundò quantum ad consecrationem sanguinis.

Consecratio
unius speciei
non dependet
ab alia.

Quantum ad primum, dico quod hæc est forma consecrationis corporis; *hoc est corpus meum*; hæc autem coniunctio enim, est addita per Ecclesiam, & non est de essentia consecrationis; peccaret tamen qui illam omitteret à proposito, propter præceptum Ecclesie. Causa autem quare hæc coniunctio additur ab Ecclesia est secundum unum Doctorem*, ad denotandum ordinem formæ consecrationis ad usum matritæ consecratæ, qui vius non est de essentia sacramenti; talis autem ordo non est nisi per appositionem coniunctionis. Alia tamen ratio potest assignari, quia Ecclesia noluit aliquam rationem dissutam ponere in Canone, sed ante hæc verba consecrationis præmititur quædam historia ab illo loco: *qui pridie quam patet, accipit panem &c.* & idem expreſſe videtur dicerre Ambrosius de consecr. d. i. cap. Panis, expōnendo verba Canonis, & idem sicut una pars conditionalis separata & dissuta ab alia, nihil significat, ut si dicerem, *Tu os homo duci tu curris &c.* ita prædicta oratio, si dissuta posita fuisset seorsum ab aliis, non fuisset sententia completa, nec perfecta, & idem ut vitaretur omnis improprietas, & inconvenio verborum sacramentalium, in Canone est addita hæc coniunctio enim.

3.
Enim non est
de essentia
forma sacra-
menti Eu-
charistie.

* Richard.
dum hic.

Cur ponatur
enam.

Sed hic est unum dubium, si posset consecrari corpus per ista verba, *hoc est enim corpus meum*, non expressis verbis præcedentibus; ut aliquis nihil diceret ab illo loco: *Qui pridie &c.* & dicitur communiter, * quod sic; quia illa verba non sunt de essentia sacramenti, sed tantum adducuntur propter reuerentiam sacramenti, sicut & in aliis sacramentis adducuntur multa propter reuerentiam sacramenti, quæ non sunt de essentia eius; patet de Baptismo, Matrimonio, & omnibus.

4.
Hoc est cor-
pus meum
an sola suffi-
cience.

* D. Thom.
circa & alij
affirmant.

Contrà: Verba sacramentalia ex vi verborum debent significare contentum sacramenti, sed ista verba *hoc est corpus meum* sine aliis præcedentibus non significant corpus Christi sub speciebus panis realiter, licet, enim minister possit intendere ut loquatur, & proferat illa verba in persona Christi, sicut Angelus, qui loquebatur Prophetis in persona Dei. Exo. 3. *Ego sum Deus Abram, & Deus Isaac*, hoc tamen non facit aliam significacionem verborum sic prolatorum; igitur verba illa prolata à ministro non significant absolu te contentum; igitur verbis illis sic prolatis

Author ne-
gare videtur.

Exod. 3.

non

nō fit consecratio, quia non exanimatur persona Christi, cuius sunt hæc verba, & virtute cuius fit ista consecratio. Vnde sine verbis præcedentibus non habent hæc verba quod sunt sacramentalia, nec quod continet corpus Christi. Vnde si ego dicarem *Paulus dicit: hec est doctrina mea*; iam non significo quod hæc est doctrina mea, sed doctrina Pauli; sed si dicarem *hec est doctrina mea*, non significo hanc esse doctrinam Pauli, sed meam; sic in proposito. Si præmittantur hæc verba *Canonis*, qui pridie quam patereint, accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas dicet, scilicet Christus, *hoc est enim corpus meum*, significatur ibi corpus Christi contineri, & non corpus ministri, quia pronomen possessivum *meum* refertur ad personam dicente, quæ, ut constat, fuit Christus; & id est adhuc quod corpus Christi significetur ibidem contineri, oportet ut verbis præcedentibus necessariò ut videtur.

Sed de forma consecrationis sanguinis est magis dubium. Primo, cùm non habeamus formam traditam à Christo, esset dubium an aliquis vtens forma consecrationis posita in aliquo Euangeliō peccaret, & aliquid ficeret. Dicunt quidam quod nihil ficeret vtens illis verbis, sed tantum vtens verbis, quibus modò vtrum. Et ratio huius est, quia Euangelistæ non intendebant per illa verba tradere nobis formam consecrationis sanguinis, sed tantum narrare historiam. Alij dicunt quod sic. Nam Græci non habent istam formam consecrationis sanguinis, quam nos habemus, & tamen verè conficiunt, & addunt quod quæcumque forma verborum cuiuscunq; Euangelistæ sufficit ad consecrationem sanguinis.

Aliud Dubium est, quia omnia illa verba, quibus nos vtrum in consecratione sanguinis, non videntur necessaria, ut quidam dicunt, sed tantum illa, quæ significant conuersionem vini in sanguinem, ut hæc tantum, *hic est calix sanguinis mei non & aterni Testamenti &c.* pertinet ad consecrationem sanguinis, quia hoc totum est una oratio.

Alii dicunt, quod non tantum hæc, sed & quod sequitur, scilicet, *qui pro vobis tradecor &c.* qui scilicet sanguis, propter implicationem, quam importat, & sic est pars orationis præcedentis, & ita totum pertinet ad formam cœlēstrationis sanguinis. Aliud quod sequitur, nullus dicit quod sit de forma consecrationis, istud scilicet, *hec quotiescumque feceritis &c.*

Sed ultima opinio non placet, quia sicut solū illa verba, quæ signant conuersionem panis in corpus, pertinent ad formam consecrationis panis, ita ista verba, quæ denotant conuersionem vini in sanguinem, sunt de forma consecrationis vini.

Similiter quod addunt de implicatione, non mouet; quia licet in sensu compositionis faciat illa implicatio unam orationem cum præcedentibus, in sensu tamen diuisionis sunt ibi duas propositiones & orationes. Vnde ly, *qui pro vobis &c.* exponitur per hæc verba & ille pro vobis effundetur; unde sunt duas propositiones; una: *Hic est calix sanguinis mei non & aterni Testamenti*, & sequitur secunda, *& ille effundetur pro vobis*. Vnde propositio copulativa, cuiusmodi est hæc, si loco implicationis ponatur, & ille non est una propositio, nisi sicut hypothetica conditionalis, vel causalis. Nam quælibet propositio

hypothetica habet unam significationem completam tantum, ita quod una pars nihil significat deemptā alia, vt si dicarem *si ut es animal*, nulla est significatio si tamen aliam partem conditionalem addo, *tu es subflantia*, habeo orationem unam: propositio autem copulativa duas perfectas propositiones includit, quarum utraque habet perfectum conceptum, & intellectum, & complexionem unam sine alia, vt hæc *Socrates legit & sedet*, includit has, *Socrates legit*, & *Socrates sedet*. Similiter dictio implicata in propositione, in qua cadit implicatio in sensu diuisionis, includit orationem perfectam; hæc enim, *homo, qui est albus, currit*, valet istas duas, *homo currit*, *fus divisionis*, & *ille est albus*. Ita in proposito.

Qui sit sensus divisionis, & quis compositionis.

Similiter cùm dicitur quod hoc additum, noui *Testamenti*, est de formâ consecrationis sanguinis, quia facit unam propositionem cum præcedenti, non enim sequitur quod quicquid potest cum eo facere orationem unam, quod sit de forma consecrationis. Potuit enim addidisse: *hoc est corpus meum assumptum de Virgine* & eodem modo hic. Multa enim adiectiva possunt addi, quæ non sunt de forma consecrationis

Respondeo igitur breuiter quantum ad hunc articulum, quod Christus non instituit nobis in Canone, quæ verba essent præcisæ de forma cœlēstrationis sanguinis nec Ecclesia de hoc determinat. Id est periculum est dicere illa verba esse præcisæ de forma cœlēstrationis sanguinis, & illa nō, quia periculum est asserere quod nescitur, sed nō est periculum ignorare, quod non determinatur.

Ex quo patet improbatio istius dicti, quod minister nesciens quæ verba pertinent ad consecrationem, & quæ non, non conficit, nec consecrat, quia oportet ipsum intendere consecrare secundum formam consecrationis; non potest autem talam formam intendere nisi illam sciat. Dico quod hæc ratio non valet, quia tunc bonus sacerdos, & simplex nesciens præcisæ quæ verba pertinent ad consecrationem calicis, sed bona intentione legens ab illo loco, *Te igitur, &c.* utque post verba consecrationis, volens verba consecrationis esse consecratoria, & quæ non sunt verba talia, non esse talia, non consecraret, quod falso est; quia hæc est ignorantia inuincibilis, & nullo modo vitiola in tali.

Similiter etiæ sequeretur quod minister baptizans, & ignorans præcisa verba Baptismi, nō baptizaret, quod falso est, quia laicus potest baptizare.

Item, similiter de Pœnitentia, vbi non habetur certa verba, Iudex ignorans quæ præcisæ pertinent ad formam sacramenti Pœnitentie, & quæ non, & tamen omnia dicens sub intentione bona, quod sacramentalia sunt sacramentalia, & alia non, non absolvetur; quod est falso.

Item, nullus Episcopus est, qui sciat quibus verbis imprimatur character Ordinis, & quibus non, nec per consequēt scit quæ sit præcisa forma sacramenti Ordinis; igitur nullus potest aliquem ordinare. Vnde magnū periculum est hoc affirmare, & tamen sine periculo potest ignorari, quia est ignorans inuincibilis, quia nitens eam vincere cadit in errorem, nec ignorans præcisam formam consecrationis est perplexus, sufficit enim quod proferat cum ista intentione generali, ita quod quæ Christus vult esse de forma consecrationis, sint de forma, & quæ non, non: ut quæ sunt de forma, sint de forma, & quæ ad decorum, & non de forma, sic habeantur

7. Relatio Doctoris.

An sacerdos tenetur fieri præcisæ formæ calicis.

5.
An forma calicis est determinata.

Prima sententia.

Secunda.

Quæ sunt verba præcisæ necessaria ad consecrationem sanguinis.

D. Thom. & aliij.

6.
Imponatur prim.

Seconda.

Quid sit proprieatis hypostatica & quid copula.

habeantur coram Deo; & tunc verè consecrat, & baptizat, & absolut habens talē intentionem generalem, & omnia accipiuntur coram Deo, quantum valent.

S C H O L I V M II.

Reicit primò sententiam Goffredi afferentis Chri-
stum non consecrass̄e per illa verba, Hoc est corpus
meum, iāq̄e naturaliter tantum proferri: de quo vide-
Scholium in Oxon. h̄c ad n. 11. Secundò refutat dicen-
tes hoc, s̄apponere pro eo quod est, vel erit; quia si hac
est vera: ignis est aqua. Refutat ly hoc s̄apponere
pro ultimo instanti prolationis verborum, & tunc ha-
beri conceptum unionis eorum.

8.
Opinio God
freyi &
Oriam.

Imputatur
prima.

Secundò.

Richardio pi-
no.

Rei: itur pri-
mo

Significatio
secundus oratio-
nis debet re-
ferriri ad em
tempus vel
instanti.

Quānū ad tertium articulū primō vi-
 dendū est circa confeccationē corporis,
 quid valeat, & significet illa forma, & ex hoc vlti-
 terius apparabit de forma consecrationis sanguini-
 sis. Dicunt enī m̄ quidā circa primum, quid cūm
 dicitur, *hoc est corpus meum*, quid ly *hoc* non
 demonstrat aliquid; sed tota propoſitio accipitur
 quās materialiter, & dicta à Christo, sicut cit di-
 cere: *Dominus, quis est qui tradet te?*

Contra, possibile est Christum aliquibus ver-
 bis certis corpus suum consecrass̄e; & probabile
 est quid ita fecit; non autem aliis verbis, quām
 istis, igitur *hoc* aliquid demonstrat, etiam vt pro-
 posiſio est dicta ab eo.

Item, si Christus modō proferret ista verba cū
 intentione consecrandi, conficeret & cōficeraret,
 cuius probatio est, quia nō minus sunt operatiua
 & actiua illa verba prolatā à Christo in persona
 propria quām si proferantur ab aliquo alio; sed si
 Christus per prolationem istorum verborum
 conficeret; adhuc remanet eadem difficultas
 que prius, quia adhuc quārendū est quid de-
 montratur tunc per hoc pronomen *hoc*.

Alia opinio est, quid nomen, sicut adiectiuum,
 sive substantiuum, potest supponere pro suppo-
 sito cuiuslibet differentiæ temporis; tempus enim
 nō est accidens, vel consignificatum pronomi-
 nis, sicut nec nominis, sed solius verbi, & ideō
 pronomē indifferens, sicut nomen, ad signan-
 dum suppositum cuiuslibet differentiæ temporis,
 non restringit ad supponendum præcise pro
 suppositis præsentib⁹, vel tunc existentib⁹, re-
 spectu verbi præsentis temporis. Vnde potest de-
 monstrare suppositum præsens, vel suppositū fu-
 turum. Potest igitur pronomē, *hoc*, demonstrare
 quod nunc est, vel quod statim erit, vt sit sensus;
 hoc aliquid, quod continetur sub istis speciebus,
 vel in proximo est continendum est corpus meū;
 & hæc disiunctiua est vera pro altera eius parte,
 vt pronomē demonstrat, non quod nunc conti-
 netur, sed quod in futurum continetur, pro illo
 nunc, quo prolationē est terminata, quia signifi-
 catio huius pronominis, *hoc*, est in demonstran-
 do corpus, quod statim erit cūm prolationē erit
 terminata.

Contra istud vltimum arguo primō sic: Si hoc
 pronomē, *hoc*, in instanti, in quo proferetur, de-
 notat corpus pro vltimo instanti prolationis ver-
 borum, & in alio instanti pronomē demōstrat,
 & copula verbalis significat, quia pro instanti
 præsenti sit demonstratio, & in alio instanti
 significat, erit semper propositio falsa; quia de-
 monstrat pro instanti futuro, quod significat per
 copulam præsentis instantis.

Item, disiunctiua de virtute sermonis non po-
 nit alteram eius partem. Pater currit, vel ambulat,
 non ponit aliquam partem disiunctiua determina-
 tate, sed vtramque, in potentia, quia si aliquis
 infert vnam partem ex ea, facit conseq̄uens fal-
 sum; sicut igitur nō ponit disiunctiua quid altera
 pars eius poneret, ita nec efficit quid altera pars
 eius efficeret; igitur hæc disiunctiua, scilicet, *hoc*,
 quod modō continetur sub istis speciebus, vel in proxi-
 mo continetur, est corpus Christi, non est conuersi-
 ua specierum in corpus Christi, quia altera eius
 pars est conuersua; sicut igitur si hæc disiunctiua pro-
 positio sit intellectus huius propositionis *hoc est*
corpus meum, non erit conuersua.

Secundo.
Difuntiua
propositio in-
fert viram-
que partem
indetermia-
nati.

Quantū ad hunc articulū respondeo; præmit-
 tendo quid propositio, vel oratio, est signum ali-
 ciuius conceptus habendi per eam in fine prola-
 tionis. Quando enim propositio est in proferri, nō
 est signū conceptus veri, vel falsi habendi per eā,
 sicut enim per nomen nō habetur simplex cōce-
 ptus de re, nisi in fine completa prolationis, ita
 per propositionē non habetur aliquis conceptus
 cōplexus verus, vel falsus, ante finem prolationis.

9.
Refutatio
Dicitur.
Conceptus
propositi
non habet
ante finem
prolationis.

Sed tunc est dubium, si propositio non sit alicuius
 conceptus cōplexi, & veri signum, nisi in instanti
 post finem prolationis; pro quo instanti fiat vniō
 extremorū propositionis. Nō enim sequitur quid
 si per propositionē habeatur conceptus determi-
 natus in fine prolationis alicuius in instanti post
 finē prolationis, quid in eodem instanti fiat vniō
 extremorū propositionis in re. Posset enim haberi
 cōceptus determinatus in fine prolationis ali-
 ciuius, licet extrema eius fuissent prius vnta in re,
 ad mille annos tempore præterito; sicut patet
 quid Adam comedit de ligno, vel Adam est in filii,
 vel vnienda in futuro in fine mundi, sicut quid
Antichristus est malus.

Respondeo, verbum præsentis temporis est, vel
 potest copulare extrema propositionis pro toto
 tépore præsenti, vel pro instanti illius téporis; &
 haec sūt causæ multiplicatis propositionis, in qua
 tale verbū ponitur, pñcēs tertium modum æqui-
 uocationis, & non ēst veritatis talis propositionis;
 in qua tale verbū sic copulet inter extrema pro-
 positionis pro præsenti instanti; & tunc tātum est
 propositio vera, & haberi potest cōceptus deter-
 minatus verus in instati prolationis eius, nā tunc
 solum intelligitur vniō extremorum in re; vt si
 transmutatio aquæ in ignē omnī simul cōcur-
 ret in hac prolatione huius propositionis, quod
 fuit aqua ēst ignis, sicut in fine transmutationis quod
 fuit aqua, ēst ignis, & tunc tantum, ita in fine prola-
 tionis propositionis hoc significantis, tantum ha-
 betur conceptus verus, & determinatus, & tunc
 denotantur extrema coniungi. Si autem verbum
 præsentis téporis copularet pro toto tépore præ-
 senti, extrema alicuius propositionis, & non in
 instanti eius, tunc tantum est conceptus habēdus
 verus, pro toto tépore prolationis eius, vt si hæc
 propositio debeat ēre vera, ego curro, oportet
 quid toto tempore prolationis, vel aliqua parte
 eius exerceam aēcum currendi, quia cursum esse
 in instanti est impossibile. Similiter si cœlū stareret
 pro aliqua parte téporis prolationis huius propo-
 sitionis, cœlum mouetur, & pro aliqua parte tempo-
 ris prolationis eius incepiret moueri, esset pro-
 positio vera. Vnde vniuersaliter illa propositio de
 præsenti, cuius extrema non vniuntur pro toto
 tempore prolationis eius, nec pro parte temporis
 prolationis eius, nec pro vltimo instanti prola-
 tionis

10.
Solutio.
Conceptus
vniuersi ex-
tremorum
quando ha-
beatur in præ-
sentione.

Que propositio
de præsenti
dictar falsa
& quoniam

tionis propositionis est simpliciter falsa. Vnde hæc propositio, ego *bibo*, de virtute sermonis est falsa, à quoquaque proferatur, & similiter ista: *ego dormio*, quia extrema istarum vni, vel pro toto tempore prolationis, vel pro parte eius, vel pro ultimo instanti prolationis est impossibile; nam nullus potest loqui tempore, quo bibit: sed in alio tempore præcedente, vel sequente, & nunquam simul, quia necessariò vnu actus alteri succedit.

Ad propositum applicando, dico quod verbum præsentis temporis non potest hic copulare extrema huius propositionis, *hoc est corpus meum*, pro toto tempore prolationis verborum, quia ista conuersio non est lucessiu, sed subita, & momentanea, & vnuo extremorum sit in instanti, per virtutem infinitam, vt ostendetur inferius; ergo conceptus habendus per illam propositionem & complexionem, *hoc est corpus meum*, exspectandus est pro fine prolationis eius; quod si tunc est vnu extremorum vera, tunc est complexio vera.

Sed posito quod hæc sit vera pro fine prolationis verborum, videndum est pro quo tempore fiat demonstratio corporis Christi per hoc pronomen, *hoc* & quid per ipsum demonstretur.

S C H O L I V M III.

Explicat clare, & Logice, quomodo ly hoc, supponit pro individuo entis, & ostendit non inde sequi, equivalere huic: corpus meum est corpus meum. Explicat quomodo forma non operatur ut vera. Vide circa veritatem propositionum 13. conclusiones, quas in Oxon. hic tradit Doctor a n. 14. & per totam questionem tractat pulcherrima logicalia, satis necessaria pro veritate formarum in sacramentis. Iuxta dicta patet quid demonstretur per ly hic, in forma calicis,

Quantum ad primum, dico quod pro illo tempore, vel pro illo instanti temporis, pro quo intelligitur ista complexio, & intelliguntur termini complexionis signare quod signant, vt sunt termini huius complexionis, quia per Philosophum, i. Perihermenias, c. 3. esse significans quādam compositionem, quam sine extremis non est intelligere. Pro illo igitur instanti pro quo intelligitur vnu extremorum, intelliguntur termini significare; sed vnu extremum istius propositionis *hoc est corpus meum*, per conuersione panis in corpus, tantum habetur in fine prolationis istius propositionis: igitur pro illo instanti intelligitur pronomen significare, & aliquid demonstrati.

Contra, significatio istius propositionis prolatæ consistit in significacione partium eius successiù prolationarum; sed significaciones partium prolationarum non sunt in ultimo instanti prolationis orationis, sed præcedunt completam significacionem orationis; igitur significatio huius pronominis *hoc*, est tantum in demonstrando aliquid cum profertur, & ita antequā detur corpus in ultimo instanti prolationis, quia tunc non significat.

Respondeo, aliud est loqui de significacione aliquorum terminorum, vt sunt in se, & vt sunt partes alicuius propositionis; *homo* enim per se sumptus habet determinatum conceptum talis naturæ specificæ, vel suppositi talis naturæ, sed vt est pars huius propositionis *homo est albus*, nihil significat, quia si dicatur *homo* antequam compleatur oratio, addendo sibi prædicatum, vt *albus*, vel aliquid aliud, nihil significat, quia terminus *vt* est pars alicuius complexionis, nihil significat, nisi

pro illo instanti, pro quo habendus est conceptus determinatus verus, vel falius illius complexionis. In proposito autem hoc pronomen *hoc*, est pars istius propositionis, *hoc est corpus meum*, quæ non demonstrat, nec significat aliquid, nisi in fine prolationis & ultimo instanti prolationis verborum, quia pro illo tantum est ibi corpus; ergo licet significatio propositionis totius constituitur ex significacione partium successiù prolationarum, illæ tamen partes successiù prolationarum non significant, nisi pro illo instanti, pro quo conceptus totius propositionis complexus est habendus.

Sed quantum ad secundum, supposito quod *ly* *hoc* in fine prolationis verborum tantum significet in ultimo instanti prolationis propositionis, quid demonstrat? Respondeo, quod sicut est ordo inter vniuersalia, quod vnum est communius, & prius alio, vt *animal* est cōmunius, & prius quām *homo*, & sic de aliis, ita est ordo continuilis quodammodo inter singulatia istorum vniuersalium; nam semper singulare magis vniuersale, est prius singulare minus vniuersali, & non communius, quia nullum singulare est commune, licet singulare vnum sit magis confusum, quām aliud, vt singulare magis vniuersale. Nam aliquis potest esse certus de viso à remotis quod est substantia aliqua determinata, & non quod sit animal; & magis appropinquans potest esse certus quod est animal per motum, & huiusmodi, dubitando quod sit homo, & quod homo, dubitando quod sit Socrates, vel Plato, sicut docet Aviceccna¹. Phys. c. 5. quare hæc dist. 3. primi lib. de prioritate primi conceptus intellectus*.

Ad propositum, dico quod *ly* *hoc*, cum additur ad determinatum singulare, dicēdo, *hoc animal*, *hic homo*, *hic Paulus*, tamen quando per se ponitur est substantium, & non habet aliquid singulare inferius demonstratum, quām singulare entis, cuius primū est. Ad hoc est ratio Metaphysica, Logica, & modus loquendi communis Grammaticalis, quia querendo de aliquo, *quid est hoc?* vt de ligno, vel de lapide, vel de homine, aut sic querendo supponis quod sit lignum, vel lapis, vel homo, & sic idē supponis quod queris, & per consequens soluis questionem querendo eam: Aut supponis singulare magis commune, & magis vniuersale, & queris de singulare minus vniuersali, & minus cōmuni, & habetur propositus, quia singulare vniuersale maximè cōmuniciter sumptū ab omnibus, nō est nisi res, vel ens; ergo singulare entis demonstrat hoc pronomen *hoc* quando per se ponitur.

Hoc idem patet ex modo significandi Grammaticali, quia adiectuum neutrius generis substantium dat intelligere, nec intelligitur pro suo substantiū, nisi *en*, vel *res*. Patet de istis adiectiis *istud*, *illud*, & *huiusmodi*, quia dicendo *istud est lignum*, *ly* *istud* dat intelligere *ens*, vel *rem*, & nihil inferius de virtute sermonis, quia descendere ad inferius singulare, est dicere fallaciam consequentis, quia non valet: *istud est lignum, ergo homo*, *vel lapis est lignum*, *sed hoc ens est lignum*: Sed pronomen illud, quod est *hoc*, est adiectiuū neutrius generis substantiū, quia dicēdo *hoc est lignum*, nō supponit, nec demonstrat, nisi singulare entis, vt *hoc*, scilicet *ens est lignum*; igitur in hac propositione *hoc est corpus meum*, *ly* *hoc* non demonstrat nisi singulare entis, quod est notissimū sensu, & intellectui, & per consequens tantum id singulare entis. Fit autem partim demonstratio ad sensum, vt quātū ad species cōtinentes corpus Christi; & partim quoad intellectum, vt quoad corpus Christi,

Quomodo si
enipotio ro-
tiu causur
ex signifi-
cione parisi.

13
Dubium.
Solutur.

Vnum singu-
lare dicitur
magis vni-
uersale alte-
ro.

Aviceccna.
* q. 1.

Hoc demon-
strat in for-
ma corporis
singulare
entis.
Ostenditur
Metaphysicè
& Logice.

Ostenditur
Grammaticè.

Explicatur
optime quid
aut se sum,
et ad intel-
lectum de-
monstrat,
hoc est cor-
pus meum.

11

12

Aristot.

Conceptus
propositionis
habetur quā-
do vnu ex-
tremorum
intelligitur.

Iollantia.

Responso.

Termini ali-
cuīis proposi-
tionis dupli-
citer possunt
considerari.

Christi, quod est contentum sub illis speciebus, ex quo sequitur quod haec propositio, *hoc est corpus meum*, licet verificetur pro corpore Christi, non tamen hoc significat quantum ad per se suum intellectum. Et igitur haec complexio vera, *hoc est corpus meum*, pro ultimo instanti prolationis verborum huius propositionis, quia in eodem instanti, si demonstratio per hoc pronomen, *hoc*, sed in hoc instanti sit translatio in corpus Christi: igitur propositio denotans terminum translationis ibi esse contentum, est vera.

14.
Obiectio.

Sed contra, licet haec propositio sit vera pro ultimo instanti prolationis, quia in illo sit translatio panis in corpus Christi, non tamen est operativa, vel conuersiva, cuius virtute fiat conuersio, vel translatio. Nam illa propositio non est operativa, vel conuersiva panis in corpus Christi, cuius veritas sequitur conuersione panis in corpus; quia ex hoc quod panis conuertitur in corpus, & est sub illis speciebus, est illa propositio vera; quia conuersio huius in illud est causa veritatis propositionis: ergo non est conuersiva, quia virtute illius orationis non fit corpus Christi sub illis speciebus.

Solutio.

In ultimo instanti prolationis forma triplex naturae in transmutatione inuenitur.

Omnis propositio viris est neutra quam vera vel falsa.

Aristot.

15.
Quomodo
propositio dicatur neutra
& sua veritate prior.

modo ordine naturae est neutra, & non vera, nec falsa in se, & abolute considerata: in secundo signo virtus diuina aliis est illis speciebus, facit corpus Christi ibi esse, quia sicut Christus, vel Deus statuit aliud ligno tenibile in Baptismo, ut ablutioni sacramentali, & conferre tempet signatum eius, & gratiam, nisi fictio esset, ita statuit quod ad sensibilia panis & vini, in fine prolationis istorum verborum, *hoc est corpus meum, hic est calix &c.*, semper faceret ibidem corpus Christi sub illis speciebus realiter contineri, & istam isto modo esse dispositionem immediatam ad inductionem corporis. In tertio vero signo naturae re positam in esse, sequitur veritas propositionis.

Dico ergo, quod haec propositio: *hoc est corpus meum*, est operativa, & conuersiva panis in corpus, ut dispositio immediata ad translationem; sicut in Baptismo ablution in aqua cum verbis suis immediata dispositio operativa ad gratiam; & extiale signum, quod semper consequitur suum signatum; & præcedit haec propositio, *hoc est corpus meum*, in ratione signi, quoad intellectum eius absolutum, rem positam in esse, & veritatem eius.

16.
Propositio haec
quomodo co-
nuerstua.

Ex quo patet ultimam opinionem esse falsam, quia dicit istam propositionem, *hoc est corpus meum*, non esse operativa, nisi inquantum vera; quia inquantum operativa, vel conuersiva, non est vera, sicut pater, sicut nec haec: *Ego baptizo te, est operativa, vel causa effectus Baptismi*, quia si esset omnino neutra, nec vera, nec falsa, adhuc Deus affiseret, ut cuidam signo sensibili effectus, & gratia inuisibilis eidem tribuendo.

Alius dicen-
di modus.

17.
Quaratione
haec forma di-
ci potest ele-
ctua.

Aliter potest dici, quod haec propositio, *hoc est corpus meum*, est effectiva translationis, ut dispositio prior ipsa translatione, non tantum naturae, sed etiam tempore aliquo modo, sicut tempus dicitur prius aliquo modo, ultimo suo instanti, licet non proprius. Vnde haec propositio prolata in tempore, est signum & causa translationis facta in ultimo instanti prolationis, sicut dispositio præcedens in tempore, est quodammodo causa illius, quod sit in ultimo instanti temporis. Vnde illi dispositioni habenti esse in tempore, Deus afficit, ut in fine dispositionis sit ibi corpus Christi.

Et si arguas de veritate propositionis, quia in illo tempore præcedet non est propositio vera, cum tunc non sit ibi corpus Christi, igitur tunc ut dispositio non est causa effendi ibi corpus, nec sic actu vera, nec falsa est dispositio ad hanc conuersionem, quia tantum est vera pro ultimo instanti, in quo sit conuersio panis in corpus. Nec hoc est inconveniens, quia si Deus instituisse vocem non significatiuam, ut quandam dispositionem ad corpus Christi, in fine prolationis posset ad prolationem eius transubstantiasse panem in corpus suum, sicut modo & vox illa fuisse non significatiua, & operativa illius transubstantiationis; igitur multo magis propositio neutra in instanti transubstantiatione posset dici operativa per conceptum absolutum, licet non per veritatem suam; quia tunc nullam haberet, ut propositum est. Ex quo patet quomodo forma corporis Christi vera est, & pro quo instanti.

Solutio.

Istud patet in ordine doctrina ex parte addiscientis. Nam conclusio sibi proposito in principio ante demonstrationem sibi factam de ea, est sibi omnino neutra. Si enim tunc mihi proponatur ista conclusio, *astra sunt paria, sine alia propositione, assentior ei, ut propositioni neutra: sed demonstratione facta de ea assentior ei propter evidentiam veritatis principiorum eius, ex quibus ipsa demonstratur.* Nunc autem si demonstratio causaret primò ipsam rem significatam, & deinde totam veritatem propositionis de illa, tunc esset omnino simile ad propositum, quia tunc primò esset propositio neutra; secundò ponetur res in esse; tertio sequeretur veritas propositionis. Sic autem est in proposito, nam propositio ista pro ultimo instanti sua prolationis, pri-

18.
Expliqutatur
forma calicis
veritas.

Et iuxta hoc patet quomodo forma consecrationis sanguinis isto modo consimili est vera, dicens, *hic est calix sanguinis mei, &c.* et cert. & prouinitur ibi nomen calicis continentis pro contento, quia aliquid non habet rationem potus; nisi in vase continente. In consecratione vero corporis Christi non ponitur continens pro contento, quia

quia corpus habens partes solidas habet rationem cibi, licet non in vase. Vnde idem est dicere, *bis est calix sanguinis mei*, & dicere, *bis est sanguis meus*, & haber hæc propositione verificati in ultimo instanti prolationis propositionis, quia pro illo intelligitur unio extremitum in re, & pro illa fit vera demonstratio sanguinis in illa specie.

Ad primum, dico quod hæc propositione, *hoc est corpus meum*, est tantum vera pro ultimo instanti prolationis eius, & pro primo instanti fit demonstratio singularis entis, quod est notissimum tam sensui, quam intellectui, & non sunt idem in conceptu demonstrare singulare ens, & demonstrare corpus post illud, licet in re sint idem, sicut in fine huius prolationis *hoc est ignis*, *aer fuit ignis*, & Deus institueret quod ad prolationem huius propositionis *hoc est ignis*, ignis generaretur ex aere, hæc esset vera, & conuersa, *hoc est ignis*, non tamen hæc, *ignis est ignis*, quia non sunt idem in conceptu, quod Deus facit hoc esse ignem, ut aërem, aut aquam, in instanti prolationis, & quod Deus faciat ignem esse ignem, sicut nec est conuersus est idem dicere, *Deus facit ignem esse ens*, & *hoc est*, ut ignem, *est ignem*. A simili in proposito non est idem dicere, *Deus facit hoc esse corpus Christi*, & *Deus facit hoc corpus esse hoc corpus*. Et cum dicit quod illa propositione non est vera, qua non est conuersa, nisi facta conuersione, concedo: sed in proposito hæc non est conuersa, *corpus Christi est corpus Christi*, vel *corpus meum est corpus meum*: quia quoad conceptum non est idem cum propositione ista, *hoc est corpus meum*.

Ad secundum patet prius * qualiter ly, enim, interponitur, & auctoritate cuius hoc sit regulariter.

Ad tertium, dico quod concludit pro me, scilicet quod oportet præmittere aliqua verba, ut intelligatur hæc oratio, *hoc est corpus meum*, de veritate sermonis esse dicta de corpore Christi. Unde quando præmitimus aliqua verba dirigendo sermonem ad alium, significamus verba alterius non esse dicta a nobis, sed tantum recitata, & ab alio principaliter dicta; sicut cum Paulus dixit *hoc est doctrina mea*, vel aliquid simile, nisi enim illa verba præmitterentur in Canone, non videbatur quod virtute illorum verborum sacramentalium feret conuersio, ut dictum est.

Ad alia duo argumenta patet responsio per dicta in corpore quæstionis.

Q V E S T I O III.

Vtrum Eucharistia necessariò debeat sumi à iejuniis?

Alens. 4. p. q. 52. m. 1. Rich. b. c. 2. q. 3. D. Thom. 3. p. q. 80. a. 8.
Suar. 161. d. 68. f. 3. 4. & 5. Palud. b. c. 2. Scot. in Oxon. q. 3.

Vò d non, *Math. 26*. patet quod Christus post cenam dedit discipulis corpus suum, quando erant pranzi. Item, ad *Corinth. 11*. qui autem efruit, domi manducet, vbi videtur Apostolus innuere quod esuriens non debet satrii in Ecclesia per acceptiōnem corporis Christi.

Contra, *de confecr. dist. 2. cap. liquido*: placuit Spiritu sancto quod in honorem tanti Sacramenti prius in os Christiani Dominicum corpus intret, quam ceteri cibi, idèo per uniuersum orbem mos iste seruatur.

S C H O L I V M.

Premissa triplici Eucharistia sumptione, resolute eam sacramentaliter, à iejuno regulariter percipiendam Scoti oper. Tom. X I. Pars II.

esse; & hoc quia Christus ita declarauit per se, vel per suos Apostolos. Ponit tamen eas, in quibus non iejuno licet hoc Sacramentum sumere, & ostendit integratem consecrationis in utraque specie esse ex precepto divino, scimus vero integratam sumptionem.

Respondeo ad istam quæstionem, quod Eucharistia potest percipi tripliciter, uno modo vt Sacramentum tantum, & alio modo vt Sacramentum, & sacramentaliter. Terziò modo vt Sacramentum sacramentaliter, & spiritualiter. Primum potest esse sine secundo, licet non est conuerso, & primum & secundum sine tertio, licet non est conuerso. Percipitur enim Eucharistia tantum vt Sacramentum, quando illæ species, sub quibus continetur corpus Christi post consecrationem, sumuntur sine fide, ut siue brutum, siue homo hoc percipiat. Nec ex hoc sequitur quod sumatur à bruto sacramentaliter, quia hoc adverbium dicit comparationem ad modum accipendi assumentis, & non assumpti. Licet enim brutum accipiat species, sub quibus continetur corpus Christi, & ita illud, quod est Sacramentum, non tamen vt est signum illius, quod ibi continetur, & ita sacramentaliter. Accipitur enim Sacramentum, & non sacramentaliter, quando aliquis accipit cum mala fide, scilicet contraria illius, quod sub illis continetur corpus Christi, ut si aliquis paganus, vel infidelis, acciperet; & ideo dicit Magister in litera quod istud Sacramentum tam boni, quam mali accipiunt.

Secundò, sumitur Eucharistia, scilicet vt Sacramentum sacramentaliter, quando sumitur cum debita intentione, & fide in generali, siue intendens sumere in generali, quod etiam ibi credit contineri; siue intendens in speciali accipere corpus Christi, sed non cu reuerentia debita, aut si in peccato mortali existens, non contritus illud sumat.

Tertiò accipitur sacramentaliter spiritualiter, quando scilicet percipiens dignè se preparat, per debitam reuerentiam ad istud Sacramentum percipiendum; quia tunc perceptio illa significat spiritualem mandationem nutrimenti spiritualis, per quam percipiens spiritualiter nutritur, & conuertitur in corpus Christi, ut fiat membrum eius, dicente Augustino, *tum mutaberis in me, sed ego non mutabor in te*; & hæc est differentia inter mandationem carnalem, & spiritualem, quia in mandatione carnali nutrimentum conuertitur, & transit in substantiam nutriendi; è conuerso in mandatione spirituali quod nutritur transit in cibum nutrientem, quia sumens corpus Christi dignè, & spiritualiter, incorporatur corpori Christi, ut cibo suo spirituali tanquam membrum eius.

Dico igitur applicando, quod tam à iejuno, quam à non iejuno potest corpus Christi primo & secundo modo percipi, non tamen debet à malis percipi, quia non percipitur ab eis sine damnatione eorum. Nam potest non iejonus ita intendere accipere corpus Christi; & hoc credere sub speciebus contineri, sicut iejonus, & per consequens ita potest sacramentaliter recipere sicut non iejonus. Sed tertio modo, dico quod tantum accipitur à iejuno: sed iejonus est duplex, scilicet Ecclesia, & natura. Iejonium Ecclesie non soluit qualsive sit modica sumptio cibi; patet de medicina, & speciebus sumptis cū tali iejuno. Iejuniū natura totaliter per quamcunque modicā cibationem, vel nutrimenti perceptionē soluitur.

Dico igitur quod regulariter percipiens corpus Christi tertio modo, debet esse iejonus ieju-

2.
Eucharistia
triplex per-
petua.

Sumpcio Eu-
charistia per
modum tan-
tum Sacra-
menti quid
& quomodo.

Sacramen-
tum sumero
quid & quo-
modo.

Eucharistia
sacramen-
tum spiritualis
sumptio quid.

Aug. tract.
26 in Ioan.
Differentia
inter man-
datiōnēm spi-
ritualem &
corporalem.

3.
Decisio qua-
tionis.

Iejonium al-
terum natu-
rae . Ecclesia
alterum.

Augustinus.

Hinc non habet esse iuriū diuini immediatū, sed mediādū tantum.

5.
Casus in quibus non ieiunus potest recipere Eucharistia.

nio naturæ, & non tantum ieiunio Ecclesia; licet ratiōne & quādoque in casib⁹ specialibus sit licitum, imo necessarium, oppositum. Quod autem regulariter non sit sumendum nisi à ieiunis, habetur de consecr. dist. 2. *Liquido*, vt argutum est in oppositum, vbi vult Spiritus sanctus, vt ait Augustinus, quod si percipi debeat. Vnde licet Christus tradiderit corpus suum post cœnam, & postquam fuerunt prans, & non ieiuniū, verisimile tamen est quod postea per se, vel per Apostolos institutum denunciauerit propter reuerentiam eius, ieiuno stomacho debere percipi, & deinceps spiritualiter manducari, & hoc conuenienter, vt homo prius intenderet quaretere cibum animæ spiritualem, quād aliquem cibum corporis corporalem, vel aliquid aliud temporale, vt sobriè, & denotè acciperetur hoc Sacramentum excellentissimum.

In casib⁹ tamen potest hoc Sacramentum recipi à prans, vel non ieiunis, vt patet de infinitis in periculo mortis, quibus datur corpus Christi, vt bonum viaticum in salutem animæ. Sed est alias casus. Consuetudo est in aliqua regione quod consecratio fit in vino albo. Ponatur igitur quod minister infundat aquam in calice, credens ipsam esse vinum album, & dicantur omnia verba consecrationis circa ipsam, sicut circa vinum, & tandem recipiatur a sacerdote post perceptionem corporis, & tunc primò post perceptionem aduertatur esse aqua. Quād an talis teneatur iterum consecrare vinum purum, & illud statim sumere: cisi sic, cum biberit aquam, & non sit ieiunus ieiunio naturæ, possit Eucharistiam accipere in aliis casib⁹, quād prædictis. Etsi non igitur sumit partem Sacramenti, & non totum Sacramentum integrum, quod prohibetur fieri à Canone.

Respondeo, duo sunt capitula in decretis de ista materia: vnum de consecr. dist. 2. cap. Relatum, & alterum, cap. 111. sequente Compertum. In quorum primo præcipitur quod quotiescumque aliquis confecerit in pane & vino, toties percipiat totum. Hoc dicit contra sacerdotes, qui frequenter in die conficiunt corpus, & sanguinem, nihil sumunt de vino, vsque in fine omnium Missarum, & tunc totum sumebant, & subdit poenam talium, nisi enim quotiescumque confecerint, integrum percipiatis, ab integro arceantur, & etiam à communione per annum se nouerint exclusos. In secundo c. præcipit quod quotiescumque conficit sacerdos, quod etiam sanguinem conficiat, quia eisdem Sacramenti non potest fieri diuīsio sine grandi sacrilegio.

6.
Si plura præcepta simul occurruunt, superius ligat.

Dico igitur quod tenetur consecrare vinum, & petcipere illud, vt Sacramentum sit integrum, & indiuīsum. Quia quando aliquis obligatur ad præcepta superioris, & inferioris, si in aliquo casu apparent contraria, sicut in proposito, non absolvitur a præcepto superioris per præceptum inferioris; sed è conuerso, semper tenetur præcepto superioris obediens, prætermisso præcepto inferioris; nec in eo casu, in quo repugnat, & nō possunt simul ambo seruari, & absolvitur a præcepto inferioris, quia inferior non instituisset tale præceptum in aliquo casu, in quo credidisset repugnare præcepto superioris. Nunc autem de integritate istius Sacramenti est utrumque tam species panis, quād vini, simul continent corpus Christi verum, & eius sanguinem, quia sic Christus instituit illud confici à sacerdotibus, & etiam conficit sic, & ab eisdem sic sumi. Pater in illis duobus cap. canonis, igitur conficiens corpus Christi vice Christi, & percipiens, licet prius suscepit

aquam, & non sit ieiunis, tenetur ex præcepto Christi vinum consecrare, vt Sacramentum sit integrum, & non diuisum, secundum secundum c. & per primum c. Quotiescumque minister conficit corpus Christi, toties tenetur illud recipere; igitur talis quicunque, licet non sit ieiunis, qui conficit corpus, & non sanguinem, tenetur sanguinem conficerere, & recipere, vt Sacramentum integrum, & completere recipiat. Nec aliquis sic non ieiunis peccat novo peccato percipiens sanguinem propter transgressionem præcepti Ecclesiæ. Imo peccaret peccato mortali, si omitteret recipere sanguinem Christi, quia maius est præceptum Christi, quam Ecclesiæ, vbi repugnat sibi Ecclesia, & maiorem penitentiam infligit conficienti tantum in una specie, quam recipienti corpus Christi stomacho non ieiuno. Pater in cap. præcedentibus de consecr. dist. 2. & cap. liquido, in lignum quod si præuidisset istum calum, nullo modo propter solutionem ieiunij Sacramentum recipi integrè prohibuisset. Nec est aliquis hic perplexus, quia ex lege Dei nullus est perplexus, sed obediens præcepto Dei. Prætermisso itaque inferioris præcepto doleat de negligentia, & securè in vino conficiat, & sic non ieiunus sanguinem sumat, & meretur implendo præceptum Dei.

Dices, scandalum erit, si postquam sumperit aquam, percipiatur iterum consecrare vinum, & sanguinem recipere.

Respondeo, utrum scandalum nasci permittitur, quam veritas derelinquatur; & idē si populus ex hoc scandalizatur, non est curandum, quia non est ex se, & ex natura sua opus scandalosum implere præceptum Dei, sed malè interpretantibus est scandalum, quod non potest conuenienter vitari, & idē non ponderandum sicut dicitur apud Matth. c. 16. de illis scandalizatis, simile illis, caci sunt, si enim populus sciret causam, quare iterum conficeret in vino, quam possunt supponere rationabiliter, non scandalizarentur, sed multum ædificarentur. Potest enim sine omni scandalo conficerere sanguinem, & ipsum recipere postquam aquam sumperit, supplendo quod incaute fuit omissum in Sacramento. Potest enim cautè ire ad cornu altaris, & ibi recipere magnam quantitatem de vino, si aliqua pars aquæ remaneat in calice; deinde redire ad medium altaris, & dicere ibi supra vinum ab illo loco. Simili modo, usque illud hoc quotiescumque feceritis, & sine aliquo scandalo illud recipere.

Ad primum argumentum in oppositum, dico quod Christus reliquit Apostolis hoc statuere, vt nullus spiritualiter hoc Sacramentum regulariter acciperet, nisi ieiunus ieiunio naturæ, vel ipsemet statuit hoc, & per Apostolos Ecclesia nunciauit.

Ad aliud, dico quod intentio Apostoli est in oppositum, vt scilicet primò sumat Sacramentum illud, & deinde post domi manducet, quia primo tempore, quando consecrabant sacerdotes in magnis panibus, & magna quantitate vini, de illis aliqui esurabant, & ebrij erant, & erat contencio inter eos, quam volens destruere Apostolus, hortatur vt Sacramentum spiritualiter recipiant, & domi manduent plenum cibum.

Sed hic est vnum dubium de corpore Christi in Parasceue, quando sacerdos recipit vinum prius tantum, & non sanguinem post receptionem corporis Christi, & per cōsequens non videtur quod semper sit necessarium Sacramentum illud recipi in utraque specie, sicut dicit ista decretalis.

Respondeo, dixi prius quod omnis conficiens corpus

Integritas consecratio-
nis est ex pre-
cepto diuīno.

Peccaret con-
secranti si non
sumeret.

Communica-
tio ieiunii est
præceptum
Ecclesiæ.

Replica.

7.
Solutio.

Modus con-
secrandi ca-
licis sine vlo-
scandalo in
caso posito.

8.
Ad primum
principale.

Christus re-
liquis Ecclesie
modum quo Eu-
charistia sum-
etur. Ad secundum.

9.
Obiectio.

Solutio.

*Integritus
Eucharistia
non requiri-
tur in sum-
ptione , sicut
in confes-
tione.*

corpus Christi debet confidere in utraque specie, & hoc dicit illa decretalis, non tamen semper quod recipiens recipiat in utraque specie; quia infirmus potest tantum illud recipere in una specie, ut in specie panis, ut paret, sed sacerdos in die Parasceues non cōficit aliquid, sed vultur corpore Christi, quod confeatum erat in die præcedenti; & idē licet sacerdos in illa die habeat actum aliquem sacerdotis, offerendo scilicet orationes, dicendo pro se, & pro populo, non tamen principalem actum, qui est confidere corpus Christi.

Alio modo potest dici aliquis in peccato, quia post peccatum commissum non penituit de eo, & isto modo dicitur esse in peccato, quia non est libi remissum quovsque penitentia. Tertio modo aliquis contritus de peccato prius commisso, & tamen non confessio, dicitur esse in peccato, & iste licet non sit peccator quantum ad maculam, quia penituit, est tamen quantum ad reatum, quia adhuc obligatur ad confessionem per Ecclesiam, si oportunitas sacerdotis occurrit.

*Aliquem esse
in peccato
contingit
tripliciter.*

Primo modo existens in peccato mortali, si communicet, addit peccatum peccato, & sic intelligit Apostolus 1. ad Corinth. 11. quid percipientes hoc Sacramentum debent esse diligentes, saltem quod non sciant se esse in peccato mortali cum recipiunt.

*Quomodo
communi-
cans in pec-
cato mortali
ex ignoran-
cia, excusa-
tur.*

Secundo modo existens in peccato, aut non penituit, cum sciat se esse in tali peccato, & tunc est in primo gradu: aut non recolit se esse in peccato; quod duplicitate contingere, aut propter negligentiam suam, quia non discutit, nec examinat conscientiam suam; & tunc peccat recipiens; quia teneretur ad discussionem: si autem discutit, sicut potest humano modo cognoscere, & non inuenit in se peccatum, nec peccat mortaliter comunicando, neque venialiter: tunc, quia nullus teneretur ad impossibile, sed impossibile est se habere certitudinem, quod non est in peccato mortali.

Tum, quia si teneretur discutere quovsque esset certus, quilibet communicans exponeret se periculo peccati mortalis, quia quilibet debet timere se esse in tali, & sperare quod non.

Tertio modo, ut qui penituit interius, sed non satisfecit Ecclesiæ. Distinguo, aut habet oportunitatem confitendi, aut non habet; si habet ut quod habet confessorem idoneum, hoc est qui habet potestatem, & non habet firmam credulitatem quod ipse reuelat confessionem, tunc tenetur prius confiteri, quoniam communicare: si autem non habet oportunitatem confitendi, aut illi incumbit ex officio communicare, aut non, si non incumbit, igitur teneretur expectare, vel peccari mortaliter; si incumbit sibi necessitas, ut propter vitationem scandali in se, vel in proximo, ut sacerdos Parochialis tenetur in solemnī festo celebrare: vel si aliquis induitus alba, & tunc occurrat sibi aliquod mortale, quod commisit, nec possit pro tunc habere confessorem idoneum; nec potest vestimenta pone-re sine scandalo, debet celebrare, modò peniteat, ad vitandum scandulum.

*Quandoque
licet in pec-
cato mortali
existenti co-
municare.*

Si autem aliquis existat in peccato veniali, nullo modo peccat, nec venialiter, nec mortaliter communicando; quia veniale nullo modo repugnat effectui huius Sacramenti, nec conuersio-ni ad Deum. Melius tamen est de illis confiteri, qui potest antequam communicet, licet non sit necessarium.

*Veniale non
impedit com-
munionem.*

Ad primum, dico quod nullus peccat faciendo modo debito illud ad quod tenetur; bene tamen propter medium indebitum faciendi. Vnde bene potest contingere quod ille, qui est in peccato mortali, tenetur communicate, sed per nullam obligationem tenetur communicate in peccato mortali.

*Ad primum
principale.*

Ad aliud pater in positione, quia si tunc habeat memoriam primò postquam confecit, nullo modo potest dimittere, sicut neque in casibus minoribus propter scandalum.

*Ad secun-
dum.*

DISTINCTIO IX.

De dispositione communicantis.

QVÆSTIO VNICA.

*Vtrum existens in peccato mortali peccet
nouo peccato communicando, & re-
cipiendo corpus Christi?*

Alens. 4.p.9.46.m 5.D.Bonav.hic art.2 q.2.D.Thom.9.2. &
3.p.q.80.a 4. & 5.Suar ibi d.66. scđ.1 & 2.Scot.in Oxon.
hic quest. unica.

Vō d non, quia aliquando tenetur existens in peccato mortali communicare, & nullus faciendo quod tenetur, peccat. Assumptum patet, quia quilibet tenetur communicate saltem semel in anno ex præcepto.

Item, de confér. dist. 2. relatum, dicitur quod sacerdos, qui consecratur, tenetur communicate, et si sit in peccato mortali, & tunc non tenetur confiteri, quia tantum semel in anno sufficit.

Item, nullus tenetur confiteri nisi semel in anno ex præcepto, ut patet extra, omnis viriisque sexu, &c. igitur potest quilibet facere quod tenetur ex officio, et si tantum semel in anno confiteatur. Non enim videretur quare dictum præceptum non sibi sufficiat ad salutem, in semel confitendo, sicut & alteri Christiano, cum non videatur speciali lege astrictrus.

Oppositum 1. ad Corinth. 11. *Qui manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit, &c.* talis est huiusmodi, qui non spiritualiter est membrum Christi, & percipit Eucharistiam; quæ perceptio significat ipsum spiritualiter incorporari Christo.

August. Præterea, Augustinus super Ioan. Homil. 26. loquens de malo sacerdote, *Tanta, inquit, rei Sacramentum ad iudicium percipit.*

S C H O L I V M.

Existens in peccato mortali, & non penitens, aut penitens quidem, sed non confessus, cum habeat presentiam confessari, si communicet, peccat mortaliter, nisi necessitas fecis facere cogat. Trid. scđ. 13. cap. 7. & can. 11. Cyprian. lib. 3. ep. 15. unde reprehenditur Caiet oppositum tenens; p. 9.8.a.4. peccans autem venialiter, & ab eque confessione communicans, nullo modo peccat, sed melius & huiusmodi peccata prius confiteri.

Si autem aliquis existat in peccato veniali, nullo modo peccat, nec venialiter, nec mortaliter communicando; quia veniale nullo modo repugnat effectui huius Sacramenti, nec conuersio-ni ad Deum. Melius tamen est de illis confiteri, qui potest antequam communicet, licet non sit necessarium.

*Veniale non
impedit com-
munionem.*

2. Decisiō qua-
stionis.

R Espondeo, quod tripliciter aliquis potest intellegi esse in peccato mortali, vel quia tunc actualiter peccat, ut habens propositum peccandi, & voluntate actualiter malam, & peccatum, cum peccatum sit principaliter in voluntate, vel quia placet sibi de peccato commisso præterito, vel exteriū actualiter operatus malum, & peccatum, & istis tribus modis actualiter peccat.

Scoti oper. Tom. X I.

Ad tertium.

Ad aliud, dico quod regulariter non tenetur aliquis ad confessionem, nisi semel in anno; tamen in casu tenetur, quod exponens se periculo mortis, nisi prius confiteatur, peccat mortaliter, tamen bene tunc possit penitentie de peccatis suis in periculo mortis, & non damnetur. Sed cum hoc oportet eum penitentie de confessione omissa, quia forte hoc est peccatum mortale. Sic etiam speciali lege tenetur sacerdos antequam exerceat istum actum ad penitentiam exteriorem. Et si inquisas qua lege. Dico quod illa lege Apostoli, quae habetut 2. Corinth. 11 probet seipsum homo, &c;

Tertio, si corpus Christi esset sub illis speciebus realiter, aut esset habens partem extra partem, aut non; si non, igitur esset ibi non quantum, quia definitio quanti continui saltus permanentis, est habere partem extra partem. Nec posset ibi esse primo modo, quia tunc esset corpus Christi minus se ipso, quia minus corpus non potest esse simul cum maiori, nec est conuerso: sed si corpus Christi sub speciebus panis haberet partem extra partem, esset maius quantitate hostia, & simul cum hoc, cum esset cum dimensionibus hostia, & esset maius se, & simul esset maius corpus cum minori.

Tertium.

Contra, Match. 26. *Hoc est corpus meum, vbi pro-nomen non demonstrat nisi species panis pro vi-*

Ratio ad op-pefum,

timo instanti prolationis verborum sub esse cor-poris Christi tanquam cuiusdam signo, ad quod voluit Deus pro illo instanti facere ibi corpus suum. hoc, inquit, facite in meam commemorationem.

SCHOOL M. I.

Corpus Christi verè est in Eucharistia; quia scilicet Scriptura habet expressè, & constat non fuisse Christum locutum Metaphorice. Vide Trid. Sess. 13. c. 1. & 4. & Bellarm. lib. 3. de Eucharistia. Monet sex questiones. Ad quinimum, sententia D. Thoma est, hic ponit corpus Christi sine villa sui mutatione, per mutationem panis in ipsum. Hanc refutat varijs rationibus. Vide Doctorem in Oxon. huc a n. 4. Refutat aliam sententiam, qua ad sextam questionem respondet, quantitatatem Christi hic non habere modum quantitatis, sed substantias; quia proprietas natura non variatur ex agente, neque ex prioritate termini, ergo nihil refert, quod quantitas hic sit secundarius terminus, ut caret suo modo. Se-cundò, si conuerteretur quantitas in quantitatem, sic esset sub modo quanti, in quod conuerteretur. Vide Doctorem citatum à num. 12.

1.
Argumentum.
primum ne-gativum.

Vero non; sub speciebus panis non consecrati non realiter continetur; igitur nec sub illis continetur post consecrationem. Probatio consequentia, non potest corpus Christi aliter contineri sub illis speciebus nunc, quam prius, nisi aliter se habeat nunc quam prius, quia sicut impossibile est aliquid esse, quod prius non fuit, nisi mutetur secundum formam, ita impossibile est quod aliquid adsit in aliquo, vbi prius non fuit, nisi ipsum mutetur secundum vbi: sed si corpus Christi nunc sit sub speciebus panis, & prius non fuit, & non sit mutatio in illis speciebus, igitur mutatur secundum vbi localiter; sed non potest mutari localiter nisi dimittendo unum locum, & acquirendo alium, quod non conuenit corpori Christi, quia secundum Augustinum super Ioan. Homil. 24. & de consecr. d. 1. vbi supra donec finiatur seculum 1. De-minus est sursum in celo, igitur non potest corpus Christi sub speciebus contineri magis realiter post consecrationem, quam ante.

Augustinus.

Secundum.

Item secundò sic: corpus Christi sub illis speciebus non potest realiter contineri, ut non quantum existens, quia cum in celo sit quantum, & sub illis speciebus est non quantum, simul esset quantum, & non quantum. Nec etiam potest ibi contineri ut existens quantum, quia quantitas non potest separari a suo modo quantitatiu, sicut nec subiectum a sua propria passione, ut homo a risibilitate, & triangulus ab habere tres; sed modus quantitatius si esset aliud a quantitate, non esset passio eius; igitur non potest corpus Christi quantum existens, esse sub speciebus panis sine modo quantitatuo.

Si dicas quod corpus Christi quantum est ibi, & modo quantitatuo.

Contra, si hoc esset verum, sequeretur quod dimensionis corporis Christi simul esset cum aliis dimensione, ut panis, quod non est verum; ergo nullo modo potest corpus Christi ibi contineri.

R^espondeo ad quæstionem: vbi primò ostendo quod ita est, & quod possibile sit sub illis speciebus corpus Christi veraciter contineri. Secundò ostendo quomodo hoc sit possibile, & quomodo hoc est. Quantum ad primum, tenendum est quod de facto est ibi verum corpus Christi sub illis speciebus, sicut pater de consecr. dist. 2. panis est in altari; & infra cap. *Hoc est, &c. ego Berengarius.* Nam secundum Augustinum 83. q. q. 60. Circumstantia Scriptura dat intelligeri Scripturam. Nunc autem Christus dicens se ipsum esse vitam, & discipulos suos palmites, quo modo dixit illos palmites, eodem modo dixit scipsum esse vitam; non dixit discipulos suos palmites per naturam, sed per quandam figuratiuam proprietatem, quia ipsi non erant veri palmites, sed tantum per quandam similitudinem. Patet ex circumstantia Scriptura; igitur ut sic fuit ipse vitis; sed quando dicit, Luc. 22. *hoc est corpus meum*, non dixit discipulis suis, & vos membra mea, sed quantum ad eos, addidit, *quod pro robis, & pro mulierib[us] tradetur in remissionem peccatorum*, quod tantum conueniebat vero corpori suo, à principio enim Christianæ religionis fuit de substantia fidei corpus Christi realiter sub speciebus panis contineri, sicut quædam alia veritas de Sacramentis.

2.
Probat au-
thoritate Scrip-
tura conti-
nentiam cor-
poris Christi
sunt speciebus.

Ad probandum possibiliter est huius, scilicet, quod corpus Christi realiter continetur sub illis speciebus, oportet multa probare, quæ videntur includere contradictionem. Primo, quod vnu quantum simul possit esse cum alio quanto. Secundo, quod maius quantum possit esse cum minori quanto. Tertio, quod maius quantum possit esse simul cum qualibet parte minoris quanti. Quartu, quod subiectum possit esse sine quantitate. Quinto, quod

3.
Multi suppo-
nenda ad h[ab]e-
possibiliterem
probandum.

quod corpus possit alicubi esse, vbi prius non fuit, sine sui mutatione de loco ad locum. Sexto, quod quantum possit esse sine modo quantitativo: quorum possibilitatem ad omnia esset nimis prolixum nunc probare, & idem possibilitatem duorum ultimorum tantummodo probo, ex quibus possibilis aliorum inferius apparebit.

Quæcum ad primum istorum duorum, dicitur quod corpus Christi incipit esse sub speciebus panis, vbi prius non fuit, sine sui mutatione, sed per mutationem alterius, quod conuertitur in ipsum, & ita non oportet quod illud mutetur secundum locum, quod nunc est alicubi, vbi prius non fuit, quia aliquid potest esse conuersum in ipsum, & mutari.

Quæcum ad secundum articulum, dicit quidam quod quantitas corporis Christi est sub speciebus panis sine modo quantitativo, quia substantia panis solum conuertitur in substantiam corporis Christi, ut in per se terminum eius; non autem in quantitatem corporis eius per se; sed tantum concomitantur, sicut cibus naturalis secundum substantiam eius conuertitur in substantiam rei alienda per se, & quantitas in quantitate, 3. de partib. Animal. c. 5. Quantitas, & alia accidentia non sunt hic ex vi Sacramenti, sed tantum ex concomitantia naturali eorum ad substantiam, & per consequens cum substantia corporis immediatè sit sub illis speciebus, & dimensiones eius tantum concomitantur, & per accidens, non est ibi corpus mediante quantitate, nec per consequens mediante suo modo quantitativo.

Contra primum potest sic argui: Transubstantatio cum sit mutatio substantialis, habet pro per se terminis suis substantias: per nullam autem mutationem acquiritur, nisi per se terminus eius; ergo per istam mutationem, quæ est transubstantatio, non habetur pro per se termino eius, nisi substantia, sed praesentia corporis Christi modò existentis sub specie panis, & prius non, non est substantia, quia nec substantia panis, quia illa non manet in fine transubstantiationis; nec substantia corporis Christi, quia tunc aliquid substantiaz corporis Christi esset nouum, sicut praesentia eius cum istis speciebus est nova. Ex vi igitur transubstantiationis substantiaz panis, non habetur praesentia corporis Christi sub illis speciebus; igitur vel sine omni mutatione præcedente, est modò sub illis corpus Christi, sub quibus prius non fuit, quod videatur mirabile; vel ista praesentia habetur alia mutatione, quam per transubstantiationem. Confirmatur ratio, quia qualibet mutatione completa est, habito eius per se termino: sed per se terminus transubstantiationis est substantia corporis Christi; præsentia autem corporis Christi cum illis speciebus, non est substantia corporis Christi; igitur illa præsentia corporis Christi sub illis speciebus non habetur ex vi transubstantiationis.

Item, secundò sic: quod conuertitur in aliquid præexistens, magis acquirit conditiones eius, quam è conuerso. Pater de nutrimento conuerso in carnem, quod accipiendo esse illius, accipit qualitatem, & quantitatem, & vbi eius; igitur panis conuersus in corpus Christi, ex vi conuersationis magis acquirit vbi illius, quam è conuerso, igitur ex sola conuersione corporis Christi magis acquirit panis vbi corporis Christi in celo, quam corpus Christi præsentia eius in altari sub illis speciebus.

4.
Per quam mutationem corpus Christi est in altari.

Opinio 1.
D.Thom.

Opinio secunda. Henr. & aliorum.
An quantitas sit biconveniens modo quantitatis.

Aristot.

Impugnatur sententia D. Thom. primi.

Corporis Christi præsentia non est per se terminus transubstantiationis.

Confirmatur.

6.
Secundò.

Item, concessa conuersione panis in corpus, posset Deus conuertere substantiam panis in corpus Christi habens esse in celo; igitur ex vi conuersationis non habetur quod sub illis speciebus sit corpus Christi facta conuersione.

Tertiò.
Posset panis conuerti in corpus Christi in celo.

Item, si panis quantus conuertetur in corpus Christi quantum & substantia in substantiam, non haberet corpus Christi esse circumscriptiuè sub speciebus, vbi fuit panis, ex vi conuersationis panis in substantiam corporis Christi; igitur similiter ex vi conuersationis panis in substantiam corporis Christi, non habet corpus esse diffinitiuè, vbi præfuit substantia panis. Consequens pater, quia non est differentia inter istas conuersiones, nisi quia terminus unius conuersationis esset tantum substantia alterius: tam substantia, quam quantitas, per quorum primum ut substantiam, non haberet esse alicubi, nisi diffinitiuè; per secundum circumscriptiuè. Antecedens pater; quia corpus non potest esse in tam paruo loco circumscriptiuè, in quo præfuit panis quantus: ergo ex vi conuersationis non est circumscriptiuè, vbi erat panis quantus, nec per consequens substantia corporis est diffinitiuè ex vi conuersationis vbi prius fuit substantia panis.

Quintò.
Arist.
Substantia panis posset esse simul cum praesentia corporis Christi.

Item, quintò sic: Deus potest ab solutè facere corpus suum esse præsens cum pane manente substantia panis, quia ad nouitatem posterioris non sequitur nouitas prioris, secundum Philosophum, 8. Physic. t. 74. & 75. vbi vult quod aliquid potest moueri localiter sine mutatione ab substantiam, quæ dicitur generatio, vel corruptio, vel sine alteratione, vel augmentatione & diminutione, quia loci mutatio est quodammodo posterior aliis mutationibus; sed præsenta corporis Christi cum substantia panis, est posterior ea, quia aduenit de novo, & potest recedere ab ea, ipsa manente eadem, quia prius non conuersa; igitur non requirit aliquam nouitatem circa substantiam panis propter nouitatem præsentiæ, sed tunc potest conuertere substantiam panis in corpus Christi, sicut si sic præsentialiter non fuisset; igitur si per conuersationem substantia panis est hinc sub speciebus, sequitur quod est hinc postquam fuit hinc.

Si dicas quod per conuersationem non sit hinc, quia prius fuit hinc, concedis propositum meum, quod ex vi conuersationis non est hinc substantia corporis; igitur substantia corporis Christi secundum suum esse hinc, non est terminus huius conuersationis, sed sola substantia corporis Christi, cui accedit esse hinc.

Circa secundum articulum contra secundam opinionem sic arguo. Vnumquodque sive sit primus terminus transubstantiationis, sive secundus, semper habet proprietates suas naturales, quæ sibi naturaliter conueniunt, & hoc sive fiat ab agente naturali, sive supernaturali, quia causalitas agentis non diversificat naturam producti, sicut patet per Augustinum 2. de Trin. & in fine libri ad Deo gratia; igitur per hoc quod quantitas corporis Christi est terminus secundus unius conuersationis, & non primus, non amittit proprium modum suum, qui est quantitatuum existere; ergo, &c.

Confirmatur, quia in nulla transubstantiatione est quantitas primus terminus, sed consequitur primus terminus ut modus eius quantitatius. Similiter igitur non sequitur quod post transubstantiationem, sit quantitas sine suo modo quantitativo, quia non est primus terminus.

7.
Quartò.
Ex vi conuersationis corpus Christi quantum non est circumscriptiuè sub speciebus.

8.
Henr. & aliorum opinio circa secundum impugnatur.

Augustinus.
Natura producti non differatur à causalitate producentis.

Confirmatur.

Secundū.

*Substantia
in se potest
producere
quantitatem.*

Tertius.

Item secundū sic: si creat Deus aliquam substantiam de nouo tantum, ut ignem sine omni quantitate, ista substantia potest ex se & in se causare quantitatem, si Deus illam non crearet; quia cum quantitas sit accidentis consequens naturaliter principia substantiae, continetur in ea virtualiter, & ita potest eam causare in se ex principiis suis. Patet, nam substantia aqua existens calida, potest virtute propria expellere calorem, & redire ad frigiditatem sine actione cuiuscunq; alterius circumstantis, vel continentis, & hoc ideo est, quia virtualiter continet frigiditatem, quæ est qualitas consequens naturali eius; igitur etsi substantia sit primus terminus transubstantiationis, & non quantitas, ipsa tamen potest tam quantitatem, quam medium eius proprium in se causare, quia virtusque virtualiter continet; igitur non sequitur quantitatem esse sine suo modo quantitatuo, quia non est primus terminus.

Item, si per istam conuersationem corpus Christi fit hic sub speciebus panis, habebit modum ipsius conuersi; igitur erit hic modo quantitatuo, sicut substantia potest conuenire modus quantitatius, quia praefuit panis modo quantitatuo.

S C H O L I V M II.

*Resolutus posse esse corpus & sanguinem Christi
esse sub speciebus panis & vini. Deinde docet in mutatione locali communiter concurrere quatuor mutationes, & octo terminos; si tamen corpus motum aliud non expelleret, tantum essent due mutationes, & quatuor termini, & si ipsum locum suum non amitteret, tantum esset una mutatio. Resolutus non posse ponit hic corpus Christi sine omni mutatione; habet ergo presentiam realem, que est respectus realis extrinsecus adueniens.*

9.
*Resolutio
Doctori.*

Quantum ad primum articulum, dico quod corpus Christi potest esse sub speciebus panis, vbi prius non fuit, sine mutatione loci, in quo prius fuit, ad locum specierem panis; & tamen oportet necessarij aliquam mutationem ponere circa corpus Christi. Quanum etiam ad secundum articulum, dico quod possibile est ita esse, quod corpus Christi ibi sit, sine modo quantitatuo.

Quantum ad primum est sciendum, quod in omni motu locali, vbi vnum corpus expellit aliud locatum, est assignare duos motus, & quatuor terminos, quia quod mouetur de loco in locum, habet duos motus concurrentes, & quatuor terminos. Vnus motus est à termino positivo ad terminum priuatuum, & dicit priuationem termini à quo, & potest iste motus vocari in motu, vel mutatio deperditua. Alius motus à termino priuatuo à quo, ad terminum positivum, & potest vocari hæc mutatio acquisitiva, ita quod quilibet motus habet duos terminos. Eodem modo est distingendum ex parte corporis cedentis isti per motum localem. Supponatur igitur quod Deus posset idem corpus in duobus locis facere, sicut duo corpora in eodem, (cuius possibilis alias apparetur), non esset tunc nisi vna simplex mutatio à termino à quo priuatuo, ad terminum ad quem positivum absque eo quod corpus motu perdat primum vbi. & si Deus faceret vnum corpus ut gloriosum cum alio corpore, fieret ei praesens, & non tantum circum-

*In omni mu-
tatione loca-
li ex parte
corporis moti-
dantur com-
munitate duo
motus, &
quatuor ter-
mini.*

*Tertidū ex
parte corporū
expulsi.*

*In acqui-
sitione noui vbi
sine depen-
diture priorū
datur una
mutatio.*

scriptiu, sed circumscriptiu, & diffinitiu, quia dato quod Angelus esset sic simul cum aliquo corpore, per aliquam mutationem, esset tunc simul cum corpore diffinitiu, & non circumscriptiu, quia praesentia Angeli cum corpore est simplicior praesentia corporis cum corpore circumscriptiu: abstrahendo igitur ab essendo simul praesentialiter cum alio in loco circumscriptiu, & diffinitiu praesentiam alicuius cum alio absolue, quod est esse praesens simplicius istis modis, sicut est in proposito, vbi corpus Christi est praesens simul cum speciebus hostiæ, oportet necessarij quod hoc sit per mutationem in aliquo, quia non est intelligibile ipsum modum esse sub hostia, & prius non, nisi facta mutatione in aliquo de nouo, quia impossibile est transitum fieri à contradictorio in contradictorium, nisi per aliquam mutationem factam in aliquo in fine illius transitus; igitur si corpus Christi modò sit sub speciebus, & prius non, hoc est per mutationem factam in aliquo. Non in pane, vel circa panem sit mutatio ex vi conuersio, quia panis non manet nec circa species, quia ista non afficiunt corpus Christi post conuersationem, nec aliter se habent post conuersationem quam prius, quia ex hoc quod modò sunt sine subiecto, non aliter se habent, quam si semper fuissent sine subiecto; sed si semper fuissent sine subiecto, non contineant corpus Christi de nouo per mutationem carum; igitur nec modò ex hoc quod sunt sine subiecto aliquo variantur; igitur oportet quod ista mutatio sit circa corpus, quod modò est sub speciebus, & prius non fuit.

Sed dato quod ista mutatio sit in corpore Christi, quid est illud nouum in eo, per quod modò est hic sub speciebus, vbi prius non fuit.

Respondeo, quod non est aliqua forma absoluta, sed tantum respectus extrinsecus adueniens, contingenter consequens extrema positiva in esse ut quædam praesentia corporis Christi sub speciebus hic, vbi prius non fuit, nec ad istum respectum praecedit aliqua alia mutatio ad formam absolutam. Posito enim ligno, & igne, sine aliquo alio in ligno, vel in igne, facta approximatio debita per mutationem, vel motum at vbi, sequitur contingenter calefactio, & hoc agit, & illud patitur; & ideo contingenter, quia positus extremis, & non approximat, non sequitur actio, vel passio. Nec etiam motus, vel mutatio ad vbi necessarij requiritur ad hoc, quod ignis agat, & lignum patiatur; quia posito obstatculo, vel impedimentou aliquo inter ista summè approximata, non agent ad inuicem, & amoro impedimento, statim agunt ad inuicem sine aliquo respectu extrinsecus adueniente, vel mutatione praecedente actionem in agente, & passionem in ligno, vel in passo. Eodem modo in proposito positis illis speciebus separatis à subiecto & corpora Christi, non necessarij sequitur praesentia Christi ad illas species, quia illa praesentia corporis ad esse sub speciebus, non est respectus oriens necessarij ex natura extemorum, sed respectus extrinsecus adueniens contingenter sequens extrema positiva, quia facta conuersio panis in corpus ex vi consecrationis, sequitur praesentia eius sub speciebus vbi prius non fuit.

Sed cuius generis est iste respectus nouus in corpore Christi? Dico quod sicut vbi Angelus aliquo modo reducitur ad Prædicamentum vbi, licet hoc non dicere Philosophus, quia non pone-
ret

*Transitus de
contradic-
torio in con-
tradictorium
arguit nece-
ssarij muta-
tionem.*

*In trans-
fusione
quid noui
oratur.*

10.

*An & quid
sit relatio
extrinsecus
adueniens.*

*Terminus
mutationis
corporis Christi
est respec-
sus extrin-
secus adue-
niens.*

*Hic nouus
respectus re-
ducitur ad
vbi.*

ter ubi posse causari, nisi ex esse in loco circumscriptiuè, sic præsentia corporis Christi in speciebus habeat reduci ad prædicamentum ubi, minus tamen propriè, quia præsentia eius cum speciebus simplicior est præsentia Angeli cum speciebus.

S C H O L I V M III.

Reicit afferentes partes corporis Christi non esse extra se inuicem in hostia, & resolutus quantitatatem corporis Christi habere ibi positionem, seu ordinem partium in toto, non tam in ordine ad locum, quia haec positio contingenter ei adueniret. Idem tenet D. Thom. quest. 36. art. 3. Alenç. 4. part. quest. 10. num. 7. art. 3. D. Bonavent. hic parti. 1. art. 1. quest. 4. vide Scotum in Oxon. hic à num. 14. & quodl. 10.

11.

Quantum ad secundum articulum, dico quod duplex est positio; una, quæ est differentia quantitatis, dicens ordinem partium in totum, secundum quam una pars totius quantitatis est extra aliam.

Quantitatis duplex positio in se & in ordine ad locum.
Opinio alienorum Nominalium.

Alia est positio, quæ est Prædicamentum, quæ dicit ordinem partium in loco, vel in toto per comparationem ad partes continentis corporis. Quantum ad perfectionem, quæ est differentia Quantitatis, dicunt aliqui quod corpus Christi est sub speciebus sine positione partium illo modo, quia sine modo quantitativo, quia sicut Deus potest facere unum corpus simul cum alio corpore, ita potest facere partem unius corporis, cum parte alterius, & quamlibet partem unius corporis cum alia parte, ut in unum cum digito, & quamlibet partem simul cum alia parte per subintractionem partium in se, vel in unam partem, & ita potest facere omnia in se ipso velque ad minimam quantitatem possibilem in natura.

Rescitur. Christus habet formam carnaturalem suo corpori in Eucharistia.

Sed istud non est conuenienter dictum in proposito, quia non est verisimile quod ita confundat corpus suum, & ita miserabiliter disponat illud, ut ubi sit caput, ibi sit pes, quia hoc collecteret formam, & omnem dispositionem naturalem corporis Christi.

12.
Opin. Doctorum.

Ideò dico aliter, quod corpus Christi sub speciebus habet positionem, quæ est differentia Quantitatis, per quam habet partem extra partem, & tantum distat caput à pede, tam cum est in Sacramento, quam cum est in celo; quia ita longus, & latus est hic, & tantum distant partes à se inuicem, sicut in celo, & ideò non est hinc sime tali modo quantitativo, & positione partium, quæ est differentia quantitatis, sed Deus afferit positionem, quæ est Prædicamentum à corpore in altari. Nam Prædicamentum positionis non dicit nisi ubi Prædicamentum cum ordine, & mensuratione partium contenti ad partes corporis continentis. Vnde presupponit Prædicamentum ubi, & superaddit habitacionem partium totius contenti ad partes corporis continentis correspondentes partibus locati habentibus positionem, & est respectus extrinsecus adueniens, quia contingenter adueniens positus extremis, & sine modo quantitativo. Et ista positione posset Deus facere alicubi realiter aliquod corpus contineri, quia ex quo ego possum facere corpus meum sine hac positione in illo, & sine quaunque demonstrata, non est mirum si Deus potest facere corpus Christi sine quaunque tali positione vniuersaliter; nam Deus potest facere superficiem sine hoc colore, & sine isto, & sine

omni vniuersaliter, quia color est extra per se rationem superficie; igitur similius cum qualibet talis positio sit respectus extrinsecus adueniens corpori, & contingenter; potest Deus facere corpus esse omni tali respectu; & per consequens potest facere quodd aliquod corpus in partibus eius non habeat ordinem ad partes loci, et si natura hoc non possit; & ita corpus Christi sine illo modo quantitativo potest esse sub speciebus Sacramenti, & istam positionem partium corporis, quam habet in celo respectu continentis, non habet in Sacramento, & per consequens sine omni respectu illo extrinsecus adueniente, quem habet in celo, potest facere corpus suum hic. Nam ubi quod habet in celo, est prius positione.

Quæcum potest habere ordinem partium inter se sine coextensione ad locum.

Dico igitur quod esse quantum sine modo quantitativo, est habere positionem partium in toto ordine partium totius ad partes corporis continentis, & quia hoc Deus potest facere, possibile est corpus Christi quantum sine modo quantitativo esse sub speciebus panis, corpus autem quantum habet modum quantitatuum ex hoc, quod habet partes eius coextensas partibus corporis continentis, & per oppositum corpus quantum, quod non habet sic partes eius extensis, & commensuratas partibus corporis continentis; cuiusmodi est corpus Christi in altari, non habet modum quantitatuum.

Quid est conservare quantum sine modo quantitatuo.

Sed dices, posito fundamento & extremis necessariò etiam ponitur relatio, sicut positis duabus substantiis æqualibus, vel aliis necessariò sequitur æqualitas, & similitudo; igitur positis extremis, corpore scilicet Christi contento, & corpore continentie; necessariò, ut videtur, sequitur coextensio partium contenti ad partes continentis, & ita positio & modus quantitatius.

Reply.

Respondeo, quod non est simile, quia æqualitas est passio relativa, & relatio intrinsecus adueniens, oriens ex extremis necessariò, & id est necessariò sequitur ea ipsis extremis positis in esse; positio Prædicamentum est respectus tantum extrinsecus, & contingenter adueniens, quia est tantum quædam extensio partium totius continentis ad partes continentis, sine qua corpus potest esse.

Solutio.

Exemplum istorum est; quia si aliquod corpus esset extra celum, in illo vacuo imaginatio, verè esset æquale corpori intra celum, vel inæquale, non tamen esset ei coextensum, quia non esset aliud extrellum coextensionis, ad quod necessariò extenso sequeretur, sicut est æqualitas, & si esset aliud extrellum, adhuc non necessariò sequeretur coextensio, quia coextensio, & commensuratio est relatio, vel respectus contingenter tantum, & extrinsecus adueniens.

Exemplificatur.

Ad primam rationem, dico quod oportet necessariò ponere aliquam mutationem circa corpus cum modò est sub speciebus, ubi prius non fuit; non mutationem ad formam absolutam, quia nulla substantia, nec qualitas, nec quantitas mutatur in eo, nec incipiendo, nec desinendo; nec mutatur propriè ad ubi, quia ex quo Angelus non propriè mutatur, sed mouetur ad ubi, multò minus corpus Christi mutatur ad ubi, propriè loquendo, multas enim conditiones loci haberet ubi Angelus, quas non habet præsentia corporis sub illis speciebus: mutatur tamen aliquo modo ad ubi, quia sicut præsentia sua potest variare locum aliquo modo, ita & ubi.

Ad argum. principia.

Quantitatis contingenter aduenit commensuratio loci.

Ad secundum. Ad secundum, dico quod corpus est ibi sine modo quantitativo, qui est positio Prædicamentum, nam positio talis in partibus totius non est nisi accidens per accidens quanti, & non propria passio eius, ut sumit ratio. Et ideo potest Deus facere quantum corpus sine tali modo quantitativo, vel tali positione partium.

Ad tertium. Ad tertium, quod si partes compararentur ad inuicem, pars corporis Christi est extra partem sub speciebus in Sacramento, & ita longus, & latus est Christus sub hostia sicut in celo. Si autem partes corporis compararentur ad partes corporis continentis, ut ad partes hostie, sic non sunt co-existentes illis, nec per hanc comparationem haber corpus Christi partem extra partem; nec hoc est inconueniens, quia partes totius possunt habere ordinem in toto sine ordine eorum ad tertium, & ad partes corporis continentis.

Corpus Christi habet etiam longitudinem in Eucharistia, & in celo.

Q V A E S T I O II.

Vtrum possibile sit corpus Christi realiter simul esse in celo, & in altari sub Sacramento?

Henic. quodl. 9 quest. 32. D. Thomas 3. part. quaf. 75. art. 1. ad 3. & hic quest. 1. art. 1. Palud. quaf. 1. Durandus quaf. 3. Capreol. quaf. 1. Heruæus quodl. 11. quest. 1. negant unum posse esse in pluribus quantitatibus, sed affirmant cum Scoto. Alenç. 4. part. quaf. 44. membro 7. Richard. hic art. 2. quaf. 2. Maior. quaf. 1. Gabr. quaf. 1. art. 2. Bellarm. 3. de Euchar. cap. 3. & 4. Suarez diff. 43. sett. 4.

I. V d o non secundum Augustinum. & ponitur, de Consecr. dist. 2. vna heres. *Argum. negotiū pri- mū.* Corpus Christi ex quo surrexit, in uno loco esse oportet.

Secundum. Item, formalis ratio essendi in loco est quantitas. patet per Philosophum 4. Phys. text. 14. sed nihil potest plurificari nisi pluri fierata eius formalis ratione; igitur si corpus Christi simul esset in duobus locis, ut in celo, & in altari, sequeretur quod haberet duas quantitates corporales; & ita essent duo corpora.

Tertium. Tertiò sic: Quæcumque vni, & eidem sunt eadem, inter se sunt eadem; igitur à simili, quæcumque sunt simul cum alio, inter se sunt simul, ergo si corpus Christi sit simul in celo, & in Eucharistia, eodem, & Eucharistia sunt simul, quod falsum est.

Quartum. Item, quod distat ab alio, est aliud ab illo; sed si aliquid simul esset in celo, & in altari, distaret à se per spacium medium, in quo non esset; igitur esset aliud à se.

Quintum. Item quintò sic: Si corpus Christi simul esset in celo, & in Eucharistia, igitur simul posset moueri, & quiescere: consequens est impossibile, igitur antecedens.

Probatio consequentia, in celo quiescit, & in hostia mouetur, mota hostia, si sit ibi, quia motis nobis mouentur omnia, que in nobis sunt 2. Topicot. cap. 3.

Ratio ad opp. Contrarium patet per multas auctoritates in litera, & extra de Consecr. dist. 2. dicitur quod verum corpus Christi est in altari sub speciebus Eucharistie, & constat quod verè etiam est in celo, quia secundum Augustinum, donec finiantur saecula, sursum est Dominus.

Aug. tract.

in Ioan.

Q V A E S T I O III.

Vtrum corpus Christi, vel aliquod aliud corpus possit simul esse in diversis locis localiter?

Doctores citati quæstione præcedenti.

A R G U M E N T U M p r i m u m n e g a t i v u m . R C V I T V R quod not. Primò, ex parte relationum oppositarum. Idem non potest referri ad fe oppositis relationibus, quia illæ includunt contradictionem: sed si idem posset esse in duobus locis simul, posset secundum illa idem dici inferius & superius seipso, & respectu eiusdem. Similiter posset dici dextrum respectu sui, & sinistrum respectu sui, & istæ relationes sunt oppositæ, & reales; igitur.

Item, si sic, in eodem respectu eiudem essent simul contraria relationes; consequens est impossibile; igitur & antecedens. Probatio consequentia, quia si idem posset esse in duobus locis, igitur idem respectu eiudem corporis posset esse distans & propinquum; sed distans & propinquum sunt relativa contraria, sicut igitur impossibile est idem respectu eiusdem esse simile, & dissimile, ita propinquum & distans respectu eiusdem. Hæc ratio differt à priori, quia illa concludit de relationibus oppositorum in communione, hæc concludit de relationibus contraria oppositorum, non autem omnes relationes sunt contraria, superius enim & inferius sunt relativa opposita, quia extrema relationis sunt opposita; sed non contraria relativa, sicut ista.

Tertiū. Item tertio sic: Idem temporale non potest esse in diversis temporibus; igitur nec idem locale simul in diversis locis. Antecedens est manifestum. Consequentia probatur, quia sicut temporale ad tempus, sic locale ad locum.

Item, si idem corpus posset simul esse in diversis locis, idem corpus posset simul moueri, & quiescere. Consequentia patet, quia in uno loco posset quiescere, in alio moueri; sed consequens est impossibile; igitur, &c.

Quartum. Item quinto sic: Si corpus Christi posset simul esse in celo & in altari, tunc simul videret aliquid, & non videret illud; consequens falso; ergo & antecedens. Probatio consequentia, quia existens in celo videret ibi aliquid sibi approximatum approximatione debita, & requirita ad actum videndi, existens in terra non videret illud ibi, quia non est sibi debitè approximatum, quod necessariè requiritur ad actum videndi, quia visio est in organo, quod non potest in quocunque distans.

Contra, Hugo de facr. lib. 1. part. 2. cap. 8. qui ferit unum corpus esse in loco uno, fecit sicut voluit, & si alter voluisse, aliter fecisse potuisse.

S C H O L I V M I.

Sententia D. Thome, Henric. & aliorum, unum corpus non posse ponere quantitatim in diversis locis, per Dei potentiam. Primo quia posse sic ponere in infinitus. Secundo, sequerentur hinc multa contraria simul. Tertiò, idem est extra terminos proprios. Quartò, Angelus non potest esse simul in diversis locis, &c.

*I*Nter istas quæstiones primò respondeo ad secundam, quia ex solutione secundæ dependet solutio

2. Argumēn-
tū p r i m u m ne-
gatiū.

Secundum.

Tertiū.

Quartum.

Quintum.

Ratio ad opp.

Opinio D.

Thome.
G. ndauenf.
& aliorum.

solutio primæ, & non multum differtunt, quidquid dicant alij. Dicunt igitur quidam quod non est possibile idem corpus esse in diuersis locis simul, quod ostendunt. Primi sic: quando aliquid, quantum est ex parte potentia agentis, potest fieri secundum varios modos circa idem suscep-
tuum, si impossibile est ipsum fieri secundum vnum modorum illorum, & secundum omnem fieri est impossibile. Nunc autem quantum est ex parte potentia diuinæ ut agentis, si corpus potest esse in duobus locis, & in quibuscumque, igitur si non repugnat corpori esse in duobus locis per virtutem diuinam, nec repugnat sibi esse ubique per potentiam diuinam, hoc est falsum, quia esse ubique est proprium solius Dei.

Item, arguunt sic: Sicut dimensiones corporis localis, vel locati, commensurantur secundum quantum, & continuum, dimensionibus loci, ita commensurantur ei per multum, & minimum; ergo sicut corpus locatum est vnum continuum, ex hoc quod commensuratur dimensionibus vnius loci, ita & non vnum, sed plura si commensuratur dimensionibus plurium locorum.

Tertiū, hoc posito ducunt ad multas contrarietates, & contradictiones; quia si aliquod corpus simul esset in diuersis locis, simul esset frigidum & calidum respectu eiusdem, quia in uno loco posset calcheri, in alio frigesceri.

Item, in uno loco ex intempore aëris ibidem circumstantis, posset infirmari, & in alio loco ex tempore aëris benè disponi, & sic simul esset benè dispositus, & infirmus.

Item, in uno posset vulnerari & occidi, & in alio non; igitur occideretur, & non occideretur, quæ omnia sunt absurdâ, quia includunt contradictionem.

Item, in uno loco esuriret, & in alio saturaretur, quia in uno posset comedere, in alio non.

Et si obiciatur contra sic opinantem, quod idem inconueniens sequeretur contra ipsum de corpore Christi in cruce, & in pyxide, quia in cruce vulnerabatur, & moriebatur, in pyxide non, igitur simul vulnerabatur & non vulnerabatur, moriebatur, & non moriebatur.

Respondeatur, quod non est simile, quia quod conuenit alicui secundum illam rationem, secundum quam natum est sibi illud conuenire, simpliciter conuenit sibi; sicut si alicui crispius conuenit secundum caput, secundum quod natus est homo esse crispus, simpliciter dicitur esse crispus. Modò autem vulnerant conuenit corpori habenti modum quantitatuum, quem modum habuit Christus in cruce, & non in pyxide, & ideo sequitur si vulneratur in cruce, igitur simpliciter vulneratur; sed non sequitur, non vulneratur in pyxide; igitur non vulneratur, quia in pyxide non habet modum quantitatuum, qui per se concludit vulnerationem; sed si esset in duobus locis simul secundum istum modum quantitatuum, in uno posset vulnerari, & in alio non, & ita vulneraretur, & non vulneraretur, quod non conuenit in propositione; & ideo non est simile.

Aliter arguit pro ista opinione alijs Doctor sic: termini laci & locati sunt simul; igitur si locatum sit extra terminos loci, quod contingere, si esset in duobus locis simul, sequeretur quod locatum esset extra terminos proprios, quod est impossibile.

Item, Angelus magis abstrahitur à loco, & minus limitatur ad locum, quam corpus Christi; sed

idem Angelus non potest simul & semel esse in duobus locis; igitur nec corpus.

Aliter arguit alijs Doctor sic: Sicut res per vnam naturam habet vnam speciem, & est in vna specie; sic per vnam dimensionem est in uno loco; sed per vnam naturam non est, nisi in vna specie: igitur nec per vnam dimensionem, nisi in uno loco. Et non valet hæc consequentia, nisi per hanc propositionem, quam non exprimit, quod sicut res per naturam constituitur in specie vna, ita per vnam dimensionem constituitur in loco. Sic non differt hæc ratio ab una ad principale facta, vbi arguitur quod quantum est forma, vel ratio essendi aliquid in loco.

Item, secundò sic: Si corpus posset esse simul in diuersis locis, aut igitur vna mutatione, aut duabus? non vna, quia vna mutatio est ad vnum terminum: nec duabus, quia si sic, aut eiusdem speciei, aut alterius speciei: non duabus mutationibus ex 3. Phys. text. 10. & 5. Metaph. cap. de eodem, ad minus eiusdem speciei; nec duabus alterius, & alterius speciei, quia illæ sunt ad terminos specie diuersos; igitur nullo modo.

Item, in eodem termini motus sunt incompossibilis; sed duo vbi sunt termini eiusdem motus secundum locum; igitur sunt incompossibilis les in eodem.

Confirmatur, nisi esset formalis incompossibilitas inter duo vbi, agens naturale mouendo aliquod corpus in aliquod vbi, in quo prius non fuit, non indigeret mouere illud ab vbi, in quo prius erat, quia agens per se, tantum intendit inducere terminum ad quem, & non intendit corruptiōnem termini à quo, nisi per accidens. Unde agens naturale nunquam corruptiōnem necessariò aliquam formam, nisi incompossibilem formam, quam intendit inducere; igitur hæc ratio est benè euidentia.

Rationes
Alan. & a.
liorum.

Aristot.

Tertia.

Confirmatio.
Agens int̄-
dit solū per
se inducere
terminum ad
quem.

S C H O L I V M . II.

Refutat negantes posse esse vnum corpus in diuersis locis quantitatibus. Primo, quia plura corpora possunt ponri in eodem loco, idque factum fide constat, & reicit fusa respōsionem ad hoc. Secundo, potest Deus conuertere quantitatem in quantitatem, & tunc eadem esset utroque dimensione, & reicit respōsionem ad hoc. Tertiū, facilius est ponere corpus in pluribus locis cum modo suo naturali, quam modo sacramentali. Vide Doctorem in Oxon. hic fusus a num. 5.

Ed contra hanc opinionem arguo sic primò, & per rationes, quas nititur præsens Doctor soluere, quas ipse ponit. Deus potest facere duo corpora in eodem loco; igitur & idem corpus in duobus locis. Antecedens est manifestum, quia duo corpora naturaliter fortè per dotem subtilitatis sunt in eodem loco, & non miraculosè, vel saltē, hoc est possibile, sive per miraculum, sive non, quia factum est. Patet, quando Christus intravit ad discipulos ianuis clausis, & similiter quando egredens est Virginis vterum parte clausa, & resurrexit de sepulchro ipso clauso. Consequentia patet, quia æquè impossibile est secundum naturalem rationem: & Philosophi minus hoc concederent, scilicet duas dimensiones esse simul in eodem, quam vnam esse simul in diuersis.

Refutat Gā.
dauensem.

De fido vi-
detur pene-
tracionem ef-
fe posibilem.

Sed ad hanc rationem responderet quod non est simile, quia ad effe eiusdem corporis in diuersis, vel

vel in duobus locis, sequitur contradic^{tio}, cuius altera pars non potest absolui à tota. Sequitur enim quod idem sit vnum, & non vnum. Quia sicut argumentum est suprà, tunc corpus dimensionatum, & quantum commensuratur dimensionibus loci, ita connumeratur secundum quantum, & continuum, numerato loco; sed hec nou est ex alia parte. Quia quod duo corpora non sint simul in eodem loco, hoc non est nisi propter impedimentum dispositionis contrariae; à qua possunt absolui; non enim repugnat duo corpora esse simul; nisi propter modum quantitativum, quem habent, ut sit orto partium in loco; ab hoc autem potest absolui per dorem lubritatis, quæ est quædam potentia excludens illam dispositionem contrariam.

8.
Rejicitur pri-
mo.

Sed ista ratio nihil facit ad solutionem argumenti, quia si oporteat necessariò dimensiones locati commensurari dimensionibus loci, aut hoc est præcisè, quia dimensiones locati commensurantur dimensionibus loci, aut non præcisè propter hoc, sed propter aliud cum tali commensuratione, ut quia dimensiones locati commensurantur cum quadam prioritate dimensionibus loci, & idem commensurantur eis, licet non è conuerso, quia ad commensurationem prioris, sequitur commensuratio posterioris, licet non è conuerso? Si primo modo, cùm commensuratio sit relatio mutua, per consequens locus commensuratur locato, sicut è conuerso, quia in dimensionibus mutuis est mutua dependentia. Si propter solam commensurationem locati ad locum commensurantur dimensiones locati dimensionibus loci; igitur è conuerso dimensiones loci commensurabantur dimensionibus locari, & ita commensurantur dimensiones loci dimensionibus locati, sicut è conuerso, quia commensuratio est relatio mutua, & per consequens si propter commensurationem solam sequatur corpus existens in duobus locis esse vnum, & non vnum; ita si in eodem loco essent duo corpora, sequeretur quod locus esset vnum, & non vnum. Si propter secundum, videlicet propter commensurationem dimensionum locati, & loci cum quadam prioritate eorum, sequitur commutatio dimensionum vnius ad commutationem dimensionum alterius, cùm dimensiones locati sint priores dimensionibus loci, ut probabo, sequitur quod ad mensurationem dimensionum locati sequitur mensuratio dimensionum loci, & tunc vlt̄a sequitur inconveniens suum contrarium, quod duo corpora non possunt esse simul in eodem loco, nisi vnum locus sit duo loca.

Dimensions
locatis sunt
priores loci
dimensionibus.

9.
Probatur pri-
mo.

Allumptum probatur tripliciter. Primo, quia dimensiones locati sunt causa quare dimensiones loci, & superficies continentis sunt in actu. Nam superficies corporis continentis non est in actu nisi facta divisione partium continentis per dimensiones locati, sive contenti.

Secundū.

Aristot.
Ultima sphæ-
ra non est in
loco.

Secundū probatur idem. Quia illud est prius, quod potest esse sine alio secundum definitionem Philosophi 2. *Metaphys. cap. 2.* hoc non è conuerso, sed dimensiones corporis possunt esse, & sunt sine dimensionibus loci. Patet de ultima sphæra, quæ nou est in loco, quia non continetur ab aliquo alio, quia nihil superius est ad ipsam, cùm sit ultimum contentuum omnium locorum; locus autem & dimensiones eius, vel non possunt esse sine dimensionibus locati, vel saltem non sunt; nec vñquam fuerunt sine ipsis,

quia tunc fuisset vacuum; igitur dimensiones locati sunt priores dimensionibus loci.

Tertiò probatur idem: in mutatione secundum locum manent eadem dimensiones locati, & mutantur dimensiones loci, quia non mutantur, nec mouetur locatum de loco ad locum, quantumcunque parvum, quin dimensiones loci varientur, vt si sphæra iniret post sphæram, igitur dimensiones locati sunt priores dimensionibus loci: igitur à primo si propter commensurationem dimensionum, & eorum proprietatem, sequeretur dimensiones vnius commensurari dimensionibus alterius, cùm dimensiones locati non solum commensurantur dimensionibus loci, sicut è conuerso, sed sunt priores eis, sequitur quod si sint duo corpora in eodem loco, quod ille locus erunt duo loca, quia magis sequitur mensuratio posterioris, quam è conuerso. Vnde credo quod apud Aristotelem, & Philosophos esset impossibilius duo corpora esse in eodem loco, quam idem corpus esse in duobus locis.

Locus non
datur sine lo-
cate.
Tertiò.

Commensu-
ratio pos-
terioris magis
sequitur ad
commensura-
tionem prio-
ris, quam à
contra.

10.
Rejicitur se-
condū Henr.

Secundū arguo per illam regulam Aristotelis, ad quam nititur respondere, sic: sicut est possibile Deo conuertere substantiam panis in substantiam corporis sui in multis locis, ita etiam posset conuertere quantitatem in multis locis dimensionabiliter; sed facta tali conuersione quantitas in quantitatem, quantitas est primus terminus conuersionis localis, licet substantia sit primus terminus conuersionis substancialis; ergo sicut substantia secundum modum substantiae, est primus terminus conuersionis substancialis, ita quantitas corporis Christi post calorem conuersationem secundum modum eius quantitativum, & dimensionum est primus terminus localis conuersionis.

Quantitas
potest conuer-
ti in quanti-
tatem.

Respondeat, quod aut conuertitur sola quantitas in quantitatem, & tunc non est ibi Christus dimensionis, quia dimensiones eius non sunt ibi, nisi ratione substantiae panis, quæ substantia panis non est dimensionabiliter ibi; aut si dicat quod totum conuertitur in totum, tunc multo minus est ibi corpus Christi dimensionabiliter.

Item, dicit quod non est ponendum totum conuerti in totum, quia tunc esset substantia panis, & quantitas eius ibi, non sacramentaliter, quod nullo modo est ponendum.

Sed hæc responsio non soluit rationem, vt videtur, quia possibile est Deum conuertere tantum de aere in corpus Christi, & eiusdem figuræ, quantum est corpus Christi: sed, vt suppono, vbi conuersum præfuit, ibi est quod conuertitur in illud. Et ex hoc dicunt aliqui substantiam corporis Christi esse sub speciebus panis post conuersationem, quia ibi præfuit substantia panis, ante conuersationem, & idem est ibi, quia aliud conuertitur in ipsum; igitur totum corpus Christi quantum post conuersationem aëris in ipsum erit dimensionis, vbi aës prius fuit.

I I.
Refellitur.
Vbi præfuit
conuersum,
ibi est quod
conuertitur.

Quod autem dicit, quod non debet poni corpus Christi alicubi non sacramentaliter, verum est quod Deus de facto non ordinavit ipsum esse alicubi non sacramentaliter; sed questio est de possibili, & videtur hoc possibile, quod faciat corpus suum dimensionis, vbi prius erat corpus aëris eiusdem quantitatis, & eiusdem figuræ, nam ibi est corpus, in quod conuertitur aliquid, vbi præfuit conuersum in eo, & idem non videtur magis impossibile idem corpus esse in pluribus locis, quam corpora plura esse in eodem loco

Possibile vi-
deris corpus
Christi posse
esse dimensionis
vbi esset aës
in ipsum con-
uersum.

loco simul, nec tantum secundum Philosophos. Sicut unum fuit impossibile, sic & aliud; sed magis secundum quod arguit Aristotleus 4. *Physic. text. 47.* si duo corpora possunt esse simul, & infinita, & quodlibet corpus cum quocunque, & maius cum minori.

12.
Christus potest esse hic sine conuersione alterius in ipsum.

Tertiò arguo sic: corpus Christi potest fieri hinc in altari sine modo quantitatiuo, & sine conuersione alterius in ipsum, vt probabo: sed ubi cuncte Deus potest facere aliquam substantiam sine suo modo naturali, & sine conuersione alterius in ipsum, & è conuerso potest eam facere sub modo conuenienti sua naturæ; quia in primo factò facit duo miracula, in secundo non nisi unum; sed modus naturalis corporis Christi quanti est modus eius quantitatius; modus oppositus modus eius naturali est modus eius non quantitatius; igitur si potest facere duo corpora in eodem loco sine conuersione aliqua alterius in ipsum, vel è conuerso, & sine modo quantitatuo in uno loco, vt communiter dicitur, per docem aliquam; vel aliquod aliud donum supernaturale; multò magis potest facere ipsum in duobus locis sub modo naturali talis corporis, vt dimensiue, & localiter, sine conuersione alterius in ipsum, vel è conuerso. Probo maiorem, conuersio alterius in corpus Christi non est formalis ratio præsentia eius in altari, quia præsentia eius in altari manet toto tempore post consecrationem usquequo percipiatur quod species sunt integræ; conuersio autem panis in corpus non manet, sed transit.

Etsi dicas quod ista conuersio, quia præterita, sit causa præsentia eius cum hostia. Contrà quia tunc sequitur quod sicut est impossibile quin ista conuersio sit sic præterita, nec Deus posset facere eam non esse præteritam, ita erit impossibile quin corpus Christi sit præsens in altari, sub speciebus, quod est manifestè falsum. Non est igitur ista conuersio formalis ratio essendi corpus Christi præsentia in altari. Sed Deus potest facere quodlibet sine eo, quod non est ratio formalis eius: igitur potest facere corpus suum in hoc loco esse præsens sine conuersione alterius in ipsum.

Aliter probatur illa maior sic: Possibile est esse nouitatem circa posterius nulla facta nouitate circa prius. Patet de motu locali, & aliis motibus 8. *Physic. cap. 1.* quia vbi potest esse nouitas, licet non secundum aliquam formam priorem; sed præsentia noua corporis Christi in altari, vbi non fuit prius, non est aliquid substantia eius, quia hæc præsentia est noua, & substantia corporis Christi nihil est nouum per istam præsentiam. Nec eriam est substantia panis, quia ista iam non est; igitur posterior omni substantia, & per consequens hæc præsentia potest esse noua, si nouitate alicuius substantia, ita & sine quocunque conuersione alterius substantia in corpus Christi.

S C H O L I V M III.

Resolutio.
vnum corpus ponere in diversis locis
dimensiue, quia hoc tantum est habere plures respectus
extrinsecus aduenientes, sicut una albedo habet multi-
tas similitudines. Ratio, quia hoc non repugnat; ergo
fieri potest à Deo. Antecedens patet, respondendo ad
omnia in contrarium. Premittit tria pro solutione ar-
gumentorum. Primum, forma præcedens vbi non va-

riatur, variato vbi. Secundum, passum idem patitur in diversis vbi à diversis agentibus, quod patetur ab eiusmeneodem vbi, si applicarentur. Tertium, quod agens ageret in uno vbi, in unum, vel plura passa, idem in pluribus vbi.

13.
Resolutio.
Doctoru.
Corpus esse in loco quid.

Espondeo igitur ad quæstionem, dicendo Romnipotentia Dei esse possibile omne illud quod non includit manifestam contradictionem, & sic quod potest facere corpus Christi, sive quocunque aliud corpus, esse in duobus locis simul dimensiue, localiter, & modo quantitatuo, cum omnibus accidentibus suis absolutè, sicut concludunt istæ rationes. Modus ponendi est iste: corpus esse in loco nihil aliud est, quam habere vbi, id est, circumscriptiōnē passiuam à circumscriptione actiua loci præcedentiem, non est autem actiua propriæ circumscriptionis loci respectu vbi, sed sicut imaginatur ibi esse actionem, & passionem. Illud autem vbi, sive circumscriptionis passiuam, est respectus extrinsecus adueniens, & non forma aliqua absoluta, alioquin cœlum toties acquiraret formam absolutam, quoties moueretur secundum vbi, & ita recipere impressiones peregrinas corruptias, præter illuminationes, quod negat Philosophus 1. *cœli text. 22.* quia secundum eum, cœlum non mouetur ad formam, sed tantum ad vbi nouum, quod est respectus extrinsecus adueniens. Ille autem respectus extrinsecus adueniens potest de novo aduenire sine aliqua forma absoluta noua, quia tantum contingenter sequitur extrema posita, vt supra ostensum est quæst. de chiaetere *.

Nani respectus extrinsecus adueniens non aduenit posito solo fundamento, quia relatio, quæ est talis respectus intrinsecus, non potest intelligi sine termino, quia aliter non est relatio, quia essentia relatio, vel respectus talis, aliquid respicit pro correlatio; igitur relatio non aduenit, nisi posito fundamento, & termino; igitur relatio, vel respectus ille, quia extrinsecus aduenit, non necessariò aduenit istis positis, quia si ista relatio, quæ est extrinsecus adueniens, sicut necessariò sequitur positis extremis: & per consequens si respectus extrinsecus adueniens esset recipitus intrinsecus adueniens; vbi igitur, quod est respectus extrinsecus adueniens, tantum contingenter positis extremis; sed in eodem corpore esse duos respectus extrinsecus aduenientes ad duos terminos, & eiusdem speciei, non videtur impossibile, quia duo respectus extrinsecus aduenientes, & eiusdem speciei possunt esse in eodem ad duos terminos, vt duæ similitudines in eodem albo ad duo alba possunt esse simul, vt patet. Minus autem videtur illas relationes intrinsecus aduenientes, quæ necessariò consequuntur extrema posita, esse in eodem, quam duas relationes extrinsecus aduenientes, quæ contingenter consequuntur extrema posita esse in eodem, nisi alter eorum esset adæquatus suo fundamento, & nisi adæquatus suum fundamentum. Nunc autem secundum aliam opinionem, una quantitas tantum limitatur ad unum vbi, & ideo non est possibile illa duo vbi esse in eodem fundamento.

Vbi multipli carpi potest in eodem fundamen-
tur, sicut respectus.

Sed istud dictum est frustia, & sine ratione. Nam una quantitas non adæquatur in ratione funda

Quid sit vbi.

Aristot.

* d. q. i. n.
4.

Quid est id
corpus esse in duobus locis.

Vbi multipli
carpi potest
in eodem fundamen-
tur, sicut respectus.

14:
*Impugnan-
tur prædicta.*

fundamenti vni æqualitati, quia potest fundare plures æqualitates; igitur cum respectu *vbi* talis non sit maioris perfectionis, quam æqualitas, potest eadem quantitas fundare plures tales respectus de genere *vbi*. Quid si negetur similitudo, detur causa negationis eius, aliter petitur.

Substantia
nisi limitatur
ad unam præ-
sentiam,
per quantitas
ad unum *vbi*.

Item, non magis est quantitas limitata ad suum *vbi* propriè dictum, quam substantia creata; & quantia, ad suam præsentiam, vel *vbi*, quod sibi conuenit suo modo; sed substantia non limitatur ad unam præsentiam, vel unum *vbi*, quia substantia corporis Christi potest esse simul præsens cum pluribus hostiis, & in pluribus speciebus panis, & in diversis altariis, licet sit ibi sub quantitate panis: igitur si substantia non limitatur ad suam præsentiam, igitur nec quantitas limitatur ad suam præsentiam, vnam, vel *vbi* vnum.

Dico igitur quod Deus potest facere idem corpus in pluribus locis localiter, sicut potest facere duo corpora in eodem loco; & si nulla ratio esset ad hoc, nisi quod rationes in oppositum possunt solui, non debet poni impossibile Deo, quia multa potest Deus, quæ nos non possumus intelligere secundum Hilarium,

Hilar. lib.
gon. Constat.
August. an.
finem,

S C H O L I V M I V .

Solutus argumenta posta à num. 2. que ferat omnia sunt Henrici, per optimam doctrinam, quam recentiores tam in 4. Physic. quam in hac materia mutuati, & sequuntur sunt, ut in plurimum. Vide ipsum in Oxon. hic à num. 21. & 4. Physic. quest. 1. 3. & 4.

15.
*Tria notan-
da.*

*A*D solutionem argumentorum præmitto tres propositiones, quantum prima est hæc: *Quaecunque forma, que prius naturaliter inest alicui, quam vbi, non variaatur, nec aliter inest, vel aliter se habet in illo propriez aliud vbi, vel variationem circa vbi, quia prius non variaatur ad variationem posterioris, sed quæcumque forma simul inest alicui vbi, vel posterius, quam vbi, variatur ad variationem vbi, quia posterior variatur ad variationem prioris, & ea quæ sunt simul, simul variantur.*

*Quæ sunt si-
mul, simul
variantur.*

Secunda propositio est ista, quod si passum existens in uno *vbi*, habeat duo agentia simul approximata, quicquid possunt agere, vel facere in passum existens in uno *vbi*; hoc possunt passo existente in diversis *vbi* approximatione priori debita. Hæc propositio sequitur ex prima, quia cum actio non præsupponat *vbi*, sed portius est conuersio, ad variationem *vbi* non sequitur variatio actionis, & ide quicquid possunt duo agentia in passum existens in uno loco, vel in uno *vbi*, hoc possunt salvata æquali approximatione, quantumcumque passum sit in diversis locis, vel in diversis *vbi*.

Tertia propositio est conuersa secunda, quicquid ageret unum agens in uno loco in duo passa simul existentia, hoc ageret si esset in duobus locis approximatim illis passis.

16.
Ad rationes
*Henr. n. 3, præ-
sentioris op-
posita.*

Ex his patet solutio ad argumenta. Ad primum alterius opinionis, quando dicitur quod si aliquod esset possibile fieri quantum ex parte agentis, secundum unum modum, & secundum omnem; & si impossibile fieri secundum unum modum, & secundum omnem; hæc propositio si intelligatur vniuersaliter assumpta, est falsa. Deus enim potest causare omnem visionem, nec tamen sequitur quod si potest eam causare in omni susceptivo, secundum omnem modum, quod etiam

potest causare eam in eodem susceptivo secundum omnem modum; quia licet causam posset in vesperilione aliquam visionem, non tamen visionem aquilæ, nec modum videndi eius, quia non potest modum visionis aquilæ creare in omni susceptivo visionis.

Item, conclusio, quæ concluditur, non sequitur; quia sicut proprium est Deo esse vbiique secundum locum, & localiter, ita est proprium sibi esse vbiique secundum præsentiam corporis sui: sed secundum istos ipse potest facere corpus suum præsentialiter vbiique secundum substantiam corporis sui, quia sicut potest conuertere substantiam panis in substantiam corporis sui, ita & omne aliud corpus; igitur si non est inconveniens ipsum quantum esse vbiique dimensionabiliter, & localiter.

Dico igitur ad rationem, quod proprium est Deo, quantum est ex proprietate sua naturali, esse vbiique, propter suam immensitatem, quia impossibile est esse locum, in quo non sit per essentiam, potentiam, & præsentiam propriam; non sic autem est de alio corpore virtute propria, quia quodlibet determinat sibi locum, in quo sit diffinitiæ, & circumscriptiæ; sed quin posset esse virtute Dei nondum est probatum.

Ad secundam rationem, cum arguitur, quod si locatum commensuratur loco secundum quantum continuum, quod connumeratur ei, nego consequentiam; sicut neque sequitur è conuerso secundum eos, eti locus commensuratur locato, non debet locus locato necessariò connumerari, quia plura corpora esse in eodem loco non est impossibile Deo; & maximè hoc est possibile Deo in proposito, quia cum ad mutationem posterioris non necessariò sequatur mutatio prioris, ad mutationem corporis secundum *vbi*, non sequitur mutatio eius secundum quantitatem, & quantitas inest prius corpori, quam esse in loco, vel aliquis respectus extrinsecus adueniens, imò secundum idem corpus, inquantum quantum, vel continuum, potest fundare plures respectus extrinsecus aduenientes, & referri ad plura loca, vel plura *vbi*, nec hoc repugnat sibi, quia essentiale rem comparationem non habet ad respectus extrinsecus aduenientes, qui contingentes sibi adueniunt, etiam positis ex remis.

Ad primum igitur inconveniens, quod inferatur, quod idem esset calidum & frigidum, & calidum & non calidum. Respondeo secundum prædictas propositiones, applicando eas, quod quicquid esset à duobus agentibus contrariis, & approximatis eidem passo existenti in uno loco, hoc idem faceret in passum, si passum esset in duobus locis, dummodò sint approximata æquè passo in duobus locis, sicut in uno; sed si duo agentia contraria approximantur eidem passo existenti in uno loco, ut calidum, & frigidum corpori existenti hinc, aut mutuò se impeditent, vt si essent in summo, & omnino virtutis equalis, vel nihil facerent, vel formam medianam remissam inducerent, vel si virtus unius excederet virtutem alterius, prohiberet effectum eius in passum: eodem modo si passum esset approximatum eis existens in diversis locis, æquè perfectam formam recipieret ab eis, sicut si tantum approximarentur ei in uno loco, & iam forma absoluta non variatur propter variationem *vbi*. Vnde quod facerent duo agentia in passum approximatum eis in uno loco, causando in ipso effectum perfectiorem & nobiliorem, quam

17.
Ad rationem
primam.

*Duo est vbi-
que sua im-
mensitate per
præsentiam,
essentiam, &
potentiam.*

Ad secundam.

18.
Ad primum
inconvenient.

Duo agentia
contraria, &
*quæ applica-
ta, ita ageret*
in passum in
diversis locis
ac in uno.

quān alterum eorum tantūm , hoc idem facerent in illud paſſum approximatum eis in diuersis locis.

19. Per hoc ad illud inconueniens, quod tunc idem corpus simul esset sanum & ægrum, sic existens in diuersis locis. Respondeo quod si esset tanta intemperies æteris in uno loco, quod excederet temperie in alio loco, corpus existens in utroque esset infirmum, quia intemperies vnius loci vincens temperiem alterius loci, simpliciter causaret infirmitatem in corpore existente in loco utroque, sicut faceret si tantum esset in uno loco, & ita esset infirmum in loco ubi est tempesies, sicut in loco ubi est intemperies; quia sanitas & ægritudo sunt formæ absolutæ. Prioris in subiecto quām quicunque respectus extrinsecus adueniens, & ita quicquid faceret visionem in oculo Christi existens in celo, faceret illam in potentia vniuersa eius sub Sacramento, licet non esset ibi prīmo, sed tantum concomitanter, ut inferius dicetur.

20. Ad tertium inconueniens, cum interfur quod si esset in duobus locis, simul occideretur, & non occideretur. Dico quod occiso accipitur pro separatiōne animæ à corpore facta per violentiam, si isto modo occiditur in uno loco, & in omni, quia agens & actio ita comparatur ad ipsum in duobus locis, licet si esset tantum in uno. Si autem accipiatur occiso pro pena, vel violentia inflicta suo corpori, ut in lanceationem, vel crucifixionem, sic occiditur in uno loco, & non in alio, in utroque tamen loco moritur, quia in utroque loco separatur anima à corpore. Vnde sicut ipsi dicunt de corpore Christi in cruce, & in pyxide, quod fuit mortuum, accipiendo mortem pro separatione animæ à corpore; non tamen fuit simul mortuum utrobique, accipiendo mortem pro pena inflicta ducente ad mortem, ut vulneratione, vel lanceatione, quia sic tantum fuit mortuum in cruce, & non in pyxide, quia vulneratio, quæ est diuisio continuo, sequitur motum localem, & non praeditum. Sic dico de corpore alio existente simul localiter in diuersis locis.

*Vulneratio
sequitur ad
vbi.*

*Ad quartum
inconueniens.
Quid sit es-
tis, & satie-
tas.*

Ad quartum dico, quod efuries est actus appetitus, & idem non dependet ab ubi, vel motu locali; & idem corpus existens in duobus locis, si esuriat in uno loco, & in alio; si saturatur in uno, & in alio, licet ibi nunquam haberet ad comedendum; satietas enim & efuries sunt formæ absolute, prius consequentes subiectum, quām ubi, & idem ad variationem posterioris non sequitur variatio prioris, ut istius formæ.

Contra ista instatur sic: si idem corpus potest esse simul in duobus locis, ponatur igitur idem nutrimentum sumi à diuersis in diuersis locis; hoc ponendo, virtus nutritiva virtusque ageret in nutrimentum approximatum, convertebat substantiam nutrimenti in substantiam eius, & tunc sequitur hoc, inconueniens, quod eadem materia informat erit duabus formis substantialibus eiusdem speciei, ut forma carnis huius, & forma carnis istius. Similiter quod animetur eadem materia nutrimenti duabus animabus.

Secund. Item, posito quod idem lignum esset in duobus locis, si duo ignes agant in illud, imprimis in illud duos calores, vel duos ignes, & ita eadem materia recipere duas formas eiusdem speciei, quod est inconueniens.

Terti. Item, sequitur quod patrus ignis posset combure omnia ligna combustibilia vniuersi, quia

si potest esse simul in pluribus locis, vel omnibus, in quibus potest approximari combustibilia, &, per te, quicquid agens potest in uno loco respectu passi, hoc potest in omnibus si approximet; igitur simul combureret omnia combustibilia vniuersi, quod videretur inconueniens.

Item, si idem posset simul esse in pluribus locis, igitur posset aliquis naturaliter esse in alio loco, & ibi continuè sustentari per quocunque tempus naturaliter, & sine aliquo nutrimento ibi sumpto, quia satietur in alio loco, & ibi haberet cibum; igitur si hic esuriret, semper esuriret, quia hic nunquam sumeret cibum, & ita simul satietur, & esuriret, quia satietur in uno loco, ubi nunquam acciperet cibum, & semper esuriret in loco ubi acciperet cibum, quæ videntur absurdaria.

Item, ponatur quod in duobus locis existens habet duo nutrimenta totalia sufficiencia ad nutriendum quodlibet per se, igitur in duobus illis locis sumeret nutrimenta, quorum utrumque sufficienter nutritur sine alio, quæ videntur inconuenientia.

Ad primum, posset concedi quod una materia hoc posito informaretur duabus formis eiusdem speciei, nec tunc esset nouum miraculum, quia ex quo ponitur in duobus locis, ponitur aliquo modo in ratione duplicitis passi.

Dico tamen aliter, quod non in eadem parte materiæ inducerentur duæ formæ eiusdem speciei, quia aut virtus nutritiva virtusque esset æqualis, & tunc æqualiter utraque virtus converteret nutrimentum in suam substantiam, & neutra sumeret totum, sed una virtus vnius acciperet unam partem, & alia aliam, & per consequens una pars materiæ informaretur forma substanciali carnis vnius, & alia pars materiæ informaretur forma carnis alterius.

Si vero virtus nutritiva in uno sit efficacior, & potentior, quām in alio, plus conuerteret, alia tamen aliquid, & idem nunquam sequitur eandem partem materiæ recipere plures formas substanciales eiusdem speciei.

Ad secundum, dico quod lignum qualcumque reciperei formam à duobus agentibus, existens in uno loco, talen formam recipere ab eisdem approximatis, si esset in duobus locis.

Vnde sicut duo ignes approximati eidem ligno in uno loco, perfectiore ignem generabunt, ita etiam in duobus locis, si essent approximati eidem ligno, hoc idem facerent.

Ad tertium, dico quod illud idem, quod faceret unus patrus ignis in uno ubi, in quo essent omnia combustibilia, simul aggregata, sicut in uno loco, hoc idem faceret approximatus illis combustilibus in diuersis locis; vnde sicut ageret alia actione remissa in omnia combustibilia simul existentia in uno loco, sic etiam ageret in diuersis locis approximatis illis.

Ad quartum, concedo quod si haberet cibum ad sufficientiam in uno loco, & esset simul in alio, ubi nihil vnuersum haberet de cibo, quod ibi non esuriret, sed esset semper ibi satiatus, non quod ibi satietur se, quia per positum, ut ibi existens non sumeret cibum, sed quia sufficienter satietur in alio.

Vnde sicut in uno loco esset satiatus, ita & in infinitis, etiamsi in illis nihil sumeret.

Quarto.

*Responſio
Aliorum ad
primam in-
ſtantiam.*

*Solus pro-
pria.*

*Ad secundam.
Quomodo li-
ignum idem
multi picea
& virbi, ne
combustum
caperet duas
formas igni.*

Ad tertiam.

*Ad quartam.
Animal hic
sine sumptio-
ne nutriti,
nutrireut
alimento ab
eo aliibi sum-
pto.*

Ad quintum.

Ad ultimum, dico quod non sumeret totum cibum suum hic, & totum ibi, sed partim hic, & partim ibi, sicut si tunc esset in uno loco.

S C H O L I V M V.

Solutus argumenta D.Thom. Egid. & aliorum contra replicationem unius corporis in diversis ubi dimensionibus. Solutiones sunt clarae, & singulares, quas communis schola in hac materia sequitur. His plenius tractantur, quam in scripto Anglicano.

23.
*Ad rationes
D.Thome pro
eadem sententia
et opposita.*

Ad rationem alterius opinionis, cum arguitur, quod si locatum esset extra terminos loci, quod esset extra terminos proprios. Dico quod non sequitur, quia anima mea ideo est in dígito meo, quia termini eius essentiales sunt simul cum terminis digitii; igitur si est extra terminos digitii, vel in manu, vel in pede, est extra terminos proprios, sed quando aliquid habens terminos illimitatos ad alia, comparatur ad terminos limitatos alterius, cum quibus est simul, non sequitur, si est extra terminos limitatos limitati ad ipsum, quod sit extra terminos suos, quia termini sui sunt illimitati ad illos, & ad alios. Aliud exemplum, est aliquis illimitate præsens huic loco, & loco qui est Romæ, & simul cum eis, igitur si est extra terminos limitatos huius loci inquantum est simul cum terminis alterius loci, igitur est extra terminos proprios. Eodem modo est in proposito, quia nullum corpus comparatur ad diuersa est limitatum ad unum locum.

24.
Ad aliud, dico quod Angelus eo modo, quo sibi competit locus, potest esse in diuersis locis, sicut corpus suo modo.

Ad aliud, cum dicatur quod sicut res per unam naturam ponitur in una specie, ita per unam quantitatem in uno loco. Dico quod non est simile, quia res est in una specie per suam naturam, tanquam per rationem formalem & quiditatiam, qua est in una specie, non sic est dimensio, formalis ratio, & quidatia esendi aliquid in loco, sed est ratio formalis prior illa ratione, qua aliquid est formaliter in loco, ut circumscriptione passiva, qua aliquid est formaliter in loco. Dimensio enim, vel quantitas, est ratio formalis esendi in loco, quia est ratio formalis eius, quod est esse in loco, sicut albedo dicitur esse formalis ratio, qua aliquid est simile alteri, non quia sit ratio quidatia similitudinis, quare hoc sit simile alteri, quia ratio formalis eius est similitudo, qua formaliter hoc est simile alteri similitudine, & non albedine, nisi sicut ratione causali, & fundamentali, & sicut non sequitur relationes plurificantur, igitur & fundamenta plurificantur, quia idem potest esse plurimum relationum eiusdem speciei, & alterius. Patet de se. Ita non sequitur, plurificatur, vel numeratur ubi, igitur dimensio, vel quantitas numeratur. Et ratio utriusque est, quia nunquam ad numerationem posterioris sequitur numeratio prioris, formaliter loquendo.

25.
*Ad rationes
Gosfr. Alan.
& aliorum.*

Ad aliud, cum dicatur, si posset esse in duobus locis, aut una mutatione, aut duabus? Respódo quod una mutatione, & duabus: una quidem, vt si quietens in caelo faceret se in alio loco localiter; & iste motus, vel mutatio esset una, quia esset tantum ad unum terminum acquisitum: licet enim haberet plura ubi, vt illud, in quo quietceret, & aliud, ad quod de nouo maturaret, & ita esset in pluribus locis; una tamen mutatione esset in

pluribus, vt per illam, que nouum ubi acquisitum haberet, quia habet aliud ubi non acquisitum. Similiter posset esse in pluribus locis pluribus mutationibus eiusdem speciei, vel alterius. Et cum dicas quod impossibile est idem mutari duabus mutationibus eiusdem speciei, proba mihi impossibilitatem, vel incompossibilitatem terminorum in eodem, ad hoc vt ostendas duos motus eiusdem speciei esse impossibilis, quia si termini aliquarum duarum mutationum possunt esse in eodem, multò magis mutationes ipsæ possunt esse in eodem. Probas igitur inconvenientius tibi, per minus inconveniens, & sicut inconvenientior est mihi possibilis duorum ubi; ita & minus inconveniens possibilis duarum mutationum: termini enim non sunt nisi quidam respectus eiusdem speciei contingenter extrinsecus, & non necessariò aduenientes, quos ostensum est posse esse simul in eodem loco. Dato etiam quod ista mutationes sint alterius speciei, adhuc proba impossibilitatem terminorum; hoc enim oportet prius probare, quia motus non sunt compossibilis, nisi quia termini eorum sunt tales. Vnde si quid potest esse simul sursum & deorsum, multò magis potest moueri simul sursum & deorsum.

*Nouum ubi
acquiriri potest
una, vel plu-
ribus muta-
tionibus.*

*Incompossi-
bilitas mu-
tationum pro-
uenit ex in-
compossibili-
tate termino-
rum.*

26.
*Ad secundam
rationem.*

Ad aliud, cum dicatur quod termini cuiuslibet motus, vel mutationis sunt impossibilis, & incompossibilis, verum est de primis terminis cuiuslibet motus, vel mutationis, cuiuslibet sunt priuatio forma, & ipsa forma inducta per motum, vel mutationem; sed non semper termini consequentes tales primos terminos, sunt incompossibilis. Exemplum in infusione animæ, facta enim completa organizatione corporis, fit mutatio talis corporis absolute non esse animato, ad esse animatum; quia modò animatur anima intellectu, & prius non animabatur sine corruptione cuiuscunque termini à quo, & isti termini sunt incompossibilis, scilicet animatio corporis, & inanimatio eius præcedens; sic etiam priuatio, & forma in generatione, & è conuerso in corruptione forma & priuatio, quia isti termini nunquam sunt simul. Sed termini consequentes possunt esse simul, & non sunt incompossibilis, quia terminus à quo concomitans, vel consequens priuationem formæ, ut inanitionem corporis, est corpus organicum, quod nullo modo corruptitur in aduentu formæ, ut anima, sed magis perficitur ea; aliter non magis animaret anima corpus organicum, quam materiam primam, si semper corruptere terminus à quo concomitans in aduentu animæ. Similiter in corruptione, quando corpus fit de animato inanimatum, primi termini incompossibilis sunt forma, ut anima, & eius priuatio, ut inanitatio; sed terminus à quo corruptionis concomitans, ut corpus organicum, vel cadaver, secundum nullam formam absolutam corporis corruptitur, sed semper manet quoque per proprias corruptiones tollatur. Nam cadaver mortuum non tantum est materia prima. Patet ad sensum.

*Exemplifica-
tur.*

*Quinam fun-
datur mo-
tus incompo-
sibilis.*

*Corpus orga-
nicum est so-
lum terminus
à quo conco-
mitans anti-
mationis.*

27.

Similiter in generatione, & corruptione elementorum ad inuicem, primi termini sunt incompossibilis, ubi concurrent duo motus, vel mutationes, & quatuor termini, vi non ignis, & ignis generatus sunt incompossibilis. Similiter aer, & non aer corruptus, sunt incompossibilis. Quod enim sunt duæ mutationes, & quatuor termini, patet, quia Deus posset per potentiam suam, unam separare ab alia, & posset aliquid per respe-

ctum

Quæstio III.

643

Etum ad eum generari, & non priùs corrupti, & è conuerso, sicut separat mutationem positivam à priuaciu in infusione animæ, & è conuerso in separatione, quia alia est mutatio à non igne ad igne, & aliis motus, ut ignitio & generatio ignis. Alia est mutatio ab aëre ad non aërem, quæ est corruptio aëris, & tamē termini istorum motuum primi compatiuntur secum terminos concomitantes, quia generatio ignis est de materia aëris, & è conuerso, generatio aëris est de materia ignis nulla corruptione facta in istis terminis concomitantibus, quia semper manent idem termini sub utraque mutatione, alioquin generatio esset creatio. Similiter est de motu augmentationis & diminutionis, nam in augmentatione priuatio formæ aduenientis, scilicet quantitatis majoris, & ipsa forma de nouo adueniens sunt incomplicibiles; sed termini concomitantes non, quia in aduentu formæ majoris gradus quantitatis, non corruptitur quantitas præexistens, sed manet cum majori; aliter nihil augmentaretur; similiter è conuerso in diminutione. Similiter in motu alterationis, vbi est latitudo graduum in forma, & essentia eius, in aduentu secundi gradus non corruptitur primus gradus, sed manet & augetur, licet priuatio illius gradus, & iste gradus sit incomplicibilis; sicut in aliis vniuersaliter priuatio est incomplicibilis sua propria forma, & positivo habitu. Similiter in proposito, vbi hoc & eius priuatio sunt incomplicibiles. Similiter motus ad hoc vbi, & priuatio eius ad hoc vbi, sunt incomplicibiles, quia isti sunt primi termini motus; sed termini motus concomitantes, qui sunt duo vbi priuativa, ut vbi à quo, & vbi ad quem, si aliquid sit simul in duobus locis, siue in duabus vbi, non sunt incomplicibiles, & ita patet quomodo in omni motu & mutatione primi termini sunt incomplicibiles, concomitantes vero termini non, sed necessarij.

Soli primi termini motus sunt incomplicibiles formaliter.

Ad confirmationem illam, cùm dicatur quod agens naturale non intendit corruptionem formæ præcedentis, nisi propter incomplicibilitatem eius ad formam inducendam, & per consequens agens mouens corpus ad aliquod vbi, non expellit eum de vbi præcedenti, nisi propter incomplicabilitatem istorum vbi adinuicem. Respondeo quod propositio ista non valer, quia & qualiter probaretur per eam quod duo corpora non possint esse simul in eodem loco, quod non est verum, quia aut est formalis incomplicabilitas quanti ad quantum, quod non possunt esse simul, & tunc non posset Deus facere duo corpora esse simul in eodem loco, quia formaliter repugnantia non possunt esse formaliter conuenientia per potentiam motuam stantibus naturis eorum, quia includunt contradictionem. Sed si non sit formalis incomplicabilitas, tunc arguo sicut tu arguis: Agens non intendens per se expulsionem alienius de aliquo loco, nisi propter incomplicabilitatem illius ad terminum inducendum, in quem per se intendit, non expellit corpus de aliquo loco, in quem per se intendit mouere corpus aliud; igitur possunt se simul cōpati in eodem loco; ita ergo arguo in proposito.

Dico igitur quod aliqui incomplicabilia sunt alicui virtuti naturali, quæ non ad eum sunt impossibilia, nec incomplicabilia formaliter. Exemplum Virginem patere est incomplicibile virtuti naturali, quia naturaliter nulla patit, nisi ex semine, quod non recipit Virgo, non tamen est formaliter repugnantia partus ad Virginem, quia tunc hoc nunquam fuisse, quod Virgo existens Virgo pe-

perisset. Virtus autem naturalis, quia finita, non potest super quæcumque finita extrema, qua non concludunt formaliter repugnantiam, quia virtuti tali possunt multa repugnare, quæ in se formaliter non repugnant. Ad propositum dieo, quod licet duo vbi esse in eodem corpore non sublit virtuti naturali, nec possit esse per virtutem creatam, quæ non potest simul super virtutem extreamum, & ideo inducens unum corruptit aliud, per comparationem tamen ad virtutem illimitatam potentem super extrema omnia, secundum quod conuenit eis, possunt duo vbi esse in eodem, quia inter se formaliter non repugnant.

Virtuti naturali finita multa repugnant quæ in se formaliter non repugnat.

S C H O L I V M VI.

Satisfacit argumentis positivis in initio tertie questio- nis, & que facilitate, & dexteritate omnia ad hanc diffi- cultatem spectantia tractat, ut nihil videatur superesse.

Ad primam rationem principalem huius quæstionis dico, quod plures relationes oppositas reales esse in eodem, respectu eiusdem, non negatur à pluribus tenentibus opinionem improbatam, ut quod idem sit mouens & motum, igitur non video quare debeant negare idem esse superius, & inferius se ipso. Dico tamen quod esse superius est quædam relatio fundata super vbi superius, & illa relatio fundatur super relationem. Similiter esse inferius est quædam relatio fundata super vbi inferius, nec est inconveniens relationem, vel respectum fundati super alium respectum, vel relationem, ut patuit prius, & inferius apparebit. Dico igitur quod ibi corpus est inferius & superius se, secundum duo accidentia extrinsecus aduenientia relativa, quæ sunt duo vbi, nec hoc est magis inconveniens, quam quod aliquis sit similis alicui secundum scientiam, & dissimilis eidem secundum albedinem. Ita est in proposito.

Ad aliud cùm dicatur quod nihil refertur simul relationibus contrariis, concedo secundum idem, per accidens tamen, vel ratione alterius, & alterius in ipso non est inconveniens eidem inesse contrarias relationes.

Ad propositum ratione istius vbi potest corpus distare ab alio, quia vbi in illo est fundamentum distantiae respectu alicuius corporis; ratione alterius vbi potest esse propinquum alicui, quia vbi est in eo fundamentum relationis propinquitatis ad illud; igitur est simul distans, & propinquum, concedo, nec hoc est inconveniens; nec includit contradictionem respectu diuersorum.

Ad tertium, cùm dicatur quod idem temporale non potest esse in diuersis temporibus, igitur nec idem corpus in diuersis locis. Respondeo quod in antecedente, aut accipitur simultas temporis, aut simultas loci, aut simultas rei temporalis, & rei localis. Si primum, sic est antecedens verum, quod idem temporale simultate temporis non est in duobus temporibus, quia si sic, unum tempus esset duo tempora, & includitur oppositum in adiecto, & isto modo sequitur consequentia, quia idem corpus simultate corporis localis non potest esse in duobus. Alio modo potest accipi simultas in Antecedente secundo modo, & sic est antecedens falsum, quia idem temporale existens in uno loco potest esse in diuersis temporibus, & ex isto antecedente sic accepto, sequitur consequens, tanquam falsum ex falso, quia si idem temporale existens simul in uno loco non potest esse in diuersis temporibus, igitur nec idem loca-

*31.
Ad primum
principiale,
in initio hu-
iis quæst.*

*Quomodo ei-
dem conve-
niunt ratio-
nes opposita.*

Ad secundum.

*Quomodo ei-
dem conve-
niunt preponsum,
& disians.*

*32.
Ad tertium.
Quomodo i-
dem tempo-
rale potest, &
non potest esse
in diuersis
temporibus.*

28.

*Quinam sun-
t termini à quo
augmentatio-
nis, & dimi-
nutionis.*

29.

Ad confirm.

30.

le simul potest esse in pluribus locis. Consequentia pater, sicut ex falso falso, & ita quando antecedens est verum, non tenet consequentia, quando est falso tener; & idem antecedens uno sensu est negandum, & alio sensu consequentia. Eodem modo potest distinguiri in consequente de similitate locali, vel loci; primo modo est falsa, quia idem similitate locali potest esse in pluribus locis. Secunda valet, quia idem similitate loci non potest esse in pluribus locis, quia significatur tunc quod unus locus esset duo loca. Potest etiam ratio duci in oppositum per consimile sophisma illi, quod facit ipsi, idem locale simul in eodem loco potest esse in diversis temporibus; igitur à simili è conuerso idem tempore simul existens in uno tempore potest esse in pluribus locis. Respondeant ipsi, & si sit sophisma sicut argumentum eorum.

33. Ad quartum, cùm inferi sic: idem simul quiesceret & moueretur. Respondeo secundum præmissa, quod illa quæ consequuntur *vbi*, vel sunt simul cum *vbi*, variantur secundum variationem *vbi*. Nunc autem omnis motus localis, vel totius corporis, vel partis corporis, posterior est ipso *vbi*, & idem motus diversi totius, vel partis corporis possunt eidem competere secundum diversa; & idem existens in uno *vbi* potest moueri, & ferti motu locali, vel quiescere secundum *vbi* vnum, & moueri secundum aliud, si habeat duo *vbi*, & ita quiescit & moueretur, non respectu eiusdem, sed diversorum. Mouere enim secundum locum non est aliter se habere nunc quam prius secundum locum, sed secundum istum locum mouere, & quiescere secundum illum, & aliter se habere secundum istum locum, quæ non contradicunt.

Infractio. Sed dices, saltem sequitur contraria eidem inesse, quia sequitur, mouetur secundum hunc locum, ergo quiescit, igitur simul mouetur & quiescit, quod videretur impossibile, & sequitur ultra, quod quiescit, & tunc mouetur, & è conuerso, mouetur, & nunc quiescit, igitur quod mouetur, non mouetur, quia quiescit, & quod quiescit non quiescit, quia mouetur, quæ videntur contradicte. Respondeo, ista contraria non conuenient quidem *vbi*, nisi secundum diversam relationem. Motus autem localis non est magis, quam *vbi*, quod est terminus eius. Nunc autem quod contraria relativa insint eidem secundum diversa, non est inconveniens. Potest enim aliquis esse dissimilis aliqui secundum scientiam, & similis secundum albedinem, & ita similis, & dissimilis respectu diversorum. Similiter in proposito, aliquid potest simul dici moueri & quiescere, quæ sunt quasi opposita contraria relativa, quia duo *vbi*, secundum quorū vnum attenditur motus, & secundum aliud quies, possunt simul eidem inesse, in quibus *vbi* fundantur respectus oppositi. Non sic possunt contraria absoluta eidem inesse, quia tales formæ, ex quo sunt absolutæ, natae sunt totum denominare, & idem respectu totius expellunt se mutuè, & idem nunquam insint duo contraria absoluta, nisi secundum quid. Relations vero, & respectus, quia sunt ad aliquid, tantum possunt plurificari plurificatis terminis qualitercumque, & idem possunt plures inesse eidem. Concedo igitur illas affirmatas, mouetur simul, & quiescit; & nego negatiua. Non enim sequitur, quiescit, ergo non mouetur, quia cum motus localis, vel moueri localiter non sit nisi secundum *vbi*, negatur in conse-

quente omne *vbi*, quia sequitur, non mouetur, igitur secundum nullum *vbi* mouetur. Antecedens verificatur pro uno *vbi* tantum, & idem est consequens falso in argomento, non mouetur in isto *vbi*, in quo quiescit, ergo non mouetur in alio *vbi*. Similiter est illud consequens, hoc est simile secundum hoc, igitur non est dissimile.

Ad quintum, dico quod omnis visio, vel actus immanens, qui infusset Christo in celo, inesset etiam in pyxide, & in terra, licet non primò. Primò infusset sibi in celo, & concomitanter infusset sibi in pyxide. Vnde quantum ad terminationem visionis, vel actum visus requirit certa approximatio visibilis ad visum, aliter enim non esset visio, quia positio visibilis super visum prohibet visionem esse, & eodem modo de nimia distantia. De ipsis actibus immanentibus quomodo conuenient in celo, & in Eucharistia, dicetur infra.

Ad quinimum.

Visibile possum supra visum non facit visionem.

S C H O L I V M VII.

Ad questionem secundam resolutio. Posse corpus Christi simul esse in celo, & in altari, quia ibi non est contradicatio. Et regula Doctoris hic notanda est, nempe, nihil est denegandum Deo, licet ei conuenire non probes, modo soluere possis rationes in contrarium. Vide eum in Oxon, hic quæst. 3. & Scholium ibi num. 2.

34.
Ad questionem secundam.
Resolutio.
D. Thom.

Q Vantum ad solutionem primæ ex his duabus questionibus, dicunt aliqui quod corpus existens in celo dimensionabiliter potest realiter esse in Eucharistia per conuersationem alterius in ipsum, non per proprias dimensiones, quia propriæ eius dimensiones non sunt alicubi præterquam in celo, nisi tantum concomitanter, quia si primò esset dimensionabiliter in Eucharistia sub hostia consecrata, sequitur quod simul esset dimensionabiliter in diversis locis, quod videatur impossibile.

Contrāstudit primum istotum est improbatum superius in ista dist. secundum etiam improbatum in questione præcedente. Idem dico aliter, quod corpus Christi existens in celo potest realiter non tantum secundum modum eius naturalem esse in alio loco, vel in altari, & non solùm per conuersationem alterius in ipsum, ut patet ex prædictis, sed etiam alio modo, sine omni conuersione. Pater ibi.

Rejicitur.

Resolutio propria.

Ad rationem primam in oppositum, cùm arguitur, quod corpus Christi in uno loco esse oportet. Respondeo, oportet, id est, oportunum est, quia realiter verum est, quod est in celo corporaliter, tam aliquando de potentia absoluta posse esse alibi corporaliter, quam tantum ibi. Et hoc credimus esse necessarium, quia aliquando factum, quia pè creditur quod in assumptione matris sua occurrit ei corporaliter.

35.

Ad primum principale.

Ad secundum, cùm dicit quantitatem esse formalem rationem alicuius essendi in loco; dico quod ratio formalis alicuius potest intelligi dupliciter. Vno modo quod sit quo aliquid est formaliter tale, ut calor est formalis ratio, quo aliquid est calidum, & similitudo ratio formalis, qua aliquid est simile, & albedo, qua aliquid est album; & idem nullo modo plurificatur, nisi plurificata sua ratione formalis. Alio modo accipitur ratio formalis alicuius pro causa proxima elicitiua alicuius effectus, vel causa fundamentalis proxima alicuius, sicut dicimus quod calor est formalis ratio calefaciendi, & albedo disgregandi, & assimilandi; & isto modo quantitas

Ad secundum.

Ratio formalis duplex.

Contra: absolu-
ta expellat
ea mecum.

In respectu ab-
soluta non
sequitur ab-
soluta affir-
matio, & ne-
gatio,

Quantitas est
ratio forma-
lis causali,
sive funda-
mentalis ef-
fendi in loco,
titas

titas est formalis ratio essendi in loco, quia est causa & proximum fundamentum plurium vbi, & essendi & de ista ratione formalis: non oportet quod plurificeretur, & plurificata illa, cuius ratio est formalis, vel causalis, quia nunquam plurificato posteriori essentialiter, quod contingenter sibi conuenit, multiplicatur de necessitate suum prius.

Ad tertium.
Non omnia
qua sunt fi-
mulum cum ter-
tio, sunt simul
inter se.

Ad tertium cùm dicitur, quæ simul sunt cum tertio, inter se simul sunt. Dico quod hæc proposi-
tio vniuersaliter est falsa, nisi quando illud tertium, cum quo sunt illa simul, si limitatum, secundum illud esse, secundum quod illa dicuntur esse simul cum illo; quia quando est illimitatum ad illud esse, secundum quod alia dicuntur esse simul cum eo, & ad aliud, est propositionis falsa. Exem-
plum, æternitas est simul cum hoc nunc, & anima Antichristi est simul cum æternitate quando est, igitur hoc nunc est simul cum illo, in quo anima Antichristi erit, non valet; quia æternitas est quoddam illimitatum ad extrema, cum quibus dicitur esse simul. Similiter quod est hæc, est simul cum Deo, & quod est Romæ, est simul cum Deo; igitur ista inter se sunt simul; non valet, quia tertium non est præcisè cum extremis, quando concluditur eorum similitas inter se. Eodem modo est in proposito, corpus enim de se non est formaliter limitatum, & de necessitate ad unum vbi, vel ad unum locum, quia vt comparatur ad virtutem & potentiam diuinam, potest esse in pluribus locis, vt prius patuit, idèo non sequitur; unum corpus potest esse simul, similitate corporis in duabus locis; igitur & ista loca possunt esse inter se simul.

Ad quartum.

*Anima ob-
tuta in qua-
libet parte.*

Ad quartum, cùm arguitur quod si corpus distaret à se; esset aliud à se. Respondeo, quod non sequitur, sicut patet de anima existente in capite, & in pede, & distante à se per medium, scilicet in totum corpus, & tamen est eadem; ex illimitatione sua ad omnes partes, & tota in qualibet. Similiter esse, quod haber homò modò, & esse, quod postea habebit in fine vitæ suæ, distant ab iniunctem, secundum durationem medium, nec tamen sequitur quod est aliud & aliud esse, sed omnino idem esse. Vnde consequentia non valet, quia diuersitas in posteriori non concludit diuersitatem in priori, vt sunt duo loca, igitur duæ quantitates.

Ad ultimum: Vtrum corpus Christi sub hostia moueat mota hostia, vel non? & quomodo non, & quomodo sic, dicetur inferius.

Q V A E S T I O N E IV.

Vtrum corpori Christi naturaliter exis-
tentia in se, & eidem realiter existenti
sub Sacramento Eucharistie,
infinita eadem proprieta-
tes, & partes?

Alens. 4. part. quæst. 40. memb. 3. art. 4. & 5. D. Bonavent. bie-
2. part. art. 1. quæst. 2. Richard. art. 1. quæst. 2. D. Thom. q.
3. art. 2. & 3. part. quæst. 76. art. 4. Suarez ibi disp. 52. sect. 2.
& 4. & disp. 48. sect. 1. Scotus in Oxon. bie quæst. 4.

I.
Argumentum
primum ne-
gasium.

R E G Y I T V R quod non. Primo de pro-
prieratibus, quia nihil existens hæc potest esse alibi, nisi illud, quod est alibi, conuer-
tatur in ipsum; sed proprietates substantia panis & vini manent post consecrationem panis, &

Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

conuerstionis panis in corpus, nec si conuerstitor in corpus, conuerstatur in proprietates eius; ergo non sunt eadem proprietates corporis Christi in cœlo, & in Eucharistia. Maior probatur, quia nihil potest esse alibi, vbi prius non fuit, nisi per aliquam mutationem factam in aliquo; sed corpus Christi, nec aliqua eius proprietates mutatur, quia est vbi fuit in cœlo semper uniformiter, & in se semper eodem modo se habet; igitur per mutationem alicuius alterius est modò hæc, vbi prius non fuit, vt quia aliud conuerstatur in ipsum.

Item, in hoc Sacramento uno, non est nisi semel sanguis Christi ibi, sicut nisi semel corpus Christi, aliter enim bis ponetur, & esset simul: à ibi: sed sanguis est hæc species vini; igitur non sub speciebus panis: sanguis autem est pars vera corporis; igitur non insunt ei eadem partes in cœlo, & in Eucharistia.

Secundum.

Item, nihil incipit esse, postquam est simpliciter, igitur à simili nihil incipit esse sacramentaliter postquam est sacramentaliter; igitur si sanguis Christi esset sub speciebus panis post consecrationem eius, non inciperet postea sacramentaliter esse sub speciebus vini post consecrationem; ergo non prius fuit sub speciebus panis.

Tertium.

Item, arguitur hic specialiter de quantitate corporis Christi sic: Quantitas est proprietas corporis Christi; sed non est realiter in corpore Christi sub speciebus panis, quia quantitas non est alicubi, nisi localiter, & in continentia aliquo; ex natura istotum extermorum oritur relatio circumscriptio passiuæ, quæ est vbi, & per consequens non posset quantitas corporis Christi esse in Eucharistia positio continentia, quod natum est continere vbi, nisi haberet ibi circumscriptionem, & esset ibi localiter, quod est inconveniens; signum.

Quartum.

Item quintò sic: nunquam est ponenda multitudine sine necessitate in operibus miraculosis, sicut nec in operibus naturæ, & per consequens in Eucharistia, non sunt plura ponenda, quam per se sufficiant ad veritatem huius Sacramentii; sed Eucharistia verè esset Sacramentum, & quantum ad signum, & quantum ad signatum, licet non sit ibi anima, nec sanguis, vt partes, nec aliqua proprietatis, quia species panis est signum huius Sacramenti, & substantia corporis Christi, verè signatum primum, quia in ista sola fit conuersio; sed substantia corporis Christi potest esse sine anima, & sanguine & quantitate, quia prius potest esse sine posteriori: igitur videntur illa alia frustula ponit sub speciebus panis.

Quintum.

Contra, Innocentius de officio Missæ part. 3. c. *Ratio ad epp.*
2. & ponitur in litera Dist. 11. scilicet, *sæcile corpus,*
dedit Christus quale habuit, &c.

S C H O L I U M I.

Primum dictum; corpus Christi esse in cœlo, ex Trid. sçf. 13. cap. 1. & August. de consecrat. d. 2. c. 1. hæresis, idque modo naturali. Secundum; esse sub speciebus sacramentaliter. Tertiū; corpus, ut est terminus consecrationis panis, non includit animam, nec accidentia, licet hæc comitentur. De anima patet, quia si fieret consecratio in triduo mortis, eodem modo ponetur corpus sub speciebus sicut nunc, & tamen non esset sine anima, sub ipsis. Videtur hoc dicere Trid. sçf. 13. c. 3. dum ait animam ex vi verborum non ponit sub speciebus. Quartum, corpus includere sanguinem, vel non, incertum est; & idem est de reliquo humoribus, an includantur in corpore, ut est terminus consecrationis, nécne.

2.
Duo certa
supponenda.

Respondeo, hic primò videndum est de suppositis in quæst. 2. Illis suppositis declaratis respondendum est ad quæstionem. De primo dico, quod supponitur in quæstione corpus Christi existere in celo naturaliter, & modo naturali; supponitur etiam quod sit sub speciebus panis sacramentaliter, & quartatur deinde si cædem proprietates, & partes conueniant ei ut exsit hic, & ibi? Ista supposta sunt vera. Primum existit in celo, quia tenemus ex fide quod Christus veraciter in corpore resurrexit, & ascensit in celum totaliter, & quod ibi sit corporaliter: *Donec finiatur faculum, sursum est Dominus*, dicit August.

Vide de con-
secreti d. 2.c. i.
Prima hæc,
Aug. tract.
so. in Ioan.

Et secundum est verum, quia istæ species facta consecratione sunt vnum signum corporis Christi veri, tanquam priuè contenti, licet ex consequenti, & concomitantem possit alia, quæ consequuntur primum signatum, consequenter signare: sicut est de signo naturali; vt rubore, qui vt primum signatum denotat, & significat verecundiam inesse, ex consequenti vero apparetur turpe. Sic est in proposito, quia Eucharistia primò ex institutione significat corpus Christi sub illis speciebus contineri realiter, quia placuit Deo in speciebus post consecrationem, vt quadam signo vero, & efficaci corpus Christi realiter contineri, & hoc congruum erat, quia, vt dictum est, ex quo voluit corpus suum esse nutritionem, & cibum animæ spiritualem, congruum fuit instituere aliquod signum illud representans, cui conueniret nutritio, & cibatio corporalis, cuiusmodi est species panis. De ratione autem cibi, vt distinguuntur contra porum, est, quod habeat partes solidas, & ideo voluit species panis esse signum proprium cibi spiritualis, & carnis sua, vt distinguatur contra sanguinem, licet ex consequenti significet sanguinem, quia nec corpus, nec caro sua est sine sanguine. Eodem modo voluit vinum esse primum signum partium non solidarum, vt sanguinis, licet concomitantem significet partes solidas, unde sive fiat conuersio specierum panis in corpus, & specierum vini in sanguinem, sive non; semper istæ species ex institutione diuina significant corpus Christi, & sanguinem sub illis realiter contineri, non ex vi conuersionis, sed ex vi Sacramenti, & institutione diuina semper suum significatum simul cum eis, & ita corpus est primum signatum huius signi.

3.
Corpus non
includit ani-
mam, ve ter-
minus conse-
crationis pa-
ni.

Sed quid includit corpus Christi, vt primum signatum huius signi? Respondeo quod non animam, quia si fuisset consecratio corporis Christi facta in triduo fuisset tantum corpus signatum huius signi, & non anima; quia tunc corpus Christi sub speciebus non habuisset animam, quia fuit mortuum, & simul non potuit esse animatum, & non inanimatum: certum est etiam quod accidentia non pertinebant ad rationem primi signati, quia quod continetur ibi, vt primum signatum, est nutrimentum spirituale, reficiens animam, sicut signum eius est species panis corporaliter nutrientis, & ideo licet accidentia concomitantur primum signatum, vt corpus Christi reale, non tamen sunt ipsum primum signatum, sed substantia corporis Christi, quod est primum contentum, tanquam primum nutrimentum.

Accidentia
non pertinent
ad primum
terminū hu-
iis conver-
sionis.

4.
An sanguis
sit de primo
segusto conse-
crationis cor-
poris.

De sanguine vero est dubium, de quo facta sunt argumenta ad quæstionem, an scilicet includatur sub corpore, vel in corpore, vt est signatum primum huius signi, an vero corpus ex partibus solidis, distinguendo eas à partibus fluidis, & vt ci-

bus sit primum contentum huius Sacramenti, an omnia illa comprehendat?

Respondeo quod corpus Christi, vt est primum signatum huius Sacramenti, non necessariò includit nisi partes solidas, & ita dico primò, quia possibile est non includere partes fluidas, vel humores. Secundò, quia hoc congruit. Tertiò, quia ita sit.

Corpus Christi, vt est primum signatum, includit necessariò solas partes solidas.

Primum, quod hoc sit possibile, probo, quia quæcumque possunt habere diuersa signa naturalia, possunt habere diuersa signa ad placitum multo magis, quia minor distinctio sufficit ad diuersa signa ad placitum, quam ad diuersa signa naturalia, quia ista consequuntur rem, sed corpus vt includit tantum partes solidas, & sanguis, possunt habere diuersa signa naturalia, vt diuersos conceptus in anima, quia conceptus sunt signa rerum. *Peribernenias, cap. 1.* igitur possunt habere distincta signa ad placitum; sed cuilibet signo proprio correspondet proprium signatum; igitur possibile est primum signatum speciei panis non includere sanguinem, & nec è conuerso.

Aristot.

Item, secundò dico quod istud congruit, quia sicut in cibatione, vel nutritione corporali sunt distincta cibus & potus, quorum species sunt huiusmodi signa, ita correspondent eis in refectione spirituali duo huiusmodi signa. Primum corpus. Secundò sanguis, quæ sunt nutrimenta, & refectio animæ spiritualis.

*An in triduo
mortuū sanguis
Christi fuerit
separatus à
corpore eius.*

Tertium probo, quod ita forte est, quia sicut in morte Christi fuit anima separata à corpore, ita verisimile est tunc temporis totum sanguinem à corpore eius esse effusum, vel parum, vel nihil inde remansisse de sanguine, & sicut tunc si fuisset in triduo verum Sacramentum Eucharistiae, anima non pertinuisse ad primum signatum, vel ad rationem primi signati corporis, quia corpus tunc non fuit viuum, sed mortuum; ita nec sanguis, quia tunc nihil habuisset de sanguine in corpore Christi, & tamen potuit fuisse tunc vera consecratio corporis, & verum Sacramentum Eucharistiae. Et secundum hoc haberet dicendum sicut prius, quod corpus potest capi duplicitate.

*Corpus du-
pliciter acci-
pi potest.*

Vno modo, vt est aggregatum ex partibus solidis & fluidis, vt carnibus, & sanguine, & sic est primum signatum totius Sacramenti Eucharistiae unitate integritatis, & non indivisiabilitatis; quia sic ei correspondet vnu signum, scilicet species panis & vini. Alio modo potest sumi corpus tantum pro partibus solidis, distinguendo eas à partibus fluidis, & sic sunt duo signata specialia, contenta sub proprio signato, sicut sunt huius duo signa, vt species panis sit vnum signum propri signati, & carnis corporis Christi tantum; & species vini sit proprium signum propri signati, vt sanguinis, & ita corpus non continet sanguinem, nisi concomitantem solùm, vt est primum signatum, & proprium specierum panis, sicut prius dictum est, quia sanguis est primum contentum sub speciebus vini.

*vt corpus
Christi est
primum signa-
tum includit
sanguinem
concomitan-
ter.*

S C H O L I V M II.

Premissa distinctione duplicitate necessitatibus, primum ait posse corpus Christi habere partes & proprietates, sub modo naturali, & non sub modo sacramentali, quia hic modus post indicium non perseverabit. Secundo è conuerso dici posse habere partes, & proprietates sub modo sacramentali, & non sub naturali; quia iste non dependet

dependet necessariò , & simpliciter ab illo : quod laè probat contra D.Thom. hinc inferens duo corollaria. Primum: Eucharistiam potuisse institui ante incarnationem, hoc est, ante formationem ex Virginis vero , si natura humana alias uniretur persona divina. Secundum, corpus Christi posse manere sub speciebus , licet modus existentia naturalis definetur. Ita omnes Scotisti.

esse alicubi modo non naturali, absque hoc, quod sit modo naturali.

Et ex hoc sequitur quoddam corollarium, quod corpus Christi ante incarnationem potuit primò fuisse sub speciebus panis & vini, sicut modò est, modo non naturali, abique hoc quod necessariò fuisset alibi modo naturali: hoc autem, quod prædictum est, probatur sic: Vbiunque res temporalis potest habere veram existentiam temporalem, ibi potest incipere esse simpliciter ; sed Christus ante incarnationem, & antequam Abraham fuit, in principio mundi potuit habuisse veram existentiam temporalem, & modo non naturali; igitur tunc potuit incepisse esse simpliciter , & habere esse modo non naturali.

Item secundò sic: quando aliqua existentia realis est indifferens ad duos modos essendi, si potest incipere sub uno modo sine hoc, quod incipiat sub alio modo, potest & è conuerso incipere , sine hoc, quod incipiat esse sub isto modo ; sed existentia corporis est indifferens ad modum essendi naturaliter , & sacramentaliter ; igitur sicut incepit sub modo essendi naturali, antequam esset sub modo sacramentali, vel non naturali, ut in incarnatione, & in tempore incarnationis ; ita potuit tunc incepisse sub modo essendi non naturali, ut sacramentali.

Dices quod maior est vera, quia illi duo modi essendi æqualiter se habent ad illam existentiam realem ; tunc enim sicut potest esse sub uno modo sine alio, ita è conuerso ; & ita non est minor vera, quia modus essendi non naturaliter præsupponit modum essendi naturaliter , & per consequens ab ipso dependet.

Contra hæc arguo , & potest esse triplex ratio principalis. Existentia modo naturali non est de essentia existentia modo non naturali, nec causa eius :

igitur existentia modo non naturali non dependet ab existentia modo naturali. Consequentia patet, quia nihil dependet ab aliquo, quod non est de essentia eius, vel causa eius. Antecedens probo. De essentia huius sacramenti non est nisi res & signum. Existentia verò modo naturali non est signum huius sacramenti, quia existentia corporis Christi modo naturali non est species sensibilis panis & vini ; nec etiam est res huius sacramenti , vel signatum contentum sub sacramento , quia existentia sub modo naturali non est res contenta sub sacramento isto : quia existentia vt sub modo non naturali , vel sacramentaliter, non est existentia sub modo naturali, licet hæc existentia realiter sit illa ; igitur nec est de essentia signi , vel signati huius sacramenti, nec etiam signati huius sacramenti vt sic , modo scilicet non naturali, existat , nec etiam est causa signi , quia ex conditione , & similitudine naturali, habet esse tale signum ex institutione divina. Dico igitur sine assertione , quod corpus Christi simpliciter potuit incepisse fuisse modo non naturali , & sacramentaliter , & habuisse tunc proprias passiones suas modo non naturali , sicut modò habet in Eucharistia , & non habuisse esse modo naturali sub speciebus conuenientibus sibi modo naturali , sicut modò conuenient sibi. Quod si verum est, sequitur quod ante conceptionem , & formationem corporis Christi de purissimis sanguinibus, potuisse esse Eucharistia.

Sequitur etiam aliud Corollarium , quod post formationem corporis , & eius incarnationem, posset Christus inanere sub Sacramento, & modo

8.
Corollarium
primum.

Eucharistia
potuit esse
ante incar-
nationem.
Probatur
primò.

Secundò.

Eugenio,

Impugnatur.

Existentia
naturali non
est de essentia
existentia
sacramentali
sibi.

10.

Secondum
Corollarium.

Deciso qua-
tionis.
Necessitas
duplex.

Q Vantum ad secundum articulum, est sciendum, quod non queritur de existentia extremitum , an scilicet corpus habeat necessariò esse modo naturali ; vel sacramentali : nec etiam de absolute inherētia proprietatum corporis Christi ad corpus Christi, vt existit in cœlo, & in altari, modo scilicet naturali , & sacramentali , vt verū sub quolibet istorum modorum essendi conuenient sibi proprietates, passiones, & partes eadem, sed queritur an positis extremis cum suis proprietatibus, ut corpore Christi in cœlo modo naturali, & corpore Christi in Eucharistia modo sacramentali , vtrum necessariò proprietates , & partes, quæ insunt corpori existenti sub uno modo, insunt corpori existenti sub alio modo.

Et respondeo , distinguendo de necessitate, quia necessitas, potest intelligi dupliciter: uno modo simpliciter, & absolute. Ut absolute & simpliciter sit necessitas, quod proprietates, quæ insunt corpori existenti sub uno modo, & eadem necessariò , simpliciter , & absolute insint eidem existenti alio modo. Alio modo potest intelligi necessitas secundum quid , vel concomitante aliquo, non quod fiat quæstio de necessitate consequentis , scilicet sacramentali existentia corporis Christi in altari, quia necessitas extremitum supponitur ; sed queritur posita existentia subiecti , consequenter de proprietatibus ipsum consequentibus , & concomitantibus, an proprietates concomitantes corpus Christi in cœlo , concomitentur ipsum in altari necessariò.

Si fiat quæstio de necessitate absoluta , dico quod non sic est necessarium absolute omnem proprietatem, nec etiam aliquam , quæ inest sibi, vt existit modo naturali in cœlo, conuenire ei, vt existit in sacramento modo non naturali ; quia non est necessè corpus Christi esse modo non naturali , ut modo sacramentali, quia post iudicium extrellum in fine mundi non existet corpus Christi sacramentaliter sub speciebus , nec habebit esse tunc tale, & per consequens tunc non inherēbunt sibi passiones, nec proprietates corporis Christi proprij , sicut modo non naturali, vel sacramentali existentis , quia habebit esse solum modo naturali.

Sed est nè necessere absolute modo è conuerso, quod omnes proprietates, vel aliquæ , quæ insunt corpori Christi existenti modo non naturali, vel sacramentali , quod insint necessariò corpori Christi modo naturali existenti? Videtur quod sic , quia si aliqua passio inest corpori Christi modo non naturali alicubi, inest sibi alibi , vbi existit modo naturali , quia quod nihil est in se naturaliter, nihil est in alio naturaliter : igitur omnes proprietates inexistentes ei , vbi est modo non naturali, insunt ei, vbi est modo naturali.

Sed istud non videtur mihi verum , quod positio corpore Christi habere esse modo non naturali sub sacramento , quod oporteat ipsum habere esse alibi necessariò modo naturali , quia potest

7.
An absoluted
necessitè sit
omnes pro-
prietates, que
insunt corpo-
ri Christi in
cœlo, eidem in-
esse alteri.
Post extre-
mum iudicium von erit
Eucharistia.

An sit ne-
cessere absolute
omnes pro-
prietates cor-
poris Christi
vt in altari,
ei inesse ut in
cœlo.
Sententia
D.Thom.
Resicitur.
Modus sacra-
mentaliter non
dependet sim-
pliciter ab
existentia
naturali
Christi.

Posse corpus Christi definere esse secundum modum naturalem, & manere sacramentaliter.

Obiectio.**Solutio.**

Quomodo corpus Christi inciperet esse simpliciter, & quod modo secundum quid.

Replyca.**Solutio.**

Quomodo corpus Christi moueret sacramentaria, si defineret naturaleiter.

non naturali; licet desineret esse modo naturali; cuius probatio est, quia quando existentia aliquius est indifferens ad duos modos, quorum unus non necessariè dependet ab alio, potest manere sub uno, licet non sub alio, sed desinet esse. Existentia corporis Christi est indifferens ad illos duos modos, & neuter dependet ab alio, ut probatum est; igitur modò post incarnationem potest manere corpus Christi in Eucharistia sacramentaliter, licet non maneat, vel definat esse quantum ad modum essendi naturaliter.

Sed contra istud est, quod priùs argutum est, mirum enim videretur quomodo posset corpus Christi esse, antequam esset modo essendi naturali, & quomodo posset esset postquam desineret esse modo naturali, quia quod nihil est in se, nihil est in alio, & idem si Christus secundum esse suum naturale non sit in se, non videtur quod possit esse in alio sacramentaliter.

Respondeo, quod si corpus Christi priùs incepisset modo naturali, vel sacramentaliter, ut si Deus produxisset corpus Christi solum secundum illud esse, quod modò habet sub speciebus in Sacramento Eucharistie, simpliciter incepisset esse, & illud esse fuisse suum incipere simpliciter, & tunc incepisse fuisse sub Sacramento Eucharistie fuisse simpliciter incepisse; & tunc fuisse verum quod Christus secundum suum esse esset simpliciter in Eucharistia, sicut modò est simpliciter in celo, & tunc de novo incepisse esse modo naturali fuisse suum incipere esse secundum quid, quia priùs incepit esse alio modo simpliciter. Vnde si primò incepisset esse modo non naturali, ut in Sacramento, & postea naturali modo ut per incarnationem, non incepisset bis esse simpliciter; sicut modò incepit esse præsens alibi in Eucharistia, ubi priùs non fuit; & incepere esse secundum istum modum, ut non naturaliter post modum essendi naturale, est incepere esse secundum quid, nam per incarnationem priùs incepit esse sub modo essendi naturali, ita si ante incarnationem incepisset esse sub modo essendi non naturali, sicut est modò in Eucharistia, incepisset simpliciter; & post habens esse modo naturali, incepisset tantum esse secundum quid.

Sed dices quod ex hoc sequeretur non fore tunc veram incarnationem Christi, nec veram eius generationem de virgine, ex quo priùs habuit esse simpliciter per inceptionem simpliciter alio modo dictam.

Respondeo quod licet isto casu posito, priùs incepisset esse simpliciter modo non naturali, quam naturali, verissimè tamen fuisse post incarnationem, & genitus de sanguinibus virginis gloriose, & alitus, & nutritus & augmentatus, & sic incepisset de novo esse modo naturali; nec hæc inceptio fuisse incepio eius simpliciter, ut modò eius; quia priùs incepisset esse simpliciter alio modo, ut modo non naturali, & ita hæc inceptio eius secundum modum essendi naturale fuisse inceptio eius secundum quid; & ita pareret quod potuit fuisse simpliciter modo non naturali, antequam fuisse incarnatus, & nec postea incepisset esse per incarnationem simpliciter, sed secundum quid tantum, quia præintelligeretur esse simpliciter alio modo.

Sed quomodo posset modò desinere esse secundum modum eius naturalem, & tamen esse modo non naturali in Eucharistia; videtur enim quod tunc esset postquam desineret esse secundum mo-

dū, & esse eius naturale, & maneret in Eucharistia.

Dico quod sicut corpus Christi existens modo non naturali in Eucharistia potest desinere esse, manente secundum suum esse naturale, & modo naturali, ut in celo, quia neuter modus essendi dependet ab alio; & definit esse secundum quid, & manet secundum esse simpliciter: ita è contra posset Christus desinere esse sub modo essendi naturali, ut si incineraretur totaliter excepta substantia eius, & tamen maneret sub modo essendi non naturali in Eucharistia, & tunc desineret esse secundum quid, & maneret secundum suum esse simpliciter, nam ita verum, & simpliciter esse habet in Eucharistia, sicut in celo.

Ad rationem igitur illam, cum dicatur, quod nihil est in se, nihil est in alio, concedo, quia si Christus nullum esse verum, & simpliciter haberet in se, nullum haberet esse in Eucharistia. Sed dico quod Christus si non est secundum modum essendi eius naturalem nihil est in se, falsum est; quia illa hypothesi posita ita vera, fuisset tunc corpus Christi in Eucharistia, sicut modò est in celo, & ita simpliciter & realiter; nam realis existentia corporis est indifferens ad istum & ad illum, & ita potuisset simpliciter esse sub uno modo, & sub alio. Christus enim habet suum esse naturale in Eucharistia, sicut in celo, licet non modo essendi naturali. Sic igitur patet quomodo non est necesse necessitate simpliciter necessaria proprietate inexistenti corpori Christi in celo naturaliter, inesse necessariè idem existenti in Eucharistia modo non naturali, nec è conuerso.

S C H O L I V M III.

Supposita duplice necessitate, & existentia corporis Christi in celo & in Eucharistia, refutat Doctor, partes, proprietates, omniaque absolute, quæ conuenient corpori in uno loco, ipsi conuenire & in alio. Primo, quia absolute prius insunt, quam vbi, & ita sicut non variantur per vbi, ita non definit esse per respectum de novo advenientem. Secundo, alioquin contradictoria dicentur de eodem secundum idem. Vide Doctorem in Oxon. num. 10.

Ed quid est dicendum de necessitate conditionata, supposita existentia subiecti, an scilicet consequenter est necesse quod proprietas, quæ insunt corpori Christi in celo, insunt eidem in Eucharistia. Respondeo quod sic, quod probo.

Nam quæcumque sunt priora ipso respectu vbciali, in omni respectu consimili, ad respectum vbi non variantur propter variationem vbi, vel alicuius respectus similis respectui vbciali, quia non variatur prius ad variationem posterioris. Nunc autem proprietates, & partes corporis Christi, sive in celo, sive in Eucharistia, sunt priores ipsis vbi, & omnibus respectibus consimilibus: igitur non variantur huiusmodi partes, & proprietates corporis Christi propter variationem ipsius vbi, vel alicuius respectus consimilis. Sed per hoc, quod corpus Christi nunc est sub speciebus, & prius non fuit, non est variatio nisi secundum vbi, vel aliquem alium respectum consimilem, quia tantummodo est præsens quantitat, & speciebus panis, quibus prius non fuit sic præsens, quando tantum erat in celo; & ita præsentia solum dicit respectum vbciale, vel alicuius consimilis, & variatio secundum istam præsentiam est variatio secundum vbi, vel respectum similem respectui

*ad' obiectio-
nem in for-
ma.
Esse simpliciter
non dependet à
modo natu-
rali.*

*Esse naturale
& esse modo
naturali dif-
ferunt.*

*14.
Sed quid do
necessitate
secundum
quid.*

*Resolutio
Doctoris af-
firmativa
probatur
prius.*

*suo modo
Angelus est
in loco.*

respectui vbicali; corpus enim Christi licet non sit localiter sub speciebus panis, est tamen ibi suo modo simili præsentia locali, sicut Angelus suo modo est in loco. Præsentia tamen corporis Christi est multò simplicior sub speciebus panis, quam præsentia Angeli in loco. Non igitur proprietates, & partes corporis, quas habet in cœlo, variantur propter ubi variatum in Eucharistia.

*Absoluta non
definitur esse
in solo pro-
pter nouum
ubi, vel re-
spectum.*

Respondendum est itaque ad quæstionem, quod corpus Christi existens in Eucharistia habet easdem partes, & proprietates, quas habet in cœlo, licet alio modo essendi, & de hoc sic arguitur sub alia forma: nullum absolutum simpliciter definit esse in toto propter nouum respectum, & maximè, si ille respectus sit extrinsicus adueniens, igitur quantitas, vel partes aliqua absolute simpliciter in toto definitur esse propter nouum respectum, & maximè si iste respectus sit extrinsicus adueniens, sed corpus Christi in cœlo propter hoc, quod de novo est in Eucharistia, ubi prius non fuit, nihil acquirit nisi nouum respectum; igitur quodlibet absolutum, quod sibi conuenit in cœlo, conuenit eidem, ut est in Eucharistia.

*15.
Probatur
secundum.
Contradic-
toria sunt si-
mul natura.*

Item hoc secundum probo sic: contradictria intelliguntur sibi contradicere pro eodem instanti, non tantum temporis, sed naturæ; ita quod in quocunque instanti temporis, vel naturæ, vnum inest, reliquum non inheret, & è conuerso; sed hæc affirmatio habere proprietates & partes, præcedit saltem natura respectum ipsius corporis, cuius sunt istæ passiones & partes, ad esse ubi, vel esse in loco, & omnem etiam respectum consimile respectui vbicali; ergo similiter negatio contradicens, scilicet non habere huiusmodi proprietates, & partes, intelligitur præcedere ubi, & omnem talem respectum in cœlo; ergo si haberet partes, & proprietates in cœlo, & non habet eas in Eucharistia, verumque præcedit ipsum ubi; igitur propter huiusmodi respectus sequentes non tollitur quin hæc contradicant, habere partes, & proprietates; & non habere eas. Si igitur corpus Christi habeat huiusmodi partes, & proprietates in cœlo, & non habeat eas in Eucharistia, non obstante alio, & alio ubi eius in cœlo, & in Eucharistia, verè, & simul verificabuntur contradictria de eodem, ut de corpore Christi, nisi in Eucharistia haberet easdem proprietates & partes, quas in cœlo, quia ibi est verè, & realiter, quod est impossibile.

*16.
Obiectio.*

Dices quod ita potest concludi contra me, quod contradictria simul dicereantur de eodem, & verè, si simul moueretur, & non moueretur, quod prius concessi, ut videtur, quia dixi corpus Christi ut in cœlo quiescere, & in Eucharistia localiter moueri, & si quiesceret, non moueretur; igitur simul moueretur, & non moueretur, quod videtur impossibile. Ut possit solvi, si ratio ista valeat; respondeo quod moueri secundum locum ex Philosopho, 8. Physic. text. comm. 2. est alter se habere nunc quam prius; sed quia ista competentur eidem corpori ratione diuersorum respectuum vbicalium in eo, id est non sunt contradictria, quæ inferuntur, quia insunt respectu diuersorum, & nulla est incompossibilitas, vel contradictria, vel contrarietas, quod idem corpus moueat secundum vnum ubi, & quiescat, vel non moueat secundum aliud; sicut nulla est contrarietas quod idem sit alicui simile secundum albedinem, & dissimile secundum scienciam;

*Solutio.
Aristol.*

*Non incon-
venit item
corpus simili
moueri &
quiescere re-
spectu diuer-
sorum ubi.*

tiam; & ita simile & dissimile respectu diuersorum.

Contraria enim relativa non destruant se, nec repugnant respectu diuersorum; conceditur igitur ista affirmativa, quod simul mouetur, & quiesceret secundum tamen diuersa. Sed non sequitur, quiesceret, ergo non mouetur; sicut nec sequitur, est dissimilis, ergo nullo modo est similis; sed est fallacia Consequentiæ semper ex altera parte contradictionis inferte negarium simpliciter; sed tantum habet inferti secundum quid; nam non sequitur, quiesceret, ergo non mouetur, de corpore existente in duobus locis, in quorum uno mouetur, & in alio quiesceret; quia in consequente negatur omnis motus, in antecedente tantum pro vno ubi, sed non valet, non mouetur in isto ubi, ergo non mouetur in aliquo ubi, negatio enim, quæ infertur ex altera parte, est negatio secundum quid tantum, & non simpliciter, quia quiescens in uno ubi, non mouetur in illo ubi; sed non sequitur simpliciter, igitur nullibi mouetur gratia formæ, quanquam tamen tenet gratia materia, ut respectu illius, quod tantum habet vnum ubi; gratia tamen formæ semper est fallacia Consequentiæ in tali modo arguendi ab inferiori ad superiori.

Ad rationes. Ad primam, quando arguitur quod nihil manens hic potest esse alibi, nisi per conuersionem alterius in ipsum, verum est, nisi mutetur in ipsum, vel in aliquid aliud quod ipsum concomitantur, anima autem, & quantitas concomitant corpus Christi, in quod sit conuersio, id est hæc per solam conuersionem alterius in corpus Christi, possunt esse in altari.

Sed contrà est, hic non est nisi quidam respectus præsentialitatis aliquid; si igitur iste respectus habeatur ex vi conuersionis; igitur quodlibet habens istum respectum præsentialitatis, habet illum ex vi conuersionis: si igitur anima habeat istum respectum præsentialitatis in Eucharistia, sicut dices, sequitur quod effet ibi ex vi conuersionis, quod omnes negant; igitur non est hic præsens anima manens alibi, nisi præsentialitas corporis posset haberi sine conuersione alterius in ipsum.

Confirmatur ratio, quia idem respectus non potest esse diuersorum fundamentorum; sed respectus præsentialitatis hic est unus respectus; igitur si fundetur in corpore, quia aliquid est conuersum in ipsum, non potest fundari in anima, nec in quantitate, in qua nihil est conuersum, & per consequens anima, & quantitas, & alia proprietates corporis, & partes, non sunt hic in Eucharistia; vel si sic, hoc non effet nisi per nouam mutationem, vel conuersionem alterius in ipsa, quod est falsum.

Idem dico ad rationem, quod ista propositione maior est falsa, quia, sicut patet ex præcedentibus*, non sequitur ad hoc, quod aliquid hinc manens sit alibi, quod sit ibi per conuersionem alterius in ipsum. Nec hoo sufficit ad hoc quod aliquid de novo sit hic, quod aliquid conuertatur in ipsum, immo è conuerso magis per hoc quod aliquid conuertatur in ipsum, sit ipsum conuersum, ubi prius non fuit, quam illud, in quod conuertitur aliquid, sit ubi prius non fuit. Ex hoc enim quod panis conuertitur in corpus Christi: existens in cœlo, potius acquirit esse in cœlo, quam è conuerso, quod corpus Christi in cœlo sit hic in Eucharistia, quia semper ex vi conuersionis conuer-

*Non sequitur
est dissimilis,
ergo nullo
modo similis.*

*A negatione
secundum
quid ad ne-
gationem
simpliciter
vi formæ non
tent.*

*17.
Ad primum
principale.*

Confirmatur.

** Quæst. I.
huius dist.
num. 12.
Ad hoc ut
aliquid sit
hic de novo
non sufficit,
quod ait in
ipsam con-
uertatur.*

conuersum in aliud magis acquirit *vbi* eius,
quām ē conuerso, sicut & *esse*.

Ad secundam.

An sanguis
sit sub specie
panis ex vi
Verborum.

Ad secundam, quando arguitur quod sufficit sanguinem esse semel in isto Sacramento. Respondeo secundum istas duas vias superius posatas in primo articulo, quod si sanguis pertineat ad integratatem corporis, ut est primum signatum speciem panis, dico quod tunc est ibi sanguis bis ex vi Sacramenti, sed non eodem modo, quia ex vi Sacramenti continetur sub specie panis per se, sed non primò, ut primum signatum, sed ut pars primi signati, quia totum corpus & continens sanguinem ut partem eius, est eius primum signatum: sanguis etiam continetur sub speciebus vini sicut primum signatum, & ideo non continetur sub speciebus panis, & vini, bis eodem modo, quia duo signa omnino distincta, non habent idem signatum primum inquantum imponitur ad diuersa signandum primò.

Ad tertium.

Per hoc dicendum est ad tertium quod alio modo incipit esse sacramentaliter sub speciebus panis & vini, quia incipit esse sub speciebus panis, ut contentum per se sub eis, & non primò sub speciebus vini, ut primò contentum, & per se, & tunc habens esse simpliciter, prius autem secundum quid. Si autem teneatur via alia, quod corpus solum inquantum corpus, tantum includit partes solidas, sicut primum signatum sub speciebus panis, tunc non includitur in eo sanguis per se. Et tunc potest faciliter responderi ad ista duo argumenta, quod non continetur sub speciebus panis ex vi Sacramenti, sed tantum concomitante, sicut anima, & quantitas, & sic tantum ibi est sanguis solum ex vi Sacramenti, sub propriis speciebus vini per se contentus, & per consequens per consecrationem panis & conuersionem eius in corpus verum incipit ibi esse sanguis ex vi Sacramenti.

Ad quartum dico quod in Eucharistia est quantitas corporis Christi, ut est in celo. Et cum dicit quod quantitas non est praesens, nisi alicubi circumscriptiuè. Dico quod hoc est falsum, tu probas, quia positis extremitate sequitur relatio, quae apta, & nata est inesse, & ita positio loco, & quantitate, sequitur circumscriptio passiva. Respondeo quod verum est, si talis relatio sequitur ex natura extremitorum, sicut similitudo sequitur ex duobus albis, ex natura rei; sed haec relatio cum extrinsecus sit adueniens contingenter, non sequitur ex natura extremitorum, quia extrema non determinantur naturaliter ad ipsum respectum, potest tamen talis respectus inesse contingenter positis extremis, quia positio loco & corpore continente, & corpore contento sequitur quedam capacitas ad tales respectum, sed non necessitas.

Ad ultimum.

Ad ultimum, dico quod absolutè potest salvari veritas huius Sacramenti, scilicet si tantum continetur sub speciebus panis substantia corporis. Vnde in morte Christi, quando anima fuit verè separata, potuit fuisse facta consecratio panis, & tamen anima non fuisset tunc sub illis contenta, sed supposita naturali existentia corporis Christi, oportet quod vbiunque sit, quod ibi sint eius proprietates, & partes naturales post conuersionem. Quia enim istae partes & proprietates naturales prius conuenient ei, quām aliquod *vbi*, contradicte esset quod corpus Christi verum & naturale esset in Eucharistia, & non haberet illas. Nam contradicte est quod habeat

eas in celo, & non in Sacramento, posito quod vere sit sub speciebus in Sacramento.

Q V A S T I O V.

Vtrum quacunque actio immanens, que
est in Christo existente naturaliter in
cælo, insit sibi sacramentaliter
in Eucharistia?

D.Thom.3.p.q.76.art.3. &c. q.91.a.4. D.Bonav.hic 2.p. a.2.
q.2. Rich.art.3.q.2. Palud q.4. Capr.q.4. Mars.q.8.Suar.
3.tom.d.53.5d.2.Scot.in Oxon.hic quæf.s.

R C V I T V R quod non: *Videre* est actio immanens q. *Metaph.* text. 15. sed Christus aliqua videt in celo, quia ibi non est cæcus, quæ non videt vi in Eucharistia; tum, quia ibi non habet organum modo quantitativo, & visio non recipitur nisi in organo potentia visuæ quanto; in quo etiam recipitur species. Tum quia existens in Eucharistia non habet obiectum visibile sibi præsens, sicut habet in celo; obiectum autem proportionabiliter præsens requiritur necessariè ad visionem; tum, tertia quia obstaculum inter potentiam & obiectum impedit visionem, illud obstaculum est plura interponi inter oculum Christi in Eucharistia, & obiectum visibile quām in celo; igitur propter ista tria non videtur habere eandem visionem in celo, & in Eucharistia.

Secundò arguo sic: si potest videre, quæ videt in celo, & audire similiter, igitur istius obiecti præsentis hic potest videte colorem, & audire sonum; consequens est falsum, quia tunc organum potentia luce visuæ, & audituæ habet, sicut in Eucharistia, modum naturalem, quo posset pati & immutari in obiectis, & ita posset pati hic à calore & frigore, & ab eis corpus suum corrumpi, quod omnino est falsum.

Contrà. Idem non est simul videns, & non videns; igitur Christus videns in celo videbit in Eucharistia.

Dices, quod simpliciter videt in celo, & secundum quid videt in Eucharistia, quia secundum quid existit ibi sub modo, cui non competit visio.

Contrà arguo sic: contradictione non tantum contradicunt sibi pro eodem instanti temporis, sed naturæ; igitur sicut affirmatio præcedit aliquid, ita negatio eius ut intelligitur sibi contradicere, præcedit illud, quia contradictione sunt simul tempore, & natura inquantum talia. Visio autem prius competit Christo, quām talis præsenta in speciebus. Nam quicquid intrinsecè competit alicui, prius inest sibi, quām quodlibet extrinsecè sibi adueniens. *Videre* enim est perfectio intrinseca videntis, & absoluta; esse autem hic præsens, vel ibi, est respectus extrinsecus adueniens. Similiter negatio visionis in non habente eam, præcedit quamcumque præsentiam in quoconque *vbi*, igitur nulla præsencia variat contradictionem; si igitur videt in celo, & non videt in Eucharistia, contradictione conuenient eidem simul, quod est impossibile. Similiter si videt simpliciter in celo, & secundum quid in Eucharistia, idem quod prius.

Itein; sensus Christi sunt suo modo beati in secundum celo,

I.
Argument.
primum ne-
gatiuum.

Secundum.

2.
Argument.
primum affi-
matuum.

Videre, est
perfectio in-
trinsicæ vi-
dentis.

secundum.

*Dipositio
enius con-
trarij est im-
pedimentum
alterius.*

cælo, & in operationibus, sicut potentia separata, ut intellectiva, & volitiva in suis operationibus; si igitur sensus Christi non haberent suas proprias operationes in Eucharistia, ut videre, & audire, tunc quando inciperet esse in Eucharistia, inciperet fieri de beato non beatus quantum ad istos sensus; sed hoc videtur inconveniens, quia Deus, vel Christus non instituit hoc Sacramentum, ut per illud faceret aliquam potentiam eius non beatam. Et ultra sequitur quod cum contra inclinationem naturalem appetitus sui sit non videre sensibile conueniens; sequitur quod causabit tristitiam in suo appetitu sensitivo; quia impediens delectationem causat tristitiam, sicut universaliter dispositio ad unum contrariorum est impedimentum alterius; sed cum hoc sit falsum, sequitur quod sicut in Christo est maxima deletione in videndo visibilia conuenientia in cœlo, ut matrem suam, & talia pulchra quod ita habeant eundem actum videndi in Eucharistia.

S C H O L I V M.

Omnis actiones immanentes, tam intellectivas, quam sensitivas, internas, & externas, qua insunt Christo in cœlo, eidem inesse in Eucharistia. Ratio principia sapè dicta: quia absoluta procedunt vbi, & non definiunt esse, neque varianter per illud: circa quod habet optimam doctrinam; sed immanentes sensitivas insunt Christo primò, et in cœlo, & concomitanter tantum ut in Eucharistia: intellective verò aequè primò hic & ibi. Explicat clare utriusque distinctionem.

3.
*Actio imma-
nentes est du-
plex.*

*Christus ha-
bet omnem
actionem im-
manentem in
Eucharistia
quam habet
in cœlo.*

* Dist. 3.
queſt. 5.
*Actio imma-
nentes & for-
ma aboluta.*

Inſtantia.

4.
Soluitur.

Respondeo ad quætionem, quod actus immanentes sunt in dupli genere, sicut dicit Philosophus in 4. Metaph. text. 24. Quædam enim sunt partis intellectivæ, & quædam partis sensitivæ. Dico igitur in generali, sicut quæstio querit in generali, quod omnem actum immanentem, quem habet Christus in cœlo, vbi existit modo naturali, in Eucharistia habet, vbi existit modo non naturali, vel sacramentali, licet verè sit vbiique. Cuius probatio est ista in generali. Nulla forma definit esse in subiecto propter novum respectum aduenientem contingenter, quia est prior omni tali respectu, & prius non definit ad definitionem posterioris, nisi habeat necessarium ordinem ad ipsum. Sed actiones immanentes omnes sunt formæ absolutæ, ut probatum est in primo libro *, quia sunt perfectiones simpliciter, & fines potentiarum operantur. Patet de voluntate, & visione, quia visio est perfectio, & finis potentiarum visivæ: esse autem in Sacramento non addit super esse Christi, nisi nouum respectum vbiçalem extrinsecum, & contingenter aduenientem; igitur non tollitur à Christo aliqua talis actio immanens, propter variationem cuiuslibet respectus talis; igitur sicut videt, intelligit, &c. in cœlo, ita & in Eucharistia.

Dices quod maior est vera universaliter de formis mērē absolutis, quæ non requirunt necessariò respectum, ad hoc quod sint. Ita autem rationes immanentes partis sensitivæ maximè requirunt approximationem potentiarum cum obiecto; quia visio non est in quocunque distans, vel propinquum. Approximatio est respectus vbiaclis; ergo sine respectu non sunt actiones tales.

Contra, non solùm forme istæ absolutæ, sed etiam qualitates naturales simpliciter absolutæ,

quantum ad fieri, requirunt determinatam approximationem agentis ad paſsum, & tamen secundum omnes, quælibet qualitas naturalis abſoluta, quæ fuit in corpore Christi mortuo, fuisset tamen in corpore eius in Eucharistia, & in pyxide, si Sacramentum Eucharistia tunc fuisset. Vnde sicut corpus suum mortuum fuit frigidum in cruce, ita & in pyxide, sed non fuisset ibi approximatio agentis infrigidans.

Requirunt ergo istæ qualitates determinatam approximationem & diſtantiam vbi insunt, & fuerint primò; sed non vbi insunt, & sunt concomitantia: licet igitur requiratur approximatio agentis ad paſsum, vbi actio inest primò & ad tales qualitates; similiter vbi insunt primò, non tamen vbi insunt non primò, sed concomitantia, nam licet frigus, vel calor prius caufaretur in corpore Christi in cruce, quā in pyxide; concomitantia tamen caufabantur tunc in corpore eius, ut in pyxide, & vbi cunque fuit, non tamen vbi que, vel vbi cunque caufabantur per talem approximationem, sed tantum vbi caufabantur primò; & non vbi caufabantur tantum per concomitantiam, sicut est in proposito de actibus immanentibus, quod vbi primò sunt, requirunt talem approximationem, non tamen vbi concomitantia insunt. Nec video maiorem dependentiam in actibus ad aliquos respectus, quam in qualitatibus naturalibus absolutis. Nec etiam est verum absolute, quod supponitur, quod ad actionem necessariò requiratur approximatio vbiaclis, quia aliqua suntne approximata impedita per obſtaculum, possunt immediate agere, & pati ad iniuciem, sine quaunque approximatione ulteriori. Patet in actione exteriori ignis, & ligni approximatorum impeditorum per obſtaculum aliquod, ut per humiditatem, vel viriditatem ligni.

Sed dices quod non solùm habent actiones immanentes causari præsentia & approximatione obiecti ad potentiam, sed etiam habent specialem dependentiā ad obiectum, quia obiectum determinat eas.

Respondeo quod non requiritur ad dependentiam actionis quod dependeat ad obiectum in quantum terminat eam, sed in quantum obiectum caufat eam. Obiectum igitur ut caufans actionem respectu potentiarum, requirit determinatam distantiam ad eam, sed non ut terminans actionem primò, sed ut caufans eam primò. Quod enim obiectum esse præsentia visuæ requiritur, hoc non est in quantum terminat visionem, sed in quantum caufat eam, quia præsentia non requirit ad terminandum actionem, sed ad caufandum eam, vbi primò inest actio, sed non vbi concomitantia, ut prius dictum est.

Secundò, hoc specialiter arguitur de actione immanente partis intellectivæ sic: illud quod abstrahit à loco, & conditionibus leci, non impeditur propter aliam, & aliam præsentiam in loco, vel alium, & alium modum essendi in loco; sed actus intellectus, ut intellectio, abstrahitur à loco proprio, quia quantum res magis abstrahitur à loco certo, ut h̄c & nunc, ratiō magis sunt intelligibles: igitur propter aliam, & aliam præsentiam in corporis Christi in cœlo, & in Eucharistia non impeditur eins intellectio, quin eandem quam abstrahit ab omni loco, quam habet in cœlo, habeat in Eucharistia.

Tertiò, à parte actus immanentis partis sensitivæ arguo sic: Visio, vel cognitio intuitiva intellectus

*Naturales
qualitates
non requi-
rant certam
approxima-
tionem vbi
insunt conco-
mitanter.*

*Absolutè po-
sset agens
agere in di-
stantia.*

Reflex.

*Solutio.
Obiectum re-
quiritur in-
distantia non
ad termi-
nandum, sed
ad caufan-
dum.*

5.

*Operatio in-
tellectus
abstrahit à
loco.*

* In Oxon.
d. 3. q. 9.

intellectus requirit determinatam distantiam; nimirum etiam impedit cognitionem intuituam Angelii, ut dictum est in secundo*, sed conceditur ab omnibus quod Christus in Eucharistia habere potest aliquam cognitionem intuituam intellectus rei, quam intueretur in celo; sicut similiter in Eucharistia existens potest habere visionem intuituam sensituum causatum ab obiecto visibili in potentiam visuam, ut existit in celo.

Idem est dolor corporis Christi in cruce & in pyxide.

Item, si corpus Christi in passione fuisset sacramentaliter in pyxide, idem dolor fuisset eius in pyxide, qui fuit eius dum pendebat in cruce, & per consequens eadem fuisset sensatio eius hic & ibi. Antecedens patet, quia corpus Christi sicut fuit mortuum in cruce, ita fuisset in pyxide, si ibi fuisset sacramentaliter: sed mors sequitur dolorem, qui causatur ex vehementia doloris; sed idem effectus non est nisi ab eadem causa, nisi per miraculum: igitur si idem dolor fuisset in appetitu Christi existentes in cruce, & in pyxide, eadem fuisset sensatio eius virtuotique, nisi ponatur miraculum; esset enim miraculum, dolorem esse in parte appetitiva, sine sensatione, vel apprehensiva sensituum in sensu.

Eiusdem.

Dices fortè, quod dolor infuisset corpori Christi in pyxide tunc tantum ex imaginatione, vel apprehensione interiori; quia obiectum infligens dolorem, non est ibi praesens.

*Reipicitur.
Quid est phantasia.*

Contra, ista responsio destruit se, quia interior imaginatio, vel apprehensione, non est sine exteriori sensatione, quia *phantasia est motus factus a sensibili in actu.*

Non idem dolor sequitur imaginacionem & sensationem.

Item, apprehensione interior non sufficit ad dolorem caufandum, quia non idem dolor sequitur apprehensionem interiorum, & exteriores. Patet, alioquin idem dolor esset dormientis, & vigilantis; dolos autem phantasticus interior, & sensatio eius exterior differunt, sicut dolor dormientis, & vigilantis; igitur haec apprehensione, & illa differunt. Sic patet quomodo omnis actio immaterialis, sive intelligendi, sive sentiendi, inexistens Christo in celo, sibi etiam in Eucharistia conuenienter.

6. Actiones sensuiles insueantur Christo in Eucharistia concomitantier.

Dico tamen secundum sicut praedixi, quod nullus actus immaterialis sensitiuum, ut visio, nec auditio, inest primò Christo, ut est sacramentaliter sub Eucharistia, sed tantum concomitantier. Ad hoc est breuis probatio: Talis sensatio non inest proprio sensui actus, nisi ubi causatur primò ab obiecto sensu; sed ad hoc quod sensatio primò insit & caufatur ab obiecto, requiritur determinata distantia obiecti imprimenter ad potentiam, cui fit impressio; requiritur etiam organum, quod patitur ab obiecto, quod habeat modum essendi naturalem, ut sic possit pati ab eo. Primum non est hic necessarium in Eucharistia, nec secundum huc est, quia in Eucharistia non haberet corpus Christi suum modum essendi naturalem; igitur nulla sensatio inest primò corpori Christi, ut existit in Eucharistia sacramentaliter.

7. Aliqua cognitione intuituam potest competere Christo in Eucharistia primò, sed concomitantier ut in celo, & è con-

secundum operatio intellectua, vel intuituam, potest primò inesse intellectui Christi in Eucharistia, quia non primò inest, nec inerit ei ut existit in celo, & è conuerso; sed tantum concomitantier, quia sicut dictum est, quod anima separata, non impedita per corpus, & Angelus possunt habere naturaliter aliquam cognitionem intuituam illorum, quibus secundum determinatam distantiam sunt praesentes, quorum nullam huiusmodi cognitionem

nem haberent, si indeterminatè distarent; quia talis distantia impedit cognitionem intuituam animæ separata, & Angeli, licet non cognitionem eorum abstractuam, quæ est imperfectior; igitur anima Christi in Eucharistia existens potest habere cognitionem intuituam aliquorum sibi praesentium, ut ibi est, quæ non primò insunt sibi in celo.

Ad hoc enim quod intellectus cognoscat aliquid intuituam, non requirit determinatam dimensionem in organo aliquo, vel in aliquo loco, quia ut sic, abstrahit ab omni loco; igitur cum non sit in cognitione intuituam impeditus per aliud corpus (patet de anima separata, sicut etiam de Angelo) potest aliqua cognitione intuituam in Eucharistia tibi inesse, primò respectu invenibilium ibidem sibi praesentium, ut Sacerdotis, & verborum eius, & cogitationem eius, quæ non primò inest anima eius, ut existit in celo; sed tantum concomitantier, sicut è conuerso, cognitione intuituam, quæ primò inest anima Christi, ut existit in celo, ut omnium rerum in proprio genere, & cogitationum animalium sanctarum tantum concomitantier insunt sibi, ut existit in Eucharistia, quæ tamen realiter conuenit sibi in uno loco, & in alio licet non eodenmodo.

Ex hoc sequitur quoddam corollarium, quod non priuat Christus aliqua actione immateriali, ut hoc, quod est in Eucharistia; non enim priuat se aliquo bono essentiali sibi propter necessitatem nostram, inquit habet aliquam operationem, quam non haberet, si non esset ibi. Habet enim ut ibi existens, omnem cognitionem sensituum, & intellectuum, quare habet in celo, & præter hoc habet ibi cognitionem aliquorum intuituam invenibilium sibi, ut ibi praesentium, quorum huiusmodi cognitionem non haberet si tantum esset in celo, quia distantia determinata illorum, quæ huc videt, impedit cognitionem eorum intuituam, ut existit in celo, quia ut ibi non habet obiectum in determinata distantia, sicut huc.

Per hoc ad argumenta. Ad primum de organo, dico quod non requiritur ad organum visum habere esse modo quantitatuo, & naturali, ad hoc ut in eo caufetur visio, nisi ubi primò immutatur organum, ab obiecto tali, quia & aliter existens in Eucharistia, quæ sub isto modo quantitatuo potest habere actum visionis concomitantier, sed non primò, ut dictum est. Ad aliud de obiecto, dicendum quod propinquitas non requiritur respectu actus, quantum ad rationem terminandi actum, sed quantum ad rationem caufandi illum, vel immutandi potentiam ad illum. Per hoc patet ad rationem de obstaculo, quod non impedit, nisi quantum ad modum immutandi primò, sed non quantum ad concomitantiam, quin concomitantier sit in potentia.

Ad secundum rationem principalem, dico secundum praedicta, quod in Eucharistia possit habere visionem, & auditionem, sed non primò caufatur in eo, ut in celo, & sic, non primò caufatur in eo, ut est sub Sacramento, nec haberet potentia sensitiva præsens sibi obiectum ut in Eucharistia, & ita non primò conueniret ei ut ibi, nec auditio, nec visio, sed tantum concomitantier, quia ad hoc quod fiat immutatio potentia ab obiecto tali, & quod potentia primò conueniat talis actus, requiritur quod organum eius habeat esse modo naturali; sed non requiritur hoc ubi actus sibi conuenit tantum concomitantier, non primò.

*Corollarium.
Christo ut in
Eucharistia
competens
operationes,
plures quam
si unum esset.*

*Ad argum.
primum
principale.
Modus quan-
titatis non
requiritur ut
sensatio con-
comitantier
caufetur.*

*Non semper
requiritur
presentia ob-
iecti ad sen-
sationem.*

*Ad secun-
dam.
Modus quan-
titatis re-
quiritur sen-
sationem pri-
mo caufan-
dam.*

Quæstio VI.

Vtrum corpori Christi vt existit in Eucharistia, possit inesse motus corporalis?

D.Thom. i.p.9.76.a.6. Rich.bic 4.4. quæst.2. Gab.q.vn. 4.3.
Capr.9.3.Suar.3.tom.d.13. scilicet 1.Scot.in Oxon.bic quæst.6.
Vide eam 9. Metaph. quæst.14.

I.
Argumentum.
primum affirmatiuum.

ARGVITVR quod sic: quia idem non potest esse simul continuum, & non continuum, quia continuitas præcedit omne ubi, corpus Christi in cruce per vulnerationem factum est non continuum, & per consequens diuisum. Similiter si tunc fuisset in pyxide, fuisset diuisum diuisione motus corporalis: ergo.

Secundum.

Item, idem corpus non simul potest nutriti, & non nutriti, quia nutritio necessariè est acceptio aliquid formæ absolutæ, quia nutrimentum transfit in substantiam rei aliendæ, aliter in eodem aliud generaretur in substantia, & non aliud generaretur: sed corpus Christi semper nutriebatur ipso viuente, quia homo semper nutritur secundum Philosophum, i. de Gener. text. comm. 41. igitur si tempore vita mortalæ fuisset sub Sacramento, sicut fuit continuè, semper fuisset nutritus; sed nutritio est motus corporalis: ergo.

Aristot.

Item, motis nobis mouentur ea que in nobis sunt, ex 2. Topicorum, cap. 3. sed species panis & vini verè mouebantur secundum locum, & secundum ubi; igitur cùm corpus sit sub speciebus, mouebitur saltem per accidentem ad motum carum.

Tertium.

Aristot.

Confirmatur.

Confirmatur, quia impossibile est aliquid habere aliud, & aliud ubi, nisi moueatur aliquis modo; sed cùm hostia consecrata est translata de uno loco ad alium, corpus contentum sub ea habet aliam præsentialitatem ad corpus continens hic & ibi; igitur monetur motu hostiæ de loco in locum.

Quartum.

Item, subiectum habens omnes dispositiones requiras ad recipiendam formam absolutam de genere Qualitatis, ut ad frigus, & ad huiusmodi, potest talis formam suscipere; sed corpus Christi in Eucharistia sic disponitur, quia habet quantitatem, & alia accidentia, quæ præ exiguntur ad susceprium talis formæ; igitur ab agente præsente potest moueri ad talem formam.

Ratio ad op-

positum.

Aristot.

Contrà, 5. Physic. text. comm. 8. omne quod mouetur, est in loco; corpus Christi, ut in Eucharistia, non est in loco; igitur.

S C H O L I V M I.

Primum dictum: Corpus in Eucharistia non potest moueri motu stricte sumpto, id est, ad substantiam, quantitatem, qualitatem, vel ubi, per virtutem creatam; quia non se habet ibi ut possibile, neque ad Angelum ut locale; vel quia non habet ubi, vel quia ipsi anima Christi tantum subest quoad latitatem, sfo non ex natura rei, sed ex speciali privilegio.

Secondum: Deus potest illud motu stricte sumpto mouere, quia quod possent alia agentia cum dimensione, potest Deus se solo.

2.
Quid est pri-
mò inesse ali-
cui, & quid
concomitan-
ter.

Respondeo motus inesse corpori Christi potest intelligi dupliciter, vel primò, vel concomitante, ut prius ostensum est. Primò autem inest corpori Christi in Eucharistia, quod sibi inest, etiam si non existeret modo naturali. Illud

Scripsit oper. Tom. XI. Pars II.

autem concomitante sibi inest, quod primò sibi inest, ut alicubi, ubi habet esse modo naturali, & concomitante sibi inest ut hic, sed non primò, sed tantum concomitante, tamen realiter sibi inest utrobius, ratione sue identitatis utrobius. Item, potest motus strictè, & propriè accipi, ut dicitur habere quatuor species. Et sic dicitur quod quæstio potest intelligi de motu, vel prout sumitur large, & extense pro simplici translatione præsentialitatis alicuius alicubi, ubi prius non fuit præses.

Item, quæstio potest intelligi an à virtute creata Angelii, vel homini, possit corpus Christi moueri in Eucharistia, vel tantum à virtute diuina.

Dico ergo quod si queratur utrum à virtute *creata* quacunque possit moueri primò, secundum *motum corporalem*, propriè, & strictè loquendo de motu, dico quod non, quia omnis virtus creata agens circa corpus, requirit determinatam distantiam passi in loco ad ipsum agens, ut patet ex 3.

& 4. *Physic.* & ex 1. de *Generatione*: sed corpus Christi non est in loco secundum determinatam distantiam, & approximationem ad agens creatum, quia corpus Christi est in Eucharistia, non sicut in loco, quia tantum dimensiones panis sunt in illo; igitur. Dixi autem de Angelis, sicut de aliis, quia licet ex parte ipsorum non sit impedimentum quin possint mouere corpus, non tamen sine determinata conditione passi, & quia talem conditionem non habet corpus Christi in Eucharistia, id est non potest moueri ab Angelo.

Sed potestne moueri à virtute diuina? Respondeo quod sic, quia non video repugnantiam inter extrema, nam Deus potest puto imprimere omnem formam, quæ sibi non repugnat, maximè si passum sit susceptiuum talis formæ: corpus Christi, ex quo est verè ibi compositum, & quantum habet rationem susceptiuam formæ accidentalis; igitur à Deo agente, qui non respicit determinatam approximationem passi in loco ad ipsum agens, potest talis forma accidentalis imprimi, ut ibi est.

Si autem quæstio queritur de motu extendendo vocabulum *motus* ad quamlibet variationem præsentialitatis corporis Christi respectu alterius corporis; sic dico quod potest corpus Christi moueri in Eucharistia, quia licet non habeat ibi aliquid ubi, propriè loquendo, quia non circumscribitur, tamen ita est infra ambitum specierum, quod non est extra illas, & sicut species possunt mutari secundum suum ubi, quia hostia non est semper in eodem ubi, ita & corpus Christi mutari potest secundum præsentialitatem suam, quam habet cum eis, quia non semper habet eandem præsentialitatem, sed continuè variatur ad motum continuum, & variationem hostiæ.

Sciendum tamen quod corpus Christi non variat suam præsentialitatem per comparationem ad species, quia manentibus speciebus panis, semper corpus est eis præsens, sed variatur sua præsentia per comparationem ad continentis species, respectu cuius species variantur secundum locum. Et addo quod illud competit sibi primò, quia non ratione eius, ut est in celo, quia non oportet quod semper mouatur in celo, quando species hic mouentur. Et ratio tactæ est suprà, quia talis motus tantum competit sibi ratione ubi, & non ratione alicuius soluti, & ideo potest quiescere in celo secundum illud ubi, & moueri hic simplici translatione præsentialitatis suæ ad aliud ubi, quod est aliud ab illo, quod habet in celo.

Motus du-
plex.

Aristot.
Corpus Christi non est in loco in Eucharistia.

3.
Corpus Christi non potest moueri in Eucharistia ab Angelo.

Corpus Christi potest moueri propriè dicto immediate virtute diuina.

Corpus Christi mouetur motu imprædicto ad motum hostiæ.

Corpus Christi quiescere in celo quando mouetur.

Tertium dictum; sacerdos dum eleuat hostiam, non mouet corpus Christi, etiam impropriè, sed Christus ipse comitatur sua sponte species; *sicut si Angelus insideret lapidi, quem quis ferret, non moueretur à portante lapide.*

Quartum, corpus in Eucharistia mouetur concomitanter ad omnem formam absolutam, quam recipit sub modo naturali. *Vide in Oxon. Scholium huc n. 7. & ibi Doctorem, ubi fuisus de his motibus agit.*

Quintum, si definat forma corporeitatis informare corpus naturaliter existens, non manebit corpus in Eucharistia: *de quo latè Doctor in Oxon. hic a num. 8.*

5.
Sententia &
ratio D.Thos.
m.s.

Sed videtur quod motus praesentialitatis alius, & alius consequens motum hostie sit effectuè à sacerdote mouente hostiam, & non tantum à Deo, ut agente; quia à quo est motus alienius per se moti, ab eodem est motus eius, quod per accidens mouetur, cum ipso scilicet ad motum tantum per se moti; sed motus hostie, quæ per se mouetur, est à sacerdote, corpus etiam Christi mouetur motu hostie: igitur videtur quod motus eius est à sacerdote.

Hic dico sine assertione, quod à solo Deo mouetur corpus in hostia mota. Et ratio est, quia illud quod nullam virtutem motiuam habet ad mouendum aliquid per se, quando est per se, non habet virtutem mouendi illud per accidens cum alio, cum quo nihil unum facit, sed est omnino distinctum ab eo; ut si Angelus tantum sit praesens voluntati lapidi, quem possum mouere, & nullo alio modo, non sequitur quod si possem mouere lapidem, quod possem mouere Angelum, nec per se, nec per accidens. Si enim cum motione lapidis mouetur simul Angelus, hoc non est virtute motionis meæ, quia non unitus lapidi naturaliter in quantum habeo virtutem mouendi ipsum, sed simul moueretur sola voluntate, & benplacito libero, quia sic tantum est unitus lapidi, super quem non habeo virtutem motiuam.

In proposito, corpus Christi ex mera voluntate sua tantum est praesens hostie, & sic voluntati tantum ei consanguit; & ideo licet corpus Christi mouetur ad mutationem hostie, non tamen dependet à voluntate motuia sacerdotis per se mouentis hostiam, sed à sola voluntate diuina immediate, sicut si esset sine speciebus, vel hostia. Nec propter hoc idem potest ab aliquo Angelo moueri corpus Christi in Eucharistia, quia respectu nullius agentis est passus in dispositum recipiendum actionem eius, quia tantum est praesens ei definitiæ. Sic enim esset Angelus praesens corpori in Eucharistia, & nullo alio modo; igitur tantum à solo Deo mouetur, quia eadem voluntate antiqua, quia ab æterno instituit corpus suum esse praesens hostie in tempore, eodem modo disponit quod ad motum hostie factum per sacerdotem, vel aliud agens creatum, corpus suum mouere secundum suam praesentialitatem eius cum ea, & ab ipso solo, & eadem voluntate sine novo miraculo, quia voluit corpus suum separare esse praesens huic hostie, manente specie eius, voluit ipsum esse praesens alteri noua praesentialitate.

Ad rationem in oppositum, cum dicitur quod illud, quod mouetur per se ab aliquo, mouetur per accidens secundum quodlibet in eo, quod

consequitur motum eius. Dico quod illud argumentum decipit multis. Maior enim solùm vera est quando sunt unita aliqua unitio naturali, ut per gratuitatem, vel per aliquod aliud, & sic in sic unitis, vera est propositio, quod mouens unum per se, mouet aliud per accidentem. Sed propositio non est vera, sed semper est falsa, si sit unitio illorum tantum per actum voluntatis extrinsecem, contingenter, & non ex natura rei. Exemplum huius est, si Angelus voluntate sua faciat se presentem huic ligno, ut loco suo, & aliquis traheret lignum, Angelus remaneret in eodem loco non motus, nec per se, nec per accidentem, nisi voluntate moueret se ad motum ligni tracti. Eodem modo est in proposito, quia sola voluntate diuina contingenter, & non ex natura rei, corpus Christi est praesens hostie consecratæ, & non unitio naturali, & ideo non sequitur quod Sacerdos mouens hostiam possit mouere corpus Christi, nec per se, nec per accidentem, sed solùm mouetur à Deo sine novo miraculo, extendendo motum ad praesentialitatem nouam, ut dictum est; & ita patet quomodo motus potest dici inesse corpori Christi primò, & quomodo non.

Sed potestne corpus primò motum in celo concomitanter dici moueri in Eucharistia? Respondeo quod secundum omnem motum excepto motu locali, vel motu locationis, corpus Christi per se, & primò motum in celo mouetur in Eucharistia concomitanter, sed non motu locali motum. Cuius probatio est, quia quod competit aliui secundum unam formam, non oportet quod competat eidem, vel alteri secundum aliam formam; sed moueri localiter corpori Christi competit secundum unum ubi, quod habet in celo; igitur non oportet quod competat ei secundum aliud ubi in Eucharistia, ubi non habet ubi, quod habet in celo; igitur motum primò in celo non mouetur concomitanter in Eucharistia.

Quod autem moueat concomitanter secundum in omnem alium motum, probatur primò de motu augmentationis, quia si à tempore nativitatis Christi fuisse Sacramentum Eucharistia, sicut corpus suum tunc in naturali existentia fuisse continet augmentatum per cibum, vel nutrimentum; ita fuisse augmentatum in Eucharistia. Similiter si fuisse Eucharistia tempore sua passionis, sicut tunc per flagella fuit diminutum, ita in Eucharistia. Et ratio est, quia forma absoluta non potest simul inesse, & non inesse, sine contradictione; forma acquisita per motum augmenti est forma absoluta; & ideo corpus Christi existens modo naturali acquirens maiorem quantitatem in uno ubi, acqueret eam in omni ubi suo. Nam sicut dictum est, propter aliud, & aliud ubi, impossibile est simul corpus Christi augmentari, & non angmentari, quia varietas istorum ubi posteriorum, non tollit contradictionem priorum. Eodem modo dicendum est de diminutione, nam quantitas corporis Christi diminuta ubi existit modo naturali, diminuitur ubique existit, etiam quoque alio modo. Similiter est dicendum de nutritione, quia est motus aliquo modo ad substantiam; quia sicut quantitas nutritionis transit in quantitatem nutriti, & augmentat ipsum, ita substantia in substantiam, 3. de partibus Animal. cap. 5. quia si nutritur, ubi est modo naturali, ut in celo, nutritur etiam in Sacramento, ubi non existit illo modo, quia impossibile est aliquam partem substantiae nutritiæ

Concomitanter corpus Christi in Eucharistia mouetur in celo excepto motu locationis.

Aristot.

Eadem vo-
luntate qua
de ruvit pre-
sentiam sui
corporis sub
speciebus de-
crevit ipsum
mouere ad
motum ipso-
rum.

Ad rationem
D.Thoma.

nutritiæ conuersti in substantiam corporis Christi existentis alio modo. Nam quæcunque partes conuenient Christo sub modo essendi naturali, conueniunt eideum sub modo essendi sacramentali, ut dictum est. aliter non esset tota substantia corporis sub Eucharistia, quod est falsum.

7.
Dubium de corruptione corporis in pyxide.

Sed de corruptione corporis Christi, quod potuit fuisse resolutum in materiam primam in triduo, existens modo naturali post separationem animæ, & ita corruptum, si non fuisset conservatum per miraculum, vel per nouum, vel antiquum, ut propter unionem eius ad Verbum, est dubium si fuisset tunc concomitante corruptum in Eucharistia, & in pyxide, si hoc Sacramentum tunc extitisset.

Solutio.

Respondeo quod si fuisset corruptum in cruce, vbi exitit modo naturali, quod non fuisset concomitante corruptum in Eucharistia tunc existente.

Primum signatum Eucaristia est ei compositum ex materia & forma corporis.

Ad cuius declarationem sciendum est, quod sicut anima primò informat totum corpus organicum, & non primò partem aliquam, nisi ratione totius corporis, & ideo cessante toto informabili, cessat anima informare, non solum totum, sed etiam partes, ita ad esse corporis in Sacramento sacramentaliter, requiritur quod ibi sit totum corpus vno duorum modorum, sumendo corpus prout dicit tantum partes solidas, vel prout cum his includit spiritus, & humores; & vitroque istorum modorum includit primò materiam, & formam corpoream, ut partem: alia autem sunt ibi tantum concomitante, & ideo quando desinet ibi esse totum primum hoc modo, cessat ibi corpus Christi sacramentaliter, & quodlibet eius, nam cessante primo contento in Sacramento, cessat quidquid continetur sub eo, nam nihil rei huius Sacramenti manet in Sacramento, non manente tota re, quia totius rei est Sacramentum signum verum, & per consequens separata, vel corrupta forma corporeitatis in materia, non amplius manet sub Sacramento forma coniuncta cum materia, quia tunc contradictione essent simul vera de eodem, scilicet quod eadem forma corporeitatis vnitetur materia, & non vnitetur materia; igitur si corpus corruptatur, ut existit modo naturali, non esset sub Sacramento, nec secundum totum, nec secundum partem, quod est contra rationem Sacramenti primò continentis totum corpus, ut primum contentum, nec tamen sequitur corruptio illius, ut existit sub Sacramento, sicut alibi, quia nihil corruptitur, nisi vbi remanet materia, nam vbi praefuit corruptum, ibi manet materia eius post corruptionem, nihil autem corporis Christi, nec materia, nec forma, manet sub Sacramento, si corpus Christi corruptitur alibi, quia nullo modo est sub Sacramento, nisi sit ibi secundum totum, quia totum est primum signatum Sacramenti; quare si totum non sit per corruptionem formæ eius alibi, nec ibi manet.

In corruptione semper remanet materia vbi praefuit corruptum. Nihil corporis remanet in Eucharistia si alibi corruptus substan-

tiatur, quia tunc secundum existentiam totaliter remaneret, licet desinere esse sub modo naturali essendi; nec esset illa desirio tunc nisi secundum quid; quia tantum desinere esse tunc corpus Christi quantum ad modum essendi naturalem, non autem quantum ad substantiam eius, quæ primò & simpliciter esset sub Sacramento, sed è conuerso sequeretur. Vnde si corrumperetur in Sacramento, corrumperetur ut existeret modo naturali; quia ad corruptionem alicuius, vbi simpliciter, & primò existit, sequitur corruptio eiusdem, vbi secundum quid existit, sicut ex alia parte, ut scilicet modo contradicatio esset, quod corrumperetur sub modo essendi naturali, sub quo est primò & simpliciter; & tamen quod maneret sub Sacramento, quia forma, & materia essent hinc coniuncta, & ibi non, & desirio sub illo modo esset desirio simpliciter, cum qua non posset manere sub Sacramento, propter repugnantiam.

Quomodo igitur desinere esse corpus Christi sub Sacramento, si corrumperetur alibi? Dico quod si partes eius corrumperentur in sepulchro, & separaretur una pars ab alia per corruptionem, ut forma corporeitatis à materia eius, desinere esse corpus Christi in Eucharistia primum contentum, quod est totum corpus, ut dictum est. Desinere autem primo contento contineri sub Sacramento, desinit ibi esse quodlibet eius, & ideo non corruptitur, ut est in Eucharistia, quia non remanet ibi materia, nisi extendatur corruptio ad annihilationem, nec est simile hinc & inde, ut argumentum est.

Ad rationem primum de continuo, & non continuo, dicunt aliqui quod vulnerabatur corpus Christi, & diuidebatur in cruce, non tamen in pyxide. Dico tamen aliter, quod si loquantur de vulneratione per approximationem vulnerantis ad corpus vulneratum, cui primò infligebatur vulneratio, sic concedo quod in pyxide non vulnerabatur, quia ut ibi non approximatur agens vulnerans Christo vulnerato, nec ut ibi existens infligeretur sibi illa vulnera. Si autem loquantur de vulneratione pro divisione carnis, sic dico quod fuisset vulneratum & diuisum in pyxide, sicut in cruce; quia quæcunque diuisio est ibi existens in uno loco, & in alio, licet non primò, quia tantum distabat una pars diuisa ab alia in pyxide, sicut in cruce: non tamen infligebatur primò in uno loco, sicut in alio, sed tantum concomitante.

Sciendum tamen quod ista vulneratio, vel diuisio non fuit in corpore Christi per comparationem ad continens, quasi partes istæ essent diuisæ loco, sed per comparationem ad unionem partium in toto, quæ fuerint vere diuisæ in pyxide, sicut in cruce, & tamen distabant hinc, sicut ibi, non ramen respectu continentis, quia non habuerunt distantiam in comparatione ad continens.

Et per hoc soluit instantia aliquorum de vino clauso in dolio, non currente extrâ, & in alio dolio perforato de currente ad extrâ, nam vinum in uno dolio diuidetur secundum partes, inter se comparatas, sicut in alio, & tantum distarent partes vini in uno dolio, sicut in alio; comparando partes inter se, sed tamen in uno dolio non diuidentur partes vini, sicut in alio, quia non fluunt hinc sicut ibi, quia non comparantur ad locum continentem in

nere desinente modo natura- li.

Ad corruptionem alicuius simpliciter sequitur corruptio ipsius secundum quid.

Forma corpo- reitatis à ma- teria separata sub modo na- turali definie corpus in Eu- charistia.

9.
Ad argum. primum prin- cipale.

Vulneratus in cruce vul- nerarunt in pyxide conco- mitanter.

Vulneratio se- quitur unio- nem partium in toto.

solutior.

8.
Instantia.

Solutio.
Modus offendendi sacramenti si potest ma-

Dices quod prius dictum est in questione præcedente; quod desinente corpore esse sub modo naturali posset remanere sub modo sacramentali, & modò dicens quod non, solum desinente corporeitate, sed tantum corrupta, vel separata altera parte, quod nullo modo manet sub Sacramento, quæ videntur opposita & contradictionia. Respondeo quod ista non contradicunt, quia si prius fuisset sub Sacramento, quāmodo naturali, si tunc desinere esse modo naturali essendi, non

Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

S C H O L I V M.

Primum dictum. Non potest Christus in Eucharistia habere actionem corporalem in aliud; quia non potest agere corporaliter, nisi existens di- mensuē.

Secundum. Potest agere spiritualiter in aliud, ut illuminandi Angelos.

Tertium. Potest actione spirituali mouere corpus inorganicas, id est, totum simul, qua virtute videatur visus, *Luc. 4.*, quando elapsus est de manibus Iudeorum, & quando ascendit super pinnaculum templi, de quo *4. dist. 49. quest. 14.*

*R*espondeo ad questionem, quod cum homo sit compositus ex materia & forma, corpore, & anima, eius potest esse duplex virtus activa in genere. Una spiritualis, qua conuenit ei ex parte animae. Alia corporalis ex parte corporis: & secundum hoc sunt in homine aliae, & aliae potentiae; quædam spirituales, & quædam corporales. Potentiae, qua conueniunt homini ex parte animae, sunt spirituales aliquo modo, quia licet quantum ad eis coniungantur corpori, sicut anima informat corpus, tamen separantur ad separationem anima omni modo, quia sunt eadem essentia cum anima. Potentiae vero, qua conueniunt homini ex parte corporis, ut corporales, in multiplici differentia sunt. Quædam enim conueniunt corpori non inquantum animatum, sed inquantum est corpus mixtum, compositum ex elementis. Quædam autem conueniunt ei, inquantum est animatum, & sunt totius coniuncti ex anima & corpore, vel organo & potentia, sicut patet ex lib. de Sensu & Sensato. Iстis suppositis,

Deciso ques-
sitionis.
Virtus activa
hominis alia
spiritualis,
alia corpora-
lis.
Varia in ho-
mine poten-
tiae.

Potentia cor-
porales homi-
nis multipli-
ces.

Aristot.
Christus in
Eucharistia
non potest ha-
bere ullam
actionem cor-
poream.

Dico quod Christus secundum potentias corporales, siue sint tantum ipsius corporis mixti, siue ipsius coniuncti ex anima & corpore, non potest aliud transmutare, quia omnis actio corporalis fit per contactum, & debitam distantiam, & approximationem actui, & passivi secundum locum, vel mediatè, vel immediatè: tales autem approximationem secundum locum, & distantiam non potest corpus Christi habere in Eucharistia ad aliud, quia sic est ibi, ac si non esset ibi, ut in loco; igitur sicut corpus Christi non potest naturaliter pati, nec moueri à virtute creata, ut existit in Eucharistia, ut prædictum est; ita nec potest actione corporali potentia corporalis in aliud agere, nec per consequens transmutare.

De potentias spiritualibus, quæ conueniunt homini tantum ratione anima; dico quod quamcunque actionem, qualem potest causare secundum talen potentiam spiritualem, si esset alicubi localiter, & modo naturali, omnem eandem potest causare eadem potentia, ut existit in Eucharistia, & ratio huius est per oppositum ad rationem præcedentem, quia ista virtus, vel potentia spiritualis, ad hoc quod agat, non requirit per se locationem agentis, ut quod agens per se sit in loco, quia non indiget tali approximatione locali agentis ad patiens; ad hoc ut sequatur actio spiritualis, sicut requirit actio corporalis.

3.
Christus in
Eucharistia
potest habere
actiones spi-
rituales.

Sed habet anima Christi aliquam talen virtutem, quæ potest agere in aliud extra se, & illud *Dubium* transmutare per quancumque virtutem in eo vndeconque sit.

Respondeo, quod virtute naturali eius, vel virtute uniorum ad Verbum, vel virtute gloriae habet aliquam actionem spiritualem respectu spiritus, extra ipsum, ut actionem illuminandi, vel

Ad secun-
dum.

vno dolio, sicut in alio: Vnde ista instantia non impedit quin idem corpus possit esse in duobus locis.

Ad aliud de nutritione, dico quod quicquid absolutum fuisse in corpore Christi ut existit modo naturali, quodcumque sibi ad generatur per nutrionem, quod hoc idem fuisse in corpore eius sub Eucharistia, sed non primò, quia ibi non erat prima acceptio nutrimenti, quia corpus Christi non nutritur in Eucharistia, ut nutrimentum est ibi conuersum in corpus eius, sed per conuersiōnem nutrimenti in corpus eius, ut existit alibi modo naturali; non enim fuisse respectus debitus, vel approximatio conueniens agentis ad pulsuum nutrimentum ad nutritibile in Eucharistia, sicut alibi est.

Ad tertium.

Ad aliud de motu locali; patet responsio per prædicta, conceditur enim quod secundum simplicem translationem praesentialitatis suæ mutatur, ut prædictum est.

Ad quar-
tum.

Nullum
agens crea-
tum agit in
corpus nisi
localiter ap-
proximatum.

Ad ultimum, quando arguitur de dispositione requisita ad formam, dicendum quod ista ratio probat verum: probat enim quod à Deo agente, qui in agendo non requirit nisi passum susceptivum, potest imprimiti quæcumque forma in Eucharistia, qua potest imprimiti in ipso, ubi existit naturaliter, sed tamen ab illo agente, quod requirit passum in loco debito modo approximatum, non potest imprimiti quæcumque talis forma in corpus Christi in Eucharistia, à quo tamen imprimeretur talis forma, si esset alibi modo naturali.

Q VÆ S T I O VII.

Vtrum Christus in Eucharistia posset trans-
mutare aliud ad se?

Henr. quodl. 5. q. 6. D. Thom. 3. p. 9. 76. art. 7. & 9. 1. art. 4.
Rich. hic art. 5. q. 2. Palud. q. 4. Capr. q. 4. Occam his q. 4.
Mair. q. 5. Suar. 3. tom. d. 53. sect. 2.

*V*ò dñ sic. *Potentia activa est principium transmutandi aliud inquantum aliud, ex s. Metaph. text. 17. & 9. text. 2. sed Christus ut in Eucharistia habet eandem potentiam acti- uam, quam habet in celo; igitur si in celo ex- stens potest transmutare aliud, ita in Eucharistia.*

Item, homo viuens vita mortali semper nutritur 1. de Generatione, text. 4. & 2. de Anima, text. 47. sed corpus Christi in Eucharistia vixisset vita mortali dum Christus esset immortalis: ergo semper nutritur, & sic conuertisset nutrimentum in se per virtutem nutritivam, & ita trasmutaret aliud.

Item, homo viuens vita mortali indiget inspiratione, & respiratione aëris, ad temperandum calorem circa cor, ne suffocetur: sed Christus sic vixit vita mortali; igitur tali refrigerio indiguit; si Christus mansisset sub Eucharistia, hoc habuisset; inspirare, & respirare aërem, est ipsum aërem localiter mouere; igitur.

Secundum.

Item, Christus in Eucharistia habet virtutem motiuam secundum locum; sed habens virtutem motiuam secundum locum in Eucharistia, potest transmutare corpus suum, & mouere secundum locum, & eadem ratione aliud corpus.

Tertium.

Contrà, omne agens physicè in agendo repa- titur, 3. Physic. text. 8. & 1. de Gener. text. 54. & 55. sed corpus Christi in Eucharistia non potest pati physicè; igitur ut ibi existens nō potest in aliquod agere, nec per consequens aliud transmutare.

Quartum.

Ratio ad op-
positum.

Anima Christi in Eucharistia potest illuminare, & loqui naturaliter.

vel mentaliter loquendi. Et ratio huius est, quia vbiunque est principium sufficiens actuum & passuum debet approximatum, & præsens, potest ex eis sequi actio conueniens tali principio; sed anima Christi vbiunque existit, naturaliter est sufficiens principium actuum illuminationis, vel locationis mentalis, respectu passuum conuenienter potenter recipere talam actionem spiritualem.

Sed habet virtutem motiuam spiritualem ad mouendum corpus locatum.

Respondeo quod sic, quia tam anima Christi, quam quælibet anima etiam nostra infima, habet virtutem motiuam spiritualem respectu corporis, alteram ab illa motiuam, qua modò viritur, quia dum anima nostra coniungitur nostro mortali corpori, non viritur illa potentia motiuam, sed post resurrectionem cum coniungetur corpori suo gloriofo, tunc potest vi ea, & non in modo, quia non est datum homini ad vivendum ea pro statu isto, quia modò virimus aliquibus potentis inferioribus, ut gustu, & quibusdam aliis, quibus in perpetuum post resurrectionem non vivemus, nec tamen sunt in nobis frustra post resurrectionem, sed necessariae. Sic in propolio, potentia motiuam, qua anima post resurrectionem mouebit corpus suum gloriofum quoconque voluerit, non per passum gressuum, sicut modò mouet illa omnia potentia motiuam in nobis; sed alio modo nobilio-ri, non est frustra. Vnde non credo quod in morte hominis anima semper remaneret in corpore ex se, neque si sibi derelinquatur, stolidata seper illi ubi, & quod non habeat virtutem monendi se extra corpus; quia licet Angeli boni sint associantes eam volantem in celum, vel malii descendente in inferna, ipsi tamen non causant in ipsa talen motum, sed ipsa anima de se propria virtute mouetur ad illa loca. Et hac forte potentia motiuam vobis est Christus, quando elapsus est de medio Iudeorum, quando duxerunt eum ad supercilium montis, ut inde precipitarent eum.

Hac etiam vtebarum, quando existens 12. annorum remansit in Ierusalem ignorantibus parentibus, & ibi elapsus est a parentibus, sicut exponit eum Origen. in homil. prima Dominica post octauam Epiphania. Si igitur potuit tunc corpus suum, & aliud corpus virtute animæ naturaliter sic mouere, magis, vel saltem æqualiter, potest modò existens in Eucharistia, & aliud corpus sibi præsens mouere, cum aliud corpus non impeditur a corpore suo ibidem existente, nec tamen mouendo aliud corpus, oportet necessariò quod corpus suum moueat, sicut aliquis mouens aliud corpus, mouet suum ad hoc quod moueat illud, quia corpus Christi in Eucharistia existens non est mobile à natura creata, ut dictum est: isto modo forte ista species aliquando motæ sunt virtute Christi præsentialiter existentes, & sic mouentis. Ratio omnium istorum est, quia omnis perfectione homini possibilis est attribuenda sibi, nam dignificanda est natura quantum potest, nisi manifestum inconveniens appareat.

Ad primum argumentum de 4. & 9. Metaph. Potentia est principium transmutandi aliud inquantum aliud, &c. Verum est quantum est ex parte sui, quia habens potentiam actuum, quantum est ex parte sui potest transmutare aliud, aliquando ramen non agit secundum illam potentiam, vel propter defectum passuum, vel propter defectum modi agendi conuenienter ex parte agentis, quo

deficiente potest actus impediri; sic est in propo-sito, quia in Eucharistia non habet corpus Christi conuenientem modum actioni naturali, nec modum requisitum, ad hoc quod agens naturale agat, sicut dictum est in primo * de potentia generandi respectu filii.

Ad secundum concedo quod adgeneratur supra corpus Christi hic sicut ibi, non tamen primò per oppositionem nutrimenti, nec per conuersio-nem factam per approximationem agentis, & patientis sicut alibi, ut habet esse naturale, & id est concomitante fit hic adgeneratio, & nutritio, ad hoc enim ut hic primò nutritur, oportet quod nutrimentum hic primò conuerteretur, quod nullus dicit.

Ad aliud, dico quod idem corpus Christi, quod est existens modo naturali alicubi, & in-frigidatum primò per actionem aëris, fuisse, & est in frigidatum concomitante in Eucharistia, & æquè frigidum est in Eucharistia, sicut quando fuit in terra viens, licet non caecitur in eo ibi per inspirationem, vel respirationem aëris primò, sed concomitante.

Ad ultimum de potentia motiuam, dico quod si loquamus de potentia motiuam organica, quæ corporalis est, & ipsius compliciti, primò dico quod hac non potest Christus vti, ut existit in Eucharistia, quia ibi non existit secundum modum conuenientem actioni naturali, & necessariò tali actioni requisitum, ut debitam distantiam agentis, & passi, & approximationem. Si vero loquamur de alia potentia motiuam, quæ est virtus spiritualis, & primò ipsi anime, sic dico quod non potest ea vti in Eucharistia. Ratio huius nunc tacta est, respectu tamen corporis alterius, & etiam respectu sui corporis, vbi existit modo naturali, potest vti ea.

* Dist. 20.
qua. 2.

Ad secun-dum.

Corpus Christi in Eucha-ristia solùm concomitan-tē nutritur.

Quare in Eucharistia non potest mouere se nec aliud a se organi.

Q V A E S T I O VIII.

Vtrum aliquis intellectus creatus posset na-turaliter videre Christum, ut existit in Eucharistia?

D.Thom.3 p.9.76.4.7 & Rich.9.4.4.4.D.Bonav.p.2. art.2. q.1.Rich.art.5. q.1. Maior. q.5 Occam 4.q.5. Palac. hic d.3.Rub.q.8.Scot.in Oxon his quest.8.

V d non; existentia illa est supernaturalis, & per consequens verum cognoscibile supernaturale; igitur non potest ut ibi cognosci, nisi supernaturaliter. Ultima consequentia probatur, quia ens factibile supernaturale non potest fieri nisi supernaturaliter, & actione supernaturali; igitur nec cognoscibile supernaturale potest cognosci supernaturaliter.

Item, cognitione per fidem simpliciter est altior, Secundum. & eminentior omni cognitione naturali; sed existentia Christi in Eucharistia, & cognitione naturali, non esset necesse habere habitum fidei de credibiliibus per infusionem, quia ad omnia & quæ eminenter sufficeret cognitione naturali; quod est falsum.

Item, si intellectus creatus posset videre ex- Tertium. stentia Christi in Eucharistia, ergo & Angeli ma-

Secundum.

5.

Soluitur.
Anima sepe-rata habet virtutem pí-vitualis ad mouendum corpus a'iam ab illa qua modo visitur.

Aliqui sensus erunt in be-ne-ficiis suis aliibus.

Origen.
Luc.2.
Anima Christi in Eucha-ristia potest mouere cor-pus aliud non moto corpore.

Ad primum principale.
Potentia ali-qua di-impeditur ob-defectu passi, vel modi agendi.

li, & Dæmones, in quibus remanent naturalia integræ, qui sunt inimici gratiæ, possent hoc Sacramentum summae gratiæ cognoscere, quod videtur inconueniens.

Ambros.

Item, Ambrosius super illud Luca 10. *Missus es, quod absconditum est à Demonibus cognoscere virginem parere posse;* ergo multò magis Christum in Eucharistia verè esse.

Damasc.

Item, Damascenus lib. 4. c. 6. quod illud intelligere, & scire est ultra humanam intelligentiam; igitur & ultra cognitionem creatam, & naturalem.

Quaratum.

Item, nulla creatura potest naturaliter cognoscere futurum contingens; sed existentia Christi est merè contingens, dependens solum ex voluntate diuina immediatè, quæ est prima causa contingentium; igitur.

Ratio prima
ad oppositum.

Contrà, existentia Christi in Eucharistia non excedit intellectum cognoscentem eum in Eucharistia; sed Christus ut existens ibi est naturaliter cognoscibilis ab intellectu suo crearo, quia intellectus eius nouit se naturaliter ibi existentem; igitur potest etiam existentiam ibidem cognoscere.

Secundus.

Vnus beatus naturaliter videt beatitudinem alterius beati; sed beatitudo cuiuslibet est ens æquè supernaturale, sicut existentia Christi in Eucharistia; igitur sicut potest in unum naturaliter, non obstante supernaturalitate obiecti, ita & potest in aliud. Iuxta istud queritur,

Q V A E S T I O I X.

Vtrum existentia corporis Christi in Eucharistia posset videri ab aliquo oculo corporali glorificato?

Alef. 4. p. 9. 20. m. 7 n. 3. D. Thom. 3. p. q. 76. art. 7. & hic q. 2. a. 2. R. Ch. art. 2. q. 2. D. Bonav. 1. p. art. 2. q. 2. Durand. 9. 4. Maior q. 5. Suar. 3. tom. d. 53. sec. 4. Scot. hic q. 9.

2.
Argument.
primum affir-
mativum.

RE G V I T V R quod sic: quia aliter visus glorificatus posset decipi sicut noster in videndo tantum species, quia species tantum decipiunt, nam videndo species panis naturaliter panem representantes, puraret ibi esse substantiam panis, quod non est verum.

Secundum.

Item, lux punctualis si esset, visibilis esset. Parte de luce, qua videretur per reflexionem à punto in speculo; sed corpus Christi in Eucharistia non mundus est, quām punctualiter; igitur.

Argument.
primum no-
gatiuum.

Contrà, omne visum videatur sub aliqua pyramide cuius conus est in oculo, & basis in re visa: sed quorum bases videntur æquales; & ipsæ res iudicantur æquales; sed corpus Christi non est extra bases suas; igitur basis pyramidis, sub qua videatur, non excederet basem specierum visarum, & per consequens videretur esse æqualis speciebus, quod tamen falsum est.

Secundum.

Item, cuius pyramis, sub qua videretur aliquid, habet basem rotundam, ipsum iudicatur esse rotundum; sed corpus Christi non est rotundum; igitur sub illis speciebus, quæ habent basem rotundam, non potest corpus Christi videri.

S C H O L I V M I.

Sententia D. Thome ad primam questionem est, intellectum creatum naturaliter non posse videre corpus Christi in Eucharistia: videatur tamen ab intellectu crearo beato in Verbo. Convenit Richardius, sed ait à

beato videri in proprio genere, sive & omnia alia, quæ sunt fidei.

AD primam quæstionem dicunt aliqui quod nullus intellectus creatus cognitione naturali potest videre Christum ut in Eucharistia; cognitione tamen supernaturali potest aliquis, ut beatus, eum ibidem videre. Et istorum duorum dicit alter, quod tantum beatus visione beatifica potest ipsum cognoscere & videre. Alter vero dicit quod cognitione supernaturali potest beatus videre corpus Christi in Eucharistia, non solum cognitione beatifica in Verbo, sed etiam cognitione illius in proprio genere.

Opinio D.
Thom.
Richard.
Richardus
diferet.

Ratio virtusque quantum ad primam partem, stat in hoc, quod cognitio fidei transcendit cognitionem naturalem, hoc ibi esse cognoscitur per fidem; ergo non cognitione naturali, sed quia fidei via succedit visio patris: ideo dicit primus quod illa, quæ cognoscuntur hinc per fidem, possunt ibi videri in cognitione, sive visione beatifica. Alter ponit istam rationem, naturale non attingit supernaturale: sed modus huius existentia est supernaturalis; igitur.

Respondeo ad quæstionem aliter, & primò expono terminos positos in titulo quæstionis. Secundò respondebo ad quæstionis formam in se, & ex declaratione istorum apparet in quibus contradicam opinioribus præcedentibus. Ponitur enim in quæstione *videre*, qui est actus intellectus intuentis rem in propria existentia, sicut in se est, distinguendo istam intellectu existentiam intuitu, ab intellectu abstractu, sicut prius distinctum est. De cognitione vero intuitu, quæ propriè dicitur visio, est quæstio, & non de intellectu abstractu, qua res intelligitur per suam similitudinem, & non in se; nam de corpore Christi in Eucharistia benè habemus cognitionem abstractuam. Nam complexio non potest intelligi, nisi præcognoscantur termini, ex quibus est complexio; sed articulum complexum de Sacramento Eucharistia modo intelligimus cognitione abstractuam, aliter non haberemus actum intellectus circa illud, nec per consequens actum fidei, ut credere; igitur intelligimus modò Christum ut ibi existentem, & Eucharistiam, qui sunt termini articuli illius, quia semper oportet primò habere cognitionem de Christo, antequam credamus articulum de eo formatum, quia cognitio principiùs dependet ex cognitione terminorum.

Qua sit visio
intuitiva, &
qua abstra-
cta.

Sed quomodo fiat in nobis illius cognitio, do. Augustinus. Quomodo po-
test haberi cognitio de Christo non non viu nec cognito in se.

ecce Augustinus suprà 8. de Trin. cap. 4. quia intelligendo, & etiam cognoscendo aliquod singulare, possumus per illud absoluere de alio singulare cognitionem abstractuam acquirere, & ita videndo aliquem hominem, possumus habere cognitionem de Christo, similiter complexionem facere, & illa cognitione abstractuam intelligere, sive in re sunt cōiuncti, sive nō, dūmodo sibi non repugnant.

Secundò expono illud vocabulum naturaliter: non enim illud dicitur solum naturaliter fieri, quid. Naturaliter non ab aliquo natura potest fieri, sed quod ab omnibus causis naturalibus actiuis, & passiuis simul concurrentibus, potest fieri.

Intellectus
duplicitas ac-
cipitur.

Tertiò, distinguo de intellectu, & potest dupliciter considerari, vel secundum se, vel ut est coniunctus corpori pro statu isto, in quo nihil intelligit nisi per species sensibiles, & sensus corporales, qui in ultum aggrauant ipsum ad cognoscendum ista, quæ sunt pura, & separata ab istis sensibilibus.

S C H O

Primum dictum, Intellexus noster non potest videre corpus Christi sub speciebus. *Ratio*; quia species eodem modo mouent, dum ibi est, & non est, & intellectus noster uniformiter intelligit, sensibilius uniformiter immutantibus.

Secundum, Intellexus non alligatus sensibus potest naturaliter videre corpus Christi in Eucharistia. Probatur, quia substantia corporis est obiectum proportionatum talis intellectus, ergo potest tendere in illud, non obstante modo accidentaliter, quo existit, quia sicut substantia prius habet esse, quam ille modus, similiter & prius habet cognoscibilitatem. *Secundo*, omne ens creatum est obiectum proportionatum intellectus creandi. Facit etiam quod intellectus separatus potest cognoscere cogitationes cordis, iuxta Doct. 2.d.9. quodst. 2.num.10. Sequuntur Maior q.5. Palac. disp. 3. con.7. Ocham. 4.q.5. Gabriel.lett. 45. in Can. Egid. theor. 1. Rub. Baffol. Mayron, citati, & omnes Scotifae, tamen non desunt, qui positionem hanc tam firmis rationibus, & autoribus munitam, grauerter censurant.

5.
Decisio prima
questionis.

Dico igitur ad primam quæstionem, quod si quæstio querat utrum intellectus creatus pro tempore, & statu miseretur eius, quo est coniunctus corpori corruptibili, possit naturaliter videre Christum in Eucharistia? Dico quod non, quia intellectus, qui non intelligit nisi ex apprehensione sensibilium, semper uniformiter intelligit sensibus uniformiter sentientibus; sed quādū intellectus noster est sic coniunctus corpori, tam diu sensus uniformiter immutatur ab accidentibus in Eucharistia, sive corpus Christi sit sub Eucharistia, sive non; igitur intellectus noster quādū est sic coniunctus, non potest naturaliter cognoscere intuitiū corpus Christi in Eucharistia existere realiter.

6.
Resolutio
Doctorum.

Si autem quæstio querat non solum de intellectu creando, ut dependet a sensibilibus, quia tantum intelligit illa, sed magis de abstracto a sensibilibus, & dependet ab intelligibili tantum, quæ sunt sibi magis conformia ex natura potentia, dico contrario modo opinioni prædictæ, quod talis potest naturaliter videre corpus Christi in Eucharistia, & non cognitione beatifica tantum, ita quod beatitudo sit sibi ratio videndi.

Intellexus se-
paratus, vel
Angelicus
potest videre
corpus Chri-
sti in Eucha-
ristia.
Probatur pri-
mo.
Aristot.

Hoc probatur, quia intellectus se habens ad intelligibilia, sicut ipsa sunt in se intelligibilia, prius intelligit illud, quod prius intelligibile est in se, & per consequens illud quod prius est in se est; sive vnumquodque sicut se habet ad esse, ita ad veritatem, id est, intelligibilitatem, secundum se ex 2. Metaph. texti com. 4. intellectus autem talis respicit totum ens, & quandoque secundum ordinem suæ intelligibilitatis: substantia autem est prior, sicut in entitate, sic in cognoscibiliitate quocunque modo accidentaliter ipsius substantiaz; ergo talis intellectus prius intelligit ipsum substantiam, quam quocunque modum eius, & per consequens nullus modus, sub quo est substantia, potest impeditre intellectum substantiaz à tali intellectu. Et hoc est sic arguere: Modus accidentalis, qui non variat rationem per se obiecti, non variat cognitionem eius: sed esse sub Sacramento est modus accidentalis substantiaz corporis Christi, & contingens, quia non est semper sub speciebus, nec ex natura sua, sed sola voluntate sua; igitur non variat substantiam, quod est primum obiectum intellectus respectu accidentium,

nec per consequens cognitionem eius naturalem, sive ibi, sive in cœlo.

Dices quod intellectus creatus potest naturaliter cognoscere substantiam corporis Christi vbiique, sed non existentiam eius vbiique, quia existit supernaturalis, & supernaturaliter.

Sed istud non valet, quia virtus, quæ potest naturaliter cognoscere rem, & substantiam rei dum est præsens, potest cognoscere naturaliter absentiam eius quando est absens, & è conuerso 2. de Anima, text. 103. Si igitur intellectus potest cognoscere existentiam, & substantiam panis, dum est præsens sub speciebus eius, & absentiam corporis Christi, dum manet substantia panis; potest naturaliter cognoscere existentia corporis Christi sub illis speciebus, quando substantia panis ibi non est; sed iam conuersa est in substantiam corporis Christi, sub illis speciebus, & sicut videt naturaliter absentiam substantiae panis, ita & presentiam, vel existentiam corporis Christi. Argumentum etiam, contra quod esset ista responsio, stat, & destruit istam responsionem, quia sicut modus accidentalis obiecti non variat rationem eius, ita nec eius cognitionem.

Item, totum ens creatum est obiectum proportionatum intellectus. Angelii ex natura potentia: igitur sicut potest quodlibet ens creatum cognoscere cognitione abstractiva, quando non est sibi præsens, ita potest quodlibet ens cognoscere cognitione intuitiva, quando est præsens, determinata, & certa præsentialitate, quia in hoc distinguuntur cognitio abstractiva ab intuitiva; igitur. Maior patet de sensibilibus, & concedit ab omnibus. De intelligibilius etiam patet, quia intellectus Angelii respectu substantia propria cognoscendæ est proportionatus; igitur multo magis est respectu substantiarum inferiorum. Similiter entia magis immaterialia sunt magis proportionata, & similia intellectui suo, quam alia; igitur si potest cognoscere illa, & alia.

Contra rationem de naturali, & supernaturali. Naturale, & supernaturale non dicunt differentias quotidiativas entis in se formaliter, & quotidiativæ, sed dicunt in computatione ad agens; sed comparatio ad agens tantum non facit aliquid in se perfectius, vel eminentius, quia etiam potest ens imperfectum esse ab agente nobilissimo, & per consequens non facit eminentius esse in cognoscibilitate; igitur cognitio supernaturalitatis non facit rationem obiectuum in se formaliter esse nobiliorem, vel minus nobilem; substantia enim in se est eminentior, & perfectior naturaliter omni accidenti in natura sua, & tamen aliquod accidens potest esse supernaturale, & substantia naturalis: igitur intellectus potens intelligere quocunque substantiam in se, potest cognoscere omne accidens quocunque, sive sit naturalis, sive supernaturale.

Item, charitas licet sit ens supernaturale, quia per creationem solum, sicut & alia virtutes Theologicae, tamen postquam posita est in esse, vera est perfectione naturalis ipsius voluntatis, quia in prima specie Qualitatis, & potest naturaliter ab Angelo cognosci, cum sit determinata species supernatura-
luerit; igitur prima conditio supernaturalitatis non impeditur ab aliquo quin sit cognoscibilis ab Angelo, vel quocunque intellectu creato ex natura intellectus.

Confirmatur, quia secundum multos, Angelus Confirmitas. habet omnium rerum species sibi innatas, & con-

Accidentalis
modus non
varias ratio-
nem obiecti
per se.

creatas; sicut & charitatis & cuiuslibet rei supernaturales, cum sit in determinata specie, & per illas potest quodlibet ens naturale, sive supernaturale, naturaliter cognoscere; sicut non obstante quod aliquid supernaturale existat, potest tamen eius existentia naturaliter cognosci ab intellectu creato.

S C H O L I V M III.

Tertium dictum: Beatos non videre existentiam Christi in Eucharistia actu beatifico tantum; ita quod beatitudo sit sibi ratio formalis videndi illum: Tum, quia non est obiectum beans, nec in eo includitur, nec ad eius perfectionem spectat, alias eodem actu omnes articuli fidei viderentur; Tum etiam, quia videri potest naturaliter; & sic multo minus videre predictam existentiam in proprio genere spectat ad beatitudinem.

Quartum dictum, posse Angelos malos videre corpus Christi in Eucharistia, sed non permitti.

9.
Beatus non
est ratio for-
malis intel-
lectus ad ex-
istentiam Chris-
ti in Eucha-
ristia cogo-
nendum,

Quantum ad secundum articulum dico quod actu beatifico non cognoscit intellectus Angeli, vel alterius beati, existentiam corporis Christi in Eucharistia, ita quod beatitudo sit formalis ratio cognoscendi illud ubi, beati enim distinguuntur a non beatis in videndo verbum, & existentiam diuinam, quae est primū obiectum actus beatifici, & in hoc distinguuntur perfectè a non beatis, quia in illa essentia visa, & amata, sunt perfectè beati. Tunc arguo: Beatus, in quantum beatus, per actum beatificum non cognoscit, nisi obiectum beatificum; igitur quod non pertinet ad perfectionem obiecti beatifici, in quantum est obiectum beatificum, non cognoscitur per actum cognoscendi beatificum, in quantum talis actus; sed existentia corporis Christi in Eucharistia non pertinet ad obiectum beatificum, nec perfectionem eius, in quantum est tale obiectum beatificum, plus quam collatio gratiae pueri in Baptismo; quia sicut potest unum reuelare in Verbo, ita aliud. Cognoscere autem conferre gratiam in Baptismo, vel in Pénitentia est extra rationem beatitudinis formaliter, & tamen ita formaliter pertinet ad illa Sacra menta, sicut existentia corporis Christi pertinet ad veram Eucharistiam; igitur non per actum beatificum, in quantum talis, cognoscitur existentia corporis Christi in Eucharistia.

Scire exis-
tiam Chris-
ti in Eucha-
ristia non po-
stat ad bea-
titudinem.

10.

Et hoc est sic arguere: Illud quod non pertinet, nec facit ad perfectam beatitudinem beati, non cognoscitur in beatitudine beati, secundum quam distinguuntur a non beato; sed scire, & cognoscere existentiam corporis Christi in Eucharistia non spectat ad beatitudinem perfectam beati, sicut nec cognoscere gratiam conferri huic in Baptismo, vel cognoscendo effectus cuiuscunque Sacramenti, igitur nullus hoc cognoscit præcisè, vt est beatus.

Et ex hoc appareat contra secundam opinionem, quod multo minus pertinet ad rationem beatitudinis videre existentiam corporis Christi in proprio genere, quia per cognitionem, & visionem rerum in proprio genere non distinguuntur beatus a non beato; igitur non magis conuenit beato secundum rationem beatitudinis eius cognoscere res in proprio genere, quam non beato.

Sed possumus Angelis mali cognoscere existentiam corporis Christi in Eucharistia? Dico quod sic, si permitterentur, sed verisimile est quod non

permittuntur; sicut nec permittuntur scire secreta cordium nostrorum, & cogitationes nostras. Similiter potuissem cognoscere integritatem mensis, & corporis beatae Virginis stetisse cum nuptiis in partu filij Dei, sed prohibiti sunt proprii demeritum eorum tantum nosse mysterium. Ideò secundum Ambrosium *sapra citatum mysterium Incarnationis merito latuit presentiam mundi, quoisque fuit per Apostolos publicè predicatum.*

An Damo
posset videre
integritatem
mensis & cor-
poris beatae
Virginis.
Ambros.

Ad rationes. Ad primam, cum dicit, si est ens supernaturale, igitur est cognoscibile supernaturale. Dico quod si supernaturalitas in consequente se teneat ex parte entis obiecti, sicut ponitur in antecedente, concedo consequentiam, & consequens, quia tum est sensus, quod ens supernaturale est cognoscibile. Si vero supernaturalitas determinet cognoscibilitatem cognoscibilis, nego consequens, & consequentiam, nec magis sequitur tunc si est ens supernaturale, igitur est cognoscibile supernaturale, quam sequeretur sic, istud ens, quounque ente demonstrato non potest creari nisi à Deo: igitur non potest cognosci, nisi à Deo. Per hoc ad probationem consequentiae, quod non est simile; nam ens scibile supernaturale non potest fieri nisi ab agente supernaturali, & actione supernaturali, & tamen licet sit ens supernaturale est cognoscibile naturaliter, ita quod supernaturalitas non determinet cognoscibilitatem, sed entitatem, & est in se naturale cognoscibile, & potest naturaliter ab intellectu creare cognosciri, licet sit ens supernaturale, & supernaturaliter causatur, licet enim per comparationem ad agens naturale non ponitur in esse, & nullam possit habere causalitatem effectuum respectu eius; postquam tamen positum est in esse, naturaliter potest cognosci, vi quoddam ens naturale in se, & formaliter in determinata specie Qualitatis, vel Substantiarum, vel alicuius alterius generis determinati.

Ad secundam, dicendum quod cognitione fidei est nobilior, & excellentior aliquo modo omni cognitione naturali, & aliquo modo minus nobilis, & minus excellens. Nam cognitione fidei per comparationem ad causam suam, est excellentior omni alia cognitione, quia non potest causari nisi à solo Deo, & causa supernaturale. Si tamen consideretur ut aliquid in se formaliter, & ut aliqua perfectio intellectus, & etiam in comparatione ad subiectum suum formale, sic est propositio falsa: Angeli enim possunt habere perfectiorem notitiam, quia magis evidentem, & claram in se, & respectu obiecti perfectioris, quam sit obiectum fidei, quia respectu obiecti supernaturalis in se visa. Pater hoc in nobis, qui tantum habemus cognitionem fidei de passione Christi, quam ipsi & Christum passum intuituè viderunt; & ideo simpliciter nobiliorum cognitionem habuerunt, quam sit illa fidei.

Ad tertiam, de Angelis damnatis dictum est.

Ad Damascen. dico quod loquitur de intellectu nostro pro statu isto, unde intelligit comparando utrumque ad hominem pro statu isto, & hoc est verum, licet unus Doctor dicat quod intelligit tam de nobis, quam de Angelis, & et superiùs improbatum.

Ad ultimam de contingente, dico quod contingens vi contingens, non potest sciri, nec cognosci, nec videri, nisi via determinatione sua causa, ut via determinatione voluntatis dipinatur, sed

I I.
Ad primum
principale,
questionis
etiam.

Est tantum
facilius su-
pernaturali-
ter, ergo co-
gnoscibilis su-
pernaturali-
ter tantum;
non sequitur.

12.
Ad secundum.

Ad Damasc.
D. Thom.

Ad quatinus.

sed quando positum est in *esse*, & non amplius futurum, tunc potest naturaliter videri, quia tunc est determinatum iam existens, & positum, non amplius contingens futurum ponendum in *esse*.

I 3.
Ad rationes
pro sententia
D. Thom.

Ad argumentum primæ opinionis de fide, dicendum est, & ad probationem, qua probat quod habitus fidei non esset necessarius, si notitia naturali posset hic cognosci; dico quod verum est de nobis, quia tantum nobis est necessarius, & hoc solùm pro statu isto, & non simpliciter, quia non excedit omnem notitiam naturalem creatam, ut prius putauit.

Quantum ad primum, & principale obsecutum visio succedit fideli.

Ad aliud, quando arguitur quod fidei succedit visio, dico quod hoc est verum quantum ad primum, & principale obiectum fidei, ut quod Deus sit trinus & unus, non autem quantum ad omnia, quæ modò credimus, quia tunc non oportet beatum videre in quot millibus hostiarum fuerit totus Christus, quæ credit per fidem, nec oportet eum videre Christum realiter pendente in cruce, & nasci, & multa alia, quæ non oportet, nec est possibile, quia transfluerunt in præteritum, nec possunt alias fieri, vel saltem non sicut, quia secundum Apostolum Rom. 6. scimus quod Christus resurgens ex mortuis, non moritur, &c. nec ista videre pertinet ad perfectam rationem beatitudinis, sed quod alicui aliorum, succedit visio, hoc est de conguo, & non necessarium.

S C H O L I V M . I V .

Nullum sensum etiam gloriosum, posse videre corpus Christi in Eucharistia. Est contra D. Thomam, & Nominales. Ratio, quia corpus non posset immutare potentiam corpoream, nisi sub dimensione.

I 4.
A D secundam quæstionem, dico quod licet visio corporis Christi in Eucharistia possit causari in oculo corporali gloriificato à Deo, non posset tamen illa visio terminari ad corpus Christi, ut in Eucharistia exilit; quia obiectum, quod naturaliter primò immutat sensum ad actum sui, & primò terminat actum eius, est obiectum habens esse in loco modo naturali secundum approximationem eius ad sensum, ut actui ad pulsum; sic non est corpus Christi in Eucharistia respectu cuiuscunque oculi corporalis, quia probatum est de corpore Christi in Eucharistia, & de Angelo in loco, quod ita est ibi, ac si non esset in loco; ergo, &c.

Nullus sensus etiam gloriosus potest videre corpus Christi in Eucharistia.

Item, omne agens naturale agit per contactum, vt prius argutum est; sed corpus Christi in Eucharistia non agit in sensum per contactum, quia non est ibi sibi debite approximatum; igitur. Et ista ratio est eadem cum priori. Nec posset Deus miraculè facere quod corpus Christi esset primò visibile ab oculo corporali, quia tunc ut in Eucharistia esset primò visibile, & non visibile.

I 5.
Ad primum
principale,
questionis
nonna.

*Sensus non
decipitur cir-
ca Eucha-
ristiam, sed in-
tellec-
tus ar-
guens ex sen-
sibilius.*

Ad rationem primam, dico quod visus videntio hostiam, vel species, non decipitur, licet non videat ibi esse corpus Christi, cuiuscunque visus sit, sive beati, sive non beati, quia visus non percipit in subiecto suo nisi colorem, & figuram; & illud quod visibile nunciat, scilicet color, & figura, ibi est. Sed in intellectus occasionaliter, & per similitudinem in aliis visionibus huiusmodi concipit ibi sub speciebus panis, esse substantiam panis, & decipitur, sed non decipitur ex visu, quia visus non dicit ibi substantiam, vel presentiam panis esse, quia cuius absentiam non dicit, nec

percipit aliqua potentia, quando res est absens; nec eius præsentiam dicit, quando res est præsens. Visus autem non cognoscit præsentiam substantiam panis, quando est, nec eius absentiam, quando non est, sed uniformiter immutatur speciebus, sive res secundum substantiam suam sit præsens, sive non, quia non iudicat nisi substantiam panis, quando est præsens: igitur non decipitur intellectus ex visu, sed ex imperfectione, quam habet pro statu, quia intellectus beatus non sic decipitur.

Ad secundum, dico quod dato quod aliqua lux esset punctualis, adhuc non fieret multiplicatio lucis a puncto, sicut tu sumis, sed ab eodem fit multiplicatio, à quo fit reflexio, & multiplicatio eius secundum lineam rectam, usque ad punctum, & eadem virtute ibi lux refracta multiplicatur; sicut enim multiplicaret se, si non esset obstaculum, sic eadem virtute multiplicat se secundum lineam rectam, quia hæc est propinquissima linea recta.

Ad secundam.

*Reflexio fit
à luce ut in
puncto.*

Circa visionem Christi si posset sensibiliter videri in Altari ponuntur casus, quia aliquando apparet ibi species parvula, vel frustum carnis, sive distincta forma humana. Dico quod possibile est tales apparitiones esse Christi in propria specie, & in alia specie, quia talis apparitio facta est tantum vni, vel omnibus assistentibus, & hoc vel transeunter, vel permanenter. Si apparet vni tantum, non est ibi Christus realiter dimensiù in hostia, quia nihil erat ibi extra sensibile, nisi quod prius, sed apparet se videnti interius, vel in aere iuxta oculum, & tunc apparet sibi quasi esse obiecti hinc existentes, cum tamen non sit ibi aliter, quam prius. Si tamen appareat omnibus assistentibus realiter, credo quod est ibi; quia vult apparet sensibiliter propter fidem confirmandam, & vult ibi vere adorari sicut in hostia; igitur verisimile est quod ibi est verus Christus sensibiliter; quia nec vult fidem confirmare per fantasticas apparitiones, nec quod communitas faciat idolatriam, adorando aliud, quam verum Deum. Si autem appareat permanenter, credo quod est ibi realiter sensibiliter: sed non est in Eucharistia apparenter, sed regulariter est in Eucharistia, licet possit præsentiam suam causare sine Eucharistia, si velit. Unde secundum propriam dimensionem, quam habet in celo, non potest esse in patua hostia dimensiù, quia non posset esse in ita patuo loco. Non debet autem quādū appetere sub specie carnis, sumi ab illo, cui sic appetere, sed ab alio, cui non sic appetere, cum non appetere sub specie conuenienti humana refectioni.

*An & quo-
modo Chri-
stus apparuit
in altari sen-
sibiliter.*

D I S T I N C T I O XI.

De transubstantiatione.

Q V A E S T I O I .

Vtrum transubstantiatio sit possibilis?

Alef. 4. part. quæst. 3. memb. 1. & 2. D. Bonavent. hic art. 1. quæst. 1. Richard. art. 1. q. 1. D. Thom. 3. part. 75. q. art. 4. Suarez ibi d. 50. art. 1. & 2. Bellarm. l. 3. de Eucharistia.

R E V I T V R quod non, quia si sic, esset mutatio ad substantiam, hoc enim sonat ipsum nomen, *Transub-* I. *Argumētū*
transubstantiationis; sed non est mutatio in *primum ne-*
substantiam, quia non est generatio, neque *gatiuum*, *corruptio,*

Secundum.

corruptio, & non sunt plures species mutationis ad substantiam; ergo, &c. Probatio assumpti, quia tam in generatione, quam in corruptione manet materia communis; hic nihil commune manet; igitur.

Item, secundò sic: Si transubstantiatio esset aliquid, esset mutatio, quia non est aliquid permanens, nec successuum. Pater discurrendo; nec est motus, nec tempus, sed non est mutatio, quia in omni mutatione, manet aliquod subiectum commune, quod non est hic; igitur.

Tertium.

Item, tertid sic: In omni mutatione termini sunt incompossibilis, sed si esset transubstantiatio, termini non essent incompossibilis, quia corpus Christi compatitur secum in essendo substantiam panis in eodem loco; igitur.

Ratio ad app.

Contrarium vult Ambrosius lib. de Sacramentis, & habetur de consecr. dist. 2. c. *Reuera mirabile non mirum, est dare quam mutare nouas naturas rebus.*

S C H O L I V M.

Posita & explicata definitione transubstantiationis, scilicet quod si transitio totalis substantia in substantiam: resoluta esse possibile, sed soli Deo, quia termini eius tantum sunt in perfecta obedientia ipsius, & sicut potest utramque ponere, vel tollere totaliter seorsim, ita & facere unum alteri succedere, putat contra alios non esse propriè mutationem, quia hec dicit subiectum quod mutatur, & formam, ad quam est, & successionem informationis ad non informationem, vel è contra; in proprie tamen dicitur mutatio, seu versio à subiecto in subiectum.

2.
Decisio qua-
tionis.

Respondeo quod quæstio de possibili, qualis rest ista, nihil præsupponit nisi significatum nominis, quid scilicet per nomen? Primo videndum est quid dicitur per nomen *Transubstantiationis*. Secundò, hoc habito videndum est si aliiquid sublit significato huius nominis. Tertiò, quid est illud, cui conuenit aliquid actiùe transubstantiare, & cui non? Quartò, quomodo habet se transubstantiatio ad mutationem?

Transubstan-
tatio quid
est.

De primo, dico quod *Transubstantiatio*, quantum ad nomen, dicitur esse totalis transitio substantiae in substantiam. Quod expono sic; transitio totius in totum potest intelligi, dupliciter; totum enim uno modo potest esse idem quod perfectum ex partibus. Alio modo totum idem est quod quælibet pars; & secundum hoc dupliciter potest intelligi transitio vnius in aliud, & totius in totum, quia totum perfectum ex partibus transit in totum, vel quia quælibet pars totius transit in aliud totum. Primo modo loquitur Philosophus 1. de Generatione, text. 10. & 24. cum dicit quod *Generatio est mutatio totius in totum, non cuiuslibet in quilibet partem*, quia materia manet communis sub vitro terminorum, & idem secundum ipsum, *generatio est perpetua & semper*, quia nunquam est materia sine omni forma, quia cum spoliatur ab una, induit aliam, & *Generatio vnius est corruptio alterius*, & conuerso, & idem dicitur totum transit in totum, quia una pars vnius transit in partem alterius, & sic transit totum perfectum, quia non manet totum perfectum, nec tamen totum perfectum transit totaliter, quia una pars eius, ut materia, manet communis, & aliud totum fit, quod prius non fuit, nisi tantum secundum vnam partem; quod non est in alteratione, quia illud totum perfectum per se vnum manet, & non transit

Transi-
tio et totum du-
plex.

Quid sit ge-
ratio.

Quomodo ge-
nratio sit
transmutatio
totius in to-
tum?

in aliud per se totum, sed fit ibi transitio vnius totius per accidens in aliud totum per accidens, vt hominis albi in hominem nigrum. Ex hoc est differentia inter generationem & corruptionem, & alterationem, quia substantia composita est per se, & verè vnum totum, non sit terminus alterationis, qui est quoddam totum per accidens ex substantia, & accidente, & idem in generatione vnum per se totum transit in aliud per se totum vnum, ita quod non manet in generatione aliud per se totum postquam transit in fine alterationis in aliud. Sed in alteratione manet aliiquid per se totum, & aliiquid totum per accidens solum mutatum in totum per accidens.

Discrimen
inter genera-
tionem, &
alterationem,
& corrup-
tionem.

Secundo modo, dicitur totum transit in totum, quia quælibet pars eius transit in aliud, quia nihil eius manet commune, sed quælibet pars vnius transit in aliam partem alterius, nullus communis remanente, & sic non posuit Philosophus aliiquid totum transit in aliud totum, sed semper præsupponit materiam, quia omnis conceptio apud eum erat, quod ex nihilo nihil sit: sed sic loquimur nos in proposito de transitione; & idem dixi, quod transubstantiatio non est totius in totum tantum, sed est totalis transitio substantiae in substantiam.

Sed quomodo hæc totalis transitio fiat, possumus intelligere per partiale transitionem vnius in aliud, secundum partem, vt contingit in generatione. Dupliciter enim potest intelligi transitio. Vno modo, vt subiecti communis transiunt ad formam, quam recipit. Alio modo fit transitio vt termini a quo corrupti, transiunt in terminum oppositum, quia secundum Philosophum 1. Phys. text. 16. dupliciter fit aliiquid ex aliquo. Vno modo sicut ex subiecto, sicut nigrum in actu ex nigro in potentia. Alio modo dicitur aliiquid fieri ex alio, sicut ex opposito, vt album ex non albo, & ex nigro, ignis ex aere, & c. conuerso, sed in transubstantiatione, cum nihil remanet communis sub vitro termino, quia est totalis transitio, non potest ibi intelligi transitio, nisi vno modo, termini scilicet in terminum.

Quantum ad secundum articulum dico quod possibile est transubstantiationem sic dictam de aliquo verè dici, cuius probatio est ista: Quidquid potest esse totaliter nouum, non repugnat sibi succedere alteri totaliter desinenti esse; aliqua substantia potest habere esse nouum totaliter, & aliqua substantia potest desinere esse totaliter, hæc transitio totalis vnius substantiarum in aliam, etiam non præexistentem, est transubstantiatio: igitur est possibile esse. Minor patet de se. Maior patet per simile de partiali transitione, quia sicut illud, quod partialiter est nouum, succedit illi, quod definit esse partialiter, vel saltem sic ei potest succedere; ita illud, quod totaliter est nouum, &c. & sicut est transubstantiatio partialis, quando partialiter nouum succedit partiali desinenti, ita est totalis transubstantiatio, quando totaliter nouum succedit desinenti totaliter.

Quantum ad tertium articulum, cui sit possibilis transubstantiatio? Dico quod illi virtutib; est possibile aliiquid transubstantiatum in aliud, in cuius virtute actiua sunt totaliter esse, & non esse virtusque extremi; & illi nihil conuenit transubstantiatum per oppositum, cui non est talis virtus, & potestas super extrema.

Vnde arguo sic: In cuius virtute actiua est totaliter esse, & non esse duorum extremon, potest

Aristot.
Aliiquid fit
ex aliquo du-
pliciter.

Transubstan-
tatio totale
est possibilius.

4.
Transubstan-
tatio est soli
Deo possibilius.

test transubstantiare vnum in aliud, & vnum totaliter conuertere in aliud, sed in virtute actiuâ Dei est totale *esse*, & non *esse* panis, & substantia corporis Christi, quia potest utrumque creare, & annihilare; igitur in virtute sua est totaliter vnum in aliud transubstantiare.

In cuius virtute est creare & annihilar, in eius est transubstantiare.

Et similiter potest argui negatiuè: In cuius virtute actiuâ non est totaliter *esse*, & non *esse* aliquorum, eius virtute non potest vnum totaliter conuerti in aliud, tale est omne ens creatum, quia nullum tale agens potest creare, & annihilare; igitur. Probatur minor per simile de virtute partiali, quia sicut in cuius virtute sunt partialiter *esse*, & non *esse* aliquorum, in eius virtute actiuâ est partialiter hoc conuertere in illud per generationem; ita in cuius virtute actiuâ sunt totaliter *esse*, & non *esse* aliquorum extremorum, potest totaliter hoc conuertere in illud, & hoc est transubstantiare; igitur est possibile alieciu conuenire.

S.
*Var. & alij.
An transubstantiatione sit mutationis.*

Quantum ad quartum articulum, quomodo se habet transubstantiatione ad mutationem? distinguunt aliqui de mutatione subiectiuâ, & obiectiuâ, quia utroque modo dicitur aliquid mutari.

Obiectiuâ mutatione regreditur.
Aristot.

Sed ista verba sunt nimis extranea, quia nec Theologicè, nec Philosophicè dicta; quia nec Sancti, nec Philosophi sicut locuti de mutatione, quia non video quid aliquid dicatur congruè mutari obiectiuâ. Quia si aliquid diceretur mutari obiectiuâ, maxime diceretur de termino mutationis, sed terminus non dicitur propriè mutari obiectiuâ, quia mutari est aliter se habere nunc quam prius, ex sexto Physic. text. 32. & 40. sed terminus ad quem per hoc quod est terminus ad quem, non aliter se habet nunc quam prius, sed subiectum tantum: igitur terminus ad quem non videtur propriè mutari obiectiuâ, sed proprium subiectum.

Alier se habere est enī.

Probatio minoris. Nihil dicitur aliter se habere nunc quam prius, nisi sit ens, sicut enim esse eodem modo se habens, non est nisi in ente, ita nec aliter se habere est nisi in ente; eo quod eodem modo se habere, & aliter se habere, sunt opposita, & habent fieri circa idem. Sed tunc est terminus ad quem. Primum ens, quando est terminus ad quem, & prius non ens; igitur terminus ad quem non aliter se habet nunc quam prius, quia utrumque extrellum alienatis dicitur esse; igitur.

6.
Gregor.

Item, Gregorius lib. 5. Moral. cap. 20. mutari est ex uno in aliud ire, hoc enim non competit nisi subiecto, quod prius est sub uno termino, & postea sub alio. Vnde & liberum arbitrium in Angelis, de quo loquitur ibi Gregorius, mutabile est ab una affectione ad aliam; sed terminus ad quem itur, non mutatur ab uno in aliud, quia tunc non est terminus; igitur nihil dicitur propriè mutari obiectiuâ, & multò minus potest dici aliqua mutatione, vel generatio obiectiuâ, alia subiectiuâ, quia aliquid sic, & sic dicitur generari; licet enim dicatur generari obiectiuâ, non tamen potest dici alia mutatione, vel generatio obiectiuâ, & alia subiectiuâ. Et ratio huius est, quia quando forma est abstracta secundum ultima abstractione tantum, vniuoca est & simplex; sed quando non est sic abs. acta ultima abstractione, potest habere multis habitudinibus ad diuersa, vt ad subiectum, in quo est, & ad obiectum, ad quod est; & secundum hoc possunt formari diuersa concreta, quæ significant istas diuersas habitudines, vt à

Forma ultimè abstracta est vniuocca.

forma, quam significat potentialitas, potest impo-ni hoc nomen concretum potens, quod dicit habitudinem ad subiectum, & potens, quod est aliud concretum, licet magis abstractum quam aliud importans habitudinem ad obiectum; & ita licet abstractum sit vnicum & vniuocum, tamen concretum significans formam illam secundum illas diuersas habitudines, est æquiuocum, sicut sanitas est vna forma, quæ diuersas potest habere habitudines, significatas per concretum suum, quod est sanum, quia concretum impositum ab illa forma; vt sanum, quod significat eam sub omnibus illis habitudinibus, scilicet ad subiectum, quod dicitur sanum formaliter; ad signum quod dicitur significatiuè; ad agens, quod dicitur sanum causaliter, est æquiuocum ad omnia ista, licet forma abstractiū sumendo, sit vniuoca, & abstracta ab omnibus istis habitudinibus, quia humanitas tantum est humanitas secundum Auic. tract. 5. Metaph. cap. 1. Auctio. Eodè modo est de lucido, & luminoso, quæ sunt concreta eiusdem abstracti, vt lucis, quæ sunt æquiuoca secundum istas habitudines, licet forma in abstracto sit vniuoca, & ab illis abstracta, sic in proposito, licet generari, & mutari possint habere istas diuersas habitudines ad subiectum, & terminum, quia potest imponi vnum concretum æquiuocum ab illa forma, quam significat generationem, vel mutationem, vt generari; vel mutari, quod significat simpliciter generationem, & denotet subiectum, vt sic dicatur materia generari, & similiter idem concretum significat generationem, & denotet terminum, quomodo dicitur generari; sed sic diuersimodè non significatur forma in se, quia sic abstracta est omni respectu, tam ad subiectum, quam ad terminum, & ideo licet concedatur quod generari, & mutari sunt æquiuoca ad generari obiectiuâ, & subiectiuâ, non tamen conceditur quod generatio sit æquiuocum ad generationem talium, & talem.

Ad propositum dico, quod omnis mutatio, vel generatio est subiectiuâ mutabilis tantum, transubstantiatione non sicut non est mutatione.

Sed contra hoc obiciunt, corruptum non aliter se habet nunc quam prius, & non vadit de uno in aliud, sed tunc primò est, quando terminus est; igitur corruptio non est mutatione, nec corruptum mutatur. Cum enim quando corruptum est, sit non ens, non potest tunc aliter se habere, quam prius, nec sic ite de uno in aliud, quia non est ens.

Respondeo, aliquando verum est quod rotum denominatur per accidens ab illo, quod primò conuenit parti, & sic est in proposito; nam in ipso corrupto pars mutatur in materiam, & aliter se habet nunc quam prius, quia aliud esse formale habet in fine corruptionis, quam prius; & ideo totum corruptum per accidens, & dicitur mutari, & non primò, materia autem primò, & per se ratione formæ, quia forma est formalis terminus corruptionis: non autem est inconveniens conuenire toti per accidens, vel non primò, quod conuenit ei per se, & primò, ratione partium.

Sed si transubstantiatione non sit aliqua mutatione per se, sub alio igitur genere contingit.

Respondeo quod strictè sumendo mutationem, non contingit transubstantiatione sub aliquo genere mutationis, quia omnis mutatione, vt Philosophus loquitur de ea, præsupponit aliquid commune; hic non est aliquid commune manens; igitur, Sed sumendo mutationem largè, potest dici quod

Forma non ultimè abstracta dicit diuersas habitudines.

Sanitas dicit diuersas habitudines significatas per sanum.

Quomodo materia dicitur generari.

7.

Oblatio.

*Responso.
Tocius et
conveniens
accidens quod
partes conve-
nit per se.*

8.
*Transubstan-
tiatione sub quo
genere con-
tingit.*

Aristot.

Mutation tri-
plex.Philosophus
negaret trā-
substantia-
tionem esse
mutationem,
si illam ad-
wifisset.Cur Philo-
sophus nega-
uit habitus
infusor.Ad argum.
primum prin-
cipale.Philosophus
posuit mate-
riam eternā.

Ad secundum.

Ad tertium.

Quomodo
termini trā-
substantia-
tionis non sāt
incompossibi-
les.

quod sicut in naturalibus triplex est mutatio, secundum Philosophum 5. Phys. text. 7. & 17. scilicet à non subiecto in subiectum, à subiecto in non subiectum; & à subiecto in subiectum. Et sumitur non subiectum priuatiuè, sicut subiectum positivè; sicut in supernaturalibus quædam est transubstantatio de non esse ad esse, & dicitur creatio; & quædam ab esse, ad non esse, & dicitur annihilation; tercia ab ente formaliter in ens, & dicitur transubstantiatio. Sed in naturalibus sumitur ex parte viii termini non ens priuatiuè. Patet in secundo, & primo modo supponendo subiectum commune; in transubstantiatione autem sumendo, terminus à quo potest sumi contrariè, quia nihil eius manet, nec supponitur transubstantiatione: de istis autem diceret Philosophus quod non sunt mutationes, nisi quia termini sunt in se incompossibilis, quia non negavit eas, immo si concessisset eas, sicut nos concedimus, adhuc non diceret quod essent transmutationes, quia secundum eum in omni mutatione aliquid presupponitur, hinc nihil.

Differat autem dicere Philosophum istas mutationes non posuisse, & dicere quod posuisset, si illas nobiscum concessisset; sicut negavit, vel non posuit aliquos habitus infusor, & supernaturales, quia posuit alios sufficere; si tamen illos posuisset nobiscum, concessisset nobiscum eos esse in genere Qualitatis. Sic etiam negavit à substantia separatis accidentia, quia posuit eas aeternas, & non productas, & in eis idem esse quod est, & quo est. Si tamen posuisset eas creari, sicut nos ponimus, concessisset eas habere accidentia, & multa, quæ ab eis modò negat. Et sic patet quomodo transubstantiatio est possibilis, & quomodo est transitio totalis substantia in substantiam, sicut versio in uniuersali est totius in totum.

Ad primum in oppositum, quando arguitur, si esset possibile, esset mutatio ad substantiam, nego, quia talis mutatio non est, nisi vbi manet aliquid commune, hinc nihil manet; Philosophus enim ponit in substantia solum acquiri nouum esse per generationem, vel corruptionem, & non totaliter esse, quia negasset materiam esse in virtute cuiuscunque agentis, quia Philosophus posuit eam perpetuam, & aeternaliter necessariò manere.

Ad secundum, patet per idem, quod non est mutatio.

Ad tertium, quando arguitur quod eiuscunque mutationis termini sunt incompossibilis. Dico quod verum est de terminis primis, ut de priuatione, & forma respectu eiusdem, quia tunc contradictoria essent simul in eodem. Vnde ignis generatus, & non ignis, vel aer corruptus, non possunt esse simul, quia tunc eadem materia esset simul sub formis oppositis, quod est impossibile; sed non est sic in transubstantiatione, quia si aer transubstantiaretur in ignem, nullum susceptivum maneret sub utroque termino, quod modò esset sub una forma, modò sub alia, sicut est in aliis mutationibus; & ideo non est eadem causa incompossibilitatis. Vnde propositio assumpta est intelligenda de mutatione propriè dicta, vbi aliquid manet sub utroque termino, quomodo non est hic.

Q V A E S T I O II.

Vtrum quodlibet possit conuerti in quodlibet?

D. Thomas 3. part. quæst. 75. art. 4. Richardus d. 10. art. 3. q. 1. Palud hic quæst. 3. Maior. q. 1. art. 3. Gabriel q. 2. Durand. quæst. 2. Suar. 3. scm disp. 50. q. 10. omnes præter Dur. & Suar. affirmant.

A RGVITVR quodd sic, & primò quodd Argumentum
creatura in naturam diuinam, tres enim primum af-
personæ operabantur incarnationem Filij; igitur Filius fuit ibi subiectum huius Incarnationis, vel terminus; igitur non repugnat personæ, vel naturæ diuinæ, quod sit subiectum, vel terminus actionis diuinæ, & per consequens non repugnat sibi, quod sit terminus conuersationis, quia conuersione istam nullus operatur, nisi filius Deus; igitur sicut Deus potest esse operans incarnationem, & terminus illius operationis, ita & hinc.

Item, non repugnat naturæ diuinæ terminare Secundum.
illam actionem, quæ non requirit mutationem in termino. Patet de actu intelligendi, & volendi, quarum actionum Deus est terminus; sed conuersio non requirit mutationem in termino, quia tunc mutaretur corpus Christi in fine conuersationis; quando alterum conuertitur in ipsum, quod falsum est, igitur.

Item, quod quilibet creatura possit conuerti in quilibet creaturam, probatur, quia nulla creatura potest conuerti in unam, non in aliam, nisi quia magis conuenit in suscepitio cum una, quam cum alia; sed conuersio non requirit susceptiū; igitur.

Contra, per oppositum primi, primò quodd Ratio ad opp.
creatura non potest conuerti in diuinam natu-
ram. In quocunque potest aliquid conuerti, illud potest & conuerso conuerti in ipsum; sed na-
tura diuina non potest conuerti in naturam crea-
tam, quia necesse esse non potest in aliquid possi-
bile conuerti; igitur, &c.

Item, secundò quod nihil potest in aliud conuerti: quia si sic; igitur substantia panis possit conuerti in quantitatem corporis Christi; sed terminus conuersationis est primò vbi præfuit ipsum conuersum; igitur si substantia panis conuerteretur in quantitatem corporis Christi, quantitas illa foret vbi præfuit substantia panis, sub illis speciebus primo, & ita localiter esset sub speciebus, sicut substantia localiter præfuit sub eis suo modo; sed hoc est impossibile, quia cum locata non possit esse extra locum, & quantitas illa sit maior quantitate hostiæ, siue corpus Christi quantum sit maius ipsa hostia, maius corpus possit esse in loco minoris corporis localiter; quod est impossibile.

Item, si sic, tunc absolutum posset conuerti in Tertia.
respectuum, sed cum absolutum non habeat fundamen-
tum, in quo sit, nec extrema, inter quæ habeat esse, sequitur quod relatio esset sine fundamen-
to, & terminis, quod est impossibile.

Iterum arguitur de substantia, quod non quælibet substantia possit conuerti in aliam, quia secundum Augustinum 7. super Genesi ad literam cap. 4. Corpus in spiritu nequaquam mutari potest; & idem dicit Boëtius in libr. de duabus naturis, & Boëtius in persona Christi, cap. 7.

S C H O L I V M

Deum non posse conuerti in creaturam, nec è conuertus quodlibet tamen creatum, in quodlibet creatum conuerti posse. Ratio prime partis, quia uerque terminus debet esse in obedientia conuerentis, & Deus non est in obedientia Dei, quia non potest se destruere, vel annihilare. Ratio secunda partis opposite huic, loquitur de conuersione lato modo, prout idem esse videtur, quod conuersio unius post aliud, quod a bunc finem destruitur: de quo quodlibet. 10. vide ibi Scholium ad num. 19.

3.
Respondeo ad quæstionem, & dico quod quæstio includit tres articulos, quos tangent argumenta prius facta. Primo si creatura possit conuerti in diuinitatem? Secundo, si quælibet creatura absoluta possit conuerti in quamlibet aliam absolutam, ut substantia in qualitatem? Tertio, si possit absolutum conuerti in respectuum?

*Creatura ne-
quid conuerti
in Deitatem,
nec e contra.*

Quantum ad primum articulum dico, quod non est possibile creaturam conuerti in naturam diuinam, sicut nec è conuerso. Et ratio tacta est superius in quæstione præcedente; nam impossibile est istam conuersiōnēm supernaturalem fieri, nisi ab agente in cuius virtute actiuæ totaliter est esse & non esse vtriusque extremi conuersiōnis, sicut nec conuersio partialis per generationem & corruptionem potest alicui inesse, nisi agenti, cuius virtuti actiuæ subest partialiter esse, & non esse generati, & corrupti. Sed natura diuina non subest sua potentia, ut causet quantum ad esse, & non esse, quia ipsa primo est ex se necesse esse formaliter, & radicaliter, & aliquo modo formalius, quam sua potentia quia ipsa est fundamentum, & pelagus necessitatis, & omnium perfectionum in diuinis essentialiis; igitur nec potest conuerti in aliam, nec alia in ipsam; sola enim possibilia sub sunt potentia diuina actiuæ, cuiusmodi sunt esse, & non esse eorum, non autem entia, quæ sunt ex se necesse esse formaliter, cuiusmodi est essentia, vel natura diuina.

*Natura diu-
na est pel-
gu omniū
obj.*

4.
Quantum verò ad entia creata, respondeo vniuersaliter, quod quocunque ens potest conuerti totaliter, virtute diuina, in quocunque tale ens; ut materia in formam, & è conuerso; substantia in accidens, & è conuerso; accidens in substantiam; absolutum accidens in respectuum, & respectuum in absolutum. Ratio communis pro omnibus istis, est illa prius posita, quod in cuius virtute actiuæ est tam esse, quam non esse aliquorum totaliter, in eius virtute actiuæ, est totaliter indifferenter, vnum conuertere in aliud, & è conuerso; probatur sicut prius; sed talis est virtus increata diuina respectu esse, vel non esse entis cuiuslibet; igitur quodlibet ens creatum potest conuerti in quodlibet.

*Quodlibet
creatūm po-
tēt conuerti
in quodlibet
tale.*

Ad primū argumentum, cùm dicitur quod Filius Dei est terminus Incarnationis; nego, quia impossibile est necesse esse formaliter esse subiectum, vel terminum nouæ actionis de genere Actionis. Potest tamen esse terminus, vel obiectum operationis, ut intellectus, vel volitionis, quia istæ operations cùm in se sint fines, & perfections operantis, nihil nouum causant, circa terminum operis. Tom. XI. Pars II.

num, qui terminat eas, sicut est de aliis actionibus. Et ideò non est simile de actione Incarnationis, & de intelligere, & vele. Nam ad Incarnationem sequitur opus operatum nouum extra; non sic ad intelligere, & vele.

Sed adhuc videtur argumentum stare, quia illud quod incarnabatur, & generabatur, fuit terminus, & subiectum Incarnationis, & talis generationis; sed Filius Dei generabatur & incarnabatur de Virgine; igitur fuit obiectum, & terminus istius actionis, & per consequens passionis:

Item, cuilibet actioni correspondet propria passio: sed tres personæ operabantur istam Incarnationem; igitur actioni vni in eis correspondet aliqua passio in aliquo, terminans istam, non nisi Incarnationis in Filio; igitur Filius fuit terminus Incarnationis.

Respondeo: quædam sunt verba passiva, secundum modum significandi Grammaticum, que tamen veraciter significant actionem, sicut è conuerso, quale est hoc Verbum *incarnari*, nam filium incarnari, idem est, quod vnit sibi carnem, & eam assumere: & dicit in filio tantum relationem rationis ad carnem assumptam, quia nulla relatio realis est in Deo, in comparatione ad creaturas: è conuerso autem carnis assumptæ ad filium assumptem, est relatio realis; & idem in carnem assumptam est realis passio de genere Passions, correspondens actioni totius Trinitatis. Vnde in isto sensu impropriè dicitur quod caro vnit Verbo, quia secundum istum modum significandi Verbi tantum, & non secundum veritatem significacionis; quia caro non vnit sibi Verbum, sed è conuerso. Ideo impropriè dicitur quod Verbum est terminus passionis, quia non passionis realis, & vera, sed tantum secundum modum significandi Grammaticalem, & secundum hoc dictum est quod ibi est actio realis, & ibi correspondet aliqua passio realis, & hoc vel in vniuerso, vel vno.

Quando igitur queris, quid est Incarnationis subiectum, & quid terminus? Respondeo quod subiectum est natura humana vnit Verbo, & ita eadem natura humana est etiam terminus istius unionis per Incarnationem, quia in subiectis, & in indiuisibilibus mutationibus, idem est subiectum & terminus. Si autem vis habere aliquod totum pro termino: sic dico, quod Christus in natura assumpta à Filio, cum respectu rationis filij ad naturam assumptam, est terminus Incarnationis; & isto modo nihil addit terminus super subiectum eius, nisi respectum rationis. Eodem modo esset communiter in generatione, si per eam generans solūm acquireret nouum rationis respectum.

Ad secundum, cùm arguitur; quod natura diuina potest esse terminus actionis, quæ non includit mutationem in termino, negandum est, si illa actio sit in genere Actionis, quia tunc aliquid nouum necessariò fieret in ea, quod est impossibile. Et cùm dicitur quod potest esse terminus intellectus, & volitionis; dico quod non est simile, quia istæ operations sunt absolutæ perfections operantis, & fines, & non actiones de genere Actionis,

*Instans
prima.*

*Solutio u-
triusque.*

*Incarnari nō
dicit passio-
nem.*

*Incarnatio in
Verbo dicit
tantum rela-
tionem ratio-
nis.*

6.
*Subiectum
Incarnationis
est natura
humana uni-
ta Verbo.*

*Terminus in-
carnationis
supra fabie-
dum ad-
dit relatione
rationis fo-
lum.*

*Ad secundū
principiale.
Deum non po-
teat esse ter-
minus actionis
de genere
actionis, benè
de genere
qualitatū.*

nis, quæ non dicuntur actiones, nisi metaphoricæ; sed operationes, quæ præsupponunt actionem de genere Actionis in quibusdam. De hoc amplius dictum est supra primo libro. *

Tertium argumentum, concedo gratiâ conclusionis. Et similiter argumentum primum negatiuum pro parte opposita.

Ad secundum in opositum, cùm dicit quid tunc panis posset conuerteri in quantitatem, concedo; & cùm infertur, igitur quantitas corporis Christi potest esse vbi præfuit panis, &c. nego consequiam; quia quantum est ex vi conuerionis, magis est conuersum, vbi est illud, in quod conueritur quām è contra, qui conuersum in aliud capit *esse*, & naturam illius, in quod conueritur, & per conlequens locum illius magis quām è conuerso. Vnde ex vi conuerionis magis conuerteretur in quantitatem, vt est in cœlo, quām è conuerso.

Et si dicatur, illud in quod aliud conueritur, est in illo loco, in quo præfuit conuersum; nego. Et si probes sicut alia probabatur, nec soluebatur, quia generatum est in eodem loco, vbi præfuit corruptum. Dico quid verum est, sed non est simile, quia ibi, vbi præfuit corruptum, manet materia communis utriusque termino; ideo ibi recipit formam; & per consequens compositum nouum generatum est ibi, vbi præfuit corruptum; hic nihil manet, & ideo non sequitur.

Si dicitur quid materia non est circumscriptiū in loco, & sic non est causa essendi, sic in illo loco generato, vbi præfuit corruptum: sed quantitas est ratio circumscriptiū alicuius in loco: igitur cùm generatum sit circumscriptiū, vbi præfuit corruptum, hoc non est ratione materia, sed ratione quantitatis.

Respondeo, materia habet duplex vbi, unum est definitiū, quod correspondet ei, secundum propriam essentiam suam, & inquantum est quædam substantia; & habet aliud vbi circumscriptiū, ratione quantitatis, quæ in ea fundatur, & per quam sic extenditur: vbi autem definitiū est ratio suscipiendi vbi circumscriptiū, adueniente noua quantitate, quia materia est fundamentum quantitatis, & ideo materia in generatione definitiū manet vbi præfuit forma corrupti, & non circumscriptiū ratione quantitatis corrupti, quia illa non manet in generato. Et ideo materia in eodem vbi definitiū recipit formam, & quantitatem nouam, per quam acquirit nouum vbi circumscriptiū; nec posset naturaliter alibi fieri circumscriptiū, nisi materia esset alibi definitiū.

Sic igitur patet quomodo materia est definitiū vbi præfuit corruptum, sed tolle materiam, quod est commune manens sub utroque termino, gerato scilicet, & corrupto, non sequitur quid generatum sit vbi præfuit corruptum, sed magis è conuerso, & ideo non sequitur absolute quid ex vi conuerionis, illud, in quod conueritur aliud, sit vbi præfuit conuersum, sed magis è conuerso; sed tantum ratione materia, quæ est ratio recipiendi *esse*, quod recipitur in eo suo modo, licet non sit ratio essendi in loco.

Concesso tamen secundum omnem opinionem, quid quantitas corporis sit ibi, vbi præfuit conuersum, scilicet substantia panis, & quid

illud, in quod aliud conueritur, potest esse, vbi præfuit conuersum, verum est, sed non præcisè, quia si præcisè esset, vbi præfuit conuersum, contradicatio esset; quia tunc extenderetur corpus extra locum specierum secundum proportionem quantitatis suæ, & præcisè esset vbi præfuit substantia panis, quod est impossibile.

Si dicas quid modò illud, in quod conueritur panis, non est extra dimensiones panis, igitur nec tunc. Respondeo quid non sequitur, quia posita hypothesi, quæ modò non est, oportet consequenter sequi aliquid impossibile, & aliud, quām modò sit.

Ad tertium, cùm dicit quid si absolutum conuerteretur in respectuum, relatio esset tunc sine fundamento, & extremis. Respondeo quid licet conuersa sequentur se in effendo, non tamen in informando, vel in modo, quia si scientia, quæ est in anima, conuerteretur in lapidem, lapis tunc non informaret animam; sicut scientia informat eam. A simili dico in proposito, quid licet Deus conuerteret substantiam in relationem, non tamen esset tunc sine fundamento, & terminis, sicut prius fuit, non conuersa; sed poneret eam in fundamento, & terminis: Fundamento quidem de novo creato, vel præexistente; sicut relatio, in quam conueritur, necessariò, & essentialiter requirit fundamentum, & terminum, & hoc vel fundatum præexistens ad conuerzionem substantiæ in relationem; vel non præexistens, sed simul de novo productum per creationem, vel conuerzionem, sicut relatio in ista conuerzione substantiæ in eam, est noua. Non enim oportet necessariò quid si relatio sit noua per conuerzionem alicuius in ipsam, quid fundatum eius sit simpliciter nouum, quia non eodem modo est relatio noua, & fundatum eius, quia si Deus conuertat aliquid in corpus hominis, non præexistens, sed de novo habens *esse* ex vi conuerionis, & habeat tunc anima nouum *esse* per creationem, quia crearetur tunc de novo, non eodem modo habet utrumque nouum *esse*, & ideo non oportet quid omne illud, quod in relationem conueritur nouam, conueratur in fundatum, & extremum eius, quia fundatum antiquum potest esse nouæ relationis.

Ad ultimum de conuerzione corporis in spiritum, dicitur quid hoc est impossibile agenti creato, licet non agenti increato. Ita responso non sufficit, quia ita est impossibile agenti creato conuertere quodcumque corpus in quodcumque, quia nullum agens creatum habet sufficientem virtutem super *esse*, & non *esse* utrumque extremorum conuerzionis, & per consequens non solvit illas auctoritates.

Ideo respondeo alter, quid posse, & non posse, simile, & dissimile non currunt semper similiter & æquali passu, quia licet Deus utrumque possit conuertere, scilicet corpus in corpus, & corpus in spiritum, plures tamen sunt impossibilitates, & repugnantes ex parte conuerzionis corporis in spiritum, quām ex parte conuerzionis corporis in corpus, & plures rationes possibilitez est conuersio de conuerzione corporis in corpus, quām in spiritum. Licet enim impossibile sit agenti creato conuertere corpus in corpus, tamen corpora videntur in se habere multas

Non oportet terminum conuersoria esse præcisè & adiquate vbi præfuit corruptum.

*9.
Ad tertium.
Quonodo ab-solutum pos-set conuer-
tiri in respectu-*

*Fundamentū
præexistens
potest esse re-
lationis nouae.*

*10.
Ad ultimum.
Henr. & An-
gildij respon-
sos refutatur.*

*Dicit. respon-
sos ad Aug.
& Boëtium.*

*Corpus diff.
cilius potest
in spiritum
quam in a-
liud corpus
conuerteri.*

multas possibilates ad conuersione[m] matuam, quæ non apparent inter corpus & spiritum: conuenient enim corpora in materia, corpus & spiritus non, quia non ponuntur habere materiam; & dato quod sic, non tamen materiam quantam, quam habent multa corpora, & ideo propinquior possibilitas ad conuersione[m] apparet in corporibus, quam in corpore, & spiritu; non quod absolute sit possibile per respectum ad quocunque agens creatum, quia ita impossibile est unum, sicut aliud per respectum ad omne tale agens. Sed non sunt tot rationes impossibilitatis, & repugnantia formalis respectu conuersioneis corporis in corpus, sicut respectu corporis in spiritum. Ex parte enim corporis videatur possibilitas respectu principij actuii absolute, & etiam respectu principij passiu[i], vt materia communis in corporibus; ex parte autem spiritus tantum est possibilitas ex parte principij actuii absolute.

Q V A E S T I O III.

Vtrum panis transubstantietur in corpus Christi?

D. Thom. 3 par quest. 75. art. 6. & hic quest. 2. Dur. quest. 3. Palud. quest. 1. Occam q. od lib. 4. quest. 10. Gab. lect. 45. in Can. Bellarm. lib. 3. de Eucharistia. Suan. 3. so. disp. 49. scilicet 2. Scot. hic quest. 3.

1.
August.
Arg. negati-
vum.

Secondum.
Bellarm.

Tertium.

August.

Quartum.

Quintum.

SXI Rgutur quod non; Aug. 3. de Trin. cap. 4. Corpus Christi dicimus quod ex terra fructibus, collectum est: sed collectum ex fructibus terræ non est nisi panis; igitur corpus Christi est panis, & ita manet panis non transubstan-

tatus.

Item, Damaſc. lib. 4.c. 6. & 14. vel in numero capitulorum c. 8. dicit ſententia alterius, quod sicut in Baptismo lanantur corpora hominum aqua exteriori, ut mundentur interiori; ſic in ſtituū Deus Euchariftiam ut in ea reficerentur homines exteriori ad significandum refectionem anime interiori: sed aqua manet in ſacramento Baptifimi; igitur & panis in ſacramen- to Euchariftæ.

Item, Euchariftia & corpus Christi vnum significant, ſcilicet corpus mysticum: patet per Magistrum dist. 8. & August. in glossa expo- nentem illud 1. Corinth. 10 vnu[m] corpus sumus in Chriſto, quia ſicut vnu[m] panis conficiuntur ex multis granis, & corpus vnu[m] ex multis membris, ita totum corpus Eccleſia ex multis fideliibus componitur. Sed conuenit pani componi ex multis granis, ex ratione pani realiter in Euchariftia, quia aliter non repræſentaret corpus Christi mysticum; igitur ibi manet realiter, & per conſequens non transubſtantiatur.

Item, in omni mutatione poſtiua, terminus ad quem accipit aliquod eſſe poſtiuum; ſed in tranſubſtantiatione panis in corpus Christi, ſi ponatur terminus ad quem, non accipit aliquod eſſe, quia tunc corpus Christi acciperet de nouo multa eſſe, ſecundum multas conuerſiones multorum conuerſorum in ipsum, quod eſt in conueniens, igitur.

Item, quod conuertitur in preæxistens magis acquirit vbi illius, in quod conuertitur, quam e[st] conuerſo, quia per conuerſionem ha- bet eſſe, & per conſequens accidentia confeſſi oper. Tom. XI. Pars II.

quentia: ſed si panis tranſubſtantiatetur in cor- pus Christi, ſequeretur quod panis magis ha- beret eſſe corporis Christi in celo, quam e[st] conuerſo, quod corpus Christi haberet eſſe ſub ſpe- ciebus hoſtia, quod eſt falſum.

Item, Si panis conuertetur in corpus Christi, & non maneret panis, tunc oportet eſſe terminum aliquem iſtius conuerſionis, non autem naturam diuinam, nec aliquod acci- dens eius, vt patuit prius; igitur terminaretur, vel ad materiam corporis Christi, vel ad formam eius, vt animam intellectuam; non eſt alia forma, quam anima intellectua, quia vnius entis vna eſt forma. Nec potest dici quod anima intellectua terminet hanc conuerſionem, quia anima intellectua non eſt ibi, ex vi conuerſionis, ſed tantum ex conſequenti, nec materia, quia tunc non eſſet tranſubſtantatio; nam forma vel eſt tota ſubſtantia rei, vel magis quam materia, & per conſequens ſi conuerſio eſſet ad materiam, magis diceretur reſoluſio, vel annihiliatio, quam tranſubſtantatio.

Sextum.

Contra Damasc. lib. 4. c. 6. & 14. pater in li- tera: Panis non manet ſed tranſubſtantiatur in cor- pus Christi: interrogas quomodo &c. Spiritus fan- datus ſuperuenit, & totum facit. Item, Ambroſius de ſacramentis, & ponit ut de confeſſo. dist. 2. panis eſt in altari, vbi accessit confeſſatio de pane fit corpus Christi &c.

*Ratio ad op-
poſitum.*
Damasc.

Ambroſ.

S C H O L I V M I.

Prima ſententia eſt, panem ſimul cum corpo- re Christi manere. Prima afferter ratio, quia ita ſuffi- cienteſer ſaluator veritas ſacramenti, & minora mira- cuła requiruntur. Secunda, pauciores difficultates ha- via occurrant. Tertia, panem deſiſſere non habetur ex creditis. Hanc terent Hufſite, & Lutherani, de quibus Bellarm. cap. 13. Secunda ſententia ait, panem annihili- lari, vel refoli in materiam primam. Ponit impu- gnatio D. Thom. contra vtramque, & clare oſten- ditur eam nihil concludere, ſolutis omnibus rationib[us] eius.

Circa ſolutionem huius queſtionis tria ſunt videnda, qua[rum] tacta ſunt in argumentis. Pri- mum, ſi tranſubſtantia facta ſit panis in cor- pus, & non maneat ſubſtantia panis: Secundum vi- dendum qualiter hoc factum ſit, vel quomodo poſſit aliquid conuerſi in præexistens? Tertiū, quid eſt primus terminus conuerſionis?

Quantum ad primum, dico quod ibi verè eſt corpus Christi, & omne dictum contrarium eſt manifeste error, quia à principio fidei de ſub- ſtantia fidei fuit ſub ſpeciebus illis corpus Chriſti realiter contineri.

Hoc ſuppoſito, fuerunt tres circa hoc dubita- tiones. Vtrum ſubſtantia panis ibi maneat ſub ſpe- ciebus, vel tranſeat? Patet per Dominum Innocē- tum de officio Miſſæ. Quarum vna opinio dicit quod in Euchariftia eſt verum corpus Christi, & tamen ſubſtantia panis eſt ſimul cum eo cum suis accidentibus, verè manens. Et ad hoc adducitur talis ratio: Sicut in natura non ſunt plura ponen- da in aliqua re fine neceſſitate, quam ſint neceſſaria ad eſſe talis rei, ita nec in operibus miracu- loſis, vel fidei, ſunt plura ponenda quam ſint neceſſaria ad ſaluantum tale opus, vel miracu- lum. Hoc accipitur à Philoſopho. Physic. 50. & per conſequens ad veritatem Euchariftie non

*2,
Statu quoq-
tionis.*

*3.
De modo que
corpus Christi
eſt in Eucha-
riftia.*

Prima opinio

*Probatur pri-
mo.*

Exiftit.

sunt plura ponenda, quād sufficiant ad veritatem eius salvandam; sed ponendo substantiam panis cum suis accidentibus remanere in Eucharistia post conuersationem, salvantur omnia necessaria ad veritatem huius sacramenti; sicut ponendo quodd transeat; & minor a miracula: ergo. Probatio minoris, ad veritatem huius sacramenti solum requiritur signum & signatum, quād æquè verē salvantur in Eucharistia, si substantia panis maneat, sicut si non maneat De signo patet, nam substantia panis cum suis accidentibus ita verē significat corpus Christi verū, sic ut species panis, & magis, quia panis ex naturali similitudine sua magis repräsentat corpus verum, quod est cibus animæ, quād sola species, quia substantia panis magis habet nutritre & reficere corpus, quād species, quia sola species non nutritur, nisi in virtute substantiæ. Deus enim potuit ita instituisse substantiam panis cum speciebus esse signum corporis, vt signati, sicut species solas.

De re contēta etiam patet; quia simulta substantia ad substantiam, non videtur repugnare, nisi propter repugnantiam quantitatis ad quantitatem. Vnde Angelus conceditur simul posse esse cum lapide, quia non habet dimensiones repugnantes dimensionibus lapidis; sed quantitas corporis Christi non repugnat simul esse cum quantitate panis, nam modò ita est de facto, quia quantitas corporis Christi est sub speciebus panis, sed non quantitatib; igitur videtur similiter quod ibi possint simul manere, & esse substantia panis, & substantia corporis Christi.

Item secundò sic: In conclusionibus confusè, & indeterminatè cognitis magis est eligendus ille modus tenendi illam conclusionem, ad quem pauciora sequuntur inconvenientia, vera, vel apparentia, & minùs difficultia; sed ponendo ibi manere substantiam panis, salvantur omnia, quæ credere oportet circa Eucharistiam, scilicet quod ibi sit simul cum ea verum corpus Christi, & minùs difficultia sequentur, & pauciora inconvenientia vera, vel apparentia, quād si ponatur substantia panis transire in corpus Christi, quia tunc vitatur illud difficile, ponendo panem manere, de accidentibus manentibus sine subiecto, quod non ponerent Philosophi.

Item, si in transubstantiatione non maneat substantia panis, sed conuerteretur in corpus Christi, difficultas maxima videtur de differentia huius conuersationis ad omnes alias, quia impossibile videtur per naturam quodd aliquid possit conuerti, & mutari in aliquem terminum, qui in nullo se haberet alter nunc quād prius: itē autem modus, qui ponit substantiam panis ibi manere, subterfugit vtramque istarum difficultatum; igitur est magis eligendus.

Item tertio sic: In veritatibus credendis nihil est tenendum sicut articulus fidei, nisi quod inueniatur per Scripturam traditum, tanquam articulus fidei, vel per Ecclesiam explicatum, vel per rationem necessariam ex creditis manifeste deducitum: sed per Scripturam sacram non habetur quodd substantia panis ibi non maneat, itē magis quodd maneat. Pater, in Ioan. 6. dicit Saluator: Panis, quem ego dabo caro mea est pro mundi via. Et Apostolus. 1. ad Corinth. 11. Quotiescunque manducaueritis panem hunc, mortem Domini annunciatib; donec veniat, scilicet ad

Iudicium. Item idem, Ioannis 6. Ego sum panis viuis, qui de caelo descendens. Non est etiam explicatum ab Ecclesia quod ibi non maneat substantia panis, vel deductum per rationem necessariam ex manifeste creditis, quod tota veritas huius sacramenti potest teneri sine hoc magis, quam cum hoc, vt prius est ostensum: igitur.

Sed dicas, sicut dieit unus Doctor*, quod imò potest probari per Scripturam, quia dicit Salvator Matth. 26. Hoc est corpus meum, ly autem hoc non potest demonstrare substantiam panis, quia tunc esset propositione falsa secundum eum; nam hoc demonstratum, quod est panis, non est corpus Christi, & propter eandem auctoritatem dicit iste Doctor, quod hoc dicere est hereticum.

6.

* D. Thom.

Sed istud dictum non cogit, quia dato quod substantia panis maneat ibi, adhuc demonstrari potest corpus Christi sub illis speciebus simul cum illa substantia realiter contineri, quia pronomen demonstrativum potest ostendere tam secundum contentum, quād primò contentum. Patet ex modo loquendi, nam nos aliquando demonstramus non primò contentum, sed secundò contentum; vt si plures formæ sint in eodem composito, dicimus quod hoc corpus est primò quantum, & tamen solum demonstratur ibi corpus sub ratione corporeitatis, quod est secundum contentum, & non sub ratione ultimæ formæ, quod est primum contentum. Vnde pronomen demonstrativum potest ostendere utrumque contentum; nam aliter esset hoc modo falsa, hoc est corpus meum, si sola accidentia manent, quia ista accidentia non sunt corporis Christi, licet maneat sub eis realiter. Sicut igitur possibile est modò corpus Christi demonstrare sub accidentibus, sine substantia panis, ita est possibile demonstrare illud contineri sub accidentibus manentibus cum speciebus panis, quamvis substantia panis ibi esset.

Alia est opinio, quam Magister recitat in litera, quod quando est ibi corpus Christi, definit esse substantia panis, ita quod non conuertitur in corpus Christi, & quod sic definit esse, hoc est, quia resolutur in materiam primam, vel annihilatur. Pro ista opinione potest argui sicut pro priori. Ista etiam opinio saluat commune dictum, quod accidentia sunt ibi sine subiecto, & non per nouum miraculum. Opinio prior non ponit accidens esse sine subiecto, quia ponit ibi substantiam panis maneat.

7.
Secunda opinio.

Ista opinio non potest improbari per hoc quod substantia panis annihilatur, quia hoc potest Deus de potentia sua absoluta; quia omne quod à nihilo incipit per creationem, potest in nihilum tendere per annihilationem, & agens, cui totaliter subest esse eius, potest simpliciter facere illud non esse. Nec potest improbari quin Deus posset resoluere partem in materiam, vel faciendo istam materiam sub alia forma, vel conferuando eam in se sine omni forma.

Quod Deus potest creare potest etiam annihilare.

Contra istas opiniones, & primò contra primam arguitur tripliciter. Primò, quod sit inconveniens. Secundò quod sit impossibilis. Tertio, quod sit heretica. Primum quod sit inconveniens, patet ex tribus. Primò, quia tollit

8.

D. Thomas impugnat primam sententiam. Primum ex inconvenientiis.

Quantitas corporis Christi est cum quantitate panis in Eucharistia.

4:
Secundò probatur.
Via ad quam sequuntur pauciora diff. scilicet est pli-
genda.

5.
Tertio.

4. Cor. 11.

Secundò.

tollit omnem reverentiam, & honorem debitum Christo, quia in Eucharistia adoratur ut Deus, nam sibi debetur cultus latræ: sed si substantia panis maneret sub speciebus illis, ibi honor soli Deo debitus exhiberetur creaturæ, & per consequens esset occasio Idolatriæ.

Secundò, tollit significationem huius sacramenti, sacramentum enim istud primò significat corpus Christi, ut primum significatum; sed si substantia panis maneret sub speciebus panis, species illæ primò significarent substantiam panis, & non substantiam corporis Christi.

Tertiò sequitur quod tollit debitus vsus huius sacramenti, nam vsus huius sacramenti est, ut si cibus spiritualis; sed si ibi maneret substantia panis, esset cibus corporalis, & non spiritualis, quod est inconueniens.

Item, quod sit impossibilis tam prima, quam secunda, probatur, quia impossibile est aliquid esse vbi priùs non fuit, nisi per aliquam mutationem lui, vel alterius in ipsum; sed corpus Christi de nouo est in Eucharistia, vbi priùs non fuit; igitur non sine mutatione sui, vel alterius. Non sui, quia cum simul posset esse in diuersis locis, ut altariis, simul posset mutari, vel moueri diuersis motibus contrariis, vel eiusdem speciei, quod est inconueniens; igitur est in altari per mutationem alterius; non nisi alterius conuersi in ipsum; igitur illud non manet, nec annihilatur.

Tertiò quod sit heretica, probatur, per istam auctoritatem Saluatoris præallegatam *hoc est corpus meum Matth. 26.*

Contra secundam opinionem arguitur quantum ad id, quod dicit de resolubilitate in materiam; nam si fieret talis resolutio, aut igitur in materiam primam nudam ab omni forma, vel in materiam sub aliqua forma elementari? Non primum, quia hoc includit contradictionem; tunc enim simul esset in actu, & sine actu, secundum Commentatorem 1. de Gener. text. com. 23. & 24. Nec secundum potest dari, quia si sic, aut simul maneret illud corpus elementare cum corpore Christi simul, quod est inconueniens æquilater sicut primum, quia scilicet substantia ponitur simul manere cum corpore Christi, aut mutaretur ex uno loco in aliud in aduentu corporis, quod etiam est inconueniens, quia motus iste localis posset tunc percipi per expulsionem aëris, vel corporis sibi propinqui, quod non contingit.

Quicquid sit de conclusione in se, istæ rationes non cogunt. Prima non, quia si substantia panis remanet sub speciebus, non esset tunc maior occasio Idolatriæ, quam modò sit, quando simul adorantur species sensibiles continentis corpus, & ipsum corpus à simplicibus, qui indistinctè adorant continens, & contentum in fide Ecclesiæ, quia Ecclesia tradidit ipsum sub ipsis contineri, & sub illis, & in illis adorari, non quod adoratio fiat speciebus, sed contento sub eis, licet ipsi non distinguantur: nec tamen propter hoc fuit Idolatriæ, quia adorant in fide Ecclesiæ indistinctè, sicut Ecclesia docet, quia nescirent ibi esse corpus Christi, nisi in speciebus talibus, & ideo utrumque adorant indistinctè, licet unum sit adorandum per se, & aliud non, nisi inquantum est signum receptuum & representatiuum eius, & sic adorat crucem in Ecclesia, non distinguentes inter ipsam, & Christum, quem designat.

Ad secundum dico, quod si substantia panis maneret ibi, magis significaretur, & representaretur corpus esse cibus animæ ex naturali similitudine, quia substantia panis nutrit, & species non, quam si sola species esset, quia istæ non cibant naturaliter, sed supernaturaliter, ut sine subiecto.

Dices quod istæ species primò repræsentant post conuersionem, & consecrationem corpus Christi tantum, & ideo non substantiam panis, tunc sicut priùs.

Respondeo, quod non plus repræsentant naturaliter corpus Christi post consecrationem quam priùs; aliter enim statim crederet infidelis, sub illis esse corpus Christi post consecrationem, & quilibet alius ex naturali repræsentatione signi ad signatum, quod est faliū, nam sicut priùs repræsentant panem ex naturali inclinatione earum ad substantiam panis, ita & modò, quia natura illarum manet eadem omnino, igitur & modus repræsentandi omnino idem.

Ad tertium de vsu dico, quod non obstante quod corpus Christi in Eucharistia sumatur à fidelibus ut cibus spiritualis, istæ tamen species nutririunt corporaliter, quia 1. Corinth. 11. alius quidem erit, alius vero ebrivis cf. Et multò magis hoc, si substantia panis sub illis remanet, non enim tunc est Eucharistia corporalis cibus tantum, sed etiam spiritualis, sicut modò, aliter non oportet suadere sub illis speciebus corpus Christi realiter contineri.

Ad aliud, quando arguitur de impossibilitate, dico, quod ad hoc quod corpus Christi sit de novo in altari per conuersionem alterius in ipsum, non oportet ponere aliquam nouitatem in ipso, ut probatum est distinctè. 4.* quia nunquam necessariò sequitur nouitas in priori propter nouitatem in posteriori; sed ista præfentialitas corporis Christi, quia de nouo est in altari, est posterior omni substantia.

Ad probationem dico, quod extendendo mutationem ad simplicem præfentialitatem alicuius secundum vbi nouum, concedo corpus Christi mutari, ut de nouo est præsens speciebus, quia nouum vbi habet in eis, quod priùs non habuit, sed ex hoc non sequitur quod corpus in se aliquo modo mutetur, nec hæc mutatio est propriæ mutatio, sed sicut unum vbi circumscriptiuè terminat motum localem suo modo, ita istam mutationem secundum vbi terminat præfentialitas simpliciter suo modo.

Ad aliud patet, quod non est heretica per prædicta in prima opinione.

Ad illud, quod arguitur in secunda via, de resolutione panis in materiam, & hoc vel in materiam nudam, non cogit, quia materiam esse per se sine omni forma, non includit contradictionem; nam omne prius quantum est ex se, potest esse sine posteriori, hæc enim est per se nota, quam etiam accipit Philosophus 7. Metaphys. text. com. 33. ad probandum substantiam esse separabilem ab omni accidente; materia est essentialiter prior omni forma, quia est fundamentum eius ex qua educitur, igitur non includit contradictionem quod ipsa sit, vel possit per se esse: sed omne quod non includit manifestam contradictionem ex terminis ponimus Deum posse: igitur.

Et cum probat, quod sic esset simul in actu, & sine actu; dico quod actu sumitur duplex, Tam alius quam possit, dupliciter sumuntur.

Secundam.

Inflantiam.

Solutio.

Tertiam.
Species nu-
tririunt corpo-
raliter.

II.
Secundum
argumentum
D. Thoma de
possibilitate
reicit.
* quæst. 4.

Præfentiali-
tas corporis
sub speciebus
dicitur mu-
tatio impro-
priæ.

12.
Ratio Diu:
Thoma cōtra
secundum sti-
tutum reicitur.
Aristot.

Viramque
sementiam
reicit secun-
dò ex impos-
sibilitate.

Tertio quia
heretica.

9.
Secundam
sententiam
refellit D.
Thomas.

10.
Primam ra-
tionem D.
Thom. reicit
Dector.

Si panis ma-
neret, non es-
seret id: Ida-
træ qui Eu-
charistiam
adorarent.

pliciter. Vno modo pro forma, quæ est altera pars compositi, distinguendo ipsam à materia. Alio modo pro actu, qui est differentia entis distincti contra nihil; & eodem modo sumitur potentia dupliciter. Vno modo pro principio passiuo, quod est altera pars compositi distincta contra formam. Alio modo ut est differentia entis diuisa contra actum, quo modo dicimus aliquid, quod nōdum est, esse in potentia ut sit, quia non prohibetur esse, nec repugnat sibi esse, quando est. Et isto modo omne quod potest esse, & non esse, est in potentia, & omne quod est, quocunque modo sit dum est, est in actu per formam; & ito modo materia non est tantum potentia, ut est differentia entis, sed actus, quia & ipsi concedit quod materia priù fuit possibilis esse; quām fuit in re, quia antequam creabatur, fuit in potentia, & creatio eius non terminabatur ad nihil; igitur ad ens in actu, ut actus est differentia eius, & potentia, quæ est altera pars compositi; nec ista repugnat in eodem. Nec valet, non est actus compositi, igitur nullo modo est ens, vel actus, sed est consequens falsum.

Potest etiam dici, quod panis potest resolui in materiam sub aliqua forma clementari, & quod illud elementum manet sub, vel cum quantitate panis, licet ita non sit de facto, quia tunc præter corpus Christi, & substantiam panis conseruaretur, quod est falsum de facto, licet non impossibile fieri à Deo.

S C H O L I V M I I .

Tenet Doctor tertiam sententiam, nempe panem conuersi in corpus Christi, quia sic Ecclesia tenet. Ita sancti Parres, & cap. firmiter de sum. Trin. Trid. Sess. 13. cap. 4. Vide Doctorem in Oxon. his a. n. 11. & scholium. Ponit sententiam Egidij nimis obscuram de modo, quo fit haec conuersio, quam late refutat; de quo vide ipsum ibid. a. n. 16.

13.
Opinio Au-
toris.

*Pro panis di-
stributione de
congruentia ad-
ducuntur*

Teneo igitur istam opinionem ibi positam ab Innocentio, quod substantia panis non maneat, sed quod transubstantiatur in corpus Christi, non propter rationes predictas, quia non concidunt. Pro hac sunt duas congruentiae, vna talis quod si substantia panis remaneret sub speciebus, percipiens corpus Christi, & sanguinem sub illis speciebus, non esset ieiunus, & sic nulli liceret bis celebrare in die, si sumeret substantiam panis, quod est falsum, de Confe. Diff. 1. In no-
te. Item, Ecclesia orat, ut patet in Canone Missæ, vt panis & viuin fiant corpus, & sanguis Domini nostri Iesu Christi: non orat pro impossibili-
tate, igitur tenendum est quod substantia panis definit esse ibi virtute conuersationis, & quod defi-
nitio est eius conuersio in corpus Christi. Et hoc principaliter teneo propter auctoritatem Ecclesie, quæ non errat in his, quæ sunt fidei, vel morum, cuius Vicario primo dixit Christus: *Ego ro-
gavi protre Petre, ut non deficiat fides tua, & tu ali-
quando conuersus confirma fratres tuos.* Ecclesia autem tenet non ibi manere substantiam panis, & viuni, patet Extra, de sum. Trin. & fid. cath. Et dicit Papa cum toto Concilio generali, c. 1. *Firmiter credimus, ibi corpus & sanguinem sub speciebus panis, & vini, transubstantiatione facta, contineri, & post, transmutato pane in corpus Christi & vino in sanguinem virtute divina.* Ad hoc autem est auctoritas Ambrosii in libro. 4. de Sacram. c. 4. & ponitur de

*Ratio prin-
cipali conclu-
sionis est Ec-
clesie Aucto-
ritatis.*

Ambrosii.

: *confecr. diff. 1. in duobus capitulis, quorum unum sic incipit: Reuera mirabilis, & aliud sic: Panis in altari, quia si tanta vis est, sermonis Domini Iesu, ut inciperet esse quod non erat, quantum magis operatorius &c. & adducit probationem ad hoc ibi. Item alia auctoritas Augustini, & patet in litera.*

Quantum ad secundum articulum, quomodo scilicet aliquid potest transubstantiari in praexistens? dicit unus doctor ibi à questione prima deinceps per longum discursum, sed quantum ad proprium, potest formari talis ratio ex dictis eius: *Materia prima ut est quid, est omnino indistincta; agitur agens, quod respicit eam attinet; ut est, quia respicit eam ut est omnino indistincta; sed tantum agens primum potest sic attingere eam, ut est quid, & nullum aliud; quia quolibet aliud agens attingit per motum, per quem attingitur primò quantum, & non quid; igitur omnem formam, quam Deus in materiam panis, ut quid est, potest inducere; potest inducere in materiam cuiuscunque alterius corporis, quia materia ut quid est, est indistincta in omnibus; sed si forma corporis Christi non esset, posset Deus facere eam redire, ex quo materia corporis Christi manet, quia forma, cuius materia manet eadem. potest redire eadem numero virtute diuina sed faciendo eam redire; posset eam ponere in materiam panis, quia materia omnino ut quid est, est indistincta penitus; igitur & modò potest facere corpus Christi esse in materia panis; sed hoc factò, cùm duas formæ non possint esse in materia eadem, ut forma corporis & forma panis in materia panis, & sequitur quod forma transit in formam, & materia in materiam, & totum in totum. Est igitur transubstantiatio panis in corpus Christi solùm ex hoc, quod materiam panis eandem essentialiter facit subesse formæ corporis Christi.*

Sed ista sunt falsa dogmata, & validè extra propositum. Prima enim propositio, quam accipit de materia, quod ut quid est, est omnino indistincta, est falsa, & contra Philosophum expressè 1. Metaphysic. c. 1. tex. qui loquens de per se principiis rerum dicit quod principia per se distincta sunt per se distincta, & non tantum per accidentem, non tantum genere, vel specie, sed etiam numero. Inde quantum ad materiam ut est per se principium, quid, dicit quod alia est materia mea, & alia est materia tua, & species qua est forma & mouens, quia principiato per se correspondentia principia per se, & non aliter; igitur.

Item, cùm dicit, materia est indistincta sub forma panis, & corporis. Aut intelligit quod sit indistincta in eis, quia est unius rationis in eis; aut quia est omnino una numero in eis? Si primo modo, nihil habet de propenso suo, quia et si sit unius rationis, non oportet quod forma, quæ ponitur in una materia, ponatur in alia, quia & modò materia in omnibus generabilibus, & corruptibilibus, est unius rationis, non tamen sequitur quod omnis forma, quæ ponitur in una materia, ponatur in alia, & quia tunc materia hominis sibi propria posset esse sub forma alia, quod est falsum, quia cuiuslibet individui est alia, & alia materia; licet sint eiusdem rationis, quia alia tua, alia mea materia est, & per consequens ex ista unitate materia corporis Christi, & panis, non sequitur transubstantiatio, sicut nec ex unitate hominis

15.
*Ergo res-
titur primæ.*

Aristot.

*Materia ex-
isteat una ab
omnibus aliis
distincta nu-
mero.*

*Per se prin-
cipiato corre-
spondentia prin-
cipia per se,*

*Materia om-
nium gene-
rabilium sunt
eisdem spe-
ciis.*

*Cuius libet
individui est
propria ma-
teria.*

14.
*Quomodo
transubstan-
tiatur panis
in Christi
corpus.*
*Opinio Eg-
idi Theorem.
10.*

Ottavio.

Materia essentialiter est forma prior.

hominis & a fini, conuersio hominis & a fini, vel è conuerso : igitur oportet dicere quod materia sit omnino eadem numero, realiter utrobiusque. Tunc arguo: materia licet sit sub forma ignis, & aqua, tamen essentialiter & secundum se, est prior utraque forma, ideo in illo priori non distinguitur secundum se, quia perte, materia ut quid, est omnino indistincta, nec distinguitur per formam, quia prius essentialiter indistinctum essentialiter non distinguitur per aliquid posteriorius, sed tantum per accidens ; igitur materia aëris, & ignis est modò penitus indistincta, & ut omnino indistincta recipit formas contrarias, & per consequens in eadem materia omnino indistincta sunt simul formas contrariae.

16. Secundum.

Item, sequitur ex ista opinione, quod non magis est una materia in generato eodem, & postea in corrupto, quam in isto generato, & isto corrupto, quod est falsum; quia sic eadem materia omnino indistincta esset simul sub forma generatio- nis, & corruptionis.

Tertium.

Prætabens formam non potest eam ad nouo recipere.

Item, quod postea dicit, quod Deus posset reparare formam corporis, postquam non fuit, & ponere eam in materia panis; igitur & modò hoc potest. Istud est impossibile, si eadem sit materia omnino indistincta utriusque, quia susceptuum habens formam, non potest à quoconque recipere illam formam, quia ponere formam præexistentem de nouo recipi in materiam, est ponere susceptuum simul habere formam, & non habere eam; in quantum enim præexistit in ea habet eam in quantum potest recipere eam, non habet eam : si igitur materia panis, & materia corporis sit penitus indistincta, & forma corporis Christi sit in sua materia; igitur non potest de nouo ponи in materia panis, quia eorum materia est penitus indistincta, quia tunc esset de nouo in materia, & non de nouo in ea, ut argutum est.

Quartum.

Item, esto, quod materia sit eadem illorum, non tamen propter hoc sequitur transubstantiationem fieri inter illa, sed potius corruptionem, quia materia, quae præfuit sub forma panis, & modò est sub forma corporis, verè priuat̄ forma panis, quia panis non manet, igitur non est transubstantiatio, sed corruptio, ut arguitur de igne & aëre.

Quintum.

Item, subiectum non est magis idem, per hoc quod recipi aliquid; si igitur forma ignis præexistentis ponatur in materia aëris, non est transubstantiatio, vel conuersio, sed præexistentis & manentis erit generatio, quod est impossibile.

Sextum.

Item, dimittendo ignem, & aërem, loquamur de materia panis, & materia corporis Christi: certum est enim quod licet Deus posset reparare formam corporis, si non esset, non tamen sequitur quod si ponat illam alibi, ut in materia panis, quod fiat transubstantiatio, quia ista materia esset magis materia sua, quam si panis maneret in altari. Ponendo enim formam corporis Christi in materia panis, manet materia panis, sed non forma, quia iam esse definit; igitur magis est ibi corruptio, & generatio, quam transubstantiatio, vel conuersio.

Septimum.

Item, probatio sua de agente creato, quod non possit attingere materiam nudam, non valet, nam sub illa ratione præcisè, agens attingit passum, sub qua passum recipit actum; hæc est manifesta de se sed passum recipit actum secundum essentialiam suam nudam; igitur ut sic attingit ipsum passum.

Item, in illa inductione contradicit sibi, cum dicit quod omne instrumentum agit per motum, & quod omnis creatura sit instrumentum Dei in agendo per motum; quia Deus non potest secundum eum, agere per motum; sed omnis creatura est instrumentum Dei in agendo, per motum, & nullum instrumentum agit aliquo modo, nisi quia motum à principali agente; igitur proximum agens alicuius effectus inducti per motum non agit per motum, nisi quia motum à Deo, ut principali agente, & per consequens Deus agit per motum necessariò.

S C H O L I V M . III.

Resolutio: possibilem esse conuersionem totalem in præexistenti, nulla mutatione ad absolutum facta in termino ad quem: sed acquisito tantum respectu extinseco.

18. Partialis transubstantiatione in præexistens non est possibilis.

Q uantum ad istū articulū, dico quod possibili est esse conuersionē totalē in præexistē, sed non partiale, quia impossibile est conuersionem partiale fieri in præexistens, quia impossibile est substantiam præexistentem, vel simpliciter, vel secundum quid generari. & dico secundum quid, pro nutritione, & ad generatione, vbi aliquid adgeneratur præexistenti, quod tamen non præexistebat, quia tunc generatio termini terminaretur ad nihil, si totum præfuit, & nihil de nouo acquiritur præexistenti; sed in totali transitione in præexistens nihil nouum acquiritur, nec aliquid quod prius fuit: igitur.

Aliter declaro hoc sic: Illud quod præsupponit actioni alicuius agentis creati, ncellari præsupponit ut materia, quia materia est primum fundamentum naturæ: igitur nullum tale agens potest habere ipsam pro per se termino, & per consequens non potest transubstantiare aliquid, nec conuertere aliquod totum in aliquid totum, quia facit de nouo materiam, sed quia forma de nouo inducta potest habere pro per se termino formalis suæ actionis, ideo potest conuersione partiali conuertere formam in formam præsupponendo materiam: & hæc conuersio partialis vocatur generatio: sed Deus nihil præsupponens suæ actioni, potest habere totum pro termino suæ actionis; quia enim non præsupponit materiam, potest habere materiam pro termino per se suæ actionis, & conuertere materiam in materiam, & formam in formam, sed conuersis omnibus principiis aliquorum in se virtute diuina totum conuertitur in totum.

Materia præsupponitur ad actionem qualibet agentis creati.

S C H O L I V M . IV.

Sententia Aegidij, tenentis materiam sub modo quantitativo nihil ipsi addenti esse terminum conuersationis, refutatur clare & efficaciter, de qua Doctor in Oxon. hic a n. 29.

19. Anima somnante et sub speciebus.

Q uantum ad tertium principale, quis scilicet sit præcitus, & formalis terminus transubstantiationis istius, non possunt leuiter assignare ponentes tantum unam formam in homine, quia non possunt assignare animam terminum formalium illius transubstantiationis, quia secundum eos, & omnes, anima non est ibi sub speciebus post consecrationem, nisi tantum concomi-

*Opinio AE-
ridy.*

tanter; nec potest dici panis conuerti in materiam nudam, quia materia nuda non est corpus, nec in accidentia, quia tunc non esset transubstantatio, sed aliqua mutatio accidentalis: tamen h̄c à predicto Doctore dicitur quod materia sub modo quantitativo est primus terminus conuersionis istius; ponunt enim quod aliiquid unius generis potest habere modum alterius generis, sicut differentia substantialis habet modum qualitatis 4. *Metaphys.*; & calor modum substantiae in quantum generat carnem 2. de *Anima*. & ita materia, licet sit in genere Substantiae, potest habere modum quantitatatis. Nec iste modus in materia est aliud à materia, & per consequens materia sub isto modo potest dici totū compositum, scilicet organicum, & ideo panis conuersus in materiam sic quantam, & habentem modum corporis organici, potest dici conuerti in corpus Christi.

*20.
Impugnat
Egid. pri-
mō.*

Contra istud de isto modo quāro, Vtrūm iste modus sit idem materiae praeclarissimè accepta, vel non si sic, & fit isto modo conuersio in corpus, igitur materia praeclarissimè accepta est corpus. & tunc absolute fit conuersio in materiam primam, quā secundūm ipsum, est in omnibus omnino indistincta, & praeceps eadem omnino, quod est fallum; si non est idem cum materia praeclarissimè accepta, igitur vel est aliiquid, vel nihil: si nihil, igitur conuertitur in nihil, & per consequens terminus conuersionis panis est nihil; si est aliiquid, aut igitur sola materia praeclarissimè accepta, & tunc idem, quod praeceps; aut aliqua forma alia ab intellectu, & tunc sequitur propositum, quod compositum ex materia, & forma, est per se terminus conuersionis. Non potest dici forma substantialis materiae primae, quia intellectu est forma totalis; & vnius materiae, vel compositi non sunt plures tales formae; igitur est forma accidentalis; & per consequens primus terminus huius conuersionis erit ens, vel compositum accidentale, quod est inconueniens.

*Terminus co-
nversionis est
aliiquid.*

*Pnus compo-
siti una est
forma substa-
ntialis somnis.*

Secundū.

*Causatum à
posteriori non
potest esse idē
cum priori.*

Tertio.

Item, alibi dicit quod iste modus quantitatius est derelictus à quantitate in materia. Tunc arguo; Illud, quod est idem priori, non potest causari à posteriori, & è conuerso, impossibile est cauatum à posteriori esse idem priori, quia à quo non dependet illud, quod est prius, ab eo non dependet, quod est sibi idem; sed effectus dependet à sua causa; igitur quod est idem priori, nullo modo dependet à posteriori, quia tunc illud prius, cum quo est idem, cauaretur à posteriori, sed secundūm eos iste modus derelinquit à quantitate in materia; igitur cùm materia sit æqualiter prior cum quantitate, impossibile est istum modum esse idem cum materia.

Item, illud corpus, quod ponis, vel realiter manet cum isto modo, aut est corpus mathematicum, vel naturale existēs naturaliter? Si est corpus mathematicum, cùm illud per se includat quantitatem, sequitur quod terminus istius conuersionis erit ens per accidens. Si est naturale, aut igitur per formam naturalem, & habetur propositum; quod scilicet sit alia forma in homine ab intellectu, quia illa non est ibi, nisi tantum concomitativa, & per consequens compositum ex materia & ista forma erit terminus per se conuersionis. Si est corpus naturale per qualitatem naturalē em; omnis qualitas naturaliter presupponit quantitatem, quia non immediate perficit materiam; igitur si in corpus naturale

isto modo fiat conuersio, sequitur quod terminus eius est duplex ensper accidens.

S H O L I V M V.

Sententia D. Thome, terminum conuersionis panis ex vi verborum esse compositum ex materia, & anima, ut dat esse corporeum. In fauorem huius sententia adducit Doctor in Oxon. hic à n. 15. quatuor argumenta contra formam corporeitatis. Refutatur primò, quia anima in re non dat esse corporeum, quin det esse viuum. Secundò, in triduo si fuisset hostia in pyxide, mansisset ibi corpus, & non anima vlo modo. Resolutio Doctoris, terminum conuersionis panis esse compositum ex materia & forma corporeitatis. Quam formam necessario admittendam esse, latè probat in Oxon. hic a n. 29. rationibus, & sanctorum authoritatibus.

*21.
Sententia D.
Thom.*

Alia est opinio, quā dicit quod compositum ex materia, & anima intellectu, ut forma, est terminus istius conuersionis, ut vero anima dat esse corporeum, & non ut dat esse intellectu,

Sed istud nihil est, quia conuersio terminatur ad aliiquid reale existens in re, vel ad compositum, quod potest habere rationem termini, & nō ad aliiquid abstractum per intellectum sed si homo habeat tantum unam formam, ut dat esse corporeum, & non ut dat esse intellectu, non est realiter existens, nec potest anima esse forma eius, & per consequens nihil terminat primò, & per se, istam conuersionem, nisi compositum ex materia & forma intellectu, & ita anima intellectu esset per se terminus huius conuersionis, vel saltem inclusus in per se termino; quod ipsi negant; quia dicunt ipsam tantum ibi esse per concomitantiam.

Item, in triduo mortis anima non dabat aliiquid esse materia corporis Christi, quia fuit separata, nec esse corporeum, nec aliiquid esse, sed in triduo si species fuissent consecrata, fuisset vera Eucharistia; igitur anima nullo modo requiritur secundūm vnum esse, quod dat materiae ut pars, vel forma compositi primò terminantis conuersionem istam; igitur requiritur aliqua alia forma compositi terminantis primò eam.

Dico igitur quod primus terminus huius conuersionis est aliquod compositum ex materia & forma substantiali non intellectu, sed aliqua forma mixta, per quam corpus est in proxima dispositione ut animetur, & tale compositum est in genere Substantiae, non sicut completum indumentum corporis, ut corpus est quoddam genus subalternum; sed corpus, quod est altera pars compositi hominis, pars inquam, potentialis respectu animae intellectu, quia per illam formam corpoream organicam ultimè disponitur materia ad susceptionem animae intellectu, quā inducēt totum tunc est in genere, & in specie animalis rationalis, & in corpus isto modo sumptum totaliter conuertitur substantia panis, tanquam in primum terminum conuersionis.

Ad primum principale, dico quod collecto pane colliguntur ista, quā sunt panis per accidens, & conuersione facta panis in corpus Christi, adhuc remanent accidentia talis panis conuersi, quae sic tunc representant naturaliter sicut prius, sed non ex institutione.

Ad secundum, dico quod species illæ panis &

*In triduo
mortis fuisset
vera Eucha-
ristia.*

*22.
Sententia
Doctoris.*

*Compositum
ex materia
& forma cor-
poreritatis est
terminus pri-
mus conuer-
sionis panis.*

*23.
Ad primum
principale.
Post conuer-
sionem remane-
re accidentia in
Eucharistia.
Ad secundum.*

& vini, verè nutritur, & comeduntur, & bibuntur, sicut panis & vinum. Patet per Apostolum 1. Corinti. i. Alius verò esurit, aliis verò ebrius est; conuenienter enim instituit Deus corpus suum debere percipi in illis speciebus, quarum contenta nos naturaliter, & substantialiter nutritur, sicut in Baptismo fit ablution in aqua sacramentaliter, qua alias solemus ablui non sacramentaliter, & quantum ad hoc est simile.

in potentia materiae, licet nihil eius in actu remaneat.

Responso.

Contra, agens actione naturali potest educere de potentia materiae omnem formam educibilem ab ea: igitur si forma corrupta esset in potentia materiae, lequeretur quod ab agente actione naturali posset educari eadem numero de potentia materiae, postquam corrupta est, quod est inconveniens, & contra Philolophum 1. de generatione text. 3. dicentem quod idem corruptum non potest reparari de novo secundum numerum.

Idem numero corruptum non potest naturaliter reproduciri.

Ad tertium, dico quod sicut panis ex multis granis collectus repräsentat corpus verum, & una Ecclesia ex multis fidelibus unum corpus Christi mysticum, ita repräsentant species multorum granorum corpus verum Christi, & magis.

Ad quartum, cum dicas quod in omni mutatione terminus ad quem accipit aliquid esse, verum est de mutatione proprie dicta, sed totalis conuersio unius in aliud non est talis mutatio, imo etsi Philosophus concessisset transubstantiationem, non dixisset eam esse mutationem. Si autem accipiat transubstantiatione pro mutatione impræpria, sic concedo esse realem conuersionem, non quantum ad terminum ad quem, sed tantum, quantum ad terminum à quo, quia panis totaliter vertitur in corpus Christi.

Ad quinque, dico quod conuersum in aliud magis accipit ubi illius, quam è conuerso; dico quod verum est quantum est ex vi conuersionis, sed hic concurredit actio diuina, quæ facit corpus suum præsens sub speciebus, ubi prius non fuit, & ideo non sequitur conclusio.

Ad aliud, patet responso per praedicta, quod conuersio fit in corpus compositum ex materia & forma mixta.

Ad ultimum,

Item quartò sic: creatio & annihilationis sunt mutationes oppositæ, sicut generatio, & corruptione; igitur sicut terminus ad quem generationis est terminus à quo corruptionis, & è conuerso, ex 5. Physic. text. 7. & 8. ita terminus ad quem creationis est terminus à quo annihilationis; sed quando totum, cuius nihil præfuit, productur ut terminus ad quem, creatur; igitur quando aliqua versio incipit à tota substantia, ut termino à quo, totaliter annihilatur.

Contrà ex Ambrosio, & aliis ubi prius quæstio ne precedente, panis conuertitur in corpus Christi, vt in aliquid positum, ergo non annihilatur.

Item, si ista conuersione annihilaretur panis, igitur ab eodem, à quo esset ista conuersio panis in corpus Christi, esset annihilationis panis; sed Deus est causa conuersionis secundum omnes; igitur annihilationis panis, quod est contra Augustinum 8. qq. quæst. 1. ubi vult quod Deus non est causa annihilationis rei.

Ratio ad opere possum.
Ambros.

S C H O L I V M . I.

Sententia Henrici, panem non annihilari, quia est quadammodo corpus Christi, vel aliquilas corporis, vel est aliquo modo aliquid ipsius. Hanc refutat quatuor rationibus claris. Vide ipsum in Oxon. à num. 3. & Quodl. 10. & n. 21. Sententia Egidij & aliorum, id est non annihilari panem, quia manet materia ipsi communis in corpore Christi, reiçitur tribus claris rationibus.

Hic certum tenetur ab omnibus, quod panis non annihilatur in conuersione eius in corpus, sed manet. Sed quomodo maneat, diuersimodè à diuersis ponitur. Dicit enim unus Doctor quod panis post conuersionem non est nihil, quia quod conuersum est in aliud, non annihilatur; igitur est aliquid, non aliquid aliud ab eo, in quod conuersus est, quia nec est panis, quia panis post conuersionem non manet; nec aliquid aliud à corpore Christi, in quod conuertitur, quia nec lapis, nec lignum; nec aliquid aliud huiuscmodi; igitur est aliquid aliquo modo in termino ad quem conuersionis, vt sic sit verum dicere quod illud quod fuit panis, vel aliquiditas, sive aliquitas panis est corpus Christi, vel aliquiditas corporis Christi est eius quod fuit substantia panis, & secundum hoc esse corporis Christi habebit eundem modum eius, quod erat substantia panis.

Contra, in omni conuersione substanciali terminus ad quem includit non esse termini à quo, quia termini sunt oppositi; igitur in ista conuersione totali panis in corpus, &c. terminus ad quem includeat

2.

Opinio Henr.

Q V A E S T I O   I V .

Utrum in conuersione panis in corpus Christi annihiletur panis?

Alenf. 4. p. 9. 38. m. 3. D. Boni, hic art. 1. q. 5. Richard. art. 1. q. 3. Palud. q. 3. Capt. q. 1. D. Thom. q. 1. art. 2. & 3. p. 9. 75. art. 3. Henr. quodl. 9. q. 9. Aegid. Thoor. 1. & 34. Suar. tom. 3. d. 50. f. 7.

1. Argumentum primum affirmativum.
Secundum.

Q V ò d sic; nam quod præfuit, & nihil eius manet, annihilatur; sed substantia panis præfuit isti conuersioni, & post conuersionem nihil eius manet, quia totum conuertitur in totum, ut materia in materiam, & forma in formam; igitur.

Item, quod nihil est in se, nec in alio, simpli citer annihilatur; sed panis post conuersionem eius, nihil est in se, secundum substanciali sui, nec in corpore Christi, quia tunc augmentaretur corpus per aduentum eius in ipsum, quia illud augmentatur, in quo est aliquid substanciali, quod prius non fuit.

Item, in transubstantiatione, vel conuersione partiali, ut in corruptione, terminus à quo annihilatur; igitur multò magis in conuersione totali, ubi totum transfertur in totum, terminus à quo annihilatur. Antecedens patet, in corruptione, ubi forma rei corrupta simplex, & individualis annihilatur, quia non habet partem, & partem, secundum quarum unam manet, & secundum aliam corrumpitur; igitur si secundum aliquid corrumpitur, totaliter annihilatur.

Si dicatur quod non annihilatur, quia manet

3.
Reiçitur prim.

Corpus inclusus non esse panis.

Secundū.
Aliquitas panis non manet in corpore Christi in Eu. charistia.

Tertiū.

Habens aliquitatem est formaliter aliiquid.

Quartū.
Auicenā Res secundūm Henrichū dupliciter capitur.

4.
Secunda opinio Egidij:

5.
Impugnatur primō.

Sicut Deus potest creare unum sine alio ita & destruere.

non esse panis, vt termini à quo; sed nihil sibi illa ratione, sub qua includit non esse alterius est eadem aliquiditas cum illo, nec aliquitas vnius est aliquitas alterius; igitur post conuersionem panis in corpus, cùm corpus includat non esse panis, non est aliquitas corporis Christi aliquitas panis, sed magis non entitas, vel annihileitas panis.

Item, si corpus Christi nullo modo aliter se habet nunc quam prius, nullo modo habet aliquid aliud in se nunc quam prius; sed corpus Christi post conuersionem nullo modo aliter se habet nunc quam prius in se; igitur nec aliter habet aliquid in eo tunc quam prius; igitur.

Item tertius sic: cuius est per se aliqua aliquitas, illud per se est aliiquid illa aliquitate, vt cuius est per se albedo, illud per se formaliter est album illa albedine; igitur si aliquitas corporis Christi sit ipsius panis post conuersionem, panis erit aliiquid in illa aliquitate: aut igitur substantia, aut accidentis? non accidentis, quia non est conuersio accidentalis, sed substantialis; si substantia, aut igitur substantia panis, quod non contingit, quia non manet post conuersionem; aut substantia corporis Christi, quod non est verum, quia tunc post conuersionem panis esset substantia corporis Christi, quod est impossibile, quia panis nihil est in se, & per consequens nec in alio.

Item, aliiquid & res sunt conuertibilia, per Auicenam 1. Metaphys. c. 6. ergo cuius est alia aliquitas, eius est alia realitas, & est res alia aliquitate. Res vero secundum opinantem istum, uno modo dicitur à realitate. Alio modo à reor, reris, quod est opinari; igitur si panis post conuersionem esset aliquitas corporis Christi, & è conuerso, panis post conuersionem esset res aliquata illa; aut igitur res dicta primo modo à realitate, & tunc sequitur ut prius, quod panis post conuersionem hac aliquitate haberet essentiam suam actu, & post ut prius; aut essentiam panis, aut essentiam corporis Christi; uic sic, vt patuit. Si autem dicatur res secundo modo, vt dicitur à reor, reris quod est opinari, opinari, sequitur quod panis post conuersionem non est magis ens, vel res, quam chimera, vel impossibile; quia talia sunt opinari, & imaginari, & per consequens isto modo est res.

Dicitur aliter, quod panis non annihilatur totaliter post conuersionem eius in corpus, sed manet in illo in potentia, quia corpus Christi, quod est terminus ad quem & panis, habent subiectum commune, vt materiam, & ideo substantia panis potest redire post conuersionem corporis Christi in ipsum; quod non est, nisi haberent subiectum commune. Et hæc est ratio, quia spiritus non potest conuerti in spiritum, nec corpus in spiritum, quia nihil commune est utriusque termino.

Contra, si panis post conuersionem in corpus non annihilaretur, quia manet in potentia materiae communis sibi & corpori Christi, sequaretur quod Deus non posset annihilare unum corpus, nisi annihilareret omnia corpora, quia omnia corpora, secundum eum, habent materiam eiusdem rationis; consequens est falsum, & impossibile; igitur & antecedens. Consequentia est manifesta, quia quantumcunque destruet lapidem, vel lignum, non annihilantur, sed manent in potentia materiae aliquorum corporum; & vnius

corporis, si tantum vnum maneat, & per consequens non annihilantur, quamdiu manent in potentia materiae alicuius vnius; consequens est manifestum, quia sicut potest creare vnum non creando aliud, ita potest annihilare vnu sine alio.

Item, esto quod Deus annihilaret panem, & poneret corpus Christi sub illis speciebus solis sine substantia panis, non verius tunc maneret substantia panis, quam si non poneret ibi corpus Christi, quia nihil haberet corpus Christi in se, quando ponitur sub illis speciebus, quod prius non habuit. Sed si sic esset, maneret tunc substantia panis in potentia corporis Christi sicut modò manet post conuersionem eius in corpus existens sub illis speciebus, nec verius manet in potentia materiae corpus Christi nunc post conuersionem, quam tunc maneret; igitur sic manere non impedit annihilationem.

Item, contra hoc, quod dicitur, quod non annihilatur conuersum, quia manet aliiquid commune utriusque termino conuersionis; arguo sic: commune non requiritur ad mutationem in ratione termini, immo inquantum se tenet ex parte termini magis impedit mutationem, quia mutatio est per se inter opposita; unde illa, quae sunt vnius speciei non sunt per se transmutabilia, commune igitur non pertinet ad mutationem, vt terminus eius, sed vt subiectum eius. In illa autem conuersione panis in corpus nihil commune manet, vt subiectum, quia totum transit in totum, vt materia in materiam, & forma in formam, aliter hæc conuersio esset generatio, vel corruptio, nec aliiquid commune requiritur hinc in ratione termini, quia commune in ratione termini magis impedit quam iuuat, vt probatum est: igitur ex hoc quod ponitur tale commune manere, non potest probari conuersio vnius in aliud, sed magis annihilationis nihil enim commune, quod non est vt subiectum, sed vt terminus, facit per se ad aliquam mutationem.

Secundū.

Tertiū.

Mutatio est inter opposita.

In conuersione panis nullum subiectum commune manet.

S C H O L I V M II.

Sententia Doctoris, desitionem panis non esse annihilationem, quia terminus ad quem annihilationis est pura negatio extra genus, sicut terminus à quo, creationis, & panis desito est negatio in corpore Christi. Verum quiesco est tantum de modo loquendi, & parvi momenti est, si sic, vel sic teneas. Doctor in Oxon. hic n. 14. tenet, posse dici annihilationem: idque magis propriè loquendo, videtur verius; quia non est panis est terminus per se desitionis eius, & per accidentem est ex Dei voluntate quod succedat corpus Christi. Ita tenent Gabr. Maior, Rubion, Albert. Occam, Angelus, Lychei. Tariaret. citatis in Oxon. hic in scholio ad n. 14. & quod lib. 10. ad n. 21. Vnde Sotus d. 9. quest. 2. art. 4. dum aut hoc non posse teneri citra errorum, nimis excedit: & dum afferit ad annihilationem requiri quod nihil per se, vel per accidentem succedat desinenti, & proinde de fide esse, panem non annibilari, quia corpus ei succedit.

A d istam questionem respondeo, quod in ista conuersione, qua panis transubstantiantur in corpus Christi, non est annihilationis panis. Et huius ratio est, quia creatio & annihilationis sunt mutationes oppositæ, quia ad terminos oppositos, sed terminus à quo creationis est omnino nihil, & non ens, siue negatio, extra genus non existens in aliquo ente positius, quia aliter non esset

Decimo quiesco quiesco quarto Par. in 14. d. t. hic.
Terminus à quo creationis & terminus ad quem

annihilationis est nihil.

effet mirabilior productio, quām generatio; igitur terminus ad quem annihilationis erit omnino nihil, vel non ens extra genus in nullo existens positiu. Sed quando panis conuertitur in corpus Christi, terminus ad quem talis conuersionis est corpus Christi; quem comitatur negatio panis, quā non est simpliciter non ens & mera negatio extra genus; sed in subiecto, vt in corpore Christi, igitur in ista conuersione panis non annihilatur.

Obiectio.

Contra hanc rationem insto sic: Corruptione, in quācum corruptio, non est annihilation propter hoc, quād corruptio, & generatio simul concurrunt in eodem instanti, & hoc idē, quia terminus corruptionis est necessariō in aliquo positiu; si enim non esset in aliquo positiu, esset annihilation; igitur cū in proposito conuersio panis, vt præscindit ab esse corporis Christi, non sit in aliquo positiu substrato, nec in aliquo derelicto per conuersionem, sequitur quād eius conuersio erit annihilation.

7. Responsum.

Respondeo, quād in transubstantiatione, vel in ista conuersione non sunt simul duæ mutationes, vt generatio, & corruptio, & quatuor termini: generatio enim & corruptio duæ sunt mutationes habentes quatuor terminos; & idē posset Deus de potentia absoluta separare unam ab alia, sicut faciet in fine mundi, sine aliqua contradictione. In proposito autem non concurrunt simul duæ mutationes, quia tunc oportet accipere duos terminos transubstantiationis, comparando ipsam ad corpus Christi, vt esse corporis Christi, & non esse eius, quod falso est, quia tunc producetur corpus Christi de novo, quod est inconueniens; igitur non est in proposito nisi unica mutatio habens duos terminos, panem scilicet, & corpus Christi, qui sunt termini positivi, & per hoc difficit hæc mutatio ab omni alia mutatione, quia in omni alia mutatione primi termini sunt oppositi, quorum unus est positivus, alter priuatus. In proposito autem vterque terminus est positivus, & per consequens mutatio à subiecto in subiectum: concedo igitur, quād in corruptione esset annihilation, nisi negatio, ad quam terminatur corruptio, esset in susceptu aliquo.

Primus terminus ad quē transubstantiationis est positivus, concomitanter panis negatio.

Instantia.

Sed quando infers, igitur similiter est hic in transubstantiatione; nego, quia transubstantiatione non habet terminum ad quem primum negatum, sed aliquid positiu primum, & idē non potest præscindi à termino positivo; sicut potest corruptio præscindi; concomitante tamen terminus ad quem transubstantiationis est negatio panis, quā non est negatio extra genus; sed in aliquo positiu.

Solutor.

Sed si dicas quād in illa conuersione vel transubstantiatione sunt duæ mutationes, vel versiones, una ab esse panis ad non esse eius, alia à non esse panis ad esse corporis Christi; tunc esset difficultas respondere; potest tamen dici quād non sequitur panem annihilationi, quia transubstantiatione non est ad negationem extra genus, non quia illa negatio sit in subiecto communis, sed quia est in termino positivo: & tunc esset dicendum quād si ait corrumperetur in ignem, igne manente, non esset corruptio aëris eius annihilationis, propter terminum positiu, in quem conuerteretur.

Terminus annihilationis est negatio extra genus.

8. Ad primum principale.

Ad primam rationem, dico quād illud, quod præfuit, & nihil eius manet, nec conuertitur in

aliquid positiu, annihilatur; oportet enim addere illi maiori quād non conuertatur in positiu, antequam lequatur eius annihilationis, quia quād nihil est in se, nihil est in alio; sed terminus annihilationis est simpliciter nihil, quād non conuenit termino transubstantiationis.

Ad secundum.

Ad secundum dico, quād illud, quod nihil est, nec in se, nec in alio est aliquid: Et concedo, quād panis post conuersionem est nihil in se, sed non sequitur, igitur annihilatur, quia conuertitur in terminum positiu. Ad hoc quād sequetur ipsum annihilationi, opōteret dicere illud, in quod conuertitur, non esse aliquid positiu, quod est falsum in proposito.

Ad tertium.

Ad tertium, cūm arguitur quād nihil formæ corrupta manet post corruptionem; igitur annihilationatur. Respondeo quād non sequitur, quia esse formæ, quā præfuit, sequitur priuatio, & corruptionis eius in materia, quā subest generationi, & corruptioni, Vnde terminus ad quem corruptionis non est nihil, vel negatio extra genus; sed negatio in corrupto formæ prioris, dummodo terminus eius ad quem non esset nihil, sed aliquid non esset annihilationis.

Ad quartum.

Ad quartum, dico quād si illud intelligatur tantum esse terminus creationis ad quem, cuius nihil præfuit, falsa est, quia non solum potest esse conuersio alicuius totius in præexistens, sed etiam in non præexistens, & per consequens eodem modo potest idem esse terminus à quo annihilationis, & transubstantiationis.

Ad Ratios.

Auctoritas autem Ambrosij in oppositum concedenda est.

Ad Augustinum 83. quest. quest. 3. dico quād Deus non est per se causa annihilationis rei, quia non intendit per se aliquid annihilationare, sed magis omnia conseruare; posset tamen Deus de potentia absoluta rem annihilationare, & totaliter destruere.

Ad Ratios.

Aliter potest dici, quād Deus annihilat rem non per aliquam actionem positivam, sed per subtraktionem sua conseruationis, per quam omnia saluat, nō fluant in nihil, quia omnia tendunt in nihil, quād de nihilo facta sunt, nisi manutentia Dei conseruarentur.

Deus annihilationis non conseruando.

S C H O L I V M III.

Resolutio de modo loquendi, circa Eucharistiam, non posse dici, panis est, sit, vel potest esse corpus Christi; sed tantum in obliquo, nonum horum dicitur de altero, ut ex pane sit corpus; panis transit in corpus; & notatur habitudo termini ad terminum. De hoc Damasc.lib.4.c.14. Ambrosij.de sacram.cap. 2. Beda in 2.Corin.11. habetur c. Non omnis, de consecr. d. 1. Scot. in Oxon. hic quest. 5.

Ed ulterius est videndum quibus propositionibus potest hæc conuersio verè significari. Respondeo quād non potest verè significari per verbum effendi nullius temporis, accipiendo extrema propositionis in recto, sive dicatur panis est corpus Christi, sive panis fuit corpus Christi vel panis erit corpus Christi, quia omnes ista sunt falsæ. Nec etiam potest significari verè per verbum in fidei alicuius temporis, si extrema similiter accipiatur in recto, vt si dicatur, panis fuit corpus Christi, vel panis fuit corpus Christi, vel panis factus est corpus Christi, quia omnes ista sunt falsæ. Nec etiam potest significari verè per verbum

9. Conuersio nō potest verè in recto significari per verbum effe vilius temporis.

Nec potest verè significare in recto verbo denotante possibiliter.

Ratio primi est, quia verbum *essendi*, vt esse significat identitatem totam extremonum, quam extrema nata sunt inter se habere, vt si substantiale, substantiale; si accidentale, accidentale; sed illa extrema non sunt nata habere illam identitatem, quæ significantur per verbum *essendi*; significatur enim quod esse corporis Christi est esse panis, quod nec est, nec erit, nec vñquam fuit.

Aliæ etiam propositiones cum verbo *fieri* sunt falsæ omnes: nam fieri quandoque prædicatur tertium adiacens, quandoque autem secundum. Sed quando prædicatur secundum adiacens, tunc significatur fieri esse illius, de quo ponitur in actu; panis autem non fit actu corpus Christi: Quandoque ponitur tertium adiacens, tunc significatur subiectum fieri secundum formam prædicati, sed panis nullo modo potest fieri corpus Christi, & hoc etiam modo est falsa; *panis fit corpus Christi*, & aliæ de præterito, & futuro.

Item, ista de possibili falsa est, cuius probatio est, quia illa de possibili falsa est, cuius de *inesse* est impossibilis, hæc autem de *inesse* est impossibilis, *panis est corpus Christi*. Quomodo igitur potest hæc conuersio verè significari?

10.

Dico quod accipiendo vnum extremum in recto, & aliud in obliquo, cum propositione demonstrante ordinem vnius extremi ad aliud, potest significari. Sed hoc potest esse dupliciter: Vno modo vt vnum extremum denotans terminum à quo, accipiatur in obliquo, & aliud extremum denotans terminum ad quem, accipiatur in recto, ita quod propositio non dicat identitatem extremonum, sed ordinem, quo vnum fit ex alio, vt ex termino, non ex subiecto, vt dicatur, *ex pane fit corpus*; & hæc est minus propria, quia alio modo potest significari, vt terminus à quo accipitur in recto, & terminus ad quem in obliquo, cum propositione denotante vnum tantum succedere alteri, vt sic *panis transit, & vertitur in corpus Christi*, ita quod notetur ordo successionis termini ad terminum, & hæc est magis propria quam prior.

Nec potest hæc versio, vel transitio panis in corpus verè significari per aliquam mutationem naturalem, nec generationem, nec corruptionem, de quibus magis videtur; multa enim conceduntur in generatione, vt quod materia mutetur à forma in formam, quod non haber hic locum, quia nihil commune manet, quod mutetur à pane in corpus Christi. Similiter in generatione ignis ex aëre conceditur ista propositio, quod *sunt aer effigies*, propter aliquid commune manens sub utroque terminorum. Hæc autem propositio non conceditur, quod *fuit panis, non est nisi panis, & panis nunquam fuit corpus Christi*.

**

Quod fuit sicut agnus, sicut ova.

11.
Per nullam naturalem mutationem verificatur hæc conuersio.

Primum dictum: Accidens respectuum nequit villa potentia esse sine subiecto, quia essentialiter dependet ab eo, sicut à termino. Vido Doctorem in Oxon, hic à num. 8.

DISTINCTIO XII.

De subsistencia specierum in Eucharistia.

QUESTIONE I.

Vtrum in Eucharistia sint accidentia sine subiecto?

Alen. 4. p. 48 m 1 D. Bonau. hic art. 1. q. 1. & 3. Richard. art. 1. q. 1. & 2. D. Thom. q. 1 art. 4. & 3. p. quæst. 37. art. 1. Suarez. ibid. 1. 38. Scot. in Oxon. hic q. 1. & 7. Met. q. 44. & Phys. q. 7.

Rguitur quod non. Sicut substantia conuenit per se esse, ita conuenit accidenti in aliquo esse, quia accidentis esse est inesse s. *Metaph. text. 3.* Sed substantia repugnat in alio cile, vel alij inhærere, quia quod verè est, nulli accedit, *Physic. text. 7* igitur.

Item, posterius essentialiter non potest esse sine priori essentialiter: accidentis est essentialiter posterius substantia, *Metaph. cap. de Priori i. ext. 16.* quia substantia est prior omni accidente, cognitione, definitione & tempore: igitur.

Item, nihil potest esse sine eo, quod pertinet ad definitionem eius, quia definitio indicat qualitatem rei, & res non potest esse sine sua essentia: sed subiectū cadit in definitione accidentis: ergo.

Item, album & albedo idem significant, *in Pradicamentis*: igitur similiter quantitas & quantum, idem significantur, sed quæ idem significant non possunt separari: quantitas igitur non potest separari à substantia, quia nihil est quantū nisi substantia; igitur si quantum est, substantia est, & similiter si quantitas est, substantia est: igitur.

Oppositum vult Magister in litera.

Præterea per rationem: Accidentia panis manent post transubstantiationem panis in corpus Christi: non in substantia panis; quia illa non manet tunc; nec in substantia corporis Christi, quia tunc haberet corpus Christi duas quantitates oppositas; nec sunt in substantia aëris, quia quantitas panis est accidentis consequens formam mixti, & non formam elementarem, quia substantia elementaris requirit quantitatem maiorem, & rationem, quam substantia formæ mixti.

Dico ad quæstiōnem quod hoc conceditur de facto ab omnibus Doctribus, quod accidentis est hic sine subiecto. Sed de modo possibilitatis eius, quomodo scilicet possit hoc esse, diuersi diuersi modi dicunt, vt patebit inferius.

SOLUTIUM.

Primum dictum: Accidens respectuum nequit villa potentia esse sine subiecto, quia essentialiter dependet ab eo, sicut à termino. Vido Doctorem in Oxon, hic à num. 8.

Secundum: Accidens absolutum potest esse sine subiecto, quia à nullo extrinseco dependet essentialiter, nisi à Deo. Vido eundem, ibid. n. 9. & n. 14. ubi circa hoc multa adducit de mente Philosophi.

Tertium: Accidens separatum non accipit modum ullum substantiale, quia ille modus non potest esse substantia, nec accidentis.

1. Argumentum primum negotiari Aristot.

Secundum.

Aristot.

Terterium.

Quartum.

Ratio in oppositum.

Quantitas sequitur formam mixti.

Quarum: Non potest quantitas accipere virtutem supernaturalem, qua per se sit: sicut nec vila tali virtute substantia inhæcere potest.

2.
Accidens
absolutum &
respectuum.

Implicit
quodcumque
accidens re-
spectuum
esse sine sub-
iecto.

August.

Absolutum
est ad for-
maliter.

3.
Accidens
absolutum
potest esse sine
subiecto. Pro-
batur prim.

Inter absolu-
ta simul na-
tura non est
ordo essentia-
lis.

Quisquid
Deus preß
et in causa
efficiente se-
condi, se so-
lo preß.
Aristot.

Aristot.
Efficiens eti-
mè est ve-
ne & sim-
plus.

4.
Oyato D.
Tertius. & a-
doratu.

AD declarationem tamē secundi, scilicet quod ita possint esse, præmitto vñā distinctionem de accidentibus, quia quædam sunt absolute, quædam respectiva. Si enim omnia accidentia essent respectiva, nullum esset, nec esse posset sine subiecto, quia accidentia relativa, siue sint relationes intrinsecus aduenientes, siue extrinsecus, impossibile & incompossibile est ista esse sine subiecto, quia incompossibile est aliquam relationem esse, & non inter extrema, vt inter terminos; quia circumscrip̄ta à relatione habitudine ad terminum, iam non est relatio essentialiter ad aliud, sed ad se, & tunc est accidentis absolutum, quod est falsum, quia nullum absolutum includit essentialiter, vel formaliter respectum, qui secundūm August., de Trin. 5. Omne relativum est aliquid excepta relatione, qua resurit. Similiter ratio absoluti est esse ad se formaliter: si igitur accidentis absolutum diceret respectum essentialiter, iam non esset ad se, sed ad aliud, & ita esset absolutum, & non absolutum.

His suppositis, probo quod possibile sit accidentis absolutum esse sine subiecto. Omne absolutum potest esse sine respectu, qui non est ad causam primam; nec ad aliquid, quod de essentia eius est; sed subiectum non est causa prima accidentis, nec de essentia eius igitur potest esse sine respectu ad subiectum, & si potest esse sine respectu ad subiectum, multò magis potest esse sine subiecto, quia quod est in subiecto, hoc est, quia habet respectum ad subiectum. Probatio maioris. Respectus in absoluto, vel est aliquid prius, vel posterius, vel aliquid simul natura cum eo: si posterioris: habetur propositū, quia cùm omne prius possit esse sine posteriori, absolutum potest esse sine isto respectu ad subiectum, & per consequēs sine respectu ad posteriori; non simul natura, quia cùm inter absoluta simul natura non sit ordo essentialis, quia ordo est inter prius & posterioris essentialiter, sequitur quod ille respectus non sit simul natura cum absoluto, quia tunc nullū ordinem haberet ad illud, quod est falsum, cùm sit causa eius. Si autē sit respectus ad aliquid prius, & non ad aliquid, quod est de essentia talis absoluti intrinsecè, igitur est ad causam extrinsecam. Vel igitur primam, & habetur propositum; vel non primam, qualis est causa extrinseca finis, vel efficiens: de fine nihil ad præsens. Si ad causam extrinsecam efficientem non primam, sequitur iterum propositum, quia omnem causalitatem in causa secunda potest causa prima eminenter supplerre. Maior patet, quia essentia accidentis est simplex ex 8. Metaph. text. com. 12. quia nō habet materiam ex qua. Similiter essentia accidentis est per se vna 5. Metaph. cap. de ente text. 14. & per se in genere: ex qua ratione Philosophus ibidem distinguit Prædicamenta in substantiam, & nouem accidentia. At hinc sequitur quod accidentis non est essentialiter essentia subiecti, cùm sit alterius generis ab eo, non potens facere vnum per se cum eo, sed tantum per accidentis.

Sed de possibilitate existentia eius sine subiecto, dicit quidam quod cùm vnius compositi sit tantum vnum esse, quod est esse totius; sic quando aliquod accidentis ponitur in subiecto, dum est in subiecto, non habet esse aliud, quam esse totius,

quando vero separatur à subiecto, Deus dat illi nouum esse, vt sit per se.

Sed istud non capio, sicut enim vñūquodque habet essentiam, ita & esse, quia omnis essentia est actus, vt prius probatum est; sed accidentis habet essentiam, & per se vnam, & est alterius generis à subiecto suo: igitur habet esse distinctum, aliud ab esse subiecti.

Item, formam esse in materia, consequitur esse compliciti, ita quod impossibile est formam esse in materia, & tamen compositum non habere esse; igitur quod potest producere formam in materia, potest dare esse in cōposito; igitur sicut producēs formam substancialē, & per consequēs compositum in genere substancialē dat esse simpliciter, ita producēs compositum tale, dat esse tale, ab eodē per consequēs habebit accidentis esse, à quo habet suam essentiam, siue sit in subiecto faciens vnum per accidentis cum subiecto, siue sit separatum, & per se.

Item, si accidēs, quod separatur accipiat nouū esse, igitur mutatur à nō esse, opposito illi esse ad illud esse. Quare igitur, quid est illa mutatio? Non alteratio, quia nō est secundūm qualitatē alteratam; nec augmentatio, vel diminutio, quia quātitas, secundūm quam fuerunt illae mutations, secundūm suas proprias dimēsiones vñiformiter manet, siue sit in subiecto, siue separata. Nec est generatio, quia tunc quantitas esset subiectū per se generationis; per generationem igitur acquiritur natura illius, quod generatur; per illam autem mutationem non acquiritur natura quantitatis, quia p̄fuit; ergo non conuenit tale esse nouum accidentis dari, cùm separatur à subiecto.

Item, illud esse nouū, ex quo limitatum est, aut est substantia, aut accidentis vel si est neutrū, queritur in quo genere sit; sed cùm non sit substantia, erit de penēns, sicut quantitas; quomodo igitur supportabit quantitatem, aut quomodo quātitas per se existet sine illo esse, ex quo est accidentis magis quam sine illo esse nouū.

Altiter dicitur quod quando accidēs separatur à subiecto, Deus dat ei quandam virtutem, per quam est per se supernaturaliter.

Contra sicut accidentis separatum ponatur habere illam virtutem supernaturaliter, tamen habita illa virtute, naturaliter potest in effectu talis virtutis, vt pater de cōco nato, & post supernaturale illuminato, qui postea ita naturaliter videt, sicut alijs sēp̄r videns. Et de voluntate, quæ naturaliter recipit habitus infusos, tanquam naturales perfectiones eius, liet supernaturale infundatur; igitur etiā accidentis virtutē supernaturale sit per se, & separata, posita tamen in effectu, per se naturaliter, & non supernaturaliter existit.

Item, impossibile est accidentis recipere aliquā virtutem, per quam dependeat ad aliquid aliud, quod ipsum informet, vel ei inhæreat, quia tunc accidentis esset accidentis in infinitum; igitur similiter erit impossibile accidentis recipere aliquā virtutē, per quā est per se, non inhæret alij à sēipso.

Item, illa virtus aut est substantia, aut accidentis: non substantia, quia tunc accidentis non esset sine substantia; nec accidentis, quia tunc esset æquē dependens cū accidente, & per consequēs non potest esse ratio independentiæ alterius, vt sit per se.

Reicitur pri-
mō.

Secundū.

Tertiū.

Quartū.

Opinio Henr.

Refutatur
prim.

Secundū.

Esse per se re-
pugnat acci-
denti, sicut
esse in alio
substantia.

S C H O L I V M II.

Explcat quomodo accidentis non supponat pro per se significato, id est, respectus inherenter, sed pro denominato,

6.
Resolutio
questionis.
Significatum
formale per
se accidentis
est inherere.

minato, et quantitas possit esse sine subiecto, sine villo modo ei super addito, per hoc tantum quod priuetur uno respectu extrinsecus inherentie: quod tantum est fundamentum priuari sua relatione. Adducit optimas instantias, & soluit subtilissime, de quibus vide ipsum in Oxon. hic annum. II.

'Accidens de-
nominatiū
vniuersū dicitur
de nosm
generibus.

Distructio ter-
mino potest
fundamentū
manere sine
receptu.

7.

Respectus in-
trinsecus ori-
tur positi
fundamento
Generis ex
ipsorum na-
tura.

Inherentia
accidentis est
respectus ex-
trinsecus.

R Espondeo ergo ad questionem, quod quaestio non querit quantum ad suum formale significatum: sic enim habet quandam respectum, ut inheretiam ad subiectum, quae est in determinato genere, quae inheretia, vel respectus praedictus denominatio de rebus nouis Generis. Nec est inconveniens aliquid formaliter in determinato genere, denominatiū dici de rebus omnium Generum. Patet de Relatione, quā importat hoc nomen creatum in quantum creatum. Sed quomodo intelligitur de nouis Generibus, & rebus nouem Generum, de quibus dicitur denominatiū, vt quantitate, & qualitate & aliis, & non dicitur de istis denominatiū, quomodo cunque, sed dicitur de istis comparando ea in comparatione, ad inheretiam aequalē, quam habuit in subiecto, non aptitudinalem.

Item, ito modo intelligendo questionem de inheretia actuali accidentis ad subiectum, dico quod accidens potest esse sine actuali inheretia eius ad subiectum. Modus possibilis huius est, quia fundamentum potest esse sine respectu, destruendo terminos, sed terminus respectu inheretiae actualis potest destrui manente fundamento eius, quia Deus potest annihilare substantiam panis, vel ipsam conuertere in aliud, manente accidente absoluto, & fundamento talis inheretiae; igitur potest accidentis absolutum esse sine inheretia eius actuali ad subiectum.

Sed quia haec ratio videtur nimis diminutè probare accidentis posse esse sine subiecto, quia potest esse sine subiecto destruendo subiecto. Probo generaliter quod accidens etiam manente subiecto potest esse sine eo, quia respectus extrinsecus adueniens non semper est positus extremis, quia sic non distingueretur a respectu intrinsecus adueniente, quia non potest magis intrinsecus aduenire, quam posito fundamento & termino, nam posito solo fundamento non sequitur respectus intrinsecus adueniens necessitate, sed ipso & termino positus, oritur ex natura extremitum: respectus autem extrinsecus adueniens tantum contingenter consequitur extrema posita in esse: sed inheretia accidentis ad subiectum est respectus extrinsecus adueniens, quia subiectum absolutum, & accidentis absolutum, non habent habitudinem causalitatis intrinsecam, sed extrinsecam tantum, vt prius probatum est. Ita autem inheretia non dicit nisi vniōne duorum absolutorum secundum omnem causalitatem extrinsecam; sed omnem vniōne absolutorum potest Deus absoluere ab vniis, faciendo illa absoluta per se sine ipsa vniōne: igitur potest vtrumque manere in se, siue sit inheretia vnius accidentis ad subiectum, sive vno eorum ad iniucem, & vniuersaliter quacunque absoluta sic vniuntur relatione vniōnis, quae est respectus extrinsecus adueniens, potest Deus vnum eorum facere sine alio, vt materiam sine forma, locatum sine loco, & huiusmodi; haec autem habitudo vniōnis accidentis absoluti ad subiectum est eius inher-

rentia ad subiectum; igitur potest facere accidentis sine subiecto.

Sed contra istud potest sic obici: Impossibile est Deum aliquid facere sine eo, quod est de Obiectio pri-
essentia eius, quia tunc illud faceret, & non ma.
faceret illud; sed inheretia accidentis est de
essentia eius formaliter, quia secundum Philo-
sophum 7. Metaphys. text. 1. & 5. *Accidentia non sunt entia nisi quia entis*; igitur.

Item, Simplicius. 1. *Metaphys. text. 23.* distin-
guens nouem Prædicamenta penes esse in, dicit Secunda.
quod penes esse formæ in materia non accipitur Simplicius.
aliquod distinctum Prædicamentum: sed acci-
dens inest subiecto, sicut forma materię: igitur
inheretia accidentis non pertinet ad distinctum
Prædicamentum aliquod, vt dixi prius.

Ad primum illorum dico, quod communiter Ad primam.
corrumptur textus Philosophi. Nam Philosophus Corrupcio-
nunquam ponit alicubi istam negatiuum textus Philo-
sophi.

accidentia non sunt entia, nisi quia entis; sed dicit
quod accidentia sunt entia, eo quod taliter, vel
totaliter entis, vbi non videtur accipi totalitas
vniuersalitatis, quia tunc esset sui ipsius, vt entis,
cum sit quoddam ens, quod est fallum, sed acci-
pit totalitas perfectionis, vt sit sensus, quod
accidentia sunt entia, eo quod sunt perfecti entis,
vt substantiae. Vnde non est intelligendum
quod nota reduplicationis eo, reduplicet causam
formalem accidentis ad subiectum, quia tunc de-
nominaret substantiam esse formaliter accidentis;
sed reduplicat causam extrinsecam, vt efficientem,
quia subiectum est causa extrinsecus effecti-
ua accidentis, vel materialis. Sed ex hoc non
sequitur vlt̄ quod subiectum sit de essentia
accidentis. Peccat enim argumentum per con-
sequens inferendo ex propositione Philosophi
propositionem eorum: accidentis est ens, eo quod
taliter, vel totaliter entis, igitur non est ens, nisi
quia talis entis; sicut creatura non est ens, nisi
quia Dei cr̄tis, ergo nullo modo ens: nō valet.

Ad secundam.

Ad autoritatem Simplicij, potest dici quod penes esse in, non accipitur distinctio nouem Generum accidentium, quia actio, & passio non accipitur penes in, cum actio sit forma-
liter ad aliud, & sicut consequenti sit in alio.

Aliter potest dici, quod esse in, potest accipi dupl. Vno modo denominatiū, vt denomi-
nat rem cuiuslibet generis, & est idem quod inherens alicui, & sic esse in, non constituit ali-
quod speciale Prædicamentum, quia sic circuit
rem cuiuslibet generis. Alio modo formaliter secundum propriam, & formalem significatio-
nem eius, & sic importat respectum speciale Quomodo esse
in confitit
distinctum
genus pra-
dicamenti.

ratio generis non sumitur ab aliqua eius specie, quia est prior quodammodo omni specie secundum intentionem generis: id quoque modo verum est, quod ab esse in, non sumitur ratio Prædicamenti alicuius. Si autem Simplicius aliter intelligat, non est ei nimium adhærendum.

Ad primam rationem principale, cum argui-
tur, quod sicut substantia conuenit per se esse, ita Ad argumen-
tum princi-
pale.

accidenti inherere. Dico quod si accipitur inher-
ere, sicut per se esse, prout conuenit substantia,

concedo similitudinem, quia sicut substantia

conuenit per se esse, ita quod non natu-

rum est alij inherere, sed repugnat sibi alte-

ri inherere, quia quod verè est, nulli accedit, sed

natum est per se esse, & non in alio; ita per

oppositum,

opp ostitum, repugnat accidenti *per se esse*, taliter quod non sit natum alij inhærente, quia naturaliter repugnat sibi non aptitudo ad subiectum, quantumcunque sit separatum. Si autem intelligeretur quod sicut perfectas substantias in se dicat actualis priuationem inhærente ad subiectum, ita per oppositum inhærentiam accidentis dicat actualis inhærentiam ad subiectum, & quod sicut repugnat substantia non esse actualiter per se, ita conuenit accidenti actualiter in alio esse; nego consequentiam, & similitudinem: quia fundamentum absolutum potest carere respectu extrinsecus aduenientem.

*Non conuenit
accidenti actu
esse in alio
sicut substantia
actu esse
per se.*

*Ad secundum.
Posteriori a
ctualiter non
potest esse sine
priori actuali
liter.*

*Accidens se-
paratum de
pendet actu
a solo Deo.*

*Posteriori ap
petitudo non
potest esse sine
priuacitudo
actualiter.*

Ad tertium.

Inflantia.

Responso.

*Non omne
posteriori i
de definitione
est de essentia
definiti.*

Ad quartum.

Ad secundum, cum dicitur quod posterius essentialiter non potest esse sine priori: Dico quod aut intelligitur de eo, quod est posterius actualiter, vel habitualiter? Si primo modo, dico quod verum est quod posterius actualiter non est sine priori actualiter; nunc autem quando accidens est separatum ab subiecto, vel sit sine eo, non est tunc posterius subiecto actualiter, quia non dependet tunc ab subiecto, ut causa extrinseca, sed tunc tantum actualiter dependet ab Deo immediate, ut causa extrinseca, qua est posterius actualiter, & non respectu subiecti, quia Deus potest ipsum prius actualiter producere, quam substantiam, & scorum conseruare sine ea. Si autem intelligeretur quod posterius essentialiter non potest esse sine priori aptitudinaliter, concedo, quia quantumcunque sit accidens sine subiecto, semper tamen habet essentialiter habitudinem essendi in subiecto, & ita aptitudo non est nisi essentia accidentis tantum addens respectum rationis, ut dictum est, quia relationem in potentia.

Ad tertium, cum dicitur quod nihil potest esse sine eo, quod pertinet ad eius definitionem, verum est, nisi pertineat tantum ad eius definitionem ut additum; tunc enim potest esse sine eo, illo modo subiectum est in definitione accidentis.

Contra: unum correlatum cadit in definitionem alterius, ut additum, & non ut aliquid de essentia correlati, & tamen relativum non potest esse, vel intelligi sine suo correlatio, quia si auferas correlatum, iam relativum non erit ad aliud, nec per consequens erit relatum.

Respondeo quod definiens vel est de essentia definiti, ut animal, & rationale de essentia hominis, & ita est propositio vera necessaria; quia nihil potest esse sine eo, quod cadit in definitione eius; vel ipsum definiens est ut additum in definitione eius: sed hoc contingit duplitter, vel ut additum necessariò requisitum ad intellectum eius, & sic necessariò coëxiguntur, atque ita requiritur correlatum in definitione relati, & sic adhuc est illa propositio vera; vel illud additum ponitur in definitione alienius ut causa eius propinqua, & extrinseca, & sic potest definitum esse sine definiente tali, & accidentis sine subiecto, quia causalitatem tunc omnis causa extrinseca proximè potest Deus eminenter supplere.

Ad quartum de Prædicamentis, dico quod per album vel potest intelligi ipsa qualitas sub modo inhærendi ad subiectum; vel totum compotum ex subiecto, quod denominatur ab albedine, & ipso accidente inhærente, & denominante primum album; non enim differunt,

nisi in modo significandi, quia idem sunt quantum ad significatum, quia concretum & abstractum idem significant, licet different in modo significandi. Et hoc sufficit ad probandum quod unum possit esse sine alio, sicut licet currit & curret idem significant, tamen modus significandi in futuro potest verificari sine modo significandi in praesenti, sicut hæc potest esse vera; Socrates currit, hac existente falsa Socrates currit; ita est hæc, hæc potest esse vera albedo est, si ponitur separari à subiecto, hac existente falsa, album est, quia tunc non actualiter inhæret.

*Concretum
& abstractum
solum diffe-
runt in modi
significandi.*

Q V A E S T I O I I .

*Vtrum quodcunque accidens in Eucha-
ristia sit sine subiecto?*

*Alens. 4. part. quæst. 40. memb. 1. art. 1. & 2. D. Bonavent. hic
art. 1. quæst. 3. richard. art. 1. quæst. 1. D. Thom. quæst. 2.
& 3. part. quæst. 77. art. 2. Henric. quæstib. 8. quæst. 17.
Suar. 3. tom. disq. 6. scilicet & Scot. hic quæst. 1. & 7. Met. q. 8.
& 9. & 9. Met. quæst. 7.*

Arguitur quod sic: solum substantia potest esse subiectum accidentis; sed nulla substantia est subiectum alicuius accidentis in Eucharistia; pater ex prædictis: igitur. Maior probatur, quia sicut conuenit substantia substare, ita accidenti inhærente: sed sic conuenit substantia substare, quod sibi repugnat inhærente, ergo per oppositum, ita conuenit accidenti inhærente, quod sibi repugnabit substare, vel per se esse: igitur nullum accidens potest esse subiectum alterius; sed sola substantia. Confirmatur per Philosophum 4. Metaph. text. 14. vbi dicit quod nullum accidens accedit alteri, nisi quia utrumque accidentis tertio, ut subiecto; & addit nibil magis accedit hoc illi, quam illud huic. Impossibile est autem esse circulum in dependentia essentiali: igitur nullum accidens est in alio ut in subiecto.

Item, Philosophus 7. Metaph. text. 4. probat quod substantia est prior omni accidente, per hoc quod in ratione cuiuslibet accidentis necessaria est rationem substantiae ponit subiectum; igitur ponitur in ratione cuiuslibet accidentis, non sicut aliquid intrinsecum essentia accidentis, igitur ut additum; nihil autem habet rationem additi, nisi subiectum; igitur substantia est subiectum omnium accidentium, & per consequens accidentis existens sine substantia, existit sine subiecto, & cum quodlibet accidentis in Eucharistia, ut prius probatum est, sit sine substantia, sequitur quod quodlibet accidentis existit ibi sine subiecto.

Item, quod terminat dependentiam alterius non potest dependere simili dependentia: si igitur accidentis alterius accidentis terminaret dependentiam illius, accidentis non dependeret simili dependentia ad subiectum, quod falsum est; quia nullum accidentis dependet ad aliud, ut terminans eius dependentiam, nisi inquantum est in eo, ut in subiecto: igitur cum omne accidentis dependeat ad substantiam, ut subiectum, nullum accidentis erit subiectum alterius, & ita quodlibet accidentis in Eucharistia erit sine subiecto.

*Arg. primum
affirmatiuum.*

*Confirm. ex
Aristot.*

*Secundum.
Aristot.*

Tertium.

3.
Quarum.
Aristot.

Item, quodlibet accidens est æquè dependens ad substantiam 4. *Metaphys. text. com. 14.* igitur si aliqua possunt esse sine substantia, ut in subiecto, & quodlibet; sed aliquid accidens, vt quantitas, potest esse sine subiecto in Eucharistia; igitur & quodlibet.

Quintum.

Item, essentialior est dependentia accidentis ad substantiam, quām accidentis ad accidēs; quia in omni ordine essentiali dependentia ad primum est essentialior; substantia autem est primum entitatis; ergo essentialius dēpendet accidēs ad substantiam, quām vnum accidens ad aliud; sed aliquid accidens, vt quantitas, potest esse sine substantia; igitur & qualitas sine quantitate; & per consequens quodlibet posterius sine alio.

Sextum.

Item, si quod minus videtur inesse, inest, & quod magis videtur inesse, inerit; sed minus videtur inesse quod relatio possit esse sine subiecto, cui tamen non repugnat esse sine subiecto; igitur quodlibet aliud accidens potest esse sine subiecto. Probatio assumpti, quia si relationi repugnat esse sine subiecto; aut igitur in quantum est accidens, aut in quantum tale accidens, scilicet relatio. Non primo modo; quia tunc repugnaret omni accidenti esse sine subiecto; nec secundo modo, quia quicquid est formaliter infinitum, est per se ens; sed aliqua relatio est per se formaliter infinita, vt illa in diuinis; igitur relatio aliqua potest per se esse. Probatio maioris istius pro simili. Infinitas est modus perfectionis entis; igitur illa conditio, quæ est simpliciter perfectionis in toto ente, conuenit infinito; sed esse per se, est conditio per se totius entis, sicut suum oppositum est imperfectionis; igitur quod est formaliter infinitum, erit per se existens, & per consequens relatio. Probatio minoris illius pro simili, quia relatio illa in diuinis est essentia diuina, quæ est formaliter infinita; igitur.

Ratio opposita prima.

Contra; si quodlibet accidens in Eucharistia posset esse sine subiecto, motus posset esse sine mobili, quia species, quæ sunt in Eucharistia possunt transmutari.

Secunda.

Item, si ibi quodlibet accidens sine subiecto, cùm quantitas sit ibi manens in loco, erit ibi ubi sine ubicato, quia tunc circumscriptio passiva non erit in locato, & subiecto circumscripto; hæc sunt inconvenientia, igitur.

S C H O L I V M . I.

Sententia Egidij, solam quantitatem posse esse sine subiecto, suadetur tribus rationibus, sed refutatur suis fusæ, & non minus clarè, quam solidè.

4.
Opinio Egid.
Theorem
36.37.18.39.
Prima ratio.

Hæc est vna opinio, quæ ponit solam quantitatem in Eucharistia esse, & posse esse sine subiecto. Pro hac opinione sunt rationes. Prima: hæc omnia indiuiduantur per quantitatem, quæ indiuiduantur per se: si igitur esset aliquid aliud accidens per se separatum existens, illud esset ex se hoc, & si non esset in quantitate, non esset hoc, quia omnis indiuiduatio sit per eam; igitur simul esset hoc, & non esset hoc.

Secunda.

Item, si albedo esset separata à quantitate, & maneret separata, esset sensibilis, quia esset de tertia specie Qualitatis; sed ex quo ponitur separata à quantitate, esset indiuisibilis, quia nihil est sensibile, vel diuisibile, nisi quantum. Vnde

Philosophus in quadam dubitatione in libro Aristot. de Senso & Sensato, cap. 7. vult, quodlibet sensibile diuidetur in infinitum, sensus creceret in infinitum. Hoc non esset, nisi quia oportet sensibile esse quantum.

Item, si albedo esset separata à quantitate, esset ^{*Tertia.} qualitas spiritualis, quia indiuisibilis, & esset corporalis, quia in tertia specie; igitur simul spiritualis, & non spiritualis.

Item, si albedo esset separata, posset perficere, ^{Quarta.} spiritum, & ita Angelus posset esse albus, & constat quod potest perficere corpus; igitur eadem perfectio esset spiritus & corporis.

Sed istæ rationes non concludunt necessariò. Prima non, quia assumptum illud, quod quodlibet accidens aliud a quantitate indiuiduat per quantitatem, est falsum: quia in quolibet genere est vnum primum singulare indiuisibile, per se tale, & non per aliud extrinsecum, quia sicut in quolibet genere est coordinatio habens proprium generalissimum primum, quod prædicatur de omnibus, qua per se sunt illius coordinationis, ita istius coordinationis est aliquod infimum singulare, & indiuisibile, quod non prædicatur de aliquo alio: esset igitur hæc albedo, licet esset sine quantitate, quia modò existens in quantitate non est hæc per quantitatem, sed per aliud indiuisibile fui generis, vt patet alibi.

Ad secundam, cùm dicatur, quod si albedo esset separata, esset sensibilis. Respondeo quod aliiquid potest intelligi esse sensibile dupliciter, vel potentia remota, vel propinquua. Albedo enim etsi esset separata, esset utique sensibilis, sicut est illa, quæ est in Eucharistia. Et dicitur illud esse sensibile potentia remota, quod in se habet principium actuum immutandi potentiam aliquam sensitivam; licet non sit sub modo debito, qui requiritur ad hoc, quod statim possit agere, quia sub illo modo existens dicitur potentia propinquua, & idem modo existit albedo in Eucharistia, vt potentia remota sensibilis, quia quantum est ex se, posset agere: sed quia non est ibi modo conuenienti actioni sensus, idem non est sensibilis, vt ibi potentia propinquua.

Hæc distinctio de potentia habetur prius 1. lib. dist. 7.* & à Philosopho 9. Metaph. text. 10. vt ibi allegatur. Dicit etiam Anselmus de lib. arbitr. cap. 4. loquens de potentia ultimo modo dicta, quod In nobis nulla est potestas, quæ sufficiat ad actum, quando non solum requiritur ad actum potentia, sed obiectum & medium dispositum; Vnde si habens potentiam visuam haberet pellam supra oculum impedientem actum videndi, talis non haberet potentiam videndi propinquam, dum maneret illa pellis, quia non posset in actum vifus, sed tantum haberet potentiam remotam ad videndum. Illo modo dicuntur damnati posse velle bonum potentia remota, quia in eis sunt naturalia integra, & habent potentiam, quæ quantum est ex se, potest in actum bonum absolute, nisi impeditur per perpetuum impedimentum, vt perpetuum obstinationem, & idem nunquam possunt potentia propinquua velle bonum in actu.

Sic igitur patet quomodo albedo si esset separata, esset sensibilis potentia remota, non propinquua, quia vt sic non habet modum conuenientem actioni naturali. Et per hoc potest dici ad Philosophum de Senso & Sensato, quod non est

Aristot.

Ad primam

rationem Egi-
dij.
Quodlibet ob-
hoc per prin-
cipium sibi
intrinsecum.

Albedo non
est hac à qua-
titate.

Ad secundam

Egid.
Sensibile du-
plex.

Explicatur
potentia re-
mota & pro
xima.

In nobis nu-
la potestia
sufficiat ad
actum.

Damnati ha-
bent potentia
remota ad
velle bonum.

Albedo sepa-
rata esset se-
nsibilis remota

*

* q. i n. 4:
Aristot.
Anselmus.

dare minimum sensibile secundum se, cum diuidarum qualitas sensibilis in infinitum, ad divisionem quantitatis; sic sensibile quantumcumque parvum esset quantum esset ex se, per se sensibile potentia remota, quia habet principium per se immutatum sensus, si sit in organo, qui motus requiritur ad potentiam propinquam sensibilitatis alicuius.

Ad tertium.

Ad tertium, cum inseratur quod si albedo esset separata, esset simul qualitas spiritualis & corporalis. Dico quod non, quia separata est qualitas corporalis, quia naturaliter esset nata informare corpus, licet non actu; sicut substantia corporis, & si esset separata à quantitate, tamen diceretur quod nata est recipere dimensiones quantitatis, quod non conuenit spirituali, ita albedo separata licet actu non informaret corpus, semper tamen nata est informare corpus, & non spiritum, & ideo semper dicitur qualitas corporalis ab inclinatione naturali, quam habet ad corpus habitualiter, & semper, licet qualitas separata esset indivisiabilis, non propter hoc sequitur quod sit nata informare Angelum, vt Angelus dicatur albus albedine: non plus quam corpus dicatur sapiens, quia sapientia non nata est esse perfectio corporis: sed Angeli, vel animæ, vel alicuius naturæ spiritualis.

*Albedo à
quantitate
separata esset
corporalis.*

Ad quartum.

Ista igitur rationes non concludunt, quin qualitas possit esse sine subiecto, & maximè sine quantitate, de quo minus videatur. Hoc idem probbo per rationes primò sic, qualitas non essentia- lius dependet à quantitate, quam quantitas à substantia, quia in omni dependetia, & ordine essentiali dependet & ordo ad primum est essentialior; sed secundum eos, quantitas potest separari à substantia, quod est primum in ordine essentiali rerum; ergo multò magis potest qualitas separari à quantitate.

*Secundo.
Qualitas est
perfectior
quantitate,
& quare.*

Item, si ab soluto imperfectiori non repugnat esse, multò magis nec ab soluto perfectiori; sed qualitas est forma absoluta & perfectior quantitate, quia est principium agendi actiue actionis realis, & maximè secundum eos, qui non attribuunt actionem alicui, ut principio actiuo, nisi qualitatibus, de prima, & tertia specie, quæ de se sunt actiua, nulla quantitas est de se actiua, nec principium actuum alicuius actionis realis; con- sequitur enim compositum ratione principij passiu, ut materia, sed quantò aliquid est actu- lius secundum eos, tantò perfectius; igitur si quantitatibus non repugnat per se esse, multò magis nec qualitatibus.

*Quantitas
non est ex se
principium
actuum.*

Item tertio sic; secundum ordinem essentiarum sive substantiarum attenditur ordo qualitatum, quia substantiis nobilioribus correspondunt qualitates nobiliores, & hierarchia qualitatum correspondent hierarchia substantiarum. Pater, & aliæ qualitates conueniunt spiritibus, & corporibus, sed secundum ordinem substantiarum, non attenditur ordo quantitatis, sicut qualitatum, quia non sicut secundum ordinem substantiarum attenditur majoritas, vel minoritas qualitatum, ita majoritas vel minoritas quantitatum; quia non semper corpora maiora sunt meliora, licet quandoque hoc contingat: igitur qualitates sunt es- sentialiter perfectiores quam quantitates.

*Tertio.
Substantiis
nobilioribus
correspondunt
qualitates
nobiliores.*

Item, entia perfecta per qualitates consequuntur sive fines, quia actus beatificus, quo attingitur essentialis beatitudo finis, vel est qualitas vel si non, saltem est aliqua qualitas supernaturalis,

qua necessariò disponit ad illum actum, vt grata ad gloriam, sed per quantitates non sic con- sequuntur res finem suum; igitur.

Quintù.

Item, quod magis conuenit cum perfectiore, simpliciter est perfectius; sed in Deo sapientia est perfectio simpliciter, cum qua magis conuenit qualitas, quam aliqua quantitas corporalis, quia sapientia hinc, & ibi, vel habet unum conceptum communem vniuersum; vel si non, saltem in na- turæ rationali magis conueniunt sapientia in creatura, & in Deo, quam cum sapientia in Deo conueniat aliqua quantitas corporalis. Vnde sapientia in creatura est perfectio simpliciter, sicut ei potest competere perfectio simpliciter, quia magis quam aliqua quantitas; igitur si quantitas potest per se esse & separari à substantia, multò magis & qualitas.

Sed contra illud obiicitur sic: illud est perfectius, quod perfectissimo enti est propinquius; sed quantitas est propinquior substantiæ, quam qualitas; igitur.

Obiectio.

Respondeo, eidem perfecto, in quo concurrent plures perfectiones, possunt diversa secundum illas diversimode approximari; vt unum secundum vnam perfectionem eius sit ei propinquius, quam aliud, & è conuerso, aliud propinquius secundum aliam perfectionem eius, quam istud, quia multæ sunt catenæ ordinum: Verbi gratiæ in Deo est æternitas perfectio simpliciter, secundum quam magis conuenit, & appropinquat cum eo corpus coeleste, quam corpus mixtum, & animatum, & illo modo perfectius est cœlum, quam homo. Alia est perfectio in eo, quæ dicitur intellectualitas, secundum quam è conuerso magis appropinquat sibi homo, quam cœlum, & sic est perfectior eo; quia natura merè intelligibilis, & intellectualitatis infinita est natura Diuina: natura verò merè intellectualis, sed non intellectualitatis infinita, est natura Angelica: natura verò non merè intellectualis, sed partim intellectualis, & partim corporea est homo, sive natura humana.

Alia verò sunt viuentia non intellectualiter, quia non intelligunt, sed sensibliter, conueniunt tamen magis cum natura intellectuali, in quantum cognoscunt, quam non talia: Et isto modo cœlum est imperfectius musca; quia in illo musca est propinquior Deo, quam cœlum, si non sit animatum, quia omne viuens est nobilis non viu. Sicut igitur tu arguis: illud quod est propinquius primo æterni, est nobilis; cœlum est huiusmodi; igitur est perfectius hominem; ita arguā tibi ex oppohto; illud quod est propinquius prima naturæ intellectuali, est nobilis; homo est huiusmodi respectu cœli; ergo est nobilior cœlo; & sic sequitur quod id est nobilis, & ignobilis, sed non respectu eiusdem.

Dico igitur ad rationem, quod illud quod est propinquius Deo & enti perfectissimo, secundum illud, quod est perfectissimum in eo, est simpliciter perfectius. In substantia verò est duplex condi- ditio perfecta, una est ratio subiecti & formalis, & actualis. Alia est ratio causalitatis actiua & terminatis dependentiam aliorum ad se. Prima condi- ditio est imperfectior, quia consequitur compositum ratione materiæ, quia nihil est informabile aliquo, nisi respectu alicuius, quo caret, & respectu eius est in potestate; materia tantum est in potestate ad quodlibet, quod non habet ratione enim materiæ cōsequitur quætitas substantiæ cōposita, qualita-

*Quodlibet
viuens est non
viu nobilis*

*10.
Perfectiori;
propinquius
secundum per-
fectionem per-
fectior est per-
fectius.*

*Qualitas se-
quitur for-
mæ quanti-
tæ materiæ.*

tas ratione formæ; igitur sicut forma est perfectior materia, ita qualitas quantitate, quia qualitas consequitur ipsam, vt est forma, ratione cuius sequitur actio, & cuiuslibet dependentiae terminatio, nec sic consequitur ipsam quantitas, & idem argu mentum concludit oppositum.

S C H O L I V M II.

Sententia Goffredi, nullum accidens subiectari in alio accidente, quam sequi tenentur Occam 4. quest. 7. & sequaces, afferentes quantitatatem non distinguunt re quantas, sed refutatur clare & neroce.

ii.
Opinio Goffredi.

Reiicitur pri-
mæ.

In Mathe-
matica demon-
strantur omnes
passiones
de accidenti-
bus.

Secundo.
Auicenna.

Tertiæ.

Nullus ref-
pectus potest
esse sine fun-
damento.

Quartiæ.

A Lia est opinio, quæ ponit quod libet accidens in Eucharistia esse sine subiecto, eo quod nullum accidens potest esse subiectum alterius accidentis, pro qua opinione sunt rationes illæ, quæ factæ sunt ad primam partem questionis.

Sed contra illam opinionem arguo sic: Illud est subiectum alicuius per se passionis, de quo prædictor passio in secundo modo dicendi per se: sed multæ passiones prædicantur per se secundo modo de accidentibus. Patet vniuersaliter de omnibus passionibus scientia Mathematica incipiendo à prima conditione Geometrica, discurrendo usque ad ultimam, que primæ, & per se conueniunt accidenti, & non substantiæ, ut numerum habere paritatem, & triangulum habere tres, quæ conueniunt numero, & linea per se; eti nulla substantia esset in natura: igitur. Maior probatur, quia illud est subiectum passionis, quod cadit in definitione passionis; tale est accidens aliquod. Patet de numero, & linea, etiamsi nulla substantia esset; sed id, de quo prædicatur passio, cadit in definitione passionis; igitur est subiectum eius.

Ad hoc est auctoritas Auicennæ 2. Metaph. c. i. qui vult manifeste vnum accidentis posse esse subiectum alterius accidentis, quia secundum eum, motus est subiectum velocitatis, & tarditatis.

Item, si quodlibet accidens in Eucharistia esset sine subiecto, igitur esset aliquis respectus sine fundamento, & per consequens similitudo, per quam hostia alba est formaliter similis alteri hostiæ, esset sine albedine, quod includit contradictionem; quia certum est quod albedo huius hostiæ & illius, sunt formaliter similes hac similitudine. Sed si similitudo non extat in albedine hostiæ ad aliam albedinem, sed fuerit separata ab albedine, sequitur quod hostia alba non est similis illa similitudine, quia nihil est tale formaliter per illud, quod non est in ipso: igitur albedo esset similis hac similitudine formaliter, & non esset similis illa similitudine.

Similiter sequitur quod quantitas • hostiæ corporis Christi simul esset in loco, & non esset in loco, quia si sit in loco, circumscriptitur à loco, & per consequens circumscriptio passiuæ, & ubi est in ea: sed circumscriptio passiuæ, & ubi non est in subiecto: igitur non est in eo, & ita non in loco: & ita simul esset in loco, & non in loco, & habebit ubi ubi, & non habebit, quæ contradicunt.

* *

S C H O L I V M III.

Resolutio Doctoris est, quantitatem, & qualitatem posse esse sine omnib[us] subiecto, & de facto tantum quantitatem in Eucharistia esse sine subiecto, & qualitatem in illa subiectari: & reliqua accidentia in his. Vide eum in Oxon. hic à n. 15.

12.
Sententia
Doct.

R Espondeo ad questionem, tenendo viam medium inter istas opiniones: & dico quod si quæstio querat de possibili, dico quod non solum quantitas potest esse sine subiecto, sed & qualitas contra primam opinionem, quæ tantum hoc concedit de quantitate. Prius patet.

Secundò dico quod non quodlibet accidens nec in Eucharistia, nec alibi, potest esse sine subiecto; quia non relatio, nec vniuersaliter formæ relatiæ, sive intrinsecus, sive extrinsecus adueniant, sed hoc non est ratione subiecti, sed ratione termini, quia omnis relatio est habitudo necessariæ inter extrema, & per consequens est illud, quo unam extreum formaliter referetur ad aliud; sed si relatio non esset in altero extremo, nec informaret ipsum, non esset id quod formaliter referetur ad aliud, quia nihil formaliter est tale, nisi per aliquid, quod aliquo modo est forma eius; igitur si per relationem formaliter referatur quid ad aliud, oportet quod aliquo modo relatio sit forma eius.

Sed quid de facto? Respondeo quod in Eucharistia de facto sunt relations in quantitate, & qualitate, vt in suis subiectis, quia æqualitas & inæqualitas hostiæ ad alia quanta fundantur in quantitate, & ad alia qualia fundantur in albedine. Similiter ubi est in locato corpore, qui non est nisi respectus extrinsecus adueniens.

Sed de formis absolutis non oportet fundari alteram in altera, quia ita potest qualitas esse sine quantitate, sicut superioris est probatum. Dicitamen potest quod de facto qualitas est ibi in quantitate, sicut in proximo suo susceptivo; licet enim sit perfectior quantitate, sicut forma materia, quantitas tamen est prior in ratione susceptivi, sicut materia in substando, & in recipiendo formam. Et idem sicut conceditur formam esse in materia, non obstante maiori perfectione formæ, quam materia, ita de facto potest concedi quod in Eucharistia qualitas est in quantitate, vt in proximo susceptivo, qualitas enim in Eucharistia, vt albedo, est extensa, quod non habet de se sinequantitate.

Ad primam rationem in oppositum, cum diciatur quod sola substantia est subiectum accidentis. Respondeo quod si accipiatur subiectum propriæ pro eo quod ultimæ terminat dependentiam accidentis, sic verum est, quia ad aliquid ultra substantiam non dependet; & hæc est ratio perfecti subiecti, vt ad ipsum dependeat accidentis in ratione ultimæ terminantis ipsius dependentiam. Si vero accipiatur subiectum pro susceptivo proximo accidentis, & ipsius dependentiam proximè terminantis, sic non est verum quod sola substantia sit subiectum accidentis. Sic enim relations sunt in qualitate, & quantitate, vt proximis subiectis, & qualitas in quantitate, vt in proximo susceptivo.

Ad probationem patet responsio in questione precedente, quia sicut substantia non conuenit inhereræ, & informare, sic nec accidenti

Omnis rela-
tio est necessa-
riæ alicuius,
& ad alii-
quid.

Qualitas in
Eucharistia
de facto est in
quantitate.

Extensio qua-
litatis in Eu-
charistia sicut
in quantitate.

I 3.
Ad primum
principiale.

Sola substan-
tia estulti-
mate subie-
ctum acciden-
tis.

Accidens est
subiectum
proximum
accidentis.

Accidenti ex sua natura semper competit inha-
rere.

14.
Ad Confirmatio-
nem respō-
detur primū.

Cur negasit
Aristoteles
accidenti posse
esse sine sub-
iecto.

Respondetur.
secundū.

Accidentia
disparata non
possunt sibi
accidere nisi
prīus subiecto
accidant.

Respondetur.
tertio.

Ostendit quid
in predicatio-
nibus per ac-
cidentes non est
processus.

15.
Ad secundū.

Substantia po-
nitur in defi-
nitione acci-
dentes ut ad-
ditum vlti-
matum &
remotum.

16.
Ad Tertium

cidenti *per se esse*, siue *substantia*, prout conuenient substantiaz, quod ei repugnat informare aliquid, vel accidentaliter inhærente, quia nata est opposito modo esse: igitur eodem modo repugnat accidenti per se esse, & substantia, quin temper natum sit quantumcunque separetur, semper inhærente alijs.

Ad Philosophum 4. Metaphysicorum, dicentem quid vnum accidentis non accedit alteri, nisi quia vtrumque tertio, vt subiecto, dico quid potest vno modo exponi, vt ly quia non sit nota causalitatis, sed concomitantiae, sic scilicet, quid vnum accidentis non accedit alteri, nisi quando vtrumque accedit tertio, vt substantiaz, & hoc quidem verum est, secundum intentionem eius, quia negat accidentis posse esse sine subiecto, non propter dependentiam ad subiectum, vel imperfectionem accidentis, sed propter necessarium ordinem causarum, quæ sunt in vniuerso, quem reputauit ita necessarium, quid præter illum non posset aliquod agens agere, & ita quid Deus non posset agere præter ordinem causarum mediaram.

Aliter potest dici, quid dictum suum est verum de accidentibus disparatis, quæ non ordinantur ad inuicem essentialiter, vt de albo & musico: sed de accidentibus, quæ habent ordinem ad inuicem, siue in eodem genere, vt qualitate secunda specie, ad qualitates primæ speciei, siue diuerorum generum, vt quantitatibus, & qualitatibus, non dicitur verum, vt sic haber intelligi.

Tertio modo potest dici quid Philosophus ostendit ibi quid in prædicationibus per accidentis non est processus in infinitum, quod volens ostendere, infert istud dictum tanquam similius proposito, quia si est processus in infinitum in accidentibus; igitur sequitur quid non magis vnum accidentis accedit alteri, quam è conuerso; sed solum hoc est, quia vtrumque accedit tertio, quia vbi cunque est processus in infinitum, ibi non est ordo essentialis, & illo modo exponendo auctoritatem illam, esset ad oppositum magis, quam ad propositum.

Ad secundum, cum dicitur quid substantia ponitur in definitione accidentis vt additum, & ratio eius ponitur necessariò in ratione accidentis, dico quid aliquid potest ponri in definitione alterius, vel vt additum proximum, vel remotum. Substantia autem, vel ratio eius, non semper ponitur in definitione cuiuslibet accidentis, vt additum proximum; sed vel vt additum proximum, vel remotum: si enim definitur relatio, fundamentum eius poneatur in eius definitione; vt additum proximum, & immediatum, quod non est substantia, secundum eos, sed accidentis: substantia tamen est ibi, vt additum remotum, tanquam ultimè terminans dependentiam eius; ita quid substantia ponitur vt additum tam in ratione relationis, quam fundamenti eius, quia vtrumque verè terminat & ultimè, sed non sequitur, ponitur in definitione cuiuslibet accidentis, vt additum proximum, vel remotum terminans dependentiam cuiuslibet sic, vel sic; igitur vt subiectum proximum cuiuslibet, sed est fallacia Consequentijs, à pluribus causis ad vnam.

Ad tertium, cum arguitur, quid id quod terminat dependentiam alterius non potest

dpendere simili dependentia, dico quid verum est de dependentia vnius rationis, potest tamen dependere dependentia alterius rationis, licet aliquam similitudinem habeant. Nam omnis creatura dependet ad Deum immediatè, & tamen hoc non obstante una creatura potest terminare dependentiam alterius creaturæ; si sit alterius rationis à dependentia, qua dependet ad Deum. Sed alia est dependentia relationis ad fundatum, alia fundamenti ad substantiam, in se consideratæ in speciali, quia in vniuersali sunt idem.

Ad quartum & quintum, dico quid loquuntur de accidentibus absolutis, quæ possunt esse sine subiectis æquè sicut in subiectis, quod concedo; sed non de accidentibus relationiis, quæ necessariò sunt in altero extremo, vt proximo suscepitio.

Ad sextum, cum dicitur quid relationi repugnet esse sine subiecto, aut inquantum est accidentis, aut inquantum relatio in communione, potest dici quid nec inquantum sic, nec inquantum sic, sed inquantum est relatio in creatura, quæ non constituit suppositum aliquod per se subsistens. Aliter potest dici quid repugnat relationi esse per se etiam in diuinis, eo modo, quo persona dicitur esse per se, & essentia dicitur esse; nec enim est per se secundum esse communicabile per essentia, nec secundum esse incommunicabile, vt persona, sed est illud, quo persona est incommunicabilis. Ad probationem dico quid relatio non est formaliter infinita, quia non eo Pater, quo Deus, secundum Augustinum. Et tunc assignanda est fallacia figuræ dictionis in argumento, sicut si sic argueretur: essentia est formaliter infinita; relatio est essentia; igitur relatio est formaliter infinita. quia mutatur unus modus prædicandi in alium, sicut hic: essentia intelligit, paternitas est essentia, igitur paternitas intelligit. Conclusio autem non conceditur esse vera aliqua prædicatione, quia sicut dictum est. i. lib. diff. 5. * commutatur ibi prædicatio identica in formalem, paternitas est quoddam abstractum ultima abstractione, & ideo nullum concretum potest dici de ea, nisi formaliter. Patet ibi: vt hæc est prædicatio formalis, paternitas intelligit: hæc autem, paternitas est essentia, est vera tantum per identitatem, & ideo in conclusione commutatur hæc prædicatio in illam, interpretando prædicacionem identicam esse formalem.

Ad rationem in oppositum, cum arguitur quid motus tunc posset esse sine nobili, dico quid accipiendo motum pro forma fluente, & pro fluxu formæ; à quacunque virtute potest forma per se esse, potest in fluxu esse, & sicut vnum est possibile, ita & aliud; quia quacunque forma in esse quieto potest per se esse, potest per se esse in fluxu, & sic motus potest per se esse, non accipiendo motum pro fluxu,

quia fluxus semper est in forma: motus autem siue fluxus secundum ubi potest per se esse, quia non nisi in esse quieto potest per se esse, & ideo nec ubi siue potest esse per se.

Aliquid po-
test dupli ci-
dependentia
diversa ratu-
nis dependere

Ad quartum
& quintum

17.
Ad sextum.

Relatio crea-
ta non consti-
tuit suppositū
subsistens per
se.

Aug. 7. de
T. in c. 1.
Relatio di-
na formalis
nō est in ipsi

* q. 3. n. 3.
In diuinis
prædicatio
abstracti de
concreto est
vera tantum
identicæ.

18.

Ad rationem
in oppositum.

Q V A E S T I O III.

*Utrum accidentia in Eucharistia possint
habere actionem, quae competit
eis in subiecto?*

ciplum eiusdem actionis: sed accidentia ut separata habent omnem eandem virtutem, quam habent in subiecto, quia eandem entitatem; igitur sicut coniuncta in subiecto possunt producere, vel generare compositum, ita sine subiecto.

S C H O L I V M I.

Sententia D. Thome, formas substantiales non esse actiuas, nisi per qualitates, & sola accidentia esse immediate actiuas; & sic etiam separata causare tam accidentia, quam substantiam, sed hanc ut instrumenta; refutatur efficaciter, & clare, in eo quod ait accidentia separata agere in virtute substantiae: & precipua ratio est, quia nihil causari potest in virtute non existenti. Praterea, virtus illa est substantia, vel accidentis &c. Vide Doctorum in Oxon. hic à n. 4.

*Sententia D. Thom. in 4.d.
12.2. q. 1.
probatur pri-
mò.
Aristot.*

I.
*Arg. primum
negativum.*
Rgitur quod non, quia destructo priori, destruitur posterius; sed inesse accidentis est prius, quam agere: igitur si non inest, non agit; igitur.

Confirmatio. Confirmatur, destructo aliquo, quod immediatus se habet ad aliquid, destruitur mediatus;

Boëtius. sed inesse subiecto immediatus conuenit accidenti, quam in obiectum agere, quia primum naturaliter consequitur naturam accidentis, secundum tantum contingenter; igitur.

Secundum. Item secundum Boëtium de hebdomadibus; In omnibus citra Deum, differunt quod est, & quo est; igitur idem non potest esse quod est, & quo est; sed accidens est quo agens agit; igitur separatum non agit, vt quod.

*Confirmatur
primo.* Confirmatur, quia enim anima est, quo aliiquid est homo, ideo non potest esse quod est, igitur a simili in proposito non est idem quod agit, & quo agit.

Secundo. Confirmatur, suppositum per se agit. Metaph. 3. sex. c. 3. igitur non forma, & per consequens, nec accidens, quando non inest subiecto.

Item, de Generatione text. 87. agens & patiens oportet communicare in materia, similiter ibid. oportet agens agere in passum secundum contum naturalem, quia tunc non est quantitas, nec qualitas naturalis, sed Mathematica, quando separatur à subiecto.

Confirmatur. Confirmatur per Philosophum 3. Metaph. tex. com. 4. qui dicit quod Mathematicis non conuenit agere, quia in Mathematicis non est motus, nec per consequens finis, nec bonum.

Aristot. Quartum. Item, si accidentia separata possunt agere, sicut quando sunt in subiecto, igitur species intelligibilis separata intelligeret, & charitas separata amaret, quia illa in subiecto sunt principia formalia intelligendi, & amandi; consequens falsum, igitur & antecedens. Manifesta falsitas consequentis pater; quia tunc species intelligibilis & charitas essent per se beatificabiles, quod falsum est, cum beatitudo sit tantum perfectio totalis, cuiusmodi non sunt istae qualitates.

Quintum. Item Philosophus 7. Metaph. tex. 28. arguens contra Platонem de ideis, dicit quod idea, vel species, si esset separata, non esset principium generandi compositum; igitur speciesbus separatis in Eucharistia non potest competere actio generandi compositum, potest autem hoc eis competere, quando sunt in subiecto, igitur.

Aristot. Rationes ad oppositum. Contrà, accidentia separata sunt per se sensibilia. Item, possunt alia sibi approximata alterare: patet in mixtione paruæ aquæ ad vinum, vel species eius.

Item, quod possent in omnem actionem separata, in quam possunt coniunctæ, videtur, quia forma habens eandem virtutem potest esse prin-

Hic dicitur quod compositum non est principium agendi animæ nutritiæ in gerando carnem, etiam viuum; forma igitur accidentalis, vt calor, est instrumentum formæ substantialis animæ, scilicet nutritiæ, vt dicitur 2. de Anima: non igitur tantum forma accidentalis attingit per suam actionem formam accidentalem, sed substantiale.

Ista consequentia, si valeat, tenet virtute huius propositionis: instrumentum non tantum attingit formam sibi similem, sed etiam terminum formalem principalis agentis. Ista propositione omisso, non valeret ista consequentia.

Istud confirmatur, quia generatio est terminus alterationis; igitur principium alterandi attingit terminum generationis: terminus generationis est substantia, principium alterationis est accidens; igitur forma accidentalis attingit formam substantiale. Hanc etiam virtutem attingendi formam substantiale habent accidentia, eo quod causant à principiis essentibus substantiæ, illud autem est causatum, quod habent à substantia, habent à quæ quando sunt separata, sicut quando sunt coniunctæ: igitur sicut possunt in subiecto attingere formam substantiale per suam actionem, ita etiam quando separantur.

Et si aguatur contra eos, quod nihil agit ultra speciem; igitur non possunt attingere formam substantiale in agendo, quia hoc excedet à peciei, & naturam eorum.

Relpondent quod verum est nihil agere ultra suam speciem in virtute propria. In virtute tamen alterius possunt, vt ferræ ad formam scanni, & sic accidentia in Eucharistia virtute substantiae possunt generare substantiam.

Contra, quero quid est dicere accidentia, vel accidentis agere in virtute substantiae? Nam ista virtus, qua accidentis agit ultra speciem, aut est substantia, vel aliquid in substantia, vel accidentis, aut aliquid in accidente, aut habitudo accidentis ad substantiam, vel è conuerso, substantia ad accidentis. Si est substantia, aut aliquid in substantia, igitur cum accidentis separatum non sit substantia, nec aliquid manens in ea, & precipue, cum in proposito non maneat substantia panis, cuius sunt accidentia, sequitur quod dicere accidentis separatum agere in virtute substantiae est dicere quod agat in virtute nihili; si autem illa virtus non sit nisi ipsum accidentis,

*Accidens non
producit sub-
stantiam in
virtute sub-
stantiae.*

cidens : igitur accidentis virtute propria habebit actionem, quæ non consequitur naturam suam præcisè secundum se, quod ipsi negant. Si autem illa virtus sit aliquid in accidente, cùm nihil in accidente sit nobilius ipso accidente, sequitur quod si accidentis virtute propria non potest producere substantiam, quod nec virtute alicuius, quod est in eo.

Si dicas quod illa virtus, qua accidentis agit, sit habitudo istorum, cùm destruxta substantia panis in Eucharistia, & separato accidente habitudo accidentis ad substantiam sit habitudo ad nihil, quia panis non manet, sequitur idem quod prius, scilicet quod accidentis in virtute nihil generabit substantiam. Nec potest dici aptitudinalis ad substantiam, quia respectus ad aptum natum, est non ens, vel ens secundum quid. Sed ad generationem illam est actus realis, & termini similiter ; igitur non potest agere in illum per habitudinem istam ad substantiam.

4.
Secundo.

Agens infor-
matum genitum

Item secundò sic : nihil quod ex natura sua propria aliiquid immediatè, & actualiter causat, est instrumentum respectu illius, quia de ratione instrumenti est quod agat virtute principalis agentis, tantum agens, quia ab eo motum. Patet de securi & manu. Sed nihil in virtute sua propria habet immediatè illud, ad quod ipsum principale agens mouet, quia nihil habet ex natura sua, quod superius agens moueat ipsum: igitur impossibile est quod accidentis virtute & natura sua propria sit instrumentum aliiquid actualiter causans, sed tantum apparetur causans, vt quia aliud, sicut substantia, potest vti eo in agendo ; sed accidente separato nulla substantia vitur in agendo ; ergo accidentis separatum non agit instrumentaliter virtute alicuius substantiae.

Item, quicquid aliiquid causat non motum ab alio, respectu illius est causa prima, & mouens principale, quia non agit, nisi in virtute propria tantum. Sed accidentis separatum à substantia non mouet, nec generat virtute substantiae: igitur si accidentis separatum attingat formam substantiam, vel compositum substantiale, hoc est in virtute propria.

Tertia.
Quod agit
propria vir-
tus est agens
principale.

5.
Quarto.

Aristot.
Substantia
perfectionis non
potest causari
ab imperfe-
ctioni.

Calor est in-
dissociabile prin-
cipium diger-
endi & alter-
andi.

pium alterandi aquam, vt calor ignis, qui est accidentis, & non substantia eius, qui ignis vitur calor tantum ad calefaciendum: sed in ultimo instanti, quando inducit forma ignis, & est ignis, tunc non est calor principium inducendi ignem in materia, vbi praefuit aqua, vel aer, sed tunc cessat calor agere, & omnis alteratio in materia, & in illo instanti ignis per suam formam substantialem attingit materiam, & ex se immediate subiecto inducit in eam formam substantialem sibi similem. Vnde calor solum est causa prævia, & disponens ad generationem, & forma substantialis tantum inducens talem formam, & terminum generationis principalem.

Dico igitur quod calor est instrumentum animæ nutritiæ, ad nutriendum, alterando, & digerendo nutrimentum, vt sic summe alteratum, virtute animæ nutritiæ in fine alterationis converteratur in substantiam nutritiæ, sed non corruptitur, nec generatur aliter aliquid ipsius nutrimenti virtute caloris, nisi vt dictum est, quatenus eius actio prævia est, & dispositio ad actionem animæ corruptiæ, vel generatiæ. Patet secundum illam distinctionem instrumenti in hoc 4. * In proposito autem accidentis non est instrumentum in agendo, & idè hoc accidentis nullo modo potest generare substantiam, quia illam nullo modo habet in virtute sibi, quia dicere quod accidentis virtute propria possit generare substantiam, est mihi æquæ absurdum, & impossibile, sicut dicere quod musca potest producere colum.

6.
Sola forma
substantialis
inducit ter-
minum prin-
cipalem ge-
nerationis
substantialis.

* d. i. q. i. n. &
& seqq.

S C H O L I V M II.

Vera sententia, accidentia separata, eque bene age-
re in sensu, & in contraria, sicut si essent unita. Ratio,
quia sunt principia formalia harum actionum, sed nulla
virtute possunt immediatè causare substantiam, sine
separata sunt, sine unitate, hoc fuit probatum contra Diuum
Thomam. Vide ipsum in Oxon. hic à nn. 7. Habet optimam, & selectam doctrinam in solutione inflationariorum, & argumentorum, de quibus latius ibidem à
nn. 10.

R Espondeo itaque ad questionem, & dico quod triplex actio potest intelligi accidentibus separatis conuenienti: una, quæ est sensibilis in sensu; alia in contrarium corruptendum; tertia in virtute substantiae, generare substantiam. Dico igitur quod accidentia separata possunt agere duabus actionibus primis, sicut possent, si essent in subiecto, quod ostendit sic : Cuiuscunque actionis aliqua forma est totale principium actionum, si illa forma est per se, adhuc potest in illam actionem, si non sit sub modo opposito, modo conuenienti tali actioni; sed qualitas in quantitate tantum duarum primarum actionum est totale principium actionum: igitur si est per se in quantitate separata, potest in illas actiones duas. Maior patet: quia prædicatus includitur in subiecto. Minor patet, quia circumscripto quocunque accidente, vel eo separato, nihil tollitur ab eo, nisi subiectum, quod non facit unum cum eo, nisi per accidentem; respectu autem unius per se actionis est unum per se principium elicitiū illius, & per consequens subiectum non pertinebat ad per se, & totale principiu illarum actionum. Et ex hoc sequitur ultra, quod non est miraculum, si accidentis separatu agat per se illas duas actiones, cum sit

7.
Refutatio Do-
ctoris
Triflex a-
ctio acciden-
tia.
Accidentia se-
paratum po-
test immuta-
re sensum &
corrumpe
contrarium.
Probaturpri-
mo.

sit totale principium earum , & habeat modum conuenientem illis , quia extennum ad extensio nem quantitatis,in qua est,& non indiuisibilem.

3.
Accidens nec separatus, nec coniunctus attingit substantiam productionem. Probatur secundum.

Quantum verò ad tertiam actionem , dico quod illa actio , qua fit generatio , & producitur substantia , non conuenit accidenti , siue sit in subiecto , siue non . Et & licet aliquo modo posset sibi competere in subiecto existenti , nullo modo tamen ut separatur à subiecto , vt superius probatum est , quod etiam ostendo modo vnicaratione : omne totale generans vel est vniuersum , vel æquiuocum : si vniuersum : est eiusdem speciei cum generato , & producito , & per consequens à quo perfectum cum eo sed si est æquiuocum , est perfectius genito ; igitur cùm accidentis non sit neque à quo perfectum cum substantia , neque perfectius ea , sed omnino imperfectius , sequitur quod nullo modo sit principium generantium substantiarum , & maximè separatum à substantia , nec vniuersum , nec æquiuocum : ergo nullo modo .

Responso Gofredi & aliorum.

Dices quod non oportet agens æquiuocum semper esse nobilioris suo effectu , quia imperfectius potest esse principium producendi perfectius .

9.
Impugnatur primo.

Genitum est adæquatus terminus potentia generantis vnuocis.

Contra : licet illa propositio , quod ignobilius non potest esse totale principium actuum perfectioris , sit mihi ita per se nota ; sicut aliqua in tota Philosophia tamen probo eam sic : generans vniuersum habet genitum , vel productum per generationem , pro termino adæquato suæ potentiae ; sed quod est terminus adæquatus potentiae perfectioris , impossibile est quod sit terminus adæquatus potentiae imperfectioris ; quia dato quod sic , statim sequitur quod neutra potentia est imperfectior alia , quia potentia imperfectior nec potest habere terminum adæquatum potentiae perfectioris : subiectum includit primum ; igitur cùm potentia æquiuoca sit perfectior & nobilior , quam potentia vniuersa , est impossibile quod sit imperfectior suo effectu adæquato .

Secundum .
sol & homo generant hominem.

Item secundum sic : vbi cunque concurrunt illædux causæ ad aliquem vnum effectum causandum , vniuersa scilicet , & æquiuoca , semper causa æquiuoca est perfectior vniuersa . Patet inducendo , & patet de substantia vniuersi & æquiuocæ prædicta . Nunc autem quod causa æquiuoca non potest per se sola in illum effectum , hoc est imperfectionis in ea . Patet de Sole , qui non generat hominem , nisi mediante causa vniuersa , vt hominem ; igitur si causa æquiuoca se sola posset producere effectum , supplens vicem causæ vniuersæ , in duplo esset perfectior , quām vniuersa tantum ; igitur impossibile est quod causa totalis alicuius & æquiuoca sit imperfectior producto .

10.
Terter.

Item tertium sic : forma , qua est principium agendi æquiuocæ , si daret alicui esse formaliter , non constitueret aliquod ens in gradu perfectiori , quām sit gradus suæ formæ ; igitur si communiceat suum esse imperfectius , non posset constituere illud , cui communicat suum esse , in gradu perfectiori , quām sit gradus suæ formæ ; sed dare esse alicui effectui tantum est imperfectius esse suum communicare , quām si daret suum esse formaliter , sicut Sol producendo vermeum imperfectius communicat suum esse , quām si produceret alium Solem , & communicaret suum esse formaliter , impossibile est igitur quod aliquod agens effectiū producat aliquid habens gradum entitatis perfectiorem se .

Quartum sic : licet genitum & productum realiter non sunt duo , sed per se vnum tantum ; ex Quartu.

quo tamen ponitur excedere in perfectione suam causam , dividatur per intellectum in duos gradus ; vnum , secundum quem adæquatur perfectioni suæ causæ , & dicatur ille gradus A , &

in gradum , qui excellit suam causam , qui dicatur B : secundum A igitur tantum adæquatur suæ causæ . Itis suppositis , quanto à quo est B : & ista

perfectio , secundum quam excedit suam causam ab illa causa : non , quia tunc A non est adæquatum suæ causæ : nec à se , quia nihil est a se in

enitiate , nec perfectione secundum Augustinus . de Trin . lib . cap . 1 . si igitur effectus , scilicet B excedit suam causam , sequitur quod B erit à nihil , & non est in virtute suæ causæ : omne enim cau-

lans aliud , habet illud in se formaliter , vel virtualiter . Si enim nullo modo haberet illud , nullo modo illud produceret , quia cùm hoc sit fal-

suum , sequitur falsum . Patet igitur quod nun-

quam est concedendum imperfectius esse causam

totalem perfectioris , propter aliquam difficulta-

tem specialem , vt propter virtutem producti-

um in semine ad producendum factum , vel ani-

mal ex prefractione , vbi non apparet generans

viuum ; nunquam enim propter huiusmodi diffi-

cultates neganda est illa propositio per se nota ,

sed citius recurrentum est ad Deum causantem ,

sed de hoc in secundo * vbi tacitum est de pro-

ductione animæ sensitivæ : concedo igitur quan-

tum ad illam tertiam actionem , quod illa non

potest competere alicui accidenti separato , nec

in virtute propria , nec in virtute substantiarum , vt

ostensum est .

* In Oxo-
d. 18. q. vn.

Omnis causa
præhabet suū
effectum in se
formaliter
vel virtuali-
ter .

S C H O L I V M III.

Obiicit aliqua contra primum dictum , que posse soluit , declarans quomodo qualitas possit regere actionibus diuersis , intentionali in sensum , & reali in contrarium ; quia passa harum sunt diuersa : nam receptuum formæ secundum esse materiale , non est receptuum eiusdem secundum suum esse intentionale . Vide ipsum hic in Oxon . n . 18 .

Ed contra istam solutionem arguitur : primid S contra hoc , quod non videtur accidentibus competere duplex actio , vna in sensum , alia in contrarium , quia agens naturale non agit ex electione , sed secundum inclinationem , immisionem , & instinctum naturalem , Philosophus enim secundo physic . tex . 88 . distinguens agens naturale contra agens ex electione , & à proposito , dicit quod agens naturale immittit in vnum passum , immittit & in aliud ; igitur sicut agens est idem , ita immisio , & actio eius erit eiusdem rationis .

Item secundum sic : Eiusdem principij actui est tantum vna actio formalis ; sed idem principium actuum est , quod agit in sensum , & in contrarium , quia eadem qualitas simpliciter ; igitur est eadem formalis actio hæc , & illa .

Contra secundum , vbi dicitur quod accidens separatum potest in omnem alterationem necessariam ad generationem , in quam possit coniunctum , quando est in subiecto , & tamen quod nullo modo agit in generatione , arguo sic . Si qualitas separata potest in omnem alterationem , in quam potest coniuncta in subiecto , disponendo præiù ad generationem , igitur species vini in Eucharistia possunt alterare aquam vīque

12.
*Contra primum objetetur pri-
mo.*

Aristot.

Agens natu-
le quid?

Secundum .

13.
*Contra secun-
dum objetetur
tertio.*

S C H O L I V M I V .

An accidens separata posse, alterare ejusque ad gradum incompositibilem formam eius in quod agunt.

Alteratio est eirea materiae.

14.

Ad obiectio-
nem primam

Realis & in-
ventionalis
quomodo sunt
duae actiones.

Agens naturale non semper inducit eandem formam in omne passum.

Varietas dif-
positionum cuius varieta-
tatem formam.

Ad secundam.

vsque ad gradum incompositibilem formæ aquæ; aut igitur in inductione illius gradus incompositibilis formæ aquæ, manet aqua, & hoc est impossibile; quia tunc non esset sibi incompositibilis; aut corruptitur forma aquæ in nihil, quod simpliciter est impossibile, quia omnis actio, & alteratio præsupponit materiam; si corruptitur in aliquid, aut in accidens separatum, & tunc accidens potest per se esse virtute propria; aut corruptitur in substantiam; & habetur propositum. Quod si qualitas separata possit alterari, sicut quando est in subiecto, quod possit generare substantiam, concedenda est igitur qualitatibus tertia actio, quam negas sibi inesse, vel neganda est secunda actio, quam sibi attribuis.

Ad primum illorum dico, quod duas sunt actiones, quibus qualitas agit in sensum, & in contrarium, cuius probatio est; Nam quod est receptuum alicuius formæ secundum esse eius materiale, non est receptuum eiusdem secundum esse eius intentionale. Patet per Philosophum secundo de Animate. 71. & 121. & 3. de Anima. tex. 14. vbi vult quod receptuum soni oportet esse absonum, & receptuum coloris intentionaliter non est coloratum ut diaphanum, vel saltum possibile est aliquid esse receptuum formæ secundum unum esse, & non secundum aliud esse; igitur potest esse actio ad formam secundum esse eius materiale, ut ad terminum, & si non sit actio ad formam, ut ad terminum secundum eius esse intentionale, & per consequens hæc actio non est illa, quia possunt esse sine se inuicem: sed actio in contrarium est sicut ad terminum secundum eius esse materiale, actio in sensum est sicut ad terminum secundum eius esse intentionale, igitur hæc non sunt eadæ actio.

Quando igitur arguitur primum, quod accidentis naturale non agit per electionem; igitur quod immittit in unum passum immittit & in aliud. Respondeo, quod non sequitur; Sol enim non agit per electionem, sed naturaliter, & tamen non in omne passum immittit eandem formam, vel inducit eandem formam: in uno enim passo causat unum, in alio aliud. Quando enim inuenit passum alio, & alio modo dispositum, inducit aliam, & aliam formam. Patet in constructione luti, & dissolutione glacie; vbi enim non esset varia dispositio in passo, non esset varietas formarum, quas immittit in passum. Eodem modo qualitas est quasi actua illimitata ad agendum in sensum, & in contrarium, quia aliquod passum inuenit sensum, & aliud contrarium; ideo alium effectum immittit in sensum, & in contrarium: licet enim non agat per electionem, non est tota causa effectus, sed necessariò requirit materiam concordantem, & ideo secundum diversitatem materiarum erit diuersitas effectus; ita etiam est de Sole, & de omni virtute illimitata actua naturaliter.

Ad secundum, cum dicitur, quod si est unum principium actuum, est una actio: Respondeo quod consequentia non valet, quando principium actuum est illimitatum ad multos effectus producendos. Patet de potentia creatiua Dei illimitata respectu omnium creaturarum; & de Sole respectu plurium effectuum. Solum enim est ista maior vera de agentibus imperfectis, & principio actiuo imperfecto, & limitato ad unum.

Tertiam obiectionem contra secundum dictum solvit subtilli, & longo examine, ostendens, per accidentia alterantia non produci gradum qualitatis in compitibilem formæ corruptendæ; nec expelli gradum ei necessarium, sed post quam alteram materialam, quantum possunt, producendo gradum proximum gradu incompositibili, tunc substantia alterantis producit substantiam, quando vero in alterante accidentia sunt separata, & sine substantia, vt in Eucharistia, tunc effusus iste producitur à causa extrinseca uniuersali, scilicet a calo, vel à Deo suppleme vicem nature.

15.
Ad Tertiam.

A D tertium dico quod cōsequentia non valet, si accidentia separata possint in omnem alterationem, in quam possunt quando sunt in subiecto: sicut ipsis generare substantiam; siue enim sint in subiecto, sive separata, nunquam generant, nec attingunt ad terminum generationis substantiarum, nisi præmè & dispositiù, ut dictum est: sed postquam alterauerint materiali quantum possunt, & disposerint ad inductionem formæ substantialis, lequitur in ultimo instanti inductio formæ substantialis virtute formæ substantialiis generantibus, & non virtute accidentium, quia posito quod tunc in ultimo instanti non essent accidentia, sed dormirent, vel suspenderentur, nihilominus sequeretur inductionis formæ substantialis in materia; non igitur sequitur forma substantialis, vel geniti, in ultimo instanti virtute qualitatum actiuarum, & accidentium talium; sed virtute formæ substantialis, quæ per generationem assimilat sibi materiali in quam inducit similem formam.

Forma susten-
tialis inauen-
tur a forma
substantiali
generantis
tanum.

Et cum dicitur quod qualitates alterando possunt inducere gradum incompositibilem formæ substantiali rei corruptendæ. Dico quod hoc falsum est, & hoc probo demonstratiuè, ut mihi videtur, quia vsque ad ultimum instanti corruptionis remanet forma substantialis, etiam secundum eos, qui non ponunt formam substantiali recipere magis & minus; sed vsque ad ultimum instanti tantum remanet alteratio; igitur quamdiu remanet alteratio, tamdiu remanet forma corruptenda; igitur nunquam per eam corruptir nec per consequens inducitur aliquis gradus qualitatis incompositibilis formæ rei corruptenda.

Sed dices, quod saltem per alterationem introducitur gradus proximus corruptioni formæ substantialis, ita quod statim post illum gradum sequitur corruptio formæ substantialis.

Inflantia.

Respondeo quod quando qualitates alteratiæ coniunguntur cum forma substantiali generantibus, tunc inducunt gradum qualitatis proximo corruptioni per alterationem, forma substantialis generantibus corrupti agendo in formam substantialiem rei corruptendæ, & inducendo formam substantialiem sibi similem; sed quando qualitas ponitur separata a subiecto tollitur actio forma substantialis generantibus, quia tunc non existit modo conuenientia ad agendum, & per consequens tollitur principium generationis, & corruptionis; & ita nec tunc est corruptio, nec generatio, à principio intrinseco generationis, & corruptionis.

Solutio.

Dices, igitur si accidentia maximi ignis essent separata, & agrent in aquam minimam alterando

Substantia
tantum cor-
rumpitur a
substantia.

17.
Reflexa.

terando ipsam, quantum possent, sequitur quod nunquam corrumperetur minima aqua, sed perpetuo remanceret aqua, quantumcunque calor ignis intensissimus foret sibi in quantitate separata approxinatus.

Solutur.

*Accidentia
ignis separa-
ta non possunt
guttam aqua
corrumperere.*

Respondeo quod si aliunde non concurredet aliquid aliud agens quam qualitates ignis separatae à forma substantiali ignis, in perpetuum staret aqua non corrupta propter illas qualitates, quia nunquam potest forma perfectior ab imperfectiori generari, vel corrumpi: verisimile tamen est quod tunc corrumperetur aqua ab agente vniuersali, quod habet virtutem generandi, & corrumpendi formas substantiales imperfectas, vt à toto celo, quia vbi materia est disposita ad formam imperfectam, constellatio vniuersalis inducit ibi formam illam corrumpendo contraria, quæ præfuit: & si agens tale non posset inducere ita perfectam formam sicut est illa, ad quam materia est disposita, Deus suppleret vicem naturæ sine nouo miraculo. Patet de inductione animæ per creationem in corpus organicum summè ad illam dispositum, respectu cuius tota natura citra ipsum deficit in agendo.

Contra ista & primò contra illud, quod dicit quod qualitates alterando non possunt induce-re gradum incompossibilem formæ substantia-lis cortumpendæ; arguo sic: Omnis gradus qualitas est eiusdem rationis cum alio gradu qualitatis; igitur virtus, quæ potest corrumpe rnum gradum, potest & aliud; igitur alterans in alterando illud potest corrumpere primum gradum, & medium qualitatis corrumpendæ.

Item, videtur quod illud dictum in ista qua-stione repugnaret illi, quod dixi in priori qua-stione immediatè præcedente. Fixi enim quod agens naturale alterando potest corrumpe re qualitates in Eucharistia, tunc arguo: Alterans alterando species vini, potest corrumpere vltimum gradum saporis vini, sicut primum, vt con-cessum est; ergo eodem modo, si sub illis specie-bus esset substantia vini, posset alterans corrumpere vltimum gradum saporis vini. Consequen-tia patet, quia existentia accidentis sine subiecto non tribuit accidenti aliquam virtutem maiorem, quam vt in subiecto: igitur quicquid alterans potest facere circa illa quando sunt separata, multò magis potest facere quando sunt in subiecto: sequitur igitur, vt videtur, quod alterans potest inducere gradum qualitatis incom-possiblem substantiaz corrumpendæ.

Respondeo, quod hoc nulli deberet esse du-bium, maximè philosophanti, quod impossibile sit quod alterans alterando inducat gradum incompossibilem alterabili suo, vel forma rei cor-rumpendæ, dum res manet corrumpenda, quia vniuersaliter nullum mouens inducit per mo-tum gradum incompossibilem suo mobili, quia dum mouet, aut alterat, necessariò manet mobi-le, & alterabile, quia si non maneret, vel nec-cessariò oporteret alterans inducere oppositum in opposito, vt albedinem in nigredine; vel dum alterat non inducit gradum incompossibilem suo alterabili, sed tantùm in vltimo instanti alteracionis inducit gradus incompossibilis non alterabili, quia tunc maneret inalterabilis, sed incompossibilis formæ substantiali cortumpendæ, & præexistenti, sed nullo modo incompos-sibilis formæ, vt formæ existentis.

*19.
Responso.*

*Mouens non
potest induca-
re gradum in-
compossibilem
mobili.*

Ad primum igitur istorum cùm dicitur quod potens corrumpe rnum gradum, potest & om-nem gradum, quia sunt eiudem rationis: Dicò quod hoc verum est quando quilibet gradus est eiudem rationis in se, & in comparatione ad passum, quod non magis determinat sibi vnum gradum, quam aliud Si autem passum determi-nat sibi vnum gradum, & non aliud, non sunt eiudem rationis in se & in comparatione ad ipsum Nunc autem ignis necessariò est aliquis gradus qualitatis alterantis, & non quilibet; & idèd in comparatione ad ignem non sunt eiudem rationis, quia ignis determinat sibi ultimum gradum tanquam propriam passionem eius, sine qua non potest esse, & tamen nullum priorem gradum sic sibi determinat.

Dico igitur, quod non sequitur quod alterans potest inducere vnum gradum, vel si potest in-ducere vnum gradum, potest & omnem, & ma-xinè in passo, quod necessariò requirit vnum, & non aliud, quia tale alterans non potest corrum-pe rnum gradum, nisi possit corrumpe rsub-stantiam, & tunc non induceret gradum incom-possiblem ei: sed isto modo non est in propo-sito, quia qualitates alterantes sic separatae à sub-stantia non possunt inducere talem gradum incompossibilem ei, quia substantia non potest generari de nouo, nec corrumpi, nisi à substanciali.

Ad secundū cùm dicatur quod si maneret quā-titas vini sub qualitatibus vini, alterans posset omnino corrumpere istas qualitates in quantitate, & inducere contrarias; concedo quod posset cor-rupere species illas, si essent separatae à substanciali, & ultimū gradū qualitatis vini sed non sequitur, quod infertur: igitur alterans, si esset separatum à substantia, posset similiter corrumpere ultimū gradum qualitatis vini existentis in substantia vini; & causa dicta est prius, quia quando qualitates sunt separatae à substantia, & sunt in quantitate, sunt eiudem rationis secundū suos gradus in se, & in haberi à qualitate, quia quantitas nō deter-minat sibi quācunque gradum, quia ita est indif-ferens ad minimū sicut ad maximū. Et idèd agens, quod potest in vnu gradū qualitatis in quantita-te, potest in omnē, sed si qualitates illæ essent in substanciali vini, quia substancialia vini determinat sibi certū gradū qualitatis, & saporis, sive quo nō ma-net substancialia vini, & idèd si alterans esset qualitas, & non in substanciali, sed in quantitate, nō pos-set corrumpere omnē gradū qualitatis in substan-tialia vini, quia non gradū illum necessarium substancialia vini, quia illum non possit corrumpere, nisi possit corrumpere substancialiam vini, quod non potest, sicut nec generare ipsam, nec ali-qui aliā formam substancialē.

Ad primam rationem principalem quando arguitur quod destructo priori destruitur poste-rius, verum est quando posterius essentialiter de-pendet à priori. Nunc autē actio accidētalis for-mæ accidentalis non dependet ab inesse eius in subiecto essentialiter; quia inesse eius ad subiectū non est nisi quidam respectus extrinsecus & cō-tingenter adueniens: dependet autem actio ac-cidentalis ab esse eius, & idèd quando non est, non potest agere, licet posset agere quando non est in subiecto actualiter, si esset separata.

Ad confirmationē de immediatione, dico quod non est necessarium semper quod destructo isto, quod immediatiū se habet ad aliquid, destruatur illud, quod mediatiū se habet ad illud, nisi quando

*Ad primam
objectionem.*

*Gradus eius-
dem forma in-
ordine ad sub-
iectum possunt
esse diversa
rationis.*

*20.
Ad secundam
objectionem.*

*Quantitas
est indifferens
ad quemlibet
gradum
qualitatis.*

*Substantia
det miniat
sibi gradum
qualitatis, si-
ne quo non
maneret.*

*21.
Ad argumen-
tum principa-
le primum.*

*Inesse subiecto
est resp. atus
extrinsecus
accidenti.*

Ad confirm.

Quando de- quando mediatum dependet ab immediato,
fructu imme- sicut ad causam, & est ordo causalitatis inter
diationi de- illa, vt quando immediatum est causa mediato-
struitur me- ris, quia destructa causa destruitur & effectus;
quando vero vnum non dependet ab alio in
ratione causæ, sed utrumque ad tertium, vt ad
causam, sicut duo effectus ordinati secundum
immediationem, & mediationem eiusdem cau-
sa; tunc oportet quod destructo effectu immediato, destruetur mediatus, quia sic immediata-
Quonodo im- tum non est causa mediati. In proposito enim
mediatus est illud quod immediatus se habet ad accidens,
accidentis in- sicut eius inherentia, quam actio, non est cau-
esse quam a- sa actionis, & ideo non sequitur quod acci-
zero. dens non possit agere si non inhereat; sed cau-
sa utriusque est ipsam essentiam accidentis.

22. Ad secundam, & ad primam confirmationem.
Ad secundam. nem, cum dicitur quod non est idem, *quod est,*
et quo est. Dico quod verum est loquendo de
Boëtius. entitate, sicut loquitur Boëtius, quia in nullo
ente, excepto primo, est idem quod est ens, &
quo est ens tale, sicut non est idem, quo homo
vt anima, & quod homo; si vero loquatur de
agere, quod non est idem quod agit, & quo agit, non
sunt idem; verum est idem eodem modo se ha-
modo dicuntur bens, & ita forma accidentalis non eodem
modo se habet, quando in subiecto est ratio
formalis, qua compositum agit, & quando est
per se separata, vt totale agens, & quod agit.

Actio est so- Et ad secundam confirmationem, cum dicit
lius supposi- quod actio est solius suppositi, verum est, vel
tu exponitur habent modum suppositi, quia tunc est per
dupliciter. se ens, & nihil aliud informans. Hoc patet de
anima intellectiva, cui conceditur agere, quando
est per se separata, quia tunc habet modum
suppositi.

Ab sedē ab- Aliter potest dici, quod quando aliquod ab-
stracta respé- stractum respicit plura, ab illo possunt (vt di-
cōdūo accipit- cūm est lib. i. d. 5. & 7.) accipi plura denomina-
tur multa tia denominantia plura, ad quæ cadit illa for-
concreta. ma, & secundum ordinem, acut ab hoc abstrac-
to potentialitas accipitur hoc contractum pro-
ximum, quod est potentia, & dicitur de calore, qui est potentia calefactiva: & vltius hoc
concretum quod est potens, & dicitur de igne
habente calorem. Eodem modo in proposito
actio respicit plura, scilicet formam, quæ est
principium quo actionis, & suppositum, quod
agit, & ideo si habemus concreta appropria-
ta, posset forma ab actione denominari, sicut
modus suppositum denominatur ab actione;
tale autem concretum non habemus in vsu. Et
fortè huiusmodi ratio est, quia secundum Philosophum in Prædicamentis, dicuntur a casu, siue a cadendo denominativa, & per conse-
quentes quantum magis est cadentia alicuius for-
mat ad extrinsecum; tanto magis est in vsu. Et
ideo magis habemus in vsu denominativum,
quo suppositum denominatur ab actione, ad
quod vltimè cadit illa forma, quam denominati-
vum alicuius alterius vel actionis, vel for-
mat, vel principij. Quando igitur dicitur quod
ultimo denomi- actio est solius suppositi, verum est vltimate ab
nati, for- ista denominari. Immediatus tamen & prius
ma vero quæ- est ipsius formæ, quæ est totalis causa illius
doue ut de- actionis, quando est separata, & causa forma-
nominationi pro- lis, quando est coniuncta.

23. Ad tertiam cum dicitur quod agens & pa-
titur ut tiens debent communicate in materia; dico
Ad tertium. Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

quod sufficit communicatio aptitudinalis, &
non necessariò requiritur actualis. Et cum probas
quod debent agens & patiens habere con-
tractum naturalem, concedo, & quod species
tangant contactu naturali illud, in quod
agant, quia ut sunt in quantitate, habent vir-
tutem in se, qua possunt alterare, & trans-
mutare contrarium, nec illa quantitas in
qualitate species est quantitatis mathemati-
ca, propter solam abstractionem à subiecto, à qualitatib-
us, etiam propter abstractionem ab actibus, à naturali-
bus.

Per hoc patet ad illam confirmationem de
3. Metaph. nam quantitas in proposito non est
principium agendi, sed sola qualitas, sicut nec
cum est in composito, sed sola forma.

Ad quartam, cum inferatur quod tunc spe-
cies intelligibilis, si esset separata, intellige-
ret, & charitas separata amaret. Respondeo
quod si species esset totale principium intel-
ligendi, vel charitas totale principium aman-
di, ratio bene cogerer, sed cum non sint talia
principia, scilicet totalia, sed partialia diminu-
ta, non sequitur quod si essent separata, per
se possent in actu, quia non per le totaliter
competit eis, sed inquantum concurrunt cum
aliis, quæ alia deficiunt in proposito. Dato
etiam quod species nullo modo esset princi-
pium intelligendi, sed solus intellectus,
multò minus tunc sequeretur si per se es-
set; dictum est autem in secundo * quod * in Oxon.
non est totale principium intelligendi, & d. 3. q. 10.
ideo non est contra me. Dato etiam secun. D. T. o. m.
dum vnam opinionem, quod esset totale prin-
cipium intelligendi, adhuc non sequeretur
quod intelligeret, si per se esset, quia non est
principium intelligendi, nisi cum passo, quod
est intellectus possibilis; quem non haberet
sibi approximatum, in ratione passi, si esset se-
parata. Similiter diceret aliquis, intelligere non
est ipsam efficere intellectu, sed ipsam pati.
reciperi; ideo quantumcunque species vt to-
tale principium efficieret eam, dum tamen
eam quis non reciperet, non posset elici intel-
ligere; sed si eam reciperet, tunc concluderet
argumentum, quod species intelligeret, si esset
per se.

Ad quintam dico quod pro me sit, quod
species Eucharistia separata non sunt princi-
pium generandi compositum. Sed ex alia parte
de forma substantiali etiam esset contra me,
quia si forma substantialis esset totale prin-
cipium generandi compositum, & non qualita-
tes actiue, sequeretur quod si forma substantialis
esset separata à qualitatibus eius, posset
generare. Dico quod sicut qualitas est totale
principium alterationis, quando est in subiec-
to, ita & separata à subiecto existens in quan-
titate est totale principium hujus alteratio-
nis. Et eodem modo si forma substantialis ignis separata
ignis est totale principium generandi ignem, ita genera-
re ita esset principium totale, si esset separata, & ignem
generaret formam ignis, si materiam eius esset
disposita, per alterationem præviam dispo-
nentem eam.

Et si dicas quod ipsa separata est simplex, &
genitum est compositum; & secundum Philo-
sophum 7. Metaph. ext. 28. simplex separatum
non est principium generandi compositum.
Dico quod Philosophus loquitur de simplici-
Respondeo.

*Aristot. errat
sive tenendo
ordinem cau-
sarum na-
turalium esse sim-
pliciter ne-
cessarium.*

bus talibus, quæ formæ sunt immateriales, quia secundum ipsum impossibile est, formam materiale separari, quia ponit quod ordo causarum vniuersi, quem modò videmus, esset necessarius, & per consequens Intelligentia non posset aliquid mouere, nisi mediante orbe, alterando materiam eius. Sed nos aliter ponimus, quia nos concedimus primam Intelligentiam, ut Deum, immediate posse materiam cuiuslibet disponere, & in eam formam inducere.

*Ad tertiam rationem op-
positam:*

Duae primæ rationes ad oppositum sunt concedendæ. Ad tertiam, dico quod possunt in omniem actionem, quando sunt separata, sicut quando sunt in subiecto. Si tamen dicitur quod quando sunt in subiecto, sunt principium generandi formam substantiale; dico quod hoc est falsum, ut dictum est. Sed forma substantialis generantis immediate est principium generandi, vel generantis supposita prævia dispositione materiae per alterationem præcedentem.

QVÆSTIO IV.

Vtrum accidentia in Eucharistia possint corrumpi?

*Alenf. 4. p. q. 45. m. 1. art. 1. & 2. D. Thom. 3. p. q. 77. art. 5.
D. Bouau. d. i. 3. art. 2. q. 1. & 2. Richard. hic art. 2. q. 2.
Palud. g. 1. Durand. q. 3. Gab. q. 1. Suar. 3. tom. d. 34. f. 2.
Scot. in Oxon. hic q. 5. & 6.*

*I.
Argumentum
primum no-
gatiuum.
Boëtius.*

Vdò non: forma est simplex, & in invariabili essentia consistens, ex Authore sex Principiorum. Item, per Boëtium lib. 1. de Trinit. cap. 3: *Forma simplex subiectum esse non potest.*

*Aristot.
Secundum.*

Item 7. Met. text. 22. *Materia est, quare potest esse, & non esse: sed accidentia separata non habent materiam; igitur non possunt non esse.*

Item, si accidens separatum potest corrumpi, aut in substantiam, aut in aliud accidens, aut in nihil? Si in substantiam, igitur de accidente potest fieri substantia, & generari sine materia, quod falsum est, quia secundum Boëtium de duabus naturis, & una persona Christi, ista, que non communicant in materia, ad inuenient transmutari non possunt; si in aliud accidens, ergo potest naturaliter accidens generari, & sine subiecto, quia aliud potest naturaliter corrumpi per hypothesim: sed si in nihil, igitur agens causatum posset aliquid naturaliter annihilare, quod non est possibile.

Ratio ad opp.

Contra, accidentia in Eucharistia possunt frangi, teri, & digeri, & ita tandem corrumpi. Item, possunt nutritre, & ita tandem conuerti in substantiam rei nutriendæ.

S C H O L I V M I.

*Sententia D. Thome, & aliorum, corruptis spe-
ciebus redire materiam non annibilatam, nec conuer-
sam, sed de nouo creatam. Refutatur primum quod
dicitur, materiam conuersam, vel annibilatam non
posse redire eandem numero. Secundo, ostenditur*

*non posse formam substantialem induci in quanti-
tatem. Vide Doctorem hic q. 6. à num. 5. & q. 5.
à num. 4.*

*H*ic dicitur quod sicut qualitates illæ, que remanent in hoc Sacramento, habent si Opinio D millem, & conformem actionem actioni sub. Thom.

stantiae præexistentis sub illis, ita esse substans, quod conuenit dimensionibus, scilicet remanentibus sine subiecto, est conforme illi esse, quod substantia panis habuit, & idem esse dimensionum substantis tollitur, sicut substantia panis, prius existens, & esse eius tollitur, & eisdem passionibus, & eodem modo corruptuntur accidentia remanentia, sine subiecto in Eucharistia, sicut & prius corrupti poterant. Ultimè addunt in alia quæstione, quod si aliquid generaretur ex illis speciebus, oportet quod hoc fiat, vel de materia, vel de aliud supplente vicem materiæ; sed si materia panis fuit annihilata, non posset redire eadem numero, quia in nihilum redactum, non potest iterum idein numero sumi. Similiter si conuersum fuerit in corpus Christi, non potest aliquid de novo generari ex illis speciebus, per reditionem eiusdem materiæ, & idem ponunt duos alios modos, quibus hoc sit possibile. Unus est, ut noua materia creetur à Deo, non illa que prius, sed alia. Alius modulus est, quem magis videntur approbare, quod scilicet ait Commentator 1. Physic. & in lib. de substantia orbis, quod in materia generabilium, & corruptibilium, oportet intelligere dimensiones interminatas ante aduentum formæ substantialis, qua post accipiunt esse terminatum, & completum. Quicquid autem intelligitur ante aduentum formæ substantialis, hoc manet idem in generato & corrupto. Dimensiones autem illæ se habent ad genus quantitatis, sicut materia in genere substantia: igitur sicut dimensionibus illis datur esse, ut substantia in esse conformi substantia, quod præfuit, & terminacioni quantitatis, & omnibus aliis actibus; ita etiam datur eis quod primò sint sub esse alterius formæ naturali, & aliis accidentibus, quia de natura sua non habent quod tantum sublînt accidenti, sed etiam formæ substantiali, & tunc non oportet quod materia de novo fiat. Et hoc videtur redire in priorem modum, quod dimensioni detur natura materiæ proper propinquitatem ad ipsam, & sic illud generatum sit compositum ex materia & forma.

Contra illud quod primò dicitur, quod quantitas separata eodem modo potest tolli, & corrumpi, sicut cum est in materia, quia habet conforme esse illi, quod habuit in materia forma substantialis qua præfuit. Quæto enim quid intelligis per illud esse conforme quantitatis separata, aut quod quantitas post sui separationem acquirat nouum esse positivum, quod prius non habuit in subiecto, & improbatum est prius. Aut intelligis nouum esse priuatum, quia scilicet nunc non est in substantia, acquisitum per se, sed tunc non sequitur, si potest tolli ut esse priuatum & corrumpi quando est in materia, igitur si possit tolli, quando separatur ab ea, non habens esse in ea, sicut non sequitur, si aliquid potest pari quando est in principio primo passiuo conuenienti passioni, igitur potest

Quæstio IV.

691

S C H O L I V M I I .

potest pari quando non est in eo. Vnde illud esse conforme, est non causa ut causa, quare quantitas separata, possit tolli, & corrupti.

4.
Secundū. Contra, quod secundū dicitur, quod generatio non potest fieri per hoc, quod materia annihiilata redeat eadem numero, nec per hoc quod materia prius conuersa redeat eadem numero, quia utrumque est falsum, quia materia potest redire eadem numero utroque modo.

Sua materia Sicut enim per creationem facere materiam panis annihiilari redire; nam ista annihiilatio pro eo quod sequitur esse materia, non tollit aliquid de potentia Dei; igitur si nulleitas materia præcedens esse eius, non prohibeat eius creationem, per potentiam diuinam, nec eius nulleitas sequens esse eius, impediet creationem eius, quia tantæ virtutis est posse super vnam distantiam, sicut super aliam.

5.
Tertius. Item, quod tertii dicitur, quod si materia fit conuersa in corpus Christi, non potest redire, nisi corpus Christi redeat in quod conuersum est; hoc est falsum, quia corpus non est aliter in se, quia materia panis conuersa est in ipsum, quia non mutatur in Eucharistia; igitur nullo modo aliter se haberet, si materia post conuersione non ens, sicut ens; igitur &c.

Contra hoc, quod addunt, quod dimensiones pro eo quod præcedunt formam substantialiem in materia, & sunt per se, ideo habent modum materie, & possunt sicut materia trasformati forma substantiali; hoc est impossibile, quia nihil est receptivum per se alicuius perfectionis, quæ est alterius generis; dimensiones sunt in genere Quantitatis, forma substantialis de genere Substantiarum; igitur per hoc quod dimensiones sunt per se, non sunt in genere Substantiarum; igitur impossibile est quod informetur forma substantiali. Nam dicere formam substantialiem per se informare quantitatem, est idem dicere, quod albedinem informare Angelum; quælibet enim forma habet suum proprium suscepitum, ita quod sibi repugnat esse in alio susceptivo, quam in illo, ad quod determinatur ex natura sui generis.

Præterea, terminus generationis dicitur aliquid ad unum per se, igitur totum compositum ex eis non potest esse per se terminus generationis, igitur &c.

6.
Sexto. Item, ille ignis sic generatus habens dimensionem pro materia, & formam substantialiem ex ratione, esset ignis Mathematicus, non naturalis dissimilis alii ignibus compositis ex materia & forma substantiali, & per consequens Mathematicus non est eiusdem speciei cum eis.

7.
Septimus. Item, sequeretur generatio circularis talium compositorum Mathematicorum usque in finem mundi habentium dimensionem pro materia, & formam substantialiem, quia si talis ignis corrumperetur, & ex illa dimensione existente, per se generaretur aer, iste aer esset tantum Mathematicus, habens dimensionem pro materia, & formam substantialiem.

Similiter si ex illo aere generaretur terra, dimensione esset ibi pro materia, & forma substantialis pro reliqua parte compositi, & sic semper essent generationes Mathematicæ, quia fundamentum naturæ non esset ibi.

Primū dictum. Accidentia separata corrupti possent ab agente naturali, sique corruptis, non manet ibi corpus Christi. **Secundū.** Possunt qualitates specierum corrupti usque ad gradum incompossibilem pani, manente eadem quantitate. **Tertiū.** Corruptis speciebus, reddit per causam superiorum substantiarum, ad quam accidentia inducta disponunt. *Vide enim fisiūs de his in Oxon. q. 6. à n. 11. & q. 5. n. 4.*

Respondeo igitur, quod illæ qualitates possunt corrupti, & contraria cum forma Op:nis Dic:ta substantiali generari, quia si istæ qualitates essent in subiecto ultimato, vt in substantia, possent ab agente naturali corrupti, quia per hoc, quod sunt per se, nihil tollunt de virtute actiua agentis naturalis. Vnde siue accidentia sunt per se, siue in subiecto, semper agens habet eandem virtutem respectu eorum. Similiter licet sint in sola quantitate, & non in substantia, possunt corrupti sicut in substantia, quia sicut agens est quantum, ita hæc, vt in quantitate sunt, habent sufficietes, & conuenientes passiones omnis actionis, qua pateretur in subiecto: igitur sicut quando sunt in subiecto, possunt corrupti, ita quando non sunt in subiecto, sed in sola quantitate, possunt corrupti. Illis autem corruptis definit ibi esse corruptus Christi, quia statuit Deus quodquamdiu species de remanerent illæ species in Eucharistia, remansit illi corpus suum, & etiam quæcumq; citò illæ desinerent, desineret corpus Christi in illis esse. Desinente ibi esse corpore Christi, desinunt ibi esse accidentia sine subiecto, quia istud miraculum, quod accidens sit sine subiecto, non fecit Deus nisi in hoc Sacramento, & ideo desinente hoc Sacramento, desinunt accidentia esse sine subiecto, & per consequens desinente hic esse corpore Christi sunt contraria accidentia in substantia, vt in subiecto, & per consequens generatio nouæ substantiarum in materia, vt in subiecto.

Sed usque ad quid potest agens naturale Anagens naturale agere? Respondeo quod quantum est ex parte turale hic agentis naturalis, reueniet ibi quantitas sub possit reproducere sub qualitatibus contrariis; & cum accidentia non solum sint sine subiecto nisi quandiu manet Sacramentum, & corpus Christi sub eis, & ideo Deus retro quando in illo subiecto, in quo debeant ibi ducit substantiam ad quod accidentia esse, introducuntur contraria, reddit disponunt actionem diuinam sub illis accidentiis, & hoc non per miraculum nouum; traria sine nonno miraculo.

Ad primam rationem principalem potest dici, quod ille anchor sex Principiorum non loquitur de formis absolutis, sed de formis relativis illorum sex principiorum respectuorū. *Sola forma* Et verum est quod forma relativa non est va re peccata est triabilis secundum essentiam, sed invariabilis, & simplex: nō autem intelligit, interpretandus est secundum *in variabilis* *secundum es- timentiam*. *formam naturæ*. Eodem modo di- cendum

cendum est ad Boëtium. Et similiter ad illud Philosophi de materia.

Ad secundā. Ad rationem dicendum quod qualitas non corrumpetur in nihil, sed in qualitatem contrariam, qua etiam non est sine subiecto, quia sicut dictum est, desinente corpore Christi sub speciebus, substantia rediit.

Q V A E S T I O V .

Utrum ab agente creato posset fieri transubstantatio in speciebus, quantitate eadem non manente.

D.Thom. 1.2.quest.52. a.2. & 2.2 q.24.art.5. Gotfred. quodlib. II. q.3. Greg. hic a.2. q.2. Capt. d.18. q.1. Egid. quodl. 2. q.11. Conimb. i. de Generis c.5. q.17. & 18. Scot. in oxon. hic q.4. & 1. d.17.q.3. & 4. & 1. Phys. q.4. & 9. Met. q.14.

I.
Arg. primum negatuum.
Quid motus,
& quid mutatio?
Aristor.

R E V I T V R quod non, quia agens creatum non potest agere nisi vel per motum, vel per mutationem; sed motus & mutatio requirunt subiectum. Patet ex definitione motus 3. *Physic. tex. & com. 6. & 9.* quia motus est actus entis, & in definitione mutationis est aliter se habere nunc quam prius: aliter se habere presupponit subiectum mutationis, sed hoc non potest esse aliud subiectum, quam quantitas, quia hic non manet substantia; subiectum autem motus, vel mutationis, manet idem in toto motu, & termino. Patet ex Philosopho 1.lib. *Physic. text. 32. & 1. de generatione text. 37.* igitur omnis transmutatio circa species in Eucharistia necessariò requirit quantitatem eandem manentem,

Secundum Aristor.

Item 7. *Metaphys. text. 22.* agens non generat nisi compositum, & hoc dicit esse verum tam in generatione substantiali, quam accidentaliter, tam scilicet substantiali, quam accidentis. Et ratio ipsius ibidem est ista, quia generans non generat nisi ex aliquo praexistenti, quod est pars compositi geniti; igitur circa accidentia in Eucharistia non potest fieri transmutatio, nisi producatur aliquod compositum; sed in multis alterationibus non producitur compositum, quod est per se vnum; ergo compositum, quod est per accidens vnum; igitur in aliquo praexistente, quod est pars compositi geniti, quod est subiectum; & tunc vt prius: illud non potest esse nisi quantitas, igitur in tali transmutatione manet eadem quantitas.

Tertium.

Aristor.

Item, agens naturale non potest transmutare species in Eucharistia secundum augmentationem, & diminutionem, quia motus augmenti, & diminutionis, tantum conuenient animatis; sed omnis motus in quantitate, vel est augmentatione, vel diminutione, vt videtur per Philosophum 5. *Physic. text. 18.* igitur agens creatum nullo modo potest variare quantitatem Eucharistie; igitur omnis transmutatio possibilis fieri circa species in Eucharistia presupponit quantitatem, quae maneat eadem in toto motu.

2.
Ratio ad opp. prima.

Contra, illæ species possunt ab agente naturali frangi, & per consequens continuitas corruptitur quantitatis praecedentis; igitur &

eius unitas, quia continuitas quantitatis est eius unitas: quantitas igitur diuisa per fractionem non manet eadem, qua prius; motus igitur fractionis non necessariò requirit quantitatem eandem manere.

Item, circa illas species potest esse rarefactione, & condensatio; sed in condensatione est minor quantitas, igitur rarefactione, & condensatio non necessariò presupponunt eandem quantitatem manere, qua p̄fuit.

S C H O L I V M I .

Sententia Gotfredi in rarefactione, & condensatione specierum etiam ab agente naturali totam quantitatem precedentem depedit, & nouam acquiri; & adducit contra hoc tres instantias ipsius Gotfredi cum suis resonib⁹nibus.

Sed dicitur hic quod ita est de facto, vt non maneat eadem quantitas, nec secundum *Opinio Gotfredi*, nec secundum totū in rarefactione, & *condensatio* specierum in Eucharistia, sed quod totaliter definit esse quantitas prior, & noua induci incipiat; licet enim rarefactione sit motus in qualitate, maior tamen quantitas cōcomitatur rarefactionem specierum, quam earum condensationem, & quantitas rarefacta magis & minus est omnino alia & alia, quia prior corruptitur in aduentu secundā posterioris. Pro hac opinione potest adduci ratio istius Doctoris facta in augmentatione charitatis, & est ista. Termini motus sunt incompositiles; sed quicunque gradus quantitatis possunt esse termini motus: igitur vniuersaliter gradus maior in quantitate, & minor, sunt incompositiles, & vnu est aliud ab alio.

Obicit hic author contra se, si in rarefactione quantitatis specierum Eucharistie esset omnino noua quantitas, & alia ab illa, quae praecessit, tunc esset motus sine mobili, quia non manet quantitas prior, quae est subiectum illius rarefactionis, & augmentationis eius; nec aliud aliud, quia termini motus sunt incompositiles, quod est inconveniens.

Item, forma adducta de novo, & non de potentia materiæ, creature; sed si in transmutatione specierum per rarefactionem, & condensationem non maneret eadem quantitas, quae prius; tunc quætitas maior, & minor noua educeretur, non de potentia subiecti, vel alicuius alterius, quia nihil tale est in Eucharistia; igitur crearetur, & per consequens, cum agens naturale possit actione naturali illas species rarefacere, poterit de novo agens naturale formam creare, quod est superius improbatum.

Secundum.

Tertiò arguit sic contra se: Iamdiu manet ibi corpus Christi, quamdiu manent accidentia, quæ afficiebant panem conuersum in corpus Christi, & non diutius, quia quæ citè cessant, vel definit esse accidentia, & corpus Christi definit esse sub eis; sed per te, in rarefactione, & condensatione quantitatis vini non manet quantitas vini, quæ p̄fuit, sed definit ibi esse, & ita de aliis accidentibus quantumcunque intensis, vel remissis: igitur motis accidentibus rarefactione, vel condensatione facta in Eucharistia, definit ibi esse corpus Christi.

Ad primum illorum responderet, quod non est inconveniens motum esse sine mobili, quia sicut Deus potest dare esse formæ per se quietum,

3.

4.

Obicit fibi Gotfr. primus

5.

Gorredi re- tuip, & permanens, ita potest dare sibi esse per sp̄sio ad pri- se, in fluxu & fieri. Addit tamen quod non mam obie- est omni modo motus; nam ad motum es- sentialiter requiritur forma fluens, secundum tionem.

Ad motus si- & hoc potest competere formæ separata à possibilis sine subiecto. Sed aliud concurrit ad motum subiecto. quasi accidentaliter, scilicet quod secundum illum, aliquid alter se habeat nunc quam prius, & sine isto secundo potest Deus facere motum, licet non sine primo.

Ad secundā. Ad secundum respondet, & potest ex dictis suis elici duplex responsio: vna talis, quod sic est in potentia subiecti, vt de minori quanto educatur maius quantum, quando quantitas est in subiecto, ita quando quantitas non est in subiecto, vel separatur à subiecto, relinquitur quedam vis in ea, vt de eadem, quæ præcessit, possit fieri alia noua maior, vel minor, sine creatione. Per hoc ad formam rationis, patet, quod non sequitur creatio quantitatis nouæ, quia sicut prius maior quantitas fuit in potentia subiecti, quando quantitas erat in subiecto, & non in potentia quantitatis præcedentis, ita quando separatur à subiecto, est quedam vis in ea, quæ possit fieri maior quantitas, & idem sicut quando educitur de potentia subiecti, non creatur, ita nec quando separata fit maior, creatur.

Aliter tamen respondet in fine sic, quod si maior quantitas nec educeretur de potentia subiecti, nec haberet habitudinem ad quantitatem præexistentem, crearetur: nunc autem cum sit eiusdem rationis cum quantitate præcedente, & succedat ei immediatè sine interruptione secundum continuum & fieri, id est non creatur.

Ad tertiam. Ad tertium dicit, quod non solum est corpus Christi in Eucharistia dum manet pura quantitas, sed etiam dum manet quocunque accidens, quod prius maneret cum substantia panis, si non conuerteretur in corpus Christi. Tunc autem cum illa quantitate facta noua alteratione alia maneret substantia panis, si non esset conuersa in corpus Christi: sed si in Eucharistia maneat post conuersationem eadem, sequitur quod corpus similiter manet ibidem.

Alia verò ratio eius ad hoc, est ista, quia sicut quantitas habet immediatè à Deo esse per se sine subiecto, ita etiam habet immediatè à Deo omnia accidentia in se, quæ nata essent ei conuenire in subiecto, si esset in subiecto: sed si esset in subiecto posset habere maiorem, & minorem quantitatē, mediante subiecto, & accidentibus consequentibus; igitur similiter quando est sine subiecto potest fieri maior, vel minor mediante corpore Christi, & speciebus accidentium consequentium corpus Christi in Eucharistia.

S C H O L I V M I I .

Refutatur dicta sententia. Primò, quod accipit esse, & nullo modo in subiecto, creatur, vel tantum est à virtute creativa, ergo noua quantitas. Secundò, illa non potest includi in potentia præcedentis, cum sit ei incompossibilis. Tertiò, non est maior ordo minoris quantitatis ad maiorem, quam organizationis ad intellectuam, tamen hec creatur.

Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

*Alias urgentes rationes adducit contra hanc sen-*tentiam, de quibus fusius agit hic q. 4. à n. 1.

*C*ontra primam rationem non arguo, 7. quia concedo secum quod Deus potest facete motum sine mobili, illud tamen non est pro eo, sicut post parebit. Sed rationem de

creatione reduco sic: Quod secundum se totum & quodlibet eius producitur de non esse ad esse, & non in subiecto, vel creatur, vel à vir-

tute creativa producitur: sed in Eucharistia, cùm sit rarefactio vini, vel aliarum specierum,

quantitas maior secundum se totam & quilibet eius partem de novo producitur de non esse ad esse, & non in subiecto, quia substantia

panis non manet, sed omnia accidentia ibi sunt sine subiecto præcisè absoluta; igitur

vel creatur, vel producitur à virtute infinita

creantis, qualis non est virtus agentis

creati; igitur. Minor habetur ex opinante: Ex opinione ista sequere-

Maior probatur, quia vel capit esse post non tur nouam esse secundum se totum, & quodlibet eius, & quantitatem

non presupponit aliquid sui: & tunc certum creari.

el quod creatur, vel capit esse post aliquid, & hoc non prohibet ipsum creari, nisi quia con-

uertitur præexistens in ipsum vt in corpus

Christi, sicut aliquid conuersum in non ex-

istent, sed tunc primò existens, & ita non dice-

retur creati; talis tamen conuersio non potest

fieri nisi virtute creativa agentis infiniti, quod

totum producit ad esse; igitur non potest ali-

quid capere esse post non esse secundum se to-

tum, & quodlibet eius, nisi vel creetur, vel

producatur à virtute creativa; & ita sequitur

conclusio prior.

Secundò sic, quod aliquid succedat alteri Secundad. in esse, non variat ipsum secundum aliquid ei

intrinsecum, quia quando illud, quod succe-

dit, est aliud, cui succedit, non est: sed propter

illud, quod non est, non variatur esse intrinse-

cum illius, quod tunc est; igitur propter hoc

quod maior quantitas succedit minori, tunc

desinenter esse, non haber quantitas maior suc-

cedens aliam speciem, vel naturam, quæ si

non successit minori quantitati, quæ iam desir

esse; sed si esset tunc de novo producta sine

habitidine ad priorem, esset talis effectus,

quod sola virtus creativa posset in eam; & illa

ex natura sua haberet quod esset effectus talis

cause, quia nihil est effectus talis cause, nisi cui

ex natura sua conuenit quod solum sit ab il-

la: igitur licet succederet, nihil prohiberet eam

creari, vel à virtute creativa produci.

Tertiò sic: In quocumque incompossibili

alteri includitur non esse sui incompossibili

simpliceriter, nisi sit in ratione subiecti communi-

nis, sed in proposito terminus à quo est incom-

possibilis termino ad quem secundum sic op-

niantem; igitur esse quantitatis minoris præ-

cedentis interminabilis non est esse quantitatis

majoris, & termini ad quem, quia quantitas ma-

ior non praefuit in potentia subiecti, quia sub-

iectum non est, nec in potentia termini à quo,

quia est sibi incompossibilis; ergo in termino

à quo rarefactionis in Eucharistia includitur

non esse termini ad quem tam in actu, quā in

potentia, sed impossibile est aliquid produci de

non esse ad esse, quod non includitur, nec in actu, i.e.

nec in potentia, nisi a sola virtute creativa, quia

omne agens creatū præsupponit materię: igitur.

Confirmatur.

Confirmatur, quia si contrarium præcederet terminum *ad quem*, qui non produceretur de potentia alicuius subiecti, crearetur, ut ipse concedit; sed ita incompossibilis est terminus *ad quem* termino *a quo*, sicut si contrariaretur ei. Pater ex dictis eorum, igitur quod terminus *ad quem* sequitur terminum *a quo*, non impedit quin creetur.

Quarid.

Non obstante habitudine anima ad corpus dicimus creari.

9.

Quinid rei- cit Gotfr. ad be- nem.

Item, illa successio, vel habitudo vnius ad aliud non est magis naturalis, vel necessaria, quam anima ad organizationem corporis; sed non obstante tali successione, & habitudine naturæ conceditur animam creari: igitur non obstante tali successione termini *ad quem* ad terminum *a quo*, terminus *ad quem* creabitur.

Contra responsionem ad tertiam rationem; videtur enim quod contradicat sibi ipsi; dicit enim alibi quod indiuiduo cuiuslibet rei sit per quantitatem tantum; igitur hic panis est hinc panis per quantitatem; igitur separata quantitate non potest hic panis manere hic panis. In proposito autem ostendit quod substantia panis potest manere eadem, quæ prius sub noua quantitate, quod est oppositum in adiecio, quia sequitur quod esset alius hic panis, sicut est alia quantitas.

Sextid.

Item, secundum illam responsionem factam de rarefactione hostie, ita est quantitas hostie in modo alia à quantitate, quæ præfuit rarefactioni, sicut à quantitate hostie in alio altari, quia sunt simpliciter duo indiuidua, in modo videtur magis esse quantitas alia, pro quanto quantitas hostie rarefacta est magis impossibilis & incompossibilis quantitatibus eius præcedenti quæcumque quantitatibus alterius hostie, quia neutra se habet in ratione termini *a quo* respectu alterius; igitur facta quacumque rarefactione hostie non magis est hæc hostia eadem cum præcedente, quam cum hostia in alio altari; igitur non magis est nouus modus essendi corporis Christi in hac hostia, quam mille hosties in diuersis altaribus, quod est absurdum.

Septimio.

Item, consecratio est tantum vna: ergo corpus Christi non est in aliqua hostia, sub qua prius non fuit per rarefactionem sine noua consecratione.

Tio.

Si in rarefac- sione tota omni rarefactione sit quantitas noua, igitur similiiter qualitas erit noua: consequens est falsum: ergo & antecedens. Consequientia patet, quia mutato immediato susceptivo alicuius, mutatur illud, quod in eo suscipitur; falsitas consequentis apparet, primò, quia est contra sensum, quia facta modica rarefactione accidentium, sensus non dicit esse alia accidentia, sed eadem; cùm enim sensus habeat iudicare differentiam suorum sensibilium, vt visus differentiam albi, & nigri, multò magis habet

sensus circa iudicare unitatem sui sensibilis, & numerum. sensibile pro- Vnde visus iudicat de numero aliquorum sensibilium. Si igitur quilibet sensus iudicet ea- dem accidentia manere post rarefactionem eorum, & ante, vt quod idem sapor, &c. sequitur quod vel sic sit in re, vel minquam habebitur certitudo aliqua ex sensibus.

11.

Sed quia dices, quod istud est argumentum läicorum, idèo arguo per rationem falsitatem consequentis. Nam si facta quacumque modica rarefactione quantitatis citcea corpus ali-

quod, inducantur aliae qualitates, oportet quod hoc sit ab aliquo agente? Quaro à quo? non à celo, quia non est hic ponendum tale agens, igitur non nisi à rarefaciente, vt igne, qui ignis induceret illas qualitates alias & alias, & per consequens sequeretur quod si ignis alteratare aliquod mixtum, quod induceret omnia accidentia noua in mixto: & sequuntur duo inconvenientia. Primum, quod ignis habeat in Nullum elementum virtute sua actiua omnia accidentia mixti; hoc est inconveniens, quod vnum elementum continet virtualiter omnes qualitates mixti. Secundum inconveniens, quia sequitur ex hoc mixta, cùm diuersa mixta habeant diuersas qualitates, vt vnum amaritudinem, aliud dulcedinem, si ignis rarefaceret ista mixta, contineret virtualiter qualitates contrarias mixtorum, vt dulcedinem, amaritudinem, & sic de aliis, quod videtur inconveniens.

Rationes etiam, quas innuit pro se, non faciunt pro ipso. Ratio enim illa prima de motu, non facit pro eo ad propositum. Deus enim sic non potest facere accidentis sine subiecto in esse quieto, ita quod potest date virtutem agenti creato, quod hoc faciat: igitur similiter de cere formâ in forma fluente non potest facere sine subiecto, fluxu sine subiecto. 12.

Secunda ratio eius non valet ad propositum, quia cùm dicit omnia accidentia manere in quantitate separata, sicut quando est in subiecto: ita arguo: Cùm est in subiecto, non habet nisi rationem termini motus, & non rationem formæ fluentis: ergo nullo modo potest sibi aliud conuenire extra subiectum, & sic oportet dare aliquod aliud subiectum motus, quia secundum ipsum, subiectum est aliud a termino motus.

Contra hoc, cùm dicit in illa quantitate separata esse quandam vim, vt de ea possit fieri maior, ita arguo: Illa vis separata non est ali-

Tertiam. quid nouum positivum, quia nihil positivum nouum habet quantitas, per hoc quod separatur, solùm enim habet illud negativum esse, scilicet esse per se, & non esse in subiecto, vt superius est ostensum; illa autem vis in subiecto, quæ ex minori quantitate posset fieri maior, vel minor, est ex natura subiecti, in qua est omnis quantitas sequens ipsam in potentia, & non est ista vis in quantitate existente in subiecto, sed in natura subiecti; igitur in quantitate separata à subiecto non est aliqua talis magis quæcum in ea, vt præfuit in subiecto, vel si quantitas separata habet talam viam, quando est separata, multò magis habet eam, quando est in subiecto, quod & ipsi negant; & per consequens sequitur quod quantitas maior per rarefactionem non educetur de potentia subiecti, quando est in subiecto, quod est falsum.

Item, tota raritas maior est terminus rarefactionis, & habet aliquod subiectum, & non nisi maiorem quantitatem quantitate præexistente; igitur rarefactione præcedens non habet aliquod

Quantitas continetur in potentia subiecti.

Quæstio V.

695

aliquid subiectum, quia illa quantitas maior est alia à precedente, & est tantum in termino, quod est inconveniens. Quantum verò ad illas formas accidentales, dixi contra illam opinionem dist. 17. priui q. 3. n. 6. & tum prouisi hic aliquid de materia illa tangere.

S C H O L I V M III.

Aliorum sententia aferens quantitatem specierum à nullo creato posse ageri, vel minui, sed à Deo, sicut ab ipso solo conservatur.

13.

Contraria a liorum sen- tientia.

Probatum pri- mō.

Supernatura- lo solum de charitate & gratia; igitur à simili, quando meritorie posset à crea- tura corrumpi.

Secundo.

Quantitas po- vir sola sub- iecti corru- ptione.

14.

Dens decre- uit facere cir- ca species con- secratus quic- quid fieret, si ad esset panis. agere omnem actionem, qualiter in substantiis conuersis cauaserit agens naturale, & hoc ne meritum fidei ex isto Sacramento tolleretur, quod contingit, si videremus circa hostiam non posse fieri in speciebus transmutationem, sub quibus est corpus Christi, sicut fit ab agente naturali circa aliam non consecratam.

Ista opinio est improbabilis. Nec hæc opinio potest imprecari, quia dicit quod Deus immediatè facit omnia, quæ videmus fieri circa hostiam consecratam. Nec potest improbari per hoc quod videtur tollere omnem actionem agentis naturalis, quia

dat agenti naturali omnem actionem sibi conuenientem. Potest enim alterare agens naturale, dummodo tamen eius alterationem non consequatur corruptio quantitatis; remouet autem ab eo actionem, quæ non potest sibi conuenire, quia agens naturale non potest agere, nisi in quantum, cuius oppositum sequeretur, si posset agere in quantitatē separatam.

Agens na- rae nō potest agere nisi in quantum.

S C H O L I V M IV.

Certum est motum localem specierum fieri ma- nente eadem quantitate. Idem de omnibus altera- tionibus præter rarefactionem, & densationem: de quibus potest dici, quod in termino rarefactionis vi antiqui miraculi, sit noua quantitas continuata priori, sine subiecto, sicut partes alimenti conuer- se in carnem Christi, sine novo miraculo hypotheti- cè uniebantur Verbo. An verò per rarefactionem acquiratur noua quantitas, necne? Non resolutus Doctor, & eius discipuli variant, Vide Scholium in oxon. hic q. 4. ad num. 21.

Respondeo ad quæstionem, quod circa ac- 15. *Sententia* dientia in Eucharistia potest fieri qua- *Autoris.* duplex transmutatio in genere. Vna circa lo- cum, alia secundum qualitatem, vt alteratio, quam non sequitur varietas circa quantita- tem; tertia rarefactio & condensatio, quam Species qua- drupliciter possunt mu- tari.

Loquendo de prima mutatione, non est dubium quin ibi sit transmutatio, & Possunt tra- mutari secundum locum, qui potest etiam ab agente creato sub speciebus moueri de loco ad locum, vel secundum partes in toto, qualis motus potest fieri in liquidis, & speciebus vi- ni; huiusmodi autem motus circa species ha- bit subiectum, quod requirit. Sicut enim ubi quietum habet subiectum quantum, ita ubi fluens habet subiectum quantum, & tale sub- iectum quantum est in proposito.

Similiter est dicendum quod hæc est altera- *Possunt alte- rari.* *ratio, quam non sequitur rarefactio, vel con- densatio in quantitate, quia hæc præsuppon- nunt quantitatem, quam potest habere in pro-posito, & ideò talis transmutatio potest esse in proposito circa species huius Sacramenti, & de illa sola transmutatione dictum est in quæsti- one precedenti.*

Sed de tertia, scilicet de rarefactione, & con- densatione, quomodo possit esse circa quanti- tatem separataem, est maior difficultas. Vbi po- *Rarefieri & test dici quod rarefactio est per se in quanti- tate, vt in subiecto, & in termino eius conse- quitur maior quantitas, & vt unum continuum sine subiecto cum quantitate præcedente, non nouo miraculo, sed antiquo; quomodo quan- do caro Christi est assumpta à Verbo, & ei vni- ta, vniuntur ei partes alimenti, quæ conuer- tuntur in carnem; ita eodem miraculo antiquo, quo Deus facit quantitatem sine subie- cto, facit quantitatem additam, & continuati- tem esse eius esse tunc sine subiecto.*

Sed istud non placet Philosopho, quia Dubium pri- non est ita de facto: terminus enim & quan- tum continuatum non eadem virtute est sine subiecto, quia quantitas est sine subiecto, quia si vinum additur speciebus vini potest conse- crationem,

erationem sit verè vnum continuum cum præcedente, & tamen quantitas vini appositi non est ibi sine subiecto.

Secundum. Item, rata raritas est terminus rarefactionis, & est in subiecto, ut in quantitate maiori, subiectum autem naturaliter præcedit formam existentem in eo; igitur quantitas maior naturaliter præcedit rarefactionem, vel raritas totam, & per consequens non sequitur raritatem.

17.

Solumentur.

Quero igitur à quo generante est ista quantitas maior? Non à rarefaciente, ut probatum est; igitur restat difficultas quæ prior, à quo est? vel ab aliquo, vel à nihilo? Item, oportet dicere quod Deus immediatè faciat omnem motum, & mutationem, quam nos videntur fieri circa Eucharistiam, quæ variat quantitatem, sicut dixit prior opinio, vel oportet totam naturam destruere, posito quod actio naturalis non requirat subiectum, circa quod sit, & ita quod agens naturale posset creare aliquid, & de nihilo producere, quod sequitur ad primam opinionem, vel quod in omni motu, & mutatione, que requirit subiectum, Deus suppleat vicem subiecti. Quod declaro sic: Deus potest suppleare vicem subiecti prout accidentis habet esse permanens, & quietum, quia omnem dependentiam accidentis ad subiectum potest Deus suppleare, cum talis dependentia non sit nisi quidam respectus extrinsecus adueniens, vicem enim causa extrinsecæ potest Deus immediatè suppleare; igitur cum non magis requiratur subiectum ad formam fluentem, quam ad formam in quieto esse, quia dependentia formæ fluentis ad subiectum non est nisi respectus ad causam extrinsecam, videatur quod ita possit suppleare vicem subiecti respectu talis formæ permanentis in esse fixo, & quieto, & per consequens sic facit quantitatem esse ibi sine subiecto. Nec isticum dictum est idem cum illo dicto in prima opinione, quia prima opinio vult quod omnino noua quantitas generetur in quantum mota rarefactione, vel condensatione. Sed secundum istam opinionem agens naturale non generat totum, ita quod nihil eius præfuit, sed generat totam quantitatem, cuius tamen partem naturaliter præsupponit.

Hec sententia presupponit quantitatem semper permanenter. Quarta autem varietas, & transmutatio potest esse circa quantitatem, ut diuisio, vel specierum animalium, & de ista dico quod nihil idem est subiectum transmutationis, & varietatis, quia quod ante transmutationem fuit verè vnum continuum, post diuisiōnem, & fractionem est duo, nec quando fit ista diuisio, vel fractio, est fractio simpliciter, sed solum per se sunt partes extra totum, qua ante transmutationem istam fuerunt in toto in potentia, & idem hæc varietas & transmutatio, non requirit vnuum passum, sed plures partes in actu primo, quæ prius fuerunt in potentia in toto sub actu totius.

Dicitur speciebus etiā fratio secundum quidam. Potest etiam alio modo fieri transmutatio circa quantitates, ut quando vna fiat maior per continuationem alterius quantitatis ad ipsam; nec oportet propter hoc quod quantitas prior corrumptatur, sed quod maneat, ut dictum est dist. 17. primi libri q. 3.

Dico ergo ad formam questionis, quod non omnis transmutatio, quæ fit circa quantita-

tēm, vel accidentia Eucharistia, requirit eandem quantitatē manentem, quia non fratio, nec diuisio; secundum verò alias transmutationes, vel est idem subiectum manens, vel aliquid supplens vicem eiusdem subiecti, ut dictum est.

Per hanc ad argumenta. Ad primum, cum dicatur quod sic subiectum debet manere idem. **Ad primum.** Respondeo quod quod fit transmutatio circa principale. quantitatē panis, substantia non potest ibi ponī subiectum, quia substantia panis non manet ibi, & idem oportet dicere quod fiat ibi sine subiecto, & à nullo agente, vel quod Deus supplet vicem subiecti.

Ad secundum dico, quod Philosophus loquitur quando aliquid fit ex præexistente aliquo in genere naturali; huc autem non est subiectum præexistens, secundum se præsuppositum isti conuersioni, ut pars, sed est aliquid, quod supplet vicem subiecti.

Ad tertium dico quod circa quantitatem est **Ad tertium.** alia mutatio, quam augmentatio, vel diminutio, scilicet fractio, & diuisio; & similiter rarefactione, & condensatio, ad quas consequitur variationem in quantitate.

Ad primum in oppositum patet responsio, **Ad rationes** quia in fractione non est subiectum propriæ **Oppositorum.** diuisio, quod maneat idem; tamen in ista fractione, & in termino, potest concedi quod **Ad hanc in ipsiis** partes istæ, quæ per diuisiōnem fuerunt extra partibus di-**nisi.** totum, sint aliquo modo subiectum.

Ad aliud de rarefactione, & condensatione patet per iam dicta,

Q V A E S T I O VI.

Utrum in aliqua transmutatione circa species Eucharistie necessè sit creari à Deo nouam substantiam?

Vide Doctores citatos quæst. antecedenti.

A R G U M E N T U M quod non. Quantitas separata habet modum substantiarum in elevando, & in fiendo, & patiendo: igitur **Ad primum.** quicquid possit generari à substantia naturali, si ibi esset, potest generari ex quantitate separata.

Item, agens naturale approximatum passo **Ad secundum.** naturaliter transmutat: igitur non requiritur nouum miraculum necessarium, ad hoc quod in Eucharistia fiat alia noua mutatio: sed si substantia rediret, hoc non esset nisi per nouum miraculum: igitur propter nullam transmutationem saluandam circa species Eucharistie oportet ponere nouam substantiam redire.

Item, agens naturale necessarium agit: ergo **Ad tertium.** non dependet à voluntate diuina contingenter agente, sed si rediret alia noua substantia in Eucharistia, hoc esset per voluntatem diuinan contingenter, igitur.

Item Augustinus 7. de ciu. cap. 30. *Sic Deus res omnes administrat, & eas proprios motus habet.* reinit: igitur ad hoc quod agens naturale causet aliquam transmutationem circa species Eucharistie, non requiritur quod per miraculum aliqua substantia redeat.

Contra

Contra illæ species possunt nutrire, ut dicit quædam glossa 1. Cor. 1. 2. Alius enim esurit, dicit Apostolus, diu quidem ebrius est, &c. igitur nutrimentum specierum transmutatur in carnem, quia non possunt nutrire, nisi ex eis generetur substantia; substantia non potest generari, nisi ex substantia; igitur oportet substantiam redire ad hoc ut illæ species possent nutritre.

Secunda.

Item, ad sensum videmus quod ex hostia consecrata potest generari ignis, quia species possunt comburi. Similiter ex eis potest generari vermis per putrefactionem: sed substantia non generatur nisi ex substantia: igitur oportet substantiam redire.

S C H O L I V M . I.

Sententia Innocentij III. cùm species ad putrefactionem tendunt, redire substantiam panis, & vini, antequam ex eis generetur vermis, reicitur breuiter, & clare de quo in oxon. bīc quæst. 6. n. 3.

Sententia D. Thoma redire materiam, si debet generari vermis ex speciebus, refutatur prius, quia non ante instans generationis vermis, alioquin ibi esset materia simul cum corpore Christi, & sine forma, contra ipsum; neque simul cum generatione, quia agens naturale non agit nisi in materiam quantam. Vide Doctorem ibidem an. 5. Tertia sententia Egidij, Henr. & aliorum, materiam redire post generationem, & formam educi de potentia dimensionum, reicitur, quia forma substantialis nequit educi de accidentibus, & sequeretur vermem esse sine materia. Vide ibidem a. n. 7. Quarta sententia Richardi; dari possibilitatem in speciebus vini, qua possent converti in materiam, & formam: reicitur, quia materia non generatur. & generatio vermis sic non esset naturalis. Item, materia sic non esset quanta. vide num. 10.

Opinio In-
noe, quod
substantia pa-
nis radit cor-
reptis specie-
bus.

Hec est opinio Domini Innocentij de offic. Miss. part. 3. c. de fractione, quæ dicit, quod substantia panis redit, & hoc quidem potest sic sustineri: Christus est in Eucharistia ut nutrimentum spirituale; igitur tamdiu debet esse sub speciebus, quamdiu species illæ panis repræsentant conueniens nutrimentum corporale; potest autem circa istas species fieri tanta alteratio, quando sunt separatae à substantia, quod non repræsentant ut conuenientis nutrimentum corporale, sicut posset fieri si sub illis substantia panis esset, sicut si panis putreficeret, & species similiter, & amitterent proprias passiones earum, ut colorem, saporem; igitur tunc desinit sub eis esse corpus Christi, & incipit substantia panis redire, manentibus quibusdam accidentibus, licet non omnibus, quæ essent conuenientia nutrimento, & per consequens tamdiu manet ibi corpus Christi sub speciebus illis, quamdiu manet substantia panis ut conueniens nutrimentum corporale.

Contra hanc opinionem arguo sic: Quæsto, quando redit substantia panis? aut in ultimo instanti transmutationis, quando generatur substantia, aut ante illud ultimum instans? Non in illo ultimo instanti, quia tunc illa substantia panis rediens simul esset, & non esset, & sic sequitur inconveniens ex hoc quod in illo instanti generetur aliqua substantia. Si

autem redeat ante illud ultimum instans, vi-
dentur tunc sequi duo inconvenientia. Pri-
Corpus tam-
diu manet
sub speciebus
quamdiu ma-
neret panis, si
ibi esset.

Istud tamen fortè non haberet pro inconvenienti, quia dicteret secundum prædi-
cam declarationem quod non diutius inane-
ret sub speciebus corpus Christi, nisi quam-
diu manet ibi substantia panis, si esset ut con-
ueniens nutrimentum corporale.

Aliud inconveniens, quod sequitur, est,
quod agens, quod potest in partem motus,
potest in totum motum, & in terminum,
quando non magis repugnat una pars mo-
tus suscepit, quam alia. Patet ex supra-
dictis. Sed non magis repugnat illis specie-
bus, siue susceptiuo alterationis una pars
alterationis, quam alia: igitur agens, quod
potest imprimere primam partem alteratio-
nis, potest in totam alterationem, & per con-
sequens non oportet substantiam panis redire
ante finem alterationis.

Sed hic fortè diceretur, quod verum est,
quod non oportet substantiam panis redi-
re propter alterationem, nec propter ter-
minum intrinsecum alterationis, sed pro-
pter terminum substantiale, qui est sub-
stantia, quæ debet sequi in fine alteratio-
nis virtute substantiarum generantis, vel
creantis.

Alia est opinio, quæ ponit materiam redi-
re, quia agens naturale non agit, nisi in mate-
riam, & de ista materia agens naturale generat
substantiam.

Sententia D.
Thoma.
Contra, sicut prius; Aut illa materia redit Reicitur pri-
in ultimo instanti, aut ante ultimum in-
stantis? Si enim post ultimum instans redi-
ret, frustrà poneretur redire ad saluandam
generationem. Si redit ante ultimum in-
stantis, igitur materia simul esset in Eucha-
ristia cum corpore Christi, quod non teneret
communis schola, quia communiter ponitur
corpus Christi tantum esse in illis spe-
ciebus, & illæ sine subiecto, quod non es-
set, si maneret ibi materia panis.

Similiter sequeretur quod materia tunc Secundum ad
esset sine forma, quod est impossibile secun-
dum opinantem, quia Deus non potest eam
facere sine forma secundum eum, quia con-
stat quod forma panis non manet, vel sal-
tem si materia est sine forma, hoc non est
sine nouo miraculo: ergo si redeat materia
aliquo modo, tantum redit in ultimo in-
stanti: & si hoc, igitur frustrà ponitur redi-
re materia, ut scilicet agens naturale gene-
ret ex ea; sed in isto instanti non potest agens
naturale aliquid generare, ut concedit ille sic
opinans: licet enim, ut credo, agens natu-
rale attingat essentiam materiæ, non tamen
agit in eam, nisi ut sub quantitate, & maximè
secundum istum Doctorem.

Præterea, non potest esse naturaliter ge-
neratio sine corruptione secundum sic opin-
antem; sed si materia rediret in illo instanti,
esset tunc materia sub illa forma de
nouo sine corruptione præcedente. Vnde di-
co quod si materia sola rediret, & haberet esse
definitiū, sicut Angelus, tota natura non
attinet

attingeret eam, vt aliquam formam educeret de ea, licet posset attingere ad eam sub quantitate.

6. Tertia opinio ponit materiam redire, sed *Tertia opinio non à Deo. Isto modo dimensiones per se existentes habent modum substantiae, & propinquæ sunt materiae primæ, quatenus sunt interminatae, & idem de eis potest educari forma substantialis, & possunt substare formæ substantiali, vt materia: sed quando conuertuntur in substantiam rei alendæ, tunc redit materia rei nutritibilis sub illis dimensionibus interminatis.*

7. *Improbatur primum.* Sed contra hanc opinionem argutum est suprà, & adhuc arguo sic: quod impossibile est de potentia illarum dimensionum educari formam substantialiem, quia impossibile est ut de potentia formæ naturaliter posterioris, educatur forma naturaliter prior; nunc autem forma substantialis est naturaliter prior omni dimensione; igitur impossibile est ut de dimensionibus, siue sint terminatae, siue interminatae, educatur aliqua forma substantialis.

Secundo. Præterea, non solam possibile est ex illis speciebus, & dimensionibus, aliquid nutriti, & per consequens aliquam substantiam nutritibilem generari, sed possibile est ex eis generare substantiam, quæ non est nutritibilis, vt ignis, vermis, quæ non generantur per nutritionem: sed si in istis per nutritionem non redit materia, & ex eis generaretur compositum, in quo solùm educitur forma substantialis ex eis, sequeretur quod vtrumque esset compositum, & sine materia.

Tercio. *Quodlibet compositum substantialis necessario est materiaatum.* Item, possibile est plures partes carnis Sacerdotis per nutritionem ex illis speciebus ad generari; si non esset ibi materia, partes istæ carnis non essent compositæ, nisi ex quanto, & quali, & per consequens si aliquis esset totaliter nutritus ex talibus, haberet tunc carnem mathematicam quantam, & quallem, sed non materialiam.

8. *Quarta sententia Rich.* Quarta opinio est, quæ ponit quod sicut materia concreta est possiblitas transmutationis ad formam, ita in transubstantiatione accidentibus manentibus sine subiecto, concreatur possiblitas transmutabilis, non tantum in formam, sed etiam in ultimum gradum actualis, quæ est materia, & per talem possibilitem potest ex illis speciebus generari compositum ex materia & forma,

Resuratur primo. Contraria, illud purum possibile sic concretae speciebus separatis in potentia ad materiam, secundum sic opinantem, est terminus creationis; igitur est aliquid extra causam suam creaturam; tale autem infimum est materia prima, cum ipsa sit infima omnium entium, & tamen non conuertitur in materiam primam; ergo oportet quod sit inferior materia prima, & per consequens sequitur quod aliquid producatur à Deo inferius in entitate prima materia, quod est contra Augustinum lib. 12. confess. c. 33. qui dicit eam esse creatam prope nihil, quia de facto ipsa est infima inter omnes creature, licet Deus posset forte facere aliquid inferiori ea.

Secundo. Item, materia non producitur per generationem, cum sit fundamentum presuppositum cuilibet generationi naturali; illud igitur purum possibile, quod ponis, esse annexum spe-

ciebus remanentibus, non potest actione naturali conuerti in materiam primam, vel in *Materia pre-compositum ex materia & forma, cuius oppositum in natura illud purum possibile actione supernaturali, vt rati.* *supponitur in omni generatione.* Ponit enim quod licet ratione naturali per creationem, producatur; tamen quia accidentia corruptuntur; illud actione naturali conuertitur in materiam, & formam, & per consequens in totum compositum, & ita materia erit generabilis.

Item, esto quod in Eucharistia esset tale purum possibile loco materiae, adhuc frustra ponetur, quia ponitur quod agens naturale ex eo generet compositum naturale; sed *vt ibi est, Agens naturale non est illud purum possibile quantum: sed rati agere nisi in quantum, igitur ut ibi est, frustra ponitur.*

S C H O L I V M I I .

Resolutio. Per mutationes specierum, quæ non repugnant substantia panis, & vini, nulla noua substantia fit, quia manet Eucharistia, & ea manente accidentia sunt sine subiecto: facta: tamen mutatione repugnante pani, & vino, creatur à Deo substantia noua composta, cui conuenient accidentia corruptientia species; & rem optimè explicat. Vide eum in Oxon. b.c. à n. 11.

9. *R*espondeo igitur ad questionem, quod de numero transmutationum, quæ sunt circa Eucharistiam, quædam sunt manente Eucharistia, & propter istas transmutationes non oportet substantiam redire, nec de facto per tales redit alia substantia; & huiusmodi transmutationes loci mutationis, rarefactio, & condensatio, & ultimè omnis alteratio talis, quæ non peccat, non repugnaret substantia panis, & vini, si ibi nerari subissent, & in illis talibus transmutationibus, & fiantiam terminis eorum manet Eucharistia, & sub illis speciebus manet ibi corpus Christi, & manente ibi corpore, non redit aliqua alia substantia: ergo à primo, in huiusmodi transmutationibus non redit alia substantia.

Item, in illis transmutationibus, quia non *secondo* corruptuntur accidentia, manent accidentia sine subiecto, & per consequens nulla substantia afficitur illis accidentibus: igitur nulla substantia redit, quia si rediret afficeretur illis, aliter frustra redire: igitur,

Quædam vero transmutationes si essent circa Eucharistia, & forent incompossibilis substantiis panis & vini, affectis ilstantiis panis & vini, si ibi bet talium motus, vel mutationis termino reffent, definit pugnet esse Eucharistia, non tamen est necesse Eucharistia, vt redeat aliqua substantia, licet de facto semper redeat substantia, quando fit talis transmutationis. Probatio assumpti est, quia agens, quod potest in motu, potest & in terminum motus, si terminus non magis repugnat passo, quam motus; sed agens naturale potest istas species alterare, vt experientia docet de facto; nisi dicatur quod solus Deus facit omnem actionem, & transmutationem, quæ apparent ibi, quod non videtur probabile, & terminus huius alterationis non repugnat passo, vt qualitas quantitat, quia non magis repugnat terminus alterationis vt qualitas contraria ipsi quantitat, quam motus ipse, quia quantitas nullam

nullam qualitatem sibi determinat; igitur agens naturale potest in terminum alteratio-
nis, etiam si quantitas existat sine subiecto; igitur propter terminum alterationis non est ne-
cessaria substantiam redire.

9. Dico tamen quod de facto, facta tali altera-
tione circa species Eucharistie, qua repugnat
& esset incompossibilis substantia panis
& vini, si ibi essent, substantia redit propter
dispositionem diuinam, qua ita esse statuit, &
veritatem Eucharistie. Sicut enim Deus statuit
illas species esse Eucharistie, ita statuit nulla
alia accidentia esse Eucharistiam; igitur agens
potens inducere accidentia, & qualitates con-
trarias qualitatibus Eucharistie; potest cor-
rumper Eucharistiam, & facere eam desinere
esse: sed Deus statuit in hoc solo Sacramento
Eucharistie manere accidentia sine substantia;
igitur in illo instanti, in quo inducta sunt hu-
iusmodi qualitates contrarie qualitatibus in
Eucharistia existentibus per se, voluit Deus
quod rediret per creationem substantia com-
posita, cui talia accidentia conuenissent. Vnde
in eodem instanti, in quo inducta sunt hu-
iusmodi accidentia contraria prioribus, dat eis
Deus conueniens subiectum, & hoc sine novo
miraculo, quia eodem miraculo, quo statuit
accidentia, dum sunt in Eucharistia solùm,
manere sine subiecto, voluit contraria acci-
dencia inducta habere subiectum creationi
conueniens.

10. Ad primum, cum dicitur quod quantitas
habet modum substantiae, falso est, nisi lo-
quendo de modo negativo, qui est non esse in
alio; sed nulla habet modum positivum ut po-
tentiam, qua de ea potest educi naturaliter
forma substantialis, cum sit forma naturaliter
posterior forma substantiali.

Ad secundum. Ad secundum dico quod agens naturale ap-
proximatum illis speciebus potest naturaliter
agere omnem actionem, quam posset agere
circa illas, si essent in substantia: sed ad hoc
quod producatur substantia, oportet necessari-
o concurrens actionem diuinam, qua creetur
substantia, supplens vicem agentis naturalis,
& substantiae, & hoc non est nouum miracu-
lum, ut dictum est.

Ad tertium. Ad tertium, concedo quod agens naturale
necessario agat, & quod nec propter actionem suam,
nec terminum actionis sua requirat aliud agens: sed ad hoc quod producat sub-
stantiam, requirit aliud agens supernaturale, &
aliud quam naturam.

Ad quartum. Ad quartum, concedo quod Deus sinit
naturam agere tantum actionem, qua sibi
potest competere naturaliter: sed quando
accidentia sunt separata à substantia, non
potest per actionem suam in productionem
substantiae, quia non est ibi passum, de
quo producatur, quod necessarium requiri-
rit omne agens naturale; & idem non si-
nit Deus naturam illam facere, quod non
potest, & hoc facit per se ipsum, ut di-
ctum est.

DISTINCTIO XIII.

De Ministro Eucharistie.

QVÆSTIO I.

*Vtrum sola actione diuina possit corpus
Christi confici?*

Alenf. 4. p. q. 14. m. 3. art. 1. D. Bonau. d. 10. art. 1. q. 1.
D. Thom. 3. p. q. 7. art. 8. Suarez 3. tom. q. 60. sed. 8 Scot.
in Oxon. hic q. 1. & quod. 10.

 I R C A Distinctionem decimam
tertiam quero. *Vtrum sola actione
diuina possit confici corpus Christi?*

Arguitur quod non: Omnis Arg. primum
actio in motu fundatur lib. 6. Prin- negatum.

cip. c. de actione. Deus non agit per motum; igitur
nulla actio potest conuertere panem in
corpus suum.

Item, proprium est actioni inferre passionem,
ut prius; sed per conuersionem panis in corpus,
non sit passio, quia in ultimo instanti illius
conuersionis, non est substantia panis, & per
consequens tunc non patitur substantia; nec
corpus Christi patitur, quia tunc mutaretur;
igitur corpus Christi nulla actione potest co-
cidi, cum non sit ei passio in aliquo correspondens.

Itē, quod non solūm actione diuina, videtur,
quia agens naturale potest conuertere aliquod
totū in aliquod totū, quia potest generare; ge-
neratio verò est conuersio totius in totū ex i. Aristot.
de Generatione text. 10. & 13. igitur ad hoc quod
corpus Christi efficiatur, non requiritur nisi
quod totum aliud cōuertatur in ipsum totum;
quod potest per agens naturale fieri, ut videtur.

Item, natura potuit formare corpus Christi
in esse naturali; igitur similiter potest illud for-
mare in esse, quod habet in Eucharistia. Con-
quentia patet, quia idem est esse corporis Chri-
sti in esse natura, & in Eucharistia; igitur idem
agens potest habere causalitatē super id vtro-
bique. Antecedens patet, quia corpus suum est
eiusdem speciei cum corporibus nostris; igitur
si virtus naturalis potest informationem cor-
poris nostri, poterit & corporis sui.

Item, si Sacerdos non potest conuertere pa-
nem in corpus Christi, igitur non requiritur
intentio in Sacerdote, ad hoc ut conficiat, quia
in nulla causa requiritur intentio alicuius ef-
fectus, super quem non habet causalitatem.

Contra 1. q. 1. *Iuxta catholicam Ecclesiam, &* Ratio ad opp.
ponitur in litera, & sumitur ab Augustino in Aug.
lib. de corpore Christi, qui dicit quod ipse, scilicet
Deus, est, qui per Spiritum sanctum efficit in
corpus Christi, scilicet in Eucharistia. Ad hoc est
etiam auctoritas Gregorij in litera.

Greg.

S C H O L I V M I.

*Certum est actione Dei panem conueri posse in
corpus Christi, sed de actione, qua id fit, dubitatur
an sit quid absolum? & multis suadetur quod sic.*

R Espondeo: Ista quæstio querit an tantum
actione diuina possit confici corpus Chri-
sti,

2.

Tria examinanda. **sti**, vel actione cuiuscumque alterius, & hoc vel ut principalis, vel ut instrumentalis agentis. Et idem circa solutionem eius tria sunt videnda. Primum, si actione diuina possit panis conuerti in corpus Christi. Secundum, si hoc potest fieri actione alterius agentis ut principalis agentis. Tertium, an actione alicuius creati, ut instrumentaliter agentis?

Resolutio primi. De primo, non videtur dubium quin sic, & probatur, si panis conuerteretur in aliquid non praexistentis, hoc fieret actione diuina; igitur si hoc Sacramentum militer si conuertatur in praexistentis, ut in corpus Christi, hoc fieri actione diuina. Consequens pater, quia non minoris virtutis est conuertere aliquid in praexistentis, quam in non praexistentis, cum utroque requiratur agens, cuius virtuti actiua totaliter subdit esse. & non esse extremitum. Antecedens pater, quia si panis conuerteretur in non praexistentes totaliter, & simpliciter producetur a Deo, sed non producitur aliquid simpliciter, nisi actione simpliciter, quia relatione nihil simpliciter producitur; sed si aliquid conuertatur in non existens, hoc erit actione diuina, & non aliqua relatione.

Secundum. Item, facta conuersione alicuius in non praexistentis, si terminus illius actionis non producetur, cum non minus producatur ibi terminus, quam in creatione; lequeretur quod creatio, qua Deus producit creaturam, non esset vera actio, sed relatio, cum creare creaturam sit velle eam esse; lequeretur quod velle Dei, quo vult eam esse, est relatio ad creaturam, quod est manifeste falsum.

Terzum. *Aristot:* Item, relatio fundatur super actionem, & passionem s. Metaph. ad aliquid text. com. 20. *Relatio non fundatur super relationem*: igitur actione non est relatio; igitur actio diuina conuersionis panis in corpus Christi, est vera actio.

Quartum. Item, si productio, qua Deus producit extra, esset relatio, & non actio; eadem ratione & productio ad intra verius esset relatio quam actio, & tunc in diuinis non est nisi quoddam referri, quod non est verum.

Quintum. Item, relatiuum non est causa sui correlatiuum, quia sunt simul natura; sed producens est causa producti, quod constat per productionem formaliter; ergo productio, qua Deus aliquid producit, non est relatio, sed vera actio.

S C H O L I V M II.

Sententia Doctoris, actionem Dei non esse de genere Actionis, alias creatio passiva esset passio de genere Passionis: ponit ergo tres respectus productores, eductensis, & transmutantibus; & in hoc tertio docet confidere actionem de genere Actionis, & aliud speciem ad genus Relationis, de quo latè in Oxon, hic à n. 12. vbi probat hoc: iuxta mentem Philosophi tenenda. Vide Scholium ibi ad n. 17.

Relicta hanc. **A**D hoc respondeo quod non multum mouet, & dico quod nec productionem ad intrà, vel ad extrà, oportet ponere actionem de genere Actionis, eo modo, quo genera Prædicamentorum transferuntur ad diuinam; sed relationem, ut Prædicamentum relationis conceditur ibi manere, quia tam generatio, quam creatio magis assimilatur re-

lationi, ut distinguitur contra actionem de genere actionis, quam actioni. Cuius probatio facilis est de creatione actiua, quia si creatio est de genere actiua in Deo esset actio, ut actio distinguitur contra relationem, sequeretur quod creatio, siue productio passiva esset passio in creatura, ut passio distinguitur contra relationem: consequens est falso; ergo & antecedens. Probatio consequentia. Actioni propriè correspondet passio sub propria ratione passionis, nisi actio ponatur aliquid absolutum in Deo, quod non conuenit; quia tunc Deus secundum aliquid absolutum in eo diceretur ad creaturam; si igitur in Deo sit creatio vera actio, igitur creatio in creatura, qua productur, est vera passio. Consequentia etiam probatur per locum à minori licet. Minus videtur quod actio vera de genere Actionis, siue assimiletur actioni illius generis, sit in Deo, quam passio in creatura, quia creatura est fundamentum nouum, & respectus nouus. In Deo nihil est nouum; sed in creatura; creatio non est vera passio, quia habitudines istae, & respectus actionis, & passionis sunt respectus extrinsecus aduenientes, & non oriuntur ex natura extremitum positis extremis, quia dato quod sic; oportet dicere quod Actio & Passio non sunt distincta genera, sed species relationis, & cum sex sint tales respectus, si necessariò consequeretur fundamentum positum terminis, non erit nisi quatuor Prædicamenta. Sed respectus creaturæ ad Deum est ex natura rei creatæ, imò summè oritur ex natura extremiti, quia impossibile est creaturæ esse sine respectu, & dependens ad Deum.

Creatura nō potest esse sine dependens ad Deum. Item, actio, ut distinguitur contra relationem semper respicit passum per Philosophum s. Metaph. text. com. 1. vbi definitio potentiam actiua dicit quod est principium transmutandi aliud in quantum aliud; igitur actio propriè dicta est passum transmutabile, & respicit aliud ut transmutatum: sed vbi totum est productum, sicut est in creatione, ibi non est aliquid transmutatum, propriè, quia non aliquid quod aliter se habet nunc quam prius, cum prius fuerit nihil, & modò primò sit aliquid; igitur creatio in Deo, qua creatura productur extra, non est actio, ut distinguitur contra relationem.

Quantum ad istum articulum, dico quod ad hoc quod agens naturale agat per motum, ad productionem termini, inducendo formam, & alterando passum ipsum, tria requirit, scilicet ipsum productum, vel creatum per motum, vel mutationem, quod est primus terminus; & ipsum eductum, siue inductum ut formam, quae est formalis terminus; & principium passuum, siue materiæ presuppositam suæ actioni: & isti respectus ad producentem non sunt iidem, sed alius, & alius, quia fundamenta sunt alia utroque. Similiter è cœurs, alia est relatio agentis ad passum, alia productoris ad productum, siue est primus terminus ipsius productionis, vel formalis,

formalis. Istud etiam patet ex alio, quia relatio productentis ad productum est mutua: non est autem mutua productentis ad passum, vel transmutabile, in quod agit, quia producens est causa termini producti, & ideo productum dependet a producente essentialiter, & per consequens relatio eius ad productentem est relatio intrinsecus adueniens, sine qua non est productum, posito termino. Similiter est conuerso, si est mutua relatio productentis ad productum, ipsius ad productum est relatio intrinsecus adueniens; sed sic non est transmutans, & agens per motum causam transmutabilis, sed presupponit ipsam, vnde simul cum agente concurrit, ut causa partialis ad rationem producti: vnde transmutatum non dependet essentialiter à transmutante, quantum ad esse suum primum, sicut productum dependet essentialiter à producente in esse suo primo.

Est ergo alia habitudo productentis ad productum, & transmutantis ad transmutabile, quia prima habitudo consequitur ex natura extremorum, non sic illa habitudo inter transmutans, & transmutabile sequitur positis extremis, quia utrumque potest uniformiter manere, ut lignum, & ignis in natura sua nulla actione, vel passione existente inter illa, & quando extrema possunt habere idem esse sine relatione alia, tunc illa relatio est respectus, & contingenter eis adueniens.

Quod dixi in primo lib. dist. 27. * quod generatio in diuinis non est actio, adhuc dico, quia cum actio de genere Actionis seper sit respectu passi, & Pater non producat Filium de aliquo passu, vel materia, non est actio in diuinis, vt distinguatur contra relationem, non igitur sic generatio in diuinis est actio, prout sibi correspondet passio in aliquo. Similiter dico de creatione, quod non est actio, vt actio distinguitur contra relationem, quia actio talis cum sit respectu alicuius passi presuppositi, non posset esse productio alicuius secundum totum esse suum, sed tantum productio eius secundum partem formalem, cui presupponitur pars materialis transmutati: creatio vero est productio totalis rei, quia de nihilo, & ideo non potest esse actio de genere Actionis. Similiter dicendum est de conversione illa panis in corpus, quod non est vera actio, vt distinguitur contra relationem; sed tantum relatio, vt dictum est de creatione.

Tamen propter argumenta sciendum est, quod hoc nomen actio est aequiuocum, omisiss enim operationibus, quae sunt perfectiones simpliciter ipsius operantis, ut intelligere & velle, & non propriæ actiones, quia actio non perficit agentem simpliciter, adhuc actio dicit tres habitudines, vñā ad proximum productum, & sic actio dicitur productio actiuæ: aliam habitudinem ad formam inducere, & dicitur educere, vel inducere actiuæ; tertiam habitudinem habet ad passum, & sic dicitur transmutatio; attamen ista tercia non est tantum de genere Actionis, sed respectus extrinsecus, & contingenter adueniens. Actio vero secundum alias significaciones est species relationis intrinsecus adueniens, oriens ex natura extremorum verè; igitur potest dici quod actio diuina conuertitur panis in corpus Christi, & quod à nullo eretur, prout creatio relationem dicit, & non actionem de genere Actionis; relatio enim & substantia solùm attribuantur Deo inter Prædicamenta.

Ad primum argumentum in oppositum, cum

Relatio productentis ad productum est mutua & in trinsecu, & conuerso.

Relatio transmutantis ad transmutari est non mutua & ex trinsecu.

5.
* q. 1. n. 14.
Actionis de genere Actionis non correspondit passivo.

An connexio sit de genere propria actionis.

6.
Nomen actio est aequiuocum.

Triplex habbitudo, produncti & videlicet, induci & transmutari.

7.

arguitur, quia productione, sive actione aliiquid producitur, sed illa actio non est de genere Actionis, sicut nec passio termini producti est de genere Passionis, quia totum producitur, & nihil eius praesuit, quod necessitas conuenit, ubi est talis passio, & ideo nego nullum, & dico quod illa productio, qua creatura producitur, est formaliter in genere Relationis. Et cum arguis, relatione nihil producitur: productione aliiquid producitur; igitur productio non est relatio. Dico quod hæc ratio ne niminem debet mouere, quia non concludit contra me, quod probo sic: Nam nihil absolutum ponitur in Deo in comparatione ad creaturam; igitur productio, quia Deus dicitur creaturam producere, non dicit aliiquid absolutum in eo; igitur est respectus aliquis; sed quæ est necessitas ad magis concedendum quod respectu aliiquid producatur, quam quod relatione aliiquid producatur: non enim est magis inconveniens unum, quam aliud: igitur sicut unum potest concedi, & aliud.

Secundò sic per id; formaliter dicitur aliiquid produci productione passiuæ, quæ est in eo, quam productione actiuæ, quæ est in agente; si igitur non est inconveniens ut aliiquid dicatur produci productione passiuæ, quæ est in eorelatio, & non passio de genere Passionis, ut ostensum est, multò fortius potest concedi quod producatur productione actiuæ, quæ est relatio in agente, & nullo modo actio de genere Actionis.

Dico ad ipsum argumentum, quod peccat per amphibologiam, & figuram dictiōnis, sicut hoc argumentum: Omne quod est simile, qualitate est simile: sed homo est similis similitudine, igitur similitudo est qualitas, sicut hic: ille liber est Aristotelis; ergo est possessio Aristotelis, &c. Vtrumque enim peccat secundum amphibologiam ex diversa constructione ablaciū casus, qui cōstruitur in ratione principiū formalis. Nam ablaciū potest construi in ratione principiū formalis, & hoc vel principiū formalis proximi, vel remoti: hæc enim est vera, homo est similis albedine, vel qualitate, quia ablaciū construitur in ratione principiū formalis remoti, vel fundamentalis. Fundamentalē enim non est formaliter similitudo; sed hæc: homo est similis similitudine, est vera, prout ablaciū construitur in ratione principiū proximi, sicut hæc, homo est albus albedine. Ideo argendo, homo est similis albedine, & est similis similitudine, est amphibologia ex diversa constructione ablaciū casus cum aliquo, & ulti- terius inferendo conclusionem ex præmissis veris in diuīo sensu, & non eodem fit fallacia figura dictiōnis, quia in illa conclusione interpretatur constructionem ablaciū casus cum verbo in ratione principiū formalis proximi, esse constructionem eius in ratione principiū formalis remoti, & è conuerso.

Ad propositum, dico quod hæc: productione aliiquid producitur, est vera, prout ablaciū construitur in ratione principiū formalis proximi, & non remoti, quia tunc productio est aliqua forma actiuæ, si construeretur in ratione principiū formalis remoti, quod est falsum: vnde Deus productione producit, ut proximo denominatiō: sed cum dicis in minori quod relatione nihil producitur, hæc est falsa, si ablaciū construitur in ratione principiū formalis proximi, sicut prius, & proximi denominatiō: vnde quo modo maior

Ad arg. que videatur probare actionem esse quid ab aliis.

Productio creatura non potest in Deo aliiquid abolutum.

Productio passiuæ est relatione in trinsecu.

8.
Ad primum.

Diversimod aliiquid dicitur simile albedine, & similitudine.

Ex diversa ablaciū constructione in ratione principiū formalis sequitur veritas & falsitas propositionis.

est vera, eo modo minor est falsa. Si autem intelligat in minori relatione, & ablatiuū casum construi in ratione principij formalis remoti, sic est vera, & illo modo maior affirmando est falsa, & idēo in conclusione fit fallacia figurā distinctionis, quia interpretatur principium formale proximum, & non est proximum, sed remotum, & commutatur vnum principium in aliud.

9.
Ad secundū.
Creatio actiū ei relatio
rationis.

Ad secundū, cūm dicis, si creatio non esset actio vera, sed relatio, creare Dei esset referri ad creaturam. Dico quod creatio actiua non est actio de genere Actionis, sicut nec creatio passiua est passio de genere Passionis, sed tantum relatio, & concedo consequentiam, quod creare est formaliter referri ad creaturam.

Velle rem im-
portat duo.

Sed cūm infers, igitur intelligere & velle rem creandam esse, non esset nisi relatio. Respondeo quod intelligere, & velle rem, importat duo, vnu principaliter, & aliud ex consequenti: ex principali significato significat operationem diuinā, & ex consequenti connotat respectum, quatenus significatur transire super rem creatam: vnde importat velle dominium, vel operationem diuinam, vt tamen transit super obiectum; vnde ex principali significato eius dicit aliquid absolutum, & ex consequenti respectum. Creare verò è conuerso principaliter & formaliter significat respectum ad creaturam, connotat tamen velle diuinum vt fundamentum, & principiuū eius; modò non sequitur creare, est referri formaliter; igitur velle diuinum, quod connotat, est formaliter relatio.

Create dicit
respectum pro
formali con-
notariū verò
velle diuni-
num.

10.
Ad tertium.
* q. i. n. 7.

Relationes
fundantur
super potētias
actiū et
passiū.

Fundamentū
et relatio
sunt simul.

Triplex Phi-
losophi expli-
citio.

11.

non solū loquitur de speciebus qualitatis, sed etiam de modis eius, quibus dicitur qualitas et si improprie. Vnde dicit ibi, quod differentia substancialis vno modo potest dici *qualis*, quæ tamen non est de genere Qualitatis, sed Substantiae. Ita potest dici hic, quod in secundo modo relatiuorum non tantum ponuntur species relationis, quæ sunt respectus intrinsecus aduenientes, sed etiam modi respectui alijs extrinsecus aduenientes, vt actio & passio: & secundū istos respectus dicuntur aliqua formaliter ad alterum, licet non adueniant ab intrinseco, sicut illæ relationes intrinsecus aduenientes. Per hoc ad Philosophum dico, quod illa quæ referuntur secundū potentiam actiū, & passiū fundant, sicut illa quæ sunt species relationis, & alia quæ dicuntur secundū actionem, & passionem, non fundamentaliter, sed formaliter; non quod actio & passio sunt species Relationis, & respectus intrinsecus aduenientes, sed quod sint formaliter respectus extrinsecus aduenientes. Et secundū hoc dicatur quod non solū ponit ibi species Relationis, sed illa etiam, quæ habent modum relationis, vt esse formaliter ad aliud, & sic actio & passio possunt esse relations. Tertiū modo potest dici, quod Philosophus loquitur. ibi de actione secundū quod importat habitudinem agentis ad productum, & secundū hanc significationem *actio* formaliter dicit respectum aliquem de genere Relationis, & non actionem de genere Actionis, quia illa non dicit nisi respectum ad passum, & materiam transmutabilem, sicut ad partem producti. Et tunc posset dici ad Philosophum, quod secundo modo relatiuorum dicuntur aliqua relatiū secundū potentiam actiū, & passiū, fundamentaliter; vel secundū actionem, & passionem, formaliter; quia isto modo actio & passio sunt formaliter relations, & non de genere Actionis, & Passionis.

Differentia
substancialis
dicuntur qua-
lis quod mo-
dum tantum.

Actio & pas-
sio sunt for-
maliter re-
spectus ex-
trinsecus ad-
uenientes.

Ad tertium, cūm dicitur quod super actionem & passionem fundatur relatio; dico quod non, sicut alijs dixi 1. d. t. primi libri*, sed super potentiam actiū, & passiū tantum, & non super eas, nisi vt disponentes primas ad talēm relationem; quia quid est relatio talis fundata super potentiam actiū, & passiū, vt paternitas & filiatio, non est actio, sed transit. Quando etiam talis actio est, nondum est talis relatio paternitatis; non enim quando generat, est pater, sed tantum post quando fetus primò formatu, & quando fetus est formatu, in utero; & quando est relatio paternitatis, & filiationis, tunc non est actio generationis, nec passionis, quia præcesserunt prius: & ista communiter est actio de genere Actionis sine relatione illa, quia sequitur eam; & è conuerso; quod non continget, si esset fundatum eius, quia fundatum est simul cum eo, quod fundat, & fundatum non est sine eo quod fundat ipsum. Est tamen, vt dixi, prima dispositio ad illam relationem, sicut alteratio ad formam substancialē; & sicut alteratio non est quando forma substancialis inducitur, sic possibile est actionem non esse, quando illud, ad quod disponit, est. Saluator igitur dictum Philosophi 5. *Metaphys.* quod relations de secundo modo dicuntur secundū potentiam actiū, & passiū, vt secundū fundamenta talium relationum; vel secundū actionem & passionem, vt secundū dispositio-nes primas ad relationes illius modi; simul & iua enim illa est vera pro altera sui parte in ratione fundamenti eorum.

Aliter potest dici, quod dicere non tantum dicit relationem formaliter, sed etiam cum hoc connotatur principium formale eius, non enim tantum dicit productionem, sed productionem per memoriam, tanquam per principium formale expressiū notitiae. Vnde non est dicere præcisè idem quod referri, quia plus connotat dicere licet formaliter sit idem & referri.

Ad quintum, cūm dicitur quod producens est causa producti, non sic correlatiū sui correlatiū. Respondeo quod ratio illa est contra quamcunque opinionem, quia secundū illam rationē, vel oportet ponere personas absolutas, quod ipse negat; vel negare originem inter illas, quia origo vnius ab alia est relatio. Vnde dico quod relatiū est causa sui correlatiū, & principium originatiū illius, vnde referri relatione originis, non est nisi esse ab alio, vel esse à quo alius. Et cām dicit quod non, quia relatiū sunt simul

12.
Ad quartum,

Generare est
referri conno-
tans naturā.

Dicere est re-
ferri conno-
tando memo-
riam facun-
dam.

13.
Ad ultimum.

Relatiū
est principiū
sui correlatiū.

Aristot.

Similitud. na-
ture bas em
prioritate ori-
ginis.

* q. n. 14.

* d. 30 q. 1.

simul natura, ita quod vnum non potest esse sine alio, sed sunt in unicem simul secundum definitiōnē illorum, quæ sunt simul natura. *Metaphys. text. 17.* & tamen constat quod vnum correlatiōrum sit causa, vel principium originans alterius correlatiū, & prius sit origine, quia si nullo modo esset prius ex origine, itatim sequeretur quod nullo modo originaretur ab illo, nō magis quam è conuerso. Quomodo autem similitas natura stet cum prioritate originis dictum est dist. 26. primi libri*.

Secundum hoc dicendum est ad primum articulū, quod actione diuinā, quæ est relatio, & non actio de genere Actionis, sicut potest ibi ponī, conficitur corpus Christi; sed non actione quæ sit relatio realis ad creaturam, sed tantum relatio rationis, quia ut dictum est in 1. lib. * Dei ad creaturam non potest esse relatio realis, propter formalem necessitatem eius, quæ non requirit necessariō aliud secum esse, & eius simplicitatem, ut ibi patet.

S C H O L I V M III.

Resolut transubstantiationem nulli creature esse posibilem, & solvit rationes in contrarium. Vide cum in Oxon. num. 30.

15.
*An creature
ut agēti prin-
cipali possit
conuersio pa-
nis in corpus
Christi con-
uenire.*

*Arguitur
quod sic pr-*
mō.

Secund. So.

* q. 3. n. 1.
Mixtus quid?

16.
*Refutatio-
cundi articu-
li.*

Quādū ad secundum articulū, an illa actio, quæ sit conuersio panis in corpus Christi, possit alicui alteri, ut principalī agenti conuenire. Videtur quod sic, quia quod conuenit Deo non per principium infinitum, potest conuenire creature; sed conuertere panem in corpus, conuenit Deo non per principium formaliter infinitum, ut per voluntatem, quæ non est formaliter infinita; igitur. Quia si sic, tunc includeret omnem perfectionem vniuersalitatem Dei tam absolutam, quād relatiū, & ita voluntas sola esset pelagus aggregatum ex omnibus perfectionibus, quæ sunt in Deo tā absolutis, quād respectū, quia illud aggregatum ex omnibus perfectionibus tam absolutis quād respectū, solum est formaliter infinitum, ita quod si relatio non esset ibi, non esset totalis, nec infinita perfectione formalis.

Item, agens naturale potest illas species rarefacere, & causare mixtionem aliorum cum illis, & illarum cum aliis, & per consequens illas alterare, quia mixtio est alteratorum vno, ex 1. dist. 8.* sed non potest mixtum generari, nisi alia substantia noua redeat; igitur per illam potest illa conuersio fieri in substantiam non præexistentem.

Quantum ad istum articulū, dico quod actione nullius alterius, ut principalis agentis, potest illa conuersio totalis fieri, quia a nullo agēte potest hæc conuersio principaliter fieri, nisi in cuius virtute actiua est totale esse, & non esse utriusque extremiti, sed hoc solum contingit de virtute Dei actiua, & nullius creature cuius est, hæc actio conuersionis, ut principaliter agentis.

Item, si aliqua virtus creata posset sic conuertere totum panem in totum corpus Christi, vel in non præexistentis, ut nouam substantiam, ratione posset creare, quia in tali conuersione totum producitur, sicut in creatione; sed non magis impedit creationem alicuius, quod producatur totaliter post aliud, quād si non producatur post illud, nunc autem totum, in quod fit conuersio, si produceretur, non post aliud con-

versum crearetur; igitur similiiter crearetur, si totum conuerteretur in totum post aliud.

Ad primam rationem in contrarium, dico quod voluntas est formaliter infinita in Deo. Cuius probatio est, quia Deus formaliter est beatus in actibus intellectus & voluntatis: non autem esset formaliter beatus in actibus intellectus, nisi comprehendenter totaliter obiectum beatissimum, quod est essentia; sed essentia sua est formaliter infinita; igitur intellectus eius, & actus, quo totaliter comprehendit, est totaliter infinitus; sed cum voluntas eius amando comprehendat illud obiectum formaliter infinitum, sicut intellectus intelligendo (aliter non esset voluntas eius beatia, si totaliter non comprehendet illud amando) sequitur quod voluntas erit formaliter infinita, & actus eius formaliter infinitus.

Ad probationem, dico quod si non conueniret sibi illud, non minus esset infinita formaliter, nam relatio non est aliqua perfectio formalis, quia si sic, esset aliqua perfectio formalis in una persona, qua non esset in alia, quod non est verum. Et cum dicas, quod non esset totalis perfectio in diuinis sine relatione, dico quod si accipias totalitatem pro integritate perfectionum omnium extensiū, verum est, & sic est idem dicere, quod nisi Deus haberet integrè perfectiones, quæ sunt in eo, tā absolutas quād relatiū, non haberet totum quod est in eo. Si autem accipias totalitatem intensiū, sic dico quod quālibet perfectio essentialis in diuinis est totaliter infinita, ut voluntas & intellectus, & sic de aliis: nisi enim quālibet talis perfectio esset in se intensiū totaliter, & formaliter infinita, ex omnibus simul tam essentialibus, quād relatiū, non fieret vnum infinitum; quia finitum finito additum non facit nisi finitum; nec relationes additæ aliquid faciunt maius, quia finitum additum infinito non facit maius intensiū, & per consequens relatio addita perfectionibus essentialibus, non facit maius cum eis, quantum ad infinitatem. Vel ergo omnia ibi simul aggregata sunt finita, & per consequēs relatio non facit infinitatem, vel aliquod illorum, cum quo etiam relatio non facit magis, cum sit finitum, vel non necessariō infinitum.

Ad secundum dico sicut prius in præcedente distinctione*, quod agens per alterationem corrupens illas species, & inducens contrarias, nullo modo inducit substantiam; sed Deus in fine alterationis sub illis speciebus ad quas agit alterans alterando, inducet conueniens subiectum per creationem: & similiter si illæ species agant in aliud, corruptendo qualitates eis contrarias, non tamen possunt generare substantiam, quia accidentis non potest esse immediatum principium generandi substantiam. Eodem modo dico hic, quod cum aliæ species miscentur illis, aut illæ species vincunt, aut vincuntur, aut nec vincunt, nec vincuntur: sed sunt in quodam medio. Si vincunt, tunc dico, sicut prius dixi de agente corruptente aliud. Si vineuntur, dico sicut dictum est, quando aliud agens corruptit illas species. Et eodem modo dicendum est, quod mixtum generatur, quia in fine Deus creat substantiam conuenientem, & conformem illis accidentibus.

17.
*Ad primū
in contrariū.
Voluntas di-
uisa est for-
maliter inji-
nitis.*

*Ad probatio-
nem.*

*Relatio diuinā
na non dicit
ullum perse-
ctionem for-
maliter.*

*Qualibet
perfectio in
diuinis est in-
finita forma-
liter intensi-
ue.*

*Finitum ad-
ditum puto
solum facit
finitum.
Finitum ad-
ditum infini-
to non facit
maius inten-
siue.*

18.
*Ad secundū.
* q. 3. n. 7.*

*Creatura ne-
quit generare
ex speciebus
Eucharistici.*

S C H O L I V M I V.

Sententia D. Thome creaturam instrumentaliter concurrere posse ad transubstantiationem. Probatur quia accidentis, ut substantia instrumentum, producit substantiam; ergo à fortiori poterit creatura transubstantiare, ut instrumentum Dei. Antecedens patet, quia substantia non est immediate activa, & hoc probat duplicitas. Hanc refutat Doctor efficaciter, & perspicue probans etiam substantiam esse immediate actuam, de quo fuis in Oxon. anum. 3, 4.

19.
Sententia D.
Thome.

Ratione D.
Thome pri-
ma probatio.

Secunda.
Artic.

20.
Obiectio con-
tra D tho-
mem
Solutio.

Impugnat
solutio prim.

non potest esse sine quantitate, nec alia substantia corporea inferior, & in speciali poterit esse sine quantitate, & per consequens substantia panis non potest esse sine quantitate, nec e conuicio quantitas sine substantia, quod est contra articulum fidei in Eucratista.

Secund.

Item. si subiectum non potest esse sine propria passione hoc est propter aliquam necessitatem in subiecto respectu passionis, qua necessitas reducitur ad aliquam causalitatem; ut quod quam causalitatem habet subiectum respectu sua propria passionis? aut habet causalitatem causa materialis, aut effectuum respectu eius? Si habet causalitatem, materia respectu eius, cum potentia & causalitas materia sit potentia contradictionis, sequitur quod subiectum erit in potentia contradictionis respectu sua passionis, & per consequens potest esse, & non esse si ne ea.

Si dicas quod subiectum habet causalitatem effectuum respectu sua passionis, sequitur propositum dupliciter, primo, quia tunc substantia, qua est subiectum, erit immediatum principium effectuum sua passionis & accidentis. Vel oportebit ponere passionem ante passionem in infinitum. Secundo, quia omnem causalitatem causae secundae potest Deus supplere immediatè; igitur potest dare esse per se passioni, ut sit sine subiecto.

Tertio.

Quod verò dicit subiectum cadere in definitione sua passionis, & id est passio non potest esse sine eo, hoc non concludit, quia ex hoc sequeretur quod nullum accidens possit esse sine subiecto, quia secundum Philosophum 7. Metab. sext. in ratione vel definitione cuiuslibet accidentis necesse est esse rationem substantiae.

Arist.

Contra praedictam conclusionem, scilicet quod forma substantialis possit esse principium immediatum operandi; arguitur sic; Agens secundum quod agit, assimilat sibi passum; sed assimilat sibi passum, secundum formam substantialem; igitur per eam agit. Vel sic; eo per se aliquid est agens, quo per se sibi assimilat effectum; sed generans inquantum generans, per formam substantialiem assimilat sibi genitum; ergo eo est principium generandi ipsum.

Impugnat di-
recte conclu-
sionem D.
Thome pri-
mo.

Item, instrumentum est tantum mouens, quia motum; igitur si accidens sit instrumentum substantiae in agendo, non erit principium producendi substantiam, nisi quia motum à substantia, tanquam à principali agente illius speciei, & ita sequitur propositum, quod substantia sit immediatum principium mouendi.

Secondo.

Et si arguitur contra eos, quod subiecta & quiditas rei est primum obiectum motuum intellectus; igitur substantia erit immediatum principium operandi. Dicunt quod illa est motio obiectiva non realis, sed intentionalis.

Contra, illa motio est ad formam realem, quia licet non sit corporalis, est tamen realis, & nobilior, quia spiritualius & verius ens, quam forma in corpore accidentalis; ergo eius est aliud principium actuum reale, non nisi substantia rei. Aut si dicas quodphantasmata, quae sunt accidentia, mouent in virtute substantiae; hoc non potest dici de Angelo, qui intellegit se per essentiam suam, ita quod essentia sua vt obiectum immediate mouet ad intellectu-
nem sui ipsius.

Ad

22.
Ad rationem
D. Thome &
gios pr. m. m.
probationem.

Ad primam rationem dico quod si *esse* sit aliud ab essentia, tunc non est ille ordo essentialis, quia tunc prius intelligitur compositum esse per se eius, & perfectum, quam *esse* sibi superueniat; sed in illo priori, in quo intelligitur aliquid esse perfectum in se, intelligitur posse habere propriam operationem; aliter enim non esset perfectum, & per consequens tunc habet unde possit esse per se principium operationis; ergo principium operationis præcedit *esse*, si *esse* sit aliud ab essentia, & ita potentia est propinquius essentiae, quam *esse*, quod est contra rationem eius primam, & contra veritatem.

*Existentia
non est aliud
ab essentia.*

Item, isti concedunt quod in virtute agentis naturalis, vel generantis, est *esse* ipsius geniti, quia impossibile est a termino generationis, separare *esse* in actu: sed per se terminus generationis est aliquid per se unum; ergo *esse* ipsius geniti est unum, & idem cum essentia ipsius.

23.
Ad secundam
probationem.

Si D. Thome
ratio valens
concluderet
nullam crea-
turam posse
quicquam ef-
ficere.

Per me qua-
der actum se-
cundum, dat
eum actum
primum &
comparo.

Ad aliud, quando arguitur quod dare materiam *esse*, vel concernere materiam, & abstrahere ab ea in operando sunt opposita, & ideo non possunt reduci in idem principium. Respondeo quod illa ratio, si concluderet, probaret quod nihil est principium effectuum alicuius operationis, quia nihil potest esse principium operationis, & dare *esse* secundum, nisi det *esse* primum materiam, vel subiecto: calor enim non est principium calefactionis in ligno, nisi prius det *esse* ei calidum, & tamen unus actus, vel unum *esse* vt primum non includit aliud *esse*, vt *esse* secundum, vel secundum actum, quia potest esse ignis calidus, & tamen non calefacere; igitur secundum illud dictum, unum est principium actuum in vniuerso, quod est falsum, quia tunc unum esset passiuum in vniuerso, cum sibi inuicem corresponeant. Dico igitur quod illa propositio non est vniuersaliter falsa, quia duo actus, quorum unus est primus, & aliud secundus, & quorum unus dat *esse* primum, & aliud dat *esse* secundum vniuersaliter reducuntur in idem principium.

Similiter est etiam falsa de duobus actibus secundis, respectu principij illimitati ad illos, quia duo actus secundi non includentes se mutuè, vt intelligere, & velle, & huiusmodi, possunt esse ab eadem essentia anima, quod est principium actuum ad illos, & ad alios. Vnde ista propositio nunquam est vera, nisi de duobus actibus primis, & tunc nihil ad propositum.

24.
Sed tertia ratio
D. Thome.

Solutio.

Additur secunda ratio: Creatura potest facere aliquam cognitionem de Deo: sed hoc maius videtur quam accidens producere substantiam, in virtute substantiae, igitur.

Respondeo quod res extra intellectum, & actum eius ut cognitionem eius, habet *esse* simpliciter, & non secundum *quid*, vt *esse* realiter existens: in cognitione vero habet tantum *esse* secundum *quid*, vt *esse* diminutum, vel cognitum: modò dico quod non sequitur; aliquid habet virtutem actuum respectu rei in *esse* diminuto, & secundum *quid*: igitur habet virtutem respectu rei productæ in *esse* perfecto, & simpliciter; & per consequens non valet, creature potest facere cognitionem de Deo, quod est secundum *quid*: igitur accidens potest producere substantiam extrâ, quod est *esse* eius. Similiter non valet, accidens potest facere cognitionem de Deo, quæ est accidens in cognoscente; igitur accidens potest facere sub-

stantiam; quia quocunque accidens distat magis à Deo, quam quocunque substantia, quæ est ens minus perfectum: Sed nullo modo sequitur, accidens potest facere cognitionem de Deo, quæ non excedit in perfectione perfectionem accidentis; igitur potest facere illud quod excedit perfectionem eius, vt substantiam.

Accidens pro-
ducit cognitio-
nem Dei, nula-
lantem
substantiam.

25.

Quantum ergo ad istum articulum, dico quod nihil aliud à Deo potest propriè esse instrumentum respectu conuersonis panis in corpus Christi, quia instrumentum, sicut dixi in prima questione, *huius* 4.* non accipitur nisi duobus modis, vel vt illud quod attingit immediatè effectum, vel finem principalis agentis, vt sigillum figuram ceræ; & instrumentum isto modo habet actionem suam immediatè circa effectum, & finem principalis agentis, in eodem instanti, in quo agens principale inducit quod intendit. Patet de sigillo, quod in eodem instanti habet actionem sibi propriam circa formam principaliter intentam, quando sigillans uitetur eo, imprimens figuram eius intentam, & illo modo dico quod verba consecrationis circa panem, vel vinum, non sunt instrumentum conuersonis illorum in corpus Christi, quia quando verba sunt, vt quando proferuntur, non est conuersio facta, & quando est facta, non sunt illa verba.

Creatura non-
quit esse in-
strumentum
Physicum con-
uersonis.

Instrumentum secundo modo dicitur, quia disponit ad effectum, vel finem principalis agentis, vt alteratio ad finem, vel formam substantialem, quæ est terminus generationis, & dico quod nec isto secundo modo verba sint instrumentum respectu conuersonis, nec aliqua alia alteratio; quia non est alteratio prævia ad illam conuersionem, cum accidentia panis eodem modo se habeant inalterata post conuersiōnem, & ante: prolato tamen verborum cum intentione debita ministri, possunt dici aliquo modo instrumentum conuersonis de congruo, vt dispositio necessitans ad conuersiōnem, sicut potest esse necessitas ex pacto, & ex statuto diuino. Deus enim pepigit cum Ecclesia, quod quicunque sacerdos profert illa verba cum intentione debita, & aliis circumstantiis requisitis, faceret de congruo aliquid, ad quod infallibiliter, & necessariè sequeretur ibi esse conuersiōnem substantiarum in corpus & sanguinem Christi. Vnde eodem modo dicendum est hīc sicut superius de Baptismo, & sacramentorum efficacia in vniuersali *.

Quomodo
prolatio ver-
borum dicitur
instrumen-
tum Eucha-
ristia.

Per dicta patet responsio ad primam & secundam rationem principalem, quæ non sunt contra me, quia concludunt verum, quod non actio ne de genere Actionis fiat conuersio illa, quia talis actio fundatur in motu, & inserit ex se passionem in passum.

* dist. 8. q. 3.
& 4.

Ad tertium:
Generatio est
conuersio par-
tialis.

27.

Ad aliud, dico quod in generatione non est totalis conuersio totius in totum, sed tantum partialis, quia materia manet communis, & præsupponitur, sicut in aliis motibus præsupponitur ens per se perfectum, & compositum, hīc autem est totalis conuersio totius in totum.

A argumentis
primum &
secundum.

Ad quartum.

Ad ultim.

Ad aliud dico, quod in Sacerdote requiritur intentio debita in preferendo verba consecrationis, quia proferre verba ista sacramentalia est actus humanus, qui necessariò requirit intentionem rectam, vel non contrariam. Et sic concedo quod aliqua actio requiritur in ministro, ad hoc quod fiat conuersus illa totius in totum; sed modò non sequitur: in ministro requiritur actio aliqua prævia, & necessariò ad conuersione; ergo in ministro est actio conuersione; non sequitur, inquam, quia ista actio est à solo Deo efficiente, vt dictum est, & nullo modo à ministro, vt supra dictum est.

Pashatis, adhuc rite consuetudo Missam sabbati sancti in nocte Paschatis celebrandi. Vide S.Thom. h.c q.1. qnaestim. 4. Secundò, caritatem culpe mortalitatis, de quo d.9. q.vn. Tertiò, aritatem penitentia Canonica, gradationis, suspensionis, interdicti, excommunicationis. Quartio: tēpus debitum, scilicet non ante auroram, nec post nonam, & explicit quid sit aurora. Vide eum in Oxon. a.n.18. Quintò, requiritur locus sacer, lumen, & ornamenti. vide eum ibid. a.n.13. & Scholium ibid. celebrans tamē sine requisitis ex parte loci, & vestis, non fit irregularis, nisi scienter celebre in loco interdicto, vel in calice inuidoneo. Vide eum ibidem, num. 17.

Resolutio questionis.

R E spondeo quod ista quæstio vel potest quærere de potentia absoluta Sacerdotis, vel de potentia eius ordinata. Primo modo de potentia absoluta omnis Sacerdos, & solus Sacerdos cū illis debitis circumstantiis positis in quæstione potest cōficerre corpus Christi, quia Christus dixit Luc. 23. Sacerdotibus: *Hoc facite in meā commemorationē.* Et quod laicus non possit, patet 1. ad Cor. 16. Panis, quē nos frāgim, id est, Sacerdotes, &c. Patet igitur, quod hoc est de Iure Euangelico, nō solùm de Iure positivo, & hoc expressè habetur extra de sum. Trin. & fide Carb. c. Firmiter, &c. Nullus potest sacrificium facere, nisi qui est ordinatus, & si attemptat hoc facere, irregularis est, extra de Preli: ytero non baptizato. Ad potestatem ordinatam Sacerdotis, & vt licet hoc possit, requiriuntur multa: aliqua ex parte ministri, aliqua ex parte loci, & aliqua ex parte temporis. Ex parte ministri requiritur amatio impedimentorum, & adiectione aliorum conuenientium. Primum impedimentum, si nō sit ieiunus. De ieiunio dictum est supra dist. 8. q.vt. Ali quando tamē neque est culpa, neque pœna, quia potest in die Paracœus affumere corpus Christi, ita vt prius intret stomachum vinum non consecratum, quām corpus Christi, (etenim illo die nō consecratur calix) etiam in die Paschæ, & Natalis, potest bis vti, sed non censetur non ieiunus pro prima. Ita communior opinio, licet aliqui velint debeat præcedere primam Missam ieiunium saltem sex horarum.

Aliud impedimentum est culpa mortalis peccati. De illo habetur supra d.9. de culpa Ministri.

Tertium impedimentum est pœna spiritualis Canonica, degradatio, suspēlio, interdictio, & excommunicatione maior. Ita omnino impediunt libertatem exercēdi officium, & potestatem ordinatam, licet non potestatem absolutam. Et ignorantia Iuris non excusat Sacerdotem, quia in illis actibus, quos frequenter exercet, tenetur esse nō ignarus Iuris. Si est ignorātia facti, non crassa, nō affectata, omnino excusat, vt habetur Extra de Ignorantia Clerico ex. omniū, c. Apostolico, & ponitur exēplum in Glossa de vno, quem excommunicauit Episcopus per literam, qui si nesciuit, & tempore clausæ literæ administravit, omnino excusat. Si autem sit excommunicatus excommunicatione minori, licet ministravit, nō efficitur irregularis, licet Glossa dicat in contrarium, quia vbi non exp̄rimitur irregularis, non habent glossatores potestate infligendi irregularitatē, sed si est rumor, vel probabilis suspicio, debet eligere partē tuiorem.

Requiritur etiam ex parte Ministri appositio conuenientium, scilicet ornamentorum, vt habeatur de consecr. dist. 1. vestimenta, dicitur ibi quod vestimenta Ecclesiae, quibus Deo ministratur, debet esse sacra, & honesta, quibus in aliis vībus non debent vti, quām in Ecclesiasticis, & Deo dignis

*Requisita ad tēpus conse cranum re duci. ut ad tria.**Vide Gauent. in rubric. Missal.**Ignorantia facti excusat non iuri.**C. lebrans in excommunicatiōne mīnori non fit irregulare.*

Q V A E S T I O I I .

Vtrum quilibet Sacerdos preferendo verba sacramentalia consecrationis corporis cum intentione debita circa materiam conuenientem, possit confidere corpus Christi?

Alef. 4. part. quest. 15 memb. 4.5 & 6 D. Bonavent. hic art. 2. quest. 1. char. art. 1. quest. 1. D. Thom. 3 part. quest. 8. art. 1. var. 2. ibi dist. 51 sect. 3 Bellarm. lib. 4. de Eucharist. cap. 10. Vnde dictum de sacramentis cap. 7. q. 27. Scot. in Oxon. hic quest. 2.

Arg. primū affirm.

Q Vd̄ non Malachij 1. *Maledicā benedictiō- nibus vestris, & subditur: Quis praeualebit?*

Secundū.

Item: prima quest. 1. cap. quod quidam, dicitur quod suspenso Sacerdote nulla ei relinquitur potestas.

Tertiū.

Item, si sic, & equaliter valeret Missa malorum Sacerdotum, sicut bonoru: consequens est falsū.

Quartū.

Item, la. cus potest sumere corpus Christi; igitur & confidere, quia magis est sumere, quam cōfiderē, quia vnum ordinatur ad aliud.

Ratio prima opposita.

Item, Diaconus potest dispensare sanguinem Christi, vt patet in vita beati Laurentij, dicens beato Sixto, *Cui dispensationem Dominicī sanguinis tradidisti; sed magis est dispensare, quam confidere, & in Canone Diaconi & Subdiaconi, possunt dispensare.*

Oppositum, prima quest. 1. cap. quod id, dicitur: *Qui non amittit baptismum, non amittit ius baptizandi; sed Ordo nō potest tolli Sacerdotalis propter indelebilatatem characteris, idē nec potestas confiendi.*

Secunda.

Item, quod non laicis, de consecr. dist. 1. Prohibitus: Vna opinio est, quod Sacerdos degradatus non potest confidere, neque excommunicatus. Vnde dicitur quod sicut Episcopus impressit characterē, ita degradando potest auferre; sed hoc est falsum, quia Episcopus est Minister in dando, non in auferendo. Vnde quod Sacerdos non sit de foro sacerdotali, vel laicali non est intrinsecum Ordini, sed postea annexum.

S C H O L I U M .

Primum dictū: Omnis & solus Sacerdos validè confidit; probat ex Luc. 2. & c. firmiter Secundū; Nō Sacerdotestans confidere, irregularis sit: 1. & 2. de cler. non ord. sed ignorantia facti excusat: Vide Doctorem in Oxon. h.c n.10. & Scholium ibidem. Tertiū; Ad licet confidēdum, ex parte ministri requiriuntur primū quod sit ieiunus; de quo supra d.8. q. vlt. Quod autem ait de celebrandis duabus Missis in die

Sex requiriuntur ad celebrandum Episcopum & presbyterium communia.

Quando incepit aurora.

*Locus duplex
Ad celebationem requiritur locus consecratus, & non interdictus.*

Quandoque licet celebra- re in loco non consecrato.

Ad primum principale.

Ad secundum.

Ad tertium.

gnis officiis. Quæ autem sunt hæc vestimenta exponit Innoc. de offic. Missæ part. o. cap. 10. Sunt, inquit, sex indumenta communia Episcopis, & Presbyteris, scilicet Amictus, Alba, Cingulum, Stola, Manipulus, & Planeta. In quibusdam tamen locis consuetudo obtinuit quod non oportet cingulum benedici, & sic non appetat quod non licet ut cingulo non benedicatur. De hora, sciendum quod in die Natalis Domini licet celebrare ante auroram; sed non in alio die. In aurora tamen licet, hoc est ante ortum Solis super hemisphaerium nostrum per unam horam æqualem, & quintam partem alterius. Nam aurora incipit Sole existente sub horizonte, per 18. gradus, qui sùt hora una, & quinta pars vnius horæ. Nam eleutatio 15. graduum de Äquinoctiali est una hora æqualis, deinde tres gradus sunt quinta pars vnius. Istud patet per Gerardum Cremonensem lib. de crepusculis. Et caendum est ne ante auroram celebretur. Et potest celebrare usque ad nonam. Et debet habere respondentem sibi, Amen, pro tota Ecclesia, sicut ipse orat pro tota.

Ex parte loci possumus distinguere locum in locu propriè dictu, & in vas, quod est locus mobilis secundum Aristotelem 4. Phys. text. 41. Ex parte loci propriè dicti requiritur amotio impedimenti, scilicet quod locus non sit interdictus, & requiritur apposito conuenientis dilpositio- nis, scilicet quod sit sanctificatus. Primum est sim- pliciter necessarium, quia celebras in loco interdicto facit cōtra probationem Ecclesie, & per consequens non ordinatus secundum est necesse- riun, nisi casus necessitatis occurrat, & probatur per illud de Consecrat. dist. 1. sicut ubi dicitur, non in aliis quam Domino consecratis locis, id est tabernaculis à Pontificibus delubris, Missas cantare, ac celebaretur licet. Item patet capitulo sequenti ubi dicitur, Nullus Presbiter Missas celebrare presumat, nisi in sua ratis ab Episcopis. Sed exceptio illa de ca- su necessitatis patet eadē d. cap. Concedimus. Iстius etiam loci requiritur ornatus, scilicet lumen, ut dicitur Extra, de celebratione Missæ cap. vii. de eo, qui sine igne & aqua sanctificabat, & sequitur, Mandamus quod officio, & beneficio ipsum prius per- petuò. De loco autem mobili, siue vase, distinguo quod vas remotum est altare quod debet esse la- pideum de consecr. d. 1. Vasa propinquæ sunt calix & patena, quæ debent esse de auro, vel argento, vel ubi paupertas cogit ad minus de stanno, sicut habetur de consecr. dist. 1. calix esse.

Ad primum principale, patet responsio in li- tera, quod Deus maledicit benedictionibus malorum, in quantum mali sunt, unde benedictio redit sibi ipsi maledictionem: tamen efficaciam be- nedictionis habet respectu alterius; vel hoc est intelligendum, quando mali adulando benedi- cunt malis.

Ad aliud, quod sumere corpus Christi, est maiori fructus quantum ad utilitatem, quam confidere, tamen non est maioris potestatis.

Ad aliud de Laurentio, & Sixto, quod si nunc sanguis esset dispensandus regulariter omnibus, possebant Diaconi dispensare: quia dispensando sanguinem non tangunt, nisi calicem: idem minus est quam dispensare corpus Christi. Nunc autem non dispensatur propter periculum effusionis, & propter scandalum; ne simplices crederent maiores virtutes esse in duabus speciebus, quam in una; sed posset dispensari sanguis, licet non ce- lebraret.

Ad aliud, quod in duobus casibus potest Dia- conus dispensare corpus Christi, & tangere: vt quando præcipitur sibi ab Episcopo, vel Presby- tero; qui non possunt ad hoc accedere: Vel ali- quo existente in periculo mortis absente Sacer- dote: sed laicus ex nulla necessitate potest tan- gere corpus Christi in quounque casu.

Ad aliud ad oppositum patet.

DISTINCTIO XIV.

De sacramento, & virtute Pœnitentia.

QVÆSTIO I.

Vtrum ad deletionem peccati mortalis, actualis requiratur necessarium pœnitentia?

Aleis 4 part. quæst. 57. memb. 1. & 2. D. Bonavent. hic 2. part. art. 2. quæst. 3. Richard. art. 1. quæst. 1. D. Thom. quæst. 1. art. 1. & 3. part. quæst. 86. art. 2. Suar. tom. 4. diff. 9. sent. 1. & 1. Scot. in Oxon. hic quæst. 1.

ARguitur quod nō, quia ad deletionem eius nō requiritur pœnitentia, quod **P**rimum addeletur sine pœnitentia; talis est cul- **G**umentum pa mortalism actualis, quia statim cessat cessante actuusigitur, &c.

Itē homo offensus alteri potest remittere offen- **S**econdum. **S**ecundum. **A**sau absque hoc, quod offensis pœnitentia; igitur similiter Deus, cūm sit misericordissimus.

Item, quod non solū nō sit necessaria, sed quod non valeat ad relaxationem peccati mortalis, videtur per Augustinū in hom. super illud Matth. 5. **T**ertium. **A**ugust. Estote misericordes, loquēs de dñatis post finē mūdi, dicit quod Tū eris pœnitentia, sed iniunctio; ergo pœnitentia nō semper valet ad deletionem peccati.

Si dicas, imd quādū homo est in via, & loco merendi, valet, sed non damnatis post mortem, Contra hoc est illud Hieronymi de pœnit. d. 3, & ponitur in litera: Iude non valuit pœnitentia, per quam scelus emendare non potuit.

Item; illud, per quod deletur peccatum mortale, oportet quod sit maius bonū, vel latē æquale in bonitate, quantū est peccatum in malitia, sed malū, quo offenditur Deus in peccato, est infinitū quia secundum Anselmum, Cūr Deus homo. **T**antum **A**nselm. est malum in peccato, quantum est bonum, quod offenditur per ipsum: quod constat esse infinitum, quia Deus: Pœnitentia non est bonum infinitum; igitur nō est necessaria ad deletionem mali infiniti.

Contrā Hieronymus epist. 1. ad Demetriad. & ponitur in litera, Pœnitentia est secunda tabula post naufragium: sicut tota nauis est prima tabula saluū hominem in mari, & pelago tentacionis huīus vita, à naufragio ipsius per peccatum mortale, ita post naufragium, secunda tabula nauis, qua vi- tatur naufragium est pœnitentia; sicut pœnitentia est necessaria naufrago ad salutem.

Itē, quod pœnitentia valeat, probatur per illud Ezechielis. Si impius conversus fuerit à via sua mala & egredi pœnitentia, vita viuet & non morietur.

Item, Matth. 3. Pœnitentiam agite, &c. **S**econd. **R**atio prima ad oppositum. Item, quod sit necessaria, & quod sine pœni- tentia non remittatur peccatum; probatur per dictum Salvatoris, Luca 13. Nisi pœnitentiam egeritis, simul omnes peribitis.

S C H O L I V M . I.

Posta explicatione iustitiae actualis, & habitualis, & duplicitis iniustitiae his opposita, resolut peccatum habitualis non esse aliquid reale derelictum ex actu, & praeceatum nihil remanere, quod verum est. Manet tamen ipse actus moraliter donec remittatur, & sic manens, est peccatum habitualis. Quod vero hac sit mens eius, patet; quia ad. 1. q. 1. aii secundum Sanctos remissionem culpe distinguere a remissione poena. Vide pro hoc si holus hic ad n. 6. ubi ostenditur hanc esse mentem Doctoris.

3.
Quatuor no-
tanda.

Respondeo ad quæstionem: vbi quatuor sunt notanda. Primo, quid sit illud, à quo quis dicitur peccator, cessante actu peccandi: quia non semper actus manet, dum aliquis dicitur peccator. Si enim nihil remaneret in eo, à quo possit dici peccator, ita potest dici innocens, qui peccat, sicut ille, qui non peccauit, & tunc non magis esset poenitentia necessaria isti, quam alij, quod est absurdum.

Secundo, videndum est quomodo illud, quod sic in peccatore remanet post actum, se habeat ad poenitentiam. Tertio, videndum est quomodo se habeat ad poenam? Quartò, ad quam poenam se habet, ad hoc quodd delectatur.

Anselmus.

Iustitia &
Iniustitia
tam habitualis
quam
actualis ex-
plicatur.

Ratio recta est
regula actionis
humana-
rum.

Peccatum
habituale non
est priuatio
gratiae solium.

De primo, sciendum quodd peccatum secundum Anselmum de Conceptu virginali c. 4. est formaliter iniustitia, sine priuatio, & carentia iustitiae debite, qua sibi deberet infessa. Iustitia vero duplex est, vna habitualis, vt charitas; alia actualis, vt bona operatio elicita secundum eam, & recta. Non solum enim dicitur aliquis iustus, quia habet habitum iustitiae, quia sic existens in charitate, & semper dormiens, tantum esset iustus, sed quia operatur conformiter inclinationi sua, & regulæ rationis rectæ, quæ est regula in actibus humanis. Nam vnumquodque est bonum & rectum, quod conformatur lute regula; & quoniam idem est susceptivum, contrariorum, & toties dicitur vnum contrariorum, quoties & reliquum. Ideo dicitur iniustitia dupliciter: uno modo iniustitia habitualis, quæ est carentia iustitiae habitualis. Alio modo dicitur iniustitia actualis, quæ est carentia & priuatio operationis iustitiae, vt quando elicitur contra inclinationem habitus iustitiae, quæ est regula sua, & contra rectam rationem. Iniustitiam igitur actualē possumus vocare peccatum actuale, iniustitiam habitualē peccatum habitualē.

Non potest autem quis dici maior peccator propter iniustitiam habitualē, vt propter priuationem, & carentiam gratiae, vel caritatis, quia haec carentia, vel priuatio non est magis, nec intensius, nec extensus in uno peccatore, quam in alio, propter quam diceretur ille maior peccator, quam alijs: non magis intensius, quia ita priuat vnum iustitia opposita solum vni peccato mortali, sicut alijs mille peccatis mortalibus, & ita damnatur pro uno sicut pro mille. Nec magis extensus, quia tota gratia ita afferatur per vnum, sicut per omnia.

Non solum igitur dicitur quis peccator à priuatione gratiae, quia vnum est maior peccator alio, & dicitur magis facinorosus & alijs minus; sed propter aliud in eo, à quo quis dicitur esse peccator.

Item, non potest esse, vt dictum est, priuatio restitudinis iustitiae habitualis, nec priuatio re-

stitutio iustitiae actualis, vt operationis iustitiae, quia illa definit esse desinente actu, & operatione ista.

Et si dicas quodd diceretur peccator ex aliqua dispositione relicta in anima, ex operibus iniustis & disformibus sua regulæ, & rationi rectæ.

Responso a-
liorum.
Impugnatur.

Contrà illa dispositio inducta, & relicta ex actibus definit desinente actu, nisi firmetur ex actibus sequentibus eam, vt fiat habitus, & per consequens, si aliquis dicetur esse peccator ex tali dispositione, ista desinente desineret esse peccator sine quoquac actu penitentia.

4.
Sententia De
Thome.

Vnde igitur quis est peccator? Respondeo, uno modo potest dici quodd licet in anima quæ peccauit, cellante actu peccati non remaneat aliqua macula, remanet tamen reatus peccati, ex peccato commissio, qui est obligatio ad talem poenam infligendam debitam tali peccato, qualis Deus vult pro illa infligi, & ista obligatio poenæ infligendæ sibi pro peccato est relatio realis fundata super animam obligatam ad solutionem huius poenæ, & non fundatur super actu peccandi, licet actu peccandi sit quoddam præsumptum illi obligationi poenæ infligendæ, non tam fundatum eius, sicut dictum est alijs* q. 3. de paternitate, quodd non fundatur super actu generandi, sed super essentiam immediatè, licet actu generandi sit quædam dispositio præsumpta ad relationem paternitatis. Ita hic actus peccandi est quædam dispositio præsumpta, ad quam sequitur relatio obligationis ad poenam infligendam debitam peccato, quod commisit contra legem diuinam iustum, & per talem poenam sibi infligendam pro peccato, quæ dicitur poenitentia, absolvitur quicunque à reatu, & obligations poenali pro peccato prius commisso.

Contra, Ista obligatio ad solutionem poenam debitam pro peccato non est relatio realis, & posito quod esset realis, adhuc non diceretur ab ea aliquis peccator. Primum ostenditur sic: illa non est relatio realis intrinsecus adueniens, quæ non sequitur naturam extremonum; sed ista obligatio ad poenam infligendam, non sequitur naturam extremonum. Patet, quia anima eadem manente, & Deo, seu poena eodem modo le habente, non propter hoc anima eodem modo est obligata ad poenam, quia non ante peccatum.

Quodd sit relatio extrinsecus adueniens, neccesse est sibi dare causam, per quam adueniat, extremis iam positis, sicut de vbi, & ceteris. Non enim potest esse respectus realis non sequens extrema posita, quin sibi ut termino, respondeat aliqua actio realis: sed istius obligationis non potest dari actio realis, nec agens reale; non enim anima, quia tunc anima peccando haberet duplum actum, vel actionem, positivam scilicet, & priuatiuam, vnam scilicet velle, & alteram aliquid iniuste velle. Nec illa obligatio causatur à Deo. Patet de se.

Confirmatur. Illud quod non conuenit alicui, nisi quia est volitum, vel cognitum ab eo, non ponit aliquid reale in ipso; ed ista obligatio non est nisi ordinatio diuina alicuius peccatoris ad poenam sibi infligendam pro peccato, & talem poenam pro tali peccato in esse cognito, & volito; igitur non est aliquid reale in ipso obligato; sicut nec esse volitum ponit aliquid in re volitata.

Secundum ostenditur sic: scilicet posito quod illa obligatio esset realiter relatio, adhuc non diceretur ex ea quis peccator, quia tunc esset aliquid

5.
Relicitur pri-
mo.

Confirmatu-

Secundum.

quid posituum & a Deo; sed à nullo creato. à
Deo dicitur quis peccator sicutur.

6.
Decimo primi
articuli.

Quantum ad primum articulum respondet per simile, & per auctoritatem, & exemplum. Per simile sic. Et si per opera meritoria non semper augeretur gratia in merente, sicut possibile est si merita sint remissa, vel etiam si essent intenta, tamen ille qui plura merita habuit transversibus interioribus & exterioribus, est magis meritus, & magis iustus, quam alius, in acceptatione diuinæ: tantum enim est quisque iustus, quantum est iustus in acceptatione diuinæ, & ideo tantus est in iustitia, ad quantam gloriam Deus ordinat eum pro meritis suis. Potest igitur dici, talis bonus meretur, (si licet sic loqui) non propter aliquam relationem realem, vel aliquid positivum in eo-nunc magis quam prius, sed solum ex acceptatione voluntatis diuinæ ordinantis ipsum ad tantam gloriam, pro tantis meritis. Et ista acceptatio non ponit in acceptato nisi tantum relationem rationis. Sic in proposito, ordinatio peccatoris ad talem, & tantam poenam sibi infligendam pro tanta & tali culpa, est relatio rationis in ipso ad illam. Hoc secundò confirmatur per auctoritatem Augustini. Ait enim quod et si frequenter dicatur Deus obliuisci peccatorem, & auertere faciem ab eo & c. vt patet in Psalm. 3. nunquam tamen eum simpliciter obliuiscitur & dicitur reconciliari peccatori, quando tollit illam ordinacionem ad tantam poenam, quantum statuit antea quam peccator poenituit. Augustinus in enarratione 2. super illud Psalm. 31. *Beati quorum teleta sunt peccata*, dicit: *Deum videre peccata est ea ad paenam impunare;* & ipsa esse teleta, est ipsa esse totaliter remisita, nec ad paenam videriorē procis infligendā ordinata.

Quando per
altus merito-
rios non augen-
tatur gratia, in
merente ma-
net tantum
relatio ratio-
nis.

Quomodo pe-
cata Deo so-
guntur?

7.

Cessante actu
peccatoris
nihil perma-
net in pecca-
tori nisi rela-
tio rationis.

Tertiò ad hoc est exemplum in actibus humanis. Si enim aliquis offendere Regem, & faceret aliquid pro quo esset reus mortis, obligaretur ad talem poenam persolendum, vel sustinendum pro tali delicto, nec tamen istud ponet in offendente aliquid positivum reale, putat relationem realem cessante actu, sed tantum relationem rationis ad poenam talem. Eodem modo in proposito, cessante actu peccandi, non remanet in anima aliquid positivum reale, quod prius non fuit, à quo dicatur quis peccator; nec etiam priuatum, vt prius dictum est; sed tantum quedam relationem rationis, ut abiectione ipsius ab acceptatione voluntatis diuinæ ad gloriam, & obligatio per consequens ad talem poenam sibi infligendam pro peccato, quantum Deus pro iustitia sua ordinavit illi infligi.

S C H O L I V M II.

Pecatum regulariter deleri per poenam, constat ex auctoritatibus ad oppositum. Vide Scotum in Oxon. hic num. 8. Quoad tertium art. declarat poenam deletiu-
num peccati esse voluntariam, & ideo pœna damnatoria non purgat, sed iustum vindicat. Vide Scot. ibid. n. 10.

8.
Decimo se-
condi articu-
li.

Quomodo
Deus dicitur
irasci.

Qvantum ad secundum articulum, quomodo scilicet peccatum se habeat ad poenam? Di-
co quod hæc est vniuersalis regula Iuris diuinæ;
quod omnem culpam oportet ordinari per poenam, quia omnis culpa est offensia Dei, quia mandato, vel præcepto cuius contemptu offenditur, & irascitur. Ita autem Dei, & voluntas vindicandi est voluntas puniendo, & infligendo poenam correspondētem peccato; ergo à primo, cum voluntas diuina sit regula, & origo iustitiae,

omnis culpa ordinatur per poenam; sed diuersi mode; nam aliquando poena non tollit culpam, quam tamen ordinat, vt in damnatis, & tamen melius est ibi malus cum poena, quam sine poena, quia magis appetet ex hoc iustitia, quam si est sine poena, ex quo enim continuè peccant, continè puniuntur.

Aliqua autem poena ita ordinat culpam, quod omnino tollit eam, vt in electis, & prædestinatis, nunc peccantibus in via; cx quo enim Deus aliquem prædestinat, ordinat ad gloriam ipsum peccantem, & ab ista ordinatione ad gloriam, cadente ordinat per poenam, & ipsa soluta reconciliat eum in amicitudinem pristinam &c. Aliqua igitur culpa tollitur per poenam, vt in omnibus electis, & prædestinatis, aliqua non, vt in damnatis; & tamen culpa ordinatur per poenam, etiam in eis, & hoc satis possibile est, quia aliquis potest iuste semper punire alium pro peccato continuo, & tamen non reconciliare eum in amicitudinem, & aliū potest punire, & eum sibi ut amicum reconciliare.

Quantum ad tertium articulum, qualiter scilicet debet esse poena, per quam debet tolli & ordinari peccatum & culpa? Dico quod debet esse voluntarie assumpta, quia omnis poena, quæ non tollit peccatum, nec reconciliat peccantem illi, in quem peccauit, tantum sustinetur in iuste, & ordinat culpam. Patet in damnatis, quo modo iuste à Deo poena continuè inficta inuoluntariè sustinetur, quia sicut continuant culpam, ita poena continuè inficta remurmurant; tanquam simpliciter inuoluntaria, sunt enim simpliciter, quia corum supertia ascendit semper P. 73. id est in eis poena non purgat culpam. In viatoribus autem penitentibus est poena displicētæ voluntarie assumpta, & ideo eis iuste culpa remittenda.

Tunc arguitur sic: per aliquam poenam ordinantem culpam, collitur culpa; patet ex articulo præcedenti: non per poenam inuoluntariè tolerantem, igitur per penitentiam voluntariè tolerantem: sed toleratio poenæ voluntaria est penitentia, quia secundum Augustinum hoc ipsum vocabulum penitentia est idem, quod poenam tenere, & hoc idem est quod in se ipso voluntariè procula poenam habere: igitur ipsa volūtariè assumpta valet ad deletionem: & illo modo penitentia est iustum pro omni tempore, etiam de lege naturæ, quia quilibet pro statu quoque tenetur in se habere disipliciam pro offensa Dei, quam consequitur aliquis pro peccato aliquo.

*Præna tollit
culpam quan-
di que, non
semper.*

9.
*Refutatio ar-
ticuli terij.
Quæ pan. t. e.
tua tollit fec-
catum.*

*Peccatum re-
gulariter per
penitentiam
voluntariam
& non alter
remittitur.*

Probatur.

*Aug. epist.
113. in fine.*

Ponit duos modos dicendi de pœna purgativa peccati. Primus, quod pœna illa est informis, id est, sine charitate, qua est forma virtutum; sufficit tamen ut infundatur gratia. Non vult tamen hanc pœnam haberi sine auxilio gratie, de quo vide in Oxon. scholium hic possum ad num. 1. 4. ubi ostenditur ex variis locis ipsius ipsam posuisse necessitatem gratie ad penitentiam fructuosam, seu deletiu-
num peccati, & iuxtaibi dista exponendus est Doctor hic. Addo distis ibi, quod babet 3. dist. 1. 9. 1. report. ad quintum, quod natura non potest se disponere, vt Deus de conguo det ei gratiam. & 2. dist. 6. n. 8. report. docet quod ante gratiam iustificati in adultis, requiritur motus gratia præcedens. Necesse est (inquit) quod in iustificatione impij primò immediate à Deo infundatur gratia gratis data.

Qvantum ad quartum articulum, qualis de-
beat esse penitentia pro delicto? informis
vel

10.
*Refutatio
quarri arti-
culi.*

vel formata & quæ sufficiat ad deletionem culpæ cōmisiæ: est dubium. Si enim est informis, nō vallet ad amotionem eius sufficiēt; si sit formata, igitur prius inest ei charitas, quæ est forma cuiuslibet virtutis, & per conlequēs, cūm per charitatem fiat quilibet Dei amicus, prius est reconciliatus, & amicus eius, quām per pœnitentiam puniatur pro delicto.

^{11.}
Quid sit tri-
stitia

Dico quod peccator in puris naturalibus suis potest considerare sua peccata, ut Dei offensia, quia cōtra præcepta, & leges, & ita ea nolle fuisse; & ex hoc potest de illis habere disiplentiam vehementē, quæ est poena interior, quia tristitia. Tristitia enim est de illis, que nobis noīcībus accidunt, & dicitur formaliter poena, est autē in se formaliter passio, & inuoluntaria, quia nullus eligit cōtristari, quando actū contristatur; dicitur etiā voluntaria, quia à voluntate ipsa dependet in esse consecutus, & volitius cū detestatione peccati, iā cōmisi, & ista pœnitentia est informis, nō formata; possumus igitur loqui de pœnitentia præcedente remissionem culpæ, & hæc est informis, quia omnis pœnitentia præcedens remissionem peccati est informis; quia præcedit gratiam: omnis autem poena præcedens gratiam est informis, quia gratia est forma cuiuslibet virtuosi operis: igitur omnis pœnitentia præcedens remissionem peccati est informis.

^{12.}
Pœnitentia
informis &
formata qua-

Pœnitentia tamē consequens remissionē peccati est formata, quia acceptas Deus actum pœnitentia voluntariè toleratæ, ut dispositionem de congruo ad gratiā, in vltimo instanti dat gratiā: & remittit peccatum: & potest aliquis sine gratia habere illū actū præcedētē pœnitentiā formata, & remissionem peccati, ut attritionem; sed nulio modo contritionem, & actū pœnitentiā formata, quæ consequitur remissionem culpæ, & infusionem gratiæ, quia attritio, si continuetur usque ad certū tēpus, vel certū instans, Deus in illo instanti infundendo gratiam, facit de illa attritione contritionem, & per consequens pœnitentiam formata; quia vt præcedens infusionem gratiæ, est dispositio immediatæ de congruo ad eam; ita in illo instanti infusionis gratiæ fit forma, & per consequens si aliqua pœnitentia requiritur post remissionem culpæ, illa est formata.

Quomodo at-
tritio sit con-
trito.

^{13.}

Sed si sit aliqua talis pœnitentia consequēs remissionē culpæ necessariād requisita ad hoc quod sit formata, dubito: possibile enim est in vltimo instanti infusionis gratiæ, & remissionis culpæ cefare ab omni actu intellectus, & voluntaris totaliter, & constat quod tunc nō sequitur eā neceſſariō: possibile tamē est post elicere actum indiferentē, siue impertinentē: vel possibile est quod ponet obiectum infusioni gratiæ eliciendo actum contrarium. Omnibus istis modis non est neceſſarium quod sequatur actus pœnitentia remissionem peccatorum, & infusionem gratiæ.

^{14.}
Quomodo
actus merito-
rius est imme-
diata disposi-
tio ad gloriā.

Exemplum huius est: si aliquis in vltimo instanti mortis eliceret bonū actū, ita quod post illud instanti non posset in alium; per actum illū non meretur gratiā, quia amplius nō esset viator ad gratiā, sed ad gloriam; & ille actus meritorius erit tūc dispositio immediata ad gloriam, sicut credo quod frequenter Deus non auger homini gratiam per aliqua merita sua, sed auget gratiam tuā in pūcto mortis, saluando retributionem augmentationis eius ex meritis, usque ad illud instanti; vel volens ista merita esse immediatam dispositionem ad gloriam; & secundūm hoc oportet dicere quod

remissio culpæ possit esse sine contritione, cum sola attritione. Sed contritio, ut est actus pœnitentia, sequitur remissionem culpæ, vel posset dici quod idem actus est in esse naturæ, qui præcedit remissionem peccati, & sequitur; sed ut præcedit, dicitur attritio; ut vero sequitur, & continuatur vñque ad instans infusionis gratiæ, dicitur contritio, & sic ut præcedit, potest dici pœnitentia informis, ut sequitur pœnitentia formata.

^{Quomodo}
^{iam actus in}
^{cōle natura}
^{poteſt dici at-}
^{tritio & con-}
^{tritio.}

Ad primum argumentū principale patet responsio, quid remanet in anima descendū per pœnitentiam, quia sola obligatio ad solutionē peccati.

^{15.}
Ad princi-
pale.

Ad secundum: concedo quod Deus posset de potentia absolu: remittere culpā sine pœnitentia, vel poena quacunque, quia unum non est de essentia alterius; & hoc concludit argumentum: sed non de potentia ordinata, quia secundūm legem iustitiae suæ, & potentia ordinata, per eam statuit omnem culpm ordinari per poenam & pœnitentian, & non aliter.

^{ad secundūm}
^{De potentia}
^{Dei absolu:}
^{peccatum po-}
^{test remitti si-}
^{ne villa pœn-}
^{tia.}

Ad tertium, dico quod quia in dñnatis non est poena voluntariè tolerata, ideo in eis nō est propriè pœnitentia, quia si possent, libentissime illā poenam abiicerent, pœnitentia vero est voluntaria pœna tentio. Quid autem de pœnitentia Iudei? Respondeo quod pœnitentia eius non fuit sufficiens, quia non circumstantia circumstantia finis, quæ principaliter ad actū virtutū requiritur.

^{Ad Tertium.}

Ad ultimū, dico quod actus pœnitentia formata, quæ scilicet infusionē gratiæ sequitur, est melior quam actus culpæ, vel peccati, qui fuit malus, quia habitus semper est formaliter melior priuatione eius, malitia autem tanta est in actu peccati, quanta bonitas nata esset illi actu inuisisse; bonitas autē quæ nata esset inesse illi actu, non est infinita formaliter, sed tantum obiectu: quia coniungit cū Deo, quod est obiectum infinitum; & ideo actus peccati non dicitur maius infinitū formaliter, sed tantum obiectiu: quia offendit & disiunctiu: cū bono infinito; sicut aut̄ actus meritorius in se formaliter finitus coniungit cū bono formaliter infinito, & quād actus bonus & meritorius perfectius coniungit cū Deo quam actus malus separabat, tantō potest dici maius bonum infinité, & magis infinitus, quam actus malus sit malum infinitum, Vnde sermo parabolicus est, dicere quod peccatum est malum infinitū.

^{Ad ultimū}
^{Pœnitentia}
^{formata est}
^{maiis bonum}
^{quam pecca-}
^{tum malum.}

Q V E S T I O II.

Vtrum actus pœnitentia, qui requiritur ad deletionem peccati, sit actus aliquius

virtutis?

Alef. 4. p. 9. m. 1. per totū D. Bonav. hic 1 p. art. 1. q. 1. & 2.
Richard. art. 7 q. 1. & 1. D. Thom. q. 1 art. 1 & 3 p. 9. 1.
art. 2. Suar. 10. 4. d. 3. per totū & d. 7. scđ. 1 & 2. Scot. in
C. Mon. hic q. 2.

^{Arg. primum}
^{negationem.}
^{Actus.}
^{Secundum.}
^{Arg. secundum}
^{negationem.}
^{Actus.}

Reruitur quod non: Actu virtutis laudatur, non autem pœnitentia, qui est toleratio pœniæ, & passionis, quia passione non laudatur 2. Eth. cap. 8. & hæc toleratio est passio; sicut non est actus virtutis.

Item, actus virtutis est voluntarius; sed poena est essentia liter inuoluntaria, aliter non esset poena, sicut.

^{Tertium.}

Item, in statu innocentia fuissent virtutes, & tamen tunc non fuisset pœnitentia necessaria, quia

quia inuolentes nullas sustinuerint peccatas, quia non fuissent peccata, pro quibus infliguntur peccata; igitur.

Quæstionis.

Aristoteles.

Quæstionis.

*Ratio ad op-
positum.*

Itē, si poenitentia esset actus virtutis, non posset esse aliis quam nolle peccasse; sed ille actus non videtur esse actus virtutis; quia actus virtutis vel est electio, vel non est sine electione. Electio autem secundum Philosophum tertio Ethicoru c. 3. non est impossibilium, sed contingentium; sed nolle peccasse est impossibile, quia est respectu illius, quod iam transit in præteritum; præteritum autem non esse præteritum est impossibile, quia hoc solo priuatur Deus *ingenita facere qua facta sunt.* Eth. c. 3. igitur.

Itē, si sit actus virtutis, aut acquisitæ, aut infusæ; non in infusa, patet, quia poenitentia non est charitas, nec fides, nec spes; nec actus virtutis acquisitæ, quia virtus acquisita potest stare cum peccato, & esse informis. Patet de fortitudine, & sapientia, & aliis. Poenitentia autem non potest stare cum peccato, cùm delectat peccatum, & sit remedium contra ipsum.

Oppositum patet per Magistrum in litera.

SCHOLIUM I.

Poenitentiam sumptam pro actu sibi imperandi peccatum pro peccatis commissis, esse virtutis actum, quia est conformis rationi recte. Item, non esse virtutis infusa, quia eius obiectum est malum vindicabile: & esse specialis virtutis iustitia punitiva, quia poenitentia est executor legislatoris, puniens se, ac si esset alter, declarat quare sit poenitentia, & non amicitia; ex quibus duo insert corollaria. Item, quomodo precipit considerare peccatum commissum, & illud nolle, ex quibus duobus sequitur tristitia. Vide Doct. in Oxon. hic q. 1. p. 1. p. 2.

In ista quæstione primum distinguam de isto actu, qui est poenitentia. Secundum prosequar membra diuisionis.

Quantum ad primum dico, quod poenitentia est voluntariè penam teneri; sed hoc potest esse dupliciter. Vno modo sibi ipsi voluntate imperante poenam debitam peccato infligendo; Alio modo generali, non sibi ipsi voluntariè penam intigidio, sed penam ab alio infligi & voluntariè sustinendo non voluntate imperante illam in se, sed acceptante istam infligi sibi pro peccato.

Primus actus poenitentiae, quo quis sibi ipsi poenitentiam infligit pro peccato, voluntate imperante, est actus virtutis, & est actus specialis virtutis, & hoc accipiendo actu virtutis pro actu, qui est generatio virtutis, vel pro actu, qui est à voluntate elicitus. Primum proboscis. Omnis actus humanus consonus rectæ rationis, est actus virtutis, patet ex definitione virtutis. Ethic. c. 6. que recta ratione determinatur, & signo hoc, quod dico *humanus*, quia requiritur quod sit secundum libertum arbitrium voluntatis elicitus; & ideo dicitur in definitione virtutis, quod est elicitius virtutis: sed vindicare peccatum, est actus iustitiae, per poenam ordinatam voluntariè afflictum, est actus humanus consonus rectæ rationis; iugiter &c. Minor patet, quia secundum rectæ ratione debet legislator punire peccatum, & culpam cōmis sā cōtra legem: patet ex 10. Ethic. Cap. ultimō, vbi post doctrinam de virtutibus introducit librum Politicorum, de legibus seruandis, & transgressionibus eius puniendis; sed secundum Augustinum cōtra Faustū lib. 21. c. 7. Peccatum est dictum, vel factum, vel concupiſcū contra legē diuinā: igitur quilibet iudex & magister legis, cui cōmittitur potestas vindicandi, vel

puniendi peccatum factum contra legem, debet secundum rectam rationem iudicare, excusando hoc sicut vellet legislator: sed cūlibet potest talis auctoritas, & potestas vindicandi peccatum in se per poenam cōmiti. Patet ex Scriptura, vel enim operatur culpam, & peccatum in se per poenam inflictantem à Deo, vel ab homine ordinant. Sicut enim legislator potest cōmittere aliqui potestatem vindicandi peccatum rei pœtu alterius, ita & respectu sui ipsius; igitur aliquis infligendo sibi poenam, qualiter & quantum crediderit legistatorem velle sibi infligi, meretur & habet actum virtutis.

Secundum ostendo quod est actus specialis virtutis, quia ille actus virtuosus, qui habet obiectum speciale, & est debitum circumstantiis dispositus, est actus specialis virtutis; sed actus vindicandi peccatum tanquam offensum Dei, est debitum circumstantiis dispositus, & habet speciale obiectum; quia malum vindicabile factum, vel dictum contra legem Dei; igitur.

Ex hoc apparet, quod poenitentia non est virtus infusa, quia non habet Deum immediatè pro obiecto, sed tantum malum vindicabile.

Sed dices quod Augustinus ait lib. de vera & falsa poenit. c. 19. quod solius Dei est poenitentiam fructuosa immittere: igitur videtur quod sit virtus infusa. Respōdeo quod auctoritas Augustini soluit se ipsa; nam poenitentia fructuosa dicitur esse, & est cū charitate, non quin absolute possit esse sine ea, sicut alia virtutes acquisitæ, sed non fructuosa, quia sine charitate omnia sunt mortua, quia charitas est vita à se; dicitur igitur poenitentia fructuosa esse infusa, quia charitas est infusa.

Patet etiam quod poenitentia non est virtus intellectus, quia virtutes intellectuales non inclinant appetitum ad vindicandum peccatum in se, vel in aliis; quia appetitus iræ non est in eis; poenitentia autem & appetitus iræ inclinat ad vindicandum culpam per poenam; igitur.

In parte autem appetitiva non sunt nisi tres virtutes morales acquisitæ in genere, sicut contentæ speciales sint centū alia, de quibus Philosophus non fecit mentionem in speciali; scilicet fortitudo, temperatia & iustitia; igitur ad aliquam illarum reducitur. Non ad fortitudinem, vel temperatiam, quia illa ordinat hominem in comparatione ad se; poenitentia autem ordinat hominem in comparatione ad alios, quia ad vindicandum infligendam pro peccato, qui est actus respectu alterius, vindicat enim in se peccatum tanquam alter, quia tanquam minister legis, cui cōmitteretur infligere sibi ipsi poenam pro peccato, sicut alteri.

Sed dices, igitur magis videtur poenitentiam debere dici amicitiam, quād aliquam aliam virtutem moralem, quia vindicare vitia amici, vt retrahat ipsum à malo, videtur esse actus amicitiae.

Respondeo quod poenitentia non est amicitia formaliter, sed iustitia, si enim per poenitentiam intendat Deus reuocare peccatores ad reconciliationem, & amicitiam, principaliter tamen intendit Deus infligere poenam pro delicto, & vindicandi pro commissione, dicit enim Philosophus. 1. Rhetori. cap. 1. 2. quod differentia est inter punitionem & correctionem, nam punitio est peccantibus, correctio gratia illius, qui corrigitur. Vnde punitio est propter bonum cōmune, & per consequens, non propter eius bonum, qui punitur principaliter, vbi autem princeps est maius bonum & melius, quam sit bonum cōmune, debet talis princeps vindicare sui gratia, & quilibet aliis minister in quantum talis principis

Poenitentia est ex exercitu legis Dei in se.

4. Quidam inflige sibi penam est actus specialis virtutis probatur.

Secundum.

Augustinus.

Responsio.

Sine charitate nulla virtus acquisita est fructuosa.

5. Poenitentia non est virtus intellectus.

6.

Poenitentia non est actus virtutis ad se.

7. Inflamatio.

Solutio.

Poenitentia est formaliter inflamatio.

Aristot.

Punitio & correctio quo modo differunt.

*2.
Status Quæ-
stionis Quid
sit poenitentia*

*3.
Sibi imberate
panam est ac-
tu virtutis
probatur pri-
mū.*

Aristot.

Aristot.

*Ex Ang. pe-
ccati defini-
tio.*

Principis debet vindicare, & punire delictū gratia illius principaliter, & per consequens, tam Deus, qui est super omne bonum vniuersi, quām pœnitens debet principaliter, & primò punire, & vindicare peccatum commissum, inquantum offenditum Dei, & contra legem eius.

Et si dicas quod pœnitentia non potest esse iustitia vindicativa peccati, quia omnis actus iustitia est ad alterum; Respondeo quod pœnitens sibi ipsi indigens pœna pro peccato, respicit se ut alterum, quia ut lic est minister legislatoris punies in se ex commissione, quod puniret in altero, si esset ei commissum, & eo modo punit, quo modo scit legislatorem velle eum puniri. Non igitur est pœnitentia amicitia, quia ipsa principaliter intendit correctionē amici, & non vindictā amantis, sed pœnitentia est gratia illius, cuius est lex, & gratia punientis, & requiritis vindictam pro delicto, etiā ex hoc sequatur correctio, non tamen principaliter intenditur, sed punitio per pœnam pro culpa, quod pertinet ad iustitiam.

Ex diuis sequuntur duo corollaria, quorum primum est, quod virtus pœnitentia potest stare cū peccato, & per consequens actus eius: ex actibus enim est acquisitus in nobis habitus, quo nobis displicet male egisse: & idē potest esse fine charitatis, sicut alia virtutes acquisitæ, & actus similiter usque ad instantis, quo infunditur gratia. Manet autem actus pœnitendi, ut dispositio ad deletionem peccati & infusionem gratiae; igitur actus pœnitendi sic potest stare cum peccato.

Sequitur secundū corollarium, quod tristitia nō sit actus pœnitentia, quia cū tristitia sit passio, nullius virtutis potest esse actus, nec etiam nolle peccare est actus pœnitentia, quia eiusdem virtutis est velle aliquod bonum, & nolle eius oppositū, & per consequens eiudem virtutis est velle bonum positivum, & nolle malū oppositū, scilicet malū offensiuū, & cū actus pœnitentia sit actus electivus vindicare in se per pœnam peccatum, quod committit inquantum Dei offenditum, sequitur quod ad usus eius sit velle punire peccatum respectu ipsius, inquantum offenditum Dei.

Sed cū ista tristitia & pœna non sint actus virtutis pœnitentiae, cū sint passiones, quomodo caulfantur in homine? Dico quod cū nō causetur per aliquā virtutem executiū, quia præcedunt omnem actum executiū cuiuslibet, caulfantur immediate ab illo, qui in se caulfat tristitiam: non enim immedieat potest esse ab aliqua potētia inferiori, quia pœnitere est actus alicuius potentiae inferioris, voluntas autē actus suo imperatio caufat in se pœnam; nam velle efficax respectu pœna sibi inveniendæ est caulfare tristitiam, & imperare illam sibi inesse, & per consequens sequitur quod illa tristitia, & pœna imperata pro peccato, sit in voluntate, sicut actus imperatiū, quod caulfatur, est in voluntate.

Sed quomodo potest voluntas imperio suo caufare in se tristitiam, & illam pœnam? Respondeo, quod voluntas imperat: vultus habituū, & aliarum potentiarū, quibus nata est tristitia inesse & caulfari, nam voluntas pœnitentis imperando intellectum ad considerationem circa peccata commissa considerat se fecisse tale peccatum, & ex ista elicit propositionū actū voluntatis nolētis se fecisse illud.

Ex istis duobus actibus intellegamus, & voluntatis, considerationis scilicet peccati, & efficiētis voluntatis illius, caulfatur tristitia in voluntate, & illa tristitia ex actū, & vultus cuiuslibet virtutis po-

test caufari, & inesse, ut actū charitatis vel paupertatis, aut castitatis, aut pœnitentiae. Nam voluntas per habitū pœnitentiae potest imperare actū charitatis, scilicet dilectionem Dei super omnia meritoria, & ex hoc odisse peccatum commissum cōmisiū cōtra ipsū, & nolle ipsū vñquam fecisse, sic vult diligētiam magnā, & tristitiam sibi infligere, ut pœnam, quā alia est omnino inuolutaria. Unde secundū Augustinum tristitia est ex his, quae nobis noctibus acciderunt. Eodem modo potest illa caulfari ex actibus alterius virtutis, potest etiam quis in principio intendens contemplationi Dei solū, postea recordari peccata sua tāquam Dei offenditū & ex hoc velle ista nō fecisse, vel nolle ista fecisse, sed maximē illa detestari sicut Dei offenditū, & vltimō ex illis commissis contristari.

Sed ex istis videtur sequi quod pœnitentia virtus sit nobilior, quām charitas, quia imperat actū eius, scilicet charitatis.

Respondeo quod si possit imperare actū charitatis, non tamen sequitur quod sit nobilior virtus simpliciter, quām charitas, licet secundū hoc sit nobilior, & ita secundū quid, nā charitas etiā potest imperare actū pœnitentiae. Patet in contemplatiū, & ita quantum ad mutuū imperiū actū sunt æquales, quia circulatio potest esse in actibus virtutum, licet in actibus potentiarum: ita enim potest iustitia imperare charitatem, sicut ē conuerso, cū imperium vñius habitus sit alio nobilior, quantū vñius habitus est nobilior alio. Charitas autē est habitus nobilissimus, quia sorbit speciem à fine vltimo, per se amato, & non sic pœnitentia est immediate respectu finis vltimi, quia omnis actus, qui potest esse informis, nō est respectu finis vltimi in se; qui autem est respectu illius in se, non potest esse informis, quia non potest aliquis male diligere, nec ex loco, & tempore, vel aliqua circumstantia.

Tristitia potest caufari ex vñi virtute libet virtutis voluntate imperante.

Aug. 14. de ciu. Deic. 35.

13.
Replica.
Solutio.

Voluntas imperat: actū vñius virtutis exhortat alterius, & contra.

S C H O L I V M II.

Resolvit, quod acceptare pœnam ab alio inflictam, est actus virtutis, quodque pœna acceptatio, vel imperatio potest ad quamlibet virtutem appetitiuam pertinere, quia ex cuiuslibet morio potest haberri. Icinde inferit aliquem posse maximē dolere, & contristari de peccatis suis sine habitu, vel actu pœnitentia, & ē conuerso. Vide omnia hac fūsiū apud Doctorem hic in Oxoniensi.

14.
Acceptatio
pons potest
esse actus cu-
iuscunq; virtutis ap-
petitiua.

Secundo modo pœnitere est voluntate accepte. Sp̄ce non tamen imperante pœna ab alio inflictam, voluntariē sustinere, & isto modo potest caulfari ex actū cuiuslibet virtutis. Nā ex eadē virtute, qua volo, vñū oppositorum, possum nolle reliquum: nūc autē per actum cuiuslibet virtutis possum acceptare bonum, iustum, conueniens, igitur per actū cuiuslibet virtutis possum pœnitere de opposito tali bono, & quocunq; illorū modorum insit pœnitentia, sufficit ad deletionem peccati, & sic potest pœnitere esse cuiuslibet virtutis inflata, vel acquisita, & ipsius virtutis pœnitentia actus remotus; sed nullius virtutis elicitia actus, cum actus virtutis elicitia vt sic, sit pro quanto est consonus rectæ rationi, & generatius habitus, & talis actus etiam sufficit ad deletionem peccati, etiā insit ante omnem actum virtutis generata.

Et ex isto sequitur corollarium, quod aliquis potest maximē tristari pro peccatis suis, & tamen nihil

8.
Replica.
Solutio.

Quare pœni-
tentia non est
amicitia

9.
Corollarium
primum.
Actus pœnitie-
ria potest stare
cum peccato
mortali.

10.
Corollarium
secundū.
Eiusdem vir-
tutis est velle
bonum &
nolle eius op-
positum.

11.
Quomodo tri-
stitia & pœ-
na caulfantur
in homine, &
è quo.

12.
Dubium.
Solutio.

Tristitia
caulfatur ex
duplici inful-
tū & vo-
luntatis actu.

nihil habere de actu virtutis pœnitentiae, & è conuerso, multum habere de actu & habitu virtutis pœnitentiae, & tamen parum, vel nihil contristari; quia ex maxima consideratione, & delegatione Dei in se potest sequi maximus dolor & tristitia ex offensa eius, per commissum peccatum, & talis est maximè Deo dilectus, & tamen dolor, & tristitia non sunt imperata tunc exactu pœnitentiae. Similiter aliquis ex magno conatu imperat considerationem peccatorum, vt vindicet per pœnitentiam, & nititur ea detestari, & nolle, & tamen non sequitur semper tristitia, sed quandoque delectatio, vt ex oportunitate peccati, & multis aliis circumstantiis, vel quia voluntas est infecta aliis habitibus, & per consequens actus virtutum aliarum tunc non possunt esse perfecti; vel quia si habitus sint perfecti in voluntate, tamen non est disposita ad dolorem, & tristitiam, quantum ad partem sentitiuam, & ideo non sequitur tristitia, & dolor in voluntate: voluntas enim dependet in dolendo & tristando à dolore, & tristitia, & aliis passionibus appetitus sentitiu, sicut intellectus in actu suo dependet à phantasmatu. Vnde multi possunt intimè & summè pœnitere de peccatis suis, sed nullam lacrymam emittunt exterius, & è conuerso, multum possunt aliqui lacrymari eti minùs pœnitentia, & ideo hæc tristitia est sine illa, vel potest esse sine illa.

Ad primum argumentum, dico quod imperato pœnam non est passio, sed est operatio virtutis, vel saltem potest esse quantum consonus est recte rationi. Vnde id quod est causa passionis, & tristitia ut actus voluntatis imperatus respectu vindicationis, est operatio virtutis pœnitentiae, & sic iustitia vindicativa.

Ad secundum, dico quod omnis pœnitentia secundum se, & quantum est ex parte sui, est involuntaria, quia est disconueniens naturæ, & contra affectionem commodi, tamen in causa sua potest esse voluntaria, ut in actibus voluntariis, ex quibus sequitur. Et similiter in se potest esse voluntaria, quantum ad affectionem iustitiae, vnde & aliqui dolent, & de dolore gaudent multum, & hoc ex causa eius, quæ est actus iustitiae.

Ad tertium potest dici, quod cum virtutes, non sint nisi quoddam supplementum miseria nostræ, quam modo patimur in statu isto, non fuissent in statu innocentia virtutes, cum ibi nulla fuisset miseria: & ideo posset concedi quod in statu innocentiae non fuissent virtutes sicut nec modò in Angelis ponuntur.

Aliter potest dici, quod maior est vera de illis virtutibus, quæ respiciunt per se bonum pro obiecto, ut Deum in se, quæ non possunt esse informes, & istæ fuissent in omni statu: sed in statu innocentiae non fuisset malum vindicabile, nec culpa; igitur nec per consequens virtus aliqua recipiens tale obiectum.

Aliter potest dici, quod loquendo de habitu prout habens illum pronus est ad agendum, secundum inclinationem eius, quando obiectum, & omnia alia concurrunt, sic potest cōcedi quod fuisset pœnitentia virtus in statu innocentiae, & sic potest poni in beatis; non autem ut illo vtitur habens cum voluerit; quia obiectum eius nunquam nec in beatis, nec in innocentibus accidisset.

Ad quartum dico quod actus pœnitentiae virtutis est alias actus quam nolle hoc egisse; est

tamen actus virtuosus. Et cum probas quod non, quia si sic, esset respectu illius quod iam transiit in præteritum, dico quod sicut respectu impossibilis potest esse actus demeritorius, ut patet in primo Angelo, qui appetendo æqualitatem Dei, quia sibi inesse posse licuit esse impossibile, quia sciuimus le esse causatum æquiuocum & per consequens non posse æquiparari sua causa: ita potest actus meritorius esse respectu impossibilis; quia aliquis in volendo sustinere mortem pro Christo, si aliquis ei inferret mortem, merceretur, et si non sit, qui ei mortem inferret, vel inferre possit. Similiter aliquis pauper compatiens alteri voles sibi subuenire, si posset, multum meretur, & tamen sibi exterioris subuenire propter eius exemptionem paupertatem pro tunc est impossibile: quod igitur dicit Philosophus quod respectu impossibilis non est electio: verum est, efficax electio, præstando statim quod elegit; vel vult eligendo media, quibus statim inducatur, quod eleget. Potest tamen simpliciter esse electio, & simplex volitio respectu illius, sicut respectu impossibilis. Vnde dicit ibidem quod aliquis potest velle ut esset immortalis, & non eligere, ut eligere ibi capitur pro volitione efficaci.

Ad vltimum, cum arguitur, quod non sit virtus acquisita, quia tunc posset esse sine charitate, quod videtur contra Augustinum de vera & falsa pœnitentia c. 1. vbi dicit quod sine charitate non est pœnitentia &c. Respondeo quod sicut aliquis potest exercere se in actibus iustitiae ad se ipsum, vindicando se in peccata, que vindicaret in alio, si ei committeretur, & talis actus potest esse dispositio ad remissionem culpe, & infusionem gratiae, & per consequens de congruo peccata delere, & non de condigno, quia digni fructus pœnitentiae sunt ex charitate, ex qua formatur omnis virtus; & ideo pœnitentia virtus non dignè delet, nec fructuose, cum est informis, & sine charitate, sed cum est formata: & hoc intelligit Augustinus per veram & fructuosam pœnitentiam.

Quomodo respectu impossibilis quis meriti dicitur, vel demerit

Respectu impossibilium non datur velle efficax.

Ad vltimum.
Aug.

Fructus digni pœnitentiae sunt ex charitate.

Q V A E S T I O III.

Vtrum pœnitentia virtus sit tantum unius pœnae inflictiva.

Ales. 4. p. quest. 54. m. 3. art. 3. & 4. D. Bonav. bis. 1 p. art. 1. quest. 2. & 3. Rich. art. 1. quest. 1. D. Thom. 3 p. quest. 85. art. 3. Suar. to 4. d. 6. Scot. in Oxon. quest. 3.

¶ Vd sic. Pœnitentia infligit pœnam, ut est ordinativa culpæ: vnius autem culpæ vna est ordinativa, sicut vnius obliquitat, vel priuationis vna est restitudo, & vnuus habitus.

Item, pœnitentia virtus, ut dictum est, est iustitia sed iustitia reddit aliquo modo æquale semper; possibile est autem vnam pœnam esse æqualem vni culpæ; igitur &c.

Item, vnuus virtutis est vnuus actus, pœnitentia est vna virtus; igitur eius est vnuus actus; sed vnuus actus positius est vnuus pœnae inflictivus;

Contrà Iocelis. 2. Scindite corda vestra, & non vestra: & Iacobis. 5. Confitemini alterutrum peccata vestra & Matth. 3. facie fructus dignos pœnitentie. Ex his arguo sic: Pœnitentia virtus inclinat ad

Arg. primum affirmatum.

Scundum.

Tertium.

Ratio ad opus.

*Corollarium
Quomodo
tristitia de
peccatis sit
dabilis sine
pœnitentia,
& è conuerso.*

*Voluntas in
tristando de-
pendit ab ap-
petitu senti-
tivo sicut intel-
lektus in suo
actu è phan-
tasmatu.*

*16.
Ad primum
arg. princi-
piale.*

*Ad secundum.
Pœnitentia
quomodo vo-
luntaria &
involuntaria.*

*17.
Ad Tertium.*

*An in statu
innocentiae
fuisset pœni-
tentia?*

*An in beat-
itudine ma-
nent pœni-
tentia.*

*18.
Ad quattuor*

August.

omnes paenam illas, per quarum inflictionem recuperatur & restauratur homini innocentia, à qua cecidit per culpam; hoc sit per illa tria tacta in auctoritatibus praedictis, ut cordis contritionem, oris confessionem, operis satisfactionem, quae sunt partes penitentiae, & solutionis penitentiae; igitur. Hoc vult Augustinus, de vera & falso penitentia, & ponitur in litera. *Istius sunt digni fructus: igitur.*

S C H O L I V M I.

Supponit Doctor cuilibet virtutis appetitus aliquam correspondere virtutem intellectualem regularem, & dirigentem eam: An vero propria & particularis prudentia cuilibet sic correspondat, alias determinat, scilicet in 3. d. 36. q. 1. Penitentie igitur punitive correspondunt duplex regule in intellectu; prima est naturalis ex lumine naturali, ut hec: displicendum est de peccato; secunda supernaturalis, & ex fide, ut haec: peccatum est detestandum, ut offenditum Dei Authoris supernaturalis &c. Et huius regula correspondet alia prima, scilicet penitentia, qua est virtus iustitiae.

2.
Cuilibet virtutis appetitus aliquam correspondet regulam penitentiae dirigens.

Duplex virtus intellectuam regulans penitentiam.

An potissimum Angeli malitiae penitentia?

3.

Voluntas diuinam omnino reserfe habet ad omnia esse.

semper eadem; sed alia, & alia, quia alia tempore legis scriptæ: patet de muliere apprehensa in adulterio, & lege talionis: alia tempore legis gratiæ, in quo iuxta Psal. 84. misericordia & veritas omnianerunt sibi, & pax & iustitia osculata sunt. Et idem huiusmodi paenæ diuersimodè taxatae & determinatae in Scriptura à Deo, non possunt à nobis naturali ratione determinari, & idem supposita regula supernaturali, quæ paenam diuersas diuersis peccatis determinat, correspondet in voluntate, & appetitu rationali penitentia virtus, quæ est iustitia quædam punitiva, & vindicativa peccati & offenditæ Dei, per paenam ab eo statutam.

Paena diuersa erant à Deo determinata pro diuersis temporibus.

S C H O L I V M II.

Resoluit penitentiam, que habet regulam naturalē, esse unius paenæ infictiū, nempe doloris, seu displicentiæ de peccato, quia ratio dictat tantum peccatum odio habendum: ex quo sequitur tristitia; penitentiam vero habentem regulam supernaturalem plures paenæ infligere v.g. confessionem, contritionem, satisfactionem, lacrymas, sebum, &c. Explicat optimè quod regulari à regula, seu lumine supernaturali, non tollit rationem virtutis moralis, ad quam requiriatur præcisè, quod acquiratur alicubi ex more, & assuptione, quod in præsenti evenit: ex quo inserit, virtutes Euangelicas immitentes principiis supernaturaliter cognitis, esse firmiores virtutibus mere naturalibus, seu lumine naturali acquisitis. Vide ipsum fusum hic in Oxoniensi.

4.
Dico igitur ad questionem, quod si loquamur de penitentia virtute, quæ est habitus acquisitus, & conformiter inclinans regulæ suæ nota lumine naturali, cum illa regula sic nota non ostendat nisi unam paenam infligendam pro peccato, scilicet dolorem, & displicientiam pro offensa Dei interiorum, & ista displicientia sit pena una, sic tantum est penitentia virtus unius paenæ infictiua. Si vero loquimur de penitentia conformiter inclinante ad puniendum secundum dictamen sua regulæ nota in lumine supernaturali: sic dico quod est plurium paenarum infictiua. Reuelauit enim Deus, ut ostendit Scriptura, eandem culpam pluribus paenis, & diuersis temporibus puniendam.

Decisio questionis.

Ex istis sequitur quoddam corollarium, quod actus principalis, quem respicit naturaliter penitentia virtus, est unus. Similiter actus displicientia, quem respicit de lege iuris positivi communis est etiam principaliter infligendus pro peccato; quia principaliter, & essentialiter illo modo à prima virtute respicitur.

Corollarium.
Penitentia virtus offenditæ respicit dolorem interiorum.

Sed ex prædictis videtur sequi unum inconveniens, scilicet quod penitentia secundo modo dicta non sit moralis, nec naturalis, sed supernaturalis, quia regula eius, quæ ostendit, est supernaturaliter nota.

Instantia.

Dico quod non est idem, virtutem esse moralem, & posse acquiri ex puris naturalibus; nam secundum Philosophum Philonem Ethicorum cap. 1. virtus dicitur moralis à coniunctudine & more, & ex istis acquiritur; acquiri autem ex more, & assuptione potest aliiquid, et si non merè ex naturalibus acquiratur, sed uno supernaturali præsupposito acquiritur,

Solutio.

Vnde virtus dicitur moralis.

Aristot.

ut possint diuinam offenditam placare, est à sola voluntate diuina, quæ contingenter se habet ad

omnia alia à se, & ita non possunt illæ paenæ determinatae à voluntate diuina, à nobis naturaliter cognosci, sed tantum ab intellectu suo, qui videt determinationem voluntatis

suæ: nec huiusmodi paenæ determinatae determinatis peccatis à Deo, in Scriptura fuerunt

&

& illo modo virtutes Euangelicæ, vt paupertas, virginitas, obedientia, humilitas, & huiusmodi dicuntur virtutes morales innitentes consilio diuino supernaturali; & in isto verè dici possunt virtutes morales, quia quæcumque operabilis dictat regula supernaturalis esse facienda, si ista regulâ presuppositâ acquirat quis ex actibus conformibus illi regulâ habitum inclinantem, faciliter ad sic conformiter agendum dictamini istius regulæ, iste esset habitus electius determinatus ad operandum secundum dictamen rectâ rationis; sed omnis talis habitus est virtus moralis ex definitione virtutis moralis *secundo Ethic.* igitur quilibet talis verè est virtus moralis.

Aristot.

6.
Concordat cū
dictis q. 4.
prologi, ubi
dicit Theolo-
giam esse pra-
ticam.

Istud appetat in speculabilibus; nam sicut aliqua sunt peculia ria supernatura lia, ut *Deum esse trinum*, & *vnum*, & huiusmodi, ad quae naturaliter non attingit intellectus noster cognoscendo, ita in practicis sunt aliqua principia practica, ad quae intellectus noster practicus naturaliter non attingit, ut omnia debere dimitti propter Deum, & nullam mulierem velle cognoscere propter Deum, & huiusmodi: igitur sicut in speculabilibus ex principiis supernaturaliter cognitis possunt elici conclusiones, & tales lumine naturali cognoscibles, ita ex alia parte, ex principiis practicis supernaturaliter cognitis possunt in lumine naturali elici conclusiones practicae, quibus possunt elici actus conformes in voluntate, qui verè sunt generatiui habitus moralis.

Hoc idem appetet in artificibus, nam artifex superior confidens finem superiorem, & vniuersaliorum potest per media vniuersaliora, & superiora attingere ad virtutem practicam, ad quam non attingit artifex inferior, quia non nouit illa media superiora, & vniuersaliora; & ideo de fine superiori nouit tantum *quia est*; de quo artifex superior nouit propter *quid*.

7.

*Virtutes E-
vangelica,
sunt firmiores
virtutibus
mero lumine
naturali ac-
quisitis.*

Eodem modo in proposito, aliquis supponens principia supernaturaliter cognita, potest attin- gere ad finem superiorum, & respectu illius ex actibus conformibus acquirere habitum in appetitu conformiter inclinantem illis, & ratione recta, ad quem non attingit aliquo modo non præsupponens notitiam illorum principiorum supernaturalium, & per consequens sequitur quod virtutes Euangelicæ innitentes istis principiis supernaturaliter cognitis, ut ex scriptura diuina, vel per revelationem; habent firmorem, & stabiliorem regulam, licet non naturaliter nota, in lumine naturali, quam temperantia, vel liberalitas, vel aliqua alia virtus moralis acquisita mere lumine naturali, nullo præsupposito supernaturali tali, quia non potest falli, nec decipi, qui dixit, Matth. 5. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum.* Et Lucas 14. *Si quis renunciarerit omnibus, que possidet &c.* Item Matth. 10. *Si quis renunciarerit se ipsam, id est, voluntati propria, &c.*

8

¹ Ad propositum , dico quod ex supradicta regula penitentia , & pena sibi infligenda secundum determinationem eius in scriptura sacra , potest quilibet in se ipso generare habitum elicituum , per quem est pronus ad puniendum in se offendit deus , quam ex peccato incurrebat pena dictata ex scriptura ; vel sic credit Deum velle ipsum puniri , pro tali peccato , & generabitur in illo virtus moralis , illa regula supernaturali presupposita ; licet non mere-

Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

ex naturalibus omnino acquisita; sed illa pœnitentia, cui correspondet in intellectu regulari cognita lumine naturali non solum dicitur virtus, sed ex naturalibus acquisita.

Per hoc respondeo ad formam illius obiectionis, cum arguitur, quod virtus moralis acquiritur ex puris naturalibus; si intelligitur quantum ad generationem eius in se, & quantum ad generationem omnium, que requiruntur, sic falsa est propositio, quia non omnis virtus moralis potest sic generari ex puris naturalibus, nullo supernaturali praesupposito. Si autem intelligitur quantum ad materiam eius habitat in se, sic verum est, quia praesupposita regula supernaturali potest ista virtus, & omnis talis, naturaliter acquiri per actus naturaliter electios conformes illi supernaturali regule.

*Informa ad
infansiam.*

Ad principia.
Ad primum argumentum principale, cum arguitur, quod pœna est ordinativa, & quod vnius culpe vna est ordinatio, dicendum quod illud ordinans, quod vult placare alium, contra quem culpa committitur, non placat illum sufficieret, nisi infligit tantam, & talem pœnam, quantum, & qualiter ille, qui debet placari, ordinabat, maximè quando scit ipsum esse iustum, & semper velle citra condigrum punitionem culpe. Nunc autem Deus, qui est misericors & iudex misericordie, ordinavit plures pœnas infligi pro vna culpa; vnde si pœna esset ordinativa culpe ex natura culpe in se, & non ex ordinazione tertii ordinantis illam, qui debet placari per illam, vera esset illa propositione: modò quia è conuerso est, idc oportet pœnam vnam, vel plures infligi, sicut placuit, & ordinavit iste, qui debet placari per illam, vel illas.

Ad aliud, dico quod illa penitentia reddit ad secundum
æquivalens pro æquivalenti, & id est licet
vnius penæ infiſtio posset ſufficienter auferre,
& ordinare culpmam in ſe, ſicut actus iſte
diſplicentia interioris, quem eſſentialiter reſpi-
cit penitentia, ad alias penas exterieores, ut
confeſſionem, & ſatiſfactionem, tenetur ex pre-
cepto Christi, vel Eccleſia, licet illa penæ non
ſint præcise in tempore neceſſariæ ad remiſſio-
nem peccati, nec tamen ſunt fruita, quia pec-
cator infigendo ſibi illas penas, & exercen-
do ſe in eis multum meretur ex obieſto, non ex
actu virtutis penitentia. Ad tertium, cum dici-
tur quod vnius virtutis tantum eſt vnuſ actus,
concede; & ſic penitentia virtutis vnuſ eſt
actus unitate virtutis, & totalitatis, non per
vnuſ penæ inſiſtionem, ſed plurium. Patet in
furto, vbi plures inſiguntur.

ad ipsas ex-
teriorres gene-
tum peccator
ex precepto
christi vel
ecclesie.

Advertiser

O V E S T I O IV.

Verum per sacramentum pœnitentiae peccatum dimitatur?

Alens. 4 p. quæst. 80 m. 1. D. Bonau. d. 8 art. 2. quæst. 1. Richard art. 2. quæst. 2. D. Thom. quæst. 1. art. 3. & 4. p. quæst. 86. art. 6. iux. 10. 4. d. 16. f. s. Bellarm. 1. de penit. c. 1. Coccini 2. 10. l. 7 a. 1.

I.
*Ad primum
negatum.
Augustinus.*

Vdd non super illud Psalm. 1. Dixi confite- *Ad primum
negatum.*
bor &c. dicit Aug. id est, desiderim apud me. *Augustinus.*

interius habui, quod confiterer, & tu remisisti, &c. vbi Cassiodorus, *Magna Dei pietas, quod ad ipsam promissionem peccata dimittit*; igitur sine poenitentia sacramento dimittitur peccatum; non igitur per ipsam, quia vniuersi delicti non sunt duo remedia totalia necessaria.

Bernardus. Item, Cassiodorus super Psalm. eundem votum eius pro operatione iudicatur: non igitur oportet peccatum dimitti sacramento poenitentiae.

Cassidorus. Item, Augustinus super illud Io. 1. de suscitate Lazari & ponitur in litera; *nemo potest operari nisi prius sit suscitatus*. Et ponit exemplum de Lazarо, qui non iubetur ablolui antequam sit suscitatus a morte. Sed nullum recipit sacramentum poenitentiae, nisi prius sic confessus, & ablolutus; igitur prius est spiritualiter suscitatus, quam aliquid de sacramento fiat circa ipsum.

Terrium. Item, si peccatum dimittatur per sacramentum poenitentiae; igitur sacerdos ministrans hoc sacramentum poenitentiae, aliquo modo dimitteret peccatum, saltem ministerialiter; sed hoc est falsum, vt videtur per Hieronymum super illud Matth. 16. *Tibi dabo claves &c. vbi dicit quod sacerdotes veteris legis nullo modo leprosus mandabant, sed eos mundatos ostendebant*. Sic sacerdotes Evangelici nullo modo peccata dimittunt, sed ea dimissi ostendunt.

August. Contra, Matth. 16. dictum est Petro, & eius successoribus: *Tibi dabo claves regnorum, & quocunque ligaueris super terram, erit &c. & quocunque solueris, &c.* igitur sacerdos habet potestatem aliquo modo dimittendi peccata, non nisi per sacramentum poenitentiae.

Quartum. Item, Ioann. 20. *Quorum remisitis peccata, remittuntur eis*: non possunt remittere, nisi per sacramentum poenitentiae, & est possibile primum quod non remittantur; igitur tunc remittuntur.

S C H O L I V M I.

Hieronymus. Ponit definitionem sacramenti poenitentiae, explicans omnia ad eam requisiita ex parte materia, forme, & ministri. *Hoc sacramentum de facto institutum esse probat ex Matth. & Ioan. quorum locis ad id virut Trid. Sess 1. c. 6. Vide scholium in Oxon. hic ad n. 5. Explicat pulchre congruentias institutionis eius.*

Ratio ad opus suum. Circa solutionem huius questionis primò pono rationem nominis poenitentiae, qua est sacramentum; secundò, ostendo quod illi rationi nominis aliquid tubest iuris. Et tertio ex his declaratis apparebit solutio questionis propo-

3. sita. Quādū ad primum, pono talem rationem nominis poenitentiae, qua est sacramentum, scilicet, *Poenitentia sacramentum est absolutionis hominis poenitentis facta certis verbis debita intentione prolati à sacerdote iurisdictionem habente, significans effacement ex institutione diuina emundationem animae à peccato*. Expono particulas huius descriptionis; sacramentum poenitentiae, sive genitius intranslituè construatur cum nominativo, ut hic, *creatura salis*, id est, creatura quæ est sal; similiter hoc sacramentum, quod est poenitentia: sive in ratione transitui, ut domus hominis, quod verius credo, Dico quod est *absolutionis à sacerdote iurisdictionem habente*, quia Iudex, qui habet auctoritatem cognoscendi in causa, habet auctoritatem iudican-

di in ea; sed possibile est quod sacerdos sit iudex habens potestatem cognoscendi in causa; igitur & iudicandi & definiendi in causa: sed abolutionis sacramentum est sententia definitiva eius, qua aliquis ostendit modum innocens; qui prius fuit nocens, & est sententia iudicis secundarij, non principalis, & potest dici iudicaria sententia; igitur sacramentum poenitentiae est absolutio.

Ostendo secundò secundam particulam positam in definitione, scilicet quod sit *hominis poenitentis*; quia si aliquis est pertinax, magis est punientis, quam aboluendus. Et idem adhuc quod sit dispositus, vel idoneus ad absolutionem suscipiendam, requiritur in eo aliqua humiliatio, & diligenter de peccato; est igitur *hominis poenitentis*; & quia omne sacramentum vel est signum sensibile, vel signa sensibilia, & in hoc sacramento non est tantum nisi unum signum sensibile, & in fieri, ut verba absolutionis in progressi; idem additur in descriptione quod *statum verbi certi* illa absolutionis; hoc enim est necessarium sicut ad formam alterius sacramenti est necessaria certitudo, sed non ita quod forma verborum hic sit ita præcisæ in certitudine, sicut in Eucharistia, sed saltē sic debet esse certa, quod habeat eandem sententiam qualitercumque varientur verba; conuenienter tamen tenetur, quod ista verba *ego absolu te* sint de forma sacramenti absolutionis, licet alia quocunque sequantur, diuersimodo explicitent apud diversos.

Et ex hoc sequitur quoddam corollarium, quod ex quo hoc sacramentum non est nisi in fieri, nec habet nisi unum signum sensibile, ut verba prolati, quod hoc sacramentum habet tantum formam, & non propriæ materiam, * nam confessus, & ablolutus, vel poenitens, non potest dici materia huius sacramenti, sicut nec sacerdos suscipiens Eucharistiam potest dici materia Eu-

charistiae, vel baptizatus materia Baptismi.

Et additur *prolati certis verbis à sacerdote*, quia congruum est quod sicut in Ecclesia cœlesti reducuntur inferiores ad superiorem per Hierarchiam medium, ita est congruum in militante Ecclesia quod peccatores reducantur, & coniungantur per sacerdotem, qui est medius inter infimum & supremum. Vnde à laico nihil fit omnino, & ideo omnino inutilis est confessio, quæ fit ei, nisi quatenus per talē confessionem patitur per dolorem, vel verecundiam aliquam, quam alias non haberet, nisi ex illis poenis, quas sibi infligit pro peccato suo voluntari, mereatur, & nullo modo, quia dicit laico, quia si sola imaginatione iliorum posset tātum verecundari de eis, vel plus, tantum vel plus meretur.

Sed ita absolutionis peccatorum non fit ab omni sacerdote, sed à sacerdote *iurisdictionem habente*, quia sententia, vel iudicium à non suo iudice definitum, vel latum, nullum estrigunt sacerdos debet habere iurisdictionem aliquam super reum. Ex quo sequitur corollarium quoddam, quod sacramentum poenitentiae includit rationem sacramenti, & iudicij. Et idem quantum ad iudicium, est ibi forum conscientia inter absoluētum, & poenitentem absolutum, & hoc sacramentum est signum gratiae invisibilis conferenda ab soluto; & idem subditur, significans gratiam, non absolutum, & omni modo, ut signum naturale, sed ad placitum; & idem additur ex institutione diuina. Nam hoc instituit.

Quomodo sententia iudicis secundarij est definita.

5.

Quare non requiruntur certa verba in sacramento poenitentiae sicut in Baptismo & Eucharistia.

Forma apta poenitentiae & ego te absolu.

6.
Corollarium.
Cur hoc sacramentum dicatur habere solam formam & non materiam.

*Vide in Ozothic. schol. 3. & d. 16. q. 2. n. 6. & 7. & schol. ibidem, cum commentariis. Hiqui.

Sacerdos inter Christum & peccatores est mediator.

7.
Quare infra cordate requiratur iurisdictionis.

Sacramentum poenitentiae est signum ad placitum gratiae collatum.

Christus

Ioann.

Christus, Ioan. 10. *Quorum remiseritis peccata remissiūt eis.* & idēc habet effectum significatum; quod exprimit, cùm dicitur *significans emundationem anima à peccato.* Igitur illæ particulae prædictæ descriptionis conueniunt hoc modo sacramento pœnitentia.

8.
Congruentia pro sacramento penitentia.

Quantum ad secundum principale, dico quod huic descriptioni nominis pœnitentia sacramenti aliquid subest iuris, & hoc possibile est, & congruum, & factum est; primum scilicet quod possibile est aliquid subesse; probo, quia articulus fiduciæ est de remissione peccatorum: igitur possibile est aliquem instituere aliquid signum sensibile, quod semper quantum est ex se, significet istum effectum, nam & ego possum huiusmodi signum statuere ad significandum quicquid concipio; igitur multò fortius Deus hoc potest.

Item, congruum est, quod aliquid instituatur ad huiusmodi remissionem peccatorum significandum, quia sensibilia manuducunt in cognitionem insensibilium, & intelligibilium, secundum Apostolum, Rom. 1. per hoc sacramentum, quod est signum sensibile, certificamur de effectu suo, quem significat, & ex isto inducimur ad frequentiū querendum ipsum, & effectum eius, & ad amplius diligendum, pro quanto hoc signum, scilicet absolutio exterior, magis conuenit ex naturali similitudine cum effectu, qui est absolutio interior à peccato, & congruum est vt sit à Sacerdote, qui tenet medium gradum in Ecclesia militante, quo reduncuntur inferiores cum supremis, sicut per medium, non verò per illos, qui nullum gradum habent in Ecclesia, & congruum est quod abolitus sit pœnitens, quia consuetum est apud Iudicem sæcularem vt humiliari liberet, & obstinatum & rebellem condemnaret.

9.

Hoc etiam factum est Ioan. 20. *Quorum remiseritis peccata, &c.* & quibus commissa est potestas super corpus Christi verum, commissa est potestas super corpus Christi mysticum, quod est congregatio fidelium, quia dictum est omnibus Sacerdotibus, hoc facite in meam commemorationem, vt habeture extra de Trin. & fid. Cath. c. de Eucharistia; ita dictum est, *quorum remiseritis peccata, remittantur eis, &c.*

S C H O L I V M II.

Contra Magistrum resolutum Sacerdotem absolutio- ne tollere culpam, eis dolor, quæ sit vera contritio, non precedat. Ita Trid. s. 14. cap. 4. & 6. & s. 13. c. 7. *Partes citati à Bellarm.* & Coccio supra: quod hic ait, non requiri dispositionem, sed carentiam indispositionis, ut non requiri dispositionem statu grata, si ut requiritur, in sacramentis vivorum: docet tamen requiri dispositionem attritionis, seu auctoris, non sufficientis ad remissionem per modum meriti, de quo latius hic à num. 7. & infra §. dico quod, tantum est attritus usque ad instanti ultimum, & per absolutionem sit contritus.

10.
*Opinio Magistri reiectior.*August. in
Phis. 57.

Quantum ad tertium articulum videtur esse opinio Magistri, quod Sacerdos absoluendo pœnitentem, nullo modo dimittit peccatum, sed ostendit id esse dimissum. Pro hoc est auctoritas Hieronymi allegata, & Augustini super illud Psalm. *Numquid mortuis facies mirabilia, aut medici suscitaburi?* & confiebuntur tibi; sed istud nimis parum tribuit sacerdantis.

Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

Et idēc dico quod virtute huius sacramenti pœnitentia confertur gratia suscipienti, & dimittitur culpa, nisi suscipiens ponat obicem, sicut in aliis sacramentis. Nam in omnibus sacramentis virtute sacramenti in se confertur gratia suscipienti, quia aliter non designarent veraciter gratiam, quam ostendunt, quod est inconveniens, nec requiritur aliqua alia dispositio in sacramentis, qua confertur gratia per modum sacramenti, quam ipsam sacramenta, licet aliqua dispositio possit conferre gratiam in sacramento per modum meriti, vt dictum est dist. 4. de Bapt. * Requiritur tamē ut dixi, in hoc sacramento sicut in aliis, quod in suscipiente non sit contraria dispositio effectui huius sacramenti, ponendo obicem actualem illi. Vnde si aliquis confiteatur non contritus, dummodi non actu peccet mortaliter, recipit effectum huius sacramenti. Si vero confitens conteratur de peccato suo, recipit gratiam antequam absoluatur, & tunc per abolutionem fit gratia illius præhabitæ augmentatio. Et si est, tunc pœnitentia sacramentum non est secunda tabula post naufragium præcisè, quia in contritione recipit gratiam, & per consequens remissionem peccatorum. Sicut enim Baptismus est prima tabula, quia in eo confertur prima gratia post abmissionem peccati, ita in secunda tabula, quæ est pœnitentia confertur secunda gratia, post remissionem peccatorum, & collationem primæ gratiæ, quam habuit quando contritus, vel attritus erat ante absolutionem. Nec hoc est irrationaliter, quia si attritus in ultimo instanti attritionis suæ haberet maiorem motum in Deum, quam prius habuit, probabile est quod Deus daret ei gratiam, quia ipsa est dispositio ad gratiam de congruo.

Et si obicis, si pœnitenti remittuntur peccata, & datur gratia per contritionem, quam habet ante sacramentum pœnitentia suscepimus, & ante absolutionem, igitur cùm propter eosdem effectus ponatur pœnitentia sacramentum necessaria, videtur quod pœnitentia sacramentalis sit superflua, vel non necessaria.

Dico, quod bonus motus præcedens sacramentum pœnitentia, tantum est attritio, & dispositio de congruo ad deletionem culpe, & infusionem gratiæ, quæ remissio culpe, & collatio gratiæ sunt in virtute sacramenti Pœnitentia, & non in virtute attritionis tantum, nisi dispositio. Sed hæc attritio post collationem gratiæ, quæ confertur in susceptione sacramenti, fit contritio formata. Vnde pœnitens accedens sacramentum Pœnitentia oportet quod, atteratur, vel quod non ponat tunc obicem, per dispositionem contraria, & peccatum actuale, & non oportet quod tunc habeat contritionem, veram & formata, quia tunc remitterentur peccata ante susceptionem, & per consequens non video, quomodo sacramentum pœnitentia possit tunc saluari esse secunda tabula post naufragium, quia per contritionem præcedentem posset homo sufficienter saluari. Et idēc dico quod sicut in Baptismo virtute Baptismi remittitur omnis culpa, & pœna, & confertur gratia, ita hic virtute sacramenti tantum remittitur culpa, & confertur gratia, non quidem per modum meriti, vt dictum est.

Ad primum, cōcedo quod peccatum frequētius dimittitur à Deo per dispenſatiā intēriorē de peccato ante sacramentū pœnitentia, per actuū pœnitentia.

11.
*Resolutio Do-
ctor. um A-
lens.*

* q. 7. n. 2.
*Quærit attri-
tionem ut ab-
solutorum te-
nent, que-
quid alij
jungunt.*

*Vnde pœnitentia
dicuntur
secunda ta-
bula.*

*Peccatum
commissum
post baptis-
mum
remittitur
per pœnitentia-*

12..
Obiecio.

Réponso.

*Quomodo ex
attrito pt
contritus.*

*Ad valorem
sacramenti
pœnitentia
sufficit, &
requiritur sola
attritio.*

13.
*Ad primum
arg in prin-
cipio queſt.*

*Ad secundū.
Confessio o
per laudis
& fraudis.*

tentia virtutis, & tamen semper sacramentum pœnitentia est necessarium, propter præceptum Dei, & Ecclesiæ, de confessione facienda.

Ad secundum dico, quod duplex est confessio, scilicet fraudis, & laudis; nam confessione laudis nullus dignus potest confiteri, nisi actu suscitetur per gratiam, quia dignus Dei laudator non est aliquis, nisi amicus eius per gratiam, sed confessione fraudis sua, & peccatorum suorum potest aliquis confiteri, et si non prius actu suscitetur per gratiam, dummodo habeat votum, & desiderium suscitari. Et ita intelligit Augustinus citatus. De Lazarō, qui prius fuit suscitatus quam à vinculis absolitus, dico quod peccator per peccatum ligatur quibusdam vinculis in foro conscientiae, & voto, & quibusdam vinculis poena æternæ, quia pro peccato ordinatur ad pœnam æternam, quia in tempore, quo peccauit, adhæsit peccato, tanquam æterno, quantum in se fuit, & propter illud dereliquit æternum Deum. Et sic ligatus dum ligatur, debet se abstinere à susceptione sacramentorum Ecclesiæ, quia tunc ponit obicem, quando est sic ligatus in conscientia, & in voto, & per conseqüens, est in dispositione contraria effectui sacramentorum; confitendo autem & pœnitendo de peccato, soluitur in susceptione sacramentorum. Prius igitur suscitatur, si non ponit obicem, & soluitur à Deo principaliter à vinculis poena æternæ, quam ministerialiter à vinculis Ecclesiæ; sed tamen prius natura suscitatur à poena æterna, & actuali obice in voto, quam à vinculis absolutorum sit.

14.
Obiectio.

Solntio.

Et si dicas quod ministerialiter suscitatur à Sacerdote, igitur Sacerdos est instrumentum Dei in collatione gratia. Respondeo quod verum est modo, quo supra dictum est de Baptismo, quod est instrumentum disponens de congruo sufficiētē signum sacramentale, ad recipiendum effectum talis signi; quia sicut illud signum instituitur à Deo ad efficaciter, & veraciter significandum quod fieri, ita eadem institutione habet signatum suum secum semper, quantum est ex se; & ita ex pacto, quo Deus pepigit cum Ecclesiæ, semper confert Deus gratiam, nisi impedimentum obstat.

Ad ultim.

Ad aliud, dico quod Sacerdos habet illum actum absoluēdi ministerialiter, cui Deus assistit principaliter mundans ipsam animam constituentis per gratiam, & Sacerdos ministerialiter, ut dictum est.

Sed cum arguis quod non, quia sicut nec legalis Sacerdos mundabat, sed ostendebat fore mundatum, ita Euangelicus tantum ostendit mundatum. Respondeo quod non est simile, quia in veteri lege non fuit sacramentum, quo adhibito à Sacerdote mundaretur peccator à lepra peccati regulariter, quia non tantam gratiam dedit illis sacramentis, sicut nostris, nec per consequentiam tantam potestate ministrandi illi Sacerdoti sicut nostro. In lege autem Euangelica est tale sacramentum, quo adhibito mundatur peccator à peccato. Unde haec affirmativa absolute est vera, quod Sacerdos Euangelicus ostendit mundatum, sicut ille Mosaiicus, quia tamen aliquid facit Sacerdos hic, quod non fecit ille ibi; Ideo haec consequentia neganda est, legalis tantum ostendit aliquem esse mundatum, & nullo modo mundavit; igitur Sacerdos noster nullo modo mundat, sed tantum ostendit aliquem esse mundatum.

*Sacerdos: no
n uel legiā mu
ndat ex otte
nis mundatu
m vixit
verè solum
ostendebat.*

DISINCTIO XV.

DE SATISFACTIONE.

QVÆSTIO I.

Vtrum cuilibet peccato mortali actuali
correspondat satisfactio
propria?

Aleis 4. pars. quest. 8. 4 per totam D. Ronauent hic art. 1 q. 1. & 3. D. Thom. quest. 1. & in suppl. quest. 5 art. 2. Richard. art. 1. quest. 2. Bellarm. 4. de penit. quær. 4. tom. diff. 1. 8. Coccius 1. tom. lib. 7. art. 4. Scot. in Oxon. hic quest. 1. & in Theorem 5. Non potest probari.

Reritur quod non, quia tunc posset satisficeri de uno peccato, & non de alio; sed satisfaciens sufficienter pro uno peccato, est amicus, vel non inimicus, quod videtur inconueniens.

Item, si sic; posset tunc absoluī ab uno peccato, & manere in alio.

Item, si cuilibet peccato debetur propria satisfactio, igitur vni peccato debetur propria oratio, ut satisfactio, & alteri ieunium, & alteri elemosyna, & per conseqüens illa tres partes pœnitentia, non possent imponi ut satisfactio, pro aliquo uno peccato, quod est falsum, nec quilibet illarum pro qualibet peccato alioquin pauper habens aliquid iniuste, non posset satisfacere.

Item, sola contritio, si fuerit intensa, sufficit ad deletionem peccati; sed contritio est indifferenter de quoconque peccato; igitur non cuilibet peccato correspondet propria pena.

Contra: cuilibet culpa correspondet propria pena, iuxta illud Apoc. 18. *Quoniam glorificauit se in deliciis, tantum date illi tormenti, & luctus;* ergo correspondet luctus ipsis peccatis suis.

*Ratio ad op.
possum.*

SCOLIUM I.

Posita definitione satisfactionis, docet contra sententiam, que videtur Anselmi, de potentia absolute hominem independentem a passione Christi posse satisfacere, non tamen de potentia ordinata.

Respondeo ad questionem, & dico quod satisfactionis actione potest duplicitate sumi; generaliter, & stricte; Primo modo dico, quod satisfactionis de virtute vocabuli generaliter loquendo importat redditum voluntarianum equivalentis alias indebiti. Quod autem sit redditum, patet per significatum vocabuli, & aliter non esset solutio debita, nec per consequētis satisfactionis. Quod autem sit voluntaria, manifestum est, quia aliter non esset satisfactionis, sed satisfassio, & ita non esset redditum, sed repassio. Item quod sit equivalentis, patet, quia est actus iustitiae, cuius est singula singulis debito modo reddere. Item, quod sit solutio alias indebiti, patet, quia non esset satisfactionis, si sine hoc deberetur alicui. Illa est igitur ratio generalis satisfactionis, prout inuenitur in contractibus, & in communicationibus quibuscumque.

Et illo modo accipiendo satisfactionem, videtur impossii

*2.
Satisfactio
duplex.*

*Satisfactio
definiit: &
explicatur.*

impossibile satisfaciens Deo pro peccato, quia per peccatum auferitur Deo honor sibi debitus; nihil autem honori eius est æquivalens in nobis; igitur non videtur quod sibi possit debitum restituiri, nec per consequens satisfaciens.

Secundo.

Item, peccatum mortale est infinitum malum, quia est tantum malum, quantum est illud bonum, contra quod peccatum omne bonum, per quod nos possumus satisfacere, est finitum; igitur non est æquivalens.

Item, quidquid est in nobis de bono, totum est Deo debitum ratione creationis, reparationis, gubernationis &c. igitur nihil est in nobis de bono, nec esse potest, quin alias sit debitum; satisfactio autem debet esse de eo, quod non esset alias debitum; igitur non possumus sibi satisfacere.

Quomodo igitur est possibile nobis satisfacere Deo pro peccato? Dicunt quidam, quod non conuenit satisfacere simpliciter, nisi in virtute meriti passionis Christi, qui non pro peccato suo, sed nostro gratiosè offerebatur. Vnde omnis alia satisfactio videtur esse insufficiens & secundum quid, nisi quatenus coniungitur passioni Christi, qua est satisfactio simpliciter.

Sed licet istud verum sit aliquo modo, scilicet quod parùm valeat omnis nostra satisfactio, nisi virtute meriti passionis Christi, per quam patet nobis via salutis, & omnes iustitiae nostre sint sicut pannus menstruata. Isaï. 6.4. tamen quod nullo modo possit fieri satisfactio, sicut verba illa sonant, non intelligo, quia possibile fuit Christum non fuisse incarnatum, nec per consequens passum, & etiam possibile fuit peccatorum satisfacere pro peccato suo per aliquam penitentiam ordinantem, & per illam reparari. Hoc etiam conuenit misericordiae, & iustitiae, quia non præclusit homini viam salutis, & per consequens non fuisset tunc reparatus, nec satisficeret in virtute meriti passionis Christi.

Confirmatur.

Confirmatur per Augustinum, lib. 13. de Trin. c. 10. Non defuit Deo aliis modis reparandi genus humana, quam per passionem Christi: licet ille modulus reparationis sit maximè congruus, & certò aliis fuisset congruus, si alio modo reparasset.

Item, si passio Christi sit satisfactio pro peccatis, hoc non est nisi sicut causa effectiva meritoria, vel sicut efficiens meritoria; sed quidquid potest Deus facere per causam secundum in generi causæ efficiens, potest sine ea immediatè & per se; igitur potuit immediatè iustificasse peccatores, et si nunquam fuisset nec incarnatus, nec passus.

Item, satisfactio est redditio equivalentis pro equivalenti. Sed tantum bonum est conuersio ad bonum infinitum, & Deum per charitatem, quantum malum fuit auferre per peccatum à Deo, quia quantitas priuationis semper attendenda est secundum quantitatem habitus sui: igitur si fuit possibile per peccatum auferre à Deo honorem sibi debitum, possibile est per charitatem & gratiam restituere sibi tantum honorem, quantum abstulit; & per consequens peccator contristando de peccato suo, & conuertendo se humiliiter, potest satisfacere pro peccato suo, quia tantum bonum est in actu contritionis & conuersonis ad Deum per penitentiam, quantum fuit malum in actu culpa & auersionis eius à Deo.

Si dicas quod gratia, per quam acceptatur penitentis, & actus eius sit bonus, & meritorius, da-

tur a nimis virtute passionis Christi, quia sine passione Christi non fuisset gratia a cui data, & ideo temperat argumentum, quod virtute passionis Christi tantum satisfacere potest peccator.

Respondeo, licet ita sit de facto, quod gratia modò datur virtute passionis Christi, non tamè est hoc simpliciter necessarium, quin alio modo posset hominem iustificare; posset enim Deus homini dare primam gratiam sine merito passionis Christi exhibere, vel exhibendæ in futurū, & hoc factū est. Pater de anima Christi, cui dedit Deus summam gratiam, quam tamen sibi non meruit passio, nec exhibita, nec exhibenda, quia si nunquam mortuus, nec passus fuisset, non fuisset minus Deo gratus. Hoc constat.

Respondeo igitur quod loquendo de potentia absoluta, possibile fuit satisfactionem sibi fieri, & sine incarnatione Christi, vel passione eius; igitur non est præcisè possibilitas satisfactionis ex eis: de potentia tamè ordinata non potuit alter esse satisfactione debita, & completa, quam per passionem eius, quia sic ordinavit, quod per eam fieret completa & ultima satisfactio.

Primum pater, quod de potentia absoluta aliter posset Deo satisfaciens, supposita gratia & charitate in satisfaciendo, quia sine gratia impossibile est placere Deo, satisfactione enim, ut dictum est, est redditio equivalentis pro equivalenti alias non debiti. Posset autem alicui penitenti dare tantam gratiam, in cuius actu est formaliter tanta bonitas, quanta fuit malitia in actu culpe, & ideo in acceptance diuina daret æquivalens pro æquivalenti, & illud bonum esset alias indebitum, licet enim secundum totum illud, quod sumus, & possumus, teneamus Deo propter suam magnam beatitudinem, ex debito persolvere; propter tamen nostram imbecillitatem, & miseriam noluit nos sibi obligari, nisi ad Decalogum præceptorum, & non ad consilium obseruanda ex debito, quæ sunt supererogationis, sed ex mera voluntate nostrâ; & ideo posset Deus opera consilij & supererogationis ordinare tanquam satisfactionem sufficientem pro peccato, & æquivalentem per gratiam in acceptance sua, & tanquam alias indebitam, quia non instituit hominem ad opera consilij obligari, sicut ad opera præcepti. Et ideo quomodo opera præceptorum sunt ei debiti, quia ex obligatione, ita opera consilij indebita; non quia non debentur sibi, sed quia non obligavit nos ad ea obseruanda, sed commisit libertati voluntatis nostræ; & ideo ut per illa, vel per passionem aliorum aliorum terribilium possit absolute fieri satisfactio.

Secundum probo, quia de potentia ordinata non disponit aliquem posse sibi satisfacere, nisi cui dispositus dare gratiam; non dat autem gratiam primam alicui anima dum est in peccato, & in dispositione contraria ad gratiam nisi virtute meriti illius, qui erat sine peccato: igitur si alicui anima dum est in peccato, & in dispositione contraria aliquando nocenti, dat gratiam, hoc est virtute meriti passionis Christi, quia omnium animarum disponit dare gratiam virtute meriti illius animarum innocentis, & passionis eius, & sic non ordinavit aliquam satisfactionem posse fieri nisi merito passionis Christi.

Sexto.

Christus non meruit suam gratiam immemor.

7.
*De facto em-
nis satisfactio
est virtute
passionis Christi.*

8.
*Probatio pri-
ma pars cœ-
clujonis.*

*Non debemus
Deo de rigore
iustitia opera
nostra superer-
rogatoria.*

9.
*Probatio se-
unda pars.*

*Nulla datur
nobis gratia
sine passione
Christi con-
currens.*

Replica.

S C H O L I V M I I .

Presupposita definitione satisfactionis externae pro peccatis, docet nullam esse propriam unius peccato, & non aliis. Appropriatur tamen ieiunium contra peccata carnis : elemosyna contra auaritiam, oratio contra superbiam. Vide scholium in Oxon. hic ad n. 12. Habet Doctor hic n. 14. & d. 17. n. 22. & d. 19. n. 25 penitentem negantem acceptare satisfactionem, non esse dimittendum absque absolutione ; pro quo vide aducta in Scholium num. 11.

11.
Quid sit satisfactionis ratio ex-
terna?

Displacientia
peccati ne-
cessaria requi-
ri ut ad re-
missionem
peccatorum.

12.
Decisio quæst.

Opera satis-
factionis ex-
terna

Congruenter
oratio contra
superbiæ, &
contra auaritiae
elemosyna.
contra pecca-
tum arius
ieiunium.

13.
Culibet pe-
ccato non cor-
respondet pro
pria satis-
factione.

Secundo modo sumendo satisfactionem stri-
ctè, prout scilicet distinguitur contra alias
partes penitentia, confessionem scilicet, & con-
tritionem, quæ magis satisfaciunt pro peccato,
quam ipsa satisfactionis, ut est tertia pars penitentia:
dico quod est operatio exterior laboriosa voluntariæ assumpta ad placandum diuinam offendam. &
pena voluntariæ sic iniicta dicitur satisfactionis exterior, prout distinguitur ab interiori, scilicet
attritione, rubore in confessione, & contritione,
quæ est displicientia, & pena interior, & esen-
tialiter pena, quam magis reddit æquivalentes pro
peccato, quam aliqua alia iatisfactionis: quia illa dis-
placientia interior, quæ est essentialiter pena, po-
test satisfacere pro qualibet peccato indifferen-
ter, & illa est necessaria ad remissionem cuiuslibet
peccati mortalis, ita quod necesse est pecca-
tum displicere, vel non placere. Et isto modo lo-
quendo de satisfactione propriæ, dico quod non
requiritur propriæ satisfactionis de qualibet pecca-
to necessarij, nec re pondet culibet culpa tam-
tum vna pena, vel multæ.

Hæc enim satisfactionis distinguitur in ieiunium,
orationem & elemosynam, vt in suas partes,
quarum qualibet per se, vel omnibus simul po-
test diuina offensa placari, quia largam fecit Do-
minus viam salutis; unde licet de congruo magis
deceat contra superbiam, & alia peccata spiri-
tualia satisfacere per orationem, quam per ele-
mosynam, & magis conueniens sit satisfactionis
contra peccatum in proximum, vt peccatum
crudelitatis, & auaritiae, & rapinae, elemosyna,
quam oratio ; & similiter contra peccata carnis
ieiunium, quam illa predicta; tamen huiusmodi,
penæ possunt indifferenter, & pro aliis peccatis
infligi. Unde raptori, qui multa bona acquisiuit,
quando est pauper, omnino nihil habens, non est
imponenda elemosyna, propter ea, quia nihil
habet unde restituat; sed imponenda est sibi ora-
tio, vel ieiunium; vel si non potest ieiunare, quia
laborat, vel infirmatur, oratio; & si non potest
orare propter nimium laborem, vel infirmitatem,
imponatur sibi labor suus, vel infirmitas
sua pro penitentia: laboranti autem corporali-
ter imponenda est elemosyna pro pena si sit
duies; si autem sit pauper, oratio, & non ieiuni-
um, quia tota vita sua est quoddam ieiunium,
quia semper est in labore questionis vi et us suis,
qui labor concipitur sub ieiunio. Similiter pere-
grinis imponenda est elemosyna, vel oratio,
& non ieiunium, quia peregrinatio est labor ma-
ximus & pertinet ad ieiunium.

Si igitur dico ad questionem, quod culibet
culpa correspondet pena, vel propria satis-
factionis, & penalis, de omnibus congruis circum-
stantiis concurrentibus; sed in calu quandoque
non oportet, nec expedit congruorem po-
nam peccatori illi imponere pro satisfactione,
vt dictum est.

S C H O L I V M III .

*Probat contra D. Thomam, & alios, satisfactionem
factam in mortali, penam soluere, est meritoria non
sit : pro quo multa hic in Oxon. in scholio allata sunt
ad num. :*

Ad duo prima argumenta, dicitur quod nul-
lus potest satisfacere pro uno peccato sa-
tisfactione exteriori, nisi satisfaciat pro alio, si
habeat aliud, vel saltet sit in voluntate, & pro-
posito satisfaciendi pro alio.

Sed illa sententia esset nimis dura contra pec-
catores: si enim ita esset, sequeretur quod prius
confessus, & absolutus de peccato suo, & conti-
nuans penitentiam sibi impositam à sacerdote,
pro illo peccato, si post illam confessionem ali-
quando recidisset in aliquod peccatum mor-
tale, nihil facit, & tunc obediendo Ecclesiæ, &
soluendo complete penam sibi impositam à sa-
cerdote, non satisfacret pro peccatis prius con-
fessis, & modò per penitentiam redemptis,
quod est mihi credere, vel intelligere nimis du-
rum; & constat quod non obediendo præcepto
Ecclesiæ de soluendo penam peccaret morta-
liter, igitur obediendo bene facit, quia hoc dice-
re est retrahere hominem ab omni bono opere,
quod est in aliquo peccato veniali, vel mortali.

Vnde credo quod licet non mercatur conti-
nuando penitentiam suam, quando recidiuau-
erit, meretur autem si non peccasset, verè tamen
satisfacit Deo per penitentiam, quam soluit pro
peccato sibi iniunctam, ita quod non oportet
eum alias pro illo satisfacere, nec pro eo in in-
ferno puniatur; possibile est enim aliquid solue-
re de pena in Inferno, pro uno peccato, & ta-
men obligari perpetuò ad penam æternam pro
alio. Patet de peccato veniali, quod sufficienter
potest solui in Inferno ad certum tempus, sed
propter peccatum mortale remanet obligatio ad
penam æternam.

Dico igitur quod reciduans in peccatum
post confessionem, & solutionem, potest satis-
facere satisfactione exteriori, quæ est solutio ali-
cuius operis penalis, & laboriosi pro uno pec-
cato, licet non pro alio, licet non possit satisfac-
re satisfactione interiori de uno; & non de alio.

Vnde duplex est satisfactionis, vna placans, &
reconcilians amicitiam, & hæc non potest esse
sine merito, & gratia, quia nullus potest placare
sibi alium, nisi amicus, & per consequens hac
satisfactione non potest alius satisfacere de
vno, & non de alio. Alia est satisfactionis exteriori
solutum, non placans, nec reconcilians; & hac fa-
tisfactione aliquis potest satisfacere de uno, &
non alio, quia non oportet quod soluens po-
nam iustam, sit amicus illius, quem offendit. Pa-
tet de latrone, qui suscipiendo dispensum, vel
aliquam penam pro peccato, quod commisit con-
tra legem impositam sibi à Rege, satisfacit ei ex-
teriori, non tamen sit ex hoc amicus Regis, nec
reconciliatur eijsita vt recipiat in gratiam eius.
Eodem modo damnati non complentes penam
pro aliquo peccato pro eis impositam, sed conti-
nuè exsoluentes residuum eius in Inferno satis-
faciunt pro illo; nunquam tamen reconcilian-
tur Deo.

Et si dicas, igitur damnati in Inferno de omni-
bus peccatis suis possent satisfacere suscipiendo
illas penas.

Respondeo

14.
Ad duo arg.
principalia
responsio D.
Thoma.

Quomodo
pana peccati
venialis &
mortalis in
Inferno sol-
untur.

15.
Vale sati-
factic ex-
terioris in
peccato mor-
tali pro uno
peccato & no
pro alio: secus
de interiori.
Satisfacio-
vna merito-
ria alia ver
minime.

Satis facien-
ti in peccato
mortali, non
meretur.

16.

Solutio.
Quare dannati non satisfaciunt.

Respondeo, ut dictum est, quod satisfactio non solum est redditio alicuius operis laboriosi, sed voluntaria redditio: Daemones autem non voluntariè suscipiunt illas penas propter nimiam, & immoderatam affectionem commodi, & non affectionem iustitiae, quæ regnat in eis, & ideo non possunt satisfacere.

Dico igitur ad hæc argumenta, quod talis licet non esset amicus Dei per gratiam, satisfaceret tamen de peccatis prioribus, soluendo impossitam ei penam pro eis, nec eidem de novo venientia ad confessionem est iniungenda pena noua pro illis peccatis, pro quibus satisfecit; sed pro illis, pro quibus non satisfecit.

Absertum. Ad aliud, quando arguitur quod tunc non posset imponi vni peccato nisi una pena; patet responsio per prædicta; Illæ enim tres partes satisfactionis possunt esse vel una, vel plures penæ assignandæ pro peccatis, vel peccato indifferenter secundum arbitrium, & discretionem, & definitionem Sacerdotis; licet de congruo omnibus concurrentibus essentialibus quilibet satisfactione proprio delicto correspondat.

Ad aliud de contritione, facit pro me, concedo quod tantam potest homo habere contritionem, & penam interiorum, quod sufficenter delectat peccata, & obligationem ad omnem penam exteriorum; nisi quod tenetur ex precepto Dei, & Ecclesiæ de confessione facienda Sacerdoti, quod opportunitas debita occurret, nec hoc est sibi inutile, inquit valde utile, quia ex hoc auget sibi gratiam, & meretur; si autem contrito non sit tanta, quod delectat omnem culpm, sed aliquam minorationem eius, & remissionem, tunc adhibenda sunt alia penæ exteriora, ut ieiunium, & oratio, & elemosyna, ut peccatum totaliter redimatur, & inter has quædam de congruo magis deberent imponi aliquibus peccatis generaliter quam alia, licet non semper in omnibus casu.

A. Argum in oppositum. Ad aliud in oppositum de Apostolo, dico quod loquitur de pena damnatorum; unde non est simile de pena arbitraria Sacerdotis, & pena Iudicis principalis.

Q V A E S T I O   I I .

Vtrum ille, qui iniuste abstulit, vel detinet rem alienam, possit paenitere absque restitutione illius rei?

I. Arg. primum affirmatiū. **Q**uod sic, quia restitutio non est aliquid penitentia: igitur non requiritur ad paenitentiam. Probatio consequentia, quodlibet potest esse sine eo, quod non est aliquid eius. *Metaphys. text. 35.* igitur & paenitentia sine restituzione. Antecedens probo sic, quia si restitutio esset aliquid paenitentia, non esset aliud, quam satisfactio; sed restitutio non est satisfactio, quia satisfactio, ut dictum est prius, est redditio alicuius aequivalentis alias debiti: sed ille, qui abstulit, vel detinet rem alienam iniuste, tenetur eam sibi reddere, vel in se, vel in suo aequivalenti,

quia debitum; igitur restitutio non est redditio alias debiti.

Secundum. Item, nullus obligatur ad impossibile, quia nullus ex lege Dei est perplexus, sed aliquis habens alienum, necit cui sit restitutio facienda, quia non nouit illum, à quo habuit, nec aliquem de suis. Similiter de illo, qui inuenit rem alienam, & necit cuius est; igitur in tali casu non tenetur ad restitucionem.

Tertium. Item, nullus tenetur ad maiorem restitutio nem faciendam alicui, quam si illud, quod iniuste abstulit, vel detinet ab eo; sed si ille, à quo quis abstulit, multum distet, & agat in remotis partibus, magis damnisabitur, quam sit bonum quod abstulit ab eo, quia oportet cum in eundo, & mittendo ad eum maiores expensas facere, quod videtur iniustum.

Quartum. Item, i. Ethic. cap. 1. bonum commune diuinus est, & preferendum bono personali; sed si restitutio necessariò facienda est persona damnificata, posset talis restitutio cedere in damnum communis, & boni communis, puta, si persona, quam hoc abstulit, si membrum ciuitatis, & magis indigeat, quam ille, cui abstulit, & restitutio facienda esset; igitur in illo casu videtur quod possit paenitere absque restituzione.

Quintum. Item, omnis restitutio est in fauorem damnificati, & illius, à quo iniuste ablatum est, sed in aliquo casu, si restitutio fieret damnificato, magis cederet in damnum & malum eius, quam in fauorem, puta si fureret, & restituaretur tunc sibi gladius, igitur.

Sextum. Item, adultera concipiens ex adulterio, filius succedit viro suo in hereditate, & defraudat legitimum filium, & verum heredem ab hereditate sua, non potest sibi restituere, nisi damnando se, quod fuit meretrix, quod forte vir suus non crederet: vel si sic, esset occasio maioris mali, ut intercessionis eius; igitur in hoc casu non tenetur restituere, & per consequence potest sine restituzione paenitere.

Septimum. Item, aliquis potest beneficium alteri conferendum sibi efficaciter procurare, & procurando sibi ab alio auferre, & tamen non tenetur beneficium sibi procuratum illi restituere: igitur.

Octauum. Item, in guerris inferuntur multa damna, & non sit restitutio illorum: igitur.

Contrà Exod. 22. Seruus qui fecerit furtum, non habens unde satisficerit, ut possit reddere, venundabitur, ut reddat.

August. Item, Augustinus ad Maed. epistola 2. & ponitur in litera dist. 4. & habetur quæst. 6. cap. 1. *Quamvis res, proper quam paenitere debet homo, iniuste habetur, vel detinetur, non agitur paenitentia, sed multiplicatur culpa:* igitur ad hoc quod aliquis vere paeniteat, omnino est restitutio aliqui facienda, quia ibidem habetur quod non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. *Iuxta hoc veterius Quæsto.*

Q V A E S T I O III.

Vtrum damnificans alium iniustè in bonis corporis, vel animæ, teneatur necessariò ad restitutionem, ita quòd non posse pœnitere sine restitucionē?

D. Thom. hic quest. 1. art. 1. Richard. art. 5. & 6. Palud. q. 2. Maior. quest. 7. dub. vlt. Petrus Nauar. 1. de restitu. c. 2. num. 50. Arag. 1. l. quest. 6. 1. art. 2. Salom. & alij, si agunt de restitutione dñmni ipsius, de restitucionē animi in corpore agitur, ad art. 1. vbi s. a. on. controu. 4. & 7. Arag. ibi. Petrus Nauar. 4. de restitu. cap. 1. dub. 10. Gab. hic quest. 15. art. 1. Alen. 2. pars lib. 5. s. 10. 9. art. 1. Adrian. 4. de restitu. q. vlt. Anton. 2. pars. 2. cap. 2. & 5. 1. Syl. verbo Restitutio 3. quest. 1. q. 5. Scotum lequntur Adrian. Anton. Syl. Palud. Gab. Major. & conuenit Richardus.

3.
Arg. primum
pegatuum.

Arg. Rguitur quòd non, quia nullus tenetur ad impossibile: sed damnificans alium in bonis corporis, vt si occiderit, vel muri lauerit aufereens aliquod membrum corporis ab eo, vel in bonis animæ, vt si induxit illum in peccatum mortale, vel huiusmodi, impossibile est restituere, quia nullo modo potest reddere æquivalens pro eo, quod abiluit, quia maius malum est sic damnificari, quam sit aliquod bonum, quo posset sibi satisfacere.

Secundum.

Item, aliquis retrahens suo consilio aliquem, puta consanguineum, vel affinem ab ingredi Religione, damnificat illum, & religionem in omnibus bonis spiritualibus, quæ iste consecutus fuisset in religione, si moratus fuisset in ea, videlicet in tot bonis, quot ille fecisset, si intraret Religionem, per totam vitam suam; sed talis sic impediens non posset satisfacere, nisi intraret Religionem pro eo; quod non videtur necessarium ad restitucionem illam faciendam: igitur.

4.
Ratio ad op-
p. sumptu-
mæ.
Exod.

Contra, Exod. 22. de coeurte cum virgine, si quis deceperit virginem, & coerit cum ea, habebit eam in uxori, &c. Si igitur in talibus est restitutio facienda commutans castitatem virginalem in castitatem coniugalem, & bonum matrimonii, multò magis in damnificatione iniusta alterius in bonis corporis, vel animæ.

Secunda.

Item, 6. quest. 1. cap. Ex merito, dicit Canon quòd deteriores sunt, qui mores corrumpunt, quam qui substantias diripiunt; sed illi, qui substantias diripiunt, tenentur ad restitucionem: igitur multò magis & alij. Luxta hoc quarto tertio,

nosus accusatus de aliquo crimine ab aliquo, ne-gans illud, quod denunciatur, & proponitur de te, facit alium denunciatorem falsi criminis infamem, sed talis non posset alteri restituere famam suam, nisi revelaret proprium crimen, & sic procedendo seipsum infamaret, quod non debet aliquis facere; igitur potest aliquis pœnitere sine satisfactione.

Item, plus tenetur quilibet ad custodiam propria famæ, quam alienæ, sicut ad dilectionem suam, quam alterius; sed in illo casu non potest alterius famam custodire illæ famam, nisi diffamando se, quod non tenetur facere. Si enim infamauit falso accusantem; negando quod ille denunciavit de eo veraciter, non posset illi famam restituere, nisi fatendo se fuisset prius mentitus, & per consequens, quia denunciator falsi criminis contra alium, esset infamis.

Contra, Augustinus ad Maced. Epistola vbi prius, & ponitur in distinct. 1. . . . quest. 6. cap. Non dimittitur p. eccliam, nisi restituatur ablatum, & possum. Proverb. 22. Meius est enim nomen bonum, quam diuina multa.

Secondum.

6.

Ratio ad op-
p. sumptu-
mæ.

S C H O L I V M I.

Primum dictum huius literæ. In statu innocentia conueniebat dominia esse indistincta, sed contra post lapsum. Ratio viriusque partis est clara. Secundum; lex primò distinguisca dominiā, potuit esse patris in filiis, vel Principis in subditos, & non determinat, vnde fuit. Vide que in Oxon. hic habet num. 8. s. filii et Noë post diluvium, forè dñi fuisse filiis p. effusione; & vel s. i. forè omniumi consensu disserunt, non negat tamen antea factam fuisse dñi fuisse, quia Genes. 4. Abel obtulit d. p. inogenitis gr. g. f. s. i. In hac enim questione ita censit.

Circa solutionem primæ quæstionis, & per consequens aliarum, quarum solutio videbitur ex solutione huius, vna sunt vidēta. Primo, vnde sunt dominia rerum distincta, & quando incepérunt distingui, vt istud dicatur meum, & illud tuum, & vnde hæc distinctio sit?

7.
Tria exami-
nanda.

Secundò, quomodo possunt ad aliquos dominia transferri iuste, & quomodo iniuste.

Tertiò, quòd omnis alia translatio, vel occupatio rerum est iniusta, & de his patebit solutio primæ Quæstionis.

De primo, dico quòd de lege naturæ non est, quòd dominia rerum sunt distincta, sicut patet in Canone Dij. 8. & 22. quest. 1. cap. Dilectissimus, quia in statu innocentia non fuit talis distinctio dominiorum, vel rerum temporalium, sed fuisse omnibus omnia communia. Nec de lege diuina, quia secundum Augustinum, dij. 8. cap. 8. & sequente, Iure diuino non fuisse dominia rerum distincta tempore innocentia, nec multò magis iure naturæ, & per consequens, tunc vivissent homines secundum legem naturæ, & diuinam, vnuquisque sine usurpatione proprij dominij, in communi dominio omnium rerum, nec tunc fuisse Ius scriptum, vel lex positiva, quæ cuiilibet suum dominium distinctè reddidisset; sed fuisse omnia communia, & hoc propter duas causas, vt propter pacificam conuersationem conseruandam, & necessitatem cuiuslibet supplendam. Pacifica enim conuersatio hoc exigebat illa tempore innocentia, vt quilibet acciperet quod sibi erat utile, & necessarium.

Iure naturæ
& diuino do-
minia essent
indistincta.

Preter duas
ratios om-
nis in statu
innocentia
essent com-
munia.

5.
Arg. primum.

Quod sic: Extra de calumniatoribus cap. 2. dicit Dominus Innocent. Papa quòd denunciator falsi criminis infamis est; sed aliquis crimi-

7.
Arg. primum.

Quod sic: Extra de calumniatoribus cap. 2. dicit Dominus Innocent. Papa quòd denunciator falsi criminis infamis est; sed aliquis crimi-

ad

ad sustentationem naturæ, & non plus, aut minus, secundum quod indiguerit. Nec tunc aliquis sibi viarpasset dominium alicuius rei, quia illa re potuisset alius magis indigere quam ipse, & per consequens vendicando sibi dominium illius rei iniuste, non supplexeret necessitatem alterius, nec per conlequens cum illo pacificè esset conuerlus.

8. Sed post peccatum introducuntur diuersa rerum dominia, ut hoc dicatur tuum, & illud nunc; & hoc fuit necessarium illo tempore post lapsum, ut non omnia essent communia, propter causas prædictas. Primo propter pacificam conuersationem conseruandam inter homines, cum enim peccatores vñlurent sibi res non tantum ad necessarium vñsum, & copiosam sustentationem vitæ, sed ad satietatem avaritiae & congregando copiosos thesauros, opprimunt alios ex potentia, sicut fuit de *Nemrod*, qui fuit venator potentissimus coram Domino, id est, deprædator aliorum Genes. 10. & sic pauperes ex impotencia non valentes istis resistere, non habent necessariam sustentationem vitæ sua. Propter secundam, scilicet necessitatem cuiuslibet supplendam, quia communia non benè curantur, nec custodiuntur; sed propria, id est expediens dominia distinguere, & cuilibet partem sibi propriam separare iure legis scripta.

politia Aristoteleæ præferenda so- cratis. Et secundum hoc melior est opinio Aristotelis 2. *Polit.* qui politias, & familias distinguit, quam Socratis, qui voluit omnia esse communia, quia utilius est distinguere dominia in statu illo, quem Philosophus inuenit esse in mundo; quam esse penitus indistincta.

9. **Lex positiva conseruans dominium patrum & præ- cedentia. O autoritas rem in seruite.** Sed unde habent auctoritatem leges positivæ distinguentes dominia esse iusta post peccatum? Dico quod ab auctoritate Legillatoris, non enim omnis veritas de agibilibus est lex iusta, sed lex iusta est veritas practica indicata ab aliquo habente auctoritatem, unde dicitur lex, quia ligat illos, ad quos est missa. Requiritur igitur ad hoc quod lex sit iusta, & iuste indicta, quod in Legillatore sint ista duo, sapientia, vel prudentia; & auctoritas. Constat autem quod post lapsum potuerunt homines habere sapientiam, & prudentiam ad sapienter, & iuste condendas leges.

10. **Autoritas paterna quid.** Sed unde habuerunt auctoritatem? Respondeo quod omnis auctoritas vel est præsidentiae paternæ respectu filiorum simul coniuentium, & eodem modo cohabitantium sub eodem, non tam corpore, quam mente, & illa auctoritas semper mansit in iegi natura à primo patre Adam, usque ad Moylen, & extendebat se ita auctoritas ad omnes alios præcedentes per successionem generationis ab Adam, vñcunque essent, usque ad Moylen, & tempus legis. scriptæ; quia illam auctoritatem accepterunt filii à patribus suis. Et hæc auctoritas & modus præsidentiae paternæ non fuit destruta per Legislatorem Iuris scripti, vel legis Mosaïca; sed multò magis confirmata. Et hæc lex fuit coniuentium sub uno patre, non tantum corpore, sed etiam mente: vnde primus pater gentium Abraham statuit quod quicunque de alienigenis vellent circumcidì, quod admitterentur ad cultum Dei, & ita tenuissent istam legem filij sui, & filij filiorum eius, usque ad Moylen, & hæc lex fuit iusta. recta, & naturalis, nec extendebat sc̄ ad ex-

traneos, nisi gratis vellent se subiicere præceptis legis. Sed propter malitiam habitantem in hominibus malis filiis, quorum cogitatio totaliter conuersa erat ad malum, parum duravit.

Alia est auctoritas non præsidentia paternæ respectu filiorum, sed extraneorum, & diuersorum simul congregatorum in aliqua communitate, terra, vel ciuitate, qua est auctoritas habita per electionem ab illis extraneis. Et potest dici auctoritas Principis ad subditos. In ciuitate enim, vel terra, congregabuntur primo multæ gentes extraneæ, & diuersæ, quarum nulla tenebatur alteri obedire, quia nullus habuit auctoritatem super alium, & tunc ex mutuo consensu omnium propter pacificam conuersationem inter se habendam potuerunt eligere unum ex eis Principem, cui in omnibus solùm, dum ille viueret, vt subditi obdiren, vel quod sibi, & suis succedentibus legitimis subelevant; secundum conditions, quales vellent; sic, vel sic, vt diuersi modò ténent Principatum; quia quidam tantum ad vitam, quidam per successionem; & sic patet duplex auctoritas condendi leges iustas, scilicet auctoritas patris ad filios, & auctoritas Principis ad subiectos. Vel tertio modo si à tota communitate, & ita triplex iustitia. Vnde Princeps habens prudentiam in se, vel in suis Consiliariis, potest condere leges iustas ad pacem conseruandam, & id est omnis politia & consuetudo, est iusta, si sic, vel sic similiter dictaretur. De hoc in Canone dist. 8. cap. Quo iure.

Ex prædictis patet quomodo dominia fuerunt iuste distincta post lapsum. Si enim illa propositio sit de lege natura quod nullus *Iuris est*, primo occupanti conceditur, quod non credo, sed de lege positiva, accipiendo strictè *legem naturæ*, prout quilibet potest propria auctoritate occupare tantam, & talem partem, quam, & quantam vult. Patet sic quomodo iuste possunt esse primæ occupations, & iusta dominia. Si autem sit de lege positiva, vel est condita auctoritate præsidentiae paternæ, sicut forte dicitur Adam filii suis primò terram dicens: *Ecce terra coram vobis est, occupet quilibet quod magis sibi placuerit*; vel auctoritate concordis, vel communis consensus omnium filiorum, vt unus haberet unam partem terræ, & alius aliam, sicut concordaerunt Abraham, & Lot post diluvium. Patet ita quod iuste possunt dominia distinguiri. Duplici enim lege possunt diuidi, lege naturæ, vel lege positiva; lege positiva dupliciter, quia condita, vel auctoritate præsidentiae patris, vel auctoritate Principis, quia utriusque auctoritate possunt iuste leges & dominia distinguiri.

11. **Autoritas politica, sine principijs, qua- lis.**

Communitas dupliciter posset se sub- misse uniuersitatem, vel sibi can- sum, vel sibi & successori- bus.

Autoritas coniunctu- nè leges duplex, paterna scilicet & politi- ca.

12. **Solutio primæ articuli q. 2.**

Dominia po- terant distin- guiri & lege nature, & le- ge positiva.

S C H O L I V M . II.

Dominium transfertur primo, auctoritate legis, et in prescriptione, & usucopione, & ponitur clara bius ratio. Secundo, voluntate proprii domini liberaliter, si aliis acceptet; alioquin res erit derelicta. Tertio, voluntate domini non liberaliter, sed per contractum: in quo seruanda est equalitas in substantia, quantitate, & qualitate. Declarat optimis exemplis. Notat etiam premium non consi- re

re in indistibili, sed habere latitudinem: aut etiam licere rem carius emere ad vitandum damnum. Item, pacis iusta pena soluenda, si pecunia locata (idem de mutuata) tali die non solvatur. Vide ipsum in Oxon. bīc quæst. 2. num. 17. & ibi scholium, & aliud num. 26. ubi circa hoc habes quedam notanda de mutuo, & iuris.

13.
*Dominium
quomodo
transferrit
possit.*

*Translatio
dominiorum
inventa est
ad lites eni-
zandas.*

14.
*Prescriptione
& usucapio-
ne domnia
transfor-
matur.*

*Duae condi-
tiones ad dom-
inium trans-
ferendum.*

*Res, que pre-
scribitur, ha-
betur pro de-
relicta.*

15.
*Translatio
domini apar-
ticulari suo
domino preci-
mo sit dupli-
citer.
Quid dona-
tio.*

DE secundo principali, quomodo scilicet dominia iuste possunt transferri de uno in alium? dico quod duobus modis in genere, vel voluntate domini proximi, vel voluntate domini superioris iuste dominantis inferiori. Quod autem dominus superior possit iuste transferre dominia, patet. Si enim dominus superior, ut Princeps, potest iustum legem condere, de divisione & definitione dominiorum ad pacificam conuersationem habendam, ut propter finem, cum tanta auctoritas remaneat apud eum, post distinctionem dominiorum, sicut prius, potest propter eundem finem scilicet propter pacificam conuersationem subditorum dominia distincta, & diversa transferre iuste. Si enim nunquam possent dominia transferri post mortem vii, haberet alias lites pro bonis suis, & alias similiter tertius, & omnes, & ita nunquam foret pax, sed semper lites, & pugnae mortales, & bella mortalia, & ita destruacio pacis Reipublicæ; igitur lex condita de dominis transferendis velque ad certum tempus propter conuersationem pacificam Reipublicæ, non iniusta est.

Huiusmodi lex est de prescriptione, & usucapione, quarum prima est de translatione dominij rei immobilis; secunda de translatione rei mobilis, unde in transportationem alicuius rei per talen legem sub conditionibus debitibus requisitus, sit verus, & iustus dominus illius rei, & filii sui succedentes sibi similiter. Conditiones autem requisitus sunt, quod sit fidei possessor, & quod intert in illam possessionem iusto titulo, ut habetur extra de prescript. & usucap. & si illæ conditiones conseruentur, est pax, & certitudo dominij, aliter non.

Item, non tantum est hoc rationabile semper propter istum finem bonum, sed etiam ex parte Legislatoris. Ille enim, qui ita diu siluit in petendo ius suum, quantum in eo erat, dedit occasionem contentionis, & litis communictati, ut quilibet quereret ius illius rei, potest iuste puniri a Legislatori, propter suam negligentiam, quæ vergebat in damnificationem communictatis, & sicut potest istum punire in pecunia iuste, & dare communictati damnificationem; ita potest illam rem, quam neglexit, applicare communictati, vel transferre in aliquem, qui est minister legis, & hoc, & illo modo potest translatio dominiorum esse iusta.

Secunda translatio iusta potest fieri de voluntate proximi domini immediati, & hæc translatio est duplex; vel merè liberalis, vel non merè liberalis. Dicitur autem esse liberalis, quando est simplex translatio dominij in alium sine expectatione alicuius retributionis ipsa. Et hæc translatio liberalis requirit duas conditiones, quibus concurrentibus, translatio, vel donatio dicitur esse iusta: Prima conditio est, quod adsit voluntas, & consensus

domini superioris, ita quod dominus superior non contradicat illi donationi, & quod non sit contra voluntatem eius; quia si sic, donatio non solum est iniulta, sed nulla etiam, sicut patet extra de censur. cap. Romana, & de procurat. & exact. idem, &c. Vbi præcipit Papa quod Clerici Episcoporum in visitationibus nihil recipient in munusculis à personis visitatis; sed omnia restituantur integrè. Et Dominus Bonifacius in 6. libro extr. de Visitat. eodem tit. iubet reddi duplum infra mensem illi, à quo sic ceperunt, sub poena irregularitatis, & suspensionis per mentem, & addit, nulla eis indulgentia validura; & etiam si dans veller sibi totaliter, & liberaliter remittere, non posset.

Hoc est ad propositum. In illo igitur casu & similibus, non potest aliquis Clericus, vel subditus, vel spiritualis aliquid merè liberaliter transferre in alium, si sit contra voluntatem domini sui Superioris, vel Episcopi, vel Papæ, nec subditus alicuius Principis, nec filius familiæ de bonis patrifamiliæ potest aliquid transferre, si patrifamiliæ contradicat.

Secunda conditio in translatione, & donatione rei merè liberalis est, quod ille, cui fit donatio, & in quem transfertur dominium alicuius rei, si volens illud recipere, quia nullus efficit dominus alicuius rei, nisi volens, cum omne dominium sit liberum. Si enim non vult illud recipere, nec alter, qui dat, res est derelicta, quia neuter vult, & per consequens primò occupanti conceditur. Si igitur non contradicente domino superiori (si adit voluntas recipientis) rem liberaliter donatam, potest dominus proximus in alium transferre dominium iuste alicuius rei, & recipiens eodem iure, quo dans dat, iuste possidere, & recipere, & hæc translatio dicitur donatio liberalis.

Idem dico de translatione usus rei liberalis retento dominio apud se, quæ potest dici accommodatio liberalis, quia dominium rei retinetur, & remanet penes actorem, nec est inconveniens, vel inutilis talis translatio usus sine dominio; patet extra, Ex isti, qui seminar, sed meritoria, & sancta. De hoc alijs*.

Alia est translatio dominij non liberalis, sed expectans retributionem, quia non est simplex alienatio rei à transferente; & dicitur contractus mutuus, quia illo contrahuntur simul, & mutuo voluntates duorum, quia in illo quilibet dat ut recipiat, quia neuter alienat simpliciter liberaliter rem suam à se, sed ut pro ista aliud recipiat. Et contractus mutuus, siue translatio rei pro re, habet multas species. Nam quidam est contractus emptio-nis; quidam venditionis; quidam mutua com-mutationis; & sic dividitur contractus de translatione rei in illas species; & dicitur in illis esse iustitia, vel iniustitia, secundum translationem rei istis diuersis modis. Sic potest distinguiri de translatione usus iusta, vel iniusta, secundum omnes illas species contractus.

In translatione autem rerum inuentum est quoddam medium ad faciliter commutandū rem aliquā, quod est numisma, quia sine illo nō potest ita conuenienter fieri translatio rerū, ut domus, vel agri,

Addonatione
requiruntur
dua condi-
tiones prima nō
impeditio su-
perioris.

*Nullus sub-
ditus potest
donare ali-
quid sine vo-
luntate super-
rioris.*

16.
*Secunda con-
ditio est libe-
ralis, & vo-
luntaria re-
ceptio.*

17.

* Vide infra
n. 14. & d. 30.
q. 2.

18.
*Diuersa spe-
cies contra-
ctus.*

Tres contra-
ctus transla-
tiui domini
empio, ven-
dicio, mutua
commutatio,

*Quid sit cō-
tractus aco-
nīmica ; &
quid permu-
tatio.*
Aristot.

*Quid sit em-
pīo & ven-
tūs.*

*Cambium
quid?*

19.
*In contrāctis
est equalitas
seruanda in te, & in vero valore, pro quo res venditū:
substantia, qualitate, &
quantitate.*
In omnibus istis contractibus ad hoc quod
sint iusti, obseruandum est quod fiant sine
fraude in substantia, & qualitate, quantita-
tē seruanda in te, & in vero valore, pro quo res venditū:
substantia, qualitate, &
quantitate.

Item, quod non sit fraus in quantitate,
sed sit iusta mensura, & iustum pondus,
vt non vendatur vñcia pro libra, vel
modius pro sextario, vel quarta pro la-
gena;

In omnibus enim istis, vel aliquo isto-
rum, decipiens aliquem, tenerur ad restitu-
tionem faciendam, quia iniuste detulit, vel
abstulit alienum, sicut habet extra de in-
iuriis & damno dato, qui iniuriam fecit alte-
ri, &c.

Iii istis contractibus necessariū est obser-
vare secundū medium recte rationis, ve-
num valorem rei, ad rem, vt quod tantum
valeat istud ad necessitatem, & vñsum illius,
sicut illud, quod datur pro isto, ad vñsum
illius, & è conuerso, quilibet in gradu sub-
itione oportet quod semper sit æquali-
tas valoris naturalis secundū medium rei,
sed secundū inedium recte rationis. Vinum
est nobilis & melius omni non vino in natu-
ra, non tamē quantum ad vñsum necessarium
sustentationis humanae.

20.
Rich. 4.3.
d. 33.
* in Odon.
d. 34. q. 1.
Hanc lati-
tudinem sicut medium temperantia, quæ
tudo p̄t in est æqualitas quædam, inter nimis patum,
medium, & nimis multum; & idē quilibet con-
tractus emptionis, & venditionis, vel com-
mutationis rei pro re debet regulari secun-
dūm iustitiam, quæ consistit in medio or-

dinantis secundū rectam rationem; & de-
bitas circumstantias legum, & consuetu-
dinum, & temporum, & similiū, iu-
stum pretium non excedens totale medium
recte rationis in contractu vendentis, vel
ementis. Et hoc medium potest sciri, vel co-
gnosci secundū leges, & consuetudi-
num, aut le-
nes, quæ in diversis nationibus sunt di-
cē, aut cōse-
quuntur.
2.1.

In contractu autem venditionis, potest
vendens iuste, & licet attendere ad dam-
nificationem suam, quam incurrit ex alie-
natione illius rei vendite alteri, propter
necessitatem alterius, & sic iuste, & licet
potest illam chariū vendere, quam aliās,
quando translatio talis rei non esset sibi
damnoſa, quia sic potest vendere damnifici-
sum licet. Si enim aliquis ex mira instan-
tia ementis, & necessitate illius, vendat carius ven-
sibi bouem, vel equum, quibus tunc mul-
tum indiget, vel necessariū indigebit citè,
& quorum carentia est sibi damnoſa, magis
tamen damnoſa ementi; potest licet attendere secundū rectam rationem, non solū
ad valorem rei in se, sed quantum vale-
ret, et si illam non venderet; & ne damnifice-
tur in aliquo, potest illum valorem sibi cha-
riū vendere.

Sed si vendens attendat ad necessitatem,
& utilitatem ementis, & quam emens re-
portat ex re sibi vendita, & idē sibi chariū iam vendit; iniuste facit, & defrau-
dat eum, & quod iam vendit, non est suum.

In nullo enim damnificatur vendens, si ven-
dat necessariū indigenti re sua, vel non in-
digenti. Per hoc enim quod res est mihi
necessaria, nec res in se est preiosior, nec
ipsi vendenti. Et idē est ibi maxima fraus. Res nō potest
Patet in vñsuratiis, qui vendunt non dam-
num, sed necessitatem alterius, & tempus, ob lucrum,
quod ex ea
accipit em-
p. or.
2.2.

Et quomodo dictum est de translatione rei
in se, quomodo potest esse iniusta, dicendum
est de translatione rei quantum ad vñsum eius,
tantum retento dominio. Sicut enim ven-
dens rem suam debet respicere ad damnum
suum, quod incurret, si catiū tem vñ-
dat, quam valeat, & non ad necessita-
tem ementis, quod non est suum, sic con-
ducens, vel locans alteri domum, vel equum,
vel librum, semper debet attendere, & fer-
nare se indemne in dando vñsum necessa-
rium sibi; & sic potest plus accipere, & Idem per om-
nina dicendum
nullo modo debet respicere ad commo-
dum, & utilitatem, quam reportat emens, est de accom-
& talis semper fiat contractus, ne exce-
dat medium recte rationis ordinatum à le-
ge, vel consuetudine, & aliis circum-
stantiis debitum, ad iustum contractum re-
quisitus.

In contractu autem, & translatione num-
misimatis pro nummisimata, quæ dicitur
maruatio, cui correspondeat mutui datio, debet
esse medium rei indivisibile, vt quan-
tum acceperisti, tantum reddas æqualiter, & non
plus. De hac in tertio in materia de vñsuris *. Doctor in 3.
Ratio autem quate in hoc contractu est me-
diūm indivisibile, assignatur ab uno Do-
ctor Rich.
Ratio Rich.
P. Etor

Ratio Ricb. Etore talis: vlus pecutiæ est eius consumptio; igitur non debet aliter distrahi, vel mutuari, quia semper redditus tantum, vel æquale, quia non potest locari vlus sine dominio, cum sint inseparabilia. Sed hæc ratio habet fundamentum falsum. Dicitur enim extrâ de verb. signif. *Exiit qui seminat, & est hodie in 6. lib.* quod vlus rei est separabilis à dominio, cum vlus rei concedatur dominio remanente.

25. **Ratio Doct.** quantum ad suum naturalem vsum, qui est quoddam pulchrum ad videndum, & tangentium, vel ordinandum aliquid, potest locari, non mutuari, quia locans non est mutuans, sicut equus, vel domus, sed retento dominio pecunia, sicut retento dominio equi, vel domus, translatu vnu eius ad tempus aliquod per locationem. Sed illa est differentia inter contractum locationis, & mutationis, quod mutuans ex natura mutationis, sicut sonat nomen *mutui*, simul cum vnu rei transfert dominium rei in alium, faciendo de meo tuum, & de suo alienum; nec in illo contractu debet creditor reddere idem numero creditoris, quia creditor transtulit dominium in debitorem illius rei, sed tantum debet sibi reddere debitor de quanto & æquali, secundum rectam rationem determinatam à lege, vel consuetudinibus: locans alteri pecuniā ad vsum, quem haber de se naturaliter, scilicet ad attrahendum, vt ostendat se diuitem, vel ad ordinandum, vel aliquid huiusmodi, non transfert dominium simpliciter à se, sed tantum vsum ex natura locationis, sicut nec locans domum, vel equum, transfert dominium à se; igitur ex quo dominium iustum retinetur apud aliquem illius rei, tempore quo conceditur ad vsum, est eadem res numero reddenda. Et ita numismata probatur in substantia, quanto, & quali,

Differentia mutationis à locatione.

Pecunia &c locabilis ad ornatum, & similia.

Qualiter reddenda.

26. Item, in contractu mutationis numismatis pro numismate, magis habet esse medium indivisibile, quam in aliis, propter illam rationem. Pecunia enim de se non habet fructum naturalem, nisi de industria ventis illa, & non ex se; sicut ager, vinea, & huiusmodi, quæ ex se priferunt fructus naturaliter, in quibus pars & pars in lucro debetur mutuanti. Igitur si mutuans pecuniā vult aliquid ab eo, cui mutuavit ultra pecuniā suam, similem in pondere & mensura, vult aliquid non suum, sed de industria aliena; & si ex pacto petat hoc ab eo in faciendo sibi mutuum, facit contractum vsum: tenetur tamen sibi ex natura mutationis reddere æqualem pecuniā, non eandem, quia tunc esset locatio, & non mutationis, vt æqualitas attendatur in substantia, quanto & quali, pondere & mensura, & tenetur sibi vt conseruat eum indemnum, licet alius iustè non posset petere, nec tenetur sibi ex pacto plus dare, vt dictum est, nisi forte aliud interesset; vt si creditor mutuans faceret tale pactum, nisi soluas ad talem diem, vel tale tempus, quando est necessaria mihi pecunia mea pro mer-

cationibus meis; solues mihi tantum plus, vt duplum, vel tantum, vel parrem aliquam maiorem, vel minorem; quia veritabile est quod tantum posset lucrari de pecunia sua, si eam haberet in manu sua, & unusquisque potest licet conseruate se indemnam.

Dico quod tunc debitor tenetur suo creditori plus reddere ex pacto, dummodo non sit in fraudem vsum, non est enim aliqua fraus, vel vsuma, quando creditor ex pacto vult habere suum illo tempore, quo videt se magis indigere, & magis posse proficer in mercationibus, & in lucro. Teneatur etiam creditor ad conseruandum eum indemnum in foto conscientiae, licet alius non posset ex iure aliquid petere, nisi in tenuendo se damnificatum; nec hoc facit in fraudem vsum, tunc enim est contratus vsum, & fraus vsuma, quando creditor, qui commodat, magis vult prolongare diem, & differre diem statutam, vt lucretur, quam quod debitor soluat die determinato, & statuto, quia manifesta vsuma est, quando vendit non suum, vt industria alterius, vel tempus aliquod pro quo commodat, & magis accipit, quam tradidit.

27.

Quando pœna conseruatio nalis sit licet exigenda.

S C H O L I V M III.

Ad questionem secundam. Non absoluendum pœnitentem, si noluerit restituere ablata, ex ratione ad oppositum, quæst. 2. Ponit cajus, quibus differri potest restitutio supposito restitutendi animo, & per alios fieri, de quibus vide eum in Oxon. hic quest. 2. num. 9. & 33. & ibi Scholium. Ibi habet regulam, quam communis in hac materia sequitur, scilicet differendam restitucionem, quando dominus non est rationabiliter innitus.

DE tertio, dico quod in quolibet contractu quilibet contrahentium vult esse indemnissimum quantum potest; igitur si unus non seruando iustitiam debitam defraudat alium, non potest meritorie, nec verè pœnitere, sine restitutione. Cuius probatio est, quia nullus potest iustè, nec verè pœnitere dum manet in actu peccati mortalis; sed velle tenere alienum perseveranter est peccatum mortale; igitur non potest pœnitere, dum illud haberet, & manet in actu non satisfacienti, sed retinendi alienum.

28.

Restitutio oritur ex iniustitia.

Ex hoc patet quando restitutio est facienda, & quando quilibet tenetur ad restitutio. *Si præceptum negatiui obi-gat semper & pro semper.* *Si præceptum de non habendo alienum est præceptum pro semper.* *negatiui, & per consequens restitutio est actus præcepti negatiui, & non affirmatiui, vt dicunt aliqui. Et id est sicut semper tenetur non est ab homo non habere alienum, & pro semper, soleret qui sic tenetur semper, & pro semper restituere non vult, si habeat, & possit; unde nunquam absoluere aliquem, nisi prius restitueret, si haberet; sicut nunquam absoluere volentem actu tenere, & rapere rem alienam, quia est in actu peccati mortalis, dum sic vult alienum recipere, quia semper nolendo recipere alienum continuò peccat contra præceptum Dei, de nullo tempore habere alienum iniustè;*

In mutatione pecunia est reddenda eadem in substantia, quanto & qualiter.

Quomodo ex pacto in mutatione aliqd ultra fortem recipi potest.

In restitu-
to, si de-
loge diuina
no potest Ec-
clesia dispen-
sare.

iniustè; igitur quamdiu aliquis tenet alienum potens restituere, & non restituit, peccat mortalius actu, & per consequens non potest meritò pœnitentia antequam restitutus. Cœante hic absoluentes, quia hic non potest Ecclesia, vel aliquis inferior Deo, dispensare.

29. Ista autem restitutio non est ista satisfac-
tio, quæ est pars Pœnitentia Sacramenti, cu-
ius probatio est, quia satisfactio est ultima
pars Pœnitentia imposta à Sacerdote, post
confessionem, quæ semper non est necessaria,

Quare resti-
tatio non est de-
restitutio, sed omni-
potentis Dei.

vt prius patitur, nec necessariò imponenda, si
alii partes insint, & præcipue prima; sed re-
stitutio semper necessariò facienda est, & non
est ex præcepto Sacerdotis, sed omnipotentis
Dei. Est etiam restitutio facienda antequam
veniatur ad confessionem, si possibile sit, quia
sicuti veniens ad confessionem cum mortali
peccato, actu volens in eo manere, non dici-
tur attritus, vel contritus, sed fictus, ita vo-
lens alienum habere, & retinere, & non satis-
facere veniens ad confessionem est fictus, quia
actu manet in peccato mortali.

30. Veruntamen in casibus aliquibus ex cir-
cumstantiis debitibus potest quandoque differri
restitutio facienda, vt circumstantia temporis,
vel damnificationis nimia personæ restituendis,
vel damnificationis personæ, cui est fa-
cienda restitutio: si enim tempore furia ali-
quis restitueret furioso gladium, alias ab
eo iniustè ablatum, non satisfaceret ei, quia
non conservaret eum indemnum. Similiter
si aliquis abstulisset rem alienam occulè, non
teneret publicè, vel ipsem in persona re-
stituere, quia non tenetur reddere se infamem,
sed restituar tantum per personas me-
dias certas, & fideles, de quibus constat sibi
quod restitutio fiat illi, cuius res est, vt
per confessorem, vel alium fidelem. Resti-
tutio igitur semper est necessariò facienda
in facto, si possibile sit, vel in voto, si non
possit, quia si non possit modò, & alias pos-
sit propter impotentiam priorem, non excusat
à restituzione, vel à satisfactione fa-
cienda.

Similiter si auferens & detinens rem alienam multùm damnificaretur, si statim satisfa-
ceret de illa infra eundem diem, vel ad breue
tempus, puta si rem ablatam cum bonis suis
aliis in mercationibus posuit, & si illud redde-
ret, multum perderet de bonis suis, & alias,
cui debetur restitutio fieri, in nullo damnifi-
caretur, si differretur restitutio ad tantum tem-
pus, potest iam rem licet ad tempus tantum,
vel tantum tenere, quia hoc ex lege natura debet
quilibet velle sibi fieri in casu consiliij. Et
idem præsumitur istum, cui fieri debet restitu-
tio, hoc velle, licet non actu, sed habitu, quia
naturalis inclinatio est cuiuslibet ad hoc vo-
lendum sibi in tali casu: semper tamen, vt di-
ctum est, restitutio est facienda, quo commo-
dius poterit in facto, vel in voto.

S C H O L I V M I V .

In responsione ad argumenta secunda questionis
multa habet nranda.

Ad secundum sit incerta bona male acquista,
restituenda esse pauperibus, cap. cuim de usuris;
probabile tamen talia non male acquista, retineri
Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

posse, de quo vide in Oxon. Scholium hic q. 2. n. 31.
Ad quartum docet, & bene, decentiam statoris non excusare à restitutione. Item si creditor, & de-
bitor incident simul in extremam necessitatem, rem
debet creditori, cum sit dominus eius, & tandem
cum alio habeat necessitatem. Vide de hoc Scho-
lium num. 36.

Ad sextum de adulteria. vide Scholium n. 38.
quomodo teneatur satisfacere legitimo filio, excluso
ab bareitate.

Ad septimum solutio est difficultis, quare ex odio
impedientis beneficium dari alteri, teneatur ad resti-
tutionem. Vide Scholium ad n. 40. ubi res explicata
& cessabunt que ab aliis contra eam opponuntur.

A D argumenta secundæ quæstionis. Ad pri-
mum, cùm arguitur quod restitutio nō est
pars Pœnitentia, igitur non requiritur ad Pœ-
nitentiam. Respondeo quod consequentia non
valet, quia loquendo de Pœnitentia, quæ est
tertia & ultima pars Pœnitentia, vt Sacramen-
tum, scilicet de satisfactione, quæ est Pœnitentia
exterior, imposta à Sacerdote pro peccato,

sic dico quod restitutio non est aliquid Pœnitentia,
quia illa Pœnitentia imponitur à Se-
cerdote pro peccatis post confessionem, & ab-
solutionem receperat: sed habens alienum te-
netur primò, si possit, saltem in voto firmo, si

non possit in facto, alteri restituere suum ante-
quam confiteatur, quia habens propositum, vel
votum retinere alienum actu peccat contra
Pœnitentia.

præceptum Dei, & est fictus veniens ad con-
fessionem, & non potest à Sacerdote absolu-
re, ut antequam restitutio modo prædicto, quia non
dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum. Pa-
ter igitur quod restitutio non est satisfactio,
vel pars satisfactionis, vt dividitur in ie-
nium, orationem, & eleemosynam, & idèò
non est restitutio imponenda à Sacerdote, pro
persona peccati, sed infligenda est cum hoc pœ-
na alia pro peccato, iniusta ablationis, & de-
tentio rei aliena, quod prohibuit Deus in
Decalogo. Vnde adultero detinenti, vel aufer-
enti vxorem alienam, quod est contra præcep-
tum Dei, non tantum debet imponi pro pœ-
na peccati redditio, vel restitutio mulieris, sed
etiam alia gravis pena pro peccato adulterij,
& infidelitatis, quam habuit contra vxorem
propriam.

Ad aliud, cùm dicitur quod nullus tenetur
ad impossibile; sed nesciens illum, à quo rem
abstulit iniustè, si teneretur respectu illius ad
restitutionem, teneretur ad impossibile. Respon-
deo quod non inuenio quid possit in illo casu
restituere pauperibus, si non nouerit vel filios,
vel cognatos eius, à quo abstulit, qui alias eo
multùm indigebat, quia illis vincentibus restitu-
tio est eis facienda, & si sint pauperes, & indi-
gētes, è quæ sicut aliis, & ita restituendo istis pro quos fieri
anima eius, restituit sibi spiritualiter. Non in-
veni tamen in aliquo, per quos debet fieri ita
restitutio pauperibus, vel propinquis aliis, minus non
nisi quod vnuus * dicit, quod non per illum, qui extat.
abstulit, sed per alium, vt per Sacerdotem, vel * Rich. a 4.
aliquam personam aliam fidelem, & communu-
nem. Videtur tamen mihi quod ille per se, vel
per alium, de quo confidit, potest satisfacere
sibi, vel propinquis; quia posset dare in ma-
nus aliquorum restitucionem faciendam, qui
ponerent illam in usus proprios, vel ali-
p 2 quorum

31. Ad argumen-
ta principia
quaest. 2.

32. Ad secundum.

Quibus &
debet restitu-
tio bonorum do-
minus non
exstat.
Rich. a 4.
q. 1. 4.

quorum aliorum, quibus non debetetur, & in eo casu, in quo non posset inuenire aliquem fidem, de quo crederent restitutio- nem fideliter fieri, teneretur per se restituere.

35. Ad aliud cum dicitur quod aliquis distet multum. Respondeo quando non habet personam praesentem, cui est restitutio facienda, nec sperat habere praesentem, nec per nuncium praesentem, nisi plus expenderet in numero, & damnificaretur in nunciando, quam sit illud, quod iniuste tenet, nec aliquis adsit de suis, per quem posset sibi suum mittere, quod tardò accidit; tunc non tenetur satisfacere in persona, sed, ut prius, restituendum est ei spiritualiter, dando illud paucis, vel propinquis.

34. Ad aliud, cum dicitur quod quandoque illud, in quo alteri satisfacret, est sibi ita necessarium, quod sine eo non posset viuere, & per consequens, si tunc satisfacret, esset in damnum communitatis. Dico quod aliquid potest esse necessarium alicui duplicitate, vel quantum ad arctum victum, & solitationem naturae, vel ad decentem victum status sui. Si isto secundo modo, dico quod tenetur restituere, quia nullus tenet, vel debet decenter, vel nobiliter viuere de alieno. Si est necessarium primo modo, tunc distinguo; aut ille habens alienum deuenit ad necessitatem arcti victus, & alius, cui facienda est restitutio, non est in tali arctatione victus, sed habet unde viuere possit aliunde; & tunc dico quod non tenetur ei satisfacere, quia pro illa necessitate fit suum iure politico quod alias fuit alienum. Tamen postea veniens ad pinguiorem fortunam vietus, tenetur ad restitutioinem illius rei, vel aequivalentis, & interim tenetur dolere, quia viuit de alieno tempore medio. Si alius, cui restituendum est, veniret ad talem necessitatem arcti victus, & alius non, tunc tenetur ei duplicitate satisfacere. Primo, quia iniuste tem abstulit alienam. Secundo, quia illud suum est ratione extremae necessitatis, etiam si prius non fuisset suum, iure naturae. Si autem vterque sit in extrema necessitate, tunc ille, cuius res prius fuit, non cadit à iure suo in re sua propter necessitatem alterius; & ideo restitendum est.

Ad quintam. Ad aliud de restitutione gladij furioso, dico, sicut dictum est, in solutione questionis, quod restitutio debet fieri cum discretione, & recta ratione, in favorem damnificati, ut conservet eum indemnum; restitutio vero gladij esset sibi damnificabilis.

35. Ad aliud de adultera, dicunt aliqui quod adultera tenetur facere conscientiam filio suo spacio, quod male occupat hereditatem, & iniuste, & tenetur eum efficaciter inducere ut dimittat illam. Sed istud non video quomodo utiliter sit faciendum. Nam filius spurius, aut credere mari dicenti sibi ipsum esse illegitimum, & per consequens iniuste occuparet hereditatem fratris sui heredis; aut non crederet. Si non vult credere mari facienti sibi conscientiam de dimittendo hereditatem, nihil proderit talis inducitio. Si vult credere, & tamen non dimittere hereditatem nihil proficit; sed exponit filium suum magno periculo, quia filius sciens tristitiam in atris, nolens ali-

quo modo dimittere hereditatem, ex quo nout se illegitimum, fit filius gehennæ, & mater diffamat ies, & dicit se adulteram, quod non est necessarium, & vitroque modo sive credat, sive non, sequuntur inconvenientia.

Dico igitur quod talis mater tenetur inducere filium efficaciter, ut dimittat hereditatem, & consulat de alia via bona, ut de intuito ad Religionem, vel aliqua alia generali ad dimittendum hereditatem; sed non debet, nec tenetur illum inducere ad dimittendum illum per viam præmissam, dicendo, ego fui adultera, vel metetrix in conceptione tua, & per consequens tu es spurius, quia non debet reddere se infamem, maximè cum nihil proficeret per hoc, si alter non auditet, nec crederet sibi, & sic tali infamia non fuit necesse se expondere.

36.
Adultera ad
quid tenetur
legitimam.

Aliter potest dici, quod non est idem *Alia via Do-
Homo.* & prope esse. Ille autem legitimus fuit *Multum dif-
fers habere* & prope *esse.* & idem minus, quam aequivalens hereditati, sufficit pro restitutioine; & illud minus determinetur secundum arbitrium boni viri. Videatur itaque omnino quod debeat illegitimus prouideret legitimum de honesto victu, & vestitu, si hereditas est ita pinguis quod possit sufficere heredi ad duplum, vel triplum istius, & si hoc non possit, faciat quod dicitur in isto capitulo. *Odoardus.*

Ad aliud de beneficio Ecclesiastico, respondeo quod si procurauit & abstulit ab aliquo *Ad septimium.* beneficium in fraudem, & malum alterius propter odium, vel inimicitias ad illum, tenetur ad restitutioinem, non totius, sed partis, quia non habuit, nec fuit in possessione illius beneficij: tamen abstulit alienum, quia si ipse non impediisset, talis beneficium illud consecutus fuisset. Si autem alius procurauit sibi non in fraudem alterius, sed propter bonum proprium, sic in nullo tenetur alteri priuato tali beneficio, quia sic non habet alienum, sed proprium; tenetur enim, & potest aliquis magis attendere ad commodum proprium, quam alienum secundum iustitiam cuiuslibet legis. Quia aliquis habens in area, vel vinea sua fontem, vel riuum aqua viueat, attendens necessitatem suam, & bonum proprium, & non malum alienum, potest sine omni iniuria alteri facienda, circumdare eam muro, & per consequens præscindere alii viam ad illam, ut magis sibi valeat. Ad octauum *Ad octauum.* de guerris, dico quod quidquid aufertur ab innocentia, qui non dat occasionem bello iniusto, nec consentit in illud inferendum, iniuste aufertur, & ideo damnificans eum tenetur ad restitutioinem.

Ad argumentum in oppositum questionis, dico quod nullus tenetur se vendere in servitutem propter rem aliquam temporalem iniuste ablatam, de qua non potest satisfacere, quia libertas est pretiosissima res, & nobilissima, qua est in anima, & per consequens in homine, & ideo pro rebus, vel bonis temporalibus nullo modo debet vendi, ut habet in extra de reg. iur. **38.** *Ai rationem
oppositam.*

Sed si aliquis fecit alii seruum iniuste, & abstulit ab eo libertatem suam; tunc dico quod tenetur se vendere, si alio modo non possit eum libertati restituere, nisi persona illius sit melior persona alterius, & per consequens illius servitus vergit in maius damnum communica- *Quomodo
quis tenetur
pro libertate
alterius se
vendere.* *tis,*

tis, quām seruitus alterius, quia sic non tantum daret æquale pro æquali, sed superabundans pro æquali, quod non tenetur, sed tenetur liberare cum quantum potest, & seruitur illius per omnia bona, quæ potest compensare.

Ad locum Exodi. Ad locum Exodi, dico quod institutio illa de facto non fuit lex moralis, sed cæmonialis, & iudicialis, & per consequens non pertinet ad legem naturæ, vel Euangelij, sicut moralia, quæ semper manent. Unde nos qui sumus sub Euangelio, non tenemus ad illa iudicialia, & cæmonialis, sicut ille populus Indaicus, cui propter cruditatem suam imposita sunt talia.

S C H O L I V M V.

Ad tertiam questionem primum diffundit: Inducens aliquem ad virtus, tenetur, quantum potest, inducere ad bonum. *Puto obligatiōnē tantum esse charitatis, nisi sint inducīo per dolum, quia tunc erit ex iniūtia.* Vide in Oxon. Scholium hinc quest. 3. num. 3.

Secundum dictum: Multa, quæ sunt legis Mosaicæ, possunt statui à Christianis, & de facto statuta sunt. *Tertium:* Non est in Ecclesia pena talionis, nisi contra homicidas. *Quarum,* Mutilans tenetur ad omnia, quæ acquisisset mutilatus, si talis non esset factus, & ad aliquid ultra, pro ipsa mutilationis deformitate, & molestia. *Quintum,* Plus restituendum est diniti mutilato ratione deformatiatis, quām pauperi.

39.

A D secundam questionem, quæ fuit de bonis animæ, dico quod damnificatio animæ non est de bonis animæ naturalibus; sed moralibus: nullus autem potest effectuè in animam damnando ipsam in aliquo bono morali sibi debito, nisi posset defectuè in malum culpe; in hoc autem non potest aliquis effectuè, vel defectuè, quia malum culpe semper est à voluntate propria, & libera peccantis, in tantum quod si non sit voluntaria, non erit culpa secundum Augustinum. Sed tantum potest aliquis alium damnificare in bonis animæ dispositiue, inducendo eum ad peccatum, & malum culpe, sollicitando diuersimode, & retrahendo ab actu bono, & ineritorio sibi conveniente, & debito; & per consequens si debeat illud ablatum bonum propter peccatum restituere, debet per oppositum dispositiue, quantum potest, inducere efficaciter ad bonum penitentiae, & ita peccatum, & culpam commissam subtrahere: & vt inducīo sit efficax, tenetur per se, & alios, orationes procurare, quibus alius, qui peccauit, ineritorio conuertatur ad Deum, & dimittat peccare, & ita decet etiamsi alius non acquiescat suis inductionibus ad bonum sibi ablatum per culpam restituere. & quod sic teneatur homo ad restituitionem, sicut in aliis bonis corporalibus, vel temporalibus corporis, vel substantiæ, patet, quia sicut bona animæ sunt meliora, & excellentiora bonis corporis, & substantiæ temporalis; ita peior est qui dispositiue auferit à proximo ista bona maxima, quia per illa consequetur finem suum ultimum; quām qui auferit alia bona. Peiores enim sunt

Dicione, quæ-
fio 3. in ordi-
nne.

Damnificans
in bonis ani-
ma dispositi-
uad ad quid
tenuerit.

corruptores morum, quām qui corporum substan-
tias diripiunt: sicut dicitur 6. quest. 1. ex merito: *corruptionem*
igitur si in aliis bonis est restitutio facienda,
multo magis hic. Caueant igitur inducentes
homines ad peccatum, & sollicitantes ad ma-
lum, quia vix, vel nunquam possunt satisfac-
re, propter inhabilitatem ad bonum post pec-
catum.

Quantum tamen ad damnificationem, quam vnu infert alteri in bonis corporis, distingendum est. Aut damnificatio illa est remediabilis, & curabilis; aut non est curabilis, vt mutilatio, & intoxicatio; si sic, tunc tenetur *Ad quid te-*
restituerat *damni-*
ficans in bo-
pensas pro cura facienda circa læsum per me-
dicinam, & chirurgiam, vel alium modum sibi
debitum, sicut ordinabatur in lege Mosaica.
patet extra de iniur. & damn. dat. c. 1. Et præter expensas, & alia necessaria ad curationem suam, tenetur damnificans placare eum pro offensa, sicut tenetur, si non vulnerasset eum, & totum damnum quod tempore curationis incurrit per impedimentum vulneris, tenetur compensare, & restituere per se, vel per alium, quantum potest, voto saltem, vel effectu.

Si autem damnificatio sit irremediabilis, *41.*
quia mutilatio, vel ablatio alicuius partis cor- *Quomodo pro*
poris necessariæ: videndum est primò, quid *mutilatione*
posset iustè statui pro restitutione tanti boni, *sit restituendu-*
& recompensatione tanti damni. Secundò quid *m.*
statutum sit ab Ecclesia. De primo, dico quod *re partam ca-*
iustè posset statui à Rege, vel Principe in suo *tionis promu-*
regno pro tali damnificatione, vel ablacione *vultus.*
alicuius membra, lex talionis, vt oculus pro oculo, dens pro dente, manus pro manu, &c. *Rex in suo*
sicut ordinatum fuit in lege Mosaica, quia ni- *regno posse*
hil substantia temporalis æquivalat membro *suffit nature-*
hominis, vel parti eius corporali. *re partam ca-*
tionis promu-

Dices, sicutur iustè posset obseruari lex iudi- *42.*
cialis, & cæmonialis Iudæorum, & per conse- *Obseruare indi-*
quent iustè, & licet posset quilibet homo, qui *cionalia nō sit*
talem legem statuisset iudaizare, quod est ab- *iudaizare.*

Respondeo, quod obseruare iudicialia, vel *Soluissim.*
cæmonialiæ, eo quod sint illius legis, vel quod *obseruare indi-*
habeant efficaciam, vel robur ab auctoritate il- *Quomodo ob-*
lius legis Iudæorum, est iudaizare, & malum; *seruare indi-*
quia illa ablata est à Christo. Patet de Bapti- *cionalia nō sit*
smo, & eius effectu maiori respectu circumci- *iudaizare.*

tionis: sed obseruare ea, non quia illius legis, *Confirmatus*
sed quia consona recte rationi, & statuta à Le- *primo.*

gislatore Christiano Rege, vel Imperatore co-
firmata auctoritate Euangeliæ, & Ecclesiæ, non
esset iudaizare, quia tunc tales leges licet es-
sent Iudæorum, non haberent robur ex institu-
tione legis Synagogæ iam sepulta, sed ex in-
stitutione, & auctoritate Euangeliæ, & Ecclesiæ
militantis.

Istud confirmatur, quia multæ Decretales, &

leges Christianæ Imperiales extractæ sunt à *Confirmatus*

multis capitulis Exodi, qui comprehendebatur

in lege Mosaica, statuta, & confirmata per Ec-*primo.*

clesiam, & obligant ad obseruationem earum,

non vt tradita & statuta à lege Mosaica, vel

Moyse, sed à Papa, vel aliquo Principe Chris-*secundum.*

tiano. Patet i.e. extr. de iniur. & damn. dat. Eo-

dem modo dicendum est de cæmoniis, & iu-*secundum.*

Hoc idem patet communiter in actibus hu-*secundum.*

manis, & diuersis politiis. Nam una Religio

videns honestas, & conuenientes ordinatio-
nes, & statuta obseruari in alia Religione,
potest illa applicare ad suam Religionem, &
iuste statuere, vt illa obseruentur ita strictè
in sua Religione, sicut in alia, vel strictius,
sicut sibi placet, nec tamen ideo obligan-
tur subditi illius Religionis ad ista, quia
statuta in alia Religione, sed quia statuta
in Religione propria, vel à tota communite-
tate, vel à Praelato illius.

Tertio.

43.

Iustitia.

Similiter una ciuitas potest sibi assumere
regimen, & leges alterius ciuitatis bene regu-
latæ per illas, & eas obseruare, non quasi alterius
ciuitatis, sed quasi proprias, ad quarum
obseruationem postquam statuta sunt, obliga-
tur populus illius ciuitatis vñuersus.

Si dicas quod Christus in saluando, & libe-
rando mulierem adulteram, de qua in Euange-
lio dicitur, quæ secundum legem Moysi iuste-
rat lapidanda, remouit, & cuacauit omnia
illa iudicaria, & statuta illius legis, quia dimi-
xit eam sine omni pena, inuitans tantum ad
poenitentiam, & peccatum dimittendum.

Solutio.

Quomodo
Christus re-
monuit care-
monialis.Aliqua iu-
deorum con-
suetudines
bonæ.Peccatiū im-
mediatè con-
tra Deū ma-
ximè punien-
dum.

Respondeo quod Christus ex tunc remouit
ea, vel post promulgationem Euangeli, ut amplius non essent iudicaria, vel statuta illius
legis, ita quod semper homines obligarentur
ad obseruandum, vel obseruationem illarum,
quia talia; sed non remouit ea inquantum es-
sent consona rationi, & recto regimini populi
Christiani, & statuta iuste à Praelato, vel Principe
ad pacem, vel aquitatem ordinatissimam
obseruandam, quia aliter oportaret dicere omnes
consuetudines Iudæorum fuisse malas,
quod est falsum, quia illæ placerunt sanctis
Patribus, Abraham, Isaac & Jacob, sicut nostris
Patribus noui Testamenti. Credo enim quod
iustissime ordinaret qui blasphemū facheret la-
pidari, & alia peccata contra Deum grauius
puniri, quam puniuntur, quia homo magis iuste
debet puniri pro peccato contra Deum im-
mediatè, quam contra hominem. Hoc igitur
de facto iuste potest statui & fieri; sed quod fa-
lsum, & statutum est modò pro ipsis, scandalosum
est in aliquibus partibus in quibus Prin-
cipes plus puniunt peccata in se commissa
quam in Deum, & magis attendunt ad lucrum
temporale quam ad honorem Dei.

S C H O L I V M VI.

Primum dictum, iuste ordinatum est, vt in-
iustus homicida occidatur. *Secundum*, Occisor
tenetur ad alendos propinquos, & parentes,
quos occisus alebat. *Vide in Oxon. Scholium hic*
q. 3. n. 6. Ita communis si intelligatur de hereditibus
necessariis: & probable est de omnibus. *Tertium*,
Doctori non placet, quod fures pro simplici furto
suffendantur, putatque iuste adulterum occi-
endum. *Vide qua circa hoc dicta sunt in Scho-*
lio q. 3. ante n. 7. Sententia hac est pia, & vera, bene
intellecta, quam alijs graues Doctores sequuntur.
Ad secundum, docet impedientem aliquem ab in-
gressu religionis tenet ad restitutionem. Intellige si
fraude, vel dolo id fecit, non aliter; quia sine frau-
de non leditur iustitia, impediendo bonum fieri. *Vide*
de Scholium q. 2 ad n. 40.

44.

Diminutio

*D*E secundo, respondeo quod damnifica-
tionis irremediabilis, vel est extrema, ad

quam sequitur mors, vt occisio, vel intoxica-
tio; vel est citra extremam, vt mutilatio; sed ista
mutilatio duplex est, quia quædam est enor-
niis, vt ablatio pedis, manus, vel oculi, vel ali-
cuius huiusmodi, quæ impedit communes
actus humanos. Alia est mutilatio, nec grauis, *Mutilatio e-*
nec enormis, vt ablatio digitii, vel iunctura, *norvis que*
que non impedit actus humanos.

De prima damnificatione irremediabili ef-
set iustissima restitutio facienda per legem tal-
lionis, quia corpori humano animato diuiso
per mortem nihil est comparabile inter cor-
pora, nisi corpus eiusdem speciei, (quod cer-
tum est de bonis substantiæ.) hoc statutum
est in multis terris, & iuste, Deus enim ita *Quæ restitu-*
preciosam habet vitam hominis, vt David *sic facienda*
(qui ex iusta causa occiderat) non permitteret *pro occidente*
ædificari sibi templum, propter sanguinem
multum, quem effuderat. Causant igitur ho-
micide, quibus alij sunt magis laxi, & mites,
dicentes quod non tenerentur ad legem talio-
nis occidendo, & quod si occidissent bouem,
vel equum tenerentur ad restitutionem, quia
auferens bouem, secundum eos, tenetur ad re-
stitutionem bouis, alij non potest absoluiri, sed
auferens vitam hominis non tenetur reddere
vitam corporalem, vel spiritualem pro vita;
quod videtur inconveniens, quia non de-
bet liberalior pena pro grauiori culpa in-
fligi.

Dico tamen ego, quod occidens alium, quo-
modocumque iniuste, tenetur ad omnem resti-
tutionem faciendam sibi possibilem, procu-
rando sibi vitam spiritualem, & dando pro-
priam pro eo in terra Sancta contra infideles,
vel in causa Ecclesiæ contra præcisos rebel-
les, & inobedientes.

Occidens autem aut habuit parentes, patrem
seelicet, & matrem, filios, & filias; qui vixerunt
ex laboribus eius, & sustentabantur per eum;
& tunc dico quod occidens, de bonis propriis,
vel laboribus suis tenetur istis ad restitutio-
nem vietus, & vestitus, quia hoc abstulit ab
eis, occidendo illum, qui illos in talibus inua-
bat. Si autem non habet talis parentes super-
stites, tenetur sibi procurare orationes, & Mis-
tas, & eleemosynas, & ieiunia, & tor bona spi-
ritualia, quot ipse habuisset, si vixisset, quia
tot bona sibi abstulit occidendo eum.

Ista autem lex talionis iuste est instituta oc-
cisoribus in noua lege. Eam Christus primò *Quomodo lex*
instituit. Patet per illud dictum Ioan. 8. *miti-
te gladium tuum in vaginam; omnis enim qui per-*
cussit (id est, occiderit, dicit glossa) gladio peri-
bit: si occidat, supple iniuste, nō vt minister le-
gis, aut iustitie, sed quis iuste occidat, & quis nō,
potest haberi. 23. q. 5. c. si non licet, vbi habetur:
*Inique occiduntur exceptis iis, quos lex insta-
raliter, vel Deus specialiter inbet occidi.* Et Aug. t. Aug.
de ciuit. cap. 11. & 22. *Quisquis hominem occi-
dit, criminis erit reus.* In iste autem quilibet occidit
alium, qui occidit, vbi Deus dicit, *Quod non li-*
ceat eum occidere, vel prohibet ne occidat. Deus
autem absolutè præcipit, ne quis occidat, nisi
in casibus ab eo determinatis, vel non prohi-
bitis explicite, vel implicite; igitur omnis lex *Quæ lex con-*
præcipiens occidere, nisi Christus Deus hoc
statuit, est iniusta, quia in nullo præcepto mo-
rali Decalogi potest aliqua lex inferior in ali-
quo dispense in eo, quod contradicit legi p. superiori,
diuinæ:

Quæstio IV.

631

diuinæ: & idèò nihil potest iustè statuere, nisi quod statutum est in lege Dei explicitè, vel implicitè. Quare nullus potest aliquem iustè occidere, nisi ut minister legis iustè lata, auctoritate Iudicis, vel Principis; vnde non licet occidere, nisi in casibus permisissis à iure diuino in Scriptura.

Cuaeā itaque Principes, qui pro furto pleant homines lege mortis. Certum est quod hoc non habent ex Scriptura; sed quod Proverb. 6. tales reddant seipsum; ex quo enim Christus Ioan. 8. dispensauit cum adultera, quod non moteretur, quod pertinet ad bonum moris ablatum ab aliquo; multò magis de his, quæ pertinent ad lucrum & thesaurum, quæ sunt minora bona. Sciant igitur Iudices reum aliter satisfacere debere quam per mortem. Et idèò nisi Deus aliquando de istis casibus dispensauerit, iniuste sunt omnes leges ciuiles, quæ iubent homines pro istis interfici.

46. De damnificatione autem irremediabili non extrema enormi, vel non enormi, & eius Ecclesia non poena & restitutione facienda, non est ordinatum per Ecclesiam ad legem talionis, sed restitutio fiat in aliis podessionibus: si enim sit mutilatio secundo modo dicta, videlicet non enormis, satisfactio fiat per expensas pro cura, & offensa, & dolore, quem sustinet, dum curatur, quia per talem mutilationem, scilicet diti, vel iuncturæ, non impeditur pes, vel manus ab actibus suis; & idèò non tenetur tantum sibi restituere, quantum posset per totum membrum manus, vel pedis, acquirere operando, tantum restituere tenetur illa, quæ dixi. Et si postea sit illud membrum minus aptum, & habile ad operandum, quæm prius, aliquod tenetur pro illo sibi restituere; si non, nihil, nisi pro curatione, & offensa placanda per expensas. Si autem sit grauis, & enormis mutilatio, ut ablatio alicuius membra, per quam impeditur ab operatione humana, tenetur quantum potuit non mutilatus per illud membrum sibi acquirere, secundum rectam rationem, & plus

Plus restituendu- ratione tristitia, & doloris, quem patitur con- dum est pa- tinuè ex amissione talis membra, minus tamen peri mu- tenetur sibi satisfacere si sit diues; & habet unde possit aliunde viuere, quæm ex operibus li- to quæm di- membra mutilati, quæm si non sit diues, tan- tūm viuens ex labore illius partis sibi ablata.

47. Ad primum argumentum tertii quæstionis cum dicitur, quod impossibile est restituere membrum corporis ablatum, & bonum animæ ablatum, patet solutio ex prædictis, quia pro mutilatione alicuius membra impeditum est corpus humanum, debet restituere sibi tantum de bonis temporalibus, quantum posset ablatum per illud sibi acquisuisse, & pro bonis animæ ablatis tenetur ipsum inducere efficacius, quo potest ad bonum restauratiuum illius, quod perdidit, & si non potest hoc per se facere, tenetur per suffragia, & orationes aliorum, hoc sibi prouidere.

Ad secundum. Ad secundum dico quod retrahens alium à Religione intentione damnificandi Religionem, peccat mortaliter, quia aufert personam liquem ab invito Religioni, si intrasset, & tunc tenetur illum illi ordini restituere, si potest eum alieno tenetur quo modo postea ad hoc inducere. Quia si hoc non potest, credo quod facret bene, si intraret

pro eo, & cum nō tenetur ad excedentē restitutio Religioni sufficit inducere alium equalē illi, quem retraxit ab Ordine, vel ferē sibi & qualem, ad intrandum Religionem. Non autē tenetur simpliciter equalē inducere ad Religionis ingressum pro eo, quia alius non fuit in Ordine, & idèò subtrahens Ordini illa personam non extrahit illum de Ordine. Non est autem idem, vt dictum est prius, prope esse in Religione, & esse in illa, & idèò non est tanta restitutio facienda pro subtr. & tione illius qui prope fuit in Ordine, & illius, qui simpliciter fuit in Ordine. Si autem hoc non fecerit in malum Religionis, nec intentione damnificandi Religionem, sed tantum intentione *Nemo tenetur ad restituendam illam personam, quia consanguineus, vel sibi carus sit, in nullo tenetur Religioni, sed personæ damnificatae non intranti Religionem, tenetur tantum restituere in bonis spiritualibus, quantum ab ea abstulit impediendo ingressum eius, & quantum ipsa habuisset, si Religionem ingressa fuisset.*

S C H O L I V M VII.

Ad quartam questionem respondet per tria dicta. Primum, Imponens alius falsum crimen, tenetur se retractare directè. Ita communis. Vide in Oxon. Scholium hic q. 4. r. 2. Secundum dictum, Qui imposuit verum crimen occultum, publicè non debet dicere se mentitum, quia hoc dicens mentiretur; sed se male fecisse, vel quid simile. Ita communis cum D. Thoma, & aliis. Vide Scholium ibidem q. 4. n. 4. Teneretur etiam ad damnationem infamari. Tertium dictum: Negans vetum crimen in iudicio sibi impositum, si non est interrogatus iuridicè, id est, à legitimo Iudice, precedente semiplena probatione, ad nihil tenetur; secus si iuridicè interrogatus neget; & sic exponendus est Doctor hic, ut habeat expressè q. 4. ad secundum, & teneat communis cum D. Thoma, ostenditur licere equinoceare quando iniuste interrogari, & respondere cogeris.

Ad tertiam quæstionem, cum queritur, an damnificans alium in fama teneatur ad veram restitutionem illius ad hoc quod verè poeniteat? Dico vniuersaliter quod sic, & aliter non potest verè poenitere. In genere autem aliquis potest diffamare alium tripliciter. Vno modo imponendo ei falsum crimen. Secundo modo imponendo ei verum crimen in publico, occultum, & in priuato commissum; & illo modo etiam fit diffamatio, quia non seruato ordine iuris, fit defectus prolationis, & ita infamatio. Tercio modo negando crimen vera citer sibi impositum, quod negando demonstrat alium esse denunciatorem falsi criminis.

Primo modo dico quod tenetur ad totalem *impensis falsum crimen tenetur se retractare.* restitutio faciendam, & quia sic non potest restituere, nisi retractando crimen, quod alteri iniuste imposuit, & ostendendo se prius fuisse mentitum, & denunciatorem falsi criminis; idèò tenetur coram omnibus, quibus alium diffamauit, hoc facere, dicendo se prius dixisse falsum, vel fuisse mentitum de hoc, quod alteri iniuste imposuit. Quamdiu enim iniuste abstulit, vel detinet famam alterius, tenetur sibi reddere quod detinet.

48.

Tripliciter potest quis alius diffamare.

^m a Hantia reg-
ouestur.

Si dicas quod nullus tenet infamare se; ille retractans modò, quod priùs alteti impo-
suit, infamat se, quia dicit se fuisse priùs de-
tatem falsi criminis. Dico quod tenetur face-
re aliquem actum iustitiae; ad quem sequitur
restitutio famae infamati, etiamsi ad illum
actum sequitur infamia propria, si aliter non
potest fieri; ille enim iniuste, & falsò diffa-
mando alium ipfamat se, & reddit se infamem;
& non infamat se denunciando alium inno-
centem, & per consequens se falsum, & men-
daceum, quia tacendo laudem, & innocentiam
alterius, fouet in se falsam laudem, & facit
hypocrisim, quam dimittit reuocando quod
alteri falsò imposuit; nec per hoc diffamat se;
quia tres videntes aliquem concubere cum
adultera, & accusantes eum, non diffamat
eum, sed ipse in faciendo illud crimen in pu-
blico infamat se, ita hinc.

Dico igitur quod licet magis sit saluanda,
& diligenda fama propria, quam aliena, magis
tamen saluanda est fama alterius quam
hypocrisim propria iniulta: vnde bene debent
se homines custodire in lingua ab omni mendacio,
& detractione, quia detractores sunt Deo
edibiles, secundum Apostolum Rom. i.

Si vero secundo modo infamet alium im-
ponens ei verum crimen in publico, quod
tantum commissum est in secreto, nec in foro
coiuini potest probare, Dico quod tenetur
ad restitutionem illius, quem diffamauit in
publico, non tamen sicut primus, faciendo ali-
quid ad quod consequeretur propria infama-
tio, quia non debet dicere, tu non fecisti hoc,
quia cum esset certus de opposito, mentiretur
perniciosè, & nullus tenetur propter quem-
cunque alium, sicut nec propter se saluandum
peccare mortaliter. Potest tamen, & tenetur
retractare illud, quod indiscretè proposuit, di-
cendo aliqua verba humilia: ista videlicet, vel
consimilia: Non bene dixi, & verum est hoc,
quod stulte dixit, quia non feruando ordinem
debitum Iuris, proposuit in foro publico quod
probare non potuit coram Iudice. Vnde in foro
iudiciali, qui non potest probare crimen,
quod proponit, exponit se pœna talionis, &
facit se infamem, pro quanto non potest pro-
bare quodstultè proponit.

Tertio modo infamans alium, negando in
publico quod sic non fuit commissum, sed in
occulto, & priuato, crimen verum iuste sibi
impositum, & ita denuncians alium delatorem
falsi criminis, Dico quod non tenetur infama-
tit, qui se dicendo, ego feci quod mibi ille imposuit, sed
debet ei dicere, quod ipse non bene propon-
it, nec sanè, sed pessimè, & male, quia propon-
it malum priuatum, non proponendum in
publico, quod proposuit. Et ideo si proponatur
coram Iudice publico, potest constanter
negare modum proponensis, ducentis in pu-
blicum, quod fuit in priuato, & dicere quod
non est verum, vt ille proposuit, quia vt sic,
non potest probari; & non debet simpliciter
negare, quia tunc mentiretur perniciosè, nec
simpliciter concedere, quia concedere se in-
famem, sed debet temperare sermonem pro se,
dicendo quod alius vt fatuus, & malus, accu-
sauit. Et hoc verum est, quia modo indebito
proposuit quod probare non potest, & ideo
accusans tenetur sibi ad restitutionem in præ-

dicto secundo modo diffamatioonis. Debet
etiam aliqua verba dicere pro accusante, ista,
vel similia: Credo quod habuit bonam intentionem
in accnsando me, vel huiusmodi execusantia
ipsum, ne alius simpliciter appateat delator
falsi criminis, sed tamen stultè, & sicut malus
propositum.

Sed peccatne mortaliter negando se fecisse <sup>An quinque
crimen quod
commisit, pec-
pareat vnu
testis coram
Iudice contra eum, ter.
li non, nullo modo.</sup>

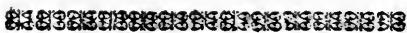
Sed qualiter defeat confiteri veritatem, vel
negare coram Iudice fauoribili & paternali,
requisitus ab eo per obedientiam, de quo sup-
ponitur correctio ad emendam, & non ad con-
fusionem, vel infamiam? De hoc dico quod
non tenetur confiteri, si inde sequatur sibi ali-
quod oppotobrium: si aliter satius est secreto
fateri, & consilium paternum admittere. Cu-
uendum tamen est Superioribus ne facile hu-
iustificandi præcipiant per obedientiam; graue
enim est subditio crimen suum Prælato reue-
lare. Deinde dico, quod coram iudice iudican-
te secundum scriptam iustitiam, potest ne-
gare crimen sibi impositum, quia non est ve-
rum, vt sibi imponitur coram tali iudice, quia
non debet iudicare de occultis, sed de publicis
& manifestis; sed sic est falsum, quia non pec-
cauit vt proposuit: vnde tantum negat illud,
quod sibi imponitur secundum intentionem
illius Iudicis publici, coram quo fit accusatio;

<sup>Coram iudice
in foro publico
eo nihil debet
proponi, quod
communis, nihil debet proponi, nisi manife-
stum, & publicum, quod potest probari per probari.</sup>

vnde potest dicere coram Iudice: nego quod tu
hic coram Iudice imponis mibi; quia ex natura
propositionis coram Iudice, & foro publici, & proponi, quod
communis, nihil debet proponi, nisi manife-
stum, & publicum, quod potest probari per probari.
multos testes, cuius negans nihil fecit. Tum
est tamen post talem negationem in publico,
pœnitere vt de mendacio, vel falso dicto co-
ram Iudice, vt si sit peccatum veniale, pronun-
ciet vt de veniali; si mortale, vt de mor-
tali.

Ad argumenta in oppositum patet solu-
tio ex dictis: cum enim dicit quod negans <sup>Ad arg. pri-
mam qualiter
negat in pri-
mo quod est.</sup>
crimen verè sibi impositum, facit alium de-
nunciatorem falsi criminis, & mentitur;
Dico quod ille non negat illud in re, quod
alius sibi imponit, nec denunciat alium esse
infamem, sed vitando infamiam propriam,
quam alius sibi indebet imponit, negat <sup>Negat in pri-
mo quod est.</sup>
quod sibi imponitur, vt in foro iudiciali
proponitur; & ideo non credo quod tene-
tur accusanti ipsum directè restituere famam, ^{et idem compo-}
reddendo se infamem, & dicendo: ipse in sanctis
accusando me dixit verum, & ego malum,
& falsum; sed potest dicere in aliqualem
excusationem alterius saluando semper fa-
mam propriam, ipse credit verum dicere, & pro <sup>sed in scri-
to Oxon.</sup>
fortè habuit bonam intentionem in accusan-
do, sed stultè proposuit.

Et per hæc ad secundum de restitutione fa-
mæ, & de fama, qualiter habet restitui, & men-
dacio, habet dici in tertio*.

DISTINCTIO XVI.

De partibus Pœnitentiaæ.

QVÆSTIO I.

*Vtrum illa tria, contritio, confessio,
& satisfactio, sint partes
Pœnitentia?*

Alens. 4 p. q. 66. per totum: D.Thom 3.p. q. 84. art. 2. &
quæf. 10. art 2. D.Bouau hic dub. Richard. art 1. q. 1.
Marfil 4 p.q. 10. Durand d. 4 q. 3. Suarez 4 zom. d. 18.
f. 2. Scot. in Oxon. hic q. 2.

1.

I R C A Distinctionem decimam-sextam. Quæro vtrum illa tria, contritio, confessio & satisfactio sint partes Pœnitentiaæ?

Arg. primum
negatum.

Primi arguitur quod non, quia Pœnitentia est remedium contra peccatum; sed peccatum est simplex, & non habet partes: igitur nec remedium eius, quod est Pœnitentia.

Secundum.

Item, si istæ essent partes Pœnitentiaæ, aut igitur partes integrales, aut subiectiæ, aut essentiales? Non essentiales, quia est simplex, vt argutum est suprà; nec integrales, quia quilibet illatum infert Pœnitentiam, quia sequitur, conteritur, igitur pœnitit; satisfacit, igitur pœnitit; confitetur, igitur pœnitit: sic non partes integrales diuīsim infertunt, nec partes subiectiæ, quia tunc pars sufficeret ad concludendum veram pœnitentiam, sicut Petrus verè est homo, et si nullus alias esset.

Tertiū.

Item, si essent partes Pœnitentiaæ, aut Pœnitentiaæ quæ est Sacramentum, aut Pœnitentiaæ quæ est virtus? Non secundo modo, vt sint partes Pœnitentiaæ virtutis, quia Pœnitentia virtus est habitus simplex, materia & forma indiuisibilis, & spiritualis; confessio autem, & satisfactio semper sunt in aliquo sensibili signo; nec sunt partes Pœnitentiaæ, quæ est Sacramentum, quia omne Sacramentum est in aliquo signo sensibili: pars autem Pœnitentiaæ, vt contritio, est forma spiritualis, in anima omnino insensibilis.

Quartum.

Item, quod est fructus Pœnitentiaæ, non est pars eius, quia fructus est illud ultimum, quod expectatur de re, & non ipsa res, pater de pomo, quod non est arbor; sed satisfactio, & partes eius, videlicet oratio, ieiunium, & elemosyna, dicuntur fructus Pœnitentiaæ. Patet ex illo verbo Matth. 3. *Facite dignos fructum Pœnitentia*, vbi glossa assignat tres esse partes Pœnitentiaæ.

Ratio ad opp.

Contrà, Pœnitentia est remedium contra peccatum, & pena peccato correspondens; sed peccato non tantum debetur pena interior, sed exterior, quia secundum Magistrum in litera, Deus non tantum infligit damnatio verem, & remorsum conscientia rodentem eam, quæ respondet contritioni, & est pena interior; sed etiam addit exteriorum, vt pena sensus; afflictionem scilicet ignis exteriorum, quæ respondet satisfactioni exteriori, &

ardorem specialem in lingua (pater de divite Lucæ 16.) quæ responderet confessioni; ergo eodem modo debet homo vincere peccatum in se.

S C H O L I V M

Contritio, confessio, satisfactio, non sunt partes habitus Pœnitentiaæ, nec Sacramentum, sed Pœnitentia sumpta pro causa proxima pena infligenda, vel pro ipsa punitione, quia primum causat tristitiam; secundum ruborem; tertium afflictionem, & laborem. Magis propriè loquendo sunt partes effectus proximi actus Pœnitentiaæ, & sic sunt integrales, sumpta tamen Pœnitentia pro ipsa punitione sunt partes subiectiæ. Plures reprehendunt Scotum, quod negat has esse partes Sacramenti Pœnitentiaæ, sed immerito. Faretur Scotus eas requiri ad Sacramentum, & negat propriè esse partes, & sic loqui videretur Trid. sif. 14. vocans eas quasi partes, & ponens precipuum vim in absolutione. Neque est facienda via in voce, cum de re constet. Vide in Oxon. Scholium hic num. 7. vbi plura de hoc.

2.

R Espondeo ad quæstionem, & dico quod accipiendo pœnitentiam non pro Sacramento, adhuc est æquiuocum. Et potest accipi quadrupliciter. Vno modo pro pœnitentia Pœnitentia virtute, quæ est simpliciter habitus in anima. quadrupliciter accep. Secundo modo pro actu proprio pœnitentia, virtutis, quomodo eam accipimas communiter in communi sermone; loquendo alteri, facias pœnitentiam: vbi non arctamus, quod quis faciat in se habitum & virtutem pœnitentiaæ, sed infligar sibi actum proprium illius habitus. Tertio modo accipitur pœnitentia pro effectu proximo, & proprio proprij actus virtutis pœnitentiaæ. Quarto modo accipitur pro effectu remoto illius actus. Et ignorantia distinctionis illius vocabuli facit magnam deceptiōnem in multis, de hac materia.

Primi accipiendo pœnitentiam: pro habitu, scilicet virtutis simplicis in anima, Dico Pœnitentia quod est quedam iustitia puniri, & vindicativa habitus quid? propriæ delicti, in quam est offenditum Dei, & respectu alicuius alterius indebiti, vt dictum est in duabus primis quæstionibus de pœnitentia.

Secundo modo, Pœnitentia est velle iuste Dei ipso vindicare in se peccatum, quod commisit, & est quidam actus voluntatis, & imperatiuus, efficaciter, pœnitentiam sibi ipsi infligi pro peccato commisso in offenditum Dei secundum tu. inclinationem habitus pœnitentiaæ, quæ existens in eo inclinata ad actum iustum vindicandi peccatum.

Tertio modo, Pœnitentia est actus imperatus vel imperati in potentibus inferioribus, ex quo sequitur pena, quæ est effectus proximus prædicti actus imperandi pœnitentiaæ virtutis. Nam voluntas inclinata ad vindictam iustum per iustitiam vindicatiuam, quæ est in ea, importat actum imperatiuum pœnitentiaæ efficacem, qui importat alios actus pœnitentiarum, ad quos sequitur pena, vel passio, & ita actus imperati sunt tam actus interiores, quam exteriorum, ad quos sequuntur diversæ pœnitentiaæ, & passiones exteriorum, & interiorum. Nam actus ille præcipiens intellectui considerationem interiorum peccati, quod commisit, & offendit

offensa diuinæ, causat in voluntate ex illa consideratione nolitionem offensæ Dei, & peccati efficacem detestationem, & ex nolitione illius, quod considerat, causatur in ea displicentia, & tristitia videntem, quod inquam offendit Deum per peccatum. Et isti sunt actus proximatus immediatè imperati à voluntate per illud voluntatis pœnitentia. le imperatiūm inflictionis pœnitentia vte-
giùs, & mediante consideratione, & nolitione offensæ Dei, & peccati imperat voluntas per istum actum pœnitentia actus, & penas exteriores, primò videlicet explicationem, & propalationem peccati fieri Sacerdoti per actum confitendi, & hunc actum sequitur pena specialis, scilicet passio verecundia, & erubescencia. Secundò importat actum exequendi laboriosum sibi impositum à Sacerdote, & dicitur satisfactio: & hunc actum sequitur aliqua passio dolorosa in carne, quæ naturaliter consequitur alia sequi tale opus laboriosum.

Et isti tres actus immediate imperati ab actu virtutis pœnitentia sunt totalis effectus eius proximus, partiales tamen in se, & inter se ordinati in ratione effectuum ordinatorum ad eandem causam, quia idem actus pœnitentia virtutis immediatè imperat omnes illos tres actus; ad quos consequuntur tres pœnæ speciales; ita quod duo actus in genere imperantur, actus interior, quæ est consideratio de peccato, & nolito eius, qui simul sunt unius perfectus actus interior, ad quem sequitur pœna interior, quæ dicitur contritio, & dolor de consideratione peccati noliti; & actus exteriores, scilicet confessio, & propalatio Sacerdoti, ad quam sequitur pœna exterior correspondens, quæ dicitur verecundia, & erubescencia; & executio operis laboriosi, & asperi propter appetitum partis sensuæ, quem consequitur pœna aliqua in carne correspondens, & isti tres actus sunt effectus proximus actus imperatiūm virtutis pœnitentia.

4. Quarto modo accipitur pœnitentia pro effectu remoto illius actus pœnitentia virtutis: & illo modo tres pœnitentia continentres tres actus, qui sunt effectus proximus actus pœnitentia virtutis, ut tristitia, & displicentia interior, & erubescencia, vel verecundia, & dolor, vel aliqua pœna exterior in carne, possunt dici pœnitentia.

5. Ad propositum, dico quod nullum illorum est pœnitentia Sacramentum, loquendo de pœnitentia primo modo dicta, quæ est habitus iustitiae vindicatiæ, quiescens in anima. Dico enim quod non habet partes illas, quia pœnitentia virtus habet esse quietum in anima, illa autem non habet esse, nisi in fieri; quod autem est in fieri, & habet esse successiuum, non est pars eius, quod habet esse permanens, & quietum; igitur illæ tres partes non sunt partes pœnitentia primo modo dicta. Nec etiam partes pœnitentia secundo modo dicta, scilicet ipsius velle vindicare efficaciter offensam Dei, & actus pœnitentia virtutis, quia pœnitere, & actus pœnitentia imperatiūs est immediatè à voluntate; illæ tres partes, siue accipiuntur pro actibus imperatis, qui sunt effectus proximus actus pœnitentia; siue pro passionibus, & penis, quæ consequuntur ad eas, quæ sunt effectus eius totalis, & remotus, non sunt immediate à voluntate, sed mediante actu yo-

luntatis imperatiūo elicito, secundum inclinationem pœnitentia virtutis.

Sed accipiendo pœnitentiam tertio modo, pro tribus actibus imperatis, qui sunt effectus proximus, & propriis pœnitentie secundo modo dicta, sic illa tria, contritio, confessio, & satisfactio, possunt dici partes illius pœnitentia totalis tertio modo dicta, quia per istos tres actus imperatos habet homo totum quidquid pertinet ad pœnitentiam; ita quod contritio accipitur pro duplice actu interiori imperati ab actu virtutis, pro consideratione scilicet, & nolitione offensæ Dei, & confessio, & satisfactio pro actibus exterioribus, oris scilicet, & aliarum partium corporis, quibus sit executio operis dolorosi, & asperi, & non pro passionibus consequentibus illos actus.

Sed si accipiat pœnitentia quarto modo

pro pœna totali, & effectu remoto actus pœnitentia virtutis correspondente totali effectui proximo, scilicet punitionis, & passionis ex consequenti regulata, imperata actu imperatiūo pœnitentia virtutis, sic contritio, & confessio, & satisfactio sunt partes pœnitentia, accipiendo passiuè, ut sic per contritionem intelligatur tristitia, & passio interior consequens actum considerationis, & nolitionis, siue detestationis peccati, inquantum est offensium Dei; & per confessionem intelligatur erubescencia, vel verecundia consequens actum confessionis, & per satisfactiōm pœna, & dolor operis asperi, & laboriosi. Vnde accipiendo contritionem, confessionem, & satisfactiōnem actiū, sic sunt partes pœnitentia tertio modo dicta. Sed accipiendo illa passiuè, prout scilicet sunt pœnitentia, & passiones consequentes ad pœnitentiam actiū secundo modo dictam, sic sunt partes pœnitentia quarto modo dicta.

In istis autem modis pœnitentia est quida

ndo, sicut patet. Nā pœnitentia primo modo dicta, quæ est habitus in anima quiescens, potest esse sine pœnitentia secundo modo dicta, scilicet sine actu interiori imperatiūo, & è controso, actus potest esse sine habitu isto. Nam actus, qui natus est elici conformiter rectæ rationi, & appetitu perfecto per habitum; potest præcedere habitum, & esse illius generatiū. Sed elecīo vindicandi peccatum in se, inquantum est offensium Dei, est huiusmodi actus, natus conformati rectæ rationi, & appetitu perfecto per habitum iustitiae, & generatiū illius iustitiae punitiæ; quæ est virtus aquisita ex frequenti actu: igitur potest præcedere habitum, & non elici ab ipso, licet habitus generatus inclinet in confimiles actus.

Similiter pœnitentia tertio modo dicta, vel exteriore actus, vel interiore imperati à pœnitentia secundo modo dicta, & actu imperatiūo virtutis pœnitentia, possunt mutuo esse sine se inuicem, ita quod secundus posset esse sine tertio. Patet, & similiter quod tertius posset esse sine secundo. Patet, quia isti actus imperati possunt imperati à voluntate perfecta per alium habitum, vel actum, quam per pœnitentiam virtutem, vel actum eius, vt per actum charitatis infusa. Nam voluntas per actum, vel habitum charitatis latæ in Deum sub

Tres effectus proximatus voluntatis pœnitentia.

Tres effectus remoti virtutis pœnitentia.

Pœnitentia primo & secundo modo predicti tres actus non sunt partes pœnitentia.

Quomodo cōproximus, & propriis pœnitentie secundo modo dicta, sic illa tria, contritio, confessio, & satisfactio sunt partes pœnitentia.

Sumpia pœnitentia virtutis correspondente totali effectui proximo, scilicet punitionis, & passionis ex consequenti regulata, imperata actu imperatiūo pœnitentia virtutis, sic contritio, & confessio, & satisfactio sunt partes pœnitentia, accipiendo passiuè, ut sic per contritionem intelligatur tristitia, & passio interior consequens actum considerationis, & nolitionis, siue detestationis peccati, inquantum est offensium Dei; & per confessionem intelligatur erubescencia, vel verecundia consequens actum confessionis, & per satisfactiōm pœna, & dolor operis asperi, & laboriosi. Vnde accipiendo contritionem, confessionem, & satisfactiōnem actiū, sic sunt partes pœnitentia tertio modo dicta. Sed accipiendo illa passiuè, prout scilicet sunt pœnitentia, & passiones consequentes ad pœnitentiam actiū secundo modo dictam, sic sunt partes pœnitentia quarto modo dicta.

Quomodo differunt actiones pœnitentia.

9.

*Voluntas per sub ratione suam boni, & optimi, potest de-
habitu; vel
actum chari-
tatis potest
descendi pe-
catorum & re-
liquos actus
consequentes
habere.*

*Substantia
peccatum
commisum, & inquantum
offensuum tanti boni, & præcipere sibi con-
siderationem eius, & maximè nolitionem eius,
& hoc codém actu imperatiōnē charitatis, &
post alios actus exteriōres confessionis, & fa-
tisfactionis; & ita potest pénitentia tertio
modo dicta esse sine ea secundo modo dicta, ut
ex alio habitu, & actu imperata; ut ex habitu
pénitentia; & actu eius potest sibi imperari.
Et ex hoc pénitentia sufficit ad salutē utroque
modo imperata, quia actu cōtritionis imperata
utroque modo, est formatus, & sic de aliis.*

10.

*Pénitentia
tertio modo
potest esse
sine pénitentia
quarum
modo di-
cta, non tam
ad conuerso.
Similiter pénitentia tertio modo dicta, ut
effectus proximus pénitentia secundo modo
dicta, potest esse sine pénitentia quarto modo
dicta, sed non è conuerso; quia quandoque
illis actus imperatos non sequitur tristitia
interior, vel exterior, nec illæ passiones
consequentes ipsos; vel si sic, non tamē tan-
tam quantitatem, & intentionem actuum; nam
actum nolendi peccasse, non sequitur tristitia
interior semper, nec actum confessionis vere-
cundia; nec opus pénitentia, vel laboriosum;
quod est opus satisfactionis, dolor, vel pena
exterior in carne; vel si sic, non semper sunt
tantæ, quanta sunt detestations, & actiones
imperatae. Posset enim holorio tanta esse, &
ad eadē intensa, quod ipsa sufficeret ad salutem
sine quacumque tristitia consequente: Vnde
pénitentia tertio modo per se potest suffice-
re sine secundo, vel quarto modo dicta, & ma-
xime prima pars pénitentia tertio modo di-
cta, quia nolito & detestatio peccati ita in-
tense potest imperari à charitate, vel actu eius
sine habitu pénitentia, & actu eius, quod per
se sufficiat ad salutem sine aliqua passione
consequente, ut dictum est; & per consequens
maius meritum potest quandoque esse in tali
nolitione intensa sine passione, quam cum
passione, quia passionibus non meremur, ne-
que demeremur. Sed pénitentia quarto modo
dicta nunquam potest esse sine illa tertio
modo dicta, quia passiones nascuntur ex acti-
bus, & idem non natæ sunt inesse sine eis. Pa-
tet igitur quomodo tertium & quartum pos-
sunt esse sine duobus primis, quia potest esse
actus imperatus à charitate, & actu eius, sine
pénitentia virtute, & per consequens sine
actu eius, & sic sine eis, sicut cum eis, per se
sufficiunt ad salutem.*

11.

*Pénitentia se-
cundum quas
accipiant
sufficit ad sa-
ludem, & se-
cundum quas
non.*

*Similiter tertium per se potest esse sine pri-
mo, & secundo & quarto; & sufficiere sine eis
ad salutem. Similiter potest esse cum secundo,
& quarto sine primo, & sufficiere ad salutem.
Secundum autem non per se sufficit, quia non
est actus imperatus de se gratus. Tertium au-
tem cum secundo magis sufficit, quam tertium
cum quarto, quia magis meremur, & sumus
grati actionibus, quam passionibus. Quarum
per se non est, sed semper cum aliquo præ-
cedente. Potest primum non inesse secundo ex-
istente, sed tunc secundum est generatiuum
primi. Tria tamen ultima, ut dictum est, suffi-
cient ad salutem sine primo.*

*Contra: &
sufficio, & sa-
tisfactione non
sunt partes
Sacramentis
pénitentia
propter lo-
pendo.*

*Sed si loquamus de pénitentia, quæ est Sa-
cramentum, sic dico quod non sunt partes pénitentia
, nisi valde extendendo pénitentiam,
quia pénitentia Sacramentum nihil aliud est,
quam forma audibilis verborum prolatorum*

super pénitentem à Sacerdote.

Contra, in definitione eius superius posita Obiecit:
ponuntur illæ partes, ut videtur, quia dicitur
quod est hominis pénitentia: nullus autem est
pénitens, nisi secundum aliquod illorum
trium; scilicet contritionem, vel confessio-
nem, vel satisfactionem; confessio erat ibi
ponitur, cum dicit facta à Sacerdote; igitur sunt
partes definiti:

Respondeo quod illæ partes non ponuntur in definitione Sacramenti pénitentia, quia sunt partes eius; quia dictum est quod pénitentia nullo trium modorum predicatorum di-
cta est pénitentia Sacramentum, sed partes pénitentia tertio modo dicta, quia pénitentia, quia aliquis est pénitens, & confessio, qua confiteratur, sunt quedam dispositiones con-
grua, & præambula conuenientia ad suscep-
tionem congruant pénitentia Sacramenti, quæ est absolvio facta à Sacerdote certis verbis.

Absolutorio enim sacramentalis ex quo signifi-
cat effectum interiori inuisibilem inesse
pénitenti suscipienti hoc Sacramentum, præ-
supponit, & exigit in eo duas partes péniten-
tia tertio & quarto modo dicta, scilicet con-
tritionem de peccato cum eiusdem displicen-
tia: & confessionem, siue propalationem eius
cum sua pena consequente, scilicet verecun-
dia, & rubore, ad hoc quod pénitens sit capax
signi sacramentalis absolutionis, quia est Sa-
cramentum pénitentia. Si enim Sacerdos ini-
uiaret non contristantem de peccato, nec de-
testantem peccatum, nec accusantem se per
confessionem, non absoluere eum, nec per
consequens teciperet Sacramentum pénitentia;
quia hoc Sacramentum ex natura sua est
signum efficacis absolutionis interioris, quæ
non potest inesse animæ nostræ pénitenti per
nolitionem peccati, & eius propalationem,
nec tamen absolutio Sacramenti pénitentia
est causa illarum partium in esse simpliciter
sed in esse gratuitæ, præsupponens ea in susci-
piente de congno ad susceptionem absolu-
tionis, ut eius necessarium & immediatam dispo-
sitionem, ut dictum est supra de aliis Sa-
cramentis *. Tertia autem pars pénitentia ter-
tio & quarto modo dicta, scilicet satisfactio,

*Contraria &
confessio pra-
requisitorum
ad Sacramen-
tum pénitentia.*

qua est executio operis laboriosi cum sua po-
nia, sequitur absolutionem, & Sacramentum
pénitentia; quia Sacerdos per absolutionem
sacramentali absolvit quidem pénitentem,
& ligat; absolvit quidem à culpa & pena æter-
na, quæ debetur culpa, & ligat eum ad solu-
tionem operis laboriosi commutando pénam
æternam in temporalem.

Ad argumentum in oppositum, cum argui-
tur primò quod pénitentia est simplex, igitur
non habet partes sicut nec peccatum, quia re-
medium deber correspondere morbo. Dico
quod remedium, quod est tale ex natura rei, de-
bet esse simplex, sed remedium ex institutione
legillatoris, non oportet quod sit simplex,
quia multiplex pena potest iuste vni peccato
imponi, & tamen adhuc circa demeritū peccati.

Aliet potest dici secundum distinctionem
prædictam de pénitentia, quia licet pénitentia
primo & secundo modo dicta sit simplex,
sicut peccatum, & non habeat partes, accipien-
do eam pro habitu, & actu iustitia vindicati-
o, accipiendo tamen eam tertio & quarto
modo

* supra d.t.
q. 3 & 4.

14. Satisfactio.
sequitur Sa-
cramentum
Pénitentia.

Sacerdos ab-
solvendo ligat
pénitentem.

15. Ad arg. pri-
mum principale.

Pénitentia
tertio & se-
cundo modo
habet partes.

modo pro effectu proximo, & actibus imperatis, vel effectu remoto, vel passionibus consequentibus tales actus, sic habet partes.

16. Ad secundum, cum arguitur quod si sint patres poenitentiae, aut subiectiae, aut integrales? Dico quod poenitentia potest accipi in communis, prout abstrahit ab hac poenitentia particulari, & illa; ut a contrione a confessione, & fatis factio, & est indifferens ad hoc totum simul, vel partes eius. Vel potest accipi pro totali, & perfecto effectu proximo, vel remoto actus virtutis poenitentia includente hæc tria, ut partes eius. Primo modo est poenitentia quoddam totum homogeneum, sicut aqua in communis abstracta ab hac aqua, & illa, est quoddam totum homogeneum, & dicitur de qualibet poenitentia, & parte eius, ut parte subiectiae; & sic illæ partes sunt partes subiectiae, quia qualibet pars poenitentiae est poenitentia, illo modo loquendo de ea, sicut qualibet pars aquæ est aqua. Et concedo quod qualibet illarum partium inferat totum, ut qualibet dicatur poenitentia.

17. Secundò, poenitentia est quoddam totum heterogeneum, accipiendo eam pro quodam totali, & perfecto effectu poenitentiae, includente tres actus imperatos, sicut aqua alio modo accipitur, non ut est indifferens ad hanc aquam, & illam, sed pro totali aqua, & perfecta: quia totum integrale non praedicatur de aliqua sui parte tantum, sed de omnibus simul, quia omnes partes integrales requiruntur simul ad completionem totius. Poenitentia igitur ut abstrahit ab hac, & ab illa, est quoddam totum vniuersale, & praedicatur de istis tribus, ut partibus suis subiectiis diuisim, & concedo quod infertur, à qualibet parte diuisim, quia contrito est poenitentia, confessio est poenitentia, satisfactio est poenitentia. Secundo modo est quoddam integrum, & perfectum, includens illas ut partes integrales, quarum nulla per se infert poenitentiam perfectam, & totalem, sed omnes simul.

18. Ad tertium, cum dicit, si essent partes poenitentiae, aut poenitentiae virtutis, aut poenitentiae Sacramenti? Dico quod nec sic, nec sic. Non poenitentiae virtutis, quia poenitentia virtus est essentia simplex, nec habens tales partes; nec poenitentia Sacramenti, quia duas illarum praecedunt poenitentiam Sacramentum, & tertia sequitur eam; requiruntur tamen ad poenitentiam, qua est Sacramentum, ut quoddam presupposita de congruo, & a poenitentiam, qua est virtus, ut partes imperatae ab ea propinquæ, vel remota.

Ad quartum. Ad aliud, cum dicitur quod fructus poenitentiae non est pars poenitentiae. Dico quod verum est inquantum fructus non est pars poenitentiae, quia est virtus, vel actus eius; sunt tamen fructus inquantum consequuntur actus imperatos, & effectum proximum poenitentiae. Vnde hæc est vera formaliter, fructus non est pars, sed falsa causaliter, quia partes illæ imperatae à poenitentia virtutis, & actu eius, sunt causa illius fructus. Sunt etiam hæc tria fructus Sacramenti poenitentiae, quia sequuntur ipsum Sacramentum, & absolutionem sacramentalem Sacerdotis ligant.

tis ad opera poenalia, quæ non sunt fructus, sed fructus consequuntur ad illa.

QVÆSTIO II.

Vtrum infusio gratiae, & remissio, vel expulsio culpe sit tantum una simpliciter mutatione?

Alethia 4. part. q. 17. m. 4. art. 6. D.Thom. 1.2. quest. 113. art. 1. D.Bonav. d. 7. art. 1. q. 1. Richard. d. 15. q. 7. & d. 17. art. 4. q. 2.

A RGVITVR quod non. Augustinus de vera & falsa poenit. c. 14. Arg. primum Dolendum est peccatori, non solum negatum. quia peccavit, sed etiam quia virtute se privauit; igitur ut duplice dolori correspondat duplex gaudium, per oppositum, gaudium est non solum de expulsione culpæ, sed etiam de infusione gratiae; igitur alia est mutatione expulsione culpæ, & alia infusionis gratiae,

Item, sicut in moralibus alia est corruptio vitij, & alia inducitio, vel generatio virtutis: ita in p:opposito, alia est mutatio, vel expulsio culpæ, & alia mutatio, generatio, vel infusionis gratiae. Antecedens probo sic: Habitus virtiosus est quoddam qualitas positiva, & realis, sicut habitus virtuosi. Patet de audacia, intemperantia, iniustitia, quæ inclinant ad actus virtiosos, sicut habitus virtuosi oppositi, & contrarij ad actus virtuosos, & per consequens possunt habere proprios motus, & mutationes. Quando autem est mutatio inter contraria, ut habitus, vel contrariae qualitates, alia mutatio est corruptio vnius, & alia generatio alterius; sicut est vna mutatio corruptio nigri, & alia generatio albi, & alij per se termini sunt nigrum, & non nigrum, duæ mutationes sunt, termini non album & album; igitur à simili, alia est mutatio expulsio culpæ, & alia infusionis gratiae.

Confirmatur, quia generatio & corruptio sunt diuersæ mutationes oppositæ; sed duæ oppositæ mutationes habent quatuor terminos oppositos, ut ostensum est; igitur cum infusionis gratiae sit quoddam generatio, per quam homo prius accipit esse gratum, & expulsio culpæ sit corruptio formæ contraria, sequitur quod sint diuersæ mutationes.

Item, dispositio, & illud ad quod disponit, distinguuntur: sed expulsio culpæ est quoddam dispositio, per quam aliquis fit de inimico non inimicus, infusionis gratiae est forma alia, per quam homo fit amicus; esse autem non inimicum disponit ad esse amicum, & non est ipsum. Patet de se, quia aliud est alicui remitte-re offensam, per quam deletur inimicitia, aliud reconciliare sibi per amorem, vel amicitiam; igitur cum sic se habeat expulsio culpæ ad infusionem gratiae, ut sit dispositio ad ipsam, sequitur quod distinguuntur.

Contraria, si expulsio culpæ sit alia mutatione ab infusione gratiae, aut erit alia acquisitiva, vel de- Prima ratio ad oppositum. perditiva (ut alij loquuntur) aut positiva, aut priuativa (ut alij loquuntur). Nō mutatione deperi- ditiua,

ditua, aut priuatua, quia non habet terminum priuatuum; quia si sic, sequitur quod terminus a quo, qui est culpa, sit aliquid positivum; impossibile est autem utrumque per se terminum aliquius mutationis esse priuatuum: nec expulsio culpa est mutatio alia positiva ab infusione gratiae, nec ad terminum positivum alium, quia post expulsionem culpa nihil est positivum in anima, nisi gratia rigitur ipsa, & mutatio infusionis gratiae sunt eadem mutationes.

^{3.}
Secunda.

Item, si sint duas mutationes, igitur inter eas est aliquis ordo naturae prioritatis, & posterioritatis; sed hoc est fallum; igitur fallum est, quod sint duas. Maior patet, ex quo simul ordinantur ad eundem finem essentialiter, non ex aequali se haberent ad illum. Minor patet, quia si expulsio culpa efficit prior natura, tunc aliquis in illo priori esset non amicus, quia caret gratia, & non inimicus, quia caret culpa, & ita esset in quadam statu medio; quia nec amicus, nec inimicus, quod videtur impossibile. Nec infusio gratiae praecedit natura expulsione culpa, quia tunc aliquis in aliquo instanti naturae esset gratus Deo, & amicus per gratiam, & tamen in illo instanti esset sub culpa, & per consequens inimicus, & ita simul amicus & inimicus, quæ videntur absurdia.

S C H O L I V M I.

^{4.}
Opinio var
in 4. d. præ-
fatis.

Præbatio pri-
ma quod re-
miso culpa
& infusio
gratia non
sunt una
mutatione.

Potest esse in-
fusio gratia
sive expul-
sio culpa, &
contra.

Sicut Deus
potest homini
creare ita &
restaurare.

Item, infusio gratiae potest esse sine expulsione culpa. Patet, quia in statu innocentiae, nulla fuit expulsio culpa, quia nulla culpa; & tamen innocentes habuissent tantam, vel maiorem gratiam, quam nos habemus. In Beata etiam Virgine descendit plenitudo gratiae, quia fuit gratia plena, & tamen nullam habuit culpam precedentem, quæ tunc expellebatur, vel aliquando post, quia nunquam peccauit culpa actuali. Idem etiam patet de Angelis beatis, qui habuerunt gratiam sine omni culpa, aliquando expellendi.

Similiter potest culpa expelli absque hoc quod infundatur gratia, nam Deus de potentia sua absoluta potest aliquem creare in puris naturalibus suis, & in tali statu, quod nec tunc est amicus, nec inimicus; igitur talem post la-

plum, & peccatum commissum in eodem statu reparare, expellendo culpam, & tamen non infundendo gratiam, vt sic non sit amicus, nec inimicus Dei. Sed quæcumque possunt separari ab iniicere, ita quod unum potest esse realiter sine altero, & è conuerso non sunt idem realiter, quia nihil potest esse sine ipso realiter, vel separari à se ipso realiter; igitur illæ mutationes, quæ sic realiter possunt separari, non sunt eadem numero realiter.

Item, culpa & gratia non sunt formaliter opposita, nec inuicem repugnantia sicut album & nigrum, vel albedo & nigredo, calidum & frigidum, & huiusmodi, quia si sic agens quod haberet causalitatem respectu vnius in peri, haberet causalitatem respectu alterius oppositi in destru, quia idem agens, scilicet calefaciens, quod inducit calidum, corruptit, & destruit frigidum, & per consequens voluntas creata, quæ habet causalitatem effectiuam, vel deficiuam respectu culpa (quia nullum peccatum, nisi quantum sit voluntarium) haberet causalitatem effectiuam respectu gratiae (quia defectiuam non potest habere respectu eius, cum terminus sit positivus) quod fallum est, quia sicut tantum incipit per creationem, ita desinit per annihilationem, quorum neutrum conuenit voluntati creatæ: sed si culpa & gratia non sint formaliter opposita, Deus potest de potentia sua facere unum, & non creare aliud, & ita expellere culpam, eti non infinit gratiam, & è conuerso.

Item, vniuersaliter vniuersaliter mutationes sunt duo per se termini, terminus a quo, & terminus ad quem, formæ & priuatio; igitur si expulsio culpa & infusio gratiae non sit nisi vna mutatione simplex; tunc illius mutationis per se terminus a quo esset culpa, & terminus per se, ad quem esset gratia; sed hoc est fallum, quia vnu per se habitus & formæ, est per se vna priuatio; sed quatuor vna culpa est per se terminus a quo, & alia, & alia, ita quod cuiuslibet expulsione culpa correspontet sua gratia infusa; vel multæ formæ, vel habitus essente termini ad quem, & multæ priuationes termini a quo, quorum utrumque est impossibile; quia sicut priuatio non habet entitatem in comparatione ad suum habitum, & formam, sic nec vnitatem; igitur cum nec culpa actualis posset esse terminus a quo illius mutationis simplicis, sed priuatio gratiae propter prædictas, sequitur quod sint duas mutationes, & quatuor termini, quia illæ rationes bonæ sunt, & videbantur mihi aliquando concludere.

^{5.}
Tertia.

Gratia &
culpa non op-
ponuntur for-
maliter.

Sicut gratia
habet esse per
creationem,
ita definit,
esse per anni-
hilationem.

^{6.}
Quarta.

Vnus muta-
tionis duo id-
em sunt per
se termini.

S C H O L I V M II.

Sententia Doctoris, non esse propriè loquendo unam mutationem realiter, vt probant rationes allatae, neque duas, quia remissio culpa non est realis mutationis, sed relatio rationis. Occasione huius doceatur, sen maculam manentem post actum peccati, non esse aliiquid reale, ad quod, vel a quo posset dici mutationis realis. Hoc ergo tantum negat Doctor, dari medium aliquod reale inter actum peccati transactum, & obligationem ad paenam. Et quando dicit nihil remanere preter illam obligationem, intelligit de me-

dio tali reali, sed non negat ipsum actum præteritum moraliter manere donec remittatur, & in hoc stat reatus, macula, seu peccatum habituale. Vide sceluum super d. 14. quest. 1. num. 6.

7.
Determina-
tio Doctrinæ.

Respondeo ad quæstionem, quod propriè loquendo, expulso culpa, & infusio gratiæ, nec sunt simpliciter una mutatio, nec simpliciter duas: si enim culpa actualis relinquetur aliquam maculam in anima, quæ esset aliquid positivum in ea, quod prius negauit quæstione 7. de poenitentia dist. 14. tunc facile esset videre quid diceretur ad quæstionem, quia tunc dicere quod talis macula, ut quoddam positivum, haberet propriam expulsiōnem, & propriam mutationem, aliam ab infusione gratiæ: sed hoc negauit, ut dixi, quia anima non potest esse immundiatum fundamentum talis macula, vel obliquitatis absoluta, remanentis, & quiescentis in ea cessantibus actibus peccatorum, quorum prius fuit subiectum, sed tantum post tales actus peccatorum remanet in ea reatus, vel obligatio quædam ad poenam æternam, ut dictum est prius.

Si etiam dicere quod nihil remanet in anima, nec macula, nec aliquid post actum peccati, sed culpa esset immundiate quædam corrupcio rectitudinis, & iustitiae naturalis, & non corruptio gratiæ, & quod omnes culpa essent una totalis causa vnius corruptionis rectitudinis naturalis totalis, tunc restitutio illius totalis rectitudinis, esset expulso totalis omnium culparum, & restitutio partialis rectitudinis naturalis, esset expulso vnius culpa; sic etiam dicere quod alia est mutatio expulsiōnis culpa, & infusionis gratiæ.

8.

* d. 1. q. 5 &
d. 7. q. 1 & 3.
d. 13.
Nihil natu-
rali corrum-
pitur per
peccatum.

Sed de illo præsertim dictum est in quadam quæstione de Circumcisione d. 1. q. 5. & in secundo libro * amplius dicitur, vbi ostenditur quod culpa, vel peccatum nihil corruptit de natura, vel rectitudine naturali: si enim quodlibet peccatum mortale aliquid adimeret, vel corrumperet de natura, tantum possent peccata multiplicari per tempus aliquod in futurum, quod nihil remaneret de natura peccabili, eo quod natura peccabilis esset corruptibilis, & tamen anima damnata, & Angeli mali mortaliter continuè, & in æternum peccabunt; quia *superbia* eorum, qui te oderunt, ascendit semper Psal. 71. sequitur quod natura eorum *götz* per peccatum corrupteretur, quod est manifeste falsum, & ita non esset eorum poena perpetua. Item Augustinus in Enchirid. cap. 24. *Peccatum in tantum est malum, in quantum admittit de bono non quod in se, sed quod tunc deberet inesse*, igitur peccatum non est ademptio boni naturæ, vel alicuius rectitudinis naturalis, sed alicuius actus boni, qui deberet tunc inesse, quando peccatum iretur.

Aug.

9.
Non quod
negat tamen
aliquid reali
positivum
manere post
actum pecca-
ti quod sit
peccatum, ta-
men non ne-
gas ipsum
actum mora-
liter manere
ex nossum.

Non video autem in anima peccatrice caritatem alicuius actus, vel formæ quo debet ei inesse, nisi carentiam gratiæ habitualis, vel actualis, vel iustitiae actualis, vel habitualis. Nec video per expulsiōnem culpa aliquid positivum in anima, ut maculam, vel aliquid aliud relictum in ea in esse quieto, corrupti, sed tantum carentiam gratiæ. Ista autem carentiam gratiæ, vel peccatum, ut argutum est, est tantum priuatio vna, sicut forma & habitus cuius est unus, tamen inter vnam priuationem, & suum habitum, non

est nisi unica mutatio; igitur in iustificatione Scholio 2. impij est tantum unica mutatio expulso priuationis gratiæ per introductiōnem, & infusionem gratiæ, quia eadem mutatione, qua ab anima expellitur culpa, & priuatur fœditate peccati, ponitur sub habitu gratiæ.

10.
Quare expul-
so culpa non
sit mutatio
realis pro-
priæ.

Dico ergo quod expulso culpa non est propriè aliqua mutatio realis, quia nihil tale expellendum in anima remanet, relictum ex actu peccati in ea, cœlante illo actu, sed tantum remanet in ea quædam obligatio ad poenam æternam, quæ tantum est relatio rationis in ea, in quantum intelligitur ab intellectu diuino iustè per actum voluntatis diuinæ non ordinantis eam ad gloriam, ordinari, vel obligari ad poenam, absque mutatione obiecti, ut intellectu ab intellectu diuino, & absque aliquo positiuo relatio in anima post actum peccati: quia si isto modo intelligereris à me ab æterno, modò dignus poena, & prius non, nihil plus positivum esset in anima tua nunc, quam prius, quando non sic intelligereris à me; ita in proposito, intellectus diuinus intelligens aliquem per *velle*, & actum voluntatis diuinæ iustitiae ordinari ad poenam pro peccato, non magis presupponit aliquid positivum in anima illius sic ordinata, & obligata, quam prius.

11.
Obiectio.

Sed contra istud potest sic obiecti: Impossibile est esse transitum à contradictorio in contradictorium, vel aliquid aliter se habere, nunc quam prius, nisi per aliquam mutationem factam in ipso, vel in altero scilicet extremorum: sed ille ante peccatum non fuit ordinatus, vel obligatus per voluntatem diuinam ad poenam, & modò post peccatum est per actum illius voluntatis ordinatus ad poenam; igitur impossibile est hoc esse, nisi per aliquam mutationem factam in voluntate diuina ordinante ipsum sic ad poenam, vel in creatura, sic ordinata. Non in voluntate diuina, quia ipsa non se habet aliter nunc, quam ab æterno; igitur per mutationem factam in creatura, & per consequens remissio culpa, & illius obligationis ad poenam, est quædam mutatio passiva in creatura, sicut infusio gratiæ est quædam mutatio activa in ea vel respectu eius.

12.
Solutio.

Respondeo quod voluntas diuina nullo modo mutatur, nec respectu obiecti sui primi, essentiæ sua videlicet, quæ est omnino immutabilis; nec etiam respectu obiectorum secundariorum, ut transit super obiecta extrâ, quia impossibile est esse aliquam nouitatem in ea, ut transit super ea. Non enim sit de non volente volens, vel aliquo modo mutatur, quando vult me sedere pro A, & stare pro B, vel non sedere pro B, sed eadem voluntate vult me sedere, & me non sedere, sed pro diversis instantibus, & non pro eodem instanti; quia velle simul contradictoria inesse aliquid pro eodem instanti est nihil velle, quia est velle hoc, & non hoc. Vnde ab æterno habuit plures volitiones secundum rationem, respectu oppositorum, sed pro diuersis instantibus: nec tamen sunt in se opposita, quia non sunt respectu eiusdem instantis: sicut est de voluntate mea, quæ si semper haberet illas volitiones à principio creationis, sedere pro A, & non sedere pro B, nec mutaretur quando de non sedente fieret sedens, quia non semper essent in ea: nec essent oppositæ, quia

In voluntate
Dei nihil no-
num.

Quæstio II.

739

13.
Digestio de
voluntate
diuina.

quia respectu diuersorum instantium temporis.

Ad propositum, dico quod ille obligatus voluntate diuina per intellectum diuinum peccaturus pro A, penitens pro B, voluntas æternaliter habet simul volitionem puniendi istum ratione peccati, & offendit; & volitionem remittendi poenam, & dandi gratiam ratione contritionis & displicientia, sed non pro eodem instanti temporis: sed pro diuersis, in quibus peccator peccat, & poenitit, quæ non sunt compollibilia in eodem instanti temporis. Vnde voluntas diuina in instanti eodem æternitatis istum obligatum per intellectum suum pro instanti A, peccaturum, ordinat volitione æterna pro eodem instanti puniendum, vel damnandum, & istum obligatum tanquam poenitutum pro B, non ordinat puniendum pro B, & ita vult opposita, concedo; sed non pro eodem instanti, & sic sunt in Deo mille, in centum millia volitionum puniendi istum, & totidem non puniendi istum, pro diuersis instantibus temporis, & tamen in eodem nunc æternitatis; licet pro diuersis nunc temporis, sicut ille potest successivè in diebus nunc temporis offendere Deum, & placare offendit eius. Nec tamen velle punire, vel damnare peccatorem est velle ipsius Dei absolutum, & efficax, quia tunc statim puniret eum in inferno, & damnaret, sed est velle eius sub conditione, scilicet si tunc moreretur, & desineret esse viator, & quia vult me esse viatorem, quamdiu fuerit in statu praesentis viati, pro eodem tempore, pro quo scit me esse permanensurum in peccato, vult me penitente, & si tunc vellet me esse in termino, statim puniret; eadem igitur est voluntas, & eadem volitio secundum rem, diuersa tamen secundum diuersum modum intelligendi tantum, omnino immutabilis, & opposita in se, quia vult me punire & non punire, sed non simul pro eodem instanti, sed diuersis; nec tamen vult absoluere, & voluntate efficaci me punire, sed sub conditione, ut dictum est.

Nota contra
decreta ab
soluta actuū
liberorum.

Velle punire
& damnare
peccatorem
non est velle
Dei absoluere.

sito in esse effectus, quia ille per actum elicium voluntatis, ut velle punire se pro offensa Dei, & actum imperatum nolitionis peccati, & detestationis eius fit de ordinato, & obligato ad poenam, non sic ordinatus, licet Deus posset de potentia sua absolute aliter facere, quia sine omni punitione posset remittere culpas, & dare gratiam, ut dictum est.

Et si dicas, actus meus punitius peccati, & offendit Dei, non est causa, quare Deus modò istum non ordinat ad poenam, & priùs ordinavit; quia nihil temporale est causa æterni: igitur si modò istum sic ordinat & priùs non mutatus Deus in se.

15.
Instans.

Responso.

Respondeo; concedo quod tempore non est causa æterni, nec actus punitius culpæ est causa ordinationis alicuius ad gloriam, ad quam non ordinabatur ante illum actum; & tamen non mutatur voluntas, nec eius volitio ad puniendum, vel non puniendum, quia semper habuit eandem volitionem ab antiquo, quam modò habet; sed non pro eodem instanti, sed pro instanti, pro quo conteritur, vult eum non damnare, & pro instanti, quo peccat, vult eum damnari, & ab æterno hoc voluit, & modò vult, & ideo nullus actus temporaliter elicitus, est causa volitionis eius.

Et si dicas, quod non est transitus ab opere ad oppositum, sive à contradictorio ad contradictorium sine mutatione alicuius, sed Deus modò sit placatus de non placato ergo.

16.
Réplique.

Selatio.

Dico quod non est in Deo ille transitus, quia Deus æternaliter habet illos actus simul placentis, & non placentis, quia nulla est ibi successio obiecti illius, nec vicissitudinis obumbratio in eo; sed tantum est transitus, & successio, vel mutatio in obiecto, non ut cognito, vel volito, quia sic sunt in æternitate, sicut voluntates sunt æternæ; sed in obiecto, ut est extrâ pro diuersis instantibus successivè, in quorum uno est peccator per peccatum commissum, in alio penitens, pro quo Deus eadem volitione essentiali vult eum damnari, & non damnari; & ita opposita, & ita contradicitoria pro diuersis instantibus, quod non confuerit dici esse inconveniens, & sic patet quomodo expulsio culpæ, & non obligatio eius, non est realis mutatio alia ab infusione grata.

Quare in
Deo non sit
transitus de
contradic-
torio in contra-
dictorio.

Stat bene nec
volentem nec
volitum mu-
tar, licet vo-
litum sit pse-
natum.

14.
Deus po-
test remittere
culpam &
dare gratiam
alicui sine
aliquo mo-
derante.

Per hoc ad formam rationis dico, quod non fit mutatio in voluntate diuina, nec in obiecto ut cognito, vel volito tantum, sed in obiecto, ut est extra in effectu, & ibi, non tamen necessariò, Deus de potentia absoluta sua posset remittere alicui culpam, & dare gratiam, etiamsi ille nullo modo aliter ordinaretur, nunc quam prius: Non potest esse mutatio in voluntate diuina, quia potentia semper habens plures actus simul, qui aliquo modo terminantur ad idem, ut ad eandem personam in substantia, & aliquo modo ad diuersa in acceptatione diuina, & in ratione moris semper in eodem instanti; licet pro diuersis instantibus temporis habeat omnes sine aliqua mutatione istorum, quia omnes sunt in eadem mensura simplici, & indivisiibili, scilicet instanti æternitatis, quia est tota simul, nec est mutatio in obiecto, ut cognito, vel volito, quia ut sic, sunt in æternitate; sed tantum est mutatio in obiecto, ut extra po-

17.
De lege erdi-
nariorum infuso
gratia conso-
mitur re-
missionem culpa.

Et si quereras, aut igitur sunt una mutatio, vel duas, expulsio culpæ, & infusio gratiae? Dico quod formaliter loquendo, nec sunt una numero, nec plures quia sic etiam sunt suo modo distinctæ, & plures acceptationes, voluntatis eius, respectu talis obiecti sed mutatio realis, scilicet infusio gratiae, quæ concomitant tales expulsiones, & remissiones peccatorum non est nisi una, non sunt igitur una mutatio, sed plures aliquo modo, quia remissiones sunt plures;

18.
Epilogus so-
tius quesio-
nis.

infusio gracie tantum vna: sunt etiam aliquo modo vna mutatio realiter, quia in iustificatione peccatoris non est nisi vna mutatio realis, quae concomitantur plures remissions & expulsiones peccatorum. Secundò dico quod in Deo nulla est mutatio. Tertiò dico quod remissio, quod est propriè dictum, siue remissio talis obligacionis ad poenam, vel expulsio culpa, quod est impropriè dictum, quia nihil obligatum in anima expellitur, nec corruptitur, quod præfuit in ea ante remissionem culpa, sed tantum præfuit in ea ordo ad poenam, & infusio gracie ex parte passi, non sunt duas reales mutationes, quia realis mutatio non est nisi ad formam realem corruptendum, vel generandam; culpa, quae remittitur, & expellitur, non est nisi ens rationis, quia non nisi ordo ad poenam; igitur remissio culpa est formaliter tantum mutatio rationis, & non realis ipsam tamen de facto & potentia Dei ordinata semper concomitantur infusio gracie, quae est mutatio realis, & terminatur ad formam realem, & absolutam.

19.
Ad primum
principale.

Peccare est
voluntatis
ereta, infusio
& annihila-
tio gracie
est à volun-
tate diuina.

Ad primum argumentum, cum dicitur secundum Augustinum, dolendum est non solum quia peccauit, sed etiam quia virtus se priuauit. Respondeo quod alia est mutatio realiter peccare, & gratiam corrumpere demeritorie per actum peccati, qui est aliquid reale in anima, vt malum velle, & alia, annihilatione gracie, quia peccare est à voluntate ereta, & infusio gracie, & annihilatione eius est à voluntate diuina: sed non sequitur, igitur expulsio culpa, & infusio gracie sunt duas mutationes reales, quia, vt dictum est prius, expulsio culpa non est nisi ens rationis, vt non obligatio, vel non ordinatio animæ ad poenam; si tamen actus peccandi, quo quis dicitur peccator, vel peccans, actu maneret in anima, usque ad infusionem gracie in esse quieto, vel derelinqueret aliquam formam absolutam in ea, tunc concedetur quod expulsio eius, & infusio gracie essent duas mutationes reales, licet à diversis agentibus, scilicet increato, & creato. Nunc autem, vt dictum est prius, nihil manet in anima post actum peccandi, nisi relatio rationis, vt obligatio, & ordinatio passiva animæ ad poenam æternam, quamdiu offertur per intellectum diuinum suæ voluntati peccator, & non preveniens, & idcirco non sequitur quod expulsio sit aliqua mutatio realis.

20.

In actu pec-
caminis
sunt duas mu-
tationes rea-
les in anima,
in iustifica-
tione vero v-
na tantum.

Ad secundū.
Quare in
moralibus
corruptionē vi-
tij & gene-
ratio virtutis
sunt duas
mutationes
reales, & in
iustificatione
una tantum.

Dico igitur quod in toto processu isto sunt duas mutationes reales in anima, vna ad peccare, & alia ad annihilationem gracie, sed in iustificatione animæ non sunt duas mutationes reales, vt expulsio, vel remissio culpa, sed vna est tantum rationis, vt expulsio, vel remissio culpa, & alia realis, vt infusio gracie, quia semper concomitant aliam de facto, & de potentia Dei ordinata, & ita concedo quod in passo sunt duas mutationes, vna realis, & alia secundum rationem.

Ad aliud, cum dicitur quod alia mutatio est expulsio vitij, & inducitio virtutis: Respondeo quod haec & omnia argumenta solvuntur per hoc, quod in moralibus idcirco sunt duas mutationes, quia ibi sunt duas priuationes reales, & duas formæ, & habitus oppositi eis. In iustificatione impiorum tantum est vna forma realis, & vna tantum realis priuatio, vt corruptio eius, vel non esse eius in anima, sed ordinari ad pecc-

nam, vel ad gloriam, non est aliquid reale in anima, sed tantum ens rationis, nisi velis vocare relationem voluntatis, qua aliquis comparat, & ordinat illam ad ens reale realem & solum relationem intellectus ens rationis; sed hoc nihil est vt aliquis imaginatur, quia ita potest voluntas comparare aliquid ad hoc, & ordinare aliquid ad hoc, & aliud, & per consequens causare ens rationis; sicut intellectus, quia aliter esset limitatio suo intellectu, quod est impossibile. Ad confirmationem de generatione & corruptione alicuius mixti, dico quod non est simile; quia in generatione, & alteratione mixti semper se concomitant duas mutationes, & quatuor termini reales.

Sicut intelle-
ctus potest
causare rela-
tionem rati-
onis ita &
voluntas.

Ad confirma-
tionem.

Ad aliud de non inimicitia, quae disponit ad amicitiam, dico quod illa dispositio non inimicitia, quae fit per remissionem, & expulsionem culpa ad amicitiam, non est dispositio realis, dicens de se aliquid positivum, sed tantum ens rationis, vt non ordinationem ad poenam, Partet hoc, quia anima in puris naturalibus suis habet hanc dispositionem, quia non creata vt inimica, nec vt amica; igitur nec vt amica, nec vt inimica.

21.
Ad Tertium.

Noninimi-
citas est tamen
dispositio rati-
onis.

S C H O L I V M I V .

Explicat, quem ordinem habent inter se expulsio culpa, & infusio gracie, & ferè nullus est: si tamen das gratian esse priorem intentionem, quia est perfectior translati; sed non video quomodo remissio culpa sit prior executione, quia non remittitur nisi per gratiam. Id certum, nullum esse inter haec causalitatis ordinem.

A D argumentum in oppositum, cum arguitur, aut est mutatio positiva, vel priuativa; dico quod remissio, vel expulsio culpa, vt sunt mutationes rationis tantum, sic sunt priuatiæ; Et cum arguis, igitur habebunt terminum à quo positivum, concedo tale positivum, quale conuenit mutationi rationis & termino eius, non quidem positivum secundum rem; sed tantum secundum rationem. Vnde qualis est mutatio priuativa, talis est terminus eius à quo positivus, vt si realis, realiter positivus; si rationis, tunc secundum rationem positivus. Expulsio autem culpa est mutatio priuativa secundum rationem, quia est non ordinari ad poenam, cuius terminus à quo secundum rationem tantum positivus est ordinari ad poenam, uterque tamen terminus à quo & ad quem tam positivus, quam priuativus, sunt termini tantum rationis, non reales. Ideo non est mirum, si mutatio inter illos non sit realis, sed tantum rationis.

22.
Ad primam
rationem op-
positam.

Remissio cul-
pa est muta-
tio rationis à
termino posi-
tivo rationis
ad priuati-
eum rationis.

Ad aliud, cum dicitur quod si sint plures mutationes, igitur inter eas est ordo prioritatis, & posterioratis, de quo ordine faciunt alij quæstionem per se in ista materia. Respondeo quod non est ordo realis illarum mutationum, quia altera est tantum mutatio realis, & alia est mutatio rationis, quia cum culpa non possit esse terminus à quo, cum ipse non maneat in anima, non manente actu, sequitur quod terminus à quo illius mutationis sit relatio rationis tantum, vt ordo animæ obligatae ad poenam per actum voluntatis diuinæ.

23.
Ad secundā.
D. The Rich.
& alij.

Dico igitur quod talis est ordo remissionis culpa ad infusionem gracie, qualis est prioritas vnius mutationis ad aliam; remissio autem cul-

Dous de porté-
ria absoleta
potest reme-
sore culpam
& non infundere
gratia.

Aristot.

24.
Priori-
tate con-
sequentiæ &
rationis, &
posteriori per-
fectione.

Soluitur.

25.
Dubium.

Remissio cul-
pa in tempore
non est causa
ordinationis
ad gloriam,
nec i contra.

pæ, quæ est non ordinari ad pœnam, est prior naturaliter secundum generationem, & naturam, & rationem, vel prædicationem, illa mutatione, qua aliquis ordinatur ad gloriam, ita quod posset esse de potentia Dei absoleta sine eo: quia posset Deus sic remittere culpam, absque hoc quod ordinaret ad gloriam, non infundendo gratiam; saluando hominem in suis partibus naturalibus, non est conuerso: ista autem sunt priora aliis secundum Philosophum s. Metaph. c. de prioritæ. 16. quia possunt esse sine se inuicem, & alia non possunt esse sine illis; igitur prioritate perfectionis, & actualitatis prius est ordinatio alicuius ad gloriam per infusionem gratiæ, quæ est mutatio realis, quam non ordinatio eius ad pœnam per expulsiōnem, & remissionem culpæ, quæ est tantum secundum rationem. Patet ex terminis. Ens autem reale prius est perfectione ente rationis, licet è conuerso ens rationis est prius generatione, & secundum consequentiam, & rationem, & sunt posteriora in esse simpliciter, & perfectione. Patet de animali, & homine, quia licet animal sit prius secundum rationem, & consequentiam, homo tamen est simpliciter prius in esse, & perfectione. Ita in proposito, licet remissio, quæ non est ordinari ad pœnam, sit prior secundum consequentiam, & rationem in infusione gratiæ, quæ est ordinari ad gloriam, & ita secundum quid, & non simpliciter, tamen ordinari ad gloriam est prius, & perfectius: patet, quia si diuidenter illæ mutations, scilicet, quia aliquis ordinatur ad pœnam, & qua ordinatur ad gloriam, non sunt eiusdem rationis, quia aliquis potest ordinari ad pœnam, vel non ordinari ad eam sine alia mutatione reali ad aliam formam absolutam in eo, quia sic, vel sic ordinetur sola mutatione, vel relatione rationis; sed nullo modo potest ordinari ad gloriam, nisi prius realiter mutetur ad aliquam formam, qua sic ordinetur, vt sit amicus Dei; patet igitur quomodo mutatio realis posterior secundum rationem, est prior secundum perfectionem, & è conuerso, mutatione secundum rationem est prior prædicatione, & posterior perfectione.

Et si quæras quæ illarum sit prior ordine causalitatis: Reipondeo quod non est quæstio, quia ex quo culpa commissa extra non est causa prima ordinationis alicuius ad pœnam, sed culpa cognita in æternitate, multò fortius nec remissio culpæ commissa extra in tempore est causa ordinationis ad gloriam, quia est posterior ea ut sic, quia ordinatio alicuius ad gloriam est in æternitate; & talis remissio culpæ actualis est in tempore; remissio autem culpæ vt in æternitate cognita, est prior secundum rationem, & consequentiam ordinatione alicuius ad gloriam, non tamen est causa eius; nec è conuerso, ordinatio ad gloriam, est causa remissionis, quia remissionem culpæ, sicut est ens, & mutatio, ita præcedit.

S C H O L I V M V.

Solutus argumenta adducta num. 4. quibus fudebatur, remissionem culpæ, & infusionem gratiæ, esse duas mutations realiter, docens neque esse unam omnino, neque duas realiter.

26.
Ad primum
arg. prima
opinione.

Ad argumenta pro prima opinione. Ad pri-
mum; cum dicitur quod plures sunt expul-
scati oper. Tom. XI. Pars II.

siones, & non ordinationes ad pœnam, & quod multiplicantur realiter; Dico quod falsum est, non plurificantur illæ expulsiones culpæ realiter, sed tantum secundum rationem, quia sunt relations, & entia rationis, & ideo non lequitur quod illæ, & infusio gratiæ sint plures mutations reales, sed una realis, & multæ secundum rationem, quod concedo.

Ad aliud, cum dicitur quod possint separari ab inuicem; dico quod absolute posset esse infusio gratiæ sine expulsione alicuius culpæ præcedentis; sicut fuit in beata Virgine, & fuisse in tempore innocentia in innocentibus, quia tunc nulla fuisse culpa remittenda, vel expellenda: è conuerso autem absolutè, & de potentia Dei absoleta, posset esse expulsiō culpæ sine infusione gratiæ, tamen de potentia Dei ordinata una semper concomitantur de facto alias, vt infusio gratiæ remissionem culpæ, & ita concedo quod aliquo modo sunt plures mutations reales.

Ad secundū

.27.
Ad tertium
Supernatura-
le & natura-
le, i.e. op-
ponuntur ex
natura rei
formaliter.

Ad aliud, cum dicitur quod culpa & gratia non sunt opposita formaliter, nec sibi inuicem formaliter repugnantia, vt calidum & frigidum, album & nigrum; concedo quod nullum supernaturale est formaliter oppositum alicui naturali, vt probat, quia non sunt in eodem genere entis. Sed cum infers, igitur Deus posset de potentia absoluta infundere animæ gratiam manenti sub culpa. Dico quod non sequitur, quia hoc includeret contradictionem; ex hoc enim quod in aliquo instanti maneret in culpa, esset non amica, sed inimica Dei; & ex hoc quod in eodem instanti sibi infundetur gratia, esset amica, & ita simul esset amica, & non amica, quod est impossibile includens contradictionem; de potentia tamen non solum absoleta, sed etiam ordinata posset esse amica, & non amica pro alio & alio instanti, quia eadem volitione antiqua, qua voluntas diuina Petrum præsentatum ab intellectu diuino, vt sub culpæ ordinat ad pœnam, vt inimicum; eundem præsentatum vt non sub culpa, sed sub pœnitentia, & contritione, ordinat non ad pœnam, sed ex consequenti ad gloriam, pro alio & alio instanti temporis, sub quibus est peccator, & pœnitens, siue iustus.

ad ultimum

Ad aliud, quando dicitur quod unius mutationis sunt duo per se termini, forma & priuatio, concedo, & ideo dico quod illius mutationis realis, quæ est infusio gratiæ, terminus à quo est priuatio gratiæ, & illius mutationis secundum rationem, quæ est expulsiō culpæ, vel non ordinatio alicuius ad pœnam, terminus à quo est ens rationis, & positivum secundum rationem; & mutatio illa secundum rationem, sicut mutationis realis vt corruptionis gratiæ, terminus à quo est positivus secundum rem, vt forma gratiæ realis & positiva. Non autem potest dici quod culpa, vel aliquid reale derelictum ex ea, sit terminus à quo istius mutationis secundum rationem, cùm nihil tale maneat in anima post actum peccati.

* *

DISTINCTIO XVII.

DE CONFESSIONE.

QVÆTIO VNICA.

Vtrum necesse sit peccatorem confiteri omnia peccata sua Sacerdoti?

Alelf. 4 part. quæst. 80 per totum, D. Bonavent. hic 1. part.
art. 1 quæst. 4 Richard art. quæst. 1. D. Thom. quæst. 3.
art. 2 suæt. tom. 4. diff. 17. sett. 1. & diff. 11. Bellarm.
lib. 3. de penit. Coccius tom. 2. lib. 7 art. 3. Scot. in Oxon.
hic quæst. uniu.

1.
Arg. primum
negationis.
Ambrof.

Ircæ distinctione 17. Quæsto: Vtrum necesse sit peccatorem confiteri omnia peccata sua Sacerdoti?

Arguitur quod non: Quia dicit Ambrof. super illud Lucæ 22. de Petro negante Christum, & post se conuertente ad Christum, & amarè flente: *acijna lauant delictum, quod vox pudor est confiteri, quia lacrymas Petri lego; satisfactionem;* & confessionem oris non lego, igitur non est necesse peccatorum confiteri exteriū Sacerdoti peccata sua, sed interius Deo.

Cassiod.

Item, super Psalm. 1. *Dixi confitebor aduersum me,* &c. dicit Cassiodorus exponens illud dixi, id est, apud me deliberavi, quod confiteror, & tu remissisti iniuriam peccati mei. Magna est pietas Dei, qua ad solam promissionem peccatum dimittit; votum enim apud eum pro operatione iudicatur. Et Augustinus ibidem: *Nondum pronuncia, sed promittit; si pronunciatum, & Deus dimittit, nondum enim est vox in ore, ut homo audiat confessionem;* & Deus audit, & dimittit; igitur talis confessio exterior Sacerdoti non est necessaria. Illa auctoritates sunt in litera.

Secundum.

Item, sola præcepta decalogi sunt necessaria ad salutem iuxta illud *hoc fac, & vives*, vt dixit Salvator, Lucæ 18. Si igitur talis confessio esset necessaria ad salutem, esset aliquod decem præceptorum Decalogi; sed in illis non inuenitur aliud de confessione facienda, imò magis oppositum, quia in lege naturæ & lege scripta fuit peccatum mortale alteri reuelare peccatum, nisi propter veilitatem consilij, qui hoc faciens aliud actiue scandalizabat. De illicitis non sunt præcepta Decalogi, imò nec de lictis secundum omnem statum igitur.

2.
Tertium.

Item, nullus obligabatur ad impossibile; sed mutus non potest confiteri; igitur non est sibi necessaria confessio; omnis autem barbarus in terra exteranca, est quasi mutus, ed quod non potest conceptum mentis sue alicui exprimere, vt ei sit intelligibilis; igitur.

Quartum.

Item, non habens Sacerdotem præsentem non tenetur confiteri; quia non posset ei confiteri, nisi esset ei præsens, nec tenetur ei confiteri per scriptum, cum non inveniatur aliquod præceptum Dei, nec Ecclesia de huiusmodi confessione facienda, nec tenetur alteri confiteri quam Sacerdoti, non potens habere Sacerdotem, quia solùm Sacerdotibus est potestas clauium concessa, & iuridictio.

Quintum.

Item, nullus tenetur mentiri, cum teneatur ad oppositum, & nullus sit perplexus ex lege Dei;

sed habens conscientiam quod per totum annum vixit innocenter, & sine peccato mortali, & etiam veniali, si postea confitetur se peccasse, mentiretur, quia diceret contra conscientiam suam; igitur.

Contra in epistola Iacobi. 5. Confitemini alterum peccata vestra, &c.

Item, Magister in litera, qui adducit August. lib. de Poenit. super illud Psalm. 68. *Non ureat super me prius os suum;* vbi dicit Augustinus: *Puteus est profunditas iniquitatis, in quem si cecideris, non claudet super te os suum, si tu non clauseris os tuum;* confite te igitur, & dic.

Multæ auctoritates patent in litera.

Ratio ad op-
positum.
Iacob.

SCHOLIVM I.

Confessionem peccatorum non obligare iure naturæ: quia neque est principium lumine nature notum, neque conclusio necessariæ ex tali deducit, alioquin fuisset in omni statu. Constat tamen non fuisse in statu innocentie, vel naturæ. Obicit tripli certe, & solvit clar.

3.
status qua.
sionis.

C Irca solutionem huius questionis ostendam quatuor Primò, quo præcepto tenetur quis ad confessionem? Secundò, quid & quantum includit istud præceptum de Confessione? Tertiò, quid est superadditum isti præcepto, ex præcepto Ecclesiæ, vel quomodo specificatur per eam? Quartò, ad quæ peccata confitenda specialiter hoc præceptum est necessarium?

Quantum ad primum, sciendum est, quod duplex est præceptum obligans quemlibet ad aliquid faciendum; quoddam præceptum est de lege naturæ; quoddam de lege diuina positiva, salua gratia Domini Gratiani distincte, qui dicit quod omnia præcepta, quæ sunt de lege, vel Iure diuino sunt de lege naturæ, nam sacramenta, & multa alia, sunt de Iure positivo diuino, & non sunt de Iure naturæ, non enim fuerunt in omni statu.

Duplex præ-
ceptum obli-
gatorium.

De lege autem naturæ dicuntur omnia principia practica nota ex terminis lumine naturali, sicut principia speculativa in speculationibus, licet non sint tot principia practica in practicis, quot speculativa in speculationibus. Et non solum principia practica sunt de lege naturæ, sed omnia, quæ immediatè sequuntur ex eis, vt conclusiones necessariae necessaria deductione, vel demonstrativa illatione deducta ex eis.

Principia
practica &
omnia, qua
immediatè
sequuntur ex
eis, sunt de le-
genatura
suum de le-
genatura
suum de le-

Alia autem sunt extra ista, quæ sic demonstratiuè concluduntur ex eis, quæ multum sunt consona illis principiis practicis; quia ab omnibus sunt visa multum rationabilia, & bona, & ab omnibus iuste seruanda; licet non possent ex eis demonstrari, sicut priora, & quatenus consona talibus principiis dicuntur de lege naturæ, licet non simpliciter, quia non simpliciter sequuntur ex eis, sed ex Iure positivo. Alia vero sunt adhuc talibus principiis consona, sed ita, quod etiam eorum opposita sunt eis ita consona, sicut illa: & ita stare possunt cum eis, cuiusmodi sunt ceremonialia, & consuetudines, quæ merè sunt de Iure positivo tantum; vt sacrificia, & oblationes, & huiusmodi. Vnde omnia ceremonialia Iudeorum fuerunt de Iure positivo tantum, & non ex lege naturæ, & etiam multæ obseruationes nostræ, vt oblationes, & sacrificia. Si enim accipias maiorem de lege naturæ, quod Deus est colendus cum honore sibi debito; & accipias minorem

Quomodo om-
nia que sunt
consona iuri
naturali di-
cuntur legi
naturali.

Ceremonia
nostra & anti-
qua non sunt
de iure natu-
rali.

rem illam, cæmonia & oblationes sunt honor sibi debitius; sicutur eis est sic colendus. Minor est de lege positiva, & non de lege naturæ, quia cæmonia non sunt eædem in omni statu, quia alia sunt in novo Testamento, & alia fuerunt in veteri. Illa autem, quæ pertinent ad legem naturæ, sunt eædem apud omnes, & in omni statu; et si minor est de Iure positivo, & conclusio est de lege, & Iure positivo, quia conclusio semper sequitur debiliorem, & infirmiorem præmissam, & minus necessariam.

Ad propositum igitur, dico quod habemus duplicum legem politiūam, quarum vna continet præcepta Euangelica, quæ vt in pluribus sunt consona legi naturæ; alia continent præcepta Ecclesiastica, quæ vt sic non sunt sic consona naturæ. Et idem dico quod confiteri peccata homini Sacerdoti non tenetur aliquis de lege naturæ, vt ad præceptum; quia nihil est de lege naturæ, ad quod teneamus, sicut ad præceptum, nisi quod est principium practicum, statim omnibus lumine naturali notum, vel sequens ex principio practico necessaria deductione, vel quod omnibus videtur esse consonum illis, quæ sunt de lege naturæ. Quia illud dicitur esse de lege naturæ, quod est idem apud omnes; sed confiteri Sacerdoti omnia peccata non est principium practicum per se notum ex terminis, nec etiam necessariò deductum ex eis, quia adhuc non inuenitur aliquis, qui hoc posset necessaria deductione demonstrare sequi ex principio practico, nec videtur consonum omnibus pro omni statu, quia tunc fuisse seruatum in omni lege, quod est falsum, quia nec fuit seruatum in lege naturæ, nec in lege Mosaïca. Relinquitur igitur quod præceptum de confessione facienda Sacerdoti non est de lege naturæ.

Sed dices quod sic: quia potest demonstrari ex principio practico sequi necessaria deductione; & hoc sic. Notum est omnibus per se tanquam rationale, & conueniens, quod nullus debet esse iudex in sua causa propria, in qua est reus, quia nimis familiaris alicui non debet in sua causa iudex constitui extra de officiis. Iud. deleg. cap. Insumante, igitur cum quilibet sit sibi naturaliter familiaris, non debet huius iudex proprius constitui, quia ibidem dicit glossa, quod officium familiaritatis veritatem solet impedire; sicut ad hoc quod iustè iudicetur aliquis, oportet quod ab alio iudicetur. Non potest ab alio iudicari in illo foro priuato, nisi accuset se ei per confessionem propriam, quia iudicium, vel arbitrium non est omnino de ignotis etiam occultè. Rationabile autem est, vt talis accusatio secreta tantum fiat Sacerdoti, qui est persona communis, media inter Deum & hominem; igitur hoc est de lege naturæ.

Secunda. Item, glossa super illud Genes. 3. Adam zbi es dicit: vox est increpantis, & confessionem requirentis, &c. ibi.

Tertia. Item, in Leuit. cap. 6. scribitur quod Sacerdotes, filii Aaron confessabantur peccata populi; igitur confessio fuit necessaria omni tempore tam de lege naturæ quam de lege Mosaïca.

Quarta. Ad primum, concedo quod de lege naturæ sit quod reus puniatur, & quod ab alio iudicetur in causa sua, in qua est reus, quia nullus debet esse index in causa propria. Ille autem iudex, qui debet eum iudicare de occultis, & vindicare, vel punire peccatum, est solus Deus principaliter, &

quilibet alius, cui hoc Deus commisit, potest sicut minister in iudicando, vel puniendo illum indicare secundum legem, & iudicium Iudicis principalis. Comisus autem Deus cuilibet, & non tantum Sacerdoti potestem iudicandi, & puniendi ministerialiter proprium peccatum occultum, vt ministrer legis lue, per penitentiam & displicantiam de peccato. Non sic de peccato manifesto, & publico, quia de tali committit iudicium alteri, quia non tantum est contra eum, sed contra alium, in quantum est sic publicum; quia vt sic, est scandalolum proximi: igitur sicut Deus exequitur modò huius punitionem de peccato aliquius per Sacerdotem ex statuto positivo, ita posset exequi illam punitionem per ministrum alium, vt per illum, qui peccat.

Solus Deus principaliter est iudex peccatorum.

Quia cuilibet commisit, vt ministro legis sua, executionem vindicandi proprium delictum in se, & idem non est de lege naturæ, quod aliquis debeat iudicari à Sacerdote per confessio nem sibi faciendam de peccatis; sed tantum de lege Euangelica, vel Ecclesiastica. Solùm enim notum est de lege naturæ, quod Deus est iudex, & huius causa principalis, & quicunque aliis indifferenter, cui hoc commisit ministerialiter.

Peccatorum libere iudicari à Sacerdoti non est iuria naturæ.

Et si dicas quod non, quia si peccator confiteretur peccata sua Deo; non constaret sibi de sententia punitiqa lata contra cum in iudicio pro peccatis, & ita posset faciliter errare in execundo huiusmodi vindictam in se pro peccatis; igitur rationabile est quod alteri sapientiori se manifestet, qui sibi debitam punitionem secundum legem Dei pro peccatis illis imponat conuenientior; nullus talis est nisi Sacerdos.

Solutio. Panis peccati debita efflant ex scriptura.

Respondeo, quod sententia Iudicis punitiua imposta, vel imponenda secundum legem Iudicis pro peccatis, potest cuilibet constare per Scripturam, & per prædicationem, & non tantum per Sacerdotem; quia multi laici modò melius cognoscunt per doctrinam aliorum, vel prædicationem; vel Scripturam, penas debitas pro peccatis, quam multi Sacerdotes.

Ad secundum, cum dicitur quod vox fuit requirentis confessionem vox Dei ad Adam. Dico quod verum est quod erat vox Dei incrementis, & requirentis confessionem Adæ de peccato suo, interiorum, scilicet penitentiam, & contritionem, quia habere displicantiam, & dolorem interiorum de peccato, est Deo confitri; & hoc sufficiebat sibi in lege naturæ; & etiam est in omni statu displicantia de peccato necessaria. Sed Adam non confitebatur, nec manifestabat se aliquo modo peccatorem Deo; nec interiori, nec exteriori, dicendo peccanti, nec aliquid huiusmodi, sed abscondit se, & addidit peccatum peccato, dicens: mulier quia dedisti mihi, &c. tanquam non habens unde posset restituere peccato. Interior igitur confessio & tristitia de peccato sufficiebat de lege naturæ absque confessione oris.

Ad secundum.

Displicantia & dolor interior peccatorum sufficiebat in lege naturæ.

Ad tertium, dico quod confessio, quam faciebant filii Aaron de peccatis populi, fuit confessio generalis, quæ tota die fiebat coram omnibus dicendo: peccatum nos, & patres nostri, iniuste egimus, sicut nos mox in Ecclesia generaliter confitemur; sed quod quilibet teneretur dicere peccata sua alteri

10.

dicendo, ego feci fornicationem, adulterium, & huiusmodi, non habetur ex ista lege; sed nos nunc de ista confessione peccatorum querimus, & non de illa in generali. Pater igitur quod confiteri in speciali peccata, sicut intendit quæstio, non est præceptum de lege naturæ, nec sicut in omni statu.

S C H O L I V M II.

Probat ex aliis præceptum de confessione haberi ex Jacob. & Ioann. cap. 20. Quorum remiseritis, &c. & impugnat fuisse, ostenditque neutrum locum sufficere probare intentum.

11.
An præceptum
confessionis
iuris positivæ
divini.
Ioann.

Sed estne præceptum legis positivæ? Dicitur quod sic, quia præceptum legis positivæ diuinæ patet Ioann. 20. dixit Christus Sacerdotibus: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorū in reiū rītis retenta sunt.* Ibi enim Christus dedit Apostolis, & omnibus Sacerdotibus potestatem iudicandi peccata, ligandi, & absoluendi, non principalem, quia sic tantum Deus iudicat; igitur arbitram; sed nullus potest bene arbitrari de causa sibi ignota, nec benè iudicare, scilicet istum esse puniendum, vel ligandum, & istum soluendum, nisi sciāt vitam virtusque, quod non esset, nisi vterque propria confessione se ei subderet, & sua peccata detergeret; igitur eadem auctoritate, qua isti facti sunt iudices in isto foro, eadem obligantur alij, vt sint subditi eis in illo foro ad accusandum se ipsos, per confessionem peccatorum specialem.

Sed haec ratio non est sufficiens, concedo enim quod Christus dedit potestatem Sacerdotibus absoluendi, & ligandi, qui se vellent gratis subdere potestati eorum, sed non sequitur quod si datur alicui potestas iudicandi in aliqua causa, quod semper alteri præcipiat se subiuncte iudicio suo.

12.
Reicit primo
bancrationē.

Et si dicas, nullus constitutur iudex præcisè secundum voluntatem eius, qui debet iudicari ab eo, quia non ex hoc est iudex alterius; quia alius vult ab eo iudicari. Pater de te, igitur eo ipso, quo aliquis constitutur iudex alicuius, necessarium est vt se subdat iudicio suo. Licet enim haec ratio sit probabilis, non tamen video necessitatem aliquam in ratione, quare sic oporteat confiteri Sacerdotibus. Si enim Christus dixisset illas negatiuas, quorum non remiseritis peccata, non remittuntur eis, & quorum non retinueritis non erunt retenta, sicut dixit affirmatiuas, quorum remiseritis, &c. Non fuisset dubium quin fuisset de præcepto diuino in illo casu confiteri eis, & tunc peccator fuisset de necessitate obligatus ad subiendum se illis in confessione, & iudicio eorum: patet autem quod affirmatiuæ dedit eis hoc iudicium.

13.
Secundo.

Item, esto modò quod decem sint Sacerdotes habentes potestatem audiendi confessionem vnius, iste non obligatur vt se submittat arbitrio cuiuslibet eorum, quia semel confiteri vni eorum peccata sua sufficit; aliter enim nullus absoluatur à peccatis suis, quousque confiteretur omnibus, quod est absurdum; igitur potest talis eligere vnum, vel alium indifferenter, cui confiteatur, quia non tenetur magis vni quam alteri. Pater in noua constitutione *Inter cunctas*; igitur non sequitur quod quia aliquis

habeat potestatem remittendi peccata alicuius, vt arbiter, si alius eius arbitrio se subniserit, quod alius de necessitate tenetur ei confiteri; sufficit enim quod talem auctoritatem habeat super eum, si alius ei eligit confiteri, & tunc tanquam habet iustum iudicium super istum.

Si dicas, quod Iacobus instituit præceptum de confessione facienda. Iacob. 5. *Confitemini alterum, &c.* Dico quod istud nihil est; tum quia Iacobus non habuit potestatem, nec auctoritatem super alios ad obligandum eos ad obseruationem alicuius sacramenti magis quam quilibet alius Apostolus, vel instituendum aliquod sacramentum auctoritate propria. Vel si instituisset aliquod, vt istud, vel aliud auctoritate Christi, vt minister eius diuulgando illud, non præcepisset obseruationem eius sicut à se, & auctoritate propria, sed sicut à Deo, & eius auctoritate; nec Paulus quando præcepta Dei indicauit omnibus, & præcepit eis obseruationem aliquorum auctoritate Dei, dixit 1. Cor. 7. *Non ego sed Dominus;* sed quando addidit aliqua de suo, consulendo, & excitando dixit: *Dico ego, non Dominus; bonum est sic esse uxorem sine viro,* &

Ales &
Rich. plasti-
cum.
Relicitur pri-
mò
Ex illo Iacobi
in colliguntur
præceptum
confitendi.

*babens sit tanquam non habens, & beati qui castra-
uerunt se propter regna cœlorum, qui potest capere capat;* igitur, quando Iacobus dixit: *Confitemini alterum, &c.* non præcepit sacramentum Confessionis instituendo illud, quia non habuit auctoritatem; nec vt minister promulgando, quia tunc explessit auctoritatem.

Item, id non est forma sacramenti Confessionis, sive pœnitentiaz, co-sistemini alterum, &c. sed aliiquid aliud; igitur posito quod dixisset illa verba auctoritate Dei, cum illa verba non sint verba sacramentalia Pœnitentiaz, & absolutionis sacramentalis, sed illa, *ego te absolu, &c.* quomodo vt utrū Ecclesia, sequitur quod ibi non statuerit Deus hoc sacramentum. Alibi autem Iacobus cap. 1. expressit formam sacramenti Extremæ vñctionis: *Infirmatur quis inter vos, &c.*

Item, non præcipit magis ibi confessionem sicut Sacerdoti sacramentaliter, per *Confitemini alterum*, quam per illud, quod sequitur ibidem, & orate pro inuicem; non magis igitur est confessio mutua, de qua loquitur ibi, sacramentaliter, quām oratio mutua; intendit enim quilibet inducere ad humilitatem, vt nullus ita sit superbus, quod non reputet se peccatorem; sed humilietur quilibet le tales reputet coram Deo, & proximo, quia omnes iustitia nostra sunt, Ibai. 64. *Sicut pannus menstruata:* Unde 1. Ioann. cap. 2. *Si dixerimus quod peccatum non habemus, &c.* Et ita similiter horratur, vt oremus pro inuicem ad maiorem charitatem, & pacem conseruandam.

Tertio.
Ex illo loco
quod colligi-
tur oratio
mutua ac
confessio mu-
tua.

S C H O L I V M III.

Præceptum de confessione esse Iuris divini, habetur ex illis locis Ioann. & Matth. adiuncta Ecclesiæ declaratio & traditione, & dat optimas congruentias huius institutionis. Et infest ex præcepto dato conferendi hoc sacramentum, Ioann. 20. teneri peccatores illud accipere.

Non quid igitur præceptum de confessione facienda sit præcisè ex lege positiva Ecclesiæ, distinguendo illam à lege positiva. Dei. Si

An confessio sit
tanquam legi
positiva. Ec-
clesia.

Si dicas quod sic, quia Dominus Innocentius Papa III. (sub quo sanctus Franciscus incepit regulam suam) hoc instituit in Concil. Later. Sicut patet ex illo cap. *Extr. de pœnit. & remiss. omnis viriusque sexus.* Quomodo igitur beatus Augustinus de *visitatione infirmorum*, & patet in litera, & Ambrosius & multi alij, qui præcesserunt Innocentium III. reputauerunt confessionem fieri Sacerdoti esse necessarium ad salutem, & hoc etiam prius fiebat in Ecclesia?

Dico igitur ad hunc articulum, quod de Iure politivo immediatè à Christo instituto, tenetur quis ad confessionem faciendam Sacerdoti, & ex illo præcepto Christi est necessitas confitendi peccata Sacerdoti. Et si illud præceptum continetur in Euangeliō, nescio aliud fundatum, quam illud præallegatum, quod potest accipi Ioann. 20. *Quorum remiseritis peccata, &c.* Vbi Christus dedit potestatem Sacerdotibus audiendi confessionem, & absoluendi, & per consequens obligavit alios, ut potestati eorum se submitterent.

Alier probatur quām prius.
Sed aliter hoc deduco, quām prius deductum est; sicut quando aliquod remedium est generale, & conuenit omnibus, licet aliqui per alia remedia specialia possint saluari, & curari. tamen præceptum de remedio generali est multū rationabile, quia commune, & utile omnibus; igitur licet aliqui sine confessione oris sacramentali, ut per contritionē interiorē post Baptismum possint acquirere primā gratiam amissam per peccatum, tamen remedium generale omnibus necessarium post perditam gratiam, est confiteri peccata Sacerdoti habenti iurisdictionem, per quam recuperabit eam, quia Christus huic sacramento sicut aliis dedit, quod sit signum efficax, & verum gratiæ inuisibilis, quam designat infallibiliter consequendæ, inquantum est de se, nisi suscipiens ipsum sit factus, & ponat actualem obicem; igitur ex quo Christus dedit Sacerdotibus potestatem audiendi confessiones, & absoluendi, vel dispensandi hoc sacramentum, confitentibus, & subdientibus se potestati eorum, dedit eisdem remedium generale conferendum, si illi non ponant obicem aequalē, sicut facti. Quia si confitentes non se accusant, vel non actu peniteant, peccant mortaliter; igitur ex pacto diuino, quod pepigit Deus cum sacramentis Ecclesiæ recipiunt gratiam, & remissionem peccatorum; ita quod amplius non imputantur eis ad culpam, nec peccnam aeternam; sed commutatur peccna aeterna in temporalem, & tanta potest esse attrito, vel contritio confitentis de peccatis, quod simplicerit remittuntur ei, nec imputantur ad aliquam peccnam, nec temporalem, nec aeternam. Igitur ex eodem præcepto, & cadem auctoritate, qua constituit Sacerdotes ad dispensandum & conferendum hoc remedium gratiæ, prius perdita per peccatum; obligavit alios ad recipiendum istud remedium gratiæ, quam perdidérunt, quam non possent recuperare, nisi suscipiendo sacramentum, & subdendo se potestati, & iudicio eorum: igitur.

Confirmatur per idem. Obligatur aliquis ad suscipiendum Baptismum, quod est remedium generale, & omnibus uti, ut ianuam sacramentorum, per quam primò intratur in vitam spiritualem, quo quis sit primò de familia Christi, & ad habendum primam gratiam, licet aliqui habeant

primam gratiam aliis mediis specialibus, ut per martyrium, & votum sanctum; igitur eodem præcepto, quo dedit aliis potestatem administrandi sacramentum Baptismi, obligavit alios ad susceptionem eius; igitur similiter in proposito per illud præceptum, quod dedit Apostolis, vel Sacerdotibus potestatem audiendi confessionem, obligavit alios ad susceptionem absolutonis per illud; igitur per quod alicui datur via salutis, & via ad primam gratiam suscipiendam, per id implicitè obligatur ad recuperandam illam perditam; sed non potest prima gratia recuperari post lapsum, nisi per penitentiam; igitur per eam quilibet tenetur recuperare eam; sed non potest aliquis illam recuperare, nisi suscipiendo sacramentum Pœnitentie, & subdendo se per confessionem Sacerdoti, ad quam sequitur restitutio gratiæ perditæ.

Si autem itud sacramentum Pœnitentie non accipitur ex Euangeliō, sed Christus per se & immediatè illud instituit, & tradidit Apostolis, postea Ecclesia promulgandum, quia multa fecit, que non sunt scripta in libro hoc, adhuc dicendum est, quod præceptum obligans homines ad confessionem non est præcisè de lege naturæ, nec de lege positiva Ecclesiæ, vel humana, sed est de lege positiva diuina, quia Christus immediatè, & explicitè talem ordinationem instituit, & illam denunciandam omnibus præcepit, & ita Ecclesia primitiva ab Apostolis hoc habuit, & modò per consuetudinem hoc id nobis traditur sub præcepto, & sic est simpliciter Christi præceptum, & non Ecclesiæ, nisi inquantum habet autoritatem à Christo, qui id prius per seipsum instituit, sicut & omnia sacramenta, licet diuersimode promulgata.

*Ex præcepto
confessandi
confessionem
habetur om-
nes ad illam
obligari scilicet
in Baptismo.*

20.

S C H O L I V M . IV.

In hoc articulo tria resolvuntur. Primum, solis Sacerdotibus confitendum, quia illis dictum est: quorum remiseritis. Potest iamen quis pro consilio, vel instrutione confiteri laico, sed non sacramentaliter. Secundum: omnia mortalia, que occurunt memoria factæ debitæ diligenter, confitenda sunt uni: Trid. Seſt. 4. cap. 5. Hinc patet circumstantias mutantes confitendas, & idem ut probabilius dicendum de aggrauantibus. Vide in Oxon. scholium hic num. 20. & ibid. Doctorum. Tertium: omnis usum rationis habens & mortale peccatum, ad confessionem tenetur. Non determinat Doctor quæ etate ligat, & bene, quia non est hic prescribenda certa regula. Alij ponunt decimum annum, alij duodecimum, alijs pubertatem. Vide scholium ibid. num. 18. Quartum, ad venialia confitenda nemo tenetur, etiam ad impletionem præcepti anni. Vide scholium num. 24.

DE secundo principali, quid scilicet includat hoc præceptum? Respondeo, quod includit tria in genere: *quis*? *quæ*? *Quis* includit peccatorem habentem annos discretionis, non tot, vel tot annos, sed quām cito est dol capax, sciens discernere inter iustum & iniustum, quia in multis malitia supplet extat, iuxta illud in Legenda sanctæ Agnetis, *fides non annis computatur*.

*Quando in-
cipit qui re-
neri ad con-
fessionem.*

Cui? dico soli Sacerdoti potestatem habenti, quia dictum est, Ioann. 20. Apostolis & eis successoribus, *quorum remiseritis peccata, &c.* Et idem Episcopis tenentibus vicem Apostolorum, &

*Confessio fa-
cienda est in
tum Sacerdoti
iuri dictio-
nem habenti*

22.

Sacerdotibus alijs data est hæc potestas audiendi confessionem, & absoluendi. Item i stud congruit, quia quibus data est potestas conficiendi corpus Christi verum, data est potestas super corpus Christi mysticum.

Confessari peccata laicis potest valere alicui per modum meriti tantum.

Melius est non reuelare peccata laico, nec illud fuit licet sum in lege natura.

23. Peccata venialia non sunt necessariae confitenda-

24. Omnia peccata mortalia sunt necessariae confitenda

August.

Confessio non est dimidiana.

Abscondere aliquod peccatum in confessione est speciale peccatum.

25. * d. 15. q. 1. Obiectio.

test aliquis æqualiter facere confessionem de uno peccato mortali, & satisfacere pro illo satisfactione, quæ est pars pœnitentia, reticendo, & silendo aliud, & per consequens non facit nolum peccatum sic faciendo.

Solutio.

Sed nunquid laico, vel non Sacerdoti est in aliquo casu confessio facienda? Dico quid non, quia non est necessaria ad salutem per modum sacramenti, quia nullus haber ministrare hoc sacramentum absolutionis, nisi Sacerdos habens iurisdictionem; potest tamen alicui valere per modum meriti, propter verecundiam, & humilationem; quam habet aliquis in reuelando alicui peccata, & possibile est quid tam, vel maiorem habeat de eis recordando ea in se. Credrem tamen quid melius esset soli Deo confiteri, vbi non est copia Sacerdotis, quam confiteri laico, quia nullus debet reuelare peccatum suum cuicunque alteri à Sacerdote, nisi per modum consilij requirendi ab eo, de quo est presumendum quid nouit bonum consilium apponere, sed hoc non est adeò facile presumendum de laico, nec unquam fuit licitum, nec etiam in lege naturæ, quid aliquis se reuelando, peccata sua alteri ostenderet.

Sed quæ sunt dicenda necessariæ Sacerdoti in confessione? Respondeo quid tantum peccata mortalia, & non venialia, quia de illis non est confessio necessariæ facienda, nam pœnitentia est secunda tabula post naufragium necessaria, naufrago, ne submergatur, sed peccatum veniale non frangit naum, & acceptancem alicuius ad vitam æternam, nec propter ista submergitur homo, quia charitas manet integra cum omnibus venialibus peccatis, sicut de peccatis talibus non est confessio necessaria ad salutem; sed tantum de mortalibus, de quibus debet homo habere tantam diligentiam ad confitendum, quantum requirit fragilitas humana.

Sed quorum mortalium est necessaria confessio? Dico quid omnium, de quibus potest habere menoriam adhibita diligentia, ita quid non sit ignorantia crassa, vel affectata in eo, & debent omnia dici eidem Iudici, & non diuidi, ut vnum dicat vni, & aliud alteri, quia hoc est hypocrisy, & quedam species superbie, ostendendo se per talem diuisiōnem innocentiorum, quæ sit, secundum Augustinum de vera & falsa pœnit. &

& sic post talem confessionem diuisam recedet magis reus, quam venit, quia portaret omnia peccata sua secum, quæ attulit, & vnum amplius, ut hypocrisy, & superbiam. Nec propter hoc dico quid tenetur dicere omni homini omnia peccata sua, quia in non narrando omnia cuiilibet homini, non ostendit se innocentem; sicut in non confitendo omnia peccata vni, & eidem Sacerdoti; quia in non narrando cuiilibet homini sua peccata ostendit se non esse obligatum ad dicendum cuiilibet, sicut suo Iudici; sed in non narrando Sacerdoti omnia peccata sua, cui est obligatus ad dicendum omnia peccata sua mortalia, facit se innocentem, & est hypocrita pessimus, si abscondat ab eo aliquod peccatum, & ideo aliquod peccatum ei celare est speciale peccatum.

Si obiicias quia prius dixi*, quid satisfactio facta ab aliquo existente in peccato mortali pro aliquo peccato præcedenti, valet sibi, ita quid est vna pars pœnitentia, & non oportet alias pro illo satisfacere; sicut multo magis, vel saltem po-

Dico quid si ille fuerit verè absolutus à Sacerdote de peccatis suis, iniuncta sibi pœnitentia taxata pro eis ab eo, & post absolutionem inchoata, vel completa satisfactione pro eis, iterum cadat in nouum peccatum mortale, si inquam, pœnitentia de ultimo peccato veniat ad confitendum Sacerdoti, non est ei imponenda noua pœnitentia pro peccatis prius confessis, & redemptis satisfactione completa, vel inchoata; si tunc moreretur cum illo nouo mortali peccato, non damnaretur pena æterna pro peccatis prius abolitis, pro quibus satisfecit temporali completa, in peccato mortali existens; sed pro peccato illo nouo addito post absolutionem, pro quo pena temporali non satisfecit, ita quid si ista pena temporalis sibi iniuncta à Sacerdote pro illis non sit completa hinc, dummodo hinc inchoetur, soluerit in Inferno, non aeternaliter, sed tantum ad certum tempus. Debet igitur sibi imponi noua satisfactione penalis, pro illo nouo peccato mortali committendo post absolutionem, & totius penæ, vel partis penæ prioris solutionem:

Sed ille qui à proposito, & scienter vnum peccatum mortale dimittit, & confitetur aliud, non absolvitur ab aliqua culpa, nec pena æterna, quæ debetur talibus peccatis, nisi virtute absolutionis, & pœnitentia Sacramenti arbitrio Sacerdotis commutetur in temporalem. Quare scienter confessionem diuidens, addit nouum peccatum mortale aliis præcedentibus, peccatum scilicet Hypocrisis, quo se simulauit innocentem, & ideo nihil, quod postea facit de pœnitentia sibi iniuncta à Sacerdote, valeat ad solutionem, vel satisfactionem pro eis, quia antequam quis verè soluat, vel satisfaciat pro peccatis, oportet culpam & peccatum eius remitti, & penam æternam in virtute absolutionis Sacerdotialis, seu sacramentalis in penam temporalem commutari. Huius autem non remittitur, sed augetur ipso facto, quia non remittitur pena ei debita, neque in aliam commutatur, scilicet temporalem, quia pena æterna ei debetur pro eis, & nulla temporalis tantum.

Patet igitur, *Quis* debet confiteri, quia omnis peccator postquam ad annos discretionis peruerterit, habens vsum rationis, & non tantum ad duodecim annos, sed ad quoque citra duodecimum annum, quando habet vsum rationis, & est doli capax, quod frequenter contingit ante duodecimum annum, quia malitia supplet æternum. *Cui*? dico quid Sacerdoti habenti iurisdictionem, & nullo modo laico, vel alteri, quia sententia à non suo iudice lata, irrita est, & nulla. *Quia* tantum peccata mortalia necessariæ, & venialia sufficienter, & debet insuper addere, circumstantias essentiales, quæ aggrauant mortalia.

Quare non potest tolli vna culpa mortalis sine alia sicut pena unius peccati sine pena alterius.

Omnis Adultus tenetur ad confessio omnium suorum mortalium Sacerdoti iurisdictionem habendi.

Circumstantiae aggravantes sunt confitenda.

S C H O L I V M V.

Quoad tertium articulum expli:at quid determinatum sit ab Ecclesia circa personam, cui confitenda sint peccata, circa locum, ubi facienda sit confessio, circa numerū & tempus. An autem aliquando obligauerit Ecclesia aliquem ad confitendum statim post commissum peccatum, vide in Oxon. scholium ad n. 28.

De

26.
Præceptum
confessionis
quadruplici-
ter specifica-
tur ab Eccle-
sia.
Proprius Sa-
cerdos est qui-
libet habens
iurisdictionem
ad immedia-
tè absolu-
endum.

Difinitio
Parochiarū
& Diocesum
estivis pos-
tini Ecclesie.

27.
Quilibet te-
netur confite-
ri semel in
anno & hoc
in Quadra-
gesima.

Confessio obl:
gas in peri-
culo moris,
& ante com-
munionem po-
culam moralem ex
præcepto Dei.

DE tertio articulo, quid supperaditur illi præcepto, & quodmodo est specificatum, & explicatum per Ecclesiam? Dico quod explicatur, & specificatur quantum ad quatuor. Primo quantum ad Cuius, quia proprio Sacerdoti patet ex illa Decret. Extra de penit. Et remiss. cap. Omnis viriusque sexus semel in anno confiteatur proprio Sacerdoti omnia peccata, siue propriis Sacerdos dicatur Commissarius, qui hoc habet ex commissione Superioris, ad quem alias non spectat cura; siue propriis Sacerdos dicitur Curatus ordinarius, qui hoc habet ex Iure communi. A principio autem, & tempore Apostolorum non fuit specificatum Cuius: nec fuit proprius Sacerdos, quia tunc non fuit necesse, cum tunc Apostoli curabant totum mundum, tanquam propriam Parochiam eis commissam à Deo.

Item, specificatur in illa Decretali citata quantum ad Vbi, quia in propria Dicēcī, vel Parochia, quod notatur, per hoc, quod dicit proprio Sacerdoti, difinitio autem Parochiarum, Diocesum, & Episcopatum, est de Iure positio Ecclesie.

Item, specificatur quantum ad Quoties, quia semel in anno ad minus.

Item, specificatur quantum ad Quando, quia in Quadragesima ante Pascha, nec tenetur confiteri in principio Quadragesimæ, licet hoc congruum sit, ut virtuose ieiunet Quadragesimam; sed tunc tenetur semper esse in voluntate confendi pro aliquo tempore ante Pascha, etiam in principio ieiunij. Sed nunquid tenetur quantum ad Quando, & quātū ad Quoties, plures in aliis casibus confiteri? Dico quod sic, quia quantum ad Quando, semper omni tempore, quando imminet periculum mortis, vel mors, ut quando vadit ad bellum, vel ultra mare, vel tempore grauis infirmitatis. Similiter quando vult communicare, & quoties talis necessitas, vel periculum immerserit, tenetur quilibet confiteri, & ad hoc non obligatur aliquis ex præcepto Ecclesie superaddito præcepto Dei de confessione facienda, sed ex præcepto Dei, quo omnem hominem obligat ad eligendum viam salutis; & ad susceptionem sacramenti Penitentiarum, per quam recuperat gratiam, quam perdidit per peccatum: quia sine gratia impossibile est placere Deo.

S C H O L I V M VI.

Refert & impugnat sententiam Richardi, afferentis ex præcepto Ecclesie venialia esse confida, quando quis non habet mortalia. Resolutus deinde neque contritionem, neque confessionem requiri pro venialibus, nec præceptum Ecclesie ad bac obligare. Ita Nauar. cap. 2. nro. 9. Ledeſ. art. 5. dub. 6. Henr. lib. 4. cap. 5. puntlo 1. & 10. Can. relect. de penit. part. 5. & alij multi. Alij rāmen tenent cum Rich. quo ad Religiosos, sed sine ullo fundamento, quia Trid. ſeff. 14. cap. 5. can. 8. generaliter negat obligationem confidendi venialia. Declarat Doct. quod modo in tali caſu ſatisfiet præcepto Ecclesie?

28.
Sententia
Rich. in pra-
fensi diſt.
art. 5. 2. 4.

Quantum ad quartum articulum: éste alia specificatio, vel explicatio facta per Ecclesiam huius præcepti de confessione peccatorum facienda, quantum ad quæ peccata?

Hic dicit unus Doctor quod absolute non tenetur quis ex præcepto Ecclesie ad confessionem peccatorum venialium, quia illa non frangunt nauem, nec interruunt gratiam acceptationis diuinæ; & idem si habeat mortalia te-

natur omnia illa confiteri semel in anno, non tam venialia; sed si non habeat mortalia, sed tantum venialia, tunc propter illud præceptum omnis viriusque, &c. tenetur ad contendunt illa venialia semel in anno. Istud non intelligo quod modo sit verum: Nam cum dicitur in illa Decret. Omnis viriusque sexus, tenetur confiteri omnia peccata, aut ex intellectu istius præcepti fit ibi distributio pro omib[us] peccatis, tam venialibus, quam mortalibus; igitur quilibet tenetur ex vi præcepti ad venialia sicut ad mortalia, quantumcumque habeat mortalia, siue non habeat. Et idem quantumcumque confiteatur de mortalibus, si habeat venialia, adhuc tenetur ad confessionem venialium, quod est contra te. Si autem ex vi, & intellectu præcepti tantum fiat distributio pro peccatis mortalibus, igitur falsum est quod illud præceptum obligat ad venialia tempore aliquo, quia tunc non fit distributio pro eis plusquam pro lapide, & tunc habeo propositum, quod non magis tunc, quam alias sit confessio necessaria de eis. Vnde unum membrum videtur deſtruere aliud.

Item, ponatur quod quis per totum annum vixerit innocentia, ita quod non peccauit mortaliter, sed tantum venialiter, vñque ad diem Paræceus, tunc per te tenetur ista peccata venialia confiteri, si non habet alia, propter præceptum Ecclesie. Pono etiam quod illo die peccet mortaliter, & quaro utrum ex præcepto Ecclesie tenetur ad confessionem, tam illius mortalium, quam aliorum præsentium venialium, aut non? Si sic, igitur contradicis tibi ipso; quia dicens quod habens mortalia peccata non tenetur ad confessionem venialium ex præcepto Ecclesie; si non, igitur propter peccatum mortale commissum illo die factus est liberior, quia absolvitur ab obligatione præcepti Ecclesie, ad quod ante peccatum commissum tenebatur, sicut ad præceptum, quod est absurdum.

Dico igitur quod non specificatur ab Ecclesia de confessione peccatorum quantum ad venialia, ita quod aliquis de necessitate salutis tenetur confiteri venialia, imo nec contritionem habere de illis, quia existens in talibus peccatis tantum, non est diuinus à regno Dei per naufragium. Patet.

Quomodo igitur satisfaciet Ecclesie? Respondeo quod si veniat ad Sacerdotem, non habens nisi peccata venialia, sufficit sibi facere tam humilationem propter præceptum Ecclesie, & dicat: Pater regnator Deo, quia non habeo conscientiam quod peccauerim mortaliter isto anno, apposita quantumvis diligentia debita prout sciui. Vnde quilibet tenetur habere in voluntate implendi omnia præcepta Ecclesie, quæ pertinent ad iustitiam eius, sed de facto nihil tenetur confiteri virtute præcepti Dei, vel specificationis eius, per Ecclesiam, nisi propter mortale peccatum, quia illud facit naufragium, & diuidit à regno Dei.

S C H O L I V M VII.

Vide ſolutiones ſequentes ſuſius apud Doctorem in Oxon. hic à numero 29. & ſcholia varia ibi poſta. Quod ait ad quartum, non eſſe obligationem confandi per interpretem; eſſi communior ſententia, pro qua adducuntur plures Doctores in ſcholio numero 31. Probabile tamen eſſt oppoſitum, vbi nullum eſſt periculum

Impignatur
Rich. prim.

29.
Secundo.

De veniali-
bus non eſſ
neceſſaria
confiſſio, imo
neceſſaria
confiſſio.

Quomodo ha-
bent tantum
peccata ve-
nialia ſat ſi-
ſari præ-
cepto Ecclesie

lum reuelandi peccata. De scriptura confessionis mitenda absenti pro absolutione, videtur esse dannatum. Vide dictum scholium, ubi de hoc agitur.

31.
Ad primum principale.
Per hoc ex-
pliatur Augustinus &
Cassiodorus.

Ad primum argumentum principale, quantum ad arguitur quod lacrymæ lauant delictum, quod pudor est confiteri. Dico quod per contritionem interiorem, frequenter quoad Deum delentur, & tolluntur delicta, ut per principalem partem satisfactionis, non ita tamen, quod propter illam solam absolviatur quis à pudore confessionis, habita copia Sacerdotis prout decet, quia hoc esset contemnere dominicum sacramentum. Sic igitur lacrymæ orta ex tristitia interiori lauant delictum, quod adeo est graue, & pudor est confiteri, si aliquis se submitat arbitrio confessoris. Sic tamen lauant delictum, quod non excludunt pudorem Confessionis, sed includunt.

Præceptum de confessione non fuit usque post resurrectionem.

Aliter dico quod illa auctoritas tantum habet intelligi de paenitentia solemni. Et cum dicis, non lego in Petro nisi lacrymas, quia nec confessionem oris publicam, vel priuatam. Dico quod hoc confirmat dictum meum prius, scilicet quod nullus de lege Mosaiica tenetur alteri suum peccatum confiteri, quia præceptum de confessione facienda, non fuit, nec tempore legis naturæ, vel legis scriptæ institutum, sed primò post resurrectionem Domini, quando insufflavit in eos, & dixit: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remissit peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retentur.* Ioann. 0. Tunc fuit primum institutum, & ideo Petrus non peccauit nouo peccato, non confitendo alteri negationem Domini.

Et si arguas quod sic Matth. 26. dixit Dominus Petro: *dabo tibi claves regni celorum, & quidcumque ligaueris super terram, &c.* vbi videtur instituisse hoc sacramentum. Respondeo quod non, quia tunc tantum sibi promisit dare dispensationem huius sacramenti, & ideo dixit: *tibi dabo claves.* Sed post passionem dedit sibi auctoritatem dispensandi hoc sacramentum Ioan. 20. vbi prius, sic igitur tunc non tenebatur confiteri, quia tunc non erat institutum; nec post, quia ante institutionem eius delebatur ipsum, & omnia alia peccata actualia Petri per Baptismum,

32.
Ad secundū
repondetur
primo.

Ad aliud, cum dicitur quod sola præcepta Decalogi sufficiunt ad salutem: Dico quod verum est, ipsa sola explicitè, & alia in ipsis implicitè, vel explicitè necessariò inclusa. Vnde in nullo præcepto Decalogi inuenies præceptum de Baptismo, & tamen dicit Salvator: Ioann. 6. quod nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit, &c. Dico igitur quod omnia præcepta de sacramentis quibuscumque, vt de Baptismo, & Paenitentia, & aliis, & omnia alia, quæ pertinent ad actum latræ, cuiuscumque speciei latræ sint, includuntur sub illo uno præcepto, quod est de cultu diuino, & honore sibi debito exhibendo, sub illo videlicet Exod. 10. Memento sanctificare diem sabbati.

*Omnia pre-
cepta & om-
nisceremonia
ta non & ve-
teris reuelau-
tur ad primū
vel tertium
præceptum
decalogi.*

Secundo.

*Deuter. 6.
Iudei tene-
bantur & i-
ceremonialia
ex præcepto
decub. u. v.
missa Dei.*

Aliter potest dici quod omnia præcepta de sacramentis pertinent ad illud præceptum Decalogi: Deuter. 6. *Vnum Deum habebis, & nullum alium adorabis;* & ideo eodem præcepto, quo obligatur ad honorandum unum Deum, & illi soli seruendum, quod videtur obligare ad seruandum omnia quæ ille instituit & ordinavit facienda; sicut in veteri Testamento Iudei tenebantur ad cæmerionalia propter præcep-

ptum quod habuerunt de cultu viiius diei, scilicet labbati.

Ad tertium de muto, dico quod mutus, si aliter non potest loqui, debet confiteri per signa, si nota sint illa Sacerdoti; quod si non sint ei nota, videtur quod debet confiteri per interpretem, qui nouit ita signa. Et si hoc sit verum, tunc dico quod quicunque interpres illius muti, noscens sua signa, teneatur ad sigillum confessionis obseruandum, sicut Sacerdos, siue ille interpres sit laicus, siue clericus; & tunc non est periculum facere confessionem per interpretem, siue vnum, siue alium. Si vero sit periculum quod nolit hoc celare, dico quod non oportet nec mutum, nec barbarum confiteri per interpretem; sed mutus confiteatur Deo, & alius cum proposito, & voluntate confitendi, si haberet, qui audiret eum, confiteatur Deo, & expectet proprium Sacerdotem, & hoc vniuersaliter melius est, quam confiteri per interpretem talē, quia nullus tenetur exponere se periculo, vel infamia.

Ad quartum de illo, qui non habet Sacerdotem, dicitur quod tenetur ei confiteri per scriptum. Sed hoc non intelligo, quia sicut forum, & iudicium illius sacramenti est secretissimum, ita & accusatio debet esse maximè priuata, & secretissima, quia forma fori priuata non est de publicè accusando, sed omnis accusatio in scriptis, vel facta per Scripturam, ex genere, & natura talis actus Scripturæ, fit publica ab illo tempore, quo emanat à manu mittentis, propter multa pericula, quæ possunt contingere, quibus se exponit sic confitens, quia literæ possunt in via, & in termino aperiri, perdi, & multipliciter distrahi, igitur contra naturam confessionis sacramentalis est quod fiat per Scripturam; tenetur igitur expectare copiam Sacerdotum.

Ad aliud, cum dicit quod nullus tenetur mentiri, concedo, sed innocens qui non habet conscientiam de aliquo peccato, si confiteretur se peccatore, mentiretur, concedo; vnde dico quod si iste sit simpliciter innocens, sicut fuit beata Virgo, & non presumat de se quod sit nimis iustus, vel innocens, quia talis presumptio est peccatum, non tenetur confiteri se peccatore, quia tunc de nouo peccaret, & mentiretur. Nam beata Virgo nunquam tenebatur confiteri Petro aliquid peccatum, quia nullum habuit, & tamen beata Virgo vixit post institutionem huius sacramenti.

Quomodo igitur satisfaciet præcepto Ecclesiæ, talis innocens, quæ præcipit emel in anno quilibet Christianum ad minus confiteri? Si dicas quod tenetur ex vi præcepti facere sibi conscientiam de venialibus. Dico quod non tenetur, sed tantum tenetur ex præcepto Ecclesiæ dicere Sacerdoti, Domine non habeo conscientiam de aliquo peccato mortali, ex quo ultimè fui confessus, & ideo peto Eucharistiam: ad hoc enim statuitur hoc præceptum, vt quilibet ostendat se Sacerdoti antequam sacramentum, quod petit, recipiat, quia Sacerdos per iudicium secretum illius fori debet discernere inter dignos & indignos ad susceptionem Eucharistie.

Si dicas quod Sacerdos non vult ei credere de tali innocentia, quam ostendit ei, dico quod si non vult ei credere relinquat eum, &

33.
Ad tertium.
Confiteri per
interpretem
an quando-
que tenetur
muri

34.
Ad quartum.

Non licet eti-
ficio per s. ri-
pium abenti
facta.

35.
Ad quintum.

Beata Virgo
non poterat
confiteri, quia
caruit omni
peccato.

Quomodo in-
no ens, qui
caret omni
peccati sati-
faciet præ-
cepto Ecclesiæ

36.

& secrete recipiat alibi Eucharistiam, quia fecit quod in ipso fuit: Sacerdos autem in dene-gando ei huiusmodi Sacramentum, sibi debitu-tum, peccauit mortaliter; ita enim ei tenetur

Sacerdos negans Eucha-ristiam tali monitione: ipec-tat mortaliter.

credere de innocentia, quam ostendit, & esse testis conscientiae suæ innocentis, sicut si dicere decem peccata mortalia. quomodo enim crederet ei quod toties peccasset mortaliter, nisi per confessionem eius: igitur quare non crederet ei in confessione vitæ innocentis, nefcio, nisi propter malitiam suam: multi enim sunt per gratiam Dei, qui sic per aliquot annos innocenter vivunt sine omni mortali, quare magnus thesaurus meritorum in Ecclesia est.

DISTINCTIO XVIII.

De potestate clavium.

QVÆSTIO VNICA.

Vtrum potestas clavium in Sacerdote se extendet ad delendum culpam, &
ad remittendum pœnam
aliquam?

Alenç. 4. p. q. 80 n. 1. D. Bouau. hic art. 2. q. 1. Richard. 2. a. 1.
q. 1. Gab. q. 2. Maior. q. 1. D. Thom. in suppl. q. 18. a. 1.
Suarez 4. tom. diff. 16. f. 2. 3.

I.
Arg. primum
negatum.

 IRCA Distinctionem 18. & 19. de potestate clavium & collatione earum: In 18. de potestate, & in 19. de collatione. Id est primò quæsto de potestate, & in sequenti distinctione quætam de collatione. Quæsto igitur: Vtrum in Sacerdote potestas clavium se extendet ad delendum culpam, & ad remittendum pœnam aliquam? Arguitur quod nō Quia si sic, aut igitur ad remittendum pœnam talem, vel eam infligendam? Non ad remittendum pœnam, quia tunc per frequentes absolutiones posset totam pœnam debitam alicui peccato remittere, & ita pœnam & culpam posset totaliter remittere, quod videtur absurdum. Consequens est manifesta, quia si decimam partem pœnitentiae debitæ peccato mortali, posset vna absolutione remittere, cum pœna non sit formaliter infinita, posset per alias decem absolutiones pœnam totaliter remittere, & ita pœnam & culpam totaliter remittere, quia actus similes in specie sunt eiusdem virtutis ad causandum eūdem effectum. Nec se extendit potestas clavium ad infligendum pœnam talem temporalem, quia tunc quilibet teneretur ralem pœnitentiam sibi iniunctam à Sacerdote semper implere totam, & totaliter, siue sit iustè, siue iniuste inflicta, quia Deus non inputat alicui ad peccatum, si aliquis non impleret pœnitentiam sibi indiscretè iniunctam. Aliquis autem potest ex Scriptura scire quod aliqua est sibi indiscretè iniuncta; igitur non tenetur tunc ad iudicium inferioris, quando est contra iudicium Superioris in Scriptura; igitur, &c. Consequens est manifesta, quia subditus tenetur ad voluntatem domini sui implendam.

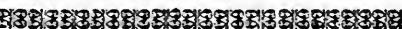
SECONDUM.

Item, Ioan. 20. Quorum remiseritis pecc. &c.
Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

Hic videtur quod eis tradita sit potestas ad remittendum culpam, & nullo modo ad remittendum pœnam.

Contra, potestas clavium ad aliiquid se extendet, aliter non esset potestas, vel potentia; *Prima ratio* sed ad iustificationem peccatoris non requiruntur *ad opp.* tur nisi vel remissio, vel deletio culpæ, vel relaxatio totalis pœnae debitæ pro peccato; & commutatio pœnae æternae in temporalis, quæ dicitur inflictio, vel remissio pœnae temporalis; igitur cum secundum Magistrum in litera duo prima sint tantu, & præcisæ à Deo ergo ultimū pertinebit ad potestatem claviū Sacerdotis.

Præterea, ante vsum, & absolutionem sacramentalem per solam contritionem, & propositionem confitendi remittit titus culpa, patet per Augustinum super illud Psalm. 31. *Confitebor ad uerum me iniustiam meam.* Similiter & per Cassiodorum; igitur si talis absolutione aliiquid valeat, hoc est ad remissionem, vel inflictionem pœnae. Igitur.

DISTINCTIO XIX.

Quando dantur claves?

QVÆSTIO VNICA.

Vtrum cuilibet Sacerdoti in susceptione Ordinis sacerdotalis dentur claves regni celorum?

Alenç. 4. p. q. 39. & 80. D. Thom. 1. 2. q. 39. a. 3. & 4. & hic q. 1. a. 1. D. Bonau. p. 1. a. 1. & 2. Richard. 4. 1. & 2. Suarez. tom. 4. d. 16. f. 3. Castro de inst. har. punis. cap. 21. Nauar. sum. cap. 9.

 VXTA hoc, scilicet, circa Distinctionem 19. queritur, Vtrum cuilibet Arg. primum Sacerdoti in susceptione Ordinis Sa- negarium. Sacerdotalis dentur claves Sacerdotij?

Arguitur quod non. Apoc. 3. dicitur de Christo, claudit & nemo aperit; aperit, & nemo claudit; igitur solus Christus habet potestatem, & per consequens nullus Sacerdos.

Item Augustinus contra Donatistas lib. 5. Secundum. c. 2. 1. in litera, à peccato nō absolvit nisi columba, Aug. vel membrum columba, per columbam intelligit Christum; igitur nullus potest peccatum dimittere, nisi Christus, vel membrum Christi. Soli iusti sunt membra eius; igitur illis solis dantur claves, & nullo modo malis; quia non sunt membra Christi innocentis; igitur ipsi nec possunt ligare, vel excommunicare, & huiusmodi, nec aliquem absoluere. Ordinem autem Sacerdotij possunt indifferenter recipere iusti, & iniusti, membra columba, & nocentes; igitur in illo Ordine non confertur potestas clavium.

Item, yna clavis huius potestatis dicitur clavis scientie; sed Sacerdos ante susceptionem Ordinis sacerdotij insciens, post susceptionem eius non inuenit se sapientem, & ingeniosum, vel habitum scientie, vel sapientie augmentatum, quod necessariò continget, si tunc datur clavis scientie, quia impossibile est nos habere habitus nobilissimos intellectuales, &

quod lateant nos, 2. Posteriorum in fine. Aristot.

Item, nullus potest solvere aliquem, vel ligare, nisi sit suus subditus, quia sententia à non

tuo

750 Lib. IV. Distinctio XIX.

suo Iudice lata, nulla est extra de iudiciis, ac si clerici, exir. de offic. sed nullus Sacerdos ex vi Ordinis, aut Sacerdotij habet subditum, alias quilibet posset absoluere non solum suum subditum, sed quemlibet, quia ex vi Sacramenti non magis datur sibi ille subditus, quam alius; igitur in tali ordinatione non conferuntur illæ claves.

Quintum.

Prima ratio ad oppositum.
Matth.

Ioan.

Secunda.

Item, si tantum dentur eis claves in Ordine Sacerdotali, tunc nullus non ordinatus in Sacerdotio posset vti isti clavis, quod manifestè est falsum, quia Archidiaconus potest ligare, & soluere, excludere, excommunicare, & renouare in Ecclesia militante, vt habetur in multis Canonibus.

Contra, Matth. 16. dicit Dominus Petro, & in eo omnibus Sacerdotibus, *Dabo tibi claves regni cælorum*, promittendo sibi potestatem clavium, quam sibi, & in eo omnibus Sacerdotibus actu dedit, Ioan. 20. *Quorum remiseritis peccata, &c.*

Item, cui datur potestas super corpus Christi verum, datur & potestas super corpus Christi mysticum, quia potestas ad actum consecrationis corporis Christi veri, est maxima inter omnes, qua aliquando datæ sunt homini; & cui datur maius, verisimile est quod ei detur minus; sed omni ordinato in Sacerdotem regulariter datur potestas conficiendi corpus Christi verum; igitur & regulariter datur ei potestas ligandi & soluendi super corpus Christi mysticum.

S C H O L I V M . I.

Clavis non est aperio, nec aperiens, nec merita, sed potestas sententiandi ad, vel à regno cælorum. Est autem triplex, principalis, sibi Deo consenserens; excellentia, anima Christi commissaria; & commissaria communis, qua cuilibet Sacerdoti confertur; de quo in Oxon. hic d. 14. q. 1. & d. 17. è num. 10.

*3.
Quinque distinciones.*

Primo hic respondeo ad secundam questionem, vbi quinque sunt videnda. Primo, quod clavis principalis confertur in susceptione Ordinis sacerdotalis. Secundo, quod clavis minus principalis etiam conferatur in susceptione illius ordinis. Tertio, quomodo illæ claves aliquo modo sunt duas; & quomodo una? Quarto, qualis est potestas illius & aliarum clavium? Quinto, an sit aliqua alia clavis in Ecclesia, qua non conferatur in susceptione Ordinis sacerdotij?

Resolutio pri-

Cur potestas
dicitur clavis?

Quintum ad primum, cùm omnes transferentes secundum aliquam similitudinem trāferat, Dico, quod sicur clavis materialis est instrumentum proximum claudendi, vel aperiendi alicui domum; minister autem claudens, vel

tum illius aperitionis, vel clausionis, sed sunt dispositio, vel instrumentum remotum ad huiusmodi apertione, vel clausionem, & ipsa potestas, vel clavis spiritualis principalis est instrumentum proximum, per quod alicui proxime aperitur, & clauditur domus Dei,

Ista autem clavis spiritualis & principalis, sicut proximum instrumentum claudendi, & aperiendi cœlum, est potestas iudicaria, vel auctoritas sententiandi cœlum esse apertum propter merita, & clavum propter demerita, & non ipsa merita, vel demerita, qua non sunt nisi sicut dispositio remota; nec etiam ipsa sententia definitiva actualitet lata à Iudice, est illa clavis, qua est proximum instrumentum aperiendi, vel claudendi cœlum, sed est ipsa clavis, vel aperio, qua præexistit necessariò illam clavem, & iudicariam potestatem.

Illa autem clavis, vel potestas iudicaria definitiæ sententiandi aliquem dignum cœlo, vel indignum; in genere est triplex, quædam prima, & principalis. Quædam instrumentalis, & commissaria, qua est duplex. Quia quædam est potestas instrumentalis commissaria cum præminentia. Alia est instrumentalis & ministerialis sine tali præminentia. Et hæc est duplex, quia quædam communis & generalis. Alia tantum partialis.

De istis habita ratione nominis, & eius distinctione; Dico ad propositionem, quod prima clavis est auctoritas prima, & principalis; qua non potest competere nisi soli Deo, & voluntati eius, quia cum iudicium primum & principale sit actus prima iustitia, qua est regula omnis alterius iustitiae, iuxta illud Psal. 18. *Feci iudicium & iustitiam*, cui primò competit prima iustitia, qua est regula omnis alterius iustitiae, & ad quam omnis alia iustitia reducitur; si est iustitia, conformiter ei competit primum iudicium; voluntas diuina est iustitia prima inobligabilis, tanquam regula, ad quam habet omnis alia reduci, & eidem conformari; igitur voluntati diuina conuenit prima auctoritas iudicandi.

Istud autem iudicium, vel voluntatem iudicandi, non posset Deus de potentia absoluta alicui dare, præsidentis enim est iudicare; igitur ad primum præsidentem pertinet primum iudicium; sed Deus non posset dare alteri primam præsidentiam, vel primam auctoritatem præsidiendi, nisi faceret ipsum esse alteri à Deo contineire.

Secunda autem clavis commissaria, instrumentalis & præminentia, potest alicui cominiti cum duplice præminentia, quia cum vniuersitate inquantum committitur talis potestas respectu omnium, & cum firmitate, & stabilitate, inquantum sententia eius de aliquo, tunc est inuolabiliter rata, & irreuocabilis; & illo modo Deus tantum ut causa principalis claudit, & aperit. Potestas autem commissaria iudicij vniuersalis respectu omnium potest ei iuste committi, qui nouit omnia excellens, non merita, & demerita omnium, atque præmia, & principali, supplicia, que eis coram vobis dicitur. Potestas autem conuenit foli commissaria, cuius iudicium, sit ratum, & firmum Christo.

*4.
Quomodo po-*
testas iudicia-
ria est clavis.

5.

6.

Clavis præ-
cellens, non
merita, & demerita omnium, atque præmia, & principali,
supplicia, que eis coram vobis dicitur. Potestas autem conuenit foli commissaria, cuius iudicium, sit ratum, & firmum Christo.

&

& irreuocabile, potest committi illi soli, qui inseparabiliter adhæret legibus diuinæ voluntatis; nec potest errare in lentitando de aliquo, quia conformiter agit suæ regulæ primæ iustæ, diuinæ scilicet voluntati. Et illo modo dico quod potestas indicandi de aliquo tantum conuenit animæ Christi, quæ est inseparabiliter vñita Verbo, & conformiter agens voluntati eius, quæ etiam omnia nouit in Verbo merita, & præmia, culpas & poenæ in ordine Sacerdotali.

7. Tertia verò clavis, & auctoritas iudicandi commissaria, & instrumentalis in communione tali pœnitentia confertur in ordine Sacerdotali, & potest conferri congruè Sacerdoti, & hoc dupliciter, ut dictum est, quia vel generaliter, vel particulariter; quia sicut qui omni-

Clavis commissaria sine excellitia cibarum potere potest cuiuslibet cordis.

nō cognoscit, potest iuste sibi committi iudicandi respectu omnium, sicut committebatur Christo, ita cognoscenti ali-

qua particulariter per Scripturam, potest particulariter committi, & alicui plus, alicui minus secundum quod plura, vel pauciora cognoscit, quia nullus debet esse ignorans in causa, quam iudicat, nec ignorare leges scriptas, quæ diuersis diuersa imponunt. Et illo modo claudunt, & aperiunt Sacerdotes, & Pontifices tantum ministerialiter, & illi soli congruè; quia sicut Deus non subtrahit causæ secundæ naturali causalitatem propriam, & naturalem, quæ potest sibi competere respectu alicuius effectus, quinid agit cum illa ad producendum effectum suum naturalem in esse, ita nec in esse morali subtrahit à Sacramentis, quibus assistit ex pacto ad conferendum quod designant proprium effectum, & iudicium, quod in eis confertur ad

Congruentia quid in Ecclesia sit clavis, & penes Sacerdotem tantum.

talem effectum dispensandum. Dispensatur autem hoc Sacramentum de congruo tantum per Sacerdotem, nam congruum est ut extrema, & ultima reducantur in prima per medium, vel per media; medium autem inter Deum & hominem est Hierarcha & Sacerdos; igitur congruum est quod ei committatur ad sententiam sententia rata, merita & demerita, & præmium & supplicium, in conformitate ad suam regulam, & voluntatem diuinam secundum leges eius cognitas per Scripturam. Et si hoc est congruum, est maximè congruum, ut communicetur hoc primo Hierarchæ, qui illic postea inferioribus prout expedit, & conuenit, committere, ut sic infima per media congrua coniungantur.

8. Ista etiam auctoritas Sacerdotibus de facto est commissa, Ioan. 20. Quorum remisitis peccata, &c. inquit Dominus discipulis, & in eis omnibus Sacerdotibus, non ut sint iudices principales, quia solus Deus est talis Index; nec ut Iudices commissarij, cum pœnitentia sibi babet priuacem.
- Quonodo posse sacerdotibus cibis vniuersalitatem notitia omnium, & immutabilitati firmitate sententiæ latæ, quod conuenit soli Christo; sed ut Iudices commissarij particulares, & per consequens, quorum sententia non est immutabiliter firma, nec rata, nisi inquantum conformatur voluntati diuinæ, tanquam primæ regulæ primæ iustitiae: & ideo Christus, videlicet, qui habet hanc auctoritatem ex prima commissione, cum illa duplice præminentia, dixit Sacerdotibus, quod indicaveritis remittendum in ter-*

ra, erit remissum & in celo; & quod indicaveritis ligandum in terra, erit ligatum & in celis.

S C H O L I V M . II.

Authoritas examinandi causam est clavis scientia, estque triplex, sicut de clave sententiandi dictum est; & commissaria communis datur in Sacerdotio, quia sine ea prima clavis frustra esset. Inuit valere sententiab ab ignaro Sacerdote latam, quod tenet Suar. 4. tom. diff. 18 f. 2. & alij. Communiior tamē sententia cum Richardo hic art. 2. quest. 8. absolutionem à prossu ignaro datam, nullam esse. Id certum, peccare ipsum & accedenter ad eum sine extrema necessitate. Quanta autem scientia requiratur, difficile est in particulari determinare.

9. *Vantum ad secundam clavem minus principaliter dictam, & etiam in ordine Sacerdotali minus principalem, dico quod ipsa etiam confertur in susceptione Ordinis; & hæc clavis est auctoritas, vel potestas cognoscendi in causa, de qua postea debet esse iudicium. Et dicitur minus principalis priori clavi, quia non est immediatum instrumentum, quo ccelum aperitur, & clauditur, sed est quedam dispositio ordinata ad nitemis, qua illud proximum instrumentum, & auctoritatem sententiandi in aliquo. Cuius probatio est illa, quia quicunque habet auctoritatem definitiæ sententiandi de aliquo, habet auctoritatem cognoscendi in causa illius; non è conuerso; quia iudicium definitiuum non est de ignotis, & incognitis. Auctoritas commissaria collata alicui ad definitiendum de aliquo, necessariò presupponit auctoritatem cognoscendi illud, non è conuerso, quia interdum datur aliquibus auctoritatis cognoscendi, & inquirendi in causa, sine auctoritate sententiandi in eadem, sed facta inquisitione, & discussione illius causæ, referatur veritas eius iudici superiori, qui de illa definitiæ sententier, qui libi in illa causa potestatem, & iudicium summodo referueruit, sicut communiter modò faciunt Principes, & Prælati.*

Oordinatur igitur hæc clavis, quæ est auctoritas cognoscendi quis sit dignus vita æterna, & quis poena æterna, sicut minus principalis ad priorem clavem definitiæ sententiæ, habentem potestatem de celo alicui aperiendo, vel claudendo: & sicut clavis principalis, vel auctoritas definitiæ sententiandi de aliquo est triplex, quantum ultima tantum conuenit creaturæ puræ; Potestas cognoscendi in alijs causæ est triplex; vna principalis, quæ est triplex tantum conuenit soli Deo; & alia commissaria; & illa duplex, vna cum duplice eminentia ex parte commissarij; & alia sine illis: & hæc tertia auctoritas cognoscendi ministerialiter in causa, confertur Sacerdotibus in susceptione Ordinis. Et hæc auctoritas arbitriæ, & ministerialiter cognoscendi in causa meriti, & demeriti, dabatur implicitè & antecedenter in priori clavi in auctoritate ministerialiter sententiandi de eis, Ioan. 20. Quorum remisitis peccata, &c.

10. *Sed quæ est illa clavis? Respondeo, quod propriè potest dici clavis scientiæ, non scientiæ, quæ est actus, vel habitus prudentiæ, vel alius habitus speculatiui; vel cognitiui, sicut dixit Magister, & malè, qui vocavit clavem scientiæ habitum cognoscendi, quia tunc Sacerdos insipiens, vel laicus non acciperet illam virtutem Sacramenti Ordinis, & per consequens nihil faceret secundum illam clavem circa sibi confessum, quod manifestè est falsum. Sed dicitur clavis scientiæ tantum potestas, vel auctoritas cognoscendi in causa, licet habitus scientiæ, & discretio vera sit multum necessaria in Sacerdote ad rectum, & perfectum usum clavis; sicut habitus iustitiae est multum necessarius in Sacerdote ad recte sententiandum de inuento, & inquisito sapientri, ex-*

Tantum de tra de officiis deleg. & ita de congruo tam habitus scientiæ, quam iustitiae concomitantur illam clavem, licet absolute neuter sit necessarius simpliciter, ita videlicet, quod non possit esse sine eis, quia etiæ in Sacerdote, nec esset prudentia, nec iustitia, adhuc vere recipere in ordinatione Sacerdotij utramque clavem, & utramque potestatem. Ad congruum tamen & rectum usum carum requiritur in ministrante Sacramentum Penitentiæ, scientia & iustitia, & sic potest exponi dictum Magistri.

Magistrū pī interpretatur.

ues illius duplicitis potestatis, sicut modò faciunt Praelati nostri quantum ad executionem aliarum potestatum.

Item (sicut prius * patuit) character non est ^{d. 6 art. vi.} nisi vna relatio rationis; sed relatio distingui- ^{q. 1.} tur secundum distinctionem terminorum, ^{c. ad.} quia non potest esse relatio vna duorum terminorum, sicut nec vna paternitas ad duos ^{nī} unus est filios, quia altero terminorum existente, ^{terminus pro-} vel destruto, nihilominus manet illa relatio; character est relatio potestatis ad cor- ^{Character est} pus Christi verum conficiendum; non igitur potest respe- ad corpus Christi mysticum iudicandum, quod ^{duo corporis} est omnino aliis terminus, & per consequens ^{Christi veri} alia potestas. Vnde dico, quod illæ claves ^{tantum.} non sunt character Ordinis Sacerdotij, sed ^{r. 3.} presupponunt in Sacerdotio de congruo istum ^{Resolutio Do-} characterem, tanquam dispositionem praewiam, per quam disponitur ad recipiendum huiusmodi potestatemi cognoscendi, & iudicandi in causa aliqua. Exemplum ad hoc est,

Quomodo si aliquis primò est factus de familia claves pra-alicius Regis, vel Principis in determinato gradu, vt Armigeri, vel Camerarij, per hoc quod est de familia illius in tali gradu, magis est dispositus ad ascendendum superius, & recipiendum altiore gradum, vt Militis, vel Batonis, vel Consiliarij, vel Iudicis, quam ille, qui non est de familia Regis talis; & tamen isti gradus non sunt idem, sed diversi, quia non est idem gradus, vel dignitas Armigeri, & Baronis, nec inter se, nec in comparatione ad familiam, vel totam domum Regis. Ita hic, per hoc quod aliquis recipit characterem adscribitur familia Christi, ad sibi seruendum in tali gradu determinato, vt scilicet habeat potestatem conficiendi corpus Christi verum, & per hanc potestatem de congruo disponitur ad recipiendum, vel habendum maiorem potestatem, & auctoritatem in familia eius; vt auctoritate super corpus Christi mysticum ad iudicandum, & sententiandum de eo præcognoscendo illud, & diuidendo membrum integrum à corrupto, vnum puniendo, & aliud præmiando.

Hæ autem potestates cognoscendi, & iudicandi in aliquo non sunt eadem cum tertia, ^{Bene posse} alicui dari cui conferri character sacerdotalis sine potestate, & auctoritate cognoscuntur, vel nisi de facto sententiandi in causa, licet de facto ordinato conferatur utramque clavis post suscepimus characterem. Nec auctoritates cognoscendi, & sententiandi de aliquo sunt eadem inter se, licet vna non posset ordinare committi sine alia, & sequuntur modò inseparabiliter, quia posset aliquis Episcopus conferre, & committere alicui potestatem co-sententiandi, cognoscendi in aliqua causa, & referuare si- ^{& cognoscendi} di non sunt bi sententiā. & potestatem iudicandi; & eadem inter se, licet vna non posset conferri alicui potestas, quamvis iudicandi, absque cognitione in causa, vt ordinare vna quod sua mera voluntate deciditur in causa non est possa. Et hoc illi posset committi, quia non ^{Ha} auctoritate potest errare, nec declinare à prima regula quam la iustitiae ex diuina tamen iustitia, & oris simpliceratione, modò semper concomitantur sine dubio, ratiōne. Vnde sine præjudicio videntur mihi quid dicūtur quod illæ duæ auctoritates sunt duæ claves una solitaria, simpliciter;

11. *Opinio D. Th. d. 18. q. 1.* **Q**uantum ad tertium principale, utrum hæ duæ potestates cognoscendi, & sententiandi in causa aliqua sint vna clavis, vel duæ? Dicunt aliqui quod illæ claves collatae in Ordine non sunt nisi character Sacerdotij, sed character est vnu; igitur utramque potestas est vna clavis inter se.

12. *Refutatur primo.* Contiñat illa potestas non est eadem alteri, quæ potest esse, & fuit de facto sine alia; sed cuilibet Apostolo, & Sacerdotibus in eis conferebatur potestas conficiendi corpus Christi verum in Cœna Domini, vbi primò imprimebatur character Sacerdotij, Matth. 26. *Hoc quotiescumque feceritis;* &c. non potuerunt tamen tunc aliquem absoluere, vel cognoscere in causa mortiti, vel demeriti, vt Iudices, quia potestas cognoscendi, & sententiandi de aliquo huismodi non fuit eis collata usque post passionem, & resurrectionem, Ioan. 20. *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata-* *Sacerdos prius tamen;* &c. vbi primò Christus dedit auctoritatem, & potestatem absoluendi, & cognoscendi peccata, vel merita subditorum; igitur non sunt idem cum charactere. Deinde eodem modo possunt ab invicem separari, nam Episcopus communiter confert ordinem Sacerdotij retinendo sibi ad tempus cla-

simplicer, & aliquo modo ut secundum quid
sint vna, in quantum yna subordinatur alteri
respectu eiusdem effectus principalis, clausio-
nis scilicet, vel aperitionis cœli.

S C H O L I V M . IV.

Potestas clavium data in ordinatione, non est
proxima, vel impedibilis, alioquin quilibet Sacer-
dos valide posset absoluere, sicut & conficer corpus
Christi non obstante quacunque probatione.
Tunc ergo datur in ordinatione potestas incom-
pleta, & complexus per iurisdictionem ab Ec-
clesia data, in quo Caeteranus, & Arma-
chanus errant. Vide in Oxon. Scholium hic
num. 12.

15.
*Qua sit po-
tencia remo-
ta, & que
proxima.*

Anistor.

Aristor.

16.

*An clavis sit
potestas pro-
pinqua sicut
characteris sa-
cerdotali.*

Vantum ad quartum articulum, scilicet
qualis sit potestas clavium illatum? Dico
quod potestas potest dupliciter accipi; uno mo-
do ut potestas proxima, & propinquia ad ali-
quid faciendum: alio modo ut remota. Po-
tentia remota dicitur illa, qua aliquis potest
statim & immediatè quantum est ex parte
agentis, exire in actum, licet non sequatur
actio, propter impedimentum, vel impedi-
menta, ex parte passi, sicut visus dicitur po-
tentia remota, secundum Anselmum de liber.
arbitr. cap. 30, quia quis potest absolute in
actum videndi, quantum est ex se, licet quan-
doque non sit visio propter impedimentum,
vel indispositionem ex parte passi, vt quia
medium non est illuminatum, vel perspic-
uum, vel aliquid huiusmodi; quia passum
non est determinatè approximatum. Po-
tentia autem proxima & propinquia, est illa
secundum Philosophum 9. Metaph. cap. 4. text.
10. ad quam statim, & immediatè sequitur
actio, quæ includit approximationem passi
sufficienter, & amotionem omnium impedi-
mentorum.

Ad propositum dico quod si potestas clavium esset potestas excludens omne impedi-
mentum, & includens omnia necessaria re-
quisita, ut approximationem materiarum, & simili-
um, ita quod non posset suspendi, nec
probiberi ab habente characterem sacerdotal-
alem: sicut nec potestas conficiendi Corpus
Christi potest suspendi, nec probiberi ab
habente characterem sacerdotalem, (quod non
aliter, quia communiter tenetur contrarium.) si, inquam, ita esset, dico quod il-
la clavis esset potestas proxima, vel propinquia
ad sententiandum vni cœlum per absolutio-
nem, & alteri clauis eius. Et ex hoc quod
alicui daretur clavis illa, vel illæ, daretur
sibi potestas, vel iurisdictionis in aliquem sub-
ditum indistincte, in quem posset sententiare
secundum meritum & demerita, & potestatem
talem sibi datam virtute clavium exercere,
ita quod non posset à principio talis potestas
sibi dari, nisi daretur sibi subditus, quia inclu-
dit amotionem impedimentorum, & adminis-
trationem omnium ex parte materiarum, & pas-
si: vnde si de facto talis potestas suspen-
deretur, & prohiberetur à Sacerdote quantum
ad vsum clavium, & ipse nihilominus po-
testatem eius exercebat absolendo aliquem à
peccato, licet peccaret, etiam mortaliter,
hoc faciendo contra prohibitionem Superio-
Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

ris, verè ille absolueret, & aliis verè esset
absolutus; sicut prohibitus consecrare cor-
pus Christi, ab illo qui posset eum suspendere,
nihilominus contrarium faciens potestate
characteris sacerdotalis, sibi à principio tra-
dita in principio susceptionis talis ordinis,
verè conficeret, & consecraret; licet hoc fa-
ciendum contra mandatum Superioris, cui te-
netur obedire, peccaret.

Tenetur tamen communiter, quod illa cla-
vis huius duplicitis potestatis non est potentia *Potestas cla-*
propinquia, sed remota aperiendi, vel clauden-
di; character autem sacerdotalis est potestas *& impedibili-*
propinquia conficiendi corpus Christi verum, *verè facie-*
qua non potest suspendi, vel auferri, eo modo *talis potestas*
quo dictum est; quia hæc clavis non habet iu- *proximam in-*
risdictionem, nec per consequens subditum *impedibilis.*
distinctum, vel indistinctum. Igitur ad hoc
quod habeat iurisdictionem, licet ipsa quan-
tum est ex se, posset statim in actum absoluend-
& ligandi, requirit necessariò approximationem
passi, & materiarum, & amotionem impe-
dimentorum; & ita ad iurisdictionem haben-
dam, vel exercendam, oportet sibi dari subditum,
quia non habet iurisdictionem per hoc,
quod habet characterem, & potestatem con-
ficiendi corpus Christi, quia possunt separari,
vt dictum est, ita quod suspensus ab hac po-
testate, & vsu clavium, si contrarium faciat,
exercendo circa materiam non sibi debitam,
suam potestatem, non solum non bene, vel
licet absolvit, sed etiam omnino nihil facit,
quantum ad solutionem; quia non solum
potest clavis suspendi quantum ad vsum bo-
num, & licitum, sed etiam simpliciter secun-
dum aliquos, licet non sic potestas conficiendi
corpus Christi verum; & hoc rationabiliter,
quia à principio nulli nocuit quin quilibet Sa-
cerdos posset conficer corpus Christi; fortè
tamen nocuerit, si quilibet posset alienum, vel
aliquem subditum absoluere, & ita non expe-
diebat eis conferre uniformiter utramque po-
testatem.

S C H O L I V M . V.

In Ecclesia esse potestatem publicam examinan-
di & sententiandi per excommunicationem, &
absolutionem ab ea. Vide in Oxon. Scholium ad hoc
num. 15. vbi habes an à Papa emanet omnis po-
testas excommunicandi, & an parochi possint ex-
communicare.

Vantum ad quintum articulum, Si mo-
dò sit in Ecclesia aliqua alia clavis, quæ *Ecclesia ha-*
non conferatur in Ordine sacerdotali? Dico *bet clavis in-*
quod sic, quia in Ecclesia est alia clavis publi- *dicti publici,*
ca, & communis iurisdictionis in aliquos, *qua non con-*
qua alicui committitur potestas cognoscen- *ferrit in pr-*
di, & definitiù sententiandi in causa pu- *dicazione.*
blica, quæ competit Episcopis, & Prälatis superioribus: & hæc clavis presupponit
aliam clavem, & habet subditum, sicut il-
la. In Ecclesia enim est duplex forum con-
scientia, secretissimum, & priuatum, quod *Ecclesia ha-*
pertinet ad clavem potestatis collata in col- *bet forū pri-*
latione Ordinis sacerdotij. Aliud est forum *narum &*
contentiosum, & publicum, & commune, & *cōtentiosum.*
quodlibet habet suas claves, & subditos, in quos
potestatem clavium possunt variare, & diuer-
simodè

simodè secundum merita , & demerita , exercere. Ita quod Sacerdos , qui est iudex secretissimus , & fori secretissimi , sic cognoscens istum reum , qui est testis sua accusationis , esse contritum , & dolentem de peccatis suis per aliqua signa , quæ videt in eo , potest sententia definitiva iudicare ipsum absolutum , & dispositum ad cœlum ; & alium , qui cum risu , & cachinno , & omnimoda impoenitentia , & in contritione de peccatis potest iudicare tanquam indispositum , esse ligandum , & non absoluendum. Istud forum instituendum promovit Christus Petro Matth. 16. *Tibi dabo clavis à Christo , & quādō , nos , &c. & instituit Ioan. 20. Quorum remiseritis , &c.*

De insinuacione utrinque fori à Christo , & quādo , nos , &c. & instituit Ioan. 20. Quorum remiseritis , &c.

19. Sed forum publicum , & auctoritas exteriùs iudicandi in communi causa , & publica , & imponendi penas publicas , quod non conferatur in ordinatione Sacerdotij , instituebatur à Christo Matth. 18. dicente Petro: *Si peccauerit in te frater tuus , vade , & corripe eum interte , & ipsius solū. Si te non audierit , dic Ecclesia. Si Ecclesia non audierit , sit tibi sicut ethnicus & publicanus; id est , exclusus à communione fidelium , sicut homo infidelis alterius legis , conscientia prava. Vel instituebatur à Christo hac auctoritas Prælatis principibus Ecclesie Matth. 16. Amen dico tibi (dixit Petro) quodcumque ligueris super terram , erit , &c. Vnde hæc clavis non est collata in ordinatione Sacerdotij , quia est potestas publicè reconciliandi aliquem exclusum , & præcism ab Ecclesia propter peccatum publicum , ad communionem fidelium , si peniteat , & hoc per penam publicam ordinantem , & excludendi , vel excommunicandi aliquem , si permaneat pertinaciter in peccato , & delicto publico , quod commisit. Vnde hæc clavis non est illa , quæ coaffertur in ordinatione Sacerdotij , quia iudex in isto foro potest esse commissariæ laicus non ordinatus , vel simpliciter Clericus , vel Archidiaconus , cui committit potest auctoritas super Capitulum , vel Collegium , vel alias personas excludendi , vel excommunicandi eos , à communione fidelium , & exclusos reuocandi. Hæc tamen potestas & clavis , vel auctoritas in foro publico præsupponit in principali committente huiusmodi potestatem , vt in primo Hierarcha Ecclesie clauem ordinis sacerdotalis.*

20. Sed potestne quilibet excommunicare , vel excludere aliquem à communione omnium fidelium ? Dico quod non , nisi hoc fiat auctoritate eius , cui omnes subsint. Nam hæc excommunicatione est prohibitus negativa , excludens communionem eius cum omni fidei , & è consenso cuiuslibet fidelis ad eum ; igitur auctoritate eius tantum potest hæc exclusio , & prohibitus à communione omnium fidelium fieri , & è consenso , cui omnes fideles sunt subditi in se , vel in suo Vicario , cui hoc commiserit : talis est unus in Ecclesia tantum , vt primus Hierarcha ; igitur sibi tantum ex iure competit talis auctoritas , & non aliis inferioribus prælati , nisi eis committatur , & tunc est excommunicatione vniuersalitatis , conuenientis eis ut ministri , & tunc regula Iuris est intelligenda quod non est concessum , cognoscitur esse prohibitum ; vnde si ille Prælaus tantum habeat tres subditas , vel subditos , vel tres Parochias in Diœcesi

Selus Papa potest fulminare excommunicationem vniuersalem.

Quomodo quod non est concessum dicitur esse prohibitum ;

sua , potest prohibere , & excludere unum illo- rum trium à communione aliorum duorum , vel duarum subditarum ; & subditum vnius Parochia , ne communicet cum aliquo illius , vel aliarum duarum Parochiarum. Et similiter potest prohibere communicationem omnium , qui sunt subditi eius , cum illis duarum , vel cum illo excluso. Non potest tamen prohibere alios non subditos de alienis Diœcesibus , ne communicent cum eis , quoniam illi non tenetur in aliquo ei obedire , quia non est consonum rectæ rationi , quod Diceciani habeant ex iure communi , vel commissione generali auctoritatem excommunicandi aliquos subditos per ordinem ad quoscumque , qui sunt extra suam iurisdictionem , nisi eis hoc specia- liter committatur , ne nimis in aliis glorientur , sicut ipse primus Hierarcha. Si tamen conferatur eis hæc potestas respectu omnium , quod non credo , tunc habent potestate in reuocandi , & reconciliandi istos , qui sunt extra suam iurisdictionem ad communionem fidelium in Ecclesia , & alios excludendi à communione eorum. Sic igitur patet quod hæc clavis est alia ab illa , quæ datur in ordinatione Sacerdotij , & hæc potest committi non ordinato , vel saltem non Sacerdoti , vt Archidiacono , ad iudicandum in foro publico , non priuato : de congruo tamen præsupponit aliam clauem ordinis Sacerdotij in primo Hierarcha , & per consequens relinquitur quod est distincta clavis.

Ad argumenta secundæ quæstionis. Ad pri-
mum , cum dicitur quod Christus solus habet *Ad primum potestatem claudendi , & aperiendi. Dico quod argumentum verum est dupli auctoritate præminentia , principale quia solus ipse habet vniuersalem scientiam , & notitiam omnium bonorum & malorum , & voluntatem inseparabiliter conformem suæ regulæ , & primæ iustitiae. Et id est iudicium eius est vniuersale , & firmum.*

Ad secundum , cum dicitur secundum Augu-
stinum , quod nullus *Ad secundum. nullus nisi columba , vel membra eius.* Dico quod confitentibus conferatur gratia , vel effectus huius potestatis sacerdotalis per clanem absolutionis , ita per non membra columba , sicut per membra columba , ita per malos , sicut per bonos , sed non ad utilitatem conferentium , nisi fiat per membra columba , & ministros innocentes. Potest ta-
Malitia ministrorum in multis effectum Sacramentum ,

mentari ab aliis vt malis , & ad utilitatem suscipientium , quia malitia ministri non impediat effectum Sacramenti conferri suscipientibus ipsum.

Ad tertium dico , quod clavis scientia essen-
tialiter , & formaliter est potestas cognoscendi in causa rei , vel iusti , non sicut habitus scien-
tiae , vel discretio accidentalis , vel habitualis , sicut patuit prius ; sed sicut potestas , vel auctoritas iudicandi , vel sententiandi de eis , est clavis potestatis absoluendi , & non habitus iustitiae , licet de congruo quantum ad usum illarum clauium rectum & iustum , concomitentur pru-
dentia , & iustitia.

Ad aliud , cum dicitur quod in ordine non datnr Sacerdoti subditus , & per consequens *Ad quartum.* nec auctoritas ligandi , vel absoluendi. Dico quod datur sibi potestia , vel potestas remota ligandi , & soluendi , qua potest vi , adhibita sibi materia , quæ potest diuersimodè addi , & subtrahi

subtrahi per susceptionem usus clavium, & illo modo non datur sibi subditus, nisi remota. Si vero potestas clavium sit potestas propinqua ligandi, & absoluendi, tunc est dicendum sicut de potestate conficiendi corpus Christi verum, quod semper habet subditum, & sic includit amotionem impedimentorum omnium, & præsentiam dispositionum convenientium ex parte materiae, ut dictum est tertio articulo.

Ad ultimum. Ad ultimum patet in quinto articulo quod Archidiaconus non potest ut clavis absolutio-
Non ordinatis Sacerdotalis in priuato interiori, excom-
municando suos subditos à communicatione
bore potest
clavem fori
extirpaci.

fidelium omnium, sed tantum utitur clavis exterius iurisdictionis ordinarij, vel commissarij, qua sic arcit suos inferiores per sententiam definitiū publicam à communione cum illo, quem excludit, & illius cum illis.

S C H O L I V M VI.

Relata sententia Magistri, probat primò claves tollere culpam, & pœnam aeternam. Vide ad hoc alias rationes d. 14. q. 4. tunc autem tollumus hec, quando dispositio proxima non est sufficiens, ut iustificet. Secundo, probat ratificari iudicium Sacerdotis, in imponenda satisfactione, esto non sit ad induisibile, conforme iudicio Dei, quoad quantitatem pœna remittende. Et probationes sunt clarissime. Vide eum in Oxon. hic a n. 23.

23.

*Opinio Magistri sententia
clavem tollere canit pœnam tempora-*

Ad primam questionem dicitur, quod potestas clavium non se extendit ad dimissionem, vel deletionem culpæ, nec remissionem pœnae aeternæ, quia illa solùm sunt à Deo quantum ad negatiuum: quantum verò ad affirmatiuum dicitur quod potestas clavium tantum extendit se ad pœnam temporalem infligendam, vel dimittendam: Deus autem remittit culpam, & commutat pœnam aeternam vi clavium in temporalem iuncto gradu, ultra quem si procedat, clavis errat, & nihil facit, quia clavis non habet effectum respectu dimissionis pœnae temporalis quando errat: errat autem quando remittiit ultra illum gradum certum. Exemplum, pœna temporalis debita huic pro peccatis, sit decem graduum; huius totalis pœna potest Sacerdos virtute clavium non errantium tantum remittere duos gradus; si plus remittiit vi clavium, errant claves. Potest etiam virtute meritorum bonorum in Ecclesia, quæ sunt thesauri Ecclesiæ, remittere alios duos gradus pœnae, & remanent sex sibi infligendi pro peccato, & quatuor remissi, ita quod si ultra illos quatuor aliquid addat, nihil facit, sed errant claves eius.

Sed istud non intelligo, primum non; quia non tantum habent illæ claves virtutem, & primo quo ad efficiaciam respectu pœnae temporalis, sed primum.

Claues habent virtutem remittendi tam pœnam temporalem, & tam virtute Sacramenti talis remittatur aliæ pœnam, quæ modo culpa vbi dictum est quod sic, aliter non est. Sacramentum nouæ legis ordinatum ad iustificationem peccatoris, sed innocentis.

Refutatur *Secundus.* Item, si peccatum confitens esset deletum à Deo ante absolutionem Sacerdotis, & pro-

paltungem eius, mentiretur confitens, dicendo se esse in peccato illo, & illo, quia tunc non haberet peccatum, quod sibi imputaretur à Deo, ergo existens in peccato mortali recipiens Sacramentum absolutionis sacerdotalis, prout deceat, recipit absolutionem, & remissionem culpæ, quia hoc Sacramentum per se ad hoc ordinatur, ut peccator fiat iustus; si autem aliquis innocens offendat se Sacerdoti properter præceptum Ecclesie habens gratiam tionem pecuniam recipiat hoc Sacramentum per ab-
*Sacramentum
paenitentia or-
dinatur per se
ad iustifica-
tionem pec-
antequam recipiat hoc Sacramentum per ab-
solutionem, per ipsam absolutionem recipie-
ret maiorem gratiam, & augebitur præhabita,
sicut baptizato Baptismo flaminis; si postea recipiat Baptismum fluminis, augetur gratia præhabita, & si nullam præhabuit virtute Sa-
cramenti suscepti cōfertur gratia prima, quam si post per peccatum demeritorie amittat, po-
test per Sacramentum paenitentia, & sacerdo-
talis absolutionis, eam recuperare, quia ista absolutioni sacerdotalis est dispositio, & instru-
mentum efficax ad gratiam conferendam, & *Sacerdos sol-*
quasi necessitas quædam proxima de congruo:
lit pœna ater-
& ita remittens culpam, licet Deus ut agens *nam, & cul-*
principale vtrumque effectum faciat, & remit-
bit culpam, & conferat gratiam, non sic autem tantum.
remittebat culpam Sacerdos veteris legis, ut ibidem apparet.*

Ex isto apparet quomodo illa clavis est instrumentum absolutionis, & remissionis peccati. Aliquod enim est instrumentum, quod attingit per se effectum principalis agentis,

ut sigillum in impressione eius in cera, quam intendit agens principale. Alio modo dicitur *Quomodo
instrumentum forma quædam, quæ est disposi-*
torio necessaria & proxima ad inductionem ef-
fectus principalis agentis, sicut calefactio di-
citur prima, & immediata dispositio ad for-
matum ignis generandi ex aliquo igne. Illo mo-
do secundo potestas clavium, & character sa-
cerdotalis est quædam forma, ad cuius actum,
& absolutionem sacerdotalem immediate, &
in ultimo instanti illius absolutionis, sequi-
tur necessariò remissio culpæ, & collatio gra-
tiae tanquam effectus principalis agentis. Et
ideò, ut dixi, non est simile de potestate Sacer-
dotum legalium, quantum ad lepram mundan-
ter potestates Sacerdotum ve-
rum, quia ad actum illorum non sequebatur legi.
mundatio lepræ, sed præcedebat actum illo-
rum, quia tantum ostendebant mutationem
priùs fastam à Deo alicuius lepræ, & nullo modo mundabant. Sacerdotes autem nouæ legis in absoluendo aliquem à peccatis, non ostendunt mutationem, & remissionem culpæ
priùs habitam, nec infusionem gratiae, quia tunc non absolverent aliquem à peccatis, sed per ipsam absolutionem ostendunt ipsum esse de proximo summè dispositum ad effectum huius, ut scilicet remittatur ei culpa, & donec-
tur gratia.

Quantum ad secundum de pœna tempora-
li, Dico quod clavis non errat, si non seruat il-
lud indiuisibile in remittendo pœnam ali-
quam, quod supponit; quia ultra, vel citra illam pœnam potest augeri, vel minui, secun-
dum arbitrium Sacerdotis; sed tantum tunc errat prima clavis, quæ est potestas cognoscendi vitam peccatoris, quando non secun-
dum debitam discretionem inquirit in illa causa,

26.

Tertio reuel-
*tur quantum
ad secundum.*

*Prima clavis:
scendi vitam peccatoris, quando non secun-
dum errat?*

causa, vt si non inquirat de peccatis, sed de aliis truffis impertinentibus ad forum, vt si habeat decem boves, vel ollas in domo, vel aliquid huiusmodi, quia ex ista clavi tantum habet ius inquirendi de peccatis, & circumstantiis alleuiantibus, & aggrauantibus actum peccati.

27. Errat autem secunda clavis, id est, auctoritas iudicandi iuste, quando non conformiter sententiarum allegatis, & discussis per primam clavem. Esto igitur quod ille sit obligatus ad pœnam determinatam decem graduum pro peccatis ex grauitate culpæ. Dico quod Sacerdos virtute clavium potest eum ligare ad pœnam temporalem maiorem, vel minorem pœnam decem graduum, & iterum virtute clavium potest ei remittere illius totius pœnae maioris, vel minoris sibi iniunctæ duas partes, & virtute meritorum Ecclesiæ alias duas partes.

Ratificatur iudicium Sacerdotis, et si non sit puniæ qualiter eodæ forme iudicio Dei. Alioquin oportet quilibet absoluente scire istam pœnam in indiuisibili existentem, quam debet pœnitens, & confessus soluere pro peccatis: sed ad hoc Sacerdotem deuenire per propriam industriam, vel proprium arbitrium, est impossibile; igitur si ad perueniat, hoc est per reuelationem specialem, & ita dabitur nouum miraculum in omni absolutione: vel à casu, & tunc non ratificabitur iudicium suum, quia non est humanum, nec est ex propria diligentia, quorum utrumque est impossibile.

Confirmatio. Et confirmatur, quia nulli committitur arbitrium super aliquo iudicando, cuius arbitrium non ratificatur, si arbitrans adhibeat debitam diligentiam ad sciendum causam, & iustum pœnam reformantem illam, quantum potest; sed si pro peccato quolibet oportet imponere determinatam, & præciam pœnam sibi indiuisibiliter determinatam, & non posset Sacerdos citra, vel ultra addere, vel minuire, cum ipse nesciat ad vnguem sic eam taxare, imponendo, vel remittendo eam; sequitur vel quod nihil faciat, vel à casu aliquid faciat, quod est impossibile.

28. Item, si nulli est commissa auctoritas arbitrandi de aliis, quod versaretur inter partes, nisi præcisè arbitratetur secundum iustitiam, & voluntatem vnius partis, & hoc si voluntas superioris sit sibi ignota de sententiâ inferenda, & pena determinata remittenda, vel infligenda, sic eum in illo foro secreto, in quo Sacerdos constituitur à Deo iudex inferior, & arbiter, sunt partes Deus, & peccator, & non constat Sacerdoti de voluntate Dei, quantum ad pœnam indiuisibilem infligendam, vel remittendam; nullus Sacerdos posset in illo foro sententiare, sed solus Deus, quod est falsum.

Resolutio Doctorum. Ideo dico quod sicut in iustitia commutativa est medium rationis habens magnam latitudinem, infra quam possunt esse variæ commutationes iusta, in quibus non attenditur medium indiuisibile; sicut in aliis contractibus, & vniuersaliter in omnibus, ubi medium rei est indiuisibile nobis notum, sicut in numeris, & grano, & mutationibus talium, in talibus semper est attendenda æqualitas omnimoda, vt reddatur æquivalens in numero, pondere, & mensura, substantia, quantitate & qualitate pro æquivalenti, sine omni fraude,

quia in illis medium rei indiuisibile est nobis notum, ita in proposito iustitia punitiva Sacerdotis, quia iuste commutat, & infligit pœnam pro culpa auctoritate clavium, habet medium secundum rectam rationem habens ^{Iustitia ba-} quandam latitudinem in se, quod potest scire ^{bet medium} per Scripturam, & leges Dei traditas in Scriptura, esse non medium indiuisibile, quia tale medium solùm est notum Deo, & anima Christi, omnia cognoscens in Verbo, & nullo modo nobis.

Et ideò si illa clavis minus, vel magis imponat alicui de pœna, quā sit illa existentia in indiuisibili, nota soli Deo, non errat, dummodo non excedat latitudinem iustitiae, & pœnitentia cognita per Scripturam in puniendo, vel remittendo aliquam pœnam. Imò ille soluens talem pœnam sibi imponit Sacerdote, et si non sit tanta, quanta debet ei secundum scriptam iustitiam infligi, soluit totam pœnam debitam peccato, ita quod nunquam plus patietur pro illo in purgatorio: si tamen Sacerdos imponit secundum rectam rationem, & diligentiam debitam, quam debuit habere, vel cognoscere ex Scriptura; &

^{Quonodo}

Sacerdos non

errat in ferio

^{do sententiæ}

aliás, peccator tenet pœnitentiam sibi imponit à Sacerdote implere, & sic potest iustum punire citra indiuisibile sibi debitum, ita & ultra, dummodo non excedat medium recta rationis. Vnde si confessus habeat signa contritionis exteriori, & verè doleat interiori de peccato, & non ponat obicem vt hypocrita, qui conteritur exteriori, & non interiori, sed actu peccat per superbiam, & simulationem falsam, dico quod verè absolvitur coram Deo, & tunc non errat clavis. Si autem sit hypocrita, & ponat obicem interiori per simulationem, & exteriori per signa bona conteratur coram Sacerdote, non absolvitur, nec errat clavis, sed confitens, qui addit peccatum peccato, & non est materia debita ad suscipiendum Sacramenti effectum.

^{Quonodo}

clavis impo-

nendo pœni-

tentia errare

dicitur.

S C H O L I V M VII.

Ait nolentem acceptare pœnitentiam aqualem non esse repellendum ab absolutione; quia non videtur in hoc peccare mortaliter. Idem habet d. 13. q. 1. a. 3. & d. 17. num. 22. Ratio est, quia videatur posse eligere, vel pœnam his soluere, vel in purgatorio. Hoc ex quadam commiseratione tenet Doctor, ne talis pœnitens desperet.

Sed habetne Sacerdos auctoritatem ligandi subditum pœna temporali? Dico quod ^{An tenetur} si subditus submittat se arbitrio Sacerdotis, peccator accidit non tantum ad recipiendum absolutionem sacerdotalem de peccatis, sed etiam ad pœnam, tunc dico quod subditus tenetur eam facere, etiamsi excedat pœnam debitam pro culpa, dummodo sit intra medium rectæ rationis cognitæ per Scripturam. Si autem subditus se submittat arbitrio Sacerdotis quantum ad absolutionem sacerdotalem tantum, non ponens obicem, sed contritus de peccatis, & non se submittat ei quantum ad pœnam ei infligendam pro peccatis, quia non potest tam pœnam explorare, ieunare, vigilare, & huiusmodi, quia talis prælegit immediatè se submittere Deo, & pœnæ Purgatorijs; Dico quod Sacerdos potest

^{30.}
peccator acci-
dere pœnitentia à Sa-
cerdote.

potest, & debet talem absoluere, licet non habeat auctoritatem ei pœnam imponere, quia alius quantum ad pœnam non vult esse eius subditus, sed tantum Dei, nec potest, nec debet eum cogere ad recipiendum talem pœnam.

An negans nisi per pulchras, & mites inductiones, dicentes accipere pœnam pro eo quod dimittat duditiam voluntatis suæ, nesciemus sit & accipiat huiusmodi pœnam pro peccatis suis, quia aliter necesse est eum soluere incomparabiliter duriorē post mortem in Purgatorio, ubi exigetur ab eo sine misericordia secundum rigorem scriptæ iustitiae commutauæ. Et si nolit aliquo modo acquiescere, non propter hoc est damnandus, vel non absoluendus, quia alia vult voluntariè satisfacere per pœnam duriorem, sed non modò, & non contemnit, vel negat omnem satisfactionem pro peccato voluntariè, sed modò se obligat ad pœnam futuram soluendam, & non præsentem. Si enim Sacerdos daret sibi pœnitentiam, & ipse licet inuitè reciperet eam, teneretur implere eam, & idèo imponendo ei violenter aliquam pœnam grauem, quam nō posset sine magno tædio sustinere, datur ei occasio peccandi mortaliter, scilicet non seruandi eam, & tales pœnae non essent medicinae curatiæ, sed mortiferæ, quod est contra naturam pœnitentia, & satisfactionis sacramentalis. Vnde talibus habentibus duras, & malas, & indisciplinabiles voluntates, propter desperationem caudam in eis iniungendæ essent leues pœnitentia, in principio, & deinde duriores, vel nullæ in præsenti, sed in futuro in Purgatorio soluendæ.

31. *Ad primum principale.* Ad primum argumentum illius quæstionis, cùm queritur, an potestas clavium sit ad pœnam infligendam, vel remittendam? Dico quod ad utrumque se extendit: & quod per frequentes absolutiones potest multum de pena æterna debita remittere, & non totam in una absolutione, quia tunc transiret medium rectæ rationis, & totalem latitudinem modij iustæ pœnitentia. Vnde distinguendum est de quanto secundum quantitatem & proportionem.

Ad aliam partem illius argumenti, cùm arguitur, quod tunc teneretur obedire erranti, & indiscretas pœnitentias imponenti: Dico quod ubi manifestum est quod clavis errat imponendo alicui pœnam immoderata, & indiscretam, posset ille, cui talis pœnitentia imponitur, adire alium iudicem discretiorem, & eius potestari se submittere, & pœnam ab eo discreta taxatam facete, nihil explicando de illa, quam alius sibi imposuit.

Quando clavis erat, non tenetur reus obediens. *Ad secundum.* Ad secundum de Ioan. 20. Quorum remissionis, &c. Dico quod Sacerdos habet auctoritatem plenam ligandi subditum, & soluendi ipsum à culpa, sicut patet ex dictis priùs.

32. *Ad primam rationem in oppositum.* Ad primum in oppositum, cùm dicitur quod remissio culpæ, & pœna æternæ est tantum à Deo, verum est principaliter, non tam ministerialiter: clavis autem tantum se extendit ad pœnam temporalem, in quam commutauit pœnam æternam peccato debitam, & dat gratiam, sicut dispositio immedietate necessitans ad eam. Si autem non inuenit culpam clavis absolutionis, tunc auget gratiam priùs habitam, & meritum conscientis.

Ad secundum. Ad aliud de Augustino super illud Psalm.

Dixi, confitebor aduersum me, dico sicut dictum est. Nam simile est de Baptismo, & Pœnitentia quantum ad remissionem culpæ & infusio-
nem gratiæ. Baptismus enim fluminis auger-
tus & Ba-
ptismus al-
meritum & gratiam baptizati Baptismo fla-
minis. In quo autem non inuenit gratiam, si aliquando se-
suscipliens non sit fidelis, confert eam. Eo-
dem modo dicendum est de Pœnitentia, quæ
est secunda tabula post naufragium, quod quando inuenit gratiam, auger eam, quando non, confert eam:

DISTINCTIO XX.

De sera pœnitentia.

QVÆSTIO VNICA.

Vtrum pœnitentia in extremis valeat ad salutem?

Alef. 4 p. q. 157 m. 2. & q. 70. num. 2. & 3. D. Thom. hic art. 1. q. 1. & 3. p. q. 86. art. 1. Richard. art. 1. q. 1. Sotus d. 15. q. 1. art. 2. & 2. de natura & gratia c. 8. Veg. l. 13. c. 11 & 13.

 I. R. C. A Distinctionem vigesimam, I.
de pœnitentia serotina, & con-
fessione in extremis, quæto,
Vtrum talis pœnitentia valeat ad
salutem? Quod non. Augustinus, Aug. l. 50.
& ponitur in littera. Si quis possum, in ultro
ma necessitate, voluerit pœnitentiam accipere,
facio vobis quod negare illi non debemus quod
petit, sed non presumimus quod bene hinc
exit.

Idem, de vera & falsa pœnitentia, Pericu-
losissimum est, & interitui vicinum, ad mortem Aug.
pertrahere pœnitentia remedium; & ponuntur hæc,
& multæ auctoritates in litera, è quibus omni-
bus arguitur sic: Quicumque ex certa scientia exponit se periculo damnationis æternæ,
& interitui salutis suæ, peccat mortaliter in sic
exponendo se; si fed talis qui expectat usque ad
extremum vita suæ suscipere Sacramentum
pœnitentia, & confiteri de peccatis, exponit
se periculo, quia dicit Augustinus in sermone Aug.
de Innocentibus: Hac animaduersione concutitur
peccator, ut dum moriens oblinisciatur fini, qui dum
viueret oblitus est Dei. Igitur.

Item, Augustinus super illud Ecclesiast. 17. Tertium.
Viuis & sanus confiteberis; Age pœnitentiath-
dum es sanus; si tantum sic agis, dico quod securus
es, quia pœnitentiam egisti eo tempore, quo peccare
posuisti. Si enim vis facere pœnitentiam quando
peccare non potes, ipsa te peccata dimiserunt, non
in illa. Pœnitentia autem non est meritoria, nisi
sit voluntaria, & voluntariè peccata dimittat.

Item, illud non est ordinandum pro lege ab Quartum.
aliquo legislatore, quod est occasio transgre-
diendi legem; sed pœnitentiam finalem in ex-
tremis esse salubrem ad salutem, est occasio
transgrediendi legem Dei, quia est occasio
peccandi, & permanendi in peccato usque ad
extremum vitæ. Igitur.

Item, nulli de lege communii dimittitur pec- Quintum.
catum, nisi per aliquam pœnam temporalem
reforman

reformantem peccatum, & ordinantem illud per poenitentiam sibi impositam, & expletam, quia poena æterna commutatur in temporalē; sed poenitenti, & confitenti in extremis non potest aliqua talis poena imponi, quia non amplius est viator, vt possit eam implere; igitur non potest condigne poenitente.

Solutioni cc. curritur. Si dicas quid potest ei imponi poena Purgatorij pro condigna, & ibi implebit eam.

Contrà, sicut in gratia morientes statim sunt in termino, & saluabuntur, sic moriens in peccato mortali statim damnatur, & descendit in infernum: *In inferno autem nulla est redemptio peccati mortalis per quamcunque poenam.* igitur.

Ratio ad opp. Contrà, Augustinus de vera & falsa poenit. cap. 17. & ponitur in litera. *Poenitentia est in extremo biau vite adueniret, sanat, & liberat. multum seruauit latronis poenitentia, sed non fuit sera indulgentia, quia dicit Dominus per Prophetam, quacumque hora ingemuerit peccator, vita viuet, & non morietur, quia non vult Deus mortem peccatoris, sed ut convertatur & viuat.*

Ezech. 18. & 23.

S C H O L I V M.

Primum dictum. Si habetur vera poenitentia in extremis, quod possibile est, valet. *Ita communis, & videoberi est Laternen, cap. firmiter. & Trid. sef 6. cap. 4. Secundum,* difficillimum est ex parte hominis, habere veram poenitentiam in extremis: *pro quo adducit quatuor rationes verè tremendas.* Tertium, rarissimum est Deum dare gratiam iustificantem in extremis, quia regulariter sine dispositione non dat, & rarissimum est tunc ponī veram dispositionem poenitentiae, eo usque dilata. Quartum, Monendi omnes ne expectent poenitentie in extremis, & si in extremis sint, consolandi, & animandi sunt, ne desperent.

AD quæstionem illam dico, quid hic sunt duas veritates certae ex Scriptura, scilicet quid in extremis possibilis est vera poenitentia habere ab aliquo, & quandoque est fructuosa. Aliud verum est, quid in extremis difficilius est habere veram poenitentiam, quam alias, quia homines tunc rarissime eam suscipiunt, quia Deus tardus, & in minori parte infudit gratiam tunc temporis. & de istis duabus est tota ista distinctio.

3. *Probatur pri-*
mmum. Magistrum in litera. Deus enim potest iustificare peccatorem dando ei gratiam, & remittendo culpam cum Sacramento Poenitentiae, vel cum contritione habita per se in extremis quantum est ex parte eius, per poenitentiae virtutem, quæ potest sufficere ad salutem sine confessione, vt patuit prius, quia potest contritionem, & priuam gratiam cui, & quando voluerit, sine susceptione Sacramenti infundere, & tunc poenitentia, & displicientia de peccatis esset utilis, & fructuosa, licet sit sera.

4. *Probatur se-*
vnam, vel alteram poenitentiam habere, & ra-
cundum pri-
mò. *Quando dici-*
tur aliquis in
extremis, hoc accidit hominibus, quantum est ex parte eorum. Tunc enim dicitur aliquis esse in extremis, non quando habet tertianam, vel aliquam febrem lentam, vel leuem, de quibus

est probabilis spes conualefcientia futura, sed quando imminet sibi mors, vel periculum mortis ex infinitate, vel timore, vel si vulneraretur ad mortem, vel si haberet aliquam infinitatem, de qua similiter non posset euadere. Similiter si statim subiiceretur, vel haberet gladium super caput suum ut interficeretur. In his casibus difficile est habere poenitentiam veram. Ita enim appetitus sensitivus, & omnes sensus, & membra sunt occupata vehementibus passionibus dolorum, & timorum, quid omnino impediunt intellectum & voluntatem *Vsum rationis agere, & velle secundum rectam rationem: & timor & dolor impediunt.* propter naturalem ordinem potentiarum illarum ad alias non sinunt illa passiones vehementes penitus intellectum & voluntatem occupari in aliis quam in ipsis. Patet de multis Martyribus, qui ita graues poenas, & passiones sustinuerunt propter Deum, quia natura sua auerterunt eos omnino ab usu rationis, & mortui sunt in vehementia eaurum; & per consequens intellectus, & voluntas hominis sic gravata in nullo naturaliter occupantur, nisi in passionibus illis existentibus in parte sensitiva. Patet, quia delectatio intellectus, & voluntatis naturaliter est maxima de maximo delectabili parti sensitiva. Et idem difficillimum est habere tunc contritionem, & displicientiam de peccato, in quantum offensum Dei; quia talis displicientia, & detestatio peccati necessariò requirit liberum usum intellectus, & voluntatis, quem tunc non adeo facile potest habere peccator, imò potest infinitas esse tanta, vel tantus timor etiam, quid statim moriatur, antequam eueniat quod timetur. Si autem non impedian totaliter usum rationis, & voluntatis, temporales poenae, nec per consequens contritionem, & displicientiam debitam pro peccato; sunt tamen ita imperfeci actus eaurum, spæcia, quid non sufficiunt ad veram poenitentiam.

5. *Alia ratio*
quare paeni-
tentia in ex-
tremis sit su-
perata. Præterea, displicientia, & detestatio peccati, *Poenitentia* que est essentialiter poena interior, ad hoc *dificillime po-*
teſt effe bend quid sit debita, & meritoria; & per consequens *circumſtātio-*
nata in ex-
stancia finis, vt scilicet idoleat, quia pec. lata. sufficiens ad salutem, oportet quid determinata in extenuatur certis circumstantiis, & maximè circumstans di-
stancia finis, vt scilicet idoleat, quia pec. lata. catum suum est offensum Dei, & diuisum ad amore eius, propter quem amorem Dei recuperandum punit in se peccatum per talem displicientiam, quod fuit contra illum, & non idem doleat, quid timeret poenam aeternam, & iudicium extreamum. Sed tunc difficillimum est sibi habere talen displicientiam, vel poenitentiam, & dolorem interiorum propter amorem Dei, quia tantum tunc sollicitatur de poenam, quas habet, & quas timeret ex iusto Dei iudicio infligendas, quid non possit perfectius poenitentia; igitur, &c. Hanc & priorem rationem tangit Augustinus in litera. *Iudicem enim simor sine a-*
non timere, sed Indicem diligere oportet, quia sine more deca-
charitate & dilectione nemo potest saluus esse. *An dolor, vel*
peccata.

6. Præterea tercia difficultas, quare talis non potest fructuose poenitentie, est ex causa, ex qua innascitur timor, & dolor eius de peccato, quia ex inorte & poena æterna simpliciter nolitas quæ causa est inuoluntaria, & contrarium eius magis voluntarium. Patet de propria mercede in mare propter timorem submersioñis, quam si non timeret, non propriiceret merces in mare, quia retinere merces simpliciter sibi esset

est voluntarium, scilicet aliás, quando non timeret, & modò eas deferere est inuoluntarium simpliciter secundum sc̄, sed aliunde fit necessarium, vt scilicet euadat mortem, quia vniuersaliter per habitum timoris vhemener inclinatur voluntas ad oppositum eius quod timetur secundum electionem intrinsecam, & operationem extrinsecam; sed Deus non facilè admittit, neque gratauer acceptat minus oblatum seruilitate, & non ex mera, & libera elec̄tione. Igitur, &c.

7. *Huius addo, quod si aliquis deberet de congruo se disponere ad pœnitentiam formatam; & acceptam Deo in ianuis mortis, quod oportet eum habere maiorem displicentiam de peccato, & intensiorem motum voluntatis in Deum, quām alius sanus, quia actus eius non potest esse ita liber, & voluntarius sicut sani, cūm necessariō timeat mortem, & pœnam æternam; igitur in illo requiritur maior displicentia quām in sano, quod non contingit communiter.*

Satisfacti ob- ualior contri- tio requiriens in informo, quā in fano. *Et si obiciis de latrone, quod pœnitentia eius fuit fera, & non libera, & tamen fructuosa; Dico quod hoc fuit ex indulgentia, & priuilegio speciali, & quasi miraculosè factum à Deo; quia prater communem cursum, & dispositionem. In hominibus autem illa, quā raro sunt perfecta, sunt, & præter communem cursum, & tantum aliquando concessa, non sunt habenda in consequentiam, & consuetudinem communem, quia exponens se illi periculo, peccat mortaliter.*

Duo corolla- ria. *Ex dictis sequuntur duo brevia corollaria. Primum, quod cōsulendus est quilibet, vt pœnitentiat, & doleat de peccatis antequam veniat in talēm dolorem, vel periculum. Secundum, quod si aliquis in extremitate, & in fine vitæ tantum pœnitentiat, quod nouo desperet.*

8. *Ad primum argumentum principale, cūm Ad arg. pri- dicit Augustinus, non presumimus, &c. Responsum principale, deo quod præsumptio est de tali, quod non saluator, quia præsumptio est quod non sufficienter pœnitentiat, propter multa retrahentia, quā prius dixi. Tum, quia si daretur ei gratia, non posset benè vti ea, sicut prius. Tum, quia rara. Non tamen dicit Augustinus quod saluator absoluē, neque quod damnabitur, quia tanta gratia potest ei dari, quod potest meritorie, & sufficienter pœnitentiat, vt quod magis doleat, quia offendit Deum, quām quod iret in infernum.*

Ad secundum. *Ad aliud, cūm dicitur, qui exponit se periculo contrario saluti sua, peccat mortaliter; Dico, qui ex certa scientia statuit in corde suo non velle pœnitentiat de adulterio commisso, vel quocumque alio peccato mortali, vt que in finem vitæ sua, peccat nouo peccato mortali, quia exponit se periculo contrario saluti sua, quia neficit an tunc habebit pœnitentiam tremulit, de eis, an non; & verisimiliter potest cogitare quod non, quia non est dignus vt Deus tunc faciat nouum miraculum pro eo, dando sibi gratiam, quia Deus peccatores non audit, vt dicitur Joan. 9. Quotiescumque enim cum plena deliberatione proponit non dimittere peccatum vtque ad tale tempus extremum, tories se exponit periculo, & peccato etiam nouo, manens sub antiquo.*

Ad tertium. *Ad aliud, cūm dicit Augustinus. Ipse non*

dimitrit tunc peccatum, sed è conuerso, nec etiam pœnitentia est fructuosa. Dico quod quamdiu homo est compos sui, existens viator, & habet vsum liberi arbitrij. tamdiu potest peccare peccato interiori in illicitis complacendo, & delectando in eis, etiam ista peccata interiora nunquam dimittunt te, nisi tu dimittas ea per detestationem, & nolitionem eorum. Augustinus autem intelligit de peccatis *Aug. loquitur* extrinsecis, vt luxuria, ira, & huiusmodi, in *de peccatis exterioribus.* quibus non potest se tunc propter debilitatem interioriæ potentia occupare, & ita dimittunt cum quodammodo, quia præsumptio est quod tunc sicut aliás, si posset se in illis occuparet; ipse tamen secundum veritatem dimittit ea, si sibi displiceant, dolendo ea unquam ab eo fuisse perpetrata; nec etiam modò hoc faceret, si posset, sed exequieretur in se iustitiam punitiā pro eis, si dateatur ei spatium ulterius ad viuendum, & sic haberet veram pœnitentia virtutem, genitam in eo ex talibus examinationibus multis pundi.

9. *Ad aliud de occasione peccati, dico quod occasio peccandi data à lege non debet statui à legislatore iusto, quia tunc statim sequeretur quod lex iniusta esset, & mala, sed quod occasio peccandi accepta à lege, non data, ex malitia abutentis ea, benè potest statui, nec debet propter malos, & abutentes ea prætermitti, maximè si inde proueniat maius bonum, quām sit malum, quod occasione eius committitur. Pœnitentia autem extrema ex hoc quod est salubris, & utilis ad salutem alicui, non dat occasiōne peccandi, vtque ad illud tempus, sed magis benè faciendi, quia in extremis communiter non habetur pœnitentia vera, & idēd dat*

Quonodo pœnitentia sa- ratina est salutifera, nec dat occasio- nem peccandi.

occasiōne prius benè faciendi, & cessandi; si tamen tunc habetur, fructuosa est, & bona, quia prouider periculo damnationis illorum, qui sunt in extremis, & in hoc appetat misericordia Dei maxima, & bonitas ad electos suos, quia nunquam eos relinquit sine aliquo remedio ad salutem. Prouenit etiam ex ea maius bonum, quando habetur iustificatio peccatoris, quām sit totum malum occasione eius. Si enim, quia est occasio peccandi accepta, non esset ordinanda, nec statuenda in aliqua Congregatione, sequeretur quod pœnitentia absolute non deberet statui ab aliquo, quia quantumcunque homo cadat à prima gratia, & in peccata defluat, semper valet sibi pœnitentia ad salutem, si convertatur per eam. Sed, per te, semel absolutus à peccatis, & postea recidiuās, nunquam deberet iterum absoluī, quod nihil est.

Ad aliud, cūm dicitur quod nulli dimittitur *Ad quintū.* **peccatum, nisi imposta ei pœnitentia téporali;** dico quod verum est de hīc, vel aliās, & alibi persoluenda, & non existenti in extremo, qui non potest facere aliquam pœnitentiam tem- *Non est im- portalem, quia statim moritur, sed debet dici ei nenda pœni-* *tentia in ex- tremis confi- tenti.*

peccatum deberes gratanter, & voluntatiè face- re pro peccatis tuis, si viueres; sed ex quo non poteris hīc satisfacere, satisfacies in Purga- torio, & non paueas in aliquo, quia Deus misericors est. talia consolatoria debent eidici, ne desperet.

Ad ultimum, dico quod non est simile in *Ad ult.* vtroque, quia moriens in peccato, nihil habet retarda

retardatium eius, quin statim sit in Inferno: sed sic poenitens non statim est in celo, quia poena condigna peccato nondum soluta retardat eum à gloria, quoque totaliter persoluatur.

DISTINCTIO XXI.

De statu post mortem.

QUESTIO I.

Vtrum post hanc vitam possit aliquod peccatum remitti?

Alephis q.12.4.m.9. D.Thom. 1.2.q.87. a.5. & 3.p.9.87.
art.vls. & hic q.1.a.1.D.Bonav.1.q.1. & 2.d.42.a.2. Richard.4.s.3.Suarez tom.4 d.11.f.2.

I. Arg. primum negatum.

IREA Distinctionem 21. quaro,
Vtrum post hanc vitam possit aliquod peccatum remitti?

Quod non, quia nullus iustus potest post hanc vitam peccare, quia est tunc in terminos; ergo nec malus resurget à peccato. Consequentia patet, quia ratione posset ille pro peccato suo satisfacere, posset alius meteri, quod est falsum.

Secundum.

Item, post hanc vitam non potest aliquod peccatum mortale remitti; igitur nec veniale. Consequentia patet, quia sunt eiusdem rationis, quia virtusque est malum, & peccatum, & non differunt nisi secundum magis & minus.

Tertium:
Damal.

Item, Damascenus lib.2. cap.4. Quod est in Angelis casus, est in hominibus mors: sed casus est irreversibilis Angelis; ergo & peccatum hominis post mortem.

Quartum.

Item, per minimam poenam aliquod peccatum dimittitur, ut per aspercionem aquae benedictæ, vel huiusmodi, si voluntatis sit; igitur per maximam poenam, vel totalem, si sit voluntaria, possunt omnia peccata dimitti: talis autem poena est mors, si voluntariè sit assumpta, & patitur; igitur post mortem nullum aliud peccatum remittetur per aliquam aliam poenam.

Occurrunt
responsioni.

Si dicas, quod mors est inflicta poena pro peccato originali, & idem non potest satisfacere pro aliquo peccato actuali. Contrà, in Baptismo dimissum est omne peccatum non tantum actualē, sed etiam originale, quia est remedium principaliter institutum contra illud: igitur in morte patienter, & voluntariè assumpta pro peccatis remittitur omnis culpa.

Ratio ad op-
positum.

Contra. De peccatis in Spiritum sanctum dicitur quod non remittuntur nec in hoc sæculo, nec in futuro; igitur ex hoc potest haberi, quod aliqua peccata remittuntur hic, & aliqua ibi.

SCHOOLMEN.

Sententia Alensis. veniali ex se deberi pœnam eternam; sed per accidens temporalem. D.Thom. & D.Bonav. è contra tenent. Refutatur primo, quia sic simul esset debitum pœna eterna, & gloria eterna. Secundo, debitum pœna eterna excludit debitum visionis Dei. Tertiò, mortale non excederet improporionabiliter veniale. Hic ponit viam, que magis

placeat, nempe in instanti mortis tolli culpæ ve- niales manente obligatione ad pœnam earum; per quod patet, quod distinguit culpam habitualem ab obligatione ad pœnam. De quo sup. d.14.q.1.a.1.

2.

N ista quæstione conclusio est certa, quod peccatum aliquod potest dimitti post mortem, non tantum quantum ad pœnam, quia scilicet pœna illi peccato debita, non fuit hic soluta, sed etiam quantum ad culpam in se. Probatio istius: nullus saluabitur cum aliquo peccato: sed existens cum aliquo peccato ve- quod quæd niali potest dormire, & dormiendo mori; & si- culpa & pœnam tollitur militer potest aliquis venialiter peccare usque ad ultimum instantis, quo anima egreditur à corpore. Constat autem quod sic morienti nunquam fuit dimissum hoc peccatum veniale; igitur vel intraret gloriam sine remissione culpæ talis venialis, vel ibi remittetur ei.

Sed quæ est illa pœna, quæ debetur alicui pro peccato veniali?

Hic dicitur quod peccato veniali secundum *qua pœna* se debetur pœna eterna, quia ita damnatus debetur ve- est perpetuè, & eterniter pro peccato venia- li, sicut pro mortali. Constat enim quod ali- *Opinio prima* qua pœna punietur pro peccato veniali. Si est *Alens.* eterna, habeo propositum, quod sibi secun- dum se corresponeat pœna eterna. Si pœna temporalis, igitur quandoque est tale pecca- tum in Inferno per pœnam temporalem tota- liter remissum, quod est falsum, quia in Inferno nulla est redemptio. Sed quando coniungitur cum gratia & charitate, sicut est in proposito, tunc per accidens debetur sibi pœna tempora- lis, inquantum coniungitur ei, cui respondet lœtitia sempiterna, & ita est ex gratia, & cha- ritate, quæ per se acceptatur, & concomitantem veniale remittitur.

Alia est opinio huic simpliciter opposita, *3.* quæ dicit quod veniali peccato secundum se secunda op- tantum debetur pœna temporalis: & probat, nō D.Thom. quia nullus simul dignus est vita eterna, & *Bonav.* obligatus ad pœnam eternam; sed talis mortis *Refutatio opini- onis Alensis.* in charitate, & cum peccato veniali, pro quo & probato prius non satisfecit, ratione charitatis, & gra- *Opinio prima secun-* da opinionis. *Opinio secunda* in qua decessit, fuit acceptus Deo, & dignus vita eterna & per se ratione peccati venialis debetur ei pœna eterna, quia ratione illius per se remanet obligatus ad pœnam eternam; ergo similiter erit obligatus ad pœnam eternam de iustitia Dei ordinata, & dignus vita eterna de iustitia ordinata, quod est falsum. Probatio *De potentia maioris.* impossibile est quod aliquis simul in *Dei ordinaria* codem instanti posset de potentia Dei ordina- *nō potest sta-* re simul alia- *que esse obli-* gatus ad pœnam peccati mortalis, quia pec- *catum mortale post actum nihil est, nisi nam eternam* quædam obligatio ad pœnam eternam sibi de- *& insitum.* bitam, & si hæc obligatio possit simul stare cum gratia, sequitur quod peccatum possit de po- tentia Dei ordinaria stare cum gratia, & ita posset aliquis simul esse Dei amicus, & inimicus.

Item, nulla pœna potest stare cum beatitu- *4.* dine perfecta, quia beatitudo est status omnium Secunda. bonorum aggregatione perfectus, ubi deest omne Boct. 3. de malum, & adebet omne bonum, secundum Boctiū, & Augustinum. Sed ille ratione gratia, quam Aug. 13. de habuit, est dignus gratia, & gloria beatifica; & Tim. c. 5. ratione peccati obligatus ad pœnam eternam; nullus autem pro illo tempore, pro quo est debitor

Cum beatitudine non potest stare debitum penitentia nec per accidens.

Tertia.

Pena mortalis improprietatis oblitus excedit penitentia.

Quarta.

Carentia & priuatio non recipit magis & minus.

5.

Quomodo remittitur peccatum veniale, quoad penam & culpam, & quomodo mortale.

Solutio
D.Thom ad fundamentum Alenſ.

Ratiōnē.

debitor pœnae æternæ potest habere beatitudinem, nec per se, nec per accidens, & tale debitum ad mortem æternam est peccatum mortale, & peccatum mortale non potest stare cum beatitudine, nisi mors æterna sit cum vita æterna; sicut.

Item, pœna debet esse proportionabiles peccatis; ut maiori peccato corresponeat maior pena; sed peccatum mortale, & veniale sunt improprietatis oblitus, quia infinita peccata venialia non exquarent unum peccatum mortale, sicut nec infinita linea unam substantiam; sicut & pœna sunt improprietatis oblitus, vel deberent esse tales, non tantum intensius, sed etiam extensiū, & verae pœnae sunt finita; sed si pœna utriusque debita esset pœna æterna, iam essent proportionabiles extensiū, quod est absurdum.

Item, essentialis pœna damnatorum non est pœna sensus, sed pœna damni, & carentia visionis, & fruitionis diuinæ, in quibus cōsisteret eorum esentialis beatitudo, si non essent mali, & damnati; sed carentia & priuatio non recipit magis & minus, quia omnis carentia & priuatio ratione, quia tales, sunt simpliciter, & totaliter tales, quia cæctas non plus dicit in oculo, quam in lapide ratione sui, sed tantum ratione subiecti, sicut qui non videt, nihil videt; sicut cum talis carentia debeat peccato veniali, sicut mortali, sicut & æterna damnatio; quia non posset aliquis damnari cum opposita visione Dei, sequitur quod pœna essentialis debita peccato mortali & veniali sit æqualis; sed carentia visionis Dei est essentialis pœna peccati mortali; sicut si hæc infligi debet pro peccato veniali, æqualis pœna essentialis debetur utriusque, quod est impossibile.

Secundum istam viam facile est videre quando remittitur peccatum veniale, quia quantum ad maculam deletur in vita per pœnitentiam, & absolutionem sacramentalē sacerdotis. & remanet pœna temporalis pro illo postea in Purgatorio soluenda. Et eodem modo remittitur peccatum mortale quantum ad vitium, & maculam, in absolutione, & commutatur ei pœna æterna in tempore soluendam in Purgatorio, si hæc cam non soluat; sed dimissio peccato mortali, non propterea deletur habitus vitiosus in eo acquisitus: sicut neç corrupta charitate corrumpitur habitus virtuosus acquisitus, & generatus in eo ex similibus actibus: & ex tali habitu multum est inclinatus ad similes actus actui charitatis, et si non habeat cam. Et similiter est de habitu vitioso, qui generatur ex actibus peccati, quod inclinat ad similes actus, etiam si peccatum non insit, sed simpliciter remittatur, quia non est idem esse peccatum, & iustum; & virtuosum; & vitiosum. In alia autem vita nec dimittitur peccatum mortale quantum ad maculam, neç quantum ad pœnam; non quanrum ad maculam, quia ipsa est essentialiter obligatio ad pœnam æternam, & illa semper manet, & per consequens & pœna: lignum enim ubi cocidit, ibi erit, sive in bonum, sive in malum.

Per hoc potest dici ad argumentum primæ positionis, quod licet peccato veniali inquantum coniungitur cum peccato mortali, debeat pœna æterna, & ita quasi per accidens, quia ratione alterius, quod ex se debet æternaliter puniri, tamen ex ratione sua propria non debetur ei nisi tantum pœna temporalis.

Sed contraria: peccato mortali in non damnato, vt in viatore, non debetur pœna æterna, sed tem-

poralis, quia æterna pœna virtute sacramentalis absolutionis commutatur in temporalem, & pœna temporalis debetur, similiter peccato veniali, sicut pœna illorum sunt proportionabiles, quantum scilicet ad executionem. Similiter pœna æterna correspondens veniali coniuncto ei mortali in damnato aquabitur pœna mortalis peccati, saltem secundum extensionem.

S C H O L I V M I I .

Tenet Doctoř, veniali nec per se, nec per accidens respondere pœnam æternam; quod non per se, probant rationes allata contra Alenſ. quod non per accidens patet, quia Deus non excedit penam per se correspondenter, ob aliquod annexum, cum puniat circa condignum. Finitur ergo in inferno pœna venialis culpe, sicut & pœna pro peccato mortali, sic remissa, vt tenet D. Thom. hic q. 1. art. 1. ad 5. Vide in Oxon. scholium hic ad n. 6. vbi multi ad hoc citantur. an vero culpa venialis tollatur in inferno, necne, in certum est; alijs affirmant, alijs negant.

Respondeo igitur aliter, quod peccato veniali, nec in damnato, vel non damnato, debetur pœna æterna, nec per se, nec per accidens, vel concomitanter, sed tantum pœna temporalis, quod aliquo tempore minori solvetur in Inferno, vel in Purgatorio, vel in hora, vel die. Et cum dicis quod non, quia in inferno nulla est redempcio, vel remissio, verum est quantum ad pœnam peccati mortali, quia peccatum mortale est obligatio ad eam pœnam; sed peccatum veniale vt pœna est ibi deleri, quantum ad pœnam, per solutionem alicuius temporalis pœnitentie, quæ pœnam durabit, nec est inconveniens; nam aliquis absolutus de aliquo peccato mortali, & punitus pro eo aliquatenus in vita sua faciendo pœnitentiam, & satisfactionem sibi iniunctam à Sacerdoti, & post rediuvans in peccatum mortale, & moriens in illo, punietur tantum temporaliter pro peccato, de quo fuit prius absolutus, & contritus, in Inferno complendo totam pœnitentiam sibi iniunctam, quam morte interueniente non potuit hic complere, & non punietur in Inferno pro illo peccato, de quo fuit absolutus, & partim punitus æternaliter, quia non reddit aliqua noua obligatio ad pœnam pro peccatis prius absolutis, & dimissis per satisfactionem pœnitentiam temporalis, quia Deus non punit bis in idipsum. Prius autem erat obligatus tantum ad solutionem pœnae temporalis, igitur ad illam tantum tenetur complendam, etiam in Inferno. Remanet autem obligatus ad pœnam æternam pro illo peccato mortali, in quo decessit, & pro illo æternaliter punietur.

Sed secundum aliam viam op̄ortet dicere quod quando dimittitur peccatum veniale per absolutionem sacramentalē commutatur virtus clavium pœna æterna in temporalem, sicut de peccato mortali, & tunc reatus æternus transit in temporalem, quod tale peccatum remittitur. Sed istud non video esse verum, vt dixi, quia tunc esset æqualis pœna determinata peccato veniali, & peccato mortali.

Præterea, si interrogatur quando, & vbi haec remissio culpæ venialis, & commutatio pœnae æternae in temporalem facta est? Respondere videtur nihil ad propositum.

Ego autem non video qualiter secundum illā viam melius possit dici, quam illo modo, quod

7.
Pœna debita veniali finitur & solvitur in inferno.

Ad fundatorem Alenſ.

Quando & quomodo solvitur in inferno pœna debita mortali hic remissa.

8.
Hac responſio non placet.

Peccatum veniale non sibi in remittitur per absolutionem, sed cum solutione & actione penitentie, sed etiam per aliquid opus bonum.

Quomodo dimittitur veniale in instanti mortis morienti in gratia.

Nullus ex viribus naturae potest evitare omnia venalia simul.

Prima opinio.

Gratia debita meritis remissio datur in instanti mortis.

* In Oxon. bish. n. 10.

Ad principale.

peccatum veniale non tantum remittitur per actum penitentiae, vel per sacramentalem absolutionem, sicut peccatum mortale; quia de illo, ut de illo, non est necessaria confessio, vel penitentia, cum non faciat naufragium, sicut mortale, quia potest stare cum charitate, sed remittitur alio modo per aliquod opus bonum, & meritorium, & aliquod actum Deo gratu oblatum sibi in obsequio, quo magis placatur, quam pro illo peccato ostendatur.

Dico igitur quod in instanti mortis, remittuntur venialia, quia causa, que potest habere impedimentum, & non potest habere impedimentum, non causat effectum suum pro illo tempore, pro quo impeditur sed pro alio tempore, in quo non impeditur, merita autem nostra, & bona, quibus placatur Deus, nata sunt causare gratiam, vel eam augmentare, quantum esset in eis, nisi impedirentur, visque ad instantis illud, quo homo moritur, quia est viator, & potest mereri usque tunc, & per consequens potest ei gratia infundi, & culpa remitti, quia sunt una realis mutatio, ut prius patuit. Impediuntur autem illa merita iusta, & bona habere suum effectum visque ad instantis, quo moritur, quia semper concomitantur illa aliqua culpa venialis, usque ad illud instantis: quia omnem culpam venialem non potest viator effugere, licet illam, & illam, & quamlibet diuisim; quia igitur veniale semper usque ad instantis mortis concomitantur talia opera bona, usque ad instantis, quo est impeditus effectus infusionis gratiae, & remissionis culpa, quia tunc primum cessat tale impedimentum. Si enim illud impedimentum non praesulserit in vita, potuerint illa opera causasse istum suum effectum; ideo tunc virtute omnium operum praecedentium deletur culpa venialis; & dolor mortis sua potest ei imponi pro pena, & ita secundum istam opinionem distinguitur remissio culpa venialis peccati, a remissione penae, & non tam secundum alię opinionem.

Confirmatur hoc, quia non semper augetur nobis gratia ex meritis nostris, quia de te merentur augmentum gratiae praecedentis, quia non restituit nobis illa statim, sed alias, quando magis indigemus gratia, sed reteruat nobis illa merita usque ad instantis mortis ne deficiamus in ea, non resiliendo fortiter temptationibus Daemonum, & illusionibus eorum. Potest itaque Deus conferare merita nostra, ut in fine vita, quando maximè eis indigebimus, tunc primum incipiatur habere efficaciam suam, ad remitterendum peccatum veniale, quam alias habuissent ante illud instantis, si non fuissent per peccatum veniale concomitanter usque ad illud instantis impedita; utrumque tamen via difficultatem expoliuimus alibi *; & si nulla placet, difficile est inuenire aliam, per quam solutum inconvenientia, quae possumus afferti.

Ad primum argumentum principale, cum arguitur quod nullus iustus potest post hanc vitam peccare, igitur nec a peccato resurgere. Dico quod resurrectio a peccato, vel remissio peccati venialis, quae idem sunt, potest intelligi dupliciter, secundum duas opiniones praedictas. Uno modo, quod tantum sit remissio pena post hanc vitam, & non culpa; & tunc potest coediri quod nullus potest resurgere a peccato in se, sed tantum quantum ad penam soluendam pro eo. Alio modo, ut vult secunda opinio, ut sit remissio quantum ad penam & culpam, etiam in se post hanc vitam, non quod post mortem per aliquem actum elicito ab anima tunc remittatur eius culpa, sicut nec tunc

poteat peccare venialiter, cu sit in termino, & non viator, sed tantu virtute meritorum praecedentium potest tunc utrumque remitti, & tunc consequentia prima non valet: non potest tunc peccare; igitur nec tunc a peccato resurgere, quia non est simile, quia peccare, etiam venialiter, semper est cum aliquo actu elicito, non sic de remissione eius.

Ad secundum.

Ad secundum cum dicitur quod peccatum mortale non potest post hanc vitam remitti, igitur nec veniale, cum sine eiusdem rationis. Potest dici secundum utramque opinionem, secundum primam sic, quod nec peccatum mortale, nec veniale remittitur post hanc vitam, nisi per accidens, quia quantum est de se utriusque correspondet pena aeterna, secundum secundam viam dicendum quod non est simile de peccato mortali, & veniali, quia peccatum mortale non stat cum bonis operibus, & gratia: quia merita omnia, que pertinet ad veritatem bona vita destruuntur, & tolluntur per illud; non sic est de venialibus, quia ipsa stant cum gratia, & bonis operibus. Et ideo talia bona opera, & merita in acceptatione diuina reseruata isti visque ad finem vitæ suæ, possunt sibi valere ad deletionem omnium peccatorum venialium. Et cum dicas quod sunt eiusdem rationis. Dico quod licet actus peccatorum mortali, & venialium sint eiusdem rationis in esse natura, non tamen in esse mortis, meriti, vel demeriti; nec illæ malitia in se sunt formaliter eiusdem rationis, sicut nec habitus oppositi.

Ad tertium.

Ad aliud de Angelis, dico quod verum est quantum ad meritum & demeritum, quod idem est in Angelis casus, quod hominibus mors, & est conqueritur, sed non sequitur ultra, igitur sicut casus Angelis est irremissibilis, ita & peccatum hominis, dico quod non est simile, nisi concludatur de peccato mortali, in quo quis moritur, quia tunc sicut Angelus malus non est in via, sed in termino, sic & moriens in peccato mortali est in termino, & lignum aridum ubique cederit, ibi erit, ex statuto diuinis mortiens autem in peccato veniali non est in termino statim, quia tunc effet beatus cum peccato veniali. Et ideo ad hoc quod habeat illum terminum, oportet per aliquam viam illud deleri, deletur autem in instanti mortis, vel post secundum aliam opinionem; sic tamen est talis in termino, quod est securus de vita aeterna, & quod ultra non possit mereri, vel demeriti. Mortiens autem in peccato veniali est viuens vita spirituali; moriens vero in peccato mortali est mortuus vita spirituali,

Secundum.
veniale non
accidens
stans.

Ad ultimum.
argumentum.

Ad ultimum, cum dicitur quod per maximam penam, quae est mors, possunt omnia peccata venialia remitti, dico quod, quidquid dicant alii, mors si voluntariè toleretur, deleret omnia peccata, venialia, & etiam forte mortalia peccata quantum ad eorum partem, penam non solutam. Liceret enim mors sit pena necessaria consequens hominem, quia homo necessariè moritur, potest tamen Deus illam penam voluntariè acceptam, & toleratam acceptare pro multis aliis penis: debitam tam venialibus, quam mortalibus, dummodo culpa prius remittatur per absolutionem sacramentalem. Et ideo securus imponenda est latroni, qui statim morietur pro facinore aliquo, mors sua voluntariè sustinenda pro pena. Et credo quod si fur illa voluntariè sustineat, tanta posset esse illius contritus, & displicentia, & voluntaria, & libera electio mortis pro pena sibi debita, quod statim euolaret ad celum.

Mors voluntariè accepta soluit magnam partem penae.

Q V A E S T I O   I I .

De sigillo Confessionis.

Vtrum Confessor in quocunque casu tenetur celare peccatum, sibi in confessione detectum?

Alien. 4 part. quest. 78. memb. 2 per totum D. Thom. in supplemento. quest. 11. art. 5. & hic quest. 3. art. 1. D. Bezae. art. 2. part. 2. quest. 3. Richard. art. 4. quest. 3. Durand. quest. 3. balsi. quest. 2. Suar. som. 4. disp. 33. & 34. & alijs hic citatis.

DE Sigillo Confessionis quæsto: *Vtrum Confessor de necessitate in quocunque casu teneatur celare, & habere sub secreto peccata confessi?*

Arg. primum
per agarium,

Secundum,

Tertium.

2.
Quartum.

Quintum.

Sextum.

Ratio ad op.
Pistum.

nec excellentia, sed commissariam communem, vel instrumentalem, de quo supra d. 19. Deinde ostendit manifestè Richard. sibi contradicere.

*Opinio prima
Richardi.*

Hec est opinio solemnis Doctoris, qui dicit quod in uno casu Sacerdos potest licet reuelare confessionem, vel peccatum confessi, quia præceptum de celatione confessionis est negatum, obligans pro semper, & ad semper, nisi in uno casu, ut quando inferior non potens absoluere de peccato aliquo consulit superiorum de illo peccato, qui potest de illo absoluere narrando sibi peccatum, tacendo tamen personam cōfidentis. Nam triplici iure tenetur quilibet Sacerdos ad sigillum lecreti, & maxime confessionis, scilicet naturæ, & legis diuinæ, & Scripturæ, & iure positio Ecclesiæ. Quod sit de iure naturæ

*Sigillum li-
gat iure na-
ture.*

Probatur sic: Quilibet tenetur de lege naturæ vietare mendaciū pernicioīū; sed Sacerdos reuelas peccatum confessi, & dices ipsum scire hoc peccatum, mentitur perniciose. Probatio minoris. Aliquis loquens in persona alterius, verē & sine mēdacio potest aliquid asserere, & dicere in persona illius, quod si diceret in persona propria, mētiretur, & ita quod verē dicit in persona alterius, potest verē negare in persona propria, ut ille Angelus, qui loquebatur Moysi dicens; *Ego sum qui sum*, non hoc dixit in propria persona, sed Dei, quia si sic, mentitus fuisset, quia nō erat Deus; & idēc si hoc negasset de propria persona quod affirmauit in persona Dei, verum dixisset; igitur ad propositum Sacerdos, qui in cōfessione loquitur cum peccatore, & gerit vicē Christi, benē posset ibi dicere, ego scio peccata tua talia; & extra cōfessionem, vbi gerit vicē hominis, potest negare se scire illa peccata, quæ sciuit in persona Dei, quia potest licet dicere, quod nihil nouit de illis, ut talis in propria persona; igitur reuelans, & dicens extra confessionem hoc, quod audiuit in confessione, mētetur perniciose, quia ipse est certus quod nihil nouit nisi vt Deus, & non vt homo, & idēc reuelans extra confessionem, vbi loquitur vt homo, mentitur.

Exod. 3.

Contra eiusdem persona est audire, & cognoscere in causa, & sententiare in ea, ut iudex arbitriarius, hoc est per le, quia nullus iudex sententiat de ignoto, & incognito; igitur in cuius persona aliquis audit, & cognoscit peccata alicuius, in eius persona arbitratur poenā illis debitā; sed minister, ut Sacerdos, in persona ministri, & non Dei, arbitratur, & sententiat in causa cōfidentis, quia absolvit eum sacramentaliter virtute clavium, & non principaliter; igitur vt minister in persona audit, & scit peccata cōfidentis etiam extra confessionem, &c.

*4.
Impugnat
bac rat. o Ri-
chard primō.*

Item, nō magis gerit Sacerdos personā Christi hinc, quam in sacramēto Eucharistiae, inī minūs, vt videtur, quia maior est potestas illa, qui conficit corpus Christi, quam illa, qua absolvit, quia illud sacramentum, & effectus eius, est nobilior quam hoc, & effectus eius, quia effectus illius sacramenti est gratia subsistens; sed Sacerdos cōficit in persona hominis, & nō Dei, idēc verē & hinc mēdacio potest dicere, hodie celebravi, hodie cōfici corpus Christi; igitur sine mēdacio potest dicere, hodie absoluī hominem à tali peccato, vt fornicationis. Vnde error, qui decipit istos, & multos, est, quia credit id esse ministru, & Vicariū Dei, & non est ita; Vicarius enim Dei dicitur propriè tenere locum, & vicē eius: Et illo modo

*Sacerdos in
propria perso-
na absolvit
& audit pec-
cata.*

secunda.

*Non minūs
absolvit Sa-
cerdos quam
conficit in
persona pro-
pria.*

S C H O L I V M I .

Sententia Richardi cœlāndi eff. confessionē, quia cōfessor eam reuelando mentiretur, qui diceret se scire in propria persona, quod tantum fit in persona Dei. Reūcētur, quia Sacerdos in propria persona, audit, & absolvit, sicut conficit, & baptizat, sicut potest atim ad hec a Deo habeat; quia nō habet potestatem principalem, Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

*Aliud est esse
Vicarium, &
aliud esse mi-
nistrum Dei.*

Tertiò.

*Licit dicere
peccata in
confessione
audita quā
do non inde
detegatur
panitetur.*

Quarto.

*Solutioni oc-
currunt.*

*Ad funda-
mentū Rich.
& aliorum.*

*In persona
alterius ali-
quid facere,
vel dicere &
autoritate
eius differat.*

nullus propriè dicitur Vicarius alterius, nisi quia est sententiator in persona eius, & idè dicens aliquid, quod audiuit, vt vicariè sententians in persona alterius in propria persona, quando non tenet vicem eius, mentitur; non sic est de ministro, quia ipse potest aliquid dicere, vt talis, quia audiuit vt minister.

Item, secundùm istum Doctorem, hic & alibi, & alios omnes, peccata confitentis, vel confessi, nullo modo relata directè, vel indirectè ad personam eius, possunt alii reuelari in communi sine mendacio, alias nullus confessor posset consulere de peccatis ei confessi sapientiorem, quod est manifestè falsum. Tunc sic, ille qui consulit sapientiè quid sit faciendum cum adultera, & nescit aliquam mulierem esse adulteram, nec in confessione, nec extra confessionem, nisi illam, quam nouit adulteram per confessionem, & pro cuius adulterio commisso, & auditio, querit consilium, igitur illo modo dicens extra confessionē aliquam mulierē esse adulterā mentiretur, quod est manifestè falsum, & ipsi Doctori contrarium, nam non nouit eam alio modo esse adulteram, nisi per confessionem tantum.

Item, extra de pæn. & rem. cap. Officij, Dominus Papa Bonifacius non reprehendit Sacerdotem reuelantem peccatum alicuius non relatum ad ipsum, nec etiam scripto reuelantē peccatum illo modo.

Præterea, non redarguit eum ibi Dominus Papa de mendacio, sed redarguit eum, quia exprefit personam mulieris, quæ se affectu meretricio exposuit viro suo, consulens quid super illo esset faciendum. Arguo tunc sicut prius, nesciuit aliquam mulierem fuisse talern, nisi illam, & illam nouit talem per confessionem; igitur mentitus esset.

Si dicas, quod ille dicens hoc alteri sapientiori, vel Prælato, quem super hoc consulit, dicit ei in eodem foro, quo dicebatur ei, quia in foro conscientia, & sicut Deo, & idè non mentitur. Dico quod sicut licet ad Prælatum recurrere in illo casu, & in illo foro, ratione consilii querendi, ita licet recurrere ad eum extra illud forum, & propter eandem rationem, nec non etiam licet ad quemlibet alium sapientiorem sic recurrere ad consilium querendum, & tunc vt prius, cum nullus possit aliquem consulere, nisi proponendo ei calum, quem nouit, & ille tantum nouit hunc casum per confessionē; igitur dicens se scire illud, super quo petit consilium, semper mentitur, quod est impossibile.

Ad motiuum autem eorum, cum dicunt quod Sacerdos audit vt in persona Dei, & sic nihil nouit extra confessionem; Respondeo quod differt dicere, quod iste audit in persona Christi existens vice eius, vt Vicarius; & dicere quod ille audit auctoritate eius, vt minister eius. In persona autem Dei, vel Christi aliquid facere est aliquem, actum illo modo exercere, ac si esset Deus, quod non potest pura creatura facere. Et illo modo, propriè loquendo, dicuntur simulatores aliquid facere in personis aliorum, quos simulant, inquantum exercent actus aliquos, sicut illi facerent, et si non faciunt in omnibus similiter, sicut illi in omnibus, in quibus deficiunt à perfecta similitudine eorum dicuntur mentiri. Vnde simulanus aliquem loqui, vel comedere, vel cantare inquantum deficit à perfecta similitudine, & representatione, dici-

tur mentiri; facere autem aliquid vt minister, non est aliquid facere, vt Dominus principalis faceret, vt patet de se, sed est aliquid facere auctoritate eius. Sic agit Sacerdos in absoluendo peccatore, quia non simulat Deum, & idè non mentiendo potest extra confessionem loqui de peccato confessi non reuelando personam confitentis. Tum, quia non nouit vt Deus, sed vt minister: Tum, quia aliter Ecclesia docebat, & hortaretur cum mentiri, cum hortetur queri consilium à Sapientibus, & Superioribus, quando causa est ardua & transcendens sapientiam inquirentis; Tum, quia aliter nunquam posset aliquis prædicare contra vita mortalia, posito quod non nosceret talia nisi per confessionem; quæ omnia sunt absurdâ.

S C H O L I V M II.

Probat celandam esse confessionem iure naturæ, & positivo Christi, ac Ecclesie. Adducit optimas & claras rationes. Vide eum in Oxon. hic a num. 8. Habet optimam doctrinam ad argumenta, de quibus fuisus videri potest loco citato, ubi apposita sunt varijs scholia, quibus varijs casis buc spectantes refoluntur. Deinde, alterius Doctoris nomine resoluta, quod & ipse docet in Oxoniensi, Sacerdotem teneri ad celandum peccatum complicis, quod ex confessione percepit. Tertiò, ait statutas esse penas reuelantibus secreta naturalia in rebus praesertim gravioribus. Quarto, eum, cui Confessarius reuelauit confessionem, teneri eodem vinculo secreti, quo Confessarius. Quinto, eodem ligari sigillo, qui malitia vel fortuito audit Sacerdoti confitentem.

ONO igitur ad probandum quod sit de lege naturæ, celare secretum alterius, duas rationes. Match. 7. ponit Salvator unam propositionem mercè de lege naturæ, scilicet quacunque ultiſ ut faciant vobis homines, illa etiam vos eis faciat; hæc, inquam, est de lege naturæ: patet in principio decret. cap. 1. vt quilibet sit fidelis alteri in eo casu, in quo vellet sibi fidem obseruari; sed quilibet vult naturaliter peccatum suum, & secretum suum omnino super omnia celari, vel saltēm deberet velle, quia quilibet de lege naturæ celat, vel celare debet illud pro fama sua, & si nollet peccatum suum celari, non curaret infamari, quod est impossibile, quia qua ratione non curaret infamari, & quod illi sciret peccatum suum, vt dissimaretur coram illo, nec curaret quod secundus, vel tertius, vel totus mundus hoc scire, quod est incredibile, & contra illud, quod Ecclesiast. 9. dicitur, curam habere de bono nomine, bonum nomen est bona fama; igitur sciens per confessionem, & sigillum secreti peccatum alicuius, tenetur illud de iure naturæ celare, & nullo modo reuelare.

Confirmatur, quia quilibet de lege naturæ tenet esse alteri fidelis, & secretarius in illo summo secreto, quo veller eū esse sibi fideles; sed confessio est cōmissio summi secreti ex natura sua, & forum secretissimum, quia accusans tantum fuit testis sui criminis, & nullus alias; igitur Sacerdos recipiens illam fidem, vt sic commissam, tenetur illam omnino celare, & reuelando fit infidelis, & fraudulentus, qui frangit fidem, & fidem, quā tenetur habere in commissione summi secreti. Hæc ratio habetur Pro. 11. Qui fidelis est, seruit amici cōfisi, qui autem fraudulentus & infidelis, reuelat arcana. Item,

*7. Sigillum lō-
gare iure na-
ture probat
Doct. prim. Match. 7.*

8.
Secundò.
Confessor pro-
misis impi-
citat celare
peccata.

Item, quilibet de lege naturæ tenetur seruare promissum; sed voluntariè audiens aliquè in confessione, obligat se ex pacto ad tenendum illud, quod audit in secreto, quia nullus aliter vellet ubi pandere peccatum suum, nisi crederet eum velle celare quod audiret, nō solum quia dictum est in secreto, sed quia dictum est in tali foro, quod ex natura sua est secretissimum; igitur sic tenetur seruare sibi commissum in confessione. Hoc habetur ex Scriptura Luc. 6. *Quicumque promittit, pacta seruate, &c.*

Tertiò.

Item, de lege naturæ in ordine debito vniuersi est quod insufficiencia, & cognititia vnius inferioris suppletatur, & dirigatur per aliud sufficienciam, & superioriem, & discretiorem, si ex se nō posset sufficienter dirigiri, & mederi sed quilibet cœfilius, vel etiā consulens alium in commissione alicuius secreti, recurrat ad eum, vel ad Sacerdotem, vt cius stultitia, vel ignoratia dirigatur, & ordinetur, quia nisi sciret eum esse talem qui sciret, & posset eum consulere, & absoluere, & dirigere, nō recurreret ad eum magis, quam ad aliū; igitur tollēs hoc per reuelationem talis secreti, tolleret omnē recursum inferioris, vel cuiuscumque ad aliud pro cœfilio, & remedio conquirendo, & ita destrueret omne bonum vitæ politicae, & communicatione eius, vt nullus insufficiens iuuaretur per aliud in cœfilio, & secreto alterius, si quilibet posset licite secretum sibi commissum reuelare: talis autem incomunicatio, & destrutio mutua subventionis in consilio est contra legem naturæ.

Replica.

Sed dices quod ista rationes concludunt commissum quolibet sub secreto esse celandum de iure naturæ, & non tantum commissum in confessione. Dicit unus Doctor, qui ponit has rationes in virtute, quod verū est quod in omni casu sigillum secreti est de lege naturæ, maximè tamē sigillum confessionis.

9.
Sigillum li-
gare lege di-
uisa a posse
probat primò.
Reuelans co-
fessionem re-
trahit à sa-
cramento.

Secundò ostendō quod sit de lege positiva diuinæ, quod probo sic: Reuelans peccatum alterius sibi in secreto commissum, & maximè Sacerdos Christianus, reuocat Christianum à lege Christi, quæ est de confessione facienda Sacerdoti alicui, quia simile iudicium haberetus de alio, quod de illo; nec teneretur homo habere aliud de alio, quam de illo; sed retrahens sic aliud à confessione facienda retrahit à lege Christi de confessione; igitur peccat contra legem Christi.

Secundò.

Item, lex Christi est, quod istud arbitrium, & iudicium, quod habet Sacerdos in confessione, sit iudicium talis naturæ, quod sit ultimum extremum ultimò decidēs omnes causas hīc cognitas, & in celo terminatas, ita quod de causa eius non licet in alio foro arbitrari, nec extra illud forum ventilari. Patet Ioan. 20. *Quorum remissioris, &c. sed prodens, & reuelans crimen sibi confessum, facit arbitrium, & iudicium illud non esse ultimum, quis ventilat causam eius extra forum istud ad aliud; igitur quantum in se est, facit quod iudicium Christi, & sacramentum absolutionis non sit tale, quoal institutum est, & ita contra legem Christi positivam.*

Tertiò.

Item, præceptum Christi de confessione est, vt homo confiteatur verè, & non mendaciter, quia mendaciū ibi est maximè pernicioſum; igitur qui occasione data inducit homines ad confitendum mendaciter, inducit illos ad transgrediendum, & non obseruandum præceptum Dei; sed reuelans confessionem confessū, dat ei occasionem ad cōfitendum mendaciter, & non veraciter, & quod

ostendat se innocentem Episcopo, & aliū nocētē, vt ipse commendetur, & aliū vituperetur, quia confitehdō se veraciter exponeret se periculo, si aliū non celaret; igitur facit talis Sacerdos cōtra præceptū Christi, & legē ei⁹ positiuā, vel scriptā,

Tertid, est de lege positiva Ecclesiæ, & idquia reuelās confessionē alicuius facit cōtra præceptū Ecclesiæ, sicut pater extrade pen. & rem. omnis vtriusque sexus; ybi reuelanti confessionē imponit Papa talem pœnam, quod perpetuò ab executione officij Sacerdotalis ius pœniū vagetur per mundū, & simpliciter ad talia deinceps sit ineptus: Sed ista pœnitentia nō est omnibus sufficiēter secura, quia talis posset multos corrumperē & ad simile delictum inducere, quia modicum fermentum corrumpt totam massam. Et a. 7. 3. Sit tandem Dominus Bonifacius imponit talibus reuelatibus pœnam magis cōgruam, vt scilicet in aliquo strictissimo Monasterio includantur, & segregentur a communī conseruatione hominum, & in arclissimo vietū, & pane tribulationis, & aqua angustie parcissimè sustententur. Et ita pater quod tripli vinculo tenetur homo cōfessor celare sibi in secreto reuelata, quia vinculo legis naturæ, legis diuinæ, & Ecclesiæ.

Dicit etiā vltērīus ille Doctor, quod cōdē iure, quo Sacerdos tenetur celare peccatum confessi, tenetur celare peccatum illius personæ, cum qua confessus peccauit, si habuit locum in criminis, quem exprimit in confessione Sacerdoti; quia non posset diffamare illam personam, eius crimen tantum nouit per confessionem, nisi diffamaret confessum sibi, quia hoc vellet quilibet naturaliter sibi fieri in simili casu.

Item, codem modo dicit de commissione alicuius secreti, quod quilibet tenetur illo triplici Iure ad celationem illius: & potest probari per illas tres rationes primas, quod sit de iure naturæ, & per alias duas suppositas quod sit de iure positivo diuino.

Itē, lex positiva Ecclesiæ imponēs illas pœnas reuelanti confessionē, imponit easdē reuelati secretū alicuius sibi in consilio cōmissum, saltē implicitē, quia id est iūliū de vtroque, nisi quod differunt secundū magis & minūs iuris secreti, Adhuc etiā reuelanti secreta secratorū consiliorū apponitur vna specialis pœna infamiae, quæ accidit sibi ex hoc quod reuelat aliquid, quod nō potest probari in foro publico, vel extra forū, in quo cōmitabatur, vnde puniēdus est, & reputādus ex tūc denūciator falsi criminis, & ita calūniator, qui est infamis, Extr. de calunn. c. dilectus. Vnde siue ille accuset aliū de crimen tali noto tantū per cōsilium, siue quomodoconque denunciet crīmē alterius, tenetur ad pœnam illā, & alias supradictas.

Secundò addit ille Doctor, quod ille alius, cui Sacerdos reuelauit confessionem alterius, & peccatum notum in confessione, tenetur celare illud peccatum, sicut Sacerdos, qui hoc audiuit in confessione: & hoc dicit esse ex duplii iure predicto, sed de iure Ecclesiæ dubitandum est, nam non est hoc ita explicitum.

Ratio autem quare ad hoc tenetur est ista, quia transferens aliquid de facto, quod non potest licitè transferre de iure, non dat alteri ius vtendi licitè illo, quod transfert in eum, quia ipse non potest sic transferre de iure & licitè: sed talis est Sacerdos reuelans alteri peccatum, quod audiuit in confessione; igitur ille, cui illud reuelauit, non potest habere licitè ius dicendi, vel reuelandi illud alicui alteri.

Sigillum li-
gat lego pos-
tina Eccle-
siastica, pro-
batur primò.

Quia sit pœna
reuelanti
confessionem.

Sigillum per-
sonam con-
spicua conser-
nit.

Secretum om-
ne esse seruā-
dum triplici
inro.

Imponeas cri-
men & non
probans est
infamis.

Quare ille,
cui Sacerdos
reuelauit co-
fessionem al-
terius, tenes-
tur ad sigil-
lum.

Audiens confessionem alicuius sacerdoti factam, siue fraudulenter, & dolosè, siue in casu hoc audiatur, vel auscultetur, semper eodem iure, quo teneatur & ipse sacerdos, tenetur & ille ad clementiam illius, & prater hoc, si dolosè, & fraudulenter auscultat confessionem confitentis, ut sciat illam, peccat mortaliter, nec potest alicui licite, reuelare, & crimen reportat pro curiositate sua.

S C H O L I V M III.

Ad primum, non licere, etiam de licentia paenitentis confessionem reuelare, nec id ad quidquam deferunt, quia si vult paenitens reuelari, dicat extra confessionem. Vide de hoc in Oxon. n. 18. Ad tertium, nemine alterius ait non licere declinare ab ingressu nemoris, si inde colligant alij regulationem confessionis; tamen declinare licitum esse absoluere docet in Oxon. hic num. 20. & tenet Major, Henriquez, Sanchez ibi in scholio citati. Ad quartum, quando potest quis amoueris ab officio ex scientia confessionis? Vide ibid. in schol. n. 23. Ad sextum, potius dimidiandum confessionem, quam confundendum esse peccatum, per quod reuelaretur prior confessio. Vide ibid. num. 21.

*13.
Ad Arg. primitivum principale.*

Confessio non potest reuelari etiam de licentia confessi.

Quid faciet confessio quando con. elius vult ipsum dicere suam confessio etiam de aliis.

*14.
Ad secundum.*

Silero confessio nimirum in nullo casu est contra charitatem.

confessor communitat in secreto suscepito; esset etiam contra ius naturæ, diuinum, & Ecclesie. Addit etiam ille doctor, quod ille versus lirillatum in sententiā falsus est.

Heres est crimen, quod nec confessio celat.

Ad aliud de sacerdote, quem duo volebant occidere in nemore: Dico quod multæ sunt viae, & occasionses alia diuertendi à nemore, & posset dicere illis, qui condixerunt in mortem eius; volo prius intrare in talem villam, vel talem, & postea nescio quid faciam propter impedimenta, quæ possunt accidere, nec in hoc reuelat confessionem alterius illorum, quia etsi ille nunquam fuisse ei confessus, multæ cause de nouo ortæ poterant impeditre eum ab ingressu in nemus. Dicit tamen iste Doctor quod si esset aliquis casus possibilis, in quo impossibile esset istum intrandum in nemus diuerttere ab eo, nisi reuelaret confessionem confitentis in facto suo, teneatur potius ad præceptum Domini seruandum, scilicet intrare, & subire mortem, quam confessionem aliquo modo reuelare suo dicto, vel facto, & talis tunc sustinendo mortem esset reuera Matty.

Ad aliud de Abbatे amouente monachum à grangia pro peccato noto tantum per confessionem; Dico quod si sit consuetudo communis monasterij, vel Abbatij ad modum monachos suos ab officiis, & curis sibi commissis, propter bonas causas, sicut propter malas, videlicet vt quiescat ad tempus, & alius probetur, Dico quod amouendo istum, quem in rei veritate scit malum, non reuelat alii fratribus suis, nec directè, nec indirectè crimen suum, quia alii etsi non peccasset, etiam amoueretur ex consuetudine illius Domus; si autem sit talis consuetudo monasterij, quod aliquis tamdiu moratur in officio alicuius cura, quamdiu nihil mali probatur contra eum, tunc amouens eum à tali cura reddit eum grauiter suspectum fratribus suis, & facit eum infamem, & peccat mortaliter in isto casu.

Ad aliud de sacerdote, qui absoluit Episcopum simoniacum; dico secundum istum Doctorem quod in illo casu deber sacerdos diffire confessionem de illa absolutione erronea talis persona, quamdiu potest esse, & vñquequo habeat talem sacerdotem, qui non posset per talem confessionem deuenire in cognitionem illius Episcopi simoniaci, ab eo absoluere, & si nullum talem posset habere, confiteatur Deo, & sufficit, quia simile est de eo, & de illo, qui non inuenit instrumentum idoneum, vel de barbaro in terra aliena, vel confiteatur in generali dicendo se male, & stulte dispensasse sacramentum absolutionis; sicut audiens modò mulierem, & absoluens eam de illo, in quo non potuit, & postea statim confessus fratri suo, non debet dicere male absolvi mulierem de viricidio, vel adulterio, vel huiusmodi, quia statim deueniret ille alius in notitiam talem, quod illa mulier sic peccauit, & ita violaret sigillum secreti; sed vel debet expectare per menem, vel plus, vel minus quando probabile est quod absorbit multas tales mulieres, & hoc dicendo, de nulla determinata faciet suspitionem. Vel conferendum est de hoc in generali, sic dicendo, male & stulte ministraui sacramentum absolutionis, vel pœnitentia: tenetur enim talis ad celandum peccatum sibi confessum; & teneatur confiteri hoc quod absorbit ab illo peccato, à qua

ad Tertium.

Quomodo sacerdo sciens in confessione insidias fibi paratas possit eas declinare.

*15.
Ad Quartum.*

Quomodo superior potest amouere monachum loca ex scientia confessionis.

Ad Quintum.

Potius simonianda est etiam quæcumque sigillum violandum.

quo non potuit, quia tenetur ad duplex præceptum, scilicet celationis peccati alieni, & confessionis propriæ de suo peccato; & magis tenetur ad proprium peccatum confitendum, scilicet sic in generali quā omnino sic celare alienum, quia sic non celare, videlicet in generali confiteri, non est illud reuelare, nec sigillum secreti aliquo modo violare, quia per hoc nullo modo deuenitur ad personam, cuius peccatum sic narratur.

16.
Ad finem.

Ad aliud, eum dicitur quod exprimere oportet, vel specificare personam; dico quod licet iste confessus, quicquid sacerdoti in illo foro dicit, dicit sibi per modum summi secreti, & sigilli confessionis, ita quod nullo modo committere ei tale secretum, nisi secerit eum velle celare; dico tamen quod talis nullo modo tenetur ad reuelandum personam, quantumcunque sit circumstantia aggrauans peccatum confitentis: si autem non posset perfectè confiteri, nisi reuelando personam illam propter circumstantias aggrauantes, dico quod tunc debet exprimere circumstantias illas, quae aggrauant peccatum confessi in generali, & non personam, nec circumstantias in speciali, quia persona simpliciter non aggrauat, sed conditiones, & circumstantiae eius aggrauant, & idem illæ debent exprimi, non in speciali, quia tunc fieret contra triplex ius, vt dictum est, & contra præceptum negativum de non reuelando, quod obligat semper, & ad semper. Non tantum autem obligat præceptum de confessione facienda, quia non est de lege naturæ, nec est necessarium semper, & ad semper, quia in multis causis, vt prius patuit, sufficit pœnitentia virtus sine pœnitentia sacramento, & quod peccata venialia non cadunt necessariò sub illo præcepto. Multi autem sunt, qui aliter non peccant, quā venialiter.

Circumstan-
tia speciales
aggrauantes
quandoque
non sunt in
confessione
manifestata.

DISTINCTIO XXII.

De reditu peccatorum.

QVÆSTIÖ VNICA.

Vtrum peccata per pœnitentiam dimissia in recidiuante redeant eadem numero.

D.Thom. 3 p. quæst. 88 art. 1. D. Bonav. h[ab]it. art. 1. quæst. 1 & 2. Rich. art. 1 quæst. 1. 1. & 3. Durand. quæst. 1. Albert. art. 1. Abulensis. In c. 18. Mat. quæst. 1. 40. S. I. 2. 4. 10. diff. 1. 3. f. 1. Sotus d. 16 quæst. 1.

I R C A Distinctionem 22, quæsto: utrum in eo, qui cadit à vera pœnitentia per recidivum redeam peccata prius dimissa per pœnitentiam?

Arg. primum affirmatiu[m]. Aug.

Augurit quod sic; Augustinus contra Donatistas lib. 1. cap. 5. & ponitur in litera: Redire dimissa peccata, ubi fratera charitas non est, apertissime Dominus in Evangelio Matth. 18. docet in illo seruo, in quo Dominus debitum prius dimisit, & repetit eo quod ille conservo suo dimittere voluit, & iussit eum suffocari, & ponit in carcere quoniam: uniuscum debitum suum redderet propter iniquitatem, quam ostendit post peccatum, & debitum ei di-

missum; igitur peccata prius dimissa redeant, si deinceps aliquod replicatur. In hac auctoritate Matth. 18. fundantur omnes auctoritates Sanctiorum in litera.

Item, Jacob. 2. Qui in uno offendit, factus est secundum omniū reūs.

Item, si aliquis contritus de peccatis suis congeneret confiteri, tunc quæro an illa peccata, de quibus fuit contritus redeant post talem contemptum confessionis: si sic, habeo propositum: si non redeant, igitur huic peccato nulla adhibetur pena, sed ex dimissione sine secunda, & tertia parte pœnitentia, quod est inconveniens.

Item, tenebra posunt redire eadem in numero; igitur & peccatum prius remissum: consequentia est manifesta, quia peccatum est tenebra, & priuatio gratia, quæ debet inesse. Antecedens probatur, quia priuationes distinguuntur per habitus secundo de Anima, sex. 118. & 3. de An. tex. 2. 5. sed idem est habitus numero respectu tenebræ prioris & posterioris, vt lumen, vel gratia, & idem numero susceptiu[m], vt idem acr numero, & eadem anima numero.

Contraria, nullum successiu[m] reddit idem numero, quia tunc successiu[m] non esset successiu[m], sed permanens, & essent contraria simul vera; sed peccatum habet esse in fieri, & in quadam successione, quia non est in anima nisi per actum nostrum, quia Deo auctore non fit homo deterior, secundum Augustinum 83, quæst. q. 3. igitur non potest redire idem numero.

Item, peccatum non potest esse in anima nisi per actum peccantis; sed actus, quo quis prius peccat, non potest redire, nam cum de nouo aliquis peccat, reciduat, cum sit simpliciter aliud actus; igitur nec peccatum primum reddit per reciduum in secundum peccatum.

S C H O L I U M I.

Potest peccatum sumptum pro ordinatione ad pœnam redire; sed de facto non reddit. Prima pars patet: quia potuit Deus ab eterno pro tempore A, ordinare aliquem pro peccato ad penas, & pro tempore B, eundem non ordinare ad eas, condonato peccato, sub conditione tamen si recidivaret, quod iterum maneret ordinatus ad easdem. Hoc potest homo pluribus actibus, & unus simplex Dei aetius sine mutatione equinale multis actibus hominis cum suis mutationibus. Secunda patet ex c. Diuinæ de penit. d. 4. & ex Augustino in Psal. 31. Beati, quorum remissa, &c.

Circa istam questionem declaro tria. Primo, si sit possibile eadem peccata numero redire, quæ prius erant dimissæ? Secundo, ostendam quomodo non redeant de facto. Tertio, quomodo possibile est ea aliquo modo redire, & aliquo modo redeant.

De primo, dicitur quod impossibile est aliquomodo peccatum quoad maculam redire, nisi per potentiam, & actionem diuinam; sed impossibile est peccatum sic aliquo modo redire per actionem diuinam, quia secundum Augustinum citatum Deo auctore non fit homo deterior; ergo, &c.

Hæc ratio nihil facit ad intentionem proposita questionis. Esto enim quod verum sit quod peccatum idem numero quoad maculam actualem tam in actu elicito, quam in actu exercito, non possit redire, non propterea satisfacit intentioni questionis, quia questione hæc non querit si

^{2.}
Ap idem nu-
mero peccati
redire possit.

Ratio Rich.

Aug.

Recidit in pri-
mo.

Sensus que-
stionis.

*Quomodo
Dio auctore
non sit homo
deterior.*

*Ratio Docto-
ris probatur.*

redeant peccata quantum ad maculam actualem, vel culpam, quia querit an post reciduum in aliquod peccatum nouum, redeat reatus, & obligatio ad poenam pro peccatis dimissis. Et hoc est querere; an peccata post reciduum redeant quantum ad obligationem illam ad poenam, & non quantum ad maculam actualem; quia sic *Deo auctore fieret homo deterior*; sed non concludit quin possint redire quantum ad reatum, & obligationem ad poenam, *quia Deo auctore*; id est, solo actu voluntatis diuinæ potest ille recidiuans de novo in peccatum iuste ordinari ad maiorem poenam, quam sit illa, quæ est debita illi peccato de novo commisso, quia potest ordinari ad illam, & ad totam illam, quæ debetur omnibus peccatis prius dimissis in confessione per sacramentum poenitentiaz.

Quod autem iuste possit ordinari à Deo, & voluntate eius ad eandem poenam post reciduum in vnum peccatum, ad quam prius ordinabatur pro peccatis praecedentibus, patet, quia actus peccandi non est causa ordinationis, vel voluntatis diuinæ obligantis aliquem peccantem de novo, ad poenam, quia talis ordinatio alicuius ad poenam est æterna, sicut voluntas diuina eam sic ordinans, est æterna. Actus autem peccandi est temporalis, & temporale non est causa æterni: ergo absolute potest Deus ordinare istum ad vitam æternam iuste, vel ad poenam tantam, vel tantam sicut sibi placet, quia sua voluntas sic ordinans est regula iustitiae ex culpa illius; & per consequens potest habere actum eundem ad infligendum huic poenam tantam, quam prius.

Et si dicas quod Deus non potest isti recidiuantis infligere iuste totam poenam correspondentem peccatis dimissis. Dico quod sic, quia sicut habetur in Canon. Dist. 12. q. 2. Episcopos, ille qui mancipium propter ingratitudinem iterum iuste subiicit, iuste facit: igitur à simili, homo à seruitate peccati liberatus per Dei misericordiam, ut dicitur Dist. 24. huius, propter ingratitudinem, ita reus & peccator constituitur sicut ante fuerat, quantum ad obligationem poenæ.

Sic igitur dico ad propositum, quod licet non remaneat aliquis actus positivus maculæ actualis in anima, qui prius inerat, quia non potest Deus ingenita facere que facta sunt, quantum ad relationem successionis in actu, quæ præfuit; potest tamen eadem obligatio ad poenam redire per solam actionem voluntatis diuinæ, quia prius inerat ei pro peccatis prioribus, & si hoc fieret, iuste fieret.

Item possibile est me per actum nouum aliqui ingratiti de novo offendentiis redire ad eandem offenditam, & culpam, quam prius dimisi, & per consequens apperitum nouum vindicandi; & obligandi eum ad eandem poenam, ad quam prius ordinauit eum; igitur Deus eadem volitione, qua voluit prius dimittere isti peccatum, & obligationem ad poenam æternam pro tempore, quo confitebatur, potest eum obligare post reciduum ad poenam æternam, & eandem prius dimissam modò infligere, quando recidiuat, & ita potest velle opposita, scilicet dimittere, & non dimittere pro diversis instantibus, nulla facta in eo mutatione voluntatis, vel voluntatis, sed tantum in obiecto extra, & ita eadem volitione antiqua,

qua prius voluit, istum non obligari ad poenam, quando confitebatur, & poenituit; vult istum obligari ad poenam, quando recidiuat, vel saltem potest hoc iuste velle, & ita potest velle opposita remittere aliquam poenam, & eandem exigere prius remissam pro diversis instantibus successiue fluentibus in tempore.

Quantum ad secundum articulum; an scilicet redent eadem peccata de facto, quantum ad obligationem predictam ad poenam eandem numero, ad quam prius obligabatur. Dico quod non redit idem reatus, vel eadem obligatio ad poenam, quæ prius remittebatur in confessione, nec eadem numero, nec eadem specie. Non eadē numero, quia poena, vel obligatio ad poenam, non redit, nisi redeunte malitia actuali, & actu peccandi: sed Deus statuit per legem clementia sua, ut actus peccandi semel extinxitus nunquam amplius reuiuiscat; igitur cum obligatio noua ad poenam sequatur nouum actum, sequitur quod obligatio ad poenam debitan antiquo actu nunquam redeat ipso actu simpliciter extincto.

Similiter non redit necessariò eadem obligatio specie, quia, ut dictum est, noua obligatio ad poenam est ex novo actu: sed recidiuans non semper peccat eodem actu secundum speciem, quo prius peccauit, sed opposito actu quandoque, ut quia forte prius peccauit extremitate defectu illiberalitatis, vel pusillanimitatis, modò autem peccare potest extremitate superabundanti avaritiae, vel audacie, & sic de aliis: sed vnum opusgitum non reducit aliud, sed magis ipsum expellit; igitur nec ille nouus, & oppositus actus reducit antiquam obligationem debitam actu opposito, & antiquo, licet Deus possit eam iuste isti peccati novo infligere, lex tamen clemencia eius ita ordinavit ut peccata prius dimissa, ulteriori in voluntatem redire non patiantur, sicut habetur de poenitentia versus finem Dist. 4.

*Deus eadem
volitione po-
test velle op-
posita pro di-
uersis instan-
tibus.*

*Resolutio se-
cundi arti-
culi.*

*Defacto non
redire idem
peccatum nu-
mero, vel spe-
cie quantum
ad obligatio-
nem predicta.*

S C H O L I V M II.

Primum dictum: Licet peccata non redeant per recidiuationem, redeunt tamen merita per poenitentiam. *Ita communis hic cum D.Thom.3.p.q.89. art.50. D.Bonav.d.14. p.art.2.q.3. Secundum:* Qui libet resurgens à peccato accipit ius ad maiorem gloriam, quam habuit, quando cecidit; quia habet nouum ius simul cum antiquo. *Tertium:* Non semper resurgitur ad maiorem gratiam. *Ita omnes, qui tenent per opera remissa charitatis, & omnia aliarum virtutum, non augeri charitatem.* D. Thom. 2.1.2.4. art.6. Alenk.4.p.q.57.m. 3. Sotus. d. 16.q.1. art.1. *Oppositum tamen communius est, qui maxime facit Trid. fess.6.cap.20. & can. 24, & 31. nee est alienum à Soto dist. 21.q.1. n. 10. tantum ait hanc opinionem esse probabilem: ex secundum ipsum idem est de hac, & de meritis resuscitatis.*

*S*ed hic est vnum dubium, quia opera bona fa-
cta in charitate prius, & post, quando homo est in peccato mortali, sunt mortua, quia non va-
lent sibi ad vitam æternam secundum illud Eze-
ch. 18. Si auerterit se insus à iniustitia sua, & fecerit iniuriam, omnes iniustia, quas fecit, non recordabun-
tur, tamen postea quando absoluitur ab illo, & est in gratia, & charitate, omnia illa opera priora reuiuiscent, & valent sibi ad vitam æternam; non quidem redeunt illa opera meritoria in fe-
cunda

Dubium.

Ezech.

cum sint præterita, sed in ordine ad vitam, & gloriam æternam; sicut à simili, licet priora opera mala, & demeritoria non redant in se, redant tamen in ordine ad poenam, & illa antiqua poena eadem numero determinata antiquis peccatis prius dimissis, potest redire iuste ad puniendum peccatum nouum recidivantis, præter illam poenam, quæ debetur sibi ex ratione illius noui peccati. Consequentia probatur, quia ita est Deus vindex malorum, sicut est retributor bonorum.

6.
Solutio.

Dico quod Deus non sic punit mala, sicut præmit bona nostra. Et in hoc appareat maxima misericordia sua; sicut enim præmit bona nostra opera, ex quo semel sunt facta, quantumcunque interueniat peccatum mortale, de quo homo postea poeniteat, semper sunt nostra, sicut si essent actualiter, & simpliciter in nobis, & habent esse simpliciter in acceptatione diuina, vt pro eis reddatur secundum iustitiam distributiuam vita æterna, & nunquam sunt mortua extincta, vel tecta, quādum homo est viator, sed tantum suspensa. Et idē quæ prius erant accepta, cum homo desierit à peccato, incipiunt de nouo accepta esse ad vitam æternam, & ita quasi bis sunt acceptata; sed mala & peccata semel deleta quantum ad poenam, vel culpam per prænitentiam, & absolutionem prænitentialem ita sunt deleta, ac si nunquam fuissent facta, quia totaliter sunt tecta, & remisa, & idē non est vindic malorum bis, quia non punit, nec iudicat.

Bonorum ita totaliter extinguntur per lapsum. Sicut mala per paupertatem. 3 de peccatis. 6. 2.

Deus non punit bis in id ipsum. De hoc habetur extra de sent. excomm. De cetero, in textu & in glossa, quod semel est extinctum, nunquam reuiuscit. Pro hoc est Aug. dist. 3 de peccat. c. 3. vbi respondit cuius obiectioni, probanti quod Deus dilit peccata, quia semper dimittit dicit Augustinus quod maximè Deus odit peccata, quia quantum in se est, semper vellet ea annihilate & destruere; & bona facta nunquam, quia semper remanet idem ius in illis, vt patet in istis litigiis, in quibus iure remanente, potest tolli actio ad tempus, & postea actio iterum inchoari: quando verò tollitur actio, & ius, non potest actio iterum inchoari. Ita in proposito cum quis penitet de peccato commisso, tollitur actio & ius, sed per peccatum bona, quæ sunt, non extinguntur quantum ad ius, sed quantum ad actionem quandiu manet in peccato, quia pro illo tempore non est capax actionis.

7.

Sed ex hoc accedit quoddam Dubium: dices enim quod ex hoc sequitur quod quando aliquis resurgit à peccato semper resurget in maiori charitate, quādum prius habuit, quod est manifestè falsum,

Due instan- tia.

8.

Item, sequeretur quod secundū cadens in nouum peccatum, non grauius caderet, quādum prius, quod est falsum: quia peccatum additum peccato aggrauat præcedens peccatum. Et quod resurgat in maiori charitate, probatur, quia omnia priora opera bona, cū ille resurrexit à peccato, sunt viua, quia semper manent in acceptatione diuina, & principaliter, quia in actu resurgentī habet unum bonum motum in Deum de nouo, quem prius non habuit. Secundum patet, scilicet quod non grauius cadit, quia non addit nouum peccatum, sed tantum iterat peccatum illud, in quod prius cecidit.

Ad ista respondeo. Ad primum, dico, quod

quicunque resurgens à peccato de nouo propter plura merita, & bona opera, quæ prius fecit, habet ex diuina iustitia distributiuam ordinem ad maius præmium, & maiorem gloriam intensiù, quādum prius habuit antequam cecidit; & tamen propter illa plura merita non habet maiorem gratiam, vel charitatem, quādum prius habuit, quicquid dicatur de charitate dormiente. Vnde tota scriptura diuina clamat quantitatem præmij correspondere operibus meritoris, & non habitibus, nam secundum Philosophum 1. Ethic. cap. 5. per habitum non distinguunt miser à felice; dormiens, à vigilante. In symbolo autem dicitur quod qui bonegerunt, ibunt in vitam æternam, &c.

Ad primam instanciam.

Quilibet re- surgens à pec- cato resurgit ad maiores gratiam.

Aristot. Misericordia fe- lix nō iſi- enuntur per habitum.

Item, nullum opus bonum manet irremunatum, nec malum impunitum, licet Deus sit abundans retributor bonorum, & temius punitor malorum; nec tantum correspondent operibus meritoris gloria & præmium accidentale, sed etiam essentiale, quia posito quod opus meritorium posset esse sine gratia acceptum, vt quod actus ex genere actus esset acceptus Deo, adhuc correspondent sibi præmium, & gloria essentialis, quia quodlibet tale opus esset meritorium, & remunerabile vita æterna, & per consequens cuilibet gradui operis meritorij correspondent gradus in præmio; & maiori gradui meriti maior, & intensior gloria, & retributio, modò tamen ad hoc, quod opera nostra sint accepta Deo, & digna præmio vite æterna, requiritur charitas & gratia, quia sine ipsa impossibile est placere Deo, non tamē intensioni, sed operi meritorio, quod elicitor secundum inclinationem eius correspondent præmium. Vnde habens solum charitatem sine meritis, & bonis operibus, habebit tantum de gloria & præmio essentiali, sicut habens minorem charitatem cum multis meritis, & operibus bonis, non tamen habebit tantam gloriam habens solum charitatem magnam sine operibus meritoriis sicut cum eis, quia eis correspondent principali præmium.

Gloria est præmium es- sentialis cor- respondens meriti.

Per hoc ad rationem primam dico, quod non sequitur, ille qui cecidit, & resurgit in maiori merito, sicut in maiori charitate, quia si steriliter, habuisse multò maiorem charitatem, & multò plura opera meritoria bona quādum habeat postquam resurget, quia dum peccauit, potuit tunc habuisse opus bonum, & meritorium; nec sequitur etiam propter maius augmentum meritorium, augmentatio charitatis in operibus, nisi extendēdo augmentum charitatis ad opera meritoria, quia non omnes operationes meritoria statim augent meritum, quantum natū essent augere illud, sed differtur in multis usque ad instantis mortis, vel ad retributionem æternam, vbi dabitur correspondent præmium meritis bonis prius factis, ad gloriam cumulandam maiorem, vnde nunquam negligas bene operari, quia nullum bonum tuum erit remuneratum, sed salua erunt tibi omnia merita tua ad maius bonum tuum, & ad gloriam tuam augendam. Et ita licet in personis perfectis, vt in beata Virgine multitudem meritorum sequatur augmentum gratiae, & charitatis, quia sibi dispensatiuè data est hīc tanta gratia, quantum ad habitum in se, quantum habet modò in cælo, & hoc decuit eam, vt esset habitaculum dignum filij Dei, quamvis actus eius sit modò intensior in cælo propter

9.
Ad rationem informam.

Non semper resurgi: pec- catorum maiori cha- ritate.

Quoad habi- tum tanta erat charitas beata Virgi- nis in via, quanta nunc in cælo.

*Ad malora
merita non
necessariò se-
guitur maior
charitas.*

propter habitum, vel actum gloriae, quam actus charitatis quam habuit in hac vita, non tam oportet propter maiora merita necessariò habere maiorem charitatem. Secundum supponit vnum falso, videlicet, quod non addit nouum peccatum. De hoc in tertio articulo,

S C H O L I V M III.

*Redeunt peccata remissa in relabente quoad cir-
cumstantiam ingratitudinis. Ita communis cum D.
Thom. 3. p.q. 88. art. 2. & optimè explicata, ex
quibus aggrauatur peccatum recidivantis, scilicet ex
plurimatate obligationis, & quia remissio fuit ei maxi-
mè indebita, & quia promisisti facie dum resurgeret,
non recidivare. Absoluè tamen resolutus contra D.
Thom. 3. p.q. 88. art. 1. & alibi.*

*10.
Quomodo re-
duunt pecca-
ta*

*Cur grauius
sit peccatum
recidivantis
quam inno-
centis.*

Circa tertium videndum est quomodo redēunt peccata prius dimissa & quomodo non? Et dico quod peccata prius dimissa non redēunt in se, quando nouum peccatum committitur, sed redēunt ut circumstantiae aggrauantes nouum peccatum, quia grauius, & magis peccat recidivans, cui prius dimissa sunt peccata ex circumstantiis, & conditionibus aggrauantibus peccatum eius, quam innocens, qui tunc prīmo cadit in peccatum; quia recidivans contra plura præcepta facit quam innocens. Innocens enim, qui nūquām peccauit nisi modò, transgreditur tantum vnum præceptum, scilicet de non peccando mortaliter. Nam quilibet tenetur ex præcepto diuino ad non peccandum, & idē ligatur tantum uno vinculo, ad hoc ut reconcilietur, sed peccans postquam dimissa sunt ei peccata sua, & postquam resurrexit ab eis, obligatus erat ad non peccandum amplius duplice vinculo præcepti; uno quidem generali, quo obligatur ad non peccandum mortaliter: alio quidem speciali, quo obligavit se ex promisso, & proposito proprio ad amplius non peccandum. Nam nullus potest relurgere à peccato, nec iustificari ab eo, nisi seruando præceptum Domini generale de non peccando mortaliter, ad quod tenetur ratione præcepti, & nisi habeat firmum propositum ad amplius non peccandum, ad quod tenetur ratione commissi; vel promissi, ad quod non tenetur innocens, qui non peccauit mortaliter, sed ad primum tantum.

*11.
Peccatorum
reincidentis
est gra-
uus ex cir-
cumstantiis
aggrauanti-
bus.*

Item, quantum bonum alicui collatum est minus debitum, & magis gratiosum, tanto est liberalius collatum, & magis obligatiuum; sed Deus dans peccatori inimico gratiam resurgendi à peccato, dat sibi aliquid omnino indebitum, quia Deus non est sibi debitor, nisi ad penam sibi infligendam, quia nihil aliud est sibi debitum pro peccato, nisi pena ordinans illud: Deus autem est debitor innocentis coagens ei ad conservandam in eo suam innocentiam, & hoc meretur de congruo ille innocens; igitur si post peccatum iustificet istum, & faciat eum resurgere à peccato per pœnitentiam, confessus ei bonum sibi indebitum mere liberaliter, & obligat eum multipliciùs debitorum sibi, quam innocentem, quia plus tenetur Deo dimitti ei peccatum ex lege gratitudinis, quam alius; & idē peccans & recidivans de nouo in peccatum ex circumstantiis aggrauantibus, committit grauius peccatum mortale, & peccat

contra triplicem legem, quia contra legem gravitatis, vt ingratus, non recognoscens Deum quando recidiuat, vt liberaliter conferentem sibi prius gratiam resurgendi; & contra legem promissi, quam fecit in pœnitentia, de amplius non peccando; & contra legem præcepti communis de non peccando. Innocens autem cadens in peccatum, non facit nisi contra unam legem tantum, scilicet de non peccando. Et sic propter ingratitudinem & promissum non seruatum, dicuntur peccata redire, non quia priora peccata in se redant, sed quia quantum ad tales circumstantias aggrauantes hoc peccatum nouum, illa dicuntur redire.

Contra istud obicitur sic, illa non aggrauant peccatum, quibus nō existentibus, peccatum illud esset in se alias grauius, vel æquè graue; sed illa circumstantia peccati, in quod recidivans cadit, sunt huiusmodi; igitur non aggrauant ipsum. Probatio minoris, quia si nulla peccata fuissent ei prius dimissa, sed fuisset semper innocentis, tunc æquè graniter peccaret, siue grauius, quia cadens à statu innocentiae grauius peccat quam cadens à statu pœnitentiae; tum quia maius beneficium recipit iste, cui Deus conservauit innocentiam, quam cui concessit pœnitentiam post peccatum; tum, quia innocens minorem habet occasionem cadendi.

Item, si peccata dicuntur redire propter circumstantias aggrauantes, aut igitur hoc peccatum nouum sic circumstantium circumstantiis aggrauantibus est peccatum vnum, aut plura? Si vnum, igitur illi potest aliquod prius esse æquè graue, vel grauius; si sit plura, sequitur quod quandocunque aliquis peccat secundum fornicationem tantum, vel aliud crimen, aportet cum pœnitere, & dolere de illo ut detribus peccatis.

*Reincidentes
peccat contra
triplicem le-
gem.*

*12.
Obiectio tri-
ma.*

Secunda.

Resolutus innocentiam maius beneficium esse, quam pœnitentiam; quod etiam docet D. Bonaventura hic art. 1. q. 2. Gab. q. vn. art. 3. eti alij oppositum teneant. Ad secundam obiectiōem ait, quod quodlibet peccatum concomitant inobedientia, contemptus, & ingratitudo; sed non sunt peccata specialia nisi directè intendantur; ut si quis ex fine operaretur, ut violaret legem, vel ut contemneret beneficia accepta: quare non est necesse has circumstantias confiteri, quando non est talis intentio; quia de se Iudicii innocentia: si tamen ea quis confiteatur, melius est.

*13.
Maius bene-
ficium simpli-
citer est con-
seruare inno-
centiam, quam
inspirare pa-
nitentiam.*

A d solutionem istarum, præmitto haec assertiōem scilicet quod maius beneficium Dei est, & maior gratia simpliciter conferuare istum in innocentia, quam dimittere, vel remittere alij peccata sua postquam cecidit ab ipsa innocentia, & idē maius beneficium, & gratiam contulit Deus beata Virgini, & Angelis sanctis, confirmingo eos in innocentia perpetua, ne possint peccare, quam si remitteret eis peccata, vel iustificaret à peccato; quia ipsum nūquām peccasse, quod non potest restituere post lapsum, fuisset maximum bonum. Unde dominum innocentia conferuata comparatum ad donum dimissionis peccati, est multò maius illo, & etiam maius malum, & maior ingratitudo esset cadere à tali innocentia, quam à iustificacione habita post peccatum, virtute pœnitentiae.

Sed

Ad secundum.

Sed comparando in illo innocentiam conseruatam a Deo, & remissionem peccati eius post lapsum ad modum conferendi ista bona, icilicet conseruationem innocentiae, & remissionem culpa, maiorem gratiam facit Deus illi, cui remittit culpam, quam illi, cuius conseruat innocentiam. Peccator enim nihil debet Deus nisi penam, quia nihil aliud est sibi debitum pro peccato, nisi pena; innocentis vero est debitor aliquo modo ad bonum eius continuandum, & ideo si aliquod bonum det peccatori, cum nullum sit sibi debitum, sed omnino indebitum, liberaliorem modum conferendi aliquid habet ad eum, quam ad alium, licet bonum, non ita liberaliter datum sit in se maius bonum: vnde illa se habent sicut excedentia & excessa.

14. Ad cuius rei explicationem dico, quod potest grauitas attendi penes duo, & intelligi dupliciter, vel quia per illud receditur à maiori bono, & sic recedens ab innocentia magis peccat, & grauius, quam alius lapsus post dimissum sibi peccatum, & ve sic, magis est ingratius, comparando ad bonum collatum, à quo voluntariè recedit. Secundo potest intelligi grauitas peccati quia per illud plures leges offendit, quæ omnes prohibent illud fieri; & sic dico quod grauius peccat iste, cui peccata prius sunt dimissæ, quam innocens, nunc primò peccans, quia contra plures prohibitions, & sic maior gratia fit peccatori dimittendo, quam innocentis, sicut patet ex Euangelio Lue c. 7. *Cui plus dimittitur plus diligit*, seu tenetur diligere, sicut responder ille Simon ad questionem de duabus debitoribus, & debitis dimissis, *quia estimo eum inquit plus diligere, cuius ius donavit*, & ad hoc obligatur comparando ad modum illius doni sibi dati: sed comparando dona illa inter se in aliquibus, quibus hæc dantut, scilicet conseruationem innocentiae habitæ, & remissionem culpa remissa, dico quod vnu semper remanet obligatus ad diligendum amplius propter bonum indebitum, sibi datum, & aliis non, qui recipit debitum aliquo modo, & per consequens, plus istum diligit, cui nihil dimittitur, ut beatam Virginem, quam nunquam peccauit, sed innocens, & sancta permanuit, quam Magdalenam, vel Petrum, vel Paulum, quibus multa peccata dimisit.

Grauus peccat inno-
cens, quam rela-
bens, & con-
tra.

Plus dilige-
tur cui plus
dimititur
ceteris par-
bus.

15.
Ad primum
obiectum.

Ingratitud-
innocentis,
cadentis, &
relabentis est
inqualis.

Ad secundum, cùm dicitur, aut est vnum peccatum, aut plura; dico quod non est necessarium recidiuantem semper dupliciter, vel duobus peccatis peccare; & ideo dico quod est tantum vnum peccatum, quia non est nisi vna volatio inordinatio, & vna inordinatio voluntatis prohibita, & formaliter vna malitia, & non plures. Vnde si aliquis faciat aliquid quod prohibetur à tribus legibus, & non consideret illud esse prohibitum à tribus legibus, sed tantum ab una, licet faciat contra prohibitionem omnium trium, non tamen peccat, nisi uno peccato, quia vult facere contra prohibitionem vnius legis tantum, & non plurium; immo displaceat sibi illud tot legibus esse prohibitum. Vnde non conteneret illas leges in singulari, nisi illas consideraret distincte & in singulari, & si omnes contemneret in singulari, tunc haberet tres voluntiones inordinatas distincte contemplando illas leges, & ita tria peccata: sic igitur si non sit distinctus contemptus trium legum, sed tantum vnius, & dolor de aliis legibus annexis prohibebitibus; dico quod esti transgredierat plures leges, non tamen peccat, nisi uno peccato, & sic omne peccatum mortale concomitantur istæ circumstantiæ aggrauantes illud, inobedientia, & ingratitudo; nec inobedientia est speciale peccatum huc de novo commissum, sed circumstantia generalis cujuslibet peccati specialis recidiuantis: ex hoc enim quod recidiuans vult facere contra præceptum Dei peccando, statim illud velle inordinatum concomitantur illæ circumstantiæ. Et, cùm tunc arguis, si esset vnum peccatum posset aliud peccatum esse æquæ graue cum isto; dico quod verum est, quod aliud peccatum potest esse æquæ graue cum isto, non cum istis circumstantiis, sed cum aliis. Vnde innocens cum tanta libidine, & malo motu voluntatis posset peccare, peccato quod esset maius quam peccatum quod ille faciet post reciduum.

Ad primum argumentum principale, cùm arguitur de seruo, de quo requirebatur vniuersum debitum prius dimissum, dico quod vniuersum debitum prius dimissum modò exigitur, & dicitur redire amne peccatum post reciduum, non quoad culpam, vel inflictionem poenæ, sed quoad incarcerationem, & obligationem ad peccatum æternam aggrauantem peccatum sequens. Si enim mihi peccanti contra te prius aliquando indulsi, si postea iterum delinquo in te, ex hoc istud peccatum aggrauatur.

Ad illud Iacobi, qui offendit in uno, factus est omnium reus: concedo quantum ad obligationem ad peccatum æternam, quia ita obligatur aliquis ad peccatum æternam pro uno peccato mortali, sicut pro mille, & ita punietur peccatum damni pro uno peccato, sicut pro mille, licet non peccatum sensus.

Sed contraria: ex quo illæ circumstantiæ aggrauantes redeunt, ut concedis, videtur quod post reciduum necessaria de eis sit confessio, & penitentia, sicut de peccato principali commisso.

Dico quod circumstantiæ aggrauantes non sunt peccatum speciale, sed concomitantes peccatum speciale, & ideo non tenetur aliquis ad confessionem earum, ut peccatorum specialium, sed in generali potest dicere & bene: Deus dimisit mihi peccata, & ego ut ingratuus non propter

Pluralitas
legum non
inducit plu-
ralitatem
peccatorum
grande in
sua'ri non
est communis.

Inobedi-
tia est com-
muniis cuius-
bus peccato.

17.
Ad primum
principale.

Ad secundum
Qui offendit
in uno sit
omnium
reus expensi-
sur.

Repli-

solutio.

pter hoc dimisi offendere alias in legem, de quo
doleo.

Ad Tertium.

Ad terium dico quod contritus contemnens confiteri de illis peccatis, de quibus est contritus, punietur pena temporali, pro illis peccatis per contritionem dimissis; quicquid alii dicant, quia credo quod aliquam penam temporalis possit solui in Inferno pro peccatis venialibus, & etiam mortalibus, quorum pena fuit hic inflata, & quantum ad hanc penam potest esse ibi redemptio, & satisfactio aliquando totaliter terminata; licet non sit ibi reconciliatio in amicitiam, punietur tamen eternaliter propter contemptum confessionis, cui per se debetur pena eterna, à qua nulla erit redemptio in futurum, quia de illo non fuit contritus, sed mortuus in illo, & lignum ubi cederit ibi erit.

Quomodo pa-
re-
peccati re-
misi soluitur
in inferno,

18.
Ad ultimum.

Ad ultimum, dico quod antecedens est falsum, quia non potest redire eadem tenebra numero latem per naturam, ut accipis & ita sicut positiua, ut illuminatio, vel lux, non redeunt eadem numero, sic nec priuatuia.

Eadem ten-
bra numero
naturaliiter
non potest re-
dire.

Alia enim, & alia est earentia lumenis ex hoc quod est respectu alterius, & alterius lumenis numero. Alter potest dici ad probationem antecedentis, quod non obstante quod sit idem habitus numero, non tamen est eadem tenebra numero, quia eiusdem habitus numero possunt esse infinitae priuationes numero;

Priuationes
secundum
speciem tan-
sus definiuntur
penes ha-
bitus.

Et cum probas, quia priuationes distinguuntur per habitus, verum est, distinguuntur secundum speciem penes habitus, non tamen distinguuntur numero penes lumen habitus, quia unius affirmations numero non est tantum una negatio numero, quia haec affirmatio una numero. Socrates tot habet negationes diuersas numero, quoniam res praeter Socratem in numero, quia sapientia non est Socrates homo; animalia & huiusmodi omnia praeter Socratem sunt non Socrates vnius tamen habitus secundum speciem est tantum una priuatio, secundum speciem, ut unius motus secundum speciem est una quies secundum speciem, quod patet ex Philosopho s. Physic. & secundo de generatione. Non tamen oportet habitum numerari ad numerationem sua negationis, vel priuationis, quia eiusdem affirmations possunt esse infinitae negationes, nec differunt priuatio & negatio secundum se, nisi quia una est in subiecto apto, alia non neutra tamen aliquid ponit in re, & ideo de tot individuis dicitur priuatio, sicut negatio. Patet s. Metaph. cap. de priuatione.

DISTINCTIO XXIII.

De Extrema unctione.

QVÆSTIO VNICA.

Vtrum extrema unctione sit Sacramentum nouæ legis.

D. Thom. in suppl. quæst. 29 art. 1. & hic quæst. 1. art. 1. Rich. art. 2. quæst. 1. D. Bonav. art. 1. & 2. S. I. art. 2. q. 39. f. 2. 1. Bellarm. lib. 1. de sacra unctione cap. 4.

IRCA Distinctionem 23. de sacramento extrema unctionis, Quæro tamen unum, videlicet, *extrema unctione sit sacramentum nouæ legis?*

Arg. primum
2. *Extrema unctione.*

Arg. secundum, *Secundum,*
Item, omne sacramentum nouæ legis est unum; sed istud non est unum, nec quantum ad materiam, nec quantum ad formam, quia tam materia propinqua, ut oleum sanctificatum, & unctione, quam in forma, est multiplex, quia multæ operationes dicuntur circa illam materiam &c.

Contrarium vult Magister in litera huius

Distinctio cap. 2. vbi ait quod est sacramentum.

Item Hugo lib. 2. de sacra. par. 15. cap. 1. dicit idem.

ad oppositum.

S C H O L I V M

Ponit congruitatem huius sacramenti, & quod do factum institutum sit, ut constat ex Marti 6. & Iacob. 5. ex Concil. Niceno translatu ex Arabicq c. 69. Cabilon. can. 48. Florent. in instruct. Armen. Trid. Sess. 14. can. 1. Deinde adhibet definitionem, in cuius explicatione declarat breviter & solidè materiam, formam, ministerium, subiectum, dispositiones, & effectum: Et primo quod ait deletionem venialium esse effectum, tenens D. Bonav. hic art. 1. q. 1. Rich. art. 1. q. 18. Durand. q. 1. Aten. 4. p. 9. s. m. 7. art. 2. Nauar. cap. 12. num. 13. habet tamen alios effectus secundarios ut excitationem devotionis, & mutationem corporis. Suarez tom. 4. dist. 4. f. 1. Bellarm. lib. 1. de sacra unctione deletionem non esse eius effectum. Quia dicit de materia, & forma habentur ex Iacob. 5. & Floren. in. decret. Eug. & Trid. Sess. 4. de sacra. Vnde. Quod oleum ex commissione Pape possit per sacerdotem benedicere, alij affirmant, alii negant.

2.
Quætor
examinanda.

C Irca solutionem huius questionis quatuor videnda sunt. Primo ostendam quod possibiliter sit Deo finaliter dimittere peccata venialia, & ad hoc instituere aliquod signum, quod id efficiat significet. Secundo, ostendam congruum esse tale signum institutum. Tertio ponam rationem nominis huius; quid intelligatur per extremitatem unctionem. Quartu ex hoc apparet solutio questionis, quod est sacramentum nouæ legis.

De primo sic; possibile est Deum remittere peccata venialia; ergo possibile est sibi instituere signum sensibile ad hoc. Consequentia patet, quia possibile est hominem instituere signum efficax practicum cuiuscunque operis sui, ergo a fortiori est Deo possibile. Sed tale est signum sacrae rei: igitur est sacramentum: igitur possibile est tale sacramentum a Deo institutum.

De secundo, dico quod congruum est instituere tale signum ad illum effectum significandum, cum enim de lege communione non oporteat venialia deleti per poenitentiam sacramentum, quia poenitentia est secunda tabula post naufragium ordinata in recessum contra naufragos, & peccatum mortale, quod submergit, & non necessarium contra illos, qui sunt intra nudem Ecclesiam, & natum charitatis, quia illi et si habent peccata venialia, possunt salutem perficie poenitentia, cum autem non possit homo esse gloriosus, nec intrare beatitudinem cum habeat

Possibilitas
institutionis
sacramenti
unctionis.

Eiusdem con-
gruitatis.

Venialis im-
pediente con-
secutionem
regni.

habet venialia, quæ retardant eum à gloria, quia nullus potest simul esse miser & beatus, congruum fuit Deum, qui nunquam reliquit hominem sine aliquo remedio ad salutem, ordinare aliquod sacramentum, quod efficaciter & de proximo, & plenè significaret in suscipiente ipsam remissionem finalem omnium peccatorum venialium, per quam introduceretur ad salutem incorruptibilem vitæ æternæ: & congruum fuit dari, & recipi ab infirmo laborante in extremis, quia tunc in ianuis mortis, quando spiritus exit, potest recipiens liberari à peccato, quod retardaret eum à gloria, nisi amoveretur, & delecteretur virtute sacramenti. Istud autem ita factum esse patet Iacobi. *s. Inducant super eos Presbyteros, &c. & si in peccatis est, remittentur ei.*

3.

Tertiò pono rationem nominis, & quid intelligo per *vñctionem extremam*, vel per *sacramentum vñctionis extrema*. Et Dico quòd sacramentum istud est *vñctio septena hominis infirmi pœnitentis cum oleo sanctificato per Episcopum, facta in determinatis, & certis partibus corporis, ministra à sacerdoti, simul certa verba cum intencione debita proferente, significans efficaciter ex institutione diuina remissionem, vel curationem spiritualis finalem omnium peccatorum venialium*. Iste autem rationi nominis correspondet aliqua res possibilis esse congruens fieri, & existens de facto, vt patet. Expono igitur particulas huius definitionis per ordinem. Et primò remedium *hominis infirmi*, & idèò non debet conferti nisi infirmo tali, qui non potest amplius peccare, & qui est in periculo mortis, nec dari debet illi, cui alias, vel aliter imminent periculum mortis, quām per infirmitatem, vt ingredienti mare, vel bellum, quia in talibus quantumcunque imminet periculum mortis, semper tamen habet homo *vñsum liberi arbitrij*, & potest post peccare, & talibus, qui possunt amplius peccare non debet dari, nec hominibus habentibus naturales defectus, & propter huiusmodi paulatim deficientibus in natura, vt ethicis, hydropticis, &c. quia licet tales sint infirmi, non tamen statim auffertur ab eis potestas peccandi venialiter: si tamen cum ipsis defectibus naturalibus sit aliqua febris, de qua non præsumeretur curatio, sed quòd mors immineat, potest eis conferti in illo casu.

Definitio sacramenti extremae vñctionis.

Declarantur particulae definitionis.

Tanquam periculose infirmo danda est vñctio.

4.
Vngendus debet esse in gratia, aut pœnitentia.

Secundò, debet esse hominis *pœnitentis* & iusti, quia non instituitur vt remedium contra peccata mortalia, sicut Baptismus & pœnitentia, quæ non conferuntur iustis, & pœnitentibus, sed etiam impenitentibus negatiuè, vt per sulceptionem eorum sint iusti & pœnitentes. Extrema autem vñctio debet dari ad *finalem remissionem venialium peccatorum*, & idèò oportet suscipientem non habere obstaculum impediens effectum huius sacramenti: & oportet habere reverentiam, & devotionem ad sacramentum & probabiliter esse in peccato veniali, quod per sacramentum possit dimitti. Propter priuè non debet dari impenitentibus, si enim impenitens contrarie in extremis petret hoc sacramentum, sibi deberet denegari. Propter secundum non debet dari furiosis in extremis, nisi prius ante furiam, quando vi fuerunt ratione, illud petiuissent, vel

aliquando per lucida interualla, si aliqua habuerunt, aliqualiter pœnituerint, vel saltē non fuerint impenitentes contrarie. Propter tertium, innocentibus, vel parvulis, non habentibus *vñsum rationis*, non debet dari, cùm non habeant liberum arbitrium in *vñsum*, nec per consequens aliquod peccatum proper quod esset necessarium: vnde beata Virgo, vel innocentes alij, qui nunquam peccauerunt actualiter peccato veniali, non indigerunt recipere hoc sacramentum.

Tertiò additur quòd fiat *cum oleo ab Episcopo consecrato*; oleo quidem vero, id est, oliuæ, quod solum dicitur verè, & proprium oleum, quia omne aliud artificiale magis dicitur humor quidam digeslus per ignem, vel putrefactionem aliorum, quam oleum, quia illorum omnium ars est principium, & non natura. Patet de se, nec debet oleum misceri cum balsamo, sicut in Confirmatione, quia hic non requiritur testimonium claritatis bonaæ famæ ad confitendum nomen Christi, sicut ibi, quia ad ingredendum sanitatem vitæ æternæ, sufficit sine forma puritas vitæ, & nitor conscientiæ, vt habetur extra de sacramento vñction. cap. 1. Oleum etiam debet sanctificari ab Episcopo tantum, quia vt ibidem habetur, oleum lucet in aqua. Et idèò ad significandum illius sanctitatis eminentiam, debet consecrari per Sacerdotem supereminentis gradus, & dignitatis in Ecclesiæ, vt per Episcopum, alter enim non esset materia proxima huius sacramenti.

Sed contrà: sacerdos simplex potest sanctificare materiam Baptismi, vt aquam; Baptismus autem est maius, & nobilius sacramentum extrema vñctione; igitur & potest consecrare materiam huius sacramenti, quia qui potest quod maius est, potest & quòd minus est.

Dico quòd Christus, qui est maximus in dignitate, tacuì suæ mundissimæ carnis contulit vim regeneratiuam aquis, quando à Ioanne baptizatus fuit, & tunc sanctificauit omnes aquas, vt essent materia debita Baptismi, etiam si nunquam postea consecraretur aliqua aqua à sacerdote, quia hoc quod facit sacerdos tunc aquam benedicendo, non est necessitatis, sed solemnitatis, & idèò non indiger sacramenti ab Episcopo, sicut similiter Baptismus est sacramentum absolutæ necessitatis, non sic hoc sacramentum, & idèò non est simile.

Quartò, debet fieri *in determinatis partibus corporis*, id est, partibus organicis, quæ deseruunt parti sensitivæ, & idèò organa quinque sensuum vnguntur, vt oculi, aures, os, & manus, & quando organa duplicantur, duplicantur & vñctiones. Partes etiam deseruientes non solum parti sensitivæ, sed etiam generatiuæ, & motiua debent inungi, vt lumbi, siue renes, & pedes, qui deseruunt parti progressiæ, & motiua.

Sed quare non fit aliqua vñctio in parte nutritiua, in remedium nutritiua, cui correspontet augmentatiua? Licet huius rationem non viderim aliquem assignare, Dico tamen quòd lingua duò praefat opera naturæ, scilicet loqui, & gustare, & quia omne peccatum, quo peccamus circa nutrimentum, est per gustum, t inquantum

Vngendus debet habere vñsum liberi arbitrii.

Beata Virgo non indiguit vñctione.

5.

Quare materia vñctionis extrema non peribit balsamum scaturit Confirmationis.

6.
Obiectio.

Solutio.

Quare materia vñctionis non a solo Episcopo sanctificari debet.

7

Vngenda sunt organa sensitiva.

Quare partes corporis vñctio sunt.

in quantum super, vel aliqui cibi nimis immoderate placent gustui lingua, ideo non inungitur aliqua pars specialis correspondens parti nutritiæ, nisi tantum os, vel lingua. Et ideo in uincione oris intelligitur remissio offensa cuiuslibet, & quantum ad interpretatiuam, quæ pertinet ad loquaciam, & quantum ad nutritiæ, quæ pertinet ad virtutem degustatiuam.

Item quintò hoc sacramentum debet à solo sacerdote dispensari, quia solus sacerdos est idoneus minister, & conueniens ad illud dispensandum: non est enim sacramentum necessitatis, sicut alia sacramenta, Baptismus videlicet & Pœnitentia, & tamen illi à solo sacerdote solemniter ministrantur. licet enim Baptismus in calu necessitatis possit dispensari per alium, quam per sacerdotem, non tamen solemniter: solus igitur sacerdos est minister conueniens in dispensando generaliter hoc sacramentum, sicut & alia. Sacerdos quidem simul cum intentione debita certa verba proferens. simul, id est, sine interruptione tali verborum, quæ impedit uinitatem, & continuitatem actus humani. Ilam similitudinem oportet esse in verbis sacramentalibus, sicut patet in materia de Baptismo, & debet sacerdos certa verba proferre in forma illorum verborum, quæ habentur in Canonica beati Iacobi. Infirmatur quis in vobis inducat sacerdotes, & orent super eum. sed secundum usum sanctæ Romanæ Ecclesiæ non uentur oratione indicativa, sed optativa. Patet extra de sacr. Vno cap. 1. Per istam sanctam uincionem, & suam püssimam misericordiam, parcat tibi Deus quicquid oculorum uitio deliquisti; vbi optatur sibi alia vita, & plena innocentia, quantum ad illas partes, per quas deliquit. Illa autem oratio optativa, & deprecatiua, debet dici cum intentione debita, non quod habeat necessariò intentionem actualem, vel habitudinalem, sed virtualem, vt dictum est prius, * & non malam intentionem.

Sextò. Hoc sacramentum significat efficaciter ex institutione diuina. Patet ex Euangelio Marc. cap. 6. vbi habetur quod discipuli circumabant ciuitates & castra, & curabant infirmos, ungentes eos oleo sancto, & licet non legatur istud sacramentum esse immediate institutum à Christo, supponendum est tamen pro certo, quod istud, sicut & alia fuerunt ab eo instituta, licet ordo historiæ ad scribentes non peruerterit. Et ita à beato Iacobo tantum diuulgata, & prædicata est, quia hoc quod discipuli audiebunt à Christo, publicauerunt pro tempore dispensato, quia in omnem terram exiuit sonus eorum &c. Patet Matth. 11.

Hoc demum est signum efficaciter signans ex institutione diuina remissionem, vel curacionem finalem omnium peccatorum venialium, vt proprium effectum, & signatum, nisi sufficiens ponat obicem actualiter peccando. Et sicut sunt multæ partiales uinciones, & signa partialia, ita sunt multæ curationes, & remissionses peccatorum venialium commissorum per tales partes corporis, vt os, & manus, & sic est una totalis uincio, & integrum signum totalis remissionis, & poenitentia, & curationis omnium peccatorum venialium, qualiterunque: commissorum: & talis est effectus proprius huius sacramenti.

Ex quo patet & quæ sit materia remota,

& quæ propinquæ huius sacramenti. Remota est oleum oliuæ sanctificatum ab Episcopo; proxima vero ipso uincio facta cum oleo. Patet etiam quæ sit forma partialis, & quæ totalis. Partialis, est uincio determinatae partis corporis, cum oratione optatiua, & deprecatiua gratiae, & remissionis culpe vnius partis. Totalis, est septenaria uincio in partibus corporis cum certis verbis optatiue significatis, & hoc est signum unum vnius effectus totalis, scilicet curationis plenariae omnium peccatorum venialium.

Ad primum argumentum de beato Iacobó, patet per iam dicta, quod fuit à Christo immediate institutum, licet à beato Iacobó promulgatum.

Ad secundam dico, quod est sacramentum unum, quia habet tam unam materiam, quam unam formam totalem, quæ sunt unum signum totale vnius effectus totalis; scilicet plenariae innocentiae restitutæ per remissionem totalem omnium peccatorum venialium; licet enim plures sint formæ partiales, & multæ tales materiae, vt septem partes corporis, & multi partiales effectus, vt remissionses peccatorum venialium commissorum in parte tali, vel tali, vt ore, vel manu, tamen una est totalis materia, & totalis forma, quæ sunt signum totale totalis remissionis, & plenariae iustificationis ab omni peccato veniali. Nam sicut fucus de diuersis & pluribus vuis, vel granis digestis Sole, vel igne, dicitur mustum, vel cereuilia, & cum utrumque fuerit debite desiccatum, & purgatum dicitur vinum, vel cereuilia magis propriæ, quam prius; sic Deus facta depuratione omnium venialium in diuersis partibus hominis, restaurando sibi fructus illis debitos, & plenam innocentiam, præmit eum uno præmio essentiali, quod est ipse visus, & amatus.

Resolutio questionis.

8.
Quis dicitur
Minister hu-
iis sacra-
menti.

Solus sacer-
dos sol. mi-
nister potest ba-
ptizare.

Forma sacra-
menti & extre-
ma uincionis
Est depre-
catoria.

* dist. 6. q. 5.

2.
Marc.

Hoc sacra-
mentum suis
immediate
institutum à
Christo.

Psal. 18.

Hoc sacra-
mentum cau-
sat gratiam
in non ponen-
te obicem.

10.
Ad primum
principiale.

Ad secundum.

Quæ uinitio
extrema un-
io est unum
sacramentum.

DISTINCTIO XXIV.

De Ordine

Q Y A E S T I O V N I C A.

Vtrum sint tantum septem Ordines
in Ecclesia?

D.Bonau hic 1. p.art. 2. q. 1. D.Thom.in sup. quest. 24. art. 3. Richard hic art. 3. quest. 1. Hellarm.lib. 1. de sacr Ordinis cap. 2. Valquez 3. p. d. 225. c. 2. & disp. 240. c. 3. Nau. in sum. cap. 22.

I R C A Distinctionem 24. querit Magister de definitione Ordinum: & eorum collatione, vbi circa primam dist. quero: Vtrum tantum sint septem Ordines sacramentales, & per consequens septem sacramenta? Quod non, quia si præter sacramentum Ordinis sunt alia sex sacramenta, scilicet, Baptismus, Confirmationis, Eucharistia, Pœnitentia, extrema Uincio, & Matrimonium, sequitur quod sint 13. sacramenta.

Item

Arg. primum
negatum.

Secundum.

Item, si sunt multi Ordines, igitur multi characteres, quia quilibet Ordo imprimit characterem: sed consequens est impossibile, scilicet quod sunt plures characteres in anima, quia impossibile est plura accidentia eiusdem speciei esse in eodem subiecto; ergo impossibile est esse plures Ordines, & maxime septem.

Tertium.

Item, in primitiis Ecclesia non fuerunt quatuor Ordines minores, sed tantum duo maiores, vt Diaconatus, & sacerdotium & similiter in antiqua legi non erant nisi Levites, & Sacerdotes, igitur vel nullum aliud instituebatur à Christo, vel saltem superfluent.

Quartum.

Item, quod sunt plures patet, quia prima tonsura est signum sacræ rei, constitutus consummatus in primo gradu clericali, quia propter tonsuram talem gaudet homo privilegio clericali.

Dionys.

Item, Dion. 5, Ecclesiast. Hierarchia posuit tres Ordines summos, Episcopatum, Sacerdotium, & Diaconatum; igitur sunt plures Ordines, quam septem.

Sextum.

Isidor.

Ratio ad op-
positum.

Item, quod Episcopatus sit Ordo, patet per Isidorum, lib. 7. Etymol. cap. 12. Et positur in Canon. Dis. 2. 1. cap. Cleros.

Oppositum patet per Magistrum in litera.

S C H O L I V M I

Sententia D. Bonaventure Ordinem esse spiritualem potestatem &c. refutatur tribus rationibus claris; & ponitur definitio Ordinis in communi, & prout confituntur vnum ex septem sacramentis.

Quid sit Or-
do?

N ista quæstione quatuor sunt videnda. Primo, quid sit Ordo? Secundo, quot sunt Ordines in Ecclesia? Tertio, an Ordo sit sacramentum? Quartio, an Ordo sit sacramentum unum, vel plura?

Quantum ad primum, dicitur quod Ordo est quadam potestas spiritualis, per quam potest ordinarius exequi aliquem actum nobilem, & spiritualium, quem non potest exequi non ordinatus; & secundum distinctionem talium potestatum spiritualium, est distinctio Ordinum in Ecclesia.

Sed istud non intelligo quod sit verum; quia ex hoc sequeretur quod sacerdotium esset duo Ordines in Ecclesia, consequens falso; igitur & antecedens. Probatio consequentia est, quia sacerdos ex officio habet duplē potestatē spiritualē, vnam ad conficiendum corpus Christi verum, & aliam ad absolvendū corpus Christi mysticum, quæ est potestas clauis spiritualis. Hanc autem potestatē non habet Clericus, nec laicus. Hoc manifestum est de se; igitur hæc potestas super corpus Christi mysticum videtur quod sit alius Ordo, quam sacerdotium, vel Episcopatus, vel Diaconatus, quia sacerdotium est potestas ad conficiendum corpus Christi verum, quia ad illum actum principaliter ordinatur, & ita sacerdotium erit duo Ordines.

Item, secundum hoc sequeretur Episcopatum esse Ordinem, & ita essent plures, quam septem Ordines sacri in Ecclesia; consequens est falsum, & negatur ab eis; ergo. Probatio consequentia est patens, quia Episcopatus est quādam potestas spiritualis exequendi actum aliquem in Ecclesia, qui non competit alicui alteri quam Episcopo. Patet de multis, ad quæ ordinatur potestas Episcopalis, immo Episcopatus esset multi Ordines, quia potest in multos actus tales, vt in Confirmationem, & in consecrationem materiae ciudem sacramenti, & materiae sacræ Vocationis, & potest ordinari, & multa alia huiutmodi facere.

Præterea, potestas spiritualis non est tantum, quia aliquis potest congrue, vel bene agere. Patet in consecratione Eucharistie, & in absolutione sacramentali, in quibus non solum incongrue, & male facit, quiunque alius quam sacerdos, vt laicus, sed etiam nihil facit, quia nullus in talibus aliquid facit, nisi qui habet potestatem; si igitur omnis talis potestas ad aliquem actum in Ecclesia exercendū, qui non potest, nec de facto, nec de iure alij competere, quam habenti talē potestatem, si Ordo, sequitur quod tantum sunt duo Ordines, Episcopatus scilicet, & sacerdotij. Conferre enim Ordines (quod semper pertinet ad potestatem, & non tantum de congruo) ita competit Episcopo, & nullo modo alij inferiori, nec de facto, nec de iure, ita quod aliquid faciat, & si dicat ista verba, nec quod recte vel justè faciat. Eodem modo omnis alius à sacerdotio dicens verba consecrationis, & absolutionis, qua pertinent ad potestatem, & officium sacerdotiale, non solum male facit, sed nihil facit, quia non consecrat, nec absolvit. In omnibus autem aliis Ordinibus potest non ordinatus exercere actum ordinati, etiā non ritè, tamen si facit, factum est, si enim laicus legit Epistolam, quod pertinet ad officium Subdiaconatus, lecta est; similiter si legeretur solemniter Euangeliū à non Diacono, iam factum est, licet non bene; igitur sunt tantum duo Ordines in Ecclesia, quod reputant inconueniens, & falsum.

Item, sequeretur, vt prius, quod sacerdotium verè esset duo Ordines, quia est potestas agendi duplicitate super corpus Christi verum, & corpus Christi mysticum, & quilibet harum potestatum potest officiālia, quia separata sunt; videlicet quia potestas conficiendi corpus Christi verum dabatur in Ecclesia à Christo in cœna dicente, hoc facite in meam commemorationem. Alia vero data est post resurrectionem, Ioannis 20. Quorum remiseritis peccata, &c. Non igitur capio rationem nominis ab his assumptionib.

Repondeo igitur aliter ad quæstionem distinguendo de Ordo, quod potest capi duplicitate, uno modo pro habitudine ipsorum ordinatorum ad inuicem prout accipit Augustinus 9. de civitate Dei cap. 13. cum dicit: Ordo est rerum parium, disparumque congrua dispositio & vno, quo etiam modo loquitur Philosophus 12. Metaph. tex. 5. de Ordo, cum dicit bonum viuierum consistere in habitudine & ordine ad primum, cui partes viuieris magis & minus appropinquantes, magis & minus sunt perfectæ, quia omnes ordine essentiali dependent ad eum sicut exercitus ad ducem, & illo modo in Ecclesia non est nisi tantum vnum ordo omnium, qui sunt in Ecclesia, vt membra ad Christum, qui est caput nostrum secundum Apostolum; & ideo tota communitas fideliū potest dici ordinari illo modo ad Christum in Ecclesia.

Tertio.

Solit. Episcop. ad
decreto suo
tempore date
Ordines.

Satus sacer-
dos consecra-
reposit.

Quarto.

Potestas con-
pendiēt se
parabilis a
potestate ab-
soluta.

5.
Dupliciter
sumitur Or-
do.

Aug.

3.
Secund.

D. Boni s.p.
Cap. 2. q. 2.

In nulla po-
litia omnes
actus conve-
niunt omni-
bus.

6.
Definitio Or-
dois.

Gradus emi-
nētia non est
in Ecclesia
potestas ex-
equendi actus
excellentes sed
dispositio ne-
cessaria. &
congrua ad
illam.

Alio modo potest *ordo* capi pro gradu quodam eminenti; & excellenti in politia Ecclesiae, & in ordine primo modo dicto, scilicet vniuersitate fidelium; quia gradus superior in ordine primo modo dicto, & congregazione fidelium, illo modo dicitur *ordo*. Vnde ibi est *ordo* primo modo dictus, omnium scilicet ad vnum, vbi est aliquis eminentis super omnes illius ordinis, & per consequens ibi est primus *ordo*; & secundus, qui est gradus eminentis ordinatus ad actum aliquem nobilem, & excellentem, qui non potest competere aliis. In nulla enim Politia sunt omnes actus communes, ita quod omnes actus conueniant omnibus in communione, quia tunc magis esset confusio, quam *ordo*; sed sunt aliqui actus excellentes, alij communes, & mediocres.

Actus autem communes & mediocres in Ecclesia sunt actus sacramentales ministrandi sacramenta in Ecclesia, per quos inferiores in Ecclesia iunguntur cum supremo, nam fideles vniuersitatis per susceptionem sacramentorum Ecclesiae, coniunguntur ut membrum unius corporis Ecclesiae capiti suo Christo, & hoc mediante ministerio supremorum in Ecclesia, quia illis regulariter, & non aliis, committitur potestas exequendi illos actus excellentes, ita quod alii inferiorum gradus vel nullo modo possint in huiusmodi actus, vel saltem non bene, aut licite.

Dico igitur quantum ad rationem nominis definiendo ordinem, quod *ordo est gradus eminentis, vel gradus praeminentie in Hierarchia Ecclastica, disponens ad congrue exequendum aliquem actum excellentem in Ecclesia*. Illa autem eminentia, vel praeminentia in tali gradu Ecclesiae, non est potestas spiritualis, qua quis potest exequi aliquem actum nobilem, & eminentem; sed est dispositio ad talen potestatem, & in hoc discordo a descriptione precedente; non enim eminentia in corporibus supremis ut *cælo*, vel *bellis*, est ratio agendi in hac inferiora, quia tantum est relatio quedam, & relatio non est principium agendi; principium enim & potestas agendi in hac inferiora est forma substantialis cæli, & non praeminentia eius ad alia corpora, que solum est dispositio prima ad agendum circa illa. Eodem modo gradus eminentis in Ecclesia non est potestas exequendi actus excellentes in Ecclesia, sed est dispositio congrua, & necessaria prævia ad talen potestatem, quia illi gradui excellenti coniungitur auctoritas, & potestas exercendi fit tales actus excellentes.

S C H O L I V M II.

Explicat optimè singulos Ordines, & ministrorum officia in singulis. Numerus eorum consideratur in ordine ad Eucharistiam; & sic sunt septem. Insinuat tamen Episcopatum esse verum Ordinem: de quo vide ipsum in Oxon. hic num. 5. & ibi scholium; & ita eum sequitur Bassol. & Bellarm. sic eum intelligit lib. 2. de Sacramento Ordinis cap. 5. & bac opinio verior videtur, pro qua in dicto scholia adducuntur plures Doctores.

Quantum ad Secundum principale, quod scilicet sint Ordines, & quomodo distinguuntur: Repondeo sicut dictum est, *Ordo est gradus eminentis disponens ad exequendum actus excellentes, cui coniungitur auctoritas, & potestas spiritualis respectu talium actuum in Ecclesia*. Illa autem præminentia gradus in ordine ad actus excellentes vel potest attendi penes multitudinem talium graduum excellentium in aliquo, vt quia aliquis potest in omnes actus tales, quia talem præminentiam in eo concomitant auctoritas, & potestas exequendi omnem talem actum: vel potest attendi penes excellentiam in dignitate, inter omnes actus ordinis in Ecclesia. Primo modo Episcopatus est *ordo*, quia Episcopus habet gradum eminentiorem in Ecclesia, cui coniungitur omnis alius gradus inferior, & per consequens auctoritas, & potestas exequendi omnem actum pertinentem ad quemcunque gradum in Ecclesia, quia nullus est Episcopus, qui non sit sacerdos, & Diaconus, & sic de aliis, quia Episcopatus presupponit in aliquo omnes Ordines Sacros, & alios quatuor. Patet extra de cler. per salutem promot. cap. unico. Nec propter illam presuppositionem sacerdotij, & aliorum Ordinum inferiorum, Episcopatus est non *Ordo*, nicut concludit ratio eiusdem Doctoris: Non enim video quod Episcopatus non sit *Ordo*, quia presupponit sacerdotium, quia Episcopo soli competit aliquis actus dispensare, in quos non potest aliquis sacerdos simplex, nec simpliciter, nec bene, vt patet de collatione Ordinum, & in Confirmatione, & sanctificatione materia extremae Vunctionis; sicut soli sacerdoti competit consecrare, & absoluere, in quod non potest nec simpliciter, nec bene aliquis non sacerdos. Igitur accipiendo distinctionem Ordinum secundum pluralitatem talium actuum, vel graduum in Ecclesia, sequitur quod Episcopatus maximè sit *Ordo*, nec est non *Ordo* propter presuppositionem sacerdotij, quia tunc similiter sacerdotium non esset *Ordo*, quia presupponit Diaconatum, & alios Ordines,

7:
De numero
Ordinum.

An Episcopa-
tus sit *Ordo*
& quomodo

Episcopatus
presupponit
alios omnes
Ordines.

D. Thom.
hic art. 3. q.
2. & Rich. 2.
5. q. 1.

Regulariter
soli Episcopo
competit col-
latio Ordinum,
confirmare &
consecrare
oleum.

8.
Probatur E-
piscopatum
esse Ordinem.

Ad hoc quod Episcopatus sit *Ordo*, est ratio talis: omnis potestas, vel gradus spiritualis præminentia, cui annectitur auctoritas exequendi aliquem actum speciale, vel est Ordinis, vel iurisdictionis non secundum, quia non potest ab Episcopo auferri huiusmodi potestas, quamdiu manet Episcopus, vt patet, quia Episcopus suspensus, & irregularis potest confirmare, & conferre Ordines, & de facto si facit, factum est; nec est sacramentum Confirmationis, vel collationis ab ipso collatum ab alio iterando; ergo illa præminentia gradus Episcopalis est Ordinis. Pro hoc sunt Dionysius & Isidorus vbi suprà. Vnde ex hoc argumento Isidorus assignat nouem Ordines Angelorum ministrantium Deo in Ecclesia triumphante.

Si autem attendatur *Ordo* penes actum nobilissimum in dignitate in Hierarchia Ecclesiae, cum actus nobilissimus in Ecclesia respiciat corpus Christi verum, & confirmationem eius sacramentale, tunc quia sacerdotium respicit immediate illum actum; & mediante illo alium actum respectu corporis Christi mystici, erit *Ordo* dignissimus; & ultra istum Ordinem nullus est tunc alius *Ordo*, quia nullus actus potest esse nobilior in Ecclesia actu confectionis corporis Christi

Sacerdotium
perfectius est
nobilitate
actum cate-
ris omnibus
Ordinibus

Christi veri. Et vt sic si dignitas & eminentia aliorum Ordinum & actu illorum attedatur maior, vel minor, secundum maiorem accessum, vel recessum ad Ordinem sacerdotij, & consecrationem corporis Christi veri, sic restringenda est ratio Ordinis, vt tatum dicatur gradus eminentis in Hierarchia Ecclesiæ, cui diffinimode coniungitur auctoritas exequendi aliquem allum in Ecclesia pertinentem secundum aliquem ordinem ad alium excellētissimum consecrationis corporis Christi. Et illo modo sunt septem Ordines in Ecclesia. Nam gradus simpliciter eminentissimus, cui annexa est auctoritas conficiendi corpus Christi, est ordo Sacerdotij. Secundus gradus eminentissimus sibi proximus, cui annexa est potestas dispensandi Eucharistiam iam consecratam, est ordo Diaconatus. Patet in legenda Sancti Laurentii quod ad Diaconum etiam pertinet corporis & sanguinis Domini dispensatio. Tertius gradus istis propinquior, cui coniuncta est potestas offerendi Diacono materiam corporis, & sanguinis Christi ut panem, & vinum, & preparandi materiam debitam consecrationis, & tangendi vasa sacra, in quibus non offerat sacra, sed sacranda, est ordo Subdiaconatus; & quia materia consecrata, & dispensatio, & preparatio eius immediatus pertinet, & coniungitur ministerio Eucharistiae, ideo dicuntur isti Ordines tres sacri, non ita quod immediate sunt circa Eucharistiam consecrandam, sed quia circa ipsam iam consecratam dispensandam, vel materiam eius ministrandam.

Vterius ad hoc ut Eucharistia iam consecrata dignius ab aliis recipiatur, requiritur quædam dispositiones præviae de congruo adhibenda, & quædam inordinationes, & impedimenta remouenda. Dispositiones de congruo ad susceptionem dignam Eucharistiae, est inflammatio affectus, quod pertinet ad Ordinem Acolytatus, cuius est cereos accendere, & affectus hominum spiritualiter inflammare & illuminare intellectus, quod pertinet ad Lectoratum, vel ad lectorem, cuius est lectiones in Ecclesia legere distincte, & aperte, ut simplices instruantur.

Impedimenta amouenda circa ministerium Eucharistiae sunt duo. Indispositio malorum, & infestatio dæmonum. Primum illorum impedimentorum circa ministracionem Eucharistiae remouet potestas & gradus Ostiarij, cuius est ab Ecclesia hæreticos, & excommunicatos excludere, & alios innocentes, qui digni sunt recipere Eucharistiam, in Ecclesiam introducere. Secundum impedimentum remouetur per officium, & gradum Exorcistæ, cuius est per orationes, & exorcismos dæmones fugare, & eos arcere, ne impeditant cultum diuinum. Sic igitur patet quod noui omnes gradus in Ecclesia sunt simpliciter, vel quæ eminentes, sed tantum vnius, ut gradus Sacerdotij, qui actus, qui est consuetudo Eucharistiae, est nobilissimus, & alii Ordines sunt nobiles & eminentes, quatenus ordinantur ad istum actum, & ministerium Eucharistiae, secundum plus, & minus. Si igitur non sunt plures gradus eminentes necessarii in Ecclesia ad consecrationem Eucharistiae, vel dignam susceptionem eius, videtur quod non sint nisi tantum septem Ordines. Si autem conficeret non sit simpliciter excelestissimus actus in Ecclesia, sed posse constitutere aliquem in illa eminentem, cui competit talis actus, tunc non sunt tantum septem Ordines, sed octo, quia Episcopatus tunc est specia-

Gradus erdi-
num.

Tres Ordines
sacri ad quos
actus dis-
ponunt &
cur tales dicun-
tur

ad qua mi-
nistria dis-
ponant qua-
tuor minores
ordines &
cur tales di-
cantur

Quomodo E-
piscopatus d-
icatur excep-
tentior sacer-
dotio

lis gradus & ordo in Ecclesia, cuius est Ordines omnes conferte, & per consequens omnes in istis eminentibus constituere.

S C H O L I V M III.

Ordinationem esse sacramentum nouæ legis, Ita Dionys. s. Eccl. Hier. l. c. ep. 81. Greg. lib. 4. in lib. Reg. cap. 5. Concil. Calced. can. 2. a. 1. Flor. in dec. Eng. Trid. Sess. 13. can. 3. Bellar. late lib. 2. de sacr. Ord. Cat. traver. Ordo. Ponit definitionem huius sacramenti, qua omnia ad ipsius pertinentia explicantur. Unus huius sacramenti est generis, quia sunt septem species. Ad secundum facetur in primitiva Ecclesiæ tempore apostolorum, aut prope, rarum fuisse quorundam Ordinum etiam; tam Cornelius Papa, creatus anno 254, numerat omnes: & idem facit Concilium Romæ sub Sylvester cap. 3. Vide in Ozon, hic scholium num. 12. Ad ult. Docet priuam tonsuram non esse ordinem; & bene, quia nec habet actum, nec à Conciliis inter Ordines numeratur. De 4. minoribus non omnes admittunt esse sacramenta Ita Cai. i. 10. opus citr. u. Nau. cap. 22. num. 18. Dur. sic quest. i. Vid. Vafq. 3. p. d. 245. cap. 2. & disp. 137. cap.

10.
*An Ordo sit
sacramentum.*

D E Tertio principali, an scilicet Ordo sit sacramentum? dico quod non, quia Ordo ut dictum est, non est nisi quidam gradus eminentis specialis in anima, & relatio, qua quis disponitur ad exequendum aliquem actum eminentem in Ecclesia, & non signum sensibile extrâ; quippe autem sacramentum est signum sensibile extrâ; propriè loquendo, nisi extendas nomen sacramenti, tam ad rem, quæ est in anima, quam ad illam, quæ extra animam est, & illo modo character potest dici sacramentum, quia per characterem est aliquis formaliter in tali gradu: & sic concederem, quod ordo esset sacramentum propriè; sed ordinatio, qua quis constituit in determinato ministerio circa Eucharistiam, & collatio Ordinis per illa signa sensibilia, est sacramentum, quia est aliquid signum sensibile factum circa ordinatum, in quo signo sensibili confertur sibi character, & ordo spiritualis, cui annexitur potestas, vel auctoritas spiritualis, ad exequendum actus excellentes in Ecclesia. Sic ergo patet ratio huius nominis, Ordo, vel ordinatio, ut est sacramentum, quia est collatio determinati ministerij per aliquod signum sensibile, sive collatio determinati gradus ad ministrandum circa Eucharistiam, facta a ministro idoneo certa verba cum intentione debita proficiente, signans efficaciter ex institutione diuina effectum gratie invisibilis, quo ordinatus digne aliquod ministerium exequatur.

Definitio Or-
dinis.

E illa descriptio patet quod materia huius sacramenti est aliquod signum sensibile exterrum, vel ostensio gradus eminentis in aliquo signo visibili, ad exequendum aliquem actum excellentem circa corpus Christi verum, ut in ordinatione Sacerdotij materia est ostensio aliqui signi visibilis, ut impositio manus Episcopi super caput eius; & in ordinatione Diaconatus datio, vel traditio codicis Euangeliorum; & in Subdiaconatu traditio calicis, vel patenæ, & sic de aliis, quibus omnibus coniungitur potestas aliqua determinata seruitur circa Eucharistiam consecrandam.

In sacerdotio
datur potes-
tatis duplex.

Et Sacerdoti quidem confertur duplex potestas in Ordine sacerdotij, in aliquo signo sensibili uno, scilicet, ad conficiendum corpus Christi verum,

& absoluendum corpus Christi mysticum secundum vnam opinionem: si vero non simul, nec in uno signo sensibili, sed in pluribus confert illi haec duplex potestas, vt dicit alia opinio, tunc debet dici quod Episcopus primo confert ei auctoritatem conficiendi corpus Christi verum; deinde auctoritatem absoluendi corpus Christi mysticum, sicut Christus prius fecit Apostolos sacerdotes in cena, vbi dedit eis potestatem super corpus Christi verum confidendum, & si tunc fuissent mortui, fuissent veri sacerdotes Christi sine auctoritate absoluendi corpus Christi mysticum, quam postea dedit eis post resurrectionem. Ioan. 20. *Quorum remissio*, &c.

Sic igitur patet in genere quid est materia huius sacramenti, quia ostensio alicuius gradus eminentis in aliquo signo visibili, ad exequendum aliquem actum excellentem circa corpus Christi verum, est materia; & secundum diuersas ordinationes sunt diuersae ostensiones talium graduum in signis visibilibus. Forma vero huius sacramenti secundum diuersas ordinationes, & gradus eminentes in Ecclesia, sunt certa verba, quae sunt scripta in libris Episcoporum; alia quidem in ordinatione Sacerdotij, alia in Diaconatu, & sic de aliis, quorum veterorum aliqua sunt necessaria, aliqua tantum ad ornamentum,

Minister vero idoneus ad conferendum Ordines, & maximè tres Ordines sacros, est solus Episcopus, quia interduum conferte quatuor Ordines inferiores committitur aliis quam Episcopis, vt Abbatibus, & Prioribus, & ideo convenientius ponitur minister idoneus, quam Episcopus in illa descriptione priori quantum ad conferendum; licet ad Episcopum pertineat etiam ordinare secundum omnes Ordines ex officio.

Effectus vero propinquus sacramenti ordinationis, & res, est determinatus gradus eminentiae in Ecclesia, ad ministrandum circa Eucharistiam, vel character, vel ordo, qui sunt res, & effectus propinquissimus, quem signat signum visibile, quod est sacramentum, & isti effectui semper coniungitur, quantum est ex vi sacramenti effectus ultimus, & principaliter intentus, scilicet, gratia inuisibilis, gratum faciens, ac dispicens ad congrue, & dignè exequendum actum conuenientem tali gradu in Ecclesia circa Eucharistiam confecrandam. Sicut enim natura dat gradus, & dispositiones conuenientes effectui principali, vt patet in organizatione corporis respectu creationis, & infusionis animæ: sic Deus, cuius perfecta sunt opera, dat dispositiones ad effectus principales sacramentorum: sic igitur probatur quod ordinatio, vel collatio Ordinum, vel institutio in gradibus eminentibus Ecclesia, est sacramentum, & quod tot sunt Ordines, & ordinationes, quos sunt collationes, vel institutiones in talibus gradibus præminentia.

Quantum ad quareum principale, an scilicet Ordo, vel ordinatio sit vnum sacramentum, vel plura? Respondeo, quod quantum ad maiorem divisionem sacramentum, qua scilicet sacramentum dividitur in septem sacramenta, sacramentum Ordinis, vel ordinatio, est vnum, non simpliciter, sed tantum unitate generis; seu vnum continens sub se septem ordinationes, vel ordines, vt genus: sicut substantia diuidens ens est vnum diuidens, continens sub se multas substantias, scilicet, corporalem & incorporalem, corrupti-

bilem & perpetuam, & sic de aliis. Illo etiam modo diuiditur virtus cardinalis in quattuor species; Fortitudinem, Temperantiam, Prudentiam, & Iustitiam, quarum qualibet ulterius diuiditur in multis species. Probatur per Philolophum 2. *Ethicorum*. 3. & 4. & 5. quia sub iustitia continetur tam distributiva, quam commutativa, & sub istis aliae species: specialissimæ. Eodem modo de aliis, prudentia, & fortitudine, & temperantia, & sic de aliis; & sic sacramentum Ordinis est vnum genere, habens sub se plures species, septem scilicet ad minus, quæ sunt diuersæ rationis, & alterius speciei, non tantum eiusdem rationis & speciei, & diuersæ numero. Probatur, quia numero differunt sacerdotium in illo, & in illo, igitur multò plus differunt sacerdotium & diaconatus, siue in eodem, siue in alio ergo unitas sacramenti Ordinis est unitas generis, & non unitas simpliciter, sed diuersitas est simpliciter tanta diuersitate, quot sunt species eius.

Aristot.

Sacramen-
tum Ordini-
sus continet sub
se plures spe-
cies.

Quæ sit ma-
teria & que
forma huius
sacramenti.

12.
Solus Episco-
pus est mini-
ster idoneus in
sacris Ordini-
bus confe-
rendis.

Effectus Or-
dinis.

13.
Quod sit vnum
sacramentum.

Sed qualis est isteordo, vel ordinis unitas? Dico quod unitas ordinis, quæ est unitas generis, siue unitas secundum magis perfectum, & minus perfectum, est simpliciter necessaria quantum ad finem, ad quem omnes ordines ordinantur, scilicet ad consecrationem Eucharistiae, quia per accessum, vel recessum ab illo, sic dicitur una ordinatio perfectior alia. Sed quantum ad suscipiendum sacramentum Ordinis, licet esset ordine necessarius in recipiendo gradatum Ordines, ut primi inferiores, & postea superiores, non tamen est aliqui sufficiunt taliis susceptio: Ordinis simpliciter necessaria; quia si primò ordinaretur Diaconus, & postea Sacerdos, non oportet iterari alios ordines super eum, incipiendo à prima tonsura usque ad istas, quia necessitas obseruandi ordinare, & suscipiendi istos gradus, nec est de Iure positivo Christi, nec Ecclesie. Non Christi, quia ipse in cena fecit, & ordinavit Apostolos sacerdotes, nullo Ordine priori suscepito ad hoc. nec de Iure Ecclesie, patet extra de clero per saltum promoto, ubi habetur quod si aliquis non Diaconus, vel Subdiaconus, promouetur ad Sacerdotium, & ita ordinetur per saltum, non est sacramentum Ordinis sacerdotij iterandum, sed quod incans est prætermissum, causè suppletatur.

Per hoc ad argumenta. Ad primum, cum arguitur quod tunc erunt 13. Sacra menta. Dico quod secundum primam diuisionem sacramenti, non sunt nisi septem sacramenta: vnum tamen diuidentium continet sub se septem species diuersas, quæ possunt dici septem ordines & ita possunt concedi strictè loquendo, 13. Sacra menta: sicut substantia, vel virtus continet sub se species multas, & subalternas, & specialissimas, & tamen est vnum diuidens entis, vel qualitatis.

13.
Ad Arg.
principale
primum.

Ad secundum, cum arguitur quod multi characteres non possunt esse in eodem subiecto: Dico quod characteres illi, & gradus eminentes, quibus annexa sunt diuersæ potestates, & auctoritates exequendi diuersos actus pertinentes ad Eucharistiam, sunt diuersæ speciei, posito etiam quod essent eisdem speciei, nullum sequitur inconveniens, quia tales characteres non sunt nisi quædam relationes; sed plures relationes eisdem rationis possunt esse in eodem subiecto, vt plures paternitates in eodem patre, & multò magis plures relationes rationis,

Ad secundum.

tionis, cuiusmodi sunt characteres in anima, ut supra patuit.

16.
Ad tertium. Ad aliud, cum dicitur quod in primitiva Ecclesia, & in veteri lege non erant nisi duo Ordines, scilicet Diaconatus & Sacerdotium; dico quod hoc est falsum, quia in primitiva Ecclesia

Omnis hi se ptem Ordines erant immēdia: è initiatu: à Christo. erant omnes septem Ordines instituti a Christo immediatè, & illos Christus in persona propria exercuit, & omnes actus illorum, sicut dicit Magister in litera, ibi, *Omnis actus, &c.* quia illorum omnium praesens figura in veteri Testamento, sicut ibi in cap. 1. *Vitiatum, &c.* In primitiva autem Ecclesia pauci erant adhuc conuersi ad Deum, & ideo propter paucitatem illorum credentium sufficiebat tunc paucitas ministeriorum in Ecclesia, ut Diaconatus, & Presbyteratus. Medio autem tempore, quando fides Ecclesia erat multiplicata, Ecclesia multiplicauit ministros, & officia, non tunc instituendo Ordines, quia omnes prius erant instituti a Christo; sed tunc illos quinque Ordines conferendo, quando erat necessarium illos conferre. Populus enim de nouo tunc conuersus nutritiebatur latè, & quasi quotidie communicabat, & non poterat tunc unus exequi omnes illos actus pertinentes ad susceptionem, & dispensationem Eucharistie. Imò quilibet in gradu suo habuit satisfacere, vt ille ad arcendum præcium à communione fideliū, & ille ad effugandum dæmones per exorcismos, & orationes, & sic de aliis. Modò vero quando viget fides, eti habeantur omnes isti Ordines, sed non sunt necessarii ita distincti, sicut in medio tempore, quia fidelibus in Ecclesia nutritis solidi cibo fidei sufficiunt tres Ordines ad omnia necessaria circa Eucharistiam exequenda.

In primis Ecclesia omnes Ordines simul conferebantur.

Dico ergo, quod in primitiva Ecclesia non omnes Ordines erant necessarij, sicut medio tempore, & modò, quia quatuor minores Ordines simul in una ordinatione conferuntur, quia aliter eos conferri modò non est necessarium. Tunc autem omnes conferebantur in Ordine Diaconatus, & Presbyteratus.

17.
Ad quartum. Ad aliud de Dionysio, & Isidoro, dico quod Dionyssius accipit Ordinem propriè primo modo dictum pro dignitate, inveniente plures actus tales, vel plures gradus eminentes, quomodo nos non loquimur in proposito, licet aliquo modo posset sustineri quod essent nouem Ordines.

Ad quintum.
Prima tonsura non est Ordine. Ad aliud de Tonsura prima, dico uno modo, quod non est ordo, nec res sacra, quæ formaliter significatur per sacramentum, quia essent octo Ordines. Et cum probas quod sic tonsus gaudet priuilegio Clericali. Respondeo quod sicut Religiosus profitendo aliquam regulam gaudet priuilegio Religionis, etiam si laicus in Religione: ita laicus suscipiens primam tonsuram gaudet Priuilegio ordinatorum, non quod sit ordinatus, vel quod suscepit rem sacram, sed quod suscepit aliquam dispositionem congruam ad Ordinem susceptionem.

DISTINCTIO XXV.

De collatione Ordinum.

QUESTIO I.

Vtrum pena Canonica excludat à collatione & receptione Ordinum.

D. Thom. 1. 2. quest. 100. art. 6. Richard hic corr. quest. 3. & 4. Bonavent. art. 2. Suar. tom 5 disp. 11. sec. 1. & disp. 12. vbi de excommunicatione, & disp. 33 sec. 3. de interdicto. & disp. 31 de eo qui in censura Ordines suscepit. L. e. i. u. d. censuris.

Ira distinctionem & de collatione Ordinum quero: Vtrum excommunicatio, vel irregularitas, vel quocunque pena Canonica excludat simpliciter à collatione, vel susceptione Ordinum?

Arguitur quod non. Quia Sacerdos irregularis vere conficit corpus Christi. Similiter Episcopus irregularis vere confert Ordines sacros, quia aliquis ab eo ordinatus non est reordinandus; ergo pena Canonica non excludit ab actu sacramentali vel eminenti gradu in Ecclesia.

Item, irregularis non excluditur à perceptione aliquorum sacramentorum, quæ si percipiatur, vere percipit. Nam irregularis intendens communicare, vel confiteri, si communicet, vel confiteatur, vere illa sacramenta percipit; ergo à simili si aliquis irregularis conferat, vel suscipiat Ordines, vere factum est, quod facit.

Icm, hæresis magis excludit à communione Ecclesia, quam alia pena Canonica, quia pena talis non datur nisi iis, qui sunt in Ecclesia: sed hæresis non excludit à susceptione Ordinum, quia hæretici possunt Ordines conferre, sicut & baptizare, sicut habetur distinct. 1. quast. 1. Quidquidem, vbi de hoc habetur longum capitulum, & est August. libr. 1. contra Parmenian. & ponitur in litera distinctione ista, cap. 20.

Contra prima, quast. prima: Si quis à Simoniacis, dicit Canon: Qui scienter se consecrari, imò excrari permisisti, eorum consecrationem omnino irritam decernimus: ergo, &c.

Item, quod Ecclesia potest dare, hoc potest & auferre: sed Ecclesia potest conferre gradus diversæ dignitatis in Ecclesia; ergo illos potest ad tempus auferre, quantum ad vsum, & executiō nem illorum: ergo.

Item, Ecclesia simpliciter excludit alias personas à matrimonio contrahendo, & facit eas illegitimas ad contrahendum simpliciter, & sine culpa earum. Probatur de se, vt in his, qui sunt citra quartum gradum consanguinitatis, vel affinitatis: ergo multò fortius potest Ecclesia propter culpam iuste infligere aliquam peccatum coercentem à collatione, & susceptione Ordinum.

Are trimun negatuum.

Secundum.

August.

Terrium.

Secunda.

SCHOLIVM.

Definit panam canonicanam, & mirabili comprehensione explicat sex species eius; depositionem seu degra

degradationem, infamiam, irregularitatem, excommunicationem, interdictum, & suspensionem. Ponit principia concernentia has penas, & exactissime pro breuitate: d finitque quinque ultimas impedit, ne licet Ordines conferantur, recipiantur, vel exerciantur; sed non tollunt ne valide haec fiant. Dubium est, de degradatione Episcopi an invalidet, si quid fiat a tali; & tenentes non esse ordinem, habent dicere, ut videtur, quod sic: sed verius est ordinem esse, & longe nobiliorcm quam si Lectoratus, vel Officiarius: de quo dist. precedet. Vide Doctorem fuisus in Oxon. huc quiesc. Et scholam ibi posita, & miraberis, quem multa deciduntur ad Censuras spectantia in tanta breuitate.

3.
Quid sit pena canonica.

Dico quod pena Canonica est punitio infligenda, vel inficta alicui, secundum Canoness prohibens, vel arcens ipsum ab aliquo actu, qui alias sibi licet. Vnde non est pena Canonica inficta laico, quod non possit confidere corpus Christi, quia sibi alias non punio non competit ille actus. Hoc quantum ad penam Canonicam in generali.

Quatuorplex
sit pena canoni-
ca.

Prima & se-
unda pena.

Depositio &
degradatio,
in quo diffe-
rent?

Degradatio
in genere no
est nisi in iri-
bus delicti.

4.
Tertia pena

Quid sit in-
famia

Respondeo igitur ad questionem, quod huiusmodi pena generalis diuiditur in plures particulates, quae sunt depositio, vel degradatio, infamia, irregularitas, excommunicatione, interdictum, & suspensio. Prima pena Canonica est degradatio, vel depositio, quae differunt, sicut superius & inferius, quia degradatio est deiectione ab aliquo uno Ordinum, ut gradu Sacerdotij, vel Diaconatus tantum, & non ab alio. Depositio autem est deiectione, vel degradatio vniuersalis, vel totalis ab omni Ordine, & executione cuiuscunq; Ordinis, vel ordinationis, & non solum ab executione Ordinum, sed etiam est perpetua & finalis segregatio a societate ordinatorum, & statu clericali. Vnde haec pena non inficta est a Canone, vel a Iure, sed est inficta a Iudice, & hoc pro tribus delictis, vel criminibus, scilicet, pro heresi, pro schismate, & reuelatione confessionis. De primo, quod debet infihi haec pena degradationis pro heresi, si probatur in primo titulo extra de hereticis, Ad abolendum. De secundo, quod habet infihi degradatio pro schismate, probatur extra de schismatis cap. ultimo. De tertio, scilicet quod habet infihi pro reuelatione confessionis, patet de pen. distinctio. Sacerdotibus. Et extra de pen. & remiss. cap. omnis vniuersque: de ipsis omnibus habetur in sexto libro.

Tertia pena Canonica, infamia, qua aliquis infamis est, non est infamia, qua aliquis potest infamari, vel aliquis est diffamatus sine culpa; sed qua aliquis est infamis in moribus, & in vita, quoique purgauit se canonice, & vsque tunc suspendendus est a susceptione Ordinum. Habet Extra de purgatione canonica. Extra de testibus: Testimonianum. Et extra de excusibus Prelatorum: inter dilectorum, quia infamia illo modo est factus laesae dignitatis quantum ad vitam, vel mores. Sed haec infamia, & status laesae dignitatis aliquando infligitur ipso Iure, aliquando infligitur a Iudice, ut quando aliquis primò per iuris coram Iudice, & postea coniunctus vt delator falsi criminis, vel perpetrator alterius criminis, de quo coniunctur, potest de Iure pronunciari infamis a Iudice. Et haec propriè est infamia Iuris, quae incurritur ipso Iure, quando aliquis facit aliquod peccatum, pro quo esset alias deponen-

dus. Sed ista infamia Iuris dupliciter incurritur à dupli Iure, quia tam à Iure ciuili, quam à Iure Canonico, & breuiter haec pena debet infligi tam à Iure, quam à Iudice, propter omnia crimina pertinentia ad vitam, & ad mores, quæ secundum leges ciuiles, vel leges Iustiniani essent punienda, vel quibus criminibus haec pena secundum leges infligitur, sicut patet prima quæst. §. Omnes. ff. de his, qui notantur infamia. Licet enim ius Canonicum non sit idem cum Iure ciuili, quia unum potest esse sine alio, tamen quicunque est infamis in Iure ciuili, est infamis in Iure Canonico, & non è conuerso. Et ex hoc habetur quod leges Iustiniani non destruuntur per Ius Canonicum, sed quod magis authenticantur per ipsum, & ideo infamis ex Iure non potest esse Index, nec testis, nec accusator, nec multò magis potest recipere Ordines sacros. Infamia verò facti, vel de facto, non est propriè infamia, quia suspicio talis facti infamis potest esse falsa, & ideo potest esse testis, & huic inodi, sed non suscipere sacros Ordines, quoque restituatur sibi fama.

Infamia iurius
quatuorplex,
Et quibus de-
lictis incurri-
tur.

Quarta pena canonica est irregularitas, quae est suspensio perpetua, quantum est ex genere huius penae ad executione Ordinum omnium perpetuū, quia quilibet irregularis est simpliciter suspensus, & haec pena incurritur ipso Iure, propter aliqua crimina pertinentia ad Ordines, vel alia sacramenta, quae sunt quartuor, vel quinque: Simonia, fictio Ordinum, & ministrare in Ordine non suscepito, contumacia contra Ecclesiam, in non seruando interdictum, & excommunicationem maiorem latam à Iure; actiuas, vel passiuas iteratio sacramenti iam suscepit. Incurritur etiam pena irregularitatis propter non crima tria, ut habetur Extra de pen. & suis presbyter. Scilicet propter seruitutem illegitimationem, mutilationem enormem in corpore, quae impediunt quemlibet dignè ministrare in Ecclesia, quia Ecclesia voluit habere dignos ministros, & perfectos in natura. Incurritur etiam irregularitas propter aliqua quae possunt esse peccata in aliquo casu, & non in alio sicut propter homicidium, mutilationem actiuan, & bigamiam, quia omnia ista possunt esse iustæ, & iniustæ in diuersis casibus. De istis per ordinem, & primò de illa irregularitate, quae contrahitur propter peccata, ut propter Simoniam, &c.

Primò de Simonia dico quod Simonia vniuersaliter facit hominem irregularē, si scienter aliquis emat Ordinem, vel védat. Et in illa irregularitate solus Papa dispensat, qui nunquam, vel raro in simonia Ordinis dispusat, ut patet Extra de simonia, Ex tunc. Licet quandoque in simonia beneficij dispenset, & hoc facit rationabiliter, quia affectus aliquod beneficium Ecclesiasticum simoniacc, non est irregularis, nisi secundum quid, & per accidens, inquantum post tale beneficium sic affectus suscepit aliquos Ordines, & in talibus sine dispensatione ministravit. Hoc patet, quia absque omni dispensatione noua potest in Ordinibus legitimè suscepti licite ministrare, & eo ipso, quo dispensatum est cù eo in Ordine, quem secundum quid simoniacē suscepit, potest veterius absque alia dispensatione promoueri ad alios Ordines, vel beneficium Ecclesiae. Quando verò non sciēter, sed simpliciter ignoranter ignorantia inuincibili est promotus, utpote sicut ignorans patrem, vel alium aliquid dedisse Episcopo pro eius promotione

5.
Quarta pena
ma.
Quid sit
irregulari-
tas.

In quibus in-
curritur

Quid differ-
ent in simonia
Ordinis, &
beneficij.

tione ad Ordines, vel beneficium, denarios, vel aliquod munus temporale, non est simpliciter irregularis, sed tantum secundum quid, inquantum consecutus est Ordinem per illum modum, & tunc quam citò habuit huius rei notitiam, debuit renunciare beneficio sit affectu, & desistere à ministratione Ordinis sic suscepit, quoque cum eo fuerit dispensatum, quod sit leviter, quia ipse non peccauit. Argumentum ad hoc, *Extradie clericis excommunicato ministrante. Aperit.* Si tamen commissa fuerit simonia scienter ex parte ordinari, vel ordinantis, vel etiam praesentatoris, cum eo, qui sic scienter est Simoniacus, nunquam dispensat Dominus Papa, etiam si intret Religio nem, quin semper sit irregularis. Sic patet extra de Simoniaci, Ex tunc. Ipse etiam solus Dominus Papa cum Simoniaci, qui scienter spirituale, vel spirituali annexum, sic suscepit, potest dispensare, sicut patet per id i. quest. Erga, vbi tales damnat, ac deponit ab omni gradu Ecclesiæ Apostolica auctoritate scienter. Et similiter extra de simonia nobis fuit, in text. & in gloss.

7.
Secundum
crimen.

Cum furiosus
suscipiente
Ordinem
quā potest
dispensare

Quæ pœna
ministrantis
in Ordine nō
suscepito.
Crimen con-
tumacæ.

8.
Crime quar-
tum.

De pœna ito-
ranis sacra-
mentum non
iterabile.

Irregularitas
ex non crimi-
ne.

De secundo peccato, & crimine, propter quod incurritur irregularitas, scilicet furor, seu furore Ordinum, dico quod vel sit prohibitio sub pœna excommunicationis, quod nullus recipiat huiusmodi Ordines, si non fuerit prius examinatus ab Episcopo illius diocesis, vel saltem super hoc habeat licentiam a suo Episcopo per literas dispensatorias, sicut fit communiter. Et tunc dico quod solus Papa potest dispensare cum eo. Sicut patet extra de temporibus ord. de eo, qui furoratur O. dices per totum cap. Veniens, & cap. Cum habetur, & cap. cum innovavit. Si vero non fuit prohibitum per excommunicationem, vel aliquam pœnam latam à Iure, tunc potest Episcopus ille, & quo sic suscepit Ordines dispensare cum eo. Si vero minister in Ordine non suscepit, vt laicus in Officio Sacerdotis, ipso facto est irregularis, nec dispensatur cum eo communiter, nec ibi posset aliquis dispensare, nisi solus Papa; sic patet Extr. de cler. minist. in ordine non suscepio per totum.

Tertium crimen, propter quod incurritur irregularitas, est coniunctio contra Ecclesiam, in non seruando interdictum, & excommunicationem maiorem, vel suspensionem latam à Iure, vel à Judice, in qua solus Papa dispensat, sicut patet Extr. de sententia excommunicationis. Cum medicinalis, & extr. de pœn. & rem. Iudicis eterni.

De quarto crimen, propter quod incurritur irregularitas, est iteratio sacramentorum non iterabilium, sive sit actiua, sive passiua. Et de hac dicitur, quod est irregularitas indisponsabilis nisi tantum à solo Papa, quantum ad utrumque, scilicet dampnum, & recipientem, sicut habetur de cōf. d. 4. Quibis. Sed illa pœna non est inflicta eis à iure, vel à iudice vniuersali, sed tatu à Theodoro Episcopo Cantuariensi, qui nō potest facere aliquem irregularem, nisi proprium subditum, qui est de sua diocesi, & id est non potest infligi hæc pœna vniuersaliter omnib, nisi Dominus Papa, qui habet Iurisdictionem vniuersalem in omnes, eam infligit. Et vniuersalis maxima est mihi in talibus, quod vbi aliquid nō ex iure est prohibitum, nec inficiunt, non est infligendum, quia fauores sunt ampliandi, & odia restringenda semper in communibus, & vniuersalibus legibus.

Sequitur secundò de illis, quæ nō sunt crimina, propter quæ tamen incurritur irregularitas, quæ sūt seruitus, illegitimatio, enormis mutilatio passiua.

De seruitute, quod faciat aliquem irregulararem si recipiat Ordines, & quod prohibeantur serui ordinari, patet in Canon. d. 4. *Extradie serui non ordinandis per totum. Ratio;* quia ordinati deputantur ad ministrandum circa Eucharistiam, quod est sacramentum dignissimum, & liberrimum; serui autem non sunt sui iuris, & liberi, sed dominorū suorum. Vnde si dominus requirat seruum suum, sine licentia sua Sacerdotem iam factum, ille debet sibi reddi ut seruus ad seruicium, sed in gradu suo, qui sibi competit ex susceptione Ordinis in actibus illius Ordinis, vt si Sacerdos ad celebrandum, si Diaconus ad legatum Euangeliū, & sic de aliis, debet manuteneri, & non debet hero seruire post Ordines sic suscepitos in actib statuti suo non competentibus, vt fodiendo, vel arando, & similibus propter reuerentiam sacramenti, & dignitatem eius, sed in aliis decentibus ministeriis debet, quia nullus priuaturo suo iure sine suo delicto: Ergo.

Secunda pœna, quæ nō est culpa, propter quæ fit homo irregularis, & ineptus ad susceptionem Ordinum, nisi prius cum eo dispensetur, est illegitimatio; nec mutuusquia de illegitimis presumitur, quod nō sint bene nati, sed male, & male nutriti, male autem nutriti nō debent in sacris Ordinibus ministrare. De hac pœna habetur Extr. de filiis presbyterorum non ordinandis, & personis illegitimis cap. 1. & distinc. 5.

Tertia pœna, non culpa impediens susceptionem Ordinū, est enormis mutilatio, vel grauis infirmitas; nec mutuusquia tales ministri infirmi, & passione grauati, seu mutilati, essent in scandalū pusillis in Ecclesia, ex quo sacramentum Eucharistiae, cui omnes Ordines obsequuntur, est summū, & excellentissimum in Ecclesia, & occasione talium ministeriorū posset a pusillis contēni, vel minus reuere ri; de hac pœna habetur d. 25. & Extr. de mul. & corpore ruitat. c. Expofisijs. De duabus ultimis penis potest faciliter haberi dispensatio a Papa, & aliis, quibus hoc ipse committit,

Deinde, tertio consequuntur duæ pœnæ, quibus contrahitur irregularitas, quæ possunt quādoque esse cum culpa, & crimine, quādoque sine culpa, vt homicidium, cui coniungitur enormis mutilatio actiua, & bigamia. De homicidio dico quod homicidium, aut est voluntarium, aut inuoluntariū, aut partim voluntariū, partim inuoluntarium; aut nec inuoluntarium, nec voluntarium, quia est in non habente rationem. Iste ultimus non est irregularis, patet dist. 15. q. 1. Aliquæ.

Homicidium simpliciter inuoluntariū non indiget dispensatione omnino. Homicidium simpliciter voluntariū non recipit dispensationem. De voluntario, & inuoluntario patet in Canon. de hom. d. 50. c. Miror. De voluntario autem secundū quid, vt si Sacerdos defēdē se occiderit, dico quod est irregularis, & cū eo disp̄satur, patet de istis, Extr. de homicidio voluntario, & inuoluntario, d. 55. c. vlt. & dist. 50. c. Miror, & ibid. de hom. c. de his cunctis clericis. c. de his clericis qui in obsidion. Et si in homicidio fiat dispensatio, multò magis in mutilatione actiua, quia minus malum est, quod aufertur. De hoc in Canon. d. 50. quod verò mutilans aliquem actiue sit irregularis, patet expressè per Dominum Hostiensem titulo de homicidio in Summa sua, & allegat ad hoc multas Decretales.

De bigamia dico quod est pœna nō recipiens dispensationem. Extr. de bigamis non ordinatis, vbi assignatur ad hoc ratio, quia oportet Episcopum esse

9.
De seruitute

Quare serui
sunt irregu-
lares?

De illegiti-
matione.

Quare ille-
gitimi sunt
irregulares?

cap. 1. & distinc. 5.

De mili-
tia.

Quare turpi-
ter mutilati,
vel infirmi
irregulares

su. p. t.

De homi-
cidio.

esse vnius sponsa virtu, bigamus no est talis, & in Canon. de hom. c. de his clericis, &c. de his, quarta papa na clericis, qui in obsecione, & ibid. Si quis. De bigamia & homicidio quare vnu recipit dispensatione, & aliud non, dieetur in materia de matrimonio.

11.
De excom-
munications.

Excommuni-
catione una
maior, alia
minor.

12.
De interdi-
cto.

De suspenso-

Excessio quid-
er, quo-
niam.

14.

Quinta pena inflicta à Canone est excommunicatio, quæ cōsequitur multa crimina, & pro multis criminibus debet infligi sicut patet extra iuris sententia excommunicationis, & extra de schismatis. Ad Abiciendos. c. vii. & hæc pena excommunicationis est grauior omnibus alijs penis Canonice, quia ipsa inflicta à Iudice vniuersali, vel Iure, excludit simpliciter à Cōmūnione fidelium, quod non faciunt alia penas Canonicas. Excommunicatio autem est duplex, major & minor. Major, quando Canonice, & nominatim prohibitur communicationis cū alio, & hoc peremptoriè multis precedētibus monitionibus, & hoc vel ipsius excommunicati ad alios, vel aliorum ad ipsum, & hæc faciliter non recipit dispensationem. Alia est excommunicatio minor, vt quando aliquis communicat cum aliis, vel ipsi eum eo in casibus non concessis à Iure, & hæc recipit dispensationem, si postea immisceat se sc̄ris, licet grauiter peccet, qui ministrat, vel suscipit actus Ordinum sacrorum: de hoc habetur, Exira de clerico excommunicato ministrante, si celebrat.

Sexta pena est interditum, quæ magis infligitur locis, quām personis, & ideo magis est pena, & indignitas loci, quām personæ. Infertur tamen loco propter malitiam maximam personarū habitantium in loco. Hæc autem pena interdicti sicut excommunicatio, quandoque infingitur à Iudice, quandoque à Iure. A Iudice propter rebellionē, vel aliquem consumilem actum. Etiam infertur quandoque ab eo quoad talē, vel talē locū, vel personā, ita quod interdictū semper est talis pena, qualem infert Iudex. Incurrit autem, vel infingitur à Iure in tribus casibus, vt quando Ecclesia polluitur sanguine, vel semine, vel receptione usuriariorum: de hec habetur, Extr. de usuris. Illius autem penæ mitigatione habetur hodie in 6. tit. de usuris, &c.

Septima pena inflicta à Canone est suspensio, & hæc infertur duplicitē: Vno modo ab officio, & ab ingressu Ecclesie, vel ministratōne sacramentorum ad tempus, vel à susceptione eorum, quantum ad quinque sacramenta non necessaria similiter. Et hæc pena non est grauis, nisi clericis, quibus incubit ex officio talia exequi, à quibus suspensi minus dignè habentur. Aliando autem infertur hæc pena à beneficio, & hæc est grauior pœna ipsi beneficiatis, qui magis diligunt pingues Ecclesias, & Prabendas, quām odiant suspendi, & arctari à communione sacramentorum ad tempus. Infingitur autem hæc pena à Iure & à Iudice, à Iure contra male, & indiscretè iudicantes, & contra simili modo excommunicantes. Sicut patet de sequent. excomm. Cum medicinalis, & extr. de sent. & re iudicata, cū aterni, & extr. de offic. Ordin. Infertur autem quandoque à Iudice in diuersis casibus, vt ab Episcopis respectu subditorum.

Sed arcēntē omnes prædictæ penas Canonicas à susceptione & collatione Ordinum: Respondeo quod quinque ultimæ penæ arcēt, & excludunt à collatione, & susceptione Ordinum, & etiam ab eorum executione, quia de his est præceptū negatiū ligas semper, & ad semper; & ideo quicunque contrariū eis facit, peccat mortaliter. Vnde omnes illæ penæ arcēt à susceptione, &

collatione actuū sacramentalium de Iure, ita quod illicite fit quicquid fit; sed no de facto, quin si aliiquid fiat fulciendo vel conferendo, vel excusatō factū sit, nec debet iterari de hoc habetur. q. 7. Quod quidem. Et Augustini contra Parmenian. & pónitur in litera distinctiæ ista cap. . .

De degradatione, vel depositione dicitur quod potest infligi, ita quod talis degradatus non potest amplius in actum illū, à quo deponitur, nec de iure, nec de facto. Nam opinio Iurislatū est, quod Episcopus degradatus non manet Episcopus, ita quod si post aliud aliquid facit pertinens ad officium Episcopi, nihil facit, & tunc debent dicere consequenter, quod Episcopatus possit dari non Sacerdoti Alij dicunt, quod Episcopo degradatus non auferatur potestas, vel auctoritas impliciter, sicut nec Sacerdoti degradato, qui si postea aliud faciat, vel conferat Ordinem, vel conficiat, vere aliud faciat, sicut prius fecerunt non degradati.

De Sacerdote degradato non est dubium, licet non licet, vel de Iure hoc faciat, & sic degradatio Episcopi non esset nisi quodam suspensio ab executione Ordinum, propterea remanet in eadem, qua prius erat, potestate, & hoc ideo, quia secundum istos, Episcopatus est potestas Ordinis indelebilis, non potens destrui, quamdiu manet subiectum hujus potestatis, sicut altare cōsecratum indelebiliter manet cōsecratum, quamdiu manet non destrūctum. Si autem aliquis fuerit ab Episcopo degradato ordinatus, cōsulat legiflatorem, seu iuricōditem, vt Dominum Papam: an vere Episcopatus tollitur, vel qualiter fuerit in tali cau procedendum, vt ei pena irregularitatis remittatur.

Sed quo modo habet alia penæ remitti? Dico quod pœna infamie non tollitur, nec restituitur per pœnitentiam, sed tantum per Iudicem, qui illum denunciavit infamem; qui habet potestatem restituendi ei famam suam. Pœna autem irregularitatis potest tolli per Superiorē, qui potest in talibus dispensare. Excommunicatio autem potest tolli per illum, qui potest illū vinculo excommunicationis innodare, & alia pœnae. Similiter de Interditio lato à Iudice, patet quod potest tolli ab ipso Iudice. Si vero infertur à iure potest tolli per eum, qui potest super ius. Et similiter de Suspensione patet quod potest tolli à superiorē. Depositio autem, vel degradatio potest tolli tantum per illum, qui potest super integrum restituendum graduum, vel Ordinum Ecclesie.

Ad argumenta. Ad primum, cū dicitur quod Sacerdos irregularis conficit, & quod Episcopus talis confert Ordines. Dico quod Episcopus irregularis non accaret à collatione, vel executione Ordinum de facto, sed de Iure, quia non potest licet exequi actus Ordinum; potest tamen absolute de facto, quia Episcopatus, qui est Ordo, secundum vnam opinionem, est potestas indelebilis, & non tantum est potestas iurisdictionis, & licet executionis. Et ideo non probat ratio quod absolute possit tolli quantum ad potestatē, sed tantum quantum ad iurisdictionem.

Ad secundum, cū arguitur quod irregularis non excludit à perceptione sacramentorum, igitur nec Episcopus irregularis à collatione Ordinum, negatur: quia non confert licet, sed illicite, licet conferat Ordines, & auctoritatem, vel potestatē ministrandi circa Eucharistiam, non potest tamen conferre executionem Ordinum, quia potestas exequendi actus Ordinum dependet.

Quinque se-
tima pene
imbedicatio
collatione, &
Ex suscep-
tione Ordinum
Primum Papas
possit asserere
tollerare
Episcopum
Opinio Iuri-
cōditem.

Opinio aliis
rum.

15.
Porefatio
ans: r. ur. genit
indelebilis.

Quid de ro-
dinaco à de-
gradatio.
Quis restitu-
ad famam?

Quemodo
tolleatur,
pana irregu-
laritate ex-
communicatio-
nis, interdicti-
& suspen-
sus.

16.
Ad primum
principale.

Episcopatus
non est posse
tas iurisdictio-
niæ causa.

Ad secundum.

Potestas executionis Ordinum dependet à potestate iurisdictionis.

dependet à potestate iurisdictionis, quam non habet Episcopus irregularis, vel degradatus. Benè enim potest aliquis punire, vel puniri quantum ad executionem alicuius actus particularis ad gradum eminentem, licet non puniatur quantum ad potestatem, vel auctoritatem exequendi auctum: sicut prius latè patet.

Ad tertium

Ad aliud de hæreticis dico, quod non est ablata ab eis potestas, sed tantum iurisdictionis, & executio potestatis, & ita hæretici, & irregulares possunt conferre Ordines, quantum ad absolutam potestatem Ordinum, sed non quantum ad executionem.

Ad primam rationem in oppositum.

Ad primum in oppositum, cùm dicitur quod Ecclesia potest conferre, ergo & auferre. Respondendo dico, quod non est simile secundum primam opinionem. Patet, quia non potest auferre quod confert, quia Deus ex misericordia sua multa contulit Ecclesie ad conferendum, ad quæ non dedit ei potestatem ad auferendum: nec mirum, quia ipse semper dat ultra meritum, & punit circa demeritum. Secundum verò aliam opinionem, argumentum benè concludit, quia illa positio dicit quod degradatio, & irregularitas non tantum auferit potestatem exequendi auctum Ordinum, sed etiam potestatem abolitam.

Ad secundam.

Ad aliud, cùm dicitur quod Ecclesia simpliciter excludit alias personas à matrimonio ne contrahant, & si post contrahant, nihil faciunt quantum ad auctum matrimonio, dico secundum duplēcēm opinionem consequenter, secundum vnam, qua ponit in depositione, vel degradatione Episcopi simpliciter auferri potestam, & quantum ad gradum illum in se, & quantum ad executionem, dico quod verum est, quod talis noui potest conferre Ordines, non solum de iure, sed nec de facto, quod si faciat nihil sit, sicut personæ illegitimè contrahentes matrimonium, nihil faciunt quantum ad auctum matrimoniale, & tunc est simile de matrimonio impedito ab Ecclesia, & non collatione Ordinum.

Ad tertium.

Si verò teneatur secunda opinio, quæ dicit quod per degradationem, vel depositionem auferatur ab Episcopo potestas tantum iurisdictionis, vel executionis auctum sacramentalium, & non potestas in se, quia ipsa est indelebilis; tunc esset dicendum quod non est simile de matrimonio prohibito aliquibus personis ne contrahant, & potestate Episcoporum, ne Ordines conferant, quia Ecclesia antequam aliquibus personis conferat sacramentum aliquod, potest facere illas illegitimas ad susceptionem talis sacramenti. Patet de bigamis, & aliis cōpulatis matrimonialiter cum non virginibus, quod non possunt ad Ordines promoueri. Sicut patet, extra de bigamia. Sed postquam alij suscepunt sacramentum, non potest ab eis auferre gradum indeleibilem, quem impressit in collatione. Patet in charactere Baptismali, & Confirmationis, & ita conferens alicui sacramentum Ordinis, non potest ab eis propter quamecumque culpam auferre istud sacramentum, quantum ad potestatem in se, quia est indelebilis, licet posset illam auferre quantum ad executionem.

Doctor problematis usque huc diffidat videatur.

Vnde non est tantæ potestatis in auferendo, sicut in conferendo, in quo appetit maxima liberalitas, & misericordia capituli sui Christi. Eligatur via, quæ magis placet.

Q V A E S T I O II.

Vtrum sexus muliebris, & vel atas puerilis impedit susceptionem Ordinum?

D.Thom.in addit.quest.39.art.1. & 2. hic quest.1 art.2.
D.Bonavent. art.2. quest. 1. & 2. Richard. art.3. & 4.
Valquez 3 pars. disp. 245 cap. 1. & disp. 246 c. 1. bellarium.
lib.1 de sacramentis Ordinum.

Q Vd non; ad Galat. 3. scribitur: *In Christo Iesu, non est masculus, nec feminina; nec servus, nec liber; igitur nec sexus, neque conditio videtur impidere susceptionem Ordinum.* Arg. primum negatum. Ad Galat.

Item in Can. distinct. 32. cap. ultimo, Presbytera, & 1. cap. mulieres Presbyteras, & 27. quest. 1. dicuntur quod Diaconissa non debet ordinari ante 40. annos, ergo mulieres possunt accipere Ordines principales, vt Diaconatus, & Presbyteratus.

Item, quod atas puerilis non impedit susceptionem Ordinis, probatur: quia pueri possunt recipere alia sacramenta imprimentia characterem, vt Baptismum, & Confirmationem; Ergo & sacramentum Ordinis, quod etiam imprimuit characterem.

Item, ordinatus minoribus Ordinibus infra annos discretionis non est postea reordinandus, sicut habetur: *Extra de Clerico persaltum promoto*, quod non est verum, nisi tunc verè Ordines illos suscepisset.

Contra: quod sexus muliebris impedit susceptionem Ordinis patet in Decretis, distinct. 23. *Sacras Deo feminas, vel Moniales, sacra vesta, vel sacratas pallas contingere, vel incensum circa altare deferre, nullatenus permittimus, &c. quia omnia talia coram ministeria reprehensione, & visuperatione plena esse nulli sapienti dubium est.* Sed quod impedit contrectare, vel contingere sacra, multò magis impedit susceptionem Ordinum: ergo si sexus impedit primum, & secundum.

Item, Sacerdoti inhibetur nutritre comam, quia debet tonsari, sive tonderi in gloriam. dist. 13. de clericis. Et Extra de vita & hon. cler. Si quis, sed de mulieribus habetur 1. Corinth. 11. Turpe est mulieri tonderi, nam si comam nutrieris, gloria est illi. Igur cùm non possit ordinari, nisi primò tonsuratur, talis tonsura esset in ignominiam eius, & non in gloriam.

Item, quod atas impedit, habetur distinct. 77. *Subdiaconus non minus quam viginti annorum ordinetur, & cap. sequenti. Placuit, dicit Canon quod ante annos 25. Diaconi non ordinentur, nec virgines consecrentrur; & Lectores populum non saluent,* Tertia.

S C H O L I V M.

Primum dictum: Pueri ratione carentes irreue-
tert ordinantur, quia non possunt cum reue-
rentia suscipere. *Secondum:* Pueri ratione vtentes
licet minoribus ordinantur, sed non sacris usque
ad etatem certam; quae in Subdiaconatu est 2.2.
annorum; in Diaconatu 2.3. in Presbyteratu 2.5.
sed sufficit annum inchoatum esse. *Tertium:* Ut
rilegat conseruent etiam sacri, nec obstat
defectus usus rationis. *D.Thom. b. quest. 2. art. 1.*
D.Bonavent. art. 2. quest. 1. *Richard. art. 9. quest. 2.*
Palud. quest. 3. *Gabr. quest. 1.* *Sot. quest. 1. art. 2.* *Quar-*
tum; Mulieres iure diuino sunt incapaces Ordinum,
& si ordinantur, nihil fit. *Oppositorum,* ut
heresim referunt *Ambros. in 1. Timoth. 3.* *Epiph. her.*
49. *Augu. her. 27.* Qui vero tenent minores esse ab
Ecclesia institutis, non negarent posse conferri fami-
nis: de quo vide *Vasquez d. 24. cap. 2.* & *disp. 2.97.*
cap. 1.23.

3.
Resolutio questionis.

4.
Triplex potest quis excludi ab Ordinibus.

Pueri ratione excluduntur à sacra.
Ordinum suscepio includit usum castitatis.

4.
Parvulus vnde ordinatur.

Respondeo ad questionem, & dico quod ali-
quem excludi à susceptione Ordinum potest
intelligi duplicitate; vel quod excludatur à suscep-
tione Ordinum, quantum ad honestatem, &
congruitatem modi suscipiendi, ut quia ordi-
nare, vel honeste, cum debita reuerentia susci-
piatur talis Ordo; vel quod excludatur à suscep-
tione Ordinum propter necessitatem, & hoc
duplicitate, vel propter necessitatem praecetti, vel
propter necessitatem facti. Primo modo dico
quod etas puerilis excludit à susceptione Ordinum,
quia pueri sacramentum Ordinis cum
debita reuerentia suscipere non possunt, & ideo
inhoneste conseruent & reciperetur. Si autem
secundo modo, non potest puer Ordines reci-
pere, maximè factos, quia necessitate praecetti
Ecclesia ab eis suscipiens excluditur, sicut patet
suprà distinct. 77. Vbi taxatur etas debentis
factos Ordines suscipere, & licet non teneatur
illa taxatio quoad illos annos, tenetur tamen
quoad annos discretionis, quia semper oportet
secundum omnem Decretalem suscipientem sa-
cros Ordines esse in annis discretionis.

De aliis autem Ordinibus non sacris, non est
præceptum Ecclesia, quin infra annos discretionis
posset illos recipere, sicut patet suprà; &
Extra de clero per salutem promoto. Rationabiliter
autem etas puerilis excludit à susceptione sa-
crorum Ordinum, quia susceptioni illorum
coniungitur votum 'castitatis', quod requirit
usum rationis in suscipiente, & deliberationem
vouentis, & notitiam literarum. *Extri de tem-*
por. ordin. cap. 2. ultima. *Natus Episcopus.* Vnde &
ibi loquitur de prima tonsura; puer autem
infra annos discretionis neutrum illorum
habet.

Tertio modo, scilicet necessitate facti, dieo
quod etas puerilis non excludit susceptionem
cuicunque Ordinis sacri, quin si talis aliquem
Ordinem de facto recipiat, verò suscipit, &
non est alius reordinandus. Et huius ratio est,
quia respectu cuicunque sacramenti non ite-
rabilis non requiritur ex parte suscipientis ne-
cessariò aliqua dispositio præcedens dispositio-
nem sacramenti, sicut est in poenitentia; sed
tantum non fictio, vel non positio obicit
actualis. Cuius probatio est, quia aliquis po-
test suscipere gradus, vel characterem, vel

potestatem Ordinis antequam exequatur auctum
illius Ordinis, & sic de chatactere Baptismi,
vel Confirmationis: sed Ordo, vel ordinatio
est huiusmodi sacramentum non iterabile;
ergo sollempmodo ex parte suscipientis Ordini-
num requiritur non fictio, contrariè: parvulus
recipiens Ordinem non est factus contrariè,
quia non habet usum rationis, nec delibera-
tionem voluntatis; ergo, &c.

Sed quantum ad lexum dico quod sexus
muliebris simpliciter impedit susceptionem
Ordinum, & hoc tam ex honestate, quam ex
necessitate praecetti, & facti: non enim est
honestum mulieres in tali sacramento aliquo
modo ministrare. Excluduntur etiam à suscep-
tione Ordinum necessitate praecetti, & ne-
cessitate facti non tantum Ecclesiae, vel pra-
cepto Apostolorum, quia non credo quod ex
instituto Ecclesiae, vel praecerto Apostolorum
fuit ablatus aliquis gradus utilis ad salutem
ab aliqua persona, & multò magis à toto sexu
in vita. Si ergo Apostoli, vel Ecclesia non
possent iuste auferre ab aliqua una persona ali-
quem gradum utili suæ saluti, nisi vbi Christus,
qui est caput eorum instituit auferri, multò
magis nec atoto sexu muliebri: ergo Christus
tantum præcepit hoc primò, qui hoc sacramen-
tum instituit.

Ad hoc potest esse duplex congruentia: una
talis: Omnis Ordo recipitur in ordine ad Sa-
cerdotium, & doctrinam: Sacerdotibus autem
competit principaliiter docere, ut habetur *dis-*
16. quest. 1. adicimus. Et non Diaconis, nisi
ex commissione, vbi prædicatio, vel doctrina
accipitur pro lectione Euangelica, quam legere
conuenit eis. Sed mulieribus prohibetur ille
actus. *1. Timoth. 2.* *Mulieres in silentio discant:*
& illas docere, vel loqui non permitto. vbi glossa,
non ego tantum, sed & Dominus non permittit, &
hoc propter debilitatem intellectus in eis, &
mutabilitatem affectus, quæ communiter ma-
gis patiuntur, quam homines. Debet enim
doctor habere viuacem intellectum in cogni-
tione veritatis, & stabilitatem affectionis in
confirmatione eius. Vnde quicquid additur ex
Decretis, vel præceptis Pauli, ad excludendum
mulieres ab Ordinibus suscipiendis, non sunt
nisi quædam supplications, vel potius expressio-
nes præcepti Christi de hoc: Mater enim Christi
dignissima erat, & sanctissima, & tamen non con-
ferebatur ei huiusmodi potestas.

Et si opponas de Magdalena, quæ fuit Apo-
stola, & tanquam prædicatrix, & præfecta su-
per omnes mulieres peccatrices. Respondeo
quod ipsa fuit singularis mulier, & singulariter
accepta Christo, & ideo priuilegium personale
personam sequitur, & extinguitur cum persona.
Extra de reg. iuris, in 6. lib. & alibi: quæ à Iure com-
muni exorbitant nequaquam ad contraria sunt
titahenda, ibidem.

Secunda congruentia potest esse ista: Ordo,
vt suprà est dictum, est aliquis gradus eminentia
super ceteros populos in Ecclesia, & ad
aliquem auctum excellentem, quod aliquo
modo significari debet ex eminenti conditio-
ne, & gradu in natura: mulier vero respe-
ctu viri naturalem subiectiōnem habet; ergo
nullum gradum eminentia debet habere su-
per aliquem virum, quia tam natura quam
conditione, & nobilitate sunt ignobiliores
quocunque

5.
*Sexus mulie-
bris est sim-
pliciter in ea-
pax Ordinum
iure diuino
posita.*

6.
*Prima con-
gruentia.*

Obiectio, occurrunt.

Privilégium
personale se-
quitur perso-
nam.

7.
*Secunda con-
gruentia.*

quoenque viro. Vnde post peccatum subiecit eam Dominus dominio, & potestati viri. Si autem posset aliquem Ordinem in Ecclesia suscipere, posset alicui præsidere, & dominari, quod est contra eius conditionem: igitur Episcopus in conferendo Ordines mulieri, non solum facit male, quia contra præceptum Christi, immo nihil facit, nec ipsa aliquid recipit, quia ipsa non est materia capax ad suscipiendum hoc sacramentum, quia Christus tantum instituit hoc sacramentum posse conferri indiuiduo speciei humanae & sexus masculini. Patet ex auctoritate Apostoli, *ad Timoth. 1.*

Sed contra hoc obiicitur sic: *vbi est agens & passum eiusdem speciei, ibi est effectus, cum effectus non dependeat ex aliis, nec sit diversitas ex diversitate alicuius illorum,* *Met. text. com. 18.* sed Episcopus conferens mulieri sacramentum Ordinis, est agens eiusdem speciei cum passo, quia sexus non variat rationem speciei: ergo effectus proximus est eiusdem rationis in ipsa, sicut in masculo ordinato.

Dico quod maior est vera de agente naturali, & quando non est impedimentum ex parte passi; sed si agens principale fuit agens voluntarium, & instrumentale agens non agat nisi in virtute illius, quia omnino determinatur ad agendum determinatè à Superiori agente, sicut est in proposito de Episcopo respectu Dei, qui posuit impedimentum ex parte vnius passi, & non alterius, etiamsi fuerit eiusdem rationis propter sexum difformem, non sequitur, si passa sint eiusdem rationis, quod effectus sit eiusdem rationis. Nam si Episcopus confert Ordinem mulieri, nihil faceret quantum ad illud sacramentum, quia non est principale agens imprimens characterem Ordinis, sed tantum secundarium, & instrumentale, & ideo in illa materia suscipiente Ordines imprimet characterem, quæ determinatur sibi principaliter à Deo, principaliter characterem imprimente, tanquam conueniens, & non impeditus ex conditione sexus, cuiusmodi est masculus speciei humanae tantum.

Ad arg. pri-
mum princ-
pale. Ad primum argumentum in oppositum, cum dicitur, *In Christo nec est masculus, neque est femina, seruus, vel liber.* Dico, quod licet quantum ad salutem, & vitam æternam habetur quod non sit differentia inter masculum & feminam; seruum, vel liberum; est tamen differentia inter eos quantum ad officium, & gradum eminentem in Ecclesia possidendum, quia in hoc præfatur vir mulier, ut dictum est. Quoad susceptionem autem aliorum sacramentorum sunt capaces mulieres.

Ad secundum de Presbytera, dico quod ibi vocatur Presbytera nō mulier ordinata sacro Ordine, sed mulier vidua antiqua, de qua præsumitur quod sit probata, & sancta inter mulieres. Possunt etiam vxores Presbyterorum de Gracia dici presbytera, ut denominatæ ab officio virorum suorum. Vnde in Iure nō intelliguntur per presbyteras mulieres ordinatae, ut supponit ratio, quia dicit Canon. distinct. 17. cap. 1. *Illas tanquam ordinatas non debet in Ecclesia institui decreuimus, inter bonas mulieres excellentes in vita, sicut presbyteri: sed aliqua bona matronæ viduae, vel perfectæ debent super alios in moribus & vita præcedere.* Per Diaconissam autem intelligitur Abbatissa, secundum glossam ibi. Melius tamen potest dici, quod per Diaconissas intelliguntur mulieres, quibus competit ex ordinatio-

ne Abbatisse, vel collegij legere homiliam Euangelij in matutino, quod non est actus alicius Ordinis.

Ad aliud, cùm dicitur quod ætas puerilis impedit secundum Canones, dico quod antiquitus erat determinatum tempus ætatis aptum susceptioni Ordinum magis quam modò, quia modò homines sunt citius doli capaces, quam tunc erant, & ideo non est modò ita limitatum sicut prius, & quia modò sunt homines proni ad malum, ideo bonum est, præcauendo hoc malum in iuuentute eos instruere, vt dignè possint hoc sacramentum suscipere.

Ad tertium & quartum.

DISTINCTIO XXVI.

De Matrimonio.

QVÆSTIO VNICA.

Vtrum matrimonium fuerit immediate institutum à Deo?

D. Thom. in suppl. quæst. 1. art. 1. & hic quæst. 1. art. 1.
D. Bonavent. art. 1. quæst. 1. Richard. art. 1. quæst. 3.
Durand. quæst. 3. Palud. quæst. 1. Bellarm. lib. 3. de Matr. cap. 1. & 3. Sanch. lib. 1. de matrim. diss. 4. & 9. Coecius tom. 2. lib. 9. art. 1. Patres infra citandi.

Ira distinctionem 16. in qua agit Magister de Matrimonio: *Quero vtrum matrimonium fuerit immediate institutum à Deo?* Arguitur quod non. Gen. 1. dicitur, *Dixit Adam, hoc es ex offibis meis, & caro de carn mea, propter hanc autem relinquet homo patrem & matrem, & adhærit uxori sue, & erunt duo in carne una;* vbi dicit glossa quod tunc fuit institutum sacramentū matrimonij, & Matth. 19. dicit Dominus, *non legistis, quia qui fecit homines ab initio, masculum & feminam fecit eos, & dixit: propter hanc relinquet homo patrem & matrem, & adhærit uxori sue.* Igitur matrimonium non instituit Deus immediate, sed Adam.

Arg. primum negationum.

Item, circa id quod immediate à Deo instituitur, nulla debet fieri immutatio per hominem; sed per hominem multa, & varia fit immutatio circa matrimonium: ergo. Maior probatur, quia inferior non potest revocare legem, & institutionem Superioris. Minor probatur, quia Ecclesia alias personas reddit simpliciter ineptas, & illegitimas ad contrahendum; patet de affinibus, & consanguineis; & hoc variè, quia à principio ordinavit Ecclesia tales, & non posse contrahere infra septimum gradum, postea, si essent infra quintum gradum: separat etiam alias prius coniunctas, patet in multis casibus.

Contra, Christus dixit in Euangelio Matth. 19. vbi prius: *Quos Deus coniunxit, homo n̄e separet,* & ibidem Deus dixit: *Propter hanc quidem relinquit homo patrem & matrem, & adhærit uxori sue,* igitur matrimonium fuit à Deo immediate institutum.

Ratio ad op. possum.

Mulieres & diaconi-
sse sunt quoenque
viro ignorab-
tores.

g.
Oblatio.

Solatio.

9.
Ad arg. pri-
mum princ-
pale.

Ad secundum.

Presbyterissa
dicitur vi-
dua, & deno-
ta matrona.

Diagonissa
qua dicitur

Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

DISTINCTIO XXVII.

De essentia Matrimonij.

QUESTIO I.

Vtrum causa praevisa matrimonij, sit consensus per verba exteriora?

D. Thom. in supplet. quest. 45. art. 3. & hic quest. 1. art. 2.
D. Bonavent. art. 1. quest. 1. Richard. art. 1. quest. 1.
Argent. quest. 1. art. 2. Sanch. lib. 2. de matrim. dist. 24 &
dist. 30. & 31.

2.
Arg. primum
negatum.

Rguntur quod non: quia si sic nul-
lus posset esse certus se vere con-
traxisse cum aliqua, hoc videtur
inconveniens, & contra rationem
matrimonij; ergo & illud ex quo
sequitur. Consequientia patet de se, quia non sem-
per exprimitur per verba exteriora verus con-
sensus mentis, sed oppositum illius: ergo.

Secundum.

Item. 32. quest. 1. cap. Honorantur in texto &
in glossa, & extra de sponsalibus. Tunc sufficit ex-
presso parentum pro filiis:

Contrà per tacitum consentium nulli acqui-
ritur ius habendi aliquid; sed per matrimonium
acquiritur alicui ius aliquid habendi: patet 1.
Corinth. 7. Mulier non habet potestatem sui corporis
sed viri: ergo.

Ratio ad op-
positum.

QUESTIO II.

*Vtrum definitio matrimonij posita in
litera sit bene data?*

D. Thom. in suppl. quest. 44 art. 3. D. Bonavent. dist. 2. 6.
art. 2. & 3. & hic melius art. 1. quest. 1. Richard. art. 1. q. 1.
Argent. art. 1. q. 1. Sanch. lib. 2. de matrim. d. 1. 2. 3.

3.
Definicio ma-
trimonij.

WTrum definitio matrimonij sit sufficiens,
qua est: Matrimonium est viri & mulieris
coniunctio maritalis inter personas legitimas indi-
viduam vitam coniugalem retinet.

Arg. primum
negatum.

Quod non, quia illa coniunctio maris & fo-
minæ, vel est quedam passio in altera coniugum,
vel quædam relatio: Non passio, quia tunc matri-
monium esset in genere Passionis, quod est fal-
sum, quia passio non manet, non manente actione;
matrimonium autem manet non manente
actione, quia aliter dormientes non haberent
matrimonium; tunc enim non est passio. Quod
non sit relatio patet, quia relatio non potest esse
terminus, vel principium motus, vel mutationis.
5. Physic. text. 10. sed matrimonium potest esse ter-
minus aliqui mutationis, quia illo modo ma-
trimonialiter alicui coniunctus, vere aliter se ha-
bet nunc quam prius, quando non erat sic coniunctus, nec potest hæc mutatio ad aliquid aliud
terminari, quam ad matrimonium: igitur.

Secundum.

Item, licet eadem sit via ab Athenis ad The-
bas, & è conuerso à Thebis ad Athenas, tamen
alia est habitudo, vel relatio ab Athenis ad The-
bas & è conuerso, quia aliud fundamentum, &
alius terminus, quia primæ habitudinis funda-

mentum est Athenis, & terminus eius est The-
bis, & è conuerso à alia habitudine. Ergo matrimo-
nium cùm sit coniunctio maris & feminæ,
licet sit eadem coniunctio materialiter viri ad v-
xorem, & è conuerso, est tamen alia & alia for-
maliter, & ita si matrimonium inter virum &
mulierem sit relatio, unum matrimonium est for-
maliter duo matrimonii, quia alia erit habitudo
viri ad mulierem, & è conuerso.

Contrarium patet per Magistrum in litera.

Ratio ad op-
positum.

DISTINCTIO XXVIII.

De consensu Matrimonij.

QUESTIO VNICA.

*Vtrum solus consensus per verba de pre-
senti expressus causet Matrimonium?*

D. Thom. in addit. quest. 45. art. 4. D. Bonavent. hic art. 1.
quest. 1. Richard. art. 1. quest. 1. Durand. quest. 1. Sanch.
lib. 4. de matrim. dist. 1. 2. & 16. & per totum librum.

4.
Arg. primum
negatum.

Idetur quod non, sed quod
etiam per verba de futuro, quia
omne vinculum indissolubile
inter coniuges est matrimo-
nium: sed consensus alio-
rum per verba de futuro
sequente carnali copula facit
vinculum indissolubile, quia tunc sunt vere con-
iuges, & nunquam postea contrahunt per verba
de praesenti, nec possunt separari. Igitur.

Item, fortius est vinculum cum iuramento,
quam sine; sed per verba de praesenti sine iura-
mento vere ligantur coniuges matrimonialiter;
ergo si promittant se fore coniuges in futuro praes-
tito mutuo iuramento fortius ligatur, quam prius.

Oppositum vult Magister in litera.

Secundum.

Ratio ad op-
positum.

SCHOOLM. I.

*Declarat & probat actum procreandi problem, et si
non sit de se bonus, honestum esse posse, & debite circum-
stantiarum. Prima circumstantia eius est debitus fi-
nis, ut, s. intendatur problem procreare debite educan-
dam, ad cultum Dei. Secunda, quod fiat per determina-
tas personas, & ponit rationes huius. Tertia, quod illa
persona indissolubili vinculo coniungantur, quia sine hoc
proles non debite procrearetur. Quarta, quod ista in-
dissolubili obligatio, fiat mutuo personarum consensi.
Quinta quod præcipiat à Superiori, quia non est eis
denter nota lumine nature, quod obligat, licet consensit
quod, si maximè congrua. Hic tangit an matrimonium
sit de iure naturæ, de quo Vide in Oxoniens. schoolium
dist. 26. num. 9. & 18.*

AD illas questiones simul respondeo: Ad
quarum solutionem melius intelligendam
ponam & ostendam duodecim, vel tredecim co-
clusiones. Quarum prima est ista. Hominem
velle procurare problem est actus circumstan-
tionabilis certis circumstantiis, & non dico
quod sit bonus de se, quia nullus est bonus
de se, nisi qui respicit immediate
Deum pro obiecto, sed potest esse bonus, &
malus moraliter, ex certis circumstantiis talibus.

5.
Prima con-
clusio.

*Actus pro-
creacionis de
se non est bo-
nus, neque de
se est malus;*

Hanc

Hanc conclusionem probo sic: omnis actus humanus, qui de se nec est bonus, nec malus, sed indiferens, potest esse circumstantionatus certis circumstantiis: sed ille actus velle procurare problem est actus humanus. Pater, quia est electius, sed non est malus de se, quia non magis repugnat specie humanae quod homo conseruet speciem suam generando prolem, quam quod alia animalia conseruent suam speciem, sed magis, ut videtur secundum Philosophum *primo de Celo & Mundo text. com. 138.* natura non magis in necessariis deficit perfectis quam imperfectis; nec minus est recta respectu perfectorum, quam respectu imperfectorum: sed recta ratio naturae universalis ordinat aliquem actum ad generationem prolis in aliis animalibus: ergo & in homine.

*Probatur pri-
mò, quod non
sit de se ma-
lus.*

Secundū.

Item, esto quod homo esset immortalis, non magis esset contra bonitatem, & perfectionem naturalem communicare suam perfectionem, quam contra naturalem perfectionem aliorum animalium, quia hoc non repugnat perfectioni animalium naturae. Imò nec naturae diuinæ perfectissimæ; quia ipsa communicatur sine sui tamei divisione; ergo si nec sit contra rationem naturalem, nec contra naturam, videtur quod non sit actus de se malus.

*Terter.
De maximo-
nio est proce-
ptum ante
& post lapsū.*

Item, de actu secundum se malo non datur præceptum in Scriptura, quia actus malus non fit bonus ex hoc quod præcipiatur: sed huiusmodi actus præcipitur *Genes. 2. ante lapsum & post lapsum: Crescite & multiplicamini Gen. 29.* Ergo non est actus de se malus.

Quartū.

Item, actus secundum rectam rationem innitens fidei, non est de se malus; sed procreatio prolis, est actus innitens fidei secundum rectam rationem: ergo. Minor probatur, quia per procreationem prolis in natura humana restauratur ciuitas ciuium supernorum, & ad hunc finem per se ordinatur natura humana multiplicata, quia ad huc finem disponit eam Altissimum secundum fidem, ut reparet ruinam Angelorum: ergo non est de se actus malus; ergo vel de se est actus bonus moraliter, vel saltem circumstantionabilis bonis, & rectis circumstantiis.

*5.
Quod ille ac-
tus non sit
de se bonus.*

Quod autem ille actus non sit de se bonus, patet vt prius, quia nullus actus est huiusmodi, nisi qui transit super obiectum, quod est de se volibile, & simpliciter bonus ultimum; sed tale obiectum non est proles, quæ appetitur procreari.

*Quod sit in-
differens.*

Item, quod ille actus sit indiferens, potest probari per quoddam exemplum, & quod nec sit malus, nec bonus moraliter. Ille actus est de se malus moraliter, cuius obiecto repugnat omnis bonitas moralis, & è conuerso, ille actus est de se bonus moraliter, cuius obiecto per se repugnat omnis malitia moralis, cum conditio actus sequatur conditionem obiecti, quantum ad bonitatem, & malitiam; sed obiecto procreationis prolis non repugnat malitia moralis, vt si aliquis procreet de non sua; nec repugnat ei bonitas moralis; patet procreando honestè problem de sua; ergo talis actus neque est de se bonus moraliter, neque malus, nullus tamen actus est bonus in genere ex solo obiecto, nisi amare Deum, qui amor est obiecti per se volibilis, & boni infiniti, qui non potest esse moraliter malus, quia nullus potest nimis amare amore amicitiae, & propter se; & solus actus est ex genere malus, qui est oppositus isti actui, refe-

spectu eiusdem obiecti, ut odisse Deum, qui nullo modo potest circumstantionari, ut sit bonus, ergo omnis alius actus est indiferens, qui est respectu alterius obiecti, & potest esse circumstantionabilis bene, aut male.

Secunda conclusio: quod prima circumstantia ad faciendum aliquem actum bonum moraliter, est circumstantia finis: ergo actus procreandi prolem ex hoc potest esse bonus moraliter, quia proles appetitur ad religiosam educandam, propter cultum diuinum, quia quilibet iuste hoc debet velle de altero, maximè de prole, quod vult de seipso, ut sit ad illum finem, scilicet cultum Dei, quia ad illum creatus est, secundum Anselmum 2. *Cur Deus homo, cap. 2.* Ergo quilibet debet velle illum finem, & appetere sua proli. Vnde Augustinus, super Genes. cap. 7: *Non omnes qui habent prolem, habent bonum proli, sed oportet ad hoc bonum habendum, ut proles religiosa induceret ad cultum Dni ampliandum.*

Tertia conclusio est, quod circumstantia finis boni non sufficit ad moralitatem bonam illius actus, licet sit circumstantia principalis; sed ad hoc quod ille actus procreationis proli sit bonus moraliter, requirit certas personas, scilicet marem & feminam, & actum naturale, quo fiat procreatio proli, quæ est hic quasi obiectum. Haec conditiones, naturalitas actus scilicet, & determinatio personarum, non sunt circumstantia propriæ, sed de necessitate includuntur in actu, qui est procreare prolem, & absolute requiruntur ad talem actum procreationis; & ad istius actus obiectum.

Quod autem conditions præmissæ requirantur, ut determinatus mas naturaliter, pater; ratio enim naturalis non tantum dictat proli procreationem, sed etiam ipsis educationem, & instrutionem, 8. Ethicorum cap. 12. *Filius à parentibus ha-
bet esse, nutrimentum, & disciplinam;* filii autem commodè nutriti, & disciplinati non possunt, nisi habeant certos parentes, & perpetuè inuicem obligatos. Filii enim fornicationis licet habent certos parentes, non tamē habent ita diligentem custodiæ, sicut ii qui sunt ex legitimo thoro: ergo opóret quod habeat determinatos parentes, & ad determinatam proli procreationem, & ad eius iterationem, quia sicut una proles est mortalis, ita & illa multiplicata; & oportet quod actus sit naturalis.

Primum patet, quia quod quilibet indifferenter coniungeretur alteri, hoc natura non patitur, nec etiam in bestiis brutis simile inuenitur ad procreationem sua proli, nam communiter quævis bestia determinata ad huiusmodi actum naturalem habet suam comparæ. Præterea, si vir unus determinatus, non haberet unam determinatam, sed indifferenter quilibet, esset contra bonum proli, quia sic quilibet proles, & quilibet filius haberet vagum patrem, & tolleretur reuerentia, & obediens filii ad patrem, & disciplina patris respectu filii, quia sic nesciret si proles procreata esset sua. Sed isti actus filiorum ad parentes, & è conuerso, sunt naturales, nam pater habet naturaliter disciplinare filium per præceptum suum, & informationem; Et filius etiam è conuerso habet præceptis patris naturaliter obedire. Neque hæc tria bona naturalia & actus naturales, dilectio scilicet disciplina, reuerentia, vel obedientia esset bonum matrimonij, si quilibet esset cuiuslibet: Vnde non tantum

*7.
Secunda con-
clusio.*

*Prima cir-
culantia actu
boni moralis
est finis.*

Anselm.

August.

*8.
Tertia cen-
clusio.*

*Secunda cir-
cumstantia.*

*Ut hic actus
sit bonus, re-
quirat per-
sonas determi-
natas.*

9.

Aristot.

*Commixto
vaga est con-
tra bonum
proli.*

debet determinata esse alicius determinati viri, quantum ad primum actum, vel primam procreationem prolis, sed etiam quantum ad iteratas procreationes propter illos tres actus naturales.

10.

Item, esset contra primam institutionem matrimonij. Patet Gencl. 2. *Erum, inquit. Deus, duo in carne una. Si duo tantum, ergo determinatus determinata.*

Et contra bonam communia-

Item, si quilibet esset cuiuslibet, & non determinatus determinata, esset contra bonum commune, & ordinem & amicitiam Reipublicæ, nam per matrimonium, & gradus propinquitatem seruat amicitia in cibis; & per consequens amicitia, & confederatio ciuium fundatur super certas personas: sed si matrimonium non esset coniunctio certarum personarum, vt hæc esset illius, & illa istius, essent omnes propinquitates quomodoconque, vel per consanguinitatem, vel per affinitatem confusa & indistinctæ, quia sic nescirent filij parentes, nec parentes scirent, quis filius esset suus, ita nec scirent gradus posteriores in sanguine, quod esset magnum malum in Republica. Vnde & in hoc bene improbat Aristoteles Platonem 2. *Polit.* qui ponit omnes vxores esse communes; ipse verò ponit determinatum debere habere determinata.

11.

Quarta con-

clusio. Quarta conclusio est, quod vir & mulier sine inuicem, vel mutuo matrimonio obligati, & coniuncti vinculo indissolubili. Et hæc conclusio sequitur ex prædicta, ex quo determinata, & certa persona debet habere prolem certam, & determinatam, tam propter actum primum procreandi prolem, quam etiam propter iterationem illius, propter prolem & speciem conferuandam; obligatio & vinculum debet esse in ista persona respectu illius, & è conuerso. Si enim esset dissolubile vinculum, esset contra bonum prolis, quia non magis constaret quod feminina pareret ex illo quam isto, nisi certum esset, & inniolabile vinculum.

Ex his quatuor conclusionibus sequitur quod matrimonium est certa & determinata obligatio, & coniunctio determinata maris ad determinatam foeminae in specie humana, ordinata ad procreandam prolem, & religiosè educandam, & ita patet quod illæ actus est bonus moraliter, quia rectis, & bonis circumstantiis circumstantionabilis. Est enim honestus, & determinatus, certus, & indissolubilis, & innatuus; honestus ex fine, determinatus, indissolubilis, & mutuus ex conditione agentium, & etiam ipsius obiecti. Ex his ad propositum potest deduci

11.
Conclusio
quinta.

Quinta conclusio, quod illa obligatio indissolubilis viri & mulieris determinata innascitur ex parte coniugum, & non ex virtute alicuius legis postiuæ indistinctæ eis. Nam ista obligatio certa, & mutua, vel est à Superiore, vel legislatore, vel ab ipsis coniugibus non à Superiore, vt Iudice, vel à lege, quia nullus Iudex, vel lex determinat hunc illi primò, vt illæ mas habeat hanc foeminam, quia matrimonium debet esse cum talibus conditionibus, quæ iungent, & faciant ad illius vinculi indissolubilitatem, cum ipsum sit essentialiter tale vinculum; & non talibus, quæ impediunt ipsius firmitatem & indissolubilitatem: Sed si aliqua lex, vel aliquis Superior determinaret hunc illi,

vt determinatum marem determinata foemina, tunc posset aliquis coniungi alteri inuitæ, ex precepto legis, vel latoris, & esset occasio dissolutio nis vinculi, & contractus matrimonialis. Ex his vterius sequitur

Sexta conclusio, quod actus iste, quo coniuges mutuò se obligant, non potest esse nisi actus voluntatis, quia ex ista obligatione transfert vterque coniugum potestatem, & dominium corporis sui in alterum illorum, & sic transferringo se, quilibet sit seruus alterius ex contractu mutuo inter illos, & nullus nisi volens sic se subdit, sicut experimur in omnibus contractibus communicationis, & venditionis, & similium. Illa autem obligatio, quæ fit per illum actum non esset certa utriusque obliganti per actum intrinsecum voluntatis, neque esset sic nota, cum non possint videre sua interiora mutuò, nec consensus; ergo ad hoc quod sit certa, & mutuò nota, oportet quod fiat per actum, vel actus duarum voluntatum mutuò experientium se in aliquibus verbis, vel signis exterioribus, & ad dationem fidei, quia aliter non potest innotescere alicui voluntatis alterius citra Deum. Ex his sequitur quod illa mutua obligatio propriè dicitur *contractus*, quia est simul contractus duarum adiuvicem voluntatum; & honestus, quia secundum rectam rationem innascitur ex actibus voluntatum coniugum mutuò se obligantium, sicut supra dictum est in contractu, in questione de restitutione facienda in bonis corporis.

Septima conclusio sequens ex ipsis, quod illa obligatio, vel contractus debet esse donationis mutua, & non promissionis, vel coniunctio nis, quantum ad translationem potestatis corporum: Nam hæc obligatio est in mutua, & libera translatione potestatum corporum, quantum ad ius, & usum mutuum corporum in se habendum, & hoc quoad illos actus tantum, qui aliquo modo respiciunt procreationem filij, vel prolis, vel infirmitatem alterius coniugum, quia secundum hoc est regula Apostolica, 1. Corinth. 7. vniuersalit: *Vir non habet potestatem corporis sui, sed mulier, & è conuerso.* Illa autem translatione potestatis corporum est donatione suæ rei, & non promissio, quia promittentes se dare, non dant se; & non rei alienæ, & non ad alium simpliciter, sed ad seipsum aliqualiter, quia vir & coniux sunt duo in carne una, & ideo non est contractus liberæ commutationis, sed liberae donationis, & mutuæ.

Ex quibus sequitur quod matrimonium est obligatio mutua, quæ innascitur ex actibus duarum voluntatum, maris & foeminae, mutuò se donantium, quantum ad potestatem corporum ad procreandum prolem, religiosè educandam, & cultum Dei ampliandum, & ita patet quod est contractus honestus. Ex ipsis sequitur

Octaua conclusio, scilicet quod matrimonium sit contractus secundum legem naturæ, tanquam ei conueniens, & institutus ab authore naturæ. Nam ex quo illa obligatio est contractus honestus, tam secundum rectam rationem, quam etiam naturalem, congruit, vt sit ordinatus, vel saltē approbatus à lege naturæ, sicut quilibet contractus licitus, & honestus, est institutus, vel saltē approbatus à lege naturæ.

Nam

13.
Sexta con-

Obligatio se-

Ad matrimo-

* dist. 15. q. 3.

14.
Septima con-

Contractus

iste est dona-

tio mutuæ, &

non tantum

promissio.

Vinclum est

actus volun-

tatis mutuæ.

15.
Ottava con-

clusio.

Indissolubi-

tas hu- na

obligationis

prouenit ex

parte coniu-

gum & non

legi alicuius

postiuæ.

Matrimonii
debet appro-
bari à Deo.

Nam ex quo iste contractus non est primum principium practicum, oportet quod eius rectitudo approbetur à legislatore, cuius voluntas est primum principium rectitudinis practicae, & quod talis contractus approbetur principaliter ab eo, tanquam rectus. Nullus autem legislator est supra totam speciem humanam, nisi solus Deus; ergo congruit quod ille contractus sit rectus, inquantum principaliter instituitur, vel saltem approbat à Dō. Addo autem signanter, quod oportet institui à Deo, quia illa, quæ sunt remota à principiis practicis non apparent esse de lege naturæ, sicut ipsa principia practica, quæ sunt nota omnibus ex terminis, nisi explicarentur termini, quod non nouit aliquis legislator particularis. Ergo congruum est hoc explicare per legislatorem vniuersalem, qui est auctor humanæ naturæ, & totius entis creati.

Expedie pra-
ceptio natura-
li appen: pra-
ceptum pos-
tum.

Item, quod sacramentum sit institutum à Deo, patet, quia magis timetur quod ab aliquo auctore præcipitur, & statuit, quam quod lex naturalis ostendit esse naturaliter faciendum, vel non faciendum; quia lex naturalis non est sufficiens motuum ad consecrationem illorum, quæ sunt de rectitudine naturæ, quia lex naturæ parum mouet multos, patet de se. Ergo ad hoc quod aliquis arctius tenetur, & obligetur, expedit ut super hoc fiat præceptum talis superioris, qui habeat potestatem, super totam speciem humanam, talis est solus Deus; ergo. Ex his ultra sequitur

S C H O L I V M II,

Primum dictum huius literæ: *institutum est sa-
cramentum Matrimonij Matth. 19.* Quod Deus coniunxit, &c. Ita communis. *Quod si sacra-
mentum habet Flor.* in Decret. Eugen. Tridem, sessione 24. cap. 1. & communis Patrum, quos zidre licet in Oxoniensi, distinct. 2.8. scholium num. 13. Vide Sanchez lib. 1. de matrim. distinct. 1.8. & Bellarm lib. 1.3. de matrim. cap. 1. & 3. Secundum; valde congruum fuit sacramentum insitum, quo daretur gratia ad obli-
gationes matrimoniales debite seruandas, que sepe difficultiores sunt omníbus Religionis. Tertium: *Tria
sunt in matrimonio; Primum, vinculum, quod est ipsum
matrimonium. Secundum, contractus, id est, actus
translati corporum. Tertium, sacramentum, quod est
eisdem actus expressi signo sensibili, & instituto ad
causandam gratiam matrimonialem, sacramentum est
tantum bi actus: res tantum, gratia rei, & sacramen-
tum, vinculum. Vide in Oxoniensi, scholium dist. 26.
num. 16. Quartum, Minister est contrahentes, quia
sine illo alio tenet, ubi Trident. non est receptum. Vide
scholium num. 15. Quintum, non habet aliam mate-
riam, quam contrahentes, neque formam ita determinata-
tam, sicut alia sacramenta, quia sufficit quodcumque
signum translatum domini corporum. Per hac patet
ad questionem distinct. 2.6. Vide plura in Oxoniensi hinc
apud Doctorem.*

16.
Conclusio no-
ta.

Nona conclusio, quod matrimonium de fa-
cto immediatè institutum est à Deo; nam
ex quo est contractus non possibilis ab aliquo
auctore particulari institui, conueniens legi na-
tura, vt dictum est, & congruum vt ab ea
ordinetur, vel saltem approbetur, factum est
ita, quod immediatè ab auctore vniuersali

Scoti oper. Tom. XI. Pars I. I.

naturæ immediatè statuitur. Hoc patet esse verum ex auctoritate Christi, Matth. cap. 9. vbi ait, *Quos Deus coniunxit, homo non separabit.* Non dixit, *quos Adam coniunxit*, sed *quos Deus coniunxit*, id est, immediatè coniungi instituit. Ex his ultra sequitur

Decima conclusio, quod congruum est ut contrahentes hoc contractu secundum præcep-
tum diuinum, teneantur ad conseruandum istum contractum, ex quo contractus ille est ex se difficilis ad conseruandum fideliter, cum propter multas miseras contrahentium, & infirmitates tam morales, quam corporales corundem, in quibus sibi iniucem tenentur usque ad mortem mutud subuenire; quod est difficilius, quam in Religione viuere, vbi centum seruunt vni, & eius infirmitates suppor-
tant. Propter etiam contractum in se ad actum difficillimum, quia est obligatio mutua ad trans-
ferendum se in potestatem alterius vinculo indissolubili. Propter etiam delectationem, quæ consequitur illum actum, quæ in tantum absorbet hominem, quod distrahit mentem eius à Deo videnter. Considerato itaque matrimonio cum omnibus hisce difficultatibus, & quod imponitur ex præcepto diuino, tanquam indissolubile, sequitur quod necessaria est gratia adiuuans suscipientes illum, ad firmi-
ter, & congrue viuendum, & tanto maior gratia requiritur, quam maiores occurunt difficultates spirituales. Ulterius

Vndeclima conclusio est, quod quia necessaria est gratia ad benē, & recte conseruandum hunc contractum matrimonialem, sequitur quod congruum est illam gratiam coniugibus sub aliquo signo conferri, & ad illam designandam aliquod huiusmodi signum sensibile institui. Et ratio est, quia audiūs à nobis queritur, & appetitur, quod manifestius cognoscitur. Omnis autem nostra cognitione pro statu isto ortum ha-
bet a sensu: ergo ad hoc, quod gratia à nobis ve-
hementius appetatur, & vehementius queratur,
oportet ut sub aliquo signo sensibili cognosca-
tur. Ex his sequitur

Conclusio duodecima, quod si est rationabi-
le, id est, congruum, signum sensibile ad signifi-
candum gratiam collatam coniugibus institui,
sequitur quod tale institutum est, & dicitur sa-
cramentum matrimonij. Ex omnibus his con-
cludo, quod matrimonium est contractus rectus & honestus marui consensus coniugum, mutuo se donantium, & vinculo perpetuo se obligan-
tium ad mutuum ius, & potestatem habendum in suis corporibus, quoad procreationem prolis religiosè educanda expressius per aliquod signum sensibile extrā, institutus immediatè à Deo sub aliquo signo sensibili significante efficaciter gratiam conferti contrahentibus.

Notandum tamen est, quod per hoc voca-
bulum *Matrimonium*, potest æquiuocari, quia quandoque sumitur pro ipso contractu, quandoque pro obligatione, quæ innascitur ex contra-
ctu. Tertio modo præcisè pro signo sensibili
significante gratiam contrahentibus conferti: &
secundum hæc tria æquiuoca, si quis vellat ea
recte definire, assignaret ei triplex definitio.
Primo modo esset mutua datio potestatis corporum
maris & feminae in specie humana, ad procrean-
dum prolem, religiosè educandam, & ad cultum Dei
augmentandum, &c.

v 3

Secundo

Matrimonii
immediatè à
Deo institu-
tum

17.
Decima con-
clusio.

Indissolubil-
itas huius
contractus
iure Dei pos-
tulo complere
congruum
fuit.

Ad congru-
endum
contrahentes
indigne-
gratia.

18.
Vndeclima
conclusio.

Datio gratia
per signum
sensibile con-
grua eras pro
matrimonij
contractu.

19.
Duodecima
conclusio.

Sacramen-
tum
matrimonij
describitur
completè.

20.
Triples ma-
trimoniū sc-
riptio.

Matrimonii
definitio ut
est obligatio.

*Vt est contra-
fam.*

*Vt est sacra-
mentum.*

*Matrimonii
propriè lo-
quendo est
uniuersale.*

*Matrimonii
de se perma-
nenti.*

*Corollarium
bonis doctri-
bus.*

*An ad eche-
trahendum
requirantur
vecindari de-
term. hanc
verbis.*

Secundo modo matrimonium esset quedam obli-
gatio coniugum innascens ex contractu mutua dona-
tionis potestatis corporum, ex munro consensu perfe-
uerans ad habendum ius mutuum in suis corporibus
ad procreandum problem. Tertio modo est, aliquod
signum sensibile talis obligationis proprie inter coniu-
ges ad procreandum problem, religiose educandam,
&c. ex institutione diuina significans, efficaciter gra-
tiam conferri contrahentibus ad coniunctionem eorum
in contractu perpetuo obseruandam.

21.
*Matrimonii
propriè lo-
quendo est
uniuersale.*

Sed ego dico quid matrimonium, propriè
loquendo, non est æquiuocum, quia primum
non debet vocari matrimonium, nec contra-
ctus matrimonij, ita quid sit constructio intran-
stitia, sicut hæc *creatura salis*, id est, creatura,
qua est sal: quia contractus ille consensus mu-
tui cum aliquibus signis exterioribus consistit
in fieri, & non est permanens, neque perpetuus,
quia delinquentis verbis, & mutua volitione
tradendi se inuicem quantum ad corpora, de-
sinet & contractus. Matrimonium autem de se
est vinculum permanens inter coniuges in-
dissolubiliter, & id est non est contractus ma-
trimonij intranstitiæ, ita quid sit matrimonium,
sed tantum est contractus ad matrimonium, &
obligationem perpetuam inter coniuges quan-
tum ad potestatem corporum, qua essentia-
liter est matrimonij. Quo modo dicimus,
quid professio alicuius Religionis non est
intransitio ipso Religio, sed quedam promissio,
& sponsio ad ipsam Religionem.

Tertio modo etiam non est propriè matrimo-
nium istud signum audibile prolatum sub certis
verbis ad significandum coniunctionem animo-
rum, vel gratiam roborantem: sed est sacramen-
tum matrimonij, id est, signum sensibile signifi-
cans gratiam conferri illis, qui contrahunt, &
est constructio transitia, & non intranstitia,
quia id signum statim labitur, quia est in fieri,
& non perpetuum, nec permanens, sicut sacra-
mentum Pœnitentia non est pœnitentia, sed
pœnitentia transitio, & non intranstitio. Ergo
celinquitur quid matrimonium tertio modo di-
ctum, verè, & propriè est sacramentum, vt dictum
est, & cui competit definitio supradicta.

22.
*Corollarium
bonis doctri-
bus.*

Ex quibus sequitur quoddam corollarium,
quod multos decipit, quia non est necessarium
simpliciter ad contractum matrimoniale, ma-
trimonium sacramentum. Excluso enim quid
matrimonium non esset inductum ex lege natu-
ræ, vel quacunque alia lege, & quid non dare-
tur gratia matrimonialiter coniunctis, qua tan-
guntur in decima, & vndecima conclusionibus,
adhuc posset esse contractus matrimonialis inter
alios coniuges, & mutua obligatio ad potesta-
tem corporum ad hunc finem, scilicet prolem
procreandam, & religiose educandam ad cultum
Dei. Potest enim quicunque dare alteri potesta-
tē corporis, vt detur sibi potestas in corpus eius,
vel vt detur potestas talis, nisi Deus hoc prohi-
buisset per præceptum in aliqua lege, quod non
reperitur in Scriptura. De natura autem contra-
ctus talis est, quod requirat aliqua signa sensibilia
exteriora mutuum confundit voluntatum coniugum
expumentia; nō quid necessariò fiat cum
certis verbis, quia aliqui muti, & ignorantes illa
verba possunt verè contrahere. Extra sponsali-
bus: *Tue fraternalitatem*; & absentes, qui nunquam se
videtur possunt contrahere per Procuratores, &
literas, dummodi fama & auditu se nouerint.

23.
*Ad matri-
monium sa-
cramentum
requiruntur
signum sen-
sibile de-
terminatum
& certa ver-
ba.*

30. queſt. 5. nec id in gloss. & 32. queſt. 12. non om-
nes. Patet in Saracenis, qui contrahunt per li-
teras sigillatas, vel per aliqua signa sensibilia.

Ad sacramentum autem matrimonij requiri-
tur signum sensibile determinatum, vt audibile,
& certa verba, quia sine certis verbis non est
sacramentum matrimonij, licet possit esse contra-
ctus ad matrimonium sine certis verbis. Patet
in mutis, qui verè contrahunt, & verè sunt cori-
giues sine certis verbis, per aliqua signa, expri-
mentia consensum mutuum voluntatum eorum.
Vnde licet eis detur gratia ad conseruandum il-
lum contractum difficulter ex multis, vt supra di-
ctum est, non tamen confertur eis ex vi sacra-
menti, sed per modum meriti, & cōtritionis pra-
cedentis. Istud autem signum audibile, quod est
necessarium ad matrimonium sacramentum, vel
ipsa certa verba, sunt forma ipsius sacramenti, &
non habet materiam, quia persona suscipientes
hoc sacramentum, de quibus maximè videtur,
non sunt materia huius, nisi indistinctè accipi-
tur *materia*; pro ministro & sucipiente: sed mi-
nistri sunt dispensantes sibi hoc sacramentum.
Nisi enim hoc sacramentum haberet pro forma
totali signum sensibile determinatum, vt certa
verba, non esset unum sacramentum fortè, &
proinde si non habet verba certa & sensibile
signum determinatum, vt audibile, muti, & non
potentes loqui, vere possent contrahere, & re-
cipere sacramentum matrimonij; & tunc for-
ma ipsius sacramenti esset latissima, quia qua-
cunque signa sensibilia essent forma, quod non
tenet Ecclesia Catholica; sed quid tantum fiat
determinatè per verba de præsenti.

Ex his patet, qua est forma huius sacramenti,
quia determinata verba maris ad scemnam, Vt,
Ego accipio te in meam, & ego te in meum. Ministri
autem huius sacramenti sunt ipsi sacerdoti coniuges
contrahentes, quia ipsi sibi meti ministrant hic
per verba illa mutuè sibi dicta, qua sunt una
forma integræ, & totalis huius sacramenti, licet
sit duplex partialis, sicut in aliis sacramentis.
Vnde & ab eisdem suscipitur & ministratur, li-
cet quantum ad solemnitatem huius sacramenti
coram Ecclesia congruat sacerdotem ipsum mi-
nistrare: hoc tamen non est ex necessitate sacra-
menti, quia illi iidem, qui faciunt actus sacra-
mentales, ministrant sacramentum; coniuges
matrimonialiter coniuncti hoc faciunt:
ergo.

Effectus vero, & res huius Sacramenti, est
duplex: scilicet, gratiola coniunctio contra-
hentium, & bonum prolixi: vna tamen est totalis
res huius sacramenti, scilicet vnio coniugum in-
ter se, & in prole, quam procreant. Quia erant, in-
quit Deus, *duo in carne una*.

Ex his patet solutio ad primam quæstionem,
ad quam dico, quid matrimonium, vt est in
officium procreandi prolis, fuit immediatè in-
stitutum à Deo. Patet in nonā conclusione. De
matrimonio, vt est in remedium incontinentiæ
nihil adhuc locutus sum. Patet etiam conclu-
sio ex Scriptura Genef. 2. Cū dixit, *non est bonum
hominem esse solum, faciamus ei adiutorium simile
sibi*, vbi hoc primum Deus instituit.

24.
*Forma huius
sacramenti
sunt signa
sensibilia seu
verba deter-
minata: mi-
nistrari, ver-
bo contra-
hentur.*

Deinde huic sacramento benedixit cùm mu-
licrem, quam fecerat de costa Adam duxit ad
eum, vt videret quid vocaret eam, dicens, *cresci-
te, & multiplicamini*, & *replete terram*: vnde Au-
gustinus 14. de Ciuitate Dei cap 24. *Nos nō
modo infirmum*
modo August.

modo dubitamus benedictionem illam Dei crescere & multiplicamini, & replete terram, donum esse nupiarum, quas Deus ab initio hominis ante peccatum constituit, creando masculum & feminam. Adam verò Deo auctore, & inspirante institutionem matrimonij, specificauit, & explicauit, cùm dixit, hoc nunc os ex offis meis, & caro de carne mea. Genes. 2. parum post: Quoniam rem relinquit homopatrem, & matrem suam, & adhærebit uxori sue, & erunt duo in carne una. Vbi exprimuntur tria bona matrimonij. Primum bonum inseparabilitatis, propter hanc inquit relinquere homopatrem, & matrem, id est, cohabitatem patris & matris. Secundum, bonum fiduciæ, & adhærebit uxori sue. Tertium, bonum prolixi, & erunt duo in carne una, scilicet, pueri ab eis procreandi.

Tria bona matrimonij, explicantur.

Ad primum principale.

Adam tantum denunciavit matrimonium iam institutum.

Ad secundum argumentum.

Ecclesia non immunit, quod est sensuale matrimonio.

Per hoc ad argumentum primum dico, quod hoc sacramentum fuit immediatè à Deo institutum, & non ab Adam, quia Adam tantum fuit præcō & minister Dei, matrimonium iam institutum explicans, & denuncians; non enim habuit auctoritatem condendi illam legem, & istud præceptum, quia tunc potuisse aliás idem remouere, quod est contra id Matth. 19. Deus dixit: Quos Deus coniunxit, homo non separat. Nisi vbi Deus statuit eos separare.

Ad secundum, dico quod nullus inferior Deo, qui instituit hoc sacramentum matrimonij, potest aliquid immutare circa id postquam est factum, & contractum, quia tunc est firmum, & ratum indissolubilitate; quæ firmata vocatur bonum marimonij, quod est triplex, vt dictum est. Et cùm probas quod Ecclesia potest alias personas illegitimare, & facere ineptas ad co. trahendum; dico quod Ecclesia nunquam facit, nec potest iustè facere, postquam contractum est, & matrimonium est firmum, & ratum inter coniuges, quia nunquam potest aliquis facere contra formam sacramenti huius nec aliquius alterius in se immutando, & destruendo aliquid essentiale, quia tunc posset illa renovare: sed non potest, licet aliquid possit immutare ex parte materiæ, vel suscipientum hoc sacramentum, sicut in sacramento Pœnitentiæ. Potest enim ordinare quæ persona sunt aptæ ad contrahendum, & quæ non, & illos ineptos illegitimare, & alios sicut aptos legitimare. Sicut ex parte materiæ, vel suscipientum sacramentum Pœnitentiæ, potest ordinare ut iste sit subditus illius Sacerdotis, vel ille illius, vel eterque unius, licet Ecclesia circa sacramentum Pœnitentiæ in se nihil innovare possit.

SCHOLIUM III.

Ad questionem primam distinctionis 2., ait requiri expressa verba ad hoc sacramentum, ut sacramentum est, ut vero contractus sufficiere quæcumque aequivalenter. Ita multi citati à Sanch. lib. 2. de matrimonio disp. 24. 30. & 31. Larg. & docte de his hic disputat Doctor, deinde solvit argumenta in contrarium.

Decisio pr. me questionis, diff. 17 hab. burmex dict. & mat. 1. cons. clausa.

Ad secundam questionem, cùm queritur: Avtrum præcisa causa matrimonij sit consensus mutuus expressus per verba? Apparet solutio ex prædictis in septima conclusione, & ultimo corollario præcedente, quod sic. Addo tamen quod loquendo de matrimonio, vt est

contractus quidam, sicut potest fieri cum consensu mutuo, expresso per quæcumque signa certa: & non solum signa audibilia, vt certis verbis, quia aliter muti, vel quicunque alii ignorantes certam formam verborum, non possent verè contrahere, quod est falsum. Loquendo de matrimonio sacramento, sic est consensus mutuus coniugum expressus per signum sensibile determinatum, vt certa verba, vel alia signa certa: & quod illa signa sive certa verba, sint de praesenti, scilicet, accipio te in meam, & ego te in meum, tunc consensus per illa verba verè dicitur matrimonij sacramentum. Si verò sint alia signa, quam verba, vt fuit in Abraham, & antiquis patribus veteris Testamenti, tunc in illis ita contractus verè ad matrimonium, sed non matrimonij sacramentum, quia id tantum exprimitur per verba de praesenti.

Ad primum, dico quod in actibus humanis non requiritur certitudo omnimoda, vel determinata, sed tantum apparenſis foris per signa euidentia, qualis potest esse in actibus humanis, per quæ ita verisimile credatur esse in corde, sicut extrâ exprimitur in sermone. Aliam enim certitudinem non potest aliquis habere citra Deum de aliquo, cùm ignoret interiora hominis, & ita si nullus posset esse certus per verba foris expressa, quæ sunt sensibilia disciplinabilia, sequetur quod nulla esset certitudo, vel veritas in quaunque emptione, vel venditione, vel vniuersaliter in aliqua actione humana ad alterū, quod est falsum, quia non est verisimile aliquid exteriori mentiri, nisi aliquo modo inuitè.

Ad aliud de gloſa illa, quæ dicit quod pueri per tacitum conlensum sunt coniuges, dico quod ad hoc quod pueri sint verè coniuges, ad contractum eorum sufficiunt signa expressa a parentibus, quæcumque sint illa, sive verba, sive alia signa certa, quia ex contractu illo expedito per talia signa potest postea oriri quedam obligatio perpetua inter eos, ad mutuum ius habendum in suis propriis corporibus; & tunc contractus est versus, ex solo consensu, & vera obligatio ex aliis certis signis, non tamen est matrimonij sacramentum firmatum, & ratum inter eos, nisi ipsi metuissent mutuo consentiant. 17. q. 1. Sufficiat. Si preter expressa signa parentum ad valorem matrimonij sacramenti requiretur mutuus coniugii consensus.

August.

SCHOLIUM IV.

Ad secundam questionem distinctionis 27. respondetur definitionem Magistri esse bonam; quam etiam Doctor explicat; & ad primum argumentum diffusè tractat an illud vinculum matrimonij sit relatio intrinsecus adueniens realis; an vero rationis, vel potius ordinatio extrinseca legislatoris.

Ad tertiam questionem; Vtrum definitio matrimonij positia à Magistro in litera sit sufficiens? Decisio 2. q. diff. 17.

apparet ex supradictis quod sic, paucis suppletis,

& adhibitis aliquibus cōditionibus, quā deficiunt per quātiones sequentes de matrimonio. Potest enim matrimonium secundo modo dictum, de quo est quātio, dici obligatio indissolubilis, & perpetua maris & feminæ, quantum ad potestatem corporum, ordinata ad procreationem prolis religiosæ educandæ, & ad cultum Dei ampliandum, &c.

29.
Ad primum argumentum in oppositum, cūm dicit quod coniunctio illa feminæ & maris, aut est passio, vel relatio? dico quod non est passio, quia est in fieri, quia illa transit; matrimonium vero semper manet, dum manent coniuges. Est igitur relatio nata ex tali passione. Et cūm arguis quod non, quia relatio non est terminus motus: dico quod si quis diceret, quod talis coniunctio esset relatio reales duarum voluntatum mutuæ se obligantium, haberet dicere quod esset respectus realis extrinsecus, & contingenter adueniens voluntari contrahentis & obligantis se, & non oriens ex natura extreñorum, sive voluntatum se obligantium; quia tunc esset semper talis coniunctio inter eos. Sicut profilio Religionis, vel regulæ Beati Francisci, quam profiteor, non est respectus intrinsecus adueniens voluntati meæ, oriens ex ea naturaliter, posita regula ut termino, sed tantum respectus extrinsecus & contingenter ei adueniens. Et ad talem respectum extrinsecus aduenientem non negat Philosophus vniuersaliter esse motum, vel mutationem, s. Physi: quia ipsomet ibidem concedit, & ponit motum esse ad ubi, vt ad tertium prædicatum, & tamen non est nisi quidam respectus extrinsecus adueniens. Similiter non oportet semper motum & mutationem esse ad ubi, ad hoc quod sit actio, vel passio, quia facta summa approximatione passi ad agens sequuntur isti respectus actio & passio extrinsecus aduenientes, nulla præcedente mutatione, vel motu ad illos respectus Philosophus ergo tantum negat motum, vel mutationem in relatione, qui est respectus extrinsecus adueniens.

Coniunctio illa possit dici relatio ex-trinsecus rea-tis.

Aristoteles non negat motum ad relationem extrinsecus, adueniens.

30.

Vinculum in matrimonio est relatio rationis.

Et secunda.

Vinculum est una relatio totalis co-sponsis ex sua bus partiali-bus.

dicitur matrimonium sacramentum. Et ideo licet sit duplex coniunctio, & relatio partialis, neutra tamen est sacramentum, sed utraque, licet alia sit relatio, & habitudo professi ad Religionem, & alia Patris Monasterij ad prostenitem; vna tamen est professio, vel eligio, & per consequens cum in proposito sit tantum vna coniunctio mutua, erit matrimonium sacramentum unum.

S C H O L I V M V.

Ad questionem buius distinctionis vigesime octaua resolutio est; per verba de futuro non fieri matrimonium; sed requiri verba, vel signa de praesenti, quia promissio non transfert dominium. Ad primum, tangitur difficultas, an carnis copula, qua si matrimonium, precedentibus sponsalibus, sit licita, necne i & videtur quod non, quia non ex matrimonio: puto ex matrimonio esse, quia eo ipso, quod sponsi ad talem actionem disponunt, per signa de praesenti ante actionem contrahunt matrimonium: unde si casu aliquo impeditur ab actione, videtur esse matrimonium, eis Ecclesia pro eo non iudicaret, nisi sequeretur copula. Dubitat. Doctor an tale matrimonium sit sacramentum, quia multi putant esse necessaria verba; verius tamen est matrimonium esse,

31.
*Differentia-
tionis &
promissionis.*

Ad quartam questionem: Vtrum solus mutuus consensus coniugum expressus per verba de praesenti efficiat matrimonium? quod sic. Pater ex septima conclusione, dictum est enim ibi, quod ille contractus matrimonialis est contractus liberæ, & mutuæ donationis potestatis corporum, & non mutuæ promissionis, quæ non sunt idem, quia nullus promittens in quantum talis dat aliquid liberaliter, quoque implat quod promisit, & tunc non est promittens, sed dans; datio enim non est nisi de praesenti: promissio vero est de futura datione, & non de praesenti.

*Promissio non transfi-
erit do-
mum nisi re-
datio vero
sic.*

Ad propositum ergo dico, quod aliquis contractans cum aliqua per verba de praesenti, qui cum alia prius contractit per verba de futuro, non cognoscens eam, vere dat isti potestatem in corpus suum donatione liberali, & contrahit cum ea vere matrimonialiter, & alienat re suam, id est, potestatem corporis sui ab illa, cum qua prius contractit tantum sponsalia, promittens sibi illam potestatem per verba de futuro. Nec in hoc aliquid auferit à prima, cum qua per verba de futuro contractit, quia ipsam nunquam habuit, quia nunquam sibi potestatem sui corporis dedit. sed tantum promisit, & illam postea alteri dedit prius, quam priori satisfacceret de promisso. Et ideo licet tenetur dolere, & penitere de fractione promissi, non tamen tenetur adimplere promissum, ex quo alteri se dedit, quia impossibile est promissum tenere, & implere post contractum expressè per verba de praesenti, quia tunc amplius non habet potestatem, nec ius in corpus suum, sed illa, cui se totaliter sic donavit; nec tenetur priori alteri satisfacere, quam dolendo, quod modò non est sui iuris, sed vxoris.

Ad argumentum in oppositum, cūm dicitur, quod si verba de futuro sequuntur carnis copula, matrimonium ratum est, & consummatum, quia omne vinculum est indissolubile, ad quod sequitur carnis copula.

32.
*Ad primum
principale.*

Dico quod haec propositio est falsa, nisi intellegitur bene: Potest enim intelligi duplicitate vinculum

Vinculum di-
citur indissolu-
bile dupli-
citer.

vinculum aliquod indissolubile; vel quod sit indissolubile propter carnalem copulam sequentem, & sic dico quod non est aliquod vinculum indissolubile ex natura talis actus, quia tunc aliqua consentiente in illum, quantum ad actum meretricium, & è conuerso, essent coniuges indissolubili vinculo, quod est falsum, quia in foro conscientiae nunquam post carnalem copulam est vinculum indissolubile ex natura talis actus, nisi illam copulam præcessisset in eis mutuus consensus expressus per verba de præsenti, vel aliqua alia certa signa, quæ ad matrimonium requiruntur.

An contra-
etiam per vir-
ba de futuro,
ad quem se-
quisur car-
nalis copula,
sit indissolu-
bilis

In foro tamen Ecclesia iudicatur vinculum indissolubile post carnalem copulam, non quod carnalis copula sit causa matrimonij, vel indissolubilitatis vinculi, sed quod sit quedam præsumptio, qua Ecclesia præsumit sic contrahentes per verba de futuro, & postea carnaliter copulantes aliquando prius ante talem carnalem copulam habuisse mutuum consensum, & expressum per verba de præsenti; vel aliquod aliud signum. Si enim nullo modo præcessit in eis talis consensus mutuus expressus per verba de præsenti, non video quomodo præsumptio Ecclesie faciet in ipsis verum matrimonium post carnalem copulam, magis quam prius, sicut patet Extra de sponsalibus. Alio modo potest intelligi esse vinculum indissolubile, si præcessit ille consensus, quia de se, & ex natura sua est tale vinculum, etiamsi nunquam esset consecuta carnalis copula, & tale vinculum est matrimonium in se, & consensus mutuus expressus prius per verba de futuro.

Ad secundū.

Donatio &
promissio sunt
diuersaratio-
nis.

Ad aliud dico quod impossibile est promissio nem, vel donationem esse eiusdem rationis, quia sibi inuicem repugnant, qualitercumque iuramentum addatur, vel non addatur; & per consequens siue cum iuramento, siue sine iuramento, non possunt simul concurre ad contractum matrimonij. Matrimonium autem essentia litter est mutua, & liberalis donatio pro isto instanti temporis, vel naturæ, in quo est. Iuramentum autem de futuro est promissio tantum contractus: quare promissio non potest esse donatio, nec è conuerlo.

DISTINCTIO XXIX.

De coacto consensu.

QVÆSTIO VNICA.

Vtrum consensus coactus in utroque, vel in altero contrahentium sufficiat ad matrimonium contrahendum, & non impedit contractum?

D.Thom.in addit.quest.45 art.4. & hic quæst. unica art.3.
D.Bonaent. hic art.1. quest.1. Richard.art.1. quest.1.
Durand quest.1.Sanch lib.4 de matrim.dib.1.5. & 16. &
per totum librum.

Ira distictionem 29. queritur:
vtrum consensus coactus in utroque, vel in altero contrahentium sufficiat ad matrimonium contrahendum, & non impedit contractum?

Et videtur quod sufficiat, quia coactus ba-

septimatis ex timore poenarum, verè est baptizatus, sicut habetur Extra de Baptismo, & eius effectu. Maiores ergo coacti ad contrahendum, vere contrahunt:

Item, nullus potest cogi ad contrahendum, secundum. nisi per metum; vel igitur per talum metum, qui cadit in constantem vitum, qui non est aliquis metus, quia secundum Philolophum 3. Ethicorum cap.9. fortis est impavidus, aut per talum metum, qui non cadit in constantem vitum, vel leuem metum, & talis metus cädens in aliquem ex coactione, non impedit matrimonium.

Item, ista coactio consensus per metum non est nisi vehemens communicatio, vel inducțio, vel persuasio, & non coactio simpliciter, quia voluntas & actio eius interior non possunt cogi, cum pertineant ad liberum arbitrium. Sed sicut aliquis potest vehementer induci, & inclinari ad contentiendum alicui per metum, ita potest induci per blanditias: ergo cum vehemens inducțio consensus in aliquid per blanditias non impedit matrimonium sic contractum, videtur quod nec etiam ista inducțio, quæ sequitur metum.

Item, sicut videtur Extra de sponsalibus in puberum; pater potest promittere pro filio matrimonium contrahendum, & filius tenetur promissum patris adimplere per contractum sequentem; quod si noluerit, poterit eum cogere per minas & poenas, si fuerit inuitus ad contrahendum.

Ad oppositum est Magister in litera in principio huius distinctionis, oportet consensus coniugalem liberum esse à coactione; coactus enim consensus, qui nec consensus appellari debet, coniugium non facit.

Item, fauorabilius est status Religionis quam matrimonij; sed professio in Religione facta vi, vel metu mortis, non tenet quin talis possit licet postea reuerti ad sæculum, vt habetur Extra de his, que vi metu & causa fuit, cap.1. Ergo multò magis contractus matrimonii per consensus coactum metu mortis non tenet.

Item, Extra de spons. impuberum vbi prius, dicit Canon, quod filius coactus per patrem consentire in aliquam, potest non tenere promissum patris, & est in oppositum illius, quod prius adducatur de illa auctoritate.

SCHOLIUM I.

Sententia tenens matrimonium metu contractum, si interius consentiatur, valere, non aliter, refutatur iuribus & rationibus. Ita Canonista cap.2. de his quæ. vi. D.Thom. D.Bonaent. & alii citati in Oxoniensi. schol. num.3. Explicat optimè quomodo voluntas non potest violentari, quia violentum est ab extrinseco; & quomodo cogitur ad aliquid violentum simpliciter libere, sed metu impellente. Et quod tum licet vult, intus, & extra, id ad quod cogitur: quodque peccaret si interius discordaret à verbis, vel signis.

Hic dicitur, quod coactio non potest fieri impliciter ipsi voluntati ad consentiendum, quia ipsa ex quo est impliciter libera, simpliciter non potest cogi, sed tantum secundum quid, vt respectu poenarum, vel minatum exteriorum fugiendarum, quæ intentantur sibi, nisi velit contentire. Istæ autem poenæ non cogunt ad consensum interiorem, quia ille non potest alicui

3.
Prima opinio
Goteff quodlib. 13.q.15.

alicui patere, nisi Deo, nisi per signa exteriora, & non nisi tantum ad aliquem actum exteriorum, puta prolationem verborum; quia non cogunt nisi ad illa, per quae potest homo fugere illas peccatas sibi intentatas; talia sunt verba exteriorum prolatas, quia illa sunt illarum peccatarum sufficientia euasiva sine consensu interiori. Si igitur ille praeter consensum exteriorum, qui appetit in prolatione verborum exteriorum, consentiat interiori, vel in proferendo verba, vel in fine prolationis, cum ille consensus sit amodò liber, & non coactus, quia non potest quantum ad illum actum aliquem cogere, ratum est matrimonium in foro conscientiae, & verum; non tamen est matrimonium verum, & ratum in foro Ecclesiae, quia Ecclesia non presumit aliquem coactum per peccatas, & minas ad exteriorum consensum, & prolationem verborum interiorum consenseret, nisi ad periculum peccatarum evadendum. Primo modo tantum, scilicet consentiendo in exteriorum prolationem verborum, non contrahit matrimonium, nec in iudicio Ecclesiae, nec conscientiae, quia ibi non est liber consensus, sed coactus.

4.
Impugnatur
primo.

Contraria hæc opinio videtur omnino irrationabilis quoad vtrumque membrum, primò quoad id, quod dicit, quod homo potest cogi quantum ad consensum exteriorum, vt peccatas fugiat, quæ cogunt quantum ad consensum exteriorum, & non interiorum, quod est falsum, quia secundum omnes, coactio simpliciter non potest esse respectu solius exterioris actus, nam exteriorum proferens verba, voluntariè loquitur, & mouet linguam; quantumcunque enim videnter cum digitis aperiret os eius, & moueretur lingua, non posset verba exprimere nisi voluntariè ex imperio voluntatis à se moueretur. Dato etiam quod sic, sequeretur quod homo posset cogi ad peccandum mortaliter, quod est etiam fallum. Probo consequentiam. Coactio non est nisi induxit ad aliquid faciendum propter euasione maiorum mali; sed nulla pena est formaliter tantum malum quantum est consensus exterior sine interiori, quia est mendacium perniciosum: ergo nulla erit talis coactio.

Nullus metus virum constantem inducere potest ad peccatum.

5.
Impugnatur
secundo.

Præterea arguo sic: metus iste peccatarum, propter quem aliquis cogitur, & efficaciter inducit ad contrahendum matrimonium, non debet esse metus leuis, vel trufatus, sed metus ille, qui potest cadere in constantem, & virtuosum virum: sed nullus vir constans, & virtuosus, debet propter metum consentire in peccatum mortale, nec in aliquid, ad quod inseparabiliter consequitur peccatum mortale; sed proferendo verba exteriora & exteriorum absentibus illis, quæ sibi imponuntur, si interiorum dissentiant illis, quæ exteriorum pronunciat, peccat mortaliter mendacio perniciose; ergo non cogitur metu peccatarum ad consensum tantum exteriorum sine interiori. Nec magis potest cogi ad actum exteriorum, quam interiorum, quia nunquam est consensus in actum exteriorum, nisi prius fuerit aliquis consensus interior imperans actum exteriorum; & ad hoc potest sic argui.

Quomodo consensus exterior sine interiori & peccatum.

Quicunque metus inducens aliquem ad consentendum in aliquem actum, inducit etiam ad consentendum illi actui, sine quo iste actus omnino esse non potest absque peccato mortali. Hæc est manifesta. Sed consensus exterior per prolationem verborum, sine consensu interiori est peccatum mortale; ergo metus peccata indu-

cens aliquem ad consensum exteriorum per prolationem verborum, nisi adhuc etiam consensus interior, inducit ad peccatum mortale. Nullus est talis metus respectus viti constantis, & virtuosus; ergo metus, qui inducit aliquem ad prolationem verborum, & consensum exteriorum, inducit & ad consensum interiorum.

Assumptum probo multipliciter, scilicet quod nullus vir constans, vel virtuosus dehincet consensum in peccatum mortale propter quemcunque metum; nam nullus metus debet inducere aliquem secundum rectam rationem ad faciendum maius malum, vt fugiat minus malum; sed è cōuerlo inducit ad minus malum tolerandum magis, quam ad magis malum faciendum: ergo. Sed exteriorum consentire per verba cum dissentiu interiori, est formaliter maius malum, quam peccata, quæ vitatur, quia est peccatum mortale, & mendacium perniciosum; peccatum autem est formaliter malum, quia nullo modo bonum; peccata autem non sic, quia est reformatum culpa, & materie iustitiae exercendæ, & inducit bonum, licet non huic; igitur secundum rectam rationem libertius debet tolerari, quam mendacium perniciosum committit.

Item, cui per se est illicitum consentire, non debet aliquis quocunque metu induci ad faciendum. Patet manifestè in omnibus prohibitis secundum rectam rationem, & in his, ad quæ inducit recta ratio, sed aliquis profitens aliquam Religionem per verba exteriora, & consensum exteriorum sine consensu interiori, peccat mortaliter mendacio pernicioso: ergo similiter in proposito.

Item, exemplum ad hoc est tale; si aliquis timore peccata iuret super sacra Dei Euangelia accipere istam in vxorem, & non consentiat illi, quod exteriorum pronunciat per iuramentum, peccat mortaliter, quod nullo modo modo facere debet; ergo non debet propter quemcumque metum consentire illi, ad quod inseparabiliter consequitur peccatum mortale. Si enim metus inducet eum ad actum exteriorum tantum, sine consensu interiori, vt tu dicis, induceret eum ad peccatum mortale, quod est inconveniens, quia impossibile est consensum exteriorum esse cum dissentiu interiori sine peccato mortali. Itud appareret per Philosophorum Ethicorum de proiicie-
7.
Impugnatur
tertio.

Quartus.
Nullus debet
consentire a-
licui ad quod
inseparabiliter
sequitur
peccatum
mortale.

Potest dari
coactio ad in-
teriorum actu-
s fecit ad ex-
ternum.

Contra id, quod secundò dicit, quod Ecclesia non presumit talen consensum in matrimonium, facit quod Ecclesia non debet presumere aliquem peccasse mortaliter in aliquo facto, nisi hoc sibi constiterit per probationes legitimas, & per presumptiones manifestas; quia Ecclesia universaliter presumit, & interpretatur in parte meliore;

8.
Impugnatur
tertiam Gofr.
quod secun-
dum quod dicit.

Ecclesia præsumit pro meliori parte.

Confirmatur.

Dicendo quæstionis.

Quid sit violentum.

Voluntas non potest violenter.

meliorem; ergo cum consentire exterius in matrimonium, nisi ad sit consensus inferior, sit peccatum mortale mendacij perniciosi. Ecclesia non debet presumere illum, qui exterius consentit non consentire interius, quia tunc presumere illum peccare mortaliter, quod facere nō debet, nisi constaret sibi per aliquam protestationem, quam coactus ficeret in praesentia testium fauorabilium dicendo: protestor coram vobis per verba, quæ modi dicam, quod ea tantum dicam ad euadendum periculum mortis, nullo modo interius consentiendo.

Confirmatur per simile; quia si quis contrarerit cum aliqua per verba de futuro, & postea cognoscat eam carnaliter, Ecclesia semper presumit quod tractauerit eam affectu maritali, quia non presumit quod voluerit eam aliter cognoscere, ut adulteram, vel meretricem, quia nō presumit, quod peccauerit mortaliter, nisi hoc manifeste sciat, quia semper interpretatur in dubiis in meliore parte. Sic habetur extra de regulis Iuris.

Respondeo ergo ad quæstionem, circa quam duo sunt declaranda. Primo, si aliquis consensus sit coactus, & quo modo potest voluntas cogi. Secundo, si consensus coactus sufficiat ad matrimonium contrahendum, & impediat contractum? Quantum ad primum, dico quod propriè loquendo coactio, vel violentia, vel metus non potest cadere in hominem quantum ad aliquem actum huimanum; cuius probatio potest deflumi ex ipsa definitione coactionis, vel violentiae. Nam: Ethicorum, *Violentum est, cuius principiū totaliter est extra, non conferente vim passo*, ac passo non inclinato ad formam illam, quæ ab agente extrinseco inducitur, sed magis quantum est ex se resistit illi, quia est contra inclinationem eius, & ita passum est non conferens vim violentiae, non tantum negotiæ, sed etiam contrariæ, quia inclinatur naturaliter ad formam contrariam illi, quam recipit violenter: sed homo non potest cogi quantum ad aliquem actum humanum, quia omnis actus humanus sive sit imperatus, sive elicitus, est liber, & electivus, vel voluntarius; coactio autem est respectu simpliciter noliti, quantum est ex se: sed quod aliquis homo simul velit actu elicito nolens, contradicito est, sicut quod idem album sit nigrum, quia velle aliquid nolens, sunt actus contrarij formaliter repugnantes in anima, ut albedo & nigredo in colore.

Quod autem in nullo actu possit cogi, patet in proposito, nam quantumcumque per coactionem aliquis moueat cum digitis lingua alterius, nunquam tamen faciet eum loqui, nisi velit. Relinquitur ergo quod coactio tantum potest cadere in homine respectu pati, si aliquo modo cadit in eo, vt puta quod violenter ligetur, vel detineatur, vel si aliquo modo sit actio instrumentaliter, puta si aliquis me noleto occidat, vel percutiat alium manu mea, sicut instrumento non nominato, non tamen est actio humana, quia non voluntaria; sed tunc membris hominis vtitur aliquis in talibus actionibus, ac si essent organa inanimata, & non hominis. Non tamen dicitur coactio in homine per metum poena fugienda, quia nō ex leui suspicione, sed ex certa & stimulacione præuidet aliquid simpliciter magis fugiendum sibi imminere, & sibi infligendum, & inferendum, si non consentiat in illud, ut periculum mortis, enormem lassionem corporis, feruitatem, vel stuprum & periculum aliorum graduum malorum

expressorum in iure, quā sit id fugiendum, cui cogitur consentire; & tunc secundum rationem rectam minus malum est à quolibet sapiente eligendum: nulla poena intentata sibi est formaliter maius malum peccato mortali mendacij perniciosi, quod committitur in prolatione verborum exteriorum cum dissensu interiori: igitur stante illo dissensu interiori, non debet metu alicuius poenæ exteriū tantum consentire: sed est possibile, quod maius malum, & maior poena inferatur alicui, si non consentiat ducere istam in uxorem, quā sit sibi malum vel poena consentire in eam interiori consensu, quia sic consentire in eam, nō est peccatum mortale, sed lictum; nec tanta poena sicut morti simpliciter, vel mulierati, vel in perpetuam redigi seruitutem: ergo secundum rectam rationem posset quilibet libentiū velle istam ducere in uxorem, quā maiora mala pati, & iste metus, qui est respectu maioris mali fugiendi potest cadere in constantem virum, & virtuosum, quia sapiens & virtuosus semper eligit minus malum, & isto modo de omnibus mixtis ex involuntario, & voluntario.

Ex hoc facile dignoscitur quis est metus, qui potest cadere in constantem virum, & virtuosum, quia non metus de malo culpa, sed de malo poena infligendæ, & ratio est, quia semper vir constans, & virtuosus, timore poenæ debet fugere maius malum, quā sit id malum, quod eligit, quia recta ratio dicitur semper minus malum esse eligendum; quodcumque peccatum est formaliter maius malum quā sit quæcumque poena: ergo propter quæcumque poenam fugiendam nō debet vir constans, & virtuosus, facere peccatum mortale, quia sic statim fieret vitiolum. De peccato autem veniali similiter an magis debet committi secundum rectam rationem à quolibet, quā admitti quæcumque poena, dubium est: de hoc forte dicetur in secundo libro.

S C H O L I V M . II.

Probat ex parte cause efficientis, formalis, & finalis consensum ad matrimonium debere esse liberum. Vnde non iure Ecclesiastico, sed divino requiritur illa libertas; vt probat ex Scriptura, & exemplis legis veteris. Et tenet D.Thom.bic q.vn.art.3 & alij citat.in Oxon. huc in schol.n. 8. Videtur tamen ad Ecclesiam speclare declarationem, quanta libertas hic requiritur, & iuxta hoc opposita sententie de hac difficultate conciliari possem. Vide dictum sibiolum, de quo Sanch.latè obiicit, & soluit tres obiectiones.

Quantum ad secundum principale, dico quod consensus sic coactus, vel hæc persuasio consensus per poenas efficaciter inducens ad contrahendum cum aliqua muliere impediat matrimonium, & quantum ad iudicium Dei, & quantum ad iudicium Ecclesie, nec aliquis sic coactus postea obligatur ad id vinculum matrimonij obseruandum. Et quod ita sit, habeo per auctoritatem Ecclesie: *Extr.de sponsal. Cum locum, ubi dicit, Canon quod locum non habet consensus, ubi aliquo modo est metus. Similiter ibidem, cap.Veniens, &c. 3. Consultationem de puella, &c. Sed prima auctoritas est magis plana contra auctoritates Magistri in litera: ergo habemus ex auctoritate Ecclesie quod ita est.*

Sed quare, & qualiter ita est? dico quod triplex ratio, vel causa huius potest congrue reddi, quarum una

Concio tan-
tum quondam
pati.

*Ex parte of-
ficienti for-
mali, & fina-
li requiriunt
con sensu ma-
trimoniū sine
coactione.*

*Pnde habet,
ut sit libert*

*Quo iure con-
sensus mari-
monij debet
esse libert*

vna potest accipi ex parte causæ formalis matrimonij. Alia ex parte causæ efficientis eius. Tertia ex parte causæ finalis eius. Ex parte causæ formalis matrimonij potest hoc ostendit sic: De ratione formalis matrimonialis contractus est, sicut prius patuit, donatio libera, & mutua potestas corporū. Et licet non sit donatio liberalis simpliciter, in quantum liberalis datus rei alicuius etiam nō expectat aliquam retributionem, sicut accipit Augustina 6. Metaph. quia haec datus est, vt dicetur, expertens, & exigens redditionem, vel redationem, est tamen maximè liberalis, & liberalissima, in quantum consensus mutui, & durarum voluntatum, voluntariè se obligantium. Ergo, &c. Forma autem non potest probari de re demonstratiu, quia nihil est in re prius ipsa forma, ex quo posset accipi præmissa, vel medium concludendi ipsam de re. Vnde igitur habet contractus matrimonialis istam liberalitatem, quod videlicet sit formaliter talis donatio mutua, dico quod à legislatore vniuersali, vt à causa efficiente, qui cuilibet contractui indidit iustitiam suam, & permutacionem debitam, & isti contractui contulit quod ex natura contractus fieret liberalis, quia ex libero consensu contrahentium voluntariè, & mutuo se obligantium.

Sed quis est iste legislator? Dicunt quidā quod Ecclesia; quod non intelligo, quia tunc non sicut contractus matrimonialis inter Adam & Eum, & antiquos patres tempore Abraham, & Moysi, & aliorum, quod videtur inconveniens. Similiter matrimonium coactum per metum nō sicut tempore legis naturæ matrimonium, quia semper erat contractus liber, & consensus mutui contrahentium. Patet, quia hoc tune in antiquis Patribus obseruabatur, sicut patet de Abraham, & de Rebecca vxore Isaac, pro qua misit Abraham seruum, vt quereret eam ad contrahendum cum filio suo dicens: Si noluerit, inquit, puerella venire tecum, non eris reus iuramenti; & paulò post, dixerunt parentes eius ad illam: quaramus ius voluntatem, si velis ire cum homine isto, que responuit, volo, & facta est vxor filij Abraham ex consensu mutuo utriusque, vt patet; igitur talis consensus requiebat. Tunc temporis autem non erat aliqua lex scripta nec Mosaicæ, nec Evangelica; ergo non est præcisè iste contractus mutui consensus ex Ecclesia.

Item, si esset institutum ab Ecclesia, posset licet id destruere, quod est impossibile, quia dicit Christus Matth. 19. Quos Deus coniunxit, homo non separabit.

Præterea, omnia sacramenta fuerunt immediate instituta à Christo, vt suprà * ostensum est in generali, licet Ecclesia de materia sacramentorum posset variè ordinare, declarando istam capacem, & legitimam, & aliam non. Ergo & matrimonium, vt est sacramentum, est immediate à Deo: sed contractus matrimonialis est prior matrimonio sacramento, quod fit tantum cum certis verbis. Contractus autem matrimonialis exprimitur ita per alia signa, sicut per illa: ergo Ecclesia, quæ præsupponit matrimonium sacrametum ab alio institutum, multò magis præsupponit contractum matrimoniale.

Dico igitur quod Ecclesia non instituit primò aliquod sacramentum, potest tamen sacramenta prius instituta à Deo auctore, promulgare, vt præcepta auctoris principalis, & circa materias illorum, quæ non sunt determinatae.

tæ à Deo, variè disponere, & ordinare. Patet de contrahentibus, quorum aliquos illegitimat, & aliquos non, secundum diuersos gradus; & confessis, quorum unum subdit isti Sacerdoti, & illum illi: ubi autem hoc sacramentum fuerit primò institutum à Deo, dictum est: alias *; & à * dist. 1. 8. 8. quo primò promulgatum, quia ab Adam, hoc nunc os ex offibis meis, & caro de carne mea, propter hoc inquit, relinquet hominem patrem, & matrem, & adhucbit uxori sua, &c. relinquere patrem, aut matrem, debet, non despicer, vel proicere patrem, aut matrem, nec è conuerso debet despici, & proicisci ab eis; sed magis uxori, quam eis firmiter amore adhærere per mutuum consensum, & actus virtusque voluntatis.

Tertiò dico quod istam conditionem libera donationis tribuit contractui isti legislator propter hunc finem, qui est procreatio prolis religiosè educandæ, & ad cultum Dei applicandæ. Ad hoc enim quod ad istum finem attinget, patet necesse est vt liberaliter inuicem coniungantur per tale vinculum indissoluble, quod est amor mutuus; talis amor multum facit, vt tale vinculum perpetuè conseruetur, quia coniugium, quod non amore mutuo connectitur, patitur peccatos exitus, sicut habetur distinctione 20. quæst. 3. cap. Praesens, vbi dicitur, quod quis non diligit, facile id contemnit. Vult ergo matrimonium debitum semper esse ex libera electione, & non ex graui coactione, vt fortius debitum finem, propter quem instituit illud legislator.

Sed hic sunt tria dubia; primum, quia dixi prius quod ille contractus est mutua datus corporum, si tunc aliquis ex metu posset in animo consentire in aliquam, sequeretur quod haberet actum voluntatis ad voluntati transferendum ius corporis sui in ipsam, sicut aliud transfrat ius corporis sui in aliam, quam ducit sine quacunque coactione: sed translata potestate corporis sui in dominium alicuius, non potest ipsa inuita transferre illam in dominium alterius, contrahendo cum ea, quia non habet potestatem corporis sui amodò, ex quo semel iam transitulit in dominium alterius, sed semper remanet corpus suum exemptum à dominio, & iure proprio, altera primò non sibi concedente libertatem præstam, & per consequens contrahens & consentiens in aliquam ex metu verè contrahit matrimonium.

Secundum, quod si omnis consensus ex metu mali, & coactione tali facit matrimonium nullum: ergo maior metus maioris mali magis impedit matrimonium: sed contrahens ex metu peccati mortalis contrahit ex metu maioris mali, quam contrahens ex metu cuiuscunq; mali, vel pœnæ corporalis, siue mortis, vel mutilationis enormis, &c. Ergo contrahens ex metu peccati mortalis, coactus per obedientiam, non contrahit, quod falsum est: quia quilibet tenetur obediere illi, cui subest: igitur conscientiendo matrimonio ex obedientia sibi imposito, vel contrahit; vel si non contrahit, peccaret mortaliter, quia non obediret illi, cui obediere tenetur.

Item, si quis diceret ex amore, & passione alii, cui dilectæ: ego interficiam me nisi contrahas mecum, hic esset maximus metus nè accideret malum personæ dilectæ; amicus enim est alter ipse: ergo talis contrahens cum aliqua, quam sic amaret, non faceret contractum matrimoniale, quod est falsum.

Genef. 2.

Legislator
vult liberum
consensum ob
procreationē
prolīs.

14.
Primū du-
bium contra
dicta.

Secundum.

Ad

15.
Solutio primi
dubij.

Ad primum, dico quod iste verbo consentiens in aliquam de necessitate salutis, tenetur pro tunc habere interius ad consentiendum animo, sicut consentit ore proferendo verba, quia quilibet de necessitate salutis tenetur vitare peccatum, & mendacium perniciosum. Iste ergo ex aliquo metu, verbo, & animo consentiens in aliquam, habet velle dandi corpus suum alteri, & quantum est ex se transfert corpus suum in dominium, & contrahit cum ea matrimonialiter, quantum ex parte sui; sed non contrahit simpliciter. Et cum probas, quia nullo modo coactus non assentit aliter in aliquam, quam per talem donationem, & velle donationis corporis sui, dico huc sicut prius in materia de restitutionibus, quod quantumcunque inferior, & subditus liberaliter donat alteri potestatem corporis sui, vel aliquid aliud quantum ex parte sui, nunquam ramen est donatione simpliciter, nisi fiat de voluntate domini superioris, vel saltu oportet quod non sit contra voluntatem Superioris. Exemplum de filio, seruo, & Religioso, quorum nullus, ex quo non est iuris sui, potest dare aliquid simpliciter coactus, vel non coactus, non consentiente domino Superiori in talem donationem. Et ideo omnis talis donatione est conditionalis, & secundum quid donatione, scilicet si non sit contra voluntatem domini Superioris, nec tamen oportet illam conditionem exprimere, dicens: *Dono hoc quantum est in me, si Deo placeat, vel alteri superiori*, quia haec conditio subintelligitur in omni donatione inferioris, quinrumcunque libera, sed translatio, vel donatio potestatis corporis alicui alteri ex coactione, vel metu indigente ad talem donationem, est contra voluntatem Superioris, qui ordinavit istum contractum esse libertimum ex natura contractus absolutus, & simpliciter, sicut patet extra de spons. c. 1. Romana, & c. 10. exigit, & est bodie in 6. libro, quod contractus aliquo modo coactus, est nullus; ergo talis contractus non est simpliciter contractus.

Ad secundum, dicunt quidam quod quilibet tenetur simpliciter obedire contractui spirituali, & respectu illius potest cogi, quia Episcopus coactus per obedientiam accipere aliquam ulteriorem dignitatem in Ecclesia, vel Clericus Episcopatus, tenetur absolue consentire in sponsam spiritualem. Sed verum posset cogi ad contractum carnale, nec nego, nec assero, licet debet dici consequenter secundum istam responditionem quod sic. Dico tamen aliter ad argumentum, quod si quis tantum ex obedientia illius, cui tenetur obediens, consentiat in aliquam ad contrahendum cum ea, non hoc facit principaliiter ad euitandum iustitiam, & inobedientiam, sed ad complendam iustitiam, & obedientiam obseruandam. Sed qui propter iustitiam obedit suo Superiori, ut eam serueret, non obedit ex coactione, & metu, sed ex mera electione, & affectione & amore iustitiae, ad quam secundum electionem inclinatur: ergo sic obediens suo Superiori ex electione, & amore iustitiae ad contrahendum cum aliqua, verè contrahit cum ea, & non timore peccata, vel coactione.

Ad secundum.

Validus con-
trahitur ex
obedientia.

17.
Ad tertium.

Matrimoniū ex in-
fimo metu quo-
modo validū.

Ad tertium, dico quod si quis contraheret cum aliqua ad euitandum in ea malum culpe nature, scilicet quia ipsa aliter interficeret se, verè contrahit, & ratus esset talis contractus indissolubilis, & multum meritorius, quia opus supererogationis, donando se alteri, ut in eo caueret

malum culpe, & ita non esset contractus ex metu, & coactione, sed ex electione, & fraterna dilectione. Sed si aliquis contraheret cum aliqua tantum metu pœnae corporalis, in quam timeret illum incidere, nisi contrahat cum ea, & non ex electione, & fraterna dilectione: tunc dico quod non esset contractus matrimonialis simpliciter, quia non esset donatio libera mutui consensus quantum ad potestatum corporum, sicut nec in leipo esset talis contractus liber simpliciter, ut dictum est supra.

Ad primum argumentum principale de baptizato per coactionem, dico quod non est simile de violenter baptizato, & per coactionem, & de violenter sic contrahente matrimonium cum aliqua, quia intentio, vel consensus suscipientis Baptismum, non est causa efficiens Sacramenti Baptismi, sicut consensus liber coniugum est causa efficiens matrimonij, quia ipsi per solum consensum mutuum dant, & accipiunt hoc Sacramentum, quia simul sunt suscipientes, & ministri. Similiter non est simile propter aliud, quia propter susceptionem Baptismi fit conditio suscipientis melior ex vi Sacramenti, si non reclameret, vel ponat obicem actualiem, & nullo modo peior. Conditio autem contrahentis matrimonialiter cum aliqua fit peior quantum ad omnia, quia efficaciter magis onerosa propter difficultates varias, quæ occurruunt in illa obligatione, & quæ nunquam possent tolerari, nisi amore libero copulantur coniuges, quæ non tollit coactio, & violentia, & ideo coactus ad illum contractum patitur iniustitiam sibi indebitam pro tunc. Vnde excommunicati sunt qui faciunt violentiam contrahentibus isto contractu, quia violentia repugnat natura istius contractus in se, quia est libera donatione corporum contrahentium sibi innicē in perpetuū.

Aliter posset dici secundum prædicta. Dixi enim prius quod ratio libertatis huius contractus non accipitur ex ratione Sacramenti matrimonij, sed ex ratione contractus talis præcedentis Sacramentum, & ideo posset esse coactio, quo ad susceptionem Sacramenti, ut Sacramentum in se, non tamen ut est contractus matrimonialis, & illius conditio est ex institutione legislatoris libertas. Et ideo si Sacerdos cogeretur dare Sacramentum matrimonij, si ipsum posset dare, quod verè non potest; (quia coniuges sibi ipsi dant Sacramentum istud, licet & ipsum recipiunt) illud tunc non daret, non propter hoc quod est Sacramentum, quia tunc nullum Sacramentum daret; sed propter hoc, quod est contractus liberalis, ut dictum est; & esset idem de Baptismo, si ibi requireretur consensus liber, quod non oportet, ut dictum est, quia per coactionem, & inductionem alicuius efficacem, non fit conditio eius peior, sed melior.

Ad aliud, cum dicas quod nullus potest cogi per metum; nego; duplex enim est metus; unus, qui cadit in constantem virum, ut timor mortis, & cætera superius dicta: & hic vniuersaliter impedit matrimonium contractum, & contrahendum, patet supra. Alius est metus de aliquo levi, & truffatico, & iste non impedit, nec contractum, nec contrahendum. Patet extra de sponsalib. veniens, cap. 2. Quando igitur dicas quod nullus potest cogi per metum; verum est de metu non cadente in constantem virum, & cum probat quod nullus est talis metus, quia fortis est impenitus 3. Ethicorum, dico quod verum est ubi non est pauendū secundum rationem

18.
Ad primum
principale.

Quare ma-
trimonium
ex coactione
non tenet
scius Baptis-
mus.
Cogentes ad
matrimo-
nium sunt
excommuni-
cati.

Aliter re-
spondetur.

19.
Ad secun-
dum.

*Portis reddit
timet, audax
verò non.*

rationem rectam, nec mecum, non tamen est pertinax, vel audax in nullò timens. Propter quod subdit ibidem Philosophus, *pauor autem fortis vbi est paucum secundum rectam rationem, vbi scilicet videt imminere maius periculum, quā illud quod contemnit, & iste est metus, & pauor cadens in constantem virum.*

20.
Ad tertium.

Ad aliud, cūm dicitur quōd per nullam delegationem potest voluntas cogi, vel vehementer induci ad illam; ergo nec per minas, vel metus penales. Dico quōd non est simile de inductione consensus per blandicias, & inductionem consensus per metum fortē, vel miseras. Nam inductionē per miseras, & metus penales multū habet de involuntario, & patim de voluntario: patim enim intēs volumus quod ex timore volumus, & ita patim habet de voluntario factum timore penae, quia nī timor esset, omnino non fieret. Sed in inductione per blandicias multū est de voluntario, & parum de involuntario; cūm enim appetitus sensitius multū inclinetur ad huiusmodi blandicias secundū sensum, etiam per se esset, & nullo modo alliceretur ex alio inductus per blandicias, vehementer eis allicitur, vt conuenientibus, & per consequens voluntas tanquam prosperis voluntariē inclinatur, quia voluntas naturaliter ad illa magis inclinatur, quæ magis sunt conuenientia appetitū sensitivo, licet non necessariō, quia potest resistere, facilius tamen inclinatur. Vnde dicit Philosophus 3. Ethicorum, cap. 2. quōd operationes, quæ sunt ex timore mixtæ sunt ex voluntario, & ex involuntario, vt determinat ibi, & post, cap. 4. dicit quōd forsitan non bene dicuntur involuntaria, quæ propter concupiscentiam, & eodem libro, cap. ultimo, magis assimilatur voluntario intemperantia, quā timor, & magis est voluntarium quod sit per intemperantiam, quā per timorem; ergo non est simile de consensu coacto pēt blandicias, & timores, quia primus assensus est secundū quid involuntarius, & simpliciter voluntarius, secundus secundū quid voluntarius, & simpliciter involuntarius.

Ad quartum.
Fili de con-
gruo non de-
necessitate
sonentur con-
sentire con-
tractui paren-
tum.

Ad aliud de sponsalibus impuberum, verum est hoc secundū leges ciuiles, quia filii tenentur consentire in contractu, quem pro eis infra ratent fecerunt parentes eorum de congreuo, non tamen de necessitate, quia extra de sponsal. cap. 2. dicitur quōd talis contractus est verus, si non sit coactus.

DISTINCTIO XXX.

De errore in matrimonio.

QVÆSTIO I.

Vtrum ad consensum matrimoniale re-
quiratur quōd sequatur apprehen-
sionem non erroneam?

D Thom. in addit. q. 51. a. 1. & hic q. 1. a. 1. D Bonav. art. 1. q. 1. & 2. Rich. a. 1. q. 1. Argent. q. 1. a. 3. Sanch. lib. de matr. d. 18. & 19.

I.
Primum arg.
negatiuum.

VIDE TVR quōd non, quia Gene-

matrionalem contractum inter eos, sequeretur quōd non fuisset Lia vxor eius, & tunc fuisset adulteri cogitando non suam.

Item, Gen. 27. legitur quōd Isaac errore, & ignorantia benedixit Jacob, constituendo eum dominum fratrum suorum, credens hoc fecisse Esau fratri seniori, & tamen tenuit benedictionem, vt ibidem patet, quia benedixit, inquit, cum, & erit benedictus; igitur à simili ex errore, vel ignorantia potest contrahiti matrimonium.

Item, baptizans circa personam baptizandam errans, vel ignorans, si sit seruus, vel liber, verè baptizat, & illa verè baptizatur; ergo contrahens cum aliqua errans, vel ignorans conditionem personæ, vt quōd sit seruus, verè contrahit.

Item, plus nocet coniugi malitia moralis alterius coniugis, quā seruit, vel error conditionis, quia auferit conditionaliter communem coniunctionem, & cohabitationem, & bonum prolixi; sed malitia moris non impedit matrimonium, quia contrahens cum mala, qui credidit contraxisse cum bona, verè contrahit: ergo.

Contrà 29. q. 1. ante medium, & est Magistri in litera, promittens mihi aurum venditum, & pīsum. pro auro vendens aurichalcum, non facit contractum meum, quia non consensi nisi in aurum: sed error auri in aurichalco impedit circa materiam verum consensum; ergo & error personæ impedit matrimonium, quia personæ contrahentes sunt vt materia in hoc contractu.

S C H O L I V M.

Triplex error persona, conditionis peioris, & con-
senſus alterius coniugii irritat Matrimonium. Ad
secundam instantiam tenet uxorem credentem virum
non consensisse, non posse petere, nec reddere debitum, nec
transire ad alias nupias; non negat ramen si tantum
dubitares speculatiū, quia posset virumque facere: &
de redditione habetur c. Dominus, de secundis nu-
pīis. Et de viroto tenent multi apud Sanch. lib. 2.
d. 41. & 46. Pars autem que fīle contraxit, tenetur
verè contrahere, vt habeat Doctor in Oxon. hic num. 6.
de quo vide notanda ibi in Scholio.

Respondeo ad istam questionem, quōd error potest accidere circa contractum matrimoniale, vel in his, quæ per se requiruntur ad matrimonium, vel in his, quæ per accidentem requiruntur ad id, nam secundū Magistrum in litera, c. 1. huius dist. & est 29. q. 1. cap. 1. alius error personæ, alius fortunæ, alius conditionis, sive qualitatis. Error autem circa illa, quæ per se requiruntur ad rationem huius contractus, est duplex, quia vel de his, quæ præcedunt illum contractum matrimoniale, tanquam materiale in matrimonio, cuiusmodi sunt persona contrahens, & conditio eius: vel de his, quæ concomitantur per se huiusmodi contractum, vt formale in matrimonio, vel est ipse contractus formaliter, sicut est mutuus consensus contrahentium. Error autem circa illa, quæ per accidentem requiruntur ad matrimonium, est duplex, quia vel est de bonis fortunæ, & vel putans illum, cum quo contrahit, esse diutitem, & est pauper; vel de bonis moris, & vel putant ipsum esse mortigeratum, & pīum, & est vitiosus, & impius.

De istis per ordinem dico, quōd error persona impedit matrimonium vniuersaliter ex parte errantis, respectu personæ, cum qua contrahit.

Cum

2.
Error dupli-
citer accidit
in contractu.

Error matrī-
monij duplex.

Error persona
impedit ma-
trimonium.
Probatur
primum.
Augustinus.

Cùm enim contractus matrimonialis sit forma-
liter in mutuo consensu contrahentium in actu
mutuo voluntatis eorum, & iste non consensit in
personam ignoratam, sequitur quod non contra-
xit cum ea, sicut pater ex Augustino de Trin.
cap. 1. & 8. de Trinit. cap. 4. nihil potest amari, nisi
cognitum, sicut nec potest esse consensus mutuos
coningum, nisi in uicem se cognoscant; ergo ap-
paret quod Socrates consentiens in Iohannam
non putans illam esse Iohannam, sed Margarita-
tam, non contrahit cum Iohanna, sed cum Mar-
garita; ergo error, & ignorantia personæ impedit
matrimonium.

Confirmatur.

Confirmatur ista ratio, quia secundum præ-
dicta, contractus iste ex natura sua est donatio li-
beralis mutua determinatarum personatum po-
testatis corporum contrahentium ad finem debitu-
rum: sed ignorantia, vel error personæ tollit ra-
tionem donationis liberæ, quia secundum Phi-
losophum 3. & 5. Ethicorum ignorantia est causa
inuoluntati.

Probatur se-
cundum.

Item, in speciali hoc ostendo ex hoc, quod est
talis donatio, nam nullus contrahens cum aliqua
intendit sibi date potestatem corporis sui, nisi
habeat potestatem, & ius in corpus illius, quia
non consentit in aliquam, nisi ipsa in eum con-
sentiat, quia dat ut accipiat; nullus autem con-
sentit in aliquam indeterminatam, sed in deter-
minatam tantum, quia electio non est nisi deter-
minata personæ; sed ignorantia impedit ex parte
contractus electionem; igitur & donationem ma-
trimonialem.

4.
Tertium.
Quod error
conditionis
impedit ma-
trimonium.

Item, tertio probo, scilicet quod error condi-
tionis, & seruitutis, impedit contractum huius-
modi, & ex parte contractus in se, & ex parte
contrahentium. Ex parte contractus sic: iste con-
tractus essentia liter consistit in mutua obligatio-
ne contrahentium quantum ad potestatem cor-
porum suorum mutud se donantium per totam
vitam suam, cùm ab altero coniugum talis obli-
gatio exigatur: sed huic obligationi, & donationi
liberæ repugnat conditio seruitutis; nam cùm
seruus sit possessor domini sui; ita frequenter
potest occupari in operibus seruitutis, quod non
permittant ipsum reddere, quod ab eo exigitur,
ut debitum coniugale, &c. igitur.

Quarto.
Error serui-
tutis ludit
contrahen-
tem in bonis
matrimonij.

Item, errore conditionis contrahens luditur
vnu contrahens enormiter in bonis matrimoni-
j. Luditur enim in bono prolis, eo quod non
habebit eam in sua potestate, cùm sit in po-
testate domini, ut possessor eius. In bono fidei,
quia non potest seruia reddere ei debitum, cùm
exigitur, quod tamen promisi in contrahendo
cum eo; nam tunc posset iussu domini in operi-
bus seruitutis occipari. Luditur etiam in bono
Sacramenti, scilicet inseparata cohabitationis,
quia dominus posset eam vendere in aliam re-
gionem.

5.
Quinto.
Donatio mu-
tuæ est rela-
tio æquipar-
antia.

Item, iste contractus ex sua natura est donatio
mutua: sed donatio mutua cùm sit relatio æqui-
parantia inter coniuges mutud se donantes, sicut
similitudo inter similia, vbi vnu non est alteri,
nisi alter sit similis illi, non oportet claudicare in
aliquo extremorum, maris scilicet, nec feminæ;
vnde si vnu consentit in alium, & non è con-
uerso, iam non est relatio æquiparantia, nec
mutua donatio, propter dissensum alterius per-
sonæ, sive dissentiat negatiæ, sive contrariæ: sed
ille, qui est seruus conditionis, non potest con-
sentire, cùm sit alterius iuris, & non sui. Ergo nec

Se si oper. Tom. XI. Pars II.

potest mutud se donare, nec per consequens con-
trahere cum libero, qui potest se donare.

Ex parte contrahentium potest probari, quia
nullus dat, nec transfert dominium corporis sui
in aliud, nisi credens rehabet dominium cor-
poris alterius, in quem sic transfert, quia dat, ut
detur: sed serua non potest sic dare corpus, cùm
sit domini sui, sine licentia eius; ergo non debet
sic accipere corpus alienum, fraudulenter simu-
lans se libera, cùm si serua.

Contra dans aliquid sub spe aliquid reci-
piendi æquivalens, & tamen non recipiens, non
minus dat, nec minus debet tenere illa datio: er-
go à simili in proposito, dans potestatem corpo-
ris sui matrimoniali er alteri, intendens recipie-
re potestatem corporis, cui se dedit, & non recipi-
at, quia alter non potest sic se dare, non minus
tenet donatio, ut videtur.

Item, esto quod aliquis contrahat cum aliqua
per verba de præsenti, & consentiat in eam vin-
culo matrimoniali quantum in se est in perpe-
tuum, non licet contrahere cum alia, quia tran-
stulit se in dominium; ego licet ipsa sit conditio-
nis seruils, nihil prohibet quin matrimonium
inter eos sit ratum. Nec est verisimile quod per
errorem aliquem sit inhabilis ad contrahendum
cum aliqua, quia error conditionis melioris, cùm
sit in fauorem, non impedit contrahentem.

Respondendo ad primum, dico quod aliquis
est dans ita liberaliter, quod nihil respicit, nisi
ipsam dationem, non exceptans aliquam reddi-
tionem ex pacto post donationem, quia redditio
non cadit sub pacto pro tunc, nec futuro, & ta-
liter dans vere dat, & si nihil recipiat ab illo, cui
dat, & tener datio talis, quæ est mera datio.

Alia est datio, quæ ex natura donationis essen-
tialiter includit redditio, non solum pro
futuro, sed etiam pro tunc, pro quando dans fa-
cit talem dationem; & hæc non est meæ datio,
sed terum permutatio, quæ nulla est, nisi fiat
reddito. Matrimonium autem, ut prius dictum
fuit, est mutua donatio, quo ad rationem con-
tractus talis habet rationem cuiusdam commu-
nicationis, quia est quædam retum permutatio mutu-
ta, do des, & nondes nisi des. & hæc conditio
intelligitur in ista donatione ex natura sua, & in
contractu ex natura contractus, nec tamen dona-
tio mutua est duplex donatio, sed vna, habens, &
includens ex natura sua redditio, & hæc red-
ditio, quæ includitur in hoc contractu, non ex-
cludit ab eo liberaliter donationem, quin sit talis
donatio, quæ innascitur liberaliter ex mutuo
consensu contrahentium, & non coactione in
eis, non tamen est simpliciter, & merè liberalis
donatio, ut dictum est.

Etsi dicas quod in isto contractu non expri-
mitur conditio mutuæ redditio, cùm contra-
hatur; igitur non includitur in natura eius, ut vi-
deatur.

Dico, et si non sit expressa hæc conditio in con-
tractu, intelligitur tamen in illo ex natura talis
contractus. Exemplum ad hoc est de proficiente
aliquam Religionem, qui non votet Religionem
obligare expressa ista conditione, si Religio, vel
pater Religionis velit me recipere, quia ista con-
ditio subintelligitur, & id est non oportet illam
exprimere. Ita in proposito, cùm dico: Do vel ac-
cipio te in meam, intelligitur si des, vel accipias me
in tuum.

Ad secundum, dico quod si consentiens in
aliquam

Sextio.

6.

7.

Ad primum.

*Duplex da-
tio.
Dato & per-
mutatio in
quo diffe-
runt.*

Instantia.

Solutur.

8.

Ad secundam obiectionem.

aliquam seruam, sciens ipsam seruam, verè contrahit cum ea, quia tunc non est error personæ, vel conditionis eius. Si verò alter illorum non consentiat in alium, nisi affectu meretricio, causa libidinis explendæ, nullum est matrimonium inter eos, & stante ista consequentia inter eos, non posset peti, nec reddi debitum inter eos.

Quid facient quando alter coniux non consentit affectu maritali.

Sed neuter coniugum debet facere sibi istam conscientiam, quod alter consentit affectu meretricio in eam, sed presumere debet quod verè consentit affectu coniugali; quia stante tali conscientia non potest exigere, vel reddere debitum sine peccato mortali, vel debet saltem inducere quod de novo consentiat, & tunc est matrimonium datum & firmum. Si verò nullo modo consentiat, nihil sit, & per consequens iste consentiens cum alia potest contrahere cum ea.

9. Error in concomitantibus contractum impedit ipsum.

Tertius, dico quod error in his quæ concordanter contractum in se, cuiusmodi est consensus exterior in prolatione cum dissensu interior, impedit matrimonium, quia matrimonium ut contractus, est ex consensu mutuo duorum contrahentium mutuò se obligantium.

Error qualitatis, seu fortuna non impedit matrimonium.

Quartus, dico quod error fortunæ, & qualitatis, quæ accidunt matrimonio, cuiusmodi sunt diuitiae, & paupertas; pulchritudo, & turpitudo; eritudo & sanitas; bonitas moralis, & malitia; & huiusmodi, non impediunt matrimonium contractum, vel contrahendum, quia non sunt essentialia huic contractui.

Ad primum principale.

Ad primum argumentum principale de Iacob & Lia, dico quod licet concubitum illum cum Lia non præcesserit consensus Iacob, sequebatur tamen consensus, & ex illo consensu facti sunt coniuges, & ille consensus excusabat illum concubitum priorem. & hoc est quod dicit Magister in litera cap. 1. & habetur 29. quest. 1. post medium, *Iacob & Liam non fecit coniuges præcedens consensus, sed subsequens.*

Ad secundum. Dupliciter respondetur.

Ad secundum de benedictione Isaac, dico quod creditur Isaac fuisse raprum per stuporem illum, quem habuit, & in illo raptu vidisse voluntatem, & ordinationem, quod illum benediceret, qui tunc coram eo erat, & non alium, nec erat error, vel ignorantia eius, quem benediceret, quia iam didicerat voluntatem Dei per reuelationem, Iacob esse benedicendum, licet eum sensibiliter non cognosceret, quia pellicula circundata manibus, & collo eius similitudinem maioris expresserant, & idem postquam personam illam sensibiliter cognoverat, benedictionem illam prius datam per reuelationem confirmavit, dicens, *Benedixi eum, & erit benedictus.* Aliter posset dici quod non est simile de consensu mutuo coniugum, & prima benedictione Iacob, quia illa benedictione erat opus Dei, circa quod non potest cadere error; consensus verò est actus humanus, circa quem posset esse error.

*Benedictione Iacob opus Dei consensus mutuo humanus.**Ad tertium.*

Ad aliud de Baptismo, dico quod non requiruntur plura ibi, nisi quod sufficiens non sit factus, & quod minister intendit facere quod facit Ecclesia circa personam determinatam, siue sic libera, siue serua, quia sicut intendit baptizare determinatam personam, ita requiritur quod habeat determinatam notitiam personæ, aliter enim non baptizaret illum, quem intendit, sed alium, & tunc nihil faceret circa istum. Sed de conditione personæ baptizatae non est cura

hic, sicut in matrimonio, quia in susceptione Baptismi sit conditio Baptismi simpliciter melior, non sic in contrahente matrimonio, vt dictum est, & idem requiritur consensus liberior hic, quam ibi, qui excusat, & reformer pactum de multis passionibus, quæ occurunt ibi. Ad aliud de malitia moris, dico quod malitia moris non est conditio per se requisita ad contractum matrimonij, nec ad personas contrahentes, sed tantum accidentalis, & idem error illius non impedit.

Ad ultimum. Malitia moris est accidentalis respectu matrimonij.

Q V A E S T I O II.

Vtrum inter beatam Virginem Mariam & Ioseph fuerit verum matrimonium?

D.Thom.3.p.q.29.a.2. & hic q.1.a.4. D.Bonav. art.1.q.2. Rich.a.2.q.2.Durand.q.2. Sanch.l.1.de Matr.d.28. Suar.3.pars.10m.2.d.7.7st.1.

NI DE T V R quod non, quia secundum beatum Hieronymum, & est in can. 27. quest.1. Sunt quedam. Voueribus castitatem non solù nubere, sed & velle nubere damnosum est. Sed beata Virgo vouerat prius castitatem, quam contraxerit cum Ioseph, sicut dicit quedam glossa super illud Lucæ, *Missus est*, & ista dist. cap.2. & 27. quest.2. Beata Maria, igitur vel inter Ioseph beatam Mariam non fuit verum matrimonium, vel si sic, fuit damnosum.

Argumentum. primum negotiatum.

Item, Num.36. cap.ultimo de filiabus Asa habetur quod non deberent secundum legem nubere, nisi viris de tribu sua, & aliter faciendo peccarent contra legem: igitur cum eadem lege obligabatur beata Virgo, quæ lex vñque ad illud tempus permanxit, & obligauit, non debuit nubere nisi viro de tribu sua: Ioseph non erat de tribu sua, scilicet Leuitica, & sacerdotali, sed de tribu Iuda: ergo.

- Item, consensus mutuo, per quem aliqui sunt *tertiuum*. coniuges, & contrahit matrimonium, est aliquid, in quod consentiunt. Quero igitur quid sit illud, in quo mutuo consenserunt? Aut est pacifica cohabitatio, & dilectio mutua; & sic contraheret matrimonium frater & soror pacifice cohabitantes, & mutuo se diligentes, quod est falsum: aut est carnalis copula, quia nihil aliud speciale videtur ibi esse. Sed beata Virgo nunquam consensit in carnalem copulam, quia ipsa vouerat castitatem, ut patet vbi supra, & votum nunquam violauit, quia nunquam peccauit, & peccasset, si violasset: ergo inter ipsam & Ioseph perfectum matrimonium non fuit.

Oppositum volt Magister in litera, cap. 2. & habetur 27. quest.2. *Infirmum.*

Argumentum. affirmatum.

S C H O L I V M.

Inter Mariam & Ioseph fuit verum matrimonium, licet ipsa absoluè voluerit castitatem, non tam obligavit se absoluè ad actum carnalem, sed sub conditione, si pateretur, certificata quod nunquam pateretur. De matrimonio, tenet D.Thom.bic Aug.25. cōtra Faust.8. Ambr.de instit. Virg.c.6. Basil.homil.25. de humana Christi gener. Bernard.bonv.2. in Missus est. Suar.3.p.t.1. d.7. ait secundum omnes hoc esse de fide: sed aliquantum oppositum posse defendi, de quo Sanch.l.2. de

de Matr. disp. 28. Ad secundum tenet Mariam fuisse de tribu Iuda ex parte patris, & de tribu Levi ex parte matris, & colligitur ex Luc. 3. quod descendit ex Danid per Nathan, ita expostratoe communiter, Caiet, Iansen, Gagin, Carton, sibi. Quod descendit ex tribu Levi tenet D. Thom. 3. part. q. 31. art. 3. D. Bonaventura. hic art. 1. quæst. 2. Nazian. carmine de genealogia Salvatoris. Epiph. hær. 78. August. lib. 83. quæst. 61. Hil. can. 1. in Matth. Ambro. lib. de Benedict. Patriarch. cap. 3. & 4.

voto virginitatis; vbi dicunt quidam quod non vovit virginitatem, nisi sub conditione ista, scilicet, si Deo placaret. Nunc autem licet non efficiat simul, vovere virginitatem absolutè, & contrahere matrimonium, quia in contrahendo transfert dominium corporis sui à se, tamen vovere virginitatem sub conditione, & contrahere absolutè, benè compatiuntur se, sicut fuit de beato Ioanne Euangelista, quem Jesus Christus reuocauit à nuptiis contractus matrimonialis.

Vide Mag. in litera & D. Thom. hic Rich. art. 2. q. 1.

2.
Inter Mariam & Ioseph verum fuisse matrimonium.

Ad quæstionem istam dico, quod inter Beataissimam Virginem Mariam & Ioseph fuit verum matrimonium. Patet per auctoritates Augustini, & Ambrosij, quas allegat Magister in litera fundatas super auctoritatem istam Euangeliū Lucæ 1. Ioseph filii David, noli timere accipere Mariam coniugem tuam; quod enim in ea natum est, &c.

Ratio quare contraxit matrimonium, & quare ita est quod matrimonialiter fuit coniuncta viro Ioseph, vel erat præceptum illud diuinum, creante & multiplicandi, quod vel erat generale obligans omnes sub lege Mosaica ad obseruationem eius, & tunc tenebatur Maria ad obseruationem eius, & adimplere illud præceptum, sicut alij, quia tempore suo non reuocabatur, vel si non erat generale præceptum, sed tantum speciale, quod magis credo, quia Ieremias, Elias, Ioannes Baptista, & Ioannes Euangelista fuerunt virgines, & tamen sub lege, de quibus non legitur quod fuerit cum eis specialiter dispensatum: si, inquam, ita est, & tunc fuit speciale præceptum Virgini factum de contrahendo.

Sed huius ratio assignatur duplex à beato Ambroso, super illud Lucæ missus est. Vna, vt maritus eius esset testis suæ virginitatis, sic enim non fuisset creditum quod conceperet virgo, nisi per matrimonium fuisset copulata viro.

Secunda ratio est, ne virginibus sinistra opinione viuentibus relinqueretur velamen excusationis, si mater Domini visa fuisset infamata, tenera enim, & lubrica est fama pudoris.

Tertia ratio assignatur à Magistro, & est Augustini, & Ambrosij, vt partus Virginis Diabolo celaretur, & lateret mysterium Incarnationis Principem mundi, potuisset enim vindicasse opprobrium suum aliqualiter si cognouisset Sacramentum.

Sed per quam viam latuit eum quod ipsa concepit virgo, cum ipse naturaliter cognoscere posset integratitudinem eius tam mentis, quam corporis, si natura sua dimissus fuisset.

Dico quod à Deo prohibebatur ne appropinquaret intellectualiter, vel localiter propter maliciam suam, & dignitatem illius, quem gestauit, & idem non permittebat aliquo modo ad eam appropinquare, vel accedere, sicut dicit Bernardus. Licet totum potuit cognoscere, si suæ naturæ fuisset dimissus, & idem videns eam habere vitum, non curauit, credens deceptus de ea, quod non esset virgo, sicut & communiter de aliis despontatis.

Alia est etiam ratio congruentia, quare fuit despontata viro, vt suus videlicet maritus esset sibi in obsequium, & puer in Ægyptum cunctibus, & redeuntibus.

Sed in hoc non sit difficultas quæstionis, sed in isto, quomodo verum matrimonium stat cum

Sed istud non capio bene dici, quia nullus obligat, vel determinat se ad cultum diuinum, nisi quantum est in se semper sit tam paratus ad aliud, quam ad illud, si placeat Deo aliud, & non illud; quia aliter non obligaret se ad voluntatem Dei, & cultum eius, sed ad proprium cultum, & propriam voluntatem, quia non est cultus Deo debitus, qui non placet Deo; ergo conditio expressa, si Deo placeat, nec diminuit de ratione voti simpliciter, quia illa in omni voto intelligitur, quia quantumcumque aliquis simpliciter, & absolutè vovere, semper tamen intelligitur, si placeat Deo, sed si vovere virginitatem cum conditione expressa, quæ alias necessariò intelligeretur in voto, stat cum matrimonio, similiter votum sine tali conditione stabit cum matrimonio, quia semper conditio intelligitur in omni voto.

Dico igitur quod B. Virgo simpliciter, & absolute vovit virginitatem, sicut dicit Magister in litera cap. 1. & 27. quæst. 2. Beata Maria, & glos. super illud Lucæ, Virum non cognosco, & Sancti coommuniter, & habetur in Euangilio expressè, per quæstionem, quam fecit Angelo nunciante sibi matrem Domini mox fiendam, quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco, vbi quæsivit modum insolitum, per quem fieret, & virginitatem suam non violaret, & ipse insinuavit modum, non repugnantem voto, dicens: Spiritus sanctus, &c. ex quo patet quod votum virginitatis simpliciter voverat, & tamen per matrimonium, quod contraxit, votum suum non violauit.

Quod autem nihil fecit contra votum suum contrahendo, probo, quia nullus facit contra votum suum, nisi qui obligat se ad aliquid repugnans suo voto, quia si aliquid tale fuisset in matrimonio, hoc fuisset carnalis copula; sed ad hanc non se obligauit, nisi sub conditione; si videlicet Ioseph hoc peteret, de qua conditione certa fuit per revelationem quod nunquam foret, imò fuit certa de conditione, apposita per inspirationem, quod Ioseph voluerit manere cum ea in virginitate perpetua, sicut legitur in vita sua. Dato etiam quod Ioseph peteret per inspirationem, scit quod Deus eam à talis debiti redditione absoluit, & id sibi dispensatiū relaxauit.

Consentire enim in carnalem copulam non obligat contrahentem matrimonialiter, nisi petatur debitum ab alio coniuge, quia iam post talis contractum non habet coniux potestatem corporis sui, sed vir, & idem ipsa non debet reddere, nisi petatur. Beatissima autem Maria fuit virgo, & fuit certa, vt dictum est, quod nunquam debitum peteretur: ergo contrahendo cum Ioseph non exposuit se periculo repugnanti voto suo; igitur in dando, & transferendo dominium, & potestatem corporis sui in Ioseph, non

Ista conditio si Deo placeat reperiatur sicut in omni voto.

Maria absoluuit vovit virginitatem.

Maria edobis fuit quod Ioseph nunquam petoret debitum.

Prima ratio quare Virgo fuit despontata.

3.
Secunda.

Tertia.

4.
Infantia.

Solutio.

Bernardus homil. 2. in Missus est.

Quarta con-

gruentia.

5.

dedit vsum, vel obligavit se ad reddendum vsum aliquando, quia sciuit ipsum nunquam habere vsum.

7.
Dominium
et perpetuus
vus possunt
separari.

Joseph habuit
dominium in
corpus virginis,
nō vsum.

Vouens nube-
re & reli-
gionem in-
gredi, potest
utrumque
facere.

Adultera
babat domi-
num in cor-
pus viri abs-
que vsum.

8.
Ad primum
principale.

Ad secun-
dum.
Prima solu-
tio.

Secunda.

Quod autem dominium possit separari ab vsum perpe:uo, probatur extra de verborum significacione. Ex isti qui seminat semen suum, vbi vult dominus Papa quod retento dominio alicuius rei, potest vsum illius ab illo perpetuo separari. Et ideo licet secundum leges ciuiles, quae pertinent ad regimēntum temporale, translatio vsum, retento domino, sit omnino inutilis dominanti, & inservit, ramen secundum leges Ecclesie, & sacros Canones, quae per se respiciunt regnum aeternum, & Ecclesiam triumphantem, est talis retentio dominij sine vsum, & fructu multum meritoria, & utilis atque sancta. Ita fuit in proposito, quod Ioseph ex contractu matrimoniali habuit dominium in corpus Virginis perpetuum, quamdiu viueret, & tamen semper sine vsum, de hoc ipsa fuit certificata, quod temper haberet tale dominium, & sine vsum.

Istud aliter confirmati posset sic: iurans primò contrahere cum vna, & vouens ducere eam in vxorem, & postea vouens virginitatem, ex quo non est malum, nec impedit secundum, quod est maius bonum, impletio voti, & iuramenti prioris, debet implere quod promisit prius; licet enim posset intrare Religionem non implendo votum de contrahendo, securius tamen faceret, si prius contraheret matrimonium ratum, & ante consummationem Religionem intraret; sed sic faciens ex natura contractus habet perpetuum dominium in corpus illius absque vsum: ergo.

Item, hoc idem patet in adulteria, qua post celebratum diuortium habet dominium in corpus viri, sicut prius, licet priuetur iure suo quantum ad vsum perpetuum ex statuto Dei, & domini superioris: vir autem habet in eam ius quantum ad dominium, & quantum ad vsum, quia ipse potest cedere iuri suo de diuortio, vel separatione facienda pro adulterio, & illo non obstante re-colligere eam sicut prius.

Ad primum argumentum de Canone 127. dico quod non solum nubere, sed & velle nubere est damnablem videntibus castitatem, nisi sint sufficienter certificati quod per contractum nuptiarum nihil accidet repugnans suo voto, quomodo fuit certissima Beatissima Virgo; quare non exposuit se periculo, vel alicui tali, quod non stat simul cum voto, nisi modo praedicto, quo quis contraheret matrimonium ratum, & ante consummationem haberet propositum intrandi Religionem, atque ita voveret. Damnable autem esset si nuptias, quas contraxit, consummareret, quia tunc peccaret mortaliter.

Ad secundum, cum dicitur quod mulieres debent secundum legem nubere viris de tribu sua; dico quod illa lex fuit data tantum propter filias Saphat, quarum viri, & mariti interfecti fuerant in seditione Core, sicut legitur in libro Numerorum, cap. 16. & ad illas deueluebatur hereditas, & ne confunderentur eorum hereditates, & transirent ad alienigenas, si acciperent eos viros, præcipiebatur à lege quod non nubent, nisi viris de tribu sua. Beatissima autem Virgo non erat de filiabus Saphat, quarum pater erat mortuus sine filiis, & ideo non obligabatur ad illam legem tantum datam filiabus Saphat, & vbi deest eadem causa, deest & idem effectus.

Vel potest dici, quod illa lex de nubendo vitis

de propria tribu, non tantum obligauit eas, sed etiam omnes sub lege Moysi; & tunc dico ad minorem illam, quod est falsa, quod B. Virgo non fuit de tribu Iuda, quia ipsa fuit de utraque tribu; ex parte enim matris erat de tribu Leui, & genero sacerdotali heres in domo sua; & ex parte patris de tribu Iuda, quae in genealogia Salvatoris deducitur ab Abraham usque ad Ioseph, quod non esset, nisi Christus esset de tribu Iuda, quia Apocalyp. 5. dicitur: *vixit leo de tribu Iuda*, hoc autem non fuit ex parte Ioseph, nisi inquantum mater eius aliquid ei attinebat, secundum propagationem naturalem, quia aliter non magis attinebat ipse Christo, nec Christus sibi secundum carnem, quam alij de tribu Iuda.

Ad ultimum, dico quod ille consensus non tantum fuit in dilectione, vel mutua cohabitacione, quia tunc, sicut arguitur, verè contraherent simul coabitantes frater & soror, & mutuo se diligentes: sed iste consensus Mariae & Ioseph fuit in translatione potestatis corporum, & in mutuum dominium habendum in suis corporibus, sine vsum tamen, quia certa fuit Beatissima Virgo quod nunquam peteretur: & dato quod peteteretur, noluit Deus illam teneti ad reddendum vsum illum, & ita falsum est assumptum, quod nihil aliud est, in quod possit cadere consensus istorum, nisi carnalis copula, & vsum potestatis coniugalis.

DISTINCTIO XXXI.

De bonis Matrimonij.

QUESTIO VNICA.

Vtrum Matrimonij sint ista tria bona,
fides, proles & Sacramentum?

D. Thom. in addit. q. 49. a. 2. & hic q. 1. a. 2. D. Bonav. art. 1. q. 2. Rich. art. 1. q. 1 & 2. Durand. quaf. 2. Sanch. l. 2. a. 29. Aug. 9. de Gen. ad lit. 7. & de bon. coniug. c. 6. & 7.

Vd non: quia quod est ex se bonum formaliter, non indiget aliis Primum arg. bonis excusantibus ipsum, quia si negatuum. alio esset bonum, non esset ex se formaliter bonum: sed matrimonium est quodam res ex se bona, & formaliter, & inquantum est in officium, & inquantum est in remedium, quia à Deo institutum; ergo non indiget illis bonis excusantibus ipsum.

Item, quod proles non sit bonum matrimonij videtur, quia verum matrimonium contrahitur cum sterili, vbi non est proles, nec bonum prolis: ergo.

Item, quod fides non sit bonum matrimonij videtur, quia inter adulterum & adulteram est verum matrimonium, non tamen fides, seu fidelitas, quia nullus fuit fidelis alteri quantum ad thorum.

Item, quod Sacramentum non est bonum Quartum. matrimonij patet, quia idem totum non est bonum partiale sui, sed magis totale, vel nullo modo bonum extrinsecum; sed matrimonium est Sacramentum; ergo Sacramentum non est eius partiale bonum.

Contrarium vult Magister in litera in principio huius distinctionis: *Tria sunt bona coniugij, &c. possum.*

Maria fuit
ex tribu Iuda
& Leui.

Ratio ad op.

Quæstio Vnica.

803

& habet *prima distinct. cap. 4.* Cùm hæc tria bona in aliquo coniugio concurrunt, valent ad excusationem carnalis cōitus.

S C H O L I V M I.

Refutat afferentes, nullum se posse obligare ad actum matrimoniales, nisi habeat triplex bonum, prolix, fidei, & Sacramenti, quo recompensetur priuatio v̄sū rationis, & alia dama res p̄spectu actuum. Primò, quia in innocentia non requirerentur bona excusantia. Secundò, non fuerant illa excusantia in matrimonio Maria cum Ioseph.

2.
Richard. hic
art. 1.q.1.

Hic dicitur quod ad hoc quod matrimonium sit contractus licitus, & bonus, oportet quod per aliqua bona excusetur. Ratio ad hoc probandum ponitur. Nullus secundum rectam rationem debet ad aliquid se adstringere, per quod priuat maximo bono, nisi ad dainum suum per æquale, vel per maius bonum recompensaret; matrimonium obligat contrahentem saltem implicitè, ad carnalem copulam, nisi alter coniugum infra tempus determinatum Religionum intrauerit. In carnali autem copula priuatur homo maximo bono, quia v̄sū rationis, quia secundum Philosophum 7. Ethicor. cap. 8. loquente de Vener. *Venus faciat intellexum sapienti, & ita obligans se ad contrahendum, obligat se ex consequenti ad maximum malum, quia ad perendum v̄sū rationis, quod nullo modo secundum rectam rationem debet eligere, nisi recompensetur tantum per æquale, vel maius bonum: ergo necesse est ponere aliqua bona reformantia pactum contra tantum malum.*

3.
Obijicitur cōtra predictos
autores.

Sed obiicitur contra istos, quod non minus damnum patitur homo quantum ad v̄lū rationis in dormiendo, quam in actu carnalis copula, quia ita bene priuat actu, & v̄sū rationis in dormiendo, sicut in carnali copula; ergo dormitio requireret necessariò aliqua bona excusantia ipsam priuationem v̄sū rationis in actu quod est falsum.

Respondens
primo.

Respondens, quod non est simile, quia per dormitionem tantum patitur homo impedimentum in v̄sū rationis, si dormiat moderatè, & nullum damnum, quia si moderatè dormiat, factus est magis potens ad intelligendum: sed in carnali copula non tantum impeditur homo ab v̄sū rationis, sed etiam patitur damnum quantum ad vim rationis, scilicet ad intelligendum, quia per frequentes tales actus efficitur homo hebes, & debilis ad clare videndum ea, quæ consona sunt rationi: & meritò, quia durante illo actu permitit homo sensualitatem dominari super rationem, quod est optimum in eo secundum id Psalm. 48. *Homo cùm in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.*

Respondens
secundò.

Aliter respondent, quod etiam sunt quedam bona excusantia impedimentum v̄sū rationis in somno, quæ sunt vigoratio v̄sū rationis post moderatum somnum, lensionis fortificatio, naturæ sustentatio, quia sine somno natura humana pro statu isto permanere non posset.

Refutantur
ha rationes.

Sed licet ista ratio sit bona, non tamen videtur assignare præcisam causam, quomodo hæc tria sint bona matrimonij. Nam in statu innocentia fuissent ista bona matrimonij, sicut & matrimonium. Patet inductiū ita, quod propter bonitas

tem matrimonij fuissent ista tria bona, non è controso, nec tamen tunc assignarentur ista bona, vt excusarent, vel recompensarent illud damnum, quia tunc cognouisset Adam vxorem suam, & sine iactura, vel damno in v̄sū rationis.

Item, inter Mariam & Ioseph fuit matrimonium. Patet ex quæst. præcedente, & omnia ista bona matrimonij, quia fides, proles, & Sacramentum, & tamen nulla fuit iactura, vel damnum quantum ad v̄sum rationis.

S C H O L I V M II.

Explicat exæstissimè tria bona matrimonij, scilicet bonum fidei, prolix, & Sacramenti. In dubio moto tenet matrimonium ratum dissoluī ingressi Religionis: quod docet Trid. sef. 24. cap. 6. & cap. ex publico, de conuersi. coniug. A multis putatur sic vocatum à nupsiis Ioannem Euangelistam: sed alij plurimi hoc negant. De quo vide in Oxon. Schol. hic num. 4.

Dico igitur aliter ad questionem, quod secundum Philosophum 5. Metaphys. cap. de perfect. text. 25. bonus & perfectus. idem iunt, perfectio enim alicuius rei, sicut & bonitas eius, est duplex, intrinseca, & extrinseca. Perfectio autem rei sibi intrinseca est forma eius.

Extrinseca vero perfectio rei est eius finis, ad quem principaliter ordinatur. Ad propositum igitur dico, loquendo de matrimonio propriè dicto, vt est quædam obligatio mutua inter virum, & mulierem, habendi potestatem mutuam in suis corporibus, quæ obligatio nata est ex mutuo consensu eorum, oportet dare sibi aliquod bonum, vel perfectionem extrinsecam, quæ sit forma talis obligationis mutuae, quantum ad potestatem corporum, & aliquam bonitatem, vel perfectionem extrinsecam, quæ sit finis talis obligationis.

Forma autem & perfectio intrinseca talis obligationis est indissolubilitas illius, quia oportet coniuges perpetuò obligari, sed hæc indissolubilitas est propter aliquam perfectionem extrinsecam, vt propter finem, quia ad hoc finaliter ordinatur, vt personæ perpetuò vinculo obligatae procrearent prolem, religiosè educandam, ad cultum Dei applicandam, & iste est finis matrimonij boni & perfecti: sed procreatio prolixi, quæ est finis principalis matrimonij, non sequitur, nec haberi potest nisi mediante quodam alio prævio ad hunc finem, scilicet carnali copula maris & fœminæ, per quorum seminum commixtionem gignitur proles.

Ista igitur obligatio indissolubilitis habet duos subordinatos fines, ad quos quodam ordine ordinatur, quia ad procreationem prolixi, vt ad principalem finem, & remotum, & ad carnalem copulam, vt finem minus principalem, & propinquum. Vna igitur forma, & perfectio intrinseca matrimonij, & duo fines subordinati, & perfectiones extrinsece, & ita sunt tria bona matrimonij, indissolubilitas vinculi pro forma, & bono Sacramenti; v̄sus illius vinculi, qui consistit in bono fidei; & fructus talis v̄sus, qui est bonum prolixi.

Quod autem proles sit bonum principale matrimonij extrinsecum, patet, quia finis est bonitas, & perfectio rei extrinseca; & ideo à fine fit denominatio 2. de Anima. Sed proles est finis principalis, & proprius matrimonij. Patet per

4.
Duplex per-
fectio intrin-
seca, & ex-
trinseca.

Quæ sit for-
ma perfecta
matrimonij.

5.
Quæ sit fine
matrimonij.

Proles bonum
principale
extrinsecum
matrimonij.

Augustinum 9. super Genes. ad literam circa medium, & Magistrum s. distinct. vbi dicit quod matri monium ordinatur ad procreandam prolem religiosè educandam, & ad cultum Dei ampliandam.

Fides est bonum extrinsecum matrimonij.
Fides consistit in dando debitum coniugi, & in negando alteri.

Quod autem finis secundus, & minus principialis, scilicet fides sit quoddam bonum, patet: quia iustitia, & actus eius, est quoddam bonum conforme recte rationi: sed fides, vel fidelitas coniugum, est quedam iustitia, quæ consistit in duobus in quodam positivo, & quodam priuatu. Posituum quidem ad reddendum alteri coniugum quod suum est; priuatio autem ad non dandum alicui quod non suum est, sed alienum, domino inuitio, quia quilibet ex bono fidei debet seruare iustitiam, & ius alienum, ne ipsum transferat ipso inuitio.

5.
Tertium bonum matrimonij, est bonum Sacra menti, quod non est Sacramentum matrimonij existens in aliquo signo sensibili, & prolatione verborum determinatorum inter coniuges, sicut Sacramentum Baptismi consistit in ablutione facta in aqua cum certis verbis tunc prolatis, quia Sacramentum matrimonij isto modo ut est signum sensibile, est tantum in fieri, & dum verba illa, accipio te, &c. proferuntur; sed forma huiusmodi Sacramenti, quæ est eius perfectio intrinseca, quæ est indissolubilitas, & perpetuitas obligacionis mutuae coniugum, quæ est bonum Sacramenti, est in permanentia quieta, quamdiu per manent coniuges.

Quod autem hæc indissolubilitas, quæ est bonum matrimonij, sit quoddam bonum, pateratum, quia à Deo institutum Marth. 20. non licet dimittere ex ore, nisi causa fornicationis, &c. quia si matrimonium contrahendum sit aliquod bonum, quia à Deo institutum. Genes. 20. Similiter & indissolubilitas, & perpetuitas talis matrimonij non erit malum, sed aliquod bonum.

7.
Deciso quaestione,
Sed quomodo sunt hæc tria in omni matrimonio? Respondeo, quod in omni matrimonio tantum est ultimum bonum absolute, & simpliciter necessarium, & non alia, nisi sub conditione, quia nullus absolute obligatur ad bonum proles procreandæ de necessitate, sed sub conditione quantum est ex se, si non impediatur; multa autem sunt impedientia procreationem proles, ut negatio carnalis copulæ, ad quam etiam carnalem copulam non obligant se coniuges, nisi sub conditione, si scilicet debitum petatur.

Bonum igitur proles non est in matrimonio, nisi præsupposito bono fidei, quia sunt fines essentialiter, & naturaliter ordinati, & non potest attinigi finis naturaliter posterior, nisi prior habeatur. Sed bonum fidei, ut dictum est, non semper de necessitate obligat ad carnalem copulam, nisi petatur; sed non est necesse semper peti, nec semper petitur: ergo non est necesse quod semper sit in matrimonio bonum proles, quia non sequitur, nisi ex carnali copula, & bono fidei, quod non semper est ibi quantum ad actum extrinsecum, nisi sub conditione, si petatur; nec semper sequitur de necessitate copulam carnalem bonum proles in effectu, quia potest esse copula carnalis inter coniuges sine prole generata, vel illo bono formaliter. Et idem licet, nec bonum fidei, nec bonum proles semper de necessitate sint in effectu formaliter in omni matrimonio, sunt tamen in omni matrimonio ista bona virtualiter in suis antecedentibus, & naturaliter præcedentibus, ut

bonum proles in fide, & fidelite coniugum, vt si ex ea possit prouenire proles, quod non impediatur, & fides in obligatione illa indissolubili potestis corporum, ita quod illi, si petatur, redatur, & non reddatur alieno.

Bonum autem tertium, quod est indissolubilitas, vel perpetuitas obligationis potestis corporum, semper est formaliter in matrimonio, & est essentiale & intrinsecum bonum matrimonij, sine quo non potest ipsum esse, sicut potest esse sine aliis bonis formaliter, & actu existentibus. Postquam enim matrimonium contractum est, possunt ab eo separati bonum fidei, & bonum proles vinculo matrimoniali inseparabili remanente. Nam si coniuges ex pacto inter se venena sterilitatis procurent, non minus est matrimonium inter eos, deficiente fide & prole. Si tamen tale pactum interuenisset in contrahendo, nullum esset Sacramentum, sed magis adulterium, secundum Augustinum.

Similiter si causa fornicationis separarentur coniuges, adhuc etsi non manet in eis mutua obligatio ad reddendum debitum, si ab altero eorum petetur, remanet tamen in eis vinculum matrimonij inseparabile, ita quod neuter eorum possit cum alio contrahere altero viuente.

Sed hoc bonum formale, & intrinsecum matrimonij, scilicet indissolubilitas obligationis mutuae viri & mulieris, quantum ad potestatem corporum, estne Sacramentum nouæ legis, vel res Sacramenti? Dicunt aliqui quod ista inseparabilitas, & indissolubilitas, est in matrimonio, ut est Sacramentum nouæ legis, cuius probatio est, quia matrimonium est signum coniunctionis Christi & Ecclesiæ, si Christus & Ecclesia indissolubiliter, & inseparabiliter coniunguntur secundum Apostolum, hoc Sacramentum est magnum, dico autem in Christo, & Ecclesia. Igitur hæc inseparabilitas est matrimonium Sacramentum nouum Ecclesiæ.

Contrà Sacramentum matrimonij, ut est Sacramentum nouæ legis, est in fieri, & in fluxu successu verborum sic prolatorum, quia nihil aliud est hæc signum sensibile, in quo possit signari effectus istius Sacramenti. Indissolubilitas autem, vel inseparabilitas, est quid permanens, & non signum sensibile, sed magis intelligibile alicuius extinseci; ergo non est Sacramentum nouæ legis.

Confirmatur, quia Sacra menta nouæ legis sunt tantum signa sensibilia alicuius signati interiori animæ collati, & idem Sacramentum matrimonij est signum gratiosæ coniunctionis animorum contrahentium, & hoc est signatum proximum Sacramenti matrimonij, ut est Sacramentum nouæ legis, & istud signatum est proximus effectus, & res Sacramenti matrimonij.

Aliud verò potest esse signatum remotum, & extrinsecum huius Sacramenti, signatum per effectum proximum, & rem Sacramenti matrimonij, ut coniunctio Christi, & Ecclesiæ, quæ significatur per coniunctionem gratiosam contrahentium, & non per ipsum Sacramentum, ut est quoddam signum sensibile, quia id nihil significat, nisi gratiam interiorem, & effectum proximum, & rem Sacramenti. Et isto modo posset concedi quod obligatio illa indissolubilis, vel indissolubilitas obligationis illius, est signum intelligibile alicuius extinseci, ut coniunctionis effectus per ipsum, sicut est per Sacramentum nouæ

8.
Bonum Sacramentis, seu indissolubilitas est efficiens, & simpliciter in matrimonio.

9.
An indissolubilitas matrimonij sit ratione Sacramenti, opinio aliorum.

nouæ legis, quod tantum est signum verax, & infallibile gratia collata per ipsum contrahentibus.

Exemplum ad hoc est in Eucharistia, vbi species panis & vini, quæ sunt ibi Sacramenta, sunt tantum signum corporis Christi veri, sed corpus Christi verum, quod est res Sacramenti Eucharistie, & signatum eius proximum, & intrinsecum, est vterius signum alicuius extrinseci, ut corporis Christi mystici.

Vnde non video quod ista inseparabilitas, vel indissolubilitas obligationis contrahentium sicut res Sacramenta matrimonij propinquæ, & propria, sicut nec corpus Christi mysticum est propinquus effectus, vel res Sacramenti Eucharistie.

Dico ergo quod hæc indissolubilitas conuenit matrimonio ex se formaliter, ex natura talis contractus matrimonialis, & dicitur ex mutuo contractu contrahentium; sed effectu competit hæc sibi ex institutione Legislatoris Dei, qui cui libet contractui indidit suam propriam iustitiam, & naturam, & isti inseparabilitatem, licet iste contractus, quantum est in se, posset esse datio mutua ad unum actum tantum, & ad tempus unius horæ, vel alterius horæ satis breuis; ramen à Legislatore principali habet talem pérpetuitatem, & permanentiam; quod quicunque illo se obligauerit alteri se donando matrimonialiter pro perpetuò suo, si illius quantum ad corporis potestarem. Dicitur est autem prius quod à dominio, & ordinatione supremi domini nullus potest se subtrahere, nec alieui se donare contra voluntatem eius, sed tantum illi, & illo modo, quo ille dominus approbat, vel non duxerat improbandum. Ille dominus non ordinavit quod regulariter isto contractu aliquis se alteri obligauerit, nisi pro perpetuo. Vnde dicit Matth. 19. Quos Deus coniunxit, & non ordinavit dissolvi, nisi causa fornicationis, homo non separat.

I. 1.
Solutio dubij.
Hæc indissolubilitas cō-
perit matrimo-
nio eff. Bi-
ud ex institu-
tione diuina.

I. 2.
In lege veteri cum ali-
quibus dispe-
satim est à
Deo in perpe-
nitudine huic
indissolubili-
tati.

Indissolubili-
tas formaliter est ex na-
tura contra-
ctus, & cau-
satim con-
iugum.

I. 3.
An indissolubili-
tas ma-
trimoniij in-
Religio, qui
ante consum-
mationem in-
gressus est,
manet.

obligatur indissolubiliter ex natura contractus; igitur intrans Religionem ante consummationem matrimonij, adhuc haberet perpetuum protestatum, & dominium indissolubile in corpus illius: sed hoc est falsum, quia ipsa potest postea alteri contrahere, & cum illo matrimonium consummare, & certum est quod illi secundo indissolubiliter obligatur, sicut priori: ergo una vere erit vxor duorum, vel si non possit cum alio contrahere, hoc erit in detrimentum eius absque causa, quorum utrumque videtur inconveniens.

Hic dicitur uno modo sic, quod matrimonium est ex se vinculum indissolubile, nisi solvatur per mortem. Mors autem est duplex, civilis, vel naturalis; ingrediens autem Religionem moritur civiliter, quia moritur mundo, & vivit Christo, & perinde est quantum ad naturam istius contractus matrimonialis, ac si simpliciter moreretur vita naturali, quia est inutilis mundo, quia non facit bonum prolixi, & ita non amplius ei obligatur, qui contraxit cum ea matrimonium ratum, non consummatum.

Sed ex ista response sequitur quod indissolubilitas, vel perpetuitas mutuæ obligationis non sequitur contractum matrimoniale ex natura talis contractus essentialiter, & primò, sed ex aliquo posteriori secundario continente contractum illum, scilicet, carnali copula. Quod si ingrediens Religionem consummasset matrimonium per copulam carnalem, consequenter nullum foret dubium quin esset vinculum indissolubile, non nisi per mortem naturalem tantum, & non ciuilem.

Si autem consummasset matrimonium per carnalem copulam, sed intrasset Religionem post matrimonium ratum, est vinculum solubile per mortem ciuilem: ergo indissolubilitas est in matrimonio, non ex natura contractus talis, sed ex aliquo alio, ut carnali copula, quod est contra prædicta.

Alius Doctor non habet pro inconvenienti quod una posset esse vxor duorum vinculo indissolubili, non eodem modo, sed alio, & alio, ut mente & carne, vel spiritualiter, & carnaliter sit vxor unius matrimonio consummato, & alterius tantum matrimonio rato & spiritualiter, & non carnaliter, quia utriusque eodem modo carne, & matrimonio consummato, inconveniens est unam esse vxorem duorum, & tunc nunquam solvitur simpliciter vinculum indissolubile, quantum ad illum, qui intrat Religionem, & moritur mundo civiliter, sed tantum quantum ad hoc quod non obligatur ad reddendum ei debitum copulæ carnalis, si peratur ab eo, quia petens professus aliquam Religionem, non posset sibi reddere similem seruitutem, cum iam ad usum sacros se totaliter dedicauerit. eligatur via quæ magis placeat.

Ad primum argumentum principale in oppositione, dico quod matrimonium inquantum Sacramentum, & consistit in prolatione verborum determinatorum, & in fieri, est bonum formaliter, sicut signum est bonum, quod designat bonum; sed matrimonium, ut quidam contractus mutui consensus inter coniuges, non est bonum formaliter sine istis tribus bonis, quia sine bono Sacramenti, quod essentialiter concomitantur ipsum, nullo modo est, & ideo non est mirum si non est bonum formaliter sine eo. Sacramentum autem matrimonij, quod tantum est dum verba

Richard. d.
27. art. 2. q. 2.
Mors ciuili,
& naturalis.

I. 4.
Instans cō-
tra datam so-
lutionem.

Matrimonii
ratum quo-
modo indissol-
ubile.

I. 5.
Henr. quodl.
5. q. 39.

Quomodo u-
na simul po-
teſt dici uxor
duorum.

I. 6.
Ad primum
argumentum
principale.

verba proferuntur, & est in fieri, non habet tria illa bona, & ideo posset forte bonum formaliter esse sine eis.

Ad secundum.

*Bonum proles
non semper
est in effectu.*

Ad secundum, quando arguitur de sterili, & quod proles non est bonum matrimonij, dico quod proles est bonum matrimonij, & semper sequitur matrimonium, saltem tanquam in sua causa, sub conditione: ita quod non debet impediti per venena sterilitatis, vel alia extrinseca facinora, si posset provenire ex fide, & carnali copula coniugum. Non tamen oportet bonum proles semper esse in effectu in omni matrimonio, quia suum antecedens necessarium, quod est copula carnalis, non est necessaria in omni matrimonio, sed tantum consummato, & nec in illo, nisi sub conditione, ut si petatur, & dato quod illa esset in omni matrimonio, non tamen bonum proles, quia id potest multis modis impediti. Necessarium est tamen ad omne matrimonium, ad hoc quod sit verum, quod non impediatur per venena, vel alias causas illegitimas, si ex carnali commixtione semen possit naturaliter prouenire; aliter enim magis esset adulterium, cum ad illud bonum naturaliter ordinetur.

*17.
Ad tertium.*

Ad aliad, cum dicitur quod inter adulterum, & adulteram est verum matrimonium, dico quod verum est, & ideo obligantur mente, & spiritu, & proposito, ad illius indissolubilitatem mutuae obligationis, sicut fideles coniuges, licet absolvantur à debito carnaliter reddendo.

Ad quartum.

Ad ultimum, cum dicitur quod nihil est bonum particiale sui; dico quod ibi & qui vocatur *Sacramentum*. Nam Sacramentum uno modo potest accipi pro integritate istorum trium bonorum, quae sunt in matrimonio; alio modo pro uno illorum bonorum, scilicet indissolubilitate contractus matrimonialis; alio modo pro signo sensibili coniunctionis gratiosæ animorum coniugum. Minor autem est vera, cum dicitur quod matrimonium est Sacramentum primo modo, sumendo *Sacramentum* pro integritate illorum trium bonorum, & isto modo Sacramentum non est particiale bonum matrimonij, sed totale, & subtractis illis tribus bonis partialibus, subtrahitur & bonum totale: & ideo est contractus matrimonialis de se bonus formaliter. Sed bonum Sacramenti, quod est bonum indissolubilitatis istius obligationis, & Sacramentum secundo modo distinctum, benè potest esse particiale bonum Sacramenti primo modo sumpti.

*Matrimonium
dupliciter
potest accipi.*

DISTINCTIO XXXII.

De reddendo debito.

QVÆSTIO VNICA.

Utrum necesse sit in matrimonio reddere debitu petenti?

D.Thom.in addit. quest. 3.art.1. & hic quest. 1.art.1.D.Bonauent. art.2. & 3. per totum.Richard.art.1.quest.1. & 2. Durand.quest.1.Sanch.lib.9.d.1. & 2. & per totum.

I.
*Argumentum
primum ne-
gatiuum.*

Vero non. Quia nullus obligatur ad peccatum mortale; sed reddere debitu est peccatum mortale, cuius probatio est, quia priuare se bono virtutis est peccatum mortale; ergo priuare se maiori bo-

no, quam si bonum virtutis, est magis peccatum mortale: sed vslus rationis, quo quis se priuat in reddendo debitum coniugale secundum Philosoph. cap. 8.7. Ethicorum. *Venus furatur intel-Elan per abusum illius*, est maius bonum: ergo.

Item, matrimonium non consummatum non impedire Religions ingressum, patet extra de conuersione coniugatorum, verum, & 27. quest. 2. *Defpon-
sata*. Sed contrahens cum aliqua matrimonium ratum, & deinde intrans Religionem, non tenetur ei tunc reddere debitum, etiam si petatur; igitur ne calias, ut videtur.

Secundum.

Item, nullus excluditur à perceptione corporis Christi per aliquid, quod necesse est eum facere, quia tunc necesse est peccare mortaliter, cum nihil impedit eum agni, & perceptionem corporis Christi, nisi peccatum mortale: sed reddens debitum tempore orationis, & faci ieiunii est indispositus ad eum agni, & ad vacandum orationi secundum Magistrum in hac distinc. & ponitur in Decretis 33. quest. 4. *Scias igitur, &c.*

Item, non tenetur reddere debitum in loco sacro, quia ex hoc pollueretur locus ille, & interdicetur ut non facer, quod est contra cultum, & honorem Dei. Igitur.

Quartum.

Præterea, quod non omni tempore, patet, quia non tempore menstruorum, & aliquarum infirmitatum mulierum, quia hoc est contra bonum proles, ad quod finaliter ordinatur, sicut dicitur 34. quest. 4. *Quocunque*: igitur vniuersaliter quando contra bonum proles, non tenetur reddere.

Quintum.

Contrà 1. Corinth. 7. *Vxori vir debitum reddat, similiter autem ex viro, & nolite defraudare invicem, nisi foris ad tempus, ut vacatis orationi. Observatio autem præcepti Apostolici necessitatis est.* Item, ibidem, *mulier sui corpori potestatem non habet, sed vir, & vir potestatem sui corporis non habet, sed mulier.*

Ratio ad opp.

S C H O L I V M II.

Primum dictum; Matrimonium institutum est in officium ad procreationem, & in remedium, & hoc ultimum post lapsum. *Secundum*, Redditio debiti est præcepti affirmatiui, obligans semper non pro semper; sed quando recta ratio suadet. *Tertium*. In duobus casibus in genere, non tenetur coniux reddere. Primus est, quando petens non habet ius; ut ante matrimonium consummatum, ad duos menses cap. ex publico, de conuersione coniug. Item, si unus sit adulter, alter innocens. Probabilis tamen est, posse adulterum petere, licet alter posse negare, quia non est priuatus, sed priuandus iure petendi; ita Scot. dist. 3.6. quest. vnic. art. 4. *Pala-
cium dist. 3.5. dist. 5. Enrig. lib. 1. de matrim. cap. 15.
num. 6. Quartum*, Coniux professus non est extrahendus petente altero, si es dedit licentiam voto continentiaz emiso, si est senex; si tamen iuuenis, extrahendus venit: quia professio nulla. cap. 1. cap. cum si, cap. coniugans, de conuersione coniugorum. *Quintum*, secundus casus in genere, quo negari possit debitu, est quando vergit in periculum salutis propriæ, vel foetus. Ita D.Thom.Richard.Sanch.lib.9.d.24. *Vide in Oxon. hic Schol. num. 5. vbi de debito reddendo leproso, & de accessu ad menstruacem.*

R Espondeo igitur ad quæstionem, & dico quod matrimonium inter marem & faciem, duplice de causa diuersis temporibus institutum

2.

*Matrimonium
ob duo ins-
titutum.*

tum est, quia ante lapsum, & tempore innocentiae institutum fuit tantum in officium ad procreationem prolis religiosa educandæ, & cultui Dei applicandæ. Genel. 2. *Crescite & multiplicamini*, & institutio fuit renouata propter hunc finem, & hanc causam in officium, postquam Deus per aquas diluvij perdidit omnem carnem præter septem personas, Noë & alios cum eo existentes in arca, & eis erat in præceptum tunc propter paucitatem personarum in specie humana. Genel. 7. *Crescite & multiplicamini*. Post lapsum vero primi hominis, cum vidissent filij Dei filias hominum, quod essent pulchra, & intenta esset cogitatione eorum ad malum omni tempore, & accepissent sibi uxores de omnibus, quas elegerant, & totaliter factus esset homo caro propter nimiam effrenationem, & pronitatem, quam habebant ad peccatum (patet ex pena diluvij, quæ propter hoc fuit eis inflicta) institutum est eis in remedium, & non tantum in officium, vt esset tantum causa procreationis prolis multiplicandæ, sed etiam causa fornicationis inter coniuges fugiendæ, vt excusatetur pronitas, & concupiscentia carnalis, nè transiret in peccatum mortale quotiescumque contingenter actus carnis, vbi instituit Deus, vt quilibet haberet suam tantum, & non aliam, nec incidere in peccatum mortale, si suam concupiscentiam completeret cum non sua, & taperet iniustè alienam. Omnis alia à sua, non est sua, quia hæc sola sit sua ex voluntate supremi Domini, qui statuit unum vni tantum matrimonialiter copulari, quia duo, inquit, erunt in carne una: propter hanc quidem relinquit homo patrem, & matrem, &c. Nulla alia potest offici sua, nisi cum eo per illum Dominum supremum dispensetur, quod non contingit regulariter, sicut inferius patebit. Per matrimonium igitur, vt est in remedium, excusatatur aliquis actus, vt sit licitus, qui alijs esset peccatum mortale, & omnino illicitus.

Vns tantum
vni designa-
tur à Dao,
nisi alter
Deus dispen-
set.

3.
*De loco &
tempore in-
firmitatis
matrimonij
in remedium.*

Sed vbi, & quando fuit hoc Sacramentum primò institutum in remedium? Dico quod quantum ad vbi, nescio melius vbi, quam Genel. 3. vbi post primum peccatum primorum parentum dixit Dominus mulier, multiplicabo conceptus tuos, & erumus, & in dolore paries filios, & sub viri potestate eris. Et parum antè. Genel. 2. Institutum erat tantum in officium. *Crescite & multiplicamini*. Non legitur autem in noua lege vbi Christus illud sic instituerit; nec constat quod Paulus instituerit hoc Sacramentum, vel aliquis alius Apostolus, cum prius dictum est quod omnia Sacra menta fuerint à Deo immediatè instituta.

Quantum vero ad quando, dico quod statim post lapsum, vel citè, instituit Deus hoc Sacramentum in remedium, ita quod ante lapsum institutum sit in officium tantum. Genel. 2. Post lapsum vero in remedium, & in officium, semper enim est, & fuit in officium, non tamen in remedium.

4.
*Decisa que-
stionis.*

Applicando igitur ad propositum, dico ad quæstionem quod reddere debitum est actus matrimonialis matrimonio accepto utroque modo, quia matrimonium utroque modo, sive sic in officium, sive in remedium reddit debitum coniugale: quia aliter nunquam proueniret procreatio prolis, quæ est per se finis eius, sed vt est in officium tantum, ordinatur ad bonum prolis tantum, vt per se finem; quia in statu innocentiae semper talem actum fuisse procreatio prolis consecuta. Et idè tunc temporis non fuisse ne-

cessarium reddere debitum, si non sequeretur talis finis. Ut autem est in remedium, licet ordinatur principaliter ad illum finem sub conditione quantum est ex se, ita quod tenetur non impetrare, si proueniat; ordinatur tamen necessariò ad finem alium minus principalem, scilicet ad custodiā castitatis coniugalis. Igitur quando non posset saluati castitatis coniugalis congruentia sine hoc, quod redderetur debitum coniugale, necessariò est tunc reddendum, quia iustitia hoc requirit, vt reddit alteri, quod suum est, & non tantum tenetur illud reddere propter finem principalem, vt bonum prolis, sed propter finem minus principalem ad saluandam castitatem coniugalem, nè fornicetur, & faciat contra bonum fidei.

Si igitur timeatur de infirmitate alterius coniugum, quod velit fornicari, vel adulterari, reddendum est sibi quod petet, timetur autem hoc, quando petet ius suum; igitur quando petet, reddendum est sibi.

Sed èstne necessarius vniuersaliter, ita quod quandocunque petet, necessariò sit ei reddendum? Dico quod non, quia reddere debitum est actus præcepti affirmatiui, videlicet, *Crescite & multiplicamini*; præceptum autem affirmatiuum non obligat ad semper, sed cum debita determinatione, & debitis circumstantiis, pro loco scilicet, & tempore, & aliis, & non vniuersaliter quandocunque petitur; quia circumstantia multæ impedient ipsum reddi, & possunt reduci ad duas circumstantias impedientes. Prima est, si alter coniugus perdidet ius petendi.

Alius, si obligentur fortiori vinculo ad oppositum illius, quod petitur. Prima enim circumstantia impediens reditionem debiti, vt amissio sui iuris in corpus alterius, à quo queritur debitum, habet multas conditiones, & circumstantias speciales, quia aliquis potest perdere ius suum ad pendum debitum à sua coniuge, & sine culpa sua, & cum culpa.

Sine culpa dupliciter, uno modo si alter coniugum ante matrimonium consummatum, & post matrimonium ratus, alio nolente, & inuito intraret Religionem. Vel ante tempus determinatum, in quo primò potest huiusmodi debitum coniugale peti, voverit castitatem, tunc non habet ius petendi debitum illud coniugale, quia licet post contractum matrimonij statim habeat dominium super corpus coniugis, ex natura talis contractus, non tamen habet statim ius petendi viuum talis potestatis, videlicet dominij, nisi post certum tempus, & determinatum à iure post duos menses Extra de conuerso coniugatorum.

Si tamen tradatur sibi vius de facto ante illud tempus determinatum, vtatur potestate sua alio tradente se ad vium, non peccat, sed benè vititur, quia in potestate alterius est, quod possit, si velit id tempus præuenire in dando viuum sui corporis, quia suspensio vius ad tempus est in favorem illius, qui tenetur potesta necessariò dare viuum.

Sed unde est hac suspensio vius, & iuris petitio usque ad certum tempus, quod coniuges non possint statim vi sua potestate? Dico primò, à quo non est: quia non ab auctoritate Ecclesiæ, sicut credo; quia non credo quod Ecclesia hoc statuerit, nam secundum strictam iustitiam institutionis Ecclesiæ, donationem corporum statim fuisse consecratus vius, & ius petendi viuum. Pater in omnibus contractibus statutis per Ecclesiam.

*Reddere de-
bitum est
actui iusticie.*

*5.
Redditio de-
biti semper
obligat, non
presemper.*

*Ex dupli-
ca iusti-
negatur de-
bitum.*

*Quot modis
vnius conu-
gum amittit
ius in corpus
alterius?*

*Duo menses
ad delibera-
dum coniugi-
tua tribuan-
tur.*

*6.
Vnde proue-
nit hac su-
pensione vius.*

siam. Constat autem quod hic non statim sequitur usus potestate. Igitur haec suspensus usus à potestate, non est ex institutione Ecclesie.

Solutio dubij.

A quo ergo? Dico quod à Christo, qui immediatè instituit hunc contractum, & cuius est instituere aliquem contractum, quem consequuntur aliqua plura ordinata; eius est instituere ordinem & modum, quo illum contractum consequetur.

*Quod Chri-
stus instituit
suspensionem
usus, seu po-
testationem iuriu-
matrimoniali.*

* Vide de his
Maldonat. in
c. 1. Ioan.
*Perditio iuriu-
matrimoniali
sine culpa.*

Sed ubi instituit usum, & ius petendi & usum sustinendi ad tempus à potestate, & dominio? Dico quod in Ioanne, cap. 2, quando vocavit Evangelistam à nupciis secundum Hieronymum*, quando ipse duxerat uxorem: & tunc habuit potestatem & dominium corporis sui coniugale, non tamen ius utendi, quia Christus per illam vocacionem priuauit coniuge, iure utendi mutua potestate,

Alio modo potest aliquis perdere ius petendi usum corporis, cuius iam habet potestatem sine culpa sua, si altero coniugum consentiente, & dante licentiam, unus voverit castitatem virginalem, vel intrauerit Religionem, voto continenter iam emissio, de licentia alterius, si matrimonium inter eos prius fuerit consummatum; aliter enim posset ipso inuito intrare Religionem; tunc, inquam, perdidit ius petendi usum in illo corpore, cum ille voluntarie renunciauerit iuri suo, quantum ad usum illum.

7.
*An coniux
sit à Religio-
ne extrahen-
dus si alter-
re uocat iice-
tiam.*

Sed tunc est unum dubium, si licentiatus à coniuge ad vouendum castitatem, postea dolente de illa licentia, renouauerit eum, quia non vult continent, utrum teneatur sic ad actum matrimonium, & debitum reddendum?

Dico: hic sunt duo capitula, que videntur sibi inicuicem contraria. Primum est *distinctio 3.* quest. 5. Qui uxori, & similiter dist. 33. quest. 5. manifestum, ubi decretum est quod non possit redire, nec per consequens teneatur reddere debitum coniugale. Oppositum autem huius appetet. *Extra de coniux coniugatorum cap. 1.* Si laicus, & in gloss. super illud cap. ubi dicitur, quod si vxor non vult continere, nec vovere castitatem, extrahendus est vit eius de Religione, & ei reddendum est, quod magis credo. Quicquid autem dicatur circa hoc, securius fiat, si fiat secundum regulam Fratrum Minorum, in qua scribitur, quod volenti intrare Religionem nostram, si uxorem haberit, & illius fuerit etatis, de qua oriri non possit suspicio, non recipiat ad obedientiam, nisi illa aliquod Monasterium intrauerit, vel auctoritate Episcopi diocesis ei licentiam dederit, voto continenter iam emissio. Et si illae conditions sint necessariae, tunc Decretalis maneat in robore suo, mulier tamen prius licentians uitum ad vouendum castitatem, & postea renouans à voto, peccat mortaliter, & cogenda esset ad similem continentiam, quia non est verisimile quod alium licentianerit ad vouendum castitatem, nisi vellet fuisse casta: & similem continentiam promiserit; tamen credo quod Ecclesia sustineret quod talis extraheretur, & sic ad debitum reddendum daretur secundum illam Decretalem.

*Renouans li-
centiam vo-
candi casti-
tatem peccat
mortaliiter.*

Tertius dico, quod ius petendi usum in corpore coniugis potest perdi propter culpan, vt si alter eorum peccauerit secundum adulterium manifestum, tunc manifestè perdidit ius suum ad petendum debitum, quia adulterando cum alia, vel alio, & illicitè dando illi quod non erat suum, priuauit se iure suo. Innocens tamen, qui non amisit ius suum, potest petere debitum ab adultera, & ipsa tenetur reddere, licet è conuerso ipsa

non potest petere iuste, nec ille tenetur reddere. Si autem utrique coniuges sunt adulterio culpabilis, tunc & qualiter perdididerunt ius petendi, & & qualiter tenetur reddere, quia non plus amisit vius de iure suo, quam alter.

Quoniam ad istam circumstantiam impedientem redditi debitum, si videlicet ille, à quo pertinet, fuerit majori, vel fortiori vinculo obligatus, quam sit illud, quo tenetur ad bonum prolixi procreandum, dico quod haec circumstantia multos casus, & multas circumstantias habet, sicut prior. Obligatur enim ad non reddendum debitum adstrictus fortiori, & maiori vinculo in multis casibus, vt quando redditio debiti esset contra bonum prolixi, sicut si esset tempore menstrui, & quando mulieres sunt vicinæ partui, quia tunc esset contra finem principalem. Nullus autem debet aliquid facere, nisi quod congruit fini suo proprio. Igitur similiter quando esset contra incomitatem corporis proprii, non tenetur reddere debitum petenti, quia nullus debet reddere se ineptum ad actus humanos contra rectam inclinationem naturæ. Sed inclinatio naturæ prius est ad actum nutritiæ, quo conservatur ad conservatum speciei, nam natura prius accipit quod necessarium est individuo proprio, quam reseruet ad generandum superfluum alimenti; igitur non tenetur aliquis ad reddendum debitum in notabile preiudicium corporis sui proprii.

Item, secundum legem naturæ non debet aliquis ab aliquo petere ius, nisi quod veller à se reddi: sed nullus veller aliquid reddere alij quantumcumque debitum, si esset in maius damnum, quam non redditio in alienum. ergo. Patet igitur quod quilibet tenetur ad reddendum debitum, cum petitur, sicut ad præceptum affirmatum, quod non obligat ad semper, sicut pater, quia multi alii sunt causæ à prædictis.

Ad primum argumentum principale, cum arguitur quod nullus tenetur ad peccatum mortale, dico quod verum est, nec etiam ad veniale. Et cum dicis in minori, quod reddere debitum est peccatum mortale, nego. Ad probationem, cum arguis, quod priuat se usum rationis in reddendo, quod est peccatum mortale; dico quod non omnis priuatio usum rationis est peccatum mortale; sed priuatio usum rationis perpetuè, est peccatum mortale, sic autem non priuat se usum rationis reddens debitum coniugale, nec actu virtutis, quare sequitur quod talis non peccat mortaliter.

Aliter potest dici, quod aliquis potest facere aliquem actum bonum, & meritum, ad quem sequitur priuatio alicuius boni, & tamen non peccat venialiter, nec mortaliter, quia actus ille bonus, & iustus per se ab illo intenditur, sicut finis proximus: malum autem, vel priuatio alterius boni, nullo modo per se, sed per accidens consequitur illum actum. Patet in Martyribus, qui propter amorem Dei exposuerunt se fortiter maximo motu bona voluntatis penitus acerbissimis, & tormentis, in quibus de lege communis proper eorum excessum corruptuum, non habuerunt usum rationis. Nam sicut in excessu voluntatis priuatur homo usum rationis, ita in excessu doloris, & pena gravis nimis, & tamen maximè meruerunt. Quilibet enim tenetur sustinere mortem pro Christo, ex quo exponit se pro Christo ex iustitia, quia hoc vult Deus, qui est iustus iudex, quod miles suus non definiat usque in

*Debitum non
est reddendū
cum dispicio
salutis proprie-
tate, vel faci-
tum.*

8.
*Adulterio
manifesto
perdicunt ius
petendi debi-
tum.*

IO.
*Ad argum.
primum prin-
cipale.*

*Priuare se
usu rationis
pro parvo fra-
ctio ob manus
bonum est
licitum.*

*Ad argum.
primum prin-
cipale.*

*Priuare se
usu rationis
pro parvo fra-
ctio ob manus
bonum est
licitum.*

*Priuare se
usu rationis
aliquando
meritorum.*

in finem, quia, ut habetur Matth. 24. qui perséverauerit usque in finem, hic saluus erit.

Ita dico in proposito, quod reddens debitum coniugale intendens bona matrimonij, facit actum iustitia, quia reddit alteri quod suum est, & tamen ad illum actum sequitur tanta delectatio, quod totaliter pro illo tempore tollitur usus rationis, nisi Deus temperet eam.

Ad aliud, cum arguis, quod coniux potest ante matrimonium consummatum intrare. Religio nem, &c. verum est, quia tunc non habet ius pe tenti, de isto dictum est suprà.

Ad tertium.
Tempore co munionis ab stinendum est soli de con gruo, non ex pæcepto.

Ad aliud Apostoli, & Decreti 33. quest. 4. Sciat. De comedione agni, dico quod est consilium, & non pæceptum, non enim esset peccatum, saltem mortale, nec forte aliquod, non continere tempore orationis, & esus agni, quando petitur debitum, & timetur de castitate coniugali, quia non excludit à perceptione digna corporis Christi, cùm semper in tali casu sit licitum. Abstinendum est tamen de congreuo, tempore tali, propter reuerentiam Sacramenti, & ut mens magis vacet Deo, quia ille actus multum distrahit à Deo.

Ad aliud, dico quod non debet reddi in loco sacro, nec est simile de loco, & de tempore, quia potest locus faciliter mutari, & in eodem tempore, & ideo non oportet timere impedimentum prolis, si fiat in alio loco, quā sacro. Impedimentū tamen posset accidere circa prolem procurandam, si expectaretur aliquod tempus magnum, ut per integrum diem, & posset esse occasio fornicationis pro illo, qui tunc peteret debitum coniugale. Si tamen non posset haberi alius locus, nisi sacer, quod non est verisimile, aut in illo loco sacro diu commanerent coniuges, reddendum esset debitum petenti, si possit fieri absque scandalo, & irreuerentia: quia reddere debitum est actus iustitiae, & pæcepti Dei insituentis, hunc contractum; prohibitio vero loci sacri est Ecclesiæ statuentis. Nunc autem si non possent simul obseruari pæceptum Superioris & inferioris, cùm nullus sit perplexus ex diuina lege, semper est tenendum pæceptum Superioris, alio negleggo, si non possit stare cum eo.

Præceptum inferioris negligendum est propter superioris pæceptum.

Ad aliud de tempore menstruorum, dico quod verum est quod non tenetur quis reddere debitum, etiam instanter exactum, quando accidentur menstrua naturaliter, & in tempore determinato, ut semel in mense, quia propter earum maximam infectionem, & corruptionem, tunc temporis ex solo menstruarum asperci inficitur speculum, ut dicit Philosophus in lib. de Somno & vigilia, & per consequens semen in ea receptum incurrit infectionem permaximam, & producit prolem leprosam, & immundam. Vnde glossa super illud Isaiae 65. quasi pannus menstruata, &c. dicit quod abstinendum est à propriis vxoribus tempore menstruorum, quia tunc concipiuntur filii membris lasci, cæci, claudi, & leprosi; ut quia parentes non erubuerint sic misceri, eorum peccata patrarent cunctis, & aperte redarguantur in parvulis. Igitur non potest reddi debitum tempore menstruorum naturaliter evenientium, ut semel in mense, nisi forte sit periculum de abortu, vel alio notabili damno in prole, quia tunc est reddendum aliquo modo: nam matrimonium principalius ordinatur in officium, & bonum prolis procreandæ, quā in remedium, & bonum fidei. Si autem accidat innaturaliter, sicut contingit in aliquibus, quæ continent patientum fluxum san-

guinis menstrui, tunc licet, & tenetur reddere debitum, etiam proles generabitur leprosa. Sic haberut extra de coniugio leprosorum, cap. 1. quia reddere debitum cadit sub pæcepto generali, ut ibidem dicitur 8. cap. Si virum, vel vxorem leprosum fieri contingat, & infirmus à sano debitum exigat generali pæcepto, nulla in hoc casu exceptio inuenitur, licet non teneatur ex pæcepto coniux sanus cum leproso continuè habitate propter periculum infectionis, tamen tenetur ei debitum reddere ex pæcepto generali, cùm exigitur, nec in hoc ita inficitur, sicut si continuè, & assidue moraretur cum ea, quia actus ille citè transiit, non si continua mora cum ea.

Et si dicas quod reddere debitum est contra bonum prolis, quia proles genita regulariter est leprosa; dico quod magis est timendum continuum fornicationis periculum, quā prolis leprosa defectus, cùm melius sit problem esse leprofam, quā nunquam exire in esse, & magi. contra bonum prolis quod nunquam procreat, quā quod leprosa procreat. Si autem ex ista non procreat proles leprosa, & nulla procreat, & si non redderetur ei debitum, nullo modo procreat, igitur à primo ad ultimum, non reddere debitum, cùm petitur à continuè vitiata, vel leprosa, est magis contra bonum prolis, quā si non redderetur. Si autem mulier non sit continua infecta, sed in tempore determinato, ut semel in mense tempore menstruorum naturaliter contingit, & tunc non esset debitum reddendum tempore talis defectus, quia tunc est contra bonum prolis, & ad bonum prolis esset exspectatio modici temporis, quia alio tempore potest proles procreari, & concipi sana, quæ alia tempore defectus concepta procreat non sana. Furiosi etiam habent lucida interualla, reddendum est debitum in illo interuallo, non in furia actuali, quia tunc posset esse in periculum propria personæ, & etiam, quia tunc non est sibi debitum, cùm non habeat aliquem contractum humandum: idiorum autem non habenti discretionem debet reddi, si indiscretè petat omnino, quia hoc potest fieri sine periculo propria personæ.

Leproso an debitum redendum sit à sano coniuge.

I 3.
Remouetur instantia.

Periculum incontinentia preferendum est prole leprosa.

An indiscretè petanti debitum sit reddendum.

DISTINCTIO XXXIII.

De Bigamia.

QVÆSTIO I.

Vtrum licitum fuit antiquis Patribus habere plures uxores?

D. Thom. hic quæst. 1. art. 1. D. Bonavent. art. 1. Richard. art. 1. quæst. 1. Sot. quæst. 1. art. 3. Gabr. quæst. 1. art. 2. Sanchez lib. 7. de matr. disp. 8o. Bell. lib. 1. de matr. cap. 11.

I. R. C. A distinctionem 33. de fide antiquorum Patrum. Quæro primò: *Vtrum licitum fuit eis simul habere plures uxores, matrimonialiter sibi conjugias?*

Argumētūm primum nō est patrum.

Quod non, quia non licet habere coniugem contra primam institutionem coniugij, & matrimonij, quia nullum est coniugium, vel matrimonium, quod est contra primum matrimonium, & primam institutionem matrimonij: sed habere plures uxores est contra naturam coniugij, & primam

y institu

810 Lib. IV. Distinctio XXXIII.

institutionem eius. Patet ex Gen. 2. vbi dicitur quod erunt duo in carne una; igitur cum matrimonio ex sua primaria institutione conueniat ut una sit unius, non erit alicui licitum habere plures.

Secundum.

Item, nullus potest dispensare in aliquo per illud, quod est contra naturam illius, & contra legem naturae, cum lex naturae sit semper recta: sed aliquem habere plures uxores, est contra legem naturae. Patet Genes. 4. de Lamech, qui accepit duas uxores, primò, secundum glossam ibidem, peccans contra naturam, & notabiliter adulterium committens.

Tertium.

Item, illa, quæ sunt de per se ratione coniugij, vel matrimonij, sunt æqualis conditionis in utroque coniuge; sed mulier nunquam licuit habere duos viros, sed unum tantum: igitur nec unuero habere duas uxores.

Ratio ad opp.

Contra, Magister in hac distinct. cap. 1. Sancti Patres Abraham, Isaac, & Iacob ante legem sine peccato multas uxores habuerunt, & David post legem: non est probabile autem quod ipsi hoc habuerunt illicite: igitur.

Q VÆ S T I O II.

Vtrum Bigamus ante Baptismum, sit irregularis post Baptismum?

D. Thom. 4. dist. 27. queſ. 3. art. 2. cap. Acutius. dif. 26. Enriq. lib. 14. cap. 17. Sanch. lib. 7. d. 83. Suar. tom. 5. d. 41. ſed. 1. & alij h̄c citati.

2.
Argumētum
primum ne-
gatiuum.

VI D E T U R quod non, per Hieronymum Epist. ad Oceanum, & habetur super illud 1. Timot. 3. unius uxoris virum, vbi dicit quod qui ante Baptismum habuit plures uxores, post Baptismum sequentem ab irregularitate purgatur. Similiter distinct. 26. cap. 1. dicitur ibidem super illud unius uxoris, &c. Et ratio istorum est ista, quia cum Baptismus tollat omnem culpam, & omnem poenam, non videtur quare non tollat etiam irregularitatem, quæ est quedam pena.

Secundum.

Item, distinct. 50. Si quis vidiam, dicitur quod si quis est conscientius homicidij ante Baptismum, post Baptismum homicidij commissi irregularitas deleatur, vbi argumentum sic in glossa ex contratio sensu; igitur si conscientius homicidij ante Baptismum commissi non deiicitur post Baptismum; igitur à simili de bigamo, qui conscientius est bigamiae contractæ post Baptismum, deiiciendus est ab Ecclesia, ut irregularis: si autem sit conscientius bigamiae tantum contractæ ante Baptismum, non est eiiciendus ab Ecclesia ut irregularis.

Ratio ad opp.

In oppositum est communis opinio Doctorum, & Augustini, sicut pater in Decretis distinct. 26. cap. 2. Acutius, vbi dicitur quod acutius intelligens, qui nec Catechumenum, nec Paganum, qui alteram ante Baptismum, alteram post Baptismum habuit, non ordinandum censuerunt, quia de Sacramento agitur non de peccato omnino, licet Baptismus tollat omnem culpam, & omnem poenam prouenientem ex culpa, non tamen bigamiam, quæ est poena contracta sine culpa.

S C H O L I V M I.

Expliqat optimè, primò, quomodo est inæqualitas inter corpus mulieris & viri, quoad procreationem. Secundò, quomodo est æqualitas quondam remedium concupiscentia: potest tamen altera pars aliquid de iure suo

remittere. Tertiò, quod potuit Deus dispensare, non obstante ista aequalitate, quod ob maius bonum unius vir habeat plures uxores ad multiplicandum fidèles. Quartò, quod de facto ita dispensauit, ut haberet locia cœtiatis ex Scriptura, &c. Gaudemus, de diuort. latè Bellar. cit.

3.
Quatuor
examinanda.

Circa solutionem primæ questionis sunt quatuor primò declaranda. Primò quid requiritur ad strictam iustitiam in contractu matrimonij: Secundò, quid requiritur ad completam iustitiam eiusdem? Tertiò, qualiter dispensatio potest cadere in isto contractu contra strictam iustitiam illius? Quartò, quod talis dispensatio sancta est, & non contra ius alterius coniugum, sed in fauorem illorum.

De primo, dico quod secundum strictam iustitiam in omni commutatione, & maximè in rerum permutatione seruanda est æqualitas valoris, & æquivalenter rei pro re, quantum ad illum finem, ad quem talis res naturaliter ordinatur, ut si cibus detur pro panno secundum iustitiam, debet obseruari quod cibus possit nutritie, sicut pannus vestire, ut qualibet res sit utilis fini, propter quem amatur, & optatur. Nunc autem in matrimonio, ut est institutum ad officium, & procreationem prolis, qui est finis utriusque coniugum, non est æqualis valor corporis mulieris ad corpus viri, quantum ad hunc finem, sed multò maior est in corpore viri, quam mulieris, quia eodem tempore, quo mulier non potest nisi unum concipere, potest vir de diuersis multis generare, & procreare; igitur secundum strictam iustitiam propter improportionem, & excessum valoris corporis viri ad corpus mulieris, quo ad istum finem, potest vir commutare corpus suum unicum pro pluribus corporibus mulierum, & non est contra iustitiam, & ius naturale, etiam in statu innocentia, quin secundum istam iustitiam possit unus habuisse plures uxores, licet tunc non fuisset necessarium unum habuisse plures quod hunc finem, quia æqualis tunc fuisset numerus virorum, & mulierum, & sic quilibet fecundasset suam determinatam. Et hoc quantum ad primum, & principalem, & per se finem matrimonij, qui est bonus prolis.

Sed matrimonium, ut est institutum ad remedium, ut scilicet serueretur per id castitas coniugalies inter coniuges, quæ est finis istius contractus secundarii intentus, sic dico quod includit æqualem valorem utriusque coniugum ad alterum, quia quod ad hunc finem valet corpus mulieris ad seruandum castitatem viri, sicut corpus viri ad saluandam castitatem mulieris. & isto modo, quo ad hunc finem secundum strictam iustitiam commutatur corpus unius mulieris quo corpore viuis viri, & è conuerso. Et ideo habere duas hoc modo est contra ius naturale, & strictam iustitiam, & sit aliquis bigamus.

Corpus mu-
lieris non est
æqualē viro
in matrimo-
nio, & inſtitu-
to ad offi-
ciū.

Et tamen
quoad reme-
diū.

De secundo principali, dico quod ad completam iustitiam matrimonij requiritur assensus, & approbatio Dei tanquam domini superioris. Cum enim in omni contractu requiratur assensus domini superioris, vel saltem non dissensus, & Deus sit dominus omnium corporum, ex hoc est commutatio mutua iusta, si ea fuerit ab eo approbata, vel saltem non prohibita. Deus autem statuit qualiter deberent iuste corpora coniugum commutari quantum ad utrumque finem, ut dictum est prius: igitur completa iustitia contractus huiusmodi est à Deo.

4.
2. Concluſio.

*Iustitia que
requiri com-
mutationem
unius corpo-
ri pro uno
completur
per Deum.*

Quæstio II.

811

5.
3. Conclusio.
*In bigamia
solum Deus
dispensare
potuit.*

De tertio principali, qualiter scilicet potest dispensari contra striccam iustitiam matrimonij, dico quod nullus inferior primo Legislatore, qui statuit hunc contractum esse iustum ex ordine ad suos fines iustos, potest iuste in eo dispensare. Hoc patet statim ex secundo articulo, nam cum non sit in isto contractu, sicut nec in aliquo alio, iustitia completa, nisi ex consensu domini supremi, vel saltem non dissensu, non potest aliquis inferior aliquid alterius circa ipsum ordinare, quin eo ipso statim sit iniustum.

Sed potestne ipse dominus supremus iuste ordinare quod aliquis unus habeat simul duas uxores, & ita dispensare cum aliquo, quod simul habeat potestatem in corpora duorum mulierum, & è conuerso?

Dico quod Deus potest iuste hoc facere, & quod ipse solus hoc potest, & nullus alius. Primum patet ex secundo articulo. Secundum ostendo per rationem sic: quia quando aliquid natum est ordinari essentialiter ad duos naturaliter ordinatos, quorum unus est simpliciter melior, potest secundum rectam rationem magis ordinari ad aliquid, quod per se plus facit, & pertinet ad meliorem finem, quam ad aliud, quod pertinet ad finem minus bonum, etiam si sit cum aliquali impedimento finis minus boni: sed matrimonium post lapsum ordinabatur ad procreationem proliis, & custodiam coniugalis castitatis, ne alter coniugum fornicaretur, tanguam ad duos fines ordinatos meliorem & minus bonum, ita quod procreatio proliis est finis simpliciter melior, & magis bonum, quam sit castitas coniugalis in remedium, quia primus finis semper sequebatur matrimonium per se, & huiusmodi contractum, vel in se, vel in suo antecedente; non sic secundus finis, quia non fuisset tempore innocentia.

Sed posito quod unus haberet dispensatiu plures uxores, plus proueniret de fine magis bono, & procreatione proliis, quam si una haberet plures viros, licet enim plures habentes eandem vxorem, magis facerent ad finem minus bonum, quia melius custodiunt castitatem eius, quam unus, magis sufficerent, tamen impedit finem magis bonum, scilicet procreationem proliis, quod non contingere est conuerso si unus haberet plures uxores, quia qualibet posset de eo concepire, & problem procreare.

6.

Confirmatur, nam dispensatio non est nisi iuris communis deletio, vel ipsius renovatio in aliquo certo casu. Sed secundum rectam rationem non deber aliquod ius renovati nisi propter maius bonum, & quando est necessarium, quia favores iuris communis semper sunt ampliandi, & odia restringenda eis opposita. Tempore autem antiquorum patrum, & maximè tempore Patriarchatum, ad quos facta est reprobatio de Christo, quod ex semine eorum nascetur propter paucitatem fidelium, & multitudinem infidelium, magis expediebat ut viri plures haberent uxores, vt ex hoc contractu proueniret multitudo filiorum procreatorum, educandorum ex precepto Dei, quam quod unus seruaret castitatem coniugalem ex permissione Dei, quia coniugium matrimoniale, vt tantum est in remedium, frequenter est sine bono proliis. Non est autem modò ita necessarium vacare generationi, quando fideles multiplicantur, & eorum filii à principio ad cultum Dei ordinantur; igitur necessarium tunc fuit cum eis

dispensare propter problem procreandam, & religiosè educandam, & ad cultum Dei ampliandum. Modò autem est cultus Dei ampliatus per multitudinem fidelium populorum, & ideo non esset modò necessaria tanta dispensatio, quia cessante causa cessare debet effectus.

Quantum ad quartum principale, ostendo quod hoc factum est, sicut habetur ab Augustino, & patet per Magistrum in litera. & addo quod hoc fieri potest sine iniuria, & iniustitia quantum ad mulierem, quia mulier videns paucitatem fideliū, & necessitatem precepti de prole procreandā ad cultum Dei, quia tunc successio Religionis sequebatur successionem; & multiplicacionem proliis, & ex cognitione alterius mulieris prouenire magnum bonum, potest in hoc renunciare iuri suo, vt sibi sufficiat pars potestatis corporis viri sui pro tota potestate corporis proprii; imò tenetur sic renunciare secundum rectam rationem iuri suo, quantum ad totum corpus viri sui, nec sibi sit iniuria: si recipiat partem corporis pro totò corpore suo, quia nouit corpus viri sui sufficere ad copiosiore problem procreandā, quam ipsa posset concipere, & per consequens corpus viri esse maioris, quam suum. Et ideo secundum rectam rationem tenetur totum corpus suum viro suo communicare pro parte corporis sui, vel partiali potestate habenda in corpus viri sui in tali casu. Solus igitur Deus potest dispensare, vt unus habeat plures uxores, propter bonum proliis procreandæ ex eis, & illarum coniugalem castitatem conseruandam, & nullus inferior hoc potest, sicut patet supra.

Ad primum, cum dicitur quod habere plures uxores est contra primam institutionem matrimonij, quia dixit Dominus in Genesi, *Et erunt duo in carne una*. Dico quod verum est, quod coniuges sunt duo in carne una, scilicet in prole, quæ est ab utroque eorum: sed hoc non obstante, unus potest habere plures uxores, quia sicut ex alia potest generare aliam problem, ita cum qualibet illarum est una caro genita ab utroque, & ita illa est vera causaliter, non formaliter.

Aliter potest dici, quod sic institutum est matrimonium, vt regulariter una sit unius, tamen aliter posset institui propter maius bonum, quam sit bonum illius, vt instituitur primo modo, & sic aliquando instituatur, & dispensabatur contra primam institutionem ex ordinatione diuina, propter causam aliquam notam suæ sapientiæ, & ideo reduta est illa irregularis ad primam institutionem regularem.

Ad aliud de Lamech, qui primò commisit bigamiam; dico quod aliqua sunt de lege naturæ strictè, cuiusmodi sunt prima principia practica, & illa quæ necessaria illatione, & manifesta deductione sequuntur ex eis immediatè. Et contra ista non cadit aliqua dispensatio, quia ista non possunt aliquo modo melius fieri. Alia sunt de lege naturæ magis large, non quod sint prima principia practica, ac etiam necessariò ex eis sequentia, sed tantum dicuntur de lege naturæ, quia sunt legi naturæ multum consona, & sic est de lege naturæ, & una sit tantum unius, & è conuerso propter fornicationem vitandam in utroque, non tamen est contrarium legi naturæ primo modo, si fiat propter maius bonum, quam sit illud bonum, quod est consonum legi naturæ, & ideo contra id quod sic est de lege naturæ potest dispensari ab auctore naturæ.

7.
4. Conclusio.
*August.lib.
5 in Deuter.
c.27.
In bigamia
dispensatione
quomodo effet
seruata iusti-
tia.*

*Ad primum
principale
prima quæst.*

*Erant duo
in carne una
exponitur.*

Ad secundum.

*Monogamia
non est de le-
ge naturæ
strictè, nec po-
lygamia con-
tra ipsam.*

9.
Ad tertium.
*Sicut bini-
ria est magis
contra legem
naturae quam
polygamia.*

Ad tertium, dico quod verum est quod min-
quam licuit mulieri habere simul plures viros, &
hoc ideo, quia semper sic sequeretur, & proueni-
ret finis minus bonus matrimonij: quia nihil
proueniret ex tali contractu eius ad multos, nisi
satiatione libidinis sua, & vitatio fornicationis eius
erga alios. Nunquam autem, vel raro prouenieret,
vel consequeretur sic finis magis bonus, &
principaliter intentus, scilicet bonum prolixi,
quia propter diuersitatem seminum non posset
concipi ab aliquo eorum.

Ad rationem
oppositam.
*Nulli vngu-
patri licuit
habere plures
vixores, nisi
Deo dispensa-
fuisse,*

Ad argumentum in oppositum de Abraham, &
alii antiquis Patribus, dico quod non fecerunt
contra naturam, licet è conuerso sit contra natu-
ram, quod vna habeat plures viros, quia hoc de-
strueret generationem, & bonum prolixi, nec in-
fideles hoc faciunt, nulli raman vnguam licuit
habere simul plures vixores, nisi ex speciali dispen-
satione diuina. Et ideo Lamech, qui auctoritate
propria assumpti sibi duas vixores, peccauit mor-
taliter, & factus est primus bigamus.

S C H O L I V M . I I .

*Primum dictum: Irregularitas bigamiae per Baptismum non tollitur, dist. cap. Acutiss. dist. 26, quod est August. de bono coniug. cap. 18. D. Thom. cit. Amb. lib. 1. de offic. cap. vti. Canonista cap. Gaudemus. de diuort. est contra Hieron. cap. 1. d. 26. Secundum, Irregularitas homicidij tollitur per Baptismum, gl. 50. dist. cap. si quis viduam, rationem diversitatis af-
signaram a Canonistis, recit; ostendens hic nullam esse, nisi quia Ecclesia voluit auferri irregularitatem homi-
cidij, non bigamia.*

10.
Solutio se-
cunda queſt.

*Post Baptis-
mum biga-
mia & ho-
micidium
inducunt ir-
regularitatē
de iure.*

Circa solutionem secundæ queſtionis, cum
quæritur an bigamus ante Baptismum sit
irregularis, & bigamus post Baptismum? Duo
sunt videnda, primum quid tenendum sit de facto
tanquam certum, & in quibus est irregularitas,
etiam post Baptismum. Secundum, quærenda est
ratio quare ita est, quod in istis est semper ir-
regularitas? De primo, dico quod certum est duo
in iure esse expressa, qua de facto inducunt ir-
regularitatem post Baptismum, homicidium in ali-
quo casu, & bigamia, de quibus patet *Extra de
homicidio, lator, & in Can. distinct. 5. Miror, & extra
de tempor. ordin. Item in criminis, & extra de bigamis,
cap. 1. bigami paenitentes, vel repudiantes mariti ad
Sacerdotium non accedant.* Et in Decretis 34. *Praci-
pimus, prohibentur bigamini ordinari.* Ita autem
videtur inducere irregularitatem ante Baptismum; sicut potest. De bigamia est hoc rationabile,
quia bigamia est peccata inflicta à iure. Patet suprà,
& talis poena ita est infligenda ante Baptismum;
sicut post Baptismum. Homicidium autem ex
quo est eiusdem rationis ante Baptismum, & post,
quo ad genus actus, ita impedit susceptionem Sa-
cramentorum ante, sicut post.

11.
Henr. quodl.
3. q. 20.

Ex istis appetet improbat illius opinionis,
qua dicit quod ante Baptismum nulla est irregu-
laritas, quia ante Baptismum, cum sit ianua Sa-
cramentorum, & vita spiritualis, nullum ordi-
nem potest accipere. Irregularitas autem est pri-
uatus Ordinis, & auctoritatis ministrandi in Ec-
clesia: igitur pro alio tempore dicitur aliquis
priuatus, & irregularis, pro quo habitus natus
est sibi inesse, & non inest, & non antea, quia
catulus ante novem dies non dicitur cæcus, ne-
que videns: sed ante Baptismum non inest or-

do, nec natus est inesse. Pater, quia est pri-
mum Sacramentum; igitur ante Baptismum
non dicitur quis priuatus Ordine, vel irregu-
laris.

Sed istud nihil valet, quia non est idem pri-
uationem inesse alicui, est impedimentum inesse
eidem respectu alicuius: licet enim non possit ali-
quis recipere Ordines ante Baptismum, & per
consequens non posset ei inesse priuatus Ordinis
ante susceptionem Baptismi; potest tamen in eo
poni impedimentum habitus, antequam habitus
natus sit ei inesse. Exemplum de catulo ante no-
num diem, in quo primus natus est videre, qui
potest ante illud tempus impediri, ne vnguam
videat. Similiter fetus in corpore mulieris natus
foinari actu vita pro certo tempore, in quo si
non habeat, dicitur priuati vita propriæ, potest
prius impedire viuat, antequam sit aptus natus
viuire: priuatio tameni non prius inesse potest,
quam suus oppositus habitus natus sit inesse. Ir-
regularitas autem consequens homicidium, &
bigamiam ita ante Baptismum sicut post, non est
priuatio Ordinis, quia tunc non posset inesse, nec
denominare aliquem antequam oppositus habitus
natus esset inesse, vt concludit illa ratio. Im-
pedimenta tamen multa, tam naturalia, quam vo-
luntarie inflicta à legislatore, possunt alicui in-
esse antequam actus natus sit recipere illud, à quo
impeditur.

Dico igitur quod irregularitas, & alia huius-
modi poena possunt ita ligare aliquem ante Ba-
ptismum, sicut post Baptismum. Sed differentia
est in irregularitate consequente homicidium, &
bigamiam, quia irregularitas contracta per ho-
micideum ante Baptismum tollitur per Baptismum
consequentem, non sic de irregularitate
contracta per bigamiam, quia illa nunquam tol-
litur. Hoc patet per Augustinum, & Ambrosium:
& communiter omnes Doctores, sicut recitatur
dist. 26, queſt. 2. omniꝫ.

Sed quantum ad secundum principale, cur ita
est quod omnis irregularitas contracta per ho-
micideum tollitur per Baptismum, & non sic de
irregularitate bigamiae? Dicunt aliqui, vt Iuri-
ſta, quod Baptismus delet omne peccatum pro-
prium, & omnem sequelam peccati proprii. Et
dicitur proprium peccatum, quod contrahitur
per actum proprium, qui ex genere est formaliter
malus, & peruersus, nisi per aliud excusat, vel
saltet potest esse malus, nisi excusat, & per haec
duo excludunt duas obiectiones, quæ possent fieri
contra eos. Si enim obiciatur illis, quod ex
illa sequeretur mortem tolli per Baptismum, quia
mors est sequela peccati proprii, sicut homici-
dium, quod sequitur actum proprium. Dicunt
quod mors est sequela peccati alieni, sed ho-
micideum est peccatum proprium, vel sequela talis
vel saltet potest esse, nisi excusat per iusti-
tiam: & ita uno modo potest esse peccatum pro-
prium, vel sequela eius. Bigamia autem nullo
modo est peccatum proprium, nec sequela talis
peccati; igitur irregularitas consequens homici-
dium tollitur per Baptismum sequentem, & non
consequens bigamiae.

Contra, Istud non est bene dictum, vt videatur,
quia aliquis potest esse bigamus, & incurtere po-
nam eius ex peccato proprio, sicut peccatum pro
homicidio proprio; igitur in casuiali, quando
bigamia sequitur ex peccato proprio, potest dele-
ri post Baptismum, quod est falsum, & contra Extra
de

I 2.
Rejicitur ra-
tio Henr.

Potest pon-
imperdi-
mentum
habitus
quando non
est priuatio
eius.

I 3.
1. Circulatio.
Irregulari-
tas ex ho-
micide
tollitur per
Baptismum.
Bigamia ve-
ro minimæ.

I 4.
Cur irregu-
laritas ex bi-
gamia non
tolitur in
Baptismot

Opin. Baeth.
Bri. in Decr.
d. 26. super c.
denique.

I 5.
Rejicitur t.
præcedens
opinio.

de bigamis non ordinandis, cap. 1. bigami paenitentes, & contra Augustinum in illo cap. Acutius, vbi dicitur quod nullo modo debet bigamus ordinari post Baptismum, sicut nec corrupta ante Baptismum debet post Baptismum inter virgines computari. Consequens est manifeste concedenda per eos, qui ideò dicunt irregularitatem contractam ex homicidio deleri per Baptismum sequentem, quia potest esse sequela peccati proprii. Sic autem potest contrahit in bigamia. Pater, nam si aliquis contrahat secundum cum sorore sua, vel consanguinea, peccat mortaliter, & verè contrahit irregularitate facta. Extra de bigamis non ordinandis cap. Nuper, & in glossa; aut si aliquis contraheret de facto cum alterius uxore ipso viuente, quia tunc peccatum committeretur, & contra iura Ecclesiæ, quæ ordinavit gradus consanguinitatis, & affinitatis; igitur talis bigamia, quæ est sequela peccati mortalis, posset tolli per Baptismum sequentem.

16.
Secundū.

Tertiū.

Quartiū.

17.
Secunda con-
clusio.

Baptismus
soluit pecca-
ta, non leges.

* Nicolau, ut notatur in Decret. d. 50. super caput quicunque, & Canonista. Irregularitas non sequitur homicidium ex se, sed ex blasphemia Ecclesiæ.

Præterea, corrupta ante Baptismum, vel post, non potest velari inter sacras virgines, vt patet extra de bigamis; igitur nec ille, qui consummavit matrimonium cum duabus, potest vni sponsæ Christi, quæ est Ecclesia vna per susceptionem Ordinum coniungi, illud habetur Extra de bigamis non ordinandis decreum in text. & in glossa.

Præterea, si Baptismus ex vi Sacramenti tollet omne peccatum proprium, & sequelam eius, cum Ecclesia non possit super virtute Sacramentorum immediate descendenter à Deo, sequeretur quod homicida posset ordinari, etiam prohibente Ecclesia sibi Ordines.

Item, peccatum & dolus non facit conditio nem alicus meliorem, quia fraus, & dolus nemini debet patrocinari; Extra de immunitate Ecclesiæ, Aduerfia. Si aliquis interficeret aliquem iustè, & sine peccato, vt puta ex præcepto iusti iudicis Dei, & hominis, non posset ordinari, quia homicidium illo modo non est peccatum proprium, nec sequela eius. Posset autem si interficeret aliquem iniustè ex inuidia, vel propria nequitia. Igitur conditio iniusti est melior, quam conditio iusti, & ita ciuiliter iusto dateatur magis occasio ad iniustè interficiendum, quam iustè, quantum ad hunc finem, quod est inopinabile.

Dico igitur quod Baptismus non tollit poenam homicidij ciuiliter, nec poenam bigamie aliquo modo, quia ista sunt peccata propria, vel sequelæ peccatorum propriorum, quia secundum beatum Ambrosium, relatum d. 26. cap. vna, Baptismus non soluit leges, sed tantum peccata. Lex Dei non permisit in antiqua lege, & imperfecta homicidas colere eum in actibus excellentibus Synagogæ, etiam illos, qui iustè occiderant aliquos, & ex præcepto suo. Pater de David, quem non permisit ædificare sibi domum, quia vir bellator, & sanguinum erat. Patet secundo Regum, cap. 7. Nec multò fortius in Ecclesia debet hoc permetti.

Idèo dicitur * aliter, quod actum aliquem ex genere actus sequitur infamia, aliquem autem non ex genere, sed tantum ex statuto Ecclesiæ. Irregularitas autem est infamia quædam, & non sequitur homicidium ex natura actus talis. Pater, quia Paulus fuit homicida, non occidendo, sed occidentibus efficaciter consentiendo, quod idem est; in causa 2. queſt. 1. cap. notum sit, vbi dicitur quod facientem, & consentientem, par pena constrigunt: & tamen promotus fuit ad Sacerdotium postea: igitur sequitur tantum poena, & infamia Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

ex statuto Ecclesiæ, & potest per Ecclesiam talis irregularitas reuocari.

Sequitur bi-
gamiam ex
natura actus.

Bigamiam verò consequitur hæc infamia irregularitatis ex natura actus bigamie. Cuius probatio est: quia per Ordinum susceptionem perficitur aliquis in magno gradu, & excellenti in Ecclesia respectu aliorum: igitur ordinatus in Sacerdotem, perficitus summa dignitate in Ecclesia super alios, quia ille est ultimus, & eminentissimus ordo, & significat Sacerdos Christum, qui est caput, & sponsus Ecclesiæ. Christus autem est unus unius tantum, & perpetuò, quia ipse dixit in Ioan. cap. 10. Fieri unum ouile, & unus Pastor, loquens de seipso, dicens: Ego sum Pastor bonus, & insinuans etiam quales debent esse tenentes vicem eius in Ecclesia; igitur qui debent tenere vicem Christi per Sacerdotium in Ecclesia, oportet quod habeant consimilem significationem, vel latenter non contrariam: sed bigamus non potest habere in se istam significationem unioris Christi, & Ecclesiæ, sed contrariam, quia consummavit matrimonium cum multis, & non fuit unius perpetuò: igitur bigamus non est ad sacros Ordines admittendus, & hæc est ratio communis, quare Canonistæ negant illos posse ordinari.

Sed hæc ratio non videtur sufficiens, quia si irregularitas consequatur bigamiam ex natura talis actus, sequeretur quod tota Ecclesia non posset cum aliquo in aliquo casu bigamie dispensare contra irregularitatem, & infamiam consequentem illum actum. Consequens non est certum, sed dubium, & credo quod falsum. Licet alii dicant quod Papa non posset in hoc casu dispensare, qualitercumque posset de homicidio, etiam notorio, quod est maioris, vel æqualis infamie; quia secundum Apostolum 1. Timoth. 3. oportet Episcopum esse unius uxoris virum, & 2. Corinth. 11. Despondi enim vos vni viro virginem castam exhibere Christo: melius tamen credo oppositum, quod scilicet possit dispensare cum bigamis: quod potest probari, quia hoc factum fuit tempore Martini Papæ, qui dispensauit vt Lector bigamus fieret Subdiaconus. & tempore Lucij, qui dispensauit cum Archiepiscopo Panormitanus, & bigamus fuit, sicut appareret distincte. 34. Lector: & in glossa.

Item ibidem, cap. si Subdiaconus, dicitur quod bigamus necessitate exigente compulsus ad Subdiaconatum possit promoueri.

Item ibidem, cap. Lector si viduam alterius accepit in Lectoratu permaneat, aut si necessitas hoc requirit, Subdiaconus fiat.

Si responderetur sicut ipsi, quod Subdiaconatus tunc non fuit sacer Ordo, & idèo non contingit bigamus posse ordinari.

Contra hoc est auctoritas de Archiepiscopo prædicto, cum quo existente bigamo dispensauit Dominus Papa.

Dicitur quod ille Papa errauit, quia fecit contra præceptum Apostoli, vbi prius. Oportet Episcopum esse unius uxoris virum.

Dico, quod non errauit, quia licet Papa non possit dispensare contra ius naturæ, vel diuinum, quia sua potestas est vitroque illo iure inferior, tamen cum sit successor Petri Principis Apostolorum, habens eandem potestatem, quam & Petrus, & nullus inferior, vel par possit obligare superiorum, aut parem, cum non habeat imperium par in parem. Extra de verbis significatione. Exigit seminat, nec multò magis inferior in superiorum.

Secundū.

Tertio.

Responsio il-
lorum ad hac
refellitur.

19.

Et alia eo-
rundem solu-
tio.

Papa non po-
test dispen-
sare in iure na-
tura diuino.

tem, potest Dominus Papa ex plenitudine potestatis sua dispensare contra statuta Apostolorum quorumcunque, dum tamen efficaciam inde tantum habeant, quia ab eis statuta sunt, & non à iure naturæ, vel diuino; sicut patet dist. 81. cap. Presbyter. Cùm igitur bigamum non ordinari sit tantum præceptum Apostolicum, potest Dominus Papa cum eis dispensare, non tamen dispensat cum eis propter reuerentiam Apostolorum disfudientium dispensationem, nisi magna necessitas hoc requirat, & non est modò tanta necessitas in Ecclesia, propter quam dispensem cum eis, licet possit dispensare.

20.

Tertia concil.
Qnnis irregu-
lularitas so-
lum est ex
statuto Ec-
clesie.

Dico igitur, quod nec bigamiam, nec homicidium consequitur irregularitas ex natura, vel genere istorum actuum, nec ex iure naturæ, nec diuino, sed verè consequitur utrumque hæc poena, scilicet, irregularitas, & ex statuto Ecclesiæ positum. Et accipio hinc Ecclesiam pro statutis Apostolorum & epistolis, quæ sunt ad instructionem Ecclesiæ. Nullus autem intra Ecclesiam est ita ineptus ex quoconque actu suo, quin quantum est ex se, per paenitentiam posset simpliciter, & licet restatur ad omnem gradum eminentiæ, & dignitatis in Ecclesia, nisi talis gradus esset sibi ab Ecclesia prohibitus, quia absolute quilibet homo est capax istius Sacramenti, & eminentiæ eius, & characteris impressionis & susceptionis eius. Rationabiliter autem prohibitus est talis gradus bigamis & homicidis, & statuitur eis poena perpetua irregularitatis ab Ecclesia, vt & homines magis caueant ab huiusmodi. Sed in casu isto statuit Ecclesia quod poena irregularitatis consequens ex homicidio, deleretur per Baptismum sequentem, nunquam tamen irregularitas consequens bigamiam, & ita dispensatur ab Ecclesia cum homicida de irregularitate, & non cum bigamo, & posset absolute Ecclesia è conuerso fecisse, si vellet, vel posset cum vitroque absolute dispensare. Sicut enim tantum Ecclesia voluntarie utramque inflixit, ita posset utramque reuocare, vel alteram sine altera, loquendo de absoluta potestate eius.

21.

Congruentia
huius poenæ.

Cur Ecclesia
voluit irre-
gularitatem
ex homicidio
volli per Ba-
ptismum.

Congruentia
& ratio que-
re Ecclesia
scamini irre-
gularitatem
ex bigamia
non volli per
Baptismum.

debet esse signum veræ repræsentans talem uniuersitatem; igitur nullo modo debet recipi à bigamo, nec potest sine perpetua irregularitate, & susceptione actuum ordinis, & ideo talem ordinatum reuocat Ecclesia ab executione ordinum, non quia hoc sit crimen aliquod, sicut in homicidio, sed quia hæc est contraria significatio significationi Ordinis uirtutis significans Christum & Ecclesiam.

Ad argumentum primum in oppositum de Hieronymo, dicitur communiter à Canonistis, quod oportet eum negare, si dicat contra Augustinum; licet enim Hieronymus comparetur boni, tanquam senior, & Augustinus vitulo, vt iunior, Augustinus vt vitulus iunior fortius & stabilius fixit pedem, in materiis præsertim Theologicas: & ideo in his ab Ecclesia Augustinus tenetur communiter. Vel potest dictum Hieronymi sic exponi. Si duas habuit uxores, non imputabatur sibi ad crimen, maximè tamen ad poenam irregularitatis, & dignitatis in Ecclesia consequendæ propter contraria significationem, quam haber ad significationem talis dignitatis, etiamsi regeneratus fuerat per Baptismum, vel non imputabatur sibi inquantum ad talem poenam, si fuerit tanta necessitas in Ecclesia, quod oportet eum necessariò ordinari, vt Deus colatur auctibus talis Sacramenti, qualis non est istis temporibus.

Ad secundum, patet ex dictis quod conscius homicidij non eiicitur ab Ecclesia post Baptismum, etiam quantum ad possibiliter suscipiendi sacros Ordines; igitur nec conscius bigamia deiicitur; verum est quod vt hereticus, vel malus Christianus non separatus ab Ecclesia, deiicitur tamen quantum ad potestatem suscipendi Ordines sacros propter rationem illam dictam. Nec est simile de illo, & homicida,

22.
Ad primum
principale.

Exponitur
Hieronym.

Ad secundum.

Q V A S T I O III.

Vtrum in lege Mosaica fuerit licitum re-
pudiare uxorem?

Alef. 3. part. quæst. 46. mem' ro 2. art. 1. D. Thom. in addit.
& hic quæst. 2. art. 1. D. Bonavent. art. 3. quæst. 1. & 2. Du-

rand. quæst. 2. Palud. quæst. 1. Maior. quæst. 2. Gabriel.

quæst. 1. Bellarm. 1. de matrim. cap. 17. Enriq. lib. 11.

cap. 8. num. 15.

*V*òd sic, Deuteron. 24. *Si acceperit*
uxorem, & non inuenierit gratiam coram Argumen-
oculis eius, propter aliquam fidelitatem, primum af-
scribet libellum repudij, & dabit in manu finiatum.
illius, & dimittet eam de domo sua.

Item, Malachia 2. *Vxorem adolescentia tua noli secundum.*
despicere, cum autem odio habueris eam, dimitte.
Ergo.

Præterea extrà de regulis iuris: *vnumquodque Tertium.*
ex eisdem causis dissoluitur, ex quibus nascitur: sed
matrimonium ex mutuo consensu maris & fe-
minæ nascitur; igitur ex mutuo consensu utrius-
que potest dissolui.

Oppositorum contra legem, & ordinem naturæ est, vt quod à superiori statuitur, ab inferiori interfingitur; sed persona matrimonialiter sibi coniuncta sunt à Christo indissolubiliter unita, quia vinculum, quod pepigerunt, est formaliter indissolubile ex præcepto diuino, vt supponit Euangelium Matth 19. *Quos Deus coniunxit, homo non separet.*

Item,

Secundum.

Item, nunquam licuit mulieri dimittere virum, vel repudiare cum; igitur nec è conuerso: consequens est manifestum; consequentia est euidentis, quia essentialis est obligatio viri ad mulierem, quantum ad usum corporis reddendum, sicut è conuerso mulieris ad usum viri.

S C H O L I V M.

Prima sententia tenet repudium fuisse illicitum. Ita Hier. l. i. in Matth. cap. 5. & l. 3. cap. 19. glossord. in Matth. 5. super illud: det eis libellum. Magister hic. D. Bonau. & Alens. cit. Doctor non damnum hanc perfert oppositionem. Ita etiam D. Thom. 1. 2. q. 102. art. 5. Durand. Palud. Bell. & Enriq. Major. & Gab. Ratio, quia Deus dispensauit in hoc ad vivandum maius malum; scilicet Vxoridium, sicut dispensauit in polygamia ob maius bonum. Si tamen tenet primam viam, per Doctorem licet: neque quicquam hic certi.

2.
Opinio Ri-
chardi.

Hic dicitur quod nunquam licuit dimittere, vel repudiare aliter, vxorem, nisi propter fornicationem, ut dicit Salvator, Matth. 19. quia in omni alio casu est peccatum mortale ipsam repudiare. Licet enim Moyses hoc permisit, quantum ad thorum, & cohabitationem ad duritiam cordis Iudeorum, propter maius malum fugiendum, scilicet vxoridium, non intellexit illam posse simpliciter, & absolute dimittri, quantum ad vinculum. Patet ex eo quod sequitur, ubi prius, *Quod si aliam duxerit vxorem, scilicet, repudiata adhuc viente, mactatur.*

Item, Apostolus 2. Corinth. 7. dicit, *Principio non egò, sed Dominus; vxorem à viro non discedere, quod si discesserit, manebit innupta, & parum post, vir vxorem non dimittat.*

Probatur pri-
mo.

Secundum.

Item, præter haec sunt illa verba Christi in Evangelio. Primum, Matth. 19. *Ab initio fuit sic, sed ab initio matrimonium fuit vinculum essentialiter indissolubile, quia ab initio dictum est, Quod Deus coniunxit, homo non separat.*

3.
Tertium.

Item, hoc videtur probare responsio Christi habita Iudeis contra argumentum eorum, quo probabant licitum esse dimittere suas vxores, dicens: *ad duritiam cordis vestri permisit hoc Moyses, ubi dicit glossa, quod consilium fuit hominis, non Dei imperium, & huius causam reddit Magister in litera huius dist. cap. 3.* Permittebat enim à Moysi dissidium, vt tolleretur homicidium: permisit fieri minora mala, vt tolleret maiora.

4.
Quarid.
Augustinus.

Item, hoc idem vult Aug. l. 1. serm. Domini in monte. Nō igitur mādauit Moyses dimitti vxore, licet dimitti tantum permisit, ne accideret maius malum, & ita non permisit hoc simpliciter, sed dedit modum permitendi valde conuenientem, dicens, qui vxorem dimiserit, scribat, & det ei libellum repudij, & non statim & subito dimittat eam, vt sic protrahendo motam per scripturam mitigetur, & temperetur ita viri, propter quam dimitteret eam. Multi enim, qui statim punient in passione ira, vel illicitè delectarentur passione concupiscibilis, pertransacto tempore passionis immoderatae prosequuntur, quod tenet secundum rectam rationem. Vnde dixit Plato eidem, qui cum offendat, punire te, nisi effemiratus, & ita maller vti ratione, quam prosequi passionem.

Quintid.

Item, si esset licitum repudiare vxorem, ipsa postea nubens alteri, non esset immunda, & abominabilis coram Deo; sed à Moysi dictum est,

Deuteron. 24. *Repudiata si alium virum duxerit, immunda, vel repudiata erit coram Domino.*

Item, Matth. 5. *Si duxerit, inquit Dominus, aliam repudiata viuente, facit eam mactari, & ipse mactabitur.* Sexiò.

Alius modus dicendi est huic contrarius, qui dicit quod fuit licitum repudiare, & dimittere vxorem; cuius probatio est secundum eos, quia lex Mosaica fuit immediate instituta à Deo, nam Moyses non fuit nisi præcō Dei, & legis eius pronunciator; igitur quos Moyses prōnunciavit, qui fuit minister legis, separandos, Deus separauit, & quos permittebat dato libello repudiare vxorem, Deus permittebat. Igitur vere fuit licitum.

Præterea, sicut se habet præceptum ad necessarium, & consilium, ac monitio ad utile, sic se habet permisso ad licitum: sed si in aliqua parte scripturæ esset aliquod præceptum, quod non esset de necessario faciendum, vel consilium de non utile, non posset argui ex aliqua parte, quod aliud præceptum est faciendum, & utile consulendum, quia diceret aduersarius quod idem est iudicium de uno præcepto, vel non consilio, ac de omnibus: quia sicut dicit Augustinus epist. 1. ad Hieronymum. *Si in scriptura tota inuentum est, utrum mendacium, quantumcumque leue, licitum, & permisum, non esset aliqua scripture auctoritas, que posset in testimonium veritatis adduci, quia diceret nihil esse aduersarius, quod qua ratione non posset credi.*

August.
Si esse men-
daciūm offi-
cioūm in
scripturā. *Vnde si in aliqua Religione fuerit licitum mentiri iocose, & hoc permittatur sibi, presumendum est totum factum eorum suspectum esse & illicitum.*

Confirmatur, quia nulla lex iusta, vel recta, debet concedere, vel approbare quod alias esset illicitum, & peccatum mortale, quia tunc esset occasio ditectè peccandi mortaliter: sed constat quod dimittere vxorem est illicitum, & peccatum, quia Deus hoc prohibet ut illicitum, nisi in causa fornicationis, Matt. 19. Igitur si lex ex hoc permitrat, erit per se occasio peccandi mortaliter, quod est falsum, quia lex data erat eis ut per se feruanda.

Respondeo igitur ad questionem, & dico quod sicut ab initio, & prima institutione eius, Doctoris sen-
tencia. matrimonium regulariter non erat nisi contra-
etus mutuo vnius ad vnam, & è conuerso; ita ex prima institutione eius erat regulariter vinculum indissolubile, & obligatio perpetua illorum ad inuicem, quantum ad potestatem corporum, & hoc conueniebat eis ex suo fine, vt scilicet proles procrearetur ab eis, & religiosè educaretur ad cultum Dei, vt dictum est prius; igitur sicut unus non potest esse plurium, nisi specialiter à legislatore dispensetur cum eo, & hoc propter maius bonum, quam sit illud, propter quod matrimonium est tantum vnius, scilicet mutuam caritatem coniugum seruandam, sic non potest contractus matrimonij non esse perpetuus inter coniuges, vel obligatio indissolubilis, nisi dispensetur cum aliquo ab eodem legislatore, vt esset indissolubilis, & non perpetuus, propter certam causam, sicut enim Deus instituit legem de matrimonio, vt esset vincu-

*Deus posuit
temperare
vel reuocare
sicut & con-
cedere legem
matrimonij.*

lam indissolubile quantum ad illos, sicut glossa super illud Matth. *Quos Deus coniunxit, &c.* non tamen quoad se, quia ipse potest ita legem temperare, vel reuocare, & modificare, sicut instituere, quia eo ipso, quo aliquid vult bene, vt iustè vult, cum voluntas sua sit prima regula iustitiae, à qua est omnis alia iustitia: igitur sicut voluit in matrimonio tantum unum esse viuis, & è conuerso, nisi ubi sequeretur maius bonum, & magis per se finis matrimonij, ita voluit matrimonium esse obligationem perpetuam, & indissolubilem inter coniuges, nisi ubi sequeretur maius malum, quam malum repudiationis, vel dissolutionis coniugum, sicut vxoridicium. Nec tamen hoc fuit contra ius naturale strictè accipiendo ius naturæ, quia posset mulier, vel vir, dare corpus suum ad certum tempus, vt annum, vel mensem, & ad unum actum, vel duos tantum, si esset voluntas domini superioris, & instituentis hanc legem, quia nihil est illicitum, nisi quatenus ab eo prohibitum fuit; non fuit hoc prohibitum tempore Iudeorum inclinatorum ad vxoridicium desiderio nouarum nuptiarum, propter quod proprias vxores odibiles habuerunt; sed propter eorum durtitiam fuit eis permisum, ne accideret maius malum: sicut enim præceptum se habet ad necessarium faciendum, sic se habet concessum ad licitum. Permisit igitur Deus ut licitum, dare libellum repudij, ne fieret maius malum; nec hoc est, ut dictum fuit, contra legem matrimonij, nisi secundum quid, quia matrimonium habet duas conditiones; prima est quod sit contractus mutuus viuis ad unam, oriens ex mutua voluntate coniugum mutuò se donantium quantum ad corpus propter bonum prolis ut finem. Secunda est, quod est mutua donatio, & translatio potestatis corporum pro suo perpetuo, & obligatio perpetua, & indissolubilis quantum ad tales corporum potestatem, & secundum hoc sequitur quod nullum matrimonium Iudeorum fuit perfectum, quia contrahebatur ab eis tantum sub conditione, ut si virus placeret; & non foret odibilis: unde potuerunt contrahere de novo post Baptismum, quantum ad obligationis illius indissolubilitatem, & perpetuatem, quia haec conditio magis est de per se, & essentiali ratione matrimonij, ut est Sacramentum perfectum, quam prima.

*Repudium
fuit conces-
sum ad vi-
sandum vxo-
ridicium.*

*Repudium
secundum
quid tantum
est contra le-
gem mari-
monij.*

*In lege Mo-
saica non
fuit maria-
monium per-
fectum quan-
tum ad am-
bas signifi-
cationes.*

7.

quod est contra legem naturæ, dico quod non est contra legem naturæ absolutè, quod contractus matrimonialis sit tantum ad certum tempus, & ad determinatos actus, vocando legem, vel ius nature prima principia practica, vel conclusionem necessariò consequentem ex tali principio, & maximè si hoc fiat ex voluntate domini superioris, & legislatoris reuocantis legem, quantum ad perpetuitatem obligationis ad maius malum fugiendum. Est tamen contra legem naturæ, & institutionem diuinam de matrimonio, vocando legem naturæ aliquid, quod est consonum naturæ, & prima institutioni diuinæ, quia multum erat consonum legi naturæ, ut unus esset viuis, & perpetuus, propter bonum prolis, & perfectæ unionis Christi & Ecclesie designandum, & contra talem potest dispensari à Deo, reuocando priorē legem, & permittendo aliam de matrimonio, quia aliter potuit Deus ordinare de prolis creatione & eius educatione ad cultum Dei, quam quod unus esset viuis indissolubiliter, licet non ita conuenienter, sicut modò, ut alijs est probatum.

Ad aliud, cum dicatur in eodem argumento, *Dissolubilitas* quod indissolubilitas est de ratione matrimonij, *est de essentia matrimonij Sacramenti.* verum est, ut est perfectum matrimonium, sicut est modò tenore Euangelij, & idè non erat tunc inconveniens, quia tunc non erat ita perfectum matrimonium sicut modò, quia non potuit Deus dispensare cum eis, quod repudiarent uxores suas, & tamen quod esset inter eos perfectum matrimonium, quia in hoc, quod dispensauit cum eis de libello repudij, reuocauit primam institutionem de matrimonio, quod essentialiter fuit vinculum perpetuum, & indissolubile in se.

Ad secundum, dico quod licet sit æqualis potestas in conjugibus quantum ad usum corporum, sicut dicit Augustinus contra Faustum, non tamen sequitur quod æqualiter possit virus dimittere virum ex dispensatione, sicut è conuerso.

Dispensatur enim cum viris, quod possint dimittere uxores propter maius malum vitandum in eis, ne vxoridicium fuisset propter odium eorum subsecutum. Sed ista causa non habet locum ex parte uxorum, quia eis odirent viros suos, non propter hoc adèd facile fuissent ansa occidere eos, sicut è conuerso, quia nimis facile irascuntur, & ad concupiendum sunt proni nimis sensus earum, & idè sunt deceptibiles, & maxima voluptatis, secundum Anticennam 10. *Metaph. cap. ultimo.* Similiter non esset dispensandum cum muliere quod plures possent habere viros, sicut è conuerso, quia non proueniret ex hoc maius bonum, quam si haberet tantum unum, imò minus bonum, quia bonum prolis conuenienter impediretur, non sic ex alia parte, si vir unus haberet plures uxores, quia de qualibet posset generare, & ita multiplicate bonum prolis plus in pluribus, quam in una.

Ad illa que adducuntur ex Mattheo, dico quod Christus hoc dixit ut nouæ legis, scilicet Euangelicæ, primus promulgator, & non quia ad hoc tenerentur omnes tempore legis scriptæ promulgatae per Moysem, quia cum illis propter duritiam, & propter maius malum fugiendum dispensauit Deus, reuocando primam institutionem matrimonij tempore legis naturæ, quantum ad certum tempus, & determinatum. Tenebantur autem ad huiusmodi omnes post promulgationem

*Ad argumen-
ta in opposi-
tum princi-
pio, quæsi-
tu.*

*Quonodo re-
pudium fit
contra legem
naturæ.*

8.
Ad secundum.

*Aug. 1. 22.
cap. 31.*

*Quare uxori
non sicut lic-
tum ex di-
spensatione
dimittere vi-
rum sicut è
contra.*

9.
*Ad primum
arg. prima
opinione.*

Ad indissolubilitatem matrimonij renuntiorumnes indissolubiliter modo.

gationem Euangelij prædicati ei, sicut dicit Apo-stolus 2. Corinb. 7. de non dimittendo vxorem aliquo modo, nisi causa fornicationis, quia post Euangelium, reuocatum erat dare libellum repudiij in matrimonio. Institutum enim erat hoc Sacramentum primò essentialiter sicut vinculum indissolubile, & ideo Christus illud ad perfectiō-nem, & rectitudinem, quam primitus habuit, ex institutione diuina reduxit. Et ideo dixit quod post Euangelium diuulgatum, damnable erat habere vxores plures, quia prohibitum, & reuocatum, ita erat damnable tunc repudiare vxorem iam matrimonialiter sibi coniunctam, quia per matrimonium est contractus mutuo coniugum, & obligatio vnius ad vnam inseparabilis pro eo-rum perpetuo.

Ad secundum. Ad aliud, cum dicitur quod non erat sicut ab initio, verum est quod matrimonium ex prima institutione sua non erat vinculum solubile, sed indissolubile; instituens tamen quod esset vinculum indissolubile, potuit pro aliquo tempore medio ordinare quod esset vinculum dissolubile, sicut sibi videbatur diuersis temporibus congruum ex diuersis causis, illi populo, propter crudelitatem eius, pro tunc non fuisse bonum, si fuisse indissolubile, & ideo cum eis dispensauit. Et ex hoc sequitur quod non erat ita perfectum matrimonium illo medio tempore, sicut tempore legis naturæ, & post Euangelium diuulgatum, quando Christus reduxit illud ad primitium perfectionem, quam habuit ex prima institutione eius, & ita ostendit illud esse magis perfectum, quam fuit tempore legis scriptæ.

Ad tertium. *Ad tertium.* *Ad tertium,* inquit Christus, cordu vestri permisi vobis Moyses, &c. quia sicut dicit glossa, maluit Moyses indulgere diuortium, quam ex desiderio nuptiarum fieri vxoricidium, vel perdulcere odium. Deinde dicendum quod Moyses separauit ut præco, Deus separauit ut iudex principalis, & quos ipse permisit celebrare diuortium, Deus permisit, & ita homo non separauit, quos Deus coniunxit.

Ad quartum. *Ad quartum.* Ad aliud de Augustino, dico quod verum est quod non datur præceptum de dimittendo vxorem, sed tantum licentia: præceptum enim semper est de necessario licto, sicut prohibitio de illicito. Licentia autem est de licto propter dispensationem specialem, ita quod si aliter fieret, quam per licentiam, esset illicitum, & ideo si Deus licentiauit aliquem dimittere vxorem suam, non propter hoc præcepit hoc sibi, quia præcep-tum est de bono; licentia vero de hoc quod alias sine licentia esset malum.

Et si dicas quod præceptum erat de dimitten-do vxorem secundum illud Deuter. 24. Si dimis-serit vir uxorem suam, &c. Contra hoc, est mani-festè Euangeliū, quia ibi patet quod tantum erat permisso, & licentia, ne accideret maius malum.

Ad quintum. *Ad quintum.* *Ad quintum.* Mulier bū repudiata di- citur im-munda. Ad quintum, cum dicitur quod dimittendo vxorem peccat, quia facit eam abominabilem secundum legem, & immundam, quia probabile est quod repudiata sit abominabilis, & immunda. Dico quod verum est, si mulier repudiata primò ab uno, & postea nubens alteri repudiatur à secundo, tunc dicitur abominabilis, & immunda, non quia nupsit secundo, postquam repudiata est à primo; sed quia bis repudiata, nam tunc est vehemens presumptio quod sit mala, & immunda.

Ad aliud de Euangelio, Vir si dimiserit uxorem, & aliam duxerit, iam macharius est. Dico quod hoc verum est pro tempore legis nouæ, & Euangelij prædicati, non autem pro tempore legis Mosaicæ.

Qui vult tenere opinionem primam, quæ com-munior est, potest dicere ad primum argumen-tum principale, quod libellus repudiij non cade-bat sub præcepto, sed tantum sub licentia, & per-missione. Vnde Moyses hoc permittendo non Dei legem reuocauit, sed in peccatore minuit culpam; nisi enim Deus cum populo illo pecca-to misericorditer de hoc dispensasset, grauius ille populus peccasset.

Per idem ad secundum dico, quod Propheta loquitur ibi permissiù, non imperatiù, quasi dicat, permittitur tibi posse eam dimittere absque temporali punitione exercenda per iudicem tem-poralem.

Ad aliud, cum dicitur: unumquodque ex eisdem causis soluitur, ex quibus oritur. Dico quod verum est, si causa sint præcisæ: sed consensus mutuus coniugum non est causa præcisæ contractus matrimoniij, sed cum hoc requiritur consensus domini principalis, vel saltem non dissensus, qui po-test sciri ex diuersis locis Scripturæ. Dominus au-tem superior, sicut habetur ex Scriptura, ordinauit illum consensum deberé esse vnius ad vnam tantum, & è conuerso, & quod indissolubili vin-culo pro suo perpetuo, quantum ad potestatem corporum inuicem se donarent. Argumentum autem probat quod omni tempore possint dis-solui coniuges, sed ad perfectionem rationis coniugij non tantum requiriunt mutuus consen-sus coniugum.

DISTINCT. XXXIV.

De impedimentis matrimonij.

QVÆSTIO VNICA.

Vtrum impotentia ad actum carnalem simpliciter impedit matrimonium?

D.Thom.in addi. q. 68.a.1. & 2. & hic q. 1.a.1. D.Bonau. art.1. q.1. & 2. Rich.art.1.q.1. & 4.3.q.1. Durand. q.1. Sanch.lib.7.de marri.d.93. & 93.

 I. R e a. distinctionem 34. de il-lis, quæ impediunt matrimonium, quo-ero primò, Vtrum impotentia ad actum carnalem simpliciter impedit matrimonium? Quod non; quia ali-quis potest contrahere matrimonium; cum pro-posito ad statim post contractum intrandi Reli-gionem; sed hic contrahens actualiter vult, & proponit nunquam reddere debitum, etiamsi pe-tatur, quia antequam veniat tempus determina-tum, non tenetur reddere debitum, & tamen tal-is verè contrahit matrimonium; impotentia verò non impedit matrimonium, nisi quia non potest reddere debitum, nec exerceri talis actus: igitur.

Probatur secundò, si impotentia ad carnalem copulam simpliciter impedit matrimonium, igitur senex, qui non posset in talem actum, non posset contrahere matrimonium, quod est fal-sum, sicut pater *Extra frigidis, & maleficiatis, cap. quod sedem, in glossa.*

Item, cum maleficiatus sit impotens ad talem actum, maleficiatus non esset verè coniux alien-ius,

I. Argumentum. primum no-gatuum.

ius, quod est falsum, quia maleficium manifestè non impedit, nisi fuerit perpetuum: igitur.

Ratio ad opus. Contrà Extra de frigidis & maleficiatis, cap. cito quod sedem, dicitur sicut puer, qui non potest reddere debitum, non est aptus coniugio, sic qui impotentes sunt, minime apti ad contrabendum matrimonia reputantur.

DISTINCTIO XXXV.

De impedimento adulterij.

QUESTIONE VNICA.

Vtrum adulterium commissum cum aliqua coniugata, machinando in mortem viri sui, impedit matrimonium cum eadem post mortem viri sui?

D.Thom. h[ab]it. q. unie. Rich. a. 3. q. 3. C[on]s. 4. Gab. q. unie. Maior. q. 1. Palud. d. 34. q. 1. Sot. d. 37. q. unie. art. 4. Sanch. lib. 7. de matri. dis[putatio]n. 79.

*2.
Primum arg.
negatum.*

I D E T V R quod non, patet 2. Reg. 11. de David, qui machinatus est in mortem Vrix propter vxorem eius Bethsabeæ, cum qua adulteratus est, & quam etiam post mortem eius accepit in vxorem, igitur adulterium, quod præcessit, non impediuit matrimonium postea contractum.

Secundum.

*Ratio ad opus.
positum.
Leo.*

Item, Augustinus libro de nuptiis & concupiscentia, & habebet dist. 31. q. 1. Relatum est, dicit quod mortuo eo, cum quo fuerat verum communib[us], cum ea, cum qua præcessit adulterium, potest fieri coniugium. Et post. Posse fieri licitas nuptias ex personis illicitè coniunctis honesto placito, id est, consensu coniugalii subjacente, manifestum est.

Contra, dist. 31. q. 1. cap. 1. Nullus ducat, dicit Leo Papa. Nullus ducat in matrimonium quam prius polluit per adulterium vivente marito.

Item, ibidem, cap. Relatum, dicit Dominus Papa in Concilio Tiburicen. Relatum est auribus sanctorum Sacerdotum, quendam alterius vxorem stupro violasse, & insuper iuramentum mœcha, & adultera dedisse, quod post legitimam viri mortem, si superiuineret, diceret eam vxorem, quod factum est; tale igitur conubium prohibemus, & anathematiscamus: igitur.

SCHOOLM. I.

Impotentia perpetua, siue sit naturalis, siue ex maleficio, dirimit matrimonium contrabendum, sed non contractum. Si maleficiari ducat aliam, & cognoscat, non est restituendum prima fecus de frigido. Si non constat manifeste de potentia, datur triennium ad experientiam potentia. Extr. de frigido, cap. laudabilem. Doct[or] bic in Oxon. n. 4. docet meritorum esse tollere signa maleficij, ut amplius Damon non zexet. Quod tenet Sot. cit. Manuel sum. c. 223. Nau. cap. 2. n. 29. Delvrius lib. 6. Disq. Mag. cap. 2. scđt. 1. q. 3. Henr. quodl. 5. q. 33. Cast. 1. de iusta her. pun. cap. 35. & tam non desunt petulantes calami, qui hanc sententiam durius censurant.

*3.
Impotentia
perpetua di-
rimit matri-
monium.*

A D primam questionem de potentia, distinguo, quia quedam est potentia simpliciter, scilicet perpetua, cui non potest per actum, vel naturam, remedium aliquatenus adhuc monium.

beri: & talis potentia si præcedat matrimonium, impedit contrahendum, & si sequitur ante consummationem, dirimit contractum, & hoc impedimentum potentiae est contra naturam, & essentiam huiusmodi contractus matrimonialis ex natura talis contractus, & non ex statuto Ecclesie. Nam contractus matrimonialis est essentiale commutatio, vel permutatio potestatis corporum contrahentium quantum ad actum carnalem mutuò in se ipsis perfoluendum propter bonum prolis, vt finem principalem, & fornicationem vitañam in se ipsis, vt propter finem minus principalem, qui fines sine tali actu omnino haberi non possunt: sed impossibile est quod impotens ad talem actum posset permuttere, & dare potestatem corporis sui ad talem actum, quia quod nihil est respectu talis actus, non potest permuttere pro eo, quod aliquid est respectu talis actus, quia nihil ad aliquid nulla est conuenientia: igitur.

Item, obligatio ad illud, quod est impossibile, est nulla; sed contrahens matrimonium cum aliquo obligat se ad praestandum alteri potestatem, & vsum corporis, si peratur post tempus determinatum, nisi voluerit intrare Religionem; sed impossibile est impotentem vti ista potestate, vel reddere vsum, si peratur; igitur impossibile est quod obligatio eius ad talem potestatem sit nulla.

Item, permittans corpus suum vult æquivalens ei reddi, & permuttere in ordine ad illum finem, ad quem commutat corpus suum in isto contractu; sed impotens non habet æquivalens, quod possit sic permuttere; igitur non potest permuttere; igitur alter permittans corpus suum pro corpore tali in potestate ad talem actum, errat tali errore, qui facit talem contractum esse nullum, quia contractus iste essentialiter est ex consensu mutuo potestatis corporum ad talem actum: igitur. Hoc in generali de potentia.

Si autem impotentia sequatur matrimonium consummatum, non dirimitur propter hoc. Sed quid si interueniat tale impedimentum potentiae inter matrimonium ratum & consummatum? Dicunt Iuristi quod soluit matrimonium. Pro hoc allegant illud, dist. 3. quasf. 1. cap. 1.

Sed aliter videtur dicendum, quod si non est matrimonium antequam sit consummatum, quod non credo: tunc soluitur quantum ad vinculum, propter tale impedimentum tali tempore medio interueniens. Si vero verum sit in matrimonio inter aliquos ex natura talis contractus, etiam non consequente carnali copula, quod magis credo, tunc siue accidat talis potentia ante actum consummatum, siue in ipso actu, quod raro accidit, non dirimit matrimonium, saltem quantum ad vinculum. Extra de frigidis & maleficiatis, cap. ex literis.

Sed in speciali magis distinguo de potentia, quantum ad actum matrimonij perfoluendum, quia quedam est potentia naturalis; quedam casuallis. Potentia naturalis dicitur generaliter frigiditas, quæ vniuersaliter continet sub se carentiam partium, vel defectum membrorum convenientium actiue, vel passiuè servientium virtuti generatinæ in vivo, vel in muliere; & omnis talis potentia dirimit matrimonium, sicut frigiditas, quia qualibet talis per se continetur sub illa. Potentia casuallis est maleficium, per quod redditur homo impotens ad reddendum debitum coniugale, cum peritur, integrè, & potens in natura

*Probatur
primò.*

*An impoten-
tia acciden-
tiale in
matrimoni-
o rato & non
consummatu-
rum diri-
mat. Refutatio Iu-
ristarum re-
cycitur.*

*Impotentia
duplex natu-
ralis & ca-
suallis.*

*Impotentia
naturalis
qua.*

natura, sicut contingit in aliquibus, qui per sortilegium, vel incantationes non possunt in vsum membrorum; & hoc impedimentum impedit contrahendum, & contractum si præcedat. i. g. r. & extra de frigidis & maleficiatis, cap. ex literis, & si sortiari.

6.
Quomodo
diabolus af-
ficit malefi-
cias.

Sed dices, quomodo istis assistit diabolus sortilegiis, & maleficiis ad prohibendum istos actus naturales fieri, cum non possit arctari per herbas alias, vel lapides, siue per verba aliqua, quibus ipsi malefici vtuntur, quia est dignior in natura omnibus sic inuocantibus eum? Dico quod cum diabolus sit superbus summè, quia superbia eorum, qui te oderunt, aſſendit ſemper, multum gaudet & immoſtate de cultu diuino ſibi à talibus maleficiis per talia carmina, vel indebitum vsum hecbarum, & lapidum exhibito; & eis assistit ad perficiendum quod poſtularunt ab eo, vt cultus, & honor Deo debitus ſibi contrari exhibeat. Nec arctatur illis rebus, quibus vtuntur malefici, inagis quām aliis, licet Deus dederit maiorem virtutem vni, quām aliis naturaliter, dummodū bene quis eis terretur; sed tantum propter hoc feruant pacta, vt in pluribus, quia niſi feruarent pacta talibus efficaciter affiſtendo, non exhiberent eis cultus, & honor diuinus, quem maximè appetunt. Cum igitur diabolus sit ſuper totam natum corporalem, ſi permittatur ſibi, & non impediatur à Deo, vel bonis Angelis, potest in totam natum corporalem, & per conſequens impedit vsum membrorum debitum, quantum ad aliquem actum, & in comparatione ad illam personam, & hoc vel per motum localem, vel per ſenſuum illusionem, vel aliquid huiusmodi, & hoc frequenter fit per maleficium mulierum inuocantium diabolum, & procurantium talia impedita inter aliquos, quantum ad aliquos actus ſub certo pacto, & idē vocatur maleficium, quia ad malitiam ſam procreationem alicuius mali Diabolus frequenter impedit tales actus.

Veraque im-
potentia an-
tecedens di-
rimis.

Impotentia
naturalis et
universalis,
casualis vero
respectu v-
niueſt.

8.
Corollarium.

Ad propositum igitur applicando, dico quod veraque impotentia in parte est ſimilis, & in parte diſſimilis. Quantum ad hoc autem ſunt ſimiles impotentiaz, vel impedimenta, quia utrumque impeditum ſi præcedat matrimonium, impedit ipsum contrahendum, & ſi maleficium non potest auferri per orationes, vel aliqua huiusmodi respectu illius persona, respectu cuius actus impeditur, dirimit contractum ſimpliciter. Sed quantum ad aliud ſunt impedita diſſimilia, nam naturalis impotentia est vniuersale impeditum in ſe ſimili cuiuscunq; ad matrimonium contrahendum; quia matrimonium est essentialiter mutua datio potestatis corporum ad vsum, & actum carnalis copulae, ſi petatur, talis non potest reddere alteri vsum corporis, ſi petatur: ſed impotentia casualis non est ſimile impeditum respectu cuiuscunq; ad matrimonium contrahendum, ſed respectu vniueſt personæ, respectu cuius eſt maleficiatus, quia auxilium diaboli non inuocatur ad impediendum actum in eo, respectu cuiuslibet, ſed tantum respectu illius, propter inuidiam ad illam, & bonum alterius, ad quam post istam inclinatur, vt alia dimiſia iſtam affumat ſibi in vxorem. De iſto habetur Extra de frigidis & maleficiatis, cap. i.

Et ex hoc ſequitur quoddam corollarium, quia frigidus, vel naturaliter impotens ſimpliciter eſt inhabilis ad contrahendum cum quacunque; maleficiatus autem tantum secundum quid, quia

tantum respectu personæ vniueſt, respectu cuius maleficiatur, & per conſequens ſequitur, quod si frigidus, poſquam separatus eſt ab uxore, quam primò duxit, coniungatur alij, & illam de facto cognoscat, quod restituendus eſt prime, quia vinculum manet indiſſolubile inter ipsum & pri-
mam, ſi prima velit cum ipso co morari. Sed maleficiatus respectu vniueſt, ſi poſta ducat aliam, respectu cuius non eſt maleficiatus; non eſt reſti-
tuendus prime, respectu cuius fuerat malefici-
tus, quia ſi reſtitueretur ei, adhuc poſſet eſſe ma-
leficiatus respectu eius ſicut prius.

Frigidus cum
ſecunda estra
bene eſt prior
ri reſtituen-
dus ſi ſit po-
tens, ſicut
maleficius.

Sed quomodo innotescit iſta impotentia? Quomodo di-
frigiditas & maleficium, quando verè inſunt, &
quando non verè? Dico quod innotescunt iudi-
cio Medicorum, qui, habentes defectum aliquem
partium organicarum, vel impotentiam in mem-
bris conuenientibus generationi iudicant frigidos, & non habentes iſtos defectus naturales, ſed integras in natura non potentes in con-
gruum vsum membrorum conuenientium genera-
tioni, iudicant maleficiatos, & maleficiati, quando diuortium celebratur inter eos, coguntur ab Ecclesia ſimul ſtare per tres annos, ſicut
habetur Extra de frigidis, & maleficiatis, vt tollatur
omnis ſufpicio malitia, & falſitatis, & demum
tenentur iurare tanto tempore ſtelle ſimul, &
impeditum non poſſe illi actui contrarium
tollerare, & propinquū debent testimonium per-
hibere, quod bene iurent de impotentia ad illum
actum respectu illius, & tunc separari poſſunt, &
aliis coniungi. Consulitur autem frigido, qui na-
turaliter eſt impotens respectu cuiuslibet, quod
intrando Religionem vogueat perperuam caſti-
tatem, quia inſtruſuſus eſt mundo, quantum ad
hunc finem.

Ecclesia ſta-
tuit tres an-
nos cohabitati-
onis ante
diuorium.
9.
Ad argum.
principalia
diſ. prece-
denti n. po-
ſita.

Ad primum argumentum iſtius diſtinctionis, cùm dicitur quod aliquis poſt contrahere ma-
trimonium cum proposito ſtatiuſ intrandi Reli-
gionem: dico ſicut prius dictum eſt de ma-
trimonio inter Beatissimam Virginem, & Ioleph, quod prima, & essentialis commutatio in contra-
etu matrimoniali, eſt potestatis in potestatem
quantum ad corpora, & non quantum ad vsum
reddendum illius potestatis, niſi ſub conditione,
ſi petatur; & hoc pro tempore determinato, &
non ſtatiuſ, poſt aliquis per huiusmodi contra-
etum date alteri potestatem, & dominium corpo-
ris ſui cum carentia vſus perpetui, quia poſt
tempus illud præuenire, quo tenetur reddere de-
bitum: & vsum corporis ſui alii actibus, & ob-
sequiis diuinis dedicare. Et idē contrahens cum
aliqua cum proposito intrandi Religionem, an-
tequam coniungaret matrimonium, vult ſibi
vsum corporis ſui retinere, quantum ad illum
actum ſolummodo, dando ei dominium, & po-
tentiam corporis ſui: minor eſt tunc falsa, quod
impotentia non impedit matrimonium, niſi quia
non poſt redi debitum, niſi intelligatur de
ſimpliciter non poſſe, quale non haſet volens in-
trare Religionem.

Ad aliud de ſene, dico quod ſi eſt ſimpliciter Ad ſecun-
frigiditas, & impotentia naturalis in ſene ad
hunc actum, non poſt ſimpliciter cum aliqua
matrimonium contrahere, quia non poſt red-
dere debitum, ſi petatur, vel prolein, qui ſunt
fines huius Sacramenti. Poſſunt tamen ſimpliciter
ſimil cohabitare, vt frater & ſoror, & custos
& custoditum, propter alios fines, & non ſimpli-
citer contrahere.

Ad

Ad tertium.

Ad illud de maleficio, patet ex dictis, quod si maleficium in isto respectu illius non possit tolli, nec per naturam, nec per orationem, vel aliquid huiusmodi, iudicandum est de illo respectu istius, sicut de frigiditate, quia licet non sit in se impotentia perpetua, tamen respectu istius impotentia perpetua iudicatur post tres annos, si tanto tempore non potest ei aliquo remedio subueniri. Si vero potest tolli aliquo modo infra talis tempus, tunc vere est coniux inseparabiliter.

S C H O L I V M . II.

Ad questionem secundam dicit primò machinatio-
num cum intentione, & mutuo consensu contrahendi
postea, & fidei dationem, simul cum adulterio disme-
re matrimonium, c. 1. & c. vlt. de eo qui duxit esse. Se-
cundò dicit dationem fidei nudam, sine etiam cum iura-
mento, non causare hoc impedimentum, quando altera
pars est infia adulterio (quamvis in Oxon. vide: utr
Doctor dubius circa hoc) est communis, & extran. de
eo qui duxit, &c. Manuel. 2. tom. 6. 227. Navar. c. 12.
n. 2. Varacruz. 1. p. spec. art. 34. concl. 4. Sanch. l. 7. d. 7. 9.
num. 31. Tertiò, resoluti unum ex iis non sufficiere se
solo sine adultero.

10.

August.

Tria crimina
simul diri-
menta ma-
trimonium.

Resolutio
prima.
Solum adul-
terium non
dirimit.

August.

Quomodo
fidei datio &
machinatio
dirimunt ma-
trimonium
postea con-
tractum.

contrahendo, iuramento firmata, vel contractus de facto, vel machinatio in mortem alterius, quodlibet ipsorum per se impedit matrimonium contrahendum?

Quoniam ad tria prima, dico quod nullum illicitum per se solum impedit contrahendum matrimonium, nec contractum, quoniam si contrahit, vere contrahit. Si enim adulterer datus fidem adulterae de contrahendo, ignorat ipsam habere maritum, constat quod potest post mortem mariti cum ea contrahere, sicut pater Extra, de eo, qui duxit in vxorem, quam prius polluit per adulterium, c. 1. Veniens, graue tamen peccatum, & crimen est, & grauis poena infligenda est maximè adulteria. Eodem modo si promisit accipere eam, firmans iuramento, quod promisit, vel de facto contrahens cum ea, dummodo neuter scit de alio, quod aliunde alteri obligatur. Si autem ambo sint conscientia de adulterio ex parte unius, vel utriusque, & tamen hoc non obstante fidem dederunt de postea contrahendo post mortem mariti, vel uxoris, non possunt postea contrahere de iure, vel si contrahant, separandi sunt. Pater in Canon. dist. 3. i. q. 1. Relatum. & Extra eodem tit. ubi supra, si quis uxorem, & ratio huius est ne adulterer & adulteria propter concupiscentiam copulæ matrimonialis citius accelerandæ, proni essent ad interficiendum maritum, vel uxorem. Et idem est de promissione iuramento firmata sine fidei datione, quia praefato iuramento, & interpositio fidei æquivalent. Extra de his qua vi, vel causa metu fuisse, cap. Ad auros.

Sed pone quod adulterer nudam promissionem faciat adulterum de contrahendo cum ea post mortem mariti, an mortuo eo, tenebit matrimonium inter eos? De hoc dicunt diversimode. Quare in Richardo distinctione ista, quæst. penult.

Sed de ultimo, scilicet de machinatione in mortem alterius coniugis, impeditne uniuersali alter contrahendum, & dirimit contractum? Videatur quod sic, sicut patet Extra de con. in fin. cap. 1. laudabilem, ubi narrat de uxore, quæ curauit maritum suum per infidelem interfici, cum quo prius adulterata est, & per eius studium ad fidem conuersus est, cum quo tamen prohibetur contrahere, & si contrahat, separandus, quia non vult Ecclesia tali damno tale lucrum compensare.

Sed non video quod loquatur ibi de adulterio, nisi ex mutuo consensu amborum machinante in mortem mariti sui, qui solum impedit matrimonium. Vnde mihi videtur quod machinatio sola adulteri, & adulterer simul consentientium in mortem legitimè mariti, ut postea matrimonialiter copularentur, impedit matrimonium contrahendum, & contractum; quia si unus solus machinatur in mortem mariti intentione contrahendi cum altero, illo penitus non consentiente, vel non conscientia machinationis, non video prohibitum quiu simul possint contrahere, quia non dedit fidem, nec promissionem contrahere cum ea post mortem viri, hoc habetur Extra de matrimonio contra interdictum Ecclesie contracto, cap. 10. literis, & si non inuenitur in Canone prohibitum, sequitur quod est licitum, extra de psonalib. cap. cum apud.

Si autem adulterer machinetur in mortem mariti, non intentione illa, ut postea accipiat adulteram in uxorem, sed ex inimicitia, vel alia causa, vel occasione, si etiam vir interficiat virum suum, non ea intentione, ut accipiat adulterum in

An quodlib.
ijorum ser-
sim impediad

11.
Resolutio se-
cunda.

Fidei datio
adulterio co-
gnito ex par-
te unius vel
utriusque vi-
sus.

12.
Adulterum
cum machi-
natione diri-
mit.

An sufficiat
alterum san-
tum esse con-
scuum machi-
nationis.

Sed nunquid sola fidei datio, vel promissio de

Machinatio
non inten-
tione con-
trahendi non di-
rimit.

in maritum, verè possunt postea contrahere, quod si contrahant, non est postea matrimonium dirimenti, sicut patet *Extrà de conuertione infideliū, cap. Laudabilem, & extrà, de eo qui duxit in matrimonium, quam prius polluit per adulterium, in gloss.* prohibetur tamen in Iure ex rigore eius in cautelam, nè fiat, sed si fiat, factum est; igitur sola occiso in casu non impedit matrimonium, nec solùm adulterium, nec fidei datio, vel promissio iuramento firmata, ignota conditione adulteræ, sicut patet suprà. Igitur vel sola machinatio in mortem alterius coniugis intentione contrahendicu altero, & ex mutuo consensu illorum adulterantium impedit matrimonium, vel si duo illorum impedimentorum simul concurrunt cum consensu, & scientia qualitercunque, & quounque sine aliis, aut adulterium cum fidei datione, vel adulterium cum promissione iuramento firmata semper impediunt matrimonium contrahendum, & contractum. Sed si quis tantum dedit fidem de contrahendo, vel promisit de contrahendo sine adulterio commisso, dico quod non impedit, licet male fiat. *Extrà, de eo, qui duxit in matrimonium, quam prius polluit per adulterium, cap. 1. Si quis.*

I. 3.
Ad primum principale.
Ad primum principale.

Instans.

Solutio.

Si obiciatur, quod in veteri Testamento multa permettebant fieri propter illius populi infirmitatem, & futuorum significationem, & eius legis imperfectionem, quæ in Euangeliō reuocata sunt, & idē permisla est duci in uxorem. Dico tamen quod David melius fecisset, si eam iussisse lapidari, quoniam secundum legem illam, adultera debebat lapidari, nec excusat propter peccatum proprium adulterij, quia propter culpam propriam non debuit dimittere, quin exerceret de alio iustitiam suæ legis, ex quo fuit persona cōmuniſ. Ad aliud autem patet ex dictis.

DISTINCTIO XXXVI.

De impedimentis seruitutis, & etatis.

Q V A E S T I O I .

Utrum seruitus impedit matrimonium contrahendum?

D.Thom. in addit. q. 52. art. 1. & hie q. 1. art. 2. D.Bonauent. art. 1. q. 1. & 2. Richard. art. 1. q. 1. Durand. q. 1. Sanchez lib. 7. de matr. d. 19. & trib. sequentibus.

I.
Argumentum 1. affirmatiuum.

Videlicet sic, quia nullus potest iustificare alienum inuitum domino; sed contractus matrimonialis est mutua donatio potestatis corporum, quæ est possessio domini sui; igitur non potest cum aliqua domino suo inuitu contrahere.

Secundum.

Item, fauorabilior est Religionis ingressus, quā matrimonij contractus; sed seruus non potest sine consensu domini sui profiteri in Religione; igitur nec multò magis contrahere matrimonium.

Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

Contrà: *Extrà de coniugio seruorum dicitur quod si inter seruos, dominis contradicentibus, & inuitis, matrimonia contracta fuerint, nulla ratione sunt propter ea soluenda.* Ratio ad oppos.

Q V A E S T I O II.

Utrum etas puerilis impedit matrimonium?

D.Thom. in addit. q. 58. art. 5. & hie q. 1. art. 5. D.Bonauent. art. 2. q. 1. Rich. art. 6. q. 2. Couat. 4. decret. 2. p. cap. 5. n. 5. gl. c. continebatur, de despons. imp. & ibid. DD.

VIDE TVR quod non, quia aliquibus actum exercendum, antequam conueniat eis vsus illius potestatis; patet de Ordine qui potest alicui conferti sine executione illius Ordinis; igitur cùm contractus matrimonialis sit datus potestatis corporum, nec in pueris sit impedimentum aliud, quām impedimentum vsus, quia non statim possunt vti sua potestate, sequitur quod possunt contrahere.

Contrà, illi non possunt contrahere simul, qui non possunt dominium, & potestatem corporis sui in alias transferre, cùm matrimonium essentialiter sit mutua translatio corporum contrahentium: sed pueri non possunt corpora sua quantum ad potestatem, & usum illorum propter impotentiam transferre. patet *extrà de frigidis & maleficiis, cap. Quid sedem quia, ut ibidem dicitur, puer, qui non potest reddere debitum, non est aptius coniugio;* igitur pueri non possunt contrahere.

S C H O L I V M I .

Ad questionem primam resolutum valere matrimonium cum seruo etiam à libero, modò seruitus sit scita. cap. 1. de coniug. seru. ponit duos modos iustos redigendi in seruitutem, scilicet propter crimina, & quando capiuntur in bello inuasores. de iustitia seruitutis ex bello dubitat; intelligit tamen quando victores sunt inuasores. Vide ipsum in Oxon. dist. 36. num. 2. ubi ponit, licet sub dubio, seruitutem ex venditione, & dist. 26. num. 10. docet exemplo B. Paulini, liberum esse vendere in seruitutem. Rejicit rationem afferentem, idè seruum posse contrahere quia matrimonium est iuris natura, & seruitus iuris possit: de quo latius d. 36. & Sanch. l. 7. de matrim. d. 2. 1. & resolutus qualiter serui possint contrahere.

Ad primam questionem, dico quod seruitus non impedit matrimonium, quia matrimonium potest à libero contrahi cum serua & libera, & ab ancilla cum seruo, & cum libero, dummodo non sit error conditionis peioris quā ille, quem nouit contrahens. Si autem fuerit error conditionis deteriorius, vt puta si credas contrahere cum libera, & contrahis cum serua, vel si ipsa libera credit contrahere tecum, & cum libero, & es seruus, tunc impedit matrimonium etiam contractum, sicut patet *extrà de coniugio seruorum, cap. 1.* sed si sit error conditionis melioris, vt puta, si credam te esse seruum, & es liber, nullo modo impedit matrimonium.

Si etiam seruus contrahat de facto sine voluntate domini sui, estne iste contractus validus? Respondeo quod sic, quia quantumcunque domini cōtradicant, possunt cōtrahere dūmodo reddatur error melioris conditionis non impedit.

z domino

3.
*Resolutio 1. questionis.
Seruitus non impedit, si non adit error peioris conditionis.*

4.
Error melioris conditionis non impedit.

822 Lib. I V. Distinctio XXXVI.

* D. Thom.
& Rich.
Quare seruus
in iure domi-
no validè
contrahit.

Inßantia.

Solutio.

5.
Seruitus mo-
ralis quæ?

Omnia pro-
pria seruitus
et in malum,
est iuria po-
sitiui.

6.

Seruitus ex
oppressione
est iusta duo-
bus modis.

domino seruitum debitum. Ratio ad hoc assignatur talis * ; matrimonium est de Iure naturæ, seruitus est impedimentum de Iure positivo tantum ; ius autem positivum, cum derivetur à Iure naturæ, sibi præjudicare non potest ; igitur seruitus non potest impeditre contractum matrimoniale.

Sed contra hanc rationem instatut sic, negando minorem, quod seruitus tantum sit de Iure positivo, & probatur quod sit de Iure naturæ : nam secundum Philosophum primo Politicorum, cap. i. Illud quod potest mente prouidere, debet esse principians ac dominans naturæ, quod autem potest hoc corpore facere, paret naturæ & seruit : igitur videtur quod tam nobilitas, quam seruitus sint de iure naturæ.

Sed ista instantia tantum est vocalis, & nihil ad propositum, quia æquiuocatur seruitus, Philosophus enim non loquitur de seruitute, de qua nos intendimus, quæ est ad malum, & subiectionem paucalem serui, ut scilicet possit vendi & arctari, ut instrumentum inanimatum, quia non est sui iuris, de qua loquitur Philosophus, 9. Ethicorum, quibus principiantur aliqui principatu tantum despoticæ, vel tyrannico, & non principatu naturali, vel politico. Sed loquitur ibi primo Politicæ, de subiectione & seruitute ciuilis, & politica, quæ non est ut aliquis illa seruitute sit rotaliter alterius iuris, & ad malum suum, ita quod possit vendi, & distrahi, ut instrumentum inanimatum, sed tantum sit alterius ad bonum suum, ut sic ille, qui non potest ratione, nec potest faciliter mente prouidere ad bonum suum, regatur ab illo, qui potest sic mente faciliter prouidere, & potest ratione, & sic ciues alicuius ciuitatis sunt serui alicuius Regis, vel Principis benè regentis eos, non in malum, sed in bonum eorum.

Alia etiam est seruitus moralis, & peccati, quæ incurritur à voluntate propria illius, qui peccat, quia ipse se facit seruum, de qua loquitur Apostolus ad Galat. 5. dicens, liberi facti estis, iam nolite subiecti esse seruituti : non suader nisi quod est in potestate nostra ; & ita paret quod nulla est seruitus purè naturalis, sed tantum de lege, & iure positivo, loquendo de seruitute quæ est ad malum hominis, ut hic de ea loquitur, nisi voces subiectionem filiorum ad parentes seruitutem, quæ subiectio est naturalis. Patet per Philosophum 9. Ethicorum, quia à parentibus recipiunt filii esse, nutrimentum, & disciplinam, & id est naturaliter tenetur eos reuerteri, præceptum etiam diuinum Decalogi, quod fundatur super ius naturæ statuit hanc seruitutem, quæ non est seruitus in malum seruientis.

Sed ex quo seruitus iusta est ex electione ciuili, qua quis voluntariè se subiicit Principi, ad bonum suum, vel ex subiectione filiali, qua filii honorant parentes, quomodo igitur potest seruitus ex oppressione alicuius in malum suum esse iusta?

Dico quod non ex electione, quia si aliquis se faceret voluntariè seruum, credo quod esset iniustus, & hoc faciendo peccaret mortaliter, præcludendo sibi viam ad multa bona faciendum, à quibus per dominum suum, cui se subdidit perpetuè, impeditur. Non video igitur quod possit esse iusta, nisi duobus modis. Vno modo ex delicto proprio, posset enim aliquis in rem publicam ita grauiter peccare, quod iudex, &

rector Reipublicæ posset cum pena seruitutis perpetuè punire, & omnes filios suos, ut si tradidisset ciuitatem, & aliquid simile enormè committeret, vel perpetraret. Alio modo seruitus potest esse iusta iure belli, ut viatum faciat seruum. Sed de hoc dubito, nisi vocando seruum viatum seruatum, quia sic faciendo aliquem seruum, præseruando cum à morte, & non occidendo eum, cum vietus fuerit, est opus misericordiae : sed si vietus & seruatutus à morte aliis moueat contra dominum suum bellum, qui sibi vitam prius misericorditer concessit, & iniuste contra eum rebellauit, tunc iuste sibi potest infligi pro culpa sua pena seruitutis, & ipsis duabus modis, qui sunt realiter unus, potest iuste infligi seruitus, & nullo alio modo, nisi ex tyran-

Capti in bel-
lo an iniuste
fiant serui.

Inßantia re-
monstratur.

Et si dicas ; igitur omnes seruitutes, quæ non sunt ex oppressione, sunt iniustæ. Dico quod seruitus à principio iure belli est introducta, ut per illum Nemoth, qui fuit venator pessimus, & potentissimus, Genesis 10. qui ex potentia oppressit multos, & rediget sibi multos in seruitutem, nec alio modo excusat, modò domini subiicien-tes aliquos ut seruos, nisi in quantum valet eis præscriptio, ut suprà dictum est de penitentia. Seruitus igitur tantum est de iure positivo, & non iure naturæ.

Et quantumcumque non sit de iure naturæ, sed à iure positivo, adhuc tamen non valet ratio prima assignata, quia non præjudicat legi diuinæ, vel iuri naturæ. Nam quandocumque sunt aliqua simul incompossibilia nata alicui inesse, ordine quodam, uno illorum inexistente, impe-ditur aliud inesse : seruitus & matrimonium sunt duæ obligationes incompossibiles, quia matrimonium est donatio dominij corporis sui ; seruus est possessio domini alieni : igitur si seruitus inest, impeditur aliud inesse ; nec tamen præjudicat legi diuinæ, vel iuri naturæ, quia seruire post seruitutem, non tantum est de iure positivo humano, sed etiam de iure diuino, & præcepto eius, quia non fraudare inuicem præcepit Deus : propter quod dicit Apostolus 1. Pet. 2. Serui subditi estote dominis, non tantum bonis & modestis, sed etiam discolis ; hec est enim voluntas Dei. Sicut enim modò contrahete matrimonium non cadit sub præcepto, sed postquam contractum est, præcipitur bona fide tenendum, cum vniuersale ex vniuersali lege diuina debeatur quod suum est : sic licet seruitus non sit ex diuino iure positivo, sed tantum humano iure belli, vel demeriti introductum, tamen postquam est infictum iuste, & suscepit, tenetur illam quilibet talis ex lege, vel iure dominij donino suo fideliter seruare, & fidem facere in his, ad quæ tenetur ei seruire.

Pono igitur aliam rationem ; & est talis, quia seruus potest in iure domino matrimonium contrahere, dummodo reddat sibi quod suum est, temporibus, & locis conuenientibus. Hoc probo sic. Seruus ex quo non est brutum, sed homo, cum homo quilibet saltem quantum ad aliquos actus naturales pertinentes ad conseruationem individui necessariam vel speciei, sit dominus, & iuris sui, non potest aliquis quantum ad illos actus se facere seruum, nec natura permittit hoc ; sed respectu illorum actuuum natura facit istum liberum, & sui iuris, ita quod ad oppositum istorum non potest à se, vel quocunque alio cogi, manente serui

Seruitus pri-
mò introdu-
cta à Nem-
oth.

7.
Reiicitur ra-
tio D. Thom.
suprà affi-
gnata.

8.
Alia ratio
aliorum cui
seruus domi-
no in iure
validè con-
trahabat

seruitute in eo, quia non potest cogi ad non dormiendum, & non comedendum, vel non nutritendum, qui sunt actus necessarij pertinentes ad conseruationem individui, vel ad non generandum, quia generare pertinet ad conseruationem speciei, quia omnes isti actus sunt simpliciter necessarij in natura illa; igitur cum obligatio ad istos actus necessarios pertinentes ad conseruationem individui, & multiplicationem speciei, sit simpliciter necessaria necessitate inficta à natura, non potest aliquis alicui domino se obligare quantum ad aliqua opera seruilia aliquatenus, quæ simpliciter, vel temporibus necessariis impediunt istos actus. Potest tamen aliquis se alicui domino quantum ad aliquos actus posteriores, qui subduntur operibus naturæ, se obligare, vt pura ad equum edomandum, colendum terram, & aliquid huiusmodi, in quibus actibus seruilibus ita sibi subiicitur, quod ab aliis simpliciter necessariis non excluditur, nec per consequens à contractu matrimoniali, quantumcumque dominus dissentiat, potest impediti iuste, dummodo sibi reddat alia opera, & obsequia sibi debita, in quibus non est sui iuris.

9.
Ratio præcedens licet probabilitas non conuenit.

Seruitur infantia.

10.
Resolutio Doc.

est quod dicitur *Extra de coniugio seruorum*. Si seruus contrahat inuitu domino, hoc quod habuit, dedit, & non plus. Et idè tenetur post contractum confuera seruicia sibi reddere, & si obligatio ad ista seruitute non posset stare cum obligatione matrimonij, puta, quia illa non permitterent solui debitum coniugale, cum petitur, quod includitur per se in obligatione matrimoniali, non minus tener obligatio prior.

Si autem serui contrahunt de consensu dominorum, tunc dico quod domini licentiendo eos ad coniugium, diminuant de iure suo, & eos absoluunt implicitè à seruitutis incompossibilibus fidei coniugali; & sic quo ad aliquos actus sibi debitos reddunt eos liberos, & propriae protestatis. Vnde si dominus postea tales in terram longinquam venderet, vel nimiis obsequiis attaret, vel aliquo modo alio ab inuicem separaret, quo certis temporibus non possent sibi inuicem debitum reddere, & persoluere, peccaret mortaliter, & censura Ecclesiastica cogendus esset dimittere eos liberè, quantum ad tale debitum coniugale persoluendum. Potest igitur seruus inuitu domino contrahente non simpliciter, sed tantum secundum quid ad dandum, scilicet se quantum potest, & non simpliciter, & sicut est domini sui.

Dices quod ex quo potest sic contrahere, ratione posset contrahere cum libera, sicut cum non libera, quia scilicet sic posset dare potestatem corporis sui, quam habet vni sicut alteri.

Dico quod si libera sciat ipsum esse seruum, nec simpliciter habentem potestatem corporis sui, & tamen sufficit sibi habere usum corporis eius, & potestater qualiter potest ei dare, tunc verum est matrimonium inter eos, quia conditio peior non impedit nisi ignorata, & nolita. Si autem libera ignorat ipsum esse seruum, credens ipsum esse liberum, tunc matrimonium est nullum, quia cum matrimonium sit donatio æquivalentis pro æquivalenti quantum ad potestatem corporum, si in uno contrahente non inuenitur in quo credebatur fuisse, nullum erit matrimonium.

Ad primum argumentum in oppositum, dico quod seruus non est possessio domini sui, quod omnes actus eius, quin imò quoad aliquos actus fuerit liber, & sui iuris, quando scilicet non occupatur in seruitutis domini sui, & quoad illos potest se donare alteri. Si autem sit simpliciter possessio domini, vt bos, vel equus, tunc ad nihil potest se donare alteri, non plus quam bos, vel equus. Ad actus etiam, qui sunt ad conseruationem individui simpliciter necessarij tenetur, nec ad oppositos potest dominus eius ipsum obligare, quia ipsis deficientibus deficit in eo esse simpliciter, & esse seruitutis.

Ad secundum, dico quod non est simile, quia licet fauor maior sit Religionis ingressus, quam matrimonij contractus; tamen professio serui in Religione magis prejudicat domino suo, quam obligatio in matrimonium, quia qui profertur Religionem, subducit se potestati Prælati sui, quantum ad opera, in quibus essent subiecti dominis suis alijs, & ita tollit seruitutem domini, non sic in matrimonio. Ecclesia autem nullum voluit priuilegiare in præjudicium alterius, & idè assumptionem est falsum; & dato quod non esset falsum, adhuc probatio non valet. Patebit infra de voto solemnis.

II.
Resolutio 2.

Seruus domino licentianente contrahens quoad coniugalia est liber.

Seruus ignota tollit matrimonij nota verò non.

12.
Ad primum argum.

Seruus inuitu domino contrahens validus, licet non simpliciter, sed tantum secundum quid.

Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

S C H O L I V M II.

Ad questionem secundam, ait pueros non posse contrahere matrimonium, quia sunt impotentes. atas viri 14. mulieris 12. annorum: sed malitia supplet astem. cap. puberes de desponsi. impub. Vide Sanch. citatum in titulo huius questionis.

I.
Resolutio se-
cunda que-
stionis.
Ætas matri-
monii.

AD secundam questionem, cum queritur, an *atas puerilis impedit matrimonium?* Dico quod sic, quia simpliciter impedit matrimonium in masculo usque ad decimum quartum annum, & in feminina usque ad duodecimum regulariter, quia illud tempus est eis regulariter praefixum; nam ante illud tempus sunt regulariter impotentes ad exercendum actum generandi. Si tamen quandoque in aliquibus malitia supplet ætatem, possunt illi citius contrahere, quia tales possunt usum potestatis prius in contractu collatae in talem actum, vel talem finem completere persoluere.

Replica.

Et si dicas quod pueri possunt ante illud tempus contrahere, quia possunt inuicem se donare quantum ad corpora pro futuro, ad tunc inuicem reddendum debitum, si petatur. Respondeo quod dare corpus suum pro futuro non est dare, sed promittere, quia tunc solum aliquis dat, quando potest reddere alteri, quod suum est, quod non possunt pueri; licet igitur possint inuicem promittente & contrahente spontalia regulariter ante illud tempus, non tamen contrahere matrimonium verum, ut dictum est: nec reduco hoc impedimentum ætatis ad errorem, sed ad impotentiam, sicut pater.

Ad argum.
principale.

Ad argumentum potest dici, quod potestas, quæ habetur, potest dari ante usum illius potestatis, ex quo non habetur, & si possit promitti, non tamen potest dari, quia si datur, redderet se ipsum, & daret aliquis quod non habet.

DISTINCTIO XXXVII.

De impedimento Ordinis.

QUESTIO VNICA.

Vtrum Ordo sacer impedit matrimonium contrahendum?

D. Thom. 2.2 q.88. art. 5. & hic q. 1. art. 5. D. Bonau. art. 1. q. 1. Richard. art. 1. q. 1. Durand. q. 2. Henric. quodl. 5. q. 18. Sanch. lib. 7 de matr. d. 27. & trib. sequent. Bell. lib. de mem- bru Ecclesia.

I.
Argument. 1.
negativum.

IDETVR quod non, quia Apostolus 2. Timoth. 3. dicit quod oportet Episcopum esse uniuersi virorum; igitur cum non maioris perfectionis sit modus Ordo, quam fuerit in primitiua Ecclesia, quando Christus hoc per Apostolum concessit, videtur quod modus Ordo non impedit matrimonium.

Secundum.

Item, tanta est oppositio inter matrimonium, & Ordinem, quanta est conuersio, quia quorumcunque oppositorum vnuus non potest stare cum alio, nec est conuersio cum illo. Sed matrimonium contractum non impedit susceptionem sacerdotum Ordinum. Quia aliquis, antequam sit matrimonium consummatum, potest intrare Religionem,

& ibi promoueri ad Ordines sacros, sicut patet de Ioanne Euangelista, consummans etiam matrimonium cum virgine, potest postea ad Ordines sacros promoueri: igitur videtur quod est conuersio Ordo non impedit matrimonium.

Contra, distinct. 27. & recitat in litera 1. Ratio ad Magistro, huius distinctionis cap. 1. Placuit, dicit oppos. Dominus Papa, Episcopos sacerdotes Diaconos, & Subdiaconos secundum priorum instituta etiam ab uxoriis abstinent, & non contrahere, vt ibidem dicit glossa.

DISTINCTIO XXXVIII.

De impedimento castitatis.

QUESTIO VNICA.

Vtrum votum continentia impedit matrimonium?

D. Thomas 2.2. q. 88. art. 7. & 11. & hic q. 1. & 2. D. Bonau. art. 1. q. 1. Richard. art. 7. q. 2. Gabr. q. vn. Palud. q. 4. Bellar. lib. de Monachis & cap. 22. Sanch. lib. 7. diff. 25. & 26. Azor. lib. 12. c. 6. q. 1.

IDETVR quod non: quia, Extrâ de voto, & voti redemptio- ne, qui Clerici, vel videntes: dici- tur, quod simplex votum apud Deum non minus obligat, quam solemnis, sed matrimonium con- tractum post votum continentia simplex, non est ditimendum; igitur nec post solemnem.

Item, ibidem cap. Qui clericis, Meminimus, dici- tur quod si aliquis ad Religionem se transitum vo- uerit, & postea matrimonium contraxerit, non est co- gendus transire ad Religionem, & matrimonij votum rescindere.

Et si dicas quod non est simile, quia votum soleme probari potest, non sic priuatum. Contra ex hoc sequitur oppositum, quia tunc si probe- tur esse votum, licet non soleme, impedit ma- trimonium, quod est contra istas Decretales.

Contra, eodem titulo Extrâ qui clericis, cap. Insi- nuanie, dicitur de quadam nobili muliere, quæ votum castitatis emisit, & in Religione habitu il- lius assumpto biennio remanserat, & postmodum matrimonium contraxerat, quod ad Religionis habitu resumendum, & seruandum quod vole- rat, erat Ecclesiastica censura coercenda.

DISTINCTIO XXXIX.

De impedimento ex dispari cultu.

QUESTIO VNICA.

Vtrum disparitas cultus impedit matrimonium?

D. Thom. in addit. q. 59. art. 1. hic q. 1. art. 1. D. Bonau. art. 1. q. 1. Rich. art. 1. q. 1. Gab. q. vn.

IDETVR quod non; quia Genesis 41. legitur de Ioseph, qui contraxerat cum Ægyptiaca infidei filia Putiphatis sa- cerdoris Madian. Et Moyses cum Æthiopissa, de quo habetur in Numeris, & Exod. 2. quæ fuit filia

filia Ietro infidelis, & alterius gentis à gente Iudæorum, nec tamen prædicti Patres fideles pro illis matrimonii in Scriptura reprehensi sunt; igitur, &c.

Secundum.

Item, si dispar catus simpliciter impedit matrimonium; igitur non posset stare matrimonium inter fidem, & infidem apostatatem à fide post Baptismum; consequens est falsum, & contra Apostolum 1. Corinth. 7, qui dicit quod si vir habeat vxorem infidem, & confessit cum ea, omnino non dimittat eam; si non fuerit mota eius in contumeliam Salvatoris, vel Creatoris. Consequencia probatur, quia peior est apostata à fide post Baptismum, quam iste, qui nunquam fuit fidelis.

1. Ratio ad
oppos.

Contrà, 2. Corinth. 6. Nolite ingum ducere cum infidelibus, neque aue eis dixeritis, sed coniuges simul communicant, & inuicem se salutant in amore; igitur.

Secunda.

Item, Esdræ primo cap. 9. & 10. dixit Esdras filiis Israël: Dimittite uxores vestras alienigenas, quas in matrimonium duxistis, vbi expresse præcepit fieri diuortium cum eis.

Tertia.

Item, Deuteronom. 7. Præcepit Dominus filiis Israël nè cum Amorrhæis, Iebusæis, Cananæis, Phœnæis, &c. propter malitiam, & infidelitatem eorum celebrarent coniugia.

DISTINCTIO XL.

De impedimento cognationis.

QVÆSTIO VNICA.

Utrum cognatio carnalis impedit matrimonium?

D.Thom.in addit.g.45.art.2.bie q.1.art.2. D.Bonau.art. 1.q.2.Richard.art.1.q.1.Durand.q.2.Sot.q.vni. Palud. q.unic.Sanch.l.7 d.50. & trib. sequent.

I D E T V R quod non; quia tempore legis naturæ fuit verum matrimonium, & tamen tunc frater contraxit cum sorore. Pater de filiis Adam, aliter contraxisserunt cum matre, quod nunquam fuit licitum, quia tunc non fuit alia mulier, nisi vel soror, vel mater eorum.

Secundum.

Item, inter coniuges requiritur amicitia, quæ firmat domum & familiam; sed inter cognatos est maior amicitia, quam inter extraneos; igitur consanguinitas magis promovet ad contrahendum, quam impedit.

Ratio ad
oppos.

Oppositorum 35.q.3. De propinquis. Quidam lex, &c. & recitat à Magistro in litera. & extra de consanguinitate cap. Non debet. Item Lexit. 18. excluduntur multæ personæ propter consanguinitatem.

DISTINCTIO XLI.

De impedimento affinitatis.

QVÆSTIO VNICA.

Utrum affinitas impedit matrimonium?

D.Thom.in addit.g.55.art.1. & bie q.1.art.6.D.Bonau.art. 1.q.3.Richard.art.2.q.1.Durand.q.1.Palud.q.1.Sot.q.vn. Sanch.l.7.de matr.d.64. & trib. sequent.

Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

V ò D non: quia quod sequitur matrimonium, vt effectus eius, non videtur impedire ipsum, quia effectus non impedit causam efficiemt; sed affinitas sequitur matrimonium, vt efficiens eius, quia contrahitur ex parte alterius coniugis, & ad parētes illius; igitur.

5.
Arg. primum.
negatum.

Secundum.

Item, si affinitas impedit matrimonium, universaliter dissolueret matrimonium iam contractum; consequens est falsum; nam incestuus faciens incestum, & cognoscens vxoris suæ sororem, non est separandus ab uxore, quam iam habet matrimonialiter sibi coniunctam.

Contrà. distinct. 35.q.3.de propinquis. aequaliter vit coniungitur in matrimonio eis, quæ sibi consanguineæ sunt, & vxoris suæ consanguineis post mortem vxoris suæ: ergo sicut consanguinitas, ita affinitas videtur matrimonium impedit; sed constat quod consanguinitas impedit: igitur & affinitas.

Ratio ad
oppos.

DISTINCTIO XLII.

De impedimento cognationis spiritualis.

QVÆSTIO VNICA.

Utrum cognatio spiritualis impedit contrahere Matrimonium?

D.Thom.in addit.g.56.art.1. & bie q.1.art.1.D Bonau.art. 1.q.2.Richard.art.2.q.1.Durand.q.2.Sot.q.vn. Palud. q.unic.Sanch.l.7 d.54. & indo usque ad d.62.

I D E T V R quod non: Quia il- lud non impedit matrimonium, quod simul potest stare cum eo; cognatio spiritualis est huiusmodi, sicut patet, extra de cognatione spirituali cap. Si vir: vbi dicitur quod si vir, vel mulier, filium suum de sacro fonte sys- tem, sive scienter, sive ignoranter, non sunt separandi ab inuicem, & tamen constat quod inter eos cognatio spiritualis contracta est; igitur.

6.
Argum. 1.
negatum.

Contrà, ibidem cap. Veniens dicitur quod si con- stiterit mulierem filium prædicti viri de sacro fonte leuasse, antequam eam despontasset in uxorem, inter eos omnino appellatione postposita, diuortium celebretur; non igitur tantum impedit cognatio spiritualis matrimonium contrahendum, sed etiam dirimit contractum.

Ratio ad
oppos.

S C H O L I V M I.

Declarat optima methodo septem impedimenta ma- trimoniū ex parte contractus, que sunt impotentia, ligamen, metus, error triplex, conditio repugnans substantia contractus. Item, impedimenta orta ex statuto Ecclesiæ: ut nimia propinquitas personarum; nimia propinquitas ad Dei cultum, vel enormitas.

7.
Impedimenta
matrimoniū,
qua & quo
sunt.

A D istas questiones breuiter respondeo, & primò dico quod in genere quedam sunt impedimenta consequentia ipsum ex natura talis contractus matrimonialis, aliqua ex parte perso- natura contrahentium ex statuto Ecclesiæ tantum, & non ex natura talis contractus. Prima impe- dimenta sunt circa conditiones contractus ma- trimonialis in se. Secunda circa conditiones

2 3 perso

*Impedi-
menta ex
parte contra-
hensionis.*

personarum, vel contrahentium, & omnia impedimenta, sive ista, sive illa, impedit contrahendum, & dirimunt contractum ex statuto Ecclesiarum. Impedimenta, quae accidunt circa personas contrahentes sunt duo. Impotentialis naturalis, & alligatio facta matrimoniali vinculo certae personae. De primo iam dictum est, quod impedit contrahendum, & contractum, quia nullus potest date corpus suum ad aliquem actum exercendum, ad quem est simpliciter impotens; talis est impotens contrahens de facto, quia obligat se ad illud faciendum, quod non potest soluere. Ergo, &c.

De secundo, dico quod aliquis alteri matrimonialiter alligatus non potest cum alia aliquo modo contrahere: cuius ratio est, quia iste contractus est essentialiter datio, vel donatio liberalis potestatis corporum inter coniuges contrahentes, quia quilibet contrahens transfert dominium, & potestatem corporis sui in aliud, cum quo contrahit; sed transferens dominium corporis sui in unum, dum ipse vivit, non potest transferre in aliud, quia iam prius totaliter se transfluit in ipsum, & nemo bis dat idem, nec dat quod non habet; igitur cum alligatus vni matrimonialiter totaliter se transtulit in dominium eius, quantum ad potestatem corporis, non potest vivente ipso alteri tali vinculo copulari. De hoc impedimento habetur in illis verbis de bigamia, & distinct. 38. in Decretis, & hoc est vniuersaliter verum, quod dicitur in illis verbis de bigamia, quia in noua lege bigamia totaliter est deleta.

*Impedimenta ex parte con-
tractus.*

*Triplex error
dirimit.
Primus error
in persona.*

*Secundus er-
ror condi-
tio-
nis que diri-
mit.*

Impedimentum aarem in matrimonio ex natura contractus, est multiplex. Quoddam est impedimentum timoris, & coactionis, & de isto dictum est *supra*, quia simpliciter impedit, quia iste contractus matrimonialis est donatio libera & ex mutuo consensu contrahentium contingens, vel praecedens; igitur. Aliud est impedimentum erroris, & hoc est triplex, quia vel est error in persona, quia credit personam esse sexus muliebris, & est alterius sexus; & iste error impedit, quia frustrantur coniuges quantum ad utrumque per se sine matrimonio, tam ut est in officium, quam ut est in remedium, & est contra primam eius institutionem, & causam efficientem & formalem in se & materiale, & finale, & ita contra omnes causas eius.

Secundus error in conditione personæ, vt putans accipere liberam accipit seruam, & è conuerso; & hic error conditionis personæ ignorare impedit matrimonium, & non solùm contractum matrimonij, sed & contractum cuiuslibet alterius commutationis iustæ, & hoc rationabiliter, quia congruit ut decepis iura subueniant. Extra de rerum permutatione, cap. Uniuersorum. Et huius ratio est, quia contractus matrimonialis, sicut & aliae commutationes iustæ, sunt aliquæ rerum æquivalentium permutations, ut detur æquivalens pro æquivalente: sed seruus & liberus non possunt sic corporum suorum potestatem æquivalenter permutare, quia liberus dat simpliciter, & liberè corpus suum alteri contrahenti; qui est seruus, quem putat esse liberum, ut reddat sibi æquivalens. Seruus autem non potest simpliciter, & liberè corpus suum vxori donare, cum sit domini sui, nec per consequens reddere ei æquivalens; vel igitur consentit postquam scit ipsum seruum, in eum talem quallem, vel non? Si sic, & sufficiat sibi pro æquivalente habere de corpore

cius, quod alius potest date, stat matrimonium. Si non, sed vult simpliciter æquivalens, dirimit contractum.

Terrius est error mutui consensus interioris. Nam si mulier consentiat interioris, & exterioris, & vit tantum exterioris consentiat verbis cum disensus interiori mentis, nullus est contractus, quia iste contractus est contractus duarum voluntatum contrahentium simpliciter, & se simili modo permutantium, prout congruit cognitioni sui finis; *Do igitur si des, & non do nisi des.* Igitur si unus illorum non sic se donet sicut alius, scilicet interioris, nihil dar, & per consequens non contrahit. De his erroribus dictum est *supra* distinct. 29. & 30.

*Tertiis error
consensu in-
terioris mu-
tui dirimit.*

Sunt igitur tria impedimenta consequentia hunc contractum ex parte materia, & formæ, & huius contractus in se aliud est impedimentum repugnans isti contractui ex parte finis, & contra principalem finem eius, ut bonum prolixi, ut si aliquis contrahens cum aliquo dicat: accipio te in meum, ut impediatis bonum prolixi, procurando venena sterilitatis, si euenerit, & sic accipio te ad fidem feruandam redditioñis debiti, quæ ordinatur ad prolixi procreationem, & ad prolem non procreandam, sed si procreetur, impediendam; quod nihil est, quia contradicit matrimonio, & per se fini, & bono eius.

Aliud est impedimentum repugnans formalis & essentiali rationi huius contractus, & contra bonum sacramenti; ut si aliquis contrahat cum aliqua quousque occurrat ei pulchrior, quæ sibi magis placeat, & hæc conditio & contractus nullus est, quia includit incompossibilia, & contradictionia; nam matrimonium est essentialiter vinculum indissolubile, & perpetuum: talis contractus matrimonialis: do me modi tibi, quousque occurrat pulchrior, & quæ magis placeat, est de vinculo non perpetuo, & hoc est dicere, do me tibi perpetuū, ut non sim tuus perpetuū.

Præter ista impedimenta, scilicet ex parte contractus matrimonij in se sunt alia impedimenta ex statuto Ecclesiarum, & sunt in genere tria. Primum est ex parte personarum contrahentium nimia propinquitas. Secundum est spiritualis obligationis ad cultum diuinum. Tertium, est peccatum, vel crimen enorme. Propter hæc enim tria Ecclesia illegitimavit alias personas ad contrahendum matrimonium.

De obligatione ad cultum diuinum est duplex impedimentum ad matrimonium, quia aliquis plexus obligavit se tali cultui, vel propter ordinis suscepitionem, vel propter voti continentiae emissionem.

*Conditio con-
tra substan-
tiam mar-
rimonij impe-
dit.*

*Tria impedi-
menta ma-
trimonij non
ex parte con-
tractus, sed
ex statuto
Ecclesiarum.*

*Impedi-
mentum
cultus
diuinis du-
xi.*

S C H O L I V M II.

Explicitat votum solemne confidere, non in eo quod fiat publice, sed quod habeat annexam Ecclesia institutionem, ratione cuius debet venire in publicum; & vo- uens alterius potestati subiecti, docet solemne dividere, & hoc ex Ecclesia statuto. Primum patet ex cap. In- suinante citato. Ad oppositum habetur ex Trid. Sess. 24. cap. 9. Vide Patres citatos in Oxon. dist. 38. in Schol. secundum tenent Canonista cap. Rursus, qui cler. vel vot. Ricb. d. 38. art. 7. q. 9. Gabr. q. vnic. art. 3. Bellarm. lib. 2. de Monac. c. 34. Sanch. lib. 7. dist. 27. est contra D. Thom. dist. 38. q. 2. art. 2. & eius sequaces.

ET secundum hoc respondeo ad duas questio-
nes distinctionum 37. & 38. de Ordine, & vo-
to.

II.

*Ad quæst. d.
37. & 38.*

*Tam votum
simplex, quām
solemne potest
esse publicum
& priuatum
& contraria.*

*Quadruplici-
ter solemnizatur
votum.*

*Votum sole-
ne duplex,
professionis
scilicet &
susceptionis
ordinis sacri.*

*12.
Explicatur
quid sit vo-
tum solenne.*

*13.
Votum sole-
ne cur diri-
ctris matri-
monium.*

to. Votum autem continentia, cui in aliquibus annexatur Ordo, est duplex, quoddam enim est votum simplex, quoddam solenne, nec ista divisione voti est eadem illi divisioni voti: Votum aliud est publicum, aliud priuatum: quia & votum simplex, & solenne potest esse publicum, & priuatum, & ita unum unius divisionis complectitur utrumque alterius divisionis. De voto autem solenni, & eius differentia ad votum simplex, postea dicetur, & habetur extra de voto, &c. qui Clerici cap. 1. Rursus in glossa. votum autem continentia quatuor modis solemnizatur. Sed duo modi sunt, ad quos modi alij duo habent reduci. Vno modo solemnizatur per Ordinis susceptionem. Secundo modo per alicuius Religionis approbatam assumptionem, vel professionem. Tertio modo per habitum professi in aliqua Religione, vbi distinguitur habitus Nouit ab habitu Professi, & iste tertius modus habet reduci ad secundum, quia hæc professio Religionis tantum est presumpta, sicut habetur extra de presumptionibus. Quarto modo, si aliquis steterit in aliqua Religione approbata per annum, vel annum complete sine contradictione, vel remuneratione; tunc presumitur quod tacitam professionem fecerit, & sic solemnizatur votum eius presumptiuè, ac si realiter profiteretur. sicut habetur extra de voto, & voti redēptione, cap. Votum, & extra de Regularibus cap. ex parte in textu, & in glossa. &c. & iste etiam modus continetur sub secundo.

Omnis igitur isti modi voti solemnis reducentur ad duos primos modos, vbi votum, vel solemnizatur per susceptionem sacri Ordinis, vel per professionem expressam, vel presumptam Religionis, & de istis omnibus habetur Extra de voto, vbi prius. & sic patet quomodo, & quot modis fiat solemnatio voti continentia.

Additur autem hic quod votum continentia solemne habet aliquid necessariū annexum, vnde debet venire in publicum, licet fieri in occulto. Patet de proficiente aliquam Religionem, in qua profites obligat se ad coniugium aliis illius Religionis, in quam transtulit ius suum, quantum ad omnia, quæ non sunt contra Deum, & regulam suam, quantumcunque in secreto profiteatur, nam quantumcunque profiteretur in occulto inter ipsum, & suum Prælatum, tamen morans in illa Religione ultra annum, ex quo sic se dedit Prælato, teneret seruare votum suum in publico; si Prælatus aliquid in publico praescribet, alioquin non posset per illum compelli ad aliquid faciendum, quod est falsum. Hoc idem patet in Ordinibus sacris susceptis, quibus annexa est administratio circa Eucharistiam, & votum continentia, per quæ sacer Ordo det venire in publicum, etiā in conclavi conferetur, & ad hoc annexum potest conquiti ab Episcopo, cui se subiicit in suscepione Ordinum, & transtulit se in dominium illius. Ex his igitur, applicando ad propositum, dico quod ex quo votum solenne necessariū venit in publicum, quantumcunque fieret in priuato, quia vovens transfert se in dominium alterius, quod votum solemne necessariū impedit matrimonium.

Sed quæ est ratio quare impedit matrimonium? Dico quod non illa quam assignant, quia si talis contraheret, peccaret mortaliter; quia siue publicè, siue priuato emisisset votum nedum solemne, sed etiam simplex, peccaret mortaliter fa-

ciendo aliquid contra votum tale, vel tale, licet grauius peccaret in frangendo solemne, quām simplex, & adhuc grauius in frangendo publicum, quām priuatum, propter malum exemplum, & scandalum aliorum, quia ille simpliciter, & uno modo, iste autem dupliciter. Vnde semper quocunque voto continentia iam emissò peccat mortaliter, qui postea contrahit, nisi forte contrahere intentione explicita statim post contratum intrare Religionem.

Sed videtur quod iste etiam peccaret mortaliter, si post votum continentia iam emissum, cum aliqua aliquo modo contraheret: quia ille peccat mortaliter, qui se à proposito exponit peccato mortali; sed sic se exponit, qui statim post votum continentia iam emissum cum aliqua contrahit, quia ex contractu se obligat ad reddendum debitum, si petatur, quod non potest stare cum continentia, quia prius vovit.

Dico quod non peccaret mortaliter, si post votum continentia iam emissum contraheret matrimonium, dummodo contraheret cum actuali intentione, & explicita intrandi Religionem statim post contractum ante consummatum, nec in hoc se exponit periculo, quia non obligatur ad reddendum debitum, nisi petatur. & si ante volet ad Religionem, quām petatur, sine periculo est, quantumcunque moretur cum illa coniuge, quia, vt dictum est prius, redditio debiti non obligat contrahentem, nisi sub conditione, scilicet, si petatur, nec etiam si petatur ante determinatum tempus ab instituente hoc Sacramentum, quia non statim obligantur coniuges ad reddendum debitum, sed post tempus præfixum à legis conditore, & idēc ante illum tempus posset contrahens sine periculo, quantumcunque debitum petteretur, intrare Religionem. Non igitur ratio peccati mortalis est impedimentum de contrahendo matrimonium post votum continentia iam emissum, vt modò patet, nec quia votum fuit publicum cotan facie Ecclesie, nec quia transgressio voti, siue publici, siue priuati, est peccatum mortale; neutrum igitur est tota causa, vt dicit Magister in litera.

Quæ est igitur ratio illegitimationis in vovente ad contrahendam matrimonium post votum, siue si publicum, siue priuatum, simplex vel solemne? Dico quod tota ratio, & causa est ordinatio Ecclesie, quæ simpliciter illegitimat omnes personas post votum continentia iam emissum ad contrahendum matrimonium consummatum; fundamentum autem huius ordinationis sumptus Ecclesia à Christo, qui statum virginalis continentia, & Religionis præstulit statui matrimoniali, & reputauit hunc statum favorabiliorem matrimonio; sicut patet de Ioanne * quem Christus vocauit à nuptiis matrimonialibus, quod non fecisset, nisi statu, ad quem cum vocauit, fuisse simpliciter melior, & perfectior, quia Deus non minuit aliquorum perfectionem, sed auger. Exemplo etiam istius Macarius & Alexius, & multi alij Sancti, post contractum matrimoniale reliquerunt vxores incognitas, & adhæserunt Christo.

Ecclesia igitur, imò Christus, reddidit hunc statum excellentiorem. & illam infirmiorem, & idēc illos de statu superiori, scilicet Religiosos, & sacris Ordinibus ordinatos, quos pro eisdem habet, distinguendo ab illis, qui sunt in Ecclesia gradus inferioris omnino simpliciter illegiti-

*Tam solemne
quām sim-
plex inducit
obligationem
sub mortali.
Instans.*

*Solutio.
Post emissum
votum conti-
nentia quo-
modo posse
qui contrahere.*

14.

*Votum sole-
ne dirimis
matrimonium
solum ex sta-
tuo Ecclesie.
* Vide Mal-
donat. in c. 1.
Ioan.*

*Christus pre-
tulit statum
continentia
statui conju-
gali.*

mauit ad essendum de illo statu inferiori, & in hoc multum eos honorauit. Patet in aliis.

Ratio autem ad hoc est congruitas, quia faciens votum solemnem de continendo, vel aliquid, cui annexum est votum continentiae, ut suscipiens sacros Ordines potestatem corporis transstulit simpliciter in suum Praetatum, vel Episcopum, a quo suscepit Ordines, & per consequens quilibet illorum dat alteri potestatem super se ipsum, at cogendum ipsum ad continentiae solemnizationem per votum promissum, sive per Religionis ingressum, professionem, vel per scitorum Ordinum susceptionem firmam, & stabilem obseruationem. Sed dans alicui rem aliquam ad unum vsum, non potest teneri eandem dare ad vsum contrarium alicui alteri. Patet de se.

Congruit vobis contine-
ntiae sole-
mne dirimere.

Tum, quia res semel data non est amplius sui iuris. Tum, quia si esset, non tamen ad vsum contrarium priori, ex quo suo perpetuo se donant, quantum ad corpora sua ad actum, & vsum contrarium continentiae, quia ad reddendum debitum carnalis copula, si petatur. Igitur talis contractus post solemnem continentiae votum iam emisum, et nullus, & si posset probari quod professus fecit se alterius, ut Praetati, tunc non tantum impeditur contrahere matrimonium ex precepto Ecclesiarum, sed ex natura talis contractus, & tunc non diceretur non posse contrahere matrimonium, quia post votum tale contrahere esset peccatum mortale, aut quia votum solenne constat Ecclesiarum; sed quia ex natura contractus Ecclesia iustè adjudicauit istum, qui sic, vel sic votum suum solemnizauit, & per consequens totaliter iterum vsum contrario se donavit, & se subiecit, ex tunc esse illegitimum ad contrahendum, & ad iterum vsum contrario se donandum.

Ad argum. q.
Ad argum. q.
d. 38. posita
num. 2.

15. Ad argumentum distinctio. 38. Dico, cum priuato dicitur quod non minus obligat votum simplex, quam solemnem, concedo apud Deum, quia ita est peccatum mortale transgressio voti simplicis, sicut solemnis, licet peccatum unum si grauius altero, & ita ex quo vtrumque auertit a fine ultimo.

Per votum
solemne fit
traditio potes-
tatis simpli-
citer: per sim-
plex vero
promissio san-
tum potest-
ti.

Sed cum dicis vtrum: igitur si unum dirimit matrimonium post contractum, & aliud, nego consequentiam, quia aliud est promittere dare aliquid pro futuro; aliud est dare illud absolute de presenti; votum autem continentiae voto simplici, promisit se Deo ad continentiam seruandam, promittens autem alicui aliquam rem, non transfert rem promissam in dominium illius, cui illam promittit, & ideo post promissionem ante traditionem rei promissa promittens manet dominus illius rei, & ideo si eam postea alicui simpliciter & absolute donet, perdet ius suum, & tenet donario, licet aliquam recompensationem teneatur illi facere, cui illam rem prius promiserat; quia dando illam transfert dominium illius in alium; votum autem solemniter per alicuius Religionis professionem, vel alicuius Ordinis sacri susceptionem, omnino & absolute donat se Deo, & obligat se alicui, cui annexum est votum continentiae, & simpliciter transfert se in dominium alterius; & ideo non potest se subiungere alteri dando se alias post tale votum semel emisum. Votum autem voto simplici ad seruandam continentiam, si postea donet se mulieri, & e converso, quantum ad potestatem corporum matrimonialiter, tenet matrimonium, & illa donatio posterior, quia non dedit se prius ad alium vsum,

sed firmiter hoc promisit. Et ideo frangens promissum peccat mortaliter, & tenetur ad emendam pro fractione promissionis; & est emenda talis, quod quia donauit se postea cum culpa sua, ideo debet reddere debitum cum dolore, & tenetur nunquam exigere, & sic patet quod votum solemnne dirimit contractum, & impedit contrahendum. Similiter & priuatim impedit contrahendum, sed non dirimit contractum.

Sed dices quod est simile de voto simplici, & priuatim, & de voto solemnem, & ideo qua ratione vnum dirimit contractum, & aliud, & qua ratione vnum non dirimit, nec aliud; consequentia est manifesta. Antecedens probo sic, votum in priuato ita transfert dominium sui in alium, ut in Deum; sicut votum solemniter transfert se in hominem, & in Deum; igitur non potest se alteri dare, sicut nec votum solemniter.

Dico, quod non est simile, quia votum solemniter transfert se, & dominium suum in hominem & in Deum. Votum autem priuatim transfert dominium sui tantum Deo, vel in Deum. Voluit autem Deus illum, qui emisit tantum votum priuatum, & in ordine ad ipsum solum, esse obligatum sua obligatione ad ipsum obseruandum, quoniam transgrediendo, peccaret mortaliter tantum uno modo. Voluit autem Deus illum, qui votum solemniter, tantum in ordine ad Deum, quam in ordine ad hominem, & transtulit se in potestatem, & dominium virtusque, esse obligarum duplice obligatione, scilicet ad Deum & ad hominem, quas prætermittendo peccaret mortaliter respectu alterius. Vnde licet neuter alij posset se donare post votum emisum sine peccato mortali, voluit tamen Deus nullum esse contractum post votum solemnem ex obligatione facta sibi, & homini, non autem post votum simplex, & priuatum ex obligatione tantum facta sibi.

S C H O L I V M III.

Solutus questionem dist. 37. Ordinem sacram ideo di-
rimere, quia Ecclesia statuit. habetur ex Schol. praeed.
ita D. Thom. 2. q. 88. art. 11. Bellarm. lib. 1. de memb.
Eccles. c. 18. Sancb. l. 7. de marr. d. 27.

Ex hoc respondeo ad questionem de sacris
Ordinibus questionem distinctio. 37. Virum scilicet sacer Ordo impedit contrahere matrimonium? &
dico quod sic, quia votum solemnne continentiae, ut dictum est, impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum; susceptioni talium ordinum est tale votum annexum necessarium ex statuto Ecclesiarum, etiam si ordinatus ad continentiam obligare se non intendat, dummodi sit in eo vobis liber arbitrio; igitur sacer Ordo impedit contrahendum, & dirimit contractum.

Sed contra hoc obicitur sic: nullus votum no-
lens, quia votum non est respectu noliti, vel mali,
sed respectu boni, quod vult explicare, vel impli-
cire: sed aliquis potest suscipere Ordines sacros
nolendo simpliciter votum continentiae ei annexum,
aliquo modo; igitur si propter nihil aliud
impedit sacer Ordo contrahere matrimonium,
ni si propter votum annexum, si ordo sacerdotalis
potest suscipi cum nolitione voti continentiae
annexi, Ordo sacer secundum se non videtur im-
pedire matrimonium contrahendum, nec dirime-
re iam contractum.

Et si responderas quod licet aliquis suscipiens
Ordi

16.
Instantia.

Solutio.
Discrimen
inter votum
solemne &
simplex.

Solemne in-
ducit dupli-
com obliga-
tionem; sim-
plex vnam.

Cur solemnne
dirimit, non
verbum simplex.

17.
Decisio q. d.
37.n.1. posita.

Opinio Bon.

Prohibitio
& illegiti-
matio in quo
differunt.

Ordines sacros non voleat continentiam, sed simpliciter eam nolit, quia tamen recipit voluntariè id, qui necessariò est annexum tale votum continentia; sicut Episcopatu Sacerdotium ex consequenti vult talem continentiam.

Istud non valet, quia votum continentia non est necessariò annexum Ordinibus sacris, pater in Græcis, & illis, qui sunt de Ecclesia Orientali, qui verè Ordines suscipiunt, & tamen non continent, sed sunt mulieribus matrimonialiter copulati.

Et si dicas quod ex parte Ordinis non potest inueniri ratio quare impedit ad contrahendum, sed tantum hæc sit ex præcepto Ecclesiæ Latinæ, in qua antiqui Patres illius Ecclesiæ voluntariè se voto continentia, propter reverentiam illius actus, in quo administrant ordinati in susceptione sacerorum Ordinum, obligabant, & per consequens Latinus ille suscipiens modò voluntariè Ordines sacros voluntariè se obligat voto continentia, quod illi necessariò adnæctitur.

Sed contrà. Istud matrimonium contra præceptum Ecclesiæ cōtractum, verè est matrimonium, & habetur extra de coniugio contra præceptum Ecclesiæ cōtracto, cap. ex literis, & ratum est de facto, nec potest postea dirimi, vt habetur ibidem: igitur si iste contrahens matrimonium de facto post susceptionem factorum Ordinum tantum facit contra præceptum Ecclesiæ Latinæ, & Occidentalis plagiæ, non obstante tali præcepto, verè contrahit matrimonium, quia ratum est, nec potest dirimi.

Item, nullus potest voleat pro alio, qui sequitur eum, quia votum procedit à libero arbitrio, vel à motu liberi arbitrij alicuius, quod non potest cogi ab aliquo præcedente; igitur nec primi Patres in Ecclesia potuerunt voleat pro posteritoribus sequentibus eos in Ecclesia, & ita non potuerunt eos obligare ad votum continentia obseruandum, in susceptione Ordinum factorum.

Dico igitur quod Ordo impedit matrimonium sufficiens illum, & dirimit cōtractum, non quia ordinatus vovet, nec quia votum est Ordini annexum, sed propter præceptum, & statutum Ecclesiæ, quo sufficiens Ordines sacros inhibetur matrimonium contrahendum. Quod si illo transgesso contraheretur matrimonium, non esset verum, & peccaret mortaliter sic faciendo contra præceptum Ecclesiæ.

Vnde igitur est, quod contractus talis esset nullus, & si fieret, dirimendus esset. Dico quod ex hoc solum, quod Ecclesia istum in susceptione Ordinum simpliciter illegitimat, & facit ineptum ad statum inferiorem. Ex illo enim tempore quo Ecclesia per Episcopum imponit sibi continentiam, quando conferendo sibi Ordines, petet, si mundi, si casti, &c. & dat sibi Ordines in publico, si ipse talibus sibi impostis non reclamat; facta est persona talis illegitima ad contrahendum in matrimonium, sicut sufficiens Baptismum, etiam coactus, si non reclamat iudicatur baptizatus, & redditur tunc illegitimus ad omnem sectam inferiorem. Et in hoc, vt dictum est, multum honoratur. De ista illegitimatione haberet distinct. 37. cap. Presbyteris, & dist. 37. cap. Placitis, quando enim Iura aliquid prohibent fieri, si non additur aliquid aliud ultra prohibiciones, tantum sunt prohibitions, & non statuta illegitimationis. Et id est si contra tales simplices prohibitions aliquid fiat, factum est, & tenet id factum. Sed si ad-

datur talibus prohibitionibus, quod si aliquid contra illas fiat, illud sit irritum, & inane, tunc illegitimat personæ facientes sic prohibitum; sic hic statuit Ecclesia quod tales ordinati Ordinibus sacris separantur, & applicantur tantum ministerio Ecclesiæ. Extra de voto, &c. cap. Qui Clerici, vel vœentes. cap. Insinuant. Et ideo contractus post talēm prohibitionem est nullus, etiam si fiat, quia prius personæ sunt illegitimatæ per Ecclesiam. Si autem ex parte contractus posset inueniri aliqua ratio, quare ordinati sacris Ordinibus non possent contrahere, placet mihi; difficile tamen credo esse inueniendum.

Ad argumenta istius questionis. Ad primum, dico quod primitiva Ecclesia pauciores habuit ministros quam moderna, quia propter paucitatem fidelium, & indeuotionem populi, oportuit tunc accipere tales ministros fidèles, quales potuit habere, non potuit tunc habere ministros volentes castè viueat; igitur alios coniugatos permisit tunc ministrare. Modò autem propter inmultitudinem fidelium, & deuotionem populi, in reverentiam sacramentorum Ecclesiæ ordinavit Ecclesia omnes personas sufficientes sacros Ordines, ex tunc esse illegitimas ad contrahendum & ministrandum in statu inferiori. Tunc etiam coniuges mundi vtebantur coniugio suo, quam vtrant modò, & ideo non mirum si ipsi permettebantur ministrare in Ecclesia, & non isti.

Ad secundum dico, quod licet quorumcunque oppositorum ex natura rei sit æqualis distantia unius ad aliud, & è conuerso, vt albi ad nigrum & è conuerso, non tamen illorum, quæ non sunt opposita nisi ad placitum, & ex institutione Ecclesiæ. Sacer autem Ordo impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum ex statuto Ecclesiæ, qua personam ordinatam facit illegitimat ad contrahendum, non sic autem illegitimat personam coniugatam ad sacros Ordines sufficiendum, & hoc congruè, quia processus ab imperfectiori ad perfectius est naturalis, & ordinatus, contrarius est malus & disconueniens, tam in more, quam in natura.

2. v.
Ad art. 2. d.
37.

Quare in pri-
mitiva Ec-
clesia permit-
tebatur con-
iugatis mini-
strare & mo-
dò non.

Ad secundum.

Oppositorum
ex natura
æqualis est
distantia, non
verò mera-
lium.

Sententiam Richardi ad quest. d. 39. de disfari cul-
tu, ideo non valere matrimonium inter fidelem & infidelem, quia hic caret bono fidei & sacramenti, reiicit clarè Doctor, resoluens huiusmodi contractum statuto Ecclesiæ tantummodo annullari. 38. q. 2. cap. sic enim.
& c. caue. Vide ipsum latius de hoc in Oxou. d. 39.

A D questionem illam distinctionis 39. de Dispari cultu, an impedit matrimonium, cum sit unum crimen enorme, scilicet infidelitas, vel saltem includat in altero coniugum infidelitatem? Respondeo quod non impedit contrahere matrimonium ex parte infidelis, quia Ecclesia talis personam non illegitimauit, cum non sit intra gremium Ecclesiæ. Et ideo de tali, qui fortis est, non est sibi cura ad aliquid iudicandum circa cum 1. Corint. 5. Fidelem autem omnem, qui est intra gremium Ecclesiæ, illegitimat per respectum ad quemcumque infidem, ne possit contrahere cum aliquo, vel aliqua tali, sicut habetur 1. Cor. 6. Nolite ingerū ducere cum infidelibus. & alibi frequenter in Scriptura.

Assignant pro hoc aliqui talement rationem: Fi-
des est bonum matrimonij in ordine ad prolem
generan

2. z.
Deciso dist.
39.
An infidelis
est impedit
matrimonii.

Reffsonioni
occurritur.
Capitula non
est annexa
ordini ex na-
tura rei.

Aliis respon-
sio.

19.
Impagnatur
primo.

Ecclesia pre-
bendi non
dirimit con-
tractum.

Secundo.

20.
Solutio Doct.
Quare ordo
impedit &
dirimit ma-
trimonium.

Ecclesia ille-
gitimat ordi-
natum ad
contrahen-
dum matri-
monium.

Ratio Rich.
hic art. 1. q. 3.

830 Lib. IV. Distinctio XLII.

generandam, & religiosè educandam ad cultum Dei, sed in infidelibus non est fidelitas, quo ad Deum, nec quo ad finem matrimonij, & bonum proliis religiosè educandæ. Si autem quo ad hominem sit fidelis cum infidelitate ad Deum & ad istum finem, non est hoc esse fidelem, nisi secundum quid; igitur fidelis cum infideli, nec è converso, potest contrahere matrimonium.

23. *Reiicitur primo.*

Contra hanc rationem arguo sic: si ista ratio esset bona, tunc inter infideles non esset matrimonium, quia non contrahunt in ordine ad istum finem, ut scilicet proles genita religiosè educetur, &c. Sed magis ad oppositum; quia infidelis trahit problem ad infidelitatem: hoc autem est contra Apostolum 1. Cor. 7, qui dicit, *Quod si mulier fidelis nupserit cum infideli, non dimittat eum.* Si autem non statet tunc matrimonium inter eos, cùm iubeat eos non separari, concederet eis licentiam fornicandi; si enim non recipit cum in virum, nisi vt redderet sibi debitum, cùm peteret, & Apostolus iubet eum non dimitti propter infidelitatem, nisi actu, blasphemaret: concedit igitur eum ad eundem actum, vel matrimonialiter, vel fornicariè persolvendum.

Secunda.

Præterea, tunc non posset aliquis contrahere eum hæretico, quia ipse non est fidelis quo ad Deum, quia nihil habet de fide insula formata; sed illud est falsum, & contra Magistrum in litera.

24. *Aliæ ratio aliorum.*

Alij autem assignant aliam rationem talem; vbi non est ratio Sacramenti, ibi non est, nec potest esse ratio contractus matrimonialis, quia matrimonium non est sine gratia; sed inter tales non est ratio Sacramenti, quia eis non conferatur gratia; igitur nec Sacramentum, vel matrimonium: nullus enim fidelis debet velle contrahere matrimonium, vbi non potest sibi conferri gratia; quomodo faceret, & vellet, si contraheret cum infideli, vel hæretico, ibi enim non confertur Sacramentum ex parte infidelis; igitur.

Tertiæ.

Contrà, sicut dixi suprà. Non quæcunque signa certa alia, quæm verba, per quæ contrahitur matrimonium inter mutos, faciunt matrimonium Sacramentum nouæ legis, in quo confertur gratia, inter quos tamen est verum matrimonium, vel verus contractus matrimonialis; quia ad huiusmodi contractum sufficit quocunque signum certum à contrahentibus institutum ad mutuum donationem corporum illorum designandum. Patet, quia diuersis temporibus vñ sunt antiqui Patres diuersis signis, & non tantum verbis determinatis, quibus nos vtimut in noua lege. Ad hoc tamen quid contrahatur matrimonium Sacramentum, certa verba expressa à contrahentibus, tanquam signum determinatum ad representandum mutuum consensum eorum interiorem, & gratiam, quæ sibi confertur requiruntur; igitur inter mutos verè potest contrahi matrimonium, licet non Sacramentum.

25. *Mons. Docto.*

Item istud pater de parentibus, qui contrahunt pro filiis verum matrimonium, alijs filij ex eis postea procreati essent illegitimi, & tamen non est matrimonium Sacramentum, quia parentes non confertur eis gratiam, quando inuicem inter se consentiunt, pronunciantes illa verba, & tunc contrahunt primo matrimonium, vt est Sacramentum.

Respondeo igitur ad quæstionem, quid fidelis non potest contrahere cum iufideli, & hoc quia Ecclesia illegitimauit quemcunque fidelem ad

contrahendum cum quacunque infideli, sicut habetur distinct. 28. quæst. 1. cap. sic enim. & quæst. 4. cap. caue, non propter hoc quia non est matrimonium inter eos, sed quia non est Sacramentum, quia tempore innocentia, & legis scriptæ, verè fuerunt contractus matrimoniales, & vera matrimonia, non tamen Sacramentum matrimonij, quia Sacramentum matrimonij tantum est in noua lege, vel si non tantum; maximè tamen ibi, quia Sacramenta non habent efficaciam, nisi à passione Christi exhibita, vel præuisa exhiberi. Sed si primi parentes stetissent in statu innocentia, & non fuissent lapsi, non fuisset passio Christi exhibita, vel præuisa; igitur etiè Deus contulisset matrimonio eorum tantam gratiam, vt modò confert, & fecisset de matrimonio eorum Sacramentum, quia esset signum gratiae collatæ & sacre rei; non tamen fuisset Sacramentum, vt est modò, quia modò habet efficaciam à passione Christi exhibita, vel præuisa, quam tunc illo modo non habuisset, quia alio modo potuit tunc dare eis gratiam, quam isto modo in signo sensibili, & Sacramento, quia sine omni tali signo.

26. *Congruentia cur in inicio Ecclesia infidelis permisit habitare cum infidelis.*

Ratio autem quare in primitiva Ecclesia infideles permittebant habitare cum fidelibus conuersis ad fidem, fuit rationabilis, & congrua, ut scilicet, infideles per huiusmodi moram traherentur ad fidem: *saluator enim, secundum Apostolum 1. Cor. 7. vir infidelis per mulierem fidelem,* & propter hoc permittebatur ad tempus dispar cultus, & infideli habitare cum fidelis.

Sed ista ratio modò non habet locum, quod aliquis posset contrahere cum infideli, vt illum traheret post matrimonium ad fidem, quia si infidelis non traheretur ad fidem propter amorem, & dilectionem, quam habet ad hoc vt copularetur cum fidelis, multè minus traheretur ad fidem quando iam copulatus esset; quia copulati simul in matrimonio, non ita citè converterentur ex amore ad fidem post contractum sicut antè, nec tanto amore permanerent in copula, quanto voluit copulari. Vnde quando aliquis infidelis non vult conuersti ad hoc vt possit cum fidelis copulari, sed postquam iam copulatus est, præsumendum esset quid veller fidelem peruertere, & tunc etiam si matrimonium esset contractum, dissoluendum est: nam si infidelis nollet habitare cum fidelis, nisi cum blasphemia creatoris, separati debent ab inuicem.

Ad arg. 9. d. 39. postura n. 3.

Ad argumenta istius quæstionis. Ad primum, cùm dicitur de Ioseph, & Moysi, & quid in legi naturæ, contractus matrimonialis cum infideli non fuit prohibitus: dico quid tempore legis naturæ non fuit prohibitum contrahere cum infideli, & idè runc temporis non fuit peccatum.

Et si dieas quid tempore legis scriptæ fuit prohibitum, & tamen multi fecerunt contrarium, & non propter hoc vituperant in Scriptura. Pater de Salomone, & Esther, & aliis multis, qui duxerint alienigenas, & infideles: Dico quid illa prohibitio facta filiis Israël tunc temporis non erat nisi de non contrahendo cum Chananeis, & illis septem generationibus, scilicet Pherezæs, Amorræis, Ethæis, Iebusæis, &c. qui erant pessimi homines, & propter eorum peruersitatem, & obstinationem citè extirpandi de populo Dei. Citiùs enim peruerterentur Iudei ad ritum eorum petuerum, quæm ipsi conuerterentur ad fidem, & ritum Iudeorum; & idè prohibitum

Matrimonii fidelia cum infidelis nullum iure tantum Ecclesia.

Tempore innocentia & legi scriptæ erant vera matrimonia, non tamen Sacramenta matrimonij.

Ratio prohibicionis huius cohabitationis cum infidelis cum infidelis.

Quare in legi scriptæ fuit prohibitum filiis Israel contrahere cum infidelibus.

27.

Ad arg. 9. d.

39. postura n. 3.

Quare in legi scriptæ fuit prohibitum filiis Israel contrahere cum infidelibus.

hibitum erat contrahere cum illis, nè coniux infidelis peruerteret fidelem. De aliis autem infidelibus non erat prohibitum. Vnde Esther Iudæa contraxit cum Ašuerō infideli; qui non erat Chananeus. Salomon verò nup̄ sit cum Chananea, quæ postea peruerterit eum à fide sua; & ideo non excuso eum; quin ipse fuerit pessimus homo, quia nunquam fuit aliquis tantum donis Dei dotatus, qui ita fuit ingratu, & ita male fuis sit illis. Excuset eum, qui vult, fecit enim stupra plurima, & pessima cum alienigenis, pro quorum quolibet quilibet de lege sua fuisset reus mortis. Duxit etiam multas vxores sine dispensatione facta cum eo à Deo, quod non licuit sibi secundum legem suam. Imò credo quod si omnes fuissent Iudææ, sicut non fuerunt, quod adhuc peccasset mortaliter contra legem suam.

De Moysè verò & Ioseph, dico quod non contraxerunt cum aliqua de illis nationibus pessimis, sed cum aliis de gente speciali, quæ cito potuerunt conuerti ad fidem, & ideo ipsi non peccauerunt.

Ad secundum.

Ad aliud, dico quod non est eadem ratio impediendi matrimonium, & dirimenti contraeum, quia præsumendum est quod majori amore, & citius infidelis conuertatur ad fidem ex desiderio, quod habet ad contrahendum, quām post contractum. Et idēc impedimentum universale est de contrahendo de infidieli, nisi velit statim in contrahendo conuerti ad fidem, quia si non vult conuerti ad fidem in contrahendo, multo minus nec post contractum. Quare si defacto contraxerint matrimonium, dirimendum est, quia præsumptio est quod infidelis non vult conuerti ad fidem, ex quo in principio in contrahendo noluit, sed magis, quod fidelem velit à fide peruertere, vel cohabitare cum blasphemia Creatoris.

S C H O L I V M V.

Ad questionem distinctionis 40. explicat triplicem cognationem, consanguinitatis, affinitatis, & spiritualis propinquitatis. Item, graduum lineam. Et ponit regulas perspicuas ad rem hanc clare intelligendam: quarum quarta est, matrimonium nunquam licet in primo gradu linea recta ex Lenit. 18. modo in linea transversa licet ultra quartum gradum, cap. non debet, de consanguinitate.

28.

Decis. quest. diff. 40. n. 4.

Triplex cognatio declaratur.

Consanguinitas quida-

Circa solutionem questionis proposita circa distinctionem 40. sciendum est quod præter impedimenta supradicta matrimonij, quæ sunt ex parte contractus, sunt alia tria impedimenta ex parte personarum contrahentium, quæ dicuntur impedimenta propinquitatis. Propinquitatum autem, quæ impedit matrimonium, quedam est propinquitas carnalis propriè dicta; quæ dicitur consanguinitas, quedam minus propriè dicta, & vocatur affinitas. Tertia est propinquitas spiritualis, & non carnalis per sacramentorum dispensationem, vel collationem contracta, & hæc dicitur cognatio spiritualis. Circa primam propinquitatem, quæ dicitur consanguinitas, & de qua morsa fuit quæstio distinct. 40. tria declaro.

Primo, pono definitionem consanguinitatis, que breuiter est quoddam vinculum personarum ab eadem persona, vel stipite descendientum carnali pagina contractum.

Secundo, dico quod prima persona in isto pro-

cessu carnali vocatur *stipes*, respectu cuius est consanguinitas, & linea gradum ascendentium ad primum, vel ab ipso descendientium. Pater enim in linea descendente est truncus, & filius additur ei, & distat ab eo in primo gradu, & nepos in secundo gradu. In linea ascendentia filius est truncus, & pater additur ei, & distat ab eo in primo gradu, auus in secundo, & sic de aliis.

Quid stipes?

Tertiò dico, quod linea consanguinitatis est ordinata collectio personarum consanguinitate vinclorum procedentium ab eodem stipe, habens diversos gradus, & eos ab unitate stipitis secundum numerum distinguens. Hæc autem linea posset tripliciter dividii: nam quedam est linea personarum descendientium à prima persona, & à stirpe directe. Quædam autem est linea directe ascendentium ad primum, & quædam est linea transuersalis personarum inter se, sed non absolute, sed in comparatione ad eum, à quo æqualiter distant, & attinent.

Quid linea?

Secundum autem lineam ascendentem à propagato ad propagantem computatur, sicut pater & mater, auus & avia, proauus & proavia, atanus, atavia. Secundum lineam descendenter, à propagante ad propagatum computatur, sicut filius & filia, nepos & neptis, pronepos & proneptis, abnepos, abneptis, & eadem est linea ascendentium & descendientium, quia inter eadem extrema; sicut eadem est via ab Athenis ad Thebas, & è conuerso. Alia tamen & alia est habitudo inter personas ascendentes, & descendentes; quia aliae & aliae sunt personæ, & tam in linea ascendentie, quām descendente potest computari ad propagatum, vel è conuerso immediate, vel mediately. Immediate in linea ascendentie à propagato ad propagantem, pater, auus, abaus, mediately aius, abaius. Similiter in linea descendenter à propagante ad propagatum potest computari immediate, vel mediately. Immediate sicut filius, nepos, pronepos, &c. mediately, nepos, &c.

Linea ascendens.

Linea de-

scendens.

Secundum verò lineam transuersalem computantur personæ propagatae, sic filij duorum fratrum, nepotes duorum fratrum, & hoc potest fieri immediate, & mediately, sicut in linea ascendentie & descendente, sicut pacebit. Linea autem transuersalis dicitur, quando neutra personarum est ab alia, sed amba à tercia, vt à stipite communis, & hoc vel inmediate & sic sunt in eadem linea transuersali æqualiter duo fratres, vel frater & soror, vel filij duorum fratrum, quia æqualiter distant, & sunt ab eodem patre, vel æqualiter, licet non immediate, & sic sunt in linea transuersali duo nepotes respectu unius aui, vel procedunt ab eodem stipite inæqualiter, & sic sunt in ista linea inæqualiter. Iti filius & consanguineus germanus.

Linea trans-

versali.

Quartò, dico quod gradus est determinata propinquitas persona; ad personam procedentem ab eadem personam ex carnali propagatione proueniens, quia determinata propinquitate cognoscitur quanta generationis distantia duæ personæ distant inter se. Vnde propriè accipiendo gradum, non est nisi inter illos de linea ascendentie, & descendente; propagatum, & propagantem, inferiorem, & superiorem, & è conuerso, quantum ad situm rectum in linea recta. Tamen generaliter accipiendo gradum, licet iste, qui est propinquus alteri in linea transuersali, propriè non sit inferior eo, qui non descendit ab eo, tamen est ab aliquo alio, qui est eiusdem situs cum illo, quando scilicet

Quid sit gra-

duum cognati-

onum.

*Corollarium
primum.*

*Matrimonium
nunquam li-
cens in primo
gradu linea
recta, secus in
transuersali.*

*31.
Secundum
corollarium.*

Tertium.

*32.
Quartum.*

*Consanguini-
tatis impedit
matrimonium
vel ius na-
ture, vel di-
cione, vel Ec-
clesiasticæ.*

*Quare effet
magis contra
legem naturæ
matrimonium
filij cum ma-
tre quam fi-
lia cum pa-
tre.*

scilicet iste est in simili gradu, vel situ in illa linea, in quali gradu est alius in illa linea.

Et ex hoc sequitur quoddam Corollarium; scilicet quod gradus in linea recta virtuosior sit, quam in linea transuersali. Patet de fratre & soro, qui sunt eiusdem gradus in linea recta ad patrem, quia æqualiter distant à patre; propinquius tamen se habet frater ad patrem, quam ad sororem, quia primò consideratur idem gradus in linea recta; secundò, idem gradus in linea transuersali. Et ex hac maiori propinquitate filij ad patrem, vel matrem, quam ad sororem, propter virtutis gradus in linea recta maiorem, quam in linea transuersali, sequitur quod in lege naturæ potuit esse, & fuit necessariò contritus cum sorore, non autem cum matre.

Secundum Corollarium est, quod in linea ascendente & descendente tot sunt gradus, quot personæ, vna minus. Ratio huius est, quia tot sunt generationes, quot sunt personæ, vna generatio minus, quia prima persona supponitur ingenitæ; igitur si Enoch fuit septimus ab Adam, non sunt nisi sex generationes ab Adam usque ad Enoch, quia Adam supponitur primus & ingenitus; igitur cum gradus sit propinquitas determinata inter personas procedentes à prima, tot erunt, quot personæ, vna minus. In linea autem transuersali, si duo æqualiter se habeant ad stipitem, tunc idem est iudicium de gradu illorum, sicut de gradu in linea recta, quia æqualiter distant à stipite, & à tertio, & neuter est alio propinquior. Si autem non æqualiter se habeant ad tertium, & ad stipitem, verbi gratia, vna persona in quarto gradu, alia in secundo, vel primo gradu consanguinitatis, tunc computatur gradus ille inter illos, qui sunt in tali linea, per respectum ad remotiorem à stipite. Et ratio eius est, quia ex quo non habent gradus nec attinentiam, nisi per respectum ad stipitem, quia scilicet per stipitem coniungitur, & ille plus distat à stipite, id est tantum distant ab illo; de hoc habetur extra de consanguinitate cap. vlimo. Tertium corollarium, vel regula est talis, quod quarto gradu remotor distat à stipite, tanto distat à quolibet alio in linea transuersali non magis remoto, vel magis distanti, & ratio huius appetet ex regula precedente, quia sibi inuicem non attinent, nec coniunguntur nisi per stipitem.

Quartum corollarium, vel regula est de potentibus contrahere matrimonium in his gradibus. Nimirum propinquitas in consanguinitate impedit matrimonium; etiam ex dictamine Iuris naturæ, aliqua ex dictamine legis diuinæ, aliqua ex dictamine Ecclesiæ. Ex dictamine legis naturæ prohibetur matrimonium filij cum matre, & filiæ cum patre. Vnde in lege naturæ dictum est Genef. 2. Relinquet homo patrem, & matrem, & abharetur uxori sua, ubi satius exprelle dat intelligere, quod nec partis ad filiam, nec matris ad filium debet esse coniugium, quia si sic, tunc non relinqueret homo patrem, & matrem celebrando, vel contrahendo matrimonium.

Ius etiam naturale dicitur maiorem reuerentiam parentibus, quam coniugibus exhiberi, & non ita turpiter tractare parentes, vt coniuges. Magis tamen esset contra ius naturale, quod filius contraheret cum matre, quam filia cum patre: nam viror naturaliter debet esse viro subiecta, mater nullo modo debet esse filio subiecta, licet filia posset patri subiici. Filii igitur cum

matre matrimonium est contra legem naturæ. Vnde animalia bruta abhorrent, & indignantur cognoscere matres suas, sicut dicitur, lib. 8. de Animalibus de Camelō, qui cum saltasset super matrem suam coopertam, postquam cognovit eam esse matrem suam, interfecit ingeniarorem. Similiter narrat ibi de equo, qui cum cognosceret matrem suam coopertam, & postquam recognovisset quod esset mater eius, fugit, & proiecit le de alto, & mortuus est.

Ex lege etiam diuina prohibentur consanguinei in primo gradu, & secundo, ex una parte tantum matrimonialiter copulari; sicut patet Lex. 18. cuius ratio est, nè si tales personæ possent matrimonialiter copulari, faciliter daretur incentiu[m] luxuriae, eo quod tales personæ frequenter solent in eadem domo cohabitare.

Ex statuto autem Ecclesiæ prohibitur modò consanguinei contrahere etiam in tertio, & in quarto gradu, quia usque ad illum gradum satis conuenit durare vinculum amicitiae ex natura consanguinitatis. In aliis autem gradibus usque ad septimum olim prohibebantur nubere: sed Innocentius III. restrinxit usque ad quartum gradum, & extra illum concessit matrimonia posse celebrari. De hoc habetur extra de consanguinitate cap. Non debet.

*Natura ab-
horret copu-
lam cum pa-
rente.*

*Lex diuina
idem pro-
hibet.*

*Lege Eccle-
siastica idem
caueatur.*

S C H O L I V M VI.

*Ad questionem distinctionis 41. definit affinitatem, & ponit regulas pro declaratione graduum eius. hoc di-
rimit usque ad quartum gradum inclusu[m] d. cap. Non
debet, sed ex illico coitu, tantum ad secundum gra-
dum, ex Trid. Seff. 24. cap. 4. oritur etiam ex matrimo-
nio rato. Vide Doct. in Oxon. dist. 41. & ibi Scholium.
Publica benefacta, que oritur ex sponsalib. post Trid.
Seff. 4. cap. 3. dirimit tantum in primo gradu: olim
dirimebat usque ad quartum. cap. vnic. de sponsalib. 6.
De his multa videri possunt apud Sancb. l. 7. de matr.
dist. 64. & trib. sequent.*

*A*d questionem de affinitate, qua queritur circa dist. 41. dico quod affinitas non est nisi quadam propinquitas, vel coniunctio contracta coniugis ad consanguineam alterius coniugis, & hoc dico matrimonio consummato cum coniuge. Vnde affinitas dicta est quasi accessio ad fines alterius, id est, ad terminos sua cognitionis, & secundum hoc dico quod affinitas habet tot gradus in linea recta, quot habet consanguinitas, quia in quo gradu consanguinitas distat aliquis ab uno coniuge, in tali gradu affinitatis distat ab eodem; haec sit prima regula de affinitate.

Secunda regula est ista, quod in quo gradu consanguinitatis prohibetur matrimonium, in eodem gradu affinitatis similiter prohibetur matrimonium. Vel sic: in quoconque gradu impedit matrimonio contrahendum consanguinitas, in eodem impedit & affinitas. Dico etiam ulterior quod in sponsalibus, & in matrimonio non consummato est aliud impedimentum, de quo adhuc nihil dixi: quia dicitur iustitia publicæ honestatis oriens ex ipsis sponsalibus. Vnde non est affinitas matrimonij inter contrahentes sponsalia, sed quadam alia propinquitas, & id est aliud impedimentum, quam affinitas. Et de hoc impedimento est regula, quod nullus consanguineus sponsi potest ducere sponsam aliquam illius consanguinei, nec consanguinea sponsa illum, cum tamen sponsalia nulla sint de

*Resolutio
questionis.
dist. 41. n. 5.
Quid sit af-
finitas.*

*Eisdem gra-
dibus im-
pedimentum
consanguinei
&
affinitas.*

*Aliud est im-
pedimentum
publica hone-
statis in spon-
salibus.*

de Iure, cùm sit defectus consensu, vt infra æstatem, quia cum consensu esset matrimonium, si esset in legitima æstate; nec est alia ratio, nisi quia est quædam honestas contenta sub iustitia publica honestatis. De ista honestate publica & iustitia eius habetur. *Extræ de sponsalibus: & est bode in 6. libro.*

S C H O L I V M VII.

Ad questionem distinctionis 42. remittit se ad lib. 6. tit. de cognitione spiriti. Post Trid. s. 24. c. 2. hoc impedimentum tanum contrahitur inter baptizantem, confirmantem, & tenentes ex una parte baptizatum, confirmatum, horumque parentes ex altera. Additum impedimentum adoptionis: quod afficit adoptantem, eiusque uxorem ac filios ex una parte, & adoptatum ex alia c. 1. de cognat. Reg. Epilogando specificat otio impedimenta ex statuto Ecclesie, quod si iungas quatuor ex natura contractus faciunt duodecim impedimenta dirimendia. Alter numerat in Oxon. hic dist. 42. sed in idem recedit, quia aliqua ex his dividit in plura.

34.
Resolutio
qu. dist. 42.
Cognatio spi-
ritualis que-
ritur
Cognatio spi-
ritualis impe-
dirimur, si non super-
uenias.

Ad quæstionem de cognitione spiritualiæ Resolutio circâ distinctionem 42. dico quod talis cognatio impedit matrimonium. Est autem cognatio spiritualis propinquitas quedam personarum contracta ex collatione Sacramentorum Baptismi, Confirmationis, & ex hoc quod aliquis tenet suscipientem ad recipiendum hac sacramenta. Et hæc propinquitas si praecedit contractum matrimonium, impedit contrahendum, & si sequitur, dirimit contractum.

Si autem superueniat iam contracto non dirimit, sicut patet extra de cognitione spiritualiæ, cap. Veniens, & in 6. libro in illo titulo, vbi additur quod cognatio spiritualis in dando, vel tenendo catechumenum impedit matrimonium. Ratio autem quare hæc cognatio spiritualis impedit matrimonium, & dirimit contractum, potest esse talis. Sicut homo per carnalem generationem accipit esse naturam, ita per regenerationem spiritualem accipit esse gratiam: igitur sicut per generationem carnalem contrahit generans cum parentibus vinculum cognitionis carnis, ita per regenerationem spiritualem contrahit regeneratus cum dante Sacramentum, qui tenet vicem patris, & cum tenente ipsum ad recipiendum illud Sacramentum, qui tenet vicem matri, quandam cognitionem spiritualem, & ideo sicut cognatio carnalis impedit, ita cognatio spiritualis. Hæc autem propinquitas cognitionis spiritualis oritur inter baptizatum, & baptizantem, & illum, qui tenet eum ad Baptismum, & inter patrem, & matrem baptizati, fratres & sorores eius ad illos, qui tenuerunt eos ad Baptismum. Eodem modo de Confirmatione.

35.
Affliguntur
vniuersa im-
pedimenta
dirimere ma-
trimoniū.

Ex prædictis igitur patet quod septem sunt impedimenta ad contrahendum, scilicet votum continentie soleme, ordo, machinatio in morteni alterius, coniugis infidelitas. Et hæc sunt impedimenta ex natura contractus. Alia sunt impedimenta ex parte personarum contrahentium: consanguinitas, affinitas, cognatio spiritualis. Additur octauum impedimentum, quod contrahitur ex sponsalibus, quod vocatur iustitia publica honestatis. Quatuor autem sunt alia impedimenta nominata prius, & ita sunt 12. vel 13. impedimenta in vniuerso, *Scoti oper. Tom. XI. Pars II.*

sicut patet per illos versus factos de eis*. * Vide hos versus in Oxon. d. 41. n. 11.

36.

Ad primum argumentum de consanguinitate circa distinct. 40. cùm dicatur quod tempore legis naturæ frater contraxit cum sorore, ita folatum est, quod hoc fuit propter necessitatē generationis ad prolem procreādam ex præcepto Dei facto de hoc. Nec hoc fuit contra legem naturæ de sorore, licet fuisse contra legem naturæ de matre, quia præceptum de multiplicazione eis factum non potuit tunc temporis aliter adimpleri, quād quod filius contrahet cum sorore, quia non erant tunc alia inuileres.

Ad aliud de amicitia. Dico quod aliqua sunt amicitia & coniunctiones, quæ repugnant isti contractui super amicitiam. Quod enim est amicitia, quæ non repugnat isti contractui, nam

sicut vna communicatio quandoque impedit aliam, ita amicitia fundata super vnam communicationem potest impeditre amicitiam fundatam super aliam communicationem. Amicitia <sup>Vna commun-
icationem quan-
doque impe-
dit aliam.</sup> autem consanguinitatis, & cognitionis carnis, licet in se sit magna, & bona, firmans dominum, & familiam, tamen amicitia, quæ debet esse inter coniuges propter rationem communicationis, super quam fundata est, magis esset impeditiva, quād promotiva, quia ex hoc daret incrementum luxuriam, quia tales personæ frequenter simul habitant, & ita magis dissiparet dominum, & familiam, quād firmaret.

Ad argumentum in oppositum, dico quod hoc erat dictum pro tempore legis scriptæ, quando non erat licitum coniungi cum sorore, quia tunc non erat tanta necessitas, sicut tempore legis naturæ.

Ad primum argumentum questionis de distinctione 41. de affinitate, cùm dicatur quod est effectus matrimonij præcedentis, non sequentis, effectus autem non impedit causam, & ita affinitas non impedit matrimonium præcedens, sed aliud sequens eam.

Ad aliud, cùm dicatur quod incestuosus cognoscens vxorem sororis suis, non separatur propter hoc ab uxore. Dico quod ante matrimonium contractum cum vna incestus perpetratus cum sorore, vel cognata eius bene impediret matrimonium contrahendum, quia aquæ contraheretur affinitas per carnalem copulam <sup>Incestus sub-
sequens & su-
perueniens nō
dirimere, scilicet
præcontractum.</sup> ad consanguineos utriusque, quia nec unus, nec alter posset contrahere cum consanguineis alterius infra quartum gradum. Sed si sequatur iam ^{verò præ-} contractum, & superueniat affinitati iam contractæ, non dirimit matrimonium iam contractum, quia hoc in iniuriam, & præjudicium foret legitimæ uxoris, quæ nihil demeruit, & ita iniuste sine sua culpa puniretur, quod est contra intentionem Ecclesiæ illegitimantis tales personas, quæ non vult lucrum suum tali dano compensari. Ille incestuosus nō debet gaudere de culpa, nec est imminutus à pena, quia nō debet petere debitum, sed reddere petenti cū dolore, <sup>Incestuosus
non posset pe-
tere debitum;
debet samem
reddere.</sup>

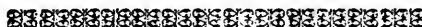
Similiter post mortem uxoris non debet cum alia contrahere ex præcepto Ecclesiæ; & si faciat, peccat mortaliter, tenet tamen matrimonium sic contractum.

Ad argumentum de distinctione 42. de cognatione spiritualiæ, quando dicatur quod siue scieret, siue ignoraret suscepit de sacro fonte, &c. Dico quod cognatio spiritualis superueniens matrimonio iam contracto, non opponitur ei quantum ad essentiam. Nam nullum impedimentum superueniens matrimonio rato

38.
Ad argum.
dist. 42.

iam contracto soluit illud quantum ad vinculum excepta morte spirituali, vel carnali. Quodammodo tamen impedit, quantum ad debiti ex-

Quando & etionem, quandoque non. Si enim alter coniugatio spiritualis superueniens, manus, impedit. gum non suscepit alterius coniugis filium, seu illum baptizauit in articulo necessitatis, nihil sibi praeditatur per talem cognitionem spiritualis quantum ad debiti exactiōnem, seu redditionem. Item, dico quod ignoranter hoc fecerit etiam prae ter casum necessitatis, sicut patet extra de cognitione spirituali, cap. 6. vir. Si autem sine necessitate, & ex certa scientia hoc fecerit, sibi praeditatur, quantum ad exactiōnem, quod videtur posse probari per hoc, quod dicitur in Decretali predicta in fine, quia fraus sua non debet sibi patrocinari.

DISTINCTIO XLIII.

De resurrectione mortuorum.

QVÆSTIO I.

Vtrum generalis resurrectio omnium sit futura?

D.Thom. 1.p.q.53.art.1. & in addit. q.69.art.1. & hic q.1. art.1.D.Bonau. art.1 q.2. & Rich. art.1. q.1. Suarez 3.p.tom.2.d.50.s.2. & 3.Scot. hic q.1. & 1.Phys. q.24.

I.
Arg. primum negarium.

IDE TVR quod non. Quia Eccles. 3.dicitur quod *vnuis est interitu, hominum & iumentorum*, sed iumenta non resurgunt; igitur nec homines. Item de Gener. text. vlt. & 5. Phys.

Secondum.

Quæ corrumpuntur secundum substantiam, non possunt redire eadem numero, sed specie; sed substantia hominis pro statu isto est incorruptibilis, & corrumpitur; igitur licet possit redire eadem specie, non tamen eadem numero.

Tertium.

Item, homo est quoddam totum compositum: totum requirit unionem partium, quoniam si ne tali unione partium non est totum, cum totum nec sit partes coniunctim, vel diuisim, sed aliquid aliud, sicut probat Philosophus 7. Metaph. in fine: igitur non est idem compositum, nisi sit eadem uno partium, sed eadem uno numero animæ ad corpus, quæ præfuit ante corruptionem, non potest reuerti, quia iam transit in præteritum, & est interrupta non existens in fieri, vt passio: igitur, &c.

Contra Job. 19. Scio quod Redemptor mens vivit, Ratio ad opp. & in nouissimo die de terra surrecturus sum, & in carne mea videbo Deum Salvatorem meum: igitur in eadem carne idem homo resurget.

Item, Apostolus 1. Corinth. 15. Per resurrectionem Christi probat aliorum resurrectionem, Omnes quidem resurgent, &c. Sed Christus resurrexit vere idem numero quantum ad corpus, & quantum ad animam. patet. Luca 24. Palpate & videte, quoniam ego ipse sum, aliter non resurrexit vere; ergo & quilibet alius homo resurget idem numero. Consequens probatur per locum à simili, quia natura humana, vel humanitas, quæ fuit terminus corruptionis, & mortis erat eiusdem speciei in Christo, & in nobis non suppositum, quia suppositum Christi fuit æternum, & diuinum,

QVÆSTIO II.

Vtrum resurrectio huiusmodi possit cognosci à nobis ratione naturali?

D.Thom. in addit. q.75. art.3. & hic q.1.art.2. D.Bonau. art.1 q.5. Argent. q.1. art. 2. Suarez 3.p.tom 2. d.50.s.2. & 3.Scot. hic q.2. & 9. Met. ii & 1. Phys. q.4.

Vd o sic, quia notum est naturaliter, & lumine naturali, quod defiderium naturale non est frustra, Arg. primum vel ad impossibile; sed naturale defiderium hominis est ad semper viuere; quod probatur, quia naturale desiderium semper est ad fugiendum oppositum eius, quod est semper viuere, scilicet mortem, secundum Apostolum 2.Cor. 5. *Nolumus expeliari, sed superveniri*, non nisi resurgendo: igitur.

Item, notum est naturaliter quod nulla tota secundum species caret suo fine, & maximè perfecta, vt homo, cum quilibet naturaliter ordinetur ad suum finem, vt suam perfectionem; igitur saltem species talis perfecta in aliquo individuo consequitur suum finem; sed non potest consequi suum finem in hac vita, hoc manifestum est, nec anima tantum post hanc vitam potest illum finem, qui est totius hominis, consequi, quia non est homo post hanc vitam; & si sic, nullum gaudium esset, vel perfectio in ea, vel toto homine ex unione eius ad corpus; igitur oportet quod anima reuniat corpori, ad hoc quod homo consequatur suum finem.

Item, ratione naturali concluditur quod tertium. qualibet species, quæ erit in universo, est necessaria ad decorum universi, & perfectionem eius; sed species humana pertinet ad decorum universi, cum sit perfectissima excepta Angelica, & aliquando finienda, quod non continuatur nisi per generationem, & generationem quandoque finiti necesse est; universum autem nunquam finietur, nec decor eius; igitur necesse est speciem humanam aliquo modo esse de eius decoro, & non per generationem; ergo per resurrectionem.

Contrà Augustinus 13.de Trinit. c.9. Multi acutissimi Philosophi, & præclarissimi nobili ingenio prediti, ad hanc veritatem intelligendam non potuerunt peruenire, quare ibi. Item, Auctor. 17. dicitur de Paulo, quod quando prædicabat resurrectiōnem futuram, & peccatum pro peccatis, & gloriam pro meritis, dixerunt, *Nonorum demoniorum annunciator iste est*: quod non dixissent tales Philosophi ita præclarissimi, si ad hoc fuisset ratio necessaria, & fuisset notum.

SCHOOLIVM I.

Ponuntur tres propositiones, que si naturaliter essent nota, naturaliter constaret resurrectionem futuram esse: Prima est, animam rationalem esse formam specificam hominis. Reicit ad hanc probandam rationem D.Thom. quia ipse videtur ponere intellectum passionis, de quo 1.d.3.q.7. dilatum est. Probat Doctor aliter propositionem illam, siue tenetur intellectum esse animal, siue passionis. Vide ipsum in Oxon. hic q.1. à n.10.

R Espondeo secundum Philosophum 7. Metaphys. text. 4. Indisciplinati est simul querere scienciam,

3.

4.

Ratio ad opp. Aug.

5.

scientiam, & modum sciendi, quia modus sciendi præcedit scientiam; igitur cùm secunda quæstio querat de modo possibilis probandi resurrectiōnem, oportet solutionem eius præcedere solutionem quæstionis primæ, ex cuius solutione melius apparebit eius solutio. Ad quam dicitur sic, quod potest ostendit ratione naturali. Quod probatur sic, supponendo tres propositiones, ex quibus formatur melior ratio, quæ habeatur pro hac positione. Prima propositione est ita: quod anima intellectiva est forma hominis, secundum quod homo: hæc enim nota fuit omnibus Philosophis ratione naturali, quia in actu intellectus posuerit felicitatem eius naturalem. Ethic. c. 8. & lib. 10. c. 10. *Actum eius*

Secunda. t. posuerunt intelligere. 2. de Anima, text. 6. Secunda propositione est, quod anima intellectiva est simpliciter immortalis, & incorruptibilis, & hæc fuit naturaliter nota Philosopho 2. de Anima, text. 21. quando dixit quod anima intellectiva separatur à corpore, tanquam perpetuum à corruptibili. Tertia propositione est, quod non manet perpetuè separata à corpore: cum enim sit naturaliter forma corporis organici, habet naturalem inclinationem ad perhiciendum ipsum ut suam materiam: sed nulla naturalis inclinatio est frustra. 1. de Anima text. 45. quia secundum ipsum, 2. de Cœlo & mundo text. com. 19. Deus & natura nihil faciunt frustra; igitur sequitur ex omnibus istis partibus in antecedente tanquam consequens sequens, quod aliquando reunietur corpori anima, aliter inclinatio talis foret frustra: igitur aliquando erit resurrectio corporum, quia alias non possent animæ reuniri corporibus, nisi per resurrectionem.

6. Sed videamus de ista ratione, vtrum sit inerat naturalis: quando enim accipit primò quod anima intellectiva est forma hominis, hæc non videtur propositione nota ratione naturali, quia Averroës, qui fuit maximus Philosophus, negauit eam. Ipse enim formam hominis ultimam, & propriam posuit quandam formam sensitivam nobilern, cui vniuersitatem intellectus separatus, vt motor, vel forma intellectiva mediabitibus quibusdam phantasmatibus, quia ipse ponit unum intellectum esse omnium hominum, sicut patet primo de Cœlo & mundo. Et ita dicitur homo intelligere secundum eum, quia motus ad actum proprium per intellectum separatum.

Averroëm damnae universitatem intellectus, & hominem brutum excellens. *7.* Sed iste est vilissimus, & irrationabilissimus inter errores omnes Philosophorum, & manifestè contra intentionem Magistri sui. Irrationabilissimus est, quia magis vilificat naturam humanam, quam aliquam aliam, vbi non est necesse: & natura humana secundum principia Magistri sui, tertio de Anima, & primo de Cœlo & mundo, semper significanda est, quantum potest sine conditione.

Dico igitur quod prima propositione, scilicet quod anima intellectiva est naturalis forma hominis secundum quod homo, est manifesta, & nota lumine naturali: non tamen bene potest probari à priori, sicut nec aliqua forma substantialis in esse suo perfectibili potest sic probari à priori, sed tantum à posteriori ex sensu, & operatione eius, quia sic arguentes innotescunt nobis tales forme, quia nihil est in re prius quam forma. Ex quo posset accipi præmissa alia ad cōcludendū aliquid demonstratiū de ipsa, & idcō

forma nō potest probari de re, nisi à posteriori, igitur, &c. Probant aliqui propositum sic: à propria forma est propria operatio 1. Ethicor, Ratio D Th. quia forma est principium operationis; sed intelli- 1. p. 9. 75. a. 2. gere est propria operatio hominis secundum quod homo, 10. Ethicorum c. 10. & 2. de Anima tex. 24. igitur hæc est à propria forma hominis: sed hæc non est nisi ab intellectu: igitur anima intellectu est propria forma hominis.

Hæc ratio non videtur sufficiens, secundum Reuidetur ut opinionem eorum ipsorum, qui faciunt eam: nā insufficientem in ipsi ponunt intellectum purum passuum respe- ipsiusmet op- ctu intelligere, sicut materiam primam, & recipere illud est ab obiecto, sicut à totali causa per se; igitur intelligere, non est propria operatio hominis; quæ elicitur à propria forma hominis, secundū quod homo, sed est propria operatio obiecti.

Formo igitur aliter rationem de operatione propria hominis, vt homo est, sic: *Intelligere cō- Ratio Doctor. uenit homini formaliter, quia homo formaliter intelligit*: hæc enim est ita manifesta, quod qui negat eam, non est homo. Quilibet enim experit in se intelligere, & experit in se quando intelligit quandam operationem, quæ non est alicuius organi. Et ratio huius est, quia omne *Homo* for- organum est alicuius determinati generis. Cu- maliter intel- ligit.

probatio est, quia omne organum habet de- terminatam mixtionem respectu contraria- tum eiusdem generis, vt visus albi, & nigri; gustus dulcis, & amari; tactus calidi, & frigidi, & sic de aliis. Per hoc enim probat Philosophus 2. de Anima text. 55. quinque esse sensus exteriores particulares. Omnis igitur operatio, quæ est ali- *Prima pro- cuius organi, est determinati generis, & respe-* ctu contrariarum qualitatum eiusdem generis; sed experit in nobis aliquam operationem, & cognitionem, quæ est entis, secundum ratio- nem communiotem, & vniuersalitatem, & secundum maiorem ambitum eius, quam sit ratio sensibilis, siue communis, siue particularis, siue cuiuscumque determinati generis; aliter Meta- physica, quæ est scientia naturaliter nota, deter- minans, & considerans ens secundum commu- nitatem suam, inquantum ens, non esset scientia; igitur impossibile est quod talis operatio sit sentire formaliter, vel actus alicuius organi. Organum etiam, ex quo est determinati generis, & determinatae commixtionis per frequens senti- re respectu obiecti excellenter sensibilis, fati- gatur, & corruptitur. Intellectus autem quanto excellentiora intelligit entia, tandem magis con- fortatur, & fit potenter ad intelligendum alia entia; intelligere igitur, est quasi *intus legere*, & à sensibilibus organorum extrahere.

Tunc arguo vlt̄rā sic: quicunque est formaliter intelligens intellectione, formaliter habet *Secunda.* intellectione, non quia causat eam, sed quia recipit eam. Si igitur homo formaliter intelligat, oportet in eo esse aliquod receptuum intellectus; huiusmodi receptuum non potest esse corpus, neque pars corporis, vt probatum est; nec aliquod organum; igitur vel erit tantum anima, vel totus homo mediante anima: igitur si ista operatio est formaliter in homine, sequitur quod anima intellectiva est forma hominis. Si enī forma intellectiva non est in nobis, nec receptuum esset formaliter in nobis. Si enim color nō est in corpore, nisi mediante superficie, sicut immediato receptu coloris, si superficies non est in corpore, nec color.

Tertia.
Aristot.

Aristot.
Auicen.

Finis extrin-
secus non at-
tingitur nisi
mediante fine
intrinseco.

Philosophus
nunquam du-
bitauit homi-
nam quidita-
tum esse ra-
tionalem.

Item, secundum Philosophum 1. Eth. c. 9. & 10. & 2. de Anima, text. 51. *Felicitas est propria operatio hominis secundum quod homo*: felicitas autem hominis consistit in speculacione secundum ipsum ibidem, non quorumcunque sensibilium, sed causarum altissimorum, Dei scilicet, & Beatorum Angelorum, primo & 6. Metaphys. secundum Auicennam, & 6. Ethicorum. *Felicitas autem hominis est finis & perfectio eius intrinseca*, primo Ethicorum, & 9. Metaphys. igitur oportet quod ille finis sit formaliter in nobis; numquam enim finis extrinsecus attingitur, nisi mediante fine intrinseco formaliter inexistenti; igitur speculatio, vel intellectio formaliter est in nobis; igitur, &c.

Vnde apud Philosophos nunquam erat dubium quin homo quiditatem esset animal rationale, & non ponitur rationale tantum in habitudine ad extrinseca, quia vnumquodque prius est essentialiter, & quiditatem in se aliquid, quam comparetur ad aliquid extrinsecum.

S C H O L I V M I I .

Secunda propositio est, animam rationalem esse incorruptibilem. Pro hac adducit multa loca Philosophi, siadentia secundum Richardum, quod naturaliter demonstratur ista incorruptibilitas. Adducit etiam ad idem ratione D. Thoma. 3. p. 9. 75. a. 6.

10. Secunda propositio praesumpta, scilicet, Secunda propositio est, animam rationalem esse incorruptibilem. Pro hoc adducit multa loca Philosophi, siadentia secundum Richardum, quod naturaliter demonstratur ista incorruptibilitas. Adducit etiam ad idem ratione D. Thoma. 3. p. 9. 75. a. 6. *Si anima separata ab corpore sicut perpetuum a corruptibili: non autem hoc sentit, nisi ratione naturali, quia supernaturalia non ponit necessaria, sed superflua.*

Rich. Aristot. *Et si dicas quod Philosophus intelligit animam separati a corpore, tanquam perpetuum a corruptibili tantum quantum ad operationem, & non quantum ad essentiam, vel substantiam animae in se; ex hoc habeo propositum, quia secundum eum 1. de Anima tex. 12. Si anima separata habere potest operationem, potest & esse sic separata & per se; igitur erit incorruptibilis.*

11. Aristot. *Præterea quod hoc sit de intentione Philosophi, patet per ipsius 3. de Anima text. 7. vbi dans differentiam inter sensum, & intellectum, dicit quod excellentia sensibilium corruptit sensum. Exemplum de Sole respectu visus, & aliis frigidis, vel calidis in primo gradu, vel secundo, vti venenum respectu gustus, vel tactus, & sic de aliis. Sed intellectus non minus potens est ad intelligendum minùs intelligibile, ex hoc quod intelligat magis intelligibile, in modo magis. Tunc arguo sic: Omnis potentia, cuius virtus non debilitatur ex excellentia obiecti, vel incorruptibilitate organi, est incorruptibilis; intellectus est huiusmodi; igitur, &c. Maior patet secundum Philosophum, 3. de Anima text. 65. vbi dicit quod si sensus acciperet oculum iuuenis, videret ut iuuenis.*

Tertio. Aristot. *Præterea, desiderium naturale non est frustra; sed desiderium naturale est ad incorruptibilitatem, & immortalitatem. 3. Ethic. text. 22. vt supra visum est: igitur.*

Item 7. Met. text. 22. *materia est qua res potest esse, & non esse; igitur materia est causa corruptio-*

nis; illud igitur per oppositum, quod non habet materia, est incorruptibile; anima est huius principium, modi secundum Philosophum 2. de Anima. com. 16. corruptionis.

Item 12. Metaph. c. 1. text. com. 17. dicit Philo-Quintus. sophus quod fortassis anima manet post corpus, & principium suum fuit, quod illud, quod erit, semper fuit. Ita habet ibidem, & lib. 8. igitur anima est simpliciter perpetua, & incorruptibilis.

Item, intellectus secundum Philosophum Sext. 16. de Animalibus, est ab extrinseco, & non ab intrinseco per transmutationem educta de potentia materiae; sed forma, quæ non producitur in esse per transmutationem materiae, non corrumputur per transmutationem materiae; igitur cum anima sit huiusmodi, erit incorruptibilis.

Item 3. Ethicorum c. 11. de fortitudine, & 9. Septim. Aristot.

Ethicorum, c. 9. dicit Philosophus quod virtus secundum rectam operationem naturalem, vel saltem potest scire; igitur simpliciter potest scire, & cognoscere secundum rationem naturalem rectam, se quantum ad animam esse incorruptibilem, & immortalem. Antecedens est manifestum ex Philosopho. Consequens patet, quia dicit Au-Aug. gustinus 3. de libero arbitrio c. 5. quod quis recta ratione eligit, cum peruerterit ad illud, melius efficietur. Et illud patet per hoc, quod nullus secundum rectam rationem deberet velle exponere se morti, & amissioni totius esse humani, propter quanticumque causam, si postea nihil esset in se, sed tantum propter bonum commune, quod diligit, & pulchritudinem vniuersi, cuius ipse est pars secundum animam; igitur, &c.

Item, omne quod corruptitur, aut corrup- 12. tur per se, vel per suum contrarium, vt albū per nigrum, & calidum per frigidum, & sic de aliis; D. Thom. can. vel per accidens ad corruptionem totius, sicut idem proprie- albedo corruptitur per accidens, corruptio ho- bat. mine albos, sed anima non corruptitur primo modo, quia cum ipsa non habeat materiam, sed sit esse simplex, non habet contrarium, & ideo species contrariorum in anima non sunt contrariae, nec est corruptibilis per accidens ad corruptionem totius, quia esse animae, est esse totius, & non est aliud esse animae, & esse totius; sed idem non potest separari a se; igitur non potest corrupti corruptione totius, & ita non potest corrupti per accidens.

Præterea, hoc probatur aliter sic: *Anima habet Probatur vi- per se esse a solo Deo effectu, non acceptum ab aliо, & illud esse communicat corpori; igitur non dependet ab aliquo alio in essendo: non igitur, quia corpus corruptitur, illa cor- ruptitur ad corruptionem eius, quia ipsa nul- lum esse habet ab eo.*

S C H O L I V M III .

Sententia Doctoris, incorruptibilitatem animae non esse demonstrat, neque Philosopho fuisse evidenter notam, quia habet quadam principia, que faciebant ad oppositum: & responderet ad omnia argumenta alata, quibus probatur hanc incorruptibilitatem demonstrari. Vide Doct. fuisse in Oxon. hic q. 2. a. n. 16.

Quarto. Aristot. *Vanum igitur ad istam propositionem, re- spōdeo, & dico quod nō videtur mihi nota ratione naturali, nec hoc potest probari per Philosophum. Nā Philosophus habuit aliqua principia, ex quibus videbatur sequi, quod anima esset in- corporalis,*

Ros'lio Do- corporalis, & immortalis, sicut sūt illa, quæ al-
etioris imme- legata sunt. Aliqua habuit, ex quibus videbatur
raliter ani- sequi oppositum. Vnde non fuit certus quæ fuit
ma non de- forma hominis, & quæ non, & idē perpertui-
monstrari na- turaliter. Ita quæ ipse loquebatur, non erat alia, nisi
tur aliter. Idem tenet Henric supra ipsum, sicut rectum semper est in materia; sic
cit. id, quo homo intelligit 7. Metaphys. text. 60.

Aristot.

Item 3. de Anima, *Animam intelligere non est**Alio Aristotele aliud, quam ipsam texere, vel edificare.*

telis loca que probant anima, Item, 1. 2. dicit quod fortè non est tota ani-
ma, sed pars, quæ manet post corporis igitur vib-
rati, ex qui- que loquitur incertè, & dubitatiuè de perpetui-
bus confusis tate eius. Si enim posuisset eam simpliciter in-
ipsum haf- corrumpibilem, omnia principia sua de natura-
taffo. libus esset destructa. Dicit enim 7. Met. text. 60.
Quod impossibile est in compósito esse aliud effe totius præter effe partium, nisi in forma to-
tius, quæ est alia à forma parti. Probat autem ibi formam totius, vel totum effe aliud à partibus,
& coniunctim & diuīsim. Patet ibi de syllaba, quæ tam materia, quād forma sunt tantum partes materiales respectu formæ totius ibidem.
& 5. Metaph. Si igitur maneret anima post cor-
pus, anima non esset forma, nec pars, sed totū, quod ipse improbat ibi. Ideo credo quod magis conuenienter dixisset animam intellectuam effe corruptibilem, posito quod sit propria forma corporis, & non totius.

14.

Solutus argu- Ad argumenta igitur, quæ sunt ad probandum incorruptibilitatem eius, respondeo. Ad pri-
menta provi- mun de secundo de anima, cùm dicitur quod
*tia anima sepa- separatur à corpore tanquam perpetuum à cor-
raptibili, verum est, quantum ad opera-
tione suam, in qua non vtitur organo. Vnde
de perpetuitate, de qua ipse loquebatur, non
erat alia, nisi nō vti organo in operatione illa.
Propter organum enim debilitatur potentia in
operando, & dirimit virtus ex passione, &
tantundem dissoluta debita commixtione or-
gani propter frequenter agere, vel ex excel-
lentia obiecti corruptitur potentia. Per op-
positum dicitur anima intellectus incorrup-
tibilis, non quia sit simpliciter talis, sed quia
non vtitur organo corporali in operando, nec
fatigatur virtus eius in operando propter ex-
cellentiam intelligibilis.*

*Perpetuitas & incor- Et cùm arguis, quod si sit simpliciter incor-
pribilis, quantum ad operationem quod sit
simpliciter incorruptibilis, secundum illud 1.
qua loquitur de Animâ, quod separatur secundum esse, quia effe
est tantum non vti organo per se; dico quod si anima esset simpliciter in-
corruptibilis in operando, benè sequeretur
quod esset incorruptibilis in essendo, sed non
est simpliciter incorruptibilis in operando,
etiam secundum intentionem Philosophi, quia
licet non intelligat per organum, corruptitur
tamen intelligere quodam interiore corrupto, i. de
Anima tex.com.66.vbi Philosophus vult quod
operations sint primò totius, & secundum hoc
dependet operatio à perfectibili, & potentia
eius corrupta corruptitur intelligere. Et simili-
ter cùm ipsa sit naturalis, & propria perfectio
corporis, vt proprij perfectibili, sequitur
quod ipsa corruptitur ipso perfectibili cor-
rupto. Ipse enim exp̄s̄ non posuit aliquam
formam ab extrâ, sed ab intrâ tantum eductam
de poteris materiae, & in ipsam corruptibilem.*

Ad secundum, dico quod Philosophus de
ad secundū, illa differentia, quam ponit inter sensum & in-
scopi oper. Tom. XI. Pars II.

tellectum, non plus concludit pro anima intellectiva, nisi quod ipsa non vtitur organo in Quomodo ex-
operando, sicut potentiae sensitivæ, quia vti or-
cellens sensi- bili corripit
gano non est necessarium nisi potentias sensitivæ, quia sunt alicuius generis determinati, &
qualitatum contrariarum vnius generis in me-
ra proportione ad illas.

Et cùm dicas vlt̄, igitur non corruptitur;
Dico quod verum est de corruptione propria,
quia pars non per se corruptitur, sicut nec per
se generatur; corruptitur tamen per accidens
ad corruptionem totius, quod per se genera-
tur, & corruptitur. 5. & 7. Metaph. tam in es-
fendo, quād in operando, quando totum cor-
ruptitur in esse, vel in operari.

Ad aliud de desiderio naturali; dico quod *ad tertium.*
naturale desiderium ad semper vivere, non est
aliud, quād quādam naturalis inclinatio ad
talem actum. Vnde dicit 2. de Generat. quod in
omnibus dicimus naturam semper velle esse, Non noscitus
quantum in se effe, sed materia & forma non posse inducere ani-
mam esse in-
sunt semper continuare effe compositi. Simili-
corruptibilem
ter quod immortalitas, vel incorruptibilitas ex appetitu
sit illud, ad quod est inclinatio naturalis, non ad sepe esse.
est bene probatum.

Ad probationem de 5. Ethicorū, dico quod
quocunq; actu voluntatis non electio pos-
sum appetere quodcūque apprehensum, etiam
per errorem, sicut tam possibilia, quād im-
possibilia. Et idē dicit Philosophus ibidem,
quod velle absoluē est impossibilium, electio
tantum possibilium, ad quā possunt congrua
media inueniri. Sed quod possibilis sit immor-
talitas, vel incorruptibilitas homini; hoc oportet
probare, quia hēc nō est nota lumine natu-
rali, nec ratione naturali. Vnde minor nō est
nota naturaliter. Vnde cū immortalitas fuerit
apprehensa, sive per inductionē, sive per op-
inionem, vel fidem, vel rationem errantem statim
potest appeti, sed non efficaciter; & ex
electione, quia electio nō sequitur communiter,
nisi dictamen recte rationis. Ita autem compre-
hēsio immortalitatis, vt possibilis, nō est ex ra-
tioni naturali, sed tantum ex inductione, vel fide.

Et si obicitur secundum Philosophum 2. de Gener. quod natura in omnibus desiderat quod *Instansia.*
melius est. Sed immortalitas est simpliciter me- Aristot,
lior mortalitate; igitur ratione naturali potest
apprehendi, & naturaliter eligi, vi possibile.

Respondeo quod Philosophus soluit hoc ibi *Solutio.*
text. 59. quia natura semper desiderat quod me-
lius est, & melius est esse quam non esse: addit au-
tem: Hoc autem in omnibus impossibile continuare propter longe à principio distare, & idē reli-
quo modo complevit Deus naturam, continuam facere generationem. Et idē illo modo comple-
tut desiderium natura; quo modo natura est
capax repleri. Non diceret autem Aristoteles *Aristoteles so-*
naturam humanam esse capacem immortalita-
tis, vel incorruptibilitatis, nisi secundum spe-
ciem, & non secundum aliquod individuum, corruptibili-
qua speciem ponit perpetuam secundum ge-
nerationem perpetuam hominum successuam, speciem tan-
& ita non ponit animam ex se incorruptibili-
tate, & perpetuitate speciei, & ita quamlibet
ex se corruptibilem.

Ad quartū. Materia est
corruptionis, &c. Dico quod nō oportet omne il-
le, quod nō habet materiā esse incorruptibile, non esse ex-
cepit.

nec omne illud, quod est corruptibile, habere materiam; tanquam partem sui; sed sufficit quod compositum, quod informat, habeat materiam ut partem sui, qua corrupta corrumpitur etiam ipsum informas. Licet igitur forma non per se corrumpatur, sicut nec per se generatur, corrumpitur tamen ad corruptionem totius compoſiti, & sic corrumpuntur omnes formae accidentales corrupto susceptivo. Argumentum tunc tamen concluderet de omni forma accidentalis, quod esset simpliciter incorruptibilis, sicut de anima.

17. Ad illud Philosophi 12. Metaphys. Dico quod loquitur dubitando, & sine assertione.

Vnde non oportet quod omne illud, quod dicit Philosophus, sit demonstratio, quia multa dixerunt Philosophi, quae acceperunt a prioribus Philosophis, persuasi per rationes probabiles eorum, & non semper demonstrari. Ita in proposito dico, quod bene verum est quod si alicubi inueniatur a Philosophis dictum quod anima sit incorruptibilis, haec quidem concluſio probabilior est quam opposita.

Ad illud Philosophi 16. de Animalibus, quod nunquam inuenitur a Philosopho; quod ipse afferat animam intellectuam esse ab extrinseco, sed si alicubi hoc dicit, hoc dicit propter operationem eius, respectu cuius non vitetur organo, vel dubitando secundum opinionem aliorum. Vnde si simpliciter esset ab extrinseco, non ponet Philosophus quod esset forma naturalis ipsius corporis sibi propria, quia principium apud eum est, quod de nihilo nihil fit, & quod cuiuslibet potentiae passiuæ in natura correspontet potestia actiua in natura. Et ideo, quia ponit eam formam propriam ipsius corporis organici, ut patet in multis locis 2. & 3. de Anima, ponit eam corrumpi ad corruptionem totius.

Ad septimum. Ad aliud de virtuoso, responderemus ipsemet Philosophus ibide, quod melius est vno anno viuere virtuose, quam multis annis totam fortis iuxta vitam vitioum habere, & miseram. Vnde patet quod consequentia prima non valet, nec probatio eius, quia in moriendo secundum dictam rationem propter illud, pro quo moriendum est, dat sibi maius bonum, & laudabilius est hoc ei, quam si saluaret esse suum non exponendo se morti in tali casu, & viueret infelicer omittendo actum virtutis & bonum moris.

18. Ad aliud, cum dicitur quod si est corruptibilis, aut per se, aut per accidens. Dico quod sumendo per accidens, prout opponitur ei, quod est per se, anima potest corrumpi per se, sicut generari per se, quia cuius totum per se & primò generatur, & corrumpitur, eius partes per se generantur, & corrumpuntur, et si non primò. Sumendo autem per accidens, prout opponitur ei, quod est primò, sic concedo quod anima corrumpitur per accidens ad corruptionem totius. Et ad probationem dico quod affluit falsum, cum dicit quod esse anima est esse totius, quia tunc sola differentia specifica hominis completere definire hominem, & perfectè indicaret quid est homo, quod est falsum, & contra Philolophum 7. Metaphys. c. de partibus; *Esse* etiam cuiuslibet est accidens illi secundum istos, & per consequens non est idem illi, cuius est, & per consequens idem secundum esse potest separari a se, & secundum hoc, idem

non separatur a se ipso, sed ab alio, quia ab eius accidente. Tenendo tamen, quod credo magis verum, quod esse non differt realiter ab essentia, tunc dico quod licet idem secundum esse existentia non potest separari a se, vt sit, & non sit simul est aliud reale ab essentia, tunc dico quod licet idem secundum esse, potest tamen incipere, & desinere esse, quia eius esse potest esse terminus a q. 1. quo talis transmutationis, & eius non esse terminus ad quem, & est conuerso, non esse eius posset esse terminus a quo opposita transmutationis, & esse eius terminus ad quem. Dato igitur quod esset esse totius, quod falsum est, adhuc non sequitur quin posset corrumpi, & desinere esse, sicut & incipere, quia hoc concluderet quod Deus non posset animam, vel Angelum, vel aliquam aliam essentiam simplicem simpliciter destruere, vel annihilare, quod est falsum. Non enim omnis corruptio est per separationem positivam a positivo: & dato quod esset, habetur intentum in proposito.

Ad aliud per se esse, dico quod per se esse potest dupliciter accipi: uno modo pro esse incommunicabili, & sic per se esse est incommunicabilitate esse. Alio modo per se esse pro esse Per se esse subsistentia, & sic per se esse est per se subsistente. Modò dico quod anima habet per se esse à Deo primò, & sic nulli dat esse. Secundo modo non habet per se esse, quia non per se subsistit, sed habet per se esse, id est, nulli accidere. Sed non sequitur: Habet sic per se esse; igitur non dependet a corpore; forma enim ignis non accedit materia, & tamen dependet a materia, forma enim, etiam substancialis omnes, dependent a Deo; & tamen non accidentum sibi, vel vniuerso.

Dico igitur ad hunc articulum, quod pro hoc non video aliquam rationem demonstrativa necessariò concludentem propositum. Sed ad hoc est manifesta auctoritas Salvatoris in Matth. c. 10. Nolite, inquit, timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, sed potius eum timete, qui potest & animam, & corpus perdere in gehennam.

S C H O L I V M . IV.

Resolutio
Doct. in hac
propositione.

Ad tertiam propositionem in hac materia, scilicet, quod anima rationalis non manet perpetuo extra corporis, ponit rationes D. Thoma, & aliorum studentium hanc naturaliter ostendit; quas reicit, ostendens, si Philosophus posuisset animam manere post compositum, quod potius dixisset, eam sic mansuram, quam corpori reunendam. Refutavit ergo Doctor immortalitatem animi probabiliter noram esse, sed non demonstrari. Et probat ex Paulo Act. 17. ubi multis persuasoribus, & similitudinibus, tam probabilibus utitur ad hoc probandum. Ad hoc adducit locum expressum Gregorij, & locum Augustini non ita expressum. Sequuntur omnes Scotiste, & Caiet. in Epist. ad Roman. c. 9. Pomponiatius lib. de immortalitate anime tenet eam poni immortalē esse contra lumen naturae, sed pessime sentit. De Aristotele alij putant ipsum esse pro hac, alij pro illa parte. Soluit argumenta pro opposite, posita in initio: de quibus vide ipsum fuisse in Oxon, hic art. 1, a num. 29.

Tertia propositione, scilicet quod anima non remaneat perpetuo separata a corpore, Tertia proprobatur sic; Anima separata a corpore est sitio, quodam

D.Thom.
Hec quodl.
z.q.3.
Prodanti pri-
mō.

quodam modo imperfecta , quia vnaquæque pars perfectius est in toto , quām quando est Per se : sed si anima perpetuò remaneret separata , perpetuò esset imperfecta , quod est inconueniens.

Secundū.

Irem , nullum violentum perpetuum 2. de Calo & mundo text. 17. anima habet naturalem inclinationem ad corpus , sicut ad suum proprium perfectibile ; igitur si aliquando non reuniatur ad corpus , perpetuò tenebitur violenter , quod est inconueniens.

21.

Respondeo , si Philosophus concederet animam esse immortalem , necessariò ponēret eam separatam à corpore , quia secundū eum , impossibile est quod illud , quod de natura sua nō afferriſſet , est corruptibile , per quamcunque virtutem eam corpori possit fieri incorruptibile : sed omne corpus est reuniri , sed naturaliter corruptibile , cùm componatur ex contrariis , quorum unum corrumptit aliud ; ergo Philosophus non ponerer eam in perpetuum reuniri anima , &c.

22.

Ad primum istorum potest dici quod non est manifestum , animam esse imperfectam , quando separatur à corpore ; & cùm probas , quod pars , &c. Dico quod licet pars sit imperfectior , quām totum , & per consequens quando est sub actu proprio , quām quando est sub actu totius , quia aliter non esset pars , quā dat ēsse toti , sicut forma dicitur dare ēsse compagno , & non accipit aliquod aliud ēsse à dato in se , si non det illud ēsse toti , non tamen propter hoc est in se imperfectior , quia non caret aliquo ēsse in se , quod habuit secundū se in toto . Sed pars , quā accipit ēsse à toto , non est ita perfecta separata à toto , sicut quando est in toto , sicut est de materia , quā in toto compagno accipit ēsse actuale , & distinctum per formam , quā est ei vniuersa , quā dat per se ēsse toti , & sibi perfectius ēsse , quām priùs habuit . Animā autem est forma corporis , & non materia , idē ip̄a non recipit perfectionem in toto , & per consequens ipsa in se quā est perfecta separata , & coniuncta . Exemplum ad hoc est de calore , qui dat ēsse calidum , & calefacit , quando est in materia , & si esset separatus , & non calefaceret , non minus perfectus esset in se tunc , quām priùs .

23.

Ad secundū . dico quod inclinatio , vel appetitus naturalis est duplex ; unus consequens potentiam passiuam , quā est ad ēsse ; alijs consequens potentiam actiūam , quā est ad agere , vel ad actū secundū . Si intelligatur quod anima appetat , vel inclinetur vniuersi corpori appetitu consequente potentiam actiūam , quā est agere , vt perfectum quoddam ad communicandum perfectionem suam toti , & actū suū : sic , inquam , est verum quod anima habet appetitum , vel inclinacionem naturalem ad corpus , vt perficiat illud actū suo , & communice illi perfectionem suam essentialē , quam ex se habet , & non ex unione eius cum corpore . & de isto appetitu , vel inclinacione naturali , non sequitur quod esset frustra , vel violentum , si nunquam vniueretur corpori , quia nullam perfectionem , vel actū recipit ex unione eius cum eo , quia ratio violenti non accipit per respectum ad principium actiūum , sed passiuam , sicut Deus nunquam esset imperfectior in se , si nunquam perfectionem suam ad extrā communicaret , quia vtrumque

Inclinatio
naturalis a-
dū. Elius non ar-
guit imper-
fectiōem , si no-
impleatur.

Violentum
quid sit ex-
pliatur.

potest in se manere absque hoc quod communiceat perfectionem suam alteri . De Deo patet ex Augustino 3. Confessionum c. 4. nec propter il- la beatior , loquitur de creaturis .

Si autem intelligatur quod inclinetur , & appetat vniuersi corpori appetitu consequente potentiam passiuam , qui est ad ēsse , & ad actū primum , qui recipit aliquid in corpore : tunc dico quod etsi sic quandoque naturaliter inclinetur ad communicandum corpori ēsse , & actū primum , & motum , & viuere , & huiusmodi ; non tamen perpetuò , vt post mortem , quia eandem formam redire dicit Philosophus esse impossibile , quia non est semper nata sic semper communicare corpori ; nam secundū Auicennam appetitus anima satiatus esset , si non esset vniuersi corpori ; sed cū vniueretur corpori mediantibus sensibus acquirit scientiam , quam tamen scientiam postquam eam acquisi- fierit per sensus corporis ; habet , nec amplius indiget corpore , vel sensibus .

Dico igitur quod prima propositio est naturaliter nota , sed non secunda , vel tertia , quia Resolutio ad illas sic esse notā lumine naturali non est Demonstratio , nec ratio simpliciter necessaria , ma esse notā sed tantū probabilis ; & idē conclusio non naturaliter , est naturaliter nota , sed tantū probabiliter . Istud patet per Apostolum , cui Act. 17. dictum est , insanis Paule , licet ipse incorruptibilitatem , & immortalitatem anima persuaderet Probat pri- mō . Philosophis . Non tamen est vīsus contra eos ad hoc probandum rationibus necessariis , sed tantū probabilius ; aliter non dixissent ipsum insanire , si naturaliter hoc eis fuisse notum . Cū enim dixit 1. Corinth. 15. Si non resurgunt mortui , vanus est spes nostra . Similiter si tantū in hac vita speramus , miserabiliores sumus cunctis gentibus ; hoc est inconveniens ; igitur illud , ex quo sequitur . Hoc argumentum est probabile tantū , & non simpliciter necessarium . Cū enim omnium unus sit rex , Reipublice , & bonis multa mala , & similiter malis multa bona eueniunt in vita ista ; igitur si non esset bonis alia vita speranda , meritō essent boni mīseriorēs omnibus , & feliciorēs mali .

Item , hoc probat ipse per similitudinem de Secundū . grano frumenti misso , quod non faceret fructū , si non priùs moreretur ; igitur nec homo potest habere fructū beatitudinis ante mortem ; igitur post mortem expectanda est alia vita . Iltud est simile quoad hoc , quod neutrum habet fructū suū , nisi priùs moriatur . Diffimile quoad hoc , quod idem granum numero post mortem , & putrefactionem eius in terra , non manet . In proposito vero idem homo numero manet postea , & ante . Hoc apparet per Idem numero hominē resurgit . Augustinum de Trin. 13. c. 19. Peritissimi Philo Aug. Sōphi ad hoc vix pertinuerunt . Item Gregorius 14. Greg. Moralium . Quid aliud mundus in suis exemplis ostendit , nisi spem nostra resurrectionis ? In illis tamen non credit idem numero , postquam corruptum est , sicut reddit in proposito .

Ad primum argumentum secundū quæstio- nis , cū dicis , desiderium naturale non est fru- stra ; concedo . Et cū dicis in minori quod de- siderium naturale est ad semper viuere , & im- mortalitatem ; cōcedo , sed istud non est notum Ad primum arg. secunde queſt. Desideriū ad lumine naturali . Ad probationem de naturali semper ēſſe nō fuga mortis per Apostolum 2. Cor. 5. quod nōl demonſtratur esse naturale . mus expoliari , quia eodem desiderio appetitur

vnum contrariorum, & oditum reliquum. Dico quod quilibet homo fugit naturaliter illatam sibi poenam mortis, sicut quamlibet poenam nunc fugit, quia tunc naturaliter appetit suum esse, & quietem, sive salutem ab illa poena: sed non sequitur, qui nunc naturaliter fugit omnem poenam, igitur pro semper, vel in infinitum appetit quietem, & suum esse, sed est fallacia Consequentis. Nec hoc potest probari ratione necessaria plus de morte, quam de quacumque alia passione penali, quia omnem poenam naturaliter fugit pro nunc.

Ad secundum. Ad aliud, cum dicas quod notum est naturaliter, quod nulla tota species carerit suo fine credo, quia quilibet potest naturaliter consequi suum finem. Sed quando accipis quod homo non potest consequi finem suum in vita sua; Dico quod hoc non est notum lumine naturali, quia secundum Philosphum, & finis & felicitas hominis simpliciter est speculatio, quam potest homo simpliciter consequi in hac vita, sicut patet. *Io. Ethic. c. 10. & 1.c. 3.* nam secundum eum ibidem, ad hoc quod sit simpliciter felix, oportet eum esse sanum, & habere famulatum, & alia bona fortuna, quae non conuenient homini, nisi in vita ista; quia Philosophi nunquam de alia felicitate locuti sunt, nisi de illa, quae potuit acquiri in vita ista. Verum est igitur quod aliqua beatitudo, & felicitas nota est lumine naturali, sed non illa, quae consistit in clara Dei visione post hanc vitam, quia illa solum tenetur ex creditis.

26. *Ad tertium.* Ad aliud, cum dicas quod notum est lumine naturali quod quilibet species, &c. concedo. Sed cum dicas ultra species humana aliquando erit finita, quia non continuatur nisi per generationem, quae aliquando terminabitur: Respondeo quod speciem humanam, vel aliquam aliam, aliquando finiri, non est notum ratione naturali, sicut nec quod generatio aliquando terminabitur, quia Philosophi posuerunt generationem fieri in infinitum à parte post, sicut à parte ante, & magis; & ideo nunquam posuerunt eam finiri, nec aliquam speciem. Est igitur creditum, & non demonstratum, quod generatio terminanda est aliquando. Et dato quod esset notum quod generatio hominis nunquam esset finienda, adhuc dico quod hoc non concludit perfectionem in specie humana maiorem quam in infima specie, quia semper manere per generationem est imperfetè manere, quia potentialiter, & sub motu: igitur si aliquo alio modo maneat in se fixa, & immobiliter, hoc non conuenit ex parte generationis, sed ex aliquo alio non naturaliter noto.

S C H O L I V M V.

Ad primam questionem ostendit ex variis scripturis, & ex symbolis resurrectionem futuram esse, de quo August. 20. Ciuit. c. 14. Hieron. in 65. I. sa. Gregor. 17. Moralem. 5. D. Thom. in addit. q. 91. art. 4. Circa possibilitem huius sententia D. Thom. est, alia ab homine non posse eadem numero redire, & corrupti, homo autem potest, quia nec materia nec forma eius interruptum. Hanc refutat Doct. evidentis loco August. Secundò, quia corrupti non redire corpori, quia forma eius in corruptione, destruitur, de quo late supra d. 11. q. 3. à n. 30. Quartò, se-

queretur quod Deus non posset reproducere lapidem corruptum, quia eius forma perit. Quintò, si accidentia non redeunt eadem, sequitur quod homo resurgens non habebit eandem proprietatem. Sextò, falsum est animam esse totum esse hominis. Septimò, identitas numerica rei non dependet à continuatione, vel interruptione existentie, quia mutatione posterioris, ut est duratio, non infert mutationem prioris, & ibi tantum variatur duratio.

A D primam questionem, quia ita est, pater 27. ex solutione secundæ, & manifestum est *Ad q. 1. buiu* ex multis sacrae Scripturæ locis *ex Job. 19. ex 2. Machab. 12. ex 1. Cor. 15. ad Thessalon. 4.* & aliis plurimis authoritatibus. Deinde in secundo articulo præcedentis questionis possiblitas resurrectionis mortuorum, probatur persuasionebus, licet non demonstrationibus. Tertiò inter articulos, fidei omnia Symbola enumerant resurrectionem mortuorum; igitur, quia ita est, certum est.

Sed quomodo, vel qualiter fiat resurrectione, *Sententia D.* est maior difficultas. Circa quam dicunt aliqui *Thom. 4. d.* quod si anima sensitiva ponatur alia forma ab *44. q. 1. 47. 1.* intellectu, non videtur facile probare resurrectionem; nam si non potest esse idem animal numero, non potest esse ideo homo numero, quia ad negationem consequentis sequitur negatio antecedentis, non est conuerso. Sed in his, quae interrumpuntur, non potest redire idem numero; igitur si anima sensitiva, à qua dicitur aliquid esse animal, alia existēs ab intellectu interrumpatur per mortem, per corruptionem, non potest redire idem animal numero, igitur nec idem homo numero. Ponenda est igitur in homine tantum una forma, scilicet anima intellectu, & materia prima, quae est altera pars compositi, quae semper eodem modo remanet non interrupta. Anima autem intellectu ex quo est totum esse compositi, quia esse eius est esse totius unita materia, communicat compagno totum suum esse, separata autem haberet totum id esse, quod erat esse totius compagno, & per se resurgere & hom. consequens quando homo moritur, non redigetur in nihil, sed manet idem quod prius, quia anima manet eadem, cuius esse est esse totius, & ita possunt istae partes simul reuniri, & sic redire idem numero. Aliæ vero formæ vt formæ mixti, & formæ accidentales, non remanent postquam separantur, & ideo non possunt redire eadem numero, homo tamen potest redire idem numero post mortem, quia anima, quae est totum esse hominis, manet eadem separata & coniuncta.

Contra istam opinionem arguo per auctoritatem, & rationem. Per auctoritatem sic: August. impugnat de Ciuitate Dei lib. 2.2.c. 28. dicit, quod si omni- primum se periret, et materia ista, & nunquam in quibuscum serum, que natura latebris lataret, posset eam Deus tota- liter reparare, si vellet, quia non solum potest id facere ipse in reparatione destructi, sed etiam anni- bilati. Igitur.

Per rationem arguo sic: In homine est aliqua Secundò, entitas positiva, quae non est materia, nec for- Aristot. ma, nec istae partes coiunctim, vel diuisim, sicut datur alia probatur per Philosphum. 7. Metaph. c. v. & entitas positi- lib. 9. entitas positiva est causata à causis intrinsecis a partibus secis: quia ex quo est in homine, & non est pars coiunctim & aliqua; oportet quod vel causetur ex causis in- dividuis, vel quod nullum ens habeat causam intrinsecam.

intrinsecam. Istud autem causatum, quod non est esse partis, nec esse totius, aliquando est destructum partibus manentibus, sed disiunctis. Patet, quia aliter mors non terminaretur ad destructionem hominis, nec aliter homo esset verè mortuus, & illud destrutum repararetur idem numero, quia aliter non verè resurget quilibet homo idem numero, quod hæreticum est; igitur non idem reddit homo idem numero, quia non constat alia forma à sensu.

Prima ratio illius opinionis opposita concludit oppositum; cùm enim necesse sit date in homine aliquam aliam formam præter formam intellectuam, quæ corruptitur, & non manet in morte, vel destructione hominis, cùm materia prima non possit esse terminus corruptionis: nec anima intellectua, quia constat quod ipsa semper manet, sequitur quod talis forma sit terminus illius destructionis, & homo idem numero resurget quod prius: igitur sequitur quod illa forma sit alia à forma intellectuina, & per consequens quæ interrumpuntur possunt redire eadem numero. De hoc suprà habetur in materia Eucharistia, vbi probauit quod prima materia non potest esse terminus conversionis contra ista falsi grammata.

*Destruendum
idem numero
possit redire.*

29. Item, hæc positio dicit quod Deus non potest reparare aliquid elementum mixtum idem numero in homine postquam destrutum est, quod tem *est post corruptionem* non video esse verum, quia non est maior contradictionis, quod idem numero possit reparari, postquam corruptum est, quam quod idem numero possit fieri, & conservari antequam corruptum, quia virtus, quæ potest super numerum, potest super aliud, & sola illa virtus.

Præterea omnia accidentia perfecta, salte quæ sunt totius, destruuntur in corpore, tunc destructo, quia talia accidentia perfecta, ut propriæ passiones, per corruptionem totius non possunt manere in anima separata, quia separata non est capax talium accidentium corporalium, nec manet in materia nuda post corruptionem, vt prius est probatum: igitur cùm homo resurget cum accidentibus perfectis, & non eisdem numeris per te, igitur alius numero, & tunc, cùm propria passio non redibit eadem numero, tunc non esset propria, quia omnis propria est numeralis; hoc autem inconveniens est, quia inconveniens est idem subiectum numero redire, & passionem numero eandem ei propriam non redire.

30. Præterea, quod dicit quod anima est, est esse totius hominis, non capio quod sit verum, sicut patet per primum rationem.

Contra hanc opinionem, quia esse totius est aliud ab esse utriusque partis coniunctim & divisione, sicut patet per Philosophum, vbi suprà, esse anima est esse partis, quia aliter anima esset homo, quod est falsum; igitur.

Item, secundum eum, anima est imperfecta extra totum. Tunc arguo, habens idem esse totius extra totum, quod communicat toti, non caret aliqua perfectione extra totum: sed anima separata à corpore habet idem esse in se, quod communicavit toti, quando fuit coniuncta; igitur non est imperfecta, nec caret perfectione extra totum, quod est contra te: igitur.

31. Aliter posset sic formari ratio: Non habens totale esse extra totum, quod habet in toto, non habet in se esse illius totius: sed anima separata à corpore, & à toto, non habet totale esse illud, quod

habet quando est coniuncta, quia, per te, est imperfecta extra totum, quod non contingere, si esse eius esset esse totius: igitur non habet in se esse totius. Contradictio enim est, quod esse eius extra corpus sit esse totius, & tamen quod extra corpus sit imperfecta, cùm utroque habeat & quoniam nobilis esse.

Præterea, quod dicit, quod illa quæ interrumputur, non possunt redire eadem numero, non intelligo, quia si hæc res producta in esse à Deo in hoc instanti, conservatur à Deo non solum in hoc instanti, sed in toto tempore habito usque ad aliud instanti, hæc res, vel hoc esse huius rei, est idem numero, & non variatur propter illa diversa instantia in hoc instanti, vel in illo; sed modis ita est, quod conservatio huius rei in ultimo instanti non dependet à priori instanti, nec à continuatione temporis intermedij, sed solum à continuatione conseruationis: quia Deus continuè in quolibet instanti rem conservat, aliter in quolibet instanti cederet in nihilum, quantum esset ex se; igitur si Deus rem productam, quam conservat in quolibet instanti, non conservaret in tempore intermedio, sed tantum ut in ultimo instanti, haberet idem esse numero in ultimo instanti, quod in primo, non obstante quacunque interruptione temporis intermedij, quia non dependet esse, quod modis est, à tempore intermedio, quod præcessit, sed solum à productione, & conseruatione diuina respectu eiusdem esse. Dico igitur quod idem homo numero resurget non obstante interruptione temporis per restitucionem multorum deperditorum eorumdem numero.

*Refutatur
aliud quod
dicit.*

S C H O L I V M . VI.

Sententia Aegidij, per naturam nihil idem numero posse redire, quia non potest idem motus, vel mutatione redire: & per Deum sine mutatione potest idem redire. Reiciuntur primò, quia in mutatione per Deum materia mutatur à priuatione ad formam. Hac occasione disputatur, & pulchri resolutioni passionem fieri posse sine omni mutatione, id est, à priuatione ad formam; quia prius natura creatur materia, & patitur recipiendo formam, qua tamen priuata non fuit, supponendo quod simul tempore sunt.

32. *A*lij dicunt reverentiū, quod Deus potest reparare idem numero postquam corruptum est, sed non natura. Cuius probatio est, natura tenet, non reducit aliquid nisi per motum, & mutationem, quia requirit passum, in quod agat; per motum autem & mutationem non potest idem numero reduci quod prius; interruptio enim temporis, quod est mensura, & numerus motus, contradicit unitati motus & mutationi; igitur & unitati numerali rei prius destructæ, & idem contradictionis est quod idem numero redeat, quod corruptum est per naturam. Deus autem potest facere idem numero redire, postquam corruptum est propter oppositum modum agendi: ex quo enim non agit per motum, & mutationem, quia non requirit passum, in quod agant, sed totum immediatè producit, & sic potest reducere idem numero; non enim formæ prius corruptæ regnat reduci idem numero, nisi per motum, & mutationem.

Contra istud arguo sic: Hæc ratio supponit quod Deus sine quocunque motu, vel mutatione possit reducere, vel reducat idem numero, quia Aegidij agere

Materia in
resurrectione
mutatione.

agere sine motu, & mutatione, est medium probandi aliquid posse reducere idem numero postquam corruptum est, sed falsum est quod Deus reducat idem numero prius corruptum sine quoconque motu, & mutatione, quia quicquid transit à priuatione formæ substantialis ad formam substantialiem, mutatur, secundum definitionem mutationis. 5. *Physicorum*. Sed ante resurrectionem, à tempore, vel instanti mortis, materia erat sub priuatione formæ substantialis, sive si una, sive plures, & per resurrectionem fit sub illa forma ; ergo mutatur.

An Deus pos-
sunt agere sine
mutatione.

Aristot.

34.

Sed dubium est, an Deus possit agere sine omni motu, & mutatione? Et videtur quod non, quia actio Dei ad extrâ, abstrahendo eam ab actione & passione, quæ fundantur in motu, & mutatione, non viderit nisi quedam relatio, vel quidam respectus de genere Relationis, relationis autem non potest esse principium, nec terminus actionis. 5. *Physicorum* text. 10.

Dico quod Deus sine omni motu & mutatione potest agere ad extrâ, actione, quæ secundum rationem est de genere Actionis, cui correspondet in re extrâ, vt in passo, passio de genere Passionis. Quod autem in Deo sit actio de genere Actionis secundum rationem, propositum : Materia naturaliter est prior, natura, & origine, formâ, quia susceptum eius & simul duratione cum ea, non obstante prioritate materiæ secundum originem : sed Deus potest causare prius, vt prius est alio sine illo ; igitur potest materiam prius natura producere quam formam, & simul cum ea secundum durationem. Tunc sic : Si Deus prius ordine naturæ producit materiam, quam formam, prius ordine naturæ creat, vel producit eam, quam imprimat ei formam, & per consequens materia dependet ad Deum prius quam recipiat formam, & ita prius refertur ad Deum, creatum, quam ad formam, quam recipit. Relatio autem eius ad formam istam, quam recipit, est respectus de genere Passionis, non respectus intrinsecus adueniens de genere Relationis, nisi quia circumscripso agente non oritur forma ex potentia materiae, sed producitur de materia per actionem agentis, quæ est actio de genere Actionis secundum rationem correspondens passioni, quia patitur materia in recipiendo formam sibi impressam : hæc autem passio in materia respectu receptionis formæ, non est propriæ mutationis, quia mutationis non est nisi inter opposita, vt inter priuationem, & habitum, vel formam : sed materia prius natura creata, quam recipiens formam, & simul duratione cum ea in isto priori non fuit sub priuatione, quia tunc in eadem parte materia simul duratione essent forma, & eius priuatio, quod est impossibile. Patet igitur quod Deus potest aliquid agere actione de genere Actionis secundum rationem in comparatione ad creaturam extrâ, & creaturam extrâ verè patiatur passione de genere Passionis, & sic referatur ad Deum.

Dari potest
passio sine mu-
tatione.

35.

In diuinis
quare dicit
dicat respectu
de genere re-
lationis, crea-
tio vero non?

productoris, & virtutis productiæ. Sed in proposito forma producitur de aliquo in aliquo, quia de materia, cui per actionem Dei imprimitur. Vnde simpliciter falsum est quod respectus creaturae ad Deum, & Dei ad creaturam, qui sunt creatio, actio, & creatio passio, sint relationes, vel respectus rautum de genere Relationis, vt sunt respectus dictio actiæ, & dictio passiæ in diuinis, vt supponitur, sed sunt alij, & alij respectus formaliter distincti, sicut sunt alia & alia extrema formaliter distincta alterius rationis. Aliud enim est productus, & productum, & aliud imprimens, & cui fit impressio. Quando enim Deus producit aliquam personam in diuinis, vel materiam prius natura, quam imprimat ei formam, ibi inter productorem & productum est habitudo intrinsecus adveniens ex natura virtusque, vel alterius extremitatis ; sed quando in alio instanti naturæ postquam materia creata est, imprimat ei formam, incipit esse illius passionis in materia, vt in passo, cui in Deo corresponderet actio, vel respectus actionis de genere Actionis secundum rationem.

Ad argumentum igitur, dico quod assumptum est falsum: nam actio ad extrâ est respectus extrinsecus adveniens de genere Passionis, vt respectus in creatura de genere vero Actionis, vt in Deo secundum rationem.

Ad rationem alterius opinionis vltimæ, cum dicit quod motus non potest redire idem numero, nisi sit continuus. Dico quod licet iste motus non sit vnius unitate continuitatis cum motu precedente, ita quod unitas eius sit continua, vnius partis cum alia secundum extensionem, quia sic interruptus non posset redire idem numero, est tamen vnius unitate identitatis, & sic potest reparari. Nec valet quod dicit vltima.

Dato etiam quod concedatur quod motus non posset reparari idem numero, non propter hoc sequitur quin forma, quæ est terminus motus, possit reparari eadem numero. Licet enim termini distinguant motus, non tamen idem terminus exigit semper eundem motum, sed est fallacia Cœquentis à destructione antecedentis, scilicet, motus est idem, & eiusdem rationis cum terminis; igitur ubi motus diversi, & termini diversi; non sequitur, quia diversæ latitudes specie, vt motus rectus, & motus circularis, qui adeo sunt alterius rationis, vt non sint continuabiles, 7. *Physicorum* text. 21. sunt ad idem ubi, & renunt ad idem. Aristot. ad eundem terminum specie, vel numero. 5. *Physicorum*. Similiter motus propagationis sunt ad idem imperfectum, quia idem imperfectum potest sic & sic, ex semine scilicet, & sine semine produci. 7. *Metaphys.* text. c. 31. & secundum Augustinum, 3. de Trinitate. c. 9. idem specie potest generari vniuocè & equiuocè. Potest igitur motus aliunde distinguiri quam à termino tantum. Patet etiam hoc idem in proposito de generatione, & resurrectione, quæ sunt diversæ productiones ad idem.

S C H O L I V M VII.

Resolutio Doctoris, resurrectionem esse creditam. Item destrutta, & annihilata posse eadem numero redire: quia negatio sequens esse, est eiusdem rationis cum negatione precedente, & non magis una repugnat ipsi esse, quam altera. Secundo, quia varietas posterioris,

posterioris. ut durationis, non tollit unitatem prioris, ut substantia.

Prædicta resurrectionem primo.

Dico igitur quod resurreccio tenenda est tanquam quid creditum: fieri autem posse ita probatur: si omnia essent annihilata, quæ præfuerunt, tam anima intellectua quām materia, adhuc possunt reparari eadē numero: igitur si manferit anima intellectua, & materia, cūm aliqua alia per mortem sunt destrūcta, adhuc illa in resurreccione possunt reparari, & reparantur eadem numero. Probatio antecedētis. Negatio succedens destinatiōni alicuius entis, est eiudem rationis cum negatione, quæ præcessit positionem eiudem entis; igitur non est maior contradic̄tio, si idem numero reducatur postquam destruitur, vel annihilatum est, quām fuit producere illud antequam tale ens factū est: sed non est contradic̄tio quod ad idem numero fieret, cuius negatio præcedat positionē eius; igitur nec quod idem numero repararetur postquam destrūctum est, sicut enim non includit contradictionem quoad primum non esse sui, quin post ipsum non esse possit totum suum esse accipere, sic nec quoad non esse, quod sequitur esse, includit contradictionem, quin post tale non esse posset totaliter esse.

Secundū.

Item, hoc idem probo ex parte unitatis illius, quod est idem numero, scilicet, suæ singularitatis: sicut varietas in posteriori non variat unitatem in priori; sed esse, & hoc idem numero, est prius quām esse in hoc tempore, vel in illo, quia prius est vnumquodque in se intrinsecè vnum, quām variatur in comparatione ad quancunque causam extrinsecam; igitur non oportet ipsum hominem variari in se propter hoc, quod habet esse in primo instante, & vltimo ex interruptione temporis; igitur eadem virtus, quia potest res produci post non esse simpliciter, potest reparari ad esse eadem numero, postquam habuit esse, & per cōsequens materia prima potest redire ad formam corporalem, & ad actum eadem numero, quæ prius habuit, saltem ea qua necessaria sunt ad animationem corporis ab anima intellectua.

Diversitas posterioris, nō te, quia potest res produci post non esse simpliciter, insert diversitatem priori.

Ad prim. principale.

Vnus interius hominū & iuueniorum exponi- tur.

Ad secundū. Ad secundum de auctoritate Philosophi, dico quod ista, & similes auctoritates, si concluderent, tantum concluderent de morte naturali, quia Philosophus tantum loquitur de tali transmutatione: dicit tamē quod non est necesse oppositum fieri, sed non quod sit impossibile.

Ad tertium. Problema: erit eadem passio & vno in resurrectione.

Ad tertium, dico primum, concedendo quod non reddit eadem vno; & hoc si accipiatur vno pro vno passione, sive relatione consequente, sic enim non est esse compositi, quia est respectus extrinsecus adueniens.

Aliter potest dici, quod est eadem vno, sive relatio. Ex quo enim idem fundamentum, & idem terminus redeunt numero eadem, reddit eadem habitudo. Vnde Beatae Virginis ad Christum est modū eadem maternitas, quæ fuit ante resurrectionem, quia idem fundamentum, & idem terminus.

Q V A E S T I O III.

Vtrum natura possit esse causa efficiens resurreccionis?

Art. 1. de Generat. in fine Aug. 12. Ciuit. c. 13. D. Thom. D. Bonav. Argen. Suar. citati q. præcedent. Rada 4. p. controu. 15. art. 3. Scot. hic q. 3. & 7. Miel. q. 8. 9. & 10. & 2. Phys. q. 4.

Q V ò d sic videtur, quia in natura est potentia passiva ad resurrectionem; igitur in natura erit potentia activa ad resurrectionem. Antecedens patet, quia anima naturaliter inclinatur ad corpus, vt ad proprium perfectibile, & corpus inclinatur naturaliter ad eam, vt ad propriam perfectionem: quia secundum Philosophum primo Physicorum, materia naturaliter appetit, vt perficiatur ea. Consequens patet, quia nulla potentia potest esse frustra in natura secundum Commentatorem 12. Metaphys. text. c. 12. Sed si cuilibet potentia passiva in natura non responderet aliqua potentia activa naturalis potens illam potentiam passivam reducere ad actum, frustra esset potentia passiva in natura.

I. Arg. primū affirmatiū.

Item, in transmutatione naturali est duplex processus, unus resoluendo & alter componendo; igitur sicut se haber resolutio ad suum terminum, ita compositio; sed natura resoluendo reducit ad idem numero, de quo corpus humanum fuit factum, scilicet, ad materiam primam, igitur & componendo facit illud idem numero reuerti, quod de illa materia fuit factum.

Item, ubi est eadem materia, & idem efficiens, videtur esse idem effectus; sed aëris primū corrupti in ignem, & ignis corrupti in aërem secundū genitum est eadem materia, & potest esse idem efficiens; igitur aëris prius corruptus potest postea idem numero redire per naturam.

Contra, Dionysius de diuinis nominibus. cap. 6. Resurreccio est supra naturam; igitur natura illius nullo modo erit causa efficiens.

Item, natura non potest producere animalia perfecta productione æquiuocā, scilicet, sine semine, vt patet per Commentatorem 8. Physic. com. 46. contra Auicennam: sed homo est perfectissimum animalium, quod producit vniuocē, id est, ex semine per generationem; igitur non potest ipsum producere æquiuocē per resurrectionem.

S C H O L I V M I.

Sententia Platonis, & aliorum Philosophorum, omnia eadem numero redditura post. 36. millia annorum hanc refutat ex Augustino, cuius rationib[us] addit alias optimas, mathematicas, physicas, & morales: de quibus vide eum fusus in Oxon. hic à n. 3.

R Espondeo ad quæstionem, & dico secundum Damascenum libro 4. cap. vltimo. *Resurreccio est eius, quod cecidit, surreccio: sed rotus quid.* homo cōpositus exanimis & corpore per mortem primū cecidit, & postea corpus cecidit per resolutionem in cineres; igitur si eiusdem hominis debet esse resurreccio, oportet quod totum redeat; hoc autem fit quodam ordine incipiendo

Duplex sen.
sua questio-
nū.

piendo à reparatione corporis, quod vltimò re-solutebatur in cineres, & deinde ad vniōne animæ ad corpus; igitur duplicitate potest intelligi quæstio; vno modo: An scilicet reparatio corporum habeat causam actiūm in natura. Alio modo, an totaliter resurrectio hominis habeat totalem causam actiūm in natura.

De priuino est quædam opinio, scilicet Platoni, quam recitat Augustinus 12. de cunctitate Dei. Aug. Opini Plato cap. 13. qui dicit quod natura potest reparare omnia eadem numero in generabilibus, & corruptibilibus, & per consequens omnia genera-bilia, & corruptibilia, quæ tantum sunt corporalia, possunt redire eadem numero.

Ratio ad hoc talis est. Ex quo corpora cælestia habent vniuersalem causalitatem super omnia ista inferiora generabilia & corruptibilia, & disiformitas eorum in dispositione, & situ, est causa disiformitatis in genere effectuum, sequitur quod vniiformitas dispositionis, quam habent, quando aliquod corpus producerunt, erit causa vniiformitatis illius effectus; igitur si aliquod corpus virtute influentia cælestis generetur modò, & postea corrumpatur, sequitur quod alias virtus cœli quando erit in dispositione, in qua fuit, quando illud corpus generauit, eundem effectum numero reducet & reparabit, ad talem autem dispositionem possunt redire corpora cælestia post 36. millia annorum secundum Ptolemyum in Almagesto.

3. Istam autem opinionem redarguit ibi Augustinus, & primum per auctoritatē Apostoli Rom. hunc errorem 6. Chrysostomus: ex mortuis, iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. & similiter per illud Thessal. 4. & sic semper cum Domino erimus. Similiter per illud Psalmi 11. Tu Domine salabis nos à generatione hac in aeternum. Igitur non erit talis circulus post tot annos. Addit autem quod congruè potest dici de eis illud eiusdem psalmi: In circuitu impij ambulabunt, non quod vita eorum sit per circulum reuersura, vel retrocessura; sed quia ex modo talis erroris, talis est eorum via.

Deinde ratione.

Item, arguit per rationem de beatitudine sic; non est vera beatitudo, nisi sit sempiterna, & perpetua; aut igitur credit illam beatitudinem esse sempiternam, quæ est per talem circulationem, & tunc anima eius falso errore beata erit, quod est impossibile: aut timet quod sit aliquando finitura. Sed quomodo tunc est beata cum tali pœna & timore? quasi dicat, nullo modo. Quare ibi Augustinum.

Respondebat etiam ad illud, quod dicitur Ecclesi. 1. nihil nouum sub Sole, quod habet hic intelligenti de nouitate secundum genus, non de nouitate secundum numerum.

4. Resolutus idem error rationibus. Primi.

Præcreta, contra illam aliter potest argui. Actio redente eodem, & omnino eodem modo se habente, nisi redeat passuum omnino idem, non redit effectus idem, quia secundum Philosophum 8. Metaphys. cap. 3. ad unitatem eiusdem effectus producti non solum requiritur identitas agentis; sed etiam passi, vel materiae, quia in esse effectus non tantum dependet ab agente, sed à passo, & materia, & per liberum arbitrium, sive voluntatem potest aliquis aliquod corpus transferre de loco ad locum, & locatum mouere, quod post talem motum non esset in eadem dispositione ad corpora cælestia, & influentia eorum, in qua prius erat in compara-

tione ad illa post talem circulum; igitur non redit idem post talem circulum.

Item, hæc opinio reprobatur ab Aristotele Secundo. primo Posteriorum, text. 4. quia ad eā sequeretur aristot. quod addiscere nihil aliud sit, quam reminisci. Probo; per hoc enim quod anima vnit corpori, non corrupitur habitus, qui præfuit in ea, quia tunc vnta actualiter corpori nihil posset scire; quia non posset habere naturalem habitum scientiæ; igitur si anima eandem scientiam post talem circulum habebit, quam habuit in corpore aliquando ex influentia corporis cælestis in corpus, non acquisiteret habitus scientificos de nouo. Sed hoc est falsum, quia impossibile est, vt dicit, nos habere habitus nobilissimos; scilicet intellectuos, & quod lateat nos.

Præterea, Aliquid forte motus cœlestes, vel Terrestres, corporū cœlestium, sunt impropotionabiles, & incommensurabiles, quia magnitudines, super quas sunt, possunt esse incommensurabiles, & impropotionabiles, vt patet ex 10. Euclidis de Costa & diametro quadrati. Vnde motus factus super costam & eius diametrum, non possunt esse commensurabiles, quia magnitudines in 2.d. 2. q. 9. non possunt esse commensurabiles, & per consequens non possent mensurari aliqua vna, & eadem mensura, & ita non possunt redire ad eandem dispositionem, quam prius: & ita nec eadem numero.

S C H O L I V M II.

Sententia afferens per naturam nihil idem numero posse redire, suadetur variis locis Arist. & rationibus, sed preferunt opposita; & solvantur rationes huic: de quo latius agit in Oxon. hic q. 3. & n. 8.

A lia est opinio, quæ dicit quod nihil de numero prius corruptorum potest postea redire per naturam. Hæc opinio imponit Philosopho. 2. de Generatione text. vlt. quod forma corrupta non potest per naturam eadem numero redire. Similiter 5. Physicorum text. 36. & 14. Illa que generantur per propagationem, non possunt fieri per naturam, nisi ex semine, & materia aliqua; quia agens naturale necessarium præsupponit passum, in quod agat. Vnde dicit, necesse est primum fieri semen, sed non statim animalia; sed reformatio corporum humanorum erit ex eorum materia, sed mediante semine; igitur.

Item, libro Prædicamentorum cap. de opposit. text. 14. dicit Philosophus, quod a priuatione ad habitum non est regressus, sed secundum eundem mors est priuatione vita, & sui proprii habitus; igitur ab ea ad vitam non est redditus per naturam.

Item 6. Ethicorum cap. 3. dicit quod hoc solo priuatur Deus ingenit facere, quæ facta sunt; igitur & facere entia, quæ iā facta fuerunt non entia.

Ad hoc ponitur talis ratio: Idem non potest de nouo generari, nisi ex eadem materia tota, quæ est in prima, quia in secunda generatione communiter diuiditur, & spargitur, igitur non potest, &c.

Item, agens naturale non agit nisi per motu & mutationem, cum requirat passum, quod debet transmutari; sed motus, & mutatio non reddit idem numero, cum est interrupta: igitur.

Item, confirmatur, sicut se habet productum ad hoc productum, ita productio ad hanc productionem;

Gotfr. quodl. 6. 9. 1. & gild. theorematem 1 Henr. quodl. 4. q. 13. & quodl. 8. 9. 5. Probant pri-mò ex Arist.

Probant ra-tione primò.

Ad idem nu-mero requiri-tur eadem ma-teria. Secundo.

Ad identita-tem effectus requiriatur idem passi, vel materia.

ductionem: igitur permutatim sicut productum ad productionem, ita hoc productum ad hanc productionem, sed nihil potest esse productum sine productione: igitur nec hoc productum si ne hac productione.

Item, nihil potest produci nec esse à natura, ad quod, vel in quo, modo non est potentia passiva, quia cuilibet potentia actua in natura correspontet propria potentia passiva; sed corruptio aliquo, non manet in eo potentia naturalis ad formam eandem, quæ prius fuit ad eam; igitur corruptum non potest postea produci. Minor probatur dupliciter, primò, quia secundum Commentatorem, *primo Physic.* adueniente forma corruptitur potentia ad illam formam; sed potentia definens esse non reddit eadem re-

*ad præteritum
non est poten-
tia.*

Viximò.

specū illius, quod corruptum est. Secundò sic:

potentia non est nisi ad præsens, vel ad futurum, non autem ad præteritum; sed corruptum est præteritum; igitur ad illud non est potentia.

Viximò arguo sicidem numero non potest

redire naturaliter, nisi redeat eadem potentia numero; sed potentia non potest redire naturaliter eadem numero, quia forma cum corruptitur, non resolutur in eadem possibilitatem, quæ fuit ad ipsam, vel transiuit in ipsam: igitur in aliam numero, & per consequens non potest idem numero redire.

7. Sed non videtur mihi, quod istæ rationes sint

Ratiocinatur ista efficaces, vel multum valeant, vel saltem quod sententia pri- non necessariò concludant, quoniam *s. Physico- m. Diversitas of- ficiis est à di- fectus est à di- versitate effi- cientia. vel* sed possibile est efficiens esse idem post corruptionem formæ, & materia eadem, & æquè di-

posita; igitur & effectus idem post corruptionem.

Sed fortè dices quod non est possibile agens

esse idem, nisi sit eadem influentia ante corruptionem, & post; quia cælum continuè motum in alio, & alio instanti habet aliani, & aliam influentiam, & nunquam eadem.

Contrà, ad hoc quod idem numero de novo possit generari postquam corruptum est, non requiritur eadem influentia numero, quæ prius, sed tantum similis. Cuius probatio est, quia si hic ignis generaret in hoc instanti, & alijs fuisset eodem modo approximatus eidem passo, & eodem instanti idem generaret, quia passum est idem, & æquè approximatum, & agens est æqualis virtutis, & æquè dispositum ad agendum; sed in causa proxima diversificata non impedit idem numero produci, ut iam probatum est; igitur nec multò magis causa remota diversificata impedit identitatem effectus, quia proxima est efficiacior, quam remota; sufficit igitur similis influentia, & non necessariò requiritur eadem numero ad hoc quod idem numero producatur.

Ad eandem effectum numero non re- quiritur idem numero effi- ciens.

Præterea, ista influentia non est aliqua forma recepta in causa secunda à causa prima, quia si sic esset, haberet in se formam causatam à prima causa, per quam prima causa concurrit cum ea ad agendum. Illa igitur influentia, si esset forma in causa secunda recepta, posset ipsa per se agere sine dependentia ad causam primam, quia non dependet ab ea, nisi propter influentiam virtutis, quam recipit à prima causa; hoc autem falsum est, quia quoconque à prima causa recepto, non minus dependet secunda causa ab ipso. Non est igitur ista influentia aliqua

Explicita in- fluentia cau- sa prima.

Scotio oper. Tom. XI. Pars I.

forma recipita in causa secunda à causa prima, sed tantum est coniunctio eius cum causa prima, sub ordine essentiali ad causandum eundem effectum; sed causa secunda & proxima est eadem, cum qua etiam coniungitur causa prima in sua causalitate omnino eadem ut prius; igitur effectus erit idem.

Item, contra illam opinionem arguo secun- dò sic: Aut aliquid quia corruptum est, est sim- pliciter impossibile redire idem numero, aut

non? Si sic, igitur Deus non potest de potentia

absoluta facere quod idem numero redeat, post-

quam corruptum est, quia non potest super

simpliciter impossibile, & illud, quod includit

contradicitionem. Si sic, non est simpliciter impossi-

bile, sed magis simpliciter possibile: Deus non pe-

ter impossibile, sed quando aliquis effectus est simpliciter pos-

sibilis, remanet virtualiter in potestate sua-

rum causarum, respectu quartum prius erat pos-

sibilis, quia subest causalitati eorum; igitur cum

in proposito maneat causa, quæ prius, exdem

post corruptionem, quia eadem materia, & idem

efficiens, vel saltē possibile est manere eas-

dem, sequitur quod idem potest de novo repa-

rari etiam per naturā, quod fuit prius corruptū.

Respondebis fortè quod materia non habet

eandem potentialitatem post corruptionem, obuiatur.

quam & ante habuit.

Contra: ista potentialitas materia ad for-

mam, quæ prius in ea erat introducta per agens,

& postea corruptitur, non est nisi respectus ra-

tionis, vel saltem non est respectus in actu, quia

terminus huius respectus non est in actu: sed

non ens vel respectus ad non ens non facit per

se ad causalitatem alicuius effectus actu, vel po-

sitiui, & realis, quia respectus, vel relatio, non

est causa, vel ratio alicuius esse in causando.

s. Physicorum text. 11. & 12. quia nec est prin-

cipium, nec terminus; sed quod non est ratio cau-

sa in causando non impedit causas eodem mo-

do causare; igitur hac potentia non existente ea-

dem post corruptionem & ante, nihilominus poterit per se eandem rem causare postea quam

ante, & eodem modo.

Item, conceditur quod Deus potest eandem

formam reparare in materia, quæ prius cor-

rupta erat, illa autem forma sic separata à

Deo in materia facit per se vnum cum illa

materia, sicut prius, quando introducta erat

naturaliter per generationem, aliter non pos-

set reparare eandem: sed forma non facit

vnum per se cum materia sicut prius, nisi in

materia sit potentia ad formam, quia aliter

forma esset ei violenta, quod falsum est, quia

tot sunt potentia in prima materia, quot for-

ma possibles,

et eadem ad

quia sicut in eadem forma est idem actus, eadem.

ita & in eadem materia respectu illius eadem

potentia, vnde cunque forma ei imprimatur;

igitur in materia remanet potentia nu-

mero ad illam formam post corruptionem,

sicut ante generationem; vel si non manet ea-

dem potentia ad formam, sequitur quod idem

potentia non requiritur in materia ad hoc quod

per se faciat vnum cum forma; & per conse-

quens non requiritur ad creationem alicuius

rei, & tunc habeo propositum.

Præterea, prima ratio adducta pro illa opinio-

ne non concludit; licet enim materia cōmuniter

magis diuidatur, & dispersatur in secunda genera pro sententia

Gofit.

9.

*Lumen can-
dela in vri-
nali an possit
redire idem.*

tione rei, quām in prima, possibile tamen est quōd aliquando non sic dispergatur magis in secunda, quām in prima. Si enim candela accendula in vriali ponatur in vriali everso, & fortiter obturato, & sic ignis corruptitur in aērem, & iterum iste aēr in ignem per radios Solis, materia ibi nō dispergitur, nec diuiditur; igitur dispersio materia non impedit quin idem per naturam possit redire per generationem nouam.

*Quādōque in
corruptionē
diffusio ma-
teria nō tollit
eundem effe-
ctū numero.*

Item, Angelus posset partes materiae dispersas, & diuisas per corruptionem, quas nouit ante corruptionem fuisse in hoc composito, congregare, & vnire, & eas applicare agenti naturae eundem effectum, quod possit idem numero quod prius produtere; ipse enim nouit coniungere conuenientia actiua passiuis, & actiua & passiuo conuenienter simul approximatis, sequitur effectus, ita post corruptionem eius, sicut ante generationem.

*In corruptio-
ne aliqua
materia pars
manet ea-
dem.*

Item, aliqua pars materiae remanet eadem numero, quae prius, quia aliter corruptio esset annihilatio; igitur in illa potest aliqua pars forma prius generata induci, quia eadem pars, quae prius inducebatur; igitur si nihil impediret, nisi dispersio, vel diuisio materiae, saltē sequitur quōd aliquid idem, vel aliqua eadem pars prius corrupti possit redire eadem numero.

*10.
Ad secundam.
Non constat
eandem mu-
tationem non
posse redire.*

Item, secunda ratio non mouet, quia non includit contradictionem, quōd idem motus numero redeat, quia licet fuerit interruptus, & per consequens non continuatus motui præcedenti, non sequitur tamen quin aliqua pars sit eadem, quae prius, licet ei non continuetur.

*Eiusdē termi-
ni possunt esse
diuersi mo-
tus.*

Et præterea licet motus non sit idem post interruptionem qui prius, non tamen sequitur quōd terminus eius, vel forma nor̄ sit idem, quia ad eundem terminum formalem, & etiam totalem possunt esse diuersi motus secundum speciem, quia ad idem ubi acquirendum proceditur motu recto, & circulari. Idem etiam animal imperfectum producitur per propagationem, & putrefactionem. Idem etiam animal, & homo producitur per creationem, & generationem.

*Ad confir-
matiōnē.*

Nec confirmatione illius rationis aliquid concludit, quia dum aliquod commune determinat sibi aliquam proprietatem in communi, & nullam in particulari, nec etiam aliquod contentum sub eo; non tenet talis proportio, quia qualis est proportio communis ad cōmune, talis est proportio contenti singularis ad singulare, quia singulare contentū sub eo non determinat sibi singulare aliquod magis quām ipsum, quin in differenter sit omnium singularium. Exempli. Non enim sequitur, sicut corpus ad locum, ita hoc corpus ad hunc locum; sed corpus nō potest esse sine loco; igitur nec hoc corpus sine hoc loco. Similiter non sequitur, sicut color ad superficiem, ita hic color ad hanc superficiem; sed color non potest esse sine superficie; igitur nec hic ita hic color sine hac superficie. Eodem modo non sequitur in proposito, nihil potest produci, vel esse productum, nisi productione; igitur nec esse hoc productum, nisi hac productione; quia nec productum, nec hoc productum determinat sibi tantum hanc productionem, quia vtrumque potest produci per aliam.

Vnde iste modus arguendi, qui accipitur ab Euclide, s. lib. propositione 15, & quo vritur Philosophus in multis locis, vt in primo Priorium in fine, & in libro Perihermenias, tantum tenet, quando eadem est comparatio in prima, &

in secunda, & quando non plus concluditur in conclusione, quām haberur ex illa comparatione in præmissis. Nunc autem non habetur in *Quanto &
istis comparationibus, nisi quid sicut produ-
ctum est commune ad hoc productum, ita pro-
ductio ad hanc productionem, sed vterius per-
mutando, non sequitur quid vnum membrum
secundæ comparationis continet duo membra
alterius comparationis; nec hoc productum po-
test produci hac productione, & non hac, sed
alia & alia indifferenti in communi. Nunquam autem tenet permutatio proportio, quando vnu
membrum vnius comparationis continet duo membra alterius. Patet h̄c, sicut se haber album
ad nigrum, vel ad non album, ita coloratum ad
non coloratum; sed omne album est coloratum;
igitur omne nigrum, vel non album, est non col-
oratum; non sequitur, quia coloratum conti-
net tam album quam nigrum sub se, vt genus
sue species.*

Tertia etiam ratio non mouet, quia ad formam eiusdem rationis non est nisi vna potentia eiusdem rationis in materia; igitur non est nisi vna potentia ad formam specificam, secundum quam est receptiva omnium formarum eiusdem rationis, vel speciei. Non enim est ima-
*An potentia
ad formam
manet cū ea?*

ginandum, sicut ipsi imaginantur, quōd sint plures potentiae in materia ad formam eiusdem speciei, & quōd vna reducta ad actum adhuc re-
inanet alia reducenda. Nam ex quo potentiae illæ sunt eiusdem rationis, si sint plures, non est maior ratio, quare vna reducatur ad actum, quām alia ex parte materiae, nec etiam ex parte agentis, si agens sit naturaliter agens, vt supponimus. Vnde potentia materiae non est nisi sua receptibilitas passiuo formarum, & idē sicut ipsa est vna respectu omnium formarum speciei eiusdem, ita est potentia simpliciter vna respectu omnium in illa, nisi æquiuoces de potentia, vocando potentiam respectu ad formam, quia respectus possunt esse plures in materia respe-
*Potentia ma-
teria quid.*

ctu formarum plurium eiusdem speciei.

Ad confirmationem, dico quōd non est poten-
tia ad præteritum, & vt differt ab aliis tem-
porum differentiis est non ens, & Deus non fe-
cit in natura potentiam ad non ens, ita nec ad
præteritum, fecit tamen potentiam ad illud,
quod est præteritum, vt sit futurum, non tamen
sub ratione præteriti, quia non potest facere *Deus non po-*
quod præteritum non fuisse præteritum. 6. *test facere
quod præteri-
Ethicorum, Ingenita facere que facta sunt, non po-
tale.*

Ad ultimum, dico quōd non video quin po-
tentia maneat eadem numero post corruptio-
nem sicut ante, & si potentia talis transiit in *Ad ultimā.
Nulla poten-
tia veritatē
in formam.*

formam, quando forma de nouo generatur, sicut ipsi imaginantur, quod tamen non est verum, quia principia sunt impermixta, vel si forma re-
soluitur in ipsam, quando corruptitur, semper
idem manet, vt pater ex Philosopho, 3. *Physicorum.* & 5. *Metaphys.* quia vnumquodque in idem
resoluitur, de quo primò fit. Qualiter autem au-
toritates Philosophi valeant, patebit in-
ferius.

S C H O L I V M III.

*Resolutio; primam sententiam omnino rejicien-
dam, & tertiam; & tertiam, qua admittit aliqua
posse redire eadem numero per naturam posse
sustineri;*

sostineri; & probat duabus rationibus claris. Putat saltem si per Deum, aut Angelum eadem materia approximata esset agenti eidem, quod reproduceretur idem numero effectus: tamen tota natura non potest sic reparare corpus humanum, sicut in resurrectione reparabitur, quia causæ naturales agunt per media determinata, & non potest corpus restaurari naturaliter, nisi per conuersiōnem alimenti in ipsum.

*virtutis; si tamen Deus faceret quod sic rediret, si Dua ap-
non est aliqua impossibilitas, vel impedimentum proximare
ex parte illius virtutis naturalis æqua-
litis, quin modò posset in illam, sicut prius effectus naturaliter
reproducere. 14.*

Quidquid autem sit de hoc; istud assero quod non est possibile quod per actionem agentis naturalis posset forma corporis humani redire eo modo, quo redit in resurrectione, scilicet immediate, & statim post corruptionem esse idem, quod prius, sine aliqua transmutatione media, quia secundum Philosophum 8. *Metaphys.* natura in agendo necessariò requirit determinatum processum per determinata media, sine quo nihil potest agere. Imò tota natura *Quare tota
citra Deum non posset aliquid naturaliter pro- natura non
ducere non obseruando ista media, quæ sunt de- forte reparare
terminata à natura ad aliquem effectum pro- re corpus hu-
ducendum; non enim statim ex aceto fit vinum, do quo repa-
sicut ex vino acetum, nec immediatè ex corpo- rabitur in re-
re humano fit semen, sicut è conuerso, vel sta- surrectione.*

*12. R*espondeo igitur ad quæstionem primam, quod prima opinio circa eam, quod omnia scilicet redeant eadem numero secundum circumflexum, non est tenenda, quia est hæretica.

Nec secunda videtur sufficienter probata, scilicet quod nihil idem numero possit redire per naturam, quia non video aliquam impossibilitatem manifestam sequi ex hoc, quod aliquid idem numero possit redire per naturam.

Præter autem rationes iam adductas pro hac conclusione appono adhuc alias. Si ignis aliquis in primo instanti alicuius temporis generaret substantiam huius ignis, & statim post & in tempore intermedio cesseret generare, si tandem in ultimo instanti illius temporis æquè approximatus eidem patlo, & æquè disposito, & effet æqualis virtutis in se, æquè idem generaret in ultimo instanti sicut in primo; igitur si generaret in primo instanti, & corrumperetur in tempore intermedio, in ultimo instanti æquè approximatus æquè idem generabit.

*Interrupcio
temporis non
obstat perma-
nentis identi-
tati.*

Confirmatur. Confirmatur per exemplum de radio Solis. Si enim Sol staret, & aer non mutaretur, tunc non obstante quod radius esset in continua creatione à Sole, idem remaneret per totum illud tempus, quo Sol staret, & aer continuò quiesceret. Esto autem quod radius non sit in medio propter aliquod obstaculum, ex quo est in continuo causari, quare igitur non in ultimo illius temporis causaretur, sicut & si in tempore medio causaretur? Quia quod in tempore medio causatur, nihil facit ad sui causationem in ultimo instanti; igitur cum in toto tempore radius continuè causetur, potest idem radius hoc non obstante quod in medio tempore desinat esse in primo, & in ultimo instanti illius temporis causari.

13. Resolutio Do- Dico igitur quod mihi videtur sine præiudicio, quod non est impossibile aliquid idem numero redire per actionem naturæ postquam corruptum est.

*An natura-
liter possit re-
dire idem nu-
mero corpus hu-
manum.* Sed èst hoc possibile de corpore humano, scilicet postquam corruptum est, quod redire idem numero per actionem naturæ?

Dico quod forma corporis humani fortè posset redire eadem numero, si eadem materia eius esset æquè approximata potentia actiæ, vt si materia semenis, de qua generatur corpus hominis, posset redire præcisè eadem, & sub omnimoda dispositione, quia prius æquè approximaret agenti æqualis virtutis, & eiusdem speciei posset iterato tale agès inducere in eadem materia formam eandem, quam prius induxit; sicut si prius non induxisset, potuit tunc inducere, quia per hoc quod prius induxit formam eiusdem speciei, non impediretur modò quin posset in eandem, si materia sit sibi æquè approximata, sed modò hoc potest, sicut si nunquam prius hoc egisset, de facto tamen nunquam redit materia æqualiter disposita respectu illius

*Moset dubium an corpori iam reparato per
naturam posset reuniri anima: Et tenet Doctor
contra Henric. quod non solùque rationes in
contrarij. De quo clarius in Oxon. hic q. 3. à n. 20.
Auctoritas 2. de Generatione, & 2. Physicorum, & in libro Prædi-
camentorum. Philosophi lo-
quitur de fa-
cto.*

S C H O L I V M IV.

*Moset dubium an corpori iam reparato per
naturam posset reuniri anima: Et tenet Doctor
contra Henric. quod non solùque rationes in
contrarij. De quo clarius in Oxon. hic q. 3. à n. 20.
Auctoritas 2. de Generatione, & 2. Physicorum, & in libro Prædi-
camentorum. Philosophi lo-
quitur de fa-
cto.*

*C*irca secundum principale in quæstione. *15.* *C*an scilicet natura posset in hominis repa- *Sententia Hér.*
ratione, vel resurrectione, animam reunire *quod n. 9. 14.*
corpori? Videtur dicendum quod sic, quia agès, *Vide Varro
q. 4.*
quod potest in aliquam dispositionem ultima-
tam, quæ est necessitatis ad formam, potest in il-
lam formam imprimendo illam, cui sic summè
disponit: sed forma corporis organica est ul-
tima dispositio necessitatis ad susceptionem formæ
intellectiæ, in quam quidem formam corporis
organici

organici potest natura, ut dictum est, quia potest ipsum reparare procedendo per media determinata à natura, ut probatum est; igitur potest animam corpori imprimere, vel unum alteri vnire.

16. Videlicet tamen mihi dicendum, quod non *Animæ per potest natura super reparationem totius hominis agens naturæ nō potest vnionem animæ ad corpus post corruptionem hominum. Cuius ratio est, quia natura, quæ non potest per actionem attingere, vel producere animam, non potest attingere ad univendam eam alteri naturaliter, quia æqualis virtutis est secundum sicut primum. Sed tota natura citra Deum non potest ipsam producerē de nihilo, quia natura semper requirit, de quo agat, igitur nec potest tota natura ipsam alteri vnire.*

Nec potest dici quod ipsam anima potest causare istam vniōnem eius ad corpus, quia universaliter causa æquiuocæ est nobilior suo effectu, secundum Augustinum 83. q. 9. 2. & 12. super Genesim: & per Averroëm in Metaphysica

Causa equi-similitudinis libro 6. cap. 3. Sed homo, qui est terminus suæ esse per fellorū suarū effectiones, est simpliciter nobilior quam anima sola, quia totum est nobilior sua pars; igitur cum facere vniōnem animæ & corporis sit causare hominem, non potest anima istam vniōnem causare.

Secundò. Item, Philosophus dicit secundò Physicorum, quod *agens & forma non coincidunt in idem numerō, quia nihil facit se, nec secundum partem, nec secundum totum; sed anima intellectua est forma hominis; igitur non potest efficere hominem, cuius est forma, nec vniōnem eius cum alio causare, quia hoc esset totum causare.*

Causa efficiens & formæ non coincidunt, de quo Boëthius in Physic q. 2. Item, naturalis est vniō animæ cum corpore in generatione, sicut in resurrectione; igitur quod non potest in vniōnem animæ cum corpore in generatione, non potest in vniōnem eius cum alio in resurrectione; sed anima non potest in vniōnem eius cum corpore in generatione, quia ibi generans est vniens; igitur nec in vniōnem eius cum corpore in resurrectione.

17. Ad rationem Henrici in contrarium. *Ad rationem* illam in oppositum, cum dicitur quod agens potens in ultimam dispositionem necessitatem ad inductionem formæ, potest ipsam formam inducere. Dico quod non dicitur dispositio necessitans, quia dispositio inducit formam, sed quia se tenet ex parte passi, in quod passum sic dispositio inducit agens extrinsecum necessarij formam, ad quam disponit, si sit agens naturale, vel liberæ & contingenter, si sit agens liberum, & à proposito; vnde disponens per hoc, quod disponit aliquid, non simpliciter necessitat ad illud inducendum. Vnde in toto vniuerso nō est talis dispositio, quod sit simpliciter necessitans respectu inductionis formæ, quia quacunque dispositio posita ad aliquam formam, potest Deus illam voluntati induce-re, vel non inducere de potentia sua simpliciter, nam inducit formam ad talem dispositionem, non ex necessitate, sed contingenter & liberè, quia Deus voluntariè, & quasi ex pacto assistit ad supplendum defectum & impotentiam naturæ. Et ita dato quod natura possit eandem dispositiōnem reparare, que prius, & modò sit necessaria respectu agentis naturalis ad inductionem formæ intellectuæ, non tamen potest inductionem formæ de nouo, & resurrectionem; tū, quia inducens formam ad talem dispositiōnem, non

agit ex necessitate ad extrâ, sed tantum contin-genter, & libere; tum, quia dato quod sic, non sequitur quod id quod potest in primum, & in dispositiōnem, quod etiam possit in illud, quod sequitur ipsam.

Ad argumenta istius quæstiōnis. Ad primum, dico quod consequētia non valet, scilicet quod in natura est potentia passiva ad recipiendum principale. de novo animata intellectuam per resurrectionem, igitur in natura est potentia naturalis actiua ad faciendum resurrectionem, & redditum animæ ad corpus de novo; natura enim potest in corpus organicum, & formam corpoream organicam, quæ est proxima ratio recipiendi animam intellectuam; non tamen potest in anima intellectuam, quia ad plura se extendit potentia passiva in natura, quam ad illa, secundum quæ potest perfici potentia actiua in natura.

Et cùm probat, cuilibet potentia passiua *Quomodo potentiæ passiuae correspondet propria potentia actiua in natura* 2. de Anima. Dico quod aliter huic respondetur *correspondet actiua in natura* secundum Philosophos, & aliter secundum

Theologos. Apud Philosophos non esset sim-pliciter verum quod cuilibet potentia passiua naturali correspondat aliqua potentia actiua naturalis, quia entia perfecta in natura ordinantur ad maiorem perfectionem passiuan haben-dam, quam in eis possit esse per potentiam actiua natualem. Nec propter hoc est potentia passiua frustra in natura, quia etsi per agens naturale non possit principaliter ad actum peruenire, potest tamen per ipsum dispositio ad talē actum induci; nec hoc vilificat naturam, sed magis dignificat eam, sicut patet in libro primo^x, ubi de hac re actum est. Tamen apud *Dist. 5. q. 2. Philosophos est propositio vera, accipiendo *potentiam actiua naturalem* pro potentia actiua, modo naturali agente, siue sit creata, siue in-creata, quia secundum eos, ita causat Deus naturaliter, & necessitate naturali in suo ordine causandi, sicut agens creandum. Secundum Theologos illa propositio est falsa, quia dicit quod cuilibet potentia passiua naturali corre-spondet potentia actiua naturalis, quia maioris perfectionis est natura capax in superioribus entibus, quam sit illa, ad quam solùm exten-diatur virtus potentiae actiuae naturalis; nec tamen illa potentia passiua est frustra, quia æquæ potest illa potentia passiua reduci ad actum per agens liberum, quam per agens naturale, quia in comparatione ad extrâ agens liberum est maioris efficacie, & virtutis, quam agens naturale, quia est infinitum: non sic agens naturale. Debet igitur sic illa propositio intelligi, quod cuilibet potentia passiua naturali correspon-det aliqua potentia naturalis, vel libera reducens ipsam ad actum: & hoc concedo.

Ad secundum, dico quod non est simile de natura in resoluendo, quia natura in resoluendo non reducit ad aliquid nouum, sed ad ali-iquid præexistens, quod fuit pars generati, vt amplius non sit pars eius. Sed in componendo sit processus ad aliquid nouum præexistens, quod nec fuit pars generati præexistens, sed totum accipiens esse nouum.

Tertium argumentum potest concedi de *Ad tertium,* ære & igne; sed non de resurrectione, vel reparatione totius hominis: vel potest dici secundum illas duas opiniones superi-rius tactas, quod influentia vniuersalis non manet

Non datur dispositio sim-pliciter nec-cessitans ad for-mam.

19.
Ad secundum.
Facilius est destruere qua exstruere.

manet eadem, vel potentia non manet eadem. Melius est tamen secundum tertiam viam, quam teneo, absolutè concedere argumentum.

QVÆSTIO IV.

Utrum resurrectio sit naturalis?

D.Thom. quodl. 4. art. 5. Rich. hic art. 3. q. 1. Capit. q. 11. Palud. q. 2. & 3. Durand. quest. 3. Suarez 3. p. tom 2. d. 44. f. 6.

I.
Arg. primum
negatiuum.

VX TA hoc quarto: *Virum resurrectio sit naturalis?* Nec est eadem hæc quæstio cum priori, vt patebit inferius. Quod sic. Damascenus lib. 3. cap. 14. quod commune est omnibus in eadem specie, est naturale; sed resurgere est commune omnibus hominibus; igitur.

Secundum.

Item, mutatio naturalis est, quando quies terminans mutationem, est naturalis; nam si quies grauis deorsum est naturalis, & motus eius deorsum est naturalis: sicut per oppositum illa mutatio est innaturalis, vel violenta, quando quies terminans illam mutationem, est violenta: sed resurrectio terminatur ad quietem naturalem, vt ad esse permanens, quod est sibi naturale post resurrectionem, igitur.

Ratio ad opp.

Contrà, si resurrectio esset naturalis, posset naturali ratione cognosci; sed hoc falsum est; igitur illud ex quo sequitur. Probatio falsitatis consequent si appetet per Augustinum 13. de Trinitate cap. 19.

S C H O L I V M . I.

Explicatio variis acceptationibus verbi naturalis, resolutis resurrectionem esse naturalem, ut opponitur violento; & loquendo de resurrectione actiuam, ipsa est naturalis & libera. Vide Doct. de hac re fugius in Oxon. hic q. 4. & q. 1. prol. à num. 10. precipie num. 20.

2.
Naturale su-
mum tripli-
citer, primò
ut opponitur
libero.

Aristot.

Aristot.

AD istam quæstionem respondere quod non est eadem cum præcedente, quia *naturale* est *equiucum*, & non uno modo dictum. Hoc appetet ex pluralitate illorum, quibus opponitur. Nam *naturale* uno modo opponitur *libero*, & sic *naturale* & *liberum* diuidunt potentiam, vel principium actiuum. Patet per Philosophum 2. *Physic. text. 49. vbi* diuidit principium actiuum, in principiū actiuum naturale, & principium actiuum à proposito, vel per artem, vel actiuum per cognitionem, quæ pro eodē habet naturam, sicut patet per eundem 9. *Met. text. 30*. Illud principium liberum aliquando vocat artem, aliquando vocat propositum, quandoque speciem; & ista duo principia sic distincta habent oppositum modum principiandi, quia principium actiuum naturale determinatur necessariò ad unum, ita quod non potest in oppositum pro tunc, cùm agat secundum ultimum potentia suæ respectu illius unius. Principium actiuum liberum etiam pro tunc quando agit, potest in oppositum illius, quod agit, aliter non ageret liberè, sed necessariò respectu illius. Itaque principium actiuum naturale, & liberum primò diuidunt principium actiuum, & non

Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

principium actiuum & passiuum, quia omne passiuum, in quantum tale, naturaliter patitur, & non liberè, & idè principium passiuum cadit sub principio naturali, quia principium naturale per se diuiditur in principium tale actiuum & passiuum.

Secundo modo *naturale* opponitur *super-^{3.} naturali*, & sic diuidunt agens; quia quoddam *Naturale* ut agens est supernaturale, quoddam *naturale*. *Naturale* ut agens dicitur, quod est habens principium acti-*naturale*. *naturale* finitum, sive sit necessariò agens, sive liberè agens. Supernaturale dicitur, quod est habens principium actiuum *naturale* infinitum, sive illud principium fuerit determinatum ad unum, sive ad opposita. Ex quo patet quod non eodem modo sumitur *naturale* in prima diuisione, & in secunda. In prima enim sumitur strix, & diuiditur contra liberum, non sic in secunda, quia qualibet pars secundæ diuisionis continet utramque partem primæ diuisionis, quia agens creatum, quod est agens *naturale*, ut distinguitur contra agens supernaturale, & agit necessariò determinatum ad unum, & agit contingenter, & liberè ad utrumlibet ad hoc, & eius oppositum. Agens etiam supernaturale agit sic & sic, quia Pater in diuinis naturaliter, & modo naturali producit Filium liberè, & modo libero producit Spiritum sanctum, & creaturem, & tamen est agens supra naturam, & supernaturale.

Tertio modo *naturale* opponitur *violentio*, & sic non recipit principium actiuum, vel agens, *Naturale* ut sed tantum passiuum, & passiuum; quia nullum *opponitur violentio*. Agens violenter agit, cùm quodlibet agat secundum formam suam *naturalem*, & inclinationem eius. Violenta enim in illo, in quo est, *Violenta* ob semper est contra inclinationem formæ *vio-^{4.} lentati*, ablativa perfectionis eius *naturalis*, sive si non potest esse respectu principij actiuum, relinquunt quod sit respectu principij passiuum. Passiuum autem tunc dicitur violenter aliquid pati, quando ad oppositum illius, respectu cuius confertur violentia, naturaliter inclinatur: sicut per oppositum naturaliter patitur, quando ad illud naturaliter inclinatur. Patet igitur qualiter violentia nō est conditio agentis, sed passi: licet enim aliquis violenter accipiat manum meam, & percutiat alium, quem nolo percutere, non propter hoc dicor ego violenter agere, sed tantum patior, quia respectu percussione non plus ago quam lapis; quia respectu cuiuslibet actionis principiū agendi est intra agens; sed non sic est in manu, quod mouetur ab alio ad percutiendum, sed est extra ipsum. Est igitur conditio passi, vel principiū passiuui. Principium *Datur poten-^{ex parte pas-}tiua neutra.* autem passiuum, non tantum patitur aliquid violenter, quia contra inclinationem eius, vel tantum naturaliter, quia secundum inclinationem, sed sic & sic; sed adhuc tertio modo, quod nec violenter, nec naturaliter, sed medio modo, quia inter potentiam passiuam *naturalem*, & potentiam passiuam violentam est potentia passiuua neutra, nec quia naturaliter inclinatur ad formam aliquam, ut potentia passiuua *naturalis*, nec ad oppositum eius ut potentia passiuua, sicut se habet passiuua potentia superficie respectu albedinis, & nigredinis, quia ad neutrum colorum se determinat naturaliter, sed ad utrumque indifferenter.

Quando igitur queritur utrum resurrectio sit. b b ; naturalis.

*Resurrectio
primo modo
non est natu-
ralis.*

naturalis? Dico quod si *naturitas* accipiatur prout se tenet ex parte agentis sic, vel sic, ut dictum est, non est *naturalis*, nec primo, nec secundo modo, quia *principium actuum resurrectionis* non est *naturalis* primo modo, ita quod necessariò determinatur ad illud, quia est liberum, & potest in oppositum; nec *naturale* secundo modo, scilicet *principium actuum terminatum, & finitum, tunc necessarium, sive liberum, sed est supernaturale, & infinitum, scilicet Deus.*

*Resurrectio
est naturalis
& super-
naturalis diuer-
so sensu.*

Si autem queratur, an sit *naturalis* tertio modo, scilicet ex parte passi, ut scilicet *natura* le distinguitur contra *violentum*? Distinguo ulterius de *passo*, & *naturitate* alicuius ex parte passi. Potest enim passum comparari ad agens, a quo formam accipit, vel ad ipsam formam, quam recipit, & quandoque passum habet ad utramque similem inclinationem, & quandoque non: sed habet quandam inclinationem naturalem ad formam, quia naturaliter appetit perfici illa forma, non tamen habet inclinationem naturalem ad agens, ut scilicet naturaliter recipiat eam à tali agente. Si materia, vel passum in resurrectione comparetur ad formam, quam recipit in resurrectione, ut ad uniuersum animam cum corpore, sic dico quod resurrectio est ita *naturalis*, sicut generatio, quia ita naturaliter inclinatur natura hominis ad uniuersum animam cum corpore organico in resurrectione, sicut in generatione. Et isto modo comparando materiam, vel potentiam passuum ad actum, vel formam, quam recipit, dicitur potentia *naturalis*, violenta, vel neutra; *naturalis*, si naturaliter inclinetur; violenta, si sit contra inclinationem eius *naturalem*; neutra si neque inclinetur ad illam formam naturaliter, neque ad oppositam eius: & in comparatione hac, ut dictum est, nulla est *supernaturalitas*. Si autem *natura resurrectionis*, vel *unio*nis animae cum corpore comparetur ad agens, à quo recipit talis formam, tunc non est *naturalis*, quia solùm est *naturalis* in passo in comparatione ad agens, quando comparatur ad tale agens, quod est *natum* naturaliter imprimere in eo talis formam; & tunc est *supernaturalitas*, quando comparatur ad agens, quod non est *natum* imprimere formam talis in tali passo. Constat autem quod comparando resurrectionem ad agens, quod inducit eam in passum, quod non est *naturalis*, quia illud agens non est *natum* naturaliter imprimere ei talis formam: nec est *ordo* *naturalis*, ut passum recipiat aliquam formam ab agente *supernaturali*, nisi sicut à causa remota; sed tantum ab agente *naturali*, ut à causa proxima & propinqua;

6.
Instantia.

*Violentum
quid?*

*Solutio in-
stantia.*

Si arguarur contra prædicta, quod etiam violentia ita se tenet ex parte principij actui, sicut necessitas, vel libertas, & per consequens non tantum à parte principij passuum, quia secundum definitionem eius 3. *Ethicorum cap. 3.* magis dicit habitudinem ad agens, quam ad passum, dicitur enim *violentum*, cuius principium est extra non conserente vim passo, &c.

Sed hæc instantia nihil valet, licet enim forma violentia respectu alicuius passi, quia contra inclinationem eius *naturalem*, non posset induci nisi per agens violentias, tamen per se ratio violenti est in comparatione passi ad formam, quam recipit con-

trariam inclinationi eius *naturali*, quia forma & passo manentibus in propria ratione, dummodo forma sit contra inclinationem passi, quomodo cum varietur agens, passum violenter recipit talen formam: sed illud est per se causa alicuius, quo posito, circumscripto, vel variato quocunque alio agente extrinseco, sequitur effectus: talis est comparatio passi ad formam contra inclinationem eius *naturalem*; igitur, &c.

Ad primum argumentum principale, dico ^{ad primum} quod maior est vera de illo, quod est commune omnibus eiusdem speciei ex principiis intrinsecis cuiuslibet *scutum*: talem non est resurgere à mortuis & subito, ut probatum est.

Ad secundum, cum dicitur quod quando quies, ad quam terminatur mutatio, est *naturalis*, tunc mutatio est *naturalis*. Dico quod verū est, comparando passum quod terminat talen mutationem, ad formam, quam recipit: omnis autem mutatio isto modo est *naturalis*, quæ terminatur ad aliquam formam in passo, quæ non est contra inclinationem passi, unde cumque & à quocunque agente inducatur. Sed comparando passum ad agens, a quo recipit talen formam, tunc dicitur secundum proportionem agentis sic, vel sic recipere: ut si aliquod agens naturale sit *natum* ei imprimere naturaliter talen formam, sic est receptio *naturalis*: si vero agens sit *supernaturalis*, quod non est *natum* agere respectu eius, dicitur *supernaturalis*: & consequenter videtur quod *naturalitas*, sicut *supernaturalitas*, aliquando accipiatur in comparatione ad agens, & non tantum in comparatione ad passum,

Q V Æ S T I O V.

Vtrum resurrectione fiat in instanti?

Ales. 1.p. q. 32.m. 5. art. 1.D. Thom hic q. 4.art. 2.D. Bonav. art. 1.q. 3.Rich. art. 5 q. 1. & 2.Suar. 3.p. 10.m. 2. d. 50.f. 9. Scot. in Oxon. hic q. 5. & 8 Met. q. 3. & 9. Met. q. 11. & 4. Phys. quest. 12.

 V d non. Thessal. 4. Mortui qui in Christo sunt, resurgent primi, deinde post. Arg. primum qui vivimus, qui residui sumus, &c. igi. negasimum. I. tur cum illi primò resurgent, & nos post, non erit subita resurrectio: & prius & post faciunt tempus; igitur non erit in instanti, sed in tempore.

Item, Augustinus 20 de Civitate Dei, cap. 20. Aug. & ponitur in litera. *Resurrectione est tanta velocitatem, &c. Sed velox, & tardum sunt differentiae temporis, & mensurantur tempore: igitur.*

Item, in resurrectione aliqua forma cortum. *Tertium.* putur, in cuius materia debet induci forma resurrecti, cum materia nunquam sit sine forma aliqua: illud autem cortum pendulum habet esse, & durationem finitam. Omnis autem duratio finita habet proprios terminos; igitur dispositio corruptendi habet terminum suum ultimum, sicut & primum; igitur in ultimo instanti, non erit resurrectio, quia in illo est forma corruptendi: igitur vel hoc erit in instanti immediatè sequenti, & hoc est inconveniens, quia tunc instantis esset immediatum instanti; vel esset in tempore sequenti, & tunc habetur propositum.

Præterea, permanens non habet esse, nisi *Quartum*. quia

quia in instanti; igitur cùm esse corrumperi sit permanens, non habet esse nisi in instanti; sed si resurrectio succedens illi esse foret in instanti, sequitur quod instans erit continuum instanti, quod est contra Philosophum. 6. Physicorum. 10. & 29. relinquunt igitur quod sit in tempore.

Ratio ad opp. In oppositū huius est Apostolus 1. Corinth. 15. In ita oculis, & in nonissima tuba, & accipitur ibi illius oculis pro visione, visio autem sit in instanti, igitur.

& non ab Angelo, quia cùm Angelus non habeat in virtute sua aliquam substantiam, quia non potest aliquam substantiam de novo creare, nec aliqua virtus citra Deum; sed tantum potest materiam alterare, & disponere, & conueniens actuum congruo passiuo coniungere,

*Formatio fias
ad eo in-
stanti.*

scit ostensum est in 2. libro,* & reparatio corporis organici, & partium eius sit sic iterata productio substantiaz corporalis, sequitur quod immediate fieri à Deo, & in instanti, & non in tempore, & successuè per motum, quia successio est in motu, quia agens propter defectum virtutis eius respicit mobile, & diuisibile. Unde successio tantum est in motu ex resistentia mobilis ad motorem respectu termini inducendi, vel quia agens respicit mobile, ut diuisibile. Sed hæc causa non est nisi prima. Non est autem talis resistentia alicuius reparandi, vel caufandi respectu Dei ergo quodlibet potest reparare in instanti, loquendo de substantia. licet enim Deus posset per tempus & motum istud corpus reparare sicut natura, non tamen est necesse quod sic illud reparet; nec sic fieri, ut credo, propter successionem, quæ est in motu, & imperfectionem modi agendi.

Item, quod hoc sit possibile, patet. Illud est possibile Deo, quod non includit contradictionem; sed hoc corpus prius mortuum, & incineratum modò in hoc instanti refuscitati per actionem non includit contradictionem, non magis quam quod ipsum sit in instanti creationis suæ: igitur.

Contra hoc obicitur sic: Si reparatio hominis, quantum ad corpus, fieri in instanti, motus localis erit in instanti, consequens falsum; igitur & antecedens. Probatio consequentia, non est necesse ut corpus reparatum sit eiusdem dispositionis in deitate, & raritate cum partibus eius dispersis, vel corporibus, ex quibus reintegratur, & reparatur: si igitur corpus reparatum sit rarius quam illæ partes omnes, ex quibus reformatur, sequitur quod in eodem instanti, in quo reparatur, occuparet maiore locum, quam illa corpora præcedentia, & per consequens, si fieret in instanti, vel sic reparatur corpus rarius in instanti, aer circumstans moueretur localiter in instanti, quia modò occupat maiore locum quam prius, & per consequens si repararetur in instanti, oportet corpus aliud moueri ad locum, ubi erant partes corporis ratioris, & ita motus corporis localis illius corporis erit in instanti, vel fieri vacuum, quando aliquod corpus densius reparatur.

Eodem etiam modo de figurazione corporis, fieri in instanti, quia oportet semper locum configurari locato; sed non est necesse quod sit idé localiter corpus reparatum, vel reparandum, & illa corpora, quæ præcesserunt, ex quibus reformatur; igitur nec eadem configuratio semper consequetur id, quod configuratur: igitur si id, quod configurat, sit in instanti, & ipsa fieret in instanti, quod est inconveniens. Consimilia argumenta possunt fieri de formatione corporis Christi, quod non fuerit in instanti.

Ad primum istorum respondeo, quod si corporis ratus repararetur in resurrectione, quātū fuit illud corpus, quod præcessit, cōcedo quod obiectio prima.

*Prius refor-
randum cor-
pus, quæ ani-
mae unienda
in resurrec-
tione.*

Dico ad quæstionem, quod resurrectio includit principaliter duo; scilicet reparacionem corporis organici prius incinerati, & ipsius corporis reparati cum anima intellectu iteratam unionem. Reparatio autem corporis organici, & partium organicarum, includit tanquam dispositionem necessariam sibi præsumam, recollectionem partium materiae dispersæ. Quia igitur non potest idem resurgere, qui cecidit, nisi prius eadem partes, quæ prius fuerunt eius, inuicem colligantur, id est primò videndum est circa istam materiam, utrum istarum partium collectio facienda sit in instanti, vel quomodo, & à quo, ex quibus simul collectis reformabitur, & reparabitur idem corpus.

*In resurrec-
tione cines
colligentur per
Angelos, &
in tempore.*

Ad quod dico, quod licet posset immediatè fieri à Deo, & ita fieret in instanti; tamen de facto fieri ministerio alicuius viuis, vel plurimi Angelorum, secundum illud Matth. 24. Mittes filios hominis angelos suos à quatuor ventis, qui colligent à summis cælorum, & que ad infimas partes terre; & per consequens non fieri in instanti, quia Angelus non potest aliquod corpus mouere in instanti, quia non est tanta efficacia, nec virtus, in agendo; igitur si hoc faciat, hoc tantum erit in tempore.

Secundò, dico quod reformatio, & reparatio corporis organici tantum fieri immediate à Deo,

4.

Secunda.

5.

*Solus prima
obiectionis.*

*Quomodo
motus localis
sit aliquando
in instanti.*

motum localem circumstantis corporis de illo loco in aliud, & in instanti, quia talem transitum de loco ad locum fieri virtute diuina non reputo aliquod inconveniens: non enim est imaginandum quod corpus reparatum, si rarior, quod moueat pars aeris circumstantis in instanti, quia nec quantitas talis corporis, sicut nec alicuius alius, est forma actua respectu talis motus instantanei, sed ab eadem virtute, à qua ponitur in uno loco, expellitur corpus praexistens ab illo ad aliud locum, sicut patet in aliis mouentibus, & motis, quia ab eadem virtute inducitur albedo, & corruptum nigredo: & non est imaginandum quod albedo inducta corrumperat nigredinem.

Sed agens simul inducit unum contrarium, & corruptum reliquum; igitur ab eadem virtute diuina, quia ponitur corpus reparatum in hoc loco in instanti, ab eadem virtute in eodem instanti, expellitur illud corpus de uno loco ad aliud locum maiorem, vel minorum, quod est satis possibile virtuti diuinæ.

Si autem corpus reparatum sit densius, & minorum locū occupans quam corpus praecedens, tunc aut Deus mouebit in instanti partes corporis circumstantes ad partes loci, in quibus erant partes corporis reparandi diuisae, & dispersæ; aut si Deus nihil plus faciet, nisi reparare corpus prius corruptum in instanti, & non moueat partes corporis circumstantes ad partes loci, in quibus erant partes corporis praecedentis; dabitur vacuum quod non includit contradictionem, nec per consequens impossibile est fieri in natura. Natura enim bene permittit pro tanto tempore esse vacuum, quia in tanto tempore, vel in instanti, non potest unum corpus circumstans mouere ad partes loci majoris, in quibus praecessit corpus rarius, & partes talis corporis dispersæ, & diuisæ; mouebit tamen natura tale corpus, ut aerem circumstantem, ad illas partes loci, in quibus praecesserunt partes corporis rarijorū quam ceteris poterit, ne fieret vacuum magno tempore in natura. Per hoc patet ad secundum.

6.

*Natura rea-
cnum patitur
pro aliquo
parvo separe.*

Deinde dico quod reunio animæ ad corpus non est nisi aliqua animatio corporis ab anima; sed animatio corporis fit in instanti, secundum Philosophum s. Physicorum. Sed nunquid fiet ista animatio corporis in eodem instanti numero, in quo fit reformatio eius? Et videtur quod non, quia ista animatio corporis, vel regenerationis animæ ad corpus, mutatio quadam est prius priuati, quia est totalis resurrectio, vel reparatio illius, quod prius cecidit; sed mutatio per se est ipsæ priuationem forma alicuius, & ipsam formam, quæ non possunt esse simul duratione, quia à priuatione non contingit venire ad habitum, vel formam, nisi aliquid aliter se habeat, & per consequens mutetur. Priuatio enim semper est in apto nato presupponens, vel connotans subiectum, & in hoc differt à pura negatione; igitur corpus organicum prius duratione est priuatum anima intellexiuia: quam sit animatum eadem.

Respondeo quod in eodem instanti possunt esse corporis reformatio, vel reparatio, & anima ad corporis reunio, sive corporis animatio; quia utrumque, ut patet per praedicta, potest fieri in instanti, & unum non repugnat alteri, sed magis disponit ad alterum, quia nunquam pos-

set totum reparari simul, nisi partes repararentur, & per consequens unum necessarium requiritur, ad perfectionem alterius; igitur possunt esse in eodem instanti durationis, & temporis, tamen ordine quodam naturæ. Unio autem ad corporum in corpus sequitur corporis reformatiōnem, & ita resurrezione, in alio instanti naturæ fit reformatio corporis, & corporis animatio, sed in eodem instanti durationis.

Ad rationē in contrarium, cum dicitur quod animatio est mutatio; Dicendum quod non est mutatio, quia vniuersaliter nunquam est mutationis, nisi ad formam aliquam in aliquo subiecto, vel susceptio, in quo præcessit priuatio illius formæ, quia mutationis semper est inter priuationem, & formam, vel inter oppositas; igitur quod mutatur, prius fuit sub priuatione illius formæ, ad quam mutatur. In proposito autem cum idem corpus simul duratione, & in eodem instanti temporis fit reformatum, & animatum, & non in priori instanti temporis priuatū animatione, & postea animatum, sed simul reformatum, & animatum, sequitur quod non mutetur propriæ loci quando de mutatione inaminationis & remotionis animæ ad ipsum. Est tamen in corpore quando reanimatur per resurrectionem vera passio de genere Passionis, quia in eo ut passo est habitudo respectus extrinsecus aduenientis ad agens, à quo recipit hanc formam, & huic respectui extrinsecus aduenienti in passo, quæ dicitur passio de genere Passionis, verè realiter correspondet ex parte agentis Dei secundum rationē actionis de genere Actionis, & non re, quia nihil quod est in eo, est in genere, vel limitatu.

Sic igitur patet quod resurrectio, & resuscitatio cuiuslibet, quantum ad corporis formatiōnem, & eiusdem, vel totius animationem, fit in instanti à Deo, licet non quantum ad partium dispersarum, & diuisarum collectionem, quod communiter fit per ministerium creati, & finiti. Veruntamen non omnium suscitatio fiet in instanti, licet possit fieri in instanti; sed fiet in diversis instantibus, sicut patet per illam auctoritatem Apostoli ad Thessal. 4. Mortui qui in Christo sunt, resurgent primi; deinde nos, &c.

8.

*Omnis ante
iudicium mo-
rientur.*

Illi qui in fine mundi, quando erit resuscitatio generalis, inuenientur viui, morientur cum rapti fuerint Christo obuiam in aere, & ita in ipso raptu morientur, & deinde aliis resuscitatis, ipsi postmodum resuscitabuntur cum aliis. Oportet enim, ut probabiliter creditur, quod ipsi qui tunc erunt, moriantur antequam resuscitentur. Imò aliás videretur quod non esset resuscitatio, quia nihil est ibi deperditum, neque corruptum. Ade enim primo parenti dictū est pro posteritate sua tota: Genes. 3. Terra es, & in terram reuerteris: non fit autem reuersio in terram, nisi per mortem. Ita vero generalis erat illa sententia de morte, quod nec ab ea exceptus est Christus, vel Beata Maria, qui maximè debent frui illo preuilegio, ex quo fuerunt verè innocentes sine peccato, & si non obtinuerunt illi, multò magis nec alij quicunque electi. Unde credo quod Enoch & Elias, qui sunt adhuc viui in paradiſo, placentur ista sententia, & morientur antequam resuscitentur. Et hoc est rationabile, quia electi viui possunt esse cum veniam peccatis, quæ oportet puniri, & deleri aliqua pena. Nam ex quo tunc sunt viatores, possunt mereri, & demereri, & si demerentur, rientur.

*Enoch &
Elias morien-
tur ante iu-
dicium.
Congregentia
quæ electi
viui in dis-
tinctio
& pce*

& pœnitentia, oportet quod illa peccata puniantur, & ordinentur per aliquam pœnam. Sed tunc in isto oculi, in nouissima tuba, non possunt ista deleri, vel ordinari per pœnam in vita ista, quia amplius non erunt in vita ista; igitur per pœnam mortis patienter toleratam, per quam transiunt extra vitam istam, congrue possunt deletri, & ordinari puniri. Sic igitur patet quod qui mortui fuerunt in Christo, primi resurgent, deinde qui reliqui fuerunt viui, morientur prius, & postea cum eis resurgent.

*Quo ordine,
vel an simul
omnes resur-
gent?*

Aug.

Per hoc patet ad auctoritatem Augustini, & Apostoli, in oppositum allegatam, quod non oportet quod haec primitas intelligatur de primitate dignitatis, quia multi de illis, qui tunc inuenientur viui, erunt maioris meriti, quam multi eorum, qui prius fuerunt mortui, quia Ecclesia tunc, sicut nunc, est ordinata ut castrorum acies, secundum diuersa merita, & demerita; dicuntur tamen omnes simul resurgere propter modicam moram inter resurrectionem istorum, & illorum, de qua loquitur Augustinus 20. de Civitate Dei 21. super illud 1. Cor. 15. *Omnis quidem resurreget, ubi dicit quod: Illi qui viui inuenientur in adventu Christi in parvo spatio passuri sunt mortem, & accepti immortalitatem, illi autem, qui inuenientur mortui, simul resurgent, quia resurgent, quando illi, qui tunc viui inuenientur, morientur.*

August.

*De die & ho-
ra resurrec-
tione.*

Sed si omnes resurgent in instanti, licet non eodem, cuius temporis erit illud instanti, an temporis diei, vel noctis? Dico secundum illud Salvatoris in Matthæo c. 24. quod viderit esse instantis diei, quia dicit: *de die autem illa nemo scit.*

Sed istud non valet, quia ipse loquitur ibi de die naturali, & non artificiali, ut distinguitur contra noctem, sicut patet per illud, quod sequitur, dicit enim, *de die, aut hora illanemo scit, utrum scilicet sit diei, vel noctis.* Matthæo etiam 25. dicit quod hoc erit media nocte, quia *nocte media clamor factus est.* Item Exod. 12. media nocte percussit primogenita Ægypti. Dicendum, quod comparando istud instantis ad diem articialem, qui est latus Solis super terram, sic erit instantis diei, motus enim coeli cessabit circa ortum Solis, quando Luna est in Occidente, quia in tali dispositione creduntur fuisse creata.

*Resurrec-
tio
erit in die re-
spectu exis-
tentium in Ori-
ente, de node
veri respectu
habitan-
tiuum in Occidente.*

*De loco indi-
cij.*

Sed communis responsio, est quod resurrectione mortuorum erit in illo instanti, quando motus coeli cessabit; igitur communis resurrectione mortuorum erit de die, non de nocte. Quia tamen existentibus in Oriente citius est dies, & latus Solis super hemisphaerium eorum, quam existentibus in Occidente; id est illi, qui sunt in Occidente per comparationem ad illos, qui sunt in Oriente, resurgent in nocte, quia ante Sol est in Oriente, & dies respectu illorum, qui sunt ibi; non est enim respectu istorum, qui sunt in Occidente, & è conuerso. Per comparationem tamen ad locum, ubi tenebitur iudicium, sive fuerit in aere, sive in terra, erit Sol in ortu suo, antequam aliquis resurgat.

*Ad Arg prin-
cipale primu-
m.*

Ad argumenta principalia. Ad primum dico, sicut dictum est.

Ad Augustinum potest dici quod ipse loquitur de collectione puluerum, vel dispersarum partium corporis organici, vel animatione eiusdem, tunc dico quod ibi extenditur *velox & tardum*, non ut sint differentia temporis.

Ad tertium

Ad rationem dico quod forma permanens,

quatenus est permanens, & uniformiter se habens, mensuratur ævo, sed quatenus secundum accidentia sua est fluens, & difformiter se habens, mensuratur tempore. Per hoc ad utrumque argumentum tertium & quartum: quia forma rei corruptiæ mensuratur ævo, quæ secundum illud instantis, in quo res corruptitur, coexistit tempori precedenti, & tunc in eodem instanti fit resurrectione, & ita terminatur eius corruptio ad instantis resurrectionis, propter quod non sequitur instantis esse immediatum instanti. Et secundum hoc ad primum horum dico, quod illud corruptendum erat fundamentum in se, quia mensura eius, quæ est ævum, est fundatum: sed duratio, cui coexistebat, habuit terminos, scilicet instantis resurrectionis. Ad alterum, dico quod si intelligat de instanti temporis, tunc falsus est, quod assumit. Si intelligat de ævo, vel instanti ævi, quod potest coexistere alicui tempori, verum est. Sed quomodo dandum sit ultimum instantis in motu, & quomodo non, dictum est in secundo libro.*

*In Oxon. d.

2. q. 9.

DISTINCTIO XLIV.

De resurgentium conditione.

QUESTIONES I.

*Vtrum in quolibet homine resurget totum,
quod in eo fuit de veritate naturæ
humanae.*

D. Thom. in addit. q. 80 ar. 2. & hic q. 1. ar. 2. D. Bonav. art. 1. q. 1. & 2. Richard art. 1. q. 4. Dur. q. 1. Suar. 3. p. tom. 2. disp. 53. s. 1. & 3. Henr. quæd. 1. q. 1. Scot. in Oxon. hic q. 1. & 9. Met. q. 14. & 1. Phys. q. 10. & 5. Phys. q. 3.

IDETVR quod non Genesis 2. Eua formata est de costa Ade, igitur Arg. primum vel Adam non resurget cum illa negauim. *E*va formata est de costa Ade, igitur vel Adam non resurget cum illa costa; vel si sic, tunc Eua non resurget, cum totum corpus eius sit formatum ex illa.

Item, idem non resurget in duobus hominibus diuersis; sed possibile est quod idem sit de veritate humanae naturæ in duobus hominibus diuersis, quia possibile est hominem nutriti carnis humanis mediante, vel immediata; sed caro genita ex nutrimento tali sit de veritate humanae naturæ per hoc, quod informatur anima intellectu, hinc & cætera caro eius; igitur non resurget in quolibet quidquid fuit in eo de veritate humanae naturæ, quia resurget in alio.

Itē, homo nutritus ex carnis humanis potest habere semen ex superfluo alimenti talium carnium genitum, & conuersum. Ex illo autem semine potest alius homo generari; igitur cum caro genita ex semine sit maximè de veritate humanae naturæ ipsius geniti, idem numero, quod est primus de veritate humanae naturæ in alio per actum generatiæ præsupposito actu nutritiæ, potest esse de veritate humanae naturæ in isto; igitur, &c.

Item, non oportet quodlibet quod est de veritate humanae naturæ in isto; igitur, &c.

Aug.

ritate humanæ naturæ resurgere, nisi ut idem homo resurgat; sed non oportet ut idem homo resurgat, quia tunc pari ratione hoc idem oportet de quolibet membro, quia non est homo sine membris suis, saltem perfectus; sed non oportet omnia membra resurgere. Patet per Augustinum in Enchiridio c. 88. & recitat Magister in litera ponens exemplum de artifice, & statua.

Ratio ad opp.

Ad oppositum est Augustinus in Enchiridio ibidem. Et recitat Magister in litera multas auctoritates ad hoc cap. 2. quæ omnes fundantur super istam auctoritatem Salvatoris Lucæ 21. *Capillus de capite vestro non peribit.*

S C H O L I V M I.

Sententia Magistri, id tantum, quod accipitur à parentibus esse de veritate nature, recitatur tribus rationibus. Sententia Henrici nutrimentum conservatum non accipere alias partes forma nouas, sed præexistentibus partibus forma formari, refutatur tribus rationibus claris.

2.

Circa solutionem questionis, scilicet quomodo resurgat in quolibet quidquid est de veritate humanæ naturæ in eo? Dico primò quod homo componitur ex corpore & anima, ut partibus eius intrinsecis, & essentialibus. Constat quod hæc sunt de veritate humanæ naturæ. Deinde componitur ex multis & diuersis partibus, quibusdam homogeneis, & quibusdam heterogeneis, quæ congruant diuersis operationibus ab homine exercendas, quarum nata sunt esse plura organa, quia unum organum non sufficit ad omnes illas operationes exercendas, quia oculus non audit, nec auris videt; sed cuilibet correspondet sua propria operatio, ut organo visus, videre, organo auditus, audire, & sic de aliis, nec unum organum tantum sufficit ad tantam diuersitatem partium saluandarum propter determinatam complexionem eius. Haec autem partes diuersè componuntur ex partibus homogeneis. Vnde dicit Philosophus 1. de Generatione text. com. 35. quod partes heterogeneæ nutriuntur, cum homogeneæ nutriuntur; igitur primò videndum de partibus homogeneis, ut carnibus, & ossibus, & his aliis partibus, quæ pertinent ad veritatem naturæ humanæ.

Aristot.

De isto est opinio Magistri 2 libro distinct. 30. quod solum id pertinet ad veritatem humanæ naturæ, quod decidi dicitur à parentibus in generatione, & illud in se augmentatur, cum alia sibi sint in fomentum. Et hanc opinionem diffusius recitata quæ in secundo distinctione supradicta*.

Sed ista opinio est irrationabilis, primò, quia non est imperfectior vita in hominibus, quam in aliis animalibus, cum sit homo perfectissimum animalium, & alia animalia imperfecta habent operationem vitalem, quæ possunt attingere ad quantitatem & incrementum perfectum suæ speciei. Patet inducitum, & talis quantitas perfecta est de veritate eorum naturæ; igitur homo quod est perfectissimum animalium, per operationem vitalem potest attingere ad quantitatem perfectam conuenientem suæ naturæ.

*Vegetativa
homini conseruit aliæ
tum in suam substantiam.*

4.
secundo.

Præterea secundò: mirabile est, imò magis fictum est, quod aliqua caro sit in homine,

quæ secundum aliquam partem eius non possit fluere, vel corrupti manente homine, quia illa caro non esset naturalis, sed coelestis, & incorruptibilis, & per consequens ingenerabilis; igitur si illa posset fluere, & nulla caro est de veritate humanæ naturæ, nisi decisa à parentibus secundum istam opinionem, cum illa caro sit valde modica, sequitur quod aliquando totaliter corruptetur, & nihil remanebit de veritate humanæ naturæ, quod falsum est.

Item tertio, quod potest animari anima intellectuæ, est de veritate humanæ naturæ; sed partes carnis, quæ generantur ex nutrimento,

Tertio.

& non solum partes carnis decisæ à parentibus, possunt animari anima intellectuæ; igitur aliquid generatum ex nutrimento pertinet ad veritatem humanæ naturæ, & non solum illud, quod deciditur à parentibus. Assumptum proboscis, quia partes carnis solum genita ex nutrimento, animantur anima sensitiva, quia secundum illas partes sentitur dolor & delectatio: sed quod sentit dolorem & delectationem, est animatum anima sensitiva; quidquid autem in homine est animarum anima sensitiva, est animatum anima intellectuæ, quia anima intellectuæ est forma hominis, & non differt forte realiter ab intellectuæ; igitur, &c.

5.

Alia opinio est, quæ in aliquibus est similis priori opinioni iam improbatæ, penes quam Opinio Hær.

Opinio Hær.

materia nutrimenti spoliatur forma sua; & fit quodl. 1. q. 9.

quodl. 12.

sub forma nutriti præexistente, absque hoc q. 36.

quod aliqua pars formæ nutriti educatur de materia nutrimenti; & tunc planum est, quia tota forma carnis, quæ vñquam fuit in homine à principio generationis suæ, vsque in finem suæ vñvitæ, educata fuit de semine, ut potentia materia sola, quia non potest educi de potentia materia nutrimenti; & ita tota caro, quæ fuit vñquam hominis, quantum ad formam, resurget. Si autem dicatur quod aliqua pars carnis nutriti educatur de materia nutrimenti, & per nutritiōē carni præexistenti vniatur, & per animam intellectuæ perficiatur, tunc non tantum fluit nutritibilis, quantum ad eius materiam, sed etiam quantum ad eius formam. Et quod continuè id, quod deperditur per tale nutritiōē, restaretur, & tunc non esset dicendum quod tota caro nutritibilis resurget in quolibet quantum ad formam incompletam, licet nec quantum ad materiam.

Pro hac opinione arguitur per Philosophum Prima probatio primo de Generatione text. com. 35. qui dicit, tio Henr. Aristot.

quod caro secundum speciem non augetur, sed tantum secundum materiam, & secundum materiam diminuitur, & aliquid loco eius substituitur, ita etiā ait de fluxu, & non fluxu: quia caro tantum secundum materiam augetur, & fluit, & non caro secundum speciem, aut formam.

Item, si in nutritione, & augmentatione fieri secunda. ret additio carnis secundum suam speciem, tunc sequeretur quod augmentatione carnis non aliud esset, quam quedam iuxtapositio partium carnis, ut una pars iuxta aliam, & tunc non quilibet pars aucta esset aucta, nec quilibet nutriti esset nutrita, quod est falsum, & contra Philosophum.

Contra istam opinionem arguo sic: Quæcumque forma nullo modo in se extensa, Refutatur aliter quam prius, perficit materiam extensem aliter nunc quam prius, perficit eam indivisi

6.

primò.

indivisibiliter; ita quod respicit eam pro perfectibili indivisibili. Probatur de anima intellectiva, quæ propter sui inextensionem ad materiam extensam, quam perficit, est tota in toto, & tota in qualibet parte eius. Similiter per oppositum patet de aliis formis extensis, ut de albedine & quantitate, quæ extenduntur saltem per accidens ad extensionem subiecti, quæ non respiciunt subiecta sua indivisibiliter, sed divisibiliter, quia pars est in parte, & non totum in parte. Sed per te forma carnis non augetur, nec minuitur, nec habet partes diuersas in se; sed constat quod perficit materiam extensam aliter nunc quam prius per nutritionem, etiam secundum te: igitur forma carnis perficit talem materiam, ut indivisibilem; sed hoc est manifeste falsum, quia tunc forma carnis non esset extensa per accidens, sed esset in tota materia sua, & tota in qualibet parte eius, quod falsum est, quia hoc solùm conuenit formæ spirituali, & immateriali, quæ non est educita de potentia materiae.

Probatur. Plures partes materiae sunt in carne augmentata, quam fuerunt prius; igitur vel illa pars materiae, quæ de novo aduenit partibus prioribus, perficitur eadem forma carnis, qua perficiebant priores partes, & desinente illa perficere partes materiae priores, tunc forma migrat à subiecto in subiectum, & à materia in materiam, quod est inconveniens; aut non desinente perficere partes priores, sed simul perficiente omnes tam priores, quam posteriores, & tunc nullo modo extenditur per se, nec per accidens, quod est falsum; vel pars materiae, quæ de novo aduenit, perficitur alia parte formæ quam partes materiae præcedentes, & tunc habeo propositum, quod non solùm in augmento augetur materia carnis, sed etiam forma.

Item, caro fluit, & aliqua pars eius corruptitur, non fluit autem sola materia, quia ipsa est incorruptibilis, nisi in toto, quod per se corruptitur; igitur aliqua pars tota composita fluit, & corruptitur, ita quod illud, quod corruptitur, verè est caro, quod non est sola materia; igitur forma perficiens materiam simul corruptitur, & fluit cum materia eius; aliter caro pollet durare centum annis, & eadem sine fluxu, nec vllatenus corrupteretur.

S C H O L I V M I I .

Explicat quomodo in nutritione pars materiae adueniens formetur nova forma. Item qualiter partes aduenientes sunt similes & dissimiles præexistentibus: & quare partes posteriores sunt impuriores prioribus. Explicat optimè illud Philosophi, Partes secundum speciem manent, & partes secundum materiam fluunt. De quo agit in Oxon. hic fusc. & 2.d.2.q.9.n.15. Vide Schol. in Oxon. hic n.9. Explicat quomodo sit nutritio, & coagmentatio, de qua etiam ibidem latè n.11.

8. **R**Espondeo ad questionem aliter, circa quam duo videnda sunt. Primo, de nutritione, quomodo fiat? Secundo, quomodo caro genita per nutritionem est similis carni præexistenti, quæ fluxit & quomodo non? Ex his patet solutio ad questionem.

Nutritio recte De primo dico, quod nutritio est aliqua generatio partialis, quæ dicitur *adgeneratio*. Quod

autem sit quædam partialis generatio, patet ex *nervatio, vel suo oppolito*; quia quando aliqua pars carnis *ingeneratio* fluit & corruptitur, ibi est aliqua corruptio nō totius, sed partis, ita quod est ibi transmutatio materiae à parte formæ ad priuationem eius; igitur ex opposito in nutritione quando caro *augetur*, educitur aliqua pars formæ sua materia, corrupta prius forma alimenti, quæ pars carnis de novo genita per nutritionem ex alimento facit unum continuum cum carne præcedente, sicut aqua apposita aquæ facit unum continuum cum ea; & licet non sit ibi generatio totius, quia non transmutatio totius à non esse ad esse, & ita non simpliciter generatio, est tamen ibi quædam generatio, & transmutatio partis à priuatione formæ ad formam, qua prius caruit, & potest dici *ingeneratio*, quia generatur in toto, & fit idem cum eo, vel *adgeneratio*, quia alteri præexistenti additur, & cum eo continuatur.

Secundū dico, quod illa pars genita est alii modo similis illi parti, quæ fluxit, & est *Parte genita* aliquo modo dissimilis. Similis verè est in spe- *in quo est simili præ-* cie parti præcedenti, quia pars carnis de novo *adueniens* ita est animata anima intellec*tua, & in quo dissimilis.* sicut pars prius fuit. Vnde respectu animæ, à qua completiè est caro humana, similes & eiusdem rationis sunt etiam pars præcedens, & adueniens in eodem membro; & ita duplicitate similes, tam à parte formæ ultimæ, quam à parte subiecti, & talia sunt eiusdem speciei. Aliquo modo est etiam dissimilis parti præcedenti illa de novo adueniens. Nam pars adueniens de novo genita est impurior regulariter, & minus perfecta, quam pars carnis, quæ fluxerat, vel præcedens.

Ratio huius est, quia talis nutritio, vel augmentatione carnis est generatio, vel mutatio naturalis; omne autem agens naturale patitur in agendo, vel in recipiendo debilitatur virtus eius, & per consequens minus perfectè potest agere in contrarium corruptendo illud, & ita minus perfectum generabit. Quantò autem magis debilitatur generans, tantò alteratio præcedens eam est imperfectior, & quantò alteratio præcedens generationem est imperfectior, tantò genitum est imperfectius, saltem quantum ad qualitatem eius; & quantò magis generans continuat suam actionem, tantò qualitas eius alterantes materiali sunt minus perfectæ, & debiliores, & ideo caro genita ex alimento conuersa in substantiam nutriti ad restaurandum deperditum regulariter est impurior, & imperfectior secundum se & qualitates eius, & citius cedens fluxui, & corruptioni, quam prima caro immediatè, vel mediatè genita ex semine, quia minus potest resistere contrario.

Exemplum huius manifestè appareret per illud *Exemplum Philosophi primo de Generatione text. 42. de vino Philosophi.* lymphato, nam vinum forte quād magis lymphatur, & apponitur ei de aqua, tantò magis debilitatur in fe, & in suis qualitatibus, propter actionem suam physicam, & repassam; quia ex *Omne agens* quo est agens naturale, repatur in agendo, & *agendo repatur*. ideo minus potest conuertere aquam sibi appositam in fine, quam in principio, quia in omni actione conuersa alterius in ipsum, aliquid amittitur de virtute eius conuersa, sicut in secunda sic in prima, & cùm sit virtus finita tandem cum ultimò aliquid ei apponatur, ad quod non

non habeat virtutem actiua conuertendi, consumitur, & corruptitur.

Eodem modo in opposito, cum alimentum sit in principio conversionis contrarium virtuti nutritiæ in carne, quæcumq; magis enim homo nutritur ex conversione nutrimenti in ipsum, quod fit virtute animæ vegetatiæ in carne, tantò magis debilitatur, & regulariter fit minus potens ad iterum conuertendum aliquid

Quæc homo in ipsum, quia semper in conuertendo aliquid nutritur, in se reparat ab illo, & tandem ex quo est virtus debilitatur.

10. *Ex isto dicto secundo sequitur quoddam collarium, quod scilicet qualibet pars in toto habet determinatam periodum, & mensuram, quia habet determinatum tempus, à quo primò habet virtutem essendi, & nutriendi, vel agendi, ita quod post illud tempus non possit agere, vel nutrire, licet aliquatenus possit esse. Cùm enim homo secundum partes eius semper nutritur ad restaurandum deperditum, & humidum radicale conseruandum in se, & in suis partibus, & per consequens cùm partes eius in conuertendo alimentum contrarium in se repatiuntur, & per consequens debilitantur, tantum potest debilitari, & minui virtus eius in reparando, quod potest tantum habere vittitatem essendi, & nullo modo agendi; & in fine potest etiam quantum ad esse per virtutem actionis totaliter corrumpti, & destruci, & tunc fluit caro totaliter, & moritur homo. Et præterea sunt in homine secundum quolibet membrum nutritibile determinata vacuitates repleta spiritibus, quæ multum iuvant ad nutriendum, in quarum qualibet recipitur determinata pars alimenti, & virtute caloris naturalis in carne illius membra conuertitur in ipsum, totum illud, quod est necessarium alimento, & residuum respuitur, vt superfluum illi parti.*

*Quæ sit pars secundum spe-
ciam, & quæ pars carnis secundum mate-
riam, & qua-
riam, vel caro secundum speciem, & caro se-
condum cundum materiam. Caro enim secundum spe-
ciam tantum dicitur illa, quæ potest in opus
in 2 d. q. 9. carnis etiam per se, vt illa quæ habet qualita-
tes ita perfectas, quod non solum potest coage-
re toti in toto ad aliud conuertendum in se, vel
in toto, sed etiam in toto existens secundum aliquam determinatam quantitatem potest ex se agere, & alimentum extra se & approxima-
tum in se conuertere.*

11. *Nec sunt idem caro secundum speciem, & caro secundum species carnis, quia caro quandiu manet caro, species differet etiamsi non habeat virtutem agendi, nec potest ex specie carni. Sed caro secundum speciem est tantum illa, vt dictum est, quæ potest in opus carnis, & in operationem speciei, non tantum ut coagat toti virtute totius, sed etiam ut per se*

existat in toto pars distincta ab aliis. Cato autem secundum materiam dicitur illa, quæ tantum fatigata, & debilitata est ex actione contraria, & vniuersaliter talis caro, quæ non habet virtutem agendi, nec conuertendi aliquid in se de alimento iuxtaposito; sed tantum agit virtute totius, & in se fluit, & tendit ad non esse. Et dicitur secundum materiam, quia non potest in operatione carnis vniuersata, quia operatio attribuitur formæ, & speciei.

Non est autem intelligendum quod caro secundum speciem, & caro secundum materiam sit alia, & alia pars carnis pro alia, & alia parte sua periodi, quia quando potest in operationem carnis, dicitur caro secundum speciem; quando autem non potest ex impuritate & debilitate, & tendentia ad non esse, tunc dicitur caro secundum materiam, quia principium corruptionis, & non esse attribuitur materia, cùm temper machineatur ad malum ex primo Physicorum. text. com. 80.

12. *Ad 1. Arg.
Henrici.*

Per hoc patet responsio ad primum argumentum, quod adducitur pro alia opinione quod non est intelligenda per carnem secundum speciem caro secundum formam carnis, vel speciem carnis, quia caro secundum speciem, vt dictum est, sola illa est, quæ potest, & dum potest in operationem speciei carnis; illa autem dicitur forma carnis, vel caro secundum formam carnis, quæ dum est in specie carnis, manet caro in esse, etiamsi nullo modo possit agere, vt dictum est.

Ad aliud de iuxtapositione, &c. Dico quod nutritio est aliquo modo iuxtapositio, & etiam augmentatio non simpliciter, quia facta depuratione, & digestione alimenti perfecta, non tantum una, vel pluribus digestionibus mittitur alimentum sic digestum, & depuratum ad singulas partes nutriendas, in quibus debet fieri restauratio deperditi, & in partibus illis iuxta posito, & quomodo sunt aliqui pori, vel vacuitates plena spiritibus, vel aliquibus humoribus subtilibus cedentibus nutriti, in quibus consistit magna virtus hominis, & efficacia eius in operando, & in singulis partibus recipitur aliqua pars alimenti conuertenda in substantiam illius partis virtute actiua eius, sicut de qualibet parte aliquid fluxit, & de isto alimento sic recepto & approximato cuiilibet parti nutrienda, vt agenti determinata virtute nutritiæ ad generatur caro, & fit pars addita extensior, & maior quam prius. Vnde alimentum positum in aliqua parte, vbi sunt pori, expulsis inde spiritibus, & humoribus illis, conuertitur in ipsam, & sic fit ingeneratio quia ingeneratur, & conuertitur in illis poris. Toti etiam dicitur adgeneratio, quia additur ei, quod generatur, & nutritur. Et sic patet quod ista caro, quæ augetur, vel quæ per se potest conuertere aliquid in se, oportet quod sit determinatae quantitatis, & determinatae virtutis, ita quod minor illa non potest per se augeri, vel nutriti nisi in toto, & ideo multæ sunt partes coniunctæ in aucto, quæ non habent augmentum nisi in toto, quia in eis non est virtus sufficiens ad conuertendum aliquid in se. Vnde pars, quæ potest per se agere, & conuertere in se alimentum, nutritur & augetur, quæ autem non, non. Licet enim in illis partibus minimis non fiat propriæ augmentatio

Quomodo fit nutritio?

An qualibet pars autem vel nutriti aut generatur.

augmentatio nisi in toto, fit eis tamen adpositio. Si enim quælibet pars minima per se nutritur, & per se augeretur, & per consequens quælibet pars aucta esset aucta, lequeretur quid esset aëtum secundum duplum, quia non potest aliquid augeri secundum aliquid minus, quam sit minimum.

S C H O L I V M III.

Homo non resurget cum tota carne, quam in vita habuit, quia esset monstru. Resurget ergo cum illa, quam regulariter in aetate 30. annorum haberet, de quo vide in Oxon. Schol. hic n. 1. & cum prioribus carnis partibus. Explicat deinde quanam sit caro prior: & est, qua fuit prius formata, vel per se de intentione naturæ, id est, qua requirebatur ad augmentationem, non ad restorationem. Tertiò, resolutus quid dicendum sit de ipsis, qui resurcentur carnibus humanis, & de pueris & pugnatis. Ad id de costa Ada, an fuit ei superflua? sunt due sententiae. Vide in Oxon. Scholium hic n. 18.

I 3.
Resolutio
questionis.
*Homo non re-
surget cum
tota carne
quam ha-
buit.*

His visis respondeo ad quæstionem, & dico quod primò de his quæ nutritur regulariter de cibis communibus, non carnibus humanis, & augentur ex eis usque ad debitum, & conuenientem quantitatem, quod in eis non resurget quidquid fuerat de veritate humanæ naturæ in eis animatum anima intellectu, quia multæ, & plures partes veræ carnis, & quandoque animatæ fluxerunt à corpore sic nutritio per consumptionem, & alio modo multiplici; quæ si omnes redirent in tali per resurrectionem, facerent ipsum in tripla, vel quadrupla proportione maioris quantitatis, quam fuit illa, quæ unquam aliquo uno tempore sibi fuit conuenientior, & magis debita, vel sicut talis haberet corpus densius, quam conuenient corpori humano, quia esset densior aucto. Non igitur resurget in omnibus partibus, quæ fluxerunt, propter improportionabilem quantitatatem quantitati corporis humani; resurget tamen secundum easdem partes, quas prius habuit, licet non secundum omnes, quia aliter non esset idem homo numero, qui prius.

I 4.
Cum qua
carne re-
surget homo.
Primus mo-
dus dicendi.

Sed quæ sunt istæ partes de veritate humanæ naturæ, cum quibus resurget homo; & quæ sunt illæ, cum quibus non resurget. Hic est duplex modus dicendi. Unus talis, intentus huic propositioni, quod anima in resurrectione habebit perfectibile illud, quod sibi est magis conueniens pro perfectibili ipsi animæ; igitur in illis partibus corporis, vel carnis resurget, quæ faciunt perfectius, & conueniens perfectibile anima intellectu, & magis sibi proportionatum; sed, ut dictum est, caro prior semper est purior, & satis durat puritas carnis in sua puritate, non nimis de lege communi infecta, usque ad trigeminum annum, quando homo communiter est in optimo statu suo; igitur resurget in illis partibus carnis prioribus perfectis, quæ sufficiunt ad quantitatem, quam habuit tempore triginta annorum, quæ est quantitas talis perfectibilis conuenientior & magis debita.

I 5.
Secundus mo-
dus di-
cendi.

Alius modus dicendi innititur huic propositioni, quod in resurrectione anima habebit illud perfectibile, quod magis est, & principalius de intentione naturæ. Magis autem est de intentione naturæ corpus ex talibus partibus carnis, quæ generantur ex nutrimento ad augmentationem qualitatis debitæ faciendam, quam illæ, quæ generantur ad restorationem deperditæ. Nam pat-

tes carnis, quæ restaurant deperditum, non intenduntur à natura, nisi propter partes priores, & posteriores, quæ fluxerunt, iterum reducendas. Nam si non esset restauratio deperditæ, adhuc in hominè esset operatio vegetativa propter perfectam quantitatem per nutritionem, & augmentum consequendam. Et ideo siue posteriores, siue priores illæ partes, dummodo non sint tantum intentæ à natura propter restorationem deperditæ, sed etiam principaliter propter debitam quantitatem consequendam, sunt per se de intentione naturæ, & veritate substantiæ humanæ. Partes autem, quæ tantum restaurant, non sic sunt de intentione, & veritate humanæ naturæ. Quia si non esset deperditio, sed tantum augmentatio, omnes partes, quæ de novo aduenirent propter augmentationem, essent per se intentæ à natura. Nunc autem quia est continua deperditio substantiæ nutriti, & debitæ quantitatis eius continuè restaurant per nutrimentum, & quantum ad substantiam deperditam, & quantum ad debitam eius quantitatem. Sed quatenus pars, vel nutrimentum de novo adueniens restaurat, non per se intenditur à natura, sed quatenus augmentat, & perducit hominem usque ad perfectam, & debitam quantitatem, & sic in omni comeditione, qua fit augmentatio circa debitam quantitatem, est considerare & partem augmentantem, & partem restaurantem. Pars augmentans usque ad conuenientem, & debitam quantitatem hominis, est prima caro genita, & etiam prima de novo adueniens principaliter intenta à natura. Pars restaurans minus principaliter intenditur à natura.

Ex isto apparet in quo differt hæc via à priori; prior enim dicit quod partes carnis prioris, quæ sunt priores, resurgent, & tantum illæ partes posteriores, quæ sufficiunt ad debitam, & conuenientem quantitatem perfectibilis anima intellectu faciendam. Sed secunda via ponit quod non omnes partes priores, & posteriores resurgent, quia non istæ, quæ per se faciunt ad restorationem deperditæ tantum, sed istæ solùm quæ aliis partibus ad generantur propter augmentationem, ut perduant ad debitam, & perfectam quantitatem à natura per se intentam, siue sunt partes priores, siue posteriores.

Et ex his apparet quomodo resurgens habebit eandem carnem numero, & eandem vitam, non, inquam, eandem, quam aliquando prius in aliquo instanti simul habuit, sed illam genitam ex partibus talibus, quæ faciunt conuenientius perfectibile anima intellectu, vel perfectibile anima principaliter intentum à natura secundum illas duas vias.

Sed quid dicendum est de illis, qui tantum vescuntur, & nutritur carnibus humanis.

Respondō, quod illæ partes carnis, aut sunt quæ puræ in uno homine, sicut in alio, & quæ de intentione naturæ, & tunc dico quod resurgent in illo, in quo prius fuerunt animatæ, & de veritate humanæ naturæ in eo, ut in homine comedere, & Deus supplebit tales partes in alio comedente per aliquid aliud, sicut supplevit carnem costæ Ada.

Si vero non sint quæ puræ in utroque, nec quæ principaliter intentæ à natura, tunc in illo resurgent, ubi fuerint priores, & perfectiores secundum primâ viam, quod contingit quandoque fieri, & esse in comedente, quandoque in comedendo; & Deus supplebit in alio, quod est sibi necessarium,

*Augmentatio
est de prin-
cipali in-
tentio à na-
tura: restau-
ratio verd
non.*

I 6.
In quo dif-
ferat &
con-
uenient
his
modis dicendi.

*An eadem
caro que
prius resur-
get.*

I 7.
Quomodo re-
surgent ves-
censes carni-
bus humanis.

vel secundum aliam viam in illo resurgent, in quo sunt magis per se intenta à natura, & perfectioris quantitatis conuenientis perfectibili animæ intellectiuæ.

Quomodo resurgent, qui non perteneant ad perfectam quantitatem.

Sed quid dicendum est de illis, qui nondum peruerterunt in vita ista ad perfectam & debitam quantitatem perfectibilis animæ, sicut est de pueris, & nanis & pygmæis, & huiusmodi.

Dico quod in resurrectione debet suppleri in eis talis quantitas perfecta, & assignari ex partibus impurioribus, quia partes carnis purores tantum non sufficiunt. Partes etiam impuræ fuerunt suæ, & idè facta depuratione carum verè transibunt in veritatem naturæ humanae in eis, & resurgent in eo, & si nec partes carnis superflua, vel impuræ sufficient ad faciendum debitam quantitatem conuenientem perfectibili, animæ, quem habuisset si habuisset si vixisset tot annis, tunc dico quod Deus supplebit, quod deficit in vnoquoque.

18.
Ad primum argumentum principale.

Ad primum argumentum principale, dico quod non oportet necessariò concedere quod costa fuerit in Adam sicut aliquid pertinens ad veritatem suæ naturæ. Sicut nec semen modò est in homine tanquam aliquid de veritate naturæ suæ, sed est in eo tantum sicut superfluum in vase, ordinatum ad multiplicationem speciei in aliis, & non sicut pars substantia carnis eius.

Ad costam non fuit de veritate personæ eius.

Costa autem illa, de qua per supernaturalem transmutationem factum est corpus mulieris, data fuit à Deo loco feminis, ad multiplicationem speciei humanæ, tanquam superflua, quoad eius esse personale; quia non fuit de veritate humanæ naturæ in eo, ut pars eius. Vnde materia illius constat, ex qua postea factum est corpus mulieris, resurgent in Eua, & non in Adam.

Ad secundum.

Ad secundum, patet responsio ex dictis, quia si aliquis nutritur carnibus humanis, ex quo purior est per generationem, quam ubi est per nutritionem, reddetur ei ubi primitus esse cœpit per generationem; & tunc non erit idem in diuersis, sed Deus illi, qui fuerat nutritus ex talibus carnibus, restituet quicquid de carne sua prima pura desperditum fuerat. Vnde Augustinus in Enchirid., c. 83, & 12. de ciuitate, c. 22 & 23. loquens de illo, qui fame coactus nutritur cadaveribus hominum, dicit, reddetur caro illa homini, in quo esse humana primitus incepit. Et infra. Caro illi, quem famem exuerat, ab eo, qui potest etiam exhalata reuocare, reddetur, licet & se omnibus modis periisset, ita quod in nullis materia eius latebris remansisset, adhuc bene vellet reparare eam omnipotens.

Ad tertium.
Cuius erit in resurrectione quod fuit in diobus.

Per hoc idem ad tertium dicendum est, quod pars hominis comedisti per actum nutritiæ conueretur in substantiam comedentis, & pars illius in semen: & ita totus homo comeditus non potest transire in semen, sed tantum secundum partem. In homine autem genito ex semine relitto ex comeditione partis humani corporis resurgent talis pars, vel veritas naturæ talis partis, quia aliter idem in numero resurgere non posset. Pars autem alia, quæ per actum nutritiæ conuersa est in substantiam comedentis, resurgent in hominem comedito: quia in ipso habuit ordinem essentialem ad resurrectionem, quam in alio. Tum, quia prius & perfectius ab anima illius informatur, quam ab anima alterius. Tum, quia, ut dictum est, dist. 32. secundi*, caro genita ex nutrimento, non ita perfectæ, nec ita principaliter perficitur ab anima, sicut caro genita de semine. Deus autem illud, quod deerit de parte ipsa terciæ illi, de

eius carnibus alius homo genitus est, aliunde indefinitibilitate supplebit.

Ad quartum, dico quod reddit idem membrum *ad quartum.* sicut idem totum modo, quo dictum est.

Q VÆST I O II.

Vtrum ignis infernalis puniat damnatos?

D.Thom.in addit. q.57.a.1. & 4.1.50. q.2.art.3. D.Bonav. bie.1.p.4.3.q.2.Rich. art.2. q.6. & 9. Durand. q.10. Gabr. quest.3.a.2. Vasq.i.p.d.243.Scot.in Theor.5.Omne agens est prestantius.

NT R V M ignis infernalis puniat spiritus *I.* damnatos, ut animas, vel Angelos malos? *Argument.* Videtur quod non: August. 12. super Ge- *primum ne-* nesim, c. 29. *Agens prestantius est patiente: sed nullo gatuum.* modo prestantius est corpus spiritu; immo perspicuo mo- do est spiritus prestantior corpore; igitur nullo mo- do potest talis ignis, cum sit quoddam corpus, spiritus cruciae.

Et ibidem: *Quibus anima corporibus exute affi- ciuntur benè, vel male, nō corpora, sed corporibus similia sunt, utrè tamē spiritus letitiae, vel molestiae disponuntur.*

Item, omne agens agit per contactum, maxi- *Terrium.* mè corporeum, i. de Generatione, text. 43. & 7. Physi- *Aristot.* corum, text. 8. & 9. sed corpus non potest tangere spiritum, quia illa tangunt se; quorum ultima sunt simili 5. Physicorum. spiritus autem non habet ultimum, sicut nec primum, vel medium; igitur impossibile est spiritu separatum à corpore cruciati.

Item, secundum Philosophum 1. Generat. cap. de facere & pati, text. 51. agens vniuersaliter intendit sibi assimilare pastrum; sed ignis corporeus non potest sibi assimilare spiritum separatum in forma sua; igitur non potest spiritus ab ipso pati. Minor patet, quia spiritus non est receptivus formæ corporalis.

Contrà, Saluator dicit Matth. 25. spiritibus *Ratio ad op-* maligis & Angelis damnandis: *Ite maledicti in peccatum.* ignem eternum, qui paratus est diabolo & Angelis eius. Item, Gregorius 4. Dialog. cap. 30. ante medium. *Gregor.* Si diabolus cunctus Angelis, cum sint incorporei, corpo- *Aristot.* re sunt igne cruciandi, quid mirum si anima etiam anæquum refutum corpora, possit corporalia sentire tormenta? Item, ibidem parum ante, se vincentis hominis incorporeus spiritus tenetur in corpore, cur non potest mortem, cum tunc in corpore sit spiritus, & tor- mento corporeo tenetur?

Q VÆST I O III.

Vtrum homines damnati post iudicium cruciabantur illo igne infernali?

D.Thom.hic q.1. & alijs citati q. præcedent. Gerlon. serm. de omnibus sanctis. Soto 4.4.50. art. 4. Aegid. quodl. 2. q.9. Abulcn. in 25. Matth. 9.640. Coccius lib. 10 art. 8. Bellar. 1.2. de Purgat. cap. 10. & sequenti. Eniq. lib. vlt. cap. 25. Scot. in Oxon. hic quest. 3.

EECUNDО quarto iuxta hoc: *Vtrum homines damnati post resurrectionem puniantur, vel cruciantur igne infernali?* Videtur quod non, 6. Topic. cap. 9. *Primum arg.* Omnis passio magis facta magis abiicit a substantia; *negatum.* sed corpora damnatorum patinuntur ab illo igne fortissima passione; igitur continuè abiicitur aliquid de eorum substantia per continuam passionem, & sic tandem si multum patenterint à tali igne, possent totaliter consumi secundum substantiam, quia substantia eorum est finita: hoc est falsum, quia remanebunt in eis naturalia integra secundum Dionysium 4. de divin. nomin.

Item,

* In Oxon. quest. vnic.

Secundum.

Item, si punientur ab igne infernali, aut igitur ab illo ut immutante intentionaliter, aut realiter: non intentionaliter, quia tunc corpus Beati posset pati tali passione intentionaliter, cum beatus habeat sensum optimè dispositum, & sensus dispositus percipiatur suum obiectum sibi præsens, & sic maximè patetur, sicut maximè patientur modò passione sensibili, & intentionaliter immutante sensum, ut patet videndo Solem per medium fenestræ vitreas, & huiusmodi, quod falso est. Nec secundo modo, quia immutatio realis est per alterationem & transmutationem realent ad qualitatem realem similem; talis autem mutatio disponit immutaram ad corruptionem, qua non potest competere illis corporibus, quia tunc eorum pœna non esset perpetua: igitur, &c.

Ratio ad op.
positum.

Contrà, Matth. 25. *Ite maledicti in ignem aeternum*, &c. Iob 20. *luct omnia, qua fecit*, dicitur de damnato, nec tamen consumetur.

S C H O L I V M I.

Sententia D. Thome, & Egidij spiritum torqueri igne, quatenuscum apprehendit sibi disconuenientem, refutatur clarè. Secunda sententia Henrici per habitum supernaturalem spiritum subdi corpori, ut ab eo puniatur, refutatur clarius.

3.
Opinio D.
Tom. bīc
Egid. quodl.
11. q. 15.

Hec dicitur quod spiritus affliguntur, & cruciantur ab igne corporali, non inquantum ipsis apprehendunt sensu apprehensione simplici, sed inquantum apprehendunt ipsum apprehensione firma, & certa, tanquam contrarium & inconveniens, sive disconueniens sive natura, licet talis apprehensio, vel existimatio sit falsa, & decipiuntur secundum eam. Illud confirmant per autoritatem Gregor. lib. 4. Dialogorum parum ante medium teneri per ignem spiritum dicimus, nam ex ipso patitur, quod videt, & quia cremari se aspicit, cruciatur.

Greg. c. 10.

Auicenna.

Huic videtur concordare Auicenna 9. *Metaph. cap. ultimo* loquens de dispositione animarum humanarum exutarum à corporibus suis, dicit, *anima mala vident pœnam, quam imaginantur in hoc mundo, & affiguntur ea*; forna enim imaginata non est debilis sensibili reali, sed est maior in expressione, imaginaria, sive patet in somnis, ubi somniatum maius est pro modulo suo, quam sensibile pro suo, igitur cum virtus estimativa sit perfectior, & efficacior, quando est separata, quam quando est coniuncta propter paucitatem impedientium, & expoliationem animæ, & habilitatem animæ recipientis talem estimationem, vel imaginationem pœnae, multò maior erit tunc in alio seculo ex sola imaginatione eius, quam modò sit ex eius reali sensatione.

4.
Refutatur
primo.

Contrà: si hoc esset verum, tunc sequeretur oppositum opinionis intendentis probare quod spiritus patitur igne corporeo, nam secundum hoc non patetur spiritus ab igne corporeo, sed à sua falsa existimatione, & imaginatione, quod est inconveniens: quia sicut nullus falsa opinione est beatus, sic nec falsa opinione est miser.

Secundum.
Dionys.

Præterea, secundum Dionysium 4. de diuin. nom. *Demones habent omnia naturalia splendida et integra*, sed non est probabile quod mali spiritus habentes talia naturalia videntes illum ignem existimarent illum sive natura contrarium, & disconuenientem, vel læsiuum, nisi ita esset in re quod esset realiter disconueniens, & læsius, ali-

ter deciperetur: igitur. Præterea, Gregorius suprà citatus dicit quod anima non solum videndo, sed experiendo realiter patitur ab illo igne. Similiter Augustinus 22. de ciuitate Dei, cap. 10. dicit *spiritus incorporeos posse ignis corporalis pena affigi*; non est ambigendum, & post dicit quod & fidei in omnibus natura communiter adharet; quia demones sunt spiritus, tamen licet in corpore corporeis sunt ignibus cruciandi.

Aliter dicitur quod ignis non affigit spiritus damnatos virtute naturali ignis, sed inquantum est instrumentum diuinæ iustitiae isto modo; quod spiritus realiter idem patitur ab igne corporali, quia sibi datur à Deo quidam habitus, & tunica supernaturalis propter peccata, sic receptivus talis passionis corporalis, & sine illo habitu non posset pati, nec subiici actioni alicuius corporis.

Contrà: iste habitus supernaturalis datus spiritui, aut est corporalis tantum, vel spiritualis? Si corporalis; igitur in ipso violenter, quia est contraria naturali inclinationi ipsius susceptiu, & per consequens non est aliud ponere in ipso tam habitum corporalem, quam ponere in ipso calorem realem immediatè, quia non magis repugnat sibi unum, quam aliud. Vnde ponere qualitatem corporalem in spiritu, non est minus inconveniens, quam ponere qualitatem spiritualem in corpore, ut scientiam in lapide. Si est spiritualis, tunc non magis subiicit spiritum actioni ignis corporalis, quam natura sua, qua est mere spiritualis. Igitur tunc queramus tertium, & de isto arguitur sicut prius, & erit processus in infinitum, vel ex se subditur actioni ignis, quorum utrumque est eis inconveniens.

Item, habitus non datur potentia absoluta, sed tantum ad faciendum, vel habilitandum potentiam ad angendum, vel patiendum secundum omnes modernos communiter, quia quo quis potest absolutè agere, vel pati, est potentia; igitur in cuius natura non est alia potentia ad patiendum ab aliquo passionem corporalem, non est habitus disponens ad patiendum, quia disponens, vel habilitans aliquid ad patiendum presupponit illud, quia contradictione est, quod in natura spiritus non sit potentia ad patiendum, & tamen quod in eo sit habitus habilitans ad patiendum. Constat autem, ut ponis, quod spiritus non habet potentiam ad patiendum tali passione, quia spiritus non est receptivus passionis corporalis, sicut nec corpus passionis spiritualis; igitur superflue ponitur talis habitus.

Item, si spiritus non recipit talis passionem corporalem ab igne mediante isto habitu, non recipitur immediatè in natura Angeli, sed in tali habitu, sicut superficies recipit immediatè albedinem, non subiectum, & per consequens si Deus illum habitum separaret à spiritu, quod est satis possibile, cum non sit aliquid eius intrinsecè, sequeretur quod talis habitus immediatè patetur, & nullo modo natura spiritus, sicut si Deus separaret superficiem coloratum à corpore, esset ipsa colorata immediatè, & realiter, & nullo modo corpus, frustra igitur ponitur talis habitus.

Multæ sunt aliae opiniones circa hanc materiam: quare in Richardo in hac distinctione.

S C H O L I V M II.

Ponit primò doloris & tristitiae definitionem & differenciam. Secundò, quomodo ignis dupliciter detinet spiritum; definitiæ secundum locum, & obiectum im-

Greg.

August.

5.
Henr. quodl.

8. 3. 38.

Refutatur
primo Henr.

Non potest
spiritus sub-
di corpori ut
puniatur per
habitum super-
naturalis.

Secundò.

Tertius.

mutando intellectum. Tertiò, ponit ordinem actuum spiritus circa ignem. Primo est detentio; secundò, perpetua detentionis consideratio; tertio, detentionis nolito; quartò, consideratio noliti positi in esse; quinto, sequitur tristitia, quam puto ab actibus precedentibus causari, de quo 3. d. 15. & alias dictum est. Vide Doctorem de his clarissimis & fuisis in Oxon. hic q. 2. per totam, & scholia ibidem. Predicita quinque codem ordine explicat de detentione obiectiva ignis, seu de immutatione intellectus, quam facit, velit, nolit spiritus malus.

6.
Quid dolor
& tristitia;
quomodo
in se dif-
ferunt; de quo
in 3. d. 15.

Respondeo ad questionem, & dico quod sicut per beatum Augustinum patet 14. de ciuitate Dei. cap. 15. distinctio est inter dolorem, & tristitiam. Nam dolor est affectio anime ex carne, & passio corporalis. Tristitia est passio mentalis sequens apprehensionem eorum, qua nobis nolentibus accidentit. De utraque igitur passione videndum est, primò de passione tristitiae, an aliquo modo teneat in spiritu ab igne. Respōdeo distinguēs, & primò quod ignis potest dupliciter considerari. Vno modo in scelio modo in comparatione ad Angelum. Primo modo non est magis disconueniens, vel contrarius Angelo, quācālum, & idē sic in se consideratus non magis causat tristitiam in ipso, quācālum in se apprehensum, & consideratum; igitur si causat tristitiam in eo, erit secundo modo, ut comparatur ad ipsum.

Ienis inferni
dupliciter di-
citur spiriti-
bus dis-
conuenienti.

Sed hoc adhuc potest esse dupliciter; vno modo, ut detinens spiritum in consideratione eius; alio modo, ut mutans intellectum eius ad considerationem eius, & effectiuè, & ista differunt, quia per hoc quod ignis detinet intellectum Angelii mali in consideratione sui, nō possit in considerationem alterius obiecti, non habet ignis aliquam actionem in Angelum. Vnde detinere non est aliquid facere, vel agere, sicut patet in exemplo. Per hoc enim quod detineor ab aëre, non habet aëri aliquam actionem in me; & si aëri detinens corpus meum non potest dici habere aliquam actionem in corpus meum, multo magis nec ignis detinens spiritum in consideratione sui agit in ipsum, inquantum detinens tantum, quia corpus meum detinetur ab aëre sine aliqua actione eius in me circumscriptiuè, & definitiuè. Angelus autem tantum detinetur ab igne sine aliqua actione in ipsum definitiuè. Nec potest dici quod ignis detineat Angelum, vel spiritum resistendo virtuti motiuè eius.

7.
Quomodo
Angelus de-
tinetur ab
igne.

Quid est igitur ista detentio. Nihil aliud est nisi quidam respectus simultanei extrinsecus adveniens spiritui, vel simplex praesentia eius cum eo, qua ignis per suam praesentiam ex sententia diuinæ iustitiae declinet definitiuè Angelum in considerationem eius, ut vbi catum suum. Nec istud detineri Angelii ab igne secundum hanc definitionem, vel praesentiam, est disconueniens, vel triste natura Angelica, vel natura spirituali aliqui, quia detinerti in aliquo vbi non est disconueniens detento in illo vbi, nisi quia naturaliter inclinatur ad aliud vbi, & illud naturaliter sibi determinat; quia igitur non magis inclinatur Angelus, vel sibi determinat unum vbi, quācālum ad aliud; igitur si tristaretur ex hoc quod videret se in tali, vel in tali vbi, cūm nullum, ut dictum est suprà, est sibi disconueniens secundum se, non magis unum quācālum aliud; tristitia sua causaretur ex errore, & ex sua falsa imaginatione, vel apprehensione; igitur cūm ista detentio in hoc vbi non sit ex se sibi disconueniens, quia non minus inclinatur ad hoc

Angelus non
determinat
scribi aliquod
vbi.

vbi; quācālum ad aliud; oportet quod sibi sit disconueniens ex aliquo alio, vt per nolitionem illius detentionis; nam spiritus malus apprehendens ignem sibi praesentem præsentialitate definita pro perpetuo, & hoc videns sibi inesse ex sententia, & iustitia Dei definitiuè, & in contemptu sui, nollet illam detentionem, & præsentialitatē sibi inesse pro suo perpetuo; ita inclinatur ad aliud vbi, & præsentialitatē simpliciter alterius, sicut ad istud. Et in hoc quod percipit se nolle esse in illo vbi, & non potest per suum nolle mouere se ab illo vbi proper iudicium Dei definitiuem, qui adiudicat sibi talē locum, vel tale vbi pro suo perpetuo, tristitiat. Ipse enim apprehendens illam detentionem à tali corpore, ut aliqualiter suæ naturæ disconuenientem, quatenus est perpetua, & ipso nolente, quia de libertate spiritus est quod naturaliter possit se facere vbi vult, ita in uno vbi; sicut in alio, & idē detentio eius perpetua in uno vbi, est disconueniens, inquantum scilicet nolita, non tam enī est simpliciter disconueniens, quia sic esset cuiilibet creato spiritui disconueniens detineri à quoconque corpore, vel quoconque vbi, & tunc Michaëli disconueniens esset detineri, vel esse in celo, & per consequens pena sibi modò foret esse in celo, quod est inconueniens.

Qua' causa
immediata
tristitia in
Angelo.

Est igitur tantum sibi aliquod vbi disconueniens, vel alicui alteri spiritui, quia detentio in illo vbi est sibi nolita, quia veler ut immoderata sua libertate, etiam contra diuinam iustitiam, qua posset facere vbiunque veler, quam nolitionem non potest Angelus habere respectu detentiois suæ in celo Enipyreō, etiam posito quod non posset se facere vbiunque vult, quia Angelus bonus in volendo, & nolendo semper conformatur suæ regulæ, scilicet, voluntati diuinæ, & sententia definitiuè eius iustè volendo volitum, quod Deus vult, etiam nolendo prohibitum ab eo. Et idē licet de libertate eius sit, quod posset facere se vbiunque veler, si non determinatur à Deo ad vbi determinatum; tamen magis vult esse in vbi determinato sibi à voluntate Dei iusta, etiam semper, & non posse esse in alio, quācālum posse esse in quolibet ad arbitrium suum, non sic est de malo Angelo, quia ipse percipiens detentionem eius perpetua in aliquo vbi, & ab aliquo corpore, nollet eam, & percipiens suum nolle respectu talis detentionis inuidet, & agitat inuidia contra sententiam Dei iusta, & iudicium eius rectum nolendo elementa esse; à quibus tamen ibi perpetuo detinetur, & ineuitabiliter, & ex hoc sequitur tristitia in voluntate eius causata à nolitione istius detentionis. Agitat etiā superbia contra Deum, inquit nollet sibi subesse in detineri in tali vbi.

Vnde dicitur
aliquod vbi
disconueniens
spiritus.

Et si dicas quod talis nolito est in potestate eius, quia verus & potius actus voluntatis, quæ est domina sui actus, igitur tristitia erit in potestate eius, ita quod potest non tristari.

Instantia.

Dico quod nolle eius non est in potestate eius, nam Deus, qui est causa superior, conseruat ipsum in nolitione istius detentionis, & ita non potest in oppositum. Licet enim nolle eius sicut velle, sic in potestate voluntatis eius, causa superiore non determinante inferiorē ad istum actum nolitionis, ramen determinante causa superiore ipsum ad hunc actum, non potest in oppositum.

Solutur.

Et hic talis ordo punitorialis mali Angelii, quod in primo est detentio eius ab igne per simplicem præsentialitatem eius cum eo. Secundum apprehendit istam detentionem eius ab eo, & neutrum

Quinque con-
sideranda pro
explicanda
pena dam-
natorum.

neutrum est sibi disconueniens, non detentio in hoc loco, quia inclinatur ad istum locum sicut ad alium, nec apprehensio in hoc *vbi*, & sibi disconueniens, quia tunc necessariè erraret in apprehendendo sibi disconueniens, quod non est ex se sibi disconueniens, quod non oportet dicere, cùm habeat naturalia limpidissima, & integra.

Tertiò sequitur in eo nolitio detentionis apprehensæ, quia nollet sic detineri à Deo effectiù per eius sententiam definitiuam, sed immoderatè esse vbcunque vellit. Quartò sequitur apprehensio nolitionis detentionis talis effectus. Quintò nolitionem apprehensam de ipsa tentione iam posita sequitur tristitia in voluntate, & ita pena, & afflictio.

Sed in Michaële est ordo contrarius, quantum ad tria ultima, & per consequens sequitur quod duo prima, in quibus conuenient tam bonus spiritus, quam malus, non sunt formaliter, vel simpliciter conuenientia, vel disconuenientia. Primo enim est detentio Michaëlis in cælo Empyreo. Secundò est apprehensio eius in tali *vbi* detinente ipsum secundum diuinam iustitiam definitiuam. Tertiò velle detineri ibi secundum arbitrium voluntatis diuinæ. Quartò sequitur apprehensio istius velle detineri ibi, & hinc in effectu causatur gaudiū, & delectatio in voluntate eius.

Sed quomodo potest adhuc dici, quod ignis affligit, vel cruciat spiritum? Dico quod propriissimè potest dici, quod ignis contristat spiritum, & sic affligit eum, quia quantumcunque aliquid non sit effectiù contristans inferendo alicui tristitiam, ex hoc solo tamen, quod est obiectum nolitionis, & nolitum contristat & causat tristitiam; ignis detinens non causat effectiù tristitiam in spiritu, sed inquantum est nolitus, & ipsa nolitio in effectu apprehensa actu in se causat tristitiam. Nolitio autem non est nisi disconuenientis, & rei tristis, vel simpliciter, vel apparenter, vel ex prestatutione propria alicuius voluntatis, igitur ex hoc quod illud contra diuinam iustitiam nolitum est, & tamen positum in se, causat tristitiam. Dicendum est enim in primo distinctione prima*, quod delectatio, & tristitia non sunt actus voluntatis, sed passiones consequentes tales actus tendentes in obiecta nolita, vel volita.

Exemplum huius manifestum est de anima intellectua, quæ non tenet effectiù à corpore, quia corpus non habet dominium super animam, sed potius è contrario, nisi sicut perfectibile naturale detinet suam propriam perfectionem, sed tenetur, & detinetur ab ipso, ut perfectio à perfectibili; anima autem primò sic à corpore detenta, potest secundò apprehendere sic se teneri, & adhuc non sequitur aliqua tristitia, vel disconuenientia, quia nihil tale adhuc apprehenditur. Tertiò, potest nolle sic se à corpore detineri, quia secundum rectam rationem potest velle ab omni corpore spoliari, ut voluit beatus Paulus ad Philip. i. appetens esse cum Christo. Quartò potest apprehendere suam nolitionem respectu talis detentionis à corpore. Quintò, comprehendo nolitum esse actu positum in effectu, sequitur tristitia de detentione à corpore, & ita corpus detinens animam non contristat eam effectiù, sed tantum inquantum est nolitus, ut sic eam detineat. Eodem modo est in proposito de igne, quia ipse ignis in se non affligit, vel contristat spiritum, sed tantum inquantum est nolitus, qui nolitus causat tristitiam.

Aliter tamen potest dici: quod anima damnata ab igne patitur, & aliter Angelus damnatus, & alia pena. Nam anima damnata patitur veram combustionem ignis, & ignis vera combustionē agit in eam: combustionē dico, quæ sit passio vera causata ab obiecto comburente hoc modo. Quia sicut post resurrectionem quando anima coniungetur suo corpori, & proprio perfectibili apprehendens cōbustionem corporis comburitur sentiendo dolorem eius, quia actiones, & passiones erant totius coniuncti, sicut modò sunt totius, ita modò separata, vel damnata apprehendens combustionē corporis futuram post diem iudicii patitur, & sentit quodammodo dolorem eius propter timorem de illo malo futuro: sicut enim dolor de malo præsenti contristat, & affligit, sic & timor de malo imminentis, & in proximo futuro, quia parum differt habere certitudinem de malo futuro, & expetiri ipsū in effectu. Nō sic est in Angelo dānato, quia simplex est & nullius corporis combustibilis realiter, vel formaliter perfectius.

Secundò, vt dixi, ille ignis verè potest effectiù immutare intellectum Angeli, vt altius spiritus ad considerationem sui, vt obiecti noliti, & disconuenientis, & sic immutando maiorem tristitiam causare in eo, quæ in detinendo ipsum: nam licet illud obiectum, vt ignis, virtute sua naturali non posset causare in spiritum aliquam dispositionem repugnantem dispositioni sua essentiæ, secundum quam conuenit sibi secundum debitum statum sua naturæ, tamen virtute iustitiae increta, & ex ordinatione voluntatis diuinæ principaliiter eos punientis, & dirigenis illum ignem ad illorum spirituum cruciatum, potest intellectum Angeli immutare ad considerationem eius in tantum, quod impedit ipsum à consideratione omnium aliorum, quod est contra voluntatē eius, & graue onus eius, quia quantum est ex se, posset in considerationem cuiuslibet, secundum quod dicimus, quod phantasma virtute intellectus agentis potest immutare intellectum possibilem ad considerationem alicuius, licet hoc virtute propria non potest, & si intellectus agens esset substantia volens, potest tenere intellectum possibilem semper in consideratione phantasmatis, semper staret in consideratione phantasmatis ex directione talis voluntatis intellectus agentis volentis, & si haberet voluntatem ad standum ibi, si semper staret ibi, non tristaretur. Ita est in proposito ignis virtute Dei vt principaliter agentis, immutat ita vehementer intellectum Angeli ad considerationem eius, quod non potest in considerationem aliorum, quæ potest naturaliter cognoscere, si dimitteretur sibi, & sic si tunc Angelus non posset in apprehensionem, & considerationem aliorum, & hoc apprehendat sibi fieri ex sententia definitiuam Dei, tristatur, & nollet talen immutationem determinati obiecti sibi applicari.

Sed nondum est completè ei talis immutatio, vel detentio disconueniens, sed pòst, cùm cōpredit se secundum naturam suam esse liberum; & ita posse in considerationem aliorum, sicut in considerationem ignis, & tamen secundum sententiam definitiuam Dei ad illam determinari, tunc ex affectione proprii commodi remurmurari tali sententia, quam ex sua maxima maliitia nollet sibi inesse aliquo modo à Deo.

Sed inquantum est à iustitia diuina est simpliciter contra voluntatem suam, & tunc cùm ultimò immutetur ab obiecto nolito ad considera-

I.
Diuerso modo
anima dam-
nata & An-
gelus puni-
tur ab igne.

12.
Quumodo im-
mutatur in-
tellectus molli-
Angeli effec-
tiuè ab igne
perpetuo.

Quatuor con-
sideranda in
deletatione
beati.

10.
Quomodo
ignis deti-
nens cruciat
Angelum.

* Quæst. 3.
num 7.
Dolor & de-
lectatio sunt
passiones con-
sequentes
actus volun-
tatis.

Quomodo
corpus deti-
nens animam
potest illam
cruciare.

Non detin-
tur Angelus
obiectuè ab
igne nisi vir-
tute diuina
principaliter.

Gregor.

13.
Subiectum
sensationis &
compositum
ex anima &
organis.

Aristot.

tionem nolitionis obiecti sic immutantis ex per-
petua sententia diuina, causatur in eo completa
disconuenientia, & tristitia maxima, multò maior
quam habuit in tertio gradu, quando noluit tale
obiectum intellectum eius immutare, vnde dicit
Gregorius *saprà citatis*, quod *anima non solum vi-
dendo, sed etiam sentiendo patitur incendium, & expe-
ritur ipsum*.

Sed ista tristitia, quæ ponit experimentalis
in spiritibus, estnè dolor in eis? Respondeo quod
accipiendo dolorem, vt distinguitur contra tristiti-
am, non potest esse in spiritibus, nec Angelis,
nec anima. Et ratio huius est, quia dolor, vt dis-
tinguitur contra tristitiam, non est nisi quædam
disconuenientia causata in organo sensus ex ex-
cellentia obiecti sensibilis, & est totius compositi
ex anima & parte corporis sic mixta. Vnde dicit
Philosophus primo de anima, text. com. 64. quod
nihil aliud est dicere *gaudere animam, & tristari,*
quam texere, vel adficari: qua conflat esse totius coniuncti: sed Angelus, vel anima separata est essentia
simplex non habens organum, nec anima etiam
de qua minus videtur, vicit organo in operando,
nec per consequens in patiendo passiones, conse-
quentes suas proprias operationes: quia vt sic, se-
paratur à corpore, tanquam perpetuū à corruptibili,
secundo de Anima; igitur nullus est dolor in
eis, nisi spiritualis, qui dicitur *tristitia*. Poteſt tamen
dici, vt dictum est prius, quod aliqua pena
quasi corporalis est in anima damnata, quæ non
est in Angelo damnato de malo futuro, & com-
bustione reali, quam sustinebit in corpore post re-
ſurrectionem. Non sic Angelus, quia Angelus
non est forma corporis, vt anima, licet aliquo
modo possit pati in corpore per detentionem, vel
immutationem intellectus eius ab illo solo ex
sententia definitiua Dei, vt dictum est suprà.

S C H O L I V M III.

Ad questionem tertiam, vt explicit, quomodo ignis
cruciat homines damnatos, docet primò ignem habere
duas actiones: unam realem, alteram intentionalē.
Secundò, neutram harum dependere ab altera. Tertiò,
intentionalem sine altera esse dolorificam. Quarto,
refulit virifimilius damnatos homines puniri actione in-
tentionali: non vetat tamen si teneatur quod affligantur
actione reali, sed oportet tuuc ponere continuum
miraculum, quo Deus eos conseruet, nō absumentur. Id
certum est ignem cruciare damnatos Matth. 25.
Luc. 16. & Apoc. 20. Mar. 9. Patres citati à Bellarm.
à Coccio. Verum modus, quo cruciantur, valde incertus
est. Vide Doct. clariss., & fuisus hac tractantem in
Oxon, hic quest. 3 per totum.

14.
Corpora da-
mnatorum pos-
sunt puniri
actione in-
tentionali
tantum, &
intentionali
& reali si-
mul.

A secundam questionem, cùm quæritur:
An corpora damnatorum puniuntur igne Infer-
nali? Dico quod sic. Sed de modo, quo ignis agat
in ipsa, vel actione intentionalē, vel reali, est ma-
ior difficultas. Quia dicunt quidam quod tantum
actione intentionalē; quidam quod actione reali;
dico tamen quod possunt puniri passione intentionalē
tantum, & non passione reali, vel materiali-
li. Possunt etiam puniri iam passione intentiona-
li, quām reali, quia utraque simul. Primum probo
sic, actio sensibilis in sensu non dependet ab
actione reali, vel materiali, quæ sit per alteratio-
nem realem, quia secundum Philosophum 2. de
Anima, oportet vniuersaliter de omni sensu acci-
pere, quoniam est receptius speciem sine

materia. Ad hoc enim quod visus percipiat, vel
sentiat colorē, non oportet quod fiat alteratio
secundum colorē in ipsum, sed sufficit quod re-
cipit formam, vel speciem illius sensibilis, scilicet
coloris. Eodem modo de gustu, & tactu, licet
sint sensus magis materiales, quam alii, non oportet
quod calefiant, vel recipient caliditatem, et si
sentiant caliditatem, sicut nec visus coloratur rea-
liter, et si sentiat, & videat colorem.

Corpora igitur damnatorum licet sentiant ca-
liditatem, & recipient in se formam & speciem Ad dolorum
sufficit actio
intentionalis
tantum.
ignis, & patientur ab eo passione intentionali,
non tamen sunt calida passione reali, vel materia-
li causata ab igne, & idē licet ignis infernalis
non sit calefactus corpora damnatorum actio-
ne reali, affligeret tamen ea vehementissime, quia
sicut obiecti proportionata sensu proportionata
receptio delectat sensum, ita obiecti improportionata
& impropotionabilis receptio affligit
sensem. Ignis infernalis est omnium superex-
cellens, & impropotionabiliter sensum tactus in
corporibus damnatorum vincens ipsum, & pro-
portionem eius ad illum tactum; igitur potest im-
mutare sensum tactus corporis damnati, & cau-
sare in appetitu eius sensitivo ex apprehensione
talis obiecti sensibilis excellentis maximum do-
lorem.

Hoc potest confirmari per illud Augustini 21. Conferatur.
August.
de Cœnitate Dei, cap. 3. & recitat in litera huius
distinctio, cap. 5. Erit, inquit, tunc in corporibus
damnatorum, quod nunc esse scimus in animis homi-
num. Certum est autem, quod si homo modò po-
natur in igne, non calefit anima eius, licet doleat.
Vnde licet agens ibi, & passum utroque modo
possint agere, & pati, tamen Deus potest influere
ad actionem, vel passionem vnam non influendo
ad aliam coagendo illi.

Secundum probo, scilicet quod possit ibi esse
utrumque passio tam intentionalē, quām realis,
quia agens appropinquatum passo potest agere in
ipsum, ignis est agens, & corpus damnatum pas-
sum, & ignis est sibi utroque modo conuenienter
approximatus tam ad agendum intentionaliter,
quām realiter, vel materialiter: igitur utroque
modo potest agere in ipsum.

Sed estne necessarium ponere actionem ibi, vt
verè patientur, & crucientur illo igne? Dico quod non,
sed ad hoc tantum sufficit actio intentionali-
lis, vt dictum est prius, quia excellens sensibile
ita est disconueniens sensui, & causat dolorem
per actionem talem in sensum, sicut per actionem
realē; igitur ex apprehensione sensibilis discon-
uenientis, & impropotionati ad sensum appre-
hendenter, causatur dolor in appetitu sensitivo,
posito quod nulla alia actio sit sensibilis in sensu.

Exemplum ad hoc est manifestum de igne, qui
aliquo magis calefacit carnem, & minus af-
fligit eam, nec dolet sensus tactus, aliquando mi-
nus calefacit, & magis affligit eam, & causat maxi-
muim dolorem in ea cum minima calefactione,
sicut est, cùm quis tetigerit nūcum, calefiant mo-
dicum manus eius, & tamen sentit maximum do-
lorem. Similiter quod actio intentionalis posset
immutare sensum, & causare in eo maximum do-
lorem, & veram, & realē passionem, patet de
raduis solaribus transunibus per medium virtu-
tibei usque ad visum, quia ita generant in percipi-
ente tubinem talē potentem immutare vi-
sum, sicut si essent ibi realiter, cùm tamen sit ibi
tantum intentionaler, & per speciem. Aſſum-
ptum

ptum patet, quia si ponatur oculus in quocunque puncto medijs, in quo transit talis radius coloratus, videbit illum colorem, & potest excæcari nimis ibi statim.

16.

Obiectum per se.

Sed contra ista arguitur sic: cùm sensus beatitudo sit ita dispositi ad quodcumque sensibile percipiendum: quantumcumque excellens, sicut sensus damnati (quia beatitudo nihil afferit dignitatis, vel naturalis potestatis ab eis), sicut nec damnatio aliquid confert naturæ in se ipsis damnatis, si ibi essent, ita immutarentur secundum sensum ad peccatum, & dolorem, sicut damnati ibi existentes, & per consequens si propter excellentiam sensibilis ad sensum inferreter dolor ipsi sensui damnati, cum æquè possit percipi hæc excellentia sensibilis à beato, sequitur quod posset sic pati, quod est inconveniens, vel non magis affligeret damnatos, quam beatos.

Secundo.

Item, omnis operatio sensitiva est sensui delectabilis respectu proprij obiecti sensibilis, quia est propria perfectio sensus, sicut operatio intellectus est perfectio eius; igitur talis operatio intentionalis, vel realis causata in sensu ab excellenti sensibili non corruptit sensum, sed magis perficit ipsum.

17.

Ad obiectum nem primatum.

Ad primum istorum respondeo, & dico quod si ibi esset beatus, sicut damnatus, ita immutaretur à tali sensu quoad sensum, sicut damnatus, & ita perciperet illud sensibile sicut damnatus, sed tamen illud obiectum sensibile non esset sibi excellens improprioportabiliter, sicut est damnato, & per consequens non causaret in eo dolorem, vel peccatum sicut in damnato. Nam beati habent sensus magis sublimatos damnatis, & ideo possunt sensibilia omnia quantumcumque excellentia, melius intueri, quam ipsis. Nam Solem in fonte suo posset visus Beati naturaliter videre sine aliqua disconuenientia, vel dolore, & hæc sublimitas sensus eius respectu alterius tolli ab eo omnem peccatum, & tristitiam, non sic de alio; vnde non est peccatum, vel dolor visui aquilæ respicere Solem in fonte suo, licet mihi esset excæcatio.

Alio rispon-

sie.

Causa infi-

erior non agit

quando super-

ior non coa-

git.

Aliter respondeo. Concedo enim quod illud sensibile excellens esset excellens respectu cuiuslibet sensus tam Beati sublimatus, quam non beatus, sicut sensui damnati, & ratio huius est, quia causa, quæ agit in aliquod, ut in pluribus, non agit, quando impeditur agere à causa excellentiori, & perfectiori, à qua dependet in agendo. Hæc est nota; quia non agit nisi quando non impeditur agere, vel causa prior coagit.

Sed ignis licet ut in pluribus, immutando, vel agendo in ipsum inferat dolorem, & peccatum, non tamen quando impeditur à causa fortiori, ut causa prima, à qua dependet, non agente. Exemplum de pueris in camino ignis, quos ignis omnino non tetigit, nec dolorem eis intulit, licet regulariter huius oppositum fiat.

18.

Ad secundum lam-

senatus di-

citetur tristis

per accidens

sicut intellectus.

Ad secundum, dico quod sensatio nunquam est per se tristis, sicut nec intellectus, quia ipsa est perfectio sensus absolute considerata, sicut intellectus intellectus. Potest tamen esse tristis per accidens propter organum determinatum mixtum, & complexus, & propter improprietatem, & excellentiam obiecti sensibilis ad ipsum, quæ improprietas causat in organo sensus maximum peccatum, & dolorem realem, & intentionalem. Eo modo licet omnis intellectus, quantum est ex parte sui, sit perfectio intellectus, per accidens tamen potest esse tristis, quia nolle quod ob-

iectum imprimit intellectus, est aliquid intentionale nolitum sine delectatione, quia hæc aliunde potest impediri. Sic sensatio est tristis propter obiectum sensibile nimis excellens, quod agit actione intentionalis in sensum afflidente nimis; & hæc sola sufficit sine actione reali, & materiali; quia si ignis realiter immutaret corpus, & ageret sic in ipsum, tandem vel consumetur, vel oportet Deum facere miracula in conservando corpus cuiuslibet damnati, ne consumeretur: excellentia enim sensibilium corruptunt sensum, 2. de *Anima*. Sed ignis infernalis est excellens sensibile respectu corporis humani, quantum est ex se, alterans ipsum secundum gradum impossibilem vitam, nisi impediatur; igitur nisi aliud ponatur impediens, ignis ille corrupter tactum, & ita vitam, quia sine tactu nec unum alium habet sensum. 3. de *Anima*.

Miracula sunt multis- plicanda fine necessitate.

Non nego tamen quin ibi possit esse utraque actio, realis & intentionalis, sine consumptione corporis patientis, unde cum sit, sive ex parte dispositionis talis corporis, quam habebit post resurrectionem; sive ex parte dispositionis materialis, in quam corruptitur ille ignis, sive ex ordine iustitiae, & ex ordinata iustitia, & eius influentia generali perpetua, quod magis credo, sive ex omnibus istis simul, quia si tantum tunc esset ibi actio intentionalis ignis in corpus, adhuc oportet quod conseruetur per miraculum, vel tandem consumetur humor intinsecus in eo, qui est necessarius ad vitam. Verutamen pauciora miracula ponentur saluando quod tantum patientur passione intentionalis, quam ponendo quod patientur actione reali, & passione intentionalis, quia utraque leorsum sine alia destrueret, & consumeret totum, nisi adesset aliud conservans, & præseruans passum à consumptione.

Probabilitas est diminutus Puniri intentionaliter tantum.

Ad rationem primam primæ quæstionis, cum dicatur quod omne agens est præstantius passo; dico quod propositio Augustini est vera quantum ad illud, quod passum patiens recipit ab agente; quia quantum ad hoc non potest se facere in actu per se, sicut secundum illud fit in actu per agens, & illa propositio. *Omne agens est præstantius patiente*, non est prima, sed dependet ex ista, *causa est nobilior suo effectu*, quod maximè est verum de causa æquiuoca, vel agente æquiuoco; & hoc quando causa æquiuoca, vel agens æquiuoco est totalis causa respectu talis effectus; vel saltem principale agens respectu illius effectus; non autem est vera de agente instrumentalis, vel secundarii. Non enim phantasma, quo, secundum unam opinionem, vtitur intellectus agens, ut instrumento, est nobilior intellectu in actu, nec corpus coeli aliqua substantia viuente, quam secundariò causat, quia secundum Augustinum 11. de Ciuitate Dei, cap. 16. *In his qua à Deo facta sunt, viventia non viventibus præponuntur*; ignis autem in proposito non est tale agens, nec principale ad causandum tristitiam in voluntate Angeli, vel consideratio nolitionis, detentionis, vel immutationis ab igne: sed Deus, vel sua propria mala voluntas quantum ad nolitionem detentionis, vel immutationis eius, ut dictum est.

Ad primum principale ques. secun-

da num. 1.

Ad aliud, dico quod dictum Augustini intellegendum est, quantum ad id, quo afficiuntur formaliter, non quantum ad id, quo afficiuntur ex parte obiecti.

Quomodo omnia causa est nobilior suo effectu. Et omne agens passo.

August.

Ad secundum.

Aliter potest dici, quod aut loquitur tantum inquirendo, & non determinando, aut si determi-

nando, tunc loquitur de afflidente proximo, quod est apprehensio ignis, ut noliti, & sic nocui, licet extra sit remotum affligen.

21.
Ad tertium. Ad tertium, dico quod licet ignis infernalis non possit in spiritum aliqua ratione reali, quae sit per contactum corporalem, est tamen inter ignem illum & spiritum reprobum maior approximatio, quam inter corpora per contactum corporalem, quia spiritus simul est cum substantia ignis tota, & quamlibet partem eius tangit secundum se totum, iuxta illud Philosophi 6. Physicorum, *simplex tangens aliquid, secundum se totum tangit illud*, spiritus est simplex; igitur similitudo illius ignis in ipso spiritu impensa actione intentionalis eius est in eo toto, ut in subiecto, mediante qua similitudine spiritus ab illo igne affligitur.

Ad quartum.
Agens affi-
milat. sibi
passum. ex-
plicatur.

Ad quartum, dico quod maior est vera & equiuocè, non vniuocè; quod omne agens intendit sic, vel sic assimilare sibi passum, loquendo de agente: Deus autem ex sua iustitia definitiva affligens spiritum igne infernali, detinendo ipsum in consideratione illius, & immutando ad considerationem eius solùm assimilat eum & equiuocè iustitiae punitiæ, quam habet in mente, quemadmodum homo puniens alium assimilat ipsum illi formæ, quam habet in mente, tanquam exemplar illius punitionis. Constat autem quod punitio & afflictio spiritu reproborum, cum sit iusta, imitatur æternam, ut exemplar suum, quod habet in mente diuina: ignis igitur inquantum instrumentum diuinæ iustitiae, assimilat sibi spiritum & equiuocè, inquantum sibi penam, & tristitiam infligit, similem illi & equiuocæ, quam habet Deus in mente, quæ dicitur *iustitia punitiva*. Alter potest dici, quod maior est vera de actione, quæ in passo causat passionem, quæ in passo est salus & perfectio eius, talis non est illa actio, quæ diuina iustitia, ut principale agens mediante igne, ut instrumento, agit in spiritum damnatum.

22.
Ad primum
principale
queſt. tertie.

Ad primum argumentum secundæ quæſtionis, dico quod verbum Philosophi 6. Topicorum, habet intelligi de passione naturali, vel reali secundum cursum naturæ nobis manifesta, quæ maior facta magis obiicit de substantia passi, & tandem consumit, & destruit totum, nisi sicaliqua causa impediens, & præseruans totum à corruptione, qualis est in proposito iustitia diuina, & influentia eius generalis afflens igni, ut perpetuò sic operetur in corpore talem passionem.

In proposito autem non patiuntur corpora damnatorum passionem realem, sed tantum intentionalem, & ista multiplicata magis abiicit, & tandem corpus totaliter consumeret, nisi à causa superiori impediretur: si tamen cum illa ponetur passio realis, quæ magis abiicit, & dilponit ad consumptionem, ponerentur plura miracula, ut dictum est.

Ad secundum. Ad aliud, quod patentur, & punitur ab igne, ut immutante intentionaliter, vel realiter, quia veroque modo potest ponи, ut dictum est. Et cum arguis quod non intentionaliter, quia cum sic possent immutari sensus Beati, posset Beatus sic pati,

& patiri sicut damnatus, dico quod consequentia non valet, quia si Beatus posset percipere illud sensibile ignis, & immutari ab eo, non tamen sequitur quod posset pati ab eo passione corruptiu, nec intentionaliter, nec realiter; tum, quia habet sensum sublimatum ad omnem sensibile percepientium secundum gradum sensibilitatis eius,

sine laſione organi eius; tum, quia respectus eius non agit cum cauſa secunda, ut igne, cauſa prima, & immutando sensum eius; fed impedit inferti passionem sensui eius, quomodo non impedit respectu sensum damnatorum.

DISTINCTIO XLV.

De cognitione animæ separatae.

Q V E S T I O I.

Vtrum anima separata possit intelligere quiditates rerum sibi prius habitualiter notas?

Henc. quodl. 5. queſt. 14. D. Thom. 1. p. q. 89. art. 5. & hic queſt. 2. art. 1. Abul. in 25. Marib. queſt. 580. Ocham. 4. queſt. 2. art. 1. Bellarm. lib. 2. de Pug. cap. 9. Conimbr. tract. de Anima separata diff. 3. art. 3.

I R C A Vltimum capitulum distinctionis 45. Quero primò: *Vtrum anima separata a corpore posset intelligere quiditates rerum sibi prius habitualiter notas?* Viderit quod non, quia *sunt sensibilia ad sensum, ita phantasma ad intellectum*, 3. de Anima, text. 39. sed sensus non potest sentire nisi sensibilia; igitur nec intellectus intelligere nisi illa, quæ relucunt in phantasma; igitur cum in anima separata non sint phantasmatum, cum illa sint in corpore, vel parte corporali, non poterit anima separata intelligere omnia, quæ sibi prius erant actualiter nota, quando erat coniuncta.

Item, Philosophus 3. de Anima, text. 66. dicit quod *intellectus corruptitur quodam interiori corruptio*, qui ipse secundum substantiam suam est incorruptibilis, igitur accipit ibi intellectum pro operatione intellectus, quæ corruptitur illo interiori corrupto; nihil autem potest ponи interiori corruptum, ad cuius corruptionem sequitur corruptio operationis eius, nisi intelligatur phantasma; igitur corrupta phantasia, vel non existente quocunque modo, non intelligeret anima; igitur quando est separata, non intelligit.

Item tertio, sicut nihil intelligit in nobis nisi intellectus possibilis, quia ipse est, quo est omnia pati, & quo intelligimus formaliter: sed intellectus possibilis non remanet in anima separata, quia est corruptibilis secundum Philosophum 3. de Anima, text. 20. qui dicit quod intellectus passius est corruptibilis; igitur, &c.

Contra 3. de Anima, text. 6. *Anima est locus specierum non tota, sed intellectus*, locus quidem saluat, & conseruat locatum; igitur anima separata per intellectum conseruat species intelligibiles receptas, quas habuit, quando fuit coniuncta, & si habet eas separatas, ut coniuncta, potest vti eis ad intelligendum, sicut prius: igitur.

Item, secundum Boëtium de Consolatione. prosa 5. *Receptum est in recipiente per modum recipientis*: sed anima est incorruptibilis; igitur incorruptibiliter conseruat species intelligibiles, & per consequens separatas potest vti eis, sicut coniuncta, & ita intelligere.

Item tertio sic: Auicenna 6. Naturalium part. 1. cap. 6. concordans cum illo Sap. 8. *corpus quod corruptitur,*

I.
Argumētū
primum ne-
gatiūm.

Secundum.

Tertium.

2.
Prima ratio
ad oppositum.

Secunda.

Boët.

3.
Tertia Au-
cenna.

corrumptitur, aggrauat animam, dicit quod anima cùm liberata fuerit ab hoc onere, multò pūrior, & melior erit ad intelligendum, quām priùs, igitur, &c.

Q V E S T I O II.

Vtrum anima separata possit acquirere notitiam ignotorum?

Alef. 2. part. quæst. 26. membro 1 D.Thom. 1. part. quæst. 89.
art. 1. & quæst. 1. art. 2. D. Bonavent. 1. diff. 3. art. 1. quæst.
1. Richard. art. 6. quæst. 1. Mayton. quæst. 4. Capreol. quæst.
2. Coimbr. tract. de anima separata. diff. 3. art. 4.

3.
Argumētū
primum ne-
gotinūm.

Lo VXTA hoc secundò quæsto, *Vtrum anima separata possit acquirere notitiam priùs ignotorum?* Quòd non: quia si sic, frustrà vñiretur corpori. Consequens falso; igitur & antecedens. Probatio consequentia, nam materia est propter formam, & non è conuerso: quia forma est finis materie; igitur si anima, quæ est forma corporis, vniatur corpori, non nisi propter perfectionem animæ; igitur non vñitur corpori, nisi ut acquirat perfectionem suam in corpore: si igitur illam perfectionem posset habere sine corpore, frustrà vñiretur.

Secundum.

Item secundò sic, non transitur ab extremo ad extremum nisi per medium; sed esse purè materiale, & intelligibile sunt extrema; igitur non transitur ab esse purè materiali ad esse intelligibile, nisi per medium; nullum medium potest dari nisi imaginabile, quod partim conuenit cum esse intelligibili, & immateriali, inquantum est suscep- trius specierum sine materia; partim cum esse materiali inquantum recipit tales species secundum conditiones materiales, vt hic & nunc. Anima separata non habet illud medium, quia phan- tasma, vel imaginatio est virtus in corpore; igitur anima separata non potest notitiam priùs ignotorum habitualiter iterum de nouo acqui- rere.

Tertium.

Item, tertio sic, si anima separata possit notitiam aliquorum ignotorum acquirere, qua ratio- ne potest de nouo acquirere notitiam illorum, pari ratione & aliorum, & omnium priùs sibi ignotorum. Consequens est falso; secundum Augustinum libro de cura pro mortuis agenda, qui recitat ibi historiam de illo diuite sepulto in inferno, qui voluit ire ad fratres suos ad annun- ciandum eis tormenta, quæ sensit in inferno, nè & ipsi descenderent in eundem locum tormentorum, quasi ignorauerit, quæ siebant circa illos, ne- sciuit enim vtrum essent viui, sive mortui. Conse- quentia est manifesta, quia intellectus possibilis, ex quo respicit totum ens pro obiecto adæquato, po- test cognoscere, & habere notitiam de qualibet ente, & est æqualis virtutis ad acquirendum sci- entiam, ita de uno sicut de alio, quia est quod est omnia pati, nec distantia localis, cùm est separata à corpore, impedit quin possit acquirere notitiam alicuius, vel ali quorum de nouo, quia secundum Boëtium de hebdomad. *incorporalia non esse in loco manifestum est;* igitur operatio eius non dependet à distantia, & per consequens si separata posset notitiam aliquorum acquirere, posset eam ac- quirere in quacunque distantia, quod est falso, vt probatum est.

4.
Ratio ad opp. prima Ds. operationis, quia non potest esse sine tali opera- mafcen.

tione 2. de Cœlo, & mundo, text. c. 17. & Damascenus lib. 3. cap. 64. & Philosophus 1. de Anima, qui sic arguit: si anima potest habere operationem sine corpore, potest esse sine corpore, & est separabilis à corpore, si non potest esse per se, sive separabilis à corpore, non potest habere operationem sine corpore; anima igitur potens esse per se sine corpore potest habere operationem sine corpore.

Item, anima humana est perfectissima forma, Secunda.

& eius propria operatio secundum intellectum possibilem, est intelligere; secundum agentem, extrahere; secundum voluntatem, velle: igitur nullus modus essendi potest conuenientia anima secundum naturam suam, in quo non possit in illas operationes; sed natura sua talis est, quod potest habere esse separatum, & hoc est ex perfectione suæ naturæ; vnde non conuenit aliis formis im- perfectis; igitur in illo esse potest in illas opera- tiones; sed possibile est eam non acquisuisse priùs species obiectorum, vt patet de anima Pauli; igi- tur poterit tunc acquirere.

S C H O L I V M I.

Docet primò dari species intelligibiles, de quo latè in Oxon. 1. diff. 5. quæst. 6. à num. 5. Secundo, eas conseruari, de quo ibi à num. 27. ex quibus infert tertium ad questionem animam separatam habere huiusmodi species, & per eas cognoscere; quia habet omnia requisita ad hoc. Quod vero seruet species, patet, quia codem modo subiecta accidentia spiritualia, separata, ac vni- za; sive quantitas codem modo subiecta albedinem, sive sit in substantia, sive non. Obicit quadrupliciter, & fortiter, solvitque optimè, ac fusiùs, quam in alio scripto.

AD questionem primam, dico quod ipsa sup- ponit quod omnia sint nota intellectui coniuncto, & hoc vel per habitum, vel per spe- ciem intelligibilem, de quo quantum ad modum intelligendi sic, vel est duplex opinio modò non pertractanda. Dictum est tamen distinctione 3. primi libri *, quod quiditas nota est intellectui coniuncto in specie intelligibili, ita quod species in ratione intelligibili representat quiditatem ut intelligibilem. Hæc autem species intelligibilis manet in intellectu coniuncto, & memoria intellectiva habitualiter sine actuali considera- tione.

Ad primam
questionem.

* q. i. n. 8.

Ex hoc arguitur sic: si in intellectu coniuncto maneat species intelligibili, cessante actu intel- ligendi, ergo manet in eo cùm separatur à corpore, & postquam separatus est ab eo.

Probatio consequentia; quia per hoc, quod anima, vel intellectus separatur à corpore, non aliter se habet inquantum est subiectum speciei intelligibili, quām priùs; ipsa enim secundum se, & non inquantum perficit corpus, est subiectum talis speciei: aliter Angelus, vel dæmon non posset esse subiectum talium specierum: igitur ipsa separata à corpore scrupuliter species intel- ligibilis, quas, priùs habuit coniunctas.

Probat an-
nam separa-
tam eodem
modo esse su-
iectum faci-
cierum, sic
unitam.

Aliter probatur consequentia per exemplum, nam quia superficies est immediatum subiectum coloris, sive sit separata à substantia, suis inhæret subiecto: aliter se habebit inquantum subiectum. Patet de quantitate, & superficie imme- diatum fundantibus aliqua accidentia in Eucharistia, vbi separantur à substantia, sicut si essent in substantia; igitur similiter cùm anima nullo mo- do

*Anima se-
parata con-
seruat specie-
sicut coniuncta.*

do aliter se habeat in se in ratione subiecti speciei intelligibilis separata, & coniuncta, & ipsa secundum se immediate retinet, & conservet speciem intelligibilem, quando est coniuncta, videtur quod eodem modo retinebit illam, quando est separata.

Sed ultra intellectus habens obiectum intelligibile sibi praesens in specie, dicitur memoria perfecta. Memoria autem perfecta isto modo sumpta est principium cognoscendi notitiam actualiem, & verbum perfectum. Patet per Augustinum 11. de Trinitate per totum, igitur anima separata habens obiectum intelligibile sibi praesens, est principium sufficiens intelligendi quiditas, prius, quando erat coniuncta, habitualiter cognitas.

6.
*Obiectum pri-
mo.*

Sed contra istud obiectum sic: Si in anima separata maneat una species intelligibilis aliquius, quod prius nouit, quando fuit coniuncta, eadem ratione & species alterius quiditas, quam prius nouit, & per consequens qua ratione esset in anima separata in memoria perfecta vnius, pari ratione & omnino, qua prius nouit. Sed habens prius membrorum omnium perfectam, qua prius nouit coniuncta, non potest determinari primò ex se ad considerationem vnius quiditatis, & non alterius, quia & quae est in actu per quamlibet speciem, nec potest determinare primò moueri ad considerationem vnius, & non alterius ex imperio voluntatis, quia imperium voluntatis & actus voluntatis necessariò supponit actum intellectus; igitur vel simul habebit notitiam cuiuslibet, vel omnino nihil intelliget, quia qua ratione intelligeret vnum, & aliud, & qualibet.

Secundum.

Item, intellectus sinephantasmate absolutè perfectior est intellectione cumphantasmate, quia est entis perfectioris, vt Dei & Angelorum: sed intellectus animæ separata non est perfectior intellectione eius, vt est coniuncta cum corpore: quia est eius, vt habet esse imperfectius, quam vt est coniuncta, quia vt sic est eius vt partis, & non vt totius; pars autem est imperfectior toto; igitur si vt coniuncta non possit anima causare actum intelligendi, etiam habita specie intelligibili sinephantasmate, multò magis non potest hoc separata, quando haberet esse imperfectius.

Tertiù.

Item tertius sic: Si species intelligibilis manet in anima separata, quæ fuit in ea coniuncta, illa erit eiusdem rationis in ea sic, & sic existente: sed species intelligibilis in anima coniuncta non fuit sufficiens ratio ad causandum intellectuonem sinephantasmate.

Quartus.

Quarto sic: operatio, quæ est totius compositionis, non potest per se, & primò competere parti, quia tunc esset primò totius, & non primò totius, sed primò parti, quia nec esse, quod est prius totius compositionis, potest esse primò materiae, vel forma. Patet ex Philosopho 5. & 7. Metaphysica, cum illud sit esse parti vt partis, & totius vt totius. Intelligere autem est propria operatio hominis, secundum quod homo est, perficiens ad esse specificum, & conueniens ei quiditati, & specificè secundum Philosophum primo Ethicorum, cap. 9. vbi inquitens propriam operationem hominis, secundum quod homo, pertinentem ad eius esse specificum, dicit quod hoc est intelligere; constat autem quod anima non est homo, sicut nec corpus est homo; igitur talis operatio non est animæ, vt est pars diuisa à toto.

7.
*Ad obiectum
nem primam.
De hoc in 2.
d. 41. q. 4.*

Ad primum istorum respondeo, quod cum plura intelligibilia sunt presentia intellectui, siue

habitualiter, siue actualiter per species suas, tunc illud, cuius species fortius imprimatur sensui, & efficacior est in representando, in ipso efficacius mouet intellectum ad considerationem sui. Si enim sunt duo igitur æqualiter approximati eidem ligno, qui est virtuosior, & efficacior, citius & efficacius calefacit lignum. A simili, dico quod si omnes species intelligibiles in intellectu essent æquales in representando, ita quod qualibet species, quantum est ex se, æqualiter representaret suum obiectum, tunc illa species, qua est perfectior obiecti, efficacius, & citius mouebit intellectum ad considerationem obiecti eius, quam alterius, quia ex quo est æqualitas in representando, oportet dare aliquam inæqualitatem in uno obiecto in se respectu alterius, vel nunquam intelligeret magis vnum quam aliud. Si autem species intelligibiles sunt æquales, & æquals obiecti, ita quod æqualitas sit in specie in representando, & in obiecto cognito, tunc vel intellectus inclinatur ad cognoscendum vnum, magis quam aliud, vel æquæ. Si magis, tunc species illius obiecti, ad quod magis inclinatur, citius mouebit intellectum ad considerationem eius, quam alterius. Si non, tunc magis, vel ciuius inclinatur intellectus ad cognoscendum vnum, quam aliud, sed æquæ intelligit utrumque; quia nec ex se, nec ex parte obiecti, vel speciei magis determinatur ad vnum, quam ad aliud.

*A quo deter-
minatur ani-
ma separata,
ad hoc prius
illo intellige-
dum.*

Vniuersaliter autem causa quare intellectus magis tendit in cognitionem vnius quam alterius, hæc est, vel quia species vnius obiecti est efficacior, quam alia in representando; vel quia obiectum in se est perfectius; vel quia intellectus possibilis, vel passius magis inclinatur ad intellectuonem vnius quam alterius, & iuncte qualibet istarum causarum potest voluntas magis imperare intellectuonem vnius quam alterius, & ita intellectus potest conuertere se ad magis considerandum vnam speciem quam aliam.

*Ex tripli-
capite proce-
nit intellectus
tendere in co-
gnitionem
vnius pre
alio.*

Ad secundum, cum arguitur quod intellectus sinephantasmate est perfectior intellectione cumphantasmate, dico quod verum est permisissum, sed non formaliter, & positivè; permittit enim intellectus sinephantasmate, & compatitur secum maiorem perfectionem, & nobiliorum intellectuum, quam sit intellectus humanus, quia Angelicum & diuinum; sed non ponit de ratione formaliter perfectionem maiorem, nec tantam. Exemplum huius est de animali, quod permittit secum perfectionem maiorem, quam sit speciei perfectioris, vt animalis rationalis, in quo essentialiter saluator, non tamen ponit ex se formaliter maiorem, neque tantam, quia species aliquam perfectionem addit essentialiter supra genus vnum, cum sit posterior secundum naturam, & posteriora dicuntur per appositionem ad priora secundum Philosophum 4. Metaphysica. A simili in propositione, intellectus sinephantasmate permittit maiorem perfectionem, quam sit in intellectuone sinephantasmate, non tamen ponit formaliter maiorem.

Ad secundam.

Vnde si accipiatur illa propositione, quod intellectus, qui est sinephantasmate, est perfectior absolutè, est falsa; foris enim intellectus cumphantasmate & sinephantasmate, siue in eadem specie, siue in diversis speciebus, vt homine, & Angelo sunt eiusdem speciei.. Patet in 2. libro * In Oxon. de visione, & fruitione animæ; & ita neutra sim- d. 1. q. 6. pliciter

*Intellectus
sinephantas-
mate est per-
fectior per-
missum, non
positivè quæ
cumphantas-
mate.*

pliciter perfectior alietu, sed se habent in aliquibus, sicut excedentia & excessa. Similiter ex hoc, quod aliqua operatio est sine instrumento illo, quod prius ad suum esse, & fieri necessariò concurrebat, non est ex hoc perfectior, sed imperfectior, si essentialiter dependebat aliquo modo ex ea, vt ex causa; phantasmatu autem, vt postea dicitur, respectu intellectuonis ad causandum eam, non habent nisi rationem instrumenti.

9.
Ad tertium. Ad tertium, dicitur quod species intelligibilis est eiudem rationis in anima separata, & coniuncta, sicut albedo in superficie, siue abstracta à substantia, siue non.

Sed cùm dicis quod anima coniuncta corpori habens speciem intelligibilem in se, non potest in actu intelligendi sine phantasmate; igitur nec ipsa separata intelligere potest sine phantasmate; nego consequentiam propter dissimilem ordinem istarum potentiarum in operando, quando anima est coniuncta, & quando est separata. Quando enim anima est coniuncta, quicquid ipsa intelligit secundum intellectum, phantasiatur actu illud idem secundum phantasmam, nec hoc propter aliquam imperfectionem maiorem, quam habet in intelligendo, quando est coniuncta, quām quando est separata, sed propter naturalem ordinem, connexionem, & concordiam istarum potentiarum in agendo circa idem, quando est coniuncta.

Species non causat intellectuonem in nobis nisi phantasmate concurrente.

Fundantur enim in eodem esse anima, ut patres virtuales; & idē ad operationem perfectam alicuius potentie omnes potentiae concurrunt coagendo circa idem obiectum, quia qualibet nra est intendere actum alterius, propter concomitantiam eorum naturalem, sicut voluntas faciliter inclinatur ad volendum illud, quod appetit appetitus, non propter aliud, quām propter eorum ordinem naturalem in agendo, sicut intellectus maximè inclinatur ad intelligendum id phantasmabile, quod tunc actu phantasiatur ab imaginatione, vel phantasia, propter eandem causam; & isto modo necesse est animam, quando est coniuncta, conuertire se ad phantasmata, vt dictum est, & expositum distinctione 3. primi libri *, quia propter illum ordinem naturalem phantasia, & intellectus pro statu isto, non potest intellectus intelligere, nisi quod phantasiatur à phantasia, nec tamen propter hoc phantasma est causa intellectuonis, nisi fortè remota, sicut illud à quo fit abstractione speciei intelligibilis est causa, nec propter aliud requiritur conuersio intellectus ad phantasmata quando intelligit, nisi fortè ad intelligendum actum intelligendi, vt dictum est distinctione 3. primi.

* q. 4. n. 12.

Phantasma non est causa intellectuonis, nisi tantum remota & media.

Talis ordo potentiarum anima non requiritur necessariò, quando anima separatur à corpore, & tunc non est imaginatio, vel phantasia, cùm sint operationes clicita à principio corporali, & innitenti organo corporali, & tamen intellectus, quia secundum eam non vtitur organo corporali, sed separatus sicut perpetuum à corruptibili 2. de Anima; quia sic arguitur primo de Anima: Si intellectus inquantum intellectus non haberet operationem separatam, non posset secundum se separari.

10.
Ad quartum.

Ad quartum de primo Ethicorum, dico quod propria operatio hominis secundum quod homo, est propria operatio anima, & quæ primò eius vt totius, aliter non intelligeret, quando est separata. Vnde propriè loquendo de operatione hominis, secundum quod homo, est operatio,

quæ est primò totius, & non priuò partis; hæc non est intellectio, sed aliqua opera organica, quæ non est ipsius animæ, nisi inquantum est coniuncta, & pars totius hominis: & hæc non est principalissima, nam intelligere prius competit animæ, & non corpori, vel homini, nisi inquantum anima est pars formalis eius. Vel dicarem, si hoc non est verum, quod propria operatio hominis & speciei, quæ primò est totius, quæ primò sit operatio partis eius formalis, vel quod nulla est per se primò operatio totius, nobilior operatione organica, quod non est verum.

Sed qua est ratio quare in proposito operatio speciei, quæ primò est totius hominis, & primò partis formalis, quæ est principium formale operandi, & non est sic de aliis operationibus specificis, quæ primò sunt totius, & nullo modo sic sunt ipsius partis?

Dico quod hoc idē est in proposito, & non in aliis, quia hic pars formalis, quæ est principium operandi potest esse per se operans, quia potest esse per se, & quod potest esse per se, potest operari per se: sed in aliis principium operandi non potest communiter esse per se, & consequenter nec per se operari, sed tantum est principium operandi, & non operans. Vbicunque enim principium potest esse per se, sicut est in proposito, potest esse per se operans.

Sic igitur patet quod anima separata potest cognoscere ea quæ prius sibi habitualiter erant nota per speciem, quæ est principium formale cognoscendi, per quam intellectus possibilis reducitur de potentia essentiali ad actuū primum respectu primi actus, adhuc manentis post receptionem talis speciei in potentia accidentalis ad intelligere, & actuū secundum, ad quem determinatur magis respectu obiecti vnius, quām alterius, vel ex efficaciore specie, vel ex natura obiecti, vel ex maiori inclinatione ad aliquod obiectum quām ad aliud.

S C H O L I V M II.

Rejicit clare opinionem afferentem animas separatas intelligere per species infundendas ab Intelligentiis: tum, quia pluralitas non est ponenda sine necessitate, & salvari potest, animas separatas intelligere posse sine uno specierum influxu; tum etiam, quia Angeli non possunt infundere species.

EX prædictis appareat improbatio illius opinionis, quia ponit animam separatam non intelligere, nisi per species infusas à Deo, vel ab Intelligentiis: cuius opinionis ratio est ista, quād magis medium recedit ab uno extremo, tantò magis accedit ad aliud: anima intellectus humana tenet medium inter substantias purè immateriales abstractas à materia secundum esse, & operari, quia ipsa est separata secundum operationem, & coniuncta secundum esse, quia est forma corporis naturalis. Nam secundum auctorem de Causis proposit. 5. *Anima causatur ab impressione Angelorum, vel Intelligentiarum;* igitur quantum anima humana recedit à corpore materiali, tantò magis accedit ad conditionem substantiarum immaterialium. Sed ipsa existens in corpore, vt forma materie, non recipit formas intelligibiles infusas à Deo, quia vt sic non recipit à natura, & conditione substantiarum immaterialium: ergo ipsa omnino separata à corpore, cùm magis accedat ad

Quomodo intellectio est propria totius homini.

Operatio partis est per se, perfectissima in homine.

I.I.

ad naturam substantiaz incorporeaz, & immaterialis, sic recipit species intelligibiles infusas à Deo.

I 2.
Reicitur pri-
mo.

Institia alio-
siorum non
confludit.

Contra: hæc opinio est irrationabilis, quia ponit plura sine necessitate, quod est contra intentionem, & principium omnium Philosophorum, verum est enim quod Deus potest dare animæ separata tales species intelligibiles, ad hoc quid intelligat: sed non est necessarium semper tales species sibi dari ad hoc quod intelligat, quia tunc datet necessariò tales species, & per modum naturæ, & inuoluntariæ, quod est falsum.

Per hoc patet quod instantia aliorum contra hanc opinionem non valet, cum dicunt quod non agit in comparatione ad extrâ per modum naturæ, quia tunc produceret necessariò Deus istas species; per te, non agit per modum naturæ; igitur contingenter, & voluntariè illas producit.

Istud non concludit contra istam opinionem, quia ipsi nolunt dicere quod Deus sic influat animæ istas species, quod necessariò illas producat, sed volunt dicere quod Deus ex institutione voluntatis sua incommutabilis regulariter hoc facit, licet voluntariæ, & non per modum naturæ, & per consequens non facit hoc necessariò. Sed tamen videtur quod hæc sit easatio, & fictio, quia nulla videtur necessitas ex parte intellectus separati, quod Deus influat alias species, eo quod per species acquisitas potest supplere, quidquid daret virtutis per species influxas.

Secundo.

Infantia.

Soluitur.

Tertiù.

Responso.

Virtus infusa
& acquisita
differentiæ
sunt.

Impugnat
responso.

Item, quando sufficiunt propria principia, non oportet ponere extranea, vel extrinseca: sed propria principia sufficiunt intellectui separato ad hoc quod possit conclusiones elicere, scilicet principia acquisita sine principiis infusis; igitur & species acquisitæ sufficere videntur ad hoc quod intellectus separatus eliciat intellectiōnem.

Sed contra hoc obiicitur de paruulo, qui nulas hic habuit species acquisitas; igitur saltem talis intellectus separatus indigebit influxu talium specierum, alias intelligeret sine specie, vel nihil intelligeret.

Dico quod Deus supplebit in paruulis huiusmodi species in resurrectione, sicut supplebit eorum membra imperfecta usque ad ætatem 30. annorum. Sed in intellectu, qui habet species acquisitas, videntur esse superflua species influxæ.

Item, non solum est inconveniens ponere huiusmodi species influxas cum acquisitis, imò etiam non videtur secundum te possibile duas formas eiusdem speciei esse in eodem subiecto; sed species rosa acquisita & influxa sunt eiusdem speciei; igitur.

Sed ipsi respondent ad hoc quod species non sunt formæ eiusdem rationis, sed diuersæ speciei, quia quæcumque habent causas diuersas, & diuersæ speciei, differentiæ specie, sicut virtus acquisita & infusa: sed species acquisitæ, & infusæ habent causas alterius speciei, scilicet regulas hominis, & naturalis rationis, & regulas Dei supernaturales.

Sed hoc non valet, quia eiusdem obiecti numero respectu eiusdem potentiaz non possunt esse plures species diuersæ rationis à quounque, agente, sed hic, & in patria erit idem obiectum, & idem intellectus; igitur, &c. species igitur acquisita, & influxa erunt eiusdem speciei, & per consequens non compatiuntur se in intellectu,

Ad rationem, quam pro se adducunt, quæ non est alicuius momenti; respondeo, quando enim dicitur quod anima separata est natura media inter corpora & spiritus, & quoniam magis recedit ab uno, accedit ad aliud, dico quod loquitur, vel de recedendo in esse, vel recedendo in operari: non autem loquitur secundo modo, quia non sequitur quod si anima recedit à corpore in essendo in morte, igitur in operando, quia si recederet à corpore in operando, tunc post resurrectionem non intelligeret illa, quæ prius intellexit in corpore, vel non sicut intellexit ante resurrectionem: est igitur intelligenda ista medietas in materia, & in essendo, non autem in operando.

Similiter per rationem eorum possunt concludi quod nunc etiam anima existens in corpore, intelligit per species ab Angelo influxas, cum sit natura media inter corpora, & spiritus; nisi forte dicatur quod Angelus non potest dare, vel influere nunc species, sed post resurrectionem tantum. Séd hoc nihil est, quia tunc sequitur quod daret, vel influeret huiusmodi species modo voluntatio, vel gratia, non natura. Si enim daret modo natura, ita posset dare modo sicut tunc.

Ad primum principale, quando dicitur 3. de Anima, sicut sensibilia ad sensum, sic phantasmatum ad intellectum; dico quod verum est, quantum ad primam acceptiōnem notitiæ intellectus ratione ordinis naturalis potentiarum, quæ tunc non exit, sicut nec phantasma erit in intellectu separato.

Similiter potest dici ad hoc quod finis potest manere sine his, quæ sunt ad finem, quæ non sunt causa in fieri, sicut sanitas potest esse sine positione, quæ est causa in fieri sanitatis, & sicut dispositio, & sic est in proposito, phantasmatum sunt causa in fieri tantum nostræ intellectiōnis, & ideo potest manere intellectus in prima sine phantasmate.

Ad aliud, quando dicitur primo de Anima, quod intellectus, quantum ad actum corruptitur quodam interiori corrupto, dico quod hoc verum est, quantum ad ordinem naturalem potentiarum, sine quo intellectus hic nihil potest intelligere. Sic etiam voluntas corruptitur quantum ad actum, si interiora, ex quibus dependet naturalis ordo potentiarum, essent corrupta.

Ad tertium, quando dicitur quod nullus intellectus formaliter intelligit, nisi possibilis, & ille corruptibilis est 3. de Anima, dicendum quod intellectus passiuus vocatur ibi aliqua virtus sensitiva, puta cogitativa secundum aliquos, secundum quod est organica, & illa non remanebit. Ceterum est autem quod talis intellectus possibilis non est necessarius ad actualem intellectiōnem.

S C H O L I V M III.

Probat & declarat clarissimè animam separatam posse acquirere cognitionem tam abstractiūam, quam intuitiūam, alias foret imperfectior lapide, de quo fuscè agit 2. dist. 2. quest. 10. & 11. ubi ista docte probantur contra D. Thomam.

A D secundam questionem, qua queritur: Utrum anima separata possit acquirere aliquam notitiam sibi prius ignororum. Dico quod sic, ratiōne notitia abstractiūa, quam etiam intuitiūa. Primum igitur videamus de notitia abstractiūa, de qua sic

14.
Ad funda-
mentum bui-
sentia.

Refutatur
ratio addu-
cta n. 1.

15.
Ad primum
argumentum
principale
quest. prima.

Phanta-
smæ est causa in
fieri speciei,
non in conser-
vati.

Ad secundum.
Quomodo in-
tellectus cor-
ruptitur.

Ad tertium.
Intellectus
passiuus cor-
ruptitur, ex-
pliatur.

16.
Anima potest
scire, quod
coniuncta
ne scire, tam
abstractiūa,
quam intui-
tiūa.

*Opinio D.
Thom.*

sic ostendo. Actio & passio approximatis necessariò est actio: sed in anima separata aetivum & passuum sunt sufficiēter approximata: sicut, &c.

Hic tamen est opinio cuiusdam Doctoris, qui ponit vilificationem animæ & intellectus, quia dicit quod anima separata non potest acquirere notitiam prius ignororum, ita quod intellectus separatus non potest immediatè notitiam accipere à re extrà, nisi mediante phantasmate, &c. vide in *Somma 1. parte art. 89.*

Hec autem opinio ponit vilificationem naturæ intellectuæ, sicut prima opinio de speciebus influxis, ponendo pluralitatem sine ratione. Responsio igitur istorum talis est; oportet esse conuenientiam inter recipiens & receptum; sed species recepta in sensu, sive in organo phantasmæ conuenit cum re extrà, & non conuenit cum intellectu; immaterialè enim est phantasma quodammodo; ergo intellectus separatus non potest accipere immediatè speciem à re existente extrà, nec per consequens acquirere notitiam, cùm non habeat intermedium phantasiam.

Sed hæc ratio nihil valet, quia vel non concludit propositum, vel est ex quatuor terminis, vnde bene sequitur sic dicendo: omne receptum est conueniens recipienti; lapis non est conueniens intellectui; ergo non potest recipi in intellectu. Sed non sequitur, ergo lapis non potest causare speciem in intellectu agente præsente. Dico igitur quod lapis potest causare speciem agente præsente in intellectu separato, sicut mediante phantasmate. Si autem accipiat alia maior, scilicet quod recipiens debet habere aliquam conuenientiam cum illo, à quo recipit, tunc cedendo aliquo modo, quia conuenientia in ratione actiui, & passiui, sive sicut patiens cum agente: sed quidam dicitur in maiori, quod lapis non habet tantam conuenientiam cum intellectu, sicut phantasma; nego, quia licet in ratione actiui, & passiui instrumentalis phantasma plus conueniat cùm intellectu, quam res extrà, nō tamen in virtute actiui, sive motu principialis, & passiui.

*Quomodo la-
pi habet tā-
tam conve-
niētiā cū
intellectu,
quam
phantasma.
Actio & pas-
sio requirunt
dissimilitudi-
nem.*

Et quando dicas quod phantasma est similius, quia immaterialius, quam res extrà, quæ est materialior; dico quod hæc similitudo immaterialitatis magis impedit actionem, & passionem, quam si esset dissimilitudo, quia actio & passio requirunt dissimilitudinem magis quam similitudinem. Sic igitur res extrà potest causare speciem in intellectu separato sine phantasia intermedia, & per speciem sit similis rei extrà, & ex hoc acquirere potest notitiam abstractiuam.

Secundò declaro idem de notitia intuitiva, quod scilicet potest intellectus separatus huiusmodi notitiam acquirere à rebus extrà, & facio talem rationem. Nō est minùs proportionata res vi existens est, intellectui separato, quam sit quiditas eius. Vnde isto modo credo quod omni illorum, quæ sunt sibi propinqua in proportionata distantia, potest intelligere, non autem illa, quæ sunt in distantia non proportionata intellectui separato. Et quidquid dicant hic Philosophi, istud tamen dicit Augustinus de cura agenda pro mortuis, vbi dicit, quod anima mortuorum nesciunt ea, que sibi pro eis ab aliis, nisi monstretur eis ab Angelis per velocitatem motus localis; vel per animas, que veniunt de terra. Et istud, quicquid dicant Philosophi, dixit Ioannes Mat. 11. Tu es qui venturus es, vbi glossa. Missurus es Angelos ad limbos, &c. Si igitur res vi est existens, est proportionata intellectui separato, sicut quiditas; & quiditas cognitione abstractiuam potest intelligi ab intellectu separato, vt dictum

*Anima sepa-
rata intelli-
git intuitiū.*

Augusti.

Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

est, igitur res existens potest cognosci intuitiū.

Ad argumenta principalia istius quæstionis. Ad primum, quando dicitur quod si anima separata potest acquirere notitiam prius ignororum; ergo frustrè vnitetur corpori, quia forma est finis materiae, & operaçio finis rei: dico quod illud fit frustrè, quod caret omni fine, quia caret illo, ad quod ordinatur, finis autem partium hominis, vel in homine est esse totius. Vnde si aliqua perfectio adueniat vni parti, vel alij, tamen hæc perfectio non est per se finis, sed tatum bonum, quod est perfectio totius, dicitur finis illius. Esto tamè quod bonum partis sit principalis finis; adhuc nō sequitur quod sit frustrè, quia finis ille intentus habetur per partes in talibus totis: nam intelligere & velle est per animam in homine, & iste est modus conueniens in talibus ut habeatur perfectio, & finis totius per partem, sicut in aliis habetur perfectio totius.

Ad secundum, quando dicitur quod non transitus ab extremo ad extremum nisi per medium, & est fundamentalis ratio istorum; dico quod hæc propositio non habet unitatem, nisi quando ille transitus est medium alicui virtuti, tunc enim non fit transitus ab extremo ad extremum sine medio; quando verò est medium vni virtuti, puta increatæ, tunc non est necesse quod fiat transitus per medium. Vnde, vt dixi superius, in quadam quæstione de resurrectione *, quod Deus potuit formare corpora alia, quam prius, scilicet densiora, & tunc oportet cedere sibi inuicem, &c. & quod erit motus localis in instanti virtute diuina, & vacuū, &c. Sed dico quod motus localis potest esse in instanti, quia totū quod dicit Philosophus de motu à principio libri 4. Physicorum, usque ad principiū 5. vbi distinguit motum à mutatione, indifferenter verificatur de motu propriè dico, & de mutatione, & tam de mutatione locali, quam de motu locali. Nā motus dicitur æquiuocè de mutatione, & de motu propriè dico, & est quoddam commune virtutem. Sic igitur motus localis, id est, mutatio localis, est in instanti. De aliis quæ dixi suprà in prima quæstione de resurrectione, scilicet de reunione, &c. non tangam modò. Sic ergo dico quod non potest esse transitus ab extremo in extremum; quin transcat per mediū, vbi iste transitus est mediū illi virtuti creatæ, sed non sic est mediū virtuti increatæ, non enim sic est mediū Deo sicut creaturæ. Sicut enim Deus potest facere immediatè de acetō vinum, & de pane carnes, sicut facit in Sacramento, sine alteratione intermedia, sic potest murare localiter corpus de loco ad locū, non transiendo medium.

Ad propositum igitur dico, quod phantasma non est tale medium virtuti intellectu quantiū ad cognitionem intuitiū. Si enim phantasma sit agens, vel motiu ipsius intellectus possibilis, non erit nisi agens secundarium, & sicut instrumentum, sive medium instrumentale respectu intellectus; tunc arguo. Si ratio illa, per quam phantasma potest esse instrumentum in intelligendo æquè possit esse in aliquo alio, sicut in phantasmate, tunc illud poterit esse mediū motiu intellectus sicut phantasma. Cum igitur ratio illa, per quam phantasma est medium motiu, sit ratio apprehensionis, & hæc ratio potest æquè esse in obiecto extrà, sicut in phantasmate; igitur phantasma nō est medium necessariū tali virtuti ad talem operationē. Vnde credo quod modò intellectus agens abstrahit immediatè à re extrà, nō à phantasmate, & fortè semper ita est in omni cognitione intuitiū, & ideo licet sit possibile tale mediū ad intelligendū, non tamen credo quod modò ita est. Cum enim illud

*19.
Ad primum
principale
quæst. 2.*

*Vno anime
est propter
perfectionem
totius, non
de contra.*

Ad secundum.

*Medium vni
virtutis, potest
non esse me-
diū alteri.
* Dist. 43.
q. 2.*

*Arist. lequi-
tatur de motu
vt abstrahit
à motu pro-
priè & mu-
tatione.*

20.

d d medium

Cognitio intuitiva non habetur mediantephantasma.

21.
Ad tertium. Improprio- nata distan- tia impedi- cognitionem intuitivam.

medium ita se habet, quando est cognitio abstractiva, & quando est cognitio intuitiva; igitur cum phantasma sit medium de necessitate secundum istos, in cognitione abstractiva, erit medium in intuitiva aliud à phantasmate. Vnde oportet ponere in cognitione intuitiva ipsam rem esse medium. Ulterius dico quod phantasma non plus est medium in intelligendo, quām res extra, inquit est extrellum; sicut lapis, licet quantum ad aliquid bene sit dissimile de te ipso, & de phantasmate, ab utroque tamen extremo mouetur intellectus sine medio. Vnde licet albedo, vel rubor sint termini respectu dealbationis, vel rubrificationis; neutrū tamen est medium respectu subiecti sui, & sic est in proposito.

Ad tertium, cùm dicatur quod pati ratione habent animæ separatae notitiam quorundam prius ignotorum, siue possunt acquirere notitiam indifferenter illorum sicut aliorum, cùm non requirant certam distantiam, dico quod requiritur debita distantia in cognitione intuitiva.

Ad probationem, quando dicitur quod sicut intellectus non est in loco, ita non dependet à loco quantum ad cognitionem, dico quod licet non requiratur locus circumscripsiæ, requiritur tamen definitiæ certa, & debita distauria. Vnde secundum Philosophum intelligentia mouens orbem, oportet quod sit. 8. Phys. tex. 84. in dextera parte cœli, & 7. Physicorum dicunt quod *mouens* & *motum* oportet simul esse, vel mediare, vel immediate; igitur habent unam simultatem priorem cum illis, ratione quorum sunt simul aliquo modo cum aliis sicut media.

Q V A S T I O III.

Utrum anima separata posset recordari præteriorum, que hic nouit coniuncta?

D. Bonau. 1. dist. 3.2. p. art. 3. q. 1. & 4. dist. 50. 1. p. art. 2. q. 23. Henc quodl. 6. q. 8. Greg. 2. dist. 7. q. 3. Mol. 1. p. q. 55. art. 2. dist. 2. m. 2. Scot. in Oxon. bic. q. 3. & 1. Met. q. 3. & 2.

I.
Argumentum. 1. negativum.

Secundum.
Damasc.
Tertium.

Quantum,

T videtur quod non, quia Philosophus libro de *Memoria* non ponit memoriam nisi in parte sensitiva; sed memoria sensitiva non est in anima separata; igitur.

Item, idem dicit Damascenus 2. *Sententiarum cap. 20. de memoratiuo.*

Item, Philosophus 3. de *Animæ*, esse est obiectum intellectus; sed tale esse non concernit aliquam differentiam temporis; igitur nec præteritionem; non potest igitur recordari præteriorum.

Item, si habet memoriā præteriorum; igitur anima beata poterit recordari peccatorum suorum hinc commissorum. Consequens patet, quia qua ratione anima recordatur de istis præteritis, pari ratione de omnibus; sed consequens est inconveniens, quia sic beatus esset cum displicentia peccati, & per consequens cum tristitia. Consequens haec patet, quia charitas viæ non potest stare sine displicantia peccati, quādū recordatur actualiter illius, sed charitas patriæ cùm sit perfectior, est semper in actu recordationis; igitur semper erit ibi actualis memoria peccatorum; igitur habet propriam displicantiam, & actualem, siue permanent perpetuam de recordatione peccatorum, eo quod semper dolet de peccatis commissis. Impossibile enim est habere memoriam actualē de peccato commissō habenti charitatem viæ, nisi doleres; igitur multo fortius doleret habens charitatem patriæ, & tunc sequitur quod ibi sit memo-

ria, & dolor & per consequēs nō erit status beatus.

Et confirmatur per illud Isaia 65. Non erit ibi memoria priorum. Contrà, de diuite & Lazato, Ratio ad quando Abraham dixit diuiti epuloni Lucæ 16. oppos. Fili recordare quia receperisti bona in vita tua.

Item, super illud Psalmi 108. fiant filii eius orphani, & g. Confessionum ante medium, dicit Augustinus quod mortui habent memoriam nostræ.

Item, si non habent memoriam peccatorum prius commissorum, pari ratione nec habent memoriam præteriorum ineritorum, nec mali habebunt memoriam præteriorum malorum, vel demeritorum; igitur mali non intelligent se iuste puniri, nec iuste intelligenter se iuste præmiati, quod est contra Augustinū 20. de Ciu. c. 15. August.

S C H O L I V M I.

Esse in nobis memoriam, alioquin periret prudentia & politia. Rem totā declarat per sepe certa, & nū dubiū. Occasione accepta vētilat an sit dāda memoria in parte sensitiva. Et pro parte negativa arguit quadrupliciter.

Respondeo præmittendo vnum de memoria, cuius actus est recordari, an memoria sit in parte intellectiva? Secundò ex hoc parebit solutio quæstionis. Circa primum, dico quod experimus intellectuē præteriorum in nobis, non solum eorum, quæ sunt præterita, inquit inquantum præterita, alioquin intellectio, siue memoria præteriorum non esset pars prudentiæ contra Tulium lib. 2. de *Inventione*. Similiter ex hoc sequitur, quod non esset iustitia in parte intellectiva, quia nulla esset recordatio de meritis, nec de peccatis commissis, & sic nullus posset iuste præmari, nec iuste puniri, quod, vt patet, est falsum.

Item, quando aliquid habet maiorem rationem entitatis, habet & cognoscibilitatis; sed præteritum habet magis rationem entitatis quām aliquid futurum; quia præteritum est verum necessarium, & determinatum; futura autem sunt vera, non necessaria, nec determinata, inquit indeterminata; de futuris autem nō solum necessariis, sed etiā contingētibus haberi potest cognitio à nobis, quia possumus ea opinari, vel cōiecturari; igitur veriori modo possumus habere notitiam de præteritis.

Istam autem notitiam correspondentem actui de præteritis voco recordari, cuius obiectum est præteritum secundū quod præteritum est, sed non quocunque obiectum præteritum est obiectum memorie, siue actus recordatiui, sed tantum actus præteritus recordantis, inquantum præteritus est, dicitur principium, & immediatum obiectum memorie. Posito enim quod cognoscam me esse narum, non tamen recordor natuitatis, & non est recordatio, quia actus natuitatis meę non occurrit memoria, quia est obiectum immediatum istius recordationis. Ponatur autem per oppositū quod recordere sedisse heri, nō tamē modò cognoscam te, qui sedebas ratione actus præteriti, scilicet, quia vidi te sedēre, est recordatio. Ex quo patet quod actus recordantis præteriti secundū quod præteritus est, est obiectum recordationis.

Ex iam dictis sequuntur quatuor conclusiones. Prima est, quæ sequitur ex hoc, quod quia obiectum recordationis est actus præteritus, vt præteritus est, id est potentia recordari, siue recordatiua, habet actum post tempus, ita quod actus recordationis succedit obiecto recordari, & ita recordatio fit necessariò in tempore, & in quodam cursu, & successione ab uno in aliud.

Secunda conclusio est, quod potentia recordans percipit tempus, quia alias non nouisset præteritum

2.
Sine recorda- tione præteri- torum non esset pru- dentia.

Recordatio est respon- sus actus præ- teriti, qui fuit in recordate.

3.
Prima concl.

Secunda.

teritum, ut præteritum est, sed tantum præteritum ipsum. Vnde experimur quod non recordamus distincte de præterito, nisi in quantum recordamus fluxum temporis medij.

Tertia.
Obiectum recordationis
debet esse præ-
sens non in
se, sed in sua
specie.

Tertia conclusio est, quod necesse est ut obiectum recordatum, quando est recordatum, non sit in se præsens, quia si esset in se præsens, tunc recordatio non esset præteriti, ut est præteritum, sed esset alienius præsentis.

Quarta conclusio est, quod oportet obiectum, ipsum recordatum esse aliquo modo præsens potentia recordanti, non autem in se, ut dictum est, igitur oportet quod sit præsens in sua specie. Sic igitur patet quod potentia recordativa est ipsius speciei primæ, deinde ipsius actus, tertio ipsius obiecti, ad quod terminatur ille actus. Potentiam autem recordatiuam voco integratram ex pluribus potentias, quæ sufficit ad actum recordandi, sive sit una simplex potentia, sive integrata ex pluribus, pro quanto ad actum recordandi, non tantum sufficit actus memoriarum, sed actus intelligentiarum, & phantasiarum, ex quibus depedet perfectus actus recordandi, qui indigeret eponere, & discursu, ut dictum est.

4.
1. Conclusio.

Recordatio
habet duo
obiecta.

2. Conclusio.

Tertia.

Non fit recor-
datio actus
alterius, nisi
per actum pro-
prium.

Quarta.

5.
Dua condi-
tiones poten-
tia memoriarum,
qua in sola in-
tellectu reperiuntur.

Ex 2. condi-
tione suade-
tur non dari
memoriām
sensitivām.

præsens, sed potentia sensitiva non percipit tempus, nec numerum, qui est prioris & posterioris, nec essentialiter immutatur ab actu memoriæ sensitivæ dum est, sed tantum ab obiecto rememorato. Licet enim sensus superior possit recordari de actu sensus inferioris, non tamen potest recordari de actu suo dum est; nec sensus essentialiter superior, nec inferior potest recordari de aliquo actu, sive sui, sive alterius, ut actus præteritus est, quia nullus actus potentia sensitivæ est reflexius super se, nec superior sensus hoc potest, quia superior quinque sensibus: quia visus quo actu est colatorum nō est visibilis 2. de Anima, & ita est de actibus aliorum sensuum; sic igitur cum ad intellectionem tantum pertineat actu proprium cognoscere, & conditions eius tanquam actu reflexo, id est potentia recordativa, quæ percipit tempus, tantum pertinet ad intellectum, & non ad aliquam potentiam sensitivam.

Item, per nullum actum brutorum animalium potest concludi recordatio præteriti, ut præteritum est, sed tantum cognoscunt præteritum, quia omnes actus eorum præteritos possunt recordari, sed non ut preteriti sunt, in quantum enim in bruto fit deductio ex phantasma alicuius, quod est præteritum, licet non deducatur ut tale, sive ut præteritum, statim mouetur ad fugam, vel ad prosecutionem illius.

Sed forte dices quod formica post repositionem vnius grani, iterum reddit a eundem locum, vnde accepiterat illud granum; sed hoc non potest esse, nisi recordetur præteriti, ut præteritum est, scilicet in quantum phantasma, quod habuit de grano, deductum ad notitiam actus præteriti, & hoc est recordari.

Similiter multa animalia habent actum vindicandi post illationem iniuria præteriti; sed hoc non in quemque hominem, sed in certas, & determinatas personas, à quibus iniuria fuerunt eis illatae; sed hoc non potest esse, nisi recordentur præteriti, ut præteritum est; igitur, &c.

Similiter multa sunt animalia disciplinabilia, Tertia. sicut patet ex 1. Metaph. text. 1. hoc autem non potest esse, nisi quia habent memoriam, nec memoriam disciplinabilis possunt habere, nisi quia recordantur præteriorum, per quæ disciplinatur; igitur potentia recordativa non est ponenda in parte intellectu, sed magis in parte sensitiva.

S C H O L I V M . II.

Solutio argumenta, quibus probatur memoria in bruto, salvando quomodo prouideant, vindicent, & disciplinentur sine villa memoria. Solutio etiam argumenta posita pro altera parte, de quibus latius agit in Oxon. hic à n. 8. Manet ergo Doctor in hac re problematicus; sed magis inclinat, ut detur memoria sensitiva, quia, inquit, facilius solvuntur ille de bruis experientiae, eam ponendo.

R E spondeo quod non cognoscunt præteritum Ractum, nec recordantur eius, ut præteritus est, licet hoc non sit facile demonstrari. Vnde ad primum, quando dicitur quod animalia univociter agunt actus suos, & redunt ad eadem loca, ad actus tales, dico quod isti animali sic agenti impressa est phantasma de loco illo, sicut prius vidit per sensum locum, qui erat tunc sibi delectabilis; sic manet impressum phantasma correspondens illi loco, celsante igitur obiecto, sive præsens obiecti, phantasma fortius mouens occurret illi animali, & quia fuit sibi locus delectabilis,

*Nullus actus
potentia sen-
sitiva est su-
per se reflec-
xius.*

Secundo.

6.
*Obiectio pri-
ma.*
*Tres actus in
bruto suadet
ea recordari
præteriorum.*
Secunda.

7.
Ad primam
objectionem.

*Providence
formica non
arguit me-
moriam.*

*Ad tertiam.
Vindicatione
& beneficen-
sia in brutis
non arguit
memoriam.*

ideò primò sibi occurrit tale phantasma, & quærit eundem locum, in quo priùs fuit, non quod recordetur de illo inquantum est præteritum, sed continuò mouetur à tali impesto phantasmate, ac si præsens esset obiectum.

Ad illud de vindicatione animalium, respondeo quod eis non cognoscant istum hominem verberasse, vel aliquam iniuriam intulisse, tamen ipsa verberatio, vel iniuria fuit tristis talibus animalibus; ita & phantasma triste, vel alicuius tristis fuit eis impressum. Modò ita est, quod sensibilia diuersa simul coniuncta simul imprimit sua phantasmata in quodam confuso, & non distincto, & sic patet quod persona verberans, & ipsa verberatio simul imprimitur in animali verberato, ut parsphantasmatis, sicut priùs quando actu iniuriam inferebat, sic tunc occurrebat potentia phantasma vindictæ, scilicet facta impressione.

*Ad tertiam.
Disciplinatio
in brutis non
arguit me-
moriam.*

Et hoc apparet magis in exemplo tertio, quod adducatur de disciplinatione quotundam animalium, quia cani percusso imprimebatur phantasma percussionis, & comestionis carnium, que frequenter concomitantur, & hoc iudicat per prosecutionem aliquam, vel per fugam, scilicet per prosecutionem delectabilis, vel fugam tristis, ita simul manent in cane sic percusso phantasma tristis, & delectabilis, & si magis mouet triste, quam delectabile, tunc cauebit sibi, quod non comedet carnes, sicut in principio quando erat percussus.

§.

*Adrationes
oppositas az-
gantium me-
moriam sen-
situam.*

Sed quidquid sit de ista conclusione, Philosophus tenet oppositum in libello de Memoria & reminiscencia, & concedit memoriam tantum esse in parte sensitiva. Vtrum autem talis memoria percipiat tempus, dubium est, Philosophus tamen dicit in predicto libro, quod percipit tempus sicut magnitudinem, & sicut rem, & potest esse, quia eiusdem potentia est cognoscere permanens, & successuum; sensus autem cognoscit magnitudinem, cum sit obiectum per se commune sensus 2. de Anima, nec impeditur quin tempus possit cognosci per memoriam sensitivam, inquantum est continuum, quia magnitudo est continua, quod est obiectum perceptibile per sensum, nec impeditur inquantum tempus est numerus prioris, & posterioris in motu; quia motus, & numerus est obiectum commune sensus, secundum Philosophos, & patet ex 2. de Anima.

Conditiones igitur aliquæ de memoria animalium sunt manifestæ, & aliquæ sunt dubiae. Circa hoc dico tamen quod si memoria, vel potentia recordatiua potest immutari in brutis dum manet, posse dici quod sensus superior potest recordari actum inferiorum sensuum dum sunt.

*Quodammodo vi-
sio dicitur
colorata.*

Sed oportet aliquid dicere de potentia superiori sensitiva in brutis. Dico quod phantasma in brutis recordatur actus proprij dum est, non per reflexionem, sed pro quanto actus suus reducitur aliquo modo ad subiectum suum, non per alium actum, sicut visio aliquo modo dicitur colorata, & ideò quodammodo visibilis, & inquantum videt se videre, secundum quod videret Philosophus sentire 2. de Anima, mouendo questionem, vtrum visio ipsa sit visibilis; vel si hoc non placet, oportet dicere quod in brutis non est virtus, vel potentia recordatiua, sed tantum in nobis, ubi potentia intellectiva, sive memoria intellectiva, recordatur de actu superioris sensitiva in præterito, ut præteritus est, sicut dictum est suprà.

S C H O L I V M III.

Probat ex Philosopho dari memoriam intellectiuam, & soluit loca eius, que videntur aduersa, de quo latius agit in Oxon. h[ab]it[ac]a n. 15. resoluens dardam memoriam intellectiuam, alioquin non possemus agere penitentiam de malis voluntiis, & intellectiis, quia harum non recordatur sensitiva.

*An memoria
potest esse in
parte intel-
lectiuam.*

Si èstne memoria in parte intellectiuam? Aristotle in libello de Memoria dicit aliquid, quod est pro nostro proposito, dicit enim quod memoria recordatur actuum intelligibilium, ut quod triangulus habeat tres, quia didicit. Certum autem est quod iste actus recordandi non potest esse nisi actus intellectus: quod sic ostendo. Eius potentia est cognoscere primum obiectum recordationis secundum actum primum, cuius est cognoscere secundum obiectum, scilicet obiectum actus; sed solius intellectus est cognoscere triangulum habet tres, ut fuit obiectum primi actus, quia sic cognoscit de omni triangulo intellectus, quod non potest sensus cognoscere. Sed responderetur, quod licet memoria possit esse quorundam intelligibilium, non tamen sine phantasmate, & sic memoria non est partis intellectiuæ, sed ipsiusphantasmæ, in virtute cuius intellectus recordatur.

Contra hoc, quia sicut non est recordari sine phantasmate, ita nec contingit intelligere sine phantasmate secundum Philosophum ibidem, non tamen semper hoc sequitur quod intelligere non sit partis intellectiuæ; & sic oportet dicere de actu recordationis intelligibili, licet intellectus non posset sine phantasmate recordari.

Item, eiusdem potentia est recordari, & reminisci, licet non sint eadem, quia recordari potest esse sine reminisci, non tamen è conuerso: sed reminisci est tantum intellectus; igitur & recordari. Probatio prima, quia reminisci est quidem discursus non syllogisticus, ut docetur in libro de Memoria, & reminiscencia: sed reminisci est ex quibuscumque consequentiis prioribus secundum temporis, ex quibus potest recuperare perfectam memoriam eius, cuius priùs habuit imperfectam, vel imperfectè; quandoque tamen potest esse iste discursus reminiscencia, vel recordationis actus syllogisticus, ut quando priùs occurunt memorias nostræ principia, quam conclusiones, & deducendo principia, reminiscitur conclusionum, & recordatur. Et dico quod iste discursus syllogisticus est mirabilior, qui possit esse in homine; utique tamen discursus pertinet ad partem intellectiuam; in hoc tamen est differentia inter reminisci & recordari, quia reminisci est eius, quod priùs cecidit, & datum est à memoria, & ita est actus intrinsecus, & discontinuatus; sed recordari est eius quod priùs fuit in memoria imperfectè. Sed actus iteratus facit ut eius memoria perfectè habeatur. Probatio minoris, scilicet quod reminisci sit partis intellectiuæ, & primò per rationem sic. Discursus syllogisticus, siue argumentatio pertinet tantum ad partem intellectiuam, quia discursus est actus solius rationis: sed ad partem sensitivam non pertinet syllogisticus, siue argumentatio, igitur nec talis discursus, & per consequens reminisci non est nisi patti intellectiuæ. Sed credo quod animalia bruta non habeant actum reminiscendi. Secundò probatur eadē minor per auctoritatē, secundum Auticen. nam 6. Naturaliū parte 5. c. 3. Reminisci est actus proprii hominis, igitur non cōuenient alii bruto, necerit partis sensitivæ in homine, sed tantum intellectiuæ.

Secundò.

*Reminisci est
tantum in
intellectu.*

*Discrimen
inter remi-
nisci, & re-
cordari, &
natura v.
trinque.*

*Reminiscencia
ex Auticen.
soli homini.
propria.*

Dico

10.

Dico igitur secundum quod primò fuit declaratum, quod recordari non est partis sensitivæ, sed intellectiæ. Recordatio enim non tantum est in intellectu respectu obiecti vniuersalis, imò respectu obiecti singularis, & actus volendi similiter; alia oportet negare peccas, & præmia, iustitiam & misericordiam, & cætera huiusmodi, sicut prius arguebatur. Vnde dico quod ista recordatio est propria intellectus, quæ non est alterius, sed tantum est recordatio actus ipsius intellectus & voluntatis. Sed alia est similiter recordatio, quæ est communis sibi & aliis, scilicet, parti intellectiæ, & sensitivæ, nam quædam est recordatio potentiarum inferiorum, scilicet sensitivarum; sicut enim intellectus potest percipere actum meum intuitu, vel abstractu, intelligendo, ita posset sensus recordari, siue sic actus proprius intellectus, siue aliatum potentiarum.

*Recordatio
vna sensitiva,
intellectiva
alia.*

S C H O L I V M I V .

Resolut memoriam intellectiæ ponendam esse in anima separata, sed non sensitivam. Vide latius eum in Oxon. hic num. 20.

11.
*Resolutio
Doctoris.*

* Videtur
hæc ita scri-
pta esse
sicut lecta
sunt in Scho-
la.

*Anima sepa-
rata, sed non
sensitiva.
Anima sepa-
rata recor-
datur om-
nium quorum
coniuncti re-
cordabatur.*

12.
*Ad primum
principale*

*Arist. negat
memoriam in-
tellectuam
quod duas
eius condicio-
nes.*

*In obiecto
proximo me-
moria semper
datur præ-
terito, in remo-
to vero quæ
doce.*

*Exemplum
primi.*

*Exemplum
secundi.*

sibilibus, vel actibus sentiendi, vel est præteritio ratione virtusque obiecti, & impossibile est habere certitudinem de actu præterito sensitivo, nisi prout tunc se habuit, dum erat præsens in sensu: sed in recordatione intelligibili potest esse præteritio respectu virtusque obiecti, puta dum recordor per intellectum te sedisse heri: sed interdum potest esse actus recordationis intellectualis cum vna præteritione tantum vnius obiecti, & potest esse sine vna præteritione, scilicet obiecti remoti, quod potest esse necessarium, & semper, sed hoc est verum vniuersaliter de omni recordatione, siue intellectua, siue sensitiva, quod semper est præteriti, vt primi obiecti, & respectu huius semper est præteritio.

Ad propositionem dico igitur, quod recordatio sensitiva est per se sufficiens sine memoria intellectua, non tamen è conuerso, id est Aristoteles ponit huiusmodi potentiam recordatiuam, vel memoratiuam potius in parte sensitiva, quia in parte intellectua. Vnde Aristoteles non vocaret bene recordatū propter recordationē intellectus, sed magis propriæ recordationem potentiarum inferiorum, sicut nec Aristoteles ponit intelligere sine phantasmate, quia ponit fortem intellectum vnum omnium nostrum non variati, nisi penes phantasma, sicut Averroës videtur sibi imponere.

Ad hoc facit illud Themistij super primum Posteriorum de seruo fugitivo; licet enim hoc non concludat in demonstratione, concludit tamen in recordatione. Vnde si arguitur sic, iste reminiscens, aut nouit illud, quod prius scivit, aut non, argumentum est bonum quantum ad reminisci, quia aliquid remanet apud ipsum per quod reminiscitur illud, quod prius nouit. Ita non astro, sed hoc astro quod vna recordatio potest esse sine alia, & non è conuerso.

Ad dictum illud Damasceni, patet per iam dicta superius.

Ad aliud, quando dicitur quod vniuersale est obiectum intellectus, quod non concernet differentiam temporis, quod de singulari, utrum possit intelligi, dicetur alia*. Ad propositionem tamen dico, quod cognitio intuitiva non est tantum singularis, inquantum est cognitionis intuitiva, sed essentiale est ipsius naturæ existentis, vt existens est, qui prius competit esse naturæ, quā sit ut hæc, siue ut singulare, eo quod essentia sit eiusdem rationis in omnibus singularibus, non autem singularitas ipsa est eiusdem rationis in omnibus, sed diuersa in quolibet singulari vnius essentiae, ex quo sequitur quod essentia potest cognosci, non tamen singularitas eius. Cum igitur ad recordationem non requiritur nisi præteritum prius existens, licet non ut singulare, idcirco est quod singulare, vt tale, non intelligitur ab intellectu; intelligitur tamen aliquid singulare, non ut singulare, sed ut existens intelligitur, & tale singulare, ut existens, non recedit ab vniuersali, licet à quietate abstractu per intellectum recedat, quia rosa nunc existens non recedit à rosa vniuersali, de qua scientia est, licet non sit vniuersale in ultimo gradu abstractionis; & ita dico quod anima separata recordari potest de tali natura existente, licet non ut singulare.

Ad aliud, quando dicitur, quod si anima separata haberet memoriam, recordaretur peccatorum præteriorum, &c. hæc est bona difficultas, & posset esse pro prima distinctione primi libri*, sed communiter respondetur hic, quod non est inconveniens quod Beati recordentur præterito.

13.
*Memoria
sensitiva est
sufficiens sine
intellectua,
non è contra.*

*Ad secundum
ex Damasc.*

Ad tertium.

* In 2.d.12.
q. 8. n. 6.

*Singularitas
est diuersa in
omnibus in-
dividuis es-
tentia.*

*Quomodo sin-
gulare, vt
existens non
recedit ab
uniuersali.*

14.
Ad quartam.

* Ibi enim
q. 3. agitur
de delecta-
tione, que
consequitur
ad fructuac-

Vnde dico vniuersaliter, quod in omnibus sen-
tientiis oper. Tom. XI. Pars II.

rum peccatorum, quia nunc non habent actualē disiplentiam, vel dolorem de eis, secundūm quod dicit Gregorius super illud Psalmi 88. *Misericordias Domini in eternū cantabō*, dicit enim ibi, quid sepe lai tristitia meminimus absque pena. Et sic potest dici in proposito, quod benē recordantur peccatorum præteriorum absque disiplentia, quia Deus remisit peccata commissa Beatis.

Cetera infra-
gur primū.

Inflatūr v.

Sed licet hoc respondeatur communiter, tamen non videtur esse nisi fuga, quia Beatus non potest habere memoriam de remissione peccatorum suorum, nisi recordetur aliquando commissorum, & sic intellectus potest separare commissum peccatorum à remissione, & per consequens habebit dolorem, & disiplentiam; ergo non erit perfectè beatus.

Vel cito quod ista duo sint simul considerabilia ab intellectu Beati, quaro à te, an voluntas habeat aliquid actum circa peccatum commissum, an non? Sed non potest dici, quod voluntas nullum actum habeat circa actum considerationis de commissu peccato, igitur habet aliquid actum; non autem habet *velle*, igitur *nolle*, sed *nolle* eius, quod evenit, causat tristitiam, & disiplentiam; igitur, &c.

A ipsimā in-
stantiam re-
spondet Do-
ctor.

Memorari
superiorum mi-
serum est.

Ad Gregor.
auctoritatem.

Ad 2. instan-
tiam,

Quare in
beatis est no-
le præteri cō-
misi finē tri-
stria, unde in
natu cū tri-
stia.

Instantia.

Solutio.
Quomodo vo-
luntas beato-
rum imple-
re habent
quidq. vo-
luntas.

* d. 44 q. 3.

Respondeo igitur, & dico quod si placeret Deo, posset deletere memoriam, vnde non recordaretur peccati commissi; vnde apud Aristotelem 3. Topicor. cap. 10. *memorari turpia misericordia est.* Illud autem Gregorij, quando dicit, qui *miseria non meminit, quoniam misericordiam cantabit?* Intelligendum est quod meminit miserias in vniuersali, & ex tali recordatione non causatur tristitia, quia non considerat in particulari.

Ad rationem tamen factam de actu voluntatis, respondeo quod Beatus considerans peccatum prius commissum, habet actum nolendi, nec sequitur, igitur habet tristitiam; quia causa naturalis potest impediri ab effectu suo per impedimentum, vel prohibitionem agentis superioris, & fortioris, sicut dicitur de passione animæ separata, quæ non est tanta, quanta erit cum corpore, & de tribus pueris, quos ardor ignis omnino non tetigit, & huiusmodi. In Beatis igitur est *nolle* quantum ad peccata commissia sine effectu confluente, virtute diuina præseruante in instanti illo, nè occurrat Beatis aliquis actus tristitiae, vel disiplentiae. In damnatis autem est *nolle* cum effectu, & cum tristitia. Sed in Beatis Deus conferuat, & præseruat *nolle* à tristitia, & ponit tantum gaudium, & delectationem, quod excludit omnem dolorem, & tristitiam, non solum contrariam, iudicium quantumcumque contingentem, & corporalem, quæ delectatio à Deo causatur mediata, & ab obiecto, vel fructuone immediata.

Sed contra hoc diceretur, quod talis voluntas, cuius *nolle* non est cum effectu, non implebitur, nec erit perfecta, & per consequens nec beata, quia perfecta voluntas non debet nolle offendisse Deum, sive peccasse, sive disiplentia; igitur tale *nolle* non suspenditur.

Respondeo quod voluntas Beatorum implebitur quantum ad suum *velle*, vel *nolle* de præsentibus, & futuris, sed non de præteritis, quia hoc est impossibile, cum sit necessarium omne præteritum evenisse. Confirmatur hoc ex superiori dictis * de sensu Beati positio in Inferno; sentire, non tamen doleret.

Q V A E S T I O IV.

Vtrum Beati cognoscant orationes nostras,
quas eis offerimus?

D. Thom. 2.2. quæst. 83. art. 4. & 3. part. quæst. 10. art. 2. qd. hic quæst. 3. art. 2. D. Bonavent. art. 3. quæst. 13. Bellarm. lib. 1. de Beat. sancti. cap. 17. Suar. 1. part. tract. 1. lib. 2. cap. 28. Feuard. tom. 1. lib. cap. 10. qd. 12.

A Q V A E S T I O intelligitur tam de Angelis, quam de animabus beatis, & videtur Argum. pri-
quod non, per illud Isaiae 63, sicut argue-
batur in questione precedente, vbi glossa Hiero-
nymi: *Tu pater Abraham non nos̄ nos̄, &c.* Item, Secundum.
Augustinus de cura agenda pro mortuis dicit
quod *anima mortuorum nesciunt ea, qua h̄c sunt pro*
eis, &c. Item, *Solus Deus nouit secretum cordium, 3. Reg.* Tertium.
8. sed oratio est quoddam secretum cordis; igitur, &c.

Item, non oportet eas cognoscere, nisi vt oreant Quarum.
pro nobis: sed hoc est inconueniens, quia non sunt in statu meriti, & in tali statu, scilicet extra statum meriti frustra fit oratio, igitur, &c.

Sed contrà, ille error attribuitur Vigilantio à Ratio ad opp.
Hieronymo, quia ille Vigilantius detrahit reli-
quias Sanctorum, & posset dici magis Dormitan-
tius, quam Vigilantius.

S C H O L I V M.

Primum dictum, Animam separatam acquirere posse notitiam, tam abstractiūam, quam intuitiūam. *De quo latè tam dictum est, quæst. 2. de hac dupli- cscientia agit Doctor in Oxon. 1. diff. 1. quæst. 2. & d. 8. quæst. pen. & 2. d. 1. quæst. 9.* Secundum; Potest anima separata naturaliter videre cogitationes cordium, si sint debitè approximatæ, & sibi relinquantur. *Ratio, quia eis obiectum est ens finitum.* Idem habet Do-
ctor 2. d. 9. q. 2. ad primum, & 4. diff. 10. quæst. 8. ad 3. Oppositum tenent Thomista 1. part. quæst. 57. art. 4. Scotum sequuntur Ochar 2. quæst. 20. & quodl. 4. quæst. 13. Gabr. 1. d. 9. quæst. 2. art. 2. & leet. 3. in can. Bassol. ibid. quæst. 2. Maior. quæst. 3. Holcot 2. q. 4. & omnes Scotisti. Tertiū dictum, Etsi id ad beatitudinem non requiratur, preces, quas fundimus ad Sanctos, reuelantur eis. *De quo Bellarm. Fenard. Suar. citati.* Quod verò ipsi pro nobis oreant, ex Patribus latè probatur apud eosdem.

R Espondeo ad questionem, & dico quod si Beati non dimitterentur naturæ suæ, vt es-
sent liberi, non essent sine miseria, quia non di-
mitterentur naturæ suæ, vt esset libera, quia li-
bertas est de natura animæ intellectiū. Vnde di-
co quod si anima separata dimittatur naturæ suæ,
potest cognoscere quidquid est intelligibile de
ordine vniuersi, & æqualiter cognoscere quod-
cumque intelligibile, si sit in distantia debita, &
sibi proportionata. Potest enim cognitione intuiti-
viua cognoscere existentiam rerum sensibilium,
& per consequens existentiam rerum intelligi-
bilium. Si igitur esset aliqua substantia approxi-
mata animæ indebita, & certa distantia, potest
cognoscere quidquid sensibile, vel intelligibile
existit in ea cognitione intuitiua, non autem po-
test cognoscere si sit in distantia improportionata.

Sed contra hoc, si obiectatur quod anima sepa-
rata, & coniuncta habent idem obiectum natura-
liter:

2.
Libertas est
de natura
animæ intel-
lectiū.

Animæ sepa-
rata potest
cognoscere
quidquid in-
telligibile. in
distantia pro-
portionata.

Obiectio.

liter : sed coniuncta extendit se tantum ad sensibilia; non autem ad intelligibilia , nisi per quan-dam abstractionem à sensibus ; igitur motus vol-luntatis, qui sit in oratione, non potest naturaliter cognosci ab anima separata.

Reffonsio.

Respondeo quod idem est obiectum naturaliter correspontens potentia in anima coniuncta, & separata: sed anima coniuncta pro statu isto vix non potest exequi actum suum , & ideo, si loqui-mur de obiecto, circa quod potest coniuncta, & separata exequi actum suum , non est idem obiectum ; quod patet in anima coniuncta , cuius pro statu isto ligatur potentia, vt non possit nisi circa quiditatim sensibilem , vel sensibilium. Sed hoc non est ratione potentia , alias nunquam intelligeret, nisi tales quiditates, & sic non posset intel-ligere, nec cognoscere Deum , nec substantias se-paratas, quod nullus ponit; igitur quod nullo modo possum huiusmodi intelligere, non est ratione potentia , sed ratione status , & modi intelli-gendi : sed gloria non aufer naturam , nec per consequens potentiam animæ , vt ostensum est in primo libro *, igitur, &c.

* Dist. I.
quest. 2.

3.

Dico igitur quod beatitudo essentialis cuiuscunque Beati potest in cognitionem Dei ferri, & in cognitionem omnium quiditatum , quæ sunt ex ordine vniuersitatis; oratio autem neutrum horum est. Arguere igitur ex beatitudine quod anima separata, vel Angelus possint cognoscere oratio-nes nostras, & motus voluntatis interiores , non est sufficiens argumentum. Sed cum ista beatitudine communicatur sibi aliquod donum vterius in speciali , vt sit cooperatio Dei ad salutem elec-torum , hoc autem sit impetrando , & petendo aliquod donum, quod sit ad salutem iustorum: sed hoc non posset esse regulariter, nisi cognos-cant orationes iustorum. Congruit ergo Beatis non ex ratione essentialis beatitudinis cognos-cre orationes nostras, & motus voluntatis, non tam-en hæc cognoscunt cognitione supernaturali necessariò, & regulatiter sine reuelatione specia-li , & magis congruit hoc istis , vel illis reuelati-quam aliis, inquantum magis attinet eis.

*Orationes
nostras no-
scant beati
ex reuelatio-
ne speciali.*

Obiectio.

Sed contra ista instatur sic, quod si Angelus, vel anima beata videt orationes nostras, igitur videt Deum velle hoc , quod viator perit à Deo: igitur frustra orant Sancti pro nobis. Si autem vident Deum hoc nolle , igitur inconveniens est tunc Deum orare pro nobis. Si verò nec vi-deant Deum velle, nec nolle , igitur orant de in-certo.

Solutio.

Respondeo quod sicut reuelatur Beatis oratio, ita eis reuelatur quod est beneplacitum Deo, quod exaudiantur, & si reuelatur sibi quod Deus non vult exaudire illud, pro quo orant, tunc non orant Sancti pro tali orante.

Ad rationem igitur , quando dicitur quod aut Deus vult , aut non vult , &c. Dico quod Beati possunt velle talem salutari in terra dupliciter, vel actuali volitione , vel habituali; nunc autem de actuali volitione, quæ est in oratione eorum, nunquam volunt aliquid salutari, nisi videant Deum hoc velle. Vnde sicut reuelatur eis quod talis fundit preces ad eos , sic reuelatur eis quod Deus vult talem salutari, vel non vult. Et tunc nunquam volunt talem salutari volitione actuali : si reuele-tur eis quod Deus vult eum salutari , non frustra orant pro eis: quia sicut vult talem salutari, sic vult per terra media hoc fore. Nunc videmus quod licet aliquis Rex velit aliquid facete alicui , hoc

vult alium superiori rogate pro eo , & benè præordinat quod superiori concedet quod togat pro eo: quia fortè aliis non fuit dignus exaudiri. Loquendo tamen de oratione habituali , seu volitione, dico quod semper orant & semper volunt nos saluari , sive reueletur eis Deum hoc velle: siue non.

Ad primum principale de Isaia, sive de Hieronymo super Isaiam; dico quod quando dixit hoc; Abraham erat in Limbo , & adhuc non erat beatus, & tunc non nouit nos. Vnde non sequitur ex hoc quin Beatis reuelentur in Verbo orationes Sanctorum.

Ad aliud quando dicitur de Augustino , pater solutio sicut ad primum.

Ad aliud , cùm dicitur quod solus Deus nouit secreta cordiū, licet sit quæstio per se an Angeli, vel animæ separatae possint videre cogitationes cordiū; tamen respondeo quantum capio ad propositum , quod videtur quod cuiilibet Angelo quelibet intellectio nostra , & quelibet volitio creatuæ sit nota, sicut albedo nobis, vel aliquid sensibile; immo magis, vt videtur , quia magis est proportionata quelibet intellectio , & volitio nostra intellectui Angelico, quam sit aliquid de genere sensibilium , inquantum intelligibile est , & per consequens nihil intelligibile videtur posse latere, si alia non impediant , scilicet distantia im-proportionata, vel aliquid huiusmodi. Et vniuersaliter dico, quod quæcumque potest Angelus in-telligere , secundum quæ potest intellectus meus immurari, & quamcumque intellectuem , & volitionem ego possum intelligere, & ipse similiter. Nec est ita secreta cogitatio in nobis quin possit eam intelligere : Angeli tamen mali non per-mittunt intelligere cogitationes: multa enim pos-sunt potentia naturali, quæ non permittuntur eis, licet possent , si permitterentur potentia sua. Possent enim mouere totam terram, sed quandoque non permittuntur mouere lapidem. Quando igitur dicitur quod *Deus solus nouit secreta cordis,* & nemo aliis nouit , que sunt homini: hoc probat quod Beati non possunt cognoscere omnia se-creta.

Respondeo igitur quod Deus , tanquam iudex reseruans sibi vniuersale iudicium, non vult quod alteri hoc concedatur, quia hoc est tanquam pro- prium iudicii vniuersali , scilicet cognitio omnium secretorum. Sicut igitur Deus non vult tri-bnere alicui iudicium vniuersale , ita nec alicui vult concedere scientiam, vel notitiam vniuersalem meritorum, vel demeritorum, & ita non per-mittuntur Angelo bono scire omnes cogitatio-nes cordis, neque malo, nisi valde pauca.

Ad aliud, quando dicitur de oratione extra statum meriti , dico quod oratio habet duplificem rationem meriti, scilicet in actu elicto ; secundò in actu exauditionis, & imprecatiōnis. Potest igitur separari secundum à primo, & sic possunt ora-te pro nobis, & non est necesse ad hoc cognos-cre orationes nostras. Nec est inconveniens, nec frustra sic orare pro nobis , licet non cognoscant orationes nostras: sicut enim in nobis est meri-tum orando, ita & in Sanctis intercedendo: vt vi-detur in Regum & Principum amicis, qui inter-cedunt pro aliis. Vel potest dici , quod si non sit meritum illis , est tamen aliis meritum , sicut di-citur de Christo, quod post primum instans concepcionis sua , sive infusionis animæ in corpore, nihil meruit sibi, sed fuit beatus in se, tamen post

*Ad primum
principale.*

*Ad secun-
dum.*

Ad tertium.
Vide diffi-
cultatem
hanc in z. d.
q. quest. 2.
*Cogitationes
cordium sunt
objeta pro-
portionata
intellectus
beatis.*

*Angeli mali
& anima
dominæ non
permittantur
videre cogi-
tationes no-
stra.*

*5.
Quomodo dis-
cessus, solus
Deus nouis
abcondita
cordis.*

meruit, non sibi, sed aliis. Et ita potest dici in proposito de Angelis, &c.

DISTINCTIO XLVI.

De misericordia & iustitia Dei.

Q V E S T I O I.

Vtrum in punitione malorum concurrat misericordia cum iustitia?

I.
Argumentum.
primum negatum.
August.

VI D E T V R quod non. Augustinus in libro 83. questionum, quæst. 3. *Nullo sapiente auctore sit homo deterius*; igitur multò magis Deo auctore, cùm Deus maior sit omni sapiente, non fiet homo deterius; sed qui addens malum malo, facit totum deterius, sicut addens bonum bono, facit totum melius. *Topic. 3.* vt igitur sit consummata iustitia, videatur quod malum pœnæ debeat correspondere malo culpæ sive misericordia.

Secundum.

Item, quod non sit iustitia in punitione malorum, quia secundum modum delicti est & plagarum modus, Deuter. 25. sed delictum non est æternum; igitur non est iustitia, sicut æterna punitio secundum plagarum modum, &c.

Tertium.

Item, iustitia iusti est ad correctionem, non ad condemnationem ipsius in Psalmo 140. corripit me iustus in misericordia, & Philosophus dicit 3. Ethicorum quod pœna sunt sicut medicina malorum, non destruictiua.

Quartum.

Item, quod non concurrat misericordia, videtur, quia Iacob 2. dicit, sicut ei in iudicium sine misericordia.

Quintum.

Item, Augustinus super Psalm. 24. *Vniuersa via Domini misericordia & veritas.*

Sextum.

Item, in Apocalypsi 18. dicit, quantum glorificavit se in delictis, tantum date ei tormentum, & luxum, &c.

Ratio ad op-
positum.

Concrà, in Psalm. 24. *Vniuersa via Domini misericordia, & veritas*, igitur nunquam erit iustitia Dei sine misericordia, nec è conuerso.

Item, Cassiodorus super Psalm. 50. dicit hoc expressè.

Item, Glossa super illud Psalm. 10. *Pluit super peccatores laqueos*, &c. dicit quod sicut Deus est iustus, sic & misericors, &c.

Q V E S T I O II.

Vtrum in Deo sit iustitia?

D.Thom. 1. part. queſt. 2. art. 1. & 2. 2. queſt. vlt. art. 1. & hic queſt. 1. art. 1. Richard. a. 1. g. 1. Vasq. 1. p. d. 85. & 86. & 1. 2. d. vlt. opus. de iustitia, quæ Deus reddit pœnia. Scot. in Oxon. hic queſt. 4.

2.
Primum arg.
negatum.

VX T A hoc quarto secundò, *Vtrum in Deo sit iustitia?* Videatur quod non. Philosophus 5. Ethicorum, cap. 11. *Domini ad seruum non est iustitia*, quia non est ibi æqualitas, in qua consistit ratio iustitiae; sed Deus omnium est Dominus; igitur,

Item, Philosophus 10. Ethicorum, cap. 8. dicit quod inconveniens est Deum laudari ab actibus virtutum; si igitur non conuenit ei laus, multò fortius non conuenit ei virtus iustitiae.

Item, temperantia non ponitur in Deo; igitur nec iustitia.

Item, iustitia est quidam habitus inclinans voluntatem ad debitum reddendum: sed Deus nihil debet; ergo non est necessarium in Deo pone-re iustitiam.

Contrà, Psalm. 47. *iustitia plena est dextera tua, &c.* Ratio ad op-
positum.

Q V E S T I O III.

Vtrum in Deo sit misericordia?

Aleſ. 1. p. q. 30. m. 1. D.Thom. 1. 2. q. 30. & hic q. 2. a. 1. Rich. a. 2. q. 1. Argent. q. 1. a. 4. Scot. in Oxon. hic q. 2.

VR S V S iuxta hoc quarto tertio, *Vtrum in Deo sit misericordia.* Videlur quod non. Damascenus lib. 2. cap. 13. *iustitia non differt à misericordia*, sed in Deo nullum istorum est; igitur, &c.

Item, Deus quasdam miseras infligit ut pœnas, & quedam alia permittuntur à Deo, ut culpas; sed si esset in eo misericordia, posset impedire hoc, quod non facit; igitur in Deo non est misericordia.

Contrà, Psalm. 101. *In multitudine misericordie tua, &c.* Ratio ad op-
positum.

Q V E S T I O IV.

Vtrum in Deo distinguantur iustitia & misericordia?

Aleſ. 1. p. q. 48. m. 3. D.Bonau. hic a. 2. q. 2. Henr. quodl. 5. q. 3. D.Thom. q. 2. a. 3. Argent. q. 1. a. 3. Bassol. queſt. 1. a. 3. Scot. in Oxon. hic queſt. 4.

VX T A hoc quarto quartò, *Vtrum in Deo distinguantur iustitia & misericordia?* Videatur quod sic. Dicit Cassiodorus super Psalm. 50. *haec due res, &c.*

Item, si essent idem, ab eis procederet idem effectus: sed iustitia & misericordia sunt effectus diuersi, & oppositi, quia iustitia effectus est retribuere secundum meritum; opus autem misericordie est tribuere aliquid sine meritis; sicut habetur de iustitia, Psalm. 61. *Tribuit unicuique iuxta opera sua*, & de misericordia habetur in Psalm. 78. *Cito anticipent nos misericordia tua, &c.*

Contra, Augustinus 11. de Ciuitate Dei, c. 10. *simplicitas divina, quia est quidquid habet, exceptus oppositus relatiuæ: sed iustitia, & misericordia non sunt proprietates relatiuæ, nec personales, sed magis sunt essentialia & communia attributa; igitur non distinguuntur in Deo.*

S C H O L I V M I.

Ponit definitionem iustitiae generaliorem ex Anselmo, & specialiorem ex Philosopho, & disiudit in iustitiam ad se, & iustitiam ad alterum. Et hoc secunda tantum est simpliciter iustitia. Resoluit iustitiam in Deo non distinguere à voluntate, alioquin teneret in aliquod obiectum contra iustitiam, quia hac non tendit in contraria. Habetur ex Anselmo. cit. & ex August. serm. 16. de verb. Apost. Bernard. serm. de annuntiat.

tia. D. Thom. 12. q. 2. t. a. 1. de quo late Vasq. 1. 2. d. 86. ubi ad vires agit contra Suar. Ait denum quidquid facit Deus circa creaturam iustum esse, & si faceret oppositum, etiam iustum esset: & per hoc expeditur secunda quæstio.

5. **R**espondeo primò ad secundam, & tertiam, & ad quartam quæstionem, deinde vltimò soluenda est quæstio prima. De secunda igitur quæstione, qua quæritur, *Vtrum iustitia sit in Deo*, dicit Anselmus in libro de veritate, cap. 12. quod iustitia est rectitudo voluntatis sola mente perceptibilis. Vnde ista ratio competit omni iustitiae in communione accepta, respectu cuiuscunque actus, & æqualiter isto modo hæc definitio competit misericordie, quia misericordia est rectitudo voluntatis, &c. oportet igitur specificare rectitudinem iustitiae, ut distingatur à misericordia: specificatur aurem iustitia in operibus ad alterum secundum Philosophum s. Ethicorum, cap. 3. ex hoc igitur sequitur quod in Deo sit iustitia, eo quod Deo competit actio voluntaria in respectu ad alterum, in quantum habet actionem, sive operationem universalem respectu cuiuslibet creature. Vnde cuiuslibet creature verè potest dici illud Apostoli, *Quid habes quod non acceperisti? Iustitia autem erit in voluntate eius, quia omnino impeccabilis est, quia immutabilis, & inuatiabilis est, & idem non est iustitia in Deo respectu sui ipsius, sed ipsa iustitia Dei est semper ad alterum, iustitia autem in voluntate nostra semper vel est ad alterum, vel quasi ad alterum. Dico autem quod ad alterum, quia penitentia est quadam iustitia, quæ est ad se, sed tamen non est ita ad se, quin sit æqualiter ut ad alterum, quia est quadam satisfactio Dei. Potest igitur Deus considerari ut alter à se, & sicut dicunt Doctores, quod voluntati diuinæ competit facere quod debitum est, & quicquid concedet fieri, & sic iustitia quadam ad se dicitur uno modo.*

*Anselm.
Duplex iuris
iustitia definita.*

*Iustitia est in
Deo secundum
utramque definitionem.*

6. **A**lio modo dicitur iustitia ut ad alterum simpliciter, vnde voluntas diuina rectè per iustitiam operatur ad alterum, id est, ad creaturam duplicitate, scilicet distribuendo, & commutando, distribuendo verò operatur Deus ad alterum per æqualitatem proportionis. Ita autem iustitia distributiva Dei requirit duas proportiones in creaturis, & similitudinem inter eas. Ut sicut se habet natura ad naturam secundum similitudinem in entitate, ita se habeat natura ad naturam in perfectione, id est, perfectio unius naturæ ad perfectionem alterius secundum æqualitatem, & perfectionem virtutis.

*In iustitia
mutatio re-
quiritur
æqualitas
quantitatis,
vel propor-
tivæ.*

* Legendum potius *Antigonius*, qui Cynico negauit talentum, quod plus esset quam Cynicum petere decebat; & denarium, quod minus esset quam deceret Regem dare.

7.

Similiter est in Deo quodammodo iustitia commutativa. In commutando autem requiritur æqualitas quantitatis, & vbi non potest seruari talis æqualitas, tunc seruanda est æqualitas proportionis, sicut potest esse æqualitas secundum proportionem inter superiorum & inferiorem. Vnde inter meritum & præmium non est simpliciter æqualitas quantitatis, nec inter peccatum & demeritum; ergo est in hoc talis proportio, quia decet Deum dare magna præmia; cuiuslibet enim est facere secundum statum suum. Deus enim non est Rex Alexander *, qui noluit dare magnum, nec parvum. Hoc autem dicitur de habitu, secundum quod congruit voluntati suæ.

Pater igitur secundum prædicta, quod in Deo est duplex iustitia, una est rectitudo voluntatis, quæ consistit in actionibus ad alterum, vel quasi ad alterum; & hæc est in ordine bonitatis suæ,

sive in ordine ad condecentiam bonitatis suæ, quæ est communicatius aliis, & præter istam iustitiam nunquam agit Deus. Alia autem est iustitia in Deo ad alterum, secundum exigentiam, & condecentiam Dei, & hoc duplicitate, ut dictum est, vel commutando, vel distribuendo aliis, & præter hunc ordinem iustitiae aliquando agit, non enim semper agit per eam iustitiam, inquit, eam aliquando prætermittit.

Ista igitur est via, & modus unus * dicendi in quæstione ista, & colligitur ex dictis Sanctorum. Vnde de istis duabus iustitiis loquitur Anselmus in suo Prologio, cap. 10.

Alia autem est via *, quæ dicit quod non potest poni in Deo alia, & alia iustitia, sed una & eadem. Magis enim debet esse una in Deo, quam in nobis; sed in nobis idem est habitus iustitiae, qui inclinat ad finem proprium, & ad alia, quæ sunt ad finem ordinata; igitur in Deo videtur quod sit iustitia una, & eadem, re & ratione.

Dicitur forte ad hoc, verum est, est eadem in se, sed alia, & alia, quia est ad effectum alium & alium.

Sed quantum ad illud, quod dicebatur supra, in alia via, sive modo dicendi, scilicet quod Deus nunquam prætermittit primam iustitiam, sed semper agit per eam, dicit quidam Doctor *, quod Deus non potest iuste secundum primam iustitiam, quæ est in ordine ad condecentiam bonitatis diuinæ damnare iustum, nec salvare damnatum. Sed Deus secundum aliam iustitiam, quæ est secundum exigentiam, & condecentiam Dei in distribuendo, & commutando, benè potest salvare damnatum, & damnare iustum, quia Deus aliquando eam iustitiam prætermittit.

Sed contra hoc sic arguo: Voluntas diuina, quæ est prima regula omnium agibilium, & omnium actionum, & actio diuinæ voluntatis, ex quo est prima regula, est prima rectitudo. Ex hoc enim quod aliquid competit voluntati diuinæ est rectum, & quamcumque actionem Deus possit habere, absolute est recta; sed quodlibet quod non includit contradictionem, non repugnat voluntati diuinæ absolute; igitur quidquid Deus faciat, vel agat, erit rectum, & iustum. Sic igitur iustitia Dei erit æquæ ampla, sicut potentia absoluta Dei, & per consequens iustitia in Deo non erit, sicut habitus, qui determinat ad aliquid determinatum, & ad unam partem contradictionis, quia nullus habitus potest inclinare ad opposita; sed potentia voluntatis diuinæ absoluta est ad opposita; igitur & iustitia in Deo est ad opposita.

Sed quomodo iste Doctor hic loquitur, nescio, quia dicit quod de potentia ordinata Deus non potest, sed de potentia absoluta; & alibi dicit quod voluntas diuina est prima regula, & ex hoc sequitur quod omnis actio Dei sit prima rectitudo voluntatis Dei; igitur nihil potest agere nisi secundum iustitiam, sive damnet iustum, sive damnet iniustum.

Dico igitur ad ista, quod iustitia Dei secundum condecentiam voluntatis non limitatur per aliquid extræ, sed est indifferens omnino, & inde terminata. Poret igitur dici secundum hoc, quod in Deo non est nisi una iustitia re & ratione, & quod non inclinat nisi ad unum actum, & unum obiectum re & ratione. Vnde iustitia & rectitudo voluntatis diuinæ propter bonitatem diuinam, & inclinantis ad actum rectum propter diuinam bonitatem, & secundum hoc non oportet addere ad definitionem Anselmi illud, quod dicitur ab isto,

Huc procul dubio alludit Scotus. Vide Plutar. in Apoph. Reg. Deus semper agit iuxta iustitiam in ordine ad condecentiam sua bonitatis.

* Opinio S. Thomae.

Anselm.

* S. Thom.
hic q. 1. & 2.
An Deus pos-
sit salvare
damnatum
& condem-
nare iustum.

Rejicitur hoc postremum.

Quicquid
Deus agit
iustum est.

9.
Iustitia Dei
est rectitudo
sua volunta-
tis.

*Iustitia Dei
est indifferens
ad opposita.*

isto Doctore: scilicet, *proper se*. Dico igitur quod non includitur ista iustitia ad voluntates posteriores Dei; sed praeceps ad istum actum amandi propter se, sed tamen quia potentia potest habere plures actus, non quemlibet actum modis facit ista iustitia respectu diuersorum obiectorum, quemlibet autem actum regulat; & licet istum actum amandi Deum propter se modifecet, non tamen ad hunc actum incluat, quia indifferens est talis iustitia Dei, & indeterminata ad opposita, sicut potentia Dei, siue voluntas eius. Et ideo quidquid voluntas Dei potest velle, absoluere potest secundum hanc iustitiam velle, & sic concedet, quicquid est in creatura, & quicquid fieri potest à Deo, quia voluntas Dei hoc vult.

*IO.
Quomodo iu-
stitia & mi-
sericordia in
Deo differunt.*

Ad propositum igitur distinguendum est de iustitia, & dicendum quod iustitia potest comparari ad actum, ad quem inclinat, & iste tantum vnu est, & non potest in oppositum illius actus, quia est prima rectitudo voluntatis diuinæ, sicut voluntas Dei est prima regula omnis actus, & ideo nullus actus à Deo potest non esse rectus, siue non regulatus; sed semper rectus, & iustum. Secundū, ista iustitia Dei potest comparari ad actum, quem modis facit, & sic distinguitur in Deo à misericordia, & à perfectionibus aliis.

*Quid sit iu-
stum in Deo
respectu crea-
turae.*

Alia vero est iustitia Dei in rebus correspondens creaturae ad creaturam, sed secundū hanc iustitiam dicitur quod iustum est quod terra sit deorsum, & ignis sursum. Ista autem iustitia non est, Deus tamen ita facit secundū iustitiam suam, licet ex se non inclinetur ad hoc magis quam ad suum oppositum. Potest enim Deus secundū iustitiam suam iuste agere, quod terra sit sursum & ignis deorsum, & potest facere secundū oppositum actum, faciendo ignem frigidum, &c. Vnde sic potest dici, quod iustitia quantum ad unum actum est limitata, scilicet quantum ad primum actum, qui est rectitudo à prima regula, sed quantum ad omnes alios actus posteriores est illimitata.

*¶ 1.
Iustitia.*

Sed contra hoc dicetur, quod secundū praedita Deus potest velle iuste ratione primi actus, & iniuste ratione noliti, ad quod terminatur quod est iustum.

Solutur.

Respondeo, quod legislator respicit unum iustum simpliciter, quod est iustum secundū se, & hoc est bonum communicantis. Alia est iustitia particularis, quæ in casu est contra primam iustitiam, quod est simpliciter, & secundū se iustum, scilicet, si ista iustitia particulari seruata defuerit prima. Aliquando autem ista iustitia particularis est cum iusto primo, respectu cuius est iustitia; nam iustitia particularis dicitur respectu iusti, secundū quid, quia in ordine ad primum iustum, & ad primam iustitiam. Sic igitur in proposito se habet eodem modo, nam iustitia in creaturam est secundū quid, quantum in ipsis est, sed iusti simpliciter dicitur quodcumque Deus vult voluntate sua, siue velii vnu fieri, siue oppositū eius, excepto primo iusto, quod correspondet primæ iustitiae, cuius oppositum non potest velle.

*Nihil quod
à Deo sit est
magis iustum
simpliciter
quam eius
oppositum.*

Dico igitur ad formam argumenti, quod non est iniuste factum ratione obiecti noliti, siue quia obiectum est iniustum, quia illud est iniustum secundū quid, & ideo telatum ad primam regulam, quæ est voluntas diuinæ, est iustum simpliciter, vel ipsum erit iniustum simpliciter, & aliud oppositum relatum ad primam regulam, scilicet superioris, erit simpliciter iustum. Ista est sententia Anselmi supra citati dicens illud est iustum,

quodius, & iniustum, quod non ius. Vnde non est haec iustitia in creatura, nec per intellectum practicū, nec per intellectum speculativum; sed est iustum diuinæ iustitia, scilicet ratione diuinæ voluntatis. Iustum autem aliud in creaturis non est tantum iustum, quia Deus vult nisi antecedente, inquantum Deus dedit creaturis naturam illam, sed est iustum correspondens mutuo inter creaturas. Vnde ita iustitia Dei non est restrictiva ad unam partem plus quam ad aliam, sicut est iustitia in me & in te ad fieri, vel non fieri, sicut ad seruandos actus diuinæ præcepti. Iniustum enim esset actus præcepti non seruare, sed diuina iustitia non restringitur ad hoc, vel ad illud.

Sed contra hoc instatur. Non enim videtur secundū hoc, quod iustitia sit virtus, eo quod iustitia, quæ est virtus, sequitur conditionem intellectus practici, quæ est in operatione ad finem.

Respondeo, si virtus est recta, quia est conformis principiis practicis, multo magis quando est conformis principiis practicis, & secundū illud principium practicū potest voluntas inclinare solū ad opus; principia enim practica sunt non sequi necessariò ex conclusionibus. Si autem secundū conclusiones practicas inclinatur voluntas, hoc est in quantum principium practicum, & voluntas concurrent, & de necessitate tales conclusiones sequuntur ex principiis, & non pono practica, nisi omnia deducuntur ex principiis speculabilibus. In Deo autem non est iustitia respectu conclusionum. Nulla est conclusio practica, quæ de necessitate sequitur ex principio practico in diuinis, vt quia Deus vult bonitatem suam, non propter hoc sequitur Petrum fore saluandum, siue Petrum salvati, siue aliquid huiusmodi; inquit omnino effectus quicunque respectu diuinæ voluntatis contingens est, & non sequitur de necessitate.

Ad primum secunda questionis, quando dicitur quod domini ad seruum non est iustitia, dicendū quod alia iustitia est in Deo, quam sit domini ad seruum quæ est rectitudo prima praecedens à prima regula, quæ est diuina voluntas, vt dictū est lyprà.

Ad aliud, quando dicitur quod Deus non est laus, dico quod laus & virtus non attribuuntur Deo propter imperfectiones, quæ sunt in eis: nihil autem imperfectionis attribuimus Deo.

Ad aliud, quando dicitur quod temperantia non est in Deo, dico quod temperantia strictè loquendo non est in Deo, largè tamen accipiendo temperantiam, vt dictum est in tertio libro *, sic non est inconveniens temperantiam ponere in eo, sic per oppositum accipiendo largè luxuriam pro immoderata delectatione, potest ponit in Angelis malis. Non enim credo quod primum peccatum Angeli fuerit superbia, sed malis talis delectatio, vt ostensum est in secundo *, sed iustitia non respicit tales passiones, sicut temperantia; id nō est simile, quia si temperatia propriè dicitur nō sit in Deo, nō propter hoc concluditur quin sit ibi iustitia.

Ad aliud, cùm dicitur, quod iustitia est quidem habitus inclinans ad debitum reddendum: iam solutum est, quia iustitia in Deo non est habitus inclinans ad unum determinatè, sed est prima rectitudo voluntatis diuinæ.

S C H O L I V M II.

Ad tertiam questionem explicat duo, que regulariter in misericordia sunt, scilicet tristitiam & volitionem sublenandi, vel volitionem miseria alterius. Quoad primum nequit esse in Deo, qui est gaudium per essentiam: quoad

12.
Infracta.

13.
*Ad primum
principiale 2.
questionis.*

Ad secun-
dum.

*Ad tertium.
Cur possumus in
Deo sit iusti-
tia quam
temperantia.
* In Oxon.
dist. 34.*

*Primum pec-
catum Ange-
li immoder-
ata delectatio.
* In Oxon.
dist. 6. q. 2.*

*Ad quar-
tum.*

quoad secundum, est in eo simpliciter quoad electos, à quibus omnem misericordium aferuntur: & secundum quid, quoad reprobos, quos mitius punit quam demerentur.

14.
Misericordia
duplex.

Ad tertiam questionem, quando queritur, *Virum misericordia fit in Deo? dicendum quid misericordia potest accipi dupliciter; misericordia enim dicitur que est nolle miseriā miseri.* Alio modo potest accipi misericordia pro quadam passione consequente nolitione, quia ex nolitione sequitur tristitia quædam, quæ potest dici cōpassio in qua nūlūm miseriā alterius facit suam. Vnde in qua nūlūm eā noller inesse isti, sequitur tristitia, & sic miseria facit miseriū eot. Sic autem forte posset dici, quid misericordia est virtus contenta sub amicitia.

*Misericordia
vt dicit no-
tationem mi-
seria est in
Deo, non ve-
rē ut dicit
passionem, seu
tristitiam.*

Ad propositum igitur dico quid misericordia ratione passionis, & tristitiae, non est in Deo, sed tātū ratione nolitionis p̄cīsē, & propriè est in Deo, Deus enim habet velle respectu cuiuscumque, quod evenit positivū, & habet similiter nolle respectu eorum, quæ prohibentur evenire. Sed non velle, sive nolle Dei nō explicatur in creaturis sicut velle. Distinguō igitur, quoniam misericordia Dei diuersimodè est in Deo, quia misericordia in Deo, vt dictum est, est nolle miseriā miseri. Et hoc est duplicitas, vel nolle antecedenter, vel nolle consequenter. Primum nolle est in antecedētibus rem ipsam, secundū est rei in se. Similiter nolle consequenter est duplicitas, quia Deus potest habere nolle respectu ipius miseriā, vel simpliciter, id est, totam miseriā; & istud est misericordia liberans totaliter à miseria, & hæc misericordia est in Deo respectu aliquorum, scilicet electorum. Alio modo Deus habet nolle respectu nostra miseria secundū quid, & dico secundum quid, id est, aliquam partē, & hæc dicitur misericordia parcens, non liberans nisi à parte; & est similiter in Deo respectu aliquorum in hac vita misera; loquendo autē de misericordia primo modo, quæ est nolle miseriā, est in Deo, prout est nolle antecedenter, & est ibi sufficienter misericordia quārum in se est, nō tamē est ibi misericordia, quæ est nolle miseriā, consequenter pro quāto est in re ipsa, quā consequitur miseria talis.

*In Deo est
nolle antece-
denter &
consequenter
scit & velle.*

*Misericordia
tam liberans
quām parēs
est in Deo.*

Ad primū tertią questionis istius, quando dicitur de Anselmo in Prosologio vbi definit misericordiam, dico quid talis definitio dicatur per remotum effectum, & talis effectus est passio quædam, & tristitia, quæ non est in Deo, vt dictum est, sed effectus propinquus est nolle miseriā, & hoc modo misericordia est in Deo.

*Ad 1. Arg.
g.3.
Misericordia
quā moder-
tius passionis
nō est in Deo,
sed quā relo-
vatus mi-
seria.
Ad secundum.*

Ad aliud, quando dicitur, infigit miserias, & alias permitit; dicendum quid misericordia, sive liberans, sive parcens, debet esse, & est secundū rectam rationem, & non est recta ratio omnes æqualiter libertati à miseria, & à poena, vt dicit Anselmus lib. Cur Deus homo, &c.

S C H O L I V M III.

Tenendo in Deo esse duplēm iustitiam, quā respicit se & creaturam, misericordia est pars eius: tenendo autem in eo esse tantum unam iustitiam re, & ratione, distinguuntur formaliter à misericordia, quia illa respicit exigentiam meritorum, bac non de distinctione formalis attributorū, vide Doct. in Oxon. 1.d.8.q.4. & alias sep̄.

16.

Ad questionem quartam, qua queritur, *Virum iustitiae & misericordia distinguuntur in Deo?* Dico tenendo distinctionem, quam feci de iustitia, scilicet in comparatione ab bonitatem diuinam, & in comparatione ad creaturas, quia misericordia non distinguuntur in Deo à iustitia primo modo dicta, imd̄ misericordia esset quædam iusti-

tia. Si autem accipiatur iustitia secundo modo dicta, sic misericordia non est iustitia, nec è concurso, quod patet, quia iustitia requirit exigentiam illius, cū sit distributio, vel comutatio; misericordia autem non requirit hoc. Vnde secundū hoc misericordia plus est in Deo, quam iustitia, quia Deus tantum bonitatem sua mouetur, vt misereatur. In operando autem opus iustitiae, accipiendo iustitiam secundo modo dictam, non solū bonitas diuina est motiva, sed aliquid in creatura, quod exigit. Vnde quia primū obiectū est bonitas diuina, & prius quam aliud, quod sit in creatura, id est ratio iustitiae in Deo prior est quam misericordia, & quodam ordine ab initio sunt distincta. Et quia ratio misericordie in diuina voluntate est respectu creature, id est in Scriptura multū commendatur Dei misericordia, & quasi parui p̄editur iustitia. Iuxta illud Eccl. 7. *Noli esse iugitus multū.*

*Quā sit ordo
iustitiae &
misericordia
in Deo?*

Tenendo autem secundam opinionem de iustitia, scilicet quid iustitia dicta primo & secundo modo, dicit eandem rem, secundū rationem diversam, sic dico quid iustitia est alia à misericordia, & manifesta est differentia inter ea, quia iustitia respicit aliquid intrinsecum, quod non respicit misericordia, & in creaturis patet æqualiter ordo, & distinctione inter iustitiam & misericordiam, & iustitia est prior, vt dictum est.

Ad primū quartā questionis, quando dicit Cassiodorus, quid sunt duas res in Deo, dico quid intendit dicere, quid sint duæ perfectiones in Deo extendendo ad huiusmodi rationes reales. Tenendo tamen opinionem istam potest dici aliqua dualitas realis. Ad aliud, quando dicitur, quid à iustitia & misericordia procedunt diversi effectus, dicendum est quid aliqui multū nituntur respondere huic argumento, quid sunt diversa in Deo, secundū quod dicunt aliud & aliud connotatum, & ramen sequitur ex dicto Magistri, quid iustitia & misericordia in Deo important relationes rationis, & per consequens non sunt nomina synonyma, pro quanto eandem rem significant, non sub una ratione, sed sub diversis.

Sed qui sic soluant, non evadunt argumentum, quia relatio rationis non est causa effectus realis; sed effectus misericordie & iustitiae sunt reales. Ergo oportet dare distinctionem inter ea ut sunt principia effectuum realium.

Respondeo igitur quid Deus, sive intellectus diuinus, ita est intellectus, ac si non esset voluntas in Deo. Sic in proposito dico, quid ita est iustitia in Deo, ac si non esset ibi misericordia: similiter ibi est causa effectus realis, ac si aliqua alia causa non esset in Deo. Vnde de distinctione istorum dicendum est, sicut dictum est in primo de distinctione attributorum in diuinis, eadem enim distinctiones hinc, & ibi, in attributis est sola distinctione quiditatua, id est, non identitatis formalis, quæ non est tantum distinctione rationis, sed ex parte rei præter negotiationem intellectus.

17.
Ad 1. Arg.
9.4.

*Ad secundum.
Ite p̄sio alio-
rum & Ri-
chardī vi;
supra.*

*Reicitur.
Relatio ra-
tionis non est
causa effectus
realis.
Solutio Doct.*

* In Oxon.
d.8.q.4.
Dei iustitiae
& misericor-
dia dis-
tingui-
nuntur for-
maliter.

S C H O L I V M IV.

Primum dictum pro hac questione soluenda, in omni opere Dei cocurrunt misericordia & iustitia, & explicat quomodo. Secundū, in dñatis sunt duæ priuationes poenales; prima est boni honesti, scilicet gratia; quæ non est aliud, quæ obstat in peccato; bac est à Deo non possum, sed desertus; secunda est cōmodi, seu beatitudinis, & est poena danni, & à Deo iactum negatiū. Tertiū, in istis sunt quatuor poenæ positivæ, se tristitia. Prima sequitur nolitione priuationis honesti, seu peccati noliti, nō propter Deum, sed quatenus tollit immoderatè concupi-

concupi-

concupitum, & dicitur vermis. Secunda, sequitur priuationem comodi, sive beatitudinis, & dicitur absorptiva. Tertia, detentionem localis ignis, & dicitur incarceratione. Quarta, sequitur considerationem perpetuam & nolitiam eiusdem ignis, & dicitur execratio. Iste quatuor pena sunt a Deo mediate, & a creatura immediata. Puto immediatam causam esse nolitionem disconuenientis positi in esse, de quo in 3. d. 15. Vide Doct. in Oxon. hic fuisse q. 4. vbi art. 3. explicat in particulari, quomodo iusle singulis penis prefatis puniatur danati.

18.

Prima queſt.

AD primam igitur quæſtionem, qua quæſtio-
natur, *Vtrum in punitione malorum concurrat miſericordia cum iustitia?* dico primò de veritate quæſtionis, quæ satis patet per auctoritatem illam Ps. 24. *Vniuersa via Domini misericordia & veritas.* Ex quo patet quomodo Deus in omni actione sua ita est iustus quod misericors, & è conuerso.

*In omni ope-
re Dei miſe-
ricordia &
iustitia con-
veruntur.
Iustitia Dei
probatur.*

*Misericordia
Dei proba-
tur.*

Primum igitur, scilicet quod Deus in omni opere sit iustus, declaro sic: ille artifex est iustus, qui producit artificium uniformiter ad artem suam, non fallentem: sed Deus omnia producit, & facit ut artifex in conformitate primæ regulæ, qua est voluntas eius, ut dictum est suprà; igitur Deus est iustus in omni opere.

Secundum, scilicet quod Deus sit misericors, sic ostendo: Ille est misericors, qui subuenit indigenti; Deus omni subuenit indigenti; ergo est misericors. Et sicut est misericors quia subuenit indigenti, sic est iustus, quia producit uniformiter regulæ nō fallenti. Ex his patet quod omnes via Domini misericordia & veritas, Ps. 24. & per cœunctionem via nostræ debent esse tales; igitur si opera nostra sunt talia, quæ inclinat ad veritatem, & misericordiam, tunc participat de diuina iustitia & misericordia.

Tertius si quæſtatur: *Vtrum iustitia punitionis sit à Deo,* dico quod punitione non est nisi priuatio, sive

*An iustitia
punitionis sit
à Deo.*

*Punitio ma-
lorū que sit.*

*Priuatio bo-
ni duplex
ſicut & bo-
num, cui cor-
respondet.*

* dist. 5 q. 2.

carentia boni conuenientis, & illatio mali disconuenientis. Bonum autem est duplex, scilicet honestum, & hoc est bonum gratiae: & commodum, quod est bonum perceptibile, & secundum hoc est duplex priuatio, sive carentia boni. Nam bono honesto & gratiae correspondet culpa, & bono commode correspondet pena pro carentia, sive priuatione, & requiritur quod talis carentia boni, vel illatio mali sit perceptibilis. Sed quid sit in damnatis bonum commodum, dicetur in secundo *, de peccato & obstinatione malorum. Alia est carentia boni commodi, & conuenientis, & vocatur *pæna damni.* Sed carentia prima, quæ est priuatio boni honesti, licet sit maior, quam secunda, quia est priuatio gratiae, quæ semper est cum culpa, nouitamen habet formaliter aliquam causam positivam, sed dispositivam, id est, culpam. Et hoc dico inquantum est carentia gratiae formaliter, & hæc habet causam positivam, scilicet actu peccati substratum deformitatis culpa, & haber esse iustitiam in Deo, qui non agit influendo gratiam propter indispositionem, quæ est in creatura; sed malum disconueniens non potest esse commoniter nisi tristitia: quia non potest esse aliquis actus intellectus, vel voluntatis, quia nullus talis est disconueniens, quia intelligere non disconuenit intellectui, neque nolle voluntarii ita enim conuenit voluntati nolle aliquid, sicut velle aliud, & ideo malum disconueniens est passio consequens actum voluntatis, scilicet tristitia. Vnde tristitia consequitur carentiam boni commodi, id est, beatitudinis, & sic si percipiat se catere bono commodi, sive beatitudinis, tristatur.

*Malum dis-
conueniens
est tristitia.*

20.

Sed de pæna damni tristatur, inquantum est

cum carentia commodi, quia illa priuatur beatitudine. De causa autem carentia commodi, scilicet de causa dispositiva, vel defectiva pæna danni, quæ est culpa, tristatur & dicitur *pæna vermis* inquantum displicet eis commississe peccatum, non quod eis displiceat inquantum commiserunt contra iustitiam, sed inquantum est sibi ablato commodi, sive beatitudinis. Si autem tristitia accipiat, vt est in intellectu & voluntate, sic est tristitia alia à prima, non quod tristitia sit in actu voluntatis, nisi quia ab obiecto disconueniente, quia nolitio inquantum est contra volitionem liberat, & contra imperium voluntatis, & si est ibi obiectum nolitum disconueniens inquantum determinatur diffinitiù contra imperium voluntatis ad aliquod obiectum nolitum, ut supra dictum est, de igne afflitione.

Sic igitur patet ex dictis quomodo sunt quatuor positiones mali disconuenientis; scilicet quatuor tristitiae, quæ sunt quedam formæ displicentiae, & contra voluntatem; duæ autem sunt priuationes boni conuenientis, & quia ista tristitia sunt entia positiva, & dicunt aliquid positum, id est possunt esse à Deo, licet non immediata, sed mediante aliqua dispositiva, vel defectiva causa: alia autem non sunt à Deo, quia sunt priuationes ut dictum est.

S C H O L I V M V.

*Explicit quomodo concurrat iustitia in punitione, & etiam misericordia, non liberans a toto malo, sed par-
cens, id est, circa condignum puniens. Quod vero Deus
sic puniat, tenet Aug. 21. Ciu. c. 24. Caffiod. in Psal. 51.
D. Thom. hic q. 2. art. 2. & 1. p. q. 21. art. 4. cuius ratio-
nem ad hoc Doctor efficaciter reiicit. Quod vero Deus
ultra condignum premiet, omnes admittunt, & confessat
ex illo, non sunt condignæ passiones, &c. Vide
Doct. latius de hoc in Oxon. hic q. 4. art. 4.*

*Pæna vernis
quid.*

*Quadruplex
tristitia &
dua priua-
tio-
nes in dam-
natione.*

*21.
An in puni-
tione malorum
concurrat
utramque iu-
stitia cum
misericordia.*

DE secundo principali, an scilicet concurrat in punitione malorum utramque iustitia cum misericordia, & utramque modo: Respondeo quod utroque modo concurrat, scilicet iustitia prout est in Deo, & ut iustitia est correspondens in creaturis. Correspondens enim diuinæ bonitati, & est quodam correspondens inter malum culpa, & pænam, quæ ordinat culpam. Hoc autem suadetur sic: sicut enim est duplex bonum in genere, scilicet delectabile & honestum; bonum enim vtile ordinatur ad ista duo bona; bonum autem honestum est, quo modo homo bene meretur, bonum vero commodi est quod reddit ei pro præmio, & haber quendam habitudinem bonam ad bonum meriti, scilicet iustitiam; ita est in proposito, quia malum in honestum culpa, & malum incommodi pænam habent habitudinem iustitiae. Sicut enim est habitudo inter duo bona prædicta, sic est habitudo quodam iustitiae inter hæc duo mala eis opposita. Hoc autem patet per Boëtium quarto de consolat. probat enim ibi quod non potest esse melius manenti malo quam pæna. Quando enim additur peccatori malum pænam, inter malum culpa illius & pænam non est nisi bonum iustitia, quia si non est in illo bonum iustitia, nullum bonum est in eo, scilicet in peccatore, nisi natura, sed deficit habitus bona; & respectus additus culpa, per quem habet culpa bonum superadditum, scilicet iustitiam, respectu pænam superadditam culpa.

Sic igitur patet quod secundum utramque opinionem cœcurrit duplex iustitia, scilicet iustitia, quæ est in Deo, & iustitia in habitudine ad creaturas (nā secundum primā opinionē est duplex iustitia, scilicet

*Habitus
pæna ad cul-
pam bona est,
et si mali ad
malum.*

SCHOLIVM VI.

scilicet iustitia, quæ est in Deo, & iustitia, quæ est in habitudine ad creaturas: prima est quasi principium, & alia quasi effectus, & secundum aliam opinionem, iustitia secundum nolitionem diuinam est in nolito, & secundum aliam opinionem est in vno tantum iustitia.

^{22.}
Misericordia
parens san-
tum occurrit
in positione.
Ratio D. Tho.
non placet.

Sed èstne in punitione malorum misericordia? Respondeo: dixi superius de misericordia, quæ est totaliter liberans, & illa nō est ibi, sed est ibi misericordia parcens, quæ non vult totam poenam illam, sed partem, quia esto quod illa poena, vel punitio debeatur alicui secundum strictā iustitiā usque ad decē gradus, Deus nō punit in decimo gradu, sed citra illum gradum. Ponitur autem ad hoc talis ratio, quæ mihi nō placet: Agens & patiens sunt proportionabilia, & quando sunt inæqualia non se habent in eadem proportione nisi ad inæqualia. Si igitur agēs est inæqualis passio, & actio erit inæqualis passio. Deus autē est sicut agens, & datus Dei sicut actio; punitio autem & priuatio sicut passio: Deus verò excedit magis in liberalitate in dando quam competat receptio recipienti. Eodem modo est de donatione minus boni, quod est malum, vt inferre malum poenam extra condignum est aliquod bonum, licet sit malum poenam secundum Philosophū in Ethicis.

^{Ratio D. Tho.}
reiicitur du-
plisiter.

Dico igitur, quod ratio pulchra est, sed nō cogit; concedo tamen conclusionem. Ratio autem ita infirmatur: quia cùm Deus incomparabiliter excedat creaturam totam in infinitum, igitur infinitum debet dare creature, si ratio dicta valeret. Similiter non intelligo aliud dictum, quando dicitur, quod tota actio, vel totus effectus, non recipitur in passo, quia tunc non ageret in passum secundum illud quod non recipit. Vnde in agentibus æquiuocis totū recipitur in passo proportionabiliter, nam si tota actio, vel totus effectus, non recipitur in passo, igitur agēs aliquid efficit, & non in passo, quod est impossibile; & dico quod sicut in vniuocis agentibus, ita in æquiuocis totus effectus recipitur in passo.

Potest ad hoc ponи ratio congrua, sive congruitate Apostoli Iacobi 2. cap. Super exūtar misericordia iudicii. nunquam enim est ita congruum iudicium secundum iustitiam in creaturis, quin misericordia excedat iudicium, tam ex parte poenæ inflata, quam ex parte iudicis; in subtrahendo mala, semper misericordia in Deo superexaltat iudicium.

Si dicas quod misericordia destruat iudicium; ergo non superexaltat, sed destruit. Respondeo quod in nobis subtrahere bonum debitum, vel infligere malū indebitum est iniustitia, sed dare alicui, quod non est debitū, nec est iniustitia, nec malum, quia sic liberalis esset iniustus, & malus; liberalitatis enim est dare alicui bonum indebitum. Licet igitur bonis sit debitum bonum dare, non tamen peccatoribus est debitum; sed si datur eis, est liberalitas, & misericordia. Eodem modo est infligēdo mala, potest enim iudex minus punire, & minus infligere poenam pro peccato commissō in eum, licet pro commissō contra iustitiam non deberet minus malum infligere. Similiter Deus cùm dicitur minus malum infligere, quam deberet debitum peccatori, est quoddam bonum dare, & pro tanto est quædam misericordia, quæ non destruit iustitiam nec iudicium, vt dictum est, sed tollendo bonum, quod debet, vel maius malum infligere quam deberet, hoc est iustitia.

^{23.}
Congruentia
dictiorum pro
conclusione.

Infantia re-
monstratur.

Quid si in-
iustitia in
iungendo vel
premiando?

Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

Ad secundum, explicat eternitatem poenæ ideo iuste respondere culpe temporali, quia hac durat in aeternum, & probat ex Aug. ait tamen illam eternitatem nō esse de per se ratione poenæ peccati mortalitatis, quia iuste posset puniri poena temporali, si peccator annihilandus esset: iusta tamen est eterna punio: pro temporalibus culpis, sicut & eterna retributio pro meritis temporalibus, supposito Dei pacto. Vide schol. in Oxon. lib. num. 20 & Doct. d. 49. q. 6. art. 1. vbi ait eternitate beatitudinis cadere sub meritis iustitia liberalis, supposito Dei pacto.

^{24.}
Ad primum
principale
q. 1.

A D primum argumentum huius questionis, quando dicitur quod nullo sapienti sit homo deterior, dicendum quod Augustinus loquitur ibi de malo culpe, non de malo poenæ. Sed dices quod ille damnatus, & sic punitus, est simpliciter deterior propter poenam damnationis. Respondeo quod stante primo malo, scilicet culpe, ille non est simpliciter deterior, loquendo de bonitate in ordine ad bonum vniuersi, nō tamen loquendo de bonitate sibi propria. Exemplū patet in natura, nam defectus visus in cæco nato maius bonus fuit in ordine vniuersi, quam si visus in natuitate: tunc enim non fuisset factum miraculum à Christo in illo cæco nato, nec per eum aliqui credidissent fideles, licet cæcitas non esset sibi tantum bonum simpliciter sicut visus. Ista igitur statim simul, scilicet quod aliquid sit malum illi, & quod simpliciter sit bonum in ordine vniuersi. Sic autem est in proposito, nam ille sic punitus, & damnatus, habet modò bonum, id est, poenam debitam, & inconvenientem pro peccato, & prius non habebat hoc, quod congruebat illi, modò tamen habet, quando est ei poena inflata, licet sibi non sit bonum, est tamen bonum in ordine vniuersi.

Ad aliud, cùm dicitur quod secundum modum delicti erit & plagarum modus; sed delictum non est aeternum; igitur nec punitio debet esse aeterna. Respondeo ibidem Gregorius. Et si arguas quod ille peccauit cum proposito poenitendi; ergo poena non debet esse perpetua. Respondeo, quod ille quantum est in se, quod peccat, facit actum voluntarium, ad quem quantum est ex natura actus, semper habebit esse in peccato, quia non potest per se resurgere à peccato, & sic in primo peccato se exponit ut in perpetuum sit in damnatione & in pena aeterna. Sicut si aliquis eligaret saltare in foucam, & præcipitaret se ipsum, à qua non posset resiliere, nec resurgere.

Dico igitur sicut dicit Augustinus. 21. de Cini-
tate Dei, c. 1. Videtur enim ibi dicere quod tanta poena debetur tanta culpa, & quia persona est aeterna, ideo & perpetua poena, & Deus non vult naturam destruere, neque personam, & hoc beneficium quoddam est. Vnde ex hoc videtur quod poena perpetua non sit ex se infinita, & perpetuā inflata, & hoc accidit ratione perso-
nae, quam Deus vult perpetuā esse.

Si dicas quod si Deus infligeret poenam peccatori intēssimam, & quod statim cessaret, esset poena condigna absque perpetuitate. Respondeo quod dum grauis fuit culpa contraria, & persona sit perpetua sub culpa; ideo infligenda est poena continua, & perpetua. Et istud cogruit, quia iuste posset, vel deberet Deus infligere poenam intēssimam: sed Deus illam remittit quantum ad intentionem, non quantum ad extensionem, quia

infantia re-
monstratur.

Malum par-
ticulare quā-
doque est bo-
num vniuer-
si.

^{25.}
Ad secundum.

Greg.

Quomodo po-
ena infinita
respondeat cul-
pa temporalis.
August.

Infantia.
selvatur.

culpa manet, & persona, & ideo Deus neutrum vult delere.

*Ad tertium.
Poenia alia
curativa, &
lia preferen-
tia sive me-
dicina.*

Ad aliud, quando dicitur quod poena ista sunt ad correctionem, & quod sunt sicut medicinae, &c. Dico quod poena non solum sunt correctivae, seu pro correctione, sed etiam pro præservatione. Et si dicas, quod in Inferno nulla poena preseruat, quia qualibet est afflictiva & consequenter potius destruenda. Dico quod sicut medicinae sunt præseruatiæ, & curatiæ, ita & poena. Licet autem iste poena non sint præseruatiæ, nec sanatiæ respetu damatorum, sunt tamen tales, quando sunt iuste taxatae, non quando sunt actu infictæ; siue quando infliguntur; quando enim taxantur poena, tunc homines cohibentur.

Ad quartum.

Ad aliud, quando dicitur Iacob. 2. *fieri ei iudicium sine misericordia.* Dico quod est verum de misericordia totaliter liberante, non tamen fieri ei iudicium sine misericordia miserante, & parcente: semper enim Deus misericorditer punit peccatorem, ut dictum est.

Ad quintum.

Ad aliud, quando dicitur, *quam glorificauit se in delicia, tantu date ei tormenta, &c.* Dico quod verum est, intelligendo tantum & quantum, secundum æqualitatem proportionis, non secundum æqualitatem quantitatis, sed secundum æqualitatem in iustitia distributiva, id est, comparando ista quatuor, scilicet duas personas, & duo peccata ad duas penas, ita quod ibi quatuor extrema faciant æqualitatem proportionis, &c.

DISTINCTIO XLVII.

De generali Iudicio.

Q V A S T I O I.

*Vtrum iudicium generale omnium
sit futurum?*

*Aleph 3. p. q. 25. m. 4. D. Thom. 3. p. q. 59. art. 5. & hic q. i art. i.
D. Bonau art. 1. q. 3. Rich art. 1. q. 1. Durand. q. x Suar. 3. p.
tom. 2. d. 5. set. 2. latè Coccoius tom. 1. lib. 10. art. 5. Scot.
in Oxon. hic q. 1.*

*I. Arg. primum
negatissimum.*

Secundum.

August.

Confirmatio.

Tertium.

Quaruum.

*Ratio ad op-
positum.
August.*

Idetur quod nō: *Ioan. 11. Nūc iudicium est mundi;* igitur non oportet ponere futurum iudicium.

Item, *Nahum primo capite. Non iudicabit Dominus bis in idipsum.*

Item, sicut dicit Augustinus in quadam epist. ad Hesychium: *In quo quē innenit ultimus dies eius, in eo, insinuat eum ultimus dies facili.*

Item confirmatur hoc, quoniam sententia datur ante executionem, eo quod iudicium præcedit sententiam: sed modò sunt plures damnati, & aliqui sunt modò beati; ergo si debet esse generale iudicium omnium, saltem isti habebunt executionem Iudicii ante Iudicium, quod videtur esse inconveniens.

Item, *Psal. 1. Non resurgent impij in iudicio:* ergo non erit iudicium generale, quia non erit quantum ad illos.

Item, *Math. 1. Sedebitis vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël.* Igitur nō iudicabunt Apostoli, & sic nō erit generale iudicium.

Contra, Augustinus 20. *de ciuit. Dei.* Vide ibi auctoritatem.

S C H O L I V M . I.

Posita varia acceptione, & definitione iudicij, docet illud esse futurū, nō tamē posse probari ratione (quia nec resurrectio sic probari potest, ut dictum est d. 43. q. 2.) sed fide habetur ex sacra Scriptura, ut Matth. 11. & 12. 1. Thess. 2. 1. Pet. 3. 3. & ex Symbolis. Vide loca Patrum apud Coccium.

*2.
Quid sit iu-
dicium &
quotuplex?*

R Espōdeo, vbi primò declaro, quid sit *iudicium.* Dicitur autē *iudicium, quicq; aliud cognoscendus certus, & sic sensus potest iudicare.* Propriè tamē dicitur *iudicium, actus qui est cognitio intellectua, & certa apprehensio de principio cōplexo.* Sed magis propriè dicitur *iudicium de cōclusione demōstrata,* cuius iudicium pendet ex principiis. Adhuc autē magis propriè dicitur de conclusione practica, quam de conclusione speculativa. Vnde iudicium practicum ordinatur ad iustitiam, & est circa agibilita magis quam circa speculabilia.

Itē, in speciali nō sunt ista leges præcisæ, sicut de prosequendis & fugiendis, appetendo bonū, & vitando malū, sed magis alliciuntur homines ad prosequendū bonū cōmodi spe boni promissi, & arcuntur ab in honesto, timore poena, secundum Augustinum 8. 3. q. 9. 30. & sic propter bonum cōmodi alliciuntur homines ad bonū honestū, & propter malū poena retrahuntur ab in honesto, & cōdeo leges honesta ordinatae sunt, & designata præmia pro bonis, & puniones pro malis. Vnde magis propriè debet dici iudicium de lege punitiva, vel priuativa applicādo ad effectū, quā de aliqua alia lege practici. Licet enim omne dictamē intellectus practici sit iudicium, tamen iudicium secundum quod pertinet ad Iudicē, magis datur de poenis & præmiis, quam illa iudicia, quā pertinent ad honestum, de quo magis est consilium, quam lex, vel præceptum, nisi de tali bono honesto sit certa lex data in aliquibus casibus.

Sed adhuc nec de ipsis est propriè iudicium, ed quod quilibet indifferenter potest iudicare hoc esse faciendū, siue puniendū, siue premiandū; & ideo in speciali ad iudicium pertinet, siue requiriatur auctoritas. Vnde dicitur quod iudicium propriè sumptū, si efficax determinatio poena, vel præmij, cor respondet merito, a iudice habete auctoritatē determinandi, vel imperandi. Ista autem determinatio non solum debet esse ab intellectu pratico dictate, sed per actu voluntatis cōplacentis, debet pena infligi, vel præmium reddi; sed velle imperando non competit nisi habeti auctoritatē, & idcō addendū est in descriptione Iudicij, quod sit determinatio efficax ratione voluntatis imperantis. Similiter loco determinandi ponatur imperandi, quia determinare per intellectū est præambulum ad actu imperandi, & si patet quod iudicium est imperium efficax voluntatis alicuius habentis auctoritatem ad redditum præmia pro meritis, & infligendum penas pro malis; & secundum hoc est futurum generale iudicium.

Istud autē Iudicium probari nō potest, sicut nec resurrectio, per rationes naturales, sed est articulus fidei, & ideo nō est demōstrabilis. Attamē sūt rationes cōgruæ, cōgruētia enim est, ut fiat segregatio bonorum à malis. Vnde Augustinus *super Psal. 5. 4.* (& legitur in triduo ante Pascha) assignat duas rationes quare malus est cum bono. Vna est, *ut bonus inde exerceatur;* alia, *ut malus convertatur.* Vnde hoc dicitur ratio naturalis, quia cōmunicatio boni cū malo nō debet esse in cōiuendo, nisi propter

August.

*Quare datur
leges de pa-
nū & pra-
mī.*

*Descriptio
iudicij specia-
lissimi sum-
ptū.*

*Ad iudicium
requiritur
imperium ef-
ficax haben-
ti potestatē.*

4.

*August.
Congruente
iudicij uni-
versalitate.*

propter bonū, quod inde potest sequi. Sed nulla prædictarum rationū erit in alia vita, vbi nullus bonus exercitatur, nec cōueritur aliquis malus; igitur ibi erit iudicium discretiū malorum à bonis, & rationabile est vt ab inuicem segregentur, & hoc fieri per imperium efficax habentis auctoritatem.

Secunda con-
gruētia.

Secunda ratio, vel congruentia, est in secretis Dei iudiciis, quibus iudicatur personæ singulares in hac vita, & est ibi iustitia, & iudicium. Sed non reluet hīc talis iustitia manifeste, nec rectitudo diuini iudicij, propter quod clamat Apostolus Rom. 1. *O quam incomprehensibilia sunt iudicia eius!* Rationabile igitur est quod Deus ostendat in communi iudicio sua iudicia esse iusta, vt iudicia ista particularia de quolibet manifestetur ibidē.

Tertia con-
gruētia.

Tertia ratio, vel congruentia, est, quia sicut res sunt à Deo, ita reducuntur ad eum præcipue creaturæ intellectuales: sed præter opus, quod correspondet gubernationi, quo producuntur res in singulari suis temporibus de quo dicitur Ioan. 5. *Pater meus usque modo operatur, & ego operor, fuit vniuersalis produc̄tio in principio, ita conuenit, ut præter particularia iudicia sit vnum iudicium generale, quo omnes homines generaliter reducantur in finem generalem.* Igitur fieri istud iudicium, siue segregatio vniuersalis, seu iudicium discretiū, vt boni ad Deum reducantur, & mali poenit quas meruerunt, deputentur.

S C H O L I V M II.

Apostoli & professores voluntaria paupertatis non iudicabuntur, sed se debent cum Christo iudicantes. Ita August. 20. Cuius. 5. & ep. 89. c. 4. Beda serm. de natali S. Bened. Hieron. ep. 1. 8. In quo autem confite hoc fessio, & iudicario, varie explicatur. Vide in Oxon. schol. hīc n. 8. Ut incertum relinquunt cum Aug. o. Cuius. 1. quamdiu durabit iudicium verosimilius est, quod disceptatio erit sensibilis, & sic in tempore, sed brevissime, iuxta id Malachia. Ero testis velox maleficis adukteris, &c. Locum iudicij esse valle Iosaphat, tenet communis (licet sit incertum) ex Ioi. 3. Adducant omnes gentes in vallem Iosaphat. Doctor ait id tamen esse quod malos, quia boni recipientur in æra obuiā Christo, 1. Theſ. 4. omnium merita & damna ēsse propalāda, tenet communis cū Anselm. lib. de similitud. & in Elucidario. Aug. lib. medit. cap. 4. Hugo. Vict. 3. de Anima cap. 23. colligitor ex Matth. 25. Apoc. 2. Daniel. 7. & 1. ad Cor. 4. an vero hac omnia in speciali singulis apparabunt, certū nō est, & forte impossibile est. Vide Doct. in Oxon. hīc n. 6. vbi explicat varios modos, quibus dici possit omnia facta propalāda. Non r. soluit an sententia erit vocalis: videtur quod singulorum sententia mentaliter tantum ferentur, & hoc in instanti fieri potest: generalis tamen sententia feretur vocaliter, ut vult Anselm. in Elucidario.

Obiectio.

Ed contra hoc sic potest argui; quia si omnium erit generale iudicium: igitur omnes sunt iudicandi, quod est contra Gregorium, *Moralia* 16. & allegatur à Magistro in litera; si enim totum collegium bonorum, scilicet boni Angeli cum bonis hominibus, & totum collegium malorum, mali Angeli cum malis hominibus, separabuntur ab inuicem, & isti ab illis.

Solutio.

Quomodo omnes sunt iudicandi?

Respondeo quod in iudicio erit vnum præmiū remotius, quod erit innotescētia causæ, super qua feretur iudicium; & quoad istud nō omnes iudicabuntur, quia nō Angeli boni nec mali, nec inno-
cētes, nec pueri, qui baptizati decesserunt, sed tā-

Scoti oper. Tom. XI, Pars II.

tū iudicabuntur mediocriter boni, & mediocriter mali in fide; quia quantū ad istos fiet innotescētia causæ. Sicut enim causa ante innotescētiā, & ante istud iudicium nō erat de omnibus nota, quia nō de mediocriter malis, ita nec sententia erat de eis nota omnibus, tamen sententia erit tunc omniū, prout omnes boni eligētur ad aulam, & alijs scilicet mali cōiiciētur in carcere. Et ista sententia profertur, quando dicetur bonis *Venite benedicti patris mei*, &c. Et quantū ad malos. *Ite maledicti*, &c.

Quantū igitur ad discussionem erit tunc iudicium generale, & sic venient boni ad collegiū bonorū, vbi accrescit gaudium Angelis bonis, & hominibus & gloria, ex hoc quod tunc erit ciuitas integræ & damnatis accrescit poena, ex hoc quod tūc career erit plenus. Ex isto apparent quod istud iudicium non erit tantum reprobatum, sed condemnatiū, & punitiū, nec tantū approbatum, sed retrahitū; nam retrahitū erit quoad bonos, & punitiū quoad malos. Tamē apud homines non sunt iudicia nisi ad condemnationem nocētis & rei, & ad excusationē innocentis. Sed in illo generali iudicio plus fiet; non enim tantum ad excusationem innocentis, & ad approbationem boni, sed ad præmissionem, siue retributionem iusti. Et *contra de iudicio mali.*

Ex hoc apparent secundū quoddā aliud, scilicet, quantū protēdetur illud iudicium; cū enim illa causa, siue iustitia, innotescat omnibus, oportet quod si iudicium innitat iustitia, appareat causa per discussionem. Si autē singuli diluterentur quantum ad conscientias singulas, tunc requirentur magnū tēpus ad istud iudicium. Sed hoc iudicium fiet celester mirabilē secundū August. 29. de Cuius. cap. 15. vbi dicit quod *cuilibet conscientia erit nota culpa, & erit ipsa conscientia accusans.* Celeritas autem, vel velocitas est differētia temporis. Ponamus igitur quod illud iudicium protēderet per mediā horā, tūc nō possent discuti conscientiae singulorum. Imō si quilibet debet de quolibet agnoscere, oportet iudicium protēdere plus quā per annū. Et idē oportet dicere, vel quod iudicium fiat quādā celeriter succellua; vel quod successiuē merita omnia, vel deinerita cognoscantur ab omniū, vel in speciali, vel saltē in vniuersali. Vel oportet dicere, quod omnes cognoscant de omnibus in vno instanti virtute diuina, vel quod saltē in vniuersali cognoscantur ab omniū, quod omnes remanentes in terra sint mali: omnes illi qui rapientur in ære cognoscantur esse boni, & quādā eis dicetur illud Matth. 25. *Venite benedicti patris mei.* tunc illa disceptatio non erit tantum in generali.

Sed quid est quod dicitur in Daniele c. 7. libri aperti sunt ei, & antiquis dierē sedi, &c. Respōdeo libri aperti sunt, id est, conscientiae nudæ erunt, secundū quod dicit Apostolus Apoc. 2. Vel si hoc nō placet, oportet dici quod libri aperti sunt sibi, scilicet, iudici, vel quod aperti sunt cuilibet secundū aliquem modum quatuor prædictorum. Istud dictum sit de mora.

Sed quid erit, & quomodo de disceptatione iudicij, quod est secundū principale. De hoc dicit Magister in litera, quod illis existētibus in terra, & alijs in ære potest fieri & vocaliter, & métaliter, ita quod vox sit immutatua localiter, vel quod mentaliter moueat. Poteſt enim fieri quod Deus immutet aures omnium: vel aliter quod Deus, qui est Index, immutet mentes omnium, ita quod cuilibet bono sit impressū pro se, & pro

In iudicio vniuersali erit aliqui gaudium speciale beatū & malum damnati.

*Iudicium ge-
nerale erit si-
mul condem-
natiū, &
retributiuē.*

*Quan-
durabit iu-
dicium vni-
uersale, & an
fiet in iugis-*

August.

*Quibus mo-
duis si gaudi-
a in iudicio in-
notescere pos-
sunt omnium
merita &
demerita.*

*Locus Daniel
varie expli-
ca: ur.*

*An discep-
tio fieri vece-
liter in iudi-
cio vniuersa-
li.*

omnibus bonis; vos fecisti hoc, & hoc pro me, & cui libet malo sit impressum pro se, & pro sociis, vos non fecisti hoc & hoc pro me, &c. sicut habetur Matth. 25. Et sicut dictum est de disceptatione prima, quod potest fieri vocaliter, vel metaliter, ita potest dici de sententia lata, quod potest fieri sic, vel aliter.

8.
De locis iudiciorum.

Sed de ratiōne iudicij aliqui dicunt quod erit in valle Iosaphat, sed hoc non est adeo certū, neque videtur verosimile, ut trahatur omnes de omnibus terrae partibus, usque ad valle illam, quia sufficit quod scient vbi erit iudicium suum, & ita mali ex quoconque loco citio descendenter in Infernum: quia omnes partes circumferentia æqualiter distant à centro, &c. Neque enim boni, tunc descendenter in terrā, sed potius peruenient fortè ad locū aeris vbi Christus euauit ab oculis discipulorum in Ascensione sua, vel ad locū vbi se transfigurauit coram discipulis ostensurus gloriam futuram. Fortè tamen aliqui mali erunt in valle Iosaphat, & in locis, qui sunt in circuitu; non enim possent in valle illa esse omnes mali.

9.
Ad primum arg principia.

Ad primū, quando dicitur quod nunc iudicium est mundi; Dico quod nūc iudicium est mundi, scilicet, liberans mundum in morte de manu diaboli qui erat princeps mundi de quo sequitur, nunc princeps mundi buins eiicietur foras; quia vique ad mortem Christi iniustè detinebat homines, & ideo iustè amisit potestatem hominis.

Ad secundū.

Ad aliud, quādō dicitur quod Deus bis iudicaret homines, &c. Dico quod ad eundem finē nō fertur bis sententia propter idem peccatum. vel factū: sed ista persona duplicitate potest accipi, vel vt est singularis persona, & sic primō fertur iudicium, siue Deus iudicat merita illius, vt sunt istius personæ singularis. Secundō potest ista persona accipi, vt est pars talis collegij, & sic secundo iudicio acribit eum tali societati, & sic non est inconveniens quod sit duplex iudicium circa eandem personā ad diuersos fines. Et quod dicit Augustinus in epistola illa ad Hesychium, dico quod verum est, quod ultimo die vita cuiuslibet erit iudicium, vt est singularis personæ, non tamen erit adscriptus societati, vel collegio, cui adscribitur per sententiam in iudicio generali.

Ad tertium.

Ad aliud, quādō dicitur, nō resurgent impī in iudicio, verum est, de resurrectione ad vitam, & ad collegium iustorum, ut ibidem dicitur.

Ad ultim.

Ad aliud, quando dicitur, quod duodecim Apostoli sedebunt iudicantes tantum duodecim tribus Israël, & si tantum duodecim, vbi iudicabitur tribus Leui? Respondeo quod per illos datur intelligi vniuersitas iudicandorum sicut per duodecim iudicantes vniuersitas saluandorum, & ita erit omnium iudicium generale.

Q V A S T I O I I .

Vtrū mundus purgabitur per ignem?

D. Thom. in addit. q. 97 art. 5. & d. 44 q. 3. art. 2. D. Bonaventura. hic art. 2. q. 1. Rich. art. 2. q. 2. & 4. Suar. 3. part. tom. 2. d. 57. f. 1. Scot. in Oxon. hic q. 2.

I.
Arg. megatis-
sum.
Ratio ad op-
positum.

Videntur quod non quia tunc idem purgabit seculum ignis est pars mundi.

Contra, & est notabilis auctoritas; Ignis ante ipsum præcedet. in Psalm. 96.

S C H O L I V M .

Quod ignis præcedet iudicium, constat ex illo Psal. 96. Ignis præcedet, &c. & 2. Pet. 3. & Isa. 66. 1. Cor.

3. Daniel. 7. Alij putant quod præcedet resurrectionē, alij è cōtra. Vide in Oxon. hic schol. Si ignis ille creabitur; oportet aliqua alia corpora nibilari ne detur vacuum: & idem erit, si generabitur, vel saltē corpora condensabuntur, vel in densiora conseruentur, vide hoc explicata ibidem n. 2. ut hac recitet, insinuat, quod non erit verus ignis, sed qualitas ignita, sicut in ferro ignito, materia accendenda, erit vapores, quorum forte combustio erit conflagrata. Vide Doctorem ibid. num. 3.

Hic dicitur quod iste ignis oportet quod sit compositus ex materia & forma, & si causeatur, vel generetur, oportet quod alia corpora corruptantur, quæ cedent potentiae ignis, qui futurus est viisque ad medium interstitium aeris, & flagrabit, siue purgabit terram, & aquam, & aerem, usque ad medium, sicut aquæ diluvii quindecim cubitis super cacumina montium. Si igitur purgabit terram habitabilem, aquam, & aerem, esto quod decima pars terra sit habitata: & pars illa habitata sit purganda, & ignis generetur de terra, erit ille ignis in centuplo maior tota terra, de qua generatus est; vbi igitur erit ille ignis? sic enim oportet habere centum loca, in quibus recipieretur ille ignis.

An ignis con-
flagratio erit
in determi-
nato loco, vel
circumdat
totam terram

Præterea, simili difficultate suppono quod ignis generabitur de vigesima parte aeris, & de vna parte aeris generabitur ignis æqualis dimidio totius aeris qui purificabitur, & tunc omnes partes aeris erunt in ignem resolutæ, siue corruptæ; tunc totus ignis generatus de omnibus partibus aeris habebunt loca centuplo plura, quam terra, & cum hoc habebunt locum correspondente dimidio aeris, quia remanebit medietas partium aeris non combusta, quæ videntur diffilia.

Quicquid autem Deus potest facere non nego, & de igne, vel aqua, vel aere multa possent hic obici. Sed respondeo quod ignis ille erit, vt credo, siue ferrum ignitum, vbi tantum est forma ferri, non ignis, nisi qualitates actiuae. Vnde oportet dicere quod si non sit ignis, quod saltē sit vera ignitio, non enim duas formæ distinctæ, & separatae, siue disparatae, possunt esse in eadem materia: & si sit ignitio, non oportet quod occupet maiorem locum, nisi quod ista elemēta ignita condensabuntur in vna parte sphærae suæ. Erit igitur terra, & aqua ignita. De aere est dubium. De solidibus etiam elementorum, siue facibus nescio, sed erit quadam reconnectione, sicut Ecclesia reconciliatur, & purgabuntur elementa, siue metalla in quadam colatura, pro qua purgatione præcessit ignitio. Et nihil generabitur per aspectum cali de terra. Et si sit verus ignis probabiliter non producit eum Deus de nihilo, igitur faciet eum de aliquo elemento, vel mixto, & illud necessariò corruptetur, in quantum generabitur inde ignis, & fieri ignis maior in centuplo, vel in duplo, vel in aliqua proportione maiori, quam corpus, de quo generatus est talis ignis. Et fortè videtur dicendum, quod talis ignis non erit ita magnus, sicut isti dicunt: quia non erit in immo-
dicata parte aeris determinata, & procedet viisque ad quantitatē determinatam, & consumendo successiū, & purgando elementa, & tunc secundum hoc multum oportet ponere de tempore antequam purgatio fuerit consummata, & peruererit ad effectum.

2.
Conflagratio
est ignitio nō
ignis.

Ad argumentum in oppositum, dicendum quod omnia

Ignis nō purgat sō, sed a-tia clementia.

omnia mixta purgabuntur, & partes elementorū, excepto igne secundum istos, quia ignis nō indiget purgatione, sed terra, & aqua, & aēr, propter fumum idolorum, & infectiones peccati, que de terra ascenderunt ad aērem, quia nulla infectio ascendit ad ignem, idēo non indiget purgatione, sicut nec fuit purgatus per diluvium, quia ibi non est aliqua impuritas. Si autem aliquis vapor ascendit in ignem, sicut creditur à multis, citò cōuertetur in ignem, & ita ignis nō purgabitur.

DISTINCTIO XLVIII.

De forma Christi Iudicis.

Q V A E S T I O I.

Vtrum Christus in forma sua humanitatis iudicabis?

D.Thom. in addit. quæst. 90. art. 1. & hic quæst. 1. art. 2.
D.Bonavent. art. 1. quæst. 1. Richard. art. 1. quæst. 2.
Argent. quæst. 1. art. 1. Scot. quæst. 1. art. 1. Suarez. part. 3. p. 3. q. 57. scilicet 9. Scot. in Oxon. hic q. 1.

VIdetur quod non, quia Christus secundum hanc formam frater noster est, nō dominus: igitur non erit Iudex secundum formam serui.

Item, Augustinus super Ioan. tract. 22. & ponitur in litera, Christus secundum quod Deus, siue Christo secundum formam Dei, competit iudicare animas, & secundum formam serui corpora etiam suscitare: Per Verbum, inquit, Filiū Dei fit animarum resurrectio, per Verbum factum in carne filium hominis, fit corporum resurrectio.

Item, si Christus iudicaret in forma hominis, igitur aut in forma hominis gloriose, aut non gloriose: sed nō primo modo, quia sic mali, & iudicati latenterunt, quod solis beatis est datum; nec iudicabit in forma hominis non gloriose, quia Christus venit ad iudicium cum potestate magna, quod pertinet ad gloriam; igitur nullo modo Christus iudicabit in forma hominis, siue serui,

Contra, Iohannis 5. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est.

Item, Iob 36. Causa tua quasi impi iudicata est (scilicet à Pilato, vt exponit glossa) idēo iudicium, causamque suscipias, scilicet, vt causam iudices; igitur in forma hominis Christus debet iudicare.

Q V A E S T I O II.

Vtrum motus corporum celestium cessabit tempore iudicij, vel post?

D.Thom. in addit. quæst. 90. art. 2. & hic q. 2. art. 1. D.Bonavent. art. 1. q. 1. Durand. q. 1. Argent. q. 1. art. 3. Suarez. 3. p. 3. q. 2. d. 58. scilicet 3. Scot. in Oxon. hic q. 1. & 5. Met. q. 1. & 10. & 4. Physic. q. 15. & 17. & 1. d. 1. q. 2.

VIdetur quod non. Genesis primo, Fiant lumenaria in firmamento cœli, vt dividant diem, ac noctem: & hic est finis luminarium. Si igitur motus cœlorum, vel corporum celestium quietesceret, siue cessaret, stulte essent.

Item, Genes. 8. Cum tis diebus vita hominis frigus, Scoti oper. Tom. XI. Pars I.

& astas, sed hoc non est nisi per motum ascensus, & descensus Solis in sphera sua situr nō cessabit aliquando.

Item, 9. *Metaphys. text. 17.* dicit Philosophus *Terminus.* quod semper ager Sol, nec timendum est quod aliquando stet. Similiter 2. de *Cœlo & mundo text. 2.* dicitur quod cœlum nunquam fatigabitur in mouendo. Ex hoc arguitur sic: Illud mouens, quod nunquam fatigatur in mouendo, semper mouet; sed cœlum est huiusmodi secundum Philosophum: igitur, &c.

Item, nulla perfectio tolletur elementis in mundi innovatione: igitur multo minus tolletur in corporibus celestibus; sed motus circularis est de perfectione corporis celestis, 2. de *Cœlo & mundo text. 1.* 8. igitur nunquam cessabit.

Item, nihil naturale tolletur corporibus remanentibus; sed motus celestium corporum est eis naturale; nullum enim violentum est perpetuum secundum Philosophum *Primo de cœlo & mundo, text. 15.* sed motus celestis est perpetuus, *ibidem: ergo.*

Contra, Magister in litera exponens illud Iai. 6. Non erit tibi amplius Sol, scilicet ad lucidum per diem, nec splendor Luna illuminabit te, sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam.

Item, Isidorus in lib. 4. *Etymol. c. 5.* addit ad hoc, exponens illud verbum Isaiae, & dicit sic: *Creatura posse iudicium laboris sui mercedem suscipient. Vnde Prophet a dicit Isaia 30. lucebit septempliciter, & subdit Isidorus, non veniet ad occasionem, nec Sol, nec Luna, sed in ordine, quo creari sunt, stabunt, scilicet Sol in capite Orientis, & Luna in Occidente rectè ei opposita.*

S C H O L I U M I.

Sententia, que videtur D.Thom. ait Christum iudicatum, quia homo. Ponit etiam quod iudicandi nō videbunt Deum, quia nō possent non gaudere. Reicit Doctor breuerit vtramque, quia Christus, quia homo, nō est index principalis: & potest videri essentia divina sine amore eius, de potentia Dei, de quo 1. d. 1. q. 4. & collat. 15. 16. & 17.

Ad primam quæstionem dicitur quod Christus iudicabit in forma serui, siue hominis. *3.* Secundū dicū quod Christus in illa forma omnibus apparebit. Tertiū quod non apparebit omnibus secundum formam deitatis, quia non nisi Beatus. De primo assignatur duplex ratio, prima est, quia secundum formam hominis Christus est Dominus omnium, & Redemptor omnium. Si igitur Christus vt homo, est Dominus, & Redemptor, ei competit iudicare secundum quod homo, & idēo Apostolus dicit Rom. 14. quod Christus resurrexit, et dominetur vivorum & mortuorum, Dominus autem, vt dictum est, congruit iudicare; igitur, &c.

Item, iudicium est secundum illam formam, siue per illud, per quod aperitur regnum cœlorū, vel clauditur, sed per Christum, vt Redemptor est, Janua est nobis aperta, scilicet per passionem, & hoc est secundum formam hominis: igitur, &c.

Secunda conclusio est, quod in illa forma serui videbitur ab omnibus iudicatis, non tamen in forma deitatis; quod autem in forma hominis, appetat per illud, Apoc. 1. Videbunt, in quem pupugerunt, & transfixerunt.

Quod autem nō in forma deitatis, probatur, quia nullus damnandus, vel iudicandus videbit eum in sua beatitudine: sed deitas non potest videri sine

Ioann. 17.

4.
Aperitur
sensus que-
stionis.Aliud est iu-
dicare in for-
ma humana,
& secundum
formam hu-
manam.5.
Primaria
D Thom. re-
torquetur in
ipsum.Solum Deus,
qua Deus
principaliter
indicas.Secunda ra-
tio resicitur.Similiter ra-
tio tercera.

gaudio beatitudinis, & gloria: igitur, &c. Minor probatur, quod est ratio formaliter essendi tale, nunquam potest esse nisi tale, ut albedo non potest esse nisi albedo, quia est formalis ratio albi, licet participans illam rationem formalem, ut album posset aliquando non esse tale. Sed deitas est per essentiam beata, & bonitas Dei per essentiam est ratio formalis delectandi, eo quod est ratio formalis appetibilitatis, quia nullo modo potest non esse appetibilis, vel non delectabilis: igitur non apparebit Christus in iudicio secundum formam deitatis, sed tantum sub forma humanitatis. Similiter praedicta minor probatur per illud Ioannis 17: *Hoc est vita eterna, ut cognoscant te verum Deum*; igitur non apparebit iudicantis ut Deus.

Dé primo aliquid dicitur hic expressè, & aliquid est dubium, & imperfectè dictum. Aliud enim est dicere, quod Christus in forma hominis iudicabit, & aliud, quod secundum formam hominis iudicabit, quia intelligendo primo modo, omnia opera deitatis competunt Christo; non enim falsa est ita: Christus in forma hominis creatus, & in forma hominis est media persona in Trinitate. Vnde est sensus: Christus, qui est in forma hominis iudicat, vel creatus; & secundum hunc sensum questione est irrationalibilis, & nihil est querere. Sed intellectus questionis est; Vtrum Christus secundum naturam humanam, sive secundum formam servi iudicabit, ita quod natura sit ratio exercendi tale iudicium. Vnde rationes adducuntur, quod Christus iudicabit in forma servi, non arguunt, nec concludunt propositum, & intentionem questionis, nisi primo modo questione intelligatur.

Si autem questione intelligatur secundo modo, id est, sub sensu, sub quo proponitur, quod scilicet forma humanitatis sit ratio iudicandi, tunc de hoc nihil concludunt rationes adductae. Ratio enim prima est ad oppositum, quia solum illi & secundum illud competit iudicare, secundum quod habet auctoritatem imperandi, sive imperium efficaciter præmiandi, vel puniendi, dando premium correspondens merito, & infligendo pœnam correspondente demerito: sed Christus secundum humanam naturam non habet auctoritatem imperandi præmium Beato, imperio efficaci, quia solus talis debet habere, vel habet auctoritatem, qui potest facere, ut imperium mandetur executioni effectiuè. Anima autem Christi non potest effectiuè facere quemcunque beatum, nec quod aliqua anima videat Deum, & sic non habet auctoritatem imprimenti visionem beatam imperio efficaci: quantumcunque enim anima Christi habeat de dominio post iudicium, vel ante, hoc non est nisi per participationem quandam, & meritorie.

Similiter illa ratio de introductione ad regnum, & de apertione ianuae, quae fit mediante passione Redemptoris, & secundum formam humanitatis, hoc est ratione meriti, sed non per imperium efficaciter: igitur Christus non iudicabit secundum formam humanitatis.

Tertia ratio de forma deitatis non concludit, quando dicitur quod non possunt videre Deum, quin gaudeant (eo quod Deus est essentialiter beatus) dico quod ista propositio, quæ dicitur, quando duas res, sive realitates distinctæ absolute sunt in aliquo, Deus potest separare unum ab alio, vera est, & omnes Theologi eam concordi-

ter concederent, licet non concederent eam Philosophi, qui posuerunt necessitatem in causis secundis respectu suorum effectuum. Cum ergo visio, & fructus, sive gaudium, vel delectatio, sint duo & diversa simpliciter, & absolute, siue contradictione potest visio separari a fructione, sive delectatione, & gaudio, ita quod videns non gaudebit, nec tristabatur, ita quod Deus potest suspendere gaudium, vel tristitiam a visione sua essentiæ, & potest se offerre, ut delectabile simplificiter, vel ut tristibile isti damnando.

Ad rationem igitur eorum dicendum, quod etsi non potest diuina essentia non esse delectabilis, tamen potest esse, ut non cauet actum secundum delectationis, sicut prius potest esse sine posteriori; ignis enim etsi non potest esse non calidus, potest tamen esse non calefactius actualiter.

Ad aliud de Ioanne, *Hoc est vita eterna, &c.* dico quod secundum Philosophum 12. *Metaphysica text. 39.* actus intellectus est vita, & videre Deum est vita, & qualibet actio intellectualis est vita, & si est vita perpetua, est eterna.

Et si dicas, *huc est vita eterna*, hoc est beatitudo, concedo, sed diligere Deum ita est beatitudo, sicut intelligere, vel cognoscere, sive videre, & tunc ratio nihil facit pro eius igitur sicut tu glorias, videndo te, similiter ita glosso ego: *Hoc est vita eterna, ut cognoscant te, id est, diligendo te, & ad literam ita debet exponi Euangelium, nec est extorta expeditio secundum hoc, magis quam secundum illud, quod tu dicas.*

*De potentia
absoluta visio
Dei potest
dari sine am-
more vel
gaudio, de-
quo in 1.
d. 1. q. 4.*

6.
*Ad rationem
contrariantem.*

*Explicit &
retorques illo
lud Hoc est
vita eterna,
ut cognoscas
te.*

7.
*Resolutio
Doctor.*

Resolutio: Christum secundum naturam humanam non iudicatum principaliter, sed bene instrumentaliter, seu commissariè, excellenter; & explicat, in quo stat hec excellentia, nulli pure creature competens.

Ico igitur quod secundum naturam agere, *De* est etsi principium actionis secundum naturam: igitur similiter iudicare secundum humanam naturam, est humanam naturam esse principium istius actionis, quæ est *iudicare*. Accipiendo igitur *iudicare* pro actu primo, ad quod sequitur determinare imperio efficaci, id est, ad quod imperium sequitur effectus beatitudinis, hoc non conuenit sibi secundum naturam humanam, ut servi, sed tantum secundum naturam deitatis, quantumcunque anima Christi esset gloriofa. Imò si anima Christi esset tota creatura, non posset esse causa effectiuè, ut determinata creatura, vel aliqua anima videat essentiam diuinam, ut dicat imperando, *sic beatus*, nec potest habere imperium, quo sequatur imperatum efficaciter.

Si autem loquimur de *iudicare* pro determinante per intellectum, & pro imperio efficaci, non tamen efficaci illius naturæ, qua imperet, sed illius personæ, cuius est anima principium coniunctum illi personæ id est, Verbo; si conuenit Christo iudicare secundum animam, sive secundum formam humanitatis, ita quod imperium iudicandi erit efficac non illi naturæ, sed illi personæ, cui est coniunctum, quia Verbo.

Primo modo accipitur *iudicare* pro determinante, & *imperare*; & isto modo non iudicabit nisi Deus; secundo autem modo iudicabit Christus secundum formam servi, quod non conuenit so-

*Christum in-
dicabit secun-
dum naturam
humanam
instrumenta-
liter, & prin-
cipaliter.*

S C H O L I V M . III.

Philosophus ponit motū celi esse perpetuum, & probat tribus rationibus. Negant Theologi, & adducunt duo loca Scriptura, que tamē glossari possunt secundum Doctorem. Réuicit clare rationem D. Thome, qua hoc probat; tenet tamen ut probabilius motum celi cessatum; sed contra hoc obiicit quadrupliciter, & soluit exacte.

AD secundam quæstionem, qua quæritur: 10.
Decisio q. 2.
Virium motus corporum cessabit tempore iudicij? vidēta sunt duo. Primum quid sentit Philosophus. Secundum, quid alij, scilicet Theologi.

Opinio igitur fuit Philosophi, quod motus cœli nunquam cessabit. Probatur autem quod nullo modo cesset, in 8. Physicorum, text. 39. & 12. Metaphysica. Sunt autem rationes fundamentales Philosophi ista, quia *impossibile est nobilissimam substanciam non sortitam esse nobilissimum finem, & optimū, qui est in communicando, & influendo esse alteri, hoc autem non fit nisi per motum; sed quilibet substantia separata est nobilissima substantia, & optima: igitur sortitur istū nobilissimum finem, & per consequens sequitur quod quilibet substantia separata necessariō mouet.*

Ista ratio reputatur futilis ab aliquibus, & dicunt quod finis nobilissimus substantiae separatae est speculatio veritatis, & nō mouere, vel influere in orbem, causando motum, & esse in ipsis inferioribus.

Sed Auctennaprimo Metaphysice distinguit duplexem utilitatem; prima est sicut seruus est utilis domino, quia ordinatur ad dominum; secunda utilitas est cōcūrso, quia dominus est utilis seruo, non quia dominus ordinetur ad seruum, sed quia ex dono, siue bono domini prouidetur seruo. Isto modo substantiae inferiores ordinantur ad superiores primo modo, & superiores ad inferiores ē conuerso, sicut eis vtilis secundo modo. Similiter in proposito duplex est finis; unus qui est imperfectus, vel in perficiendo alia; & alius perfectus, scilicet ad quem est in cognoscendo, & diligendo, quia iam substantia separata habet Deū vt cognitum, & vt desideratum, & iste finis perfectus correspondet primā utilitati; & aliis finis, qui non perficit rem, sed est de perfectione rei, correspondet secundā utilitati. Nō autem intelligit Philosophus quod finis substantiae separatae sit motus, sed finis, qui perficit rem. Perfectio intelligentiae est intelligere Deum, quem intelligit necessariō, & in quo delectatur, & ex hoc fine sequitur ex quo amat vt desideratum, & amatū, consequtur eius finis in dando esse aliis, & communicando, & sic quilibet substantia separata vult conformari primo mouenti, nō solum in interioribus, quia iam quilibet, vt dictū est, habet eum, vt cognitum, desideratum, & amatum. Imò vult ex hoc consequi finē ultimum, quem potest habere, & hoc est dare alteri esse, siue cōmunicare: hoc autem nō poterat esse nisi per motum: in interioribus enim prima Intelligentia assimilatur primā substantiae in amando, sed non in exterioribus, vt patet quod ista non est perfectio Intelligentiae, vt moueat orbem.

Item, ad hoc est alia ratio sua, scilicet, Philosophi secunda, talis 8. Physic. I. & 2. celi, & 12. Met. Perpetua & permanenta semper habent eandē uniformem habitudinem; sed Intelligentiae sunt perpetuae: igitur inter eas nulla est disformis ha- Pinū duplex
perficiens, &
ultimum cō-
sequens ex
perfectione
rei.

11.
Secunda rati-
o Aris.
Item, ad hoc est alia ratio sua, scilicet, Philosophi secunda, talis 8. Physic. I. & 2. celi, & 12. Met. Perpetua & permanenta semper habent eandē uniformem habitudinem; sed Intelligentiae sunt perpetuae: igitur inter eas nulla est disformis ha-

bitudo;

*Ita intelligū-
tur omnes
auctoritates
Scriptura &
Patrum.
Ioann 5.
Excellens
commissons
iudicaria
Christi nulli
alteri crea-
tura conueni-
re posse.*

8.
*Ad primum
argum. q. 1.*

Ad secundū.

Ad primum.

*Christus ap-
parebit in iu-
dicio etiam
malis in for-
magloriosa
iuxta com-
muniem.*

9.
*Soluuntur
argumenta
pro opinione
prima n. 3,
posita.*

Ad secundū.

lum personæ Verbi. Vnde isto modo glossatæ sunt auctoritates multæ in Scriptura, sicut illud Ioannis 5. *Pater dedit filio iudicium facere, quia filius hominis est; scilicet in quantum genitus est à Patre aeternalter gignendo.* Vnde filius hominis sic habet iudicare secundum formam hominis, & nulli alteri creature rationali conuenient, nec posset conuertere etiam beatas Virginis. Vnde beata Virgo habet auctoritatem impetrandi, non imperandi. Et si habet auctoritatem, vel actum imperandi, nō tamē implerit imperii efficaciter, nec ab illa natura, nec ab illa persona. Sed in Christo est natura coniuncta cum persona Verbi, & idē isto modo secundo potest solus iudicare secundum formam hominis.

Ad primū istius quæstionis, quād dicitur quod Christus secundū formā serui videtur frater noster, & non dominus; dico quod oportet quod sit supremus dominus, ad hoc quod iudicet primo modo, scilicet imperio efficaci, & hoc est tantum secundum formam deitatis, non humanitatis; tamen secundo modo potest ei competere iudicium secundum formam humanitatis, secundum quam Christus non est dominus supremus, sed habet super se maiorem.

Ad aliud Augustini, quando dicitur quod *Per Verbū filium Dei sit animarū resurrectio, & per Verbum factū in carne filiū hominis sit corporum resurrectione;* Dico quod licet istud dictum sit per quandā appropriationem, tamen utrumque conuenit ambobus per cōmunicationē idiomatiū; potest enim dici verē quod Christus filius hominis suscitator corpora, & animas; & Christus filius Dei similiter utrumque.

Ad aliud, quād dicitur, quod non iudicabit in forma hominis glorioſi, quia tunc iudicandi lætentur videō gloriā Christi; dico quod Christus iudicabit in forma hominis glorioſi. Ex quo enim aliquis est glorioſus, nō potest nō esse glorioſus, nec videtur nō glorioſus, licet forte posset videri non vt glorioſus, id est, non sub illa forma hominis glorioſi, sicut ostendit se discipulis, vt peregrinus, & sub alia forma, quā esset, fuit viſus. Sic in die iudicij sub alia forma erit viſus, quam sub specie glorioſi à dāndis. Vel potest dici, quod Christus videbitur in forma glorioſa, & tunc quando dicitur; ergo gaudebunt de viſione gloriæ, quod tantum cōuenit Beatis: dico quod quia iudicant sunt inimici, tristabuntur, sicut ē conuerso alii, quia sunt amici, gaudebunt.

Ad argumenta pro alia opinione. Ad primum, quando dicitur quod Christus secundum formam humanitatis est dominus omniū, & redemptor, & introductor ad regnum: dicendum quod Dominus & principalis Dominus est in illa persona, sed non est principalis Dominus secundum naturam humanam, nec Dominus. Illa tamen natura humana est ratio & principium cuiusdam dominij, scilicet principium reparationis nostræ redemptionis in ratione causæ meritotriæ, non in ratione causæ effectiū, vt dictum est; meritum enim erat animæ Christi, non Verbi, nī concordanter. Vnde illi naturæ humanæ in Christo obligantur sicut dominæ, naturæ tamen sub domino, quia adhuc est sub supremo Domino, in quantum Deus est Dominus omnium, &c.

Ad aliud de introductione, & apertione Ianuæ, quod factum est per passionem Christi, dicendum est eodem modo; meritaria enim causa est introductionis, non autem effectiua.

Ad secundū.

bitudo sigitur si Intelligentia modò mouet, semper mouet, unde nunquam haberent disformitatem, nisi mediæ aliquo disformi, & ideò semper univitatem habet ad mouibile, & per consequens semper mouet: id motus habet partes, & ideò secundum hanc partem habitudinis, & secundum aliam potest esse disformitas in istis inferioribus, & secundum hanc diuersam habitudinem partiū motus orbis, & secundum diuersum eius aspectum est generatio & corruptio in eis.

Item, tertia ratio est ad hoc talis 1. *Physic. text. c. 48.* quicquid est in entibus, vel est necessariò, vel vt in pluribus, vel vt in paucioribus; sed in celo nihil est nisi necessarium, & non vt in pluribus, quantum ad motum: igitur nec aliquid erit ibi, vt in paucioribus, quia vbi est vnum in pluribus, necessariò est aliquid in paucioribus, quia nihil cuenit vt in pluribus, nisi tantum oppositum cuenit in paucioribus. Et idè sequitur quod quidquid est ibi, est simpliciter necessarium, & necessitas, quia nec ex parte agit, nec ex dispositione materiae est ibi aliquid in paucioribus; nec per consequens erit ibi aliquid, quod sit in pluribus: igitur nunquam motus celi cessabit.

Répondeo cum Theologis oppositum huius, scilicet quod motus celi aliquando cessabit. Tamē auctoritates Scripturarē nō sunt ad hoc expressa. Vnde illa auctoritas Isaia 60. non cogit, quando dicit quod Sol nō occidet, &c. id est, Deus tuus, qui erit ibi sicut Sol, & Luna. Ad hoc tamen videtur esse una auctoritas, si tamen sit expressa, Apocal. 10. Amplius nō erit tempus cum cecine it tuba aliis Angelus. Sed tamē potest exponi, dicendo quod nō erit tempus, quale prius fuit, scilicet delectationis.

Dico tamen quod cessabit motus celi, & ad hoc potest esse ratio talis. Actio agentis est propter finem; sed generatio hominis cessabit aliquando, qui est finis omnium motuum corporū superiorum; ergo motus celi cessabit, & corporū superiorum. Confirmatur ista ratio ex 2. de Generatione in fine text. com. 56. de latione Solis in Zodiaco.

Sed hæc ratio est nulla, & friuola. apud Philosophum, quia superiora corpora sunt perfectiora iitis inferioribus, & idè non cessaret motus celi, licet cessaret generatio hominis: generatio enim hominis non est finis motus cœlestis, nisi sicut dictum est, scilicet, quia motus celi utilis est propter generationem hominis, non quod ordinetur ad illam, sicut ad finem, & perfectionem eius. Tamen dato quod generatio esset finis motus celi, adhuc non cessabit primus finis.

Dico tamen quod ista ratio potest colorari, & habere robur ex auctoritate Scripturarē, Deuter. 10. vbi dicitur quod omnia creata sunt ad seruitum hominis; quando igitur non erit tale seruitum, frustra esset talis motus.

Item, potest esse alia ratio ab efficiente, quæ mihi videtur probabilior, licet Philosophus derideret: motus celi est ab Intelligentia mouente immediata voluntarie, sicut dicit Aviceenna 9. *Metaphys. 2.* cum igitur moueat voluntarie, & non necessariò, potest cessare à motu, vt videtur, sine inconvenienti.

Dico igitur quod non sunt ad hoc rationes demonstratiue, sed quedam congruentiae. Quod autem Intelligentia moueat voluntarie, probat ibi Aviceenna per duas rationes. Prima talis est; quando aliquid ordinatur ad aliquem finem, vel terminum, habito, vel adepto termino, ad quem

est, cessat naturaliter ab illo motu, mediante quo ordinabatur ad illud: sed habita generatione rerum per motum celi, adhuc non cessat motus, quin res tendat ad corruptionem; igitur videtur quod motus orbis sit volutarius ex parte mouetis.

Item, ratio secunda est, quod in motu circulari si accessus ad unum terminum, vel ad unum punctum est naturalis, & necessarius, tunc recessus ab illo puncto, vel termino erit naturalis, & sic in volutarius, & inuiolentus, & neutrū istoru de per se est perpetuum; igitur motus aliquando cessabit.

Dico igitur quod motus celi cessabit. Sed tunc videtur quod si motus cesset, quod tempus cessabit, quod videtur inconveniens; tunc, propter corpora damnatorum, & passiones eorum, tunc, propter cogitationes bonorum, sive beatorum, quæ tunc non mensurantur tempore, sed æuo, vel alia mensura permanenti. Hæc est vna dubitatio.

Item sequitur similiter, si starēt corpora celestia, & cessarent à motu, tunc haberent aliquam actionem inordinatam, & immoderatam ad corruptionem aliquorum, tam elementorum, quam istorum inferiorum, sicut modò si duæ stellæ manent diu, corrumptur inferiora ex immoderatione, vel influentia earum; quod patet, quia in æstate generatur elemēta superiora, scilicet aëris, & ignis; sed in hyeme ista inferiora, vt aqua & terra.

Item, si motus corporū cœlestiū cesset, tunc videtur quod nullus alius motus erit, quia cum sit primus motus illo nō existente nullus erit, quod falsum est, & si alij motus manent, tunc oportet primum motum celi esse, quia amoto primo, cessant posteriora.

Item, sequitur quod erit perpetua tenebra in aliqua parte terre, quia si cælum cessat à motu, tunc necessariò Sol stabit; igitur in parte opposita Soli erit perpetua tenebra.

Respondeo ad hoc, & dico quod non oportet ponere duas successiones temporis, nec credo quod tempus est in motu, sicut quantitas super quantitatem, ita quod sint duæ successiones. Sed dico unam ibi esse quantitatem permanentem, & in illa aliam successiū, & tempus erit passio non de genere Quantitatis, quidquid sit illud, sive successio, sive relatio aliqua, & illud tempus non erit cessante motu celi.

Et quando arguitur, quod tempus tunc non erit, quia motus localis non erit, dico quod erit ibi motus progressius, vt infra dicetur. Et si dicitur quod nō erit ibi tempus, quia primus motus non erit. Dico per interpretationem, quod immo erit tempus, quia mensura quantitatæ nō dependent essentialiter à sua mensura; & licet motus certus, & regularis non manet, nec per consequens tempus, vt mensurat illum motum, tamen illa non manente alia mensurata quantitatè mensura accidentaliter remanebunt. Vnde patet hoc, quia tempore Iosue erat motus hominum, & istorum inferiorum quando Sol stetit, & tamen tunc (sicut potest probabiliter dici) nullū corpus cœleste mouebatur, ex quo corpus Solis, quod est in celo nobilissimum, stebat. Et licet aliqui hoc dictum derideant, tamē multam, vt dixi, videtur probabile, quod omnia corpora cœlestia steterunt tunc, propter harmoniam corporum superiorum, quæ postea non fuisset seruata, si tantum Sol stetisset, & non alia corpora. Dico igitur quod tempus dicit relationē mensuræ, nō actualis, sed aptitudinalis tantum; nec mensuratio temporis est respectu alicuius mobilis, vel celi

14.
Obiectio pri-
ma.

Secunda.

Tertia.

15.
Ad primam
objectionem.

Cessante mo-
tus cœlestiū esse
alij motus.

Mensuratum
potest esse sine
mensura ac-
cidentaliter non
verbi sine esse
essentialiter.

Sole stante
tempore Iosue
rotum calum
fuerit.

Tempus effe
essentialiter
tantum men-
sura aperte-
nitalis.

*Terter ratio
Philos.*

12.
D. Tho. ar. 1.
q. 1. Rich.
præf. ar. 2.
q. 2. Henr.
quodl. 4. q.
11.

*Ha. auctori-
tates non co-
uincunt.*

*Ratio D Tho.
& Henr. vbi
suprà.*

*Resurrit.
Ignobilis us
est finis nobis
tiorum.*

*Aliæ con-
gruentie cur
motus celi
cessabit.*

13

actualiter mensurati, sed aptitudinaliter consistit in aliquo communi, quod mensuratur tempore, ita quod tempus aptitudinaliter non respicit hoc corpus ut mensuratum plus quam aliud, licet actualiter, & quasi accidentaliter plus respicit motum primi mobilis.

16.
Ad secundā
objectionem.
Vide articulos
Parisienenses.
*Articulus
damnat us
quod alia in
feriora non a-
gerent non
moto calo.*

Ad aliud argumentum, quando dicitur quod cessante primo motu tunc nullus aliis erit motus; dico quod iste articulus est condemnatus. Et posito quod non esset articulus, non esset aliqua causa naturalis impedimentū, quin aliquod agēs possit agere, quare ignis non posset calefacere, quia si ignis, vel aliud agēs, habet formā aquæ perfectā, mediata qua agit, & passum æquā dilatōrit, & approximatū, celsatē motu cælisigitur ager. Articulus enim Episcopi Parisiensis alter damnat, vt dictum est, & licet quādō est motus in istis inferioribus, nō possit esse nisi in habitudine ad cælum, non tamen vt ad primam causam mouentēs; inīd eandem habitudinem habet ad cælum quiescēs, sicut prius habebat ad cælum mouens; & idē si cessat motus in cælo, non propter hoc cessabit motus in istis inferioribus, quia non cessat habitudo. Patet igitur ex istis, quod ad cessationē motus corporis cælestiū, nō sequuntur tot correlatiua sicut isti ponunt, vt quod nō esset alteratio in elementis, & quod corpora damnatorum erunt immortalia, & impassibilia, & alia multa. Dico enim quod nullum corū sequitur; motus enim cæli nō est principiū generatiū, nec motus localis, nec alterationis in istis inferioribus, nec est ratio agēdi, sed est prima dispositio generatiū, vel alectatiū, ita quod tantum adducit generans approximans quantum agens passo secundū viam Phisophi.

17.
Ad tertiam
objectionem.
*Alij motus
non dependet
nisi acciden-
taliter à mo-
tu celi.*

Ad argumentū, quando dicitur quod cessante, vel deficiente primo motu, celsant & alij posteriores, quia remoto primo, remouentur & ea quae sunt post; dico quod quādō à primis ad posteriora est dependentia essentialis, tunc argumentū concludit; sed motus primi ad alios non est essentialis dependentia sed est primitas accidentalis, quia nō habet essentialē habitudinem ad ista inferiora, nec causalitatem. Et idē destructo, vel cessante primo motu, non celsant alij, quia est sicut dispositio prævia, & extrinseca ad id, quod primum est, quia motus est dispositio adducens cælum, quod est causa istorum inferiorum, nunc ad hanc partem terræ, nunc ad aliam, & cælum per formam suam agit.

18.
*In quo situ
stabunt Sol
& Luna celi
santo motu
celi.*

Sed tunc arguo contrā, quia tunc cælum stans ager per formam suam, non mediante motu, & sic erit corruptio aliquorum inferiorum propter continuam influentiam super eadem corpora, vt suprà argutum fuit.

Respondeo, quod propter eadē rationē propter quam nō corruptio corporis damnati, propter eandem non corrumperentur alia inferiora in terra, si cælum staret post Iudicium, quia Deus disponeret non agere per motū corporū cælestiū.

Si dicas quod illud erit miraculū quod stet, & ita non esset naturale; Dico quod eadem immobilitate, quia disponit agere ante iudicium; ita eadem immobilitate disponit agere post, & per consequens ita naturale erit corporibus cælestibus non agere per motum, sicut est modū naturale cīs agere mediante motu.

Sed dubiū est, quomodo ita corpora stabunt, & in quo situ sicut Magister interrogat in litera: Hic dicunt aliqui quod nō stabunt in eodē situ, in quo fuerūt creata, propter eos qui erunt in Inferno, &

habetur ab Isidoro, vide Magistrum in litera.

Dico igitur quod congruū est quod nō sint in eodem situ, in quo fuerunt creata, & hoc duplice ratione. Prīmō, quia in loco opposito cōgruit cēlū quicēcere illi parti, à qua incepit moueri. Secundō, quia ille situs, in quo incepit cælum moueri, magis congruebat ad productionē rerū; igitur in opposito debebunt esse quando quiescent, quia tunc non erit necessariū quod cælum moueat ad productionem rerū, & idē in illo situ, in quo tūc inueniētur huiusmodi corpora, in illo stabūt, & quiescent. In isto igitur hemisphærio, vbi generationis hominum celsabit, stabit cælum, & Sol & Luna, nisi fortè Deus tunc transferat ista, sicut transfluit Lunam in Passione Christi.

Sed quare plus stabūt in illo situ, quam in alio? Dico, quia quilibet situs est naturalis, tamen de Sole & Luna, quæ facta sunt propter homines, stabūt super hemisphæriū, vbi habitat homines; ex quo sequitur necessariō quod erit perpetua vmbra terræ, & tenebra ex opposito pyramidis.

19.
Ad primum
principiale.
Ad secundū.

Ad primum de generatione, quod finis luminarium est, vt diuidant diem ac noctem, lucem ac tenebras; Dico quod hic est finis sub fine, quia aliis finis est istorum luminarium, vt seruant homini, sicut dicitur Deuteronom. 4.

Ad aliud, quādō dicitur cūlīs diebus vita hominis effas & hyems, &c. Verum est in tempore semestris & messis, & quando illa erūt tunc mutabitur tempus. & erit motus cælorū, & luminarium; quādō autem non erunt ista, scilicet tementis & messis, non erunt motus luminarium, & cælorum.

20.
Ad quartum.
Ad tertium.

Ad aliud, quando dicitur quod Philosophus, 9. Metaphys. dicit quod Sol semper ager, & nō est timendum quod stet aliquando; Dicendum quod intentio Philosophi fuit, quod cælū nunquā stareret, inīd diceret quod non plus stabit Cælum, quam terra acciperet alas, & volaret per cælum, vtrumque enim suislet sibi æquā irrationabile.

Ad aliud, quādō dicitur quod quācunque virtus, quæ fatigatur, aliquādo celsabit, secundū Philosoph. Dico quod nō sequitur è cōuerso, scilicet quod id quod cessat, propter hoc fatigetur, quia talis motus à voluntate est, & idē potest cessare.

Ad aliud, quando dicitur quod in innovatione mudi nulla perfectio tolletur corpori cælestiū; gitur nec motus, qui est perfectio; Dico quod motus est perfectio illi corpori secundū quid, quia motus ille circularis reddit vel vertit cælū ad diversas partes terræ, vt possit res generare, & diversa producere, & si stareret super unū hemisphærium, & super unum corpus de istis inferioribus illud incineraret, & sic perfectio motus cæli est, vt possit alias, & alias res producere, quia quies est perfectio in se.

Sed quid est simpliciter perfectius mouere, vel quiescere? Dico quod simpliciter perfectius est idē esse, & permanere in esse, & habere sēper idē esse, quam succedere aliud, & aliud esse per motū, & simpliciter est melior idētatis, siue uniformitas in essendo, quam illud positiuū, quod dicit motus. Sed idē esse succedere, quādō est motus, & iste motus perfectior est quam sit illud negatiuū, scilicet non succedere, quod dicit quies. Sed habere idē ubi perfectius est simpliciter quam non habere ubi, cælum autem non habet ubi dum mouetur. Sunt igitur duas positiones, & duas priuationes, positiones autem simpliciter perfectiores sunt priuationibus: & ita patet quomodo perfectius est stare cælum, quam moueri, quia simpliciter licet

*Cælum Sol &
Luna stabunt
in situ in quo
inuenientur
in die iudicii.*

Ad secundū.

Ad quartum.

*Motus cæli est
perfectio eius
secundū quid.*

*Quomodo
perfectius sit
cælo stare
quam moueri.*

licet secundum quid perfectius sit moueri, in quantum ei opponitur quies, ut est priuatio motus.

Ad secundū.

Ad aliud, quando dicitur quod motus celi est naturalis, & perpetuus, non autem violentus; Dico quod naturale & violentum non sunt differentiae oppositae diuidentes motum, vel aliquid aliud, quia potest esse neutrum, & ita est in proposito, quia dictum est supra, quod iste motus est voluntarius, non propriè naturalis, vel violentus.

Motus celi numeri.

Ad primum arg. pro sen tenuis Philo sophi n. 10.

Celum dare esse alteri per motum effi lum finis con tingenter & secundum quid ipsius.

Ad secundū

Intelligentia mouet orbem libere.

Ad tertium.

Ad rationes pro opinione Philosophi. Ad primam, quando dicitur quod nobilissima substantia fortior finem nobilissimum, hoc autem est in communicando, & dando esse alteri, quod non potest fieri nisi per motum: Dico quod verum est primum dictum de fine, qui est perfectio rei, & de fine, qui necessariò sequitur ad tales rem: sic enim verum est, quod nobilissima substantia fortitudo nobilissimum finem, sed talis finis non est comunicare esse alteri per motum; hoc enim necessariò non consequitur ad substantiam separatam, sed contingenter, & voluntarie, sive liberè, licet necessariò amet, & consideret illud bonum secundum Philosophum: non autem vult hoc pro semper, sed tantum pro illo instanti, vel tempore, pro quo vult illud esse communicare eis.

Ad aliud, quando dicitur, quod intelligentiae sint perpetuae, & quod in eis non potest esse aliqua disformis habitudo ad orbem, &c. Dico quod non est verum, & hoc nos negamus. Si enim Deus moueret orbem immediatè (quia dicimus quod intelligentia mouet orbem) voluntarie, & liberè moueret; & sicut voluntarie incepit mouere, ita voluntarie continuat motum: & illa voluntate antiqua vult tunc non mouere, sicut prius voluit mouere. Et ita dicimus quod primum mouens aliqua nolitione potest le habere disformiter ad celum, & potest causare nouum effectum, quod negat Philosophus, & Commentator 8. Physicorum. Tamen rationes Philosophi bene concludunt de agente naturali.

Ad aliud, quando dicitur quod in celo non est nisi necessarium, non autem in paucioribus, nec in pluribus, & quidquid non est in pluribus, nec in paucioribus est necessarium simpliciter: Dico quod in celo multa sunt ut in paucioribus, non ex defectu agentis; sed quia tales motus voluntarie dicuntur, & ex libertate agentis. Vnde quod sit Eclipsis Lunæ, vel Solis, hoc est ut in paucioribus, & tamen sit modo naturali. Philosophus autem diceret, quod Eclipsis est necessarium, quia habet causam necessariam, & diceret quod nihil est in celo, ut in paucioribus.

DISTINCTIO XLIX.

De Beatitudine.

QUESTIO I.

Utrum beatitudo consistat per se in operatione?

D.Thom. I. 2. q. 3. art. 1. & hic q. 1. art. 1. D.Bonav. I.p.art. 1.
q. 4. Rich art. 1. q. 4. Gab q. 1. art. 1. & eid quæst. 1. art. 2.
Hent. quodlib. 13. q. 11. Valq. 12. disp. 8. cap. 3.

V idetur quod non, quia beatitudo est perfectio hominis beati, sed habitus est perfectior, quam operatio, quia maius bonum, & magis inclinat habitus ad operandum. Quod autem sit maius bonum, patet ex Philosopho 3. Topic. cap. 1. vbi dicit quod bona permanentia, & diuturniora sunt meliora, sed habitus est permanentior operatione.

Item, agens non perficitur operatione, quia omne agens mutaretur de imperfecto ad perfectum; sed operatio est quædam actio; igitur quædam mutatio, beatitudo autem est perfectio beatitudo; igitur non est operatio.

Item, beatitudo, sive sit finis, sive coniunctio *tertium*, cū fine ultimo, & obiecto, neutro modo est operatio; non enim est finis ultimus, quia finis est extra operantem; operatio autem non est extra operantem, nec est coniunctio cum fine ultimo; quia coniunctio est quædam relatio, & per consequens non est perfectio Beati.

Contra, Philosophus primo ethicori c. 8. & 9. *Ratio ad op-2 possum.*
Omnino, quorum actus, &c., sed beatificabile potest habere actum.

Item ibidem, *felicitas est operatio perfecta, & optima*, & dicit hoc idem Philosophus ex intentione.

Item, ibidem, *felicitas non consistit in habitu*, sed in actu, quia alias dormiens, & nihil operans, esset beatus, haberet enim habitum.

Item 5. *Metaphys. text. 1. actus est finis potentia, & probat hoc idem in naturalibus, & in potentia acquisiti.*

Item 11. *Metaphys. text. 51. loquens de motore diuino, si nihil intelligat, quid igitur insigne erit ei & venerabile? Et paulo post, text. 59. Vita utique existit, etenim intellectus actus vita. intellectus ibi accipitur genitius.*

Item 2. *de Cælo & mundo text. 17. operatio, finis est cuiuslibet operantis: omnis enim substantia, cuius est operatio, est proper operationem. Ex omnibus istic igitur sequitur quod cum beatitudo sit finis, & finis potentis operari est operatio sua; igitur beatitudo consistit in operatione.*

SCHOOLMEN I.

Opinio Henrici beatitudinem consistere in illapsu Dei in ipsam essentiam animæ, & inde redundare in potentias eius, suadetur tribus rationibus, sed refutatur efficaciter & clare, adductis rationibus Henrici ad oppositum, de quo latè agit Doctor in Oxon. hic quæst. 2. per totam.

Hic est vna opinio, qua ponit quod beatitudine uno modo est in essentia animæ beatæ, & alio modo est in potentia eius; ita quod in essentia est principaliter, & in potentia minùs principaliter, cū perfectio operationis immediatus,

Opinio Henr. quodlib. 13. q. 11.

&

Dionys.
Amore trans-
formatur a-
moris in am-
orem.

Prima proba-
tio.

Et principalius est, vel cōpetit in potentia, quām in essentiā. Modus istius positionis est, quia ad hoc deducunt Dionys. de Eccl. Hierarch. c. 7. qui dicit quod amor est vis unitiva, & transit in amatum; per circumcessionē, quia nō potest esse per illapsū obiectū creati, sed increati, & sic est deiformis in ipso illapsū. Et formatur ad hoc talis ratio; illud principalius beatificari debet, quod principalius perficitur obiecto, quod est essentiāliter beatitudo: sed essentiā anima principalius perficitur obiecto beatifico, quia per essentiā, & per illapsū; igitur essentiā principalius beatificatur, quā potentia, & per conseq̄ēs beatitudo erit in aliquo actū primo, qui respicit illapsū, & non secundūm potentiam, nisi terminatiū tāntum, scilicet inquantūm terminatur ad obiectū per operationē suā, & sic minus principaliter beatitudo erit in operatione.

Secunda.

Item, illa ratio potest accipi ex dictis illius doctoris, vbi tū habet: Eo modo perficit beatitudo, quomodo perficit dispositio ordinata ad beatitudinem; sed huiusmodi dispositio est gratia, quae perficit essentiam principaliter, & redundat ex ipsa in potentiam; igitur beatitudo principalius est in essentiā quām in potentia.

Tertia.

Alia ratio est ad hoc, non fundamentalis, sed adducitur ad quæstiōē, que talis est: Iustitia distributiva requirit ut secundūm dispositiōē meritis perfectio meriti distribuatur perfectiori, sicut maius bonum: sed essentiā est melior & nobilior potentia; igitur à iustitia distributiva redendum est maius præmium, vel æquale. Addit autem quod quia potentia percipit, & degustat, scilicet per intellectum, & voluntatem, id est per redundantiam beatitudinis essentiā in potentias beatificant potētia.

4.
Refutatur
Henr. prim.

Per illapsū
non aliter se
habet be. tū
nunc quām
prīus.

Impugnatur
secundo.
Ex Henr. dor-
mens aternū
posse esse
beatus.

Impugnatur
tertio.

Deus est bea-
tus per opera-
tiones imma-
gentes.

Sed hanc opinionē nō capio. Quāero à te de illapsū illo, nō enim per se est ratio habendi Deū, nec per hoc quod Deus sit præsens essentiā anima, quia similiter est præsens lapidi, & cuilibet creaturæ; nēc erit, quia Deus se habeat aliter ad essentiā, nunc quām prius, nec sicut nouus illapsū, nisi quia aliqua forma est in essentiā huius, quae non est in essentiā alterius, qui non est beatus, puta in Luciferō; ergo essentiā beata erit sicut carbo ignitus per aliquam formam sibi datam, non autem obiectū ipsum. Ista autem forma quae illabitur non potest esse immediata beatitudo eius, quia tunc illa forma, quae illabitur, esset formalis beatitudo eius, quod est falsum, quia beatitudo est immediata coniunctio obiecto beatifico; sed per formam istam, cūm non sit operatio, sed quidam actus primus, vt dictum est, nō potest essentiā habere obiectū beatificum; igitur per illam formam non est formaliter beata, cūm sit tantūm in essentiā, vbi nulla operatio est nisi mediante potentia,

Item, illapsū prior est secundūm naturam, quām operatio potentiarum, quia illapsū est primō in essentiā, & secundō in potentia, sequitur operatio; igitur sine aliqua cōtradicōne primus actus, scilicet illapsū, potest separari à secundo, qui est operatio, & sic Michaēl beatus erit sicut dormiens, non sicut operans.

Item, beati proportionabiliter beati sunt, vt Deus beatus: sed Deus non est formaliter beatus per hoc, quod est in se per essentiā, & est idem sibi, sed per hoc, quod essentiā Dei est terminus intellectiōnis, & voluntatis suā, & quia habet operationem circa obiectū, alias non possemus concludere Deum esse beatum plus quām lapi-

dē, nisi intelligeret, & diligeret se; ergo anima nostra erit beata per aliquid aliud, quām per illapsū.

5.

Itē, ex medio illo, per quod probant quod principalius sit in essentiā anima, quām in potentia; arguo oppositum, scilicet quod essentiā non primō perficitur gratia, sicut ī īde perfectibile debet perfici per dispositionem aliquam, & id quod disponit ī gratia, nō erit principiū alicuius actionis, vel operationis. Probatō alius p̄cipi, quod perficit actum inquantū illimitatū ad plures actiones, perficit eum in comparatione huius actionis, vel illius, illimitatē & distinctiōe. Si enim aliquid perficit Solem, inquantū est actius, non perficit eum inquantū est productius vermis tantūm: sed gratia non perficit essentiā anima inquantū essentiā est actua cuiuslibet actionis anima, sed tantūm inquantū est actua volitionis per voluntatem; non autē inquantū est actua intellectiōnis, sicut actionis intellectus, alias actus intellectus ante omnem volitionem esset gratus & acceptus Deo formaliter, quod est contra omnem opinionem; quia intellectus, quoad actionem, quae merē p̄cedit volitionem, nec est à voluntate imperatus, non est gratus: omnis autem actus volitionis, vel à voluntate imperatus, potest esse cum gratia, & esse gratus: de hoc dicetur alias: igitur, &c.

Item, cōtra illud, quod p̄dictum est de iustitia distributiva, nō cogit, īd videtur esse ad oppositū, quia melius est essentiā, quod immediatē possit coniungi cum obiecto beatifico per operationem; & maius bonum est, quod beatitudo cōferatur libi per operationem, qua possit attingere vltimum finem, quām per formā illam, per quam non possit attingere vltimū bonum; quia non potest coniungi Deo per formā illā, quae est primus actus sine secundo actu, qui est operatio.

Vnde si arguatur quod anima est aliquid nobilior oculo; igitur melius formatur visio in anima, quām in oculo; non valer, quia visio non cōpetit anima, nisi mediāte oculo; ita nec beatitudo competit essentiā, nisi mediāte operatione potētia, & ita ratio Doctoris illius nō concludit.

Ad illud, quod addit, quod potētia percipiūt beatitudinem, & degustant, ita quod illi actus nō sunt nisi quādam perceptio de obiecto beatifico: Hoc non capio, quia tunc beatitudo non esset delectatio, sicut delectans secundūm se, & de se; esset enim quid non perceptum, perceptibile tamen ab intellectu, & voluntate: sed tantūm eius perceptio est delectabilis, sicut tanitas non est de se delectabilis, nisi mediante sensu percipiente sanitatem; hoc autem est incomueniens, scilicet quod beatitudo de se non est delectabilis, quia sic pro opposito damnatio, vel miseria nō esset de se tristabilis, sed tantūm esset quādam perceptio consequens ad miseriā, quod falsum est, quia miseria ex natura sua includit tristitiam, & perceptionem intellectus, & voluntatis.

S C H O L I V M II.

Explicat optimo discursu, quomodo beatitudo consistat in coniunctione ad optimum, cui aptum est coniungi beatificabile; & coniunctionem hanc non posse fieri, nisi per operationem, alioquin, ut contra Henricum allatum est, semper dormientes posse esse beati. Hanc probant omnia adducta contra illapsū Henrici.

Respondeo

Rationem se-
cundā Henr.
a luci ad
oppositionem.

Gratiā non
perficit
primō
essentiā,
sed volun-
tatiā.

Actus intel-
lectus, ut pre-
ce de cōpon-
ētū volun-
tatiā, non est
gratus.

* In 1. d. 19.
6.
Tertium sīk
Henr. ratio-
nem adju-
vit ad oppo-
sitionem.

Inflantia re-
monstratur.

Beatitudo in-
cludit esen-
tialiter dele-
ctionem,
scilicet miseria
tristitiam.

6.
Bentemis
Authoris.
probatur pri-
mō.

Beatisudo est
vltimata
coniunctio ad
suum opti-
num.

probatur se-
cundū.

¶ q. 1. & 2.

7.
Beatisudo as-
tia simplici-
ter, alia se-
cundū quid.

Beatisudo
consistit in
operatione.

Respondeo igitur ad quæstionem, & incipio
rà notiori vniuersaliori, nam omnes con-
cedunt quòd beatus est, cui complètè bene est,
sicut miser est, quando complemento sui esse
caret. Ex hoc arguo sic: quicquid natura est
coniungi alij à se tanquam bono suo, non com-
plètè est benè sibi, nisi coniungatur illi, quia
si non coniungitur ei, caret coniunctione il-
lius, quod est bonum ei. Similiter caret bono
extrinseco, quia non est bonum suum, nisi in-
quantum illi coniungitur, & sic nec complètè
sibi bene est. Ex eodem habeo, quòd si sibi non
coniungatur sicut suo optimo, & non coniunga-
tur vltimatè, suo caret maximo bono, & intrin-
seco, & extrinseco, quia caret coniunctione,
quæ est sibi bonum intrinsecum, & caret bono
illo extrinseco, scilicet obiecto beatifico. Ex
hoc sequitur illa ratio communissima beatitu-
dinis, sive communè dictum de beatitudine,
quòd scilicet beatitudo non est sine coniunctio-
ne vltimatè ad suum optimum: non pono mo-
dò aliquam definitionem beatitudinis. Isto mo-
do non est visus beatus, nisi coniungatur per-
fecto visibili, sicut anima non est beata, nisi gra-
tia, vel Deus coniungatur ei, & ita hoc est verum
in generali, de quacunque potentia, cui perfectè
benè est, & vilui, & intellectui hoc competit,
sicut & voluntati.

Vlterius, quodlibet natum est coniungi suo
optimo vltimatè; quæcunque autem non pos-
sunt habere pro bono suo, nisi materialia, &
corporalia, non possunt coniungi simpliciter
optimo: sed probatum est primo libro, distinc-
tione secunda*, quòd aliquid est optimum, &
est alicuius immediatè optimum, non curio-
cuius, quia si non immediatè illud optimum sit
alicuius, erit processus in infinitum, nec erit vi-
timus, nec primus respectu alicuius.

Hic his potest alicuius bene esse in se, sed non
simpliciter; vnde esse sic est coniunctio cum
diminuto vltimo, & diminutè competit illi
benè esse: sed coniunctio cum perfecto optimo
competit benè esse simpliciter & perfectè. Prima ergo propositio, quæ est quòd beatitudo
est in coniunctione cum bono suo optimo, dis-
tinguitur; quia coniunctio cum bono suo
optimo est simpliciter; vel quando coniungi-
tur suo optimo, & perfectè optimo, & sic est
beatitudo simpliciter; vel quia coniungitur non
perfectè cum suo optimo, & sic est beatitudo
secundum quid. Ita autem coniunctio cum
optimo, quando est perfecta simpliciter, non
potest esse nisi per aliquid intrinsecum. Beatitudo
autem simpliciter erit perfectio sim-
pliciter coniungens suo optimo, & beatitudo
secundum quid erit perfectio coniungens
secundum quid suo optimo. Sic igitur oportet
quòd sit aliquid in illo, quod est natum
coniungi, quo formaliter coniungatur suo op-
timu: hæc est autem beatitudo. Ex hoc apparet
solutio quæstionis, & habentur multæ descrip-
tiones beatitudinis.

Vlterius dico quòd quilibet actus primus
ordinatur ad attingendum suum optimum per
operationem, tanquam per medium finein,
& sic sequitur quòd beatitudo sit in operatio-
ne, sive quòd sit per operationem. Hoc ap-
paret à simili de beatitudine, quæ est secundum
quid, quia coniunctio quæcunque localis, vel
quæcunque alia sine operatione, non est vl-

timata, sed est vltior aliquia alia.

Ex his patet ratio, & descriptio beatitu-
dinis, & explanatio Augustini, Boëtij, &
Aristotelis de beatitudine. Vnde Augustinus
13. de Trinitate capite vltimo: *Beatus est, qui
habet omnia, quæ vult, & nihil mali vult*, ibi
accipit *omnia* non distributiæ pro singulis,
sed vnitiviæ, & excellentiæ in illo optimo,
cui coniungitur, quæ in se, & idèò beatus
non est simpliciter, qui habet quæ vult
in vita ista, quia non habet omnia, quæ po-
test velle, & idèò dicitur *que vult*, id est, or-
dinatè potest velle; simpliciter enim mali ha-
bent quæ volunt, sed non aliud, & idèò
additur *nihil mali vult*. Similiter pater descrip-
tio beatitudinis, quam ponit Boëtius 3. de
Consolat. prosa 2. *Beatitudo est status omnium
honorum aggregatione perfectus*. Scilicet status,
in quo habet in aggregatione omnia sibi
conuenientia, & quæ desiderare potest. Istæ
autem definitiones datæ sunt de beatitudine
secundum quid.

Item, patet similiter de definitione Philo-
sophi, quam ponit primo & decimo Ethico-
rum, vbi dicit quòd *felicitas est operatio optima
in vita perfecta*. Dicitur autem *operatio optima*,
quia coniungens secundum se vltimatè
perfectè obiecto. De perpetuitate autem non
curauit, quia illa non est essentialis operatio-
ni, & beatitudini secundum eum, ita quòd
ante operationem non est potentia, nisi ali-
quid in se, sed post operationem, potentia
est bonum in se, & in alio. Sic igitur patet,
quòd beatitudo est alicui vltimatè bene esse,
& non est nisi per operationem, secundum
quamlibet rationem, vel descriptionem beatitu-
dinis.

Ad primum, quando dicitur quòd Beatitudo,
&c. Dico quòd beatitudo est duplex: quædam
formalis, & quædam subiectua. Beatitudo for-
malis est, quæ est perfectio coniungens optimo
fini: sed beatitudo subiectua, & obiectua est ipse
Deus. Et quando dicitur quòd habitus perfectior
est actu, & diurnior; dico quòd falsum est ceteris
paribus, sicut diceretur de hoc in 3. libro*. Vnde
de omni habitu est falsum, quòd sit nobilior
actus, immò è contrario actus omnis est nobilior ha-
bitu, & de habitibus acquisitis potest demonstrari,
& de infusionis est probabile, vniuersaliter enim spe-
cies sua, scilicet actus, est nobilior specie habitus.

Ad id, quod pòst additur in probatione, quòd
habitus est nobilior, quia diurnior, & permanen-
tor. Dico quòd omnes cōsiderant Philosophi
in illo libro intelliguntur ceteris paribus.
Vnde dicit *non ut diffant, sed si diurniora alio, non
quòd diurnitas addat de se aliquam rationē bo-
nitatis, et si ex natura sua dicitur diurnum*. Ad
propositum ergo dico, quòd etius ita natus est
durare, & esse diurnus, sicut habitus, & ita per-
petuus est quantum est in se, & in statu beatitu-
dinis actus erit ita perpetuus, sicut habitus.

Ad aliud, quando dicitur quòd agens non per-
ficit operatione, & quòd operatio est actio;
Dico quòd agens nō est perfectior ex hoc, quòd
agit, sed ex hoc, quòd producit. Et quando dicitur
in minori, quòd operatio est actio. Dico quòd
mihi est demonstratio, quòd nulla operatio est
actio de genere Actionis; sed operatio est perfe-
ctio operatis, & qualitas, scilicet de genere Qua-
litatibus, vt in primo libro* ostensum fuit.

8.
Definitio
beatitudinis
ex Aug.

Descriptio
Boëtii.

Definitio
Philos.

9.
Ad primum
principale.
Duplex bea-
titudo forma-
lis & obiecti-
ua.

* d. 14 q. 1.
& d. 3.

Atius omnia
est nobilior &
perfectior suo
habitus.

Atius beatu-
ficus ita per-
ficietur
habitus
ad secundum.

Nulla ope-
ratio est actio.
* d. 3 q. 6.
num. 2.

10.

Ad tertium.

Quomodo beatitudo dicitur coniunctio ad ultimum finem.

August.

Ad aliud, cùm dicitur quòd beatitudo, siue sit vltimus finis, siue coniunctio cum fine vltimo, neuro modo est operatio. Dico quòd nec beatitudo est finis vltimus, nec coniunctio cum fine vltimo. Et licet beatitudo quædam sit finis vltimus, non tamen illa, de qua nūc loquimur. Quòd autem beatitudo dicitur *coniunctio*, ita prædicatio non est formalis, sed causalis. Vnde aliquando dicimus quòd beatitudo est operatio, aliquando quòd beatitudo est in operatione; & tamen sunt substantia, & concreta. Vnde beatitudo forte non est nisi beatitudo vltimati boni, vel sufficientia boni; nec est magis propria prædicatio, quàm quòd beatitudo sit operatio, licet posset dici inquantum operatio dicitur de beatitudine concretiæ, & est quoddam concretum, id est, cum operatione.

Quòd autem dicatur habitus vltimati boni, patet per Augustinum vbi suprà, quando dicit quòd *beatitudo est, qui habet quicquid vlti, &c.* Vnde formaliter non dicit nisi sufficientiam, vel habitationem vltimi boni. Et ita dicitur beatitudo de hac operatione, & de illa, beatitudo autem dicitur *perfectio*, inquantum est principium coniungens optimo suo fini, id est, operatio illa est beatitudo, vel in illa operatione est beatitudo.

tatis, suadetur tribus rationibus: reicitur primò, quia immediatus vltimo, & optimo, est magis volendum: sed velle est immediatus optimo, & vltimo, quia immediate tendit in illud, ut in finem; secundò, quia, ut dicit Anselm, lib. cur Deus homo. cap. i. otio peruersus est velle, propter intelligere. Soluit rationes D. Thome.

2.

Respondeo, hic sunt opiniones. Vnum tamen est hic manifestum ex dictis in præcedenti questione, scilicet quòd beatitudo est in operatione coniungente immediatè optimo, & nihil materia est tale, nec aliqua operatio materialis potest coniungere immediatè suo optimo; igitur beatitudo consistit in operatione immateriali; beatitudo igitur est vel in operatione intellectus, vel voluntatis, & hoc loquendo de beatitudine qualibet, siue in Deo, siue in Angelis, siue de beatitudine nostra.

Est igitur opinio cuiusdam Doctoris, quòd beatitudo sit in actu intellectus. Et ponit ad hoc duas rationes, de quibus miror quòd inter eas multa verba miscet, quia alibi sic non facit. Et est prima ratio sua talis, & credo eam formare ita fideliter, sicut possum: Beatitudo est primum voluntum; actus voluntatis non potest esse primum voluntum: igitur beatitudo non est in actu voluntatis. Maior probatur, quia beatitudo est vltimus finis. Minor probatur duplèiter, primò, quia nulla potentia potest habere actum suum pro primo obiecto, alias actus reflexus esset actus primus, vnde intellectus priùs habet obiectum antequam intelligat se intelligere.

*Opinio D.
Thom. hic
art. i. q. 1. ad
2. quæsiuncula-
culam.
Probatur i.*

Secundò specialiter ita: nam cùm actus voluntatis sit respectu finis, nihil aliud est actus voluntatis, nisi ordinare ad finem, vel circa aliquid ordinatum ad finem; sed tale non habet rationem finis vltimi; igitur actus voluntatis non habet rationem priùs voliti.

Secundo.

Secunda ratio assignatur ad hoc talis; beatitudo intrinseca non potest esse per se finis vltimus; igitur beatitudo intrinseca erit aliquid, quod immediatè coniungit cum fine vltimo, vel fini vltimo: sed actus voluntatis non potest immediatè coniungere: quia desiderans, vel qui delectatur non coniungitur. Probo, quia non habens finem non coniungitur, sine adepto præsupponitur finis haberi. Non enim quia delectatur, vel quietatur in fine, idè habet eum. Probatio, quia priùs conuenit intellectui, quia primo habuit; igitur oportet quòd finis primò præhabetur, & hoc non est nisi per actum intellectus, quæ habitio prior est omni quiete, & delectatione.

*Confirmatur
duo ex-
emplis.*

Confirmatur hoc per duo exempla, primò de pecunia, quæ est finis extrà, & possesso est finis intrà, non autem delectatio, quæ sequitur ex pecunia possessa; & ita est in proposito. Beatitudo est possesso per actum intellectus, ad quem sequitur delectatio in voluntate. Aliud exemplum est de sensu, & sensibili, & eodem modo dicitur, nam sensatio tactus est finis intrà, & sensibile finis extrà. Applica sicut habes in summa*, &c.

* D. Thom.
1. 2. q. 3. art.
4. in corp.

Respondeo, processus erit primò de istis motiis. Et arguo sic contra primum motium, siue quantum ad primam rationem eius, quia finis extrà est simpliciter vltimum bonum; igitur quod est immediatè coniunctum fini extrà, ut talis, est magis bonum'; & quod est magis bonum, est magis volendum; sed velle simpliciter est immediatè.

4.
Reprobat
primum ra-
tionem.

ff diatius

Q V A E S T I O II.

*Utrum beatitudo simpliciter & per se con-
sistat in actu intellectus?*

D. Thom. 1. 2. q. 3. art. 4. & 8. & hic q. 1. art. 2. Richard. art. 1. q. 7. Durand. q. 3. Sotus q. 1. art. 3. Gabr. q. 2. art. 2. Maior. q. 5. Vasq. 1. 2. d. 11. c. 3. & 4. Scot. in Oxon. hic q. 4.

I.
*Argument. I.
affirmatus.*
Secondum.
Tertium.
Quartum.

DE INDE quaro quæ sit ista operatio, in qua beatitudo consistit, seu, Utrum beatitudo simpliciter, & per se consistat in actu intellectus? Videtur quòd sic, Ioannis 10. *Hac est vita eterna et cognoscant te, &c.*

Item, Augustinus 1. de Trinit. cap. penultimo dicit quòd *summa merces est visio Dei*, & multæ aliaæ auctoritates Augustini sunt ad hoc.

Item, Philosophus 10. Ethicorum & Primo, dicit quòd beatitudo, siue felicitas consistit in speculazione sapientiæ, quia in hoc sumus maximè similes Diis, & idè 10. Ethicorum cap. 10. probat ex intentione quòd nulla operatio virtutis competit eis, quia tales operations non sunt in Deo, nisi sapientiæ speculatio.

Item, *felicitas est bonum per se subsistens sufficiens*: primo Ethicorum cap. 10. sed maxima sufficiencia est in actu intellectus. Vnde Ioannis 14. dixit Philippus: *Domine, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.*

Contra, Augustin. 13. de Trinitate cap. 5. *Beatus est, qui habet, quicquid vult, & nihil malum vult.* Si enim aliaæ potentia anima haberent quicquid competit eis, tamen per hoc voluntas non habet quidquid vult; igitur in actu intellectus non erit vltimata perfectio beatitudinis.

Item, Augustinus primo de doctrina Christi. post medium, siue cap. 6. dicit quòd *summa merces est inbarere Deo*, hoc est fruitio per amorem; igitur, &c.

S C H O L I V M I.

*Sententia D. Thom. beatitudinem essentialiter consi-
stere in actu intellectus, & accidentaliter in actu volun-
tatis.* Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

Velle est simpliciter immmediatus vltimo fini quād intellegere.

diatus vltimo bono, quād intelligere; igitur post primum bonum simpliciter velle est magis bonū.

Confirmatur ratio, quia illud recte volitione libera est magis eligendum quod actu naturali appetitur, quād quod non; sed volitio est talis, quia immediatus vnit vltimo; igitur melius; igitur appetitu libero est recte appetendum.

Refutatio 2. Velle non est propter intellectus, sed potius est conuerso.

Item, si voluntas non vult primò suum velle, potest tamen velle suum velle, sicut intellectus potest intelligere se intelligere. Quero igitur tūc an secundū rectam rationem voluntas vult illud suum velle propter intelligere, vel propter velle? Non autem vult suum velle propter intelligere, quia hoc manifeste est contra Anfelmum 2. Cur Deus homo c. i. qui dicit quād velle est propter eligere: igitur velle est propter velle, & non propter intelligere; igitur velle habet magis rationem voluntatis, quād intelligere, & per cōsequens recta ratione plus debet velle suum velle, quād suū intelligere.

Per hoc soluitur prima ratio, quād non haber apparentiam, beatitudo enim extrā est primum volitum extrā, non intrā, quia simpliciter primum intelligibile est extrā, & primum volibile; non autem primum volitum intrā, sicut nec intelligere est primum intellectum simpliciter. Si autem loquaris de primo obiecto, quod est citra primum extrā, tunc dico quād post simpliciter primum ens primum volitum est ipsum velle, vel amare, & plus quād intelligere, quia idē est intelligere ut amet, & ratio illa non probat plus de intellectu, quād de voluntate. Et idē nulla est ratio ad propositum; debet enim probare quād intelligere sit magis volitum, quād velle. Ex hoc autem apparet quād voluntas non minū vult perfectiōnem suam propriam, quād sic appetitus alterius perfectionis, inīd magis appetit bonum suum, quād alterius, & post bonum suum volitum erit velle se velle illud; non autem ipsum intelligere erit primum volitum post suum velle.

Velle non est vltimus finis.

Vlterius, ex hoc sequitur quād velle non est vltimus finis, sed quād erit vltimi finis, & cum hoc apparet quād velle erit vltimus finis, qui erit sub fine, non autem simpliciter vltimus finis.

Ad secundam rationem, quando dicitur quād beatitudo intrinseca non potest esse per se vltimus finis, sed est aliquid quod immediatè coniungit cum fine vltimo; aut intelligis quād primum, & immediatè coniungit de primitate generationis, vel de primitate perfectionis? Secundo modo equaliter est in coniunctione sensus, & in appetitu sensibili. Si intelligas de primitate generationis, concedo coniunctionem intellectus priorem esse generatione coniunctione voluntatis. Sed ex hoc oppositum habetur, non propositum, quia priora generatione, posteriora sunt perfectionis. 9. *Metaphysica* text. 15. Vnde ex hoc probat ibidem Philosophus actuū meliorem esse potentia, quia licet potentia si prior generatione, actu tamen est prior perfectionis. Si autem intelligas de primitate perfectionis, non generationis, non est verum quād intellectus immediatè coniungat cum fine vltimo; inīd voluntas sic coniungit prioritate, & immediatione perfectionis. Vnde hoc argumentum procedit ac si voluntas non haberet aliū actuū, quād passionem tantum, ex habitione, putā, gaudium, vel delectationem, quod falsum est; inīd voluntas habet aliū actuū, qui est operatio distincta contra passionem, & per istam operationem perfectam coniungitur immediatè vltimo fini.

Actus est prior potentia perfectionis.

Intellectus prius coniungit prioritate generatione fini vltimo, voluntas vero prius prioritate perfectionis.

Actus est prior potentia perfectionis.

Vnde dico quād desiderium est actus ante habitionem, & post habitionem finis per intellectum, est alijs actus à delectatione, quo perfuerit, & perfectè coniungerit cum fine vltimo, plus quād per desiderium, vel per intellectum, & per hunc actuū perficitur, sive perfuerit voluntas, non autem patiente per gaudium, & delectationem, inīd per operationem voluntatis, ex quo actu sequitur delectatio, & quietatio.

Hoc confirmatur per Anfelmum de Conceptu Virginali c. 4. vbi dicit quād voluntas est sola domina, & figura, & quād sola voluntas principaliter praeiatur operatione sua, sive sit operatio se, sive ab obiecto. Similiter videtur magis quād delectatio sequatur operationem voluntatis, quād intellectus, sicut delectatio, quād est dispositio, & passio appetitus sensibilis magis sequitur appetitum, quād ipsam sensationem. Vnde beatus, & miser non equaliter sentiunt*, inīd magis beatus, cū minus tristatur, & alijs non.

Per hoc patet ad deductionem; quando dicit quād beatus non habet sibi finem coniunctum, nisi per actuū intellectus, falsum est: quia per voluntatem habet immediatū, id est, perfectū, vt dictum est. Hęc de rationibus istius Doctoris.

Confirmatur.

Delectatio magis sequitur operationem voluntatis quād intellectus.

* De immutatione sensus beatū & damnati vide suprā dist. 44. q. 3. n. 17.

S C H O L I V M II.

Occasione huīus questionis, disputatur, an intellectus su nobilior voluntate, vel ē contraria, & pro intellectu adducitur ratio D. Thome 1. p. q. 82. art. 3. scilicet, quād verum, quād est obiectum intellectus, est nobilissimum bono, quād est obiectum voluntatis. Hanc rationem reicit Doctor, quia hic non ē distinctio realis; ergo neque major nobilitas realis, quia secundum D. Thom. differunt tantum ratione: ergo ista maior nobilitas est tantum rationis, et si hęc compararentur ad personas diuinās; sic Filius esset nobilior Spiritu sancto, si siat comparatio ad actus potentiarum, erit circulus; vide hoc clarissimum tractatum à Doctore in Oxon. bīc q. 4. a. num. 10. Alia ratio D. Thome pro intellectu, quād habet nobilissimum habitum, scilicet sapientia, reicitur; quia voluntas habet chariūtę, que omni alio habuit nobilior est, & reicit solutionē ad hoc. Tertia ratio, ex actu, quia intellectus est causa aquinoce actuū voluntatis, ergo perfectior eo. Doctor ē contra quād voluntas imperat intellectui, admittit intellectum esse causam aquinoçam voluntatis, de quo dist. 25. sed partiale, quād non ē perfectior effectu.

Similiter arguitur hęc ex potentias, quād beatitudinis consistit in actu intellectus, ex comparatione istarum potentiarum, & ex nobilitate unius ad alteram. Sed dubium est quād ipsarum est nobilior. Similiter si potentia sit idem in essentia, & cum essentia anima, nihil valent rationes, quād procedunt ex ratione potentiae, vel ex comparatione earum.

Arguitur equaliter hęc ex obiectis istarum potentiarum, quia in actu illius potentiae debet poni beatitudo, cuius obiectum est nobilissimum; sed verum, quād est obiectum intellectus, est nobilissimum, quād bonum, quād est obiectum voluntatis, & per consequens actuū nobilior. Probatio minoris, scilicet quād verum sit nobilissimum; quia illud, quād est propinquius perfectissimo, est nobilissimum: sed verum est huiusmodi, quia est propinquius nobilissimo, & perfectissimo, scilicet entia: nam ens, ut ens, est simpliciter perfectissimum, quod continet virtualiter in se omnem specialem rationem cuiuscunq; entitatis, & huic immediatè annexatur ratio veri, sive verum, ut verum; igitur, &c.

7.
D. Tho. 1. p. q. 82. art. 3.

Prima ratio
D. Thome.

Retorquetur.
Bonum est
absolutè ra-
le; verum
tantum par-
ticipatio, &
seu secundum
quid.

* Vide
Hent. quodl.
1. quælt 14.

Sed accipiendo eandem maiorem, concludo oppositum, scilicet quod ratio boni sit nobilior, quia quod est per se & per essentiam bonum, est melius, quam quod per participationem bonum; bonum est per essentiam bonum, & absolutè bonum; verum autem non est bonum, nisi participatione boni. Hic sunt aliqua supposita, in quibus alius Doctor * conuenit cum prima opinione, tamen mihi est dubium, quod talia sunt obiecta intellectus & voluntatis.

8. Respondeo igitur, & dico quod nobilitas non sequitur rationes in rebus, sed existentias in re; sed ita rationes, scilicet *verum & bonum*, sunt rationes eiusdem tei, & ideo non debet attendi nobilitas penes nobilitatem eorum, sed ex natura sic existentis. Sed estne ibi nobilitas rationis, ita quod vna sit nobilior altera? Dico quod nobilitas rationis potest accipi tripliciter, vel ex nobilitate rei in se, & tunc est realiter. Secundum in comparatione ad priora, & tunc non potest esse nobilitas istarum rationum, scilicet quod vna sit nobilior altera, quia eadem res habet huiusmodi rationes prioritatis & posterioritatis, ut in diuinis, & fortè in anima est eadē res sub ratione intellectus & voluntatis. Quod autem intellectus & voluntas, vt comparantur ad priora, vna ratio ex illis non sit nobilior altera, patet, quia in diuinis habentur Pater & Filius, & Spiritus sanctus, & nullus est nobilior altero, nec re, nec ratione, eti pater sit prior origine filio, & filius Spiritus sancto. Tertio modo, potest accipi nobilitas istatum rationum, vt in comparatione ad posteriora, puta ad actus istatum potentiarum intellectus & voluntatis; & tunc concludimus nobilitatem potentiarum ex actibus, & actus voluntatis nobilior est actu intellectus; & sic concedo quod comparando ad posterius, vna potentia nobilior est altera, secundum rationem, & tūc male vitetur ratione ad propositū, quia supponit quod debet probare.

9. Ad rationem de obiectis, scilicet de comparatione *veri & boni*. Respondeo quod argumentum est ad oppositum, quia quod est propinquius potentiali est imperfectius; sed ens est potentiale respectu aliarum rationum, quæ sunt postea: igitur *verum* cùm sit propinquius enti, quam *bonum*, erit minus nobile.

Rejiciuntur.
Ducit ratio-
ne D. Thom.
ad oppositum.

Sed hoc est falsum, quod ens sit potentiale, eo quod ens non se habet ad alias rationes, sive pa-
ssiones, sicut materia ad formam; sed sicut subiectum ad passiones. Vnde si esset distinctio realis inter ens, & alias rationes, esset habitudo entis ad eas, sicut causa effectiva ad sua causata, eo modo, quo dicimus quod subiectum est causa suarum passionum, & per consequens ratione entis est nobilior, & actualior omni alia; non igitur magis potentialis, & quād propinquior est ei aliqua passio, erit tantò nobilior. Vnde sicut dixi alias *, quætas simpliciter nobilior, & perfectior forma est quantitate, quia actualior, & ideo propinquior substantia, quia est perfectior, quam quantitas sita est in proposito de intellectu, & voluntate.

10. Respondeo igitur quod ad idem ens in actu possunt comparari aliqua prius & posterius in diverso ordine, & illud quod est perfectius imperfectiori ordine, illud est simpliciter perfectius. Vnde ens habet ordinem ad potentias, ut ad effectus. Comparando igitur *verum & bonum* ad potentias, sic *verum* est nobilior *bono*, quia est propinquius enti in isto ordine. Comparando autem *verum & bonum* in ordine ad causalitatem, & actuum

communicandi esse alteri, & perfectionem essentialem, tunc *bonum* est nobilior *vero*, quia sui communicativum, & simpliciter perfectior est ratio *boni* quam *veri*, quia in perfectiori ordine, scilicet communicandi esse, est propinquius enti, sicut qualitas simpliciter est perfectior quantitate, licet quantitas in alio ordine imperfectiori sit propinquior substantia, scilicet in ordine mensurandi substantian, non in ordine in formandi, seu qualificandi, quæ est perfectior. Et simili modo *verum* in ratione, vel ordine obiectuæ potentiae immediatus est enti, quam *bonum*, & sic secundum quid nobilior *bono*.

Ex habitu comparisone similiter arguunt aliqui, sicut nobilissimus habitus est sapientia, igitur actus disponens & generans hunc habitu, est nobilior omni alio; sed actus intellectus est disponens ad sapientiam; igitur, &c. Antecedens patet ex 6. Ethic. c. 8. vbi Philosophus comparat istos habitus.

Sed contra hoc arguit aliis Philosophus noster, scilicet Paulus, qui dicit quod caritas excellentior est, 1. Corinth, 13. & Augustinus 15. de Trinit. cap. 19. *Nulum donum excellenter est charitate*. Ad hoc respondent aliqui, quod dictum Pauli est intelligendum in via, quia sic caritas excellentior est sapientia, non autem in patria.

Sed contra hoc est Hugo, in commento super Angelica hierarchia super illud *calidum & super fernandum*, &c. & loquitur ibi de ordinibus Angelicis in Patria. *Supremus ordo denominatur à charitate*. Item, si non sufficit auctoritas Hugonis, est alia probatio talis: perfectissimus habitus in vna perficit voluntatem secundum capacitem eius in via; sed talis habitus est caritas; igitur perficit animam secundum perfectissimam eius capacitem, quam potest habere in via; igitur similiter capacitas voluntatis perfectior est in via, quam capacitas intellectus; igitur similiter & in patria, quia non est alia capacitas hic & ibi.

De isto igitur dico quod videtur mihi absque dubio, quod habitus perfectissimus simpliciter in patria & in via, non erit habitus intellectualis, sicut nunc est habitus caritatis, quia maioris capacitas simpliciter est voluntas, quam intellectus hic & in patria.

Ad auctoritatem Philosophi, dico quod (sicut fortè de hoc dicitur alias in 3.) Philosophus nunquam distinxit in libris suis ex principiis operandi voluntatis & intellectus in ratione specifica ipsorum, sive intra, sive extra intellectum, & voluntatem, sed ut sunt unum mouens, vel unum principium operandi a proposito. Vnde aliquando vocavit Philosophus istud principium operandi *probare*, sive aliquando *propositum*, & in 3. Ethicorum loquitur ut sunt unum principium. Sed de actu intellectus plures loquitur Philosophus, quam de actu voluntatis, quia nobis est magis manifestus. Et quando dicit quod Philosophus non dicit hoc de habitu, vel de actu voluntatis; dico quod nec contrarium affirmavit; argumentum autem ab auctoritate negatiū non tener. Sancti vero, & Doctores nostri ultra hoc exquisierunt.

Vltimò arguunt aliqui hic ex comparatione actuum in habitudine causarum effectuarum, sic efficiens æquiuocum nobilior est effetus; sed intellectus per actum suum est efficiens æquiuocum: igitur, &c.

Sed contrarium arguo ex eodem medio, & matiota si efficiens æquiuocum est nobilior suo effectu:

I.
Secundaratio
D. Thomas.

Refutatur.

Responso D.
Thom. impu-
gnatur.

Impugnatur
secundum.

Charitas est
nobilissimus
habitus in
via & in pa-
tria.

I 2.
Ad auctori-
tatem Philo-
sophi.

I 3.
Tertia ratio
ero D. Thom.
ex actibus.

Sed adduci-
tur ad opini-
sum.

Voluntas quia imperat intellectui est ipso nobilior. factu; sed voluntas est causa æquiuoca motus intellectus imperando. Vnde Philosophus 9. *Metaphysica*, text. 15. dicit quod quando est electio, & determinatio circa contraria, sit determinatio per voluntatem, & sic voluntas imperando determinat intellectum ad unum.

Refutatur 2. ex Anselm. Præterea Anselmus de libertate arbitrij, 19. & 14. dicit quod voluntas virit omnibus aliis potentias: igitur videtur habere aliquam causalitatem & efficaciam æquiuocam in imperando actus earum, sed de ista efficacia dicetur alijs *.

14. Dubium an intellectio causas voluntatem, vel è contra. Respondeo igitur quod si obiectum intellectus & phantasma habeant causalitatem, & efficaciam respectu actus intellectus, vel voluntatis, non tamen totalem respectu actus voluntatis, quoniam quandoque fit processus, vel circulus in causis, & effectibus; si tamen prima causa in processu est naturalis, vel primus actus, totum quicquid postea fit, est naturale, dum scilicet ducat ille processus, & nihil erit in potestate agentis, licet possit impediri.

Si intellectio est causa totali voluntatis collatera libet. Si igitur phantasma mouet naturaliter, & illud mouetur, & discursus erit naturalis, & discursus mouet naturaliter voluntatem, ita quod omnes alij motus sunt naturales, & per consequens in omni actu suo est naturalis; nam sicut discursus mouet naturaliter ab alio, ita mouet aliud, sicut enim mouens est mouu, ita & mouens.

Ratio D. Thom. pro intellectu non concludit, seu ratio Doctoris pro voluntate. Est igitur causa partialis, & hoc non concludit maiorem nobilitatem, tamen argumentum factum pro voluntate, quod sit causa, & habeat efficaciam super alios actus, benè concludit; quia eti superior causa, pura Sol, non sit totalis causa effectus inferioris, tamen in ordine suo est totalis causa superiorum, & simpliciter totalis causa in ordine illo, quia motiva & imperativa, & similiter superior est causa proxima imperans, & applicans eam actu; certum autem est quod imperans est nobilior potentia exequenter, & per consequens voluntas nobilior est intellectu.

S C H O L I V M III.

Quarta ratio pro voluntate, quia eius actus est eligibilior, quia facit simpliciter bonum habentem, & eius oppositum, scilicet odium, est prius oppositum scientia. Quinto, intellectio est dispositio, medium, seu prærequisitum ad amorem: dicit rationes aliorum ad oppositum. Sexto, quod actus voluntatis est purior, quia eius corruptio peior. Septimo, per actum voluntatis possidetur obiectum perfectiori modo, quia tenditur in ipsum, ut in se. Circa istas septem rationes habet pulcherrimam doctrinam, & in singulis dicit aliorum rationes ad oppositum.

15. Quarta ratio pro D. Thom. Actus voluntatis est eligibilior simpliciter actus intellectus. Similiter arguitur de eligente, & eligibilitate; illud enim est perfectius, quod est eligibilior sine alio: sed intellectio est eligibilior sine volitione, quia non erit tunc ibi nisi appetitus naturalis, si volitio esset sine intellectione sicut inclinatio graui ad centrum. Sed arguo ad oppositum eodem modo, scilicet ex eadem majori, & opposito minoris, que erit ista: simpliciter est eligibilior volitio, & electio sine intellectione, quoniam intellectio sine volitione.

Probatio huius maioris dupliciter est. Primum sic. Illud est eligibilior simpliciter, quo habens est simpliciter bonus, quoniam illud quo non: sed velle est, quo habens est simpliciter bonus,

non autem intelligere, per Augustinum 11. de Civitate Dei, cap. 28. neque, inquit, quisquam bonus, quia bonum sit, sed quia bonum vult, vel bonum diligit.

Item, alia probatio maioris. Illud est simpliciter eligibilior, cuius oppositum est odibile; sed tale est odire Deum, quod est essentialiter odibile, & nullo modo eligibile, quia malum, quod est ex ignorantia contraria intellectioni, non est ita odibile; odire autem Deum, qui est actus contrarius volitioni, & delectationi est simpliciter pessimus actus, solus sine quocunque alio acta intellectio: sicut, &c.

Item, eodem modo potest argui ex oppositis contradictoriis. Habito eo, quod sufficit ad amare, tenet quid est eliciendum actum amandi, & fit vituperabilis, & peccat quando cogitat, vel intendit, si non diligit: sed habito, eo quod sufficit ad intelligendum, non est vituperabilis, nec peccat aliquis si non eliciat intellectio: sicut, & velle & diligere est simpliciter melius quam intelligere & perfectius, quia non diligere, ut dictum est, magis est vituperabile, quam non intelligere. Vnde dico quod ista rationes concludunt pro voluntate, quod sit nobilior intellectu.

Ad rationem igitur, quando dicitur quod intellectio est simpliciter eligibilior sine volitione, quoniam est conuerso. Dico quod non: immo volitio simpliciter est eligibilior sine intellectione.

Ad probationem de graui, dico quod est falsa imaginatio, ex qua procedunt multa inconvenientia. Voluntas enim est quædam potentia sicut intellectus, & si separer intellectum à voluntate, adhuc voluntas est nobilior intellectu, & hoc habet voluntas ex sua formalizatione: non enim est inclinatio tantum in voluntate, sicut formaliter ratio eius; & sic est in appetitu naturali, immo si separantur, sunt diversæ nature, secundum diuersas rationes formales, voluntas & intellectus; igitur modò quando non separantur, sunt diuersæ rationes formales, & vna nobilior altera, & si separantur ab inuicem, est vna natura nobilior alia.

Item, arguitur adhuc, quod intellectus sit nobilior voluntate ex ratione dependentie sic: illud est nobilior, quod est independens, quoniam quod dependet: sed voluntas dependet ab intellectu in actu volitionis, & non est conuerso; igitur intellectus est perfectior voluntate.

Sed contra hoc arguo ex eodem medio sic. Secundum Philosophum 9. *Metaphysica*, text. 15. illa quæ sunt posteriora generatione, sunt perfectiora, & posteriora generatione dependent ex prioribus: sed voluntas quoad actus suos est posterior intellectu; igitur in intellectu quoad actus suos dependet, & ordinatur ad voluntatem, sicut ad aliquid perfectius eo, & ista ratio concludit propositum.

Ad rationem, cum dicitur quod illud est nobilior, quod est independens; concedo, & quando additur in minori, quod intellectus est ab solutor voluntate, quia Deus posset separare actus intellectus ab actu voluntatis, non tamen est conuerso: dico quod hoc est dubium, si Deus de potentia absoluta posset facere actum voluntatis sine actu intellectus; tamen dico quod hoc argumentum non valet, quia ista dependentia non est à perfectiori, sed à priori.

Exemplum est de materia & forma, quia secundum eos materia non potest fieri sine forma de potentia Dei

August.
Per velle habens est simpliciter bonus.
Probatur 2. eadem maior.

Odium est prima ignorancia.
Probatur 3. Intelligentia Doctor qui actualiter vult habitus hinc non diligit.
Non diligere est magis vituperabile, quam non intelligere.

16.
Ad rationem D. Thomas.

Voluntas suo separata, suo coniuncta intellectus ex sua ratione formalis est illo nobilior & perfectior.

17.
Quinta ratio D. Thom. ex dependentia voluntatis ab intellectu.

Ratio ducitur ad oppositum.

Dubium an possit esse voluntas sine nobilitate de potentia abso-luta.

Non eo semper per perfectionem quo minus dependet.

18.

Sexta ratio pro D.Thom. ex puritate intellectus.

Septima ex immaterialitate intellectus.

Illud est nobilior & perfectius cuius corruptio est peior.

Septima ratio ducitur ad oppositum.

Ad rationem septimam. Posse habere alium bonum & malum est perfectio in voluntate.

Ad rationem de immaterialitate intellectus.

Dei absoluta, ita quod materia prior est, non tam magis independens; sed minùs eo quod dependet à perfectione, scilicet forma. Similiter ad exemplum de qualitate & quantitate, quia secundum istos, Deus non potest facere albedinem sine quantitate de potentia absoluta, tamen è conuerso quantitas potest fieri sine qualitate; igitur quantitas minùs dependet à qualitate respectu diuinæ operationis, quām è conuerso, & tamen qualitas est simpliciter perfectior quantitatibus. Et eodem modo potest argui de intellectu & voluntate.

Irem, arguant ex puritate intellectus, quia in actu intellectus nullo modo includitur ratio malitia, actio enim intellectus mali non est mala; sed voluntas non est ita pura à malitia, quia actio malæ voluntatis essentialiter est mala; igitur intellectus est nobilior voluntate.

Item, arguant ex immaterialitate intellectus respectu voluntatis, sic; illud est putius quod est immaterialius; sed intelligere est immaterialius, quām velle, quia intelligere est motus rei ad intellectum, & velle è conuerso, & sic magis materialius; ergo purior est actus intellectus, quām voluntatis.

Sed contra hoc arguo ex his ad oppositum sic; illud nobilior, & perfectius est, cuius corruptio est peior; sed actus voluntatis est talis respectu actus intellectus; nam corruptio actus intellectus non est mala; igitur, &c. Similiter ex eo, quod arguitur de materiali, est ad oppositum, & ex his sequitur propositum; ramen credo quod utrumque sit æquè immateriale, vel æquè materiale, & id est falsum est, quando dicitur quod intellectus est immaterialior. Et quando dicitur, quod ideo immaterialior, quia est motus rei ad intellectum; dico quod ex hoc sequitur manifeste, quod intellectus est ignobilior voluntate respectu superiorum, ut pote respectu Dei, & Angelorum, qui sunt nobiliores intellectu nostro. Ex hoc igitur arguo sic: Philosophus in 3. Topicorum, cap. 4. comparando speciem ad speciem arguit sic: Si optimum est nobilior optimo, in illo genere; illud est nobilior, & perfectius simpliciter. Si igitur voluntas in superiori & optimo in genere intellectuum est nobilior intellectu, inquantum voluntas actu suo mouetur ad volendum, & diligendum superiora intelligibilia, & terminarunt ad ea magis, quām intellectus, qui non mouetur nec ad superiora, nec ad inferiora; sed ad ipsum omnia intelligibilia terminantur, cum intellectus noster sit minùs nobilis in genere intelligibiliū; igitur voluntas simpliciter est nobilior intellectu.

Ad rationem igitur de puritate intellectus, respondeo quod actio intellectus non dicitur mala, quia non est in potestate intellectus eligere intellectum, & hoc est imperfectionis, sed ex voluntatis perfectione est quod actus suus possit esse malus, & impurus; quia tamen ex debitis circumstantiis ad voluntatem pertinet elicere actum debitè circumstantionatum: aliter circa quodcumque obiectum malum passum habere auctum bonum voluntatis, scilicet nolle; sed intellectus non habet de se actum in malum formaliter, & eliciti, nisi imperatum à voluntate.

Ad illud de immaterialitate intellectus, nihil est, quia utrobique est eadem abstractio respectu eiusdem obiecti; igitur utrumque est æquè immaterialis.

Scot. oper. Tom. X I. Pars II.

Vltimò arguitur ad oppositum ex ratione perfectionis, quam habet intellectus in se, sic. Id *Ulsima ratio pro D. Thomae.*

est perfectius & nobilior, quod habet perfectionem in tendentia quadam extra se: fed intellectus habet suam perfectionem in se, quia intelligere est motus à rebus ad intellectum, & secundum Philosophum 6. Metaphysica, text. 62. *Verum & falso sunt in intellectu, voluntas vero tendit in res extiā, quia ibidem dicitur quod bonum & malum sunt in rebus; igitur, &c.* Ex hoc arguo ad oppositum: illud est perfectius simpliciter, quod habet ultimum perfectum modo perfectior ex parte illius obiecti perfecti, id est, in modo habendi voluntas haber perfectior modo, perfectio enim modò maior est in quantum voluntas coniungitur per se isti obiecto perfecto, quām sit perfectio in habendo intellectualiter à parte obiecti, quia res habet esse diminutum in intellectu, in re autem habet esse perfectum. Dico tamen quod neutra ratio concludit, nec de voluntate, nec de intellectu; nam utrumque potentia habet in se obiectum, scilicet Deum, per illapsum, & utrumque habet in se aliquam formam formaliter, & operationem, & utrumque potentia habet obiectum per se existens extrā, circa quod operatur, & id est non est magnum quid de ista operatione, &c. Vnde dico quod omni modo ita suam perfectiōnem haber intrā, & extrā voluntas, sicut intellectus, & è conuerso.

Ad auctoritatem Philosophi de vero & falso, quod sunt in intellectu, & bonum & malum in rebus; dico quod verum & falso sunt in intellectu, non tamen discursu modo, sed quod verum & falsum solum possint esse in anima, verum est de recognita cognitione abstractiu, non autem de recognita cognitione intuitiu extrā; quod enim in tali cognitione intuitiu non sit res praesens tunc, est contradic̄to in dicto; sed sicut verum & falsum & de re intuitiu sunt extra terminatiū, & intrā in intellectu, id est, in actu intellectus, sic bonum & malum sunt extra in rebus, & cum hoc sunt intra in actu volendi, quia operatio voluntatis est in voluntate, sicut intellectio in intellectu, & sunt in obiecto terminatiū.

Dico igitur ad quæstionem, quod beatitudo simpliciter est essentialiter & formaliter in actu voluntatis, quo simpliciter, & solum attingitur bonum optimum, quo perficiatur.

Ad primum principale, quando dicitur, quod hæc est vita æterna; dico, sicut suprà in alia quæstio ne dixi, quod sine Glossa actus intellectus, siue cognitio est vita, & secundum Philosophum 12. Metaphysica, text. 39. & Commentatorem ibidem. Et amatio similiter est vita, & si est æterna, est vita æterna, & veritas similiter æterna est vita æterna.

Sed quid est perfectius vita; dico quod voluntas, siue dilectio est simpliciter vita æterna, beata, & perfecta. Sed dicas, quod hoc non est in Euangeliō. Et ego dico, quod intellectio sit vita æterna sine dilectione, hoc non dicitur in Euangeliō.

Vnde dico, quod hæc est vita æterna, ut cognoscant te, inhærendo cum amore perfecto. Similiter dicunt hoc Sancti de laude.

Ad illud Augustini de Trinitate, quod visio est summa merces; dico quod visio est summum præmium potentia præmiate hoc præmio, sed non

Ad oppositum. Perfectior modo possideatur ob obiectum per voluntatem quām per intellectum.

Intellectus & voluntas que habent suas perfectiones.

Ad auctoritatem. Aristot.

Quomodo verum & falsum sunt in intellectu, bonum & malum in rebus.

Dilectio est vita æterna simpliciter perfecta.

Ad secundum.

Visio est tota merces intellectus, non verè hominū. sequitur, igitur visio est summum præmium hominis, siue dos corporis est summum bonum, & præmium corporis, non autem hominis. Et quando dicitur quod visio est tota merces; verum est tota merces intellectus, sed de toto homine non habent auctoritatem, quod visio sit tota merces.

Ad tertium. Ad aliud, quando dicitur 1. & 10. Ethicorum, quod felicitas consistat in speculatione sapientie, iam solcum est suprà de habitibus intellectus, & voluntatis, quis eorum sit nobilior, & perfectior, quia caritas, & quare Philosophus expressius loquitur de actu, & habitu intellectus, quam voluntatis, quia est nobis magis manifestus.

Ad quartum. Ad aliud, quando dicitur quod visio per se est sufficiens, secundum illud Ioannis de Philippo, qui dixit: *Domine ostende nobis Patrem, & sufficit nobis:* dicendum quod istud sufficeret potest habere plures sensus, primò sic: sufficit nobis ut ostendatur, quia non ostenditur Deus Pater, nisi cum sufficientia, non tamen intelligitur quod sufficiat ostensio. Vel aliter potest dici, quod discipuli viderant Iesum, ut hominem, & non viderant ut Deum, id est sufficit, inquit, nobis ut ostendas Patrem, quantum ad instructionem nostram in fide, quam praedicasti nobis. Et erant carnales, & ignorantibus in fide, sed non propter hoc sequitur; igitur sufficit nobis quantum ad perfectam beatitudinem, sicut ratio concludebat.

Q V E S T I O III.

Vtrum beatitudo consistat per se simul in actu intellectus & voluntatis?

D.Thom.1.2.9.3.4. & ult. & hic q.1.4.1. D.Bonav.1. part. 9.5. Rich.4.1.9.6. Gabr.1.2.4.2. Sotus 9.1.4.3. Valq.1.2. 4.10.6.1.2. Vega 7. in Trident. c. 3. Coid.1. q.42.

I.
Arg. primum affirmatiū.
August.
Secundum.
Ratio ad opussum.
VI DE T V R quod sic, Augustinus 13. de Ciuitate Dei, cap. 5. *Beatus est, qui habet, quidquid vult.* Item, ex eadem auctoritate sic: *habere quicquid vult, non est per actum voluntatis tantum, nisi intellectus habeat perfectiōnem suam per actum suum, quia runc non esset aliud habere quidquid vult, quam velle quicquid vult, & hoc nihil est habere de beatitudine, quia non est nisi velle, alijs omnis viator esset beatus habens quemcumque actum volendi circa aliquod obiectum volitum, quod falsum est.* Igitur ad beatitudinem requiritur actus intellectus.

Item, per rationem, & est multum apparenter: illud pertinet essentialius ad beatitudinem, per quod distinguitur beatus à non beato: sed sola visio distinguit beatum à non beato, non autem per actum, vel habitu voluntatis & charitatis, saltem distinctione speciali, quia idem numero habitus charitatis est hīc & in patria; igitur actus intellectus, qui est visio non solùm requiritur ad beatitudinem, in dī principalius, quam actus voluntatis.

Contra: de ratione cuiuslibet ordinis essentialis est quod status sit in uno; igitur unus ultimus finis est, ad quem terminatur iste ordo, & sicut unus finis est extrinsecus, ita unus finis est intrinsecus: sed intellectus, & voluntas non habent actus, qui sunt unum essentialiter; igitur cum inter illos actus est essentialis ordo, sicut terminatur ad unum finem extrinsecum, scilicet in obiecto beatifico, sicut in efficiente beatitudinem,

sic oportet quod terminetur ad unum finem intrinsecum formaliter, & sic visio erit sicut causa materialis beatitudinis, & fructu sicut ratio formalis; igitur formalis ratio beatitudinis consistit in uno tantum actu voluntatis, non intellectus.

S C H O L I V M I.

Sententia D.Bonav. beatitudinem essentialiter consistere in una operatione virtusque potentia. Sententia D.Thom. eam consistere in una operatione; & virtusque fundamenta referuntur.

Respondeo. De illa opinione, quae dicit, quod beatitudo est in solo actu intellectus, nihil modū. Alia tamen opinio est, quae dicit quod beatitudo per se & essentialiter sit in utroque actu, scilicet intellectus & voluntatis. Et ratio principalis ad hoc talis est: beatitudo consistit in perfecta unitate beatificabilis ad obiectum beatificum immediatè; sed ista perfecta unitate requirit utramque potentiam, scilicet intellectum & voluntatem, quantum quilibet potest uniti immediatè obiecto beatifico, licet voluntas, quia non diligit nisi cognitum, non possit uniti obiecto suo, nisi mediante actu intellectus.

Præterea, per illud competit alicui quiescere in termino, secundum quod competit ei moueri; sed natura beatificabilis mouetur per utramque potentiam ad obiectum beatificum, non tantum secundum voluntatem; ergo natura beatificabilis secundum utramque potentiam quiescit in obiecto beatifico.

Item, addo ad hoc aliam rationem, ad perfectionem alieuius in esse, vel in actu primo, requiruntur plura, & ad perfectionem actus secundi similiter plura requiruntur; unde in esse, vel actu secundo ignis, pertinet & requiritur leuitas, vel ascendere sursum, sicut in actu primo calefactionis requiritur calor, sic in proposito ad perfectionem actus primi, scilicet intellectus & voluntatis requiritur utramque potentia: ergo & ad actum secundum beatitudinis pertinebit utramque, & utramque actus.

Hanc rationem confirmo, quia impossibile est naturam perfectè esse beatam, & perfectè quietari, nisi tota quietetur, & non secundum quid: igitur per se non potest quietari voluntas sine intellectu, nec è conuerso, quia quilibet est potentia unitus totius naturæ, & per consequens beatitudo consistit in perfectione potentiarum utramque.

Alius modus dicendi est rectè oppositus isti, scilicet quod beatitudo consistit in actu unius potentiarum tantam, nam felicitas secundum Philosophum 1. & 10. Ethicorum, text. comm. 10. est operatio secundum optimam virtutem. Ex ista possunt tria media, vel tres rationes formari. Primum, sicut impossibile est plures virtutes optimas esse in diuersis potentiarum, sive accipiatur verbum pro potentia, sive pro habitibus, sive pro potentiarum naturalibus, sive secundum utramque, impossibile est duas tales virtutes optimas, sive habitus, vel operationes optimas esse in diuersis: sed beatitudo est operatio secundum optimam virtutem; igitur non oportet esse nisi una potentia.

Item, arguitur ex operatione duobus modis, primò sic; operationes differunt species, scilicet actus intellectus & voluntatis.

Sed impossibile est duas species in unius seruo esse æquæ optimas, sive esse æquales in

3.
Opinio
Rich. a. 1.
præf. d. 2.
quæst. 6.
Prima ratio.

Secunda.
Per virtu-
tem quo ali-
quid mouetur
in terminum,
quiescit in
termino.

4.
Tertia.

Confirmatur.
Opinio D.
Thom. hic
q.1.a.1. & 2.
q.3 art.4.
ubi Thomi-
sæ.
Probatio pri-
ma.

Beatitudine
consistere in
una opera-
tione.
Secunda.

in optimitate; igitur nec beatitudo erit formaliter in utraque, sed tantum in una.

Item, impossibile est duas species esse quæ proximas primæ, quia sicut illud primum est omnino unum, ita impossibile est quod aliquid sit sibi propinquum, nisi unum: igitur aliud non erit ita propinquum illi, nec sic primum.

S C H O L I V M II.

Convenit Doctor cum D. Thoma, quod unitatem operationis, & explicat optimè duplēcim immediationem tendendī in obiectum, resolvens beatitudinem simpliciter coniungere in actu voluntatis. Si tamen sumitur extensio, petit operationes omnium potentiarum, que immediate tendunt in obiectum beatum.

6.
Sente[n]tia
Doctorū,

Sed inter istas duas opiniones oppositas potest mediari sic: Beatum esse est in completo bene esse: hoc autem est vel simpliciter, vel secundum quid, & cum natura aliqua possit habere unum simpliciter ultimum, & optimum, sic & operatio illius naturæ simpliciter optima.

Ex ipsis sequitur una distinctione, scilicet quod immediatum potest dici dupliciter, vel quod immediatae coniungit, ita quod nihil mediat in ratione coniungentis: sive quod nullum est medium vniens, ut agens principale, & perfectum attingit passum immediatum, quam agens per instrumentum, vel imperfectum. Alio modo dicitur *immediatum*, quia nullum aliud immediatum coniungit in illa immediatione, & isto modo immediatus non est aliud, quam perfectio opimè coniungens, excludens omnem aliam perfectiōnem vniuentem. Possunt enim esse duas immediationes duorum, quorum neutrum est medium coniungendi alterum; sicut duo agentia immediata circa aliquod passum, unum tamen perfectius agit, quam aliud. Sicut igitur distinguitur de *immediatione vniuenti*, sic similiter distinguitur in proposito de hoc, quod dicitur *ultimæ coniungens*, vel simpliciter, vel in ordine ad suam beatitudinem.

7.

Sic igitur beatitudo immediatae coniungens simpliciter, vel omnimoda immediatione, vel ultimatione, vel omnimoda intimatione in toto natura, non est aliqua talis, nisi una tantum operatio: alias includeret contradictionem, loquendo de immediatione, vel ultimatione simpliciter, quia in natura non est nisi una operatio, quia immediatae una immediatione coniungitur illi optimo, & hoc modo dico quod una natura, quantumcumque habeat plures potentias, non est unibilis immediatae tali immediatione illi fini, nisi secundum unam potentiam, quia aliter non potest natura sic ultimæ, & immediatae attingere illud ultimum, nisi sit unum te & ratione, sicut illud ultimum, quod attingitur, est unum te & ratione.

*Beatitudo
intensiva co-
sistit in una
tantum ope-
ratione,*

*Beatitudo
extensiva co-
sistit in va-
riis opera-
tionibus.*

Sic autem accipiatur ultimæ, & immediatae in tali natura, vel potentia, secundum alium modum prædictum immediationis, ita quod tendat in illud, & ordinetur potentiam in illud; sicut omnis potentia actua ultimæ agit, & omnis operatio cuiuscunque potentia ultimæ, & immediatae unit. Quare natura isto modo non habet ultimæ in duobus, vel in centum potentias, unde potentiae sensibus si haberent immediatum ordinem circa Deum, sic vnitentur Deo immediatae per suas operationes, sicut potentia voluntatis,

vel intellectus, sed non habent istum ordinem. Intellectus tamen & voluntas sunt immédiatae, & essentialiter ordinatae potentiae, & operationes earum in ultimum. Sed omnes istæ ultimationes & immediationes potentiarum sunt secundum quid.

Alia est immediatio naturæ, vel potentie, quæ non habet nisi unam coniunctionem ultimatam. Loquendo autem de potentia, similiter sunt multæ, sicut sunt naturæ multæ inquantum naturæ coniungitur cum potentia.

Si autem loquamur de habitibus, sic dicendum est, sicut supra de sapientia & charitate. Si autem ambae potentiae concurrent ad beatitudinem, sic illa, quæ est principalior potentia, habet principaliter beatitudinem, & sic voluntas magis quam intellectus. Si autem accipias secundum aliam ultimationem, sic tantum voluntas ultimæ beatificatur.

Ad primum argumentum quando dicitur, quod *beatus est, qui habet quidquid vult*, &c. dico quod quidquid non distribuit ibi pro singulis volubilibus in se, sed prout sunt in aliquo uno eminenter, & tunc est sensus: *beatus est, qui habet quidquid, vel omnia, quæ vult*, id est, quidquid est rectè volendum eminenter in ipso summo volibili, & sic habere quidquid est rectè volendum, est habere obiectum beatificum, & obiectum nobilissimum; & sic dico quod habet quidquid vult, id est, obiectum infinitum & beatificum.

Et quando dicitur in minori, quod vult videre, & habere, videre iam accipitur hic pro *videre*, quod est perfecio intrinseca, & ita non continetur sub maiori, quia in maiori propositione accipitur *habere* de extrinseco obiecto, & sic voluntas tantum habet quidquid vult extra se: vel dicendum quod illud *habere est velle*: sed non quodcumque *velle*, sed *amare* respectu obiecti beatificabilis praesentis. Et tunc est sensus, *beatus est, qui habet quidquid vult*, id est, qui amat quidquid vult rectè volendum, & nihil mali vult, id est, quidquid est rectè volendum. Vnde sensus est: *beatus est, qui fruatur summo bono*; & ideo illud *velle*, non est aliud, quam fruitio rei praesentis; & tunc *velle* non est acceptum, vel determinatum in facto, sive in actu, quia sic viator esset beatus, sed accipitur ibi *velle pro posse* rectè volendo.

Ad aliud, quando dicitur quod per visionem distinguitur beatus à non beato, non autem habitum, vel actum voluntatis: hoc dicitur amplius in sequenti questione. Interim non capio quæ ibi dicuntur, scilicet quod homo per excellentius conueniat cum asino, & differat per imperfectius. Tamen de hoc dicitur post: unum dico quod non tantum distinguitur *beatus* à non beato per actum intellectus, imò & per actum voluntatis.

Ad primum argumentum primæ opinionis, quando dicitur quod beatitudo consistit in perfecta vniione, quæ requirit utramque potentiam, dico quod non est ibi nisi una vno naturæ. Ad probationem, quando dicas quod quælibet potentia potest perfectè, & immediatae vniite per operationem suam; dico quod una vno, vel immediatio ordinatur ad aliam; una enim est vno, quæ est prior, scilicet vno naturæ.

Ad aliud, quando dicitur quod utraque potentia tendit, & mouetur in obiectum beatificabile; igitur quælibet in eo quietatur, & beatificatur: dico quod argumentum potest ad oppositum adduci, quia intelligere non tendit in rem, sive in obie-

8.
*Ad argum. 1.
principale in
initio q. n. 1.*

*Beatus est,
qui habet
quidquid
vult, explica-
tur.
Vide de his
in q. 1. n. 10.
& q. 2. n. 1.*

Ad secundum.

*9.
Ad argum.
1. opinionis
D. Bonai.*

Ad secundum.

obiectum extra, nisi mediante actu voluntatis; vel aliter potest dici, dato quod intellectus tendat in obiectum, non tamen est immediata, & ultimata via simpliciter, sed ratiū per actum illum voluntatis ultimum quiescit in obiecto beatifico.

Ad tertium.

Ad aliud, quod additur, quod quando ad perfectionem actus primi requiruntur plura, tunc requiruntur ad perfectionem actus secundi; dico quod si illa plura requiruntur in actu primo, ita & in actu secundo, accipiendo illa plura uniformiter, nihil inconveniens sequitur. Vnde dico quod ad perfectionem integratam actus primi requiruntur plura ordinatè. & similiter dico quod plura ordinatè occurrent ad perfectionem in actu secundo. Sed ad perfectionem naturalem ultimam in primo actu eius, vel esse, non requiruntur plura, sed una tantum, & sic in actu secundo ultimato non concurredit nisi unum tantum, sicut *suprà dictum est in fine questionis**.

* q. 3. q. 19.
Ad confirm.
Non est per-
fecta beat-
tudo exten-
sa usque ad
resurrec-
tionem,

Ad confirmationem de quietatione, quando dicunt quod non potest quietari tota natura, nisi in utraque potentia; dico quod ad integrum quietationem natura concursit quietatio cuiuscunquam potentia, & ita quietatur sensus sicut intellectus, sic & dotes corporis sunt de integritate beatitudinis, & perfecta quietationis, sed una tantum est ultima quietatio, & haec est una tantum operatio, & sub una tantum ratione formalis beatitudinis.

Solutio ratio-
nis D. Thom.

Ad illa argumenta pro altera opinione, potest dici quod requiritur utraque potentia, & utraque operatio, tamen sunt ibi sub ordine essentiali, & non est ibi, nisi una ultima operatio, sicut patet ex dictis in questione.

Q V A S T I O IV.

*Vtrum beatitudo simpliciter praeceps con-
sistat in actu voluntatis,
qui est fructus?*

D. Thom. 1. 2. quæst. 11. art. 3. Richard. hic art. 3. quæst. 3.
Durand. quæst. 4. Sorus quæst. 1. art. 3. & alijs citatis
quæst. 2. Scot. in Oxon. hic quæst. 5. & 1. d. 1. q. 1. & 3.

I,
Argum. pri-
mum.

VIETVR quod non, quia beatitudo non praeceps consistit in illo actu, qui non distinguit non beatum à beato; sed fructus non distinguit non beatum à beato; igitur, &c. Probatio minoris, quia frui est velle alicui bonum, vel bene esse propter se: iste autem actus competit tam beato, quam non beato.

Sed dicitur huc quod distinguitur actus hunc, & in patria, quia viator habet actum desiderij, vel desiderandi; beatus autem in patria habet actum fruendi, & per consequens distinguitur beatus à non beato per actum fructus.

Responso.

Contra, quia actus desiderij non potest ponи ex parte fructus, quia per talē actum desiderij non adhaeretur obiecto, nec habetur; igitur illo non fruatur.

Inauguratio.

Item, in illo solo actu non consistit beatitudo, qui potest competere non beato; sed actus fructus potest inesse non beato abque habitu charitatis, quia viso illo obiecto beatifico per intellectum, voluntas potest frui perfectè illo bono sine aliquo habitu in voluntate illo solo viso, & tamen sine charitate non potest esse aliquis bea-

tus, secundum Augustinum 15. de Trinit. cap. 18.

Item, omnia inferiora, quæ quietantur, suo modo beatificantur, sive secundum quid, beatificantur in amore concupiscentia, quia secundum appetitum quietantur in amando aliquid sibi, & in delectando in bono praesenti: sed fructus non est actus huiusmodi, igitur, &c.

Item, tentio videtur actus esse voluntatis, & pertinens ad beatitudinem, quia tentio succedit ad perfectionem spei, quæ est perfectio viae, & spes est in voluntate; igitur & tentio, & tentio non est fructus; igitur beatitudo non est in sola fructione.

Contra Augustinus primo de doctrina Christiana ultra medium. Beatitudo est frui summo bono, sed actus fructus est in sola voluntate; igitur, &c.

Ratio ad opp.

S C H O L I V M I.

Beatitudinem consistere in fructione, id est, amore amicitia, seu obiecti beati propter se ipsum. Probatur, quia non in actu intellectus, ex quæst. 2. nec in nolle voluntatis, nec in amore concupiscentie; ergo.

Respondeo ad questionem, circa quam pono duas conclusiones. Prima est, quod in solo actu fructus consistit in felicitate. Secunda, quod felicitas non consistit in omni fructione, sed in aliqua tantum, & in aliqua non. De prima, ostendo quod felicitas sit in solo actu fructus. In genere enim est duplex actus voluntatis, scilicet *velle* & *nolle*, excludendo declarationem, de qua dictum est alias in primo libro distinctione prima. Vnde voluntas per actum positivum, scilicet *velle*, respicit per se bonum, & per actum oppositum, id est, *nolle*, respicit bonum per accidentem. Sicut intellectus per intelligere respicit verum per se, & falsum per accidentem. Ulterius *velle* bonum per se est duplicitus, vel propter bonum voliti, & hoc *velle* pertinet ad amicitiam. Secundum, propter bonum volentis, & iste actus volendi est *velle* concupiscentia, sic igitur in genere est duplex actus voluntatis, scilicet *nolle* & *velle*, & *velle* subdistinguitur in *velle* amore concupiscentia, & *velle* amore amicitia, & hoc ultimum *velle* tantum est frui: scilicet inherere alicui obiecto propter se, non propter bonum volentis, sed ipsius voluti.

Sed obiectio contra hoc, scilicet contradictionem prædictam, quia secundum Augustinum 9. de Trinit. cap. vlt. appertus in hanc, sive desiderium alientis, fit amor fruens; sed amor inhians est amor concupiscentia; igitur amor fruens succedit illi, similiter erit amor concupiscentia.

Respondeo quod viator habet duplicum actum, sive appetitum in voluntate; unum, quo vult alteri bene esse, & aliud, quo vult sibi bene esse. Deus autem est huc obiectum volitum; nihil autem est in illo obiecto volito sibi futurum propter *velle* meum, sed tantum est aliquid nisi futurum; & ideo desiderio tantum istud obiectum mihi, non sibi, & ita amor inhians concupiscentia fit amor fruens alicuius, scilicet ejus, qui fruatur, non boni, quo fruatur, & tunc verbum Augustini debet construi sic, *fit amor fruens*, id est, eius, qui fruatur, & sic est, quod appertus inhians fit quidem amor fruens, id est, inhiat perfectius frui, cui succedit fructus, qui est amor amicitia.

3.

Obedio.
August.

Solutio.

*Appetitus
militans fit
amor fruen-
tis, explicatur.*

Suppositi

4.
Resistit nō
consistit in
nolle.

Obiectum per
se nolitionis
malum.

Anselm.

Nolle supponit
aliiquid
velle.

5.
Beatus in
amore &
concupiscentia.
Probatur 1.

Beatus in
amore
amicitia.

Probatur 2.

Tertio.

Actus concupiscentiae in
secundum affec-
tionem com-
modi.

Supposita igitur diuisione, & procedendo de membris distinctionis, dico quod beatitudo non potest esse in actu voluntatis, qui est *nolle*, quia talis actus non habet pro proximo, & per se obiecto nisi ipsum malum, bonum autem est obiectum remotum ipsius, & per accidens.

Præterea, beatitudo, siue actus beatificus formalis, est primus actus voluntatis, *nolle* vero non habetur in voluntate, nisi mediante *velle*, & hoc tanquam per actum elicitum, vel saltem per habitum inclinantem. Vnde Anselmus de casu Diabol. cap. Credo 3. dicit quod quando quis non vult tenere aliquid nisi propter aliquod, nec nisi propter aliud vult deserere, & magis vult aliud, quod non potest habere, nisi deserat quod tenet; tunc velle deserere prius est, quam nolle tenere. Et ponit exemplum de avaro. Avarus namque cum vult tenere nummum, & quia vult panem, quem nequit habere, nisi nummum det, prius vult dare, id est, deserere nummum, quam non vult tenere: non enim idem vult dare, quia non vult tenere, sed idem non vult tenere, quia ut panem habeat, necesse habet dare. Sic igitur pater quod *velle* est primus actus, & nolle semper praeposuit aliquid *velle*, & per consequens beatitudo non erit in nolle aliiquid.

Loquendo autem de *velle*, ut est actus concupiscentiarum, quo amo Deum, ut bonum mihi, dico quod non est in tali actu beatitudo, quia talis actus potest esse inordinatus, & peccatum mortale, & credo quod illo peccato peccauit Angelus, vnde nisi iustitia refrænet, erit *summa peruersitas*, secundum Augustinum lib. 83. q. quest. 30. *vñ fruendis*. Et idem dico quod iste actus, qui est velle amore concupiscentiarum, non est bonus, nisi ex circumstantia: sed beatitudo non potest esse in aliquo actu, qui ex sua ratione formaliter non est optimus, quia actus beatificus ex hoc quod vnit bono & optimo, formaliter est optimus.

Si autem loquamur de *velle* amore amicitiarum, quo vult sibi bene esse propter bonum voliti, sic dico quod talis actus volendi est bonus ex se formaliter ex illo solo obiecto, quo vult frui, & non potest esse actus malus in volendo illud.

Confirmatur hoc, quia amore commodi non potest aliquis iuste velle.

Ex hoc arguitur: quod competit superiori, in quantum superius est, perfectius est, quam illud, quod sibi competit in quantum est commune cum aliis: sed affectio iustitiae, siue illud quod conuenit alicui secundum affectionem iusti tantum, conuenit superiori, secundum quod superius est, scilicet voluntati, in quantum liber, affectio autem commodi est communis omni appetitu cognoscituo, non in quantum liber, quia sic non conueniret non habent libertatem; igitur perfectio est affectio iustitiae, quam commodi, siue concupiscentiae, in perfectiori autem affectione est beatitudo; igitur, &c.

Item, ex obiecto potest argui sic; affectus amicitiarum tendit in Deum, in quem tendit affectus concupiscentiarum, sed modo diverso, quia affectus iustitiae tendit in illud obiectum sub ratione absoluta in se, id est, in obiecto, sed affectio commodi tendit in idem obiectum ut bonum sibi; igitur imperfectior est affectio commodi, quam iuste, & per consequens non erit beatitudo nisi in affectione perfectiori. Sic igitur pater prima conclusio, quod beatitudo non est nisi in solo actu fruitionis, qui est actus vo-

luntatis; non autem in actu voluntatis, qui est *nolle*, nec in actu voluntatis, qui est *velle* amore concupiscentiarum; igitur restat quod sit in actu voluntatis, qui est in *velle* amicitiarum.

S C H O L I V M II.

Disputat an fruitione vie, & patrie specie differant, & putas verosimilius quod sic, quia requirunt per se intellectiones specie distinctas, siue haec audent amorem, siue non; & supra quest. 2. admittit quod sit partialiter, & id reliquit sub dubio in 2. d. 25. sed de hac distinctione specifica nihil afferit, ut patet hic ad tertium.

Secundum principaliter ostendo quod beatitudo Non omnia fruitionis beatitudo. cum non est in omni actu fruitionis, quia actus fruitionis potest competere viatori licet non habeat obiectum praesens. Ratio enim fruitionis est in hoc, quod voluntas inheret alicui obiecto propter se, & hoc per *velle*, siue per amorem amicitiarum, qui potest esse de obiecto absente, beatitudo ergo non est in omni actu fruitionis.

Sed distinguuntur istæ fruitiones species scilicet illa fruitione, qua est in via deo non viso, & illa, qua est in patria? Videtur quod non imo quod sint idem specie, quia impossibile est diuersum actum specie produci ab eadem potentia, & ab eodem habitu, & circa idem obiectum: sed potentia est eadem & habitus, scilicet charitatis, & obiectum idem in utraque fruitione; igitur, &c.

Maior probatur, quia ad actum beatificum, vel quemcunque alium, non concurrunt essentialiter nisi tria, potentia, habitus, & obiectum. Similiter minor pater, quia idem habitus charitatis manet hinc, & in patria secundum Apostolum 1. Cor. 13. igitur, &c.

Si dicatur quod istæ fruitiones sunt eiusdem speciei, tunc dicendum erit quod differunt secundum gradus intentionis & remissionis.

Sed istud videtur mihi absurdum dicere, quia gradus intentionis & remissionis & forma sunt certi & determinati. Accipio igitur gradum supremum possibilem viatoris, & gradum infimum comprehensoris; tunc arguo. Aut isti duo gradus, scilicet supremus fruitionis in via, & infraeius fruitionis in patria, attingunt se, vel non? si attingunt se, tunc beata Virgo fuit beatior in via, quam Linus in patria. Si autem non attingunt se tales gradus, tunc potest addi aliquid illi gradus, qui non attingit alium, & in fine attinget illum, & sic in via poterit aliquis esse beatus, quod est falsum.

Similiter manifestè videtur sequi quod ex quo uterque gradus est eiusdem speciei, debet concedi quod uterque sit beatus, licet imperfectius est beatus unus altero.

Videtur igitur mihi esse dicendum quod istæ fruitiones differunt specie, secundum gradus determinatos, ita quod gradus fruitionis circa A. dicantur gradus fruitionis in via; & gradus fruitionis ultra A. dicantur gradus fruitionis in patria.

Assequitur autem hinc ratio secundum unam opinionem, cur istæ fruitiones differant specie. Intellectio est aliqua causa voluntatis per se ad eliciendum actum suum; sed variata quacunque causa potest variari species in essentialiter ordinatis; licet enim aliquæ causæ ordinatae concurrant,

6.
Non omnia
fruitionis beatitudo.

7.
An amor via
& patrie spe-
cie differant.

8.
Proba dif-
ferre.

9.

Ratio quo-
re
ha
fruitiones
differunt spe-
cie.

*Fruitio in via non dependet à visione effentia-
liter, sicut verò fruitio in patris.*

*Allia ratio
propositum.*

*Quantumvis
fruitio in via
creceret, non
redderet
fruitionem bea-
tum.*

*10.
Ad 1. princi-*

Ad secundum.

*An posset vo-
luntas ex se
amare Deum
clarè visum.
de quo in 1.
d. i. q. 4.*

*11.
Ad tertium.*

rant, & aliqua non: tamen semper in essentiali-
ter ordinatis quæcumque variatio causa facit dif-
fere specie effectus consequentes: sed si causa
non dependent inter se essentialiter, tunc non fa-
ciunt differre effectus, sed fruitio, quæ est hic in
via, non dependet à visione, nec est ordo essen-
tialis inter hanc fruitionem, & visionem; fruitio
verò, quæ est in patria, dependet à visione, sicut
ab aliqua causa per se fruitionis; igitur istæ frui-
tiones differunt specie. Sed istud tenetur, quia
ista fruitio, quæ est hic, dependet à visione æni-
gnatica essentialiter, & alia non, sequitur quod
sunt fruitiones distinctæ specie.

Dico hic quod sicut sensus communis, & parti-
cularis differunt specie, ita appetitus, & passio-
nes consequentes differunt specie. Sic aliquo mo-

do est in proposito de istis fruitionibus, quia
alia approximatio specie est obiecti quantum ad
actum intellectus manifestans obiectum vol-
luntati hic in via, & alia ibi in patria, & diversa
approximatio obiecti ad voluntatem videtur suffi-
cere ad diversitatem fruitionis in specie. Vnde
si ista fruitio, quæ est hic, cresceret in infinitum
ascendendo, cum semper esset infra speciem frui-
tionis huius, nunquam esset aliquis beatus per
talem fruitionem; nec è conuerso, si fruitio pa-
tria decresceret inferius in infinitum, nunquam
veniret ad gradum aliquam fruitionis in via, quia
sunt gradus diversæ speciei, & ita non possunt
hieri non beati per quemcumque descensum.

Ad primum principale, quando dicitur quod non
consistit in illo acto præcisè, qui non distin-
git beatum à non beato; concedo maiorem, ac-
cipiendo fruitionem secundum eandem speciem,
quia non beatus non potest frui, nisi fruitione alterius speciei à fruitione beatitudinis. Et tunc di-
co ad probationem minoris, quando dicitur quod
frui est velle inhætere bono propter se, &c. dico
quod ista adhæsio, vel approximatio ad obiectum
propter se est alterius speciei hic & ibi, & ideo
nullus actus fruitionis est communis beato, &
non beato. Vnde non sequitur quod si beatitudo
non consistat in actu fruitionis vnius, scilicet, in
via, quod non sit in actu alterius fruitionis, scili-
cer in patria.

Ad secundum, quando dicitur quod voluntas
potest perfectè frui illo bono absque habitu chari-
tatis, & tamen non potest esse beatus sine chari-
tate; dicendum hic secundum duas opiniones,
quarum una vult dicere quod sine charitate for-
maliter inhærente non potest haberi fruitione. De
hoc dictum est in primo libro distinctione 17. quest. 4.
Sequitur enim quod si ista potentia, scilicet vol-
luntas non est in esse supernaturali quantum ad
actum primum per habitum charitatis informan-
tem, nec erit in agere, sive in actu fruitionis in
illo.

Alio modo potest dici, quod ex quo obiectum
est visum & sufficienter approximatum, videtur
quod possit frui. Si enim voluntas potest frui ob-
iecto imperfectè approximato sine omni habitu
charitatis, quando est sufficienter approxima-
tum, & visum, & tamen non sequitur quod vol-
luntas ex hoc sit beata, quia non competit sibi
fruitio correspondens proportionabilitate perfe-
ctæ visioni, nam gradus, qui est beatitudinis, ut
beatitudo est ex perfecta visione, & ex perfecta
charitate, in qua consistit perfecta fruitio, quæ
est beatitudo.

Ad aliud, quando dicitur à simili, quod ista in-

ferior secundum quid quietantur, & beatifican-
tur, scilicet in amore concupiscentiarum, secundum
quod delectantur in bono praesenti; dico quod
non valet similitudo, vbi est unum solum tale;
solus autem appetitus rationalis est liber, & ideo
solus potest velle bonum alteri propter se, & non
propter bonum volentis, ut dictum est supra. Vnde
dico quod argumentum concludit ad opposi-
tum, quia si alij, vel aliae potentiae beatificantur
secundum quid; igitur voluntas, ut sic beatificatur,
& ut conuenit cum eis, erit beata secundum quid,
& hoc amore concupiscentiarum, & boni commodi.
Si igitur voluntas sit beata simpliciter, non erit
isto amore concupiscentia beata, igitur erit
beata simpliciter amore amicitiae, quod est pro-
positum.

Ad aliud detentione, quando dicitur quod est
voluntatis, sicut actus spei; & quod pertinet ad
beatitudinem, non autem ad fruitionem, dico
quod non omne, quod succedit alicui, vel intel-
lectui in via, erit de essentia beatitudinis, licet ne-
cessariò requiratur ad beatitudinem. Vnde sicut
multa requiruntur ad integratatem alicuius, &
tamen non omnia sunt de essentia eius, ita est in
proposito, & multò magis est verum hic de duo-
bus actibus eiusdem potentiarum, quam de duobus
actibus diuersarum potentiarum. Magis enim
videtur unus actus eiusdem potentiarum sufficere ad
beatitudinem, qui succedit alteri actui eiusdem
potentiarum, puta fruitio patris, quæ succedit frui-
tioni viæ, quam si talis actus succederet alicui alterius
potentiarum, sicut visio succedit fruitioni. Sed
visio licet succedit fruitioni in patria, non tamen
in ea consistit formaliter beatitudo; ergo minus
in tentione, quæ succedit fruitioni, cum sit actus
eiusdem potentiarum, scilicet voluntatis, consistit
beatitudo formaliter.

Q V E S T I O V .

Vtrum ad essentiam beatitudinis require- tur securitas perpetua?

D. Thom. 1. 2. quest. 3. art. 4. & hic quest. 1. Gabr. quest. 2.
art. 3. Ochain. quest. vls. art. 4. dub. 6. Palud. quest. 7.
Sotus. quest. 3. art. 4. Vafquez 1. 2. d. 21. cap. 3. Scot. in
Oxon. hic quest. 5. Vide eundem 9. Metaph. q. 15.

VI D E T V R quod sic. Augustinus 13. de
Trinit. cap. 7. quod est omnino beatissimum,
ita semper fore certissimum erit: Deus sicut erit affluens omnibus, ita semper fore:
sed certum erit, quando Deus omnibus erit beatissimum: igitur erit securitas perpetua.

Item, de essentia beatitudinis est, quod sit ultima
perfectio beatificabilis naturæ, & ideo excludit
omnem priuationem respectu eius, igitur de ratione
beatitudinis est quod constitutus subiectum
intransmutabile, & per consequens incorruptible,
& sic sequeretur perpetuitas, & sempiternitas.

Item, Philosophus 1. Ethicorum, cap. 8. in defini-
tione felicitatis, addit vitam perfectam; incon-
ueniens autem est apud eum, quod aliquis felix sit
miser postea. Igitur perpetuitas est de ratione
felicitatis.

Item, ad perfectionem Viatoris concurrent
tres virtutes Theologicas: igitur ad perfectam
beatitudinem comprehensionis succedunt tria
correspondentia eis, sed tentio correspondeat spei,
qua

Quando non
valeat argu-
mentum à simili.

Nec visio, nec
tentio sunt de
essentia beatitu-
dinis.

I.
Argumentum af-
firmatum.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

quæ est una virtus in via; & si tentio; igitur securitas perpetua.

2.
Ratio 1. ad oppos.
Contra Philosophus dicit primo Ethicorum, cap. 6. quod non est aliquid perfectius eò, quod est diurnius; ergo beatitudo non erit perfectior propter diurnitatem, & per consequens non erit perfectior propter securitatem.

Secunda.
Item, ista securitas est alicuius potentiaz actus: non autem intellectus, quia non pertinet ad beatitudinem; si autem sit actus voluntatis, aut igitur est idem quod fructus: quia fructus est obiectum securitatis, inquantum de ea est securitas, sed impossibile est quod idem actus sit obiectum sui ipsius; igitur securitas non est actus fruitionis; si autem securitas est alius actus à fruitione; igitur non pertinet ad beatitudinem.

S C H O L I V M . I.

Beautitudinem esse perpetuam probat ex sacra Scriptura, & August. Definitur in 6. Synodo in ep. Sopronij, & cap. Firmiter, de summa Trinit. Oppositum errorum Origenis refert Hieronymus ep. 59. & August. 21. Cuius cap. 7. Eundem errorem tribuit Ruffinus Hieronymo, propter quadam verba ipsius in cap. 1. & 2. ad Ephef. & Dial. contra Pelag. Sed ipse sè purgat Apol. contra Ruffin. Vide Sextum Senens lib. 6: Bibl. annot. 290. circa causam huius perpetuitatis, varietas opinionum est, prima aia beatitudinem esse ex natura sua perpetuam, sicut forma que, cui semel inest, semper inest. Reicitur primò, quia non minus dependet à Deo, quam subiectum eius. Secundo, subiectum est prius ea tempore, ergo potest stare sine ea.

3.
August.
Congruum suis beatitudinem suis eternam.
Respondeo, & dico hic duo. Primò de perpetuitate beatitudinis. Secundò de securitate. De perpetuitate planum est ex Scriptura, quia sic habetur Matth. 25. *Ibunt iusti in vitam eternam*, & 18. *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei*. Similiter Augustinus 13. de Trinit. cap. 8. Ponit ad hoc rationem congruam sic: quia si beatus amitteret suam beatitudinem, aut amitteret eam volens, aut nolens; si volens, quomodo igitur tunc esset beatus, quia tunc esset miser, dum esset beatus, quia esset amissio maximi boni, & si prius appeteret illam amissionem, semper erit miser: si autem nolens; igitur non est beatus, quia non habet quidquid vult, inquantum amittit, quod vult amittere, & sicut dicit ibidem Augustinus, idem erit eodem modo de ammissione beatitudinis, sicut de ammissione vita illius, vel esse. Sic ergo patet quod Beatus non potest amittere beatitudinem, & ideo perpetuitas erit semper ibi, sed licet perpetuitas sit ibi, & hoc planum sit, de modo tamen ponendi quare ita sit, est dissimile.

4.
Cur beatitudo sit perpetua.
D. Thom.
quodl. 1. q. 1. art. 1. & 2. q. 10. art. 1. Henr. quodl. 9. q. 11.
Prima ratio illorum.
Secunda.
Est unus modus dicendi, quod beatitudo est talis forma, sive operatio de natura sua, & ratione formalis, quod cui inest, incorruptibiliter inest, & non potest non inesse manente subiecto, quod est incorruptibile. Pro isto est ratio illorum talis.

Forma illa, quia perfectissima est inter omnes materiales, tollit à materia sua omnem priuationem, & ideo constituit compositum totaliter incorruptibile.

Secundò, sicut finis includens omnium entitatum perfectionem, & finium, tollit incorruptionem in fine illo, sive in his, quæ sunt ad finem illum. Sicut enim forma prima tollit omnem corruptibilitatem, sic & finis iste, qui est obiectum beatificum, includit perpetuitatem.

Tertio, si beatus posset esse miser, non esset securus de sua beatitudine, & sic esset semper quodammodo miser, & semper esset in timore amittendi eam; igitur perpetuitas est de ratione beatitudinis.

Respondeo quod beatitudo non habet maiorem rationem incorruptibilitatis, quam subiectum suum, nec aliter potest esse magis incorruptibilis. Non enim video quod beatitudo posset magis esse incorruptibilis, quam Angelus, vel anima. Beatitudo enim est quoddam accidens in alio non secundum se; igitur non magis habet rationem incorruptibilis, quam subiectum, quod subiectum conservatur à Deo, non necessariò, sed contingenter; igitur multò magis nec accidens, quod est ipsa beatitudo, & sic virtusque conservatur contingenter; igitur beatitudo ex natura sua non perficit istud subiectum incorruptibiliter.

Euseb.
Si dicatur quod beatitudo non est sic incorruptibilis sicut Deus, qui est simpliciter incorruptibilis, tamen incorruptibilis est manente subiecto, quod perficit; igitur, &c.

Contra hoc: si Deus conservat contingenter illud, quod est prius, conservat contingenter illud, quod est posterius; quia non est contradictio prius esse sine posteriori, & similiter non erit inconveniens conservari prius sine posteriori: sed subiectum, id est, anima rationalis, vel Angelus est prius beatitudine sua; igitur beatitudo non perficit subiectum incorruptibiliter ex natura sua.

Ad rationem eorum priuam, quando dicunt quod forma perfectissima inter omnes materiales tollit omnem priuationem à materia sua, & constituit compositum totaliter incorruptibile; dico quod hæc est filio quædam, sive magis ostendetur in 2. libro *. Impossibile enim est ut forma tollat priuationem nisi contrarium sibi & propriam, quia limitata est quæcumque forma in se. Non poterit igitur forma aliqua tollere priuationes alias, nisi alia priuationes sint in priuatione alterius, nec in priuatione cœli potest tollere alias priuationes inferiores puta ignis in se, quin de se etiam est capax, sed tantum tollit istas priuationes inferiorum, ut in se eminenter continet eas, non autem ut sunt in seipso, quia tunc oportet quod talis forma esset infinita, includens actualiter perfectionem omnium formarum, ex quo priuatio eius esset priuatio omnium. Tales igitur, qui sic dicunt, miscent Philosophiam cum Theologia.

Ad illud de fine, quod tollit imperfectiones, & priuationes omnium aliorum finium. Respondeo quod verum est, dum vñitur illi fini extrinsecō, tollit omnis priuatio, sed illud, per quod vñitur formaliter, est forma finita & limitata, nec includens in se perfectionem omnium formarum, & sic non tollit priuationes aliarum formarum, licet sit forma media, quæ coniungit illi fini extrā, qui est Deus. Iste tamen finis extra tollit propter infinitatem, & illimitationem suam priuationes omnium formarum, sive omnium finium extrinsecorum, dum vñitur.

Ad aliud, quando dicitur quod si beatus posset esse aliquando miser, semper esset miser, eo quod semper timeret amittere beatitudinem. Dico quod de hoc magis dicetur in secundo * quando agetur de possibiliitate peccandi. Vnde dico quod

Terteria.

s.
Reprobatur.

Refellitur.
Prima potest conservari sine posteriori.

6.
Ad primum argumentum.
Superioris opinione.

* dist. 14. q. 1.

Forma cœli non tollit omnem priuationem firmarum inferiorum.

Ad secundum.

Quare finis intrinsecus non tollit omnem priuationem sicut finis extrinsecos ultimus.

* dist. 23.

quod non est contradicatio de potentia absoluta, quod sicut prius in via erat capax misericordie natura sua, ita & modis dum est beatus: non enim est perpetuitas naturae in se perficiendo.

S C H O L I V M . II.

Sententia D.Thom. 1.2.q.10.art.2. & aliorum, intellectum, & voluntatem in beatitudine necessarii ad continuandos suos actus, & sic fieri perpetuitatem. Receditur, quia nullus habitus necessarii voluntatem ad unum, nec etiam obiectum eam necessitare potest. de hoc late Doc. 1.d.1.q.4. & col. 15.16.17:

7.
Secunda opinio cur Beatiudo sit perpetua. D.Thom. 1.2.q.10.2.2.

Refutatur primae,

Perpetuitas Beatitudinis non est ex habitibus,

Receditur 1. Charitas Beata Virg. nia in via fuit maior aliorum in patria.

8.
Dubium. An voluntas coniungat memoriam visioni in actu beatifico.

Solutio dubij.

9.
Tertia sententia ponit hanc perpetuitatem ex natura po- tentiarum.

habet in se rationem mali; & ideo necessariò tendit in illud per suum actum, qui est velle, quia nulla ibi est ratio mali, & ideo nec actus nolendi concurrit.

Sed contra. Quidquid sit in re de necessitate intellectus circa obiectum, vel actum, non euro modis, tamen de voluntate oportet (vt dixi in primo libro, distinctione prima *) dicere non quod necessariò tendat in obiectum, videlicet finem suum.

S H C O L I V M . III.

Beatitudinem esse perpetuam ex Dei decreto libero de eius conservazione. Expendit duo dubia. Primum, quoniam beati sunt impeccabiles? & sunt ex Dei decreto libero, non ex necessitate aliqua intrinseca. Secundum, an eternitas glorie cadit sub meritum: & respondendum quod sic, Dei supposito promissio; posset tamen peccata ad mensuram panire, & merita premiare, sine eternitate. Vide Scholium d.4.6.

* quæst. 2.
Voluntas lib-
eris amas
Deum clar-
vijum.

Vnde igitur est haec perpetuitas? Aliqui dicunt hic quod perpetuitatis causa est ex habitu charitatis, & lumine gloriae inclinante; ratione quorum semper inclinatur ad actum aeternum ratione obiecti aeterni, & sic perpetuitas beatitudinis est ex perpetuitate potentiarum, quæ tendunt in illud obiectum perpetuum, per actus & operationes mediate.

Sed hoc non capio, & arguo sic: habitus non est prima ratio agendi potentiarum, nec est prima causa operationis, vel actus, sed secunda; igitur aliunde oportet querere perpetuitatem in beatitudine. Cum igitur habitus sit causa secunda in elicendo operationem beatitudinis, non potest determinare causam primam, sed est conuersio; cum igitur causa prima, & principalis ipsius actus, scilicet potentia, non sit perpetua, nec erit habitus, qui est ut causa secunda.

Item, possibile est aliquem in via, ut pote, Virginem beatam, habete tantum habitum charitatis, quantum habet aliquis in patria, & si sic, est habitus causa perpetuitatis in beatitudine, tunc necessariò inclinabit in obiectum beatificum, quia manente principio necessariò tendendi in obiectum, manebit perpetuitas; igitur beata Virgo, vel quicunque, qui habuerit huiusmodi habitum, fuisset necessariò beatus, quod est falsum. Eodem modo arguo de lumine, sicut de charitate; nihil enim horum est causa perpetuitatis in beatitudine.

Vnde similiter iuxta hoc, est quæstio: Vtrum voluntas beata coniungat memoriam visioni? & videtur quod sic, quia perfectus actus, sive perfecta actio intellectus est gignitio verbi: sed applicatio intellectus ad obiectum per voluntatem praedicit gignitionem verbi; igitur voluntas beata coniungit memoriam visioni, & sic cum perpetua sit visio, oportet quod voluntas coniungat perpetuam memoriam visioni.

Sed contra hoc sic arguo: si voluntas perpetuam coniungat memoriam visioni, tunc videretur quod voluntas non posset se auertire à visione, sed hoc est falsum, quia non est contra rationem, & naturam voluntatis, quod possit se conuertere, cum sit libera; igitur tunc non necessariò vellet istam visionem, & per consequens non necessariò coniungit memoriam visioni; nec igitur ex habitibus, nec ex potentias istis, est in actibus beatitudinis perpetuitas, quia ex se non sunt determinati ad necessariò agendum.

Tertia opinio, sive tertius modus dicendi est, quod ex natura potentiarum cum obiecto praefente, est perpetuitas in actu beatitudinis: nam de natura intellectus est necessariò tendentia in obiectum præsens. Similiter de natura voluntatis est tendentia in obiectum tale visum, quod non

A d quæstionem igitur istam respondeo, quod beatum esse non est, nisi cum ultimè bene est in coniunctione perfecta ad optimum. Ista autem coniunctione perfecta potest intelligi dupliciter, intensiuè, vel extensiue. Loquendo de perfectione vniuersis intensiuè, sic dico quod potest esse in instanti, vel cum instanti temporis, sive mensuretur ævo, sive non, Deus potest eam tantum conferuare pro tunc, & non plus, & sic est ita perfecta beatitudo pro illa hora, sicut si semper duraret, & sic in raptu posset aliquis esse beatus. Accipiendo autem perfectionem beatitudinis extensiua, dum natura manet, & ad quam est inclinatio naturalis potentia, sic beatitudo est perfecta, & perpetua non solum raptim, sed semper.

Vnde igitur haec perpetuitas? Dico quod sola causa est voluntas diuina, quæ sicut dispositio beatificare hominem ultima perfectione intensiuè, ita & ultima perfectione extensiua: opera enim Dei nesciunt imperfectionem, quia omnia sunt perfecta; & sicut voluntariè Deus dispositio beatificare naturam intellectualem pro instanti, ita & conseruat perpetuam pro toto aeterno, perficit enim naturam ut est perfectibilis: sed natura humana perfectibilis est utroque modo, scilicet beatitudine intensiuè & extensiua.

Ex hoc sequitur vnum corollarium, quia beatitudo cum mensuretur ævo secundum omnes, immo simpliciori ævo, quam Angeli, & æuum nullam habeat successionem, sequitur quod perpetuatio beatitudinis non est receptio alicuius novi, quia beatus post primum instanti ævi nihil à Deo recipit, quia duratio est consubstantialis rei durabili, & tunc secundum istam opinionem, est dicendum quod per perpetuitatem nihil additur beatitudini, nec intrinsecum, nec extrinsecum, & de hoc dicetur in secundo d.2.q.1.6. æuum habeat successionem, vel non? Si autem dicatur quod æuum habeat successionem secundum aliam opinionem, tunc esset dicendum quod aliquid additur beatitudini in perpetuitate, non autem efficit, sed mensura eius; nequa enim opinio dicit quod perpetuitas sit de essentia beatitudinis.

Sed tunc sic dicendo, occurruunt duo dubia. Primum dubium est, quia secundum hoc si voluntate diuina continuatur perpetuam beatitudinem, cum illa continuatio perpetuitatis in beatitudine faciat

10.
Sententia
Doc.
Beatiudo
una inten-
siva, alia ex-
tensiua.

Perpetuitas
beatitudinis
ex Dei beno-
placito.

II.
Corollarium.

An æuum
habebas suc-
cessionem.

12.

Dubium 1.

*Impeccabi-
litas in Bea-
to ex quo
orientur.
August.*

ciat non peccare Angelum beatum; igitur tunc Angelus per nihil sui est peccabilis, & per consequens est simpliciter impeccabilis, quod est contra Augustinum 3. libro contra Maximinum c. 13. vbi dicit quod ex gratia diuina est, quod Angelus sit impeccabilis, non autem ex natura sua simpliciter. Et in Enchiridio cap. 86. vel 73. Ita *beatus est, qui nec poterit velle, &c.* Aliud dubium est, quod si perpetuitas non sit de ratione beatitudinis; igitur in ratione præmiorum non cadit perpetuitas, nisi concomitant; nec est in ratione meritorum, & tunc non meretur homo præmium æternum; hoc autem non videtur probabile.

*Solutio nes 1.
dubium.
Duplex im-
peccabilitas.*

Respondeo ad primum dubium, & dico quod impeccabile non est aliud, quam non possit peccare. Hoc autem duplicitate potest intelligi; primum, quod possilitas peccandi intelligatur excludi à causa secunda, propter aliquid intrinsecum, vel propter aliquid extrinsecum, scilicet ex parte causæ primæ. Si primo modo, sic dico quod quilibet beatus erit impeccabilis ex natura sua, quia ex sua voluntate habet quod non possit in aliquid oppositum beatitudini; tunc enim non poterit vi voluntate, vel potestate sua ad oppositum, sicut poterat prius in via. Quod autem non possit vi potestate sua ad oppositum beatitudini, hoc est propter actionem superioris causæ mouentis ad oppositum.

*Beatus est
impeccabilis
ex Dei de-
creto, & non
ex natura
rei.*

Si autem queramus de impossibilitate peccandi præcedente actum beatitudinis prius natura, sic querimus nodum in scirpo, quia nulla alia causa impeccabilitatis est ibi, nisi per actum secundum conseruatum continuè à voluntate diuina. Habitus tamen charitatis, & lumen gloriae, benè inclinat semper ad non peccandum, non tamen necessariò, nec ex natura sua, vnde ex isto opposito veniunt omnes istæ fictiones, scilicet, quod status gratiæ & gloriæ faciunt hominem impeccabilem, &c.

Ad secundum dubium dixi *suprà** de damnatione, quod Deus potuit taxare unam peccatum intensam correspondentem culpe per modicum tempus, quæ peccatum intensissimum, si Deus vellat, posset punire culpam magnam. Dico tamen quod culpa in damnatis est æterna, id est peccata eis correspondet æterna.

Sed potestne sic esse de præmio, sicut de pena, quod scilicet est pro modico tempore ita intensum quod posset præmiare pro magno merito?

*Ratio D.
Thoma &
aliorum.*

Hic dicitur quod non est simile de pena, & præmio, sicut nec de culpa, & merito, dicitur enim quod culpa est infinita, & per consequens malitia infinita, quia infinitus est Deus, & id est offensa infinita; igitur pena correspondet culpa debet esse æterna. Sed contra hoc sic: ista verba sunt metaphorica, quod dicatur esse infinita culpa, quia separat ab infinito, scilicet à Deo, quia nulla culpa infinita habet malitiam determinatam. Si autem culpa dicatur infinita propter obiectum infinitum, eodem modo pena est infinita in quadam relatione ad Deum, si sit ita acerba, & intensa, quod non possit ab alio infligi, nisi à Deo, & sic nec pena de se, nec culpa habent infinitatem, nec perpetuitatem; sed in damnatis, quia culpa continuatur, ut dixi, id est & pena eis continua correspondet. Dico tamen quod non est sic de præmio, sicut de pena, nec de merito sicut de culpa; quia Deus est liberalis ad dandum ultra condignum, & est ita misericors ad parcendum, quod semper punit curia condignum. Vnde dico quod

*Nec pena nec
culpa habent
infinitatem
de se.*

Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

tantum valent metita nostra, quantum placet. Deo ea acceptare, & si fuissent mille merita, & infinita ab initio, nunquam meruerint vitam æternam. Sic ergo dico, quod Deus ita posset præmiare in uno instanti, vel in tempore modico, quod amplius non duraret. Ex his igitur patet quod perpetuitas beatitudinis tantum est ex conservatione diuina, & impeccabilitas, sive impossibilitas peccandi ex voluntate diuina.

*Perpetuitas
præmij beatitudo
est ex libera-
tate Dei.*

S C H O L I V M IV.

*Resoluti Beatos ex reuelatione reddi certos de perpe-
tuitate sua gloria, & inde resultare securitatis passionem,
oppositam timori in iraçibili.*

Secundum principaliter videndum est hic de securitate, quæ est in beatitudinē. Et de isto dico, quod est per se oppositum timori. Sed timor est duplex; est enim aliquando de malo infligendo, & interdum de malo inficto continuando; & non est de dubio solo, sed de certo. Vnde in Gallico *, & in omni lingua non idem significat *dubi-
to & timeo*. Sicut igitur timor est de malo apprehenso in futuro, vel de malo inficto, quod est in continuando, sic securitas est duobus modis, vel de bono futuro apprehenso, ita quod sit apprehensionis certa, & de bono apprehenso, & habito continuando; illa enim securitas, quæ est in beatitudine, debet sequi aliquam apprehensionem boni.

Sed quomodo in Beatis potest esse ista certa apprehensionis? dico quod Beati habent certam apprehensionem de perpetuitate beatitudinis suæ, non per rationem naturalem, nec ista securitas est de ratione & essentia beatitudinis, & in hoc soluo quæstionem, quæ potest quæsti, vel ad hoc fieri.

Si ista securitas est tantum ex reuelatione diuina, sive ex inspiratione, non autem ut dixi, per rationem naturalem, quia talis securitas contingenter dependet à voluntate diuina. Vnde Michaël sibi derelictus non haberet per rationem illam securitatem, quia beatitudo non est circa aliquod obiectum creatum, sed istud obiectum sic apprehensum, est aliquid creatum: igitur securitas de tali obiecto apprehenso non erit de essentia beatitudinis.

Si igitur Beatus non habet istam securitatem per essentiam sua beatitudinis, nec per rationem naturalem habet certam apprehensionem securitatis; ergo oportet quod habeat hoc per reuelationem, & hæc est reuelatio generalis quantum ad securitatem beatitudinis, & præmij: sicut etiam in damnatis ad perpetuitatem damnationis, & penæ. Quod autem Beatus si securus reuelata perpetuitate, & securitate non dubito. Sed de reuelatione in damnato, & qualis est certitudo, posset esse alicui dubium. Dico itaque quod certitudo illa in Beatis licet sit de contingentibus, de quibus tantum hant reuelationes, tamen illud ita est necessarium, & ita est certum, ac si esset necessarium. Vnde sicut non dubito, sed certus sum me sedere, dum sedeo, ita certi sunt Beati de securitate beatitudinis; nec plus timent amittere, quam si beatitudo esset certa, immo certitudinaliter in quantum Deus erit Deus, sciunt se esse beatos.

Sed quid sequitur istam apprehensionem? dico quod istam sequitur quædam passio, scilicet tentatio; vnde ista passio, quæ est securitas, sive tentatio.

*14.
De securitate
Beatitudinis.*

* Inquit hoc verbum in Gallia, vide-
licet Parisis
hæc legiſſe.
*Securitas du-
plex sicut &
timor.*

*Vnde certitu-
do Beatorum
de perpe-
tuitate beatitudo.*

*Bonitatem
certitudine de
perpetuitate
ex reuelatione.*

*15.
Vnde certitu-
do damnato-
rum de perpe-
tuitate pe-
narum.*

non sequitur operationem virtutis concupisibilis, quia amare Deum, in quo consistit beatitudo, non est actus concupiscentiae, sed amicitiae, ut dictum est *supra*. Sed dico quod ista passio, quae sequitur spem, est in virtute irascibili, sicut spes, cui succedit, quae non est de essentia beatitudinis, sed concomitans, vel consequens ad ipsam.

16.
Tentio qua-
drupliciter
sumitur.

Ex hoc apparet quid sit dicendum de tentione, si concurrat ad beatitudinem; dico autem quod tentio quadrupliciter potest accipi. Vno modo tentio pertinet ad memoriam, prout tenet in habitu actum primum. Secundo modo est actualis visio obiecti, quod tenet, primum pertinet ad memoriam, sed secundum pertinet ad intelligétiā. Tertiō accipitur tentio ipse actus amandi, tenens bonum præsens sibi, & ista tentio succedit desiderio, quo volo Deum mihi bonum, & ista tentio est amor concupiscentiae, quo vult Deum sibi bonum. Alia est tentio, quae est operatio voluntatis, & amor amicitiae, quo vult Deum sibi, non ratione ut bonum sibi, sed quia bonum in se, alijs in beatis esset vīsus fruendorum, & ista tentio succedit spei, & est bonum virtutis, & operatio voluntatis, & amor amicitiae, ut dictum est. Quartu modo accipitur tentio passio, id est, securitas, quae consequitur operationem, quae est beatitudo, de qua dixi *supra* in secundo articulo huius questionis, si securitas sequitur spem passionem, sicut tentio tertio modo dicta sequitur spem virtutem sequens ex apprehensione boni continuandi semper.

De tentione primo modo dicta queritur: vtrum pertineat ad essentiam beatitudinis, & sit in beatitudine tanquam præmium? sed circa hoc esset dicendum secundum diuersas opiniones de memoria. Oportet enim quod sit in memoria, vel sine specie, vel cum specie; quia si nulla species est formaliter in memoria, tunc nihil est in memoria, nisi quod tener obiectum præsens. Si autem secundum aliam opinionem sint illi species, tunc tentio nihil est aliud, quam continuè tenere speciem representantem obiectum, & neutro modo pertinet ad essentiam beatitudinis, ut dictum est *supra*, nec secundo modo, nec minimo quarto modo. Sed tentio tertio modo sequitur spem virtutem, & concomitant beatitudinem, & alio modo sequitur beatitudinem, secundum quod tentio est quædam passio, consequens eam, ad quam sequitur securitas & delectatio, ut quædam passiones.

17.
Ad primum
principiale.

Ad rationem primam, quando dicitur de Augustino, quod ita semper fore certum erit; dico quod est beatissimum semper fore cum certitudine; & hoc addit aliquid ad beatitudinem, sed non est de essentia eius.

Ad secun-
dum.

Ad aliud, de perfectione beatitudinis, dico quod non excludit omnem priuationem nisi quae est nolitus absolute, nec beatitudo potest excludere à voluntate alias priuationes, quin saltem sit capax, scilicet natura beatificabilis aliarum priuationum; sic enim albedo, quando inest, expellit nigredinem, sed quin sit capax nigredinis, hoc non habet subiectum per hoc, quod ei inest actu albedo, & sic in proposito de forma beatitudinis.

Ad tertium.

Ad aliud, quando dicitur quod Philosophus addit in definitione felicitatis *vītam perfectam*; dico quod mirum est de Philosopho, qui voluit dicere verum de præterito, quod fuerit felix, quod tamen nunquam est verum de præsenti. Et po-

test dici quod verbum Philosophi verum est de vita perfecta, quae est de essentia felicitatis intensa, non autem extensiva accepido vitam perfectam pro perpetuitate.

Ad aliud, quando dicitur quod ad perfectiōnem Viatoris concurrent tres virtutes Theologicas, & tria correspondentia eis concurrent in beatitudine; dico quod, sicut patet ex dictis, sunt tria, quae concomitant, & sequuntur beatitudinem; non autem quod sint de essentia beatitudinis præcisè tam accipiendo secundum eius rationem formalem.

Q V A E S T I O VI.

Vtrum ad essentiam beatitudinis pertineat gaudium de ipsa beatitudine adepta.

D.Thom. i. 2. q. 4. art. 2. Rich. art. 3. quæst. 6. Durand. quæst. 4. Vasq. i. 2. d. 11. cap. 6.

 VÆ R O consequenter de concomitante beatitudinem. *Vtrum ad essentiam beatitudinis pertineat gaudium de ipsa beatitudine adepta?* Videtur quod sic. quia secundum Augustinum 10. Confessionum circa medium, *gaudium de te erit beatata vita, &c.*

Item, de essentia huius beatitudinis est ultima quietatio; sed gaudium est quædam quies; ergo, &c.

Item, beatitudo est bonum ultimum; sed delectatio est tale bonum, quia alia quærum proper delectationem, ipsam autem delectationem quærum proper se; gaudium autem est delectatio; igitur, &c.

Item, beatitudo essentialiter ultimo modo perfectissime vnit; sed hoc non potest aliqua potentia, nisi operando, & mediante operatione circa ipsum bonum, & per consequens delectando: huiusmodi est gaudere: igitur, &c.

Contra Philosophum primo de Anima text. 64. *Nihil aliud est dicere animam gaudere, vel tristari, quam texere, vel adipisci;* quia huiusmodi passiones non sunt in anima: igitur, &c.

Item, nihil est de essentia beatitudinis, nisi quod pertinet ad potentias, & ad operations illius; sed delectatio, vel gaudium non sunt operations, vel passiones aduenientes & consequentes; igitur, &c.

S C H O L I V M.

Sententia, qua videtur D. Thome, quamque tenet Durand. hic delectationem esse de essentia beatitudinis, siadetur tribus rationibus: sed reicitur, quia delectatio est passio ex i. diff. 1. q. 3. & 3. d. 1. & hoc non coniungit optimo, sed supponit coniunctionem. Secundò, passio respicit obiectum beatum, non ut obiectum, sed ut efficie.

REpondeo, hic supponendum est quod fuit declaratum in primo libro, distinctione prima * de frui, vbi ostensum est quod delectatio non est idem operationi. Est autem quædam opinio, quod delectatio est de essentia beatitudinis, quia si esset aliud realiter à beatitudine, Deus posset separare unum ab altero, & sic aliquis posset esse beatus, & non gaudens, nec complacens sibi in illa, quod videtur absurdum.

Item, perfectius est aliquid, si de essentia, cuius est, sit aliqua perfectio, sive quando includit essentia

Ad quartum.

Argument. 1.
affirmatio. 1.
August.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Ratio 1. ad
oppos.

Secunda.

tertia.

2.

*quæst. 3.
D.Tho. opiniō in 4. d.
48. q. 3. a. 1.
Rich. in pref. art 3. q. 6.
Probatur 1.

Secundū.

essentialiter perfectionem aliquam, quām si non esset nisi concomitante; sed de ratione beatitudinis est quod sit maxima perfectio; magis autem esset perfectio, si de essentia eius esset delectatio.

Item, addo vnam rationem, pœna essentialiter est tristitia; igitur essentialiter præmium erit gaudium. Antecedens patet, quia omnem actum voluntatis voluntas elicit voluntariè, & delectabiliter, & nihil tale potest esse penale, quia omnisactus, præter tristitiam, est voluntarius, & delectabilis, refleßendo se super actum: sicut enim volens volo me velle, ita nolens nolo me nolle aliquid; sed nullum voluntarium potest esse penale; igitur essentialiter, & formaliter præmium non videtur esse nisi gaudium, & delectatio, sive actus delectabilis.

luntas igitur vtroque modo accepta, sive ut actina, & elicitiua, sive ut passiva, perficitur ultimato. Nam voluntas primo modo dicta perficitur ultimata operatione. Similiter secundo modo dicta perficitur passione ultimata, & sic quilibet perficitur ultimato in suo ordine, & sic delectatio concomitatur beatitudinem, quæ est operatio, & gaudium, sive delectatio, quæ est passio, & magis concomitatur beatitudinem, quām securitas, quia delectatio, sive gaudium, est in eadem potentia cum beatitudine, quia est in concupiscibili. Vnde delectatio quietat voluntatem, vt est susceptiva passionum, sicut fructus perficit voluntatem, vt est susceptiva operationum; securitas autem passio non est in virtute coneupiscibili, sed irascibili, quia sequitur spem.

Gaudium
magis perti-
nes ad beatitu-
dinem, quod
securitas.

Ad primum principale, quando arguitur de Augustino, quod gaudium de Deo erit beata vita; dicendum quod gaudium, & delectatio quædam vita est, sicut omnis passio spiritualis. Vnde in vita beata gaudium & fructus erunt simul, & sic intendit Augustinus, quod gaudium erit vita beata, scilicet cum fructu, quam consequitur gaudium, & delectatio.

s.
Ad primum
principale.

Ad aliud, quando dicitur quod beatitudo est ultimum bonum, & delectatio est istud bonum; dico quod nunquam quietatio in se est per quietationem in alio. Vnde dico quod creatura nunquam quietatur in se per delectationem, quia delectatio non habet in se formaliter quietationem, nisi per operationem; & ideo solum per operationem potest aliquis quietari in ultimo bono.

Ad secun-
dum.

Ad tertium:
Ad tertium.

Ad aliud, quando dicitur quod beatitudo essentialiter vnit bono ultimo; dicendum quod non omne ultimum est finis, sed optimum, & id est beatitudo non est de bono ultimo, nisi sit optimum. Ad delectationem autem non ordinatur fructus, sed delectatio sequitur fructum; igitur fructus magis vnit optimo, quām delectatio.

6.
Instantia.

Sed quomodo beatitudo consistet in fructu, & non in delectatione, quia videtur contrarium esse verum. Suprà enim probatum fuit quod beatitudo consistit in fructu, & non in visione, quia perfectior operatio est, cùm sit ultimior: illa enim quæ sunt ultima generatione, sunt perfectiora, & priora perfectione; sed delectatio est ultimior fructu, secundum te; igitur & prior perfectione, & per consequens beatitudo erit in delectatione, & non in fructu.

Respondeo quod delectatio & omnis passio est posterior generatione, quām operatio, quam consequitur; sed non propter hoc sequitur quod sit prior perfectione, quia illa regula Philosophi intelligitur quando prius & posterius sunt in eodem genere, puta in genere operationis, sicut visio & fructus, vel in genere passionum. Non igitur tener proppositio Philosophi in diuersis generibus, quia substantia prior est generatione accidentibus, non tamen accidens est perfectius substantia, & ita in diuersis generibus communiter oppositum illius propositionis est verum. Dico communiter, non dico semper, quod sit sicut hic comparando visionem ad fructum, licet sint in genere operationis, vt transcenderetur accipitur operatio, non tamen in eodem genere proximo, quia una est in genere apprehensui, & alia in genere appetitiui, sed hinc in proposito non sit comparatio

Solutio.

Non semper
generatione
posteriora
sunt per-
fectora.

Confirmatur hoc, quia malum, quod est inhonestum, per se pertinet ad pœnam; igitur omne bonum honestum per se pertinet ad præmium, & malum pœna per se pertinet ad tristitiam; igitur bonum commodi ad gaudium, hoc enim est voluntarium, & delectabile, sicut illud est in voluntarium, & tristibile. Sic videtur igitur quod præmium includat essentialiter gaudium, & delectationem.

Pro isto potest adduci Philosophus 10. Ethicorum cap. 1. & 2. in ratione Eudoxij, per quam probat quod felicitas sit in delectatione, & non in operatione, quia omnes appetunt operationem propter delectationem.

3.
Refellitur
superior op-
tio-
nem prim.

Ratio beatitudinis sumi-
tur à coniun-
ctione ad beatitudo
quod non fa-
ctus passio.

Item, hanc opinionem non sequor, quia videatur mihi oppositum probabile, licet ista etiam sit probabilis, & rationabilis: alia tamen opinio est mihi probabilior, scilicet, quod delectatio non sit de essentia beatitudinis, quia nulla perfectio intrinseca est beatitudo, quia in se est talis perfectio; tunc enim essentia esset magis beata per se, quām per quocunque aliud, & quām quocunque aliud, quod falsum est; igitur beatitudo est talis maxima perfectio, in quantum coniungit alteri per operationem, quod facit aliquem beatum, hoc autem non facit passio, sed operatione, quam sequitur passio ad se.

6.
In instantia.

Item, passiones non habent obiecta propriæ, quasi sint ratio tendendi in obiecta, quia tunc essent operationes, bene tamen passiones habent operationes, sicut pro causis efficientibus: sed operationes habent per se obiectum, sicut causam effectuum formalis beatitudinis.

Item, per aliquid similis rationis coniungitur potentia suo obiecto in via, & in patria; sed in via non coniungitur passio; igitur nec in patria. Coniungitur autem in via per operationem; igitur in patria.

Pro isto facit Philosophus 10. Ethicorum cap. 3, qui dicit quod multas operationes appeteremus, eti nulla delectatio sequeretur, sicut patet de actibus virtutum, quos frequenter non exerceamus propter delectationem; sed delectatio est solum propter operationem.

Dico igitur ad questionem, quod delectatio non est de essentia beatitudinis, nec beatitudo est delectatio voluntatis. Voluntas tamen potest duplice considerari, vel prout est actua actus sui, vel prout est passiva; non in quantum recipit actum, sed in quantum est receptiva passionum spiritualium, de quibus passionibus loquitur Augustinus, de morib[us] Ecclesie, vbi omnes passiones voluntatis reducunt in amorem. Vnde Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

gg 2 inter

inter operationes, sed operationis ad passionem, & idem non tenet, nec est contra dictum meum supra de fruitione, & visione.

7.
Ad quartum. Ad aliud, quando dicitur quod vnitur ultimato per delectationem; Dico quod non vnitur ultimato simpliciter, sed tantum vnit voluntatem ultimato obiecto in ordine passionum, quas voluntas recipit, & in quantum est receptiva passionum non operationum, per operationem voluntas vnitur ultimato simpliciter obiecto, & idem in ea tantum est beatitudo.

Ad argum. ex Philosi, in oppositum. Ad argumentum Philosophi, qui probat quod gaudere & tristari in anima, non est nisi sicut texere. Dico quod tales passiones cum transmutatione non sunt in anima, sive in parte intellectiva, tamen aliter possunt esse ibi, scilicet illae, quae sequuntur operationem intellectus, & voluntatis, quae consistunt in quiete, & non in transmutatione; nec Philosophus negat hoc, immo probat quod delectatio est consequens operationem optimam, in qua felicitas consistit in Ethicorum, &c.

8.
Ad 1. argum. pro sententia D. Thome, De potentia absoluta posse gaudium separari à beatitudine. Ad secundum. Ad aliud, quando dicitur quod si delectatio esset aliud realiter à beatitudine, Deus posset separare unum ab altero. Dico quod eodem modo per istud posset argui quod fructus potest esse sine visione, quia Deus de potentia absoluta potest separare unum ab altero, & tunc erit aliquis beatus sine visione, & è conuerso. Similiter potest causare visionem in Angelo sine fruitione, & tunc erit beatus in sola visione, quantum ad illum actum, si tamen beatitudo consistenter in visione. Dico igitur quod si delectatio separetur à fruitione, adhuc remanet beatus, sed non habetur omnia, quae requiruntur ad beatitudinem, scilicet consequentia ad eam, haberet ratione necessaria & prima. Sic igitur dico quod de potentia absoluta Dei potest esse aliquis beatus sine delectatione.

Ad tertium. Ad aliud, quando dicitur quod beatitudo esset perfectior, si delectatio & gaudium essent de essentiali eius. Dico quod verum est, si posset esse de essentiali eius; sicut enim homo secundum istam rationem esset perfectior, si asinus esset de essentiali eius. Hic autem delectatio non potest coniungere cum obiecto, immo contra naturam delectationis esset, si esset de essentiali beatitudinis, quae est operatio, & ponitur tantum esse obiecti, & finis ultimi, & istud non potest esse de ratione delectationis, quia presupponit huiusmodi unionem, & coniunctionem potentiarum cum obiecto.

9.
Ad tertium. Ad aliud, quando dicitur, pena est tristitia essentialiter; igitur primum est essentialiter gaudium; nego consequentiam, quia non est simile, et quod nihil est pena, nisi pro quanto est in voluntarium. Primum autem nihil est nisi voluntarium: pena igitur non potest esse actus voluntatis, quia omnis actus voluntatis, sive sit nolle, sive velle, semper est voluntarius; primum autem semper est actus voluntatis. Et sic est istud adhuc; non igitur est passio, nec in passione; omnis autem pena est passio, quia tristitia, vel cum tristitia.

Instans. Sed si arguatur de miseria, tunc magis apparet argumentum, quia illa essentialiter opponitur beatitudini; sed miseria essentialiter non est nisi tristitia; igitur primum, vel beatitudo, est essentialiter gaudium; igitur delectatio est de essentiali beatitudinis.

Miseria non potest esse actus voluntatis; primum vero est pena, nec tristitia, sed culpa tantum. Respondeo, negando antecedens, quia miseria non est essentialiter pena, vel tristitia, sed est culpa tantum.

essentialiter culpa, & sola culpa facit hominem miserum. Et si dicas, quod miseria est essentialiter tristitia. Dico quod non est, nisi ratione culpa, sed culpa est male velle, sic per oppositum premium erit bene velle in operatione, & sic bonum commodi potest esse voluntarium, & premium maximum Beati, & maximum gaudium sibi.

Q V E S T I O VII.

Vtrum natura humana sit inferior natura, que est capax beatitudinis?

Gabriel hic quæst. 1. art. 3. dub. 2. Bassol. quæst. 5. art. 1. & 2. Nypius 1. Metaph. d. 3. cap. 6. Vasquez 1. 2. d. 20. cap. 6. Vide Scot. 5. Metaph. quæst. 1.

I. IDE TVR quod non, quia anima humana est magis infima natura, quam natura humana, que est ex corpore & anima; igitur natura humana non est infima natura capax beatitudinis.

Item, gradus diuersi sunt attingendo finem ultimum; sed hoc non est nisi quia sunt diuersi gradus in natura; igitur, &c.

Item, aliae naturæ inferiores ultimè quietantur: ergo ultimo beatificantur, & sic natura humana non erit infima in capacitate beatitudinis.

Item, Deus est primum efficiens omnium; sed primo efficienti correspondet ultimus finis; igitur Deus est finis immediatus omnium, & per consequens omnis natura erit æquè capax beatitudinis, & sic natura humana non erit infima natura capax beatitudinis.

Contra, Augustinus 14. de Trinit. cap. 28. eo capax est beatitudinis, in quantum est imago Dei, imago non est in natura inferiorum.

Item, inferiores quam natura humana non operantur nisi per potentias organicas: non autem potest esse potentia organica capax beatitudinis, quia talis potentia non est circa obiectum immateriale; sed anima rationalis potest esse circa obiectum immateriale, & sic est natura infima, quae possit esse capax beatitudinis.

S C H O L I V M.

Ostendo ex Scriptura naturam humanam esse beatificabilem; ponit sententiam Philosophi, qui videtur nobis negare aliam notitiam de prima substantia possibilium, nisi confusam, & obscuram. Repercitur primo, quia obiectum beatitudinis est sub obiecto adequato intellectus. Secundo, potentia sensitiva cognoscit intuitivè: ergo & intellectus. Ratione ergo naturali probabiliter suadetur possibilitas intuitiva visionis Dei. De quo late Doctor q. 1. prologi, & 1. d. 3. q. 3.

R. Espondeo, quod hominem esse capacem beatitudinis planum est ex Scriptura. Vnde primæ Corinth. 4. cap. & primæ Ioannis, cap. 3. dicitur quod beatis erunt aequales Angelis in patria, &c. Vnde certum est ex hoc quod erit natura humana capax beatitudinis.

Sed utrum sit capax secundum intentionem Philosophorum, de hoc est dubium. Vnde Philosophus ponit in communis definitionem beatitudinis in primo Ethicorum, & specialiter in 10. Sed utrum de beatitudine in speciali, quam nos ponimus, possemus rationem habere, vel aliquem certum, & speciale conceptum? diceret Philosophus,

Argumentum primum non agendum.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Ratio ad opp.

August.

2.

Quæ Philosophi de beatitudine, ut sic & nefra quam spora sensore.

pnus, quod non, quia non possumus habere aliquem conceptum de beatitudine, nisi ex sensibilibus, *Primo Posteriorum*, & per sensibilia, & hoc per cognitionem abstractiuam tantum, igitur per naturalem rationem non potest inquiri propria ratio beatitudinis, sed tantum in vniuersali inquantum consistit in cognitione primæ substantiæ in vniuersali confusè, & obsecrè cognitione abstractiuæ, & per consequens non sumus capaces beatitudinis secundum eius propriam rationem.

3. Sed tunc arguitur quod desiderium naturale est ad cognoscendum illud obiectum beatificum, ut præsens clara, & nuda visione; cum igitur desiderium naturale non sit frustra, tunc natura humana videretur esse capax beatitudinis secundum propriam eius rationem, sicut nos ponimus; & quod hoc est probabile per rationem naturalem, quia ad hoc est desiderium naturale, ut dictum est.

Sed hoc nihil valet, quia antè oportet probare quod hoc desiderium sit naturale, & desideratum possibile, quā ostendatur esse in anima humana tale desiderium. Et hoc si loquaris de desiderio sequente naturaliter rationem rectam, non phantasticam, sicut de hoc dictum est *spræ*. Vnde nec Philosophus sciuit aliam felicitatem, nec desiderauit alium statum ex ratione, quā ponendo illam felicitatem, quam posuit.

Sed contrà, appetis, & scis Deum, & tamen non habes, nisi notitiam confusam, & obscuram de Deo; eodem modo potest esse desiderium naturale beatitudinis secundum rationem propriam eius.

Sed appetitne aliquid ultra confusum & cognitum? Philosophus diceret quod non, & quod Sol est magis visibilis in se, quam ego viderem, & quod visio aquilæ est elatior, quam visio oculi mei, non tamen ex hoc concluditur quod desiderem illum videre in rora sua, quia non competit oculo meo, nisi quod sit tantum videam.

Sed appetitne desiderio naturali amplius vide-re Solem, & habere aliam visionem perfectiorem? Dico quod non, & Philosophus etiam dicere quod non.

4. Dico igitur duo ad propositum. Primum, quod natura humana est capax beatitudinis, secundum propriam eius rationem, sicut nos ponimus beatitudinem. Secundò, ostendo quod nulla alia natura inferior sit capax istius beatitudinis, quæ est simpliciter beatitudo. Primum potest probari sic, & est ratio satis probabilis; Omnis potentia, quæ habet aliquid primum obiectum adæquatum, potest per se in quodlibet contentum sub illo obiecto ex-natura sua: sed primum obiectum intellectus humani est ens, vel verum in communi, ut non limitatur ad sensibilia; igitur impossibile est quod quietetur, nisi in optimo, sicut appetit de visu, qui habet omne visibile pro obiecto, non quietatur nisi in pulcherrimo; igitur beatitudo non erit tantum in conceptione vniuersali nisi habeat præsens obiectum.

5. Sed dices, quod forte Philosophus responderet ad minorem, dicens quod primum obiectum intellectus nostri non est ens in analogia ad omnia entia, sed tantum ens, quod est commune ad quiditas materiales. Sed Philosophus si sic diceret, tunc nihil responderet, & etiam sic destrueret dicta sua, quia sub ratione vniuersaliori, quam sit quiditas materialis, potest aliquid à nobis in-

telligi, & hoc habemus per experientiam, ut ipse dicit *4. Metaph. text. 1.* quod est quedam scientia, quæ speculator ens in quantum ens, quæ est Metaphysica; talis scientia est possibili homini secundum eum; igitur intellectus noster habet aliquid communius pro obiecto adæquato, quam sit quiditas rei materialis.

Sidicatur: volo quod consideratio & cognitio vniuersalioris obiecti, quam sit quiditas materialis, sit possibilis intellectui nostro; sed hoc non est nisi ut est conceptus causabilis à quiditate materiali, & sic stabit cognitionis nostra circa materialia, & sensibilia.

Sed istud non est nisi fuga, & arguo contra ponendo hanc rationem. Impossibile est felicitatem naturalem esse in illo actu, qui est imperfectior cognitione rei sensibili, siue qui est de ente per actum sensuum: sed quicunque conceptus de sensibiliibus habitus per intellectum, est perfectior simpliciter, quam cognitionis sensibili; ergo, &c. Probo minorem, quia impossibile est obiectum eum intellectu agente causare aliquem conceptum perfectiorem suo verbo concepto, quia illud verbum conceptum est adæquatum memorie; igitur si causaret alium conceptum, non erit perfectior, quia quicunque conceptus, qui potest haberi de ipsis sensibiliibus, est imperfectior alio, qui potest haberi de ipsis in se: igitur impossibile est ex sensibiliibus haberi aliquem conceptum de Deo perfectiore, vel ita perfectum, quam sit alius, qui non est ex sensibili, sed aliunde possibilis haberi.

6. Item, ex parte actus arguo sic: in actu cognitionis, ut cognitionis est, perfectius est attingere obiectum in se; si ergo haec conuenient inferiori potentia, multò magis conuenient superiori: sed sensui competit cognitionis intuitu, quam habetur ad obiectum in se ut præsens: igitur hoc competit cognitioni intellectui, & est capax intuitus obiecti. Et probatur quod sit perfectio intellectus nostri talis cognitionis intuitu, quia aliter nisi per istam cognitionem non cognosceretur actus sensibili inhaerens intellectui; igitur si intellectus potest habere cognitionem intuitu respectu alicuius intelligibilis, erit simpliciter capax talis intellectus respectu cuiuscunque intelligibilis, sicut virus respectu omnis sensibili habet intuitu: & sic possibile est per actum intellectus nostri conceptu proprio non causato ex sensibiliibus, neque ex creaturis, tendere intuitu in tale obiectum; igitur intellectus est capax beatitudinis propriæ & in speciali dicta secundum propriam rationem obiecti beatifici, quod potest ut præsens intueri.

De secundo principali, dico quod nulla alia natura inferior, quam sit natura humana, potest simpliciter esse capax beatitudinis, ut natura sensitiva, nisi tantum beatitudinis secundum quid. Quod autem inferior natura non sit simpliciter capax beatitudinis, probo, quia nulla potentia organica potest coniungi obiecto immateriali, sed omnis natura, vel potentia sensitiva est cum organo corporali; igitur, &c.

Addo etiam quod aliqua natura inferior est capax beatitudinis secundum quid, quod sic probabo. Quæcunque potentia potest coniungi ultimatè suo obiecto, est beatificabilis in illo, licet non si simpliciter optimum, & dico non simpliciter optimum, quia non melius se; nulla enim potentia sensitiva coniungitur suo obiecto optimo,

*Ex sensibili-
bus non cau-
satur conce-
ptus perfe-
ctor conceptus
rei sensibili.*

*Probab. 2. ex
parte actum.*

*Perfectio cō-
petens supe-
riori conuenit
etiam in-
feriori in co-
dem genere.*

*Nulla natura
inferior hu-
manæ est bea-
tificabilis.*

*Bruna bean-
tus secundum
quid.*

nisi propter operationem. Omnis autem operatio sensitui est animati, obiectum autem suum nec est animatum, nec perfectio animati, sicut sunt sensus, & sensations, sive operations; sic igitur non possunt coniungi potentia sensitiva suo proprio obiecto, & ultimo, ut meliori se, sed nec ita perfectiori, & per consequens non est simpliciter beatificabilis in illo, sed tantum secundum quid.

8.

*Qua carent omni opera-
tione licet
habeant fa-
ciones, nec
secundum quid
beatis possunt.*

*Instantia re-
monetur.*

*Quietari in
centro non est
operatio.*

*Sola natura
humana est
beatificabili
simpliciter.*

9.
*Ad primum
principale.*

Ad secundum.

*Potentia tan-
tum in op-
timo contenta
sub suo obie-
cto quietatur.*

10.

Ad tertium.

Ad ult.

omnium, nam causa finalis non est nisi per quam amatam producens producit effectum; Deus autem uniuersa proprieate creavit, unde Deus diligens se propter se fecit haec, non autem propter finem secundo modo. Quando igitur arguitur: Deus est immediatus finis omnium; verum est de causa finali. Et quando dicitur, igitur omnia immediate attingunt Deum, ut finem; verum est arguendo uniformiter. Et quando inferitur, igitur omnia habent finem, in quo beatificantur, variatim finis, quia beatitudo est ultima perfectio coniungens optimo, & hoc non conuenit omnibus entibus.

*Deus est cau-
sa finalis om-
nium, sed non
finis, explicata.*

Ex hoc sequitur quod quædam naturæ non possunt beatificari secundum quid, sicut sunt illæ, quæ sunt factiua tantum, & non operatiua; unde talia non sunt perfectæ, ex hoc quod aliquid faciunt: non enim perfectior est aliquis in se, quia facit aliquid, vel producit, & ideo omnia inferiora sub potentiis sensitivis, licet habeant actiones & perfectiones, non tamen habent operations immanentes, & ideo non nisi secundum quid possunt beatificari.

Si dicas quod graue quiescit in centro, & haberet actionem, & operationem circa centrum, & beatificatur secundum quid, inquantum quiescit ibi secundum operationem. Dico, quod graue non habet operationem, & si haberet actionem, quæ est motus grauis, non tamen circa centrum aliquid operatur, quia non est nisi quædam actio, & motus, ex quo causatur illud ubi, in quo, vel per quod dicitur graue in centro quiescere.

Sic igitur dico, quod natura humana est simpliciter beatificabilis, & simpliciter capax beatitudinis creatæ circa obiectum beatificum, & etiam aliqua alia sunt beatificabilia secundum quid, ut quæ habent actionem, vel factiunem tantum.

Ad primum argumentum, dicendum est quod consequentia non valet; non enim sequitur, anima est beatificabilis; igitur aliqua natura inferior homine est beatificabilis; anima enim est infinita natura beatificabilis, non pars; sed cuius forma est immediate susceptiva, eius totum medium suscipit, & ideo ex quo beatitudo primò est in anima, sequitur quod homo beatificatur.

Ad secundum, cum arguitur quod in ordinatione ad finem quædam attingunt finem illum immediatius. Dico quod omnis natura intellectualis immediate attingit finem per operationem, licet sit ordo inter attingentia secundum gradus perfectionis. Unde in ordinatis ad finem est ordo in perfectione attingendi finem, quia quædam perfectius, quædam imperfectius. Sed non est ordo per mediationem, & immediationem in actu attingendi, ut per finem medium, vel sine fine medio, quia omnis intellectus habet totum ens pro obiecto; ideo nullus potest quietari, nisi in optimo obiecto in genere entium, sicut unus si haberet totum genus visibilium pro obiecto, non quiesceret, nisi in obiecto perfectissimo visibili.

Ad tertium, quando arguitur quod aliqua inferiora quietantur ultimatè, dico quod verum est, ultimatè debita, & competente eis, sed non ultimatè simpliciter, quia non sunt capaces illius quietudinis, & ideo nec simpliciter beatificantur.

Ad ultimum, quando arguitur quod omnia immediatè attingunt Deum, ut finem suum. Dico quod finis dupliciter accipitur. Vno modo pro causa finali: alio modo accipitur pro ultima perfectione rei. Primo modo Deus est immediatus finis omnium, sicut est immediata causa finalis

Q V A E S T I O VIII.

*Vtrum omnes homines summè, & de nece-
ssitate velint beatitudinem?*

D. Thom. 1.2. quaest. 5. art. 8. & 1. part. quaest. 12. art. 1. He-
ric. quadri. 3. quaest. 7. D. Bonavent. hic art. 2. quaest. 1. Rich.
art. 2. quaest. 1. Durand. quaest. 8. Palud. quaest. 7. Soto quaest.
1. art. 1. Vafq. 1.2. diff. 2. Scot. id Oxon. hic. quaest. 9. Vide
9. Metaph. quaest. 15.

 Vero non videtur. Primo, quia nihil amatur, nisi cognitum, secundum Augustinum 1. de Trinitate, cap. 1. Sed non omnes homines cognoscunt beatitudinem, sicut patet ex diuersis operationibus diuersorum circa beatitudinem 1. Ethic. cap. 2. igitur, &c.

Item, damnati non appetunt beatitudinem: illud enim, de quo quis desperat, non appetit, aut tenuerit, secundum Augustinum 10. de Trinit. cap. 1. sed damnati desperant de beatitudine consequenda; igitur eam non appetunt.

Et confirmatur, quia ostensum, sive apprehensum sub ratione impossibilis non appetitur: nihil enim apprehenditur, nisi inquantum apprehenditur, ut bonum possibile sibi, sed damnati apprehendunt beatitudinem, ut impossibilem eis interesse: igitur eam non appetunt.

Item, quod non omnes necessariò appetunt, quia si necessariò homines appeterent beatitudinem, meterentur in appetendo eam. Consequentia pater, quia nullus meretur in eo, quod vitare non potest: nec demeretur, cum sit voluntarium peccatum, & meritum: consequēs videtur falsum, quia in appetendo ea, quæ sunt ad finem, aliquis meretur: sed ea, quæ sunt ad finem, appetuntur appetitu finis; vnumquodque autem propter quod, & illud magis, igitur meretur quis magis in appetendo, & volendo finem.

Item, quod non summè omnes finem appetant, videtur, quia actus in summo conueniens alicui potenter, non compatitur secundum aliud actum; quod enim magis est dispersa secundum diuersos actus, tantò minus operatur intensè secundum vnum actum: sed appetitus finis compatitur secundum aliud actum: aliter enim voluntas appetens finem non posset uti eo quod est ad finem.

Contrà, Augustinus 13. de Trinitate cap. 8. Beati omnes esse volunt, ut veritas clamat; sed quod contingenter conuenient alicui, aliquando conuenit sibi, & aliquando non, igitur veritas non clamaret semper, quod omnes volunt esse beati.

Item, Augustinus 18. de Trinitate, cap. 5. ait quod summe ardentissimo amore omnes finem appetunt.

I.
Argum. ne-
gatuum pri-
mum.
August.

Secundum.

Confirmatur.

Tertium.

Quartum.

Ratio 1.
Ratio ad opp.

2.
August.

Item,

Quæstio IX.

911

Tertia.

Item, 2. Physicorum, text. 89. & 7. Ethicorum, cap. 12. *Sicut principium in speculabilibus, ita finis in operabilibus.* Sed intellectus necessariò & summè appetit ultimum finem, qui est beatitudo. Quod appetat summè, ait Philosophus primo Ethicorum, cap. 1. *Bene dixerunt antiqui, quod bonum est quod omnia appetunt.* Sed sicut simpliciter ad simpliciter, & magis ad magis, ita & maximè ad maximè; igitur maximum bonum, quod est beatitudo, maximè omnes appetunt.

Anselm. de concord. & lib. arb. c. 26. Præterea, secundum Anselmum, voluntas non potest non velle summè bonum commodum: ergo, &c.

Iuxta hoc queritur,

Quantum ad primum videndum est, quis sit appetitus naturalis? Dico quod non est actus elicitus, quia appetitus naturalis voluntatis se habet ad voluntatem, sicut appetitus naturalis intellectus se habet ad intellectum; sed in intellectu appetitus naturalis non est elicitus; igitur nec in voluntate.

Appetitus naturalis non est actus elicitus. Probatur prim.

Item, appetitus naturalis perpetuò inest voluntati; si igitur esset actus voluntatis elicitus, aliquis actus elicitus perpetuò inest voluntati; sed nullum actum elicitorum perpetuò habet voluntas, quia illum tunc potuisse experiri in nobis: inconveniens enim est operationem perpetuò inesse nobis, & illam nos latere; sed hoc est inconveniens, secundum Philosophum de habitibus.

Secundum.

Item, si esset actus elicitus in voluntate, essent duo actus oppositi in voluntate simul, quia voluntas potest velle liberè oppositum illius, quod appetit appetit naturali; sicut Paulus, qui dixit secundum appetitum naturalem, nolumus expoliari, sed superueliri, 1. Corinth. 5. voluit appetit libero ad Philip. 1. dissolui, & esse cum Christo; non ergo appetitus naturalis est magis actus elicitus in voluntate, quam appetitus naturalis in la-

Tertium.

Q V E S T I O IX.

Vtrum propter beatitudinem appetatur
quicquid appetitur?

D.Thom. 1.2. q. 1. a 6. & hic q. 1. art. 3. Durand. 2. d. 38. q. 4.
Vafq. 1.2. d. 13. c. 6. & Scot. in Oxon. hic quest. 10. q. 9.
Metaph. q. 11. & citato pro questione precedenti.

I.
Arg. primum affirmatum.
August. 2.
Secundum.

IDETVR quod sic. Augustinus 13. de Trinit. cap. 5. omnes beati esse volunt, & propter hoc cetera quicunque appetunt, &c.

Item, principium in unoquoque genere est causa aliorum in illo genere, igitur in genere appetibilium, cum primum appetibile sit beatitudo, erit causa appetibilitatis in aliis: igitur alia omnia appetuntur propter beatitudinem.

Item, si aliquid aliud appeteretur, & non propter beatitudinem; igitur appetitur vt beatitudo; igitur si aliquid non appetitur propter beatitudinem, sequitur quod appetitur secundum beatitudinem; igitur quidquid appetitur, appetitur propter beatitudinem, vel vt beatitudo.

Contrà, non omnis appetens cognoscit beatitudinem; igitur non omnis appetens appetit propter beatitudinem. Consequentia patet, quia nihil appetitur, nisi contingenter.

Item, si omnis appeteret propter beatitudinem, quicquid aliud appetit, tunc quicunque appeteret, haberet simul duos actus appetendi in voluntate. Probatio consequentiae, non potest quis appetere aliquid propter beatitudinem; nisi appeteret beatitudinem: igitur omnis appetens aliquid non solum appeteret illud; sed etiam beatitudinem appeteret, & duos actus haberet simul.

Tertiuum.

Ratio ad oppositum.

Secunda.

S C H O L I V M I.

Offenso appetitum naturale non esse actum elicitorum, nec distingui in re ab ea, cuius est; docet primò, beatitudinem etiam in particulari, naturaliter appeti à quo cumque.

Deciso prima quæstionis.

R Esondeo ad primam quæstionem, quod duplex, est appetitus, sive voluntas; scilicet naturalis, & libera. Potest enim voluntas considerari, vt est quædam natura, & inquantum habet inclinationem, & appetitum naturale ad suam propriam perfectionem, sicut quæcumque alia natura. Primò igitur videndum est de voluntate quantum ad eius velle naturale, inquantum natura quædam; secundò quantum ad eius velle librum, inquantum appetit libere.

Appetitus naturalis & liberius, & de utroque q. procedunt.

Quid ergo est? Dico quod est inclinatio ad ipsam perfectionem, sicut in aliis non habentibus appetitum liberum. Et de isto appetitu loquitur Philosophus primo Physicorum, text. 81. quod materia appetit formam, sicut imperfectorum appetit suam perfectionem. De isto appetitu non libero, sed naturali, appetit quod voluntas necessariò, sive perpetuò, & summè appetit beatitudinem; & hoc in particulari. Quod necessariò, pater, quia natura non potest manere natura, quin inclinetur ad suam perfectionem. Tolle ergo istam inclinationem, & tollés naturam; sed appetitus naturalis non est nisi talis inclinatio ad propriam perfectionem. Similiter voluntas vt natura necessariò appetit suam perfectionem, quæ maximè est beatitudo, & hoc appetitu naturali.

Appetitus naturalis quia.

Voluntas necessariò summe & perpetuò appetit beatitudinem. Probatur prim.

Quod summè appetit, probatur, quia summa voluntatis naturæ est ad summam perfectionem. Si ergo natura appetat suam perfectionem, summè appetit summam perfectionem. Sic arguit Philosophus primo Metaphysicæ in proposito. Si omnes homines naturaliter scire desiderant; igitur maximam scientiam summè desiderabunt. Cum igitur summa perfectione voluntatis sit beatitudo, sequitur quod voluntas vt natura summè appetit.

Secundum.

Item, si necessariò vt natura appeteret eam, igitur summè appetit eam. Consequentia patet, quia in cuius potestate non est tendere, in eius potestate non est remissè tendere; igitur si voluntas vt natura determinetur necessariò ad appetendum beatitudinem: igitur summè vt natura appetit eam.

In cuius potestate non est tendere, in eius non erit remissè tendere.

Quod in particulari sic naturaliter appetit beatitudinem, pater, quia ille appetitus est ad perfectionem, in qua voluntas realiter perficitur; sed perfectione realis non est aliquid & inutile, sed singulare; igitur appetit beatitudinem in particulari.

Beatitudine appetit in particulari appetitus naturalis.

Item, illud appetere non est actus sequens cognitionem, quia tune non esset naturalis, sed liber: vniuersale autem non non est, nisi obiectum intellectus, vel aliquid consequens operationem intellectus; igitur iste appetitus in voluntate est respectu beatitudinis in particulari.

Secundò, de appetitu elicito, ponit sententiam D. Thomae tenetis eum esse necessarium respectu beatitudinis in uniuersali, sed non in particulari; quam reicit clare, de quo in Oxon. i. d. i. q. 4. & supra hac d. q. 5. & collat. 15. 16. & 17. Probat quinque rationibus claris, non posse necessarii ad beatitudinem in uniuersali, quin necessarii ad eandem in particulari. Resolutus ergo ad neutram necessarii; ut in pluribus tamen, voluntas actu elicito, vult beatitudinem utramque, quando ostenditur, quia difficile est non sequi appetitum naturalē.

Henr. quodl. 3. q. 7. & D. Thom. ubi suprà. An beatitudine in particulari summè appetitur.

Quantum ad secundum articulum de appetitu libero, an omnes isto appetitu, necessariò, & summè appetant beatitudinem? est vna opinio, quæ ponit quodd sic, in vniuersali tamen, & non in particulari. Rationem primi assignant talēm, quia illud necessariò appetitur, in quo est nulla ratio mali, nec defectus boni; huiusmodi est beatitudo in vniuersali; igitur ex hoc sequitur quodd summè appetitur, quia in cuius potestate non est actus, sive agere, in eius potestate non est intensè, vel remissè agere. Dicunt quodd in particulari non necessariò appetitur, quia tunc non posset aliquis peccare.

* Dist. 1.
q. 3.

Contra hanc opinionem diffusè fuit argutum in primo libro * in illa questione: *An apprehensio in vniuersali sine necessitate sit frui illo. Quantum tamen ad præsens videtur mihi quodd ista contradictionem implicant, quodd omnes appetant necessariò beatitudinem in vniuersali apprehensione, & tamen non in particulari; quia si beatitudo in vniuersali apprehensione appetitur necessariò propter hoc, quia in ea est omnis ratio boni, & nulla ratio mali, nec defectus boni; & cum in beatitudine in particulari pleniùs inueniatur omnis ratio boni, & nulla ratio mali, nec defectus boni, quam in beatitudine in vniuersali, sequitur quodd tunc finem, sive beatitudinem in particulari apprehensionem necessariò omnes appetent.*

Item, vniuersale non includit perfectionem maiorem, quam particolare, imò particulae magis videtur addere perfectionem supra vniuersale; igitur beatitudo in vniuersali non dicit maiorem perfectionem, quam beatitudo in particulari. Si igitur impossibile sit non appetere beatitudinem in vniuersali apprehensione, quia in ea non est aliqua ratio mali, multò minus poterit finis in particulari non appeti.

Item, si voluntas necessariò appeteret beatitudinem in vniuersali; ista necessitas in volendo debet poni propter inclinationem naturalem voluntatis ad beatitudinem: sed inclinatio naturalis est ad aliquid particolare, & non ad vniuersale, vt prius patuit; igitur multò magis poneatur necessitas in voluntate in appetendo ultimum finem in particulari.

Item, quomodo stant simul quodd voluntas necessariò appetat beatitudinem in vniuersali comprehendens, & intellectus non dubitet, sed dicit quodd beatitudo non sit nisi in isto fine particulari, & tamen quodd voluntas non necessariò vult illum finem in particulari? Hoc non est aliud quam dicere quodd voluntas idem appetat necessariò, & non necessariò.

Respondeo igitur quantum ad istum articulum, quodd si voluntas viatoris vt in pluribus vult beatitudinem in vniuersali apprehensione, & in

particulari quando intellectus non dicit in illo particulari esse beatitudinem, tamen non necessariò vult beatitudinem, nec in vniuersali, nec in particulari. Ratio est ad hoc, quia necessitas in causa superiori non potest esse à necessitate causa inferioris, quia causa inferior non potest determinare modum agendi causæ superioris, sicut nec potest determinare ad agendum: igitur causa superior si necessariò agat, hoc habebit per intrinsecum suum esse, & ex propria natura. Si igitur voluntas habet necessitatem ad volendum aliquid, illa necessitas conuenit ei ex ratione sui, & non ex alia causa inferiori.

Non necessariatur causa superior ex necessitate inferiori.

Tunc vltiùs arguo: Causa superior si necessariò agat, cedat necessitate mouet inferiores causas ad agendum, quarum actiones necessariò requiriuntur ad actionem sui; cum igitur ad actionem voluntatis in volendo requiratur apprehensio in intellectu, sequitur quodd si voluntas necessariò velit beatitudinem, necessariò determinaret intellectum ad semper considerandum de beatitudine, quod falsum est.

Si voluntas necessariò vult beatitudinem intellectus, eas necessariò apprehendere semper.

Dico igitur quodd contingenter vult finem, & beatitudinem, tam in vniuersali, quam particulari; quamvis, vt in pluribus appetat beatitudinem in vniuersali, & etiam beatitudinem in particulari, quando intellectus prius non dubitat quodd beatitudo consistat in illo particulari. Vnde si aliquis appetat beatitudinem, & simul credat quodd beatitudo simul consistat in fruitione essentia diuinæ, vt in tribus personis, pro tunc vult illum finem in particulari appetitu libero, sed non eodem vult media, quibus attingitur ille finis, quia non vult virtuosè vivere.

Quodd autem vt in pluribus voluntas velit beatitudinem, hoc idè est, quia voluntas, vt in pluribus, sequitur inclinationem appetitus naturalis; impossibile enim est quodd voluntas per aliquem habitum habilitetur, sive inclinetur ad volendum aliquid, nisi per inclinationem appetitus naturalis. Cum igitur per habitum potest voluntas tantum habilitari, quodd vt in pluribus sequitur inclinationem illius habitus, imò delectabiliter operatur secundum eius inclinationem; multò magis voluntas vult, vt in pluribus, illud ad quod inclinat appetitus naturalis; & idè iustus isto habitu, vel quocunque habitu cum difficultate eligit mortem, & est sibi materia patientie, quia est contra inclinationem naturalem. ¶

Cùm igitur omnes appetitu naturali appetant beatitudinem, vt prædictum est, sequitur quodd voluntas vt in pluribus appetit, vel vult beatitudinem.

S C H O L I V M III.

Expluat optimè, nullo modo necessarii voluntatem ad volendum misericordiam; sed tantum, quod non possit illum velle. Sicut nec beatitudinem nolle, & exponit quomodo suscepitum possit priuari aliquo sine eo, quod determinetur ad oppositum.

Voluntas vt in pluribus vult beatitudinem in vniuersali & particulari.

Sed estne iste actus voluntatis naturalis, quo ipsa vult beatitudinem? Dico quodd non propriè, quia non est inclinatio naturalis ad beatitudinem, quæ dicitur velle naturale voluntati vt natura est, potest tamen dici actus naturalis, quatenus est conformis inclinationi naturali; propter quod dicit Augustinus in Enchiridio, c. 105. *culpanda est voluntas, aut voluntas non est, aut libera dicenda non est, quia beati esse sic volumus, ut esse miseri non solum nolimus, sed nequaquam prorsus velle possumus*

Quomodo voluntas libera beatitudinis dicitur naturalis.

Fundamen-tum Super-iorū opinio-nis solutio-nis.

I O.
An necessariò
nolumus nec
volumus mi-
seriam.

**Non nece-s-
riò nolumus
miseriam nec
volumus
Beati-tudinem.**

**Malum & obiectum no-
lendi sicut
bonum vo-
lendi.**

I I.
Obiectio.

**Solu-tur.
Non possumus
velle miseria-
dum, nec nolle
beati-tudinem.**

II.

**Ad rationem alterius opinionis, quando ar-
guitur quod illud, in quo non est aliquaratio ma-**

simus, unde sicut dicitur aliquod *velle* virtuosum, non quia intellectus elicit illum actum, quia, ut credo, nullus habitus est totale principium elicitiuum actus: sed idem dicitur actus virtuosus, quia est conformis inclinationi virtutis, & elicitor secundum inclinationem virtutis. Sicut in opposito de volitione beatitudinis, qua potest dici naturalis, quia est conformis inclinationi naturali voluntatis, & non quod sit actus merè naturalis, sed est liber, non tamen est *velle* deliberatum; hæc enim, volitio scilicet, deliberativa est eorum, quorum est electio, ut eorum, qua sunt ad finem, & de illo quod conclusum est per syllologismū practicū.

Sed hic est unum dubium, quod si, secundum Augustinum in dicta auctoritate, non possumus *velle* miseriam, igitur similiter non nolle miseriam. Sed sequitur; si necessariò nolo miseriam, igitur necessariò volo beatitudinem. Hæc consequentia patet dupliciter, primum, quia non est minor habitudo beatitudinis ad *velle*, quam mali, sive miseriarum ad *nolle*. Secundum, quia actus nolendi non est nisi in virtute alicuius volitionis, idem enim nolo aliud, quia volo aliud; sed causa est perfectior suo effectu; igitur magis necessariò volo beatitudinem, quam nolo miseriam.

Respondeo, quod nec necessariò volo beatitudinem, nec necessariò nolo miseriam. Vnde non sequitur, non volo esse miserum; igitur nolo miseriam, sive nolo esse miserum. Nec sequitur, non possum *velle* esse miserum, ergo de necessitate nolo esse miserum, quia nolle est actus voluntatis positivi, sicut & *velle*, & ita liberum est unum sicut & aliud. Ideo neutrum necessariò elicit circa quocunque obiectum, & idem possum non elicere nolle circa malum, sicut & *velle* circa bonum, tamen sicut circa malum ostensum non possum elicere actum voluntatis nisi nolle, ita nec circa bonum nisi *velle*: idem deberet sic arguere; non possum *velle* esse miserum, igitur non possum odire beatitudinem; sed hoc non sequitur, igitur necessariò volo beatitudinem, quia nullum *velle* necessariò elicit à voluntate, ut *suprà* ostensum est.

Sed adhuc diceret obiciendo, quod nullus actus necessariò auferatur ab aliqua potentia, nisi propter determinationem eius ad actum oppositum; sicut ab igne non auferetur necessariò frigus, nisi propter determinationem eius ad calorem: nec à superficie, à qua auferetur aliquis color, nisi propter determinationem eius ad oppositum colorem; igitur in voluntate non est impossibilitas ad nolendum beatitudinem, nisi quia necessariò determinatur ad actum oppositum, scilicet ad volendum beatitudinem.

Respondeo, quod à voluntate excluditur actus volitionis respectu miseriarum, & actus nolitionis respectu beatitudinis, quia miseria non est nata esse obiectum volitionis, nec beatitudo nolitionis; sicut actus videndi disgregando excluditur à visu respectu nigredinis, quia non est nata esse obiectum talis actus. Sic in proposito; unde voluntas non est capax talis actus respectu talis obiecti. Dico igitur quod voluntas sic determinatur ad volendum beatitudinem, & nolendum miseriam, quod si elicias aliquem actum circa obiecta ista, necessariò, & determinatè elicit actum nolendi circa miseriam, & volendi circa beatitudinem, non tamen absolute determinatur ad unum actum eliciendum, nec ad alium.

Ad rationem alterius opinionis, quando ar-

gitur voluntas nec necessariò est volitum à voluntate, dico quod falsa est, quia voluntas respectu cuiuscunque actus volendi, aut nolendi libera est, & à nullo obiecto necessariatur, non tamen potest voluntas nolle odire beatitudinem, nec *velle* miseriam. Vnde debet argui sic; quod voluntas non potest resilire ab illo obiecto, in quo est nulla ratio mali; nec defectus boni; igitur non potest odire, nec detestari beatitudinem, quod verum est. Sed ex hoc non sequitur quod necessariò velit beatitudinem.

Si dicas quod si voluntas nec necessariò velit beatitudinem, nec necessariò odit, sive detestatur beatitudinem, qualiter igitur actum habet voluntas circa beatitudinem, quando sibi ab intellectu ostenditur? Dico quod ut in pluribus, habet actum volendi, sed non necessariò aliquem actum. Vnde potest suspendere se ab omni actu ostensa beatitudine. Alter enim simplices quando apprehendunt aliquid, quod pertinet ad finem ultimum, de quo nesciunt an sic de ratione finis ultimi, tenentur ad volendum illud. Vnde quodlibet obiectum potest voluntas non velle, nec nolle, & quilibet actu in particulari potest se suspendere ab hoc, vel illo, & hoc potest experiri quilibet in se ipso, cum quis offert sibi aliquod bonum, etiam si ostenderet sibi bonum, ut bonum considerandum, & volendum, potest se ab hoc auertere, & nullum actum voluntatis circa illud elicere.

Quomodo se
habet volun-
tas circa beat-
itudinem
sibi ostensam.

Voluntas po-
test suspen-
dere ab omni
actu ostensa
beatitudinem
circum
obiectum
ostensem.

S C H O L I V M I V.

Ad secundum, docet damnatos appetitu naturali, & elicto ineffaci *velle* beatitudinem; & rem optimè explicat, de quo in Oxon. 2. d. 6. q. 1. ubi docet malos Angelos *velle* impossibile ineffaciter, & d. 7. latè probat eos posse *velle* bonum nature, & etiam in *esse* moris incompletè.

Ad primum argumentum principale, quantum ad arguitur quod non omnes cognoscunt beatitudinem; igitur non omnes appetunt, dicendum quod concluditur de actu voluntatis elicto; illo enim actu non omnes appetunt beatitudinem, quando non cogitant de illa, sed appetitus naturalis non est talis actus.

Ad secundum, quando arguitur de damnatis, si illi appetant beatitudinem? Circa hoc videtur esse duplex dubitatio, una de appetitu eorum naturali, quia si appetunt naturaliter beatitudinem, videtur quod appetitus ille sit frustrè in eis, cum sit ad impossibile. Aliud dubium: si actu elicto optant beatitudinem cum apprehendant eam? Possunt enim habere aliquem actum voluntatis circa quocunque apprehensum, & non actum nolendi circa beatitudinem; igitur actum volendi. Sed tunc videtur dubium quomodo possunt *velle* hoc, cum sciant beatitudinem esse eis impossibilem?

Quantum ad primum, dico quod in eis est appetitus naturalis respectu beatitudinis, quia, ut *suprà* dictum est, appetitus naturalis non addit aliquid absolutum *supra* naturam, sed solam inclinationem ad perfectionem naturæ, & idem manente natura manet ille appetitus.

Si dicas quod ille appetitus tunc est frustrè; ita dicam tibi quod damnati frustrè sunt homines, vel Angeli, cum appetitus naturalis non addat aliquid absolutum *supra* naturam. Vnde dico quod licet illud sit frustrè, quod caret sua perfectione, & frustratur ea secundum totam suam speciem,

I 3.
Ad primum
principale.

Ad secun-
dum.
An in dam-
natis sit ap-
petitus na-
turalis bea-
titudini.
An illam ap-
petant actu
elicto.

Ad primum
dubium.

Infantia re-
monstratur.

Appetitus naturalis nibil absolutus addit supra naturam. Illud solum est frustra quod caret sua perfectio ne in tota specie.

14.
Ad secundum dubium,

speciem, non tamen si caret illo in aliquo individuo, ut pater in monstruosis. Sic autem non est in proposito, quia aliqui sunt beati, & perficiuntur secundum eorum appetitum naturale. Tamen illi, qui ponunt Angelos omnes differre secundum speciem, habent ponere quod plures appetitus naturales sunt frustra, quia habent impossibilitatem consequendi perfectionem in tota sua specie.

Sed quantum ad *velle elicitorum*, dico quod si habent cognitionem de beatitudine, & eam considerant, possunt habere volitionem sequentem appetitum naturale, ei conformem, & ideo possunt *velle elicitorum* appetere beatitudinem, sicut & mali in via, affectione tamen commodi immoderata, quia non moderata affectione iustitia; quomodo appetunt isti beatitudinem, ut commode cum eis.

Concedo igitur quod damnati appetunt beatitudinem: non enim credo quod aliquis habitus potest dari eis, qui magis inclinaret voluntatem ad non appetendum, sive ad detestandum beatitudinem, quam eorum appetitus naturalis inclinet ad volendum eam, & ideo in eis nullus est habitus obstinationis, ut magis deletabiliter inclinetur in oppositum beatitudinis, quam secundum appetitum naturale velint actu elicito beatitudinem, qui actus est conformis eorum inclinationi naturali.

15.
Ad confirmationem.

Volitio duplex efficax & inefficax, seu conditionalis.

Volitio inefficax, sive conditionalis, potest esse circa impossibile, in qua dari potest ratio meritis & demeritis.
Vide in 2. d. 6.q.1.

16.
Ad tertium.
Rich. hic art.
2.q. 5. Hear.
& D. Thom.
concedunt actum volendi finem in vniuersali non esse meritorium.

Quando igitur arguitur, quod beatitudo ostenditur damnato ut ei impossibilis, & sub ratione impossibilis, & vbi non est spes de aliquo consequendo, vel omnino non appetitur, vel tenuiter secundum Augustinum; dico quod duplex est volitio; una efficax, quae est respectu finis per media ordinata ad illum finem consequendum. Alia est volitio simplex, sive conditionalis, quae est respectu alicuius finis, non exequendo media ad illum finem consequendum, sed simpliciter appetitur finis, & vellet tendere in ipsum, si posset, & obiectum esset præsens. Primo modo non est volitio alicuius apprehensi sub ratione impossibilis, sed tantum apprehensi sub ratione possibilis, ut si sanitas ostendatur alicui, ut impossibilis consequi, non appetit eam volitione efficaci procurando media, per quam sanitas potest induci.

Secundo modo potest esse volitio respectu impossibilis, & etiam maximè intensa; & in tali volitione etiam potest esse meritum, & demeritum: ut si quis appetat fornicari, quando impossibile est ipsum habere opportunitatem ad fornicandum; & sic damnati volunt beatitudinem maximè, & bonum commodi, & fortè intensius quam nos in via, licet eam apprehendant ut impossibilem eis, & maximè delectarentur in consideratione illius obiecti, si permitterentur.

In hoc forte maximam pœnam habent, quia sic detinentur ab igne in consideratione sua, quia non permittuntur considerare Deum, ut est obiectum naturalis beatitudinis, in quorum consideratione obiecti & actus, quo tenderetur in obiectum, maximè delectarentur.

Ad aliud, quando arguitur quod non necessariò, quia non meretur quis in appetendo finem; concludunt aliqui quod non est meritum in volitione finis in vniuersali, sed tantum in particulari, quia circa finem in particulari contingit errare, & non errare; non autem circa finem in vniuersali. Si hoc esset verum, tunc ad hoc quod actus sit meritorius, requiritur quod contingenter con-

ueniant voluntati comprehensio obiecto, quod videtur difficile contra aliquos. Vé si hoc non requiritur, tunc potest dici quod actus est meritorius, quia bonus moraliter, & acceptus Deo. A & usum voluntatis, qui est circa finem ultimum, maximè est bonus; immo eo ipso, quod circa taalem finem propter se, bonus est, & tunc potest saluari quod actus voluntatis circa finem ultimum est meritorius. Vnde apprehenso fine ultimo voluntas necessariò, vel non necessariò velit illum, non tollit meritum.

Aliter etiam potest dici, quod licet voluntas velit necessariò ultimum finem, ut est bonū commodi, nō tamen ut est obiectū honestū. Isto autem secundo modo actus voluntatis tendens in ultimum finē, est meritorius, & non primo modo, &c.

Ad aliud, quando arguitur, quod non summè patet responsio, quia summè appetitu naturali, sed non semper summè appetitu elicito, quia non necessariò, & tunc cōpatitur secum alium actum.

Ad primum in oppositum, quando dicitur secundum Augustinum, quod *beati omnes esse voluntu*s; verum est appetitu naturali, vel appetitu libero, ut in pluribus.

Ad aliud, quando arguitur, quod omnes arditiſſimo amore beatitudinem appetunt; dicendum appetitu naturali, vel libero, ut in pluribus.

Ad aliud, quando dicitur quod finis se habet in operationibus, sicut principium in speculabilibus; dicendum, sicut ad hoc responsum est in primo libro *, quod similitudo est ex parte obiectorum; finis enim sic se habet ad ea, que sunt ad finem, sicut principium se habet ad conclusiones deducendas ex principio. Sed non tenet similitudo comparando ea ad suas potentias; ut sicut potentia vnius necessariò fertur in vnum, ita alia potentia necessariò fertur in aliud.

Ad aliud, quando dicitur secundum Anselmum, quod non potest voluntas non velle affectionem commodi; dico quod ipse finxit vnum Angelum creatum secundum affectionem commodi, & verum est quod voluntas talis non potest non velle affectionem commodi. Vnde affectio commodi, si esset sine libertate, & sine affectione iustitia; non posset non appetiri à tali appetitu ea apprehensa, sicut nec appetitus sensitivus potest non appetere bonum commodi, eo apprehensio. Vbi tamen est vtraque affectio, non est necesse quod necessariò appetatur affectio commodi, sed potest voluntas libera eam non appetere, & per affectionem iustitiae eam moderate.

S C H O L I V M . V.

Ad questionem nonam, resoluti, appetitu naturali, omnia alia propter beatitudinem appeti, sed non appetitu elicito; quia potest quis appetere fornicationem, ad uertens eam esse incompatibilem beatitudini.

18.
Decisio q. 2.
A secundam questionem, dicendum quod alquendo de appetitu naturali, voluntas quidquid appetit, appetit propter beatitudinem, quia secundum appetitum naturale appetit secundum quod est perfectio eius. Sed quæcumque perfectio appetitus naturalis est eius perfectio in ordine ad ultimatum eius perfectionem. Et ideo cum appetitu naturali appetat quidquid appetit, in ordine ad bonum appetit, & hoc est beatitudo eius, sequitur quod quidquid voluntas appetit naturali appetit, illud appetat propter beatitudinem. Si

alia refutatio.

Ad quartum.

17.

Ad rationem primā in op- positum.
Ad secundam.

Ad tertium.

* q.3. prol.

Sicut principiū in spe- culabilibus, ita finis in operabilibus exponitur.

Non oportet quid voluntas appetere omnia propter finem ultimum appetitus liberum, bene tamen naturalis.

Contrarii & negatiū quā potest volle aliquid non propter beatitudinem.

I 9.
Ad primum principium.

Ad secundum.

Ad tertium.

Quod quā vult propter se negatiū, non vult ut finem.

Ad primum rationem in oppositum.

Ad secundam.

An vultus mediū propter finem sive vno actus, & an in eadem po-

Si autem quæstio quærat de appetitu voluntatis, pro vt est actus elicitus; sic dico quid non oportet quid voluntas appetat quidquid appetit propter finem ultimum, & propter beatitudinem negatiū, & contrarii. Negatiū, quia potest appetere aliquid, & non considerare de fine ultimo beatitudinis, & per consequens tunc non appetit propter beatitudinem, cūm non cognoscat eam tunc. Similiter potest appetere aliquid non ordinando illud ad aliud; igitur tunc non appetit propter beatitudinem. Potest etiam appetere aliquid non propter beatitudinem contrarii, quia potest appetere aliquid, quod habet contrarietatem ad beatitudinem, vel non ordinatur ad beatitudinem, quia potest aliquis fidelis concipere beatitudinem in particulari, vt quid sit respectu fruitionis essentia diuinæ, quæ vna est in tribus personis, & potest concipere aliquid, quod nullo modo ordinatur ad illam beatitudinem, vt fornicationem: stante igitur ista apprehensione de fornicatione, quid nullo modo sit ordinabilis ad beatitudinem, potest appetere fornicationem, sed sic appetendo fornicationem, non appetitur in ordine ad beatitudinem. Potest igitur voluntas appetere aliquid non propter beatitudinem.

Ad primam rationem, quando dicitur secundum Augustinum quid quæcumque appetimus, appetimus propter beatitudinem; verum est de appetitu naturali, vel de appetitu libero actu elicito, vt in pluribus.

Ad secundum, quando arguitur, quid primum in unoquoque genere est causa omnium aliorum in illo genere; concedo quid hoc verum sit, & quid bonum secundum se appetibile, quod est ultimus finis, si causa voluntatis aliorum; non tamen sequitur quid sit causa necessaria aliorum inquantum sunt volibilia à potentia voluntatis.

Ad tertium, quid si aliquid appetatur, & non propter finem ultimum; igitur propter se, dico quid illud appetitur propter se negatiū, quid non in relatione ad aliud, non tamen propter se, vt propter se dicit circumstantiam vniuersitatis finis, & ita non appetitur propter se contrarii fruendo illo, nec etiam in ordine ad aliud, & idē nec vendo, nec fruendo. Multi enim sunt actus tales in nobis in voluntate, quibus nec ultimur actu, nec actu fruimur. Si enim semper tenemur in quocunque actu voluntatis vti, vel frui, multi actus in nobis essent peccata, quando non consideramus de fine ultimo, agendo aliquid per voluntatem.

Ad rationem primam in oppositum, dicendum quid concludit de actu libero, qui actu est elicitus; illo enim non semper appetimus ultimum finem, quia non semper de illo cogitamus.

Ad secundam rationem, quando arguitur quid appetens aliquid haberet simul duos actus appetendi, si propter finem appeteret; dico quid vno modo potest quis appetere aliquid propter finem, sicut vno actu intelligendi discutit intellectus à principio ad conclusionem. Actus enim discutens est vnu actus intelligendi, nec est inconveniens quid plura sint obiecta vnius actus, quando habent unitatem ordinis.

Sed dubium est, an cuin illo actu vno, quo voluntas appetit aliquid propter finem, stent illi duo actus proprii, quorum vnu est circa finem, & alius circa illud, quod est ad finem; sicut est du-

bium de actu intellectus discursivo, an cum illo actu intellectus simul habeat propriam notitiam principij, & aliam propriam notitiam conclusio-
nis: Si verò dicatur quid illi actus priores proprii stent cum actu comparativo, tunc possint plures actus simul esse in eadem potentia, nec impediunt se, sed requiruntur propter actum comparativum discursivum, vel voluntatis, quo vult unum propter aliud, vt si visus videret album & nigrum, & videndo iudicaret differentiam illorum ab inui-
ceme cum illo actu, quasi comparatio staret actus proprius visionis albi & visionis nigri.

*rentia possint esse simul duo actus distin-
gi.*

Q V A E S T I O X.

Utrum homo ex puris naturalibus posset consequi beatitudinem?

D.Thom. 1.p.q.12.art.3.4 & hic q.1. Richard. art.2.q.6 & art.3.q.1. & 5.Durand. q.1.art.2.Occam 4.q.12. ad 2.Suar. 1.p.traff.1.lib.1.cap.8. & 9.Vasq.1 p.11.11. Scot. in Oxen. hic q.13. & in Theor. 5. Non potest probari hominem.

VIDE TVR quid sic: Philosophus 2.de Cox-
ilo & mundo, text. 50. & 59. dicit quid frater dedisset natura stellis motum progressivum, si non dedisset eis organa ad illum motum; ex quo accipitur, quid natura non priuat entia necessariis ad consequendum perfectionem suam. Si igitur beatitudo sit perfectione hominis, ad quam homo naturaliter inclinetur, & ordinetur, sequitur quid natura dedit homini principia sensibilia, quibus poterit consequi suam perfectionem ultimam, quæ est beatitudo.

Confirmatur ratio, sensus non ordinatur ad aliquam perfectionem, quam non potest consequi ex puris naturalibus; igitur nec intellectus, vel voluntas.

Item, omni potentia passiva in natura corre-
spondet potentia activa in natura; sed in homine est potentia passiva, quæ naturaliter est receptiva beatitudinis; igitur sibi correspondet aliqua po-
tentia activa naturalis; igitur ex naturalibus, sive actione naturali potest consequi beatitudinem.

Item, habitus non est principium agendi, sed sic agendi; aliter enim habitus esset potentia; igitur homo habet, quo simpliciter potest acquirere beatitudinem, licet non habeat quo sic potest in beatitudinem, nisi mediante aliquo habitu.

Item, perfectio inferior potest vniue contine-
ti in perfectione superiori, vt patet in ordine es-
sentiali specierum; sed accidentis quocunque est imperfectius, quam sit natura intellectualis; igitur si aliqua natura intellectualis indigeat aliquo habitu ad consequendum suum finem, fiat alia natura intellectualis perfectione in tanto gradu, in quanto habitus est necessarius na-
turæ intellectuali inferiori; igitur ille poterit ex puris naturalibus consequi beatitudi-
nem.

Contra ad Rom. 6. *Gratia Dei est vita eterna, sed hæc est beatitudo; igitur beatitudo conuenit ho-
mini per gratiam, & non per naturam.*

Item, hoc videtur maior error, quam Pelagij, qui posuit hominem ex puris naturalibus mereri vitam eternam sive beatitudinem, & ita solum posuit quid ex puris naturalibus possit homo in disposi-

I.
*Arg. primum.
affirmatiū.*

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Secunda.

dispositionem ad beatitudinem; igitur maior error est ponere quod homo ex puris naturalibus possit consequi beatitudinem.

S C H O L I V M . I.

Sententia Richardi idèo visionem Dei esse supra naturam nostram, quia modus essendi eius est supra nostram; D. Thome, & aliorum ratio, quia Deus non se habet ad nos per modum informantius. Item, quia millefima pars grani milij magis proportionatur visui, quam Deus infinitus nostro intellectus. Doctor hoc refutat solidè, & clare, ostendens rationes horum nihil confidere. Tangit hic, an dabis sit species Dei? de quo fuse 2.d. 3. quæst. 9.

*Ratio Rich.
in pref. d.a. 2.
princip. q. 6.*

REspondeo, quod omnes Doctores concordant in conclusione, quod nulla creatura rationalis ex puris naturalibus potest consequi beatitudinem, videndo Deum per essentiam; sed ad hoc diuersi diuersas rationes adducunt. Quidam Doctor hoc probat sic. Cognitio fit secundum quod cognitum est in cognoscente secundum modum cognoscens; igitur cuiuslibet cognoscens cognitio est secundum modum suæ naturæ. Si igitur modus essendi alicuius rei cognitæ excedat modum naturæ cognoscens, oportet quod cognitio illius rei sit supra naturam cognoscens; sed essentia diuina, quæ est suum esse, excedit modum naturæ cognoscens creati: igitur cognitio essentiaz diuinæ ab intellectu creato est supra naturam cognoscens creati; igitur non potest intellectus creati Deum per essentiam videre, nisi inquantum Deus per suam gratiam se intellectui creato coniungit, ut intelligibile ab ipso.

*Ratio prima
D. Tho. in bac
d. q. 6. art. 2.
& Henric.
quodl. 3. q. 3.
& quodl. 4.
q. 7.*

Alius Doctor arguit sic. Illud obiectum non potest naturaliter cognosci ab illo cognoscente, quod non potest esse in eo secundum modum, qui sibi competit; sed bonum increatum non potest esse naturaliter in intellectu secundum modum, qui competit esse in intellectu creato; igitur essentia diuina in se non potest ab intellectu creato videri naturaliter. Probatio minoris. Modus, quo obiectum est naturaliter in intellectu cognoscente, est esse in eo secundum propriam informationem obiecti: sed essentia diuina non potest per speciem esse in intellectu creato, qua cognoscitur, ut reputat iste Doctor, se sufficienter hoc ostendisse alibi.

*Secunda ra-
tio D. Thom.*

Secunda ratio istius Doctoris est ista: obiectum cognoscibile ab aliqua virtute requirit determinatam quantitatem virtutis, vel molis, ad illam virtutem, ut pater per Philosophum libro de sensu & sensu: sed essentia diuina non habet determinata quantitatem, nec similitudinem in comparatione ad virtutem cognitiam creatam; ergo non potest naturaliter essentia diuina secundum se videri ab intellectu in creato. Minor probatur. Magis proportionatur millefima pars grani milij quantitatæ virtutis visuæ, quam quantitas, & implicitas essentiaz diuinæ cognitiæ creatæ proportioni; quia virtus potentia visuæ potest crescere usque ad tantam limpitudinem, quod proportionetur quantitati; & implicitati millefima parti milij cum sit inter illa determinata distanca, & finita; sed intellectus creatus non potest crescere ad tantam limpitudinem, ut sit proportionatus essentiaz diuinæ, quæ est infi-

nita. Paret igitur quod est maior proportio inter illa, quam inter hæc: sed millefima pars milij fallit visum, quod non potest percipi ab eo; igitur essentia diuina non potest naturaliter ab intellectu creato cognosci.

Sed ista rationes non cogunt. Prima non, quando arguit quod si cuiuslibet cognoscens cognitio est secundum modum sua naturæ; igitur si modus essendi alicuius rei cognitæ excedit modum naturæ cognoscens, oportet quod cognitio illius rei sit supra naturam cognoscens; dicendum quod non sequitur, arguit enim ex propositionibus non syllogisticis. Nec video quod consequentia illa teneret, nisi isto modo arguendo, quod si modus cognitionis sit secundum modum cognoscens; igitur nulla cognitionis naturalis excedit modum naturæ cognoscens; cum igitur modus cognitionis sit secundum modum cognoscibilis, si modus essendi rei cognitæ excedit modum cognoscens, cognitionis illius erit supra natum cognoscens. Sic arguendo tenet argumentum. Sed tunc una propositio est falsa; videlicet hæc, modus cognitionis est secundum modum cognoscibilis, & hæc similiter, quod nulla cognitionis naturalis est de obiecto, cuius natura excedat modum naturæ cognoscens, quia licet cognitionis non sit supra naturam cognoscens; est tamen obiecti habitus modum cognoscibilis, & modum naturæ ultra modum naturæ cognoscens; aliter nunquam imperfectius cognoscet perfectius naturaliter, nec tunc Angelus insinus posset cognoscere naturaliter Angelum supremum.

Similiter si ratio concluderet, tunc intellectus Beati cum lumine, & cum quocunque habitu claritatis non posset pertingere ad visionem essentiaz diuinæ, quia modus cognitionis cum omnibus illis excedit à modo rei cognitæ; igitur totum illud non esset adhuc sufficiens principium cognoscendi.

Vnde dico quod non oportet inter obiectum & potentiam esse proportionem æqualitatis, sed potius dissimilitudinis, quæ est inter actuum & passuum, quæ non est secundum proportionem quantitatis, ita quod unum aliquotiens sumptum secundum suam quantitatem virtutis reddit quantitatem virtutem alterius. Sed debet esse proportio motivi ad mobile, ita quod hoc possit moueri & mutari ab illo, ut quod obiectum sit motivum, & potentia receptiva illius motionis. Vnde obiectum deber proportionari potentiaz recipienti motionem, sicut operatum proportionatur termino sua operationis, & non quantum ad proportionem triplicis, vel duplicitis, vel alicuius talis. Similiter ordinatum immediatè ad finem proportionatum illi fini in attingendo ipsum, & tamen ordinatum ad finem cum omnibus additis est finitum, & finis est finitus. Sic in proposito, licet cognitum in se sit natura infinita, potest tamen cognosci naturaliter à cognoscente habente naturam finitam.

Si autem arguitur sub hac forma; illud obiectum, quod est essentia diuina, excedit improportionabiliter in ente potentiam cognitum ipsius cogniti creati; igitur improportionabiliter excedit in intelligenti; igitur non est obiectum intelligibile proportionatum virtuti eius cognitiae: dico quod si loquamur de proportione Geometrica, tunc nulla est proportio finiti

4.
*Refutat. I.
rationem
Rich.*

*Modus essen-
di obiecti po-
test excedere
modum esse-
di cognizio-
niæ.*

5.

*Inter obiecta
& potentiam
non require-
tur proportio
æqualitatis,
nec simili-
tudo, sed potius
dissimilitudo.*

*Inter poten-
tiam & obie-
ctum sufficit
proportio me-
riti ad mo-
bile.*

*Inter finitum
& infinitum
nunquam po-
test dari pro-
portio Geo-
metrica,*

ad

ad finitum, quia finitum quotiescumque sumptum nunquam reddit infinitum; & isto modo sicut entitas creata est improportionata entitati increatae, ita est sibi improportionata in intelligibilitate, ita quod intelligibilitas vnius multoties sumpta non reddit intelligibilitatem alterius. Sed ex hoc non sequitur quod non sit intelligibile proportionatum virtuti cognitionis ipsius cognoscens; sed proportio obiecti ad potentiam est de alio foro.

6. Ad primam rationem alterius Doctoris, dico quod destruit se, secundum enim omnem opinionem, oportet negare maiorem, vel minorem: si enim ad cognitionem alicuius obiecti non requiritur species impressa, tunc maior est falsa; scilicet quod obiectum non potest cognosci naturaliter ab intellectu, in quo non potest esse secundum modum sui, scilicet, per informationem. Tunc enim obiectum præsens sufficeret ad imprimendum actum cognoscendi. Si autem ponatur obiectum præsens per speciem, & speciem requiri ad cognitionem, tunc est minor falsa; nec rationes eius, quibus alibi ostendit quod species non requiritur in intellectu beati ad videndum Deum, concludunt ut alibi* pater, quicquid sit de cognitione in se.

* in 2. d. 3.
q. 2.
Item secun-
dam.

Ad secundum, quando arguitur quod obiectum requirit determinatam quantitatem respectu potentia cognitionis; dico quod ista sunt verba metaphorica. Nam actuum & passuum corporalia requirunt determinatam quantitatem ad hoc quod agant, quia actio corporalis non recipitur nisi in quanto. Sic autem non requiritur in intellectu in intelligendo, quia intelligit omne ens. Concedo tamen quod quantitas obiecti cognoscibilis, scilicet essentia diuina, & eius simplicitas, est proportionabilis in ratione obiecti cognoscibilis quantitati virtuali potentia intellectus cognoscens.

Ad probationem quando dicitur quod simplicitas essentia magis est improportionata intellectui, quam millesima pars grani milij visui; dico quod tu petis, quod dicerem quod essentia diuina in ratione obiecti cognoscibilis non distat in uno gradu à virtute cognitionis intellectus, licet plus distet in natura. Similiter ratio concluderet quod numquam possemus videre Deum quibuscumque additis, quod totum est falsum. Et per consequens plus distat ab essentia diuina, quam sit distantia potentia visus ab illa parte milij. Similiter etiam intellectus per nullam informationem obiecti poterit habere proportionem secundum quantitatem virtutis ad essentiam diuinam; igitur nunquam per quamcumque informationem positam poterit videre.

Et probatio-
nom.

Essentia diu-
na est propor-
tionata in
esse inveni-
tibilia inselle-
ctui cognos-
centis.

S C H O L I V M I I .

Primum dictum, naturam humanam per se esse immediatè susceptiuam beatitudinis. **Secundum**, intellectum nostrum non esse sufficienter actuum ad Deum videndum; quia non habet ipsum presentem in se; nec aliquid, in quo eminenter continetur. **Definitur in Concilio Vien.** & habetur Clem. Ad nostrum, de heret. **Tertium**, si ponatur intellectus passiuus, non eger lumine gloriae ad Deum videndum. **Quartum**, hic dubius est, an ponendum sit lumen gloriae, & videtur magis velle ponendam esse speciem essentiae: tamen lumen ponit 1. dist. 17. q. 1. fine; & 3. d. 14. q. 1. art. 3. & hic q. 11. art. 3. Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

& q. 1. Prolog. & 2. dist. 3. q. 9. docet nullum posse naturaliter videre Deum, quod sufficit ad intentum Clem. Ad nostrum, de quo dixi q. 1. Prolog. & quodl. 14. Itaque nihil cogit ponendum esse lumen gloriae inbarens; ponit tamen probabilitus est.

Respondeo igitur ad questionem, duas conclusiones declarando. Prima est, quod natura humana in ipsis naturalibus est immediatum susceptiuum beatitudinis. Secunda, quod natura humana in ipsis naturalibus non est sufficienter actua ad visionem beatam, ex quibus sequitur propositum, quod homo ex puris naturalibus non potest consequi beatitudinem.

*Sententia
auctori.*

Prima conclusio probatur sic; natura humana ad hoc quod sit susceptiuam beatitudinis, non additur aliqua alia natura essentialiter, quia tunc natura humana manens eadem non beatificaretur, nec etiam per aliquid accidentale superadditum, vt per habitum, est immediatum susceptiuum beatitudinis; quia ratio recipiendi beatitudinem non potest esse habitus, quia nec modò per habitum recipitur actus, quia habitus, cum generetur ex actibus, sequitur actus; igitur habitus non est ratio recipiendi actum in via; igitur multò magis nec in patria.

*1. Conclusio
natura hu-
mana ex se
est imme-
diata
susceptiu-
m beatitudini.
Probatur
primo.*

Item, susceptiuum quod ordinatur ad multas formas ordinatas, maximè ordinatur ad perfectissimam: sed anima humana ordinatur ad plures formas supernaturales, quarum perfectissima est beatitudine; igitur anima humana maximè ordinatur, vt perficiatur beatitudine; igitur si anima humana sit immediatum susceptiuum alicuius illarum, maximè erit immediatum susceptiuum beatitudinis, quia illa maximè perficitur.

Dicitur quod habitus requiritur ut perfectius perficiatur beatitudine. Unde habitus requiritur tunc propter perfectionem beatitudinis.

Responso.

Contra, tunc sequitur quod anima humana secundum quid perficitur beatitudine, sed habitus simpliciter: & tunc habitus videret Deum, & caritas diligenter Deum, & anima humana non nisi per accidens, & secundum quid; sicut superficies est per se colorata, & primò substantia tamen non nisi per accidens mediante superficie. Ideò dico primò quod anima humana in puris naturalibus est immediatum susceptiuum beatitudinis.

Refutatur.

Secundò dico, quod natura humana non est sufficienter actua ad consequendum actu vi sonis ex puris naturalibus; quia impossibile est quod intellectus sit causa cognitionis visus, nisi intellectus habeat obiectum in se, vel in aliquo, in quo obiectum eminentius continetur: sed natura humana ex se non habet essentiam diuinam in se praesentem sibi in ratione obiecti, nec in aliquo, in quo eminentius continetur, quia in nullo alio potest eminentius contineri; igitur ex se non sufficit ad habendum visionem essentiae diuinæ.

8.

Item, visio est cognitionis rei intuitiva in se; sed natura humana ex se non potest habere essentiam diuinam sibi praesentem in ratione obiecti, licet sit sibi præsens per illapsum; igitur non potest ex se habere visionem essentiae diuinæ.

Probatur:

Ex hoc sequitur corollarium; quod si in beato aliiquid erit supernaturale prius operationibus, illud non erit propter receptionem, sed propter actionem, vt elicatur operatio in beato, qua attingat Deum. Non enim ponit aliqua

hh forma

forma in Beato solum ad decorum, & pulchritudinem, & quod non ordinatur ad operationem, & per consequens, cum nihil requiratur in Beato propter receptionem beatitudinis, ut ostensum est, sequitur quod si sit aliqua forma supernaturalis, & spiritualis in anima Beati prius operatione, quod illa requiritur propter operationem elicendam. Et tunc ulterius, aut requiritur ex parte obiecti, aut ex parte potentie, & cum potentia concurrens ad operationem in Beato sit intellectus & voluntas, potest propter utramque talis forma requiri, vel poniri.

Si autem propter haec tria ponantur formae supernaturales praecedentes operationem, tunc ponentur tres formae supernaturales priores operatione, una correspondens obiecto, quae dicitur species intelligendi in memoria: secunda ex parte intellectus, quae dicitur lumen supernaturale. Tertia ex parte voluntatis, quae est caritas. Si autem obiectum beatificum in se praesens sufficit ad actionem visionis causandam, quantum requiritur ex parte obiecti, tunc non requiritur species.

9.
Si intellectus
se habet can-
tum passiu-
m non egit lu-
mine gloria.

Sed autem intellectus sit mere passivus, se habens ad actionem visionis solum in ratione receptui, tunc propter receptionem non requiritur aliqua forma ex parte intellectus, ut supra ostensum est, & tunc lumen gloria non requiritur. Si etiam voluntas sit mere potentia passiva respectu fruitionis, tunc ex parte voluntatis non requiritur caritas. Vnde ponentes voluntatem passivam mere respectu actus fruitionis, tollunt charitatem, cum ex parte voluntatis non requiriatur aliqua forma ad recipientum fruitionem, quia ipsa secundum se est summa disposita ad recipientum eam.

10.
Ad primum
principale.

De lumine
gloria hic ni-
hil asserti, ta-
men ponit il-
lud 1.d.17.g.
2. & 3. d.14.
q.1.a.3.

Sed quia secundum fidem & sacram Scripturam habemus ponere charitatem, cum saltem necessitate sit in Beato ponere charitatem propter operationem elicendam; lumen autem gloria aliud à visione beata, non videtur mihi necesse ponere; quandū enim obiectum est magis lux, tanto propter ipsum minus requiritur de lumine; nec requiritur propter receptionem, ut dictum est. Vnde minus videtur mihi necesse ponere lunen quam speciem, quia species si ponatur, habet poni ut sit memoria perfecta intelligibilitatis. Tenet ergo quod saltem necesse est ponere charitatem propter operationem elicendam, & per consequens aliquam operationem potest voluntas beata cum charitate elicere, quam non potest ex se ita intensam. Et sic patet ad formam questionis, quod nullam operationem beatitudinis potest homo habere ex puris naturalibus.

Ad primam rationem dicendum, quod natura dedit homini organa ad consequendum beatitudinem, ut potentias passivas receptorias eius, & activas, non tamen ut statim eam consequantur, sed habitus dispositionibus requisitis.

Ad aliud, dicendum quod non est simile, quia sensus non potest esse nisi potentia organica, & idem non potest elevari ad aliquid immateriale apprehendendum; potest tamen elevari ad materiale comprehendendum, ut visus Beati; intellectus autem habet pro obiecto totum ens, & ideo ad quodlibet cognoscendum potest elevari.

Ad aliud, quando arguitur, quod cuiilibet potentiae passiva naturali correspondet aliqua activa naturalis; diceret Philosophas, verum est in

toto ente, quia diceret quod Deus quidquid ageret, necessariò ageret, sicut si esset agens naturale. Sed secundum Theologos oportet dicere quod cuiilibet potentiae passiva correspondet aliqua potentia activa, sed non semper naturalis, sed libera, & voluntaria, cuiusmodi est potentia activa diuina, sicut dictum est supra.

Ad aliud, concedo quod habitus non est potentia, nec principium recipiendi, & ideo intellectus simpliciter potest recipere beatitudinem, & cognitionem Dei, sed nunc est in potentia remota, in patria est in potentia propinquā, & hoc si ponatur intellectus tantum potentia receptiva. Si autem ponatur quod intellectus actiū se habeat, & voluntas respectu actus beatitudinis, tunc si ponitur habitus concurrens, non concurret ut tota causa actus, sed ut causa partialis cum potentia.

Ad aliud, dico quod aliqua perfectio inferior potest contineri vnitatem in superiori, aliqua vero non, quia si fuerit summa voluntas, eodem modo se haberet ad beatitudinem, sicut infima: quia utraque eodem modo se habet ad suam beatitudinem, licet illa sit maioris beatitudinis capax, & tunc ut sic consideranda utramque præter habatum illum, tunc summa est simpliciter magis imperfecta; quia quantoq; aliquid est aptum ad maiorem perfectionem, si ea caret, tanto est imperfectius, nec illa perfectio, per quam hoc debetur inferiori, est quod sit in summa, vel in superiori vnitate, quia hoc est impossibile, quia illa voluntas infima non esset eius capax.

Cuiilibet po-
tentia pas-
siva naturali
non corre-
spondet acti-
ua naturalia.
Ad tertium.

Sic ponit lu-
men gloria
tenendo in-
tellectum esse
adiuvium vi-
sionis.
Ad quartum.
Beatitudo
non potest
esse naturalia
aliqui natu-
rae eternitatis.

Q V A E S T I O X I .

Vtrum homo in vita mortali possit conse-
qui beatitudinem?

Tertull. 1.1. contra Praxeam cap. 4. Athan. serm. contra Ariam.
Rich. art. 1. q. 6. Vafq. 1.2. d. 55. c. 4. Expositores in Exod.
33. Non videtis me homo, &c. & in 1. Tim. 6. quem nemo
hominum videt.

1.
V A E S T I O hæc non est eadem cum præ-
cedente, quia non sequitur, si non po-
test ex naturalibus acquirere, igitur non
potest in ista vita mortali. Nec ex eodem affir-
matio sequitur, quod possit consequi in hac vita.
Vnde ex puris naturalibus consequi beatitudi-
nem est indifferens, sive in hac vita, sive in alia.

Videtur igitur primò quod possit consequi beatitudinem in hac vita mortali. Primò sic: Christus in hac vita mortali fuit beatus, quia comprehensor; sed tunc fuit eiusdem speciei nobiscum; igitur non repugnat homini beatitudo in hac vita mortali.

Item, Augustinus lib. 83. qq. ad Orosium qua-
stione antepenultima, dicit de Paulo, quod vidit
essentiam diuinam sicut eam vident Beati, & ta-
men Paulus fuit in hac vita mortali. Cum igitur
possit Deus conseruare quidquid potest creare,
potuit visionem beatam in Paulo per totam vi-
tam eius conseruare, & tunc fuisset beatus; igitur, &c.

Item, corpus non est susceptuum beatitudi-
nis, sed anima, quia consistit in operatione intel-
lectuali; igitur nihil ex parte corporis repugnat
beatitudini; igitur nec mortalitas, cum sit condi-
tio corporis.

Arg. primum.

Secundum.

Tertium.

Item,

Quartum.

Item, si mortalis vita repugnat beatitudini, cùm sit naturale desiderium ad beatitudinem, est naturalis desiderium ad mortem, quia quidquid naturaliter desiderat vnum oppositorum, naturaliter fugit suum oppositum; igitur homo naturaliter desiderat mortem, & fugeret vitam, quod est contra Apostolum 2. Cor. 5. qui dicit nolumus expoliari, sed superueniri.

Quintum.
August.

Item, incognitum secundum Augustinum 18. Trin. cap. 3. amari non potest; sicut igitur aliquid amatur, sic cognoscitur; sed Deus in hac vita amatur immediatè; igitur immediate cognoscitur, & videtur: igitur, &c.

2.
Ratio ad
oppos.
August.

Contrà 13. de Trinitate cap. 8. probat Augustinus, quod non est vita beata, nisi sit immortalis; quia si esset mortal is; vel igitur perder eam nolens, & tunc dicitur esse miser, tum quia perdit, tum quia si sciuat se perditum eam, habuit tristitiam; vel volens, & tunc quomodo esset summum bonum suum? Vel indifferenter se habendo, nec volendo, nec nolendo; quia non est credibile quod non curaret amittere maximum bonum suum.

Item, Exodi 33. Non videbis me homo, & viuet. glossibi, Deus in hac vita mortali videri non potest.

aliquo, tunc illud susceptiuum, quod est homo in vita mortali, habet impossibilitatem secundum quid primam negatiuam, quia non habet illam dispositionem primam, qua est lumen gloriae ad beatitudinem. Si vero lumen gloriae non requiratur, tunc est secundum se immediatum susceptiuum illius, & secundum hoc est possibile quod recipiat ab agente dante illam. Si etiam requiratur lumen, & non habet ipsum, potest saltem illud lumen recipere, cùm eius sit immediatum susceptiuum; igitur non est impedimentum ex parte passi, quin consequatur beatitudinem. Et secundum hunc modum comparando passum ad agens, vt ad Deum, est dicendum quod agens de potentia sua absoluta, posset dare illi susceptiuo beatitudinem, & lumen, si non haberet, quia hoc potest agens creatum in actione sua. Si enim aliquod passum sit dispositum ultimata dispositione ad formam, tunc agens creatum potest inducere formam. Si autem non sit dispositum, tunc agens creatum si potest in dispositionem, sicut in formam, inducit dispositionem.

*Non repugnat ex parte ager-
tū nec absolu-
lū in hac
vita beari
ali quem.*

Dico tamen quod Deus de potentia sua ordinata non potest hominem sic beatificare in vita mortali, Deus enim cuius perfecta sunt opera, non disposuit perficere hominem per beatitudinem, nisi ipsum perficiat secundum totum; & ideo non disposuit perficere hominem secundum animam, nisi etiam perficiat eum secundum corpus. Patet igitur quod uon est repugnantia ex parte agentis, nec per dictum modum ex parte passi.

*Congruentia
cur Deus de
sektion non beat-
ificinem in
hac vita.*

Quærimus igitur etiam huius impossibilitatis rationem ex parte passi secundum alios modos, vt propter repugnantiam ex parte passi secundum formam in eo contrariam formam recipienda, vel secundum repugnantiam passi in se, ad formam recipiendam? Et dico quod secundo modo non potest ponи repugnantia, quia natura illius receptu manet eadem, etiam quando totus homo erit beatus. Si igitur est alia repugnantia, illa est ratione alicuius formæ in receptivo, vel susceptivo, vt mortalitatis repugnantis formæ recipienda, vt beatitudini. Hæc autem repugnantia in proposito non potest esse formalis, quia tunc Deus de potentia sua absoluta non posset facere ut essent simul; & tamen ita quod factum est, & oppositum tenemus per fidem; quia in Christo simul fuit mortalitas & beatitudo; fuit enim simul viator, & comprehensor; non igitur est repugnantia formalis.

*Quenam se
repugnantia
inter beat-
itudinem &
vitam iflam.*

Sed èstne alia repugnantia inter illas duas formas, scilicet beatitudinem & mortalitatem? Dico quod sic: non repugnantia formalis, vt dictum est, sed virtualis. Hæc autem potest ponи duplex in proposito. Vna ut causa efficientis ut in pluribus, ad oppositum sui effectus. Quando enim causa est determinativa ut in pluribus, ad productionem alicuius effectus, oppositum illius effectus repugnat virtualiter illi cause, quia causa per virtutem suam nata esset producere illum effectum; sicut igni repugnat non esse sursum, vel ferti deorsum. Talis autem repugnantia ponitur in proposito; quia enim ordo potentiarum in homine est naturalis, ideo naturale est voluntati quod compatiatur apperitui sensitui, sicut naturale est intellectui dum est modus in corpore, quod mouetur in actu suo à phantasmate. Naturale igitur est quod in voluntate causetur passio spiritualis, ut tristitia, vel delectatio intellectualis, pœna existente in appetitu sensitivo.

*Repugnantia
virtualis
duplex.*

*Causa natu-
rali repugnat
oppositum sui
effectus in
pluribus.*

3.

R Espondeo quod ista quæstio potest habere duplice intellectum; vnum, vtrum homo in hac vita possit consequi beatitudinem secundum illos actus, quos modò experimur in nobis, & secundum istum intellectum est quæstio determinata suprà*, cùm pertractata fuit opinio Philosophi, qui diceret quod sic, & de isto intellectu quæstionis nihil ad præsens. Alius est intellectus quæstionis, qui supponit vitam nostram mortalem, & ponit beatitudinem in actibus, quos nos experimur in nobis in vita ista, vt in visione esfencia diuinæ & fruitione, & sub isto intellectu quærit an homo in hac vita possit consequi huiusmodi beatitudinem?

Et secundum hunc intellectum respondeo ad quæstionem, & dico quod impossibilitas alicuius effectus recipiendi in aliquo potest esse ex parte agentis, vel ex parte passi. Ex parte autem passi potest esse dupliciter. Vno modo secundum quid, vt quia non est in proxima dispositione ad formam recipiendam; alio vero modo simpliciter, quia susceptiuum secundum se repugnat talem formam recipere. Exemplum vtriusque. Alio modo est impossibilitas in catulo ante nonum diem ad videndum, & alio modo in lapide. Prima impossibilitas secundum quid conuenit dupliciter, vno modo negatiuam, quia susceptiuum catet formam, qua est proxima dispositio ad aliam formam recipiendam. Alio modo contrariè, quia in susceptiuo est forma contraria repugnans formæ susceptiæ, vt dum aliquid est album repugnat sibi receptione nigredinis.

Ad propositum: si lumen gloriae, vel charitas requiritur ad hoc quod recipiat beatitudo in

Scoti oper. Tom. XI. Pars II.

h h 2 Sed

Decis. quæst.

*Impossibilitas
ad aliquid
recipiendum
duplex.*

4.

Ad propositum: si lumen gloriae, vel charitas requiritur ad hoc quod recipiat beatitudo in

Repugnant beatitudine & mortalitas sicut causa naturalis & oppositum sui effectus.

Delectatio non opponitur formaliter tristitia.

7.

Beatus & mortalitas repugnat etiam ut effectus prior, & oppositum effectus posterior.

Obicitur 1. contra dicta.

Secundum.

Ad primam obiectiōnēm.

Sine miraculo in hac vi- ta nemo bea- tus.

Sed posita fructione beatifica in voluntate causatur delectatio perfecta & summa in voluntate; nunc autem secundum Philosophum 1. Ethicorum c. 28, delectatio perfecta excludit tristitiam non solum oppositam, sed contingente. Ideo beatitudine existente in voluntate, non potest causari passio tristis, quæ nata esset causari in ea, passione tristi existente in appetitu sensitivo in corpore mortali; est ergo hæc repugnantia causæ ut in pluribus, ad oppositum sui effectus, vel causæ inferioris ad causam superiori causantem oppositum illius effectus, qui natus esset sequi causationem causæ inferioris. Intellige tamen quod non est oppositum formale delectatio derelicta ex fructione tristitia, quæ nata esset causati in voluntate ex passione in appetitu sensitivo; quia in Christo fuit summa delectatio, & tamen tristitia magna ex passione; sed tamen regulariter ad dolorem in parte sensitiva, sequitur tristitia in voluntate.

Alia repugnancia virtualis est in proposito, vt effectus prioris ad oppositum effectum posterioris naturæ, quia licet corpus non sit beatificabile beatitudine propriæ dictæ, quæ consistit in operatione intellectus & voluntatis, tamen siue anima per beatitudinem suam sic causet beatitudinem in corpore, siue virtute beatitudine sit immediatè à Deo; tamen regulariter ad beatitudinem animæ sequitur beatitudine in corpore, & ideo quod causa sit beata, & tamen quod corpus sit mortale, est ponere effectum priorem cum opposito effectus posterioris. Exemplum, si ponitur quod Sol immediatè causat lumen in qualibet parte aeris, tamen prius in parte sibi propinquiori quam in parte posteriori: tunc ponatur obstaculum ne posset causare in parte remotiori, tunc ponitur effectus prior cum opposito effectus posterioris, vel tanquam cum effectu opposito effectus posterioris.

Sed contra hoc arguitur primò sic: si non sit alia repugnancia, quam sit illa, quæ dicta est, tunc videatur quod eodem modo possit mortalitas esse beatus sicut immortalis, probo. Immortalis non potest esse beatus, nisi ab obiecto immutante immediatè ad sui visionem; sed intellectus alicuius existens in vita mortali potest sic immediatè immutari ab obiecto beatifico, quia non inuenitur aliquid oppositum illi mutationi in intellectu mortali; igitur nihil repugnat quin mortalitas sit beatus, sicut immortalis.

Item, quando aliqui duo actus sunt eiusdem speciei, quæcumque virtus potest in vnum, potest & in aliud, & si vnum actus sit intensior alio, tunc virtus perfectior eiusdem rationis poterit in actu perfectiore: sed actus, quo modò cognoscitur Deus, & quo cognoscetur in patria, sunt eiusdem speciei, quia obiectum est idem, & potentia eadem; igitur intellectus si ex puris naturalibus poterit in vnum illorum, poterit in aliud.

Ad primum, dicendum quod non est simile, quia ipsius mortalitas ad visionem est repugnativa, quæ est esse ad oppositum sui effectus, vt supra dictum est; & hæc est talis repugnancia, quæ non stat nisi per miraculum; regulariter enim Deus assistit causis naturalibus in actionibus suis, sed quod non assistat, hoc est miraculosum, quia secundum Augustinum 7. de Ciuit. c. 30. *Dominus res administrat, ut eas proprios motus habere sinat.* Deus autem dicitur non posse de lege communis, quod

non potest facere sine miraculo. Alter igitur est possibile quod mortalis fiat beatus, aliter quod immortalis; quia mortalis non potest esse beatus, nisi Deus per miraculum faciat causam cum opposito sui effectus, vt passionem in appetitu sensitivo sine passione, quæ nata est consequi in voluntate. Sed in immortali non est talis repugnativa, & ideo quod aliquis sit beatus & immortalis, non est nouum miraculum.

Per hæc ad formam primæ rationis, quando dicitur quod obiectum beatificum potest æquè immutare intellectus in vita mortali, sicut in immortali; dico quod non est æqualis possibilis, quia in mortali non est hoc possibile sine novo miraculo; sed in immortali est hoc possibile sine novo miraculo. Sic igitur absolute mortalis potest consequi beatitudinem, sed non sine novo miraculo, quod oportet quādū manet mortalis & beatus, quod causa maneat cum opposito sui effectus.

Ad secundum, dicendum quod illi actus non sunt eiusdem speciei; sed differenti dupliciter, primum ex parte obiecti formalis. Idem enim potest esse obiectum materiale sub mille rationibus formalibus obiecti; nam homo vt intelligitur sub ratione animalis, & sub ratione rationalis est aliud obiectum formale, & sic de aliis rationibus in hominen: nunc autem intellectus per actum intelligendi non est tendens in Deum sub illa ratione, sub qua per visionem tendit in ipsum, quia Deus non cognoscitur modò à nobis, nisi in aliquo conceptu communi abstracto à creaturis, non vt est hæc essentia, sub qua ratione est obiectum visionis. Et ideo sicut actus intelligendi hominem, vt homo & animal, non respiciunt hominem sub eadem ratione formalis obiectua, sic est in proposito.

Alia est differentia istorum ex parte actuum in se: nam posito quod vterque esset respectu eiusdem obiecti formalis, adhuc differentia specie, sicut cognitionis abstracta, & intuitiva differentia specie; licet sint respectu eiusdem obiecti formalis. Sed quomodo est hoc possibile? Dico quod ad cognitionem abstractam non concurrit obiectum cognitionis secundum scipsum, sed secundum aliquid, quod supplet vicem eius. Vnde abstractio cognitio non est nisi in virtute alicuius suppletis vicem obiecti, sed in cognitione intuitiva obiectum secundum esse, quod habet in se, concurrit ad actum cognoscendi; obiectum vero vt cognitum in se efficacius mouet ad cognitionem, & perfectius, quam vt habet esse in alio, vt in specie, quæ supplet vicem eius. Vnde non mouet ita perfectè per speciem, sicut quando obiectum est in se præsens, & ideo non est æquè motuum in uno, & in alio actu.

Ad primum principale dico, quod in Christo fuit duplex miraculum usque ad instans mortis suæ; vnum quod corpus Christi non fuit gloriosum, sine gloria corporis sit effectus animæ glorificatæ, vt quidam ponunt; sive fuerit immediate effectus Dei, qui de lege communis non dat beatitudinem animæ coniunctæ, nisi simul det doles corporis. Aliud miraculum erat, quod passiones in parte sensitiva redundabant in voluntatem, in qua fuit perfectissima delectatio; similis enim fuit in ea perfectissima delectatio, & tristitia in passione, sed quomodo hoc fuit possibile, dictum est in tertio *

Ad secundum de Paulo, dicendum quod non est

*9.
Ad secundam obiectiōnēm.
Actus quo cognoscitur Deus hic & in patria differunt species dupliciter.*

Quomodo co- gnitio abstra- bina & in- tuitiva dif- ferunt species.

*10.
Ad primum principale.*

Miraculum coniunctum Christi fuisse beatum & mortalem.

** Dist. 15.
Ad secundum.*

Q V A E S T I O XII.

Utrum corpus Beati post resurrectionem erit impassibile?

est certum quod in illa visione, in qua raptus fuit, fuerit in corpore, sicut ipse testatur. Posito tamen quod fuerit in corpore, adminis mirabile fuit, quod illa beatitudo non redundabat in corpus: & similiter, quod passio in parte sensitiva, si quam tunc habuit, non redundabat in voluntate.

Ad tertium.

Ad tertium, dicendum quod corpus non est suscepitum alicuius alterius, quod repugnat beatitudini in voluntate, & hoc dico, non repugnatio formalis, sed regulatiter sibi repugnat, quia regulariter ad beatitudinem in voluntate sequitur impassibilitas corporis.

Ad quartum.

Ad quartum, dicendum quod si argumentum debeat valere, deberet sic arguere; quod si naturaliter appetitus beatitudinem, odimus vitam mortalem, inquantum repugnat beatitudini; non autem repugnat beatitudini, nisi sub ratione mortalitatis; igitur vitam mortalem odimus sub ratione, qua mortal is est, verum est. Vnde debet concludi, quod odimus vitam, inquantum est mortal is; naturaliter enim appetimus vitam immortalē.

II.

Ad quintum.

Ad quintum, quando dicitur quod Deus amat hinc immediate; igitur sic cognoscitur, dicunt aliqui quod consequentia non valet, quia secundum Hugonem lib. de modo orandi cap. 5. affectus intrat ubi intellectus foris stat. Alij vero derident hanc solutionem, dicentes quod nihil est amatum secundum aliquam rationem, nisi secundum illam sit cognitum. Sed respondeo sic, sicut Deus à Viatore diligitur immediate, sic cognoscitur immediate: nam in cognitione abstractiva Dei, quae habetur ex creaturis, post discursum ab effectu ad causam, non sto in cognitione creature, quia tunc starem in principio discursus, sed sto in cognitione Dei immediate; & dico immediate, non illa immediatione, qua attingitur obiectum in se secundum propriam qualitatem eius, sed immediate quia in aliquo conceptu, in quo nihil concipio nisi ipsum Deum, & sicut sic immediate concipio, & cognosco, sic immediate diligo ipsum, & volo; & in hoc conuenit beatitudo naturalis, quae est beatitudo secundum quid, non auctoritatem beatitudo simpliciter.

12.
Corollarium.

Ex dictis sequitur corollarium, quod ex quo anima beata non potest esse coniuncta corpori mortali de lege communi, & potest esse beata coniuncta corpori immortali, sequitur quod corpus sit capax alicuius beatitudinis, non tamen capax beatitudinis simpliciter, sed secundum quid. Corpus etiam non beatificatur secundum quid, vt distinguatur contra animam, quia, vt supra patet, beatitudo secundum quid tantum competit operariis, quae per operationem possunt attingere optimum, si igitur solum corpus est beatificabile secundum quid in esse prius illis perfectionibus, quae insunt sibi propter animam, potest autem aliqua perfectio conuenire corpori, vt est perfectibile ab anima, per quam fiat conueniens perfectibile ab anima; & haec est immortalitas, vt fiat perfectibile immortale sicut & anima est immortalis. Alio modo potest esse perfectio eius, vt est instrumentum, & organum animæ in operando, & sic assignantur sibi aliquæ dores, vt agilitas, claritas, subtilitas, & impassibilitas, de quibus quatuor dotibus corporis consequenter querendum est per ordinem. Et primò de immortalitate, sive corporis impassibilitate.

Beatus corporis in quo consistit.

D. Thom. in addit. q. 82. art. 1. & 4. d. 44. q. 2. art. 1. Richard. art. 2. q. 1. 2. & 3. D. Bonav. 2. p. art. 2. q. 1. Durand. q. 5. & d. 44. q. 4. Suar. 3. p. 5. om. 2. d. 8. sed. 2. 3. Scot. in Oxon. bie. 9. 13. & 9. M. r. q. 14. & in Theor. 5. Non potest probari hominem, &c.

VIDE TVR quod non. Gregorius homilia 26. in Euang. quod palpabile est, corrupti neceſſe est; sed corpus Beati est palpabile, sicut appetit de Christi corpore. Lucæ 24. Palpate & videte: igitur, &c.

Arg. primum.
Mag. viii. Greg.

Item, si corpus Beati esset impassibile, tunc Beatus non posset sentire; consequens est inconveniens, quia sentire est quædam perfectio secunda, quia inconveniens est priuare Beatos. Vnde est quod beatitudo secundum quid, perius est beatitudo, quam beatitudo corporis, quæ non consistit in operatione. Probatio consequentia: omnis sensus potest pati à sensibili, & per consequens corrupti ab excellenti sensibili, vt habetur 2. de anim. text. c. 123. igitur, &c.

Item, nullum violentum potest esse perpetuum, ex *Tertium.* primo de Cœlo & mundo text. com. 15. sed elementa in mixto habent inclinationem naturalem ad sua loca; igitur non possunt perpetuò in mixto permanere.

Item, primo de Cœlo & mundo text. 124. & *Quartum.* 138. Idem non potest esse corruptibile ex se, & necessarium ab alio, vel ex alio.

Et Commentat. 12. Metaphysicæ, com. 41. Nihil *Quintum.* quod est ex se possibile, potest perpetuari ab alio, nisi motus: nullum igitur permanens, quod est ex se corruptibile, potest esse necessarium ab alio, sed corpus humanum est ex se corruptibile; igitur.

Contrà, Corinth. 15. Oportet mortale hoc induere *Ratio ad oppos.*

S C H O L I V M I.

Corpus Beati futurum impassibile patet ex ratione ad oppositum, & ex Rom. 6. Luca 24. Mathe. 25. ita Aug. 20. Civit. 18. & in Enchir. c. 90. & 91. Greg. 14. Moral. 29. vel 32. Hier. in Amos 5. Lactant. lib. 7. Dini. inst. c. 46. Impassibilitatem non oriri ex qualitatibus absentia, neque earum adiquata proportione, vt in se mutuò non agant; neque ex dominio anima super corpus, probat clarè & solidè.

Respondeo, primò videndum est quia ita est, secundò quomodo hoc est. Primum istorum, scilicet, quod corpora Beatorum erunt incorruptibilia & impassibilia, patet ex locis multis scripturæ, & ex præcedentibus, quia sic dictum est de lege communi, in vita mortali non potest aliquis esse beatus simpliciter, & idem non potest aliquis beatificari, nisi fiat immortalis; & quia omne corruptibile est passibile passione, quæ abiicit à substantia, non quod abiiciat aliquid ipsius substantiarum, si substantia sit indivisibilis, sed quia disponit ad abiictionem ipsius, idem ex opposito, si erit incorruptibile, oportet quod fiat impassibile tali passione abiiciente à substantia. Et hoc quidem congruum est, quia homo est nobilissim compositum aliis cōpositis corporalibus, & aliqua alia composita perpetuò manent, vt corpora coelestia,

2.
Penit duas
congruentias
pro impassibili-
tate corporis
beati.

922 Lib. IV. Distinctio XLIX.

congruum est, ut fiat impossibile, ut sic permanere possit.

Item, totus homo meruit, & congruum est sicut meruit, ita præmierunt; igitur totus homo beatificabitur, sed beatitudo in eo, qui beatificatur, requirit immortalitatem per se; igitur impossibilitatem: patet igitur quia ita est.

3.
Corpus bontatis unde erit impossibile.

Qualitates sequentes mixtionem manent in corpore glorioso.

Qualitates mixti manent ut contraria in corpore glorioso.

4.
Tertio dico, quod huiusmodi causa non potest esse, quia contrarietas tollitur ab eis propter hoc, quod non sunt natae succedere inuicem in eodem susceptivo, ut unum expellat aliud; hoc enim nihil est dicere, quia sic nunquam aliquid esset contrarium alteri, quia iste calor corruptens istud frigus, non succedit sibi in eodem susceptivo; igitur non contrariaretur sibi, quod est falsum.

Item, si illa esset ratio contrariorum, tunc nunquam aliquid subiectum determinaret sibi alterum contrariorum, quia illi in eodem subiecto non potest contrarium succedere, quod tamen falsum est, & contra Philosophum in *Predicamentis*, cap. de substantiis, text. 10. ubi vult quod aliquid subiectum determinat sibi alterum contrarium.

Item, ratio nihil valet, nam illa definitio contrariorum, quod nata sunt fieri circuicidem, debet intelligi secundum speciem, & non secundum individuum, quia natura unius nata est succedere naturae alterius in eodem susceptivo, & quodlibet individuum unius secundum naturam repugnat cuilibet individuo alterius. Sic non potest dici quod causa istius impossibilitatis est, quia passum non remanet, quia eadem materia manet, quae prius, & eadem forma, quae prius; ergo idem corpus susceptivum.

Nec posset dici quartum, quod causa impossibilitatis est, quia non est receptivum contrarij; quia si non potest recipere, nec manet receptivum; ergo nec manet idem passum virtualiter, unde possunt esse opposita, & de hoc nos querimus. Nec etiam possumus dicere quod impossibile sit quod passum non remaneat, quia eadem materia manet quae prius, eadem forma quae prius; ergo idem corpus; igitur idem receptivum.

Nec potest dici quod hoc sit, quia tollitur priuationis ab obiecto; hoc est enim impossibile, quod priuationis tollatur ab apto nato, nisi per habitum; igitur si passum non habet formam huius priuationis, remanet priuationis.

Sed dices quod non remanet, quia licet non

detur forma, per quam tollitur, ut per propriam formam, tollitur tamen per formam superiorum. Dico quod hoc est impossibile; nulla enim forma tollit priuationem alicuius formæ ab apto nato, nisi includat illam formam oppositam priuationi; igitur nec tollit eam. Præterea, anima tunc erit eadem, quæ & modò: sed modò non tollit priuationem à materia sua, quin posset recipere formam oppositam illi; igitur nec tunc, non ergo quantum est in se, anima tollit illam priuationem, nisi aliunde detur ei.

Vnde ergo oritur quod ibi non erit actio & passio: agente enim & paciente disposito, & sibi inutile approximatis, non potest agens non agere, nisi impediatur. Impedimentum hoc potest esse duplex. Unum positivum, & aliud priuationis. Positivum duplex, & similiter priuationis duplex. Dicunt quidam quod illud impedimentum positivum est anima, quæ perfectè dominatur suo inferiori, & ipsum perfectè subiicit, sicut ipsa perfectè subiicitur Deo; sed inclinatio ipsius animæ est ad esse, & ad vivere; ideo in corpore suo non potest & sic aliquæ mutatio contra dispositionem illam, qua perficitur ab anima, & sic impedit omnem formam contraria recipi in suo subiecto.

Contraria, hoc non potest stare, quia anima intellectua si impedit actiua contraria, hoc est, quia repugnat eis; sed non repugnat eis, nec ut contraria, nec ut actiua, nec ut corruptiua sunt. Quod probo, quia si repugnaret eis, ut sic, non essent dispositio necessaria ad ipsam: sed sunt dispositio necessaria; ergo non potest dici quod impedit suscepitum à receptione, licet non impedit actuum ab actione. Quod patet, quia posterius non habet impidire prius à susceptione eorum, quæ prius recipit, quam illud infit; sed susceptivum animæ recipit illa antequam infundatur anima; igitur, &c.

Præterea, si dicit quod impedit per libertatem suam perfectam, quoniam habet anima, hoc non credo possibile, quia quæcumque creatura sola voluntate posset impidire aliquem effectum naturalem; igitur nec anima, hoc enim est solius Dei; igitur, &c.

S C H O L I V M . II.

Reiicit sententiam Henrici, dicentis impossibilitatem confidere in quadam qualitate fluente ex anima, & resistente corruptioni. Eadem sententia videtur D.Thom. 1.p.q. 97. art. 2. Resoluimus impossibilitatem confidere in decreto Dei de non coagendo ad corruptendum, vel lendendum corpora Beatorum, & explicat, quo sensu dos sit in dotato non Physicè; sed quia in eo est ius meriti ad dotari à Deo, quod deest damnatio, & elementis, & idem non habent dotem, licet corrupti nequeant.

Alij dicunt quod hoc est per aliquid positivum, quod scilicet est dos, quæ est qualitas quedam influens ab anima in corpus, vel à Deo immediata, sicut & beatitudo animæ, & siue sic, siue sic, haec qualitas est necessaria actioni cuiuscunq; contraria; siue receptioni cuiuscunq; contraria. Et pro ista opinione videntur esse quedam auctoritas Augustini ad Dioscorum epistola 56. *Tam potentis natura fecit Deus animam, ut ex eius plenissima beatitudine, quæ in fine temporum Sanctis promittitur, redundet etiam in inferiorem naturam, quæ est corpus, non beatitudo querens & intelligentis est propria: sed plenissimo saturatis,*

Repugnat tolli priuationem non posita forma.

D. Thom. in 4. d. 44. a. 2.
q. 1. Rich. 2.
4. q. 1. & D. Bonau. supradicta.

Impassibilitas non oriatur ex dominio animæ super corpore.

*Hent. quodl. 9. q. 16.
An impossibilis priuationis ex aliqua dote.*

August.

nitatis, & id est, incorruptionis vigor, & hoc erit formaliter impassibilitas, & per hanc constitutur corpus in esse tali, ut nec ab agente intrinseco, nec extrinseco pati possit.

*Refutatur opinio Henr. prius:
Impassibili-
tatem non est
qualitas nec
corpora ca-
lefi, nec
mixta, nec
elementaria.*

*Refutatur
secundo.*

7.
Tertius.

Quatuor.

*Vna qualitas
non repugnat
actionibus
omnium qua-
litatum.*

*Opinio Phi-
losophorum
text. com. 37.
& inde.*

* dist. 48.
q. 2.
Impassibilitas
non oritur ex
cessione
motus cali-
* Ibidem lo-
co citato.

8.

*Vera ratio
impassibilita-
tis est volun-
tas diuina
non coagens
contraria.*

1. Obiectio.

Secunda.

9.
Ad primam.

Contra, ista qualitas non erit qualitas corporis cœlestis, quia haec non posset esse in corpore hominis; non enim credo quod corpus meum erit stella; vel igitur erit qualitas mixta, vel elementi? Tales enim qualitates non sunt nisi duæ, lux, & diaphanitas, vel perspicuitas. Sed non credo quod hant corpora perspicua ut lux, que non competenter animæ. Erit igitur qualitas corporis mixti. Sed quomodo est possibile illam esse incorruptibilem insuper, & tale esse dare suppositum?

Præterea, illa qualitas est vna, & vnius rationis; sed mirabile est quonodo qualitas vnius rationis impedit omnem actionem contrariam in subiecto.

Præterea, omnes formæ recipibiles in eodem susceptibili sunt eiusdem generis: sed omnes formæ eiusdem generis vel sunt contraria, vel medie; sed ista qualitates æstiuæ, & passiuæ fundatæ sunt in eodem genere subiecti; igitur vel sunt contraria, vel medie.

Præterea, si ista qualitas impedit actionem aliorum, vel hoc est, quia contraria eis; vel quia repugnat effectibus; vel quia impedit susceptuum ad susceptionem facere. Et probatur: prius est susceptuum, quam superaddatur dos. Nec etiam quia repugnat effectibus eorum, quia ratione repugnat illis effectibus ignis, eadem ratione & omnibus eiusdem speciei; sed actu statum aliquibus eiusdem rationis: igitur, &c.

Pater igitur quod nihil positionum est causa impassibilitatis, nec anima, nec dos: igitur oportet dare aliam causam huius priuati. Et dicunt quidam cessationem motus cali esse causam huius, quia cessante primo motu, seilicet cœlorum, ut habetur 8. Physic. text. com. 73. cessatione, & passio in elementis, ut ostensum est supra*.

Contra: ad generationem nihil facit motus, nisi quod adducit generans; ut habetur 2. de Gener. text. 55. unde calum per formam suam absolutum non est causa illorum effectuum, ut dictum fuit supra*.

Igitur non restat nisi causa priuativa, que est priuatio voluntatis diuinæ, que non vult ea pati, & illud asserto, licet aliud non nego, quod voluntas diuina facit hoc, quod non patientur corpora gloria à contraria non coagendo, ad hoc contraria. Et hoc est possibile, quia Deus omnem effectum extrinsecum merè contingenter vult, elementa igitur, Deo non coagente, corrupti non possunt, quia causa non potest in aliquem effectum, nisi supposita actione causa primæ, vel concurrente.

Contra obiectio: solum ex hoc quod causa impassibilitatis non est aliud nisi voluntas diuina non coagens contraria, sequitur quod impassibilitas non sit dos: dos enim debet esse aliquid in ipso dotato; igitur, &c. Sed hoc est contra Apostolum primam Corinth. i. 5. vbi dicit, quod seminatur in corruptione, surget in incorruptione, & ibi de aliis consequentibus ad resurrectionem.

Præterea, si non est aliud dos nisi, quia causa prima non coagit ad corruptionem causis secundis; cum igitur elementa non corruptant post resurrectionem, elementa habebunt doses.

Respondeo: dos est donatio facta sponsa in desponsatione à patre; sic in desponsatione ho-

minis resurgentis, pro dote datum est homini, quod de cetero nunquam patiatur, quia ex tunc Deus non coagit alii ageti contratio in ipsum.

Et si dicas: igitur dos non est in eo, cuius est dos; dico quod ad rationem dotis non requiritur necessariò quod sit forma aliqua in dotato. Vnde si pater sponsa daret decem milites in dotem, qui custodirent dotatam, per hoc nihil acquireretur in dotata absolutum. Ita hinc, dos non est aliquid absolutum, nec aliqua, nisi ordo quidam voluntatis diuinæ ad præcaendum nè patiatur corpus gloriosum, sive quod contraria non agant in ipsum.

Vel si hoc non sufficit ad rationem dotis, tunc dicendum quod dos est ius habendi istum actum diuinum, quo impediunt agentia illa contraria. Est igitur dos ius non patiendi à contrario, non quod habet hoc à se, quia nullus hoc habere potest à se, sed ab alio non cooperante agenti contrario, scilicet à Deo.

Et si dicas, igitur similiter dicemus de clementi, quod est ius quoddam, quod non patientur, & corruptantur; non enim ad hoc coagit eis Deus; dico quod in elementis non est; quia hoc ius non patienti est acquisitum à Beatis per meritum, quia ex quo Beatus acquisivit ius videnti Deum, rationabile est quod acquisuerit ius non patienti à contraria, quia passio talis virtutis repugnat beatitudini, & sic quicunque habens impassibilitatem, non tamen ex meritis, non dicitur dotatus. Ideo dicunt Doctores, & benè, quod licet etiam Angeli habeant illud, quod est dos, non tamen habent ipsum per modum dotis. Aliter dico de clementi & de damnatis, quod habent impassibilitatem, non tamen per modum dotis, quia non habent ex meritis suis: sed damnati habent ex demeritis ad afflictionem.

Ex hoc patet quod ista conservatio corporum non est miraculosa, esto quod approximenter contraria, quia de lege communi magis tenetur Deus præseruare iustum, quam coagere causam secundum, quia corpus eius corrupteret, si relinqueretur sibi, & idcirco si suspendat effectum in me per aliquid in illa contraria, vel per effectum alium in me, hoc non est miraculum.

Potest etiam aliter dici, quod non est miraculum, quia sic disponit, & in talibus non est miraculum. Et tuu est respondendum ad auctoritatem Augustini, quod illa non dicit circumstantiam causæ efficientis, quia anima non est causa illius impassibilitatis; sed dicit circumstantiam causæ meritoriae, sicut inest meritoria causa effectus prioris qui est beatitudo, quam consequitur impassibilitas.

S C H O L I V M III.

Ad secundum, admittit visum, & auditum in Beatis habere suos actus; de aliis sensibus dubitat. Vide Schol. in Oxoniensi hinc q. 3. num. 18. ubi habes notanda de operat. onibus sensuum in Beatis.

AD primum argumentum dico quod passibilitas propriæ non palpatur, nisi secundum durtitatem; igitur durum est ilium, quod est propriæ palpabile; at dico quod tangibile sibi derelictum, neceesse est corrupti, potest tamen à causa superiori præseruari.

Ad aliud, dico quod sicut vegetativa vis non fit in actu suo, quoad alias operationes, sic nec sensus

*Non requiri-
tur datum esse
formaliter in
dotato.*

*Alia respon-
sio.
Quid est dos
impassibili-
tatis.*

*Instantia.
Salutur.*

*Incorrupibi-
litas damna-
torum quare
non est dos.*

10.

*Impassibili-
tates glo-
riæ quare
non est mi-
raculosa.*

11.
*Ad primum
principiale.*

*Ad secun-
dum.*

Sensus deseruientes vegetatiuæ, ut est gustus. Credo tamen quod̄ aliqui erunt in actu, vi visus, & auditus, quia cum impossibilitate corporis stat quod̄ sensus sibi in actu, quia non est necesse quod̄ cum immutatione intentionalis concurrat immutatio realis. Sed esto quod̄ sibi omnes in actu suo, dico ad argumentum quod̄ passio intentionalis modò non potest fieri sine mutatione reali, non tamen est ibi eadem mutatio, & ideo una potest separari ab alia, nec per calorem videtur calor, sed calefactio sit per calorem: sed visio sit per speciem, quia immutations non sunt eiusdem rationis, sicut nec immutantia, sic nec etiam passa sunt eiusdem rationis proximè; & dico quod̄ licet sit idem organum sensus, & calefactibile, tamen secundum mixtum hac mixtione non esset organum; posset tamen esse calefactibile, & sic vel est idem quod̄ mutatio mutatione reali, vel intentionalis, vel coniunctio; sed in beatis non erunt simul, quia voluntas diuina potest cooperari ad unam actionem, & non ad aliam.

12.

Ad tertium.

Non est violentum graue esse sursum ad impedientium vacuum.

Ad aliud, cum dicatur quod̄ violentia non potest esse perpetua; dico quod̄ appetitus sunt ordinati secundum perfectius, & imperfectius, & dum saluatur appetitus ad perfectius, licet sit appetitus violentus respectu imperfectioris, est ibi violentia secundum quid, & naturale simpliciter. Cum vero perficitur appetitus respectu imperfectioris, & non respectu superioris, est violentia simpliciter; sicut graue ascenderet antequam derelinqueretur; retur vacuum, & in illo est appetitus, & superior in natura ad excludendum vacuum, quamquam graue sit deorsum: & ideo quamdiu est sursum, ne relinquaret vacuum, est secundum quid violentia, & naturaliter simpliciter. Si conservatio eius, ad quod est inclinatio appetitus superioris, est simpliciter naturalis, secundum quid, erit violentia. Sic dico, esto quod̄ elementa sic sint in mixto, appetitu, qui est eorum in se, volunt esse in propriis locis: sed appetitus mixti est superior, & appetitus adhuc animati superior, & sic est perpetuò violentia secundum quid & naturalitas simpliciter.

13.

Ad quartum.

Sensus deseruientes vegetatiuæ, ut est gustus. Credo tamen quod̄ aliqui erunt in actu, vi visus, & auditus, quia cum impossibilitate corporis stat quod̄ sensus sibi in actu, quia non est necesse quod̄ cum immutatione intentionalis concurrat immutatio realis. Sed esto quod̄ sibi omnes in actu suo, dico ad argumentum quod̄ passio intentionalis modò non potest fieri sine mutatione reali, non tamen est ibi eadem mutatio, & ideo una potest separari ab alia, nec per calorem videtur calor, sed calefactio sit per calorem: sed visio sit per speciem, quia immutations non sunt eiusdem rationis, sicut nec immutantia, sic nec etiam passa sunt eiusdem rationis proximè; & dico quod̄ licet sit idem organum sensus, & calefactibile, tamen secundum mixtum hac mixtione non esset organum; posset tamen esse calefactibile, & sic vel est idem quod̄ mutatio mutatione reali, vel intentionalis, vel coniunctio; sed in beatis non erunt simul, quia voluntas diuina potest cooperari ad unam actionem, & non ad aliam.

Alii in beato erunt sensaciones & quomodo?

In beatis erit tantum immutatio intentionalis.

tuum, tunc est; igitur simul est, & non est. Sed isti nec percipiunt rationem Philosophi, nec ad eam respondent; quia si ego sedeo per diem, & adhuc possum non sedere tali hora, ponatur in esse, & tunc simul sedeo, & non sedeo, manifestum est quod̄ ex positione potentiarum in esse, refutat noua incompossibilitas. Ideo dico quod̄ si Plato posuit quod̄ cælum est corruptibile ab intrâ, & cum hoc, quod̄ Deus necessariò conseruat omne perpetuum, quod̄ conseruat, ratio Aristotelis est bona contra eum. Quia si hoc de se est corruptibile; igitur de se potest corrumpi; & Deus necessariò ipsum conseruat: igitur non potest corrumpi. Velsi debeat poni possibile in esse, debet poni respectu necessarij, quia si illud potest non esse, & de necessitate conseruat, ponitur in esse, & tunc probatur repugnacia per hanc regulam: *Cumque actu repugnat necessitas potentia ad eundem actum repugnabit eadem necessitas.* Si tamen Plato dixit quod̄ Deus contingenter agit, & conseruat cælum perpetuò, sicut nos Theologi ponimus, non valet ratio Aristotelis contra eum, quia stant simul, quod̄ cælum possit esse perpetuum, si Deus perpetuò velit conseruare, & tamen quod̄ quantum est de se, possit non esse. Eo modo dico de corpore post resurrectionem, quod̄ sibi derelictum possit non esse, & potest ab illo perpetuò esse.

Ad ultimum, dico quod̄ permanens habet totum esse simul. Ideo posuit Commentator, quod̄ non potest fieri perpetuum, nisi sit necessarium; quia ex quo totum simul, oportet quod̄ in quocumque instanti habeat tantam necessitatem sicut in uno: sed esse consistit in accipiendo partem nouam post partem; ideo noua necessitas formalis est in permanente, nisi simul habeat suam necessitatem in suscepito, non sic Theologi, quia ponunt permanens posse esse perpetuum ab alio, & ex se possibile.

14.
Ad quintum.

QUESTIONE XIII.

Utrum corpora Beatorum erunt agilia?

Quæstio hæc cum sequentibus usque ad finem libri, hinc verbatim translata sunt ad scriptum Oxoniense. Vide censuram præfixam operis initio.

F I N I S.

INDEX

INDEX

Rerum notabilium, quæ in hoc Tomo continentur.

Prior numerus ad paginam, posterior ad numeros Marginales remittit.

A B

BLATIVVS quomodo con-		Accidens <i>cum non posset produci absque subiecto secundum Philosophum. 226.9</i>
struatur cum verbo actiuo,		Accidens <i>denominatiuè uniuocè dicitur de nouem generibus. 678.6</i>
& verbo substantiuo. 107.		Accidens <i>est subiectum proximum accidentis. 682.13</i>
12		Accidens <i>habet proprium esse in subiecto. 443.5</i>
Ablutionem an oporteat esse simul cum prolatione verborum. 601.q.4.n.3		Accidens <i>nec separatum, nec coniunctum attingit substantia productionem. 686.8</i>
Absentia non est de ratione obiecti spei. 518.16		Accidens <i>non potest esse ratio formalis producendi substantiam. 216.6</i>
Absoluendus non est, qui restituere non vult. 726.28		Accidens <i>non producit substantiam in virtute substantia. 684.3</i>
Absolutum est ad se formaliter. 677.2		Accidens <i>per accidens procedit sepè ab eo, in quo est. 372.23</i>
Absolutum formaliter non est formaliter relatum. 257.6		Accidens <i>producit cognitionem Dei, nullam tamen substantiam. 705.14</i>
Absolutum nihil requirit ad potestatē ut sic. 614.6		Accidens <i>quodcumque respectuum implicat esse sine subiecto. 677.2</i>
Absolutum nullum nouum ponitur ex unione cum Verbo. 422.3		Accidens, secundum Thomistam, immediatè producit substantiam. 38.10
Absolutum prius non potest esse sine absoluto posteriori. 321.4		Accidens <i>separatum dependet actu à solo Deo. 679.9</i>
Absolutum omne est commune in Diviniū. 143.3		Accidens <i>separatum non habet aliud esse ab eo quod habuit coniunctum; idem est de materia separata. 323.11</i>
Absolutum quodlibet in Deo quomodo melius est ipsum, quam non ipsum. 138.8		Accidens <i>separatum potest immutare sensum, & corrumpe contrarium. 685.7</i>
Absolutum quomodo potest conuerti in respectuum. 666.9		Accidens <i>unum non potest esse in duobus subiectis. 425.9</i>
Absoluta differunt ante comparationem. 10.33		Accidens <i>duplex est genus. 447.6</i>
Absoluta expellunt se mutuo. 644.33		Accidens <i>essentia una est, & simplex. 677.3</i>
Absoluta non definit esse in toto propter nouam ubi, vel respectum. 649.14		Accidens <i>ex sua natura semper competit inhaerere. 683.13</i>
Absoluta possintne plurificari in codem. 144.5		Accidens <i>non conuenit actu esse in alio, sicut substantia actu esse per se. 679.9</i>
Absoluta, que sunt eadem res, non componunt. 138.6		Accidens <i>repugnat esse per se, sicut substantia esse in alio. 677.5</i>
inter Absoluta simul naturā non est ordo essentialis. 677.3		Accidens <i>individuare substantiam repugnat. 324.4</i>
Abstraction quid sit? 142.7		Accidens <i>posse esse sine subiecto cur negauerit Aristoteles. 683.14</i>
Abstraction triplex à subiecto, ab hoc, & fundamento, & supposito & individuis. 59.5		per Accidens possunt aliqua esse, & tamen necessaria. 320.23
Abstractionum de concreto identicè tantum verè predicatorum in Diviniū. 683.17		in Accidente nihil est ipso nobilis. 685.3
Abstractionum predicatione ut sit bona identicè, unum saltem illorum debet esse infinitum. 115.9		Accidentia disparata non possunt sibi accidere, nisi prius subiecto accidentant. 683.14
de Abstractione ultima abstractione regula. 59.5		Accidentia faciunt differentiam numeralem, & quomodo. 325.11
A C		Accidentia ignis separata non possunt guttam aqua corrumpere. 688.17
Acceptiū à Deo dictetur aliquid tripliciter. 96.4		
Acceptatio Dei rasio completiva meriti. 497.9		
Acceptatio passionis posuit esse voluntaria. 483.14		
Acceptiones potentia quomodo differant. 734.8		
Accidens <i>absolutum, & respectuum. 677.2</i>		

Index Rerum.

<i>Accidentia inseparabilia</i> habent ideas.	209.12	<i>mitanter.</i>
<i>Accidentia non inducunt gradum incompossibilem cum forma corrumpenda.</i>	687.16	652.6 <i>Actiuitas specierum respectu corporis Christi.</i>
<i>Accidentia non pertinent ad primum terminum huius conuersio[n]is.</i>	646.3	623.12 <i>Actus aliis potest esse simul cum actu summo.</i>
<i>Accidentia remanent in Eucharistia post conuersio[n]em.</i>	672.23	489.18 <i>Actus amoris & odij Dei soli sunt boni, & mali per se ex genere suo.</i>
<i>Accidentia separata an possint alterare usque ad gradum incompossibilem forma eius in quod agunt.</i>	687.13	787.6 <i>Actus an sit a Deo, ut peccatum est.</i>
<i>Accidentia separata possunt agere sicut unita.</i>	684.1	400.2 <i>Actus beatificus ita perpetuus sicut habitus.</i>
<i>Accidentia simul duracione cum subiecto non faciunt mutationem.</i>	282.10	892.9 <i>Actus beatitudinis mensuratur aeo.</i>
<i>Accidentia solum in Eucharistia sunt simul sine subiecto.</i>	691.5	266.6 <i>Actus concupiscentia, & actus complacentia.</i>
<i>Accidentibus non substare est a magna imperfectione, vel summa perfectione.</i>	79.10	413.17 <i>Actus concupiscentia inest secundum affectionem commodi.</i>
<i>Actio accidentis est triplex.</i>	685.7	901.5 <i>Actus de se bonus, & malus quis dicatur?</i>
<i>Actio ad tria comparatur.</i>	150.15	787.6 <i>Actus diligendi Deum super omnia est ordinatisimus.</i>
<i>Actio agentis naturali tripliester potest impediri.</i>	67.3	531.3
<i>Actio cause naturalis non potest impediri a voluntate creata.</i>	301.5	<i>Actus & potentia duplicitate sumuntur.</i>
<i>Actio cur nequeat esse fundamentum relationis.</i>	153.27	669.12 <i>Actus & potentia non requiruntur ad compositum unigenitatis.</i>
<i>Actio de genere actionis, qualis non est intelligere, semper perficitur aliquo produc[t]to.</i>	66.5	102.5 <i>Actus & potentia primò diversa.</i>
<i>Actio Dei est de genere Actionis.</i>	700.3	332.4 <i>Actus ex se bonus non potest postea depravari.</i>
<i>Actio essentialis est Dei adequate, personarum vero ultimata.</i>	148.7	298.6 <i>Actus fidei quando necessarius?</i>
<i>Actio est solius suppositi, exponitur duplicitate.</i>	689.22	523.3 <i>Actus idem potest esse premissum uni, & meritum alteri.</i>
<i>Actio est suppositi, ut & ultimi denominati, forma vero quandoque ut denominati propinquai.</i>	ibid.	488.15 <i>Actus idem quomodo in esse natura possit dici attritio & contritus.</i>
<i>Actio & passio requirunt dissimilitudinem.</i>	869.17	710.14 <i>Actus intellectus ut precedens omnem actum voluntatis, non est gratuitus.</i>
<i>Actio & passio sunt formaliter respectus extrinsecus aduenientes.</i>	702.11	891.5 <i>Actus meritorius quomodo sit immediata dispositio ad gloriam.</i>
<i>Actio immanens est duplex.</i>	651.3	710.14 <i>Actus naturalis non datur indifferens.</i>
<i>Actio immanens, & forma absolute.</i>	ibid.	402.2 <i>Actus non ideo est rectus, quia conformis appetitu[n]i naturali.</i>
<i>Actio in alterum quando transituum.</i>	90.3	289.10 <i>Actus nullus potentia sensitiva est super se reflexus.</i>
<i>Actio in distans quare petat actionem in medium.</i>	305.2	871.5 <i>Actus omnis an bonus ex fine?</i>
<i>Actio intentionalis non abicit de substantia, sicut realis.</i>	864.22	407.1 <i>Actus omnis est nobilior & perfectior suo habitu.</i>
<i>Actio intentionalis tantum sufficit ad dolorem.</i>	862.14	892.9 <i>Actus per se unius unicum est per se principium 204.25</i>
<i>nec Actio, nec passio est forma actina.</i>	52.4	<i>Actus potest esse verus ex solo principio, sed non ex solo fine.</i>
<i>Actio rationalis & essentialis in quo differant.</i>	148.7	408.4 <i>Actus primus affectionis commodi est velle amicitia.</i>
<i>Actio productiva non potest esse ultima perfectio.</i>	157.4	288.5 <i>Actus primus causandi an sit praeceps a tribus personis?</i>
<i>Actio propria non datur.</i>	151.18	239.1. & seq. <i>soli prima causa conuenit.</i>
<i>Actio propria solum importat respectum extrinsecum agentis ad passum.</i>	151.16	ibid.3 <i>Actus primus intelligendi non est principium producendi Verbum.</i>
<i>Actio quandoque tempore, quandoque natura precedit relationem.</i>	153.27	9.30 <i>Actus procreationis de se non est bonus, neque malus.</i>
<i>Actio realis, & intentionalis quomodo dua actiones.</i>	687.14	786.5 <i>Actus quare non sit ita perfectus ante habitum, ut post.</i>
<i>Actio sola ut comparatur ad passum, est respectus extrinsecus adueniens.</i>	151.15	472.16 <i>potest ante esse perfectissimus.</i>
<i>Actio transiens & immanens quomodo differant.</i>	69.6	ibid. <i>Actus quis augeat habitum?</i>
<i>Actio Trinitatis ad extrinsecus est indiuisa.</i>	421.9	51.14 <i>Actus quomodo passione fiat laudabilior.</i>
<i>Actio tripliciter considerari potest.</i>	90.2	502.13 <i>Actus rectus perfectio reflexo.</i>
<i>Actio unius potentie perficitur concurso alterius.</i>	413.	154.3 <i>Actus remissus an augeat habitum?</i>
<i>Actionis de genere Actionis tres conditiones.</i>	54.13	98.4 <i>Actus singularis moraliter indifferens datur.</i>
<i>Actionis immanentia terminus cur sit immanentia in creaturis.</i>	70.6	408.2 <i>Actus vegetativa est totius primi.</i>
<i>Actionis nomen est aquivocum.</i>	701.6	299.4 <i>Actus volentili duplex.</i>
<i>Actionis proprie due conditiones.</i>	53.6	286.5 <i>Actus voluntatis an sit occultabilis alteri Angelo.</i>
<i>Actionis de genere Actionis correspondet passio.</i>	70.5	301.5 <i>Actus voluntatis est eligibilior simpliciter actu intellegi.</i>
<i>ab Actione quicquid ultimatae denominatur habet saltem modum suppositi.</i>	148.6	896.5 <i>Actus voluntatis ut ponitur in esse, non est liber.</i>
<i>Actione uniuoca nihil agit in se.</i>	371.17	92.8 <i>Actus boni moralis prima circumstantia est finis.</i>
		787.7 <i>& secunda quod requiras personas determinatas ut sit bonus.</i>
		ibid.8 <i>Actus recti & reflexi idem est principium.</i>
		530.12 <i>Actum bonum & malum posse habere est perfectio in voluntate.</i>
		897.18 <i>Actum</i>

Index Rerum.

<i>Actum esse bonum ex genere quid sit?</i>	408.3	<i>Equalitas non est tanta distinctio à similitudine, & idem itate, quanta harum inter se.</i>	110.13
<i>Actum humanum esse indifferentem an sit possibile.</i>	408.1	<i>Aet ab eterno lucidus prius natura esset tenebrosus.</i>	
<i>Actum sperandi praecedit actus fidei.</i>	530.22	<i>247.3</i>	
<i>Actum sperandi summum bonum esse ordinatum.</i>	528.	<i>Aet quod fuit, est ignis; an vera?</i>	676.11
		<i>Aer si cederet lumini, non fieret respiratio.</i>	334.4
14		<i>Actas matrimonij qua censenda?</i>	824.13
<i>Actum voluntatis praecedens in Deo est naturale.</i>	218.3	<i>pro Aeternitate creationis possibilis adducuntur exempla Augustini.</i>	252.4
<i>in Actu, & potentia potest idem simul esse.</i>	490.22	<i>Actuum an habeat successionem.</i>	904.11
<i>Actu peccaminoso cessante nihil permanet in peccatore nisi relatio rationis.</i>	709.7	<i>Actum est mensura omnium permanentium.</i>	284.16
<i>in Actu peccaminoso sunt due mutationes reales in anima, in iustificatione vero una tantum.</i>	740.20		A F
<i>in Actu virtuali, & potentia idem simul esse.</i>	39.6	<i>Affectio commodi, & iustitiae.</i>	486.5
		<i>Affectio commodi non est sine affectione iustitiae in voluntate.</i>	289.9
11		<i>Affectio interior accepta prius quam exterior.</i>	374.7
<i>Actus dansur indifferentes quoad meritum.</i>	409.4	<i>Affectio iusti quid sit, & an differat à voluntate.</i>	289.9
<i>Actus duo intensi possunt esse simul in potentia.</i>	295.24	<i>Affinitas quid sit?</i>	831.33
<i>Actus quibus cognoscitur Deus hic & in patria differente specie dupliciter.</i>	290.9	<i>Ipsa & consanguinitas eisdem gradibus impeditur.</i>	83.
<i>Actus, quibus peccauit Angelus, fuerunt superbia.</i>	920.		33
		<i>Affirmatio, & negatio absolute non sequuntur in respectu oppositi.</i>	644.33
12		<i>Affirmatio prior natura negatione.</i>	163.20
<i>Actus tres in bruis suadent ea recordari praeteritorum.</i>	871.6	<i>Affirmationi uni numero non correspondet una numero negatio.</i>	772.18
<i>Actus voluntatis posterius sunt duo.</i>	288.4		A G
		<i>Agens absolute potest agere in distans.</i>	651.4
A D		<i>Agens agit in distans.</i>	216.9
<i>Adæquatio duplex.</i>	25.5	<i>Agens assimilat sibi passum, explicatur.</i>	864.21
<i>Adam creatus sine gratia gratum faciente.</i>	491.3	<i>Agens attingit passum præcisè secundum suam essentiam modum.</i>	671.17
<i>Adam potuit primo peccasse venialiter.</i>	360.2	<i>Agens creatum coagit agenti supernaturali ad formam substantialiem.</i>	440.13
<i>Adam quomodo appetit equalitatem Dei.</i>	262.4	<i>Agens creatum non potest facere formam in fluxu sine subiecto.</i>	694.12
<i>Adam si non peccasset, an Christus fuisset incarnatus.</i>	452.4	<i>Agens, & patiens indistincta subiecto quandoque.</i>	278.
		16	
<i>Adam si stetisset, an meruerit iustitiam posterius.</i>	358.3	<i>Agens faciliter producit absente contrario.</i>	316.4
<i>Adam tantum denunciat matrimonium, iam institutum.</i>	791.	<i>Agens in extremum prius agit in medium, exponitur.</i>	314.13
<i>Adorationis latra que sit ratio?</i>	456.7	<i>Agens in se, agit ut in aliud.</i>	372.22
<i>Adultera ad quid teneatur legitimè.</i>	728.36	<i>Agens instrumentale quid sit?</i>	685.4
<i>Adultera habet dominium in corpus viri absque usu.</i>	801.7	<i>Agens intendit solum per se inducere terminum ad quem.</i>	637.6
<i>Adulterium cum machinatione dirimit matrimonium.</i>	820.12	<i>Agens materiale non potest formam substantialiem creare.</i>	561.16
		<i>Agens naturale ad unum tantum determinatum.</i>	546.
<i>Adulterium est maius furto.</i>	631.45		10
<i>Adulterium solum non dirimit matrimonium, nec sola machinatio, nec promissio sola, sed duo simul requiriuntur.</i>	820.10.821.12	<i>Agens naturale an possit hic reproducere substantialiam.</i>	691.5
<i>Adulterio manifesto perditur ius petendi debitum.</i>	808.8	<i>Agens naturale non potest agere nisi in quantum.</i>	695.14.
		698.7	
<i>Adultus fictus an recipiat effectum Sacramenti Baptismi.</i>	593.1	<i>Agens naturale non semper inducit eandem formam in omne passum.</i>	687.14
<i>Adultus non consentiens an possit recipere Sacramentum Baptismi.</i>	591.1	<i>Agens naturale requirit tria ad agendum.</i>	700.4
<i>Adultus omnis tenetur ad confessionem omnium suorum mortalium Sacerdoti iurisdictionem habenti.</i>	746.	<i>Agens naturale semper agit in distans.</i>	305.3
		<i>Agens nullum creatum agit in corpore nisi localiter approximatum.</i>	656.9
25		<i>Agens omne agendo repaitur.</i>	855.9
<i>Adultus qui nunquam usus est ratione, ut parvulus censetur.</i>	592.2	<i>Agens per mutationem non exigit effectum coarctum sibi.</i>	242.18
		<i>Agens primum agere per intellectum, & voluntatem.</i>	250.11
E		<i>Agens supernaturalis quid sit?</i>	849.3
<i>Elevacionem scio aliud est, & aliud scio edificare.</i>	535.3	<i>Agens virtute propria est agens principale.</i>	685.4
		<i>Agens voluntarium aequè determinatum non aequè agit, secus de naturali.</i>	251.14
<i>ex Equalibus duobus quomodo fiat unum.</i>	102.4	<i>Agens voluntarium potest agere absque eo quod passum aliter se habeat, secus de naturali.</i>	250.14
<i>Equalitas an plurifacetur in Diuinis.</i>	110.12	<i>Agens ut perficiatur non agit liberaliter.</i>	35.5
<i>Equalitas an sit in diuinis secundum potentiam.</i>	110.9		Agentia
<i>Equalitas est seruanda in contractu in substantia, qualitate, & quantitate.</i>	725.19		
<i>Equalitas est seruanda quando constat nobis medium.</i>	756.18		
<i>Equalitas non dicit aliam relationem in Diuinis simpliciter ab identitate, & similitudine.</i>	110.13		
<i>Equalitas quomodo dicatur secundum substantiam, & secundum relationem.</i>	174.8		
Scoti oper. Tom. XI. Pars II.			

Index Rerum.

<i>Agentia duo contraria, & aqua applicata ita agerent in passum in diversis locis, ac in uno.</i>	640.18	<i>Angelus malus potest habere bonum actum ex obiecto.</i>	296.28
<i>Agere per effientiam dupliciter.</i>	346.8	<i>Angelus malus quomodo non potest habere bonum velle.</i>	297.33
<i>Agere per motum non est praevisa causa non simultanea causa & effectus.</i>	242.18	<i>Angelus missus Marie, & Ioseph, non habebat corpus.</i>	306.2
<i>Agere præsupponit esse, exponitur.</i>	472.17	<i>Angelus naturaliter potest intelligere cogitationes alterius, non tamen occultare illi suam essentiam.</i>	301.
<i>Agere supernaturale an supponat esse tale.</i>	472.17	<i>4. &c.</i>	
		<i>Angelus nihil potest causare in anima nostra.</i>	309.5
<i>Albedo à quantitate separata esset corporalis.</i>	681.6	<i>Angelus non appetit aequalitatem Dei.</i>	361.3
<i>Albedo non est hac à quantitate.</i>	680.5	<i>Angelus non determinat sibi aliquod ubi.</i>	860.7
<i>Albedo separata esset sensibilis remote.</i>	680.6	<i>Angelus non desinetur obiectu ab igne nisi virtute diuinæ principaliter.</i>	861.12
<i>Album simile compositus, quam album.</i>	263.14	<i>Angelus non est in loco per operationem.</i>	306.2
<i>Alchymistæ deceptio.</i>	583.3	<i>mouetur quandoque motu continuo.</i>	ibid.
<i>Aliquitas patiis non manet in corpore Christi in Eucaristia.</i>	674.3	<i>Angelus non potest causare sensationem in homine.</i>	310.9
<i>Aliquetas quid sit, & quid ratiōne?</i>	256.5.257.8	<i>Angelus non potest causare sensationem in homine per aliam, & aliam ordinationem specierum.</i>	311.12
<i>Aliquetaten habens est formaliter aliquid.</i>	674.3	<i>Angelus non potest distinctè cognoscere Deum per suam essentiam.</i>	279.4
<i>Alterans nunquam primo agit, neque passum primo patitur.</i>	434.11	<i>Angelus non potest facere corpora visa.</i>	300.6
<i>Alteratio est circa materiam.</i>	687.13	<i>Angelus non potest transferre phantasma ab uno in aliud.</i>	310.11
		<i>Angelus non scit futura contingentia.</i>	275.5
<i>A M</i>		<i>Angelus perfectior melius videt cogitationem inferioris, quam ipse.</i>	301.5
<i>Amans amore transformatur in amatum.</i>	891.3	<i>Angelus potest causare solam speciem in alio.</i>	303.14
<i>Amicorum idem est velle, & nolle.</i>	494.12	<i>Angelus potest cognoscere suam essentiam sub ratione universalis.</i>	51.11
<i>Amicitia est ad redamantem.</i>	532.9	<i>Angelus potest intelligere se per essentiam.</i>	276.10
<i>Amicitia strictè secundum Philosophum est inter partes.</i>	534.16	<i>Angelus potest mouere corpus organicè, & non organicè.</i>	299.4
<i>Amicitia signum quodnam sit.</i>	534.17	<i>Angelus potest per aliud cognoscere essentiam suam.</i>	277.12
<i>Amor amicitie.</i>	900.2	<i>Angelus potuit peccare in primo instanti.</i>	280.3.282.12.
<i>& concupiscentia.</i>	ibid.	<i>& 490.21</i>	
<i>Amor Dei Zelotypus est inordinatus.</i>	535.1	<i>Angelus primus an peccauit ex passione, electione, vel ignorantia.</i>	286.6
<i>Amor finis non est proprius aliud.</i>	495.14	<i>Angelus quilibet quo sensu nobilior anima Christi.</i>	331.3.
<i>Amor non est proprius alicui personæ.</i>	542.5	<i>& seq.</i>	
<i>Amor perfectior, qui vult habere condilectum.</i>	534.19	<i>Angelus quomodo cauet raptum fictum.</i>	310.6
<i>Amor primus inordinatus Angelis qualis fuerit.</i>	288.5	<i>Angelus quomodo detineatur ab igne.</i>	860.7
<i>Amor sui fundat ciuitatem Diaboli.</i>	288.5	<i>Angelus quomodo loquatur Angelo.</i>	303.13
<i>Amor sui ponuit inesse Angelo secundo instanti.</i>	282.8	<i>Angelus quomodo appetere potuit aequalitatem Dei.</i>	286.5
<i>Amor triplex triplici boni.</i>	288.6	<i>Angelus quomodo possit loqui, & non alteri.</i>	304.16
<i>Amor via & patria an specie differant?</i>	901.7	<i>quomodo illuminet.</i>	ibid.18
<i>& quare differant?</i>	ibid.	<i>Angelus quomodo sit in corpore,</i>	299.3
<i>Angelus accipit species specierum specialissimarum.</i>	277.	<i>qua opera vite in illo exerceat?</i>	ibid.4
<i>13</i>		<i>Angelus quomodo sit in loco.</i>	269.9
<i>Angelus accipit à rebus cognitionem singularium.</i>	314.	<i>Angelus singulus non constituit unam speciem.</i>	502.13
<i>11</i>		<i>Angelus, si per operationem est in loco, posset nullibi esse.</i>	268.3
<i>Angelus an appetat aequalitatem Dei?</i>	285.1. & seq.	<i>Angelus solus nonit certò mutationes serenitatis, & pluviae.</i>	342.4
<i>Angelus an cognoscat quiditates creatas per distinctas rationes.</i>	271.1	<i>Angelus summa creatura.</i>	465.10
<i>Angelus an possit assumere corpus.</i>	298.1	<i>Angelus superior an possit illuminare inferiorem.</i>	300.1
<i>Angelus an possit cognoscere se per essentiam.</i>	274.1	<i>& an unus loqui alteri?</i>	ibid.2
<i>Angelus an possit generare habitum sciendi in se.</i>	274.	<i>Angeli intellectio non potest esse instrumentum creationis.</i>	241.10
<i>15</i>		<i>Angeli intellectio potest esse in instanti.</i>	266.7
<i>Angelus an possit illuminare animam Christi.</i>	474.25	<i>Angeli natura se de se est hæc, est infinita.</i>	270.6
<i>Angelus an possit loqui Angelo distanti.</i>	305.1	<i>Angeli natura tota non cecidit, scilicet tota dominis.</i>	271.7
<i>Angelus an possit moueri localiter motu continuo.</i>	306.1	<i>Angeli operatio an mensuratur anno.</i>	265.4
<i>Angelus an sit in loco.</i>	268.1	<i>Angeli prima electio necessaria fore, secundum quandam opinionem.</i>	292.10
<i>Angelus an valide ministret Baptismum.</i>	601.4	<i>Angelum malum non necessariò elicere actum malum.</i>	295.23
<i>Angelus cognoscit distinctè Deum abstractinè.</i>	279.5	<i>Angelum malum permanere in peccato tripliciter potest intelligi.</i>	295.22
<i>Angelus cognoscit singulare.</i>	275.6	<i>Angelum</i>	
<i>Angelus custos an cauet aliquid in custodito.</i>	308.9.11.13.		
<i>1. & seq.</i>			
<i>Angelus damnatus necessariò an permaneat in peccato.</i>	291.2		
<i>Angelus discurrevit.</i>	284.18		
<i>Angelus est suo modo in loco.</i>	649.14		
<i>Angelus in corpore non exercet actus vita.</i>	299.4		
<i>Angelus in nihilo mutatus non plus audit nunc, quam ante.</i>	300.3		
<i>Angelus in plurim naturalibus potest amare Deum.</i>	297.29		
<i>Angelus in viatore non causat raptum.</i>	309.5		
<i>Angelus malus an possit bene velle,</i>	291.3. & seq.		

Index Rerum.

- Angelum posse causare notitiam in alio.* 302.10
Angeli an fuerint creati in gratia. 283. 14. 284.
 17
Angeli an mereantur per obsequia hominibus praeflita. 285.5
Angeli an possint proficere in cognitione naturali. 311.1.
 & seq.
Angeli boni non sumimè appetinerunt beatitudinem. 280.
 10
Angeli communius loquuntur communicando conceptus. 303.13
Angeli cur non mereantur. 486.6
Angeli efficacius possunt docere quam homines. 310.7
Angeli mali an possint pœnitere? 291.1
Angeli mali an potuerint panitere? 714.2
Angeli mali non permittuntur videre cogitationes nostras? 875.3
Angeli mali peccauerunt pluribus peccatis in via. 283.
 14
Angeli mali possent in via reuertis. 285.4
Angeli meruerint ne beatitudinem. 284.1
Angeli non meruerant premium per obsequia exhibenda hominibus. 285.2
Angeli omnes an mittantur? 308.1
Angeli omnes inferiores non nonerunt mysterium Incarnationis. 308.2
Angeli peccauerunt multis peccatis. 290.15
Angeli quomodo generent? 299.6
Angeli quomodo imperfecti? 306.3
Angelorum determinatio in specie. 269.1
Animal est rationale quomodo sit per se? 447.7
Animal hic sine sumptione nutrimenti nutritur alimento ab eo aliis sumpto. 641.12
Animalia perfecta non generantur ex elementis. 355.
 13
Animatio sit in instanti. 852.6
 & an in eodem, in quo formatio corporis. ibid.
Animatio non est mutatio, sed passio in resurrectione. 852.7
Anima Ade an fuit creata in corpore, vel simul cum corpore. 350.1. & 5
 fuisse creatam non potest probari ratione. ibid.4
Anima Christi an possit videre Verbum sine lumine. 469.3
Anima Christi illuminat Angelos. 474.25
Anima Christi in Eucaristia potest illuminare, & loqui mentaliter. 657.4
Anima Christi in Eucaristia potest mouere corpus aliud non moto corpore. 657.5
Anima Christi non est equè nobilis, neque nobilior Angelorum. 461.10
Anima Christi non est capax maioris gratia per unionem. 465.11
Anima Christi non nonit omnia intuitu, sed proficit in hac scientia. 476.11
Anima Christi non potuit intelligere infinita actu. 475.5
 nonit habitualiter omnes quiditates, & quomodo. ibid.
Anima Christi potuit frui fruitione summa creatura. 465.1
Anima Christi quid habeat in visione ultra alias animas? 474.24
Anima Christi vides omnia in Verbo quadrupliciter. 473.
 22
Anima contrahabente peccatum originale à carne infecta. 382.3
Anima damnata & Angelus diverso modo puniuntur ab igne. 861.11
Anima dicitur creari non obstante habitudine eius ad corpus. 694.8
Anima dicitur dividida in potentias. 349.20
 Scoti oper. Tom. X I. Pars II.
- Anima dominatur corpori duplice principiis.* 385.
 10
Anima est medium quo assumptionis totius. 428.7
Anima est solum concomitante sub speciebus. 671.
 19
Anima est tota in qualibet parte. 645.35
Anima, & Angelus aliter, & aliter dependent à corpore. 313.6
Anima habet materiam. 350.3
Anima immediatè operativa. 348.15
Anima intellectiva quomodo producatur secundum Auctorem. 561.13
Anima multipliciter est in corpore. 5.12
Anima non præcessit duratione Incarnationem. 435.2
Anima per agens naturale non potest uniri corpori reparato. 848.16
Anima prius animat cor quam manum. 166.8
Anima propter ordinem ad plantas animata non videt se. 276.11
Anima quomodo redditur obstinata, & per quos actus. 297.32
Anima semper nouit se, exponitur. 277.14
Anima separata conservat speciem sicut coniuncta. 866.5
 à quo determinetur ad hoc prius illo intelligendum. 866.7
Anima separata habet virtute in spiritualem ad mouendam corpus, aliam ab illa, qua modo utitur. 657.5
Anima separata intelligit intuitu. 869.18
Anima separata potest cognoscere quodlibet intelligibile in distantia proportionata. 874.2
Anima separata potest scire, quod coniuncta nesciuit, iam abstractu, quam intuitu. 808.16
Anima separata recordatur omnium, quorum coniuncta recordabatur. 873.11
Anima separata, sed non sensu. 873.11
Anima sola rationalis indivisibilis est in corpore, & in passo divisibili. 568.7
Anima rationalis triplex imperfectio. 41.4
Anima separata, & coniuncta quomodo idem sit obiectum. 875.2
Animam Christi vidisse omnes quiditates, vel conclusiones, non oportuit. 477.13
Animam creari cur negaret Aristoteles. 561.13
Animam creari sine corpore possibile est. 450.3
Animam esse formam hominis an sit notum naturaliter. 835.6
 eam esse incorruptibilem ex appetitu ad semper esse non noscitur. 837.15
 esto Philosophus ponere tam talem, non tamen declarauit. 838.17
Animam esse gradum materia repugnat. 317.10
Animam separata eodem modo esse subiectum specierum, quo unitam probatur. 865.5
 in Anima licet post actu peccati nihil positum maneat, manet tamen ordinatio ad panem, & actus præteritus moraliter. 768.3
 de Anima rationali quid senserit Aristoteles, dubium est. 561.12
Anima damnata non permittuntur videre cogitationes nostras. 875.3
Anima separata differunt solo numero. 270.5
Animarum infinitudo an repugnet. 254.14
Annihilare quid sit? 563.20
Annihilatum secundum D. Thomam non posse reparari. 270.5
 Antecedens an sit volibile non volito consequente. 287.7
 A P
Apertio ianua duplex, & an utraque necessaria B. Virginis. 433.8
 ii 3 Apostolum

Index Rerum.

<i>Apostolum praecepisse confessionem in nomine Christi nullibi constat.</i>	744.14	<i>Quod semel Assumpit nunquam dimisit, exponitur.</i>	481.7
<i>Apostoli an soli presbyteri?</i>	619.8	<i>Astra causant metalla, & impressiones.</i>	342.4
<i>Apostoli, & B. Virgo baptizati sunt.</i>	596.3	<i>Astronomi temere iudicant de ipsis, qua ex voluntate dependent.</i>	342.5
<i>Apostoli forte habuerunt lumen aliquod distinctum à fide.</i>	16.9		
<i>Apostoli non crediderunt Christum crucifixum esse.</i>	522.24	A T	
<i>Apostoli non posuerunt dubitare de rebus fidei.</i>	521.21	<i>Attrito quomodo fiat contritio.</i>	710.12
<i>Apostolorum cognitio de Deo an fuerit fide perfectior</i>	16.10	<i>Attrito requiriatur, ut absoluio teneat.</i>	717.11
<i>Appetitus inhiantis sit amor fruentis, explicatur.</i>	900.3	<i>Attrito sufficit in recipiente Baptismum.</i>	594.3
<i>Appetitus naturalis beatitudinis an sit in damnatio.</i>	913.13	<i>Ex Attrito quomodo fiat contritus?</i>	717.12
<i>an illam appetant actu elicito.</i>	ibid.	A V	
<i>Appetitus naturalis & liber, & de utroque questio procedit.</i>	911.4	<i>Auersio à Deo alia formalis, alia virtualis.</i>	396.11
<i>Appetitus naturalis nihil absolutum addit supra naturalis.</i>	913.13	<i>Auersio à Deo duplex.</i>	416.2
<i>Appetitus naturalis non est actus elicitus.</i>	911.4. quis sit.	<i>Auersio potest esse ab una persona diuina, & non ab aliis.</i>	416.2
<i>ibid. 3</i>			
<i>Appetitus non sequens regulam summè appetit summè conueniens.</i>	288.7	<i>Augmentatio est de principali intento à natura; restauratio vero non.</i>	857.15
<i>Appetitus sensitivus ducit, non dicit, intellectus è contra.</i>	371.19	<i>de Augmento charitatis dubia.</i>	102.3
<i>Appetitus tres morales sunt genera intermedia.</i>	552.9	<i>Augustinus varie describit verbum mentis.</i>	154.4
<i>Appropriationes quatuor essentialium personis.</i>	191.5	<i>Aureola virginum quid sit?</i>	571.5
A Q		<i>Aurora quando incipit.</i>	707.27
<i>Aqua naturalis qua sit?</i>	582.3	<i>Auctoritas constituit legem posse se submittere uni, vel sibi tantum, vel sibi & successoribus.</i>	723.11
<i>cuius ab alijs diuersitas specifica.</i>	583.4	<i>Auctoritas paterna quid sit?</i>	723.10
<i>Aqua pura est tamen materia Baptismi.</i>	583.4.5	<i>habetur per naturalem descensum.</i>	ibid.
<i>Aqua quomodo sit super calo.</i>	339.16	<i>Auctoritas politica, seu principis qualis?</i>	723.11
<i>Aqua reducens se ad frigiditatem, tota agit & patitur.</i>	370.13	<i>Auctoritas sententiandi supponit auctoritatem cognoscendi, non è conuerso?</i>	751.9
<i>Aqua vera fluxit ex latere Christi.</i>	584.7	<i>non sunt eadem inter se.</i>	752.14
<i>Aqua vera non potest per vires natura immediate ex mixto generari.</i>	582.3	<i>Auctoritates, que dicunt Sacraenta veteris legi non dare gratiam, explicantur.</i>	573.11
<i>Aqua cum alio duplex mixtio.</i>	583.5	<i>Auctoritates sententiandi, & cognoscendi non sunt eadem inter se, quamvis ordinatae una non sint alia.</i>	752.14
<i>Aqua puritas qualis ad Baptismum requisita.</i>	583.5	<i>quamvis etiam simpliciter sint due, tamen secundum quid dicuntur una clavis.</i>	ibid.
A R		B A	
<i>Arbitrium liberum an possit sine gratia cauere à mortali peccato?</i>	375.1	<i>Baptismus an sit iterabilis, & quae pana iterantium?</i>	
<i>Argumentum à contrario quando valeat.</i>	539.8	<i>Baptismus 606.1</i>	
<i>Argumentum à simili quando non valeat.</i>	902.11	<i>Baptismus à passione Christi usque ad Pentecosten non eadebat sub praecepto.</i>	583.6
<i>Argumentum omne contra verum necessarium potest. solum.</i>	19.20	<i>Baptismus auget gratiam infi.</i>	596.3
<i>Argumentum quid faciat in Scriptura?</i>	520.19	<i>Baptismus cur non sit iterabilis.</i>	595.4. 607.2
<i>Aristoteles an posuerit hunc mundum.</i>	75.19	<i>Baptismus cur prima tabula, & paenitentia secunda post naufragium dicantur.</i>	595.4
<i>Aristoteles deceptus in negando orbes eccentricos.</i>	341.8	<i>Baptismus datum ab Angelo an teneret?</i>	601.9.2
<i>Aristoteles iuxta quem modum essendi possit omnia ex se formaliter necessaria respectu à Deo.</i>	75.17	<i>Baptismus debeat ne ministrari, quando presumitur vere in periculum suscipientis.</i>	597.3
<i>Aristoteles non negat motum ad relationem extrinsecus aduenientem.</i>	791.29	<i>Baptismus definitur.</i>	578.2. & 3
<i>Aristoteles putauit Intelligentias esse possibles, & babuisse à Deo necessitatem.</i>	75.19	<i>Baptismus dicitur adoptio spiritualis.</i>	593.9
<i>Aristoteles quid senserit de essentia materia.</i>	319.21	<i>Baptismus est dignior simpliciter, Confirmatio secundum quid.</i>	610.3
<i>in Articulo uno errans credit alijs fide tantum acquisita.</i>	511.4	<i>Baptismus in nomine Christi olim licitus, nunc illicitus, & an teneat?</i>	581.8
<i>Artifex creatus non producit omnia, qua sunt in effectu, nec ea cognoscit.</i>	209.12	<i>Baptismus Ioannis medicina preparativa, Christi cur aetua.</i>	577.2
<i>Artifex quare requirat subiectum in operando.</i>	560.11	<i>Baptismus modo nobiliori remittit omnia peccata, quam paenitentia.</i>	594.3
A S		<i>Baptismus potius petendus est à malo sacerdote, quam à bono laico.</i>	599.7
<i>Assumptio natura non repugnat ex parte persona.</i>		<i>Baptismus quamvis non causaret gratiam, non inde est signum falsum.</i>	596.3
<i>421.7</i>		<i>Baptismus quando potest à malo ministro non proficit peti.</i>	589.7
<i>per Assumptionem nihil est nouum nisi dependens actualis natura à Verbo.</i>	422.3	<i>Baptismus quare aperuit ianuam, & circumcisio non.</i>	576.9
<i>in Assumptione natura nullum est medium quod.</i>	428.6	<i>Baptismus quare non statim promulgatus?</i>	585.5
<i>Assumptio an sciret se assumptum.</i>	430.4	<i>Baptismus sine charitate non haberet suum totalem & adequatum effectum.</i>	611.13
		<i>Baptismus</i>	

Index Rerum.

<i>Baptismi definitio, & essentia quanam sit.</i>	578. 1	<i>Beatitudo includit essentialiter delectationem sicut miseria tristitia.</i>	891. 6
<i>Baptismi duplex promulgatio.</i>	584. 3	<i>Beatitudo in particulari an summe appetatur.</i>	912. 6
<i>Baptismi duplex utilitas etiam in iussio.</i>	595. 2	<i>Beatitudo in sola fruitione consistit.</i>	900. 2
<i>Baptismi effectus qua ratione dicatur equalis, & qua non?</i>		<i>Beatitudo intensua consistit in una tantum operatione.</i>	
<i>596. 1.</i>		<i>892. 7.</i>	
<i>tria ad eum concurrunt.</i>	<i>ibid.</i>	<i>extensua consistit in varijs operationibus.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Baptismi forma quanam sit?</i>	579. 1. & seq.	<i>Beatitudo non consistit in nolle.</i>	900. 4
<i>Baptismi super Circumcisionem excellentia.</i>	586. 9	<i>Beatitudo non est ratio formalis intellectus ad existentiam Christi in Eucharistia cognoscendam.</i>	660. 9
<i>Baptismi sola institutio non obligat.</i>	584. 3	<i>Beatitudo non potest esse naturalis alicui nature creabilis.</i>	
<i>Baptismi unitas an necessario requirat unitatem ministri?</i>		<i>618. 10</i>	
<i>601. 1.</i>		<i>Beatitudo perfecta an erit nota parvulus.</i>	388. 13
<i>Baptismi usus licitus, sicut & Circumcisio pro aliquo tempore.</i>	587. 12	<i>Beatitudo quomodo dicunt coniunctio ad ultimum finem?</i>	
<i>Baptismum conferre cui natura comunit.</i>	601. 9. 1. n. 1	<i>893. 10</i>	
<i>Baptismum iterantes sunt irregularares; & quis in hac irregularitate dispensare potest.</i>	607. 4	<i>Beatitudinis actus mensurantur aeo.</i>	266. 6
<i>ignorancia Iuris non excusat, sicut tamen facti.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Beatitudinis ratio unde sumatur.</i>	907. 3
<i>Baptismum petens a malo ministro quomodo excusat a cooperatione mali.</i>	599. 8	<i>Beatitudinis securitas.</i>	905. 14
<i>post Baptismum possunt aliqui salvari in lege natura, vel scripta.</i>	585. 6	<i>Beatitudinem appeti ab omnibus in universalis, & non in particulari.</i>	112. 6
<i>Baptismum suscipiens a malo ministro an peccet mortaliter.</i>	597. 2	<i>Beatitudinem appeti in particulari appetitu naturali.</i>	
<i>Baptismum suscipientes sunt in duplice differentia.</i>	506. 2	<i>911. 5</i>	
<i>ad Baptismum teneri omnes iustificatos probatur.</i>	595. 2	<i>Beatitudinem consistere in operatione.</i>	898. 5
<i>Baptizans dicitur causa secunda, & instrumentalis, & quomodo?</i>	605. 6	<i>Beatitudinem fuisse eternam congruit.</i>	903. 3
<i>Baptizans quare non exprimatur apud Grecos in forma.</i>		<i>Beatitudinem non consistere in amore concupiscentia.</i>	
<i>580. 6</i>		<i>901. 5</i>	
<i>Baptizans quid debeat intendere?</i>	604. 5	<i>Beatitudinem possimus desiderare ex naturalibus, sed non suffici.</i>	550. 23
<i>in Baptizante requiriatur intentio finis proximi.</i>	<i>ibid.</i>	<i>cum Beatitudine non potest stare debitum pena aeterna.</i>	
<i>in Baptizante tria requiruntur.</i>	<i>600. 2</i>	<i>761. 4</i>	
<i>Baptizare eundem an, & quomodo possint plures.</i>	602. 4	<i>de Beatitudine, ut sic, & de nostra, quam speramus, quid sensere Philosophi.</i>	908. 2
<i>Baptizare seipsum nullus potest.</i>	663. 8	<i>Beatitudines quomodo sunt ipsa virtutes.</i>	552. 10
<i>Baptizari potest quis in utero, flamine, & sanguine.</i>	591. 7	<i>non sunt in patria.</i>	551. 3
<i>quare quis non possit hic baptizari.</i>	<i>ibid. 8</i>	<i>Beatus apprehendens essentiam diuinam potest ei imponere nomen.</i>	122. 4
<i>Baptizati Baptismo flaminis teneantur ad susceptionem Baptismi fluminis.</i>	595. 1	<i>Beatus est impeccabilis ex Dei Decreto, & non ex natura rei.</i>	905. 12
<i>Baptizati Baptismo sanguinis qua ratione ad Baptismum teneantur?</i>	<i>ibid.</i>	<i>Beatus est qui habet quicquid vult explicatur.</i>	899. 8
<i>Baptizati omnes an equaliter recipient effectum Baptismi?</i>	596. 1	<i>Beatus nemo in hac vita sine miraculo.</i>	920. 8
<i>Baptizati omnes includunt Christum, sed alio, & alio modo.</i>	595. 4	<i>Beatus non aliter se habet per illud sum nunc quam prius.</i>	
<i>Baptizatum an oporteat esse distinctum a baptizato.</i>		<i>891. 4</i>	
<i>601. 2</i>		<i>Beatus non immutaretur dolorosè ab igne inferni.</i>	863. 17
B E		<i>Beatus non pateretur passione corruptiu, nec reali, nec intentionali ab igne.</i>	864. 12
<i>Beati aliquem in hac vita non repugnat ex parte agentis, nec absoluere.</i>	919. 4	<i>Beatus aliq nihil possunt velle contra hanc, vel illam affectionem; Christus potuit.</i>	489. 17
<i>Beatitudo appetitur naturaliter, sed non scitur naturaliter in quo consistat.</i>	840. 25	<i>Beati nesciunt orationes nostras ex revelatione speciali.</i>	
<i>Beatitudo consistit in operatione.</i>	373. 3. 892. 7	<i>875. 3</i>	
<i>Beatitudo corporis in quo consistit.</i>	921. 12	<i>Beatorum certiusudo de perpetuitate beatitudinis ex revelatione.</i>	905. 14
<i>Beatitudo cur sit perpetua.</i>	903. 4	<i>Beatorum premium an crescat?</i>	296. 26
<i>Beatitudo definitio ex Augustino.</i>	892. 8	<i>Beatis quare sit nolle peccati commissi sine tristitia, in damnacio cum tristitia.</i>	874. 14
<i>Beatitudo duplex.</i>	<i>ibid. 7 & 904. 10</i>	<i>Bellicositas que sit?</i>	552. 7
<i>Beatitudo est amor amicitia.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Benedictus Jacob est opus Dei, confessus est aetna humana.</i>	88. 9
<i>Beatitudo est formaliter in voluntate.</i>	897. 20	<i>Beneficium maius simpliciter est conservare innocentiam, quam inspirare paenitentiam.</i>	770. 13
<i>Beatitudo est respectu veriusque portionis.</i>	365. 5	<i>Bestialitas malitia excellens.</i>	553. 14
<i>Beatitudo est ultimata coniunctio ad suum optimum.</i>			
<i>892. 6</i>			
<i>Beatitudo, & mortalitas quomodo repugnat.</i>	920. 6.		
<i>& 7</i>			
<i>Beatitudo & vita ista quomodo repugnat?</i>	919. 5		
<i>Beatitudo extensua non est perfecta usque ad resurrectionem.</i>	900. 9		
<i>Beatitudo, fides, & spes non sunt formaliter incompensables.</i>	540. 3		
		B I	
		<i>Bigamia, & homicidium post Baptismum inducunt irregularitatem de Iure.</i>	812. 10
		<i>de Bigamia.</i>	<i>781. 10</i>
		<i>in Bigamia dispensando quomodo esset fernata iustitia.</i>	
		<i>811. 7</i>	
		<i>in Bigamia filius Domini dispensare potuit.</i>	811. 5
		<i>ii 4</i>	<i>Bigamia</i>

Index Rerum.

<i>Biganum non ordinari est praeceptum tantum Apostoli-</i>	<i>ibid.</i>
<i>cum.</i>	314.19
<i>Binarij duo quomodo inferunt infinitos binarios.</i>	127.8
<i>Biuria quare sit magis contra legem naturae, quam poly-</i>	
<i>gamia.</i>	812.9
B O	
<i>Bonitas actus triplex.</i>	296.27
<i>Bonitas actus triplex, naturalis, moralis, & gratuita.</i>	
407.2	
<i>Bonitus ex genere exponitur.</i>	296.27
<i>Bonitus gratuita unde sit in actu.</i>	408.3
<i>Bonitus moralis completa quid sit?</i>	<i>ibid.</i>
<i>Bonitus moralis quid, & quotuplex.</i>	296.27
<i>Bonitus moralis unde proueniat in actu.</i>	408.3
<i>Bonitus naturalis in actu unde proueniat.</i>	407.2
<i>Bonitus non est tantum actum voluntatis.</i>	406.9
<i>Bonitus caritatis ab obiecto.</i>	535.4
<i>Bonitus circumstantialius ex fine.</i>	408.3
<i>Bonitatum in actu quis sit ordo.</i>	408.3
<i>Bonum an sit causa mali,</i>	390.1
<i>Bonum est absolute, verum tantum participatio,</i>	
<i>seu secundum quid.</i>	895.7
<i>Bonum partis propter bonum totius.</i>	309.4
<i>Bonum primum si ageret naturaliter, nullum malum pos-</i>	
<i>set esse.</i>	393.15
<i>Bonum prolixi, & fidei tantum virtualiter, & secundum</i>	
<i>quid sunt in matrimonio.</i>	804.7
<i>Bonum prolixi non semper est in effectu.</i>	806.16
<i>Bonum velle est eiusdem virtutis, & nolle eius oppositum,</i>	
712.10	
<i>Bonum vita politica, & debitus uniuersi ordo tollitur,</i>	
<i>quando non celatur secretum.</i>	765.8
<i>Bonum vnde non est primum appetibile.</i>	529.19
<i>Bonum quomodo sit causa materialis mali.</i>	393.14
<i>Bonum quo sensu potentius malo.</i>	358.5
<i>Bonum Sacramenti, seu indissolubilitas est essentialiter, &</i>	
<i>simpliciter in matrimonio.</i>	804.8
<i>Bonum simpliciter duplicitur sumitur.</i>	546.9
<i>Bonum summum an magis amandum?</i>	532.9
<i>Bonum summi ratio in se est obiectum charitatis.</i>	<i>ibid.</i> 8
<i>pro bono vlo non est peccandum.</i>	537.2
<i>Bona corporis, & externa possimus velle & nolle proxi-</i>	
<i>mo, ut expedit ei.</i>	539.5
<i>Bona magna gratuita auferri possunt pro parua culpa,</i>	
361.4	
<i>Bona non ita totaliter extinguntur per lapsum, sicut ma-</i>	
<i>la per paucitatem.</i>	769.6
<i>Bona tria matrimonij explicantur.</i>	794.8
<i>Bonorum quinque genera proximo volenda.</i>	538.4
B. R.	
<i>in Brachiis mari fluxus, & refluxus non uniformes.</i>	
342.3	
<i>Bruta beatitur secundum quid.</i>	909.7
C AE	
<i>C E</i> <i>Aecus iste est, ergo non videns, non semper so-</i>	
<i>quitur.</i>	459.4
<i>Coelestia agunt immediatè in inferiora.</i>	216.6
<i>Celum an sit animal.</i>	338.10
<i>quare non sit animalium.</i>	<i>ibid.</i> 11
<i>Celum an sit substantia simplex.</i>	336.1
<i>Celum cur incorruptibile.</i>	<i>ibid.</i> 3
<i>Celum de se formaliter corruptibile.</i>	482.10
<i>Celum est corporeum.</i>	336.2
<i>secundum Philosophum non est eiusdem materia cum</i>	
<i>inferioribus.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Celum est corpus simplex secundum Philosophum.</i>	337.7
<i>Celum nouum unde colligatur?</i>	340.3
<i>Celum secundum Theologos est compositum,</i>	338.9
<i>qua sit eius materia.</i>	
<i>Celum, Sol, & Luna stabunt in situ, in quo inuenientur</i>	
<i>in die iudicij.</i>	889.18
<i>Celi existentia qua mensura mensuratur.</i>	266.8
<i>Celi incorruptibilitas unde sit secundum Doctorem.</i>	338.9
<i>Celo quomodo perfectius sit stare, quam moueri?</i>	889.
20	
<i>Celum circulari quomodo ponant Theologi, & Philosophi.</i>	
254.6	
<i>Celum dare esse alteri per motum est solum finis contin-</i>	
<i>genter, & secundum quid.</i>	890.20
<i>Celum repugnat esse intellectuum.</i>	338.8
<i>qua sit eius materia.</i>	<i>ibid.</i> 9
<i>Celi mobiles an sint plures.</i>	339.1
<i>Celi quomodo si starent, non corrumpantur inferiora.</i>	
889.17	
<i>Ceremonia nova, & antiqua non sunt de Iure naturae.</i>	
742.4	
<i>Ceremonia omnes, & precepta reducuntur ad primum, vel</i>	
<i>tertium praeceptum Decalogi.</i>	748.32
<i>Ceremonialia observare quomodo non sit inducere.</i>	
729.41	
C A	
<i>Calix quomodo consecratur sine vlo scandalo.</i>	630.8
<i>Calor debitaretur digestione fructus ligni vita.</i>	356.5
<i>Calor est tantum principium digerendi, & alterandi.</i>	
685.5	
<i>Calor medius quomodo ex extremis.</i>	344.6
<i>Cambium quid sit?</i>	725.18
<i>Capti in bello an insitae sunt servi?</i>	822.6
<i>Carentia & privatio non recipiunt magis, & minus.</i>	
761.4	
<i>Caro an resurget eadem, que prius.</i>	857.16
<i>Caro infecta quare seminetur.</i>	385.10
<i>Caro infecta quomodo seminetur?</i>	383.3
<i>Caro posterior ad generationem quare impurior, & imperfe-</i>	
<i>ctor.</i>	855.9
<i>Caro secundum speciem differt à specie carnis.</i>	856.11
<i>Ercunt duo in carne vna, exponitur.</i>	814.7
<i>Carnibus humanis vescentes quomodo resurgent.</i>	857.17
<i>Castitas non est annexa Ordini ex natura rei.</i>	829.17
<i>Causa activa tripliciter impeditur ab agendo.</i>	439.10
<i>Causa aquinoqua est perfectior suo effectu.</i>	848.16
<i>Causa aquinoqua est semper perfectior effectu.</i>	29.7
<i>Causa aquinoqua potest esse ratio cognoscendi distincte sine</i>	
<i>determinatione.</i>	203.21
<i>Causa causarum quandoque effectum propriè effectus opposi-</i>	
<i>tum.</i>	393.17
<i>Causa causarum vi prius natura, & simul duracione cum ef-</i>	
<i>fectu.</i>	281.5
<i>Causa efficiens duplex.</i>	567.4
<i>Causa efficiens & formalis non coincidunt.</i>	848.16
<i>Causa extrinseca perfectior intrinseca.</i>	62.11
<i>Causa indeterminata libera potest se determinare.</i>	372.23
<i>Causa indifferens ad plura non mutatur per hoc, quod ope-</i>	
<i>ratur circa unum eorum.</i>	292.7
<i>Causa inferior non agit quando superior non coagit.</i>	
863.17	
<i>Causa nulla causat, nisi vi simul duracione cum effectu.</i>	
252.8	
<i>Causa obstinationis debet esse communis Angelo, & bo-</i>	
<i>mini.</i>	292.8
<i>Causa omnis actua, quantum est de se, est actua.</i>	302.12
<i>Causa omnis prahabet suum effectum in se formaliter, vel</i>	
<i>virtualiter.</i>	686.11
<i>Causa omnis quomodo sit nobilior suo effectu.</i>	863.20
<i>Causa per accidentem duplex ex parte causa & effectus.</i>	
392.9	
<i>Causa per accidentem quandoque prior causa per se.</i>	371.19
<i>Causa prima aqua perfectè agit per se, ac cum secunda.</i>	32.6
<i>Causa</i>	

Index Rerum.

<i>Causa prima an possit egere cum secunda priori, siue posteriori.</i>	<i>bene posset dari alicui sine clavis.</i>	<i>ibid. 14</i>	
<i>Causa prima facit, & conservat, secunda facit tantum.</i>	<i>471.10</i>	<i>Character est prior gratia, & dispositio ad illam.</i>	<i>608.2</i>
<i>Causa prima si esset necessaria, nulla esset libertas in secunda.</i>	<i>252.7</i>	<i>Character non est dispositio necessaria ad gratiam.</i>	<i>609.7</i>
<i>Causa prima uniformiter agente potest secunda peccare.</i>	<i>250.12</i>	<i>Character non est necessarium ponendum propter alios effectus.</i>	<i>ibid.</i>
<i>403.14</i>		<i>Character non recte colligitur ex interabilitate.</i>	<i>610.10</i>
<i>Causa quedam in fieri, & facto esse.</i>	<i>310.10</i>	<i>Character ponendum est propter autoritatem Ecclesie.</i>	
<i>Causa secunda non determinat unius alter primam, sed e converso in modo agendi.</i>	<i>73.10</i>	<i>611.11</i>	
<i>Causa secunda quomodo differt ab instrumento?</i>	<i>605.6</i>	<i>& congruerent.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Causa secunda unius salis an moueat particularerem.</i>	<i>471.10</i>	<i>Character qua ratione dici possit deibilis, & indebilis?</i>	<i>ibid.</i>
<i>Causa superior non necessitatur ex necessitate inferioris.</i>	<i>912.7</i>	<i>Character quid sit, & quid significet?</i>	<i>608.2</i>
<i>Causa naturali repugnat oppositum sui effectus in pluribus.</i>	<i>919.6</i>	<i>Character quomodo dicuntur habitus.</i>	<i>616.12</i>
<i>Causalitatis diuina indifferenta non est potentialitatis, & confusiois.</i>	<i>204.23</i>	<i>Character quomodo dicuntur potestas.</i>	<i>614.6</i>
<i>Causam meritoriam non oportet esse simul cum effectu.</i>	<i>389.15</i>	<i>Character quomodo possit dici relatio rationis.</i>	<i>609.4</i>
<i>Causam primam, & secundam concurrere ad effectum tripliciter intelligi potest.</i>	<i>248.6</i>	<i>Character respectu cuius dicitur signum?</i>	<i>612.13</i>
<i>Causa efficiente carens nullam causam habet.</i>	<i>245.7</i>	<i>Character si sit forma absoluta, est qualitas.</i>	<i>615.8</i>
<i>& Causa prima omnia dependent.</i>	<i>249.8</i>	<i>Character sit cum peccato mortali.</i>	<i>611.12</i>
<i>Causa equiuox non sunt sibi inuicem causa.</i>	<i>386.12</i>	<i>Character sumitur a Magistro pro eodem, pro quo forma.</i>	
<i>Causa dñe prima eiusdem ordinis non possunt dari.</i>	<i>30.10</i>	<i>607.2</i>	
<i>Causa essentialiter, & accidentaliter ordinata que dicantur.</i>	<i>254.13. & 14</i>	<i>Characteris definitio.</i>	<i>608.2</i>
<i>Causa essentialiter, & accidentaliter subordinata.</i>	<i>354.11</i>	<i>Characteris definitio exponitur.</i>	<i>614.8</i>
<i>Causa quatuor concurrent in qualibet composito.</i>	<i>317.9</i>	<i>Characteris proprietates minime concludunt esse absolute.</i>	
<i>Causa subordinata tripliciter differunt.</i>	<i>29.5</i>	<i>613.3</i>	
<i>Causa subordinata tripliciter se habent.</i>	<i>438.8</i>	<i>Characteri quo conueniunt.</i>	<i>608.2</i>
<i>Causa potens perfectius, potest & imperfectius.</i>	<i>352.4</i>	<i>Characterem esse formam absolutam, vel respectuam, non potest demonstrari.</i>	<i>615.8</i>
<i>Causatum à posteriori non potest esse idem cum priori.</i>	<i>672.20</i>	<i>Characterem esse signum obligationis anima ad Deum.</i>	
<i>Causata omnia aequaliter dependent à Deo.</i>	<i>258.13</i>	<i>617.5</i>	
<i>Causatio non est in tribus necessariè ex imperfectione unius.</i>	<i>242.14</i>	<i>Characterem non esse quid reale in anima probatur primo à quibusdam.</i>	<i>609.3</i>
<i>Causatio omnis ad extra est à tribus.</i>	<i>241.13</i>	<i>Characterem non requiri necessariò ut signum rememorandum.</i>	<i>610.8</i>
C E		<i>Characterem subiectari in voluntate probatur.</i>	<i>617.5</i>
<i>ad Celebrandum requiritur duplex locus.</i>	<i>707.27</i>	<i>Charitas acquisita, & infusa non sunt eiusdem speciei.</i>	
<i>ad Celebrandum sex requiruntur, Episcopis, & Presbyteris communia.</i>	<i>ibid.</i>	<i>534.18</i>	
<i>Celebrans in excommunicatione minori non sit irregularis.</i>	<i>706.17</i>	<i>Charitas aliis est principium acceptandi personam, ac eius obiectum.</i>	<i>97.9</i>
<i>Celebrare quandoque licet in loco non consecrato.</i>	<i>707.27</i>	<i>Charitas an possit diminui?</i>	<i>103.1. & seq.</i>
<i>Certitudo Beatorum de perpetuitate beatitudinis unde?</i>	<i>905.14</i>	<i>Charitas an simul infundatur cum fide infusa.</i>	<i>511.5</i>
<i>Certitudo externa sufficit in actibus humanis.</i>	<i>791.27</i>	<i>Charitas B. Virginis in via fuit maior aliorum in patria.</i>	
<i>Character an imprimatur in baptizato.</i>	<i>608.1</i>	<i>904.7</i>	
<i>Character an sit forma absoluta in anima.</i>	<i>612.1</i>	<i>Charitas B. Virginis in via tanta erat quod habitum, quanta nunc in celo.</i>	<i>769.9</i>
<i>Character an sit in essentia anima.</i>	<i>616.1</i>	<i>Charitas est forma cuiuslibet virtutis.</i>	<i>710.12</i>
<i>Character an sit necessarium ut peccata recente fictione remittantur?</i>	<i>609.6</i>	<i>Charitas maior non necessariò sequitur ad maiora merita.</i>	
<i>Character Circumcisionis qualiter differt à Charaktere Baptismi?</i>	<i>611.11</i>	<i>895.11</i>	
<i>Character contraria, & demeritoria est indebilis.</i>	<i>608.2</i>	<i>Charitas est qua esurimus infitiam.</i>	<i>554.10</i>
<i>Character dicitur configurare animam Christi figuratiunculanum.</i>	<i>615.11</i>	<i>Charitas est sapientia.</i>	<i>ibid. 11</i>
<i>Character est aliud à gratia, & ceteris virtutibus.</i>	<i>608.2</i>	<i>Charitas est gratia quomodo differant?</i>	<i>535.1</i>
<i>Character est dispositio ad gratiam, & illa imperfectior.</i>	<i>615.8</i>	<i>Charitas fuit in anima Christi.</i>	<i>492.2</i>
<i>Character est dispositio ad gratiam ex diuina institutione.</i>	<i>616.13</i>	<i>Charitas in via non stat sine fide.</i>	<i>523.2</i>
<i>Character est in prima, vel secunda specie Qualitatis.</i>	<i>615.11</i>	<i>Charitas maior non necessariò sequitur ad maiora merita.</i>	
<i>Character est potestas respectu corporis Christi veritatem.</i>	<i>752.12</i>	<i>770.9</i>	
<i>Charitas quomodo ponenda in Deo.</i>		<i>Charitas maximè appetiat Deum.</i>	<i>527.11</i>
<i>Charitas quomodo sit ratio, cur acceptetur quis à Deo.</i>		<i>Charitas necessariò ponenda in beato et eliciat amorem.</i>	
<i>96.5</i>		<i>918.9</i>	
<i>Charitas via quomodo differat à charitate patria.</i>		<i>Charitas non causat alias formam in anima.</i>	<i>104.7</i>
<i>Charitas unde necessaria voluntatis?</i>		<i>Charitas non dicit nisi amorem amicitia.</i>	<i>529.19</i>
<i>Charitatis fervor diminuturne per venialia?</i>		<i>Charitas non diminuitur per veniale.</i>	<i>375.2</i>
<i>Charitatis fervor diminuturne per venialia?</i>		<i>Charitas ponenda est, etiam si voluntas non efficeret fruitionem.</i>	<i>492.4</i>
<i>Charita</i>		<i>Charitas potest de se diminui; & non per causam creatam.</i>	<i>104.6</i>

Index Rerum.

- Charitatis ferox dupliciter diminui potest.*   *ibid.8*
- Charitatis preceptum.*   *533.15*
- Charitatis tribuntur eadem excellentia, qua tribuntur gratia.*   *375.3*
- Chimera unde sit impossibilis, & homo possibilis.* *246.16*
- Christiani inferiores qui credere, & quomodo teneantur?*   *523.4*
- an maiores credere teneantur explicitè.*   *ibid.*
- Christus actu beatifico mereri potuit, non alij beati.*   *487.10*
- Christus an aliquid voluit, vel orauit, quod non fuit factum?*   *483.2*
- Christus an, & quomodo apparuit in Altari sensibiliter.*   *661.16*
- Christus an fuerit conceptus sine originali.*   *435.9.2*
- Christus an fuerit impeccabilis?*   *461.1*
- Christus an meruit actu beatifico?*   *487.9*
- Christus an secundum quod homo, sit creatum, vel increatum?*   *460.11*
- Christus an sit aliqua duo.*   *444.1*
- Christus an sit creatura?*   *458.1*
- & an secundum quod homo?*   *ibid.2*
- Christus an sit filius adoptivus Dei?*   *457.1*
- Christus an sit per se unum.*   *509.2.1*
- Christus an sit praedestinatus esse Filius Dei.*   *450.1*
- Christus apparet in iudicio etiam malus in forma gloriosa secundum communem.*   *887.8*
- Christus appetitu sensitivo voluit quedam, que facta non sunt.*   *484.3*
- Christus duplice ex causa non contraxit sine originali.*   *435.2*
- Christus est Christus; ergo est homo: quare non valeat.*   *509.2.4*
- Christus est hoc: ergo creatum, vel increatum; an valeat?*   *460.9*
- Christus est homo, an su predicatione per se?*   *448.8*
- Christus est homo: an si propositione per se?*   *509.2.3*
- Christus est homo, & Deus est homo, quomodo differant?*   *448.8*
- Christus est homo, qualis predicatione?*   *445.1*
- Christus est magis propriè unus, quam unum.*   *446.5*
- Christus est possibilis, & impossibilis.*   *459.4*
- Christus fuit homo in triduo mortis, si ex anima, & corpore non sit unum.*   *445.2*
- Christus habet omnem actionem immanentem in Eucharistia, quam habet in cœlo.*   *651.3*
- Christus habuit formam connaturalem suo corporis in Eucharistia.*   *635.11*
- Christus habuit necessitatem moriendi, & quomodo.* *480.3*
- Christus habuitne cœratatem in barenum.*   *491.8*
- Christus indirectè tantum meruit gloriam corporis.* *489.16*
- Christus in Eucharistia non potest habere ullam actionem corporalem.*   *656.9*
- Christus in Eucharistia potest habere actiones spirituales,*   *ibid.3*
- Christus in primo instanti sua conceptionis meruit.* *487.11*
- Christus instituit materiam, & formam Confirmationis,*   *618.5*
- Christus instruxit quomodo sit orandum.*   *485.7*
- Christus iudicabit secundum naturam humanam instrumentaliter.*   *886.7*
- Christus meruit ianua aperitionem per Passionem actualiter, non per præsumptum.*   *498.10*
- Christus meruit per actus bonos circa alia à Deo.* *486.8*
- Christus nihil portione inferiori voluit absoluere, quod euenit.*   *484.6*
- Christus nascetur, & natus est, sunt idem materi.* *i*
- liter, & quomodo?*   *524.8*
- Christus non est duo magis masculinæ, vel neutraliter.*   *444.2*
- Christus non est propriè compositus ex duabus naturis.*   *446.5*
- Christus non meruit actionibus proprijs persona divine.*   *95.12*
- Christus non meruit fruitionem.*   *488.12*
- Christus non meruit suam gratiam summam.*   *719.7*
- Christus non sibi, sed nobis gratiam meruit.*   *577.11*
- Christus potest esse hic sine conuersione alterius in ipsum.*   *639.12*
- Christus prætulit statum continentie statui conjugali.* *827.14*
- Christus prius praedestinatus, quam lapsus hominis prævius.*   *497.7*
- Christus profecit in notitia intuitina.*   *477.13*
- Christus quando instituit suspensionem usus, seu petitionem iurius matrimonialis.*   *808.6*
- Christus quare dicatur genius per naturam, & non creatus.*   *460.8*
- Christus quare habeat duo esse, & homo non habeat tot esse, quot partes.*   *443.8*
- Christus quare in Eucharistia non potest mouere se, nec aliud a se organice.*   *657.5*
- Christus quare non assumpsit passiones corporis mortui, sicut viui.*   *504.7*
- Christus quare non habuerit originale, septem sunt causa secundum Anselmum.*   *387.19*
- Christus quare non habuit originale?*   *384.6*
- Christus quare non sit realiter Filius Maria per relationem rationis.*   *454.14*
- Christus quibus actibus meruit?*   *489.18*
- Christus quid nobis meruit per passionem?*   *497.10*
- Christus quidquid voluit portione superiori factum est; & quid noluit, infelictum.*   *484.6*
- Christus quomodo Angelis minor.*   *465.11*
- Christus quomodo importet tres personas?*   *581.7*
- Christus quomodo meruit omnibus quoad sufficientiam?*   *497.9*
- Christus quomodo meruit sibi impossibilitatem.* *489.16*
- Christus quomodo omnibus meruit?*   *497.7*
- Christus quomodo potuit mereri?*   *486.6*
- Christus quomodo potuit pati ab extrinseco, & intrinseco.*   *481.4*
- Christus quomodo removit ceremonialia.*   *730.43*
- Christus quomodo solus Deus, & non solum Deus?* *445.4*
- Christus reliquit Ecclesia modum, quo Eucharistia conservaretur.*   *630.8*
- Christus secundum quod homo est creatura, an vera propositio.*   *460.10*
- Christus secundum quod homo est, est idem quod est Deus specificatur.*   *445.4*
- Christus secundum quod homo, est praedestinatus, exponitur.*   *451.6*
- Christus si moreretur, non putreficeret eius corpus.* *504.8*
- Christus simpliciter & oluit passionem, & secundum quid noluit.*   *479.7*
- Christus venisset, licet homo non peccasset.*   *451.4*
- Christo in Eucharistia competunt plures operationes, quam si ibi non esset.*   *652.7*
- Christo mortuo quid sit dicendum de hac propositione:*
    Christus est homo.   *508.20*
- Christum an plus repugnat esse eternum, & temporale,*
    quam creatorem, & creaturam.   *459.3*
- Christum esse causam meritorum Sacramentorum.* *576.7*
- Christum non esse filium adoptiuum quomodo saluari posse?*   *458.4*

Index Rerum.

<i>in tempore.</i>	851.2	<i>Cognitio duplex in sensu.</i>	276.10
<i>Circulus quando datur in agendo.</i>	413.16	<i>Cognitio essentia prior est cognitione ceterorum.</i>	12.40
<i>Circumcisio conferebat gratiam.</i>	573.9	<i>Cognitio intuitiva differt a cognitione singularium, & existentia.</i>	314.12
<i>Circumcisio minorem gratiam dabant, quam Baptismus.</i>		<i>Cognitio intuitiva non habetur mediantephantasmate.</i>	
<i>573.9</i>		<i>870.20</i>	
<i>quare non aperiebat ianuam.</i>	<i>ibid. 11</i>	<i>Cognitio intuitiva quomodo fiat?</i>	314.12
<i>Circumcisio qualiter fuerit fundamentum Sacramentorum veteris legis.</i>	588.15	<i>Cognitio nobilior naturali possibilis est viatori de Deo.</i>	
<i>Circumcisio quomodo fuit data in fœdus sempiternum.</i>	588.16	<i>21.4</i>	
<i>in Circumcisione an conferebatur gratia?</i>	570.1	<i>Cognitio non omnis distincta est intuitiva & clara.</i>	18.15
<i>de Circumcisione cessante duas opiniones.</i>	586.10	<i>Cognitio nulla imperfetta Dei quietat nos.</i>	21.4
<i>Circumscriptio quid sit?</i>	142.7	<i>Cognitio perfectior naturali possibilis est viatori.</i>	21.2
<i>Circumstantiae aggrauantes sunt confienda.</i>	746.25	<i>Cognitio prima Dei quid sit?</i>	44.9
<i>Circumstantiae speciales aggrauantes quandoque non sunt in confessione manifestanda.</i>	667.16	<i>Cognitio Prophetarum qualis?</i>	18.17
C L		<i>Cognitio quomodo possit haberi de Christo non viso, nec cognito in se?</i>	658.4
<i>Clamor Christi in cruce fuit miraculosa.</i>	483.16	<i>Cognitio supponens principia, nec demonstrata, nec cognita per experientiam non est scientia.</i>	15.5
<i>Clavi si non laderent Christiani, fuisset nouum miraculum.</i>	503.5	<i>Cognitio universalis non sufficit ad notitiam singularis.</i>	475.6
<i>Clavis an sit potestas propinquia sicut character Sacerdotalis?</i>	753.16	<i>Cognitionis de Deo quinque gradus.</i>	18.17
<i>illa est remota & impedibilis; hic vero proxima, & inimpedibilis.</i>	<i>ibid. 17</i>	<i>Cognitionis modus quadruplex.</i>	43.
<i>Clavis commissaria sine excellentiâ competere potest cuilibet Sacerdoti.</i>	751.7	<i>Cognitionis ordo in Deo.</i>	206.34
<i>talis est in Ecclesia, & penes Sacerdotem tantum.</i>	<i>ibid.</i>	<i>de Cognitione parvularum in peccato decedentium.</i>	388.
<i>Clavis præciliens, non principalis soli Christo conuenit.</i>	750.6	<i>2</i>	
<i>Clavis prima quando erret?</i>	755.26	<i>Cognoscendi ratio cognita non est prima ratio cognoscendi.</i>	278.2
<i>& quando secunda?</i>	756.27	<i>Cognoscere rem in proprio genere quid sit?</i>	475.5
<i>Clavis quando errat, non tenetur resu obedire.</i>	757.31	<i>Cognoscere singulare actu, & eius existentiam, diversa sunt.</i>	475.6
<i>Clavis quomodo dicatur errare imponendo paenitentiam?</i>	756.29	<i>Cognosci, exemplari, & intelligi distrahunt.</i>	24.6.
<i>Clavis quomodo imponendo paenitentiam erret.</i>	<i>ibid.</i>	<i>16</i>	
<i>Clavis scientia quid sit?</i>	752.10	<i>Cohabitatio fidelis cum infideli quare prohibita?</i>	830.
<i>Clavem scientia de congruo tantum concomitantur tam habent scientia, quam iustitia.</i>	<i>ibid.</i>	<i>26</i>	
<i>Claves habent virtutem remittendi tam paenam temporalem, & eternam, quam culpam.</i>	755.24	<i>Comedere de ligno vetito fuit peccatum, quia prohibitum.</i>	361.3
<i>Claves quomodo supponant characterem?</i>	752.13	<i>Comes Christi post resurrectionem an nutrita?</i>	299.5
C O		<i>Commensuratio posterioris magis sequitur ad commensurationem prioris, quam è contraria.</i>	638.9
<i>Coactio potest dari ad internum actum, sicut ad externum.</i>	794.7	<i>Commixtio vaga est contra bonum prolis.</i>	787.9
<i>Coœcum omne effectui, non sibi inest à causa.</i>	490.22	<i>& contra bonum communis.</i>	788.10
<i>Cogitatio an sit in potestate voluntatis.</i>	410.6	<i>Communicabile duplex, sicut & incommunicabile.</i>	
<i>Cogitatio de obiecto malo quando est mala.</i>	414.17	<i>114.5</i>	
<i>Cogitatio mala.</i>	413.17	<i>Communicabile duplex.</i>	147.4
<i>Cogitatio secunda est in potestate voluntatis.</i>	411.8	<i>Communicabilitas duplex.</i>	410.4
<i>Cogitationes cordium sunt obiecta proportionata intellectui beati.</i>	875.3	<i>Communicans est prior origine communicato.</i>	164.23
<i>Cognitio spiritualis impedit, & dirimit, si non superueniat.</i>	833.34	<i>Communicans in peccato mortali ex ignorantia quomodo excusat?</i>	631.2
<i>Cognitio spiritualis superueniens quando, & quomodo impedit matrimonium?</i>	834.38	<i>Communicare ieiunè est praceipuum Ecclesia.</i>	630.6
<i>Cognitio triplex declaratur.</i>	831.28	<i>Communicare licet quandoque existenti in peccato mortali.</i>	631.3
<i>eius gradus.</i>	<i>ibid. 30</i>	<i>Communicatio dissimilis dicit imperfectionem.</i>	41.4
<i>Cognitio abstractiva, & intuitiva qua?</i>	18.15	<i>Communicatio existenti est imperfectionis.</i>	63.13
<i>Cognitio abstractiva, & intuitiva quomodo differant species.</i>	910.9	<i>Communicatio idiomatum non currit in omnibus.</i>	450.7
<i>Cognitio accidentalis presupponit cognitionem substrati.</i>	44.9	<i>Communicatio una impedit quandoque alias.</i>	833.
<i>Cognitio aliqua intuitiva potest competere Christo in Eucharistia primò, sed concomitanter ut in celo, & è contra.</i>	652.7	<i>35</i>	
<i>Cognitio debilior de substantijs est melior quam intensior.</i>	515.25	<i>Communionis tempore abstinentia à debito petenda, de congruo solum.</i>	809.11
<i>Cognitio Dei non est infinita, si non extenderet se ad omnem cognoscibile.</i>	542.3	<i>Commutatio æconomica quid sit, & quid permutatio.</i>	
		<i>72.5.18</i>	
		<i>Comparata per intellectum ut distincta presupponuntur distincta ante comparationem.</i>	10.33
		<i>Compositum ex materia, & forma est per se unum.</i>	
		<i>106.7</i>	
		<i>Compositum ex materia, & forma corporeitatis est terminus primus conversionis panis.</i>	672.22
		<i>Compositum per accidens solum generatur generatione accidentali.</i>	53.10
		<i>Compositum quolibet substantiale necessario est materia-tum.</i>	698.7
		<i>Com</i>	

Index Rerum.

<i>Compositi unius una est forma substantialis totalis.</i>	672.	<i>Confessio non est de lege naturae.</i>	743.5
20		<i>Confessio non est dimidianda.</i>	746.24
<i>Comprehensio magis sequitur in visione infiniti intensi, quam extensi.</i>	473.20	<i>Confessio non potest reuelari etiam de licentia confessi.</i>	
<i>Comprehensio quid sit.</i>	471.14.473.20	766.13	
<i>Conceptus aliquis postius habendus est de Deo.</i>		<i>Confessio obligat in periculo mortis, & ante communio-</i>	
42.1		<i>nem post culpari mortalem ex precepto Dei.</i>	747.
<i>Conceptus datur communis tribus personis.</i>	132.5	27	
<i>Conceptus de Deo immediate habetur in fine discursus cognitionis Dei.</i>	921.11	<i>praeceptum de ea non fuit usque post resurrectionem.</i>	748.31
<i>Conceptus duplex precepti, vel consilij.</i>	586.7	<i>Confessio per scriptum absenti facta non licet.</i>	748.
<i>Conceptus entis an sit uniuersus enti reali, & rationis.</i>	170.5	34	
<i>Conceptus entis quare non sit uniuersus reali, & rationis, sicut Deo, & creature?</i>	171.10	<i>Confessionis preceptum an sit Iuris positivi divini?</i>	744.
<i>Conceptus est duplex.</i>	2.4	11. & seqq.	
<i>Conceptus noster dupliciti obstaculo impeditur ne videatur.</i>	300.3	<i>Confessionis preceptum quadrupliciter specificatur ab Ecclesia.</i>	747.26
<i>Conceptus noster quilibet de Deo est resolubilis.</i>	123.	<i>Confessionem factam Sacerdoti audiens tenetur eodem iure ad sigillum, quo Sacerdos.</i>	766.12
11		<i>ad Confessionem omnes obligari sicut ad Baptismum habent ex precepto eam conferendi.</i>	
<i>Conceptus perfectior conceptu rei sensibilis non causatur ex sensibilibus.</i>	909.5	<i>ad Confessionem quando quis incipit teneri.</i>	745.21
<i>Conceptus propositionis non habetur ante probationem.</i>	626.9	<i>Confessionem reuelans retrahit a Sacramento.</i>	765.9
<i>Conceptus propositionis habetur quando unio extremorum intelligitur.</i>	627.12	<i>qua sit reuelatio pena.</i>	ibid.10
<i>Conceptus proprius Dei possibilis est viatori.</i>	43.8	<i>Confessionem silere in nullo casu est contra charitatem.</i>	
<i>nontamen naturaliter acquisibilis,</i>	ibid.	766.14	
<i>Conceptus resolubilis quis sit, & quis simpliciter simplex.</i>	44.10	<i>Confessor promittit implicite celare peccata.</i>	765.8
<i>Conceptus respectivus presupponit necessarium conceptum absolutum.</i>	122.7	<i>Confessor quid faciet quando confessus vult ipsum dicere suam confessionem aliis.</i>	766.13
<i>Conceptus speciei non est simplex.</i>	78.7	<i>Confiteri per interpretem an quandoque teneatur?</i>	
<i>Conceptus unionis extremorum quando habeatur in propositione.</i>	626.10	748.33	
<i>Conceptum dari uniuocum Deo, & creaturis.</i>	43.4	<i>Confiteri tenetur quilibet semel in anno, & hoc in Quadragesima.</i>	747.27
<i>Conceptum proprium Deo possumus formare naturaliter, sed resolubilem.</i>	44.10	<i>Confirmatio non est necessaria ad salutem.</i>	619.3
<i>Concessum quod non est, quomodo dicitur prohibitum.</i>	754.20	<i>Confirmatio non iteratur.</i>	620.4
<i>Conclusio sequitur debiliorem premissam.</i>	164.15	<i>Confirmationis forma.</i>	618.4
<i>Conclusionem scire repugnat non scito principio.</i>	518.12	<i>Confirmationis materia.</i>	617.2
<i>Conclusiones plures cognoscuntur ex perfectiori cognitione principij.</i>	473.21	<i>Confirmationis materiali cur requiratur consecrari, & non Baptismi.</i>	618.3
<i>Concretum & abstractum idem significant.</i>	157.6	<i>Confirmationis Sacramentalis qua sit definitio?</i>	617.1
<i>Concretum & abstractum solum differunt in modo significandi.</i>	679.10	<i>Confirmationis Sacramentum an possit iterari?</i>	619.2
<i>Concretum tantum ex modo significandi importat habere.</i>	58.9	<i>an in iteratione eius incurritur irregularitas?</i>	ibid.
<i>Concreta multa accipiuntur ab eodem abstracto respectu.</i>	689.22	<i>Conflagratio est ignitio, non ignis.</i>	884.2
<i>Concupiscibile primò quod nam sit?</i>	552.9	<i>Conformatio recto effrectum.</i>	289.8
<i>Conditio causa non potest esse à causato.</i>	327.5	<i>Conformes in via non possunt esse difformes in termino.</i>	
<i>Conditio contrahens speciem sape intelligitur per materiam.</i>	333.10	283.13	
<i>Conditio contra substantiam matrimonij impedit.</i>	826.	<i>Coniux alter quando non consenserit affectu matrimonij, quid faciendum?</i>	800.8
10		<i>Coniux an sit à Religione extrahens si alter renocat licentiam.</i>	808.7
<i>Conditio eius quod creatur.</i>	460.7	<i>renocans licentiam vacandi castitati, peccat mortaliter.</i>	ibid.
<i>Confessio an sit tantum legis positiva Ecclesiastica.</i>		<i>Coniungimus unius quod modis amittit in corpus alterius.</i>	
744.16		807.5	
<i>est Iuris divini.</i>	745.17	<i>Coniunctionio matrimonialis posset dici relatio extrinseca realis.</i>	992.29
<i>Confessio de venialibus non est necessaria, immo nec contritio.</i>	747.30	<i>Coniungere immediatè stat dupliciter.</i>	899.6
<i>Confessio duplex.</i>	718.13	<i>Consanguinitas & affinitas eidem gradibus impedirent.</i>	832.33
<i>Confessio si potius dimidianda, quam violandum sigillum.</i>	766.15	<i>non illa sola, sed alius impedimentum publica honestatis est in sponsalibus.</i>	ibid.
<i>Confessio est rationabile, & generale remedium ad recuperandam gratiam.</i>	745.18	<i>Consanguinitas impedit matrimonium, vel Iure nature, divino, vel Ecclesiastico.</i>	832.32
<i>Confessio facienda est tantum Sacerdoti iurisdictionem habenti.</i>	ibid.18	<i>Consanguinitas quid sit?</i>	831.28
		<i>Conscientia an sit in intellectu, vel in voluntate.</i>	405.2
		<i>Conscientia de actu indifferenti an ligas; & quid si est de actu malo.</i>	407.10
		<i>Conscientia est in intellectu.</i>	406.6
		<i>est concors scientia recta.</i>	ibid.7
		<i>Consecranc peccaret si non sumeret sanguinem.</i>	630.6

Index Rerum.

- Consecratio unius speciei non dependet ab alia.** 624.2
Consecratio ut licite fiat, quare requirantur, & ad quae reducantur. 706.27
Consecratio integrata est ex praecepto diuino. 630.6
 in Consecratio aliis ab homine quare nibil imprimatur.
 611.12
non Consensus est duplex. 591.3
Consensus exterior quomodo sine interior sit peccatum.
 794.6
Consensus liber requiritur ad matrimonium Iure diuino,
 & Ecclesiastico, sed diei simode. 796.12
Consensus matrimonii requiritur sine conditione, ex causa efficienti, formaliter & finali. 796.10. unde habet quod sit liber, & quo Iure debet esse talis? ibid.11
Consensus mutuus coniugum requiritur ad volorem matrimonij preter expressa signa parentum. 791.17
Consentiens ex mea quomodo sit baptizatus? 593.8
Consentiens in aliquam mulierem ex metu, quantum est in se, vult ducere, novit tamen transfert dominium sui corporis simpliciter. 797.15
Consilium de susceptione Baptismi non obligabat.
 585.3
Consilium Dei obligat ad non contemendum praeceptum.
 586.7
 à Constitutiis ultimis personarum diuinorum quare possit abstracta ratio communis, & non à constitutiis creatarum. 153.7
Coniunctio aliquae Indorum bone. 730.43
Contemplatio magis est in voluntate. 495.15
Continens aliquid in esse reali continet illud in esse intelligibili. 201.12
Continens, & contentum non identificantur. 258.14
Continentia unitiva duplex. 348.18
Continere primo quid sit? 3.5
 quod Continetur unitiuè in aliquo, non est idem formaliter ipsi. 258.14
Contingens ad verumlibet quomodo eueniat in inferioribus. 342.6
Contingenti de futuro habet suam contingentem de praesenti. 281.5
Contingens quando est, contingenter est. 489.20
Contingenter se habens ad quodlibet speciale, & sic ad Generis. 312.6
Contingentia aliqua dicuntur respectu tam prima quam secunda causæ; alia tantum respectu prime. 221.8
Contingentia duplex in rebus, & duplex necessitas. 220.4
Contingentia in rebus non potest probari à priori. 220.5.
 bene tamen à posteriori. ibid.6
Contingentia in voluntate diuina prima radix. 220.7
Continuitas sicut est unitas, & forma continuisti discrecio. 126.6
 de Continuitate, & reflexione motus. 432.3
Continuum, & discretum in quo differant? 127.12
Continuum non est ex indissolubilibus. 307.4
Contractus matrimonialis est donatio mutua, & non tantum promissio. 788.14
Contractus per verba de futuro, ad quem sequitur carnis copula, an sit indissolubilis. 793.15
Contractum respectu contrahentis non est contractum.
 245.12
Contractus diversa sunt species. 724.17
Contractus tres translati domini. 724.17
Contradicторia an sint simul natura. 649.15
Contradicторia distant in infinitum: explicatur.
 560.10
 in Contradicторiorum tam complexis quam incomplexis una est semper vera, alias falsa. 57.7
Contraentes indigent gratia ad bene vivendum.
 789.17
Contrahit validè ex obedientia. 797.15
 Scoti oper. Tom. X I. Pars II.
- Contraria non possunt esse à causa naturali omnibus aliis eodem modo se habentibus.** 368.6
Contraria quomodo simul in voluntate. 393.18
Contrariorum definitio explicatur. 922.4
Contrariorum species possunt esse in eodem intellectu simul. 17.11
Contritio aliquando tollit totam paenam. 721.16
Contritio, confessio, & satisfactio non sunt partes sacramenti Pœnitentie, propriè loquendo. 735.12
Contritio, confessio, & satisfactio quomodo sint partes pœnitentie. 734.6
Contritio, confessio, & satisfactio non sunt partes sacramenti Pœnitentie, propriè loquendo. 735.12
Contritio confitientis potest esse tanta, ut delent omnem paenam & culpam. 745.18
Contritio & confessio prærequisuntur ad sacramentum Pœnitentia. 735.13
Contritio maior requiritur in infirmo, quam in sano. 759.7
Conuersio an sit de genere propria Actionis. 701.5
Conuersio est mutatio improprie. 673.13
Conuersio non est ratio formalis praesentia corporis Christi in Altari. 639.12
Conuersio non potest verè in relo significari per verbum esse ullius temporis. 675.9. nec verbo denotante possibilitatem. 676.9. nec etiam verificari per ullam naturali mutationem. ibid.11
Conuersio panis in corpus Christi an possit conuenire creatura ut agenti principali. 703.15
Conuersio tantum bonum, quantum malum auersio. 719.6
Conuersio ad phantasmata duplex causa. 51.12
Conuersio ad phantasmata quam sit necessitas.
 sc.9
 post Conuersionem manent accidentia in Eucharistia.
 672.23
Conuersum ubi preficitur, ibi est quod conueritur. 638.11
Conuerit aliquid in aliud non sufficit ad hoc ut aliud sit hic de novo. 649.18
Conueniens alicui in quantum quantum, non repugnat ei ut quale. 307.7
Conueniens alicui intrinsecè, perfectius illi competit, quam quod extrinsecè. 196.10
Copula cum parente lege diuina & Ecclesiastica prohibetur, earumque natura ipsa abhorret. 832.32
Copulam cum parente prohibet lex diuina, & natura illam abhorret. ibid.
Corpus Christi cur non potuit formari ex cocta Ade.
 355.1
Corpus assumptum ab Angelo quale sit? 298.2. non nutritur. 299.5
Corpus beati unde erit impassibilis 922.3
Corpus Christi an prefereret, si sibi relinqueretur.
 503.2
Corpus Christi concomitanter mouetur in Eucharistia omni motu, quo mouetur in celo, excepto motu locationali. 654.6
Corpus Christi fuit formatum in primo instanti conceptionis, & qua quantitate. 436.5
Corpus Christi habet eandem longitudinem in Eucharistia, & in celo. 636.14
Corpus Christi in Eucharistia solum concomitanter nutritur. 657.5
Corpus Christi mouetur motu impropriè dicto ad motum hostie. 653.3
Corpus Christi non est in loco in Eucharistia. 653.2
Corpus Christi non potest moueri in Eucharistia ab Angelo. 653.3
Corpus Christi per quam mutationem sit in altari.
 633.4
Corpus Christi posset definire esse secundum modum naturalis, & manere sacramentaliter. 648.1
 k k Corpus

Index Rerum.

<i>Corpus Christi potest moueri motu proprio dico immedia-</i>	<i>quād unum corpus in duobus.</i>
<i>te virtute diuina.</i>	<i>633.3</i>
<i>Corpus Christi quantum non esset circumscriptum sub</i>	<i>Cor Christi an dilatabatur, vel restringebatur in Passio-</i>
<i>speciebus ex vi consecrationis.</i>	<i>ne.</i>
<i>633.7</i>	<i>479.11</i>
<i>Corpus Christi quomodo inciperet esse simpliter, & quomo-</i>	<i>Corrumpe prius remittit, quād corruptum.</i>
<i>do secundū quid.</i>	<i>98.4</i>
<i>Corpus Christi quomodo moueret sacramentaliter, si des-</i>	<i>Corruptibile, & incorruptibile defferunt genere;</i>
<i>nerei naturaliter.</i>	<i>exponitur.</i>
<i>648.12</i>	<i>615.10</i>
<i>Corpus Christi quomodo sit in Eucharistia.</i>	<i>Corruptibile omne tandem corruptetur secundū Philo-</i>
<i>667.3</i>	<i>sophum.</i>
<i>Corpus Christi si fuisset sacramentaliter in Passione</i>	<i>Corruptio non est causa totalis multitudinis in specie.</i>
<i>in pyxide idem fuisset dolor eius in cruce, & in pyxi- de.</i>	<i>271.9</i>
<i>652.5</i>	<i>in Corruptione pars aliqua materia manet eadem.</i>
<i>Corpus Christi non mouetur à Sacerdote, sed à solo Deo, in Altari.</i>	<i>846.9</i>
<i>654.5</i>	<i>Corruptum idem numero non potest naturaliter reproduc-</i>
<i>Corpus Christi ut est primum signatum, includit sanguinem</i>	<i>ri.</i>
<i>concomitantem.</i>	<i>673.1</i>
<i>646.5</i>	<i>Correlativa simul multiplicari, quomodo intelligendum?</i>
<i>Corpus Christi, ut est primum signatum includit necessa-</i>	<i>31.13</i>
<i>riō solas partes solidas.</i>	<i>Costa Ada non fuit de veritate persone eius.</i>
<i>646.4</i>	<i>858.18</i>
<i>Corporis Christi continentia in Eucharistia probatur ex Scriptura.</i>	<i>Costa Ada, & quinque panes quomodo multiplicati.</i>
<i>632.2</i>	<i>383.3</i>
<i>Corporis Christi presentia non est per se terminus trans- substantiationis.</i>	<i>Costa erit equalis diametro quadrati, si continuum est ex indivisiibilibus.</i>
<i>633.5</i>	<i>307.6</i>
<i>Corporis Christi posse esse dimensionē, ubi esset aer, possibile videtur.</i>	C R
<i>638.11</i>	<i>Create dicit respectum pro formaliter, connotatiū vero vel-</i>
<i>Corporis Christi quiescere in celo quando mouetur.</i>	<i>le diuinum.</i>
<i>653.3</i>	<i>701.9</i>
<i>Corpus detinens animam quomodo possit illam cruciare.</i>	<i>Create, & annihilare in cuius virtute est, in eius virtute etiam est transubstantiare.</i>
<i>861.10</i>	<i>663.4</i>
<i>Corpus difficultius potest in spiritum, quād in aliud corpus conuerit.</i>	<i>Create tripliciter accipitur.</i>
<i>667.10</i>	<i>247.2</i>
<i>Corpus dupliciter accipi potest.</i>	<i>Create actua est relatio rationis.</i>
<i>646.5</i>	<i>704.9</i>
<i>Corpus & sanguis quomodo faciant unum signatum</i>	<i>Create an posset esse aeternā.</i>
<i>622.6</i>	<i>242.16</i>
<i>Corpus sit de menstruo mulieris.</i>	<i>Create duo ponit supra factiōnem passiuam.</i>
<i>384.6</i>	<i>419.6</i>
<i>Corpus fuisset corruptibile in primo statu ab intrinſico dupliciter.</i>	<i>Create eadem numero pot. si reparari, sicut maternitas, resurgentē Christo, reparata fuit.</i>
<i>316.4</i>	<i>239.20</i>
<i>Corpus idem simul moueri, & quiescere respectu diuersorum rum ubi, non inconuenit.</i>	<i>Create est tantum relatio.</i>
<i>649.16</i>	<i>153.27</i>
<i>Corpus includit non esse panis.</i>	<i>Create, & conservatio quomodo differant?</i>
<i>634.3</i>	<i>252.7</i>
<i>Corpus mulieris non est aequalē viro in matrimonio, & instituto ad officium. 810.3. est tamen quoad reme- diūm.</i>	<i>Create large sumpta quid sit?</i>
<i>ibid.</i>	<i>459.6</i>
<i>Corpus non includit animam, ut terminus consecrationis panis.</i>	<i>Create non est mutatio.</i>
<i>646.3</i>	<i>260.22</i>
<i>Corpus organicum est solum terminus à quo concomitans animationis.</i>	<i>Create duplex acceptio.</i>
<i>642.26</i>	<i>561.12</i>
<i>Corpus organicum sine quantitate an repugnet. 227. 10.</i>	<i>Create nem eternam non repugnat ex parte Dei, nec ex parte mundi.</i>
<i>Corpus primò motum in celo, mouetū in Eucharistia concomitantem.</i>	<i>251.3</i>
<i>654.6</i>	<i>Create eternam repugnat secundū Henricum.</i>
<i>Corpus quomodo moueri simul, & quiescere possit.</i>	<i>252.5</i>
<i>644.33</i>	<i>Create eternam quomodo Philosophi admiscebant.</i>
<i>Corpus quomodo sit in loco.</i>	<i>561.13</i>
<i>268.5</i>	<i>Creatura an possit subsistere aliam naturam terminati-</i>
<i>Corpus si mediante anima sumeretur, in triduo esset vno noua.</i>	<i>ne.</i>
<i>437.3</i>	<i>426.12</i>
<i>Corpus tamdiu manet sub speciebus, quamdiu maneret panis, si ibi esset.</i>	<i>Creatura bona quomodo possit intelligi non bona.</i>
<i>697.3</i>	<i>91.9</i>
<i>Corporis duplex acceptio.</i>	<i>Creatura, & eius relatio ad Deum distinguntur formaliter.</i>
<i>612.6</i>	<i>258.14</i>
<i>Corporis nihil remanet in Eucharistia, si alibi corrumpi- tur substantialiter.</i>	<i>Creatura intellectualis, & Deus non possunt producere nisi per intellectum, & voluntatem.</i>
<i>655.7</i>	<i>241.11</i>
<i>Corpus esse in loco quid sit.</i>	<i>Creatura non terminat primariō intellectiōnem diuinam.</i>
<i>639.13</i>	<i>200.7 sed secundariō.</i>
<i>Corpus idem esse in duobus locis quid sit.</i>	<i>Creatura potest diminuere charitatem demeritorie de po-</i>
<i>639.13</i>	<i>tentia absoluta tantum.</i>
<i>Corpus idem numero an naturaliter redire possit. 847. 13.</i>	<i>104.6</i>
<i>Corpus prius restaurandum in resurrectione, quād anima vrienda.</i>	<i>Creatura quare non possit creare, secundū D. Thomam.</i>
<i>851.2</i>	<i>239.4</i>
<i>Corpora damnatorum possunt puniri actione intentionali-</i>	<i>Creatura respectu Dei nihil est, exponitur.</i>
<i>tanum, & intentionali simul & reali.</i>	<i>257.8</i>
<i>862.14</i>	<i>Creatura si esset omnipotens, esset perfectior seipso.</i>
<i>Corpora humana, & alia an idem specie.</i>	<i>482.9</i>
<i>468.23</i>	<i>Creatura spiritualis non potest creare substantialiam,</i>
<i>Corpora duo esse in uno loco non minus est impossibile.</i>	<i>61.14</i>
	<i>Creatura productio non ponit in Deo aliquid absolutum.</i>
	<i>701.7</i>
	<i>Creatura unius plures sunt relationes ad Deum.</i>
	<i>257.7</i>
	<i>Creaturam aliquam habere aliquam causitatem effecti-</i>
	<i>nam respectu alicuius effectus producendi per creatio-</i>
	<i>nem an sit possibile.</i>
	<i>557.1</i>
	<i>Creatura participatiū nobilis esse habent in Deo, quam</i>
	<i>in seipso.</i>
	<i>562.15</i>
	<i>Creaturarum inegalitas cur dicatur perfectior</i>
	<i>in Creaturis nihil est formaliter ratio acceptationis alicuius actus.</i>
	<i>111.15</i>
	<i>97.10</i>
	<i>Creatum</i>

Index Rerum.

Creatum quodlibet potest coquerti in quodlibet tale.		Debitum dupli de causa negatur.	807.5
665.4		Debitum non est reddendum cum dispendio salutis propria, vel scat.	808.9
Credibilia sunt in triplici differentia.	598.5	Debiti redditio semper obligat, non pro semper.	
Credita expedit ratione confirmare.	255.18	807.5	
Crimen falsum imponit in tenuerit se retractare.	63.1.48	Debitus usus unde suspendatur?	807.6
Crimen imponens, & non probans est infamis.	765.11	Debitum an licet reddere in loco sacro.	809.11
Crimen negans quod commisit, an peccet mortaliter.	732.51	Debitum indiscretè potest an sit reddendum.	809.13
Crimen verum occultum publicè imponens quomodo restituit 732.50. & quomodo qui negat verum occultum sibi publicè impositum.	ibid. 51	Debitum reddere est actus iustitiae.	807.4
Crimen verum, occultum tamen publicè imponens, quomodo restituit. 732.50. & quomodo restituit, qui negat verum crimen occultum, sibi publicè impositum.	ibid. 51	de Debito tempore mensuram quid dicendum?	809.12
Crimina tria, que dirimunt matrimonium.	820.10. an quodlibet semper dirimatur.	Decipitur quis primo ex forma syllagisti.	515.23
ibid.		Declarare nulli persona est proprium, sed verbo appro priatum.	542.6
C V		Declaratio non est præcisæ ratio quare aliquid appetimus.	907.3
Culpa inficta quomodo caufatur ex corpore infecto in anima?	385.11	Declaratiuum esse non est esse productuum.	155.2
Culpa quomodo sit pena voluntaria, & involuntaria, exponebitur dupliciter ad mentem Magistri.	398.3	Defectibilitas non est causa appropriata voluntatem, ut causat malum.	392.13
Culpa una mortalis quare non possit tolli sine alia, sicut pena unius peccati sine pena alterius.	746.25	Definitio non petit existentiam rei.	246.15
Culpa expulsio quare non sit mutatio realis propriæ.	738.10	Definitio quomodo sit oratio longa?	506.11
Culpa remissio est mutatio rationis à termino positivo rationis ad priuatum rationis.	740.12	in Definitione omnia que ponuntur, non sunt de essentia definiti.	679.10
Culpa remissio, & gratia infusa non sunt una mutationes.	737.4	Degradatio infligenda non est nisi in tribus delictis.	780.
Culpa remissio in tempore non est causa ordinationis ad gloriam, nec è contra.	741.25	3. in quo differat à depositione.	ibid.
D A		Delectabile tactus maximè recipit veluptatem sensibili em.	288.7
Demon an posset videre integratatem mentis & corporis B. Virginis.	660.10	Delectatio, dolor, & timor quomodo differentant.	530.23
Damon potest diligere se, sed non delectari.	27.5	Delectatio, & desiderium ad eandem vix spectant.	527.10
Demon non potest habere actum completem bonum moraliter circa quodlibet obiectum.	297.29. nec cessare à quibusdam actibus.	Delectatio magis sequitur operationem voluntatis, quam intellectus.	854.6
ibid. 30		Delectatio non est eadem cum dilectione.	26.4
Damones miracula efficere non possunt.	583.4	Delectatio non opponitur formaliter tristitia.	920.6
Damones non instigassent ad mortem Domini, si scirent quis esset.	502.13	Delectatio potest esse obiectum dilectionis.	27.5
D A		Delectatio quare non sit motio.	53.6
Dannatus an necessario habeat aliquem actum malum.	29.22	Delectatio sine consensu ad opus an sit mortalis.	414.17
Dannatus peccat, sed non demeretur.	295.22	Delectatio vehemens excludit omnem tristitiam.	479.11
Dannatus potest habere actum bonum moralem, etiam ex circumstantia.	296.28	in Delectatione beati quatuor sunt consideranda.	861.9
Dannati de obstinatione varij dicendi modi, & de potentia eius ad bonum.	297.33	Deliberatio tantum, vel maior ad meritum, sicut ad denerium, necessaria est.	281.6
Dannati habent potentiam remotam ad velle bonum.	680.6	Demerteri potest vnu pro alio, sicut & mereri.	387.18
Dannati quare non satisfaciant.	720.16	Demonstratio omnis non cogit omnem intellectum.	
Dannatorum certitudo de perpetuitate paenarum.	905.15	253.12	
Dannatos puniri intentionaliter tantum probabilius est.	863.19	in Demonstratione quid & quia procedit ex necessariis.	29.4
Dannificans in bonis anima dispositiæ ad quid teneatur?	729.19	Denominatio duplex, sicut & cadentia.	320.22
Dannificans in bonis corporis ad quid teneatur?	729.40	Dependentia natura assumpta ad Verbum qualis.	421.9
Dannificatio duplex.	730.44	Dependere potest aliquid dupli dependentia.	683.16
Dannificatio duplex.	ibid.	non dependere tripliciter contingit.	420.6
Dans & datum idem diuorsio sub respectu.	107.10	Dependet idem a scipio accidentaliter.	370.14
Datio & permutatio in quo differant?	799.7	Depositi & degradatio in quo differant?	780.3
Datio & promissio differunt.	792.31	Desiderare non est fidei, vel charitatis actus.	529.18
D E		Desiderium ad semper esse non demonstratur esse naturale.	839.25
Debitum an sit reddendum leproso à sano coniuge.	806.2	Destructum potest idem numero redire.	841.28
Scoti oper. Tom. XI. Pars II.		Destru. re facilis est quam extruere.	848.19
Debitum an sit reddendum leproso à sano coniuge.	807.8	Determinatio duplex.	165.4
Debitum an possit salvare damnatum, & condemnare infirmum.		Deutolio maior unde sit in viris spiritualibus.	95.17
Deus an possit agere sine mutatione.		Devoio parva esset, si non esset Eucharistia.	621.3
Deus an possit creare perfectiorem creaturam perfectissima creatu.		Deus annibilat non conservanda.	675.8
Deus an possit facere voluntatem impeccabilem.		Deus an possit agere sine mutatione.	842.33
Deus an possit salvare damnatum, & condemnare infirmum.		Deus an possit creare perfectiorem creaturam perfectissima creatu.	364.10
Deus an possit salvare damnatum, & condemnare infirmum.		Deus an possit facere voluntatem impeccabilem.	362.1
		& seq.	

Index Rerum.

- Deus an velit mala fieri?** 236. dift. 47. q. 1. & an permit-
 tati fieri? ibid. q. 2
Deus cognoscit genera secundum se. 209. 11
Deus cognoscit omnia futura infallibiliter. 218. 3. quomo-
 do ea nouit. ibid.
Deus cognoscit omnia quantumvis minima distinctè. 201.
 8. quomodo ex eo quod cognoscat perfectè suam essen-
 tiam, sequatur eum cognoscere cetera à se. ibid. 11
Deus celebatur in omni lege determinato modo. 455.3
Deus considerare potest diversas rationes in seipso absque
 respectu ad extra. 11. 37.
Deus contingenter causat extra. 430.4
Deus cur de factò non beat aliquam in hac vita. 919.5
Deus decrevit facere circa species consecrataras quicquid
 fieret, si adficeret panis. 695.14
Deus de potentia absoluta potest remittere culpam, & non
 infundere gratiam. 741. 2. 3
Deus duplicitè nominabilis. 122.8
Deus eadem voluntate potest velle opposita pro diversis
 instantibus. 768.3
Deus est beatus per operationes immanentes. 891.4
Deus est causa finalis omnium, sed non finis, expli-
 catur. 910.10
Deus est centrum spiritualium. 97.8
Deus est Charitas formaliter, sed non est sic gratia.
375.3
Deus est homo an vera proposicio? 446.1
 hic Deus est homo predicatum non supponit pro suppo-
 sitione. 447.4
Deus est homo, qualis predicatione. 447.6
Deus est omnium amator. 542.2
**Deus est ubique sua immensitate per presentiam, essen-
 tiam, & potentiam.** 640.17
Deus factus est homo, an sit vera proposicio. 448.1. &
 3. & quid importet: 449. 3. Logice loquendo, est vera,
 ibid. 5.
**Deus factus est homo, ergo factus, quare non ter-
 neat; sed bene ibi: Petrus factus est homo, ergo**
factus. 449.7
Deus factus est homo quare non convertatur.
450.8
Deus factus est homo, tamen non est factus Deus.
450.9
Deus formaliter intelligit sine receptione, & quomodo?
195.2. 5
Deus genuit eundem Deum. 57.5
Deus habet voluntatem simplicis complacencia respectu
 possibilium. 337.2
**Deus infundit habitum fidei, quo inclinamus ad affen-
 tiendum bis, quorum veritatem ex terminis cognosci-
 mus.** 512.11
Deus ipse posset se, & suas perfectiones cognoscere sub
 rationibus particularibus. 6.17
Deus ita potens est post corruptionem, sicut ante produc-
 tionem. 841.19
Deus magis tenetur ad continuandum bonum innocentis,
 quam relabentis. 771.13
Deus nequit perfectè cognoscere ex naturalibus. 21.4
Deus nihil aliud à se vult necessariò. 250.12
Deus non alligatur ordini, quem seruat natura.
583.3
Deus non est simplex simplicitate punctuali. 114.4
Deus non est subiectum in Metaphysica. 20.col.2
Deus non genuit alium Deum, & quare? 56.2
Deus non mouet propter finem suum, sed suis effectus.
245.2. 3
**Deus non necessitatiter de potentia absoluta infundere chari-
 titatem informantem animum ad inserviandum aliquem,** 917. quid de doc senserit Magister. ibid.
Deus non potest definiri, & quare? 196.3. 1
- Deus non potest esse causa primi peccati.** 401. 10. an possit
 facere voluntatem sine libertate. ibid.
Deus non potest esse terminus actionis de genere Actionis,
 bene de genere Qualitatis. 665.6
Deus non potest facere quod præteritum non sit.
846.11
Deus non potest in simpliciter impossibile. 845.8
Deus non potest nimis amari. 288.5
Deus non potest nunc aliter ordinare, quam ab aeterno, in
 sensu compositionis. 491.6
Deus non potest peccare auerſione à se, nec formaliter, nec
 virtualiter. 401. 9. nec velle aliquid quod non deceat. ibid.
Deus non potest simul producere quicquid simul cognoscit.
214.33
Deus non transit à scire ad non scire. 221.11
Deus nunquam dereliquit hominem absque remedio ad
 salutem. 587.12
Deus nunquam dixit antiquis odire inimicos. 539.8
Deus possetne aliquid creare! 247.1. & seq.
Deus possetne concipi sub rationibus particularibus? 16.16.
& an à viatore. ibid.
Deus possetne producere res aliter, quam secundum ordi-
 nern ab ipso dispositum? 230.1. & seq.
Deus possetne sine collatione gracie remittere originalem
570.2.
Deus posset esse subiectum alicuius scientia sub propria
 ratione Deitatis? 1.1. & seq.
Deus potest agere in instanti. 434.12
Deus potest aliquem effectum immediatè causare, alias
 nihil causat omnino. 249.8
**Deus potest cognoscere à viatore distinctè cognitione abstra-
 ctiva.** 18.15
Deus potest facere formam sine subiecto. 227.10
Deus potest facere que non fecit; & potuit non facere que
 fecit. 230.9. Ad questionem.
Deus potest omnia possumus possibilia producere, non tamen
 sine causa secunda potest producere respectus. 226.7
Deus potest ponere contraria virtualiter simul.
440.16
Deus potest quamlibet essentiam annihilare simpliciter.
538.18
Deus potest remittere culpam, & dare gratiam alicui sine
 aliqua mutatione. 739.14
Deus potest remittere peccatum absque collatione cuiusvis
 positionis. 572.7
Deus potest separare generationem à corruptione, &
 è contra. 675.7
Deus potest supplere omnem causam extrinsecam.
322.5
Deus potuit facere res meliores, quam fecit. 231.2
Deus potuit temperare, vel renocare, sicut & concedere
 legem matrimonij. 816.6
Deus prius est ubique quam per operationem. 268.2
Deus quadrupliciter cognoscibilis. 43.8
Deus quadrupliciter salvare potest impium. 293.13
Deus qualem hominem potest creare, talem potest reparare.
571.5
Deus qualiter assistat sacramentis ad suum effectum.
574.3
Deus quantum potest creare, tantum potest creare:
 exponitur. 465.9
Deus quare non possit à nobis distinctè concipi. 123.11
Deus quare solus efficaciter formas calorum? 312.5
Deus quicquid agit; iussum est. 877.8
Deus quicquid potest cum causa efficiente secunda, potest
 se solo. 677.3
Deus quicquid potest mediante causa secunda efficiente,
 potest immediatè se solo. 18.17
Deus quod potest creare, potest annihilare. 668.7
Deus

Index Rerum.

<i>Deus quomodo concipiatur à viatore sub rationibus particularibus.</i>	6.16	<i>Deum necessariò agere non est malum.</i>	221.7
<i>Deus quomodo dicatur irasci.</i>	709.8	<i>extra Deum nihil aliud est sibi ratio volendi.</i>	224.6
<i>Deus quomodo non eo pater, quo Deus, & tamen eo sapiens, quo Deus.</i>	235.17	<i>Deum non esse in genere ex triplici capite probatur.</i>	77.
<i>Deus quomodo sit causa impossibilitatis.</i>	229.14	<i>2. & 3.</i>	
<i>Deus quomodo sit homor.</i>	446.2	<i>Deum esse in genere unde probetur.</i>	78.7
<i>Deus quomodo super omnia diligendus.</i>	95.10	<i>Deum sciri sub ratione Deitatis probatur.</i>	2.3
<i>Deus quomodo velit damnare propter demerita, & salutare proper merita, exponitur.</i>	224.5	<i>Deum sub ratione Deitatis esse subiectum primum Theologie.</i>	11.39
<i>Deus reproducit substantiam, ad quam disponunt accidentia contraria sine novo miraculo.</i>	691.8	<i>Deum unum tantum esse probatur.</i>	33.2
<i>Deus semper agit iuxta iustitiam in ordine ad conditiam sua bonitatis.</i>	877.7	<i>à Deo aliud omne est dependens.</i>	239.3
<i>Deus si ageret necessariò, omnia essent necessaria.</i>	219.4	<i>in Deo an sit voluntas formaliter ex natura rei.</i>	232.1.
<i>Deus si applicaret eandem materiam, idem effectus naturaliter reproduceretur.</i>	847.13	<i>& seq.</i>	
<i>Deus si esset causa non restringendis, adhuc non esset causa peccati.</i>	401.13	<i>in Deo an voluntas sit essentia diuinat.</i>	232.3
<i>Deus sicut potest creare unum sine alio, ita & destruere.</i>	674.5	<i>in Deo est aliquid dupliciter.</i>	223.4
<i>Deus sicut potest hominem creare, ita & restaurare.</i>	737.4	<i>in Deo que sunt an possint cognosci, ut distincta abque comparatione ad extra.</i>	6.17
<i>Deus si in celo tantum esset, adhuc posset agere in terra.</i>	305.3	<i>de Deo tripliciter aliqua dicuntur.</i>	217.2
<i>Deus simul sanat intellectum, & voluntatem, infundendo fidem, & charitatem.</i>	514.17	<i>de Deo una est scientia.</i>	15.6
<i>Deus si necessariò ageret, sequentur tria absurdia.</i>	220.7	<i>Dij duo si essent, neuer intelligerer alterum.</i>	34.3.
<i>Deus solus causa principalis sacramentorum.</i>	574.2	<i>& neuter alterum diligenter.</i>	ibid.4
<i>Deus solus nouit abscondita cordis, quomodo intelligatur.</i>	875.5	<i>Dij duo si essent, utique esset omnipotens, & nullipotens.</i>	34.5
<i>Deus solus principaliter est index peccatorum.</i>	743.7	<i>Deitas, nec alia de Deo sunt nobis nota per se demonstratione à priori.</i>	28.2
<i>Deus solus, quì Deus, iudicat.</i>	886.5		
<i>Deus sub eadem ratione est obiectum intellectus sui, & prima scientia possibilis de ipso.</i>	12.40	D I	
<i>Deus sub qua ratione est subiectum Theologia.</i>	11.18	<i>Diabolus quomodo disputauit cum Michaële.</i>	303.15
<i>Deus sub qua ratione est obiectum primum Theologiae.</i>	12.41	<i>Diabolus quomodo afflat maleficis.</i>	819.6
<i>Deus sub ratione absoluta terminat relationem creature.</i>	17.15	<i>Diaconissa qua dicitur.</i>	785.9
<i>Deus supplerne vicem subiecti in rarefactione specierum.</i>		<i>Diameter est incommensurabilis costa.</i>	844.4
<i>696.17. potest immmediatè supplerne causilitatem cause extrinseca.</i>	ibid.	<i>Diameter quid sit.</i>	340.7
<i>Deus tenetur ex lege sua coagere voluntati, licet exeat in actum malum.</i>	400.8	<i>Dicere accipitur quadrupliciter.</i>	180.4
<i>Deus tripliciter mest omnibus.</i>	113.8	<i>Dicere distinguunt ab intelligere.</i>	66.4
<i>Deo debemus quicquid habernus.</i>	719.3	<i>Dicere essentiale appropriatè conuenit Filio.</i>	180.4
<i>Deo non debemus de rigore iustitia opera nostra supererogatoria.</i>	719.9	<i>Dicere est referri connorando memoriam secundam.</i>	
<i>Deuman possit quis naturaliter non diligere super omnia.</i>	533.12	<i>Dicere repugnat sine producto, secus intelligere.</i>	
<i>Deum cognoscere sub conceptu quiditatino est nobis impossibile naturaliter.</i>	44.9	<i>66.4</i>	
<i>Deum contingenter scire futura contingentia probatur.</i>	22.12	<i>Dici secundum substantiam, est duplex.</i>	141.3
<i>Deum diligere possumus naturalibus viribus super omnia.</i>	533.13	<i>Dicitio in diuinis quare dicat respectum de genere Relationis, creatio vero non.</i>	842.35
<i>Deum esse creatorem posset cognosci, licet non cognoscetur ut suppositum.</i>	148.6	<i>Dies & hora iudicij.</i>	853.8
<i>Deum esse intelligentem non potest probari à priori.</i>	193.14	<i>Diffamari potest aliquis tripliciter.</i>	631.48
<i>Deum esse ubique non potest à nobis demonstrari probari.</i>	217.10	<i>Differentia formalis est specifica.</i>	271.9
<i>Deum immutabiliter scire futura contingentia probatur.</i>	221.10	<i>Differentia formalis, & formarum differunt.</i>	271.8
<i>Deum in nos ordinare, ut facit spes, quomodo non sit inordinatum?</i>	530.12	<i>Differentia individualis dupliciter differt à specifica.</i>	
<i>Deum in se, & non quia bonum nostrum, esse obiectum caritatis.</i>	531.4	<i>332.4</i>	
		<i>Differentia substantialis dicitur qualis quoad modum tantum.</i>	702.11
		<i>Differentia omnia reducuntur ad primò diversa.</i>	331.3
		<i>Dilectio Dei potest stare cum odio proximi.</i>	536.3
		<i>Dilectio est vita eterna simpliciter perfecta.</i>	897.10
		<i>Dilectio & delectatio an sint idem realiter.</i>	26.2
		<i>Dilectio, & delectatio non dicunt formaliter priuationem.</i>	
		<i>17.6</i>	
		<i>Dilectio & delectatio quomodo differentia ratione, declaratur.</i>	26.2
		<i>Dilectionis inequalitas non est ex parte Dei in se.</i>	
		<i>543.10</i>	
		<i>Diligens aliquid, diligit & omnia que sunt ad ipsum.</i>	
		<i>97.7</i>	
		<i>Diligens plus non semper plus delectatur.</i>	27.5
		<i>Diligere accipitur quadrupliciter.</i>	180.col.2
		<i>non Diligere est magis vituperabile, quam non intelligere.</i>	
		<i>896.5</i>	
		<i>Diligere quomodo laudabile.</i>	537.3
		<i>Diligere super omnia est duplex.</i>	534.15
		<i>Diligere aliquem magis dupliciter stat.</i>	537.4
		<i>plus Diligitur, cui plus dimittitur, ceteris paribus.</i>	
		<i>771.14</i>	

Index Rerum.

- D**imensiones locati sunt priores dimensionibus loci. 638.8.
Diminutum respectu diminuentis non est diminutum. 245.12
Disceptatio an fiet vocaliter in iudicio uniuersali 88.7
Disciplinatio in bruis non arguit memoriam. 872.7
Discursus non est de ratione scientia ut sc. fol. 2.n.4
Dispositio nulla est in materia absolu necessitans ad formam. 482.13
Dispositio que non est ratio receptui, est actua. 569.8
Dispositio simpliciter necessitans ad formam non datur. 848.17
Dispositio unius contrarij est impedimentum alterius. 651.2
Dispositionum varietas causat varietatem formarum. 687.14
Dissensus est duplex. 592.3
Dissimilis; ergo nullo modo similis; non sequitur. 649.16
Distantia equalis nibili ad aliquid, & è contra. 557.2
Distantia importunata impedit cognitionem intuituam. 870.21
Distantia non est forma numeri. 126.5
Distantia non impedit Sacramenti susceptionem. 592.6
Distantia sumitur à medio, vel ab extremo nobiliori. 560.10
Distincta ponere, que non sunt talia; implicat. 142.8
Distincta ratione servant eundem ordinem, quem distincta secundum rem. 151.23
Distinctio absolute non omnis praeedit realem relationem. fol. 10. n.34.
Distinctio formalis stat cum identitate reali. 233.9
Distinctio formalis stat cum simplicitate divina. 186.8
Distinctia in posteriori non infert eandem in priori. 366.11
Distinctio obiectorum alia est, & alia modi concipiendi. 234.11
Distinctio realis est si unum manet, & non alterum. 260.4
Distinctio realis secundum quid duplctiter dicitur. 186.8
Distinctio secundum quid ex natura rei quid sit. 234.11
Distinctionis rationis unum sicutem extreum est ens rationis. 185.2
ad distinctionem realem veram requiruntur quatuor conditiones: 86.9. quarum tres prima tantum sunt in Diuinis. ibid. 10.
Distinctionem solam rationis potest intellectus causare in rebus. fol. 10. n.33
Distinctiones inutiles de cognoscibiliate Dei. fol. 42. n.1.
Distingui aliqua à se innicem, & sibi repugnare non est idem. fol. 71. n.3
Distingui potest aliquid ab alio per plura. fol. 88. n.7.
Distinguientia sunt primo diuersa, distincta vero non. fol. 71. n.3
Distractum respectu distractentis non est distractum. 245.12
Diversitas effectus est à diuersitate efficientis, vel matrice. 845.7
Diversitas posterioris non infert diuersitatem prioris. 843.36
Diversitas specifica aquae naturalis ab aliis distillatis. 583.4
in Diuinis non est ratio, nec passio generis. 109.6
in Diuinis nulla est maioritas. 114.5
in Diuinis quare plurifcentur adiectiva, non vero substantia. fol. 89. n.4
in Diuinis sicut duplex est potentia, ita & duplex necessitate. 95.7
in Diuinis unum fundamentum potius fundat plures relationes reales, quā in creatis. 178.34
Divisio, vel dispersio materia in corruptione quandoque non tollit eundem effectum numero. 846.9
Divisionis, & compositionis quis sensus. 625.6
DO
Dolor aliquando impedit usum rationis. 478.4
Dolor concupisibilis distinctus à dolore trascibilis. 552.7
Dolor, & delectatio sunt passiones consequentes actus voluntatis. 861.10
Dolor, & tristitia quid sint, & quomodo differant. 860.6
Dolor, & tristitia quomodo differant. 478.3
Dolor idem non sequitur imaginationem, & sensationem. 652.5
Dolor quomodo ad rationem pertingat! 478.3
Dominium & perpetuum usus possunt separari. 802.7
Dominium quomodo transferri possit. 724.13
Dominij translatio à particulari suo domino proximo fit dupliciter. 724.15
ad Dominium transferendum due requiruntur conditiones. 734.14
Dominia essent indistincta Iure naturæ & diuino. 721.7
Dominia poterant distingui duplii lege. 723.12
Dominia prescriptione & usucacione transferruntur. 724.14
Dominiorum distinctio unde orta. 723.8
Dominiorum translatio inuenta est ad lites evitandas. 724.13
Domus intrà pro quanto participat esse ipsius cognitionis, perfectior est seipsa. 562.15
Donatio & promissio sunt diuersæ rationis. 793.15
Donatio mutua est relatio equiparantia. 799.5
Donatio omnis inferioris est conditionalis, & secundum quid. 797.15
Donatio quid sit. 724.15. ad eam requiruntur due conditiones. ibid. & 16
Donum dicatne proprietatem personalem. fol. 105. n.1. & seq.
Donum dicit relationem ad extra. fol. 106. n.5
Donum supernaturale aliquod ponendum erat in appetitu, nè rebellaret. 380.5
Donum variè sumitur. fol. 106. n.7
Dormiens aeternum posset esse beatus. 891.4
Dos impassibilitatis quid sit! 923.9
Dotem esse in dorato formaliter non requiriatur. 923.9
E A
Eadem aliqua est in tertio, & diuersa inter se, quomodo sit. fol. 41. n.5
Eadem aliqua sunt simpliciter, sed non adequate. 187.13
Eadem non sunt omnia inter se, quas sunt eadem vni tertio. 187.14
E B
Ebrios possitne baptizare. 605.7
EC
Eccllesia cur voluit irregularitatem ex homicidio tolli per Baptismum. 814.21
Eccllesia dirigit orationem ad unam personam, & non ad omnes. 416.2
Eccllesia habet clauem indicij publici, qua non confertur in ordinatione. 753.18. habet etiam forum priuatum, & contentiosum. ibid. & fori veriusque institutio à Christo, & quando. 754.18
Eccllesia habet forum priuatum & contentiosum. 753.18
veriusque fori institutio est à Christo, & quando. 754.18
Eccllesia illegitimas ordinatum ad contrahendum matrimonium-

Index Rerum.

<i>trimonium.</i>	829. 20	<i>Ens in potentia est duplex.</i>	317.1.1
<i>Ecclesia multa potest conferre, que auferre non potest.</i>	78.3.17	<i>Ens omne creatum est obiectum proportionatum intellectus creati.</i>	659.7
<i>Ecclesia non immutat quod est essentiale matrimonio.</i>	791.8	<i>Ens per accidens Metaphysicè, & Logicè.</i>	447.6
<i>Ecclesia non instituit legem talionis pro mutilatione.</i>	631.46	<i>Ens primum datur primitate eminentie, & finis. fol.29.</i>	num.7. & 8
<i>Ecclesia presumit pro meliori parte.</i>	795.5	<i>Ens primum esse simpliciter actu infinitum conuenient Sancti, & Philosophi.</i>	fol.31.n.2
<i>Ecclesia prohibens non dirimit contractum.</i>	819.19	<i>Ens prius dividitur in finitum & infinitum, quam in Prædicamenta.</i>	fol.79.n.13
<i>Ecclesia statuit tres annos cohabitationis ante diuortium.</i>	819.8	<i>Ens prius dividitur in reale, & rationis, quam in creatum & in creatum.</i>	171.10
<i>in Ecclesia primitiva quare licebat coniugatis ministrare, & modo non.</i>	829.21	<i>Ens rationis non potest esse formaliter infinitum.</i>	233.6
E F		<i>Ens solum quare non aequaliter obiectum intellectus in creati sicut creati.</i>	198.11
<i>Effectus quando distinctè causat cognitionem cause.</i>	279.9	<i>Ens totum partibus multis distinctum.</i>	436.3
<i>Effectus unus non potest dependere à duabus causis totalibus.</i>	fol.30.n.10	<i>Entis perfectioris perfectior est unitas.</i>	331.2
<i>Effectus propinquiora à posteriori prius demonstrantur, à priori propinquiora causa.</i>	fol.13.n.47	<i>Ens contrahit ad Deum per modum, non per differentiam.</i>	fol.78.n.8
<i>Effectum esse coeum cause quid impedit.</i>	fol.80.n.1	<i>de Ente quolibet dicitur idem, vel diversum.</i>	109.5
<i>ad Effectum prærequisitum aliquid, quod non sit causa eius.</i>	370.15	<i>ex Entibus duobus quomodo fiat unum per se.</i>	318.17
<i>Effectu destructo non ideo destruitur causa contingens eius.</i>	395.6	<i>Entitas alia positiva datur in homine à partibus coniunctim, & diversim distincta.</i>	840.28
<i>Effectus si sunt incompossibilis, & causa in causando.</i>	422.24	<i>Entitas totius an sit alia ab entitate partium.</i>	418.4
<i>Effectus tres proximi actus panitemie virtutis.</i>	734.4. & 5	<i>Entitatem non continens non continet intelligibilitatem.</i>	273.10
<i>tres remoti.</i>	ibid.	E P	
<i>Efficiens idem numero non requiritur ad effectum cumdem numero.</i>	845.7	<i>Epicycli an sint ponendi ad accessus, & recessus Planatarum.</i>	340.7.341.7
<i>Efficiens primum datur.</i>	fol.19.n.4	<i>Episcopatus an sit ordo.</i>	776.7. presupponit omnes alios.
<i>Efficiens primum est primum exemplans.</i>	fol.30.n.8.	<i>ibid.</i>	
<i>Efficiens primum non requirit concusationem.</i>	fol.62. num.11	<i>Episcopatus non est potestas iurisdictionis tantum.</i>	781.16.
<i>Efficiens primum perfectissime continet causalitates omnium causarum.</i>	fol.32.n.6	<i>Episcopatus quomodo dicatur excellentior Sacerdotio.</i>	777.9
E L		<i>Episcopus solus est minister idoneus in sacris Ordinibus conferendis.</i>	778.12
<i>Electio actus voluntatis sequens deliberationem.</i>	546.9	<i>an Episcopus solus sit minister Confirmationis.</i>	618.6
<i>Electio est actus simplex, que potest esse in instanti.</i>	488.12	<i>Episcopi quare distinguuntur à Sacerdotibus.</i>	619.7
<i>Electio prima Angeli foret necessaria secundum quandam sententiam.</i>	292.10	E Q	
<i>Electi viui quare in die iudicij morientur.</i>	852.8	<i>Equinitas est tantum equinitas, explicatur.</i>	259.20
<i>Electorum numerus prius completus quam aliquis reprobetur.</i>	214.8	E R	
<i>Elementum nullum continet virtualiter omnes qualitates mixti.</i>	694.11	<i>Error dupliciter accidit in contractu.</i>	798.2
<i>Elementa an equarem locum occupent.</i>	341.2	<i>Error in concomitantibus contractum impedire ipsum.</i>	
<i>Elementa an maneant in mixto.</i>	343.1. & seq.344.5. & 6	<i>800.9</i>	
<i>Elementa manent in mixto virtualiter, & secundum Philosophum.</i>	344.6	<i>Error matrimonij duplex.</i>	798.2
<i>Elementa non causant per semen.</i>	354.9	<i>Error melioris conditionis an impediat matrimonium.</i>	821.4
<i>Elementa quatuor si conueniunt, non corruptunt seminum.</i>	344.6	<i>Error persona impedire matrimonium.</i>	799.2
E M		<i>Error qualitatis, seu fortune non impedire matrimonium.</i>	800.9
<i>Emanationum distinctio reducitur ad memoriam & voluntatem.</i>	fol.92.n.9	<i>Error seruitutis ludit contrahentem in bonis matrimonij.</i>	
<i>Emptio quid sit.</i>	725.18	<i>799.4</i>	
E N		<i>Error triplex dirimit matrimonium.</i>	826.8. & 9
<i>Enim non est de essentia forma Eucharistie.</i>	624.3. sed cur ibi ponatur.	<i>Error conditionis impedire matrimonium, probatur.</i>	
<i>Enoch & Elias morientur ante iudicium.</i>	852.8	<i>799.4</i>	
<i>Ens cur non sit genus ad Deum, & creaturas.</i>	fol.80. num.18	E S	
<i>Ens est duplex.</i>	244.3	<i>Essendi in alio triplex modus.</i>	111.2
<i>Ens, & nihil non distat infinitè.</i>	fol.32.n.4	<i>Essendi in quis sit modus in diuinis personis.</i>	113.8
<i>Ens scilicet non potest esse obiectum primum operationis realis.</i>	96.3	<i>Essentiali aliquo circumscripto an admittenda sit positio.</i>	
		<i>fol.87.n.4</i>	
		<i>Essentialium, & notionalium ordo.</i>	13.45
		<i>Essentia Angelica non est primum obiectum intellectus eius.</i>	312.4
		<i>Essentia an prius determinet sibi primam personam, quam ceteras.</i>	165.4
		<i>Essentia à quo determinetur ad primam personam.</i>	165.5
		<i>Essentia cum relatione est ratio essendi in.</i>	113.7
		<i>Essentia diuina an sit à solo intellectu diuino cognoscibilis</i>	
		<i>5 k. 1. 77</i>	

Index Rerum.

<i>ut immensa.</i>	122.4	<i>Essentia sola est obiectum motuum diuini intellectus.</i>	200.5
<i>Essentia diuina dat relationi esse, & subsistere.</i>	115.13	<i>Essentia ut infinita potest distincte cognosci actu finito.</i>	122.6.
<i>Essentia diuina distinguitur a proprietatibus ex natura rei.</i>	182.10	<i>Essentia diuina nihil conuenit nisi ut forma.</i>	fol.62.11
<i>Essentia diuina duplice primitate determinatur ad primam personam.</i>	166.7. & 8	<i>Essentia ratio non est praecisa cognoscendi Angelum.</i>	276.12
<i>Essentia diuina est aliquid memoria secunda.</i>	fol.3.8. num.12.	<i>per Essentiam capitur duplicitate.</i>	fol.15.7.5
<i>Essentia diuina est primum obiectum intellectus diuini primitate perfectionis.</i>	197.5. etiam primitate adequationis.	<i>inter Essentiam diuinam, & relationem non datur unio.</i>	141.20
<i>Essentia diuina est proportionata in esse intelligibilis intellectui cognoscens.</i>	917.6	<i>ex Essentia & relatione quomodo fiat unum per se.</i>	fol.64. num.3
<i>Essentia diuina non est materia, nec quasi materia.</i>	fol.61. num.6.	<i>Essentiae rerum se habent sicut numeri, exponitur.</i>	128.15
<i>Essentia diuina primitate adequationis intensius determinatur ad primam personam.</i>	166.7. non tamen extensius.	<i>Essentiae sunt sicut numeri, quomodo intelligendum.</i>	fol.30.num.9
<i>Essentia diuina primitate immediationis determinatur ad primam personam,</i>	166.8	<i>non Esse ab alio, & esse à quo aliud sunt simul in Divinis.</i>	162.1.2
<i>Essentia diuina primò infinita.</i>	213.1.7	<i>Esse anima aliud est ab esse totius.</i>	838.18
<i>Essentia diuina quare cum relatione communis non constitutuunt personam.</i>	178.3.5	<i>non esse an sit appetibile.</i>	287.7
<i>Essentia diuina quomodo determinet sibi omnes proprietates.</i>	161.4. an prius determinet unam quam ceteras.	<i>Esse dans, dat & distinctionem.</i>	fol.88.n.6
	ibid. à quo determinetur ipsam ad primam personam.	<i>Esse diminutum creaturarum non est necesse esse.</i>	fol.106. num.5.
<i>Essentia diuina quomodo determinetur ad plura diversificationis.</i>	fol.8.n.2.3	<i>Esse diminutum est in anima.</i>	246.1.5
<i>Essentia diuina quomodo habeatur in tribus personis.</i>	166.9. non perficitur in tribus magis quam in una persona.	<i>Esse essentia est realiter idem cum essentia.</i>	442.2
	ibid. 10. quomodo determinet sibi primam personalitatem.	<i>Esse & operari sunt ab eodem.</i>	138.7
<i>Essentia diuina quomodo sibi determinet omnes proprietates.</i>	165.4	<i>Esse ex natura rei quid sit?</i>	233.5
<i>Essentia diuina sola mouet intellectum diuinum.</i>	fol.10. num.34	<i>Esse exemplatum habet efficiens.</i>	245.8
<i>Essentia, & persona ex natura rei formaliter non sunt eadem.</i>	441.4	<i>Esse existentia cui repugnat, eidem repugnat esse quotidiatum.</i>	213.3.1
<i>Essentia & relatio non sunt eadem identitate adequata, & quare?</i>	186.12	<i>Esse in aliquo formaliter quid sit?</i>	233.5
<i>Essentia non affinit, nec affinare potest.</i>	441.2	<i>Esse in intellectione est esse secundum quid.</i>	246.3
<i>Essentia non est eadem formaliter adequate cum persona.</i>	190.2	<i>Esse in quomodo constitutus distinctionem genus Predicamenti.</i>	678.8
<i>Essentia non est obiectum sub ratione notionali.</i>	198.8 sed sub ratione essentia.	<i>Esse naturale, & esse modo naturali differunt.</i>	648.1.3
<i>Essentia plus abstrahit quam sapientia.</i>	fol.19.n.6	<i>Esse non dicit quid additum essentia.</i>	244.3
<i>Essentia primo modo dicitur notio.</i>	167.2. & secundo modo innascibilitas, & spiratio activa.	<i>Esse permanens non habet omne aliud ab actione, & passione.</i>	fol.54.n.13
<i>Essentia quare communicetur, & non producatur.</i>	fol.60. num.9.	<i>Esse per se explicatur.</i>	838.19
<i>Essentia quare non generet?</i>	fol.59.n.4	<i>Esse quomodo sit à forma.</i>	323.9
<i>Essentia quomodo in qualibet supposito quamlibet retinet proprietatem.</i>	167.1.5	<i>ad Esse reale nihil rationis requiritur.</i>	fol.62.n.9
<i>Essentia quomodo sibi determinet primam personalitatem.</i>	166.1.1	<i>Esse rei simpliciter non dependet à modo naturali.</i>	648.13
<i>Essentia quo ordine habeatur in tribus personis.</i>	166.9. non magis perficitur in tribus, quam in una.	<i>Esse substantia tantum in Christo.</i>	442.2
<i>Essentia rerum non magis ab aeterno, quam existentia.</i>	245.1.1	<i>in Esse perfectiori nihil constituitur per negationem.</i>	330.3
<i>Essentia secundum suam propriam rationem est obiectum primum Theologiae.</i>	fol.1. n.4.9	<i>Esuries, & satietas quid sit?</i>	641.10
<i>Essentia semper aqua manet indeterminata sicut ante, postea quacunque ratione.</i>	204.2.5	E V	
<i>Essentia si per impossibile non esset, voluntas diuina esset infinita.</i>	fol.8.3.num.9	<i>Eucharistia an sit sacramentum nouae legis.</i>	610.1
		<i>Eucharistia definitur: & singula definitionis particula explicantur.</i>	621.2
		<i>Eucharistia definit per mutationem incompossibilem substantis panis & vini, si ibi essent.</i>	698.9
		<i>Eucharistia est una integratis unitate.</i>	622.7
		<i>Eucharistia habet formam in facto esse à materia realiter distinctam.</i>	623.1.3
		<i>Eucharistia nobilissimum sacramentum.</i>	622.5. est unum sacramentum. ibid.
		<i>Eucharistia non erit post extremum iudicium.</i>	6
		<i>Eucharistia potuit esse ante Incarnationem.</i>	647.7
		<i>Eucharistia quadrupliciter excellit alias sacramenta.</i>	647.8
		<i>7. permanentia eius congruentia.</i>	ibid.
		<i>Eucharistia quomodo significet gratiam accidentalem!</i>	613.11
		<i>Eucharistia sola continet realiter, quod significat.</i>	623.9.
		<i>sola etiam ex omni parte est infallibilis in signando.</i>	ibid.
		<i>Eucharistia vera fuisse in triduo mortis.</i>	672.2.1
		<i>Eucharistia que sit forma?</i>	622.8
		<i>Eucharistia integritas non requiritur in sumptione, sicut in</i>	

Index Rerum.

<i>in consecratione.</i>	631.9	<i>Fides acquisita quare non excludat omnem formidinem sicut infusa.</i>	17.13
<i>Eucharistia sacramentalis spiritualis sumptio quid sit?</i>	629.2	<i>Fides an possit angeri.</i>	525.13
<i>Eucharistie sumptio per modum tantum sacramenti quid, & quomodo.</i>	629.2	<i>Fides coniugij in quo consistat?</i>	804.1
<i>Eucharistia triplex perceptio.</i>	629.2	<i>Fides cum sit cum enigmata?</i>	511.7
<i>Eucharistiam sumere sacramentaliter quid sit?</i>	629.2	<i>Fides cur non maneat in patria.</i>	492.3
E X		<i>Fides describitur.</i>	540.2
<i>Exceditur unum ab alio adaequate duplicitate.</i>	187.12	<i>Fides est bonum extrinsecum matrimonij.</i>	804.5
<i>Excellens sensibile corruptis sensum.</i>	836.11	<i>Fides est certior scientiis acquisita.</i>	19.21
<i>Excellens sensibile quomodo corruptas sensum.</i>	837.15	<i>Fides est nobilior omni scientia acquisita.</i>	ibid.
<i>Excellens unum sufficeret in voluntate, si non erat de ratione illius status carere tristitia partis inferioris.</i>	881.6	<i>Fides, & scientia si non possent esse simul cognitio in verbo & in genere proprio non possent.</i>	17.11
<i>Excellentia commissionis iudicaria Christi nulli alteri creature conuenire potest.</i>	887.7	<i>Fides & spes acquisita an sunt virtutes Theologicae.</i>	529.17
<i>ad Exclusiuam affirmatiuam sequitur vniuersalis affirmativa de terminis transposita.</i>	120.9	<i>Fides habitualis & scientia possunt esse simul.</i>	17.11
<i>Excommunicatione duplex.</i>	782.11	<i>Fides infusa an, & quomodo sit in nobis.</i>	511.7
<i>de Excommunicatione.</i>	782.11	<i>Fides infusa an sciat inesse.</i>	514.20
<i>Exemplari, cognosci, & intelligi disrahunt.</i>	246.16	<i>Fides infusa differt ab acquisita.</i>	513.13
<i>Existens, & possibile quomodo dividant ens.</i>	246.14	<i>Fides infusa ponitur non tantum propter gradum intensiorem in actu.</i>	514.18
<i>Existentialia ratione tantum distincte.</i>	443.7	<i>Fides manet cum peccato.</i>	374.3
<i>Existentialia ignis mensuratur auro.</i>	267.11	<i>Fides mediatoris implicita fuit necessaria ante Euangelium.</i>	523.7
<i>Existentialia naturalis non est de essentia existentialia sacramentalis.</i>	647.9	<i>Fides non facit assentire sine Doctore, & quare?</i>	524.9
<i>Existentialia non est aliud ab essentia.</i>	705.22	<i>Fides Parrum veteris Testamenti an fuerit de eodem, de quo nostra.</i>	524.8
<i>Existentialia non est aliud ab essentia realiter.</i>	838.18	<i>Fides potest infundi sine gratia.</i>	611.13
<i>Existentialia quo sensu sit accidentis.</i>	507.13	<i>Fides potest succedere ad scientiam, sicut è conuerso.</i>	17.13
<i>Existentialia rei actualis quinque modis potest intelligi.</i>	265.3	<i>Fides que possit stare cum scientia?</i>	17.13
<i>Existentialia rei permanentis an mensuretur alia mensura, quam ex eo.</i>	264.1	<i>Fides quoad aliqua forte manet in patria.</i>	541.8
<i>Existentialia uniformis coloris prior est carentia motus.</i>	267.12	<i>Fides quomodo dependet ab actu voluntatis?</i>	17.14
<i>Existentialiam Christi in Eucharistia scire, non spectat ad beatitudinem.</i>	660.9	<i>Fides tantum per infidelitatem tollitur.</i>	515.14
<i>Existentialia due sunt in Christo.</i>	443.7	<i>Fides Theologica respicit Deum ut obiectum, & efficiens.</i>	529.17
<i>Extremum quando respicit extremum per medium.</i>	264.20	<i>Fides tollitur per demeritum.</i>	515.24
<i>Extrema quando sunt prima alicuius proportionis, alterum in quocunque gradu respicit alterum.</i>	466.13	<i>Fidei actus quando sit necessarius?</i>	523.3
<i>in Extremis quando dicatur aliquis esse?</i>	718.4	<i>Fidei datio adulterio cognito ex parte unius, vel alterius vitiat.</i>	820.11
F A		<i>Fidei datio & machinatio quomodo dirimant matrimonium postea contractum.</i>	820.10
<i>Factibile tantum supernaturaliter, ergo cognoscibile tantum supernaturaliter, non sequitur.</i>	660.11	<i>Fidei speci idem obiectum.</i>	528.16
<i>Facti ignoramia, & non irris excusat.</i>	706.27	<i>Fidei infusa unitas ex unitate renelantis.</i>	511.7
<i>Factio cum re facta semper manet.</i>	251.7	<i>Fidei obiectum.</i>	525.13
<i>Factio non est semper mutatio.</i>	449.4	<i>Fidei unitas unde varie dicuntur.</i>	525.13
<i>Factum à Deo magis infirmum est simpliciter, quam eius oppositum.</i>	878.11	<i>Fidei unitas est habitus respectu omnium credibilium.</i>	2.1.4
<i>Factum est aliquid hoc, vel illud, ergo est factum simpliciter, non tenet.</i>	460.9	<i>Fidem acquisitam habemus de renelatis.</i>	511.3
<i>Fallacia accidentis quomodo committitur?</i>	57.6	<i>per Fidem acquisitam non creditur firmiter.</i>	514.19
<i>Fallacia consequentis, & figura dictiosus que?</i>	190.3	<i>Fidem infusam dandam esse.</i>	522.2
<i>Falsum non potest dici sine defectu naturali, vel morali.</i>	452.9	<i>Fidem infusam oportet ponere.</i>	514.17
F E		<i>Fidem nullus scit se habere infusam, & quare?</i>	514.27
<i>Felicitas nostra est actus supernaturalis.</i>	21.col.2	<i>Fidem se habere an quis credit?</i>	515.22
<i>Ferrum infixum duro quare non possit extrahiri ab infi gente.</i>	293.12	<i>cum Fide infusa an simili infundatur charitas.</i>	511.5
F I		<i>de Fide nihil tenendum, nisi Ecclesia id teneat.</i>	523.6
<i>Fictio quomodo se habeat ad Baptismum, & paenitentiem?</i>	594.3	<i>Filiatio ad matrem est accidentalis.</i>	454.11
<i>Filius quis dicitur.</i>	594.2	<i>Filiatio est in supposito mediante fundamento.</i>	452.4
<i>Fides acquisita perfectior opinione, & imperfectior Scientia.</i>	511.6	<i>Filiatio est terminus nature assumpta.</i>	423.9
<i>Fides acquisita potest esse in patria.</i>	540.2	<i>Filiatio realis ad matrem an sit in Christo, alia à filiatione ad Patrem.</i>	452.1
F I L I O S		<i>Filiationem non esse suppositi praeclarum.</i>	452.4
<i>Filius nostra est actus supernaturalis.</i>	21.col.2	<i>Filiations duas reales in Christo.</i>	453.8
<i>Filius obiectum.</i>	69.4	<i>Filius an habeat potentiam generandi?</i>	69.4
<i>Filius connotatus tantum dicitur prior Verbo.</i>	157.7	<i>Filius datus est nobis, non est tamen propriè donum.</i>	107.11
F I L I U S		<i>Filius nativitate habet Desitatem, non tamen natinitatem est Deus.</i>	107.12
F I L I U S		<i>Filius</i>	Filius

Index Rerum.

<i>Filius nequit generare.</i>	68.2	<i>Forma cali non tollit priuationem omnem formarum inferum.</i>	90.6
<i>Filius non est de substantia Patris quasi de materia.</i>	62.10	<i>Forma calicis an sit determinata.</i>	625.5
<i>Filius non magis esset imago, quam Spiritus sanctus, nec hic magis donum quam ille, sine distinctione reali.</i>	9.26.	<i>Forma Confirmationis.</i>	648.4
<i>Filius non potest eadem generatione, qua generat Pater, generare.</i>	68.2	<i>Forma consecrationis Eucharistia an sit illa, que ponitur in Canone Missa.</i>	625.1
<i>Filius prius producitur quam amatur, & prius producit Spiritum sanctum.</i>	89.1	<i>Forma corporalis potest esse sine materia.</i>	323.12
<i>Filius quare non generet, cum in eo sit generatio actualis.</i>	69.5	<i>Forma corporalis a materia separata sibi modo naturali definit corpus in Eucharistia.</i>	655.8
<i>Filius quomodo sit ars, & sapientia Patris?</i>	9.19	<i>Forma cur prius denominetur ab actione, quam suppositum.</i>	147.5
<i>Filius si esset de substantia Patris, esset de substantia sua.</i>	61.9.	<i>Forma eò perfectius denominat, quo perfectius unum.</i>	195.26
<i>Filius verè est de substantia Patris,</i>	63.12	<i>Forma essentialis non est in speciebus numeri.</i>	127.14
<i>Filius verius de forma, quam de materia Patris.</i>	63.13	<i>Forma ignis an separata generaret ignem.</i>	689.25
<i>Filiij & verbi differentia.</i>	157.6	<i>Forma non idèo intensibilis in infinitum, quia est participatio infiniti.</i>	467.18
<i>Filiū dei esse filium hominis an sit maius, quam è contra.</i>	430.6	<i>Forma non necessariò habet actionem.</i>	50.6
<i>Filio perempto perit respectus patris ad ipsum.</i>	453.7	<i>Forma non ultimè abstracta dicit diuersas habitudines.</i>	663.6
<i>Filiij confirmarentur in gratia si viciissent primam tentationem.</i>	358.3	<i>Forma noua acquiritur in nutritione.</i>	855.6
<i>Filiij de conguo, non de necessitate tenentur confentire contracóni parentum.</i>	798.20	<i>Forma nulla finita excludit priuationem omnem à suisceptivo.</i>	906.17
<i>Filiij in statu innocentia fuissent confirmati in iustitia.</i>	57.1. & seq.	<i>Forma nulla tollit priuationem aliarum.</i>	482.10
<i>Filiij Israel quare non circumcidabant parvulos dum transirent per desertum,</i>	586.9	<i>Forma perfecta matrimonij que sit?</i>	803.4
<i>Filiis Israel quare fuit prohibitum contrahere cum infidelibus.</i>	830.27	<i>Forma perficiens passum vel consideratur in fieri, vel in esse quieto.</i>	151.20
<i>Filiij quot sunt, tot sunt paternitates,</i>	413.6	<i>Forma præcis/a Baptismi quoad verba quesit?</i>	580.4
<i>Fingens se dispositum ad recipiendam gratiam in sacramento, recipit characterem tantum.</i>	594.2	<i>Forma producitur ut quo.</i>	53.10
<i>Finis est duplex.</i>	887.10	<i>Forma que dat actum secundum, dat etiam actum priimum, & è contra.</i>	705.13
<i>Finis intrinsecus quare non tollit omnem priuationem sicut finis extrinsecus ultimus.</i>	903.6	<i>Forma qualibet denominat suppositum, in quo est.</i>	336.8
<i>Finis intrinsecus quomodo attingatur?</i>	836.9	<i>Forma quando producitur presupposta materia, prius natura, an creatura?</i>	353.5
<i>Finis matrimonij quis, & qualis?</i>	803.1	<i>Forma quomodo dicitur quod & quo.</i>	689.22
<i>Finis syllogismi practici.</i>	487.11	<i>Forma respectiva sola est invariabilis & simplex secundum essentiam.</i>	691.5
<i>Finis ultimus aliis positivus, aliis negativus.</i>	404.2	<i>Forma sacramenti est ipsa relatio signi, omnia alia se teneant ex parte fundamenti materie.</i>	579.2
<i>Finis ultimus quomodo sit obiectum fruitionis?</i>	24.4	<i>Forma sacramenti matrimonij que sit?</i>	790.24
<i>Finitas, & infinitas competunt solum enti quanto.</i>	78.5	<i>Forma specifica perfectior in pluribus.</i>	102.3
<i>Finitas formaliter non consistit in respectu ad causam.</i>	3.3	<i>Forma substantialis immediatè recipitur in materia.</i>	344.9
<i>Finitum additum finito solum facit finitum.</i>	703.17. non facit maius infinitum.	<i>Forma substantialis inducitur à forma substantiali generantis tantum.</i>	687.15
<i>Finitum omne prius est in se tale, quam in ordine ad aliud.</i>	31.3	<i>Forma substantialis inducit terminum principalem generationis substantialis.</i>	681.6
<i>Finiti ad infinitum an detur proportio.</i>	279.9	<i>Forma substantialis nequit educi de accidentibus.</i>	698.7
<i>Finiti ad infinitum qua proportio,</i>	424.12	<i>Forma substantialis non potest induci in quantitate.</i>	691.4
<i>Fit aliquid ex alio duplicit.</i>	662.3	<i>Forma totius quid sit?</i>	436.4
F L		<i>Forma visibilis quare ponatur in definitione sacramenti.</i>	565.5
<i>Fluxus duplicitis maris per diem qua sit causa.</i>	342.3	<i>Forma ultimè abstracta est uniuoca.</i>	661.6
<i>de Fluxu, & refluxu maris à Luna.</i>	342.3	<i>Forma una sit esset in pluribus suppositis, non esset attinenda in omnibus.</i>	68.3
F O		<i>Forma calicis veritas explicatur.</i>	628.18
<i>Fœcunditas generandi prior est in Patre fecunditate spirandi.</i>	87.2	<i>Formam Gracorum fuisse olim licitam, & forte modò apud ipsos.</i>	580.8
<i>Fomes ex peccato Ada.</i>	383.2	<i>Formam probabens non potest eam de novo recipere.</i>	671.16
<i>Forma aboluta non potest aduenire alicui sine mutatione sui.</i>	126.7	<i>Forma omnes supernaturales sunt in genere Qualitatis Predicamentalis.</i>	616.12
<i>Forma aliqua absoluta non requiritur ad recipienda sacramentalia.</i>	614.6	<i>Forma sunt prius incompossibles in se, quam in subiecto.</i>	99.2
<i>Forma an caufet ut vera?</i>	581.9	<i>Forma sunt sicuti numeri, exponitur.</i>	100.3
<i>Forma apta Pœnitentia Ego absolu te.</i>	716.5	<i>Formarum non omnis differentia est formalis.</i>	100.4
<i>Forma cali non tollit omnes priuationes à sua materia.</i>	337.4	<i>Formas corporales, nec creari, nec creare posse omnes Philosophi</i>	

Index Rerum.

<i>Philosophi senserunt.</i>	561.13	<i>rationem dupliciter.</i>	151.20
<i>Formas nullas habera materias ex qua?</i>	55.9	<i>Generatio activa, & paternitas ratione tantum different.</i>	
<i>Formatio sit in instanti.</i>	851.3	<i>150.10.</i>	
<i>in Foro publico coram indice nihil debet proponi, quod non potest probari.</i>	732.52	<i>Generatio activa non est in Filio.</i>	69.5
<i>Fortitudo & temperantia in voluntate & appetitu.</i>	551.6	<i>Generatio eterna Filij possibilis est. So. 1. de falso est talis.</i>	
<i>Forititudinis & temperantiae differentia.</i>	551.6	<i>ibid.</i>	
<i>Forititudinis munus proprium.</i>	552.7	<i>Generatio, alteratio, & corruptio quale habeant inter se discrimen.</i>	662.2
<i>Fortis recte se exponit morti pro bono communis iuxtarat Elam rationem.</i>	838.17	<i>Generatio an sit actio immanens.</i>	112.7
<i>Fortis recte timet, audax verò non.</i>	798.19	<i>Generatio Christi fuitne secundum rationes feminales.</i>	
<i>Fortis se exponens morti pro bono communis, plus diligit illud.</i>	533.12	<i>440.13.</i>	
F R		<i>Generatio Christi hominis petit ius hereditandi.</i>	458.4
<i>Frigiditas quomodo dignoscatur à maleficio.</i>	819.8	<i>Generatio diuina non est actio, sed relatio.</i>	150.14
<i>Frigidus cum secunda contrahens est priori restituendus, si sit potens, secus maleficis.</i>	819.8	<i>Generatio est conuersio partialis.</i>	705.27
<i>Fructus an differant a virtutibus.</i>	553.12	<i>Generatio, & corruptio ex more stellarum.</i>	341.2
<i>Fructus digni paenitentie sunt ex charitate.</i>	711.19	<i>Generatio & paternitas est eadem formalissime proprietas.</i>	146.19
<i>Frui an dicat actum elicitum, vel delectationem?</i>	27.7	<i>Generatio ex natura rei non praeedit paternitatem.</i>	
<i>Frui non est elicere amorem, sed amare.</i>	470.8	<i>152.12.</i>	
<i>Frui quid sit?</i>	900.2	<i>Generatio Filij est uniuoca.</i>	70.2
<i>Fruitio Christi erat meritoria.</i>	487.10	<i>Generatio ignis mensuratur instanti.</i>	267.11
<i>Fruitio duplex.</i>	24.2	<i>Generatio in Diuinis non est propriè actio immanens, nec transiens, sed partim conuenit cum utroque.</i>	
<i>Fruitio in via non dependet à visione essentialiter, secus verò in patria.</i>	902.9	<i>70.6</i>	
<i>Fruitio non est nobilissimus effectus Dei.</i>	492.4	<i>Generatio quid sit.</i>	662.2
<i>Fruitio omnis non est beata.</i>	901.6	<i>Generatio quomodo sit totius in totum.</i>	316.8
<i>Fruitio presentis differt à futura.</i>	373.4	<i>Generatio quomodo sit transmutatio totius in totum.</i>	
<i>Fruitio quer</i>	901.6	<i>662.2</i>	
<i>Fruitio quantumvis in via cresceret, non redderet frumentum beatum.</i>	902.9	<i>Generationis actus quo ordine dicatur mediare inter generantem, & genitum.</i>	149.4
<i>Fruitionis in communi quodnam sit obiectum?</i>	24.3	<i>ad Generationem aliam in uno, necessario passiva intelligitur in alia.</i>	150.11
<i>Fruitionis ordinata obiectum est finis ultimus.</i>	ibid.2	<i>Generationem esse eandem re cum paternitate probatur, & ratione differre.</i>	
<i>Frustra illud solum est, quod caret sua perfectione in tota specie.</i>	914.13	<i>149.3</i>	
F V		<i>ad Generationem quare requiratur alia materia.</i>	325.10
<i>Fundamentum manet destructa relatione ad creaturam.</i>	261.8	<i>in Generatione duplex potentia.</i>	319.20
<i>Fundamentum preexistens potest esse relationis noua.</i>	666.9	<i>in Generatione naturali aliquid corruptitur.</i>	315.2
<i>de Fundamento cum relatione nihil predicator in quid.</i>	133.9	<i>Genus à quo accipitur, an aliud ab eo, à quo accipitur differentia.</i>	331.3
<i>Fures an iustè occiduntur?</i>	631.45	<i>Genus & differentia accipiuntur ab entitate eadem.</i>	
<i>Eurosus qui quandoque usus est ratione quomodo sit baptizandus.</i>	592.3	<i>187.13.</i>	
G A		<i>Genus & differentia differunt plusquam ratione stricta.</i>	
<i>Alenæ plus credendum in materia generationis, quam Aristotelii.</i>	418.7	<i>11.36</i>	
<i>Gaudere, & tristari quomodo pertinent ad conscientiam.</i>	407.9	<i>Genus, & differentia sumuntur ab alia, & alia realitate.</i>	
<i>Gaudium de potentia absoluta potest separari à beatitudine.</i>	908.8	<i>78.4</i>	
<i>Gaudium fruitionis, & tristitia non sunt contraria.</i>	479.11	<i>Genus habet ideam.</i>	209.11
<i>Gaudium non est de essentia beatitudinis.</i>	907.4. magis pertinet ad eam quam securitas.	<i>Generis humani reparatio contingens.</i>	501.9
<i>ibid.</i>		<i>Generis ratio, & passio non sunt in Diuinis.</i>	109.6. sunt tamen relationes transcendentales.
G E		<i>ibid.</i>	
<i>Generantis primus ordo ad generatum.</i>	149.3	<i>in Genere aliiquid est duplicit.</i>	505.6
<i>in Generante & genito manens simul non est materia.</i>	63.13	<i>in Genere aliquo nihil constituitur per aliud alterius generis.</i>	
<i>Generare est referri connotans naturam.</i>	702.12	<i>128.17</i>	
<i>Generari potest aliquid duplicit.</i>	61.5	<i>Genera, & individua non habent ideas secundum Henricum, nec omnes quiditates specifica.</i>	210.15
<i>an Generati solum suffient illi in statu innocentia, qui modo sunt electi.</i>	358.1	<i>Genera nulla sunt in Diuinis, sed modi pradicandi similes duobus generibus.</i>	263.14
<i>Generatio activa & paternitas different secundum</i>		<i>Genitum est adequatus terminus potentie generantis uniuoci.</i>	686.9
G L		<i>Genitum quare sit ubi presul corruptum.</i>	666.7
<i>Glacies & nix quando non sufficiunt ad Baptismum.</i>	583.5	<i>Geometra per unam quantitatem mensurat aliam.</i>	
<i>Gloria corporis Christi quare sit dilata.</i>	451.5	<i>129.23.</i>	
<i>Gloria est premium essentiale correspondens meritis.</i>	769.8	<i>Gloria summa primò ordinatur Christo, dein unio ad Verbum.</i>	450.2
<i>Gloria Christi magnitudo.</i>	488.13	<i>488.13</i>	
		<i>Gloriam</i>	

Index Rerum.

<i>Gloriam habere sine merito, glorioſius eſt, quām aliquando caruiffe ea.</i>	488.13	<i>Gratiam non preceſſe assumptionem magis congruum eſt.</i>	428.8
G R			
<i>Gradus cognitionis quid ſit?</i>	831.30	<i>Gratiam poſſe fieri in tempore.</i>	434.11
<i>Gradus eminentia non ſit in Eccleſia potestas exequendi actus excellentes, ſed diſpoſitio neceſſaria ad illam.</i>	776.6	<i>Gratiam ſumma conſeribilem creature an poſſibile fuerit conſerri anima Christi.</i>	465.1
<i>Gradus equalis quomodo augeant.</i>	102.3	<i>Gratiam ſumma eſſe creaibilem ſimil.</i>	464.7
<i>Gradus eiusdem forma in ordine ad ſubiectum poſſunt eſſe diuerſe rationis,</i>	688.19	<i>Gratificate eſt actus primus.</i>	374.6
<i>Gratia an requiratur in nobis ut principium actuum.</i>	577.1	<i>Gratia omne non petet eſſe in centro.</i>	467.21
<i>Gratia an ſit virtus,</i>	374.1	G V	
<i>Gratia à ſolo Deo creatur.</i>	562.17	<i>Gutta ultima quomodo caueſt in virtute preceſſen- tium.</i>	568.6
<i>Gratia baptiſmaſis eſt maior gratia Confirmationis.</i>	620.3	H A	
<i>Gratia Baptiſmi quomodo, & à quo cauſabitur,</i>	594.2	H Abens in creatis quare non ſit quod habetur.	
<i>Gratia Christi non fuit ſumma poſitive.</i>	464.5	76.2	
<i>Gratia creata eſt principium actuum.</i>	378.3	<i>Habens aliiquid eminenter quando poſteſt illud habere formaliter.</i>	369.12
<i>Gratia cum peccato eſſe poſteſt de potentia abſolute.</i>	563.20	<i>Habere aliiquid à ſe quomodo ſit dignus, quām alteri communication.</i>	164.16
<i>Gratia debita meritis remiſſis datur in instanti mortis.</i>	762.9	<i>Habere, & proprii eſſe multū diſferunt.</i>	728.36
<i>Gratia duplex eſt in modo acceptandi.</i>	97.10	<i>Habere ſe alicui eſt entis.</i>	663.5
<i>Gratia & culpa non opponuntur formaliter.</i>	737.5	<i>Haberi poſteſt aliiquid dupliſiter.</i>	76.2
<i>Gratia gratis, & gratum faciens in quo diſferunt.</i>	609.5	<i>Habituatio paſſuina eſt habitus.</i>	445.3
<i>Gratia in eodem instanti reali creatur & infunditur, ſed in diuerſi natura instantibus.</i>	101.5	<i>Habitudo effectus ad cauſam ſecundam non eſt eadem habituodini ad primam.</i>	264.19
<i>Gratia non eſt naturalis homini, & eſt à iuſtitia originali diuerſa.</i>	57.4	<i>Habitudo non eſt eadem cum termino.</i>	260.22
<i>Gratia non perficit animam ad aquarū, ſed ſecundum unam potentiam.</i>	373.5	<i>Habitudo obiecti ad potentiam eſt duplex.</i>	200.5
<i>Gratia nulla datur in nobis ſine paſſione Christi concurrente.</i>	719.10	<i>Habitudo obiecti terminantis eſt duplex.</i>	200.6
<i>Gratia oponitur peccato ſolam demeritorie.</i>	572.6	<i>Habitudo pœna ad culpam bona eſt, eti malis ad malum mala.</i>	880.21
<i>Gratia quando non augetur per actus meritorios, in mente manet tantum relatio rationis.</i>	709.6	<i>Habitudo prodeutemis ad produlum triplex.</i>	701.6
<i>Gratia quantumuſ minima omnia peccata excludit,</i>	573.9	<i>Habitus an requiratur ut natura rationalis fruatur.</i>	430.3
<i>Gratia quid ſit.</i>	429.12	<i>Habitus augmentatur à quo generatur.</i>	101.3
<i>Gratia quomodo ſit principium actuum.</i>	378.4. à quo ſit actus, & intenſio eius.	<i>Habitus charitatis eſt idem in viruque portione.</i>	366.11
	ibid.5	<i>Habitus charitatis infuſus nobilior eſt habitu acquisito.</i>	534.19
<i>Gratia sacramenti Eucharistie quanam ſit?</i>	621.2	<i>Habitus cum intenditur, non augetur proprie.</i>	101.5
<i>Gratia ſicut habet eſſe per creationem, ita definit eſſe per annihilationem.</i>	737.5	<i>Habitus cum potentia non eſt cauſa totalis intellectionis.</i>	590.6
<i>an Gratia ſola repugnet originali?</i>	571.4	<i>Habitus defiñitur.</i>	612.1
<i>Gratia ſumma adhuc poſſet eſſe, eti non eſſet ſtatu in naturis spiritualibus.</i>	467.21	<i>Habitus fidei inclinat in articulos, & in eis reuelatum corum equaliter.</i>	
<i>Gratia ſumma an detur, que ab alia non poſteſt excedi.</i>	464.5	<i>Habitus imperfeſſor poſteſt ad perfeſſiorem diſponere.</i>	512.12
<i>Gratia ſumma an ſit collata anime Christi.</i>	463.2	<i>Habitus inclinat, non neceſſitat volumatorem.</i>	516.12
<i>Gratia ſumma data anime Christi.</i>	466.14	<i>Habitus inlinat per modum nature.</i>	549.22
<i>Gratia ſumma quomodo potuit recipi in anima Christi</i>	465.10	<i>Habitus indifferens datur ex actibus talibus.</i>	546.11
<i>Gratia via aliquando perfeſſior quam patrie, quoad habitum.</i>	285.3	<i>Habitus infuſus non ſufficiit ad affiuentium ſine Doctore.</i>	616.12
<i>Gratia dato per ſignum ſenſibile congraua erat pro matrimoni contractu.</i>	789.18	<i>524.10</i>	
<i>Gratia & charitatis diſferentia.</i>	375.4	<i>Habitus infuſus non tribuit facilitatem agendi.</i>	95.12
<i>Gratia infuſio de lege Dei ordinaria concomitant remiſſionem culpe,</i>	739.17	<i>Habitus intellectus uno actu dignatur, voluntatis non.</i>	
<i>Gratia infuſio nec eſſe motus, nec mutatio.</i>	434.13	<i>40°.6</i>	
<i>Gratia infuſio poſteſt eſſe ſine expulſione culpe, & eſt contra.</i>	737.4	<i>Habitus naturalis, & acquisitus quomodo diſferant.</i>	590.6
<i>Gratia infuſio principalior fuſit in circumciſione, quam ablatio culpe.</i>	573.9	<i>Habitus non dependet ab obiecto.</i>	272.7
<i>Gratia plus haberet qui in ſtatu innocentia, quam aliud.</i>	99.2	<i>Habitus non tantum eſt reſpectu eorum, quaſi ſunt ad finem.</i>	
<i>Gratiam non perficeret p̄tēdū eſſentiam, ſed potentiam.</i>	891.5	<i>494.15</i>	
		<i>Habitus nullus infuſus imperfeſſor fidei.</i>	514.19
		<i>Habitus nullus poſteſt mediare in recipiendo.</i>	469.4
		<i>Habitus ponit ad faciliter, & delectabiliter operandum.</i>	
		<i>549.7</i>	
		<i>Habitus quare ponatur in appetitu ſenſitivo.</i>	494.13
		<i>Habitus quidam amoris generatur ex actibus elicitis charitatis.</i>	104.9
		<i>Habitus repreſentans infinita diſtincti, eſt perfeſſionis infinite.</i>	
		<i>272.5</i>	
		<i>Habitus ſi eſt ratio recipiendi viſionem, eſt beator intellectu.</i>	
		<i>470.5</i>	
		<i>Habitus ſolus acquisitus dat faciliter operari.</i>	615.12
		<i>Habitus ſummuſ non poſteſt augeri,</i>	466.15
		<i>Habitus</i>	

Index Rerum.

<i>Habitus triplex respectu contentorum in Biblij.</i>	520.	<i>Hominem esse quotidiatuè rationalem nunquam dubitauit Philosphorus.</i>	83.8.9
17		<i>ab Homine alia non resurgent.</i>	840.27
<i>Habitus reverentia actibus generatur.</i>	455.2	<i>pro Homine potuit aliis satisfacere.</i>	501.11
<i>Habitus virtutis acquisita non perditur per unum peccatum.</i>	376.5	<i>in Homine datur alia entitas positiua à partibus coniunctim & diuisim distincta.</i>	840.3.8
<i>Habitus impedimentum potest ponи, quando non est priuatio eius.</i>	812.12	<i>in Homine quicquid est animatum anima sensuia, est animalum intellectiuia.</i>	854.4
<i>Habitus unius per se una est per se ratio obiecti.</i>	532.7	<i>Homines fuissent translati in primo statu ante mortem.</i>	
<i>Habitus supernaturalis posuit in potentia, an naturaliter agat per ipsum.</i>	472.18	<i>356.6</i>	
<i>Habitus infusi non corrumputur per actus contraries Physicos.</i>	563.20	<i>Hominum & iumentorum idem interitus; exponitur.</i>	843.36
<i>Habitus intellectuales.</i>	552.8	<i>Honor & voluptas est primò concupisibile.</i>	552.9
<i>Habitus virtutum diuiduntur.</i>	551.6	<i>H V</i>	
<i>Habitus infusi cur negari Philosphorus.</i>	664.8	<i>Humanitatem in Christo habere propriam existentiam probatur.</i>	442.4
<i>Hæcceitatem repugnat intelligere ut uniuersale.</i>	327.8	<i>ex Humanitate, & Verbo non resultat unum per se ens.</i>	
<i>Hæcclis omnis est ex Scriptura male intellecta.</i>	515.	<i>460.7</i>	
24		H Y	
H O		<i>Hyperdulia debetur B. Marie.</i>	456.7
<i>Hoc demonstrat in forma corporis singulare entis.</i>	627.		
13			
<i>Hoc est corpus meum, an sufficiant ad consecrationem corporis.</i>	624.4		
<i>Hoc est corpus meum, quid demonstret ad sensum, & intellectum.</i>	627.13		
quomodo sit prpositio conuersua.	628.26		
& quomodo forma electiua.	ibid. 17		
quod est de se hoc, repugnat communicari pluribus diuisibiliter.	327.7		
<i>de Homicidio.</i>	781.10		
<i>Homo albus est homo albus, quo sensu falsa.</i>	509.24		
<i>Homo albus est homo, est falsa nulla homine existente.</i>	508.21		
<i>Homo aucte creationem aliter est non ens, aliter chimera.</i>	247.18		
<i>Homo an teneatur Deo ad omnia, que potest.</i>	500.7		
<i>Homo differt à lapide animalitate.</i>	88.7		
<i>Homo est factus; & Deus, an vera propositio?</i>	448.2.		
449.6			
<i>Homo formaliter intelligit.</i>	835.8		
<i>Homo fuisse immortalis in statu innocentie.</i>	355.9.vn.		
num. i			
<i>Homo idem numero resurget.</i>	839.24		
<i>Homo idem qui est filius unius, poterat esse alterius.</i>	359.2		
<i>Homo nolens catena, potest credere non nisi volens.</i>	518.		
12			
<i>Homo non peccat, Deo volente, neque nolente.</i>	413.14		
<i>Homo non resurget cum tota carne, quam habuit.</i>	857.13		
sed cum qua.	ibid. 14. & 15		
<i>Homo non poterat satisfacere Deo pro culpa.</i>	500.7		
<i>Homo poterat mori in innocentia, sed non moreretur.</i>	356.3		
<i>Homo poterat sine satisfactione.</i>	500.5		
<i>Homo purus an potest satisfacere pro peccato.</i>	501.10		
<i>Homo purus sine peccato concipi potuit, & liberare genus humanum.</i>	ibid. 11		
<i>Homo quoniam magis nutritur, saniò magis debilitatur, quoniam modo intelligendum?</i>	886.3		
<i>Homo quare denominatur sanus à thorace, & non dicitur Christus creatus à natura.</i>	461.12		
<i>Homo quilibet possit pro se, Deo sic ordinance, satisfacere?</i>	501.11		
<i>Homo quonodo Deo auctore non fiat deterior.</i>	768.2		
<i>Homo quonodo predictetur de Deo?</i>	447.5		
<i>Homo secundum Philosphum non potest creari, & quare?</i>	254.14. & 15		
<i>Homo unde possibilis, & chimera impossibilis.</i>	246.16		
<i>Hominis vegetativa convertit alimento in suum substantiam.</i>	854.3		
Scoti oper. Tom. XI. Pars II.			
		I A	
		<i>I Anuе apertio duplex, & an utraque necessaria B. Virginis.</i>	433.8
		I D	
		<i>Idea quare non possit intelligi nisi in ordine ad extra?</i>	
	11.57		
		<i>Idea quid sit?</i>	106.32
		<i>Idea infinita sunt in Deo.</i>	213.26
		<i>Idea non habent differentiam practici & speculativi.</i>	
	208.7		
		<i>Idea omnium à Deo distincte cognitorum dantur distincta idea.</i>	
		211.21	
		<i>Idea omnium rerum sunt in Deo.</i>	ibid. 20
		<i>Idea varie ponuntur.</i>	202.15
		<i>Ideas Platonicas ponendo non esset usui intellectus agens.</i>	
	47.4		
		<i>Idem non potest esse multa & unum realiter aequaliter, secus verò inadequare.</i>	183.15
		<i>Idem, vel diversum dicuntur de quolibet ente.</i>	109.5
		<i>non Identitas ex natura rei est multiplex.</i>	235.17
		<i>non Identitas formalis datur inter relationes, & essentiam.</i>	
	186.11		
		<i>qua sit talis?</i>	ibid.
		<i>Identitas non est inter continens, & contentum.</i>	258.
	14		
		<i>Identitas passi requiritur ad identitatem effectus.</i>	
	844.4		
		<i>Identitas perfecta quare non sit in creaturis.</i>	175.18
		<i>Identitas quod repugnat, repugnare cognoscibilitati, intelligentium.</i>	214.2
	I E		
		<i>Ieiunium alterum natura, Ecclesia alterum?</i>	619.3
		<i>non Ieiunii quibiuс casibus potest recipere Eucharistiam?</i>	
	630.5		
		I G	
		<i>Ignis an possit in se opposito combustibili crescere in infinitum.</i>	466.16
		<i>Ignis conflagrationis an erit in determinato loco, vel simul circumdans totam terram.</i>	884.1
		<i>Ignis detinens quonodo cruciet Angelum.</i>	861.
	10		
		<i>Ignis inferni dupliciter dicitur spiritibus disconueniens.</i>	
	860.6		
		<i>Ignis non purgat se, sed alia elementa.</i>	885.2
		<i>Ignis quando generatur & aqua dua sunt mutationes.</i>	
	432.3		
		<i>Ignis quandoque magis calefacit carnem, & minus eam affigit, quandoque è contrario.</i>	862.15
		11	<i>Ignis</i>

Index Rerum.

<i>Ignis existentia mensuratur aucto.</i>	267.11	<i>Incarnationis subiectum est natura humana unita in Verbo.</i>	665.6
<i>Ignis generatio mensuratur instanti.</i>	ibid.	<i>Iucarnationis terminus supra subiectum eius addit relationem solum ratione.</i>	ibid.6
<i>Ignem esse calidum non est scibile propriè.</i>	264.20	<i>Incausabile est incomponibile.</i>	249.9
<i>Ignobilius non finis nobilioris.</i>	888.12	<i>Incestuosus non potest petere debitum, debet tamen reddere.</i>	833.37
<i>Ignorantia excusione à peccato in iterando Sacramento Confirmationis.</i>	620.5	<i>Incestus subsequens, & superueniens non dirimit, secum verò procedens.</i>	ibid.
<i>Ignorantia facti, & non iuriis, excusat.</i>	706.27	<i>Inclinatio naturalis attiva non arguit imperfectionem, si non impleatur.</i>	839.23
<i>Ignorantia non excusat ministrum in his qua ex officio scrire tenetur.</i>	580.4	<i>Inclinatio naturalis est ipsa res inclinata.</i>	490.24
<i>Ignorantia nulla excusat se rebaptizari facientem.</i>	607.4	<i>Incommunicabile duplex, sicut & communicabile.</i>	
I L			
<i>de Illegitimatione.</i>	781.9	<i>Incommunicabilitas unius rationis non conuenit pluribus, nisi per affirmationem priorem.</i>	132.7
<i>Illegitimi quare sunt irregulares?</i>	ibid.	<i>Incompossibile non est in potentia sui incompossibilis.</i>	
<i>Illuminatio quatuor modis contingit.</i>	304.20	<i>Indeterminatio causæ ad disparata non impedit actionem.</i>	67.2
I M			
<i>Imaginatio Anselmi de Angelo sine intellectu, & voluntate, sed ita repugnat esse.</i>	281.4	<i>Indeterminatio duplex.</i>	165.3
<i>Imago magis est respectu aeternorum.</i>	366.11	<i>Indissolubilitas competit matrimonio effectuè ex institutione diuina.</i>	805.11
<i>Imago Trinitatis quomodo sit in anima.</i>	349.22	<i>Indissolubilitas est de essentia matrimonij.</i>	816.7
<i>Imaginis, & vestigij differentia.</i>	ibid.	<i>Indissolubilitas formaliter est ex natura contractus, & causat fidem coniugum.</i>	805.12
<i>Immaterialitas non est causa per se primo modo intelligibilitatis.</i>	193.13	<i>an manea in religioso, qui ante consummationem ingressus est Religionem.</i>	ibid.13
<i>nec etiam secundo.</i>	ibid.	<i>Indissolubilitas matrimonij an sit ratione Sacramenti.</i>	
<i>Immortalitas quomodo sit nota.</i>	839.24	<i>Indissolubilitas obligationis viri, & mulieris determinatae unde innascatur.</i>	788.17
<i>Immutatio tantum intentionalis erit in beatia.</i>	924.11	<i>Indissolubilitatem matrimonij iure Dei positivo compleri congruum fuit.</i>	789.17
<i>Impassibilitas corporis gloriose quare non est miraculosa.</i>	923.10	<i>ad Indissolubilitatem matrimonij tenemur omnes indissolubiliter.</i>	817.9
<i>Impassibilitas non oritur ex cessatione motus coeli.</i>	ibid.7	<i>Indistincta realiter eundem seruant ordinem, quem si realter distinguerentur.</i>	195.27
<i>vera eius ratio est voluntas diuina non coagens contraries.</i>	ibid.8	<i>Individuationis ratio est aliquid positivum.</i>	331.2
<i>Impassibilitas unde oriatur.</i>	922.5	<i>Individuum an sit propriè compositum.</i>	333.9
<i>an proueniat ex aliqua dote.</i>	ibid.6	<i>Individuum habet ideam.</i>	209.13
<i>non est qualitas, nec corporis celestis, nec mixti, nec elementaris.</i>	923.6	<i>est de intentione nature.</i>	210.14
<i>Impeccabilitas Christi unde proueniat.</i>	462.8	<i>Individuum hoc non est hoc à quantitate.</i>	128.16
<i>Impeccabilitas duplex.</i>	905.12	<i>Individuum quare non est definibile.</i>	333.10
<i>Impeccabilitatem in Beato ex quo oriatur.</i>	905.12	<i>Individui cuiuslibet est propria materia.</i>	670.15
<i>Impedimentum cultus diuini duplex.</i>	826.10	<i>Individui ratio ignorat ratione speciei.</i>	331.3
<i>Impedimenta matrimonij ex parte contrahentium, & ex parte contractus.</i>	ibid.7. & 8	<i>Individua habent distinctas ideas.</i>	210.16
<i>ex parte etiam materia, forma, & finis.</i>	ibid.10	<i>Individuibile an possit moueri?</i>	306.3
<i>Impedimenta tria matrimonij ex statuto Ecclesia.</i>	826.10	<i>Inductio est duplex.</i>	521.23
	10	<i>Inductio per blanditiias quare non annullet matrimonium, sicut inducit ex coactione.</i>	798.20
<i>Impedimenta matrimonij que, & quot?</i>	825.7	<i>Inesse alicui primò, & concomitanter quid sit?</i>	
<i>Impedimenta uniuersa matrimonij assignantur.</i>	833.35	<i>653.2</i>	
<i>Imparfecitio nulla repugnat nisi ratione perfectionis.</i>	330.4	<i>Inesse quomodo immediatus quam agere.</i>	689.21
<i>Impossibile includit contradictionem.</i>	228.9	<i>Infamia Iuris quotuplex, & in quibus delictis incuratur?</i>	780.4
<i>Impossibilitas ad aliquid recipiendum duplex.</i>	919.3	<i>Infamia quid sit?</i>	ibid.
<i>Impossibilitas unde resulteret?</i>	229.13	<i>Infecatio carnis non est necessaria causa peccati originalis.</i>	
<i>Impossibilitas & immutabilitas differunt.</i>	222.14	<i>433.7</i>	
<i>Impossibilitas unde sit?</i>	228.9	<i>Inferior non potest dispensare in precepto superioris.</i>	
<i>Impotentia accidentis matrimonio rato, & non consummato, an ipsum dirimatur?</i>	818.3	<i>730.45</i>	
<i>Impotentia est duplex.</i>	ibid.	<i>Inferius non cognoscitur per rationem superioris.</i>	275.9
<i>& qua veraque.</i>	ibid. & seq.	<i>Inferiora alia non agere non moto calo est articulus dannatus.</i>	889.16
<i>Impotentia naturalis est uniuersalis, casualis vero respectu unius.</i>	819.7	<i>Iusfidelis</i>	
<i>Impotentia perpetua dirimit matrimonium.</i>	818.3		
<i>Impotentia utraque antecedens matrimonium dirimit.</i>	819.6		
I N			
<i>ad Inequalitatem quid requiratur.</i>	176.23		
<i>Inanimatum nequit perficere animatum.</i>	354.10		
<i>Incarinati non dicit passionem.</i>	665.5		
<i>Incarinatio in Verbo dicit tantum relationem rationis.</i>	ibid.		
<i>Incarinatio sola à Deo gratis data.</i>	577.11		

Index Rerum.

<i>Infidelis quomodo dicitur habere intentionem baptizandi.</i>	605.7	<i>Instans triplex natura inuenitur in ultimo instanti prolationis forma.</i>	628.14
<i>Infideli cur permittebatur habitare cum fidei?</i>	830.26	<i>Instanti quid succedit.</i>	308.9
<i>Infidelitas an impediatur matrimonium?</i>	829.24	<i>Instructione requiritur ad credendum.</i>	513.15
<i>Infinitas causa prima probatur ex primitate eminentia, & finis.</i>	33.8	<i>Instrumentum est duplex.</i>	605.6
<i>Infinitas causa prima probatur ex primitate exemplantia.</i>	32.7	<i>Instrumentum impripiè quodnam sit?</i>	ibid.
<i>Infinitas est tantum modus, sub quo producit voluntas diuinaria.</i>	82.6	<i>Instrumentum non est causa dispositiva.</i>	241.10
<i>Infinitas fundat, & terminat relationes communes ex natura rei.</i>	177.28	<i>Instrumentum quando disponit ad effectum principalem, & quando non.</i>	560.9
<i>Infinitas non repugnat enti ut sic.</i>	33.8	<i>Instrumenta artis quid efficiunt?</i>	559.8
<i>Infinitas primi eius probatur ex primitate efficientia.</i>	32.5	<i>Intellectio a causa volitionem, vel è contra?</i>	896.4
<i>Infinitatem sequitur simplicitas.</i>	13.45	<i>Intellectio Angeli non potest esse instrumentum creationis.</i>	
<i>Infinitudo animarum an repugnet.</i>	254.14	<i>Intellectio Angeli potest esse in instanti.</i>	266.7
<i>Infinitum dicaturne tale per res effectum ad alia?</i>	31.2	<i>Intellectio causa sine qua non volitionis.</i>	370.15
<i>Infinitum identificat sibi quodlibet compossible.</i>	186.10	<i>Intellectio Dei non est ipsi accidentis.</i>	31.12
<i>Infinitum non conuenit pertransire.</i>	474.25	<i>Intellectio distincta infinitorum intelligibilium est infinita.</i>	
<i>Infinitum non identificat sibi formaliter omne compossible realiter.</i>	235.18	<i>Intellectio & volitus sunt termini actionum.</i>	54.13
<i>Infinitum quid sit?</i>	31.2	<i>Intellectio infinitorum an sit infinita?</i>	240.7
<i>Infinitum videns, non idèo comprehendit.</i>	471.14	<i>Intellectio intenditur & firmatur per complacentiam voluntatis.</i>	
<i>Infinitorum diversa rationis unum potest esse alio maius.</i>	214.33	<i>Intellectio non est productiva.</i>	413.15
<i>Infinitorum intellectio an sit infinita?</i>	240.7	<i>Intellectio non est substantia, neque quantitas.</i>	52.2
<i>Informans formaliter necessariò praequirit informans effectu.</i>	166.13	<i>Intellectio non requirit relationem in alio extremo, nisi ob mutuam existentiam, vel dependentiam.</i>	205.
<i>Ingenitum est notio, licet non proprietas Patris.</i>	161.9		29
<i>Ingenitum multipliciter capitur.</i>	159.2	<i>Intellectio omnis creata est accidentis.</i>	240.7
<i>Ingeniti tres acceptio[n]es.</i>	159.3. & 4	<i>Intellectio Patris precedit productionem Verbi.</i>	9.30
<i>Ingratitudine innocentia cadentia, & relabentia est iniqua-lis.</i>	771.15	<i>Intellectio quando est propria totius hominis.</i>	867.10
<i>ab Ingressu Religionis aliquem retrahens peccat, & tenetur restituere.</i>	631.47	<i>Intellectio rei ut in se, est realis.</i>	202.18
<i>Inherentia accidentis est respectus extrinsecus adveniens.</i>	678.7	<i>Intellectio si est causa totalis volitionis tollere cur libertas.</i>	
<i>Inherentia scip[s]a inheret.</i>	264.21	<i>Intellectio sine phantasmatu est perfectior permissuè, non positive, quam cum phantasmatu.</i>	866.8
<i>Inimicus qua talis non est diligendus?</i>	538.3	<i>Intellectio sui prius extremum quam medium.</i>	278.16
<i>Inimicus ut homo potest non diligi actu, quonodo non debeamus ei velle absoluè amicitiam.</i>	ibid. 4	<i>Intellectio Angelicu est idem ipsi repugnat.</i>	ibid.
<i>non Inimicitia est tantum dispositio rationis.</i>	740.21	<i>in Intellectione esse, est esse secundum quid.</i>	246.13
<i>Iniustitia quonodo sit in puniendo, vel pramiando?</i>	881.23	<i>Intellectus est esse de essentia Dei.</i>	196.29
<i>Innascibilitas consequitur paternitatem, inspirabilitas vero spirationem actuam.</i>	168.3	<i>Intellectus agens nihil imprimis phantasmatu.</i>	5.13
<i>Innascibilitas, & inspirabilitas quomodo differant.</i>	ibid.	<i>Intellectus an sit nobilior intelligere.</i>	196.35
<i>Innascibilitas quomodo ponatur constituere personam.</i>	160.5	<i>Intellectus diuinus à nullo mouetur nisi à primo suo obiecto.</i>	
<i>Innocens, qui caret omni peccato quomodo satisfaciet precepto Ecclesie?</i>	748.35	<i>Intellectus dupliciter accipitur.</i>	3.7
<i>Innocens quomodo magis peccet, quam relabens, & è contra.</i>	771.14	<i>Intellectus est perfectior phantasia.</i>	658.4
<i>Innocentia maius est beneficium, quam peccatorum remissio.</i>	433.6	<i>Intellectus est voluntas aquè habent suas perfectiones.</i>	5.13
<i>in Innocentia haberet quis plus gratia quam aliis.</i>	99.2	<i>Intellectus & voluntas creatu quare, cum sint idem quod anima, non sint communicative nature.</i>	38.11
<i>Inobedientia est communis culibet peccato.</i>	771.16	<i>Intellectus & voluntas different.</i>	345.2
<i>Inordinatio appetitionis beatitudinis unde in Angelo.</i>	289.11	<i>& quomodo.</i>	348.17
<i>quadrupliciter potuit esse.</i>	ibid.	<i>Intellectus & voluntas eundem seruant ordinem in producendo, & operando.</i>	86.1
<i>ly Inquantum additum termino Christo, diminuit.</i>	460.10	<i>Intellectus & voluntas non virtualiter, sed formaliter in Deo reperiuntur.</i>	10.31
<i>Inquantum dupliciter sumitur.</i>	120.8	<i>Intellectus & voluntas, saltem in Deo sunt idem realiter.</i>	
<i>Inquantum quid significet?</i>	59.3	<i>Intellectus impedita phantasia.</i>	51.12
<i>Inspirabilitas an sit notio?</i>	168.3	<i>Intellectus mali Angelicu quomodo immutetur effectu ab igne perpetuo.</i>	861.12
<i>Inspirabilitas quare non sit notio Patris & Filii, sicut innascibilitas Patris.</i>	168.5	<i>Intellectus mutantur mediante à Luna, ut in Lunaticis.</i>	
		<i>Intellectus nihil est intelligibilium ante intelligere, exponitur.</i>	277.15

Index Rerum.

<i>Intellectus non continet voluntatem, nec è contra.</i>	349.	<i>Intelligere supponit esse diuinum.</i>	71.1
19		<i>Intelligi, cognosci, & exemplari distractiunt.</i>	24.6
<i>Intellectus non errat circa prima principia, & conclusiones demonstratiuas.</i>	293.11	<i>Intelligendi ratio quid sit?</i>	276.10
<i>Intellectus non est sua regula, tamen circa principia non potest errare.</i>	362.3	<i>Intentio aliqua requiritur in ministrante Sacramento.</i>	
<i>Intellectus non potest determinare voluntatem ad actum.</i>	371.10	604.3	
<i>Intellectus non potest errare circa principia.</i>	296.28	<i>Intentio an sit actus voluntatis circa finem ultimum.</i>	
<i>Intellectus non quietatur nisi in infinito.</i>	471.12	404.1	
<i>Intellectus noster à quo mouetur?</i>	476.9	<i>Intentio debita an requiratur in baptizante, ad hoc ut baptizet.</i>	
<i>Intellectus nullus potest intelligere Deum intuitiuem naturaliter.</i>	278.3	603.1	
<i>Intellectus nullus videt Deum naturaliter prater summ.</i>	472.18	<i>Intentio extrinseca Sacramento.</i>	605.
15		<i>Intentio finis proximi requiritur in baptizante.</i>	604.5
<i>Intellectus prius coniungit prioritate generationis fini ultimo, voluntas vero prius prioritate perfectionis.</i>	894.6	<i>Intentio habitualis propriè sumpta non sufficit in ministro conferente Sacramentum.</i>	606.10
<i>Intellectus quomodo cognoscat veritatem contingentium.</i>	218.4	<i>Intentio que requiratur necessariò in agente ex proposito.</i>	
15		604.4	
<i>Intellectus quomodo corrumpitur?</i>	808.15	<i>Intentio quandoque circa finem, & media.</i>	440.4
<i>Intellectus quomodo in nulla sit parte corporis.</i>	5.13	<i>Intentio quatuor modis sumitur.</i>	334.4
<i>Intellectus separatus potest naturaliter videre fidem, spem, & charitatem supernaturales.</i>	659.8	<i>Intentio secunda est en rationis.</i>	124.2
<i>Intellectus separatus, vel Angelicus potest videre corpus Christi in Eucharistia.</i>	ibid.6	<i>Intentio secunda non predicatur in quid de prima.</i>	132.5
<i>Intellectus sequens iudicium rationis naturalis an necessario ponere in Deo verbum essentiale.</i>	156.2	<i>Intentio sumitur dupliciter.</i>	604.3
<i>Intellectus sicut potest causare relationem rationis, ita & voluntas.</i>	740.20	<i>Intentio tanta non requiritur in suscipiente Sacramentum, quanta in ministro.</i>	593.9
<i>Intellectus si est totale mouens voluntatis, non peccavit voluntas, secundum aliquam sententiam.</i>	292.9	<i>Intentio triplex explicatur.</i>	606.8
<i>Intellectus si tantum se habet passione, non eget lumine gloria.</i>	918.9	<i>Intentio virtualis in quibus differt ab habituali.</i>	ibid.
<i>Intellectus viatoris non cognoscit quiditatem substantia.</i>	123.8	<i>Intentio virtualis sufficit ad martyrium.</i>	ibid.9
122.7		<i>Intentio virtualis sufficit ad merendum, vel demerendum.</i>	
<i>Intellectus & voluntatis duplex ordo in operando, quorum secundus semper manet.</i>	87.2	<i>sufficit etiam ad Sacra menta.</i>	ibid.
<i>Intellectus unitatem, & brutum excellens horum ponens damnatur.</i>	835.6	<i>Intentio una secunda non fundatur in alia.</i>	447.6
12		<i>Intentio unius actus collatinus.</i>	404.3
<i>Intellectum & voluntatem in Deo non distingui antecedenter ad emanationes, dupliciter probatur.</i>	8.22	<i>in Intentione primum in executione ultimum.</i>	223.3
<i>Intellectus unius Angeli potest pati ab alio.</i>	302.11	<i>de Interdicto.</i>	782.12
<i>Intellectum diuinum nihil mouet ad extra.</i>	198.7	<i>Interruptio temporis non obstat identati permanentie.</i>	
<i>Intellectum tendere in cognitionem unius pra alio ex ipsis capite prouenit.</i>	866.7	847.12	
<i>Intelligens rem aliter quam est, quomodo fallitur.</i>	471.	<i>Inuidere nemo debet alicui propter praedestinationem.</i>	
12		224.8	
<i>Intelligentia dicitur anima cœli.</i>	338.8	<i>Involuntarium simpliciter, & secundum quid voluntarium.</i>	592.4
<i>Intelligentia prima, secundum Philosophum, producit secundam.</i>	248.6		
<i>Intelligentia quomodo producantur secundum Averennam.</i>	561.13	I O	
196.34		<i>Ioachim, & Cypriani ab heresi liberantur.</i>	598.5
<i>Intelligentias esse possibilis, & habuisse necessitatem à Deo purauit Aristoteles.</i>	75.19	<i>Joseph habuit dominium in corpus B. Virginis, sed non usum.</i>	802.7
<i>non intelligere aliqua euenit dupliciter.</i>	200.8		
<i>intelligere diuinum quare non sit pati, sicut creaturam?</i>		I R	
196.34		<i>Ira quid sit?</i>	528.12
<i>Intelligere diuinum ut mere absolute terminat relationem obiecti cognoscibilis.</i>	204.26	<i>Iralci est semper cum irsifitia.</i>	551.6
<i>Intelligere est pati.</i>	689.24	<i>Irasifilis in nobis habet tres actus secundum Henricum.</i>	
<i>Intelligere & obiectum ubi sunt idem perfecte, non requiritur aliqua relatio in aliquo extremorum.</i>	205.28	527.8	
<i>Intelligere natura humana Christi esse intelligere Verbi, unde sequatur.</i>	443.6	<i>Irregularitas ex non crimen.</i>	781.8
<i>Intelligere Pateris non est terminus oranipotentie.</i>	118.11	<i>Irregularitas homicidi tollitur per Baptismum, bigamia vero minimè.</i>	812.13
		& quare?	ibid.
		<i>Irregularitas non incurritur nisi in casu à Iure expesso.</i>	
		620.5	
		<i>Irregularitas non sequitur homicidium ex se, sed ex statuto Ecclesie.</i>	
		813.17	
		sequitur bigamiam ex natura actus.	ibid.
		<i>Irregularitas omnis est ex statuto Ecclesie.</i>	814.20
		<i>Irregularitas quid sit, & in quibus incurritur.</i>	780.5
		<i>Irregularitas bigamia quare non tollatur per Baptismum.</i>	814.21
		I V	
		<i>Iudici ad Baptismum, & Circumcisionem non aliter se habebant post passionem usque ad Pentecosten, quam ante.</i>	
		587.12	
		<i>Iudei tenebantur ad ceremonialia ex precepto de cultu unius Dei.</i>	
		748.32	
		<i>Indorum aliqua consuetudines sunt bona.</i>	730.43
		<i>Index cum irsifitia debet volle mortem criminosi.</i>	539.6
		<i>Index nullius sua causa de lege naturæ.</i>	743.6
		Iudican	

Index Rerum.

Iudicandi sunt omnes, & quomodo?	883.5	Lapis assumptus an haberet communicationem idiomaticum, etiam quod partes.	431.9
Iudicare in forma humana aliud est, & aliud secundum formam humanam.	886.4	Lapis quomodo habeat tantam convenientiam cum intellectu, quantum phantasma.	869.17
Iudicabitur bis quilibet, quomodo intelligendum.	884.9	Lapidem mouens, cui infidet Angelus, non mouet Angelum.	654.5
ad Iudicialia non tenetur in lege Euangelica.	729.38	Latitudo pretij datur in medium, insimum, & summum.	
Iudicium generale erit simul condemnatum, & retributum.	883.5	725.20	
Iudicium quid sit, & quotuplex.	882.3	Latria an debeatur Christo secundum naturam humanam.	454.1
Iudicium quomodo differat à iustitia.	97.5	Latria cultus Deo debitu.	455.2
Iudicium Sacerdotis ratificatur, eis non sit punctualiter conforme iudicio Dei.	756.27	eius actus meritorius est in ordine ad Deum.	ibid.3
Iudicium specialissime sumptum describitur.	882.3	Latria cultus tria requirit.	ibid.3
Iudicium uniuersale quantum durabit, & an fieri in instanti?	883.6	Lazati voluntas non habuit volitionem immobilem post mortem.	292.8
quomodo in eo singulis innoscere poterunt omnium merita & demerita.	ibid.		
Iudicij locus.	884.8	L E	
Iudicij uniuersali congruentia.	882.4. & seq.	Legalia quando cuperunt esse illicita non constat.	588.
ante Iudicium omnes morientur.	852.8	14	
ad Iudicium requiritur imperium habentis potestatem.	882.3	Lex ante promulgationem non ligat.	584.3
in Iudicio uniuersali erit aliquod gaudium speciale beatis, & malum damnatio.	883.5	Lex Domini sancta, & immaculata.	586.8
cum lunguntur duo alicui per accidens, non dicitur hoc secundum illud tale.	477.2	Lex positiva constituta dominum, petit prudentiam, & autoritatem in ferente.	723.9
Iuri naturali consona quomodo dicantur legis naturalis.	742.4	Lex quia censor iusta?	730.45
Iuriste non faciunt ius.	620.5	Legiflator vult liberum consensum ob procreationem proposito.	796.12
Iustificare viatorem reprobum facilius est, quam damnatum.	295.19	Lex talionis quomodo iuste instituta est occisoribus?	730.
Iustificati omnes tenentur ad Baptismum.	595.2	45	
Iustitia ad alterum est duplex.	877.6	in Lege Euangelica non tenetur ad Iudicialia.	729.38
Iustitia cur dicatur potius esse in Deo, quam temperantia.	878.13	in Lege veteri dispensatum est cum aliquibus a Deo in perpetuitate indissolubilitatis matrimonij.	805.12
Iustitia Dei est indifferens ad opposita.	878.9	in Lege veteri tradita sunt nomina significantia essentiam diuinam propriam.	123.10
Iustitia Dei est realitas sua voluntatis.	877.9	de Lege membrorum quid sensit Philosophus.	549.25
Iustitia distributiva supponit duas conditiones.	ibid.6	Leges quare dentur de pennis, & pramis.	882.3
Iustitia est in Deo secundum utramque definitionem.	ibid.5	Legum pluralitas non inducit pluralitatem peccatorum,	
Iustitia, & iniustitia tam habitualis, quam actualis explicatur.	708.3	quando in singulari non contemniuntur.	771.16
Iustitia & misericordia Dei distinguntur formaliter.	879.17		
Iustitia & misericordia in Deo quomodo differant?	878.10	L I	
Iustitia habet medium rationis, ubi equalitas rei non est nota.	756.28	Libertas agendi stat cum necessitate.	85.3
Iustitia originalis an fuerit donum supernaturale in Adam.	380.1. & seq.	Libertas causa sufficit ad libertatem actus.	546.11
Iustitia originalis potuit esse causa alicuius actus.	381.8	Libertas est de natura anima intellectualis.	874.2
Iustitia punitionis an sit in Deo?	880.19	Libertas quomodo stare possit cum necessitate.	85.4
Iustitia qua requiri commutationem unius corporis pro uno, completeret per Deum.	810.4	Libertatem auferre voluntati non est contradictione.	403.
Iustitia viraque an concurrat cum misericordia in punitione malorum.	880.21	14	
Iustitia debitor est, qui nunquam accepit eam.	282.9	Lignum idem quomodo multiplicatum, & ritebique combustum caperet duas formas ignis.	641.22
Iustitia duplex definitio.	877.5	Lignum non comburere se igne approximato, unde confit.	
Iustitia, & misericordia quis sit ordo in Deo.	879.16	370.15	
Iustitia originalis carentia non est mala habita gratia.	387.20	Linea infinita non ponetur in genere.	79.12
Iustitia originalis quomodo omnes sumus debitores?	ibid.17	Linea quid?	831.29
in Iustitia commutativa quid requiratur.	877.6	est triplex.	ibid.
Iustitia stante in uniuersali nullus moreretur fame, vel crapula.	357.7		
Iustum in Deo respectu creature quid sit?	878.10	L O	
		Locus non datur sine locato.	638.9
L A		Locus duplex ad celebrandum requiritur.	707.27
L aicus commissarii potest esse index in foro publico.	754.19	Locus si moueretur, corpus esset simul in diversis locis.	
Lapis an possit personari?	431.8	269.7	
Scoti oper. Tom. XI. Pars II.		Loci corporis quatuor proprietates.	268.5

Index Rerum.

<i>Lumen iuharens non esse necessarium ad visionem Dei.</i>		<i>Maria an mater naturalis Christi.</i>	440.15
<i>ibid.</i>		<i>Maria & Ioseph vere contraxerunt.</i>	801.2
<i>Lumen luminis datur.</i>	335.6	<i>Maria fuit ex tribu Iuda, & Luei.</i>	802.9
<i>Lumen maius non impedit minus, et si potentia quandoque minus non capiat praesente maiore.</i>	305.21	<i>Maria fuit illuminata plus quam Angelis.</i>	524.9
<i>Lumen non requiri, prater fidem ad Theologiam.</i>	518.9	<i>Maria in primo instanti natura non fuit grata, nec gratia priuata, nec iusta, nec iniusta.</i>	434.
<i>Lumen non videtur nisi corpori coniunctum.</i>	335.4	<i>Maria magis indigit redemptione quam alijs.</i>	433.8
<i>Lumen unum non excludit aliud.</i>	336.8	<i>Maria si prauentia fuit ne ageret, non est mater.</i>	439.12
<i>Lunæ accessus ad terram demonstratur.</i>	341.7	<i>Maria summe obligatur Filio.</i>	433.6
<i>Lux est accidens.</i>	334.2	<i>Maria Virgo est vera mater Christi.</i>	437.3
<i>Lux forte est primum obiectum visus.</i>	ibid.3	<i>Maria Virgo, & Apostoli baptizati sunt.</i>	596.3
<i>Lux in fonte, lumen in medio.</i>	ibid.4	<i>Maria Virgo fuitne vera mater Dei.</i>	437.1
<i>Lux quomodo visibilis cum non sit color.</i>	ibid.3	<i>& an naturaliter?</i>	ibid.
<i>Luxuria Salomonis pessima.</i>	831.27	<i>Maria Virgo per modum generationis fuit extranea.</i>	
M A			
M achinatio non intentione contrahendi non dirimit.	820.12	<i>Maria Virgo quare fuit desparsata?</i>	801.2
<i>Machinatio ut dirimat, an sufficiat alterum coniungum esse consicum machinationis.</i>	ibid.	<i>Maria Virgo quomodo peperit Christum.</i>	440.14
<i>Magi Pharaonis ranas vere producerunt.</i>	523.4	<i>Mariam concedentes liberatam ab omni actuali peccato, cur non ab omnibus.</i>	433.5
<i>Magnitudo est modus intrinsecus cuiuslibet attribui.</i>		<i>Mas & femina quomodo differant specie?</i>	271.9
<i>110.10</i>		<i>Materialitas aliqua non impedit intellectuatem.</i>	193.9
<i>Magnitudo sumitur dupliciter.</i>	129.22	<i>nec intelligibiliatem.</i>	ibid.12
<i>Magnitudo transit identice in essentiam, & formaliter manet.</i>	177.31	<i>Materia an mutetur in ordine ad formam.</i>	260.21
<i>Magnitudines tot sunt in Divinis, quot perfectiones.</i>		<i>Materia an sit entitas distincta à forma.</i>	315.1. & seq.
<i>110.10</i>		<i>Materia an possit esse sine forma virtute aliquius causa.</i>	
<i>Maioritas nulla est in Divinis.</i>	114.5	<i>320.1</i>	
<i>Magnum, & parvum, qua consequuntur rarefactionem, & densationem, non perdunt, neque acquirunt materialiam.</i>	102.6	<i>quidam negant.</i>	321.2
<i>Malitia ministri an impedit effectum Baptismi.</i>	597.1	<i>Materia an sit in rebus materialibus principium distinguendi individua.</i>	323.1
<i>Malitia ministri non impedit effectum Sacramenti.</i>	754.2	<i>Materia Baptismi proxima est ablutio; remota, aqua.</i>	
<i>Malitia moralis est accidentalis respectu matrimonij.</i>	800.9	<i>282.2</i>	
<i>Malitia nulla ministri obstat valori Sacramenti, quando adegit vera intentio.</i>	598.3	<i>Materia Confirmationis quare consecretur, & non Baptismi.</i>	618.3
<i>Malitia quomodo sit in potentij.</i>	415.21	<i>Materia dupliciter accipitur, sicut & forma.</i>	581.2
<i>Malum an tollat aliquid de ordine universi.</i>	393.13	<i>Materia eadem non potest esse sub duabus formis ultimis, sed eadem forma potest informare duas materias.</i>	62.11
<i>Malum causam habet.</i>	391.6	<i>Materia erat ante creationem potentia obiectiva, sed post subiectiva.</i>	670.12
<i>Malum disconveniens est tristitia.</i>	880.18	<i>Materia est de rei quiditate.</i>	506.9
<i>Malum est à bono, vel dabis processum.</i>	391.7	<i>Materia est ens in actu & in potentia.</i>	670.12
<i>Malum est in rerum natura.</i>	ibid.4	<i>Materia est essentialiter prior forma.</i>	671.15
<i>Malum est obiectum nolendi, sicut bonum volendi.</i>	913.10	<i>Materia est ex se una ab omnibus alijs distincta.</i>	670.15
<i>Malum nature & moris.</i>	391.6	<i>Materia est pars quiditatis.</i>	505.4
<i>Malum particulare quandoque est bonum universi.</i>	881.24	<i>Materia est principium cognoscendi.</i>	506.9
<i>Malum quemadmodum causam habet.</i>	392.9	<i>Materia est principium corruptionis.</i>	836.11
<i>Malum quomodo opponitur priuatiè bono.</i>	390.3	<i>Materia est qua res potest esse, & non esse, exponitur.</i>	507.15
<i>Malum quomodo opponatur bono.</i>	393.16	<i>Materia est qua res potest esse, & non esse, explicatur.</i>	837.16
<i>quomodo habeat finem.</i>	ibid.	<i>Materia, & forma magis separabiles quam substantia, & accidentis.</i>	322.8
<i>Malum quomodo possit esse, si causa prima necessariò agat.</i>	33.8	<i>Materia extrema unitio quare non petat balsamum, sicut Confirmationis.</i>	
<i>Malum summum effet sumnum bonum, si poneretur.</i>	391.7	<i>quare à solo Episcopo sanctificari debet?</i>	773.5
<i>Malum summum est in Lucifero.</i>	393.17	<i>Materia habet duplex.vbi.</i>	666.8
<i>Malum tantum est, quantum bonum, cui opponitur, explicatur.</i>	397.16	<i>Materia habet ideam, & per se est cognoscibilis.</i>	209.9
<i>Malum non est causa effectiva, sed defectiva.</i>	392.12	<i>per se cognoscitur à Deo, à nobis non.</i>	ibid.10
<i>Malum esse est evidens, quia aliqua perfectione sibi debita.</i>	391.5	<i>Materia habet ideam in Deo.</i>	323.10
<i>Mandatio corporalis, & spiritualis quomodo differt?</i>	629.2	<i>Materia in resurrectione mutatur.</i>	842.33
<i>Matia absoluè venit virginitatem.</i>	801.5	<i>Materia minus dependet à forma, quam è contra.</i>	323.
<i>edicta fuit quod Ioseph nunquam peteret debitum.</i>	ibid.	<i>12</i>	
		<i>Materia non est generabilis, sed creabilis.</i>	322.6
		<i>Materia noui est scibilis per se, explicatur.</i>	320.23
		<i>Materia non individuat.</i>	324.7
		<i>Materia noua an fuerit creata in multiplicatione panum.</i>	
		<i>383.5</i>	
		<i>Materia nullibi effet circumscriptiù, ubi non fuisse definita.</i>	666.8
		<i>Materia presupponitur ad actionem quamlibet agentis creati.</i>	671.18
		<i>Mate</i>	

Index Rerum.

<i>Materia presupponitur in omni generatione naturali.</i>	698.8	<i>contractus eius fuit ante lapsum à Deo immediatè insititus.</i>	ibid. 25
<i>Materia prima est infinitum ens.</i>	698.8	<i>Matrimonij triplices acceptio.</i>	789.20
<i>Materia prope nihil in genere substantia.</i>	322.8	<i>cuiusque definitio, ut est obligatio.</i>	ibid.
<i>Materia propria est cuiuslibet individui.</i>	670.15	<i>alia est contractus, & Sacramentum.</i>	790.20
<i>Materia qualiter sit in actu.</i>	317.13.	<i>ad Matrimonium requiriuntur signum extrinsecum munus consensu.</i>	788.13
<i>est terminus creationis.</i>	ibid.	<i>de Matrimonio est praeceptum ante lapsum, & post.</i>	787.5
<i>Materia quomodo dicatur generari?</i>	663.6	<i>Matrimonia vera erant tempore innocentia, & legis scripta.</i>	830.25
<i>Materia quomodo distinguitur à forma?</i>	319.19		M E
<i>Materia quomodo est ignota.</i>	507.16	<i>Medici ignari Astronomia multos occidunt.</i>	342.6
<i>Materia separata est extensa penetrabiliter.</i>	322.7	<i>Medium duplex.</i>	19.18
<i>Materia sue fuerit annibilata, sue corrupta, poterit eadem numero redire.</i>	691.4	<i>Medium duplex, quo, & quod.</i>	428.6
<i>Materia sola mutatur cum generatur ignis.</i>	260.21	<i>Medium nullum quod est in assumptione nature.</i>	428.6
<i>Materia triplex.</i>	664.8	<i>Me ipsum quando nobis constat, equalitas est fernanda.</i>	
<i>Materia tripliciter sumitur.</i>	507.14	<i>716.8</i>	
<i>vel quadrupliciter.</i>	ibid.	<i>Medium quando possit esse inter distantia.</i>	467.19
<i>Materia esse non manet à forma.</i>	322.5	<i>Medium uni virtuti potest non esse medium alteri.</i>	869.
<i>Materia indifferenta quomodo in universali.</i>	329.12		19
<i>Materiam aeternam posuit Philosophus.</i>	664.8	<i>Memorati turpia miserum est.</i>	874.14
<i>Materiam, & formam nos non cognoscimus nisi per analogiam tantum.</i>	212.23	<i>Memoria at possit esse in parte intellectiva.</i>	872.9
<i>Materiam statuentes in potentia tantum obiectiva, negant illam.</i>	317.11	<i>Memoria & voluntas in Divinis distinguuntur formaliter.</i>	37.5
<i>in Materia est natura, & hec etiam.</i>	332.8	<i>Memoria formaliter, & non intelligentia producit Verbum.</i>	55.5
<i>de Materia iudicanda, qua sit baptezato conueniens, regulet tres.</i>	583.7	<i>Memoria omnis creata est gigantesca notitia, non quæ creata.</i>	35.3
<i>in Materia nulla dispositio necessitans absolutè ad formam.</i>	482.13	<i>Memoria quare producat verbum, & non intelligente.</i>	
<i>Materia omnium generabilium sunt eiusdem speciei.</i>	670.	<i>157.7</i>	
<i>15</i>		<i>quare non sit productiva in Filio, & Spiritu sancto,</i>	
<i>Mater quare plus diligit filios, quam patres.</i>	379.7	<i>ibid.</i>	
<i>Matrem esse simul & virginem opponuntur virtualiter.</i>	440.16	<i>Memoria quomodo habeat proprium intellectum passo adequato.</i>	303.12
<i>Matres cur plus diligant filios, quam patres.</i>	438.6	<i>Memoria sensitiva est sufficiens sine intellectua, nou è contra.</i>	873.13
<i>Matres quomodo concurrant ad generationem.</i>	437.3	<i>Memoria unde generetur.</i>	476.11
<i>Matrimonium debuit approbari à Deo.</i>	789.15	<i>Memoria triplices acceptio.</i>	47.8
<i>fuit immediate ab eo institutum.</i>	ibid. 16	<i>Memoriam intellectuam negat Aristoteles quoad duas eius conditiones.</i>	863.42
<i>Matrimonium duplicititer potest accipi.</i>	806.17	<i>Mendacium iocorum si admittatur in Scriptura, sora corruit.</i>	588.14
<i>Matrimonium ex coactione cur teneat, sicut Baptismus.</i>		<i>Mendacium officiosum si esset in Scriptura, nihil in ea esset verum.</i>	815.4
<i>797.18</i>		<i>Mens dicit utramque fecunditatem.</i>	55.3
<i>ad illud cogentes sunt excommunicati.</i>	ibid.	<i>Menses duo dantur coniugibus ad deliberandum.</i>	807.5
<i>Matrimonium ex isto modo quomodo validum.</i>	797.	<i>Menstruum non agit in instanti generationis.</i>	418.9
<i>17</i>		<i>Mensura eadem que mensuratur non sunt eiusdem rationis.</i>	118.21
<i>Matrimonium fidelis cum infideli nullum Iure tantum Ecclesie.</i>	830.25	<i>Mensura terminat relationem mensurati sub ratione metre absolute, & quare?</i>	172.5
<i>ratio prohibitionis.</i>	ibid. 26	<i>de Mensura rerum actuum sub fluxu non existentium, quae tamen nata sunt inesse.</i>	267.12
<i>Matrimonium filii cum matre quare esset magis contra legem naturae, quam filii cum patre.</i>	832.32	<i>Mensurarum divisione, ac differentia.</i>	265.2
<i>Matrimonium institutum ob duo.</i>	806.2	<i>Mensuratum potest esse sine mensura accidentali, non vero sine essentiali.</i>	888.15
<i>Matrimonium Maria, & Ioseph fuit verum.</i>	801.2	<i>Merces proieciones in mare in naufragio, simpliciter voluntarie proicit.</i>	478.7
<i>Matrimonium non fuit perfectum in lege Moysaea quantum ad ambas significations.</i>	816.6	<i>Mereri, vel demereri, quomodo quis dicatur respectu impossibilium.</i>	713.18
<i>Matrimonium nunquam licuit in primo gradu linea recta, secus in transuersa.</i>	832.30	<i>Meritum ac petat difficultatem.</i>	288.4
<i>Matrimonium potest esse inter aliquos, & non Sacramentum.</i>	830.24	<i>Meritum Christi an sit infinitum?</i>	496.3
<i>Matrimonium prohibitum, & potest a Episcopi prohibita quomodo dispareat.</i>	783.18	<i>Meritum Christi quomodo infinitum.</i>	497.9
<i>Matrimonium propriè loquendo est uniuocum.</i>	790.21	<i>per Meritum Christi habemus primam gratiam.</i>	497.6
<i>est de se permanens.</i>	ibid.	<i>Meritum describitur.</i>	486.4
<i>Matrimonium quo loco, & tempore institutum.</i>	807.3	<i>Meritum & obsequium exhibitum magis acceptum quam prauisum.</i>	576.9
<i>Matrimonium ratum quomodo indissolubile.</i>	805.14	<i>Meritum infinitum terminat, sicut & demeritum.</i>	
<i>Matrimonium semper manet, dum manent coniuges.</i>	791.29	<i>498.14</i>	
<i>Matrimonij definitiones.</i>	786.3		Meritum
<i>Matrimonij impedimenta que & quos?</i>	825.7		
<i>Matrimonij Sacramentum describitur complete.</i>	789.		
<i>19</i>			
<i>Matrimonij Sacramenti forma, & effectus.</i>	790.24		

Index Rerum.

<i>Meritum potest esse in portione inferiori.</i>	479.12	<i>mia contra ipsam.</i>	811.7
<i>Meritum prius tempore gloria.</i>	285.3	<i>Monstrum quonodo sit baptizandum.</i>	602.7
<i>Meriti Christi principia sunt finita.</i>	496.5	<i>Monstrum si suu, vel due anime, quo modo dignoscatur?</i>	602.7
<i>Meriti conditiones.</i>	485.3	<i>Mora prima Angelorum potuit coexistere temporis, vel instantium.</i>	284.16
<i>Meriti radice in quo consistat?</i>	486.5	<i>Mora Angelorum qua sunt?</i>	ibid.
<i>Meriti ratio magis a charitate, quam a voluntate.</i>	379.8	<i>Morum corruptio deterior est, quam substantiarum di- reprio.</i>	729.39
<i>Metaphysica considerat alias proprietates effectum, ex quibus demonstrari possit Deus.</i>	20.2	<i>Moriendi necessitas duplex.</i>	480.3
<i>Metaphysicus aliter sumit per se unum, aliter Logicus.</i>	140.14	<i>Mors Christi non fuit simpliciter necessaria.</i>	501.9
<i>Metus nullus potest inducere virum constantem ad pec- candum.</i>	794.4	<i>Mors duplex.</i>	805.13
M I			
<i>Minister non necessario exprimitur in Baptismo; nec ly- ego.</i>	580.5	<i>Mors, & immolatio animalis in vetere lege cur bona, & Deo accepta.</i>	586.8
<i>secus de actu, & sufficiente.</i>	ibid.	<i>Mors inimici appeti potest, si meruit secundum leges.</i>	539.6
<i>Miraculorum quid dicitur?</i>	519.14	<i>Mors non sequeretur ex continente disconueniente in primo statu.</i>	357.7
<i>Miraculum continuum, Christum fuisse beatum & mor- talem.</i>	920.10	<i>Mors quare defectu mumenti.</i>	344.8
<i>Miracula non sunt multiplicanda sine necessitate.</i>	863.18	<i>Mors voluntarie accepta solvit magnam partem pœna.</i>	662.11
<i>Miracula sunt signa nostra fidei.</i>	585.6	<i>Mortis Christi necessitas.</i>	500.8
<i>Miser & infelix non distinguuntur per habitudinem.</i>	769.8	<i>Mortis duas causas generales.</i>	356.4
<i>Misericordia duplex.</i>	280.2	<i>Mortem quando licet velle peccatori.</i>	539.6
<i>Misericordia non est essentialiter nec pœna, nec tristitia, sed culpa tantum.</i>	908.9	<i>Mortem turbatoris Republica, aut persecutoris Ecclesia licet appetere.</i>	539.6
<i>Misericordiam an necessarij nolimus.</i>	913.10	<i>Motus an sit possibilis sine subiecto.</i>	693.5
<i>non; nec necessario volumus beatitudinem.</i>	ibid.	<i>Motus cali cur cessabit?</i>	888.12
<i>Misericordiam nec possumus velle, nec nolle beatitudinem.</i>	913.11	<i>Motus cali est perfectio eius secundum quid.</i>	889.20
M I S E R I C O R D I A			
<i>Misericordia duplex.</i>	879.14	<i>Motus cali non est ratio agendi istis inferioribus, sed tanquam dispositio.</i>	ibid.16
<i>Misericordia & iustitia distinguuntur.</i>	879.16	<i>Motus cali neuter.</i>	890.20
<i>Misericordia & iustitia in omni opere Dic.</i>	880.18	<i>Motus cali nunquam cessabit secundum Aristotelem.</i>	887.10
<i>Misericordia parcens tantum concurrit in punitione.</i>	881.22	<i>Motus cali quomodo dicatur naturalis.</i>	338.12
<i>Misericordia tam liberans, quam parcens est in Deo.</i>	879.14	<i>quomodo ponat Philoſophus hunc esse tales.</i>	ibid.13
<i>Misericordia ut dicit nolitionem miseria, est in Deo, non vero ut dicit passionem, seu tristitiam.</i>	879.14	<i>Motus circularis ignis, & aeris non est ab ipsis.</i>	346.2
<i>Misericordia indigens est proximus.</i>	540.10	<i>Motus elementorum manifestat ignem esse super elementa.</i>	351.2
<i>ad Missam tenet quilibet servel in hebdomada.</i>	455.3	<i>Motus est ad respectum extrinsecum.</i>	422.5
<i>Missio duplex.</i>	308.1	<i>Motus est eiusdem rationis cum termino, exponitur.</i>	91.2
<i>Missio visibilis passiva quid sit?</i>	93.2	<i>Motus est & mutatio quid sunt?</i>	692.1.6 seq.
<i>Mixtio quid sit?</i>	703.15	<i>Motus, & quatuor termini communiter dantur in omni mutatione locali ex parte corporis moti.</i>	634.9
M O		<i>& totidem ex parte corporis expulsi.</i>	ibid.
<i>Mobilius illud est, & perfectius, cuius corruptio est peior.</i>	897.18	<i>Motus non est naturalis prater actuum.</i>	353.5
<i>Modus accidentalis non variat rationem obiecti per se.</i>	659.6	<i>Motus realis est ad terminum realem.</i>	99.2
<i>Modus agenti sequitur virtutem agentis.</i>	200.5	<i>Motus reflexus potest esse unus.</i>	254.17
<i>Modus effendi obiecti potest exceedere modum effendi co- gnitionis.</i>	916.4	<i>Motus continuatus, & reflexio.</i>	432.3
<i>Modus effendi sacramentalis potest manere desinente mo- do naturali.</i>	655.8	<i>Motus susceptivum mensuratur mensura sibi convenienti secundum se.</i>	267.10
<i>Modus quantitatius non requiritur ut sensatio concomitanter causetur.</i>	652.8	<i>Motu cali cessante essent alij motus.</i>	888.15
<i>ad quam non semper requiritur presentia obiecti.</i>	ibid.	<i>de Motu quomodo loquuntur Aristoteles.</i>	869.19
<i>Modus quantitatius requiritur ad sensationem primò causandam.</i>	652.8	<i>Motus alij non dependent nisi accidentaliter à motu cali.</i>	889.17
<i>Modus sacramentalis non dependet simpliciter ab exi- stentia naturali Christi.</i>	647.7	<i>Motus diversi possunt esse eiusdem termini.</i>	840.10
<i>Modi rei sunt res, quia nouem genera sunt modi substan- tiae.</i>	262.12	<i>Motus diversi terminantur ad idem.</i>	841.36
<i>Modorum ordo in Deo.</i>	13.45	<i>Mouens aliquid per se, mouet per accidens quod est in illo, declaratur.</i>	654.5
<i>de Modis effendi quid sequuntur diversi.</i>	72.5	<i>Mouens & motum an possint esse in eodem subiecto.</i>	5.12
<i>Monogamia non est de lege naturæ strictè, nec Polyga-</i>		<i>Mouens & motum idem potest esse.</i>	369.10
M V		<i>Mouens & motum quonodo debeant esse simul.</i>	216.10
		<i>Mouens non potest inducere gradum incompositibilem mo- bili.</i>	688.19
		<i>Mouentia duo quot modis possunt concurrere ad idem mo- uendum.</i>	73.9
		<i>Mulier bis repudiata dicitur immunda.</i>	817.11
		<i>Mulier fuit seducta, & grauius peccavit.</i>	361.4
		<i>Mulieres</i>	

Index Rerum.

<i>Mulieres sunt conditione & natura viro quocunque ignobiliores.</i>	785.7	<i>Natura humana Christi fuit prius natura quam unio.</i>	457.3
<i>Multum & paulum quare non sunt eiusdem speciei, sicut magnum & parvum.</i>	129.22	<i>Natura humana Christi quomodo impeccabilis.</i>	431.9
<i>Mundus enim sensibilium voluntatis est post spiritualia.</i>	544.	<i>Natura humana ex se est immediate susceptiva beatitudinis.</i>	917.7
<i>Mundus si esset aeternus, an ideo infiniti essent homines.</i>	254.14	<i>non est sufficienter activa ad videndum Deum.</i>	<i>ibid.</i> 8
<i>Mutatio datur ad operationes.</i>	53.8	<i>Natura humana sola est beatificabilis simpliciter.</i>	910.8
<i>Mutatio duplex.</i>	437.5	<i>Natura melior est, qua potest peccare, in creatis.</i>	463.
<i>Mutatio est inter opposita.</i>	674.5	<i>Natura non eodem est formaliter singularis, & personalis.</i>	420.3
<i>Mutatio, & motus quid sint?</i>	692.1. & seq.	<i>Natura non nata frui an possit assumi.</i>	431.7
<i>Mutatio non corruptiva Eucharistie non petit generari substantiam.</i>	698.9	<i>Natura non potest assumi nisi ab una persona.</i>	425.8
<i>Mutatio obiectiva reicitur.</i>	663.5	<i>Natura non rationalis est assumptibilis.</i>	431.7
<i>Mutatio presupponit priuationem.</i>	151.17	<i>Natura nulla de se hac nisi Deus.</i>	333.10
<i>Mutatio quadruplex in forma Sacramentorum.</i>	580.5	<i>Natura nulla inferior humana est beatificabilis.</i>	909.7
<i>Mutatio supponit priuationem, & hoc est prior duratione forma.</i>	253.9	<i>Natura nunquam est ignobilanda sine manifesta necessitate.</i>	371.16
<i>Mutationis unius duo tantum sunt per se termini.</i>	737.6	<i>Natura omnis creata potest concipi ut uniuersalis.</i>	
<i>Mutationem eandem non posse redire non constat.</i>	480.	<i>Natura patitur vacuum pro aliquo parvo tempore.</i>	
<i>Mutationum incompossibilitas unde proveniat.</i>	642.25	<i>Natura productus non diversificatur à causitate producentis.</i>	633.8
<i>Mutilati turpiter, vel infirmi quare sunt irregulares.</i>	781.9	<i>Natura scilicet determinatur ad unum, ita voluntas ad oppositionem.</i>	85.4
<i>Mutilatio enormis qua sit, & que non.</i>	730.44	<i>Natura si esset in duabus personis ex se posset esse in infinito.</i>	425.6
<i>Mutilatio qua censetur enormis, & que non?</i>	730.44	<i>Natura scilicet de se hæc, non est generatio, vel corruptio.</i>	
<i>de Mutilatione.</i>	781.9	<i>Natura sola dat esse simpliciter.</i>	138.7
<i>pro Mutilatione quomodo sit restituendum.</i>	729.41	<i>Natura tota Angelica non cecidit, sicut tota hominis.</i>	
<i>pro mutilatione tam enormi, quam non enormi quomodo restituendum.</i>	631.46.731.46	<i>Natura tota humana an fuit primò, & immediate unita Verbo.</i>	271.7
<i>Mutuatio differt à locutione.</i>	726.25	<i>Natura tota quare non possit reparare corpus humanum eo modo quo reparabitur in resurrectione.</i>	417.1
<i>Mutuationis, & locutionis differentia.</i>	716.25	<i>Natura una an possit subsistere in persona aliena.</i>	419.3
<i>in Mutatione quomodo ex pacto aliquid ultra sortem recipi potest.</i>	726.26	<i>Natura assumpta dependentia ad Verbum qualis?</i>	421.9
<i>in Mutuo quare nihil ultra sortem recipi possit?</i>	726.25	<i>Natura assumpta non repugnat ex parte persone.</i>	421.7

N A

N atura abhorret copulam cum parente.	832.32	<i>Natura diuina de suo supposito verior est predicatione, quam creata, sed formalior ista.</i>	140.18
<i>Natura abhorret superficiem.</i>	609.6	<i>Natura in primo instanti nature non debetur personalitas peregrina, nec aliena.</i>	436.5
<i>Natura Angelis de se esset hæc, esset infinita.</i>	270.6	<i>Natura secundum se non repugnat esse in multis.</i>	328.
<i>Natura an possit esse sine villa personalitatem.</i>	446.4	<i>Naturam aliquam an sit possibile personari Verbo, & non frui Deo.</i>	429.1. & 2
<i>Natura ante assumptionem non est homo.</i>	446.3	<i>Naturam Angelicam esse communicabilem multis.</i>	270.4
<i>Natura assumpta an possit non frui.</i>	430.4	<i>Naturam assumptionem habere proprium esse distinctum ab esse Verbi.</i>	462.6
<i>Natura assumpta ex hoc precise non est impeccabilis?</i>	461.3	<i>Naturam esse capacem incorruptibilitatis secundum speciem tantum, diceret Aristoteles.</i>	837.16
<i>Natura assumpta non aliter se habet in actu primo, quam si in se personaliter esset.</i>	ibid.	<i>Naturam humanam esse capacem vera beatitudinis probat ex parte obiecti.</i>	909.4
<i>Natura assumpta si peccaret, an id tribueretur Verbo.</i>	462.7	<i>Naturam humanam viri personaliter uni soli persona diuina.</i>	421.1
<i>Natura Christi tripliciter considerabilis ut adoranda.</i>	736.7	<i>Naturam ponere de se hanc maius est absurdum, quam ideam Platonis.</i>	316.3
<i>Natura de se non est uniuersalis, nec singularis, sed indifferens.</i>	328.11	<i>Naturam subsistere in persona aliena non est eam dependere tanquam à causa, nec è contra.</i>	419.3
<i>Natura diuina est pelagus omnium.</i>	665.3	<i>in Naturam humana nihil est inassumptibile.</i>	420.5
<i>Natura diuina est ultimè determinata, secundum creatam.</i>	133.7	<i>ex Natura rei esse quid sit?</i>	233.5
<i>Natura diuina potuisse assumere personam creatam?</i>	441.1	<i>Naturas plures esse assumptas simul ab una persona, an sit possibile.</i>	424.3
<i>Natura duplicitate sumitur.</i>	86.5.353.6	<i>Naturale nihil corruptitur per peccatum.</i>	738.8
<i>Natura est causa rebellionis in appetitu ad rationem.</i>	385.	<i>Naturale quid sit?</i>	658.4
<i>Natura est formalis terminus generationis creata.</i>	61.6	<i>Naturale tripliciter sumitur.</i>	849.2
<i>Natura est prior uniuersalitate, & singularitate.</i>	328.		
<i>Natura humana an possit personali simul in tribus personis.</i>	424.1		
<i>Natura humana Christi adoratur concomitantem.</i>	456.8		

Naturale

Index Rerum.

Naturale ut opponitur supernaturali.	849.3	<i>Notitia omnis actualis producta est verbum.</i>	155.4
& violento.	ibid. 4	<i>Notitia ad memoriam duplex est respectus.</i>	180.4
Naturalia plura quandoque faciunt unum signum.	622.6	<i>Nouitas prioris non interfert ex nouitate posterioris.</i>	639.
Naturalia potius aguntur ad finem.	404.4		12
Naturalitas, & supernaturalitas desumuntur in ordine ad agens.	659.8	<i>Nouum nihil in voluntate Dei.</i>	738.12
Naturalitas motus ex principio passivo.	353.7		N V
	N E	<i>Numeratio non est in concretis nisi secundum supposita.</i>	
Necesse esse ex se non inducit infinitatem.	423.7	443.9	
Necesse esse quod ex se est, non coegerit simul minus ne- cessarium.	245.9	<i>Numeratio prioris non sequitur ad numerationem pos- terioris.</i>	642.24
Necessarium aliquid esse in se, & habere esse ab alio, non includere contradictionem, iuxta mentem Philo- sophi, ostenditur.	73.10	<i>Numerus accidentalis an solus de genere Quantitatis.</i>	118.17
Necessarium nihil à Deo.	244.6	<i>Numerus an propriè ponendum in Diuinis?</i>	129.25
Necessarium omne non est necessarium simpliciter.	19.18	<i>Numerus est rationis.</i>	405.8
Necessarii, & contingenter non sunt modi oppositi distingendi principium actuum.	84.6	<i>Numerus est unum aggregatione.</i>	128.15
Necessitas est duplex.	647.6	<i>Numerus ex quibus componatur?</i>	126.6
Necessitas & contingencia sunt tantum differentia acci- dentes voluntatis.	85.4	non est per se unus.	ibid. 7
Necessitas fundata impicit sine necessitate fundamenti.	84.2	<i>Numerus quomodo ponatur in Diuinis.</i>	130.27
Negans in publico quod commisit in occulto, ad nihil te- netur accusanti.	732.53	<i>Numerus significat præcisionem pluralitatis, maioritatis, & minoritatis.</i>	ibid.
Negatio cognoscitur in ordine ad affirmationem.	42.1	<i>in Numeri speciebus non est forma essentialis.</i>	127.14
Negatio duplex, ad intrà, & ad extrà.	159.3	<i>Numeri unitatem esse ens rationis videtur velle Doctor.</i>	
Negatio duplex.	246.18	129.23	
Negatio importat dignitatem, cuius affirmatio indigni- tatem denotat.	161.9	<i>in Numerum ponere quid sit?</i>	59.4
Negatio in genere, & priuatio secundum genus coinci- dunt.	159.3	<i>Nutritio quomodo fiat?</i>	856.12
Negatio non est de se incommunicabilis.	162.11	<i>Nutritio relè dicitur aggeneratio, vel ingeneratio.</i>	
Negatio non est incommunicabilis nisi ratione affirma- tionis.	ibid.	855.8	
Negatio ordinis, ad præcedens prior positione ordinis ad subsequens.	160.4	<i>Nutritio verum sit iuxtapositio, & quomodo.</i>	856.12
Negatio ordinis ad prius præcedit ordinem ad posterius in absolutis.	163.19	<i>in Nutritione acquiritur noua forma.</i>	855.6
Negatio unius rationis dicitur de pluribus diuersa ra- tionis.	125.7		
Negatio non confituit personam diuinam.	161.6		
Negationis unitas est à quo eius entitas.	162.11		
à Negatione secundum quid ad negationem simpliciter, vi forma non tenet.	649.16		
Negatiuum de prædicato finito sequi affirmatinam de prædicto infinito, in quibus sit verum.	57.7		
	N I		
Nix, glacies quando non sufficiunt ad Baptismum.	583.5		
	N O		
Nobilissimum in natura inferiori non est tale in super- iori.	74.14		
Nolle antecedenter, & consequenter est in Deo, sicut & velle.	879.14		
Nolle Dei est causa non fruitionis rerum.	26.4		
Nolle nequit esse primus actus voluntatis.	288.4		
Nolle supponit aliquod velle.	901.4		
Nomen distinctius significat, quam res concipitur.	124.		
	12		
Nomen impositum à viatore significat quiditatem sub- stantia.	123.8		
Noscibilitas quasi accidentalis est duplex.	107.2		
Notionaliter duplex.	167.1		
Notionalis varia acceptio.	ibid.		
Notionum numerus varie statuitur.	ibid. 2		
Notitia actualis non est sufficienter verbum.	155.4		
Notitia aliqua actualis genita an sit in intellectu nostro.			
	51.1		
Notitia intuitiva anima Christi.	476.11		
Notitia omnis actualis non est verbum perfectum.	156.4		
	O C		
Occiso potest accipi dupliciter.			641.20
pro Occidente qua restitutio facienda?			730.44
Occisor			

Index Rerum.

Occisor iniustus quis?	730.45	Ordo essentialis implicat inter ea, que sunt infinite virtutum in natura intellectuali.	74.14
Occisor iniustus quis est censendum.	ibid.	Ordo essentialis non datur in ea eandem speciem.	ibid.
O D		Ordo essentialis non est inter absoluta simul natura.	677.3
Odium Dei an possit dari.	416.5	Ordo quare impedit, & dirimat matrimonium.	829.20
Odium Dei an sit possibile.	287.9	Ordo quid sit?	775.2
Odium est peius ignorantia.	896.5	dupliciter sumitur.	ibid. 5
Odium & ira quomodo differant.	286.4	Ordo quonodo sit unum Sacramentum.	778.13
Odium & tristitia differunt realiter.	26.3	Ordo superior non necessario presupponit inferiorem.	778.
O F		14	
qui Offendit in uno, factus est omnium reus, expoenitur.	771.17	Ordo secundum proximum, & remotius non est causality.	155.8
ad Offensam eandem posset quis redire ex ingratitudine alterius.	768.3	Ordinis effectus.	778.12
Officium Theologi ex Augustino.	518.8	Ordinis Sacramentum continet sub se plures species.	778.
O M		13	
Omnipotentia aliter à Philosophi, & aliter à catholicis sumitur.	225.3	Ordinis Sacramenti qua materia, & qua sit forma.	778.
Omnipotentia denotat omnem perfectionem simpliciter.	118.11	11	
Omnipotentia est prior creatura.	229.12	Ordinem essentiali datur in causis probatur.	29.6
Omnipotentia quid sit?	117.7	Ordinem essentiali in illo sequitur ordo talis in cognosci.	43.5
Omnipotentia respectu cuius dicatur?	117.6	Oraitem fuitur suscipiens à quo debet petere dispensationem.	781.7
Omnipotentia ut creditur à catholicis non potest probari ratione.	225.4	Ordinem qualem haberent aliqua, si essent distincta realiter, talem habent si sint astricta formaliter.	12.39
O P		in Ordine non suscipio ministrantis pena.	781.7
Operatio Angelii an mensuretur anno.	265.4	Ordines minores ad quae ministeria disponant? & quare dicantur tales.	777.9
Operatio intellectua abstrahit à loco.	651.5	Ordines omnes simul conservabant in primitiva Ecclesia.	779.16
Operatio nulla est actio.	892.9	Ordines septem à Christo immediate instituti.	ibid.
Operatio omnis est qualitas prima speciei.	53.7	quare tantum erant in usu in Ecclesia primitiva.	
Operatio partis est per se perfectissima in homine.	867.	ibid.	
10		Ordines tres sacri ad quos actus disponant, & cur tales dicantur.	777.8
Operatio potest esse terminus mutationis, non verò productionis.	54.1.2	Ordinum collatio, confirmare, & consecrare olem regulariter solis Episcopis competit.	776.7
Operatio qualiter potest dici actio?	54.13	Ordinum gradus.	777.8
Operatione omni carentia, sicut habeant factiones, nec secundum quid beari possunt.	910.8	Ordinum numerus.	776.7
Operationem virtutis quomodo negat Philosophus esse qualitatem.	53.6	Ordinum suscepit includit votum castitatis.	784.3
Operations non generant, neque augent semper habitus.	52.4	Ordines dare soli Episcopo competit.	775.3
Operations sunt similes actiones.	154.7	ab Ordinibus potest quis excludi tripliciter.	784.3
Operis boni triplex relatio in Deum.	409.3	Organizatio, animatio, & Incarnatio.	435.2
& triplex non relatio actus ad eundem.	ibid.	Organa sensuum sunt vngenda.	773.7
Opera satisfactoria externa.	720.12		
Opinari quis potest sine habitu in voluntate.	524.11	P A	
Opinio afferens spem non distingui à fide, & charitate.	526.2		
Opinio, & scientia quare non possint esse simul.	17.12	P Anis potest conuerti in corpus Christi.	633.6
Opposita incomplexa possunt inesse eidem.	142.9	P Anis quomodo transubstantiantur in corpus Christi.	
Opposita in re non opponuntur in mente.	51.15	670.14	
Opposita priuatae simul duratione.	253.8	Panis si maneret, non essent idololatre, qui Eucharistiam adorarent.	669.10
Oppositorum ex natura equalis est distantia, non verò moralium.	829.21	Panis verè dicitur de corpore, & è conuerso, accipiendo unum extreum in obliquo, & aliud in recto.	676.
in Oppositis respctuè non sequitur absoluta affirmatio, & negatio.	644.33	10	
Oratio Christi, nempè Pater, si possibile est, fuitne exaudita.	484.7	Panis desitio in Eucharistia est congrua.	670.13
Oratio congruenter contra superbiam, eleemosyna contra auaritiam, & ieiunium contra peccatum carnis.	720.	Papa an possit auferre potestatem Episcopo.	782.14
12		Papa non potest diffensare in Iure divino.	813.19
de Oratione falsa nihil verum affimatur.	120.10	Papa solus potest fulminare excommunicationem etenim.	754.20
Orbis ponitur gratia latioris: exponitur.	340.4	Paradisus an sit locus conueniens habitationi humanae.	
Orbes septem unde noti?	340.2	351.1	
non Ordinatus solum habere potest clauem fori extrinseci.	755.22	Parochiarum distinctio, & Diaconum est juris positione Ecclesia.	747.26
Ordinatum à degradato quis ad famam restituit?	782.	Pars adueniens habet esse totius.	443.5
15		Pars, & eius natura tripliciter considerari potest.	509.
Ordo an sit Sacramentum.	777.20	25	
Ordo definitur.	776.6.777.10	Pars extra totum est imperfecta, explicatur.	839.22
Ordo duorum duplex.	155.8	Pars genita in quo est similis precedenti, & in quo dissimilis.	855.9
		Pars qualibet aucti, vel nutriti, an augeatur.	856.12
		Pars	

Index Rerum.

<i>Pars secundum speciem quid, & quid pars secundum materiam.</i>	356.4	<i>non idem Pater, quia ingenitus, nec è contra; exponiatur.</i>	163.17
<i>Pars secundum speciem que sit, & que secundum materiam.</i>	856.10	<i>Pater quo actus quid sit?</i>	63.13
<i>Parte minus principali baptizata non fit Baptismus certus.</i>	591.8	<i>Pater quomodo generet Filium?</i>	67.3
<i>Parte principaliori baptizata simpliciter quis baptizatur.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Pater si incarnaretur, esset realiter filius Mariae.</i>	453.8
<i>Partes corporis vngenda quanam sint?</i>	773.7	<i>Pater (sicut est) Deus, an vera proposito?</i>	118.1
<i>Partes duplii idea sunt cognoscibilis.</i>	212.24	<i>Pater volendo voluntate antecedente genuit Filium.</i>	66.5
<i>Partes nouae corporis Christi assumebantur facta nutritione.</i>	481.7	<i>Pater vult, & intelligit essentiam Filio communicandam priusquam generet.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Partes penitentia quomodo non sint fructus, & è conuerso.</i>	676.18	<i>Paternitas creata a Diuina translata est.</i>	164.13
<i>Partes, que per se sunt unum, & per se distinguuntur.</i>	103.7	<i>Paternitas distinguitur plus quam ratione ab essentia.</i>	423.9
<i>Parvulus an possit baptizari in utero matris.</i>	589.3	<i>Paternitas est in Deitate ut proprietas non determinans, sed constitutiva.</i>	64.4
<i>Parvulum in Baptismo recipere gratiam non potest probari ratione naturali.</i>	590.5	<i>Paternitas, & generatio activa an sint eadem proprietas, sive relatio.</i>	148.1. & seqq.
<i>Parvuli an sine baptizandi.</i>	588.1. 589.4	<i>Paternitas non quatenus diuina, sed ex se formaliter est incommunicabilis.</i>	137.1
<i>Parvuli baptizati aut recipiant effectum Baptismi.</i>	589.2	<i>Patientia est fortitudo nobilissima.</i>	552.7
<i>Parvuli erunt contenti sua sorte.</i>	388.23	<i>Paucitas, possibilis, & nobilitas ponenda, ubi non constant de opposito.</i>	348.14
<i>Parvuli in limbo non possunt moreri, nec demereri.</i>	388.	<i>Pauperi multato plus restituendum, quam dimiti.</i>	63.1.46
	22	<i>Pauperi plus est restituendum, si multetur, quam dimiti.</i>	63.1.46
<i>Parvuli quam habitudinem habeant sine Baptismo mortui.</i>	ibid.		P E
<i>Parvuli qua pena puniantur?</i>	384.8	<i>Peccare est voluntatis creare, infusio gratia, & amabilitatio eius à voluntate diuina.</i>	740.19
<i>Parvuli quomodo inequaliter possint recipere effectum Baptismi.</i>	597.2	<i>Peccare in Spiritum sanctum an sit possibile.</i>	415.1
<i>Parvuli validè ordinantur.</i>	784.4	<i>Peccare posse non est libertas.</i>	296.25
<i>Parvolorum corpora erunt impossibilia.</i>	389.29	<i>Peccare posse non est libertas, explicatur.</i>	363.9
<i>Pallio Christi ut causa meritoria efficiens delet culpam.</i>	719.6	<i>Peccare posse quomodo pertineat ad liberum arbitrium.</i>	364.9
<i>Passio eadem, & eadem uia an erunt in resurrectione.</i>	843.36	<i>Peccare quomodo quis possit ex intentione virtuali.</i>	606.9
<i>Passio potest dari sine mutatione.</i>	842.34	<i>Peccandum non est pro illo bono.</i>	537.2
<i>Passio propria non semper fundatur in motu.</i>	151.17	<i>Peccans actualiter in unam personam, videtur virtualiter peccare in reliquias.</i>	416.4
<i>Passio quomodo possit scribi sine subiecto.</i>	226.9	<i>Peccator nullus in eo quod vitare non potest, exponiatur.</i>	388.24
<i>Passio quomodo violenta, & non violenta?</i>	483.14	<i>Peccator an teneatur accipere paenitentiam à sacerdote.</i>	756.30
<i>Passio supponit numerum electorum.</i>	497.7	<i>Peccator teneaturne accipere paenitentiam à sacerdote.</i>	ibid.
<i>Passio una potest correspondere pluribus actionibus.</i>	602.5	<i>Peccator tenetur ad penas extiores ex praecepto Christi, vel Ecclesie.</i>	715.8
<i>Passionis acceptatio potest esse voluntaria.</i>	483.14	<i>Peccator debere iudicari à sacerdote non est iuraturalis.</i>	743.7
<i>In Passione qua contigerunt, erant libera Christo.</i>	502.	<i>Peccatorem velle punire, & damnare, non est velle Dei absolucionis.</i>	739.13
	12	<i>Peccatum actualis est formaliter corruptio restitudinis actualis naturae inesse.</i>	396.10
<i>Passiones entis non sunt aliud ab ente.</i>	348.18	<i>Peccatum Ada an fuerit grauissimum.</i>	360.1
<i>Passiones non habent obiecta propria.</i>	907.3	<i>Peccatum Ada fuit grauus peccato Eua ex circumstantiis.</i>	361.4
<i>Passiones omnes de accidentibus in Mathematica.</i>	682.	<i>Peccatum Ada non fuit grauissimum, nec contra principium praeceptum, nec contra secundum directe.</i>	361.3
	11	<i>Peccatum adulterij est maius furto.</i>	631.45
<i>Passiones quomodo sint in voluntate.</i>	547.12	<i>Peccatum aliquod quoad culpam & penam tollitur post mortem.</i>	760.2
<i>Pater an firmius diligit filium quam mater.</i>	537.4	<i>Peccatum an possit idem numero redire.</i>	667.2
<i>Pater cui non dicatur secundum Deitatem Pater, sciat dicitur equalis.</i>	174.13	<i>Peccatum an sit formaliter corruptio boni.</i>	394.1. & seqq.
<i>Pater dicit primò notionem, genitor notionem.</i>	582.9	<i>Peccatum an sit malum infinitum.</i>	397.14
<i>Pater & Filius quare non possint dici unum spirans.</i>	29.5	<i>Peccatum an sit pena peccati.</i>	398.1. & seqq.
<i>Pater & Filius quomodo diligunt se Spiritu sancto.</i>	180.	<i>Peccatum commissum post Baptismum remittitur per paenitentiam.</i>	717.11
	2.4	<i>Peccatum de potentia Dei absoluta potest remitti sine villa paenitentia.</i>	710.15
<i>Pater in primo instanti est à se perfectè beatus.</i>	154.4	<i>Peccatum destruit gratiam demeritorie tamum.</i>	391.8
<i>si per impossibile non gigneret, esset perfectè intelligens.</i>	ibid.5	<i>Peccatum est à Deo non efficiente, nec deficiente, sed deficiente.</i>	399.5
<i>Pater non diligit creaturas Spiritu sancto, & quare.</i>	180.2	<i>Peccatum est formaliter priuatio.</i>	394.3
		<i>Peccatum est formaliter priuatio.</i>	ibid.
<i>Pater non est sapiens sapientia genita.</i>	180.4		
<i>Pater non prius exit in alium secundum fecunditatis quam Filius.</i>	90.2		
<i>Pater non producit Filium ut intelligens.</i>	89.2		
<i>Pater omnem perfectionem habet à se, ut prior origine Verbo.</i>	9.27		
<i>Pater omnia dicit Verbo.</i>	80.4		
<i>Pater quare ex eo quod paternitate & non diuinitate est Pater, non sequatur hac distinctione realiter.</i>	184.17		

Index Rerum.

<i>Peccatum est in sola voluntate formaliter.</i>	410.4	<i>quomodo dimititur in instanti mortis morienti in gratia.</i>	762.9
<i>Peccatum est materialiter in actionibus aliarum potentiarum à voluntate.</i>	ibid.5	<i>Peccatum veniale quomodo remittitur quoad paenam, & culpam, & quomodo mortale.</i>	761.5
<i>Peccatum ex malitia quid sit?</i>	416.5	<i>Peccatum veniale solum per accidens impedit infusionem gratiae.</i>	104.10
<i>Peccatum ex iuxta alio quomodo sit?</i>	361.3	<i>Peccatum unum an alio grauius.</i>	397.13
<i>Peccatum habituale non est privatio gratiae solum.</i>	708.3	<i>Peccatum unum quomodo sit pena alterius.</i>	399.5
<i>Peccatum habituale tolli negat sine gratia de potentia ordinaria, sed bene de absoluta.</i>	375.2	<i>Peccati actualis definitio.</i>	396.10
<i>Peccatum immediatè contra Deum maximè puniendum.</i>	730.43	<i>Peccati actualis ansit à Deo.</i>	400.3
<i>Peccatum in Spiritum sanctum quare dicatur irremissibile.</i>	417.6	<i>Peccati definitio ex Augustino.</i>	711.3
<i>Peccatum mortale compatibile cum habitu quoconque moralis.</i>	396.9	<i>Peccati dispericit necessario requiritur ad remissionem peccatorum.</i>	720.11
<i>Peccatum mortale demeritorie expellit gratiam.</i>	105.11	<i>Peccati materiae ansit immediate à Deo.</i>	399.19.400.3
<i>Peccatum mortale non remittitur de facto sine gratia.</i>	491.4	<i>Peccati ratio an possit esse in cogitatione, vel in sermone.</i>	409.1.6.2
<i>Peccatum nihil tollit de natura.</i>	380.4	<i>Peccati ratio possit esse in opere.</i>	410.3
<i>Peccatum non diminuit naturam.</i>	282.7	<i>Peccati remissio absque reconciliatione ad amicisiam dari potest.</i>	572.6
<i>Peccatum non est infinita malitia.</i>	710.15	<i>Peccati varie definitiones quomodo intelligenda.</i>	396.10
<i>Peccatum omne finitum intensius, sed quoddam objectivum est formaliter, quoddam virtualiter infinitum.</i>	397.14	<i>Peccatum aliquod abscondere in confessione est speciale pecatum.</i>	746.24
<i>Peccatum opponitur gratia demeritorie, non formaliter.</i>	563.20	<i>ad Peccatum in Spiritum sanctum tria requiruntur.</i>	416.6
<i>Peccatum originale an remittatur in Baptismo.</i>	382.4	<i>Peccatum non esse corruptionem gratia.</i>	395.8
<i>Peccatum originale an sit carentia infusio talis.</i>	382.2	<i>Peccatum non redire idem numero de facto quantum ad obligationem predictam.</i>	768.4
<i>Peccatum originale non est voluntarium ei, in quo est, & qualiter contrahabatur?</i>	590.4	<i>in Peccato aliquem esse contingit tripliciter.</i>	63.1.2
<i>Peccatum originale non remittitur de facto absque collatione gratiae.</i>	572.8	<i>in Peccato mortali existentia licet quandoque communicare.</i>	631.3
<i>Peccatum originale proprium quilibet habet.</i>	387.18	<i>à Peccato nemo canere potest sine gratia.</i>	491.4
<i>Peccatum originale quid sit?</i>	435.2	<i>in Peccato omni mortali est auerso virtualis à Deo.</i>	369.11
<i>Peccatum originale quid sit secundum Anselmu.</i>	386.14	<i>in Peccato principalius est auerso, non conuerso.</i>	ibid.
<i>an opponatur formaliter gratia.</i>	ibid.15	<i>à Peccato resurgens resurgit ad maiorem gratiam.</i>	769.8
<i>Peccatum originale quomodo sit voluntarium.</i>	388.24	<i>non semper resurgit cum maiori charitate.</i>	769.9
<i>quomodo intret?</i>	389.24	<i>Peccata contra primam tabulam grauiora.</i>	396.11
<i>Peccatum originale remitti potest absque infusione gratiae.</i>	572.5	<i>Peccata diuersa esse possunt circa idem obiectum.</i>	396.12
<i>Peccatum originale virtualiter tantum opponitur gratiae.</i>	386.15	<i>Peccata diuersa quandoque circa idem obiectum.</i>	397.17
<i>omnes illud contraxerunt.</i>	ibid.16	<i>Peccata omnia non continentur formaliter in numero sepeanario capitalium.</i>	290.13
<i>Peccatum posse esse angeri in infinitum.</i>	397.15	<i>Peccata omnia mortalia sunt necessario confienda.</i>	746.24
<i>Peccatum potest remitti sine gratia, de potentia Dei absoluta.</i>	491.3	<i>Peccata quomodo distinguuntur respectu personarum.</i>	416.4
<i>Peccatum primum Ada.</i>	361.2	<i>Peccata quomodo numero differant.</i>	397.12
<i>Peccatum primum Ada potuisse esse veniale.</i>	359.1	<i>Peccata quomodo redetur?</i>	770.10
<i>Peccatum primum Angelii an fuerit superbia.</i>	287.1.	<i>Peccata quomodo specie distinguuntur.</i>	396.12
<i>& seq.</i>		<i>Peccata quomodo elegantur Deo.</i>	709.6
<i>Peccatum primum Angeli immoderata delectatio.</i>	878.13	<i>Peccata venialia impedient consecutionem Regni.</i>	772.2
<i>Peccatum primum Angeli non fuit appetitus excellentia.</i>	290.12	<i>Peccata confiteri laico potest valere alicui per modum meritum tantum.</i>	746.22
<i>fuit superbia interpretativa.</i>	ibid.13	<i>Peccata in confessione audita licet dicere, quando inde non detegitur paenitens.</i>	764.5
<i>poteſt dici luxuria.</i>	ibid.	<i>Peccata non reuelare laico melius est, nec illud fuit licitum in lege naturae.</i>	746.22
<i>Peccatum quid sit?</i>	391.6.708.3	<i>Peccata venialia non sunt necessario confienda.</i>	746.23
<i>Peccatum quod est pena, simul voluntarium & in voluntarium.</i>	399.6	<i>Peccata venialia omnia nullius ex viribus natura potest emitare.</i>	762.9
<i>Peccatum quomodo vulneret?</i>	381.9	<i>Peccata venialia tantum habens quomodo satisfaciunt precepto Ecclesiae.</i>	747.30
<i>Peccatum reciduum an cur sit grauius quam innocentia.</i>	770.10	<i>Peccatorum dispericit & dolor sufficiebat in lege naturae.</i>	743.9
<i>Peccatum regulariter per paenitentiam voluntarium, & non aliter, remittitur.</i>	709.9	<i>Pecunia est locabilis ad ornatum, & similia.</i>	726.25
<i>Peccatum reincidens est grauius ex circumstantiis aggrauiantibus.</i>	770.11	<i>qualiter reddenda.</i>	ibid.
<i>Peccatum si naturam laderet, totam destrueret.</i>	395.4	<i>Pecunia est reddenda in mutatione eadem in substantia, quantitate, & qualitate.</i>	726.26
<i>Peccatum veniale deleri potest sine pena.</i>	360.5	<i>Pecunia in mutatione est reddenda eadem in substantia, qualitate, & quantitate.</i>	ibid.
<i>Peccatum veniale, & mortale in quo different.</i>	360.3. & 4	<i>Penetracionem corporum esse possibilem videretur esse de fide.</i>	637.7
<i>Peccatum veniale non impedit communionem.</i>	631.3	<i>Perfectio competens superiori, competit etiam inferiori in eodem genere.</i>	909.6
<i>Peccatum veniale non repugnat summa rectitudini simpliciter.</i>	1360.3	<i>Perfectio est duplex.</i>	803.4
<i>Peccatum veniale non solum remittitur per absolutionem, & actum paenitentie, sed etiam per aliud opus bonum.</i>	762.9		
		<i>Perficiō</i>	

Index Rerum.

<i>Perfectio maior tunc erit, quād maius perfectibile.</i>	466.17	<i>Persona an possint intelligi distincta in natura diuina, circumscriptis relationibus.</i>	141.1. & seqq.
<i>Perfectio prima rerum creatarum est esse, explicatur.</i>	563.2.1	<i>Persona diuina constituantur relationibus.</i>	136.4
<i>Perfectio qualibet in Diuinis est infinita formaliter intensiū.</i>	703.17	<i>Persona diuina non differunt specie, nec quasi specie.</i>	130.26
<i>Perfectio univerſalis est ex dupli capite, sicut & imperfetto.</i>	115.10	<i>Persona diuina quomodo sint in se iniunctum.</i>	111.1
<i>Perfectionem simplicem quicquid dicit, predicatorum deo in quid.</i>	80.16	<i>Persona diuina sunt aequales in potentia intensiū, & extensiū.</i>	116.4
<i>Perfectiones creaturarum sunt infinita in Deo.</i>	83.8	<i>Personae possunt intelligi distincte, abstractis relationibus.</i>	142.3
<i>Perfectiones diuinae sunt posteriores essentia.</i>	38.10	<i>Personatres diuinae quomodo sint aequales in potētia.</i>	118.9
<i>Perfectiones essentiales in Deo distinguunt formaliter ex natura rei probatur.</i>	234.11	<i>Personarum diuinarum quis sit modus essendi in.</i>	113.8
<i>non eo semper Perfectior quo minus dependet.</i>	897.17	<i>Personalitas creata nihil possumus.</i>	436.5
<i>Perfectum dicitur duplicitate.</i>	390.3	<i>Personalitas diuina, in quaum huiusmodi non est infinita.</i>	422.6
<i>Perfectum omne in Diuinis est communicabile.</i>	339.13	<i>Personalitas in quo consistat?</i>	420.4
<i>Perfectius nō attribuitur ad aquę, vel minus perfectū.</i>	43.6	<i>Personare quare non repugnet persona diuina alienam naturam.</i>	422.6
<i>Periodus sumitur pro duratione partis.</i>	856.10		
<i>Periodus viuentium quare modo certa.</i>	481.6	P H	
<i>Permanens mensuratur aeu.</i>	853.8	<i>Phantasia quid sit?</i>	652.5
<i>Permīssio diuina quid sit?</i>	237.3	<i>Phantasma an possit transversi.</i>	310.9
<i>Perpetuitas beatitudinis non est ex habitibus, ex Dni beneplacito.</i>	904.7	<i>Phantasma est causa fieri speciei, nō in conseruati.</i>	808.15
<i>Perpetuitas pyramidis beati est ex liberalitate Dei.</i>	905.13	<i>Phantasma est mediū nostro intellectui, nō Angelico.</i>	313.7
<i>Per se omne habet quod quid.</i>	506.8	<i>Phantasma non est causa intellectuonis nisi tantum remota.</i>	
<i>Persona absolute non est in Deo.</i>	147.3	<i>867.10</i>	
<i>Persona captivū hīc pro natura personata.</i>	421.8	<i>Phantasma non est necessarium intelligenti.</i>	313.7
<i>Persona Christi an si composita.</i>	424.11	<i>Phantasma non potest representare diuinam essentiam.</i>	
<i>Persona connectat tantum secundam intentionem.</i>	125.8	<i>17.14</i>	
<i>Persona diuina an constituant essentialiter in esse personali per relationē originis.</i>	135.1. & seq. 136.4. & seq.	<i>Phantasma non representat uniuersale.</i>	47.5
<i>Persona est eadē formaliter proprietati, nō ē contra.</i>	188.6	<i>Philosophus an negat creationem.</i>	249.10
<i>Persona est idem cum essentia.</i>	190.2	<i>dicit omne non necessarium corrumpendum.</i>	249.10
<i>Persona & proprietas non sunt eadem adequate formaliter.</i>	189.8	<i>Philosophus negaret transubstantiationem esse mutationem, si illam admisisset.</i>	664.8
<i>Persona & proprietas sunt idem realiter.</i>	188.5	<i>cur negariū habius infus?</i>	ibid.
<i>distinguantur ex natura rei.</i>	ibid. 6	<i>ponit materiam eternam.</i>	ibid.
<i>Persona idem significat in singulari, quod in plurali.</i>	131.3	<i>Philosophus non tenuit aliquid dependere à Deo, non tam efficiū.</i>	75.18
<i>Persona noscibilis essentialiter, & notionaliter.</i>	167.1	<i>Philosophus posuit elementam effectiū à Deo.</i>	74.17
<i>Persona prima implicat sine productione actiua.</i>	146.18	<i>Philosophus quomodo intendit omne definibile constare materia, & forma.</i>	73.3
<i>Persona prima quomodo dicatur esse à se.</i>	162.10	<i>Philosophi nihil nouum admittunt in effectu sine nonitate in causa.</i>	250.12
<i>Persona prima si constitueretur ab soluto, posset esse, quantum est de se, sine secunda, non ē contra.</i>	144.7	<i>Philosophi pro codem usurparunt potentiam productiū, & causatiū.</i>	36.7
<i>Persona producens constitutū rūne formaliter in esse personali per relationem ad personā productū.</i>	143.1. & seq.	<i>Philosophi sapienterrā errarunt, & multa posuerunt non demonstrata.</i>	250.11
<i>Persona qualibet prius vult obiectum primum quam aliquod secundum.</i>	117.5		
<i>Persona qualibet semel accepit esse personale.</i>	150.12	P I	
<i>Persona quid significet?</i>	134.14	<i>Piscis stupefacit manum, & non recte.</i>	342.6
<i>non dicit primo relationem.</i>	ibid.	P L	
<i>Persona quomodo dicatur.</i>	130.1. & 2	<i>Planetas moueri contra motum primi orbis unde constet.</i>	
<i>Persona sola diuina potest assumere.</i>	441.2	<i>340.5. & 6</i>	
<i>Persona tempore Auguſtini idem erat, quod substantia intellexit.</i>	131.4	<i>Pluralitas aliqua numeralis an sit in personis diuinis.</i>	
<i>& quare tunc plurificabatur.</i>	ibid. 5	<i>125.1. & seq.</i>	
<i>Persona una non continetur ab alia.</i>	112.5	<i>Plurificabile nihil quod non determinabile ad finita.</i>	
<i>Persona una non potest plus assumere, quam alia.</i>	423.8	<i>178.3.8</i>	
<i>Persona conceptus abstrahit à relatio, & ab soluto.</i>	134.14	<i>Plurificabile unius rationis determinatur ad certam pluralitatem per aliud prius alterius rationis.</i>	178.3.8
<i>Persona crea ratio in quo consistat?</i>	420.6		
<i>Persona diuina definitio ex Richardo.</i>	124.4	P O	
<i>Personae nomen secundum varia tempora, varia significabat.</i>	131.4	<i>Pœna eterna per accidentem.</i>	905.13
<i>Personam assumi repugnat.</i>	441.3	<i>Pœna Canonica quid sit?</i>	780.3
<i>Personam primam constitui relatione probatur.</i>	145.14	<i>prima, & secunda ibid, & tercia ibid. 4. & quarta ibid. 5</i>	
<i>Personam primam origine procedere secundam non est inconveniens in esse personali.</i>	146.19	<i>Pœna conversionis quando sit licet exigenda.</i>	726.27
<i>Personam unam esse in alia quid sit.</i>	112.4	<i>Pœna damnatorum an crescat, & an premium beatorum.</i>	
<i>Personam unam non ē aliam primo modo ineſſendī probatur.</i>	112.2	<i>267.26</i>	
<i>in Persona alterius aliquid facere, vel dicere, & autoritate eius differunt.</i>	764.6	<i>Pœna damni an sola debeatur peccato originali.</i>	382.1
		<i>Pœna debita mortali hic remitto quando, & quomodo solvatur?</i>	761.7
		<i>Pœna debita veniali.</i>	670.8
		<i>Pœna debita veniali finitur, & soluitur in inferno.</i>	761.7
		<i>Pœna est duplex.</i>	882.25
		<i>Pœna & culpa non habent infinitatem de se.</i>	905.13
		<i>Pœna infinita quomodo responderet, culpe corporali.</i>	881.25
		<i>Pœna</i>	

Index Rerum.

<i>Pœna mortalis improportionabiliter excedit pœnam venialis.</i>	761.4	<i>Pœnitentia virtus essentialiter reficit dolorem interiorum.</i>	714.4
<i>Pœna non potest esse actus voluntatis, premiu verò sic.</i>	908.9	<i>Pœnitentia ut est actus proprius pœnitentia virtutis, describitur.</i>	733.3
<i>Pœna omnis non inuoluntaria.</i>	398.2	<i>Pœnitentia ut quoddam totum homogeneum dicuntur, de qualibet eius parte, secus vero ut heterogenem.</i>	736.16
<i>Pœna omnis quomodo à Deo.</i>	399.6	<i>Pœnitentia acceptioes quomodo diffirant.</i>	734.8
<i>Pœna peccati mortalis non necessariò infinita.</i>	498.14	<i>Pœnitentia descriptio, ut est actus proprius pœnitentia virtutis.</i>	733.3
<i>Pœna diuersa erant à Deo determinata pro diuersis temporibus.</i>	714.3	<i>Pœnitentia habitus quid sit.</i>	ibid.
<i>Pœna peccati remissi quomodo soluitur in inferno.</i>	772.17	<i>Pœnitentia partes quomodo sint fructus, & è conuerso.</i>	736.18
<i>Pœna peccati venialis, & mortalís in inferno soluitur.</i>	720.14	<i>Pœnitentia primo & secundo modo qui actus non sunt partes.</i>	734.5
<i>Pœna proprie dicta est correlatum culpa.</i>	357.9	<i>Pœnitentia quadruplex acceptio.</i>	733.2
<i>Pœna quomodo sit voluntaria.</i>	398.2	<i>Pœnitentia quarto modo sumptu quinam actus, & passiones sunt partes.</i>	734.7
<i>Pœna reuelatio confessionem.</i>	765.10	<i>Pœnitentia Sacramentum ordinatur per se ad iustificacnem peccatoris.</i>	755.24
<i>Pœna tollit culpam quandoque, non semper.</i>	709.8	<i>Pœnitentiam acceptare negans an sit absoluendus.</i>	357.30
<i>Pœna vermis non est in parvulis.</i>	388.21	<i>Pœnitentiam explenti in mortali, & resurgentis non est imponenda noua.</i>	721.16
<i>Pœna vermis quid sit.</i>	880.20	<i>Pœnitentiam inspirare Dei speciale opus est.</i>	758.3
<i>Pœna acceptio potest esse actus cuiuscunq; virtutis appetitus.</i>	712.14	<i>Pœnitere quid sit?</i>	711.2
ad <i>Pœnam aeternam aliquem esse obligatum, & simul esse iusti de potentia Dei ordinaria non stant simul.</i>	670.3	<i>non Pœnitere statuens usque ad extreum vita, peccat mortaliter.</i>	759.8
<i>Pœnam sibi imperare est actus virtutis.</i>	711.3	<i>Politia Aristotelica preferenda Socratis.</i>	723.8
<i>Pœnam sibi infligere esse actum specialis virtutis probavit.</i>	711.4	<i>in Politia nulla actus omnes conuenient omnibus.</i>	776.5
pro <i>Pœna damnatorum explicanda quinque sunt consideranda.</i>	660.9	<i>in Polygamia quare fuit dispensatio cum Patribus.</i>	811.6
<i>Pœna irregularitatis, excommunicationis, interdicti, & suspensionis quomodo tolluntur.</i>	782.15	<i>Portio inferior non habuit simpliciter nolle passionis.</i>	479.8
<i>Pœna peccatis debita constant ex Scriptura.</i>	743.8	<i>Portio superior an sit diuersa potentia à portione inferiori.</i>	364.1
<i>Pœna que impediunt collationem, & susceptionem Ordinum.</i>	782.14	<i>Portio superior, & inferior quomodo distinguuntur.</i>	365.4
<i>Pœnitens est executor legis Dei in se.</i>	711.3	<i>Portio superior non tristitatur.</i>	478.5
<i>Pœnitentia an fuit in statu innocentia.</i>	713.17	<i>Portio superior ut respicit temporalia, potest tristari.</i>	478.5
<i>Pœnitentia car dicatur secunda post naufragium tabula, & Baptismus prima?</i>	595.4	<i>Positio qua sit admittenda, et si sequatur contradictione.</i>	87.3
<i>Pœnitentia est formaliter iustitia.</i>	711.7	<i>Posse quomodo non intrinsecum peccato.</i>	394.3
<i>Pœnitentia formata est maius bonum, quam peccatum malum.</i>	710.15	<i>Possibile aliiquid esse, & necessarium quomodo sit.</i>	75.20
<i>Pœnitentia in extremis quare sit suspecta?</i>	758.5	<i>Possibile duplex.</i>	225.3
in extremum dilata difficultate potest esse bene circumstantata.	ibid.	<i>Possibile est superius ad ens.</i>	246.17
<i>Pœnitentia informis, & formata quia.</i>	710.11	<i>Possibile, & existens quomodo dividant ens.</i>	246.14
<i>Pœnitentia luda quare non profuit.</i>	710.15	<i>Possibile, præsumtum subiectum, non est in Dey.</i>	117.8
<i>Pœnitentia maneat in beatitudine?</i>	713.17	<i>scimus de obiectivo.</i>	ibid. 118.9
<i>Pœnitentia non est actus virtutis ad se.</i>	711.5	<i>Possibile, ut opponitur impossibili, conuenit Deo.</i>	36.7
<i>Pœnitentia non est imponenda consitenti in extremis.</i>	759.9	<i>Possidetur aliiquid perfectiori modo ob obiectum per voluntatem, quam per intellectum.</i>	897.19
<i>Pœnitentia non est virtus intellectualis.</i>	711.5	<i>Posteriorius actualiter non potest esse sine priori actualiter.</i>	679.9
<i>Pœnitentia perfecta rarissime datur in extremis.</i>	759.7	<i>Posteriorius aptitudinaliter non potest esse sine priori aptitudinaliter.</i>	ibid.
<i>Pœnitentia qua tollat peccatum.</i>	709.9	<i>Posteriorius nihil tribuit priori, quia prius est.</i>	467.1
<i>Pœnitentia quare iterabilis.</i>	607.3	<i>Posteriorius quare non ita passim datur in Diuinis, sicut prius.</i>	114.4
<i>Pœnitentia quare non sit amicitia?</i>	712.8	<i>Posteriora generatione non semper perfectiora.</i>	907.6
eius actus potest stare cum peccato mortali.	ibid. 9	<i>Potentia actina aliquando impeditur ob defectum passus vel modi agendi.</i>	657.5
<i>Pœnitentia quomodo datur secunda post naufragium tabula.</i>	717.11	<i>Potentia actina duplicitate sumitur.</i>	227.3
ad valorem eius sufficit, & requiritur attributio.	ibid. 12	<i>Potentia actina, & passiva quomodo differant.</i>	67.2
<i>Pœnitentia quomodo voluntaria, & inuoluntaria.</i>	713.16	<i>Potentia actina quid sit?</i>	700.3
<i>Pœnitentia Sacramentum quid sit?</i>	716.4	<i>Potentia actina una extensa, altera intensa.</i>	116.3
singula definitionis particula explicitantur.	ibid.	<i>Potentia adæquaturo suo obiecto, exponitur.</i>	206.36
<i>Pœnitentia secundo, & tertio modo habet partes.</i>	735.15	<i>Potentia ad bene operandum quomodo sit in damnatis.</i>	68.4
<i>Pœnitentia secundum quas acceptioes sufficit ad salutem, & secundum quas non?</i>	735.11	<i>Potentia ad formam an maneat cum ea.</i>	846.11
<i>Pœnitentia scotina quomodo sit salutifera, nec det occasionem peccandi.</i>	759.9	<i>Potentia cognitiva creata necessariò monetur ab obiecto:</i>	
<i>Pœnitentia scit & Baptismus aliquando primam gratiam, aliquando secundam confert.</i>	757.32	<i>275.8</i>	
<i>Pœnitentia sumpta quartu modo tam illi tres actus, contrito scilicet confessio, & satisfactio, quam passiones ad illos consequentes, sunt partes eius.</i>	734.7	<i>Potentia Dei duplex.</i>	570.2
<i>Pœnitentia tertio modo dicta potest esse sine pœnitentia quartu modo dicta, non tamen è conuerso.</i>	735.10	<i>Potentia dicens principium agendi, est duplex.</i>	68.4
item, potest se sola sufficere ad salutem.	ibid.	<i>Potentia duplex in generatione.</i>	319.20
Scoti oper. Tom. XI. Pats II.		<i>Potentia duplex.</i>	345.3
		<i>Potentia dupliciter se habet ad plura per se obiecta.</i>	3.7.
		<i>Potentia eadem cognoscit principium, & conclusionem.</i>	365.5
		<i>Potentia eadem est in portione superiori, & inferiore.</i>	365.5

Index Rerum.

<i>Potentia eandem retinet habitudinem ad quocunque obiectum.</i>	154.3	<i>Potentia materis tot sunt, quot forma possibiles.</i>	845.8
<i>Potentia eget magis determinatione, quam anima.</i>	374.6	<i>Potentia plures sunt in viraque portione.</i>	365.2
<i>Potentia essentialis quid sit, & quid accidentalis.</i>	309.5	<i>Potentia quomodo dicantur partes.</i>	349.21
<i>Potentia, & actus quando idem numero.</i>	345.4	<i>Potentia tres sunt in Diuinis.</i>	365.3
<i>Potentia, & habitus faciunt unum.</i>	379.6	<i>Potentia varia in homine.</i>	656.2
<i>Potentia fortius agit circa unum obiectum, quam circa plura.</i>	412.13	<i>in Potentia sensitiuum imperfectionis est, quod ex natura libus suam perfectionem acquirant.</i>	22.7
<i>Potentia generandi non est in Filio, & quare.</i>	69.4	<i>Potentiale, & eius actuale an sint eiusdem generis.</i>	319.19
<i>Potentia generativa in Pare non pertinet ad omnipotentiam.</i>	117.7	<i>Potestas clavis est remota, & impeditibilis, character vero sacerdotalis proxima, & inimpeditibilis.</i>	753.17
<i>Potentia materia duplex.</i>	264.21	<i>Potestas cognoscendi in qualibet causa est triplex sicut authoritas indicandi.</i>	751.9
<i>Potentia materia quid sit?</i>	846.11	<i>Potestas commissaria est duplex.</i>	750.4
<i>Potentia multipliciter accipitur.</i>	366.6	<i>Potestas conficiendi est separabilis a potestate absoluendi.</i>	
<i>Potentia naturalis est subiectum immediatum supernaturalium.</i>	617.3	<i>Potestas excommunicandi ad quos se extendat.</i>	754.20
<i>Potentia neutra datur.</i>	849.4	<i>Potestas executionis ordinem dependet a potestate iurisdictionis.</i>	
<i>Potentia non includit absolutum, & relatum.</i>	347.11	<i>Potestas indicandi principalis est solius Dei.</i>	750.5
<i>Potentia non organica est totius entis.</i>	366.11	<i>indicaria principialis non potest per diuinam potentiam alij a Deo conuenire.</i>	ibid.
<i>Potentia non quietatur nisi in perfectissimo contento sub suo obiecto ad aquato.</i>	24.2	<i>Potestas indicandi quare sit clavis?</i>	750.4
<i>Potentia nulla ad impossibile.</i>	254.17	<i>quorupque sit viraque?</i>	ibid.
<i>Potentia nulla creata responsa multa habet unum obiectum reale.</i>	366.11	<i>Potestas instrumentalis, sive praeminentia est duplex.</i>	750.4
<i>Potentia nulla in nobis sufficit ad actum.</i>	680.5	<i>Potestas quare dicatur clavis.</i>	750.3
<i>Potentia nulla veritatis in formam.</i>	846.11	<i>Potestas sacerdotibus data quomodo habeat firmatem.</i>	
<i>Potentia obiectiva, & subiectiva.</i>	317.11	<i>Potestas sola cognoscendi dicitur scientia clavis.</i>	752.10
<i>Potentia peccandi an sit in Deo?</i>	417.1	<i>Potestates sacerdotum noui, & veteris testamenti quomodo differant?</i>	755.25
<i>Potentia peccandi duplicitate potest accipi.</i>	417.2	<i>Potestates, veteris & noua legis quomodo differant.</i>	ibid.
<i>Potentia prius respicit obiectum primarium, quam secundarium.</i>	241.13	<i>quod quis Potest, si vult, liberè potest, exponitur.</i>	463.
<i>Potentia productiva datur in Diuinis.</i>	117.8		10
<i>Potentia propinquia quid sit?</i>	242.15		
<i>Potentia quanam, & qua operationes sunt in potestate voluntatis.</i>	415.21	P R	
<i>Potentia qua ponitur in secunda specie Qualitatis.</i>	349.20	<i>Practicum & speculatum quomodo differant.</i>	208.8
<i>Potentia qua suscipit magis, & minus.</i>	349.21	<i>Præceptum confessionis quadrupliciter specificatur ab Ecclesia.</i>	747.26
<i>Potentia quando denudatur realiter ab eo, quod recipit intentionaliter.</i>	277.16	<i>Præceptum de confessione non fuit usque post resurrectionem.</i>	748.31
<i>Potentia receptiva materia non est ratio seminalis.</i>	352.3	<i>Præceptum hominis quandoque contemendum.</i>	586.7
<i>Potentia receptiva non est alia ab obiectiva, & subiectiva.</i>	116.13	<i>Præceptum inferioris negligendum est propter præceptum superiorius.</i>	809.11
<i>Potentia remota & proxima explicatur.</i>	680.5	<i>Præceptum magis timetur, quam quod lex naturalis ostendit esse faciendum.</i>	789.15
<i>Potentia remota & proxima qua sunt?</i>	753.15	<i>Præceptum obligatorium duplex.</i>	742.3
<i>Potentia, scilicet & actus, tripliciter sumitur.</i>	669.12	<i>Præcepta omnia non tenentur implere in charitate.</i>	376.7
<i>Potentia tantum in optimo contento sub suo obiecto quietatur.</i>	910.9	<i>Præcepta plura cum simul occurrent, superius ligat.</i>	630.6
<i>Potentia triplex.</i>	353.7	<i>Prædestinati modo soli fuissent saluandi, etiam Adamo non peccante.</i>	224.8
<i>Potentia eiusdem est cognoscere essentiam obiecti, cuius est cognoscere presentiam.</i>	123.8	<i>Prædestinatio electorum ante presisa peccata.</i>	451.4
<i>Potentia inferioris perfectio non repugnat superiori.</i>	21.4	<i>Prædestinatio quid sit?</i>	450.2
<i>Potentia memorativa duas conditiones, que in sola intellectu reperiuntur.</i>	871.5	<i>Prædestinatio respicit primò personam in alijs propter Christum.</i>	451.3
<i>& quarum secunda suadetur non dari memoriam sensitivam.</i>	ibid.	<i>Prædestinationis actuum ordo.</i>	451.5
<i>Potentia cuiilibet passiva natura non correspondet activa naturalis.</i>	918.10	<i>Prædestinationis nulla causa in intentione, bene tamen reprobationis.</i>	224.6
<i>Potentia passiva quomodo correspondat activa in natura.</i>	848.18	<i>Prædestinationis ordo.</i>	451.3
<i>Potentia prima activa non correspondet passiva.</i>	63.13	<i>Prædestinationis quatuor signa.</i>	497.7
<i>Potentia propinquia quando nihil oportet addi.</i>	37.3	<i>Prædicamenta septem non habent ideas secundum Henricum.</i>	210.15
<i>Potentiam infinitam quomodo posuerunt Philosophi.</i>	225.5	<i>Prædicare quid, & in quid differant.</i>	447.5
<i>in Potentia ad accidentem est in actu simpliciter.</i>	346.6	<i>quod Prædicatur de aliquo an supponat pro eo?</i>	60.8
<i>in Potentia aliquid est multipliciter.</i>	61.3	<i>Prædicandi modi similes substantia, & relationum sunt in Deo.</i>	80.15
<i>de Potentia alicuius nihil producitur, que est eiusdem rationis.</i>	353.5	<i>Prædicata dicta de Deo qualia sunt?</i>	79.13
<i>Potentia an sint partes anima.</i>	347.9	<i>Prædicata essentialia qualia habent inter se ordinem.</i>	12.43
<i>Potentia corporales hominis multiplicles.</i>	656.2	<i>Prædicatio accidentalis logicè tantum est in Diuinis.</i>	
<i>Potentia distincta specie non conueniunt rebus eiusdem speciei.</i>	438.5	<i>184.16</i>	
<i>Potentia formaliter distincta ab anima, & inter se.</i>	348.18	<i>Prædicatio in Diuinis ut si formalis, alterum saltem extremum debet esse infinitum.</i>	77.2
		<i>Prædicatio per identitatem non habet locum in creaturis.</i>	78.6
		<i>Prædicatione</i>	

Index Rerum.

<i>Prædicatione variata, manente etiam medio sequitur falacia accidentis.</i>	189.11	<i>Prinatio est triplex.</i>	159.2
<i>In Prædicationibus per accidens non esse processum ostenditur.</i>	683.14	<i>Prinatio, & negatio quomodo differunt.</i>	393.14
<i>Premium an semper excedat meritum.</i>	489.19	<i>Prinatio principium per accidens natura.</i>	320.33
<i>Premium beatorum an crescat?</i>	296.26	<i>Prinatio propriissime que sit?</i>	159.2
<i>Premium datur secundum iustitiam distributivam.</i>	498.15	<i>Prinatio triplex.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Premium non semper nobilior merito.</i>	ibid. 14	<i>Prinacionem tolli non posita forma repugnat.</i>	912.4
<i>Premium quomodo acquiratur per merita.</i>	560.9	<i>Prinaciones formarum contrariarū quando opposite.</i>	322.9
<i>Premium quomodo sit à merito?</i>	285.2	<i>Prinaciones secundum speciem tantum desumuntur penes habitus.</i>	772.18
<i>Præsentia corporis sub speciebus dicuntur mutatio in proprie.</i>	669.11	<i>Priuilegium personale sequitur personam.</i>	784.6
<i>Præsencia Dei ubique per essentiam non concluditur ex operatione eius ubique.</i>	216.6	<i>Prius generatione in Deo, & prius perfectione.</i>	197.4
<i>Præsentiam cognoscere illius est, cuius est cognoscere absentiam.</i>	659.7	<i>Prius natura duplex.</i>	332.8
<i>Præteritio datur semper in obiecto proximo memoria, in remoto vero quandoque.</i>	873.12	<i>Prius natura quando infert prius duratione?</i>	253.8
<i>ad Præteritum non est potentia.</i>	845.6	<i>Prius perfectione est posterius generatione, & è contra in creatis, in Diuinis non.</i>	64.2
<i>Presbyteri distinguebantur ab Episcopis in primitiu Ecclesia.</i>	618.7	<i>Prius potest conservari sine posteriori.</i>	903.5
<i>Presbyterissa dicitur vidua, & denota matrona.</i>	785.6	<i>Prius potest esse sine posteriori.</i>	327.5
<i>Pretium iustum aut lege, aut consuetudine designatur.</i>	725.20	<i>Prius prioritatis consequentia & rationis est posterioris perfectione.</i>	741.24
<i>Pretij latitudo datur in medium, in sumum, & summum.</i>	ibid.	<i>Producit aliquid à Deo potest intelligi tripliciter.</i>	240.10
<i>Primitas adequationis duplex.</i>	165.6	<i>Producit nihil potest à seipso.</i>	41.2
<i>Primitas duplex.</i>	197.4	<i>Productio naturalis duplex.</i>	440.15
<i>Primitas duplex, perfectionis, & adequationis.</i>	312.4	<i>Productio omnis non est corruptio alterius.</i>	255.22
<i>Primitas eminentia quid sit?</i>	29.3	<i>Productio paucius est relatio intrinseca.</i>	701.7
<i>Primitas natura duplex.</i>	197.4	<i>Productio quamnam dicatur filiariorum.</i>	453.9
<i>Primitas una efficientia infert alias.</i>	30.10	<i>Productiones plures dubius non dari.</i>	37.6
<i>Primitates que dicant imperfectionem, que non?</i>	29.3	<i>datur due.</i>	ibid. 5
<i>Prium in ordine essentiali debet esse absolutum, non in ordine personali.</i>	246.17	<i>Productionibus dubius oppositis impossibile est idem accipere cise.</i>	88.9
<i>Princeps eget virtute ad praciendum, & subditus ad obediendum.</i>	549.24	<i>Productorum paucitas correspondet paucitati producentium.</i>	37.6
<i>Principiendi quare sunt tantum due prime rationes.</i>	38.7	<i>Prohibitio & illegitimitas in quo differant?</i>	829.20
<i>Principium ex terminis notum non cognoscitur inducitio-ne.</i>	521.23	<i>Prohibitum quomodo dicatur aliquid esse, quod non est concessum.</i>	754.20
<i>Principiū factuum est respectu alterius à se distincti.</i>	68.5	<i>Prolatior verborum dicitur instrumentum Eucharistia.</i>	
<i>Principium materiale, vel quasi tale, & terminus formalis non coincidunt.</i>	61.7	705.26	
<i>Principium naturale quale dicitur?</i>	86.5	<i>Proles est bonum principale extrinsecū matrimonij.</i>	803.5
<i>Principiū nequit cognoscī nisi cognoscantur termini.</i>	17.14	<i>Proles quare assimiletur matri.</i>	458.5
<i>Principium non est necessariò eiusdem generis cum principiato.</i>	346.4	<i>Promissio, & dona differunt.</i>	792.31
<i>Principium notionale magis necessarium, quam essentialie.</i>	243.22	<i>Promissio non transfert dominium rei, donatio vero sic.</i>	ibid.
<i>Principium notionali, & personali uniuocum.</i>	170.7	<i>Promulgatio Baptismi per modum praecipi quando incepit?</i>	585.5
<i>Principium nullum est in moto, vt artificiale.</i>	354.8	<i>Pronomen demonstrativum offendit tam prius, quam secundò contentum.</i>	668.6
<i>Principium quo est prima ratio producenti.</i>	8.24	<i>Propagatus naturaliter an contrahat aliquid peccatum.</i>	381.1
<i>Principium sicut in speculabilibus, ita finis in operabilibus, exponitur.</i>	914.17	<i>Prophetatum cognitionis qualis.</i>	18.17
<i>Principium si non sit in potestate, nec actio.</i>	94.5	<i>Propinquum, & distans quomodo conueniant eidem.</i>	643.31
<i>Principium utendi melius est quam usus.</i>	403.16	<i>Propinquus perfectiori secundum rationem perfectioris est perfectius.</i>	681.10
<i>per Principium sibi intrinsecum quolibet est hoc.</i>	680.5	<i>Propinquus perfectiori in ordine est perfectius.</i>	895.10
<i>à Principio notionaliter, & personaliter dicto potest abstrahi conceptus communis unicus.</i>	169.4	<i>Proportio aequalitatis non requiritur inter obiectum & potentiam, nec similitudo, sed potius dissimilitudo.</i>	916.5
<i>Principia duplicitate possunt sciri.</i>	15.5	<i>Sufficit proportio motui ad mobile.</i>	ibid.
<i>Principia per se correspondunt principiato per se.</i>	670.15	<i>Proportio Geometrica nunquam potest dari inter finitum & infinitum.</i>	ibid.
<i>Principia practica, & omnia, que immediate sequuntur ex eis, sunt de lege nature strictè.</i>	741.3	<i>de Proportione actus ad obiectum.</i>	515.25
<i>Principiatum non est minor distinctio, quam principiorum.</i>	88.7	<i>Propositio de presenti que dicitur falsa, & qua non.</i>	616.10
<i>Prioris relatio ad posterius quando realis?</i>	259.18		
<i>Prioritas originis stat cum similitate naturae.</i>	145.14	<i>Propositio distinctiua infert utramque partem indeterminatè.</i>	ibid. 8
<i>Priuare sē usuationis aliquando est meritorium.</i>	808.10	<i>Propositio hypothetica quid sit, & quid copularia.</i>	625.6
<i>aliquando etiam pro parvo spatio licitum ob maius be-num.</i>	ibid.	<i>Propositio, in qua alieta addiuit suo determinabili, est falsa.</i>	57.5
<i>Priuatio boni est duplex, sicut & bonum, cui correspondet.</i>	880.19	<i>Propositio omnis prius est neutra, quam vera, vel falsa.</i>	628.14
		<i>Propositio quomodo dicatur neutra, & sua veritate prior.</i>	628.15
		<i>Propositum sicut est causa propositi, exponitur.</i>	358.5

Index Rerum.

Proprietas excedit essentiam secundum prædicationem.	Quantitas eadem an maneat in fractione specierū.	
187.12 & exceditur perfectione.	696.18 ibid. 688.20	
Proprietas in creaturis quare non possit esse principium communicandi naturam.	Quantitas est ratio formalis causalitatis, sine fundamentali effendi in loco.	
38.10	644.35	
Proprietas individualis determinat naturam in creaturis.	Quantitas Mathematica non solum abstrahit à subiecto, sed etiam à qualitatibus naturalibus.	
64.3	689.23	
Proprietas individualis unde sumatur.	Quantitas non est de se individualia.	
332.8	325.8	
Proprietas omnis in Diuinis quomodo dicat dignitatem.	Quantitas non est ex se principium actuum.	
159.4	681.7	
Proprietas personalia distinguit personam in ordine ad intrinsecitatem vero in ordine ad extra.	Quantitas non est ratio formalis effendi in loco.	
65.5	642.24	
Proprietas personalis diuina est actus persona, non essentia.	Quantitas perit sola subiecti corruptione.	
64.3	695.13	
Proprietas personalis in Diuinis in quibus differat à creatura.	Quantitas potest converti in quantitatem.	
ibid.	638.10	
Proprietas una rationalis quare non dicatur de alia, sicut essentialis de essentiis.	Quantitas quomodo sit ratio dividenda in partes.	
189.10	325.9	
Proprietas una quomodo predicitur de alia in abstracto.	Quantitas separata solum acquirit novum esse priuatum.	
164.14	690.3	
Proprietates individuales sunt primò diversae.	Quantitas sequitur formam mixti.	
70.2	676.1	
Proprietates non adorantur latra.	Quantitas si relinquat modum in substantia, idem faciet qualitas.	
457.9	327.6	
Proprietates omnes, que insunt corpori Christi in celo, in esse eidem in Altari, an si absolute necesse.	Quantitas tota in rarefactione si perdatur, nullum accidens idem remanet.	
647.7	694.10	
vel an è contra, omnes fibi in celo, que fibi insunt in Altari.	Quantitas virtutis, vel molis ubi non est, ibi nulla est majoritas.	
ibid.	116.14	
Proprietates personales non sunt finita, nec infinita.	Quantitatis duplex positio.	
78.5	635.11	
Prouidentia formica arguit memoriam.	Quātitatis contingenter aduenit cōmensuratio loci.	
871.7	635.12	
Proximus an sit positio aliquando diligendus.	Quantitati successiva correspondet in Diuinis aternitas, cognitiva magnitudo.	
536.3	109.8	
Proximum diligere est velle cum condiligere Deum.	ad Quantitatem perfectam non peruenientes quomodo resurgent?	
535.2	858.17	
Prudentia nobilissima virtus.	Quantum est in potentia, tantum est in actu, exponitur.	
549.25	464.7	
Prudentia non esset sine recordatione.	Quantum potest habere ordinem partium inter se sine coextensione ad locum.	
870.2	635.12	
P V		
in Publico negans quod occulte commisit, ad nihil tenetur accusanti.	Quantum conferuare sine modo quantitatuo.	
732.53	ibid. 3	
Puer baptizatus ante passionem non circumcisus salvatur.	Quanto naturali conuenit diuidi in quantum quantū.	
587.11	307.6	
Puer Hebreus inter nos educatus crederet fide acquista, qua non infusa.	Quiditas increata non alio determinatur ad plura supposita, sicut creatura.	
511.4	167.14	
Puer preictus in flumen an sit baptizatus.	Quiditas potest esse non sine individualitate.	
600.	333.8	
Pueri rationabiliter excluduntur à sacris.	Quiditas sicut se habet ad proprietatem singularem, ita essentia diuina ad personalem.	
784.3	166.13	
Punitio & correccio quomodo differant?	Quiditatem aliquid habet quadrupliciter.	
711.7	508.17	
Punitio malorum que sit?	Quiditatem, que caret materia, esse unam numero ex errore tenuit Philosophus.	
880.19	271.7	
Punitus omnis minus non magis diligitur.	Quicquid reperitur in corpore, sicut in spiritualibus.	
104.10	ibid.	
Punire corporis Christi impeditur novo miraculo, si resurrectio fuisse dilata.	Quietari in centro non est operatio.	
503.4	910.8	
Q V		
Qualitas beat, non quantitas.	Quodlibet est ad aliquid denominative.	
681.8	258.16	
Qualitas causata per miscibilia dicitur ratio seminalis.	Quod quid est id est cū eo, cuius est, exponitur.	
355.13	271.7	
Qualitas est perfectior quantitate, & quare?	Quod quid est quo modo aliquid habet, eodem modo est idem fibi.	
681.7	507.16	
Qualitas est perfectio simpliciter creature.	R A	
ibid. 8		
Qualitas in Eucharistia de facto est in quantitate.	Radius idem an possit naturaliter redire?	
682.12	847.12	
Qualitas una non repugnat actionibus omnium qualitatum.	Radius quare non agat sphericè.	
923.7	335.6	
Qualitas sequitur formam, quantitas materiam.	Radius triplices.	
681.10	ibid. 5	
Qualitatis extensio in Eucharistia est à quantitate.	Radium reflexum esse à luminari immediate.	
682.12	ibid. 6	
Qualitates mixti manent ut contraria in corpore glorioso.	Radio transiente per vitrum rubescit paries, sine colore rubeo.	
922.3	ibid. 5	
Qualitates nobiliores correspondent substantiis nobilioriibus.	Rana, quas Magi Egypci fecerunt, an erat vera.	
681.7	298.2	
Qualitates naturales non requirunt certam approximacionem vbi insunt concomitanter.	Ratefactio subiectatur in quantitate.	
651.4	695.16	
Qualitates sequentes mixtionem manent in corpore glorioso.	Ratio quid si, & quid aliquitas.	
922.3	256.5	
Quantitas an sit principium formale individuali substantiam materiale.	Ratio cognoscendi plura habet obiectum, quod virtualiter illa continet.	
323.2	273.9	
Quātitas an sit sub speciebus sine modo quātitatiuo.	Ratio essendi in unius persona in alia, qua sit?	
633.4	113.6	
Quātitas continetur in potentia subiecti.	Ratio formalis alicuius est duplex.	
694.12	644.35	
Quātitas corporis Christi est cum quantitate partis in Eucharistia.	Ratio in se falsa de nullo verè dicitur, nec aliud de ipsa.	
668.3	508.20	
Ratio naturalis non colligit essentiale, neque intentionale Verbum in Deo.		
	158.8	
Ratio omnis una potest habere actum adequatum.		
	273.10	
Ratio quando est eadem in vitroque contrario, non tenet locum à contrariis.		
	540.10	
Ratio recta est regula actionum humanarum.		
	708.3	
	Ratio	

Index Rerum.

- Ratio seminalis ad formam educendam, an sit in materia naturali.* 352.1. & seq.
Ratio seminalis quid sit? 354.10
Ratio universalis non representat singularia. 302.8
Rationis eiusdem non sunt omnia, quae eadem mensura mensurantur. 128.21
Ratione practica dictatum difficile est non sequi. 406.14
Rationes minima sufficient in difficultibus. 255.20
Rationes opposita quomodo conueniant eidem. 643.31
Rationes, quibus Deus concepibili, habent inter se ordinem. 12.43
- R E
- Rebellio & tristitia potuerunt esse in statu innocentie.* 381.5
Rebellio partis inferioris non fuisset pena. ibid.7
Receptiuū diversorum idem potest esse immediatè. 348.7
Recipere & gignere per accidens iunguntur in intellectu creato. 35.5
Recipiens distinguitur realiter à recepo. 317.9
Recordatio duplex. 873.10
Recordatio est respectu actus prateriti, qui fuit in recordante. 870.2
eius obiectum debet esse praesens in sua specie. 871.9
Recordatio nō sit actus alterius, nisi per actum propriū ibid.4
pro Reduplicatiuis nota. 444.3
Reflexio sit à luce ut in puncto. 661.15
Regio suprema aëris nimis calida, media nimis frigida, & quare? 351.2
Regio temperata non est sub aquinoctiali. ibid.3
Regula generalis pro Sacramentorum ministris 625.7
Regula in Diuinis seruanda. 59.5
Reincidēs in peccatiū peccat contraria plicē legem. 770.11
Relatio equiparantia quid sit? 419.2
Relatio aliter terminat ad intrā, & ad extrā. 413.10
Relatio Christi ad Mariam est realis. 453.8
Relatio Christi ad matrem an sit accidentialis. 452.3
Relatio creatura non constituit suppositū subscriptū per se. 683.17
Relatio creature ad creaturam an sit eadem fundamento. 260.1
Relatio creature ad creaturam est vera res realis. 262.10
Relatio creature ad Deum est eadem ipsa realiter, alioquin posset creature esse sine ea. 257.10
Relatio creature ad Deum in ratione causa an sit eadem creature. 256.3. & seq.
Relatio creature ad Deum non est in genere. 259.16
Relatio cui aduenit an mutetur. 263.15
Relatio cum essentia non facit unū per se Logice. 140.15
Relatio diuina formaliter non est infinita. 683.17
Relatio diuina non dicit ullam perfectionem formaliter. 703.17
Relatio eadē fundamento nō habet propriū inesse. 263.16
Relatio, & fundamentum sunt simul. 702.10
Relatio extrinsecus adueniens quid sit? 634.10
Relatio fundata super substantiam non ideo substantialis. 454.12
Relatio fundat relationem. 613.5
Relatio inassidendi eodem modo conuenit utrique extremo. 112.3
Relatio intrinsecus adueniens requirit nouum fundatum. 614.7
Relatio non dicit ex se perfectionem. 115.6
Relatio noua creature non exigit nouam in Deo. 171.3
Relatio noua est in creatura ad Deum. ibid.
Relatio nulla ad creaturas in Deo dicit perfectionē. 227.3
Relatio nulla noua aduenit numero, cùm de nouo sit pretium appetiati. 172.6
Relatio nulla requiritur ut Deus cognoscat alia à se, & hac dupliciter. 204.26
Relatio omnis Dei ad creaturas est relationis. 106.5
Relatio omnis est necessariò alicuius, & aliquid. 682.12
Relatio omnis fundatur in aliquo. 257.6
- Relatio originis non potest fundari in alia relatione, aliae relationes possunt.* 92.10
Relatio ponitur positio fundamento, & termino. 105.7
Relatio prioris ad posterius quando realis? 259.18
Relatio productus ad productum est mutua & intrinseca, & è conuerso. 701.4
Relatio productus non fundatur super actionem. 153.25
Relatio pro qua capiatur hic. 422.5
Relatio quid sit? 173.6
Relatio quomodo maneat, & transcat? 136.4
Relatio rationis an possit esse obiectū habitus realis. 512.9
Relatio rationis an sit simpliciter in genere. 170.6
Relatio rationis est aliud à fundamento. 261.7
Relatio rationis in Deo necessariò ab extrinseco. 258.12
Relatio rationis, nec est prima, nec secunda perfectio. 195.22
Relatio rationis non est causa effectus realis. 879.17
Relatio rationis una potest esse in pluribus fundamentis. 565.6
Relatio si effet terminus formalis productionis divina, illa non effet generatio. 61.7
Relatio si non est aliquid reale, Incarnatio erit tantum aliquid rationis. 262.12
Relatio transmutationis ad transmutatum est non mutua, & extrinseca. 701.4
Relationis comparatio ad essentiam est eius esse in essentia. 149.5
Relationis huius quo aliquid est principium, eo est & distinctione eius ab alia. 149.5
Relationis multiplex consideratio. 144.9
Relationis realis tres conditiones exponuntur. 177.26
& haec conuenire relationibus communibus in Diuinis probatur. ibid.7
Relationis unius unus est terminus proximus. 752.12
Relationi an repugnet formaliter confituisse suppositum substantia. 157.1. & seq.
Relationem distingui à fundamento auctoritate suadetur. 262.9
Relationem esse conceptum communem. 133.6
ad Relationem extrinsecus aduenientem potest esse motus. 613.4
Relationem fundari super actionem, & passionem quomodo velit Aristoteles? 153.26
Religionem ingredi, vel nubere vovens potest utrumque facere. 802.7
ad Relationem intrinsecus aduenientem dari modum tantum negat Philosophus. 613.4
Relationem non cadere in definitionem essentia, nec ē contra. 186.11
à Religione aliquem retrahens peccat, & tenetur restituere. 631.47
Relationes aliisque opposita compatiuntur sicut in eodem. 142.5
Relationes an fundentur super unitate. 264.18
Relationes communes plurificantur in personis. 178.37
Relationes communes sunt reales. 176.2.3
Relationes disparates actus non distinguuntur supposito, passione sc. 88.8
Relationes distincta quare non requirantur in Deo ad distincte cognoscendum, sicut in nobis. 202.16
Relationes distincte sunt in Deo ad cognoscibilias. ibid.13
an tales in eo requirantur necessario ad distincta cognoscibilias. ibid.14
Relationes diuina non dicunt perfectionē simpliciter. 543.7
Relationes diuina non sunt infinita formaliter. 13.48
Relationes diuina sunt identice tantum infinita. 66.6
Relationes fundantur super potentias actinam, & passionem. 702.10
Relationes multæ originis sunt in fundamento eodem. 452.5
Relationes non effent accidentia, licet non constituerent personas. 136.5
Relationes non redditur essentiam communiorum. 115.11
Relationes non tantum distinguuntur per fundamenta. 263.17
Relatio

Index Rerum.

<i>Relationes omnes opposita quare non compatiantur sē in eodem?</i>	142.6	<i>Restitutio cūm sit praecepti negatiui, obligat semper, & pro semper.</i>	726.28
<i>Relationes originis cur non plurifcentur.</i>	178.38	<i>Restitutio debet fieri ad bonum damnificati.</i>	728.34
<i>Relationes originis cur priū pullulent, quā cōmunes.</i> ibi. 35		<i>Restitutio inopis debitoris suspenditur, sed non extinguitur obligatio restituendi.</i>	ibid.
<i>Relationes originis incommunicabiles.</i>	136.5	<i>Restitutio in quibus casibus differri possit, & in quibus per alios fieri?</i>	727.30
<i>Relationes originis fundantur in eodem, ergo & communes.</i>	175.15	<i>Restitutio in quo casu solum spiritualiter damnificati fieri debeat?</i>	728.35
<i>Relationes plures eiusdē speciei possunt esse in eodem.</i> 453.6		<i>Restitutio in re, vel saltē in voto antecedit partes pānitentia.</i>	
<i>Relationes plures possunt esse unius suppositi.</i>	ibid. 5	<i>Restitutio oritur ex iustitia.</i>	727.31
<i>Relationes quomodo pullulent ab essentia.</i>	65.5	<i>cūm sit praecepti negatiui, obligat semper, & pro sacerib.</i>	726.28
<i>Relationes reales que possunt esse in eodem.</i>	370.14	<i>Restitutio qua sit facienda pro occidente.</i>	730.44
<i>Relationum tria fundamenta.</i>	109.4	<i>Restitutio quare non sit satisfactio, quia est pars pānitentia.</i>	
<i>Relationes omnes esse entia rationis, qui diceret, grauia admittentes absurdia.</i>	262.10	<i>727.29</i>	
<i>Relationibus abstractis possunt persona intelligi distincta.</i>	142.8	<i>in quibus casibus possit differri, & in quibus per alios fieri.</i>	ibid. 30
<i>Relatiuum est principium sui correlatiū.</i>	702.13	<i>Restitutio quibus, & per quos fieri debeat restitutio bonorum; quorum dominus non extat.</i>	ibid. 32
<i>Relatiua ut talia nō differunt ante comparationem.</i> 10.33		<i>ad Restitucionem nemo tenetur nisi ad sit frāna.</i>	631.47
<i>Remedia omnia ad salutē per Christū nobis dātur.</i>	576.7	<i>in Restitucionē, cūm sit de lege dinina, non potest Ecclesia dispensare.</i>	727.28
<i>Remedia salutis quomodo sunt ex misericordia, & iustitia.</i>		<i>Resurrectio erit in die respectū existentium in Oriente, de nocte vero respectū habitantium in Occidente.</i> 853.8	
<i>ibid. 8</i>		<i>Resurreccio est naturalis, & supernaturalis diuerso sensu.</i>	
<i>Reminiscentia sōli homini propriā, ex Auicenna.</i>	872.9	<i>850.5</i>	
<i>Reminiscentia est tantū intellectus.</i>	872.9	<i>Resurreccio primo modo non est naturalis.</i>	ibid.
<i>ipsum & recordari quomodo differant; & natura utrinque.</i>	ibid.	<i>Resurrectionis dies & hora.</i>	853.8
<i>Reparatio generis humani contingens.</i>	501.9	<i>in Resurrectione cuius erit quod fuit in duobus.</i>	858.18
<i>Repräsentare stat dupliciter.</i>	279.8	<i>in Resurrectione prius restaurandum est corpora quam anima vivenda.</i>	851.2
<i>Representatiuum illimitatum, & limitatum in quo differtant?</i>	203.21	<i>in ea cineres colligentur per Angelos in tempore.</i>	ibid.
<i>aque distincte representat plura, & vnum.</i>	207.36	<i>Reuelatū aliquid esse an prius credo, quam esse verū.</i>	512.8
<i>Repudiū fuit concessum ad vitandum uxoricidium.</i> 816.6		<i>Reuerentia debetur superiori.</i>	455.2
<i>secundūm quid tantū est contra legē matrimonij.</i> ibid.		<i>Reuerentia, & consideratio potest esse circa essentiam solūm.</i>	416.3
<i>Repudium quomodo sit contra legē nature.</i>	816.7	<i>Resolutiones infinitas dari, aquē est inconveniens ac vnum motum infinitum.</i>	254.15
<i>Repudium licet se arguitur.</i>	815.4	<i>Reum iudicari est iuris naturalis.</i>	743.7
<i>Repugnantia virtualis duplex.</i>	919.6	<i>Rex in suo regno posset iuste statuere pānam talionis promulgatione.</i>	729.41
<i>nihil Repugnat alicui sola negatione.</i>	330.3	<i>Rex quidam portabatur per annum à Diabolo.</i>	298.2
<i>Res aequām canst, habet esse quiditatuum.</i>	244.4	 S	
<i>Res est possibilis principiū ab intellectu diuino, & se auctem formaliter.</i>	229.12	Ábelius dicebat personas non distingui realiser. 185.2	
<i>Res melior in esse natura, est vilioris pretij.</i>	725.19	Sacerdos absoluendo ligat pānitentem.	735.14
<i>Res non habet esse primō possibile ab omnipotentia.</i>	228.6	Sacerdos an teneatur sicut praeceps formam calicis. 625.7	
<i>Res potest carius vendi ad damnum refaciendum.</i>	715.21	Sacerdos est arbiter inter Deum & peccatorem. 756.28	
<i>non potest carius vendi ob lucrum, quod ex ea accipit emptor.</i>	ibid. 12	Sacerdos habet autoritatem cognoscendi causam pānitentis, qua dicitur causa minus principalis.	751.9
<i>de accommodatione rei idem est dicendum.</i>	ibid. 23	Sacerdos in propria persona absolvit, & audit peccata.	763.4
<i>Res que prescribitur, habetur pro derelicta.</i>	724.14	Sacerdos inter Christum & peccatorem est mediator.	716.6
<i>Res quatuor modis potest intelligi.</i>	303.15	Sacerdos negans Eucharistiam innocentii aliquando peccat mortaliter.	749.1
<i>Res secundūm Henricum dupliciter capitur.</i>	674.3	Sacerdos non minus absolvit quam confitit in propria persona.	763.4
<i>Res unde sit impossibilis?</i>	229.13	Sacerdos noua legi mundat, & ostendit mundatum, veteris vero scilicet ostendit.	718.14
<i>Rem velle importat dico.</i>	702.9	Sacerdos prius tempore accepit potestatem conficiendi quam absoluendi.	752.12
<i>Rem enām non posse esse sine alia, unde proueniat.</i>	258.12	Sacerdos proprius est quilibet habens iurisdictionem ad immediate absoluendum.	747.26
<i>Res sunt incompatibilis ex se simpliciter.</i>	229.13	Sacerdos quomodo non erret inferendo sententiam.	756.29
<i>Respectus ad lapidem est in memoria Patris.</i>	543.8	Sacerdos sciens in confessione insidiās sibi paratas quomodo possit eas declinare.	766.14
<i>Respectus ad non esse praecedens est rationis.</i>	259.17	<i>an Sacerdos solus possit baptizare?</i>	600.1
<i>Respectus extrinsecus adueniens potest causari sine positione noua forma absoluta.</i>	613.4	<i>Sacerdos solus potest consecrare.</i>	775.3
<i>Respectus intrinsecus adueniens oritur positio-</i>		<i>Sacerdos solus potest solemniter baptizare.</i>	774.8
<i>termīo ex ipsorum natura.</i>	678.6	<i>Sacerdos tollit pānam eternam, & culpam ut instrumentum tamum.</i>	755.24
<i>Respectus intrinsecus & extrinsecus quomodo different.</i>	422.4	<i>Sacerdos</i>	
<i>Respectus nouus in corpore Christi ad quid requiratur.</i>	634.10.		
<i>Respectus nullus potest esse sine fundamento.</i>	682.11		
<i>Respectus solus extrinsecus adueniens producitur per incarnationem actionem.</i>	422.4		
<i>Respectus intrinseci, & extrinseci differentia.</i>	635.13		
<i>ad Respectum extrinsecum est per se motus.</i>	422.5		
<i>Respectus varijs ad mutationem concurrentes.</i>	259.21		
<i>Respectum alijs intrinsecus, alijs extrinsecus.</i>	613.4		
<i>Restitutio honorum, quorum non extat dominus, quibus, & per quos fieri debeat.</i>	727.32		

Index Rerum.

<i>Sacerdotis iudicium ratificatur, et si non sit punctualiter conforme iudicio Dei.</i>	756.27	<i>Satisfaciens in peccato mortali non meretur.</i>	720.15
<i>Sacerdoti sibi ex officio competit baptizare.</i>	601.4	<i>Satisfactio exterior facta in peccato mortali valeat pro uno peccato, & non pro alia; secus de interiori.</i>	iibid.
<i>in Sacerdote quare requiratur iurisdictio.</i>	717.7	<i>Satisfactio extrema quid sit?</i>	iibid.11
<i>Sacerdotium perfectius est nobilitate actuum ceteris ordinibus.</i>	776.8	<i>Satisfactio omnis de facto est virtute passionis Christi.</i>	
<i>in Sacerdotio datur duplex potestas.</i>	777.11	<i>Satisfactio propria non correstodit cuilibet peccato.</i>	720.13
<i>Sacramentum an possit definiri.</i>	565.6	<i>Satisfactio quid sit?</i>	718.2
<i>Sacramentum conferitur à bono, & malo.</i>	593.9	<i>Satisfactio sequitur Sacramentum Pénitentia.</i>	735.14
<i>Sacramentum definitur.</i>	566.8	<i>Satisfactio una meritoria, alia non.</i>	720.15
<i>& definitio explicatur.</i>	ibid.9	<i>Satisfactionis definitio explicatur.</i>	718.1
<i>Sacramentum Pénitentia cur dicatur habere solam formam, & non materiam.</i>	716.6	S C	
<i>Sacramentum Pénitentia est signum ad placitum gratiae collatae.</i>	ibid. 7. congruentia pro eo.	<i>Sciens omnis, & omnis credens per actum reflexum, scit se scire, & credere.</i>	16.7
<i>Sacramentum, seu indissolubilitas est bonum extrinsecum matrimonij.</i>	804.6	<i>Scientia abstractiva, & intuitiva explicantur.</i>	276.10
<i>Sacramenti definitio an sit per se essentialis.</i>	563.1	<i>Scientia an detur de non ente.</i>	5.11
<i>Sacramenti in definitione cur ponatur visibilis forma.</i>	565.5	<i>Scientia, aut producendi potentia vita perfectior.</i>	482.9
<i>Sacramento consentiens actu exteriori, & dissentiens interiori, ab Ecclesia est simpliciter compellendus.</i>	593.7	<i>Scientia Beatorum nullo modo est causa Theologiae nostra.</i>	
<i>Sacramentum, & characterem quomodo possit quis recipere, & non rem Sacramenti.</i>	ibid.8	<i>517.6</i>	
<i>Sacramentum, & etiam emia rationis quantum ad unitatem conceptus posse per se definiri.</i>	565.7	<i>Scientia communis omnibus habitibus intellectus.</i>	519.15
<i>Sacramentum non iterabile iterantis quafit pena?</i>	781.8	<i>Scientia de Deo non habetur per studium.</i>	19.17
<i>Sacramentum recipiens à ministro praefatio peccatis mortaliiter.</i>	599.6	<i>Scientia definitur.</i>	2.4
<i>Sacramenta alia ab Eucharistia gratiam accidentalem significant.</i>	623.10	<i>Scientia est incorruptibilis.</i>	170.6
<i>Sacramenta etiam veteris legis propria à Deo sunt instituta.</i>	576.7	<i>Scientia & intellectus quomodo differant.</i>	554. per totam.
<i>Sacramenta noua, & veteris legis quomodo different.</i>	569.10	<i>Scientia & opinio magis opponuntur, quam scientia & fidis,</i>	518.10
<i>Sacramenta noua legis an habeant causalitatem actionum reflectu gratia.</i>	566.1.5 & 2	<i>Scientia nequit dependere à fide.</i>	17.14
<i>Sacramenta noua legis ante passionem instituta habent ab ea, ut exhibita, vim suam.</i>	576.10	<i>Scientia propriè dicta, & quatuor conditiones eius.</i>	501.6
<i>Sacramenta qualiter causent gratiam?</i>	569.8	<i>Scientia quomodo causatur in nobis per auditionem.</i>	302.9
<i>Sacramenta quomodo dicantur fluxisse à vulnere lateris Christi.</i>	577.11	<i>Scientia reducens ad potentiam accidentalem non est habens.</i>	48.9
<i>Sacramenta quomodo efficunt quod significant.</i>	623.12	<i>Scientia fortior unitatem subiecti.</i>	22.12
<i>Sacramenta tantum tria imprimunt characterem, & quare?</i>	514.7	<i>Scientia subalternans & subalternata non se extendunt ad aequalia scibilia.</i>	15.4
<i>Sacramenta administranda sunt cum reverentia.</i>	592.2	<i>Scientia subalternata quomodo scientia?</i>	ibid.5
<i>Sacramentorum institutio, & finis clarè ostenditur.</i>	564.2	<i>Scientia tripliciter sumitur.</i>	519.15
<i>Sacramentorum noua legis efficacia.</i>	574.1	<i>Scientia conditiones proponuntur, explicantur, & quot sint?</i>	2.4
<i>quid sit, & à quo?</i>	574.2	<i>Scientia ratio quafit?</i>	ibid.
<i>Sacramentorum omniis institutio.</i>	574.3. & 575.3. & 4. & seq.	<i>Scientia unius secundum genus unum est primum subiectum secundum genus.</i>	49
<i>Sacramentorum vis quoniam sit?</i>	570.11	<i>Scientiam maiorem habens actualiem, habet maiorem conscientiam.</i>	406.7
<i>in Sacramentis dupliciter aliquid est necessarium.</i>	580.4	<i>Scientia subalternans habens capax est subalternata.</i>	517.6
<i>pro Sacramentis quomodo licet aliquid dare?</i>	600.9	<i>Scintilla superior rationis, syncretis.</i>	405.1
<i>Saluator nullus occasionaliter.</i>	224.8	<i>Scite aliquid est possibile, quod quis non possit docere.</i>	16.9
<i>Sancti cur non mereantur?</i>	486.6	<i>Scriptura non est tradita demonstrative.</i>	520.17
<i>Sancti quare negarunt Christum esse filium adoptiuum.</i>	457.4	<i>Scriptura una exponenda per aliam, vel rationem.</i>	ibid. 9
<i>Sanguis an sit de primo signato consecrationis corporis.</i>	646.4	S E	
<i>Sanguis an sit sub specie panis ex vi verborum.</i>	650.18	<i>Secretum omne esse seruandum triplici iure.</i>	765.11
<i>Sanguis Christi an fuerit separatus à corpore in triduo mortis eius.</i>	646.5	<i>Seculares prestare debent clero temporalia ad vitium.</i>	
<i>Sanguis est magis de veritate natura, quam semen.</i>	385.11	<i>455.3</i>	
<i>Sanguis non est animatus.</i>	622.6	<i>Securis an per formam propriam scindat?</i>	558.5
<i>Sanguinis translatio in locum generationis an fuerit facta in instanti.</i>	436.2	<i>Securitas duplex, sicut & timor.</i>	905.12
<i>Sanctis diversas habitudines significatas per sanum.</i>	663.6	<i>Securitas est irascibile.</i>	906.15
<i>Sanctus, & agritudo ex motu stellarum.</i>	342.5	<i>Semen an sit infictum.</i>	385.11
<i>Sanum est a juuincum, si propriè sumatur.</i>	323.11	<i>Semen facit alterationem primam, & quomodo.</i>	355.13
<i>Sapientia est charitas, consilii, prudentia.</i>	554. per totam.	<i>Semen non alterat se ad inductionem anima.</i>	355.12
<i>Scoti oper. Tom. X I. Pars II.</i>		<i>Semen non est actuum.</i>	354.10
		<i>ne agit in virtute seminantis.</i>	ibid.11
		<i>Selatio dicitur tristis per accidēs, sicut intellectio.</i>	863.18
		<i>Sensationes quomodo erunt in Beato.</i>	923.11
		<i>Sensibile duplex.</i>	680.5
		<i>Sensus circa sensibile proportionatum non decipitur.</i>	694.10
		<i>Sensus non decipitur circa Eucharistiam, sed intellectus arguens ex sensibilibus.</i>	661.15
		<i>Sensus non sentit singulare, sed id, quod tale est.</i>	314.13
		<i>Sensus nullus, etiam glorificatus potest videre corpus Christi in Eucharistia.</i>	661.14
		<i>Sensus quomodo cognoscat singulare.</i>	333.10
		<i>Sensus quomodo non sit singulare?</i>	476.10
		<i>Sensus</i>	

Index Rerum.

<i>Sensus quomodo sit singularium.</i>	<i>ibid. 9</i>	<i>nem specie.</i>	<i>277.15</i>
<i>Sensus, si esset alius, semper ageret.</i>	<i>370.16</i>	<i>Singulare non cognoscitur.</i>	<i>315.13</i>
<i>Sensus singularitatem non caput.</i>	<i>476.9</i>	<i>Singulare per se intelligibile,</i>	<i>476.7</i>
<i>Sensus alicui erunt in Beatis sine suis aliis.</i>	<i>657.5</i>	<i>Singulare quare non scibile sicut intelligibile.</i>	<i>333.10</i>
<i>Sententia iudicis secundarij quomodo definitiva.</i>	<i>716.4</i>	<i>Singulare quomodo ut existens non recedat ab uniuersali.</i>	
<i>Sermo quomodo sit in potestate voluntatis.</i>	<i>414.19</i>	<i>873.13</i>	
<i>Sermones unde dicatur peccaminosus.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Singulare unum dicitur magis uniuersale altero.</i>	<i>627.13</i>
<i>Seruitus non impedit matrimonium, si non adsit error periorum conditionis.</i>	<i>821.3</i>	<i>de Singularibus non est scientia.</i>	<i>18.16</i>
<i>Seruitus primo inducta est à Nemroth.</i>	<i>822.6</i>	<i>Singularitas est diuerfa in omnibus eiusdem essentia.</i>	<i>873.13</i>
<i>Seruus domino liecentiante contrahens quoad coniugalia est liber.</i>	<i>823.11</i>	<i>Singularitas non mouet intellectum.</i>	<i>476.8</i>
<i>Seruus quare iniuto domino validè contrahat.</i>	<i>ibid. 4. & 8</i>	S O	
<i>Seruus valide contrahit iniuto domino, licet non simpliciter, sed tantum secundum quid.</i>	<i>823.10</i>	<i>Sol agit in distans, agens in medium.</i>	<i>305.3</i>
<i>Seruus quare sint irregulares.</i>	<i>781.9</i>	<i>Sol & homo generant hominem.</i>	<i>686.9</i>
<i>Seruus ignota tollit matrimonium, nota verè non.</i>	<i>823.11</i>	<i>Sol & Luna in quo situ stabant cessante motu cali.</i>	<i>889.18</i>
<i>Seruus ex oppressione est iusta duobus modis.</i>	<i>821.6</i>	<i>Sol non agit mediante radio.</i>	<i>335.6</i>
<i>Seruus moralis qua sit?</i>	<i>ibid. 5</i>	<i>Sol quare non sit formaliter calidus.</i>	<i>369.12</i>
<i>Seruus omnis propria, & in malū est iuri positi.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Sole stante tempore Ioseph totum calum fletit.</i>	<i>888.15</i>
<i>de Seruitate.</i>	<i>781.9</i>	<i>Solus quid propriè significet.</i>	<i>120.8</i>
<i>Sexus muliebris est simpliciter incapax Ordinum Iure diuina.</i>	<i>S I 784.5</i>	<i>Somnia quomodo causentur.</i>	<i>311.12</i>
<i>Sigillum concernit personam complicis.</i>	<i>765.11</i>	S P	
<i>Sigillum confessionis ligat iure natura.</i>	<i>763.3</i>	<i>Species albedinis perfectior ipsa.</i>	<i>273.13</i>
<i>Sigillum obligat lege posseua Ecclesiastica.</i>	<i>761.10</i>	<i>Species alia visibilis, alia ratio videndi tamum.</i>	<i>334.5</i>
<i>Sigillum secrete in omni casu esse de lege natura.</i>	<i>ibid. 8</i>	<i>Species Eucharistice non solum nutrinn spiritualiter, sed etiam corporaliter.</i>	<i>669.10</i>
<i>Sigillum ligare iure natura probatur.</i>	<i>764.7</i>	<i>Species impressa duplice ex necessitate ponitur.</i>	<i>47.</i>
<i>Sigillum ligare lege diuina posseua probatur.</i>	<i>765.9</i>	<i>Species intelligibilis non est principium totale intellectus, sicut nec charitas amoris.</i>	<i>689.24</i>
<i>ad Sigillum quare teneatur ille cuius reuelans Sacerdos confessionem.</i>	<i>765.11</i>	<i>Species intelligibilis potest dici habitus, sed non scientialis.</i>	
<i>Signatu definitionis Eucharistia est gratia subfistis.</i>	<i>622.5</i>	<i>51.15</i>	
<i>Signatum primum Eucharistie est compositum ex materia, & formae corporeitatis.</i>	<i>655.7</i>	<i>Species non habet esse reale nisi in individuis.</i>	<i>74.17</i>
<i>Significatio totius orationis debet referri ad idem temporis, vel instantis.</i>	<i>616.8</i>	<i>Species non representat existentiam.</i>	<i>275.5</i>
<i>Significatio totius quomodo causetur ex significatione partium.</i>	<i>627.12</i>	<i>Species non representat rem intuitivam.</i>	<i>476.12</i>
<i>Significatum formale per se accidentis est inharere.</i>	<i>678.6</i>	<i>Species objecti non datur in mente diuina, sicut in nobis.</i>	
<i>Signum definitur.</i>	<i>564.3</i>	<i>206.32</i>	
<i>Signum duo importat.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Species prius intellectio.</i>	<i>50.7</i>
<i>Signum, quod est Sacramentum, à Deo insituum quale sit?</i>	<i>ibid. 4</i>	<i>Species quadrupliciter possunt mutari.</i>	<i>695.15. possunt transmutari secundum locum, possuntque alterari.</i>
<i>Signum quodlibet est relatum.</i>	<i>612.2</i>	<i>ibid.</i>	
<i>Signum sensibile requiritur ad matrimonium Sacramentum, 790.23. & hoc determinatum cum certis verbis.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Species quelibet constituitur, per quod ab alia opposita distinguatur.</i>	<i>128.19</i>
<i>Signi prima diuisio in naturale, & ad placitum.</i>	<i>564.3</i>	<i>Species tripliciter sumitur.</i>	<i>507.13</i>
<i>secunda efficax, & inefficax.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Species una completa non est pars principalis alterius species.</i>	<i>126.6</i>
<i>tertia in reememoratum, prognosticum & demonstratum.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Species una si est perfectior alia, quodlibet huius quilibet illius.</i>	<i>193.10</i>
<i>Signa possunt esse diversa ex parte fundamenti.</i>	<i>ibid. 5</i>	<i>Species unius generis denominatiuè dicuntur de multis generibus.</i>	<i>263.16</i>
<i>Signa sensibilia, quae essent Sacraenta, convenienter sunt infinita à Deo.</i>	<i>565.5</i>	<i>ad Speciem dupliciter aliquid pertinet.</i>	<i>100.4</i>
<i>Simile aliquid dicitur, albedine diuersimodo.</i>	<i>701.8</i>	<i>Species intelligibilis conseruari in memoria probatur.</i>	<i>6.5</i>
<i>Similitudo, & equalitas habent fundamenta genere distincta.</i>	<i>261.7</i>	<i>Species manent in sensu, ergo & in intellectu, valente consequentia.</i>	<i>50.7</i>
<i>Similitudo strictè sumpta in sola qualitate fundari potest.</i>	<i>614.5</i>	<i>Species intelligibilis quomodo dicantur habitus.</i>	<i>273.11</i>
<i>in Simonii ordini, & beneficii quis dispensem?</i>	<i>780.5</i>	<i>Species que excitant in intellectu notitiam?</i>	<i>5.12</i>
<i>Similitas maior est ponenda in persona diuina, quam in quounque creato.</i>	<i>185.6</i>	<i>Species sunt sicut numeri, explicatur.</i>	<i>273.12</i>
<i>Simplicitas sequitur infinitatem.</i>	<i>13.4.5</i>	<i>Species terminorum non representant existentiam eorum.</i>	
<i>Simplicitatem sequitur imminutabilitas.</i>	<i>13.4.5</i>	<i>314.11</i>	
<i>Simul inter se non sunt ea omnia, que sunt simul cum tercio.</i>	<i>645.35</i>	<i>Specierum divisio est fractio secundum quid.</i>	<i>696.18</i>
<i>qua sunt Simul, simul variantur.</i>	<i>640.15</i>	<i>subiectaur in ipsis partibus divisi.</i>	<i>ibid. 19</i>
<i>Simultas humana, seu moralis qualis.</i>	<i>603.10</i>	<i>Speciebus corruptis definit esse corpus Christi.</i>	<i>691.5</i>
<i>Simultas nature stat cum prioritate originis.</i>	<i>703.13</i>	<i>in Speciebus numeri non est forma essentialis.</i>	<i>127.14</i>
<i>Singulare determinatum est perfectius intelligibile, quam vagum.</i>	<i>301.7</i>	<i>sub Speciebus panis, & vini quid continetur in Eucharistia.</i>	<i>62.3</i>
<i>Singulare est per se intelligibile.</i>	<i>333.10</i>	<i>Spes an sit formaliter habitus?</i>	<i>526.4</i>
<i>Singulare est per se intelligibile, nec intelligitur, per ratio-</i>		<i>Spes describitur.</i>	<i>519.29</i>
		<i>Spes non est unus habitus formaliter, sed aggregatione secundum aliquos.</i>	<i>526.5</i>
		<i>Spei, & fideli idem obiectum.</i>	<i>528.16</i>
		<i>Spem esse virtutem à charitate, & fide distinctam probatur secundum Henricum.</i>	<i>526.7</i>
		<i>Spem non manere in patria, non ratione, sed ex Scriptura habetur.</i>	<i>541.5</i>
		<i>de Spe duo modi dicendi.</i>	<i>526.3</i>
		<i>Sphæra</i>	

Index Rerum.

Sphæra ultima non est in loco.	638.9
Spiritus non potest subdi corpori ut puniatur per habi- tum supernaturalem.	859.5
Spiritus prospirato est nomen personale. pro natura spi- rituali, commune.	106.7
Spiritus S. cur non dicatur minor Patre, sicut Filius.	93.2
Spiritus sanctus non preuenit Virginem ne ageret in ge- neratione filii.	439.10
Spiritus sanctus non prius accepit esse à Patre, quam à Fi- lio.	90.3
Spiritus sanctus procedat à Patre & Filio.	86.1
Spiritus sanctus quare dicatur noster, & non Filius?	108. 13
Spiritus sanctum libere produci, & non Filium unde origine?	9.27
Spiritus mali quomodo ranae generent.	355.13
S T	
Status non attenditur secundum veniale.	762.11
in Statu innocentia omnia fuissent communia. ob duas rationes.	722.7 ibid.
Stella non mouetur nisi orbe suo moto.	339.2
Stella nulla nos latet.	340.2
an Stella aliquid agat in inferiora?	341.1
Stelle nunc magis, nunc minus distant à polis aquinoctia- lis, & mundi.	340.4
Stellarum quadam fixa, & omnes in uno Orbe.	340.2
Stipes quid?	831.28
S V	
Subditus nullus potest donare aliquid sine voluntate su- perioris.	724.15
Subiectio & principatus spectant ad iustitiam aijuributi- nam.	113.13
Subiectum est prius natura privatione, & forma, & neutrū illi debetur.	434.10
Subiectum est tale à forma tali.	99.2
Subiectum & passio an predicent de eodem.	59.6
Subiectum nequit in scientia demonstrari.	20.2
Subiectū nullum cōmune manet in coruſione panis.	674.5
Subiectum primum alicuius scientie quid.	3.5
Subiectum primum prima scientia de se possibilis nihil po- test esse sub ratione contracta, & non faciente cum ipso vnum per se.	12.42
Subiectū ſensatio[nis] est compositum ex anima & organo.	862.13
Subiectū transit de potentia ad actū respectu forme.	101.4
Subiectū constantia quid sit?	120.10
Subiectū primi ratio excedit omnes alias rationes conſi- derabilis in scientia.	12.41
Subiectū primi sex conditiones.	2.3
Subiectū inesse est reflectus extrinsecus accidenti.	688.21
de Subiectū sub eadem ratione possum plura demonstrari.	18.16
Subsistens ut sic abstractus ab absoluto, & respectivo.	148.7
Subsistere in persona alterius nature dicit reflectum	419.2
Substantia determinat sibi gradum qualitatis, sine quo non maneret.	688.10
Substantia est prior accidēte. & probatur tripliciter.	324.5
Substantia & persona diuersa significant.	131.5
Substantia generata ex dimensionibus & forma substanti- alis est Mathematica.	691.4
Substantia in abstracto non dicitur pluraliter in Diuinis.	131.5
Substantia in se potest producere quantitatem.	634.8
Substantia materialis an per aliquid posituum fit hæc. 329.1. & seq.	
Substantia materialis an sit per se individua.	326.1. & seq.
Substantia materialis an sit individua per esse actualis existentia?	330.1. & seq.
an vero per aliquid posituum pertinet ad Genus substantia.	331.1. & seq.
Substantia non limitatur ad unam praesentialitatem, nec quantitas ad unum vbi.	640.
S Y	
Syllogismi practici finis.	487.11
Symboli diuīſio in articulos.	523.3
Synagoga ſepeliri debuit cum honore.	585.5
Synterelis an sit in voluntate.	405.1
Synterelis, & conscientia est in voluntate secundum Hen- ricum.	ibid. 3
T A	
T Ale simpliciter quomodo dicatur, quod secundum quid est tale?	54.12
Tale virtualiter, & formaliter idem potest esse, & quomo- do.	T E 196.32
Temporale idem quomodo potest, & non potest esse in di- uerſis temporalibus.	643.32
Téperantia & fortitudine in voluntate & appetitu.	550.26
Temperantia & fortitudinis differentia.	551.5
Temperantia proprium munus.	552.7

Index Rerum.

<i>Tempus est essentia litter tantum mensura aperiodicinalis.</i>		<i>ibid. 12</i>
888.15		
<i>Tendere ex se nihil non est esse peccabile.</i>	363.4	
<i>Tendere in cuius potestate non est, in eius potestate non erit remissio tendere.</i>	911.3	
<i>Tenebra eadem numero naturaliter non potest redire.</i>	772.18	
<i>Tentationi vni potest quis resistere, non omnibus exponitur.</i>	376.4	
<i>Tentio nullo modo spectat ad essentiam beatitudinis, & tertio modo concomitantem tantum beatitudinem.</i>	906.16	
<i>Tentis quadrupliciter sumuntur.</i>	ibid.	
ad voluntatem spectans succedit spei.	ibid.	
<i>Terminus actionis intellectus agentis est species.</i>	47.5	
<i>Terminus ad quem annihilationis est terminus à quo creationis.</i>	244.2	
<i>Terminus ad quem corruptionis non est negatio extra genus.</i>	675.8	
<i>Terminus ad quem generationis per se est absolutus.</i>	436.3	
<i>Terminus ad quem primus transubstantiationis est positivus, concomitantem panis negatio.</i>	675.7	
<i>Terminus annihilationis est negatio extra genus.</i>	ibid.	
<i>Terminus à quo creationis, & ad quem annihilationis est nihil.</i>	674.6	
<i>Terminus cōparatione constitutus non est illa prior.</i>	203.19	
<i>Terminus conversionis est aliquid.</i>	672.20	
<i>Terminus duplex, primus & formalis.</i>	60.9	
<i>Terminus mutationis corporis Christi est respectus extrinsecus adueniens.</i>	634.10	
<i>Terminus conversionis non oportet esse praeceps, & ad aquam, ubi prefuit corruptum.</i>	666.8	
<i>Termino destrucciónis potest fundatum manere sine respectu.</i>	678.6	
in Termino effat dupliciter.	486.8	
<i>Termini alicuius propositionis dupliciter possunt considerari.</i>	627.12	
<i>Termini à quibus augmentationis, & diminutionis sunt?</i>	643.28	
<i>Termini incompossibilis motus quinam sunt?</i>	642.26	
<i>Termini primi motus soli sunt incompossibilis formaliter.</i>	643.28	
<i>Termini transubstantiationis non sunt incompossibilis.</i>	664.8	
	T H	
<i>Theologia est alijs scientijs prior.</i>	23.15	
non est illius subalternata.	ibid. 16	
nec alias subalternata.	ibid.	
<i>Theologia est distincta ab alijs scientijs.</i>	23.15	
<i>Theologia habet maiorem perfectionem, quam quod sit certa certitudine adhesionis, & quod versetur circa Deum.</i>	16.8	
<i>Theologia nostra est nobilissima scientiarum.</i>	ibid.	
<i>Theologia nostra non subalternatur Theologia Beatorum.</i>	15.4	
<i>Theologia quomodo sit de omnibus.</i>	23.18	
<i>Theologiam esse scientiam subalternatam probatur varie.</i>		
14.3, & fēqq.		
<i>Theologi officium quodnam sit ex Augustino.</i>	518.8	
<i>Theologi scholastici quam scientiam habeant.</i>	520.20	
	T I	
<i>Timor, & dolor impedimentum usum rationis.</i>	758.4	
an sine amore deleani peccata.	ibid. 5	
<i>Timor pro humiliata.</i>	553.11	
<i>Timor qualis fuit in Christo.</i>	479.10	
	T O	
<i>Tonsura prima non est Ordo.</i>	779.17	
<i>Totalitatis, aut majoritatis ratio an sit in Deo.</i>	113.1	
<i>Totum an assumatur medijs partibus.</i>	428.6	
<i>Totum est entitas absolute distincta à partibus unita.</i>	508.19	
<i>Totum, & perfectum conueniunt, & different.</i>	114.3	
<i>Totum generatur, non forma.</i>	53.9	
<i>Totum si non distinguatur à partibus, quid generatur, vel destruitur.</i>	428.5	
<i>Totum univiale non est in Divinis.</i>	115.10	
		<i>neque totum essentiale ex partibus.</i>
		<i>Totius duplex accepio.</i>
		<i>Totius ratio quomodo ponatur in Deo?</i>
		<i>Totius potest convenire per accidentem, quod parti conuenit per se.</i>
		<i>ibid. 12</i>
		<i>ibid. 14.3</i>
		<i>ibid. 4</i>
		<i>ibid. 663.7</i>
		<i>T R</i>
		<i>Transcedentia habent predicationem similem alicui Vniversalium.</i>
		<i>79.14</i>
		<i>Transitio sicut & totum duplex.</i>
		<i>662.2</i>
		<i>Transitus de contradictorio in contradicitorium arguit necessario mutationem.</i>
		<i>634.9</i>
		<i>Transitus de contradictorio in contradicitorium quare non sit in Deo.</i>
		<i>739.16</i>
		<i>Transubstantiatio an sit mutationem.</i>
		<i>663.5</i>
		<i>Transubstantiatio est soli Deo possibilis.</i>
		<i>662.4</i>
		<i>Transubstantiatio partialis in praexistens non est possibilis.</i>
		<i>671.18</i>
		<i>Transubstantiatio quid sit?</i>
		<i>662.2</i>
		<i>Transubstantiatio sub quo genere continetur.</i>
		<i>663.8</i>
		<i>Transubstantiatio totalis est possibilis.</i>
		<i>662.3</i>
		<i>Transubstantiacionem negaret Philosphorus esse mutationem, si eam admisisset.</i>
		<i>664.8</i>
		<i>Transubstantiacione quid noui oriatur?</i>
		<i>634.9</i>
		<i>in Transubstantiatione una est mutationem, & duo termini per se positioni.</i>
		<i>675.7</i>
		<i>Trinitas magis praescindit à diversitate, quam simplicitas.</i>
		<i>130.27</i>
		<i>Trinitas tota prius intelligitur secundum quocunque esse, quam creatura secundum aliquod esse.</i>
		<i>106.6</i>
		<i>Trinitatis actio ad extram est individualis.</i>
		<i>421.9</i>
		<i>Trinitatem personarum cum unitate essentiae non repugnat.</i>
		<i>41.4</i>
		<i>Tristitia neminem voluntariè.</i>
		<i>26.3</i>
		<i>Tristitia causatur ex duplice actu, intellectus scilicet, & voluntatis.</i>
		<i>712.12</i>
		<i>Tristitia de peccatis quomodo sit dabilis sine paenitentia, & è converso.</i>
		<i>713.15</i>
		<i>Tristitia & dolor quid sint, & quomodo differant.</i>
		<i>860.6</i>
		<i>Tristitia, & pena causantur in homine, & à quo.</i>
		<i>712.11</i>
		<i>Tristitia manet cum delectatione.</i>
		<i>381.5</i>
		<i>Tristitia potest causari ex usu cuiuslibet virtutis, voluntate imperante.</i>
		<i>712.12</i>
		<i>Tristitia potest simpliciter esse etiam sine nolle efficacis disconuenientis.</i>
		<i>478.6</i>
		<i>Tristitia quadrupliciter, & duae priuationes in damnatis.</i>
		<i>880.20</i>
		<i>Tristitia quid sit?</i>
		<i>710.11</i>
		<i>Tristitia in Angelo que sit causa.</i>
		<i>860.7</i>
		<i>V B</i>
		<i>Vbi aliquod quomodo dicatur disconueniens spiritui.</i>
		<i>ibid. 8</i>
		<i>Vbi multiplicari potest in eodem fundamento sicut alijs respectus.</i>
		<i>639.13</i>
		<i>Vbi nonum acquiri potest una, vel pluribus mutationibus.</i>
		<i>642.25</i>
		<i>Vbi nouum quando acquiritur sine deperditione prioris datur una mutationem.</i>
		<i>634.9</i>
		<i>Vbicatio estratio formalis proxima in loco.</i>
		<i>642.24</i>
		<i>V E</i>
		<i>Velle duplex amicitia, & concupiscentia.</i>
		<i>288.4</i>
		<i>Velle efficax non datur respectu impossibilium.</i>
		<i>713.18</i>
		<i>Velle essentiale precedit dicere notiale.</i>
		<i>66.5</i>
		<i>Velle est principium naturale.</i>
		<i>92.8</i>
		<i>Velle est simpliciter immediatus ultimo fini, quam intelligere.</i>
		<i>894.4</i>
		<i>Velle, & nelle amicorum idem est.</i>
		<i>494.12</i>
		<i>Velle meritorum Christi si esset infinitum, esset aequaliter increato velle.</i>
		<i>496.4</i>
		<i>Velle naturale voluntatis non est actus elicitus.</i>
		<i>408.8</i>
		<i>Velle non est proprius intelligere.</i>
		<i>894.4</i>
		<i>sed potius è converso.</i>
		<i>ibid.</i>
		<i>Velle</i>

Index Rerum.

Velle non est ultimus finis.	894.5	Vinculum est una relatio totalis constans ex duabus par-
Velle quis potest contrarie, & negatim aliquid, & non proper beatitudinem.	915.18	792.30
Velle respicit bonum per se, nolle vero per accidentem.	900.2	Vinculum matrimonij est actus voluntatis mutua.
Velle sumitur aliquando pro voluntate.	490.23	788.14
per Velle habens est simpliciter bonus.	896.5	Vindicatio, & beneficentia in brucis non arguit memo-
Vendere se quomodo teneatur quis pro libertate alterius?	728.38	riam.
Venditio quid sit?	725.18	872.7
Verbum altuum non significat per modum informans, aut habitus nomen, aut formam.	179.2	Violentia est ex parte passi.
Verbum an includat respectum ad extram.	158.10	849.4
an primarij significet respectum expressum, & de con-		Violentum nullum perpetuum; exponitur.
notato declaratu.	ibid.	295.20
Verbum an terminet Incarnationis actionem.	665.5	Violentum quid sit?
Verbum de praeferito maiori veritatis expressione dicunt in Diuinis, & quare.	81.2	839.23
Verbum est actualis cognitionis.	155.8	Virginitas est duplex.
Verbum est actus emensis, non informans.	444.9	B. Virgo anfuerit concepta in peccato originali?
Verbum est filius substantiae Patris, an proposicio vera?	63.13	431.1
Verbum est homo qualis proposicio, & quomodo te- nenda.	447.2	Virgo beata quid si mortua fuisset ante mortem Christi.
Verbum in Diuinis an dicat formaliter proprietatem se- cunda persona.	156.1	573.11
Verbum intellectus creari an sit notitia actualis.	153.1	B. Virgo non indiguit extrema Vnclione.
Verbum in triduo quare non fuit anima, nec animatum.	509.25	773.4
Verbum mentis varijs describitur ab Augustino.	154.4	B. Virgo non poterat confiteri, quia carnis omni peccato.
Verbum non plus facit volitionem anima Christi, quam Trinitas.	484.4	748.35
Verbum quid sit?	154.4	Vit constantis non debet consentire in peccatum propter villum metum.
Verbum quomodo sit visio de visione.	37.4	794.6
Verbum significat proprium secunda persona.	157.5	nec in quodcumque, ad quod inseparabiliter sequitur peccatum.
Verbum non gigni per intelligentiam probatur.	37.4	ibid.7
Verbum si assumeret quantitatice, non esset quanius.	510.26	Virum dimittere quare non fuit licitum ex dispensatione, sicue e contra.
Verba certa quare non requirantur in Sacramento Pan- tentia, sicut in Baptismo, & Eucharistia.	716.5	816.8
Verba cuiuslibet temporis tam quoad essentialia, quam quoad notionalia dicuntur de Deo.	81.2	Virtus actualis hominis est duplex.
Verba determinata an requiratur ad contrahendum.	790.22	656.2
Verba necessaria ad consecrationem sanguinis quam sint?	625.5	Virtus est in voluntate, ut libera est.
Verba quare dicantur forma in Sacramentis?	580.3	549.23
Verba sunt forma consecrationis, non Eucharistia.	622.8	Virtus infinita secundum Philosophum non mouet imme-
Verba sunt forma una integralis, sed plures integrales.	624.2	diatale aliquod in tempore.
Verborum prolatio quomodo sit instrumentum gratia.	755.25	73.9
Veritas & falsitas propositiones ex dixerit ablativi con- structione in ratione principi formalis sequitur.	701.8	Virtus infusa das substantiam actus.
Veritas in posteriori infert unitatem in priori.	273.8	530.23
Veritatis aliquae possunt naturaliter esse scibile de Deo, alique non.	21.2	Virtus infusa & acquisita different.
Veritatis cognitio de Deo secundum quid ad Metaphysi- cam spectant.	22.10	868.1;
Verbum est sui manifestatum, bonum vero alicitium.	11.37	Virtus intellectiva regulans pertinentiam est duplex.
Verum & fallum quomodo in intellectu, bonum & ma- lum in rebus.	897.20	714.2
Veri declarati ratio quare non sit prima ratio obiectiva intellectus divini in effectu.	199.13	Virtus moderativa passionum potius penanda in volun-
Vestigium pedis esse aeternum repugnat.	255.19	tae.
V I		547.13
Via, ad quam sequuntur pauciora difficilia, est eligenda.	668.	Virtus moralis augetur per actum ut est elicita.
Viator potest summe amare Deum.	42.1	98.3
Viator potest via nomine distincte significante diuinam essentiam, sive a se, sive ab alio imposito.	123.9	Virtus nulla est in aqua respectu gratia Baptismatis.
Viatorem reprobum facilius est iustificare, quam damna- tum.	295.19	598.4
Vicarium esse aliud est, & aliud esse ministru Dei.	764.4	Virtus quo nobilior, eo grauius peccatum, quod ei opponi-
Videre est perfectio intrinseca videntis.	650.2	739.13
Vinculum dicitur indissolubile dupliciter.	793.15	Virtus Theologica à fide, & charitate distincta.
Vinculum matrimonij est relatio rationis.	792.30	525.1
		Virtus Theologica est in medio.
		530.24
		Virtus unde dicitur moralis.
		714.5
		Virtutis infinita plura esse in genere intellectualitatis im-
		plicat.
		74.15
		Virtutis quanta sit necessitas.
		546.9
		Virtutis signum est moueri in actum virtutis.
		548.20
		Virtutis cuiuslibet appetitu correspont regula eam diri-
		gens.
		714.2
		Virtutis naturali finita multa repugnant, qua in se forma-
		liter non repugnant.
		643.30
		per Virtutem qua aliquid nouetur in terminum, quiescit in
		termino.
		898.3
		ad Virtutem Theologicam tria requiruntur.
		529.17
		Virtutes Euangelica sunt virtutes morales, qua habentur
		ex revelatione.
		715.5
		sunt etiam firmiores virtutibus mere lumine naturales
		acquisitus.
		ibid.7
		Virtutes in appetitu sensitivo.
		494.13
		Virtutes morales acquiri possunt antequam insint passio-
		nes.
		547.14
		an possint ponit in appetitu sensitivo.
		ibid.15
		& an sint in Angelis.
		ibid.
		Virtutes morales in voluntate secundum Philosophum.
		545.5
		Virtutes morales non sunt in Deo.
		548.16
		Virtutes morales sunt cum peccato, & vita cum gratia.
		396.9
		Virtutes morales sunt in voluntate secundum Philoso-
		phum.
		549.24
		Virtutes Theologica quomodo perficiant, & quomodo mo-
		rales.
		550.27
		Virtutum collatio cum beatitudinibus.
		552.10
		Virtutum septenarius, & eius sufficientia.
		552.8
		Virtutes esse in voluntate.
		548.18
		Virtutes infusas ponendas, non ratione, sed fide constat.
		533.14

Index Rerum.

<i>Visibile non iungitur visui, secundum tactum Mathematicum.</i>	305.4	<i>Vnum & multum se habet ut album & alba, expoenit.</i>	128.21
<i>Visibile possum supra visum non facit visionem.</i>	644.33	<i>Vnum & multa opponuntur immediatè.</i>	444.2
<i>Vis illa fugit visum, qua amat virtutem.</i>	528.13	<i>Vnum per se aliter sumitur à Metaphysico, aliter à Logico.</i>	140.14
<i>Visio est tota merces intellectus, non verò hominis.</i>	898.20	<i>Vnum per se esse unde habeat aliquid, & si sit vnum per se, non repugnat habere plures entitates.</i>	<i>ibid.</i> 15
<i>Visio intuitiva, & abstractiva qua?</i>	658.4	<i>V Q</i>	
<i>nec Visio, nec tentio sunt deessentia beatitudinis.</i>	902.11	<i>nec Volentem, nec volitum mutari stat bene, licet voluntum sit post nolitum.</i>	739.16
<i>Visio precedit locutionem.</i>	303.16	<i>Volitio an possit esse sine notitia de potentia absoluta?</i>	896.17
<i>Visio quantum ad primum & secundum obiectum succedit fidei.</i>	661.13	<i>Volitio duplex, 914.15. inefficax potest esse circa impossibile, in qua potest dari ratio meriti, & demeriti.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Visio quomodo dicatur colorata.</i>	872.8	<i>Volitio efficax & inefficax quomodo differant.</i>	286.5
<i>Visio suprema posituè non potest ponit in anima Christi, sed negatur.</i>	469.3	<i>Volitio efficax quod sit?</i>	96.4
<i>Visio, & auditionis ordo in Angelo.</i>	304.10	<i>Volitio libera beatitudinis quomodo dicitur naturalis.</i>	912.9
<i>Visio non esse causam fruptionis tantum.</i>	493.5	<i>Volitio medi propter finem an sit vnum actus, & an in eadem potentia possint esse simul duo actus distincti.</i>	915.19
<i>Visio una omnia videri difficultatum.</i>	473.22	<i>Volitio potest intellectuē impedire.</i>	98.3
<i>Vita aliter derivatur in corpore mystico, quam in naturali.</i>	598.4	<i>Volitiones quare non possint aquæ videri, ac intellectiones.</i>	
<i>Viuens quolibet est non viuonobilis.</i>	681.9	<i>301.6</i>	
<i>Viuere dupliciter accipitur.</i>	71.1	<i>Volitionum ordo in predestinatione.</i>	359.2
V N		<i>Volitionum effe est perfidio simpliciter.</i>	542.4
<i>Vnctio extrema immediate à Christo, inficiuta, causat gratiam in non ponente obicem.</i>	774.9	<i>Volitum nihil, quin præcognitum.</i>	86.9.11.n.1
<i>que unitate sit vnum Sacramentum.</i>	ibid. 10	<i>Volitum primum ad extra gloria electorum.</i>	543.10
<i>Vnctio extrema tantum periculose infirmo danda est.</i>	773.3	<i>Voluntatium solum impunitabile.</i>	410.4
<i>Vnctio extrema, ut Sacramentum, definitur.</i>	ibid.	<i>Voluntas an coniungat memoriam visionis in actu beatifico.</i>	904.8
<i>Fruptionis extrema institutionis ostenditur possibilitas.</i>	772.2	<i>Voluntas Angeli perfectius eliceret fruptionem, quam anima Christi cum equali gratia.</i>	468.12
<i>eiusque congruitas.</i>	ibid.	<i>Voluntas an anima Christi non est perfectissime actua inter creature.</i>	470.8
<i>Vnctionis extrema materia quare non petat balsamum secut confirmationis.</i>	773.5	<i>Voluntas an posset ex se amare Deum clarè visum.</i>	902.10
<i>Vnctionis extrema quis sit minister, & que, & qualis forma.</i>	774.8	<i>Vpluntus an sit in Deo formaliter ex natura rei.</i>	232.1.
<i>Vngendus debet esse in gratia, aut pœnitens.</i>	773.4	<i>& seqq.</i>	
<i>debet etiam habere usum liberis arbitrii.</i>	ibid.	<i>Voluntas an sit principalior causa fruptionis.</i>	468.14
<i>Vnigena omnia nata sunt facere vnum individuum.</i>	102.5	<i>Voluntas an sit una causa per se volitionis.</i>	379.10
<i>Vniri an aliquid possit nullo interueniente absolufo de novo.</i>	421.2	<i>Voluntas Beatorum quomodo impletatur, & habeat, quicquid vult.</i>	363.6
<i>Vnio anima est propter perfectionem totius, non è contra, 869.19</i>		<i>Voluntas Beatorum quomodo impletatur, & habeat, quicquid vult.</i>	874.14
<i>Vnio capitul pro actione unitua.</i>	412.4	<i>Voluntas beneplaciti Dei semper adimpletur.</i>	236.1. & 2
<i>Vnio determinans infert actuū & potentiam.</i>	64.4	<i>Voluntas creata conformis increata an sit semper recta?</i>	237. q.vnic.
<i>Vnio hypostatica an sit maior fruptione.</i>	430.6	<i>Voluntas creata est proxima causa contingens actus boni, & mali.</i>	392.13
<i>Vnio hypostatica omnium nobilissima.</i>	444.9	<i>Voluntas creata non potest carere de se posse peccare.</i>	364.9
<i>Vnitas an sit negotio.</i>	330.5	<i>Voluntas cur velit, nulla est causa.</i>	85.4
<i>Vnitas fidei: infusa ex unitate reuelatiois.</i>	511.7	<i>Voluntas Dei, & creata immediatè causant actum.</i>	401.6
<i>Vnitas fidei unde varietà dicatur.</i>	525.13	<i>Voluntas Dei antecedens, & consequens.</i>	295.19
<i>Vnitas in Diuinis media inter unitatem per accidentem, & per se formaliter.</i>	140.14	<i>Voluntas Dei multipliciter accipitur.</i>	237.1
<i>Vnitas natura quomodo sit hæc.</i>	329.13	<i>Voluntas diuina contingenter se habet ad omnia à se.</i>	1714.3
<i>Vnitas negationis est à quo cias entitas.</i>	162.11	<i>Voluntas diuina est formaliter infinita.</i>	703.17
<i>Vnitas obiecti non identificat actuū specie.</i>	471.13	<i>Voluntas diuina necessari producit, & quare.</i>	84.4
<i>Vnitas per se Logice quid sit?</i>	140.15	<i>Voluntas diuina non diligit, & odit hominem sine aliqua mutatione in eo.</i>	94.4
<i>Vnitas per se Metaphysica quid sit, & quid accidentalis.</i>	140.24	<i>Voluntas diuina non habet aliam regulam, creata sic, cui se conformare tenetur.</i>	251.14
<i>Vnitas realis an datur minor numerali?</i>	327.8	<i>Voluntas diuina producit ut infinita, & ut simplex.</i>	83.7
<i>Vnitas realis fundat relationem equiparantia.</i>	328.9	<i>Voluntas diuina quomodo cum innaturalitate sui actuū possit esse causa contingentia.</i>	221.9
<i>Vnitas ultima non est potius forma numeri, quam prima, 126.9</i>		<i>Voluntas diuina solum vult obiectū primū necessari.</i>	97.5
<i>ex Vnitate Dei quare non concludatur vnitatis prima persona.</i>	41.2	<i>Voluntas efficax que sit, & queratio eius in Deo.</i>	67.23
<i>Vniuersale actu non est nisi in intellectu.</i>	328.12	<i>Voluntas efficax quid sit.</i>	237.1
<i>Vniuersale duplex, in predicando, & secundum perfectiōnem.</i>	559.2	<i>Voluntas efficax remissa, vel intensa quibus signis dignoscatur.</i>	237.3
<i>Vniuersale nō est ratio distincte cognoscendi singulare.</i>	313.8	<i>Voluntas esset principium Filii, & intellectus Spiritus sancti si non daretur distinctio formalis.</i>	8.26
<i>Vniuersale perfecte non continet particulae.</i>	314.11	<i>Voluntas est impossibilis, electio non.</i>	548.17
<i>Vniuersale ut aliquid sit, non sufficit quid contrahatur conceptu.</i>	134.10	<i>Voluntas est realiter essentia diuina.</i>	233.7
<i>ad Vniuersale quid requiratur?</i>	134.10	<i>Voluntas & gratia quare nō possint esse idem vnitate.</i>	364.10
<i>Vniuocatio actionis desumenda est à natura producentis, & producti.</i>	70.2	<i>Voluntas & intellectus differentunt.</i>	36.2
<i>Vnum aliquid simul in actu, & in potentia.</i>	269.10	<i>Voluntas,</i>	

Index Rerum.

<i>Voluntas</i> , & intellectus eundem ordinem seruant in operando.	86.9.11.n.1	<i>Voluntas simplicis complacentia quid sit?</i>	273.1
<i>Voluntas</i> , & intellectus hominis, & Angeli eiusdem species.	468.23	<i>Voluntas sine charitate posset frui obiecto clarè viso, sed imperfecte.</i>	493.10
<i>Voluntas</i> formaliter, & ex natura rei est in Deo.	233.6	<i>Voluntas si necessariò vellet beatitudinem, intellectus eam necessariò apprehenderet semper.</i>	912.7
<i>Voluntas</i> imperat actum unius virtutis ex motino alterius, & è contra.	712.13	<i>Voluntas si non est activa, nulla est libertas.</i>	368.6
voluntas in Deo an sit essentia divina.	712.13.	<i>Voluntas sine separata sive coniuncta intellectus ex sua ratione formalis est illo nobilior & perfectior.</i>	896.6
<i>Voluntas</i> indigne virtute pro statu innocentia.	548.18	<i>Voluntas sola divina est causa initerabilitatis Baptismi.</i>	607.3.
<i>Voluntas</i> infinita necessariò recta, & in actu volendi essentiam diuinam.	84.5	<i>Voluntas tripliciter dicitur naturalis.</i>	484.3
<i>Voluntas</i> intellectu perficitur.	617.4	<i>Voluntas volens an referatur ad se realiter.</i>	379.9
<i>Voluntas</i> in tristando dependet ab appetitu sensitivo, sicut intellectus in suo actu àphantasmate.	713.15	<i>Voluntas ut in pluribus vult beatitudinem in universalis, & in particulari.</i>	912.8
<i>Voluntas</i> Lazari non habuit voluntatem immobilem post mortem.	292.8	<i>Voluntas ut natura nullum actum dicit.</i>	548.21
<i>Voluntas</i> liberè amat Deum clarè visum.	904.8	<i>Voluntas ut voluntas non est, aut libera est.</i>	84.3
<i>Voluntas</i> mala potest esse conformis in volito diuina voluntatis.	401.7	<i>Voluntas actus ad aliud ab ipsa causat.</i>	366.1.2.6.7. per totū.
<i>Voluntas</i> necessariò summè, & perpetuò appetit beatitudinem.	911.5	<i>Voluntas diuina respectu sui primi obiecti & aliorum, triplex differentia.</i>	96.3
<i>Voluntas</i> non causat qualitatem morbidam in carne.	385.9	<i>Voluntas ut se non repugnat communicare naturam.</i>	83.7
<i>Voluntas</i> non est impeccabilis in primo instanti.	364.11	<i>Voluntas è esse causā precipiū actus meritorij probatur.</i>	379.6
<i>Voluntas</i> non est principium naturale, quantum necessariò producat.	86.5	<i>Voluntatem non oportet appetere omnia propter suum ultimum libero appetitu, bene tamen naturali.</i>	915.18
<i>Voluntas</i> non tollit perfectionem ab agente.	242.17	<i>Voluntatem quicquid producitur, non debet preconosci.</i>	86.5
<i>Voluntas</i> nulla creata est satiata naturaliter.	363.6	<i>Voluntate acceptata manet acceptata essentia.</i>	374.8
<i>Voluntas</i> nulla necessariò fertur in malum.	391.6	<i>Voluntate eadē qua Christus decrevit presentiā sui corporis sub speciebus, decrevit ipsum mouere ad motum ipsorum.</i>	614.5
<i>Voluntas</i> non necessariò tenderet in Deum clarè visu.	363.8	<i>Voluntates duas an sint in Christo.</i>	483.1.4.484.2
<i>Voluntas</i> non necessariò vult bonum, aut malum.	405.4	<i>Votum sollempne continentia congruè dirimit.</i>	218.14. per illud sit traditio potestatis simpliciter; per simplex verò promissio tantum potestatis.
<i>Voluntas</i> non potest facere ad actum fidei, sufficit quod non contramebeat.	525.12	<i>Votum sollempne cur dirimat, & simplex non.</i>	ibid.15
<i>Voluntas</i> non tollit perfectionem ab agente.	242.17	<i>Votum sollempne dirimit matrimonium solum ex statu Ecclesiae.</i>	827.14.
<i>Voluntas</i> nulla creata est satiata naturaliter.	363.6	<i>Votum sollempne est duplex.</i>	827.15
<i>Voluntas</i> nulla necessariò recta, nisi Dei.	ibid.5	<i>cur dirimat matrimonium.</i>	ibid.13
<i>Voluntas</i> nulla modo necessitatetur ad fruendum etiam ne charitate eleuata.	25.2	<i>Votum sollempne & simplex quomodo differat.</i>	828.16. illud dupl. hoc verò una cūlū inducit obligacionē.
<i>Voluntas</i> parū, vel multiū se immergit voluntate vult.	293.11	<i>Votum quadrupliciter solemnizatur.</i>	827.16
<i>Voluntas</i> perfectior voluntate volente.	371.18	<i>Votum tam simplex, quam sollempne potest esse publicum, & priuatum, & è contra.</i>	827.11. tam unum, quam alterum inducit obligacionē.
<i>Voluntas</i> per habitum, vel actum charitatis potest detestari peccatum, & reliquos actus consequētes habere.	735.9	<i>ibid.12</i>	
<i>Voluntas</i> potest suspendere omnem actum positum circa obiectum offensum.	913.12	<i>per Votum obligatur quis sine novo aliquo absuluto.</i>	613.5
<i>Voluntas</i> produce effectus diversis specie.	373.4	<i>Voto cotinētia emissō quomodo possit quis cōtrabere.</i>	227.13
<i>Voluntas</i> pro hoc statu liberè vult beatitudinem tam in universalis, quam in particulari.	912.7	<i>in Voto omni reperitur, saltem implicitè, ista conditio, si Deo placat.</i>	801.5
<i>Voluntas</i> pro quo supponit.	484.3	<i>Vox forma potest mutari signato manente eodem.</i>	581.7
<i>Voluntas</i> quia imperat intellectui est ipso nobilior.	896.13	<i>Vox qualiter excite conceptum mentis.</i>	414.20
<i>Voluntas</i> quia indifferens eger virtute.	545.7	<i>Vox significativa nullum contineat conceptum.</i>	414.20
<i>Voluntas</i> quomodo cum assistentia essentia producit Spiritum sanctum.	82.4	V T	
<i>Voluntas</i> quomodo erret comparando hoc illi.	286.6	<i>Vtilitas duplex.</i>	887.10
<i>Voluntas</i> quomodo est causa mali.	392.10	V V	
<i>Voluntas</i> quomodo moneat ad cogitationem secundā.	411.9	<i>Vulneratio, & mutilatio quomodo differant.</i>	395.7
<i>Voluntas</i> quomodo se habeat circa beatitudinem fibi offendit.	913.12	<i>Vulneratio sequitur ad vbi.</i>	641.20
<i>Voluntas</i> quomodo sit principium producendi Spiritum sanctum.	86.2	<i>Vulneratio sequitur unionem partium in toto.</i>	655.9
<i>Voluntas</i> restituendi semper est necessaria.	727.30	<i>Vulneratus in cruce vulneratur in pyxide concomitante.</i>	655.9
<i>Voluntas</i> secundū aliquos tripliciter sumitur.	548.19	<i>quod quis Vult propter se negat, non vult ut finē.</i>	915.19
<i>Voluntas</i> se sola est perfectum principium communicandi naturam diligibili fibi presentato.	82.4	V X	
<i>Voluntas</i> sic ad opposita, sicut natura ex se determinatur ad unum.	85.4	<i>Vxor tantum una vni designatur à Deo, nisi aliter ipse dispenset.</i>	807.2
		<i>Vxor una quomodo possit dici simul duorum.</i>	805.15
		<i>Vxores plures habere nulli unquam Parum licet, nisi Deo dispensante.</i>	812.9

F I N I S.

E R R A T A.

Pag. 36. in titulo leg. Distinctio II. & col. 2. l. 4. leg. Quæstio VI.

B   Duns, Joannes
765   Johannes Duns Scotus
D7
1639a
t.11
pt.2

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
